Appel Magda

A Művészet c. rovatban közölt kritika "~~Őszi~~ "Őszi Kiállitás a Szalonban" cimmel felsorolja azokat a részben kezdő fiatal művészeket, akik müveikkel szerepelnek a tárlaton. Valamennyiükről dicsérettel szól, de külön nem beszél róluk. Ripszám Henrik, Somogyi Miklós, Csermely János, Porter Paula, Toplánszky Sándor, Diener Dénes Rezső, Nagy István, Appel Magda, Frank Frigyes, Záhonyi Géza, Scheiber Hugó, Beron Gyula, Podvinecz Erzsébet, Berkes Antal, Korcsek, Fischer Edvin és Pogány Ferenc.

A HÉT, Bp. 1915. szept. 19.
XXVI. évf. 38. sz. 531-532. lap.

Appán Gyula

textil

1915-1918

Émisk 1930.

81 l.

Ø Appell báró

1781 – 1811.
mérnökari
l. örnagy

Eperjesy 1929

115. l.

többször

Ismételten felveteli
rajzokat kérjetett
Temesvár vará-
ról

Pethő Miklós:

Mellig látható s
öldöke, bajusza s
ja s prémgallérú r
négy a díszgombok

Amor ni
s a kép körül:

Nicolaus
Vászon, méretei
Gr. Csáky Lápló ajá

M.D.K.

Appel Ferdinánd, ceri észtergályos

1834-től mutatható ki Egerben. 1843-47 között az érseki palota déli szárnyára 30 balusztert készít.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 308. old.

M.D.K.

Appel Ferdinánd, esztergályos mester

az egri érseki palota déli szárnyára 30 balusztert készít 1843-47. között

Heves megye müemlékei I. irta VoitPál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 308 old.

APPEL Ferdinánd egri esztergályos mester 1834-től mutatható ki Egerben. Az érseki palota déli szárnyára 30 ballusztert készit 1843. és 1847 között.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Francz Appel,festő

A nagykállói Megyeháza számára Wrabetz Ferenc által készitett,de a Nyiregyházi Múz.-ban lévő képek festésében ő is segédkezett. 71.o.

Koroknay Gyula9 Francisco Wrabetz Képsorozata Nyiregyházán

A Nyiregyházi Jósa András Múzeum Evkönyve.VI.-VII. 1963-64. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ.Bpest. 1965

Allegretto

Appel Ignác

hegedűkészítő

A budapesti Schunda cég foglalkoztatta 1895 körül jó hegedűket készített.

Lützendorff

22. l.

náz felé s a gejzirkupok legszebb
ó szabadtéri muzeumba, onnan a Szarká-
ára s a tó partján az Aszófői öböl
t az aszófői romtemplomhoz és onnan
al a Rév felöl lehet a tóparton meg-
közlekedni nem szabad.
ztódombon át le a Révhez.
tetején az ósáncokhoz s azok megke-
, onnan a meglevő kis gyalogut men-

gyalogut mentén le a kikötőhöz.
utról az apáti templomromnál kiágaz-
ucshegyre s azon keresztül le a
adtéri-Muzeum felé, de ezuttal a
én vissza a faluba is.

Appell József faktor

MDK

Üdvözlő kártya.
Négyzim nyomásos összehajtható üdv. lap. Dombor nyomásos nőifej stb. A harmadik oldalon kézi sajtó fordító rudját kiluzó nyomot ábrázól.

Vegyesek: Kalend. meg ujévi üdv. kártyák
Grafikai Szemle 1908. 1. 12 o.

megvíva

Appel Károly

órás Pest

XIX. n. elejé

cród

Pritz

53. l.



SZERKESZTETTE

DR. FERENCZY JÓZSEF.

FŐTITKÁR

MDK

Appel Magda

Női munkakiállitás. Müvészet Ipar 1906, 109 l.

magyar

Appel Magda

l.

Művészi Ipar

1906. 109. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

APPEL, Paul, pozsonyi ácztalosmester

P. A., bürgerl. Tischlermeister, 1 éves lánya meghalt.
(1764, 46. szám, 8 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

cionális, hierarchikus viszonyokat tételező rendszerben kell elhelyezni a várakozásainkat, és ez a finom kényszer, ami a néző magatartását is inkább a passzív befogadás irányába tolja, a látvány puszta regisztrálásának mechanikus gyakorlatába. A szobrászokról és műveikről (*Balanyi Zoltán, Baráz Tamás, Böszörményi István, Hegedüs Éva, Lengyel Péter, Lukács József, Menasági Péter, Miklya Gábor, Mohácsi András, Nagy Attila, Németh Pál, Nyári Zsolt, Sütő Ferenc, Szunyogh László*) ezért mint egységes blokkról lehet beszámolni. Szépen megmunkált felületeket láthatunk gránitból, bazaltból, mészkőből vagy fából, amelyek a szakma mesterfogásainak elsajátításáról győznek meg, egyszer s mind a techné tiszteletéről, s bennük azokról az immanens téri-plasztikai kérdésekről, amelyek az anyagból és tárgyból indulnak és minduntalan az anyaghoz, tárgyhoz térnek vissza. A rendezés zsúfoltságából adódóan nincs is módjuk arra, hogy maguk körül valamiféle nekik fajlagosan megfelelő tényleges, és értelmezési teret hozzanak mozgásba. Éppen ezért joggal lehet kíváncsi a látogató arra — jóllehet kevésbé elegáns megoldás a szemlére tett artefaktumokat dokumentációval keverni —, hogy legalább a megvalósult köztéri munkák (a katalógus tanúsága szerint szép számmal vannak ilyenek) in situ hogyan viselkednek. De marad (maradnia kell) a középméret, a se nem kicsi, se nem nagy középutas eleganciája, a kortárs szobrászat homályban maradó rendeltetése, amit a legegyszerűbben úgy mondhatnánk: az önmagába zárt művészeti hagyomány ápolása. A látogató azzal a nem titkolt várakozással tekint e kiállításra, hogy olyan művekkel találkozik, amelyek képesek a nézőt statikus helyzetéből kibillenteni, saját művészet és kultúrafogalmáról alkotott aspektusait termékeny „zavarba" hozni, az érzékelés (hangzás-látás-tapintás) szinesztéziásan kevert minőségeiből új olvasatokat nyerni. A várakozás fenti jogosságát támogatják azok a friss és alternatív kezdeményezések, amelyeknek éppen a pécsi Művészeti Kar adott otthont, mint amilyen az Alapzaj fesztivál volt, a Médiagyár, a karhoz közel álló Közelítés Egyesület és Galéria tevékenysége.

Az alábbiakban azokat a műveket emelném ki, amelyek nem a kategorikus kijelentésekre és a monológra épülnek, hanem feltételezik a Másik jelenlétét, megpróbálnak kommunikatív viszonyba kerülni a szemlélővel. Ezt a kapacitását a műveknek magam példamutatónak találom.



Böszörményi István munkái

Jó példák

Szilvásy Edit végtelenített videójának hőse (Mantra, 2004) színes gumiövszerek kicsomagolásával, öblítésével, átmosásával és kiteregetésével foglalkozik. Egy intakt tárgy (merthogy gyári csomagolásuktól megszabadított gumik) megtisztításának szenvtelenül végrehajtott munkálatáról szól. Olyan munkáról, amelynek elvégzését egyébként — contradictio in adjecto — a tárgy nem implikálja. Egy tisztán fogalmi szinten, rezzenéstelenül éppen a szexualitásra utaló mozzanat iktatódik ki ebből a folyamatból, amelynek érdekében ez a tárgy létezik; e „tisztítás" során (vagy az elme felszabadítása a hang és a repetitív cselekvés által) a tárgy funkciója kerül hatályon kívül és a tevékenységnek — az alázatosan elvégzett női munkának — olyan aspektusait hozza elő, amelyek különben rejtve maradnának. Igaz, ezen olvasat nem egykönnyen, hanem időben kibontakozva kínálja fel magát az értelmezésnek.

Krámli Márta Passion (2004) című installációjában első pillantásra a mobil „hagyományt" használja, egyben a látás aktusaira épít, amikor érzékenyebb, metaforikus tartalmak közvetítésére alkalmas tárgyegyüttest kreál. Folyadékkal telt hengeres edényében alig láthatóan egy átlátszó gömb lebeg, amit a földön található pedállal finoman mozgásba lehet hozni. Ekkor a szobor „ágense" a kétféle folyadékminőség érzékeny membránját átszakítva alámerül, lerázza magáról a sűrűbb közegben tett kirándulás buborékjait, majd visszatér eredeti pozíciójába.

Orosz Klára Relax (2002–2005) című szobra direktebb módon (mint például a katalógusban reprodukált Mensa) reflektál a szobrászat funkcionalitására. Vagyis éppenséggel használatba vehető tárgyakat készít; a rétegelt lemezből készített „befogadó" formát rózsaszín plexivel béleli ki, amibe adott esetben bele is lehet bújni. Egyben ki- és átfordítja azt a szobrászattal szemben támasztott igényünket, hogy maga körül virtuális teret hozzon létre — mindezt Orosz belülről hajtja végre.

Rezsonya Katalin Hinták I-VI. (2004) című fólia nyomatain mint homályos körvonalú emlékképek vetülnek fel konkrét és régi hintázások „ősképei". A négy rétegben felvitt, apró el- és bemozdulásokkal dolgozó képegyüttes a mindenkori néző apró mozgásait hódítja el a folyamatosság fenntartása érdekében. S mintegy magyarázatként (vagy okként), egy statikus fotó is látható — egy land art tárgy — hat magányos hintáról, ami a mozgásról és a cselekvést végző alany hiányáról egyaránt beszél.

Palatinus Dóra Asztal (2002) installatív szobrával szentimentális érzéseket zár geometrikusan szabdalt, geometrikus tisztaságú plexi-konstrukcióba. Az asztal/ menza talán egykor kultikus funkciói átrendeződnek, az új konstrukció felszabdalva, átrendezve, a hiány koordináta-rendszerében válik az asztal jelölőjévé.

Ezek a művészek azok, akik — hangsúlyoznám — ezen a kiállításon több figyelmet kényszerítettek ki. Sajnálatosan bizonyos az is, hogy a festői eredmények áttekintésének nem kedvez a lineáris, felsorolásszerű megjelenés. A reprezentáció kényszere nehéz helyzetbe hozta a művészt és kurátort egyaránt. Az előre menekülés pályáit — a mostani kiállítás is adott erről bizonyságot — azonban mindenképpen a kisebb, érvényes kontextus teremtő, párbeszédes kiállítások rendezésében találom megmutathatónak. ■

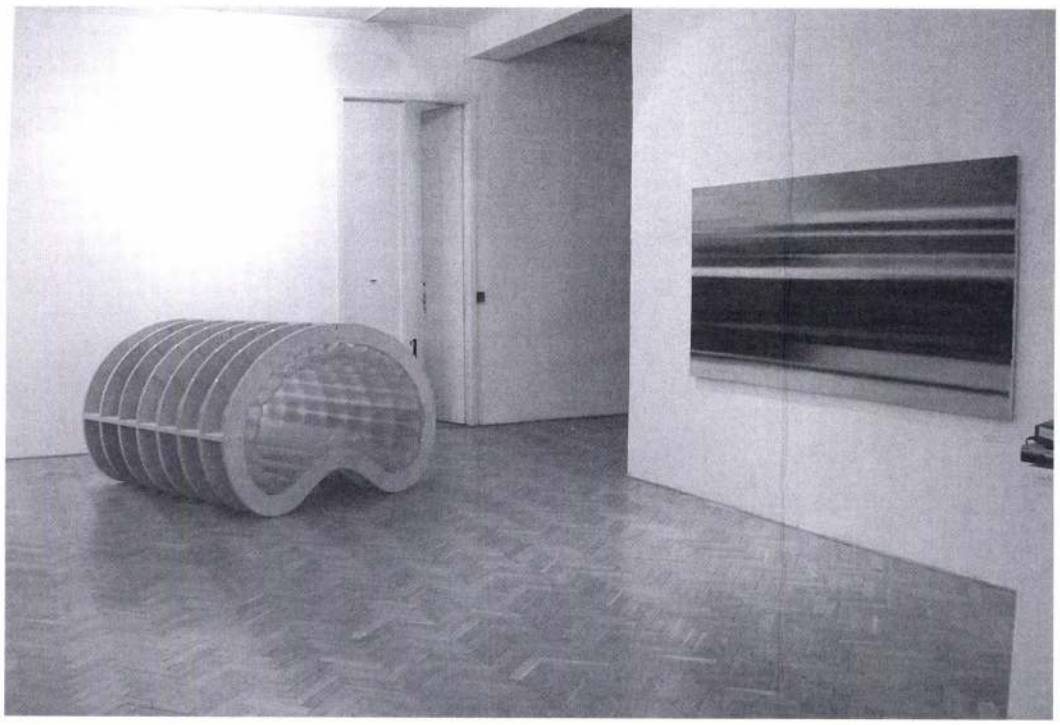

Orosz Klára és Vásárhelyi Zsolt munkái

Appelshoffer Péter festőművész kiállítása
Bécsi Városi Galéria
2005. április 5–12.

AKNAI TAMÁS

„Szintetikus képek" a Börsegassén

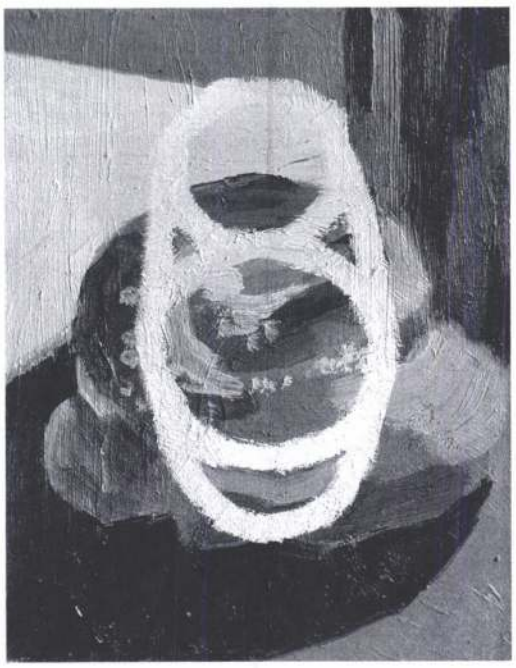

Abbahagyhatom, 2002

Bécs belvárosának egyik remekbe szabott kiállítótermében, a bécsi Városi Galériában (Stadt Galerie Wien, Börsegasse 10.) Alexander Zach, az Osztrák Liberales Institut igazgatója és Ikvai-Szabó Imre budapesti alpolgármester nyitották meg Appelshoffer Péter pécsi festőművész kiállítását. A tekintélyt parancsoló „felvezetés" alkotói pályájának reményes kezdetén már túljutott fiatal művészre valóban ráirányítja a figyelmet, és — amint azt láthattuk — nem is megalapozatlanul. A művészről magáról annyit tudhatunk, hogy tanulmányait Pécsett végezte, majd a Képzőművészeti Egyetemen tanult festészetet, jelenleg a pécsi Művészeti Kar Doktori Iskolájának a hallgatója, aki részt vesz a művészetterápia szakirányú továbbképzési programjaiban is. Pécsett él a családjával. Keveset hallhattunk róla, jobbára csak azok ismerik munkáit, akik a helyi művészeti élet apróbb történéseire is kíváncsiak. Nem volt túl sok kiállítása, számottevően nem illegeti magát azokon a mustrákon, amelyeken már csak az életösztöntől vezettetve is ajánlatosnak látszik mutatkozni. Zárkózott, de nem magányos művész. Azok közé tartozik, akik a „képzőművész szakma" természetes önfejlődésének belső összefüggései irányában erősebb érdeklődést mutatnak, mint a művész és művészet társadalmi (disz)funkcióinak elemzése, vagy a sikerképesség fokozásának marketinges leleményei iránt.

Lehet talán abban is valami tanárosan unalmas, ahogy a poeta doctus ma kevéssé divatos alakját látszik felidézni, ami Appelshoffer Péter képeihez és értelmiségi-művészi magatartásához kapcsolódik. De nem tekinthetünk el e lehetséges perspektíva felvázolásától, hiszen majdnem minden alkotói mozdulata megfontoltságról tanúskodik és a szűkebb szakmai körökben nem ismeretlenek elméleti irányú tanulmányai, teoretikus állásfoglalásai sem. Művészeti kutatásainak egyik kiindulópontja a kulturális konvencióknak, a látás mechanizmusának, illetve a látvány és ábrázolás időbeli tagoltságának, a tagolásokkal szembenálló a folyamatszerűségnek az összemérése. Ott van a kísérletben az új eklektika esélye éppen annyira, amennyire a dekonstrukcióé. A differenciálódásé és leegyszerűsítő koncentrációé. A bécsi kiállítás áttekintése során szemléletesen bontakozott ki magának aktuálisan tulajdonított feladatként is e két irányban érzékennyé tett út bejárásának számos eredménye. Olyan megoldásokat láthattunk tehát, amelyek az analitikus tényleírás mellett az összetettség épített rendjeire utalnak. A 2002-es esztendő terméséből válogatva erősítik meg az előbbi feltételezést az *Abbahagyhatom*, a *Csíkozgatok, Gyümölcsöstál, Narancs-tök, mandarin* című képek. Látszólag hevenyészetten tántorgó fekete kontúrok, félig-meddig az ábrázoló geometriából ismert axonometrikus metszetek, miközben gondosan kimért, egymáshoz hangolt zárt színfelületek is ezek a képek, amik igen eltérő fakturális hatásaikkal a mintázat alig észlelhető izgalmához járulnak hozzá. Tárgy és körvonala, vetett árnyéka, elmozdulásának potenciális pályája kerülnek egymás mellé, miközben folyamatosan jelenlévőnek érzékeljük az érzékileg igen erősen jellemzett tárgyakat is. Valóban szintetikus eszközök és módszerek eredményezik a viszonylag kisméretű festmények és rajzok kitartóan létrejövő mintázatait. Sajátságos és alig rejtett művészettörténeti utalásokba is bukkanhatunk némelyik munkáján. Ezek között Paul Klee kéznyomaira *(Lejjebb!, Néger)* éppúgy rálelhetünk, mint Mark Rothko-éra *(Keményebben!)* vagy Fehér Lászlóéra *(Komplementer)*.

Az Appelshoffer Péter által felállított rendszerben izgató motívumokként mutatkoznak a belső (vizionárius) és külső objektív képek egymásra vetítéséből következő ábrák. A legnagyobb szigorúság és legnagyobb szabadság összefüggésrendszeréből aztán kikerekedhetnek rendszeren kívüli szintek, különös jel és jelentés összekapcsolódások, sőt irracionális kimenetelű következmények is (racionális objektív kép átfordulása megfoghatatlan kiterjedésű jelhalmazzá). Különös érzékenységgel megfogalmazott ciklus bevezetését előjelezte a *Komplementer, 2004.* kisméretű lapja, amelyen a keresetlenség és gondos mérlegelés kiszálazhatatlan együttműködése révén két ellentétes minőségű (zöld-vörös) tónus kapcsolódik egybe egy kerti látvány egyszerre felidézve és ugyanakkor megzavarva (eltakarva). Páratlanul megtalált forma és folt-arányok jellemzik ezt a már-már kalligrafikus karakterű lapot. Amelynek festői kibontása azután a négy nagyobb méretű, 50 x 50 cm-es olajképen *(Erdőben-sorozat, 2005.)* illetve a 2004-ben készült 150 x 200 cm-es *Belátás* című munkán történik. Nézetek, tengelyek, tükröződések és takarások árnyalatnyi változásai egyidejűleg idézik elő a mozgékonyságot és a hagyományos előállítás, ábrázolási konvenciók, a jelentéstani értelemben véve tökéletesen problémátlan felületek pedig a stabilitás és örök megismételhetőség képzeteit. A képek hazajöttek és most itthon várjuk, hogy egy pécsi kiállítóteremben ellenőrizhessük újra a Bécsben látottakat. ■









Erdőben I–IV., 2005–2005

Appelrath L.

litogr.

l.

Mag N M Cent

78. l.

233 --, APPELRATH,L., Pesti Megye-huszár. 187o.körül.Szines kőrajz. 29 x 19 cm. Keretezve./Üveg tört./

234 --, APPELRATH,l., Pesti magyar ur diszöltözetben.Szines kőrajz 1870 körül. 29 x 19 cm. Keretezve.

235 --, APPELRATH,L., Pesti Honvéd.Szines kőrajz 1870.körül 29 x 19 cm. Keretezve.

Appelrath Lajos

Árverési Csarnok
18. könyvaukció
Katalogusa - Bpest
1941.

10.-

10.-

10.-

CORVIN-CODEX: S Hieronymi Explanatio in Epistolas S. Pauli ad Galatas.
(Bécs, Nationalbibliothek)

Csontosi János: Attavantestől festett Corvin-Codexek. AÉ, V – 1885, 385 l.
Másolta MLP 1488. Nem Attavante.

—

mcgrira

Applrath L.

l.

Arv. Csarnok 104. ankc.

Mat.

" " 105, ankc. Mat.

" " 106. " "

Nas. Up. 1870.

hivatal, semmi érdemjel nem lett volna képes engemet e czéltól eltériteni.“ Majd letérdelt, és miután magasztos arczáról letörülte volna a veritéket, reászegezték a jágerek fegyvereiket, czéloztak, tüzet adtak, és a lélek elvált testétől.

Az alatt, mig ezen tragédia itt lejátszatott, az épületnek a város felé levő oldalán a sétálók egy katonai zenekar zenéjének víg hangjaiban gyönyörködtek! . . . . .

* * *

Gróf Batthyány Lajos 1849-diki temetésére vonatkozólag teljesen hiteles forrásból ujabban még a következő részletekről értesültünk:

A grófné férje holttestének átvételével dr. Hausmannt, a család házi orvosát bizta meg, s neki ez iránt irásbeli felhatalmazást is adott. A kivégzés után a holttest a katonai szabályok szerint három óra hosszat a vesztőhelyen hagyatott, a katonaság által őrizve. Ez alatt sikerült dr. Hausmann fáradozásainak — noha nem csekély nehézséggel — a katonai hatóságoknál kieszközölni, hogy a holttestet a három óra elteltével felboncolás végett a Rókus-kórházba szállittathassa s azután a pest-józsefvárosi temetőbe, egyszerü, névtelen és jel nélküli sirba eltemettethesse. A holttestnek a családi sirboltba szállitása határozottan megtagadtatott. Dr. Hausmann szállittatta el tehát okt. 6-án este a holttestet a vesztőhelyről a Rókusba.

A 49-ki temetés további folyamát egy másik szemtanu Szántóffy Antal, akkor pesti alesperes-plébános, most prépost és esztergomi kanonok részletesen leirja a Reformban. Levelét eddigi közleményeink kiegészitéseül itt átveszszük.

1849-diki október 5-én a délutáni órák egyikében tekintetes Bártfayné asszonyság, gróf Károlyiék levéltárnokának hitvese, hozzám mint akkori pest-józsef-külvárosi alesperes plébánoshoz kikocsizott, s azon engem meglepett szomoru hirt hozta, miszerint Batthyány Lajos halálra itéltetett, egyuttal megkérvén a grófné nevében, vigasztalnám s látnám el a végtusára szükséges szentségekkel a szerencsétlen elitéltet.

Első teendőmnek tartottam magát a grófnét rögtön felkeresni, kit legkinosabb lelki küzdelmei s fájdalmai között, de egyuttal bámulatos rezignáczióban találtam. Mondhatom, alig voltam életemben annyira meghatva, mint eme komoly perczekben. Iparkodtam nemes lelkét vigasztalni, különösen a kimondott halálos itélet végrehajtásának hihetlen voltánál fogva annál is inkább, mert ez valóságos meggyőződésem volt, annak tudata mellett, miszerint a miniszterelnökségről jókor visszalépett gróf soha ily szigoru itéletre okot nem adott, a kimondott itéletet csak fokozott visszarettentésnek magyaráztam, mely bizonyára megkegyelmezéssel fog végződni.

A grófné rövid habozás után belenyugodván szavaimba, látszólagosan csendesebb hangulattal iróasztalához ült, férjének szólandó egy kis levelke irásához fogott s azt bepecsételve kezembe nyujtotta fenebbi kérelmének ismétlése mellett: vigasztalnám meg szerencsétlen férjét, s ez alkalommal adnám át neki e levelkét is, miután az itéletkimondása óta neki férjének látogatása megtiltatott. Én tehát Isten nevében minden habozás nélkül utnak indultam és az Uj-épületbe belépvén az őrtálló katonaságnál szándékomat bejelentettem, mire az őrség parancsnoka a nélkül, hogy nevem után tudakozódott volna, azonnal a börtönfelügyelőhöz vezetett, ki is minden további kérdezősködés nélkül maga felkisért az elitéltek egyik teremébe a grófhoz.

Én ugyan a grófhoz fordultam, ki kezét nyujtotta, de mivel szemközt a velem jött börtönfelügyelő foglalt helyet, az ablaknál pedig a fegyveres őrkatona állott, vele bizalmas szót nem válthattam és egyedül csak a grófné üdvözletét nyilvánithattam — egyházi szolgálatomra pedig már szüksége nem volt azért, mert ebben engem gr. Károlyi franczia abbéja megelőzött volt.

Ezek után visszatérvén a grófné lakára, nemcsak nála, de az egész házban szivrepesztő látványoknak voltam szem- s fültanuja, minek ujolagos okául szolgált az, hogy a végrehajtás bizonyossága mellett mindinkább uj s ujabb érvek jutottak a család tudomására, sőt czélszerünek bizonyult a grófnét arra birni, miszerint még az éjjel Csurgóra utazzék. — Batthyány Lajos első miniszterelnökünk csakugyan másnap ki is végeztetett s boncolás végett a Rókusról nevezett kórházba vitetett.

Daczára ama sok, akkoriban ugyan elég veszélyes kellemetlenségnek, melyekbe a fenemlitett abbéval együtt a fenebbi látogatás miatt a haditörvényszék előtt jutottam, most miután a család bizalmával annyira megtisztelt, minden gondom oda irányult, hogy a boldogultnak hült tetemei legalább tisztességes eltakaritásban részesüljenek. Felkértem tehát a kóroda akkori igazgatóját, engedné meg, hogy a boldogult a sz.-Ferenczrendiek kriptájába vitethessék, mit ő azonban a kapott szigoru parancs folytán nem tartott megengedhetőnek; végre mégis sikerült őt arra birnom, miszerint megengedte, hogy saját felelősségemre a józsefvárosi temetőben történhessék az eltakaritás. Ezek után siettem a boldogult Dank Agáphoz, a sz.-Ferencz-rendiek akkori házfőnökéhez, ki, mondhatom, valóban hazafias kegyelettel s szivességgel, késznek nyilatkozott előadott szándékom kivitelére

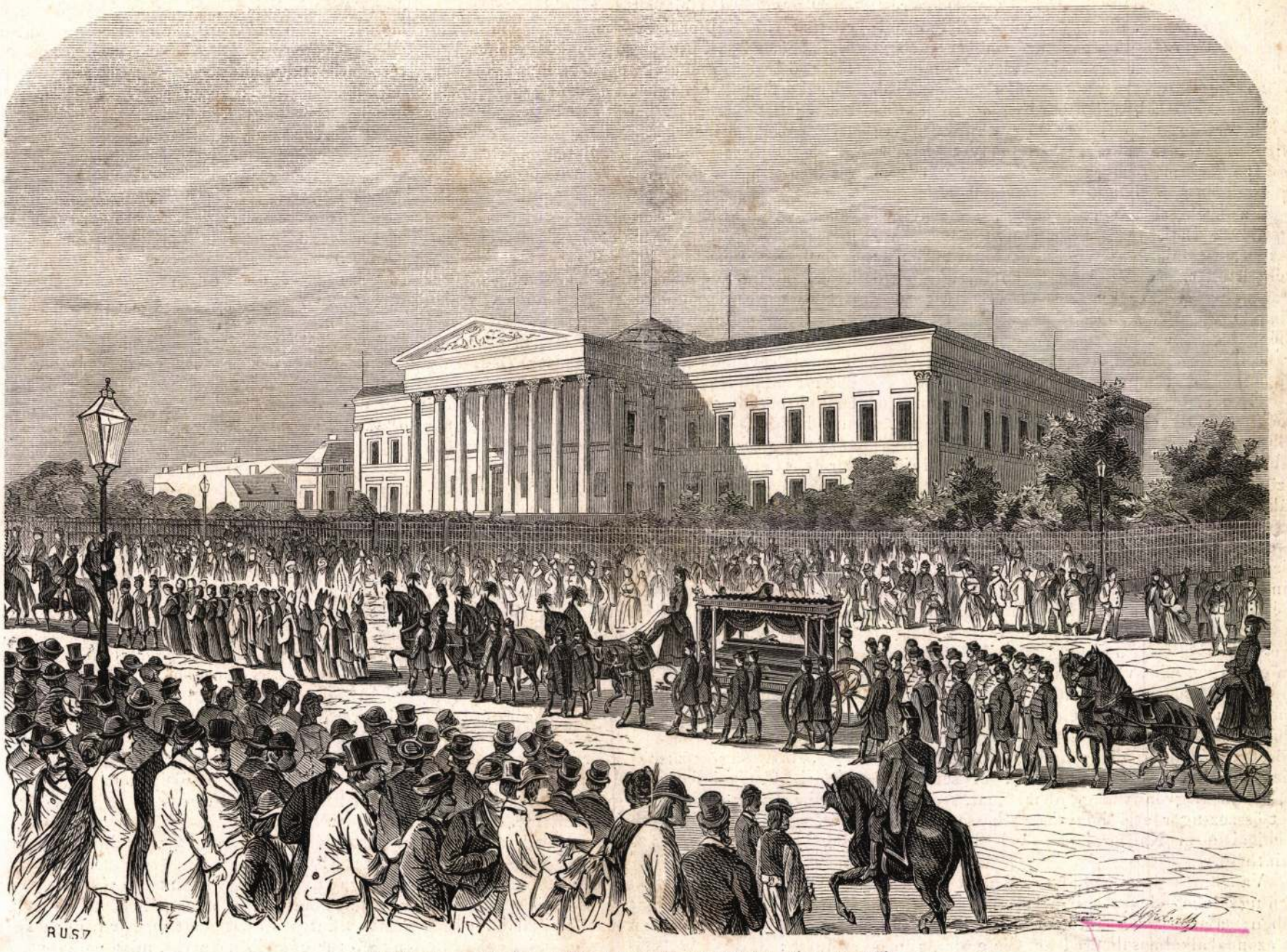

Batthyány-gyászünnepély: A temetési menet a nemzeti muzeumnál.

segédkezet nyujtani, s a boldogult gróf tetemeit a zárda sirboltjába fogadni. Ezen előkészületek után meg kell vallanom, egy kis, tán ily körülmények közt megengedett cselfogáshoz kellett folyamodnom. — Miután szinleg plebániám temetőjében sirt ásattam volna, Hauszmann orvostudor és Bártfayné kiséretében esti 10 óra felé bérkocsiban megjelentem a rókusi kóroda kapuja előtt, mely egynehány percz mulva kinyilván, a bold. miniszterelnök tetemeit egy egészen közönséges, mint nevezni szokták — létrás-szekér vitte kifelé, mint rendelve volt, a józsefvárosi temetőbe. Hárman a fiakerben nyomban követtük minden akadály nélkül, csak a vámháznál a katonai őrség vizsgáltatta a halottas kocsi tartalmát, mig végre a temetőbe érve, leszálltam a kocsiról és mint a hely ura szinlelten kissé szigorubb szavakban kifejezést adva tettetett elégedetlenségemnek, az ásott sir nem elegendő mélysége s egyéb czélszerüsége felett, ez ürügy alatt a halottas kocsisnak megparancsoltam, hogy, miután éjjel uj ásás által a dolgon segiteni nem lehet, forduljon vissza s hajtson a merre parancsolni fogom.

S igy történt, hogy ismét a vámház mellett el, — hol többé kérdőre sem vontak, egyenesen a sz.-Ferenczieк zárdája felé hajtattam, hol mintegy éjjeli 11 óra felé érkeztünk meg, s hol már vártak bennünket.

Boldogult Dank Agáp néhány csak öregebb pater kiséretében, kik a titokba be voltak avatva, égő fáklyákkal fogadott bennünket. A halottas kocsi haza robogott, a hült tetemek pedig a sirboltba vitettek, és egyházi szertartás mellett, néhány atya és segédkedő je enlétében, ünnepélyesen beszenteltettek. — A sirboltnak márvány táblával való elzáratását a legszigorubb titoktartás kölcsönös kérelme követte.

Kaliforniai képek.

VI.

Emberkereskedés.

A csendes tengerparti államok — de főleg Kalifornia — jelenleg szőnyegen forgó társadalmi kérdése a chinai import, (beviteli kereskedés) vagy, a mint az amerikai jobban nevezni szereti, a *Coolie kereskedés*. Komolyan véve a dolgot, felvilágosodott századunkban az emberi jogokat gunyoló ily emberkereskedés ellen tiltakozni, mindenkinek közös szent kötelessége; annál inkább a szabad Amerikában, hol pár év előtt több százezerek véráldozata pecsételé meg a rabszolgaság bilincseit szétzuzó emberi szabadság elvét s egyenjogu polgári méltóságra emelé a tiprott négerfaj rabigába görnyedt szerencsétlen fiait.

Ezen chinai import azonban, a mennyiben a férfiakat illeti, kevésbbé nevezhető ember-kereskedésnek, mint a szerencsétlen chinai nőké: az egész üzletet helyesebben lehetne „ember-bérlő részvényes vállalatnak“ nevezni. Hat dúsgazdag chinai kereskedőház — (háta megett kétszer annyi fehér, érdeksovár részvényekkel) — bir San-Franciskóban kizárólagos kiváltsággal, hogy chinai munkásokat importáljon Kaliforniába.

E hat társulat igazgatósága Sacramento, Stockton, Marysville, San José, San Joaquin, s több tekintélyes kaliforniai, nevádai, oregoni városban bir fiók intézetekkel, a Chinából jövő gőzössel megérkezett eleven jószág azokhoz a szükséglet szerint küldetik szét, s onnan vasuti társulatoknak, föld- és szőlőmivelő egyletek-, farmerek-, háziasszonyok, egyszóval mindenkinek, ki chinai olcsó munkát keres, béreltetnek ki. — A chinai odahaza szülőföldén bőséghez épen nem lévén szokva, a mi az élet kényelmeit és fentartását illeti, az ezelőtt két ezredéves legelemiebb segédszerekkel épen ugy meg van a 19-ik században elégedve, mint voltak hajdanta ősei Confutius korában; a modern civilisatio szükségleteit nem ismerve, a legolcsóbb rizseledellel táplálkozva, a ruházat minőségére csekély gondot forditva, közönyösebb, mérsékeltebb igénytelenebb népet alig lehet képzelni. Azért a mit szerez, el sem költi itt, hanem megvonva magától mindent, szerzeményét összezsugorgatja, hogy hazavihesse; s ekkép a chinai elem Kaliforniának valódi nadályául tekinthető.

Valamint nálunk egy font czukorért a boltba, épen ugy lehet eleven chinaiért küldeni Kaliforniában: ha az érkezett automát ellen kifogás van, azt azonnal alkalmasabbért lehet kicserélni, s épen ugy lehet benne válogatni, mint a raktárbeli bármely áruczikkben; egy havi bérletért a társulatnak a minőséghez képest 8 – 15 dollárt fizetvén csak, az ily munka Kaliforniában valóban igen olcsónak mondható. A hat társulat egyikének fizetett ezen dijból, a behozatalra forditott költséget havonként 4—8 dollárjával törlesztve, ha a chinainak szerencséje van, hogy folyvást dolgozhatik, vagy meg nem betegszik: 3 év alatt az éltét oly drágán biztositó társulat iránti minden kötelességeit leróvhatta s szabad ember lesz.

Ha azután a járomtól felszabadult chinai önkezére dolgozik, ily szabad állapotában a fehér embernek legveszedelmesebb vetélytársává lesz, mert csekély szükségletei, frugalis természete, korlátolt nézetei ugy szólván mi kiadást sem igényelve, mindamellett hogy felényi áron dolgozik mint a fehér ember, de legalább kétszer annyit takarit meg, mint az.

Mig a kaliforniai élethez szokott munkás tele marokkal dobálja verejtékkel szerzett keresményét, s sajátságos pazar szellemtől van átlengve, addig John — (ez a chinainak kedélyes, átalános neve minden különbség nélkül) — kidülésig dolgozva, a mellett mindent nélkülözve s megvonva magától, pár év alatt néhány száz csillogó arany dollárt zsebre rak, s mint vagyonos ember megy vissza a népes hazába, vagy pedig saját kezére nyit ruhamosó üzletet.

Az ily szabad szárnyra kapott chinaiak felette elszaporodván, a főleg irlandiak által képviselt napszámos osztályt erélyes tiltakozó rendszabályok foganatositására ösztönzék. A mult deczemberi napokban öles falragaszokon óriási betűk hirdeték egy ily ellenök intézett tanácskozás összegyültét a Congressz-Hallba, pontban esteli 7 órára. Én magyar létemre sem pro-, sem anticoolista nem vagyok ugyan, mindamellett a tárgy közvetve érdekelt, s azért mint hallgató a fentnevezett helyen megjelentem, hogy mint szem- és fültanu az átélteket feljegyezhessem.

M. Thomas Mooney a szószékre lépve előbeszédül a gyűlés czélját — mely a Coolie vagy a chinai importálás megszüntetésére kiható rendszabályok megvitatása volna, — mondá el, megjegyzései beszéde folyamatában a szellőztetett tárgyra majd érdekes világot, majd meglepő homályt vetettek, okoskodásai, s az érvelések szövevényei a tárgy prózai voltához nem mindig illettek.

Mig a chinai kártékony módon versenyez a fehér munkával, (fejtegette szónoklata alatt), az államra, t. i. Kaliforniára — mi haszon sem háromlik abból vissza. Az olcsó munkát előmozditni törekvő érvek mind csalékonyak, a munkás osztály képezi a társadalom velejét, ez azon gyökér, melyből a jóllét csatornáit betöltő nedv sarjadzik; s ezen osztály képezvén az államépület sarkkövét, minden népszerü kormány feladata ennek hatáskörét biztositani, s igy közvetve a nemzeti jóllétet előmozditani. Azok, kik az olcsó munka ellen tiltakoznak, mi kifogást sem tesznek a munka-kimélő gépek (labor saving machines) behozatala ellen. Az olcsó munka terjedtebb mértékben sehol sem gyakoroltatott, mint a déli államokban, hol ezer meg ezer rabszolga dolgozott dijtalanul a szivtelen kényur számára, a mint azonban a következés megmutatá, ezen kisérlet elégtelennek bizonyult be, a szabad államokban nincs egy acre föld, mely kétszer annyit ne érne, mint a rabszolgatartó államokban. Olcsó munka idézte elő az eddig soha nem hallott polgárharczok legnagyobbikát, mig ezen véres tusa másfél millió ember véráldozatába került, az amerikai népet ezer milliókra rugó adósságba keveré, s az európai pénztőzsérek lekötelezettjévé tette.

„A csendes tengeri hajózási társulatnak, — folytatá, — 500,000 dollár évi segéd pénzt fizetünk a Coolie importért, a kereskedelmi kamara nem régiben gyülést tartott s elhatározá a kongres-zushoz más 500,000 dollárnyi segély engedélyért folyamodni az ilynemü bevándorlás előmozditására. Ez ellen mulaszthatatlan kötelességünk tiltakozni, kétszeres oknál fogva, mert mig egyrészt igy szánt szándékkal pénzt pazarlunk, másfelől a kétszerezett chinai import által az ország érdekei veszélyeztetnek.

„Ha a kongresszus fehér férfiak és nők bevándorlási költségei fedezésére akar egy milliót fordirani, — kik Európa vagy más államokból ép, erős, egészséges állapotban jőnek ide, hogy az államot gyarmatositsák, — ezen rendszabálynak magam is mellette szavazok.“

A leghizelgőtlenebb szinben festvén a San-Franciskóban lakó chinai népesség jellemét, szokásait, viseletét a következő statisztikai adatokkal szolgált:

„Ezen városban, — ugymond — 150,000 ember lakik, ebből 30,000 Coolie, 30,000 pedig keményen dolgozó munkás fehér ember. Ezen számban 10,000 fehér munkás van, ki munkájáért 2 dollárt kap napjára, vagy 480,000 dollárt havonként; — 4000 gépész 4 dollárjával naponként, mi havonként 284,000 dollárra rug; van 4000 mészáros, pék, szatócs, feltéve hogy ez naponként 5 dollárt keres, a mennyiség 480,000 dollár egy hóban; — van 4000 ügyes gépész, 10 dollárjával naponként, vagy 960,000 dollárt keresve havonként; itt találunk 2000 birtokost kiknek mindegyike 20 dollárt huz naponként házbérül, stb. effélékül; van 1000 tőzsér 40 dollárnyi keresettel naponként vagy 960,000 havonként. Mindez egy nagy gulát képez, melynek kiegészitését a többi 10,000 ipar munkás teszi.

„Már most tegyük fel, hogy a chinai csordák beözönlenek, s a munkás embereket kiüzik, hogy megélhessen, mit cselekszik az a 4000 mészáros, pék és szatócs? Mit csinál nélkülök a 4000 gépész? a birtokosok mit fognak ingatlan jószágaikkal cselekedni, ha azokat el akarják adni? Megveszik azt a chinaiak? Mit teendnek akkor azok a chinai szolgák után kiáltozó Front-utczai kereskedők?“

Ily megjegyzései tovább szövésében Mr Mooney czélzást tett tisztelendő dr. Stonera: „ezen reverend gentleman — ugymond — midőn idejött e városba ugyancsak keveset hozott magával, most azonban mindenben bővölködik“, s a bostoni „Congregationalist“ czimü lap számára dr. Stone által irt e következő levelet olvasta fel:

Dr. Stone megjegyzései a chinai szolgákról.

„Én több hónapja már mióta házi szolgául chinait alkalmazok, a világ minden kincseért sem térnék a házi szolgálat régi modorára vissza. Az uj szolgák lármátlanul és ügyesen végezik minden dolgukat. A konyha csöndes és nyugodalmas s a gazdálkodás meglepően nagyobb, mint azelőtt. Minden eddigi kimagyarázhatlan hiánynak eleje van véve, — czukor, szesz, füszer, vaj, szalonna s a háztartás minden egyéb apróságai sokkal tovább tartanak most, mint azelőtt. Perpatvar, dulásfulásnak vége van. Sült szeletek, fél pulykák azon módra jőnek fel az asztalra, a mint előtte való nap hagyattak, kivéve legfölebb, hogy kissé ujra kell garnirozni. Bezzeg nem kérik most az esti kimehetési engedélyeket, vagy fél napot privát varrás és foltozásra. Visszafelelgetésnek hire sincs, mindenre az engedelmes „all right“ („jól van“). Sok mosás, ünnepnapi főzés, rendetlen asztalteritės ellen mi panasz sincs. Ámbár e szolgák nagyobb része alig tud néhány szót angolul, könnyü velök bármit megértetni: ha egyszer meglátják, bárminemü dolgot hogy kell tenni, azt soha el nem felejtik. Az asztali étkek változatosságát szerető találékonyságuk meglepő és sajátságos. Türelmes szorgalmuk, jó természetük, jó akaratuk bármely munka kivitelében, szigoru hűségök munkaadójuk iránt s annak érdekei előmozditásában, a háztartást addig nem élvezett kényelemmel árasztják el. Másrészt alig lelhető valami hátrány, mi az elésorolt sok oldalu nyeremények odahagyását sürgetné.“

Ezen levelet végig olvasva Mr. Mooney, csodálkozását fejezé ki, valjon mikép jutott a kegyes doktor, a chinai szolga által meggazdálkodott sült pulyka és szelet birtokába eredetileg is? Bizonyosan nem dolgozott értük, s okvetlenül a dolgozó osztályok valamelyikétől kellett azt kapni.

Majd az utolsó chinai gőzös megérkezésekor látott jeleneteket sorozá elő, hozzá téve: mindamellett az igen tiszteletre méltó dr. Stone ily fajta népet hoz be családjához, keleti barátjainak ajánlja pontos hűségöket. Felhivá a tisztelendőt lépjen elé s feleljen a szőnyegen levő napi kérdések fontosabb pontjaira, s az ezen pogányokat érdeklő egyéb vonatkozásokra.

A szónok azután 10 millió dollárra tette a chinaiak által az államból kivitt évi összeget, és igy 30 év alatt, soha vissza nem térendő 300 millió dollár vándorol ki az országból.

Mindezen fenyegető bajok ellen szónok e következő különös gyógyirt javasla:

1-ör. A mint egy chinai az államba lép, 500 dollár adót fizessen.

2-or. Jövedelmi adókép minden chinai 30 dollárt fizet havonként.

3-or. Ha kutyatartásért adóztatjuk a közönséget, miért ne lehetne azt chinai-tartásért is adóztatni?

Igaz ugyan, hogy isten teremté a chinait épen ugy, mint bárki mást, az tagadhatlan! de isten teremté a kutyát és patkányt is, már pedig a szónok inkább tűr közelében kutyát, mint patkányt.

A fogalmazott okmány, egy hirtelenében alakult választmány elé terjesztetett, melynek e feletti véleménye a jövő meeting tárgya leend.

Ezután Captain Grant kért szót, s igy kezdé: „Uraim! soha rákabb pirosságuvá életemben nem szégyeneltem magam, mint most, s őszintén meg kell vallanom, hogy értelmesebb, s tisztességesebb kinézésü közönséghez nem szóltam soha életemben.“ — Ily tréfás bevezetés oly hangos hahotát idézett elé, hogy senki sem akarta a szónokot hallgatni.

Végül rendőrkapitány Suple lépett elé, ilyformán emelve szót:

„Uraim! szeretném ezen ügyet érvényre hozni, s annak szervezését látni, először azonban egy más megjegyzést kell tennem; itt van-e John Griffin a teremben?“

John Griffin komolyan lépett fel az állványra, a tisztességes kinézésü mintegy 19 éves fiatal ember jól volt öltözve, s egészen csillogott a magára rakott olcsó ékszerektől. „Mit gondolnak önök ezen fiatal ember felől?“ szólt amaz a gyülekezethez, kedvencze vállait veregetve. „Mi munkája sincs, s semmi módon nem tud valami dologhoz jutni, ő családfő, atyja van, s több testvérét kell eltartania, ne feledjük hogy 18,000 ily fiatal ember és nő van je-

ki épen csak most lépett ki a világba. Kiégett ifjusága ujjászületve, üdén emelkedett ki a régi parázs és hamu közül minden ujabb tüz gyujtó érintésére. Most is örömujjongva éledett föl az! Ilyen sokáig — azaz: hogy nem sokáig, hanem csak épen a kellő korig — ugy élve, mint egy fogékony lelkü ifju legény, meleg és gyöngéd álmokkal telve, most már elhatározá, hogy mihelyt a rejtett aranyat napfényre segitheti, azonnal elmegy háztüz nézőbe és a város legszebb leányának szerelmét megszerzi magának. Mert hát van-e sziv, mely neki ellene tudna állani? Boldog Zsugori Péter!

Mindenesteremert megjegyzendő, hogy Péter már régóta lemondott eddigi mulató helyeinek, a biztositó hivataloknak, olvasótermeknek és könyvkereskedéseknek látogatásáról, a magán körök pedig nem igen törték magukat az ő jelenlétének megtisztelő szerencséje után, — tehát esténként ő és Tabitha, bizalmas otthonossággal szoktak letelepülni a konyha tüzhelye mellé. Ez mindig böségesen el volt látva napi munkájának romjai által. A tüz alapját, hogy ne mondjuk: magvát, egy roppant nagy vörös cserfa-tuskó képezé, mely miután több mint egy századig esőben és hóban a szabad ég alatt állott, szüntelenül „sirt" a höség miatt, s mindkét végén csak ugy omoltak könyei, mintha mindössze is csak két-három héttel azelőtt vágták volna ki. E fölött sulyos, erőteljes nagy fekete fatörzsök égtek, melyek mitsem törődtek a pusztulás elvével, s csak is a tüz volt képes őket megsemmisiteni, melyben izzóvá vörösödtek, miként az izzó-vörös vasrudak. E szilárd alapra Tabitha egy könnyebb rakást emelt ajtófélforgácsokból, mindenféle faczifrázatokból és olyan könnyen éghető anyagokból, melyek lobogtak mint a szalmatüz, és ragyogó fényt löveltek föl a terjedelmes kéménybe, kormos oldalait majdnem a tetőig megvilágitva. Közbe-közbe ki-ki csapott a konyha fénye a kandalló alól, bevilágitván a pókhálóval bevont szegleteket s a fejök felett végig nyuló mestergerendát, mintha valami titkos hatalom üzte volna. Ilyenkor Péter vidáman mosolygott, mig Tabitha a kényelmes aggkor élő képének látszott. Mindez természetesen csak ama fényes gazdagság jelképe volt, mely a ház lerontása folytán fog annak lakói fölött elözönleni.

Mig a száraz fenyü lobogott és pattogott, mint a diszkatonaság rendetlen sortüze ünnepélyes alkalmakkor, Péter elmélyedve és hallgatagon ült a kellemes izgatottság egy neménck állapotában. De mikor a rövid ideig tartó lángolást és lobogást az a haragos vörös izzás, mely a tulajdonképeni meleget képezi, s az a mély, siró hang váltotta föl, mely az egész estén át tartani fog, ő is beszédessé kezdett lenni. Egy este százszor is nógatta Tabithát, hogy beszéljen valami ujat nagybátyjáról.

„Maga már ötven év óta ül itt e puczikban, vén Tabby, és bizonyosan sok mindenféle históriát hallhatott róla" — mondá Péter. — „Nem maga mondta-e nekem azt is, hogy mikor először e házba jött, egy másik vénasszony ült azon a helyen, hol most maga ül, ki házfelügyelőnő volt annál a hires Zsugori Péternél?"

„Igen, ugy volt az, Péter ur" — felelé Tabitha — „még pedig majdnem száz esztendős volt az a vénasszony. Gyakran mondogatta, hogy ő meg az öreg Zsugori Péter nem egy barátságos estét töltöttek el együtt a konyha tüzhelye mellett — körülbelül épen ugy, mint a hogy mi teszszük most itt kettecskén, Péter ur."

„Ugy látszik, hogy az öreg ur nem egy tekintetben hasonlitott hozzám" — mondá Péter öntetszelgőleg, — „különben aligha lett volna olyan gazdaggá. De nekem ugy tetszik, mintha pénzét okosabban is elhelyezhette volna — semmi kamat! — semmi, csak épen a biztonság! S aztán még a házat is le kell bontanom, hogy hozzá juthassak! Ugyan miért rejthette el oly kegyetlenül — mit gondol Tabitha?"

„Mert nem tudta elkölteni" — mondá Tabitha; — „mert valahányszor a kincses ládához ment, hogy azt fölnyissa, az „öreg ördög" mindig háta mögé lopózkodott és karját megragadta. Mert hát ugy beszélik, hogy azt a tömérdek pénzt, a „gonosz" adta volna Péternek saját erszényéből, a kit azután folytonosan gyötört, hogy állitson ki a házról és telekről az ő számára egy irást, de Péter megesküdött volna, hogy azt nem fogja tenni soha."

„Épen a hogy én is megesküdtem Barna Jánosnak, egykori üzlettársamnak" — jegyzé meg Péter. — „De mégis bolondság ez az egész história, Tabby! Én egy szót sem hiszek belőle."

„No, megeshetik, hogy nem szentirás biz az" — mondá Tabitha; — „mert mások meg azt beszélik, hogy Péter csakugyan átruházta volna házát az „öreg ördög"-re; azért volt ez a ház mindig oly szerencsétlen azokra nézve, a kik benne laktak. És mihelyt átadta neki Péter az „irást," a kincses láda fölzárult s Péter tele marokkal szedte ki belőle a sok aranyat. De ime, a mikor egy kissé jobban utána nézett, kisült, hogy ujjai között egy darab régi rongyot tartott."

„Ugyan fogja be a száját, vén bolond Tabby!" — kiálta Péter nagy dühösen. — „Olyan becsületes arany guineák voltak azok, a milyenek csak valaha Anglia királyának az arczképét magukon hordozták. Most már ugy tetszik nekem, mintha jól emlékezném az egész dologra, mint dugtam be én vagy az öreg Péter, vagy bárki volt is az, a kezemet vagy kezét s hogy huztam ki azt, vagy huzta ki az a más valaki, telve szinaranynyal. Ócska rongyok! Hogy is ne?!"

De hát egy vénasszony mesebeszéde nem volt az a dolog, a mi Zsugori Pétert visszariaszthatta avagy csak el is bátortalanithatta volna. Egész éjen át kellemes álomlátásai voltak és kora reggel örömtől dobogó szivvel kelt föl, a milyennel ifjuságán tul kevés ember lehet szerencsés dicsekedni. Napot nap után a legkeményebben dolgozva töltött el a nélkül, hogy csak egy perczet is elveszitett volna, kivéve az evés idejét, mikor aztán Tabitha disznóhussal és káposztával tartotta őt jól vagy valami más harapni valóval, a mit innen-onnan összeszedhetett, vagy az isteni gondviselés küldött nekik. A szó szoros értelmében jámbor, istenfélő férfi lévén, a mi Péterünk sohase mulasztá el áldásért fohászkodni az egek urához; ha tán az étel nem a legjobb volt is, annál buzgóbban könyörgött, mert akkor szükségesebb volt az áldás; valamint hálát adni sem feledé el soha, habár az ebéd szegényesen ütött is ki, legalább a jó étvágyért, a mely mindenesetre többet ér, mint a gyönge gyomor bárminő fényes lakomán is. Azután ismét visszasietett munkájához és egy perez mulva már a régi falakról fölszálló por fellegébe volt burkolva, bár folyvást hallhatólag a szörnyü zakatolás miatt, melyet a romhalmaz között végliezvitt. Mily irigylésre méltó az a tudat, hogy hasznos munkában fáradozunk! Pétert semmi se zavarta, legfeljebb csak az elmének ama kisértetszerü jelenségei, melyek inkább elmosódott visszaemlékezéseknek tünnek föl, de néha mégis mintha előérzetek volnának. Gyakran megállt, csapásra emelt baltáját a levegőben tartva, és igy szólt önnön magához: „Zsugori Péter, nem tevéd-e meg már ezt a csapást valamikor ezelőtt?" — vagy: „Te Péter, ugyan már mire való az egész házat lerontani? Gondolj csak utána egy kissé jobban, hátha eszedbe jut, hol van elrejtve az arany?" Eközben a napok és hetek csak teldegéltek, a nélkül, hogy valami nevezetesebb fölfedezést tett volna. Mindössze is néha egy-egy vézna, szürke patkány kandikált ki a lyukából a vézna, szürke emberre, csodálkozva, hogy miféle ördög bujhatott bele most ebbe a vén házba, mely eddig oly csöndes, békés tanya volt. Egyszer meg igazán megesett a szive Péternek egy anya egér fájdalmán, ki öt vagy hat csinos, apró sima szörü, gyönge fiucskát hozott világra és neki látnia kellett, hogy temeti őket az a világ épen abban a perczben romjai alá. De kincs — az még sincs!

Ez időtájban Péter, ki épen oly elhatározott vala, mint a Végzet, s épen olyan szorgalmas, mint az Idő, elkészült a legfelsőbb regiókkal és leszállt a második emeletre, hol épen egy utczára néző szobával volt elfoglalva. Ez hajdan háló szoba volt s a szóhagyomány ugy tisztelte, mint Dudley kormányzó s több más kitünő vendégek háló helyiségét. A butorzat eltünt. Imitt-amott szinehagyott és szétmállott papirszőnyegdarabok, de annál nagyobb csupasz falhézagok voltak láthatók, tele szénrajzvázlatokkal, melyek főleg arczélben oda pingált emberfőket ábrázoltak. Ezek Péter fiatalkori lángeszének mutatványai lévén, szörnyü nehezére esett azokat megsemmisiteni, mintha épen a Michel Angelo festményei lettek volna valamely régi templom falán. Azonban egyik rajz, még pedig az egyik legjobbik, egészen másképen hatott reá. Egy rongyos embert mutatott az, félig egy ásóra támaszkodva s vézna testével egy előtte tátongó gödör fölé hajolva és az egyik markát szétterjesztve, hogy valamit, a mit ott lelt, megfoghasson. De mindjárt a háta mögött, arczán ördögies vigyorgással egy alak jelent meg szarvakkal, bozontos farkkal és hasitott körmökkel.

„Távozzál onnan sátán!" — kiálta föl Péter. — „Hadd szedhesse ki ez az ember az aranyát!"

Fölemelvén fejszéjét, akkorát ütött vele annak a szarvas uri embernek a koponyájára, hogy nemcsak azt tette semmivé, hanem a kincskeresőt is, és igy az egész jelenet nyomtalanul eltünt, mint valami büvös látomány. Azonban fejszéje a falat is áttörte egyuttal s szemei előtt egy mély üreg tárult föl.

„Jézusnak szent lelke, ne hagy el! Péter ur, hát ön magával az „öreg ördög"-gel czivódik?" — mondá Tabitha, ki épen holmi tüzelő szert keresett a leveses fazék alá.

A nélkül, hogy a vénasszonynak felelt volna, Péter még nagyobb lyukat vágott a falba és egy kis almáriomszerü rejteket fedezett föl, a tüzhely egyik oldala mellett, a földtől körülbelől mellig érő magasságban. Semmi sem volt benne, csak egy sárgaréz lámpa, zöld rozsdával boritva és egy poros pergamen darab. Mialatt Péter ez utóbbit vizsgálgatá, Tabitha kezébe ragadá a lámpát s elkezdé azt kötényével dörzsölni, surolni.

„Nem szükség azt megsurolni, Tabitha" — mondá Péter. — „Nem Aladdin lámpája, noha ezt is ugy vehetjük, mintha épen oly nagy szerencse jele volna. Nézzen ide, Tabitha!"

Tabitha átvevé a pergament s közvetlenül az orra elébe tartotta, mely egy vaske-

retü szemüveggel volt fölfegyverkezve. De alig, hogy elkezdett baktatni rajta, azonnal valóságos görcsös kaczagásba tört ki, mindkét kezével a hasához kapván a roppant hahotázás miatt.

„Csak nem tart bolonddá egy vénaszszonyt!“ — kiálta. — „Hisz ez itt az ön keze irása, Péter ur, épen olyan, a milyennel Mexikóból küldött levele irva volt.“

„Mindenesetre bámulatos hasonlóság“ — mondá Péter, ujból szemügyre vévén a pergament. — „De hiszen maga jól tudja, Tabby, hogy ezt a rejteket még azelőtt falazhatták be, hogy maga idekerült vagy mielőtt én a világra jöttem volna. Nem, nem! Ez az öreg Zsugori Péter irása; a fontoknak, shillingeknek és pennyknek ez oszlopai az ő alakjai, melyek kincseinek mennyiségét tüntetik fel, és ez itt alant bizonyosan az elrejtés helyére vonatkozik. De a tinta vagy elhalványodott, vagy ledörzsölődött annyira, hogy most már tökéletesen olvashatatlanná lett. Minő kár!“

„No de legalább ez a lámpa olyan jó, mintha uj lenne. Az is több a semminél“ — mondá Tabitha.

„Egy lámpa!“ — gondolá Péter. — „Ez fényt jelent kutatásaimra.“

Most az egyszer Péter több hajandóságot érzett magában e leleményén elgondolkozni, hogysem a munkát tovább folytathatta volna. Miután Tabitha a lépcsőkön lement, elmélyedve állt meg a pergamen előtt, az utczára nyiló ablakok egyikénél, mely a portól annyira el volt homályosulva, hogy a nap is csak nagy nehezen tudá az üvegtáblák foglalványainak árnyékát a szoba padlatára lerajzolni. Péter hosszas erőlködés után fölnyitá azt s kinézett a város főutczájára, mig a nap meg az ő régi házába kukkintott be. A lég noha enyhe, mondhatnók meleg volt, mintha csak egy dézsa vizzel öntötte volna nyakon Pétert.

(Folyt. követk.)

Az országos lövész-ünnepély.

Nem lehet tagadni, hogy társadalmi életünk üterei csakugyan kezdenek már egyszer lüktetni. Mozgalmat látunk mindenfelé, a közélet minden terén, ha nem is oly nagy mérvüt, a milyent szeretnénk, de legalább olyat, a melyik remélnünk engedi, hogy nagymérvü is lesz még.

A mult hét eleje rendkivül élénk lett Pesten. Számos idegen érkezett a fővárosba, hova a különböző vidékekről kéjvonatokat rendeztek.

Az ide érkezett idegenek közt láttunk számos feltünő alakot, zöld hajtókás kabátokban, fejükön tirol-kalapokkal, melyek mellett elejtett nyirfajd-tollak diszelegtek. Ezek voltak a lövészek, kik a budai lövészegylet évszázados ünnepére és az országos lövész-szövetség megalakitása czéljából érkeztek körünkbe.

Az ünnepélyről, mely öt napig tartott, szóltunk már lapunkban, most tehát részleteibe nem bocsátkozunk, s csak a diszlövészetet akarjuk érinteni, melyről mai számunkban eredeti képpel kedveskedünk olvasóinknak.

A diszlövészet a budai uj lövöldében volt, mely zöld ágakkal, virágfüzérekkel, lobogókkal, czimerekkel, zászlókkal, diadalmi jelekkel és szarvasagancsokkal volt felékesitve ez alkalomból. A lövészek festői öltözetükben számosan jelentek meg a lövöldében s megkezdék férfias mulatságukat. A lövöldének a céltáblák felé szolgáló oldala tágas lőrésekkel van ellátva, ugy hogy többen is célozhatnak egyszerre. A céltáblák a háttérben, domboldalban vannak elhelyezve, mint ez képünkön látható.

Az ünnepély kedves emléket fog hagyni azokban, a kik részt vettek benne, s hiszszük, hogy jótékony befolyást fog gyakorolni a közügyre is. Az itt voltak most mint az apostolok szét oszoltak az országban s magukkal vitték azt az eszmét, melynek, ha megtestesül, hazánk egy uj hadsereget fog köszönhetni. Mert meg vagyunk győződve, hogy ők mindnyájan rajta lesznek azon, hogy hazánknak minden városában létesüljenek lövöldék, a melyeknek tagjai tudomásával birjanak arról, hogy e szükséges intézményeknek komoly hátterük van, s azoknak még hasznát veheti a haza. Rajta lesznek, hogy a már meglevő lövöldék is jobb tudatára jussanak feladatuknak s ne tekintsék magukat oly egyleteknek, melyeknek a levegőbe puffogtatáson kivül legfeljebb az a czélja, hogy legyen egy közös mulatóhelyük, hol a sörnek bő fogyasztása mellett kedélyesen csevegjenek.

Vas. Ujs. 1871.

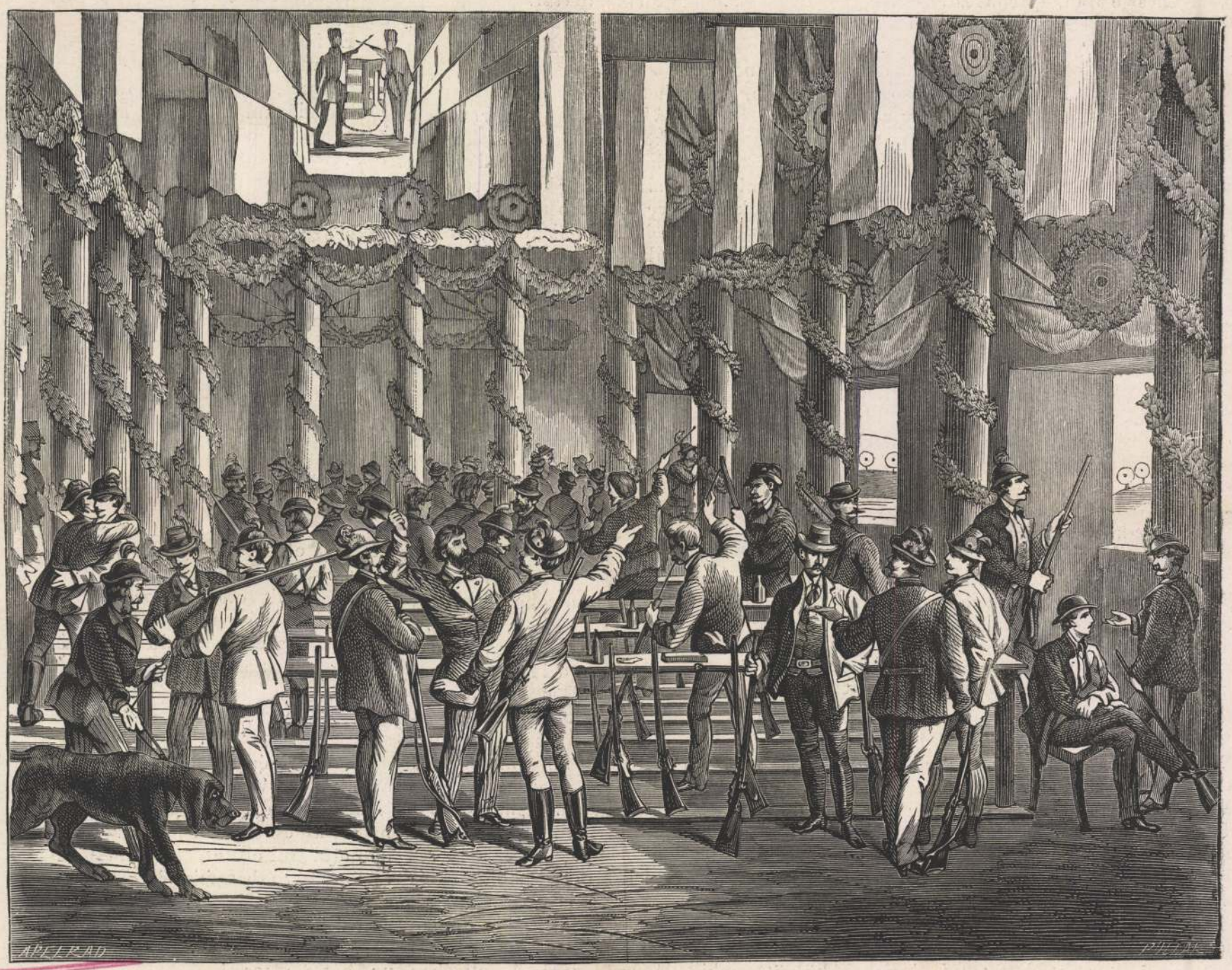

Országos lövész-ünnepély: Diszlövészet a budai lövöldében.

Az orvosok és természetvizsgálók aradi nagygyülésének szereplői.

A „holt idény“ vége felé, mikor az érdeklődés a közügyek, a magasabb érdekek iránt ismét ébredezni kezd s a forróságtól elnyomott szempilláit, álmosan még, felveti: első pillantása évenként egy tudományos és társadalmi tekintetben egyaránt érdekes és fontos gyülekezésre szokott esni, mely rendesen augusztus végnapjaiban a vidék valamely távolabbi pontján, hol itt, hol ott, gyüjti össze hazánk orvosait és természetvizsgálóit, s ez utóbbiak közé a természettudományok kedvelői mellett számos olyanokat is, kik a társas összejöveteleknek, a szép vidékekre való kirándulásoknak átalában kedvelői a nélkül, hogy épen plátói fellengző szerelem kötné a tudomány muzsáihoz.

Vasárnapi Ujság.

Pest, junius 9-én 1872.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 frt. — Fél évre 5 frt.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — **Csupán Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 frt. — Fél évre 2 frt. 50 kr.

Hirdetési dijak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg: Egy négyszer hasábzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krajczárba számittatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos**, Wollzeile Nr. 22. és **Haasenstein és Vogler**, Wollzeile Nr. 9. — **Bélyeg-dij**, külön minden igtatás után 30 krajczár.

A választási mozgalmak.

Ha lapunk a napi érdekü események köréből akar képeket közölni: a választási mozgalmakat épen nem mellőzhetjük. Ezeket figyelem nélkül hagyni s egy-egy képben fenn nem tartani a tünő jeleneteket, nagy mulasztás volna tőlünk. Nagy mulasztás volna különösen Magyarországon.

Javunkra-e, vagy kárunkra? — döntsék el mások — de a választások iránt nagyon érdeklődünk, csak hogy az érdeklődés nem mindig olyan alakban nyilatkozik, hogy ezt polgári erényként lehetne feltüntetnünk. Ha ez érdeklődés abban állana, hogy Magyarországon minden szavazati joggal biró ember, minden ösztönzés és nógatás nélkül, minden mellék érdek iránti tekintet nélkül rá adná szavazatát a maga jelöltjére tiszta meggyőződése szint: ez igazi érdeklődés volna, mely a polgári erény nevét megérdemelné s a magyar nemzet jellemvonásai között a legszebbek sorában állana.

De biz' ez — valljuk meg! — nem ugy van! Mint a trójai háboruban „a falakon kivül és belül egyarán voltak hibák“: épen ugy vannak nálunk is jobb- és baloldalon egyaránt, mert e hibák *nemzeti gyengeségeink* s ettől végkép mentességre egyik pártnak sincs szabadalma. Inkább érdekel minket még most is a dolgok külszine, mint azok belső lényege. Inkább szeretjük a tüntetésekkel vakitó jelöltet, mint dolgozni szerető csendes munkás polgártársunkat; többet ér egy tuczat zászló, mint a közügyek szolgálatában töltött tiz-tizenöt év; többet használ egy szép ragyogó programmbeszéd s a rá következő lakomán egyet talpra esett, rögtönzött felköszöntés, mint az állami, üzleti, kereskedelmi vagy pénzügyekben való szakavatottság.

Pedig a sok szép választási ragyogvány nem esik ám ingyen! Az a sok zászló, az a sok fényes ki- és bevonulás, azok a diszes banderiumok, száz esetben egyszer történnek tekintélyes költségek nélkül, s bizony — ne tagadjuk! — a hol nincs rájuk szükség, nem is igen veszszük elő.

Például ott van a pesti belváros! Azt már nem akarja senki elvitatni, hogy ott Deák Ferenczet megválasztják. S ime a tüntetések közül semmit se látunk, csak azt a sok lobogót, mely



Választási mozgalom a király-utczában Pesten.

a hol Ghyczy Kálmán fellépte óta álmában sem reménylheti senki, hogy ő ellenében megválasztassék, mily csend van ahhoz képest, a mit a város körül a megyében véghez visznek!

Pesten legérdekfeszitőbb pont a mult választások óta a Terézváros. A multkor negyven és egynehány szavazattal győzött Jókai pártja s azóta a városrész növekedett, a szavazók száma emelkedett: az eredmény némileg kétes! De van is ám mindenféle látványosság mindkét részről! A rengeteg sok zászló, egyik hosszabb, mint a másik, egyik fent, másik alant, egyik nemzeti szinü, a másik fehér, mert békét akar jelenteni. S aztán az a sok összejövetel esténként, ünnepnapokon, s mikor csak érkezésünk van! Szép nyelven ugy fejezzük ezt ki, hogy „eszmecsere végett gyülünk össze; felvilágositást adunk egymásnak politikai viszonyaink és közügyeink felől" stb., de valóságban biz' ez csak azért történik, mert szükséges. Ha az *igazi* érdeklődés nincs meg, tehát teremteni kell érdeklődést mesterségesen! Azok a gyujtó hatásu szép beszédek inkább csiklandozzák az érzelmeket s inkább játszodtatják a képzelődést, mint a mennyit az értelmen és belátáson világositanak, s e sorok irója se jobboldali, se baloldali kortesvacsorán nem szerzett semmi egyéb dologban meggyőződést, csak abban az egyben, (a mit már ugyis régen tudott) hogy mi pompás, vidám mulató emberek vagyunk!

Hanem ez még mind semmi; ha az ember ellenjelöltje egy sikerült diszmenetet tárt a közönség elé, nagyon valószinü az ember bukása, ha hátra talál maradni! Költség ide, költség oda, de nagyobb menetet kell rendezni, mert különben az érdekeltség, (*a polgári jog* gyakorlása iránti nemes érdekeltség!) meg talál lohadni s az biztos bukás! *A kétes helyeken* a fő dolog az, hogy a jelölt legyen érdekes, vagy a párt gerjeszszen vakitó jelenetekkel egészaz izgatottságig fokozódó figyelmet maga iránt, s a diadal biztos.

Jól tudják ezt Magyarországon! Vannak itt magasabb szempontu és szélesebb látkörü kortesek, a kik megirják a programmot ugy, hogy ha azt mind betöltöd, oly biztosan képviselő vagy, mint hogy kétszer kettő négy. A Terézvárosban azért nehéz a diadal, mert mindkét félen emberek állnak a talpukon, s mikor mindegyik azt hiszi, hogy a másik mit sem fog tenni: akkor találkozik a két párt diszmenete, melyre a fővárosnak minden megrendelhető csinosabb kocsija és lova meg van szerezve.

A vidéki kortesek, bár szintén tanult és tapasztalt férfiak s ők sem estek a fejök lágyára, már valamivel egyszerübb emberek. Szabják magukat a közönséghez s a vidéki közönség igényei még csekélyebbek. — Ott egy kócsagtollas kalapu, nyalka kopogós csizmás, szép, délczeg legény ugy meg tud babonázni asszonyt, férfit egyaránt, hogy valami nagy és mesterséges fogásokra ritkán van szükség, hogy a szivek mellénk hódoljanak. Igaz, hogy a „szép beszéd" ott is csak olyan édes, olyan kedves, mint a „szinméz", de a kapaczitácziő főeszközei (a nem tisztességeseket nem számitva) csak olyan talpraesett mondásokban állnak, mint az, hogy „már édes bátyámuram! mégis csak *jobb* ott a *jobb* mindig!" vagy pedig: „tudja, lelkem hugomasszony! a szivünk is balfelől van, hogy ne hajlanánk hát arra?" Ha aztán még egy kis magyarázatot is tud adni az ország állapotairól: akkor aztán igazi okos ember! s ha modorában van némi egyszerü tisztességtudásnál több választékosság: akkor meg valóságos *selyemember!* — A vidéki kortes felvilágositását nem egyszer emberéhez szabja. A jobboldali kortes elmondja: „bátyámuramnak", hogy „az a *titkos kiadás* bizony csak kell az államnak, mert lám, bátyámuram is el szokott tenni egy-két akó bor árát, ha egyszer-egyszer valami olyan költség van, a mibe az asszony — jól tudja — nem szeret beleegyezni."

A választási körutak, bandériumok is egyszerübbek, mert a kinek lova van, felül, a kinek nincs, mástól kér, vagy gyalog marad s magukban a tüntetések nem igen juttatják koldusbotra a képviselőjelöltet. Hanem azért mégis szeretnénk minél több olyan helyes gondolkodásu jelöltről hallani, mint egy ifju képviselő, kitől a falusiak lobogókat, jelvényeket, kokárdákat, tollakat kértek s ő azt felelte: „számitsák ki atyámfiai, polgártársak, hogy körülbelől mennyibe kerülnének mindazok, s én azt az összeget átadom kegyelmeteknek az *iskolájok javára.*"

Mennyi pénzt is elfecsérlünk még mi szegény magyarok is ilyen hiuságokra, mikor annyi minden szükségesre is el lehetne költenünk! S ha arra kerül, rövid válasz, hogy „*nincs!*" Ha azokat az összegeket, a miket a választások forgalomba hoznak, iskoláink javára lehetne forditani: tanügyeinket maholnap a svédeké mellett emlegetné a világ, s bizony a tudományosság sokszor maradandóbb emlékeket teremt a nemzeteknek, mint a politikai élet!

—*r.* —*s.*

A Kisfaludy-társaság népköltési gyüjteményéből.

Dalok.

1.

Oh ne mondj engem rózsádnak,
Ne mondj engem galambodnak;
Rózsát a nap elhervasztja,
Galambot ölyv elriasztja.

Nem vagyok én se galambod,
Se virúló rózsa bimbód, —
Mert én, babám, tied vagyok,
A mi vagyok, az maradok.

2.

Hej! ha nekem száz forintom volna,
Az a kis lyány mindjárt enyém volna!
De mit tegyek, mikor semmim sincsen,
Ajtómon is fából a kilincsem.

Én istenem! minek is születtem,
Nyomorúság az egész életem,
Szeretek és boldogtalan vagyok,
Ezzel is csak még szegényebb vagyok!

3.

Könyeimnek záporából tenger lett,
Mert elhagyott az én rózsám engemet,
Elment a hazát védeni,
Vissza sem fog többé jönni
Sohasem.

Ti leányok maradjatok pártába',
Igaz legény mert nem ölel karjába,
Ki honn marad, nem érdemel,
A ki elment, annak nem kell
Feleség.

4.

Könnyü a németnek
Adót exequálni;
Nehéz a magyarnak,
A szegény magyarnak
Kossuth Lajost várni.

5.

Nagy Abonyban csak két torony látszik,
De Majlandban harminczkettő látszik;
Inkább nézném az abonyi kettőt,
Mint Majlandban azt a harminczkettőt.

6.

Mikor visznek Olmücz felé,
Nyiljon az ég ezer felé,
Nyiljon az ég ezer felé,
Borúljon be minden felé,
Borúljon be minden felé!

Ez az utcza jaj de röges,
Jaj de röges, jaj de köves,
Jaj de röges, jaj de köves,
A kin Olmücz felé visznek,
A kin Olmücz felé visznek.

Csehó Pista.

Amoda van egy nagy deszka-kerítés,
Csehó Pista lova abban nyerítez;
Csehó Pista befordúl a csárdába,
Várja ottan szeretője, babája.
„Korcsmárosné, eb az urát, hallja kend,
Halat nekem, czitromosat főzzön kend,
A mellé egy jó itcze bort hozzon kend,
Juczi lyányát strázsára állitsa kend."
Csehó Pista múlat széles kedvibe',
Egy rosz személy dalolgat az ölibe',
Csárdás-leány dalolgat az ölibe',
Hej, az adta a pandurok kezibe.
Beszalad a Juczi leány ijedve,
„Amoda jön három pandúr fegyverbe'."
Csehó Pista Bársony lovát nyergeli,
Három pandúr, persekútor kergeti.
Csehó Pista Bársony lovát nyergeli,
Három pandúr persekútor kergeti,
Lova lába megbotlott egy gödörbe',
Lehanyatlott, a jobb kezét kitörte.
„Szépen kérem persekútor uramat,
Ne kösse meg ezt a jobbik karomat."
De a pandúr nem hallgat a szavára,
Lánczot veret két kezére, lábára.
Hetfőn este az ég alja piroslik,
Csehó Pistát vesztőhelyre most viszik,
A fél falu sírva megyen nyomába,
De nem megyen, nem siratja babája.
„Kedves babám, jutok-e még eszedbe?
Jaj be sokszor mulatoztam öledbe'."
„Rongyos betyár soh' se jutsz az eszembe,
Nem is ültél soha sem az ölembe'."
„Ugy áldjon meg a teremtő tégedet,
Mert te vittel minden bajba engemet,
Gyenge vállad, piros orczád, kék szemed —
Te okoztad akasztófán vesztemet."

Kairó.

(Vége.)

Ahmed, Longman és én a gőzgéppel háttal ültünk; a véletlen, mi néha zavart is okozhat, ugy hozta, hogy Ahmed Grace kisasszonynyal szemben ült.

— Kisasszony, — mondá angolul, — nagyon félek, hogy kegyed a bör szine s a rabszolgaság iránt a nyugat előitéletét magával hozta

— Nem, uram; de miért kérdezi? — Anglia mindig pártolta . . . Különben is én keresztyén vagyok.

— Kétségtelenül, de az angol-szász faj nemzetem után az első, mely a legkülönösebb ellentmondásokat gyakorolja. A szerecsenek felszabaditásáért Észak-Amerikában patakként ontotta vérét, s ha egy szerecsen a nyilvános kocsiban melléje bátorkodik ülni, egész hideg vérrel veti le Uj-York kövezetére.

— Mi nem vagyunk amerikaiak.

— Azt rögtön észrevettem kiejtésükön; de ázsiai birtokukon az angolok is egy elkülönözött alsóbbrendü helyet jelöltek ki azoknak, a kikben nem európai vér foly. Nálunk minden faj egyenlő: nemcsak a nemes vérü abyssziniai, hanem a szerecsen is egyenlő fokon van a föld örökös urával; én magam is, ki az urak fajából való vagyok, a kafrainak kezet adok, ha a felső világosságban részesült s az istent ismeri. E részben mi a türedelmet nagyban és valóságos emberiesen gyakoroljuk. Bonaparte ezt a soknejüség vegyüléséből magyarázta ki, de higyje meg kegyed, hogy ennek az eredete feljebb van.

— Elhiszem uram, elhiszem; de mi történik? Ugy tetszik, mintha nem előre, hanem hátrafelé mennénk.

Valóban a gőz visszahajtotta a gépet s nagy sietséggel az alexandriai pályaudvarba visszatértünk.

Ahmed kinézett az ablakon.

— Ne nyugtalankodjanak, — mondá. — Kisasszony, nem történt semmi baj. Csak egy megjegyzésre méltó eset adta elő magát. Látja kegyed azt a kis embert, kit egy hosszu pálczáju dobos előz meg? Az a porosz konzul — egy tökéletes uri ember, a nantesi rendelvény szerint való franczia, s nagyon szellemdús. Kairóba megy, hol ő felsége az alkirály ünnepélyes elfogadásokat tesz. Azt hiszem, hogy lemaradt a vonatról, s jelt adott, hogy térjenek vissza.

— Mi az! hát egy emberért ennyi embert zavarnak meg? Hát a konzuloknak nincsen órájok, s nem tartják órához kötve magukat?

— Igen, kisasszony, lehet, hogy órájok van, de rájok nézve nincs törvény. Egyiptomban a konzulok nagy hatalmasságok, ők mindenek felett vannak. Az ő órájok szabályozza a napot.

A vonat ismét megindult Kairó irányában.

és czinkosainak. Alig hogy kiszabadultak, gúnyos menetben vonultak el házam előtt, s azt kiáltották, hogy nem mertem őket bántani, mivel tudtam, hogy ők a nép védői, én magam pedig semmi se vagyok. Sajátságos, hogy a tisztességes polgárok, a kik mosolyogtak, midőn kivégeztetésük ki lőn hirdetve, elsők voltak, a kik tapsoltak kiszabadulásoknak. A miből én azon kettős leverő tanulságot meritettem, a melyet különben már *Drumski* is vert belém az előtt: először, hogy a „tisztességes polgár“ olyan, a ki kész barátságot kötni mindenik párttal, a melyik emelkedőben van; és másodszor, a legbiztosabb ut arra, hogy az ember politikai ellenségeit kiengesztelje, ha őket megsemmisiti. Vajha ezen fontos igazságokat már tegnap igy tudtam volna.

Január 25. Beláttam, hogy hiábavaló dolog elnéző rendszabályok által uralkodni akarni, s most kénytelen vagyok vagy egy roppant igazságtalanságot követni el, hogy hatalmamat megtarthassam, vagy lemondván erről a hatalomról, ezt a szerencsétlen sorsu szigetet *Glapillard* anarchiájának vetem oda zsákmányul. Ma reggel *Drumski* jött hozzám, s jelenté, hogy a nagy elhatározás órája megérkezett. Tekintélyem meg van ingatva; ellenségeim agitácziója valamennyi elégedetlennek lelkét fölizgatá a szigeten s én kisebbségben maradtam: kétszer már megválasztottak elnöknek, de midőn a legközelebbi választásra kerül a sor, valószinüleg bukni fogok; s hozzá tevé, hogy a rendes nép támogatására nem lehet számitani, miután azok meg levén róla győződve, hogy minden kormányzat nagyon mindegy, mellettem lesznek ugyan nem sokat érő jó kivánataikkal és talán szavazataikkal, de egyébbel nem. Csak egyetlen ut van arra, hogy visszaállitsam nevem fényét, s ez, ha kormányomat hadi dicsőséggel födöm be; más szavakkal, ha hadat izenek a bennszülötteknek, kiirtom őket s a tőlök elvett zsákmánynyal megterhelve térek vissza. Könnyü lesz ürügyet találni a háborura. Tisztelendő *Grones* Jakab urat küldjük hozzájok egy bibliával és egy palaczk rummal. A rumot vissza fogják utasitni, s mi kiirjuk a hivalos lapban („a mely — jegyzé meg vigyorogva — közlött már több ilyen igazságot is“) hogy ők nem akarták hallani a keresztyénség predikálását, s követeinkkel csufosan bántak. Elszörnyedve hallottam ezen javaslatokat, melyek ugy terjesztettek elém, mint egyetlen alternativa a bukás mellett, s azután mély szomoruságba sülyedtem. *Drumski* hallgatva állott mellettem egy pár perczig, kardjának markolatával játszva, s aztán megkérdé, hogy mit határoztam. Szórakozottan felelém neki, hogy teheti azt, a mi neki tetszik. Nagy jó kedvvel távozott el tőlem, s most azzal foglalkozik, hogy az expedicziót szervezi, a mely, mint hiszi, készen lesz egy pár nap alatt. De az nem lesz kész soha és nem fog elindulni soha, miután ma egy szilárd elhatározásra jutottam.

Január 27. Grones ma reggel visszatért a bennszülöttek lakhelyéről. A főnökök barátságos vendégszeretettel fogadták; elvették töle a bibliát, de a rumot visszautasiták. Drumski, szinte magánkivül örömében, erösen kiszinezve és megtoldva leirta ezen „nagy megsértést,“ a hivatalos lap egy külön számában s most, a midőn e sorokat irom, behallik hozzám a tömeg kiáltozása: „boszuért és ellenségeink kiirtásáért.“ Tudatlan, haszontalan tömeg, a melyet hibásan emberinek neveznek! Még ma este bele csomagolom kéziratomat egy gummi elasztikum palaczkba, mely azt el fogja szállitani biztosan a hullámok között; s holnap, épen azon órában a midőn Drumski elindul, hogy elpusztitson egy népet, a mely minden barbarismusa daczára jobb, igazabb és értelmesebb, mint mi; összeelegyitek két panapoleonos edényt, s szétszóratom gyarmatomat magammal együtt, oda, a hová bennünket a szeleknek vinnie tetszik . . .

III.

„Tehát ez volt oka a hullámok hánykódásának ma!“ — kiálta föl a főhadnagy, a mint a kadét letette a kéziratot.

„Igen, hanem ez a Bacon Franklin bolond ember volt“ — jegyzé meg a miniszterelnök, ki figyelmesen hallgatta a történetet, bár néha vállát vonogatta rá. „Ha én az ő helyén lettem volna; bizonyára kiirtottam volna a négereket; kinek lett volna benne kára?“

„Annyival inkább, mivel valószinüleg ugyis nagy adagot vegyitett a szerből, s azokat is levegőbe röpité magával együtt“ — nevetett a kadét.

Most a kapitányra került a szólás sora.

„Kénytelen vagyok kimondani“ — mondá — „hogy ez az ismeretlen szerző nagy szabadságot vett magának.“

(Angolból.) *B. F.*



Gyümölcsvásár a pesti aldunasoron. — (*Appelrath* eredeti rajza.)

Vas. Lap. 1873. 368. l.

Hát im, nyögő fák közt világ van:
Az ó templom áll szinte lángban,
Fény tör ki résen és falon;
Bent tombol a táncz s vigalom.

Hős *Árpanedv*, ki lelket adsz!
Tőled veszélyben nő a dacz.
Egy rosz hatos csudát tesz nálunk;
Egy korty: s az ördöggel kiállunk! —
Tamásnak is fejébe mászott
A ser: hét ördögtül se fázott.
De Rózsi meghökkent, megállt,
S nagyon uraltatá magát
Kézzel, sarokkal, mig elé
Mozdulni mert, a fény felé.
Juj, Tomi, most! a mit te látsz!
Merő bűbáj, s boszorka táncz;
Nem ujdon-uj cotillon az,
Minőt Páris divatba hoz,
Hanem kuferczes, kopogós,
Mártogatós, leguggolós,
Ugrós szilaj táncz, — s bőrduda:
Ezt fujják talp alá oda.
Ablak-szugolyban legfölül
Maga vén Sátán bácsi ül
Mint nagy, bozontos, czirmos eb,
Övé a muzsikás szerep;
Szorit is oly nyers hangot ő,
Hogy reng belé boltiv s tető.
Körül, mint szekrény, sok koporsó,
Egy-egy halott mindben, s utolsó
Diszköntöse van rajta még;
Fagyos kezökben gyertya ég,
Melynél Tamás, bátor vitéz,
Ur-asztalán szörnyedve néz:
Egy gyilkost, még bitófa-diszben;
Babát, ki nem volt keresztvizen;
Kötélről most metszett zsiványt,
Szájtátva még, a hogy végsőt zihált;
Öt bárdot, a vérrozsda rajta,
Öt hosszu tőrt, rá vér tapadva;
Ott egy gyerekfojtó zsineg,
Kés, mely apát ölt meg, kinek
Torkát szelé saját fia,
Nyelére száradt ősz haja.
Ott három ügyvédnek a nyelve
Sok rongy-hazugsággal bélelve;
Rohadt papszívek feketén
Büzlöttek minden szegletén;
S több iszonyuság, förtelem,
Hogy elsorolni vétkelem.

Döbbenve mig bámul s fülel
Tamás: kedv, tréfa nő dühvel;
A síp jobban-jobban hasitja,
A tánczos nép ugyan szoritja,
Perdül, czikáz, ölel, forog;
Vén asszony izzad, hogy csorog,
Mind falho' vágja ringye-rongyát,
S egy ingbe járják a bolondját.

Hej Tomi! vón' csak szép leány
Ez mind, kövér, ugy tiz s nehány *);
Az ingök nem vastag hetes,
De hószin gyolcs, tizenhetes:
Ezt a „többsincs" nadrágom' is,
Mely egykor volt kék bolyhu *plüsh*,
Leadnám czombomrul, le, csak
Hogy egyszer rám pillantsanak!

De ennyi görhes vén banya
Csikót is megvadítana,
Ugrálva botján szanaszerte; —
A gyomrod hogy' föl nem keverte!

De Tomi tudta, mit, hogy? ám:
„Volt ott egy furcsa fürge lány"
Kit most avattak bé a karba,
(Utóbb ismerte *Carrick* partja:
Mert sok baromfélét leölt,
Sok jó dereglyét összetört,
Sok kárt tőn árpa-, rozsvetésben;
Élt tőle a táj rettegésben.)
Az inge finom len fonálból,
Melyet visel még lánykorából,
S bár hossza sértőleg hiányos,
De, mert különb nincs, czélirányos.

Ah! hitte vón' a tisztes mámi,
Mikor megvette inged, Náni,
Két fonton (ez volt kincse mind),
Hogy még boszorkány tánczba vidd!?

De szárnyad itt, múzsám, ereszd le,
A dal magas, nem birod ezt te:
Hogy ugrott Náni, hogy bohort,
(Virgoncz, erős egy fruska volt,)
Hogy állt Tamás, mintegy büvölve,
Szemével a lányt majd benyelve;
Még Sátán is izeg-mozog,
Szemet mereszt, — fú és szuszog;
Mig — egy szökellet, ujra más —
Eszét veszté bolond Tamás
S kiáltja: „Brávó, Kurta-ing!" ....
Rögtön setét minden megint,
S alighogy Rózsit fékbe kapja,
Zúdul ki a pokol csapatja.

Mind vadméh zúg ki bősz dühvel
Ha fészkét rabló verte fel;
Mint nyulra, hopp! vadászcsoport,
Mely orra előtt fölugort;
Mint űzi egy vásári had,
Ha „tolvaj! fogd meg!" szó riad:
Fut Rózsi most; — üvölt inába
Boszorkány és vasorru bába.

Juj Tomi! lesz vásár megint:
Pokolba sülsz meg, mint hering;
Otthonn Katid hiába vár:
Bús özvegy asszony Kata már!
Czo, Rózsi, mint tőled telik!
Siess eljutni hid-felig,
Ott rázhatd, gúnyra, farkadat,
Folyó vizen boszorka had
Átkelni nem mer, nem szabad.
De mig a hidra feldübörgött,
Volt neki rázni farka, ördög!
Mert Náni, ki ott jár közel,
Szoritja Rózsit és tüzel,
Tamás ellen tör és lohol; —
Ha tudná, Rózsi mit kohol:
Egyet szökik — gazdája ment —
De szürke farka kárba ment:
Náni tövön belé ragadt;
Szegénynek, egy csutak maradt!

No, ez igaz történetet
Ha ki, anyától született
Olvassa, és ember fia,
Tanácslom megfontolnia
Ha kedve inni csoszszan épen,
Vagy kurta ing jár az eszében,
Hogy kéjtül a kár nincs tova:
Im példa rá Tamás lova.

Arany János.

*) T. i. éves.

Bacon Franklin köztársasága,

vagy:

Egy fölfedező naplója.

(Vége.)

Január 2. Az uj évet megnyitó beszédem, bár meglehetős szép szónoki mü vala, ugy vettem észre, nem igen tett valami derekabb hatást a hallgatóságra. Talán ennek az is volt egyik oka, hogy a község szorgalmasabb és jóravalóbb tagjai otthon maradtak, hogy dolgozzanak, mint rendesen s csupán a népség henyébb és aljasabb része jött el, hogy hallgatódzék. Ezek közül sokan közbe nevettek, s átalában kellemetlen érzést támasztottak bennem. Nem vádolhat senki azzal, hogy hiu boszut tartogatok magamban azok ellen, kik lenézik ékesszólásomat: mindamellett azt kell mondanom, hogy azoknak, kik érzéketlenek maradnak az igazság iránt, mely szép és érző nyelven terjesztetik elibök, szükségképen rosz embereknek kell lenniök, a kik nem méltók semmi figyelemre vagy kiméletre. Épen azért a köztársaság érdekében még ma számba veszem azokat, kik tegnapi beszédemet megtapsolni elmulasztották, hogy alkalom esetén nem tetszésemet velök éreztessem. Nem gondolom, hogy ezen eljárásommal másként cselekedném, mint egy eszélyes uralkodó.

Ma délután két asszonynak az ügyében kellett vizsgálatot tartanom, kik bevádoltattak, hogy összeveszvén egymást elverték, s azonkivül szidalmazták is olyan illetlen nyelven, a melyet fölösleges itt leirnom, kivált ha tudjuk, hogy az összeveszés tárgya egy göndör szakálu katona volt. Hogyan büntessem az asszonyokat? Az ember föl nem akasztathatja, sem meg nem korbácsoltathatja öket, s még kevésbbé kényszeritheti, hogy az országutat csinálják. Egy kis börtön-félét már elkezdtünk épittetni, de még nem kész; s igy *Mac-Knob* azt rendelé, hogy a bünösöknek le kell a hajukat borotválni, s ez itéletet én is helyben hagytam, jó izüt nevetve annak elmés voltán. Este felé azonban a két megborotvált asszony, régibb udvarlóikkal, s azonkivül egy csomó más asszony oda jöttek ajtóm elé, és ott mindenféle szidalmakat kiáltoztak rám mintegy 5 perczig, vagyis mig öket a katonák hüvösre nem tették. Néha igazán azt kell kivánnom, bárcsak ne volna asszony a világon.

Január 5. Ma a benszülött fejedelmek küldöttségét fogadtam, kik a szigetnek a mienkkel szemközt levő sarkában laknak. Ezeknek a kiirtására szedé össze *Drumski* — mint mondá — a maga katonáit. Ezek az emberek komolyak, méltóságosak, tiszteletttudók és hallgatagok. Arczuk ugyan ki volt czifrázva mindenféle czirádákkal, de szivök tiszta volt a szennytől, és bánatos sohajjal hasonlitám öket össze azon polgárok némelyikével, a kik fölött a végzet engem rendelt uralkodóul. Ajándékokat hoztak számomra, s kifejezték reményüket, hogy mi kezünkben békével jöttünk ide a szigetre, és sem égetett szesz, sem téritők nincsenek velünk. Egykissé megbotránkoztam azon, hogy ily tiszteletlenül szólanak a téritőkről, s kifejtém előttök, hogy a téritők jeles emberek, kik vigasztaló igazságokat igyekeznek elhinteni azok közt, kiknek arra szükségök van. Valamennyien csodálkozva csóválták rá fejüket, s álliták, hogy ők az égetett szeszt és a téritöket rendesen egy időben szokták kapni; s ezért idegenkednek mind a kettőtől. Megigértem nekik, hogy ha tőlünk talál hozzájok menni valami téritő, az nem visz magával égetett szeszt, mire udvariasan válaszolták, hogy ha nekem mindegy az a dolog, ők szivesebben vennék, ha a téritő is elmarad, különben pedig biznak az én emberségemben és okosságomban. Tudakozódás folytán megtudtam, hogy ezek a bennszülöttek mértékletesen és megelégedve élnek, sem ők nem veszekesznek másokkal, sem mások ő velök, daczára annak, hogy a politika egészen ismeretlen tudomány közöttük. Egy órával azután, hogy ezek eltávoztak, *Sournoy* jött hozzám nagy örömben, jelentve, hogy egy összeesküvést fedezett föl *Glapillard* és társai közt, melynek czélja engem letenni. A vezetőket mind elfogta és holnap fognak vallatás alá vétetni. *Sournoy*-nak ezen olyan öröme volt, hogy önként azt a gondolatot ébresztette föl, miszerint érdemes néhány embernek bünt követni el már csak azért is, hogy másoknak örömük teljék a fölfedezés dicsőségében. Azonban kétes előttem, hogy vajjon a vad barbárok, kik a téritők küldésének ellene voltak, ilyen módon okoskodtak volna-e?

Január 6. Glapillard, Sanguinolenti és még nehányan arra itéltettek, hogy fölakasztassanak. Azt hiszem, hogy ha végrehajtatom rajtok a büntetést, a melyet igy kihivtak maguk ellen: ez által köztársaságom békéjét mozditom elő. Ezek lelkiismeretlen ellenségek, és sokkal kevésbbé lesznek ártalmasok, ha a kötél végén himbálódznak, mintha lázadást predikálnak két lábon állva. A tisztességes polgárok, ugy látszik, mind örülnek elpusztulásuknak.

Január 7. Föltettem magamban, hogy még egyszer megpróbálom a kegyelmezés hatását, s megkegyelmeztem *Glapillard*-nak

*

A meginditott pör magvát, középpontját mindnyájok szerint azon *Ifjui Egyesület* és *Casino* képezi, a mely az $183^2/_6$ országgyülés alatt a Pozsonyban egybegyülve volt „*megyei ifjuság*“ között alakult volt.

Ez „*Egyesületről*“ eddigelé közelebbi tudósitást csak *Horváth* Mihálynál találunk, a nélkül azonban, hogy az iró részletesb leirást adna a társulat belső szervezetéről*)

Gyüjteményemben egy terjedelmesb ismertetés, illetőleg „Apologia“ foglaltatik e két néven szereplő társulatról, mely nemcsak azért érdemli meg a kiválóbb figyelmet, mivel az érdeklett ifjuság egyik „*elsőbb rendünek*“ nevezett tagja tollából került, hanem és főleg azért is, mivel az abban előadottak, a társulatnak épen *alapszervezetére* nézve, majdnem ellenkezőket mondanak azokkal, a miket Horváth Mihálynál olvashatunk.

Nem kivánom én kétségbe hozni azokat, a miket nagynevü történetirónk elmond, mert bizonynyal szavahihető egyénektől nyerte értesüléseit ő is, bár ohajtandó lett volna, hogy számot adott volna a *kutfőről*, a melyből meritett; azonban hajlandó vagyok a *társulatról, mint olyanról*, mégis ez emlékiratnak adni az elsőséget, mig másfelől nem tagadom, hogy a Horváth Mihálynál olvasható eszmék és tendenciák csakugyan szerepelhettek „*egyesek*“-nél, a mi azonban az *egészre* soha, vagy ritkán alkalmazható átalános mértékül.

Lehet, hogy az emlékirat folytán talán veszteni fog valamit az „*Egyesület*“, mint ilyen, „*alapszervezetének demokrat irányu*“ nimbusából, mint a mely a szabályok közé fölvéve nem volt: de másfelől annál élesebben fogja kitüntetni az elfogottak irányában követett eljárás zsarnokságát, melyet nincs, a ki menteni tudna, menteni csak meg is kisérthetne.

Egyik érdeme lesz ez „Emlékiratnak“ az is, hogy chronologiai szempontból meg fog igazitani némely tévedéseket, a melyek az előzmények és következmények tekintetéből Horváth Mihály előadásában foglaltatnak.

Egyébként is nem öröm nélkül fogja ezt olvasni haladásunknak minden barátja, midőn kétségtelen jeleivel találkozandik benne már ifju nemzedékünk között is azon *uj szellem* lengedezésének, mely 1825 óta fokozatosan erősbödve, végre 1848-ban Magyarország ujjá teremtésének nagy művében érte el hatásának magaslatát.

Az emlékirat itt következik:

Az Országgyülési Ifju Egyesület és Casino apologiája.

Készült b. Vécsey Miklós szatmármegyei főispán felhivására.

Veniat super vos omnis sangvis iustus, qui effusus est super terram.
Math. XXIII. 35.

Valának ott könyük, lánczok és vér.
Abbe de la Mennais.

Méltóságos stb.

Tudtára esvén Méltóságodnak az ismeretes „*Országgyülési Ifjui Egyesü'et*“ miatt lett megjegyeztetésem, miután én magamat és társaimat váltig ártatlanoknak erősitém: méltóztatott felszólitani, adnám ki irásba foglalva nyilatkozásomat az Egyesület felől, politikai hitvallásommal együtt; a mit annál örömestebb vagyok kész teljesiteni, minthogy némely látszatos körülmények a legfonákabb gyanuknak adának valószinüséget.

A magyar ifjuság nagy része, nevelési jó rendszerünk hiánya miatt és a sok rosz alkalom s még roszabb példányok látása által, már a szülők és iskola körében megszokják a betyársággal párosult tivornyázást és korhelykedéseket. Ilyen sokaknál már szenvedélylyé vált sajátságokkal, midön Pestre, vagy országgyülés alkalmával Pozsonyba felkerülnek jurátusoknak: az elkezdett undok életmódot már rendszeresebben s némi szokás ajándékozta szabaditékkal üzik. Nem szokván meg pedig az önkénti munkásságot: a hivatalos foglalatosságból fenmaradt sok üres időn meglepett unalom közt még más nemtelen éldeletek tömkelegébe is csábul a betyárságban büszkélkedő magyar ifju. Ivások, kártyázás, fajtalanság s némely lélekrázó jellemtelen tettek oly csunya bélyeget nyomának a magyar ifjuságra, hogy a külföldi, haza tértével, ha rólok szól, nem tud egyebet mondani gyalázatosnál; a hazafinak pedig, látva, mikép nevelődnek vétekbe sülyedve az utóbb atyák, urak, törvényhozók és birák, kétségbe kellene esni a haza felemelkedhetéséről, ha csak valami fensőbb hatalom a „progenius vitiosior“-t vissza nem rántja a tátongó örvénybe való rohanástól.

Ilyen alakban tünt fel nekem s néhány társaimnak a magyar ifjuság, midön az országgyülési életbe komolyan tekinténk. Vérezék szivünk, mert egész hévvel szeretjük a hazát s panaszainkat mély sohajokkal vegyitve öntők ki egymás kebelén. És nem látva egyebet a borzasztó alaknál: kétségbe kell vala esnünk, ha nem tapasztaljuk azon lelkesedést, mely néha az országos vitatások alatt roppant lánglobbanásként tünék fel. Tudva volt ugyan előttünk, hogy ez a legnagyobb résznél csak egy vadon kedvtelésből származik: de mi ezt egy jótékony tüz jelenségének hivők, a minek, ha biztos irányt lehetne szabni, a legnemesb lelkületté fejlődhetnék.

Sohajtozni, búsulni a haza szomoru sorsán és semmit sem mozditani: kárhozatos restség, a mi elődeinknek vala büne. Mi tettel akarók bebizonyitani, mily forrón szeretjük a hazát s egy pár követ emelni azon épülő erős oszlopokhoz, a melyekre a magyar nép jólléte leszen alapitandó. Tisztán álla előttünk, miképen ifju társaink tévelygéseit leginkább a foglalatosság hiánya okozza, s az unalom kényszeriti azon szomoru következményekre, a miknek semmi szivtörődés, semmi késő bánat sem nyujthat többé semmi pótlékot. Egyesülés, kölcsönös és független serkentés és buzditás a munkára látszék előttünk az egyetlen mentő eszköznek, mit ha kivivhatánk, legkedvesb szolgálatot hivénk tenni a hazának, mi szivünknek pedig itt a földön mennyei jutalmul vigasztalást szerezhetni.

A fellengző ifju, mint kora, szép álmokat teremt maga körül, s gazdag nyarat remélve, mindenütt viruló tájakat lát. Igy valánk mi; és fáradozánk, hogy szép jutalmat arathassunk, egyesületet állitani. E bájos gondolatot közlők szelidebb kedélyü ismerőseinkkel, ezek ismét hason indulatu társaikkal: s a gondolat főtt, surlódott és fejlődött, mig végre egy erős eltökélet hozzájárultával elkészült az embryo. Anyai hévvel ápolók ezt; örömittasan vivánk egymás közt, és szem előtt tartva a szent czélt, gondosan készitők a táplálékot, hogy erős gyermek növekedjék az anya méhében. „*Mi legyen a felállitandó egyesület foglalatossági tárgya?*“ — vala a feladat, melylyel sokáig küzdöttünk. „*Minden más tudomány, a politikain kivül*“ — volt a sok vitatás resultatuma. Nem azért, mintha ezt alkotványelleninek hinnők: hanem azért, mert már vala példánk, mikép egyes politikai lépései az ifjuságnak, mint pl. a Wesselényihez irt „*Emlékirat*“ s az „*Erdélyi ifjusághoz intézett Levél*“, üldözéssel-teljes következéseket vontak maguk után, mik a nem egészen független ifjakat ovakodókká tevék bármily ártatlan dolgok avatkozásában; s ezt tudva, meggyőződtünk arról, hogy ha Egyesületünknek politikai irányt adunk, nem érhetjük el a czélt, mely az vala, hogy a sokaságot ez Egyesületbe édesgetvén és munkásságra serkentvén, elvonjuk a tévelygés ösvényéről, csapongó lángjainak biztos irányt adandók.

A „*művelődés*“ legyen tehát a kitüzött czél, melynek eszközei az *olvasás, irás, kivonatok* s *forditások*, ezeknek *birálatai* és *szavalás*. Elrendezése pedig az országban fennálló Casinóké, azon különbséggel, hogy az elnök, a kerületi országos rendszer példájaként, betürend szerint legyen elhatározva, egy hétig tartó egy tagé.

Gyülések tartassanak hetenként kétszer, melyekben először az Egyesület biztossági és gazdasági tárgyai vétessenek tanácskozás alá; azután a tagok által az első pont szerint beadandó munkák olvastassanak vagy szavaltassanak el; végre az inditványok következzenek.

Olyan ifju, ki magát valamely nemtelen tettel megbélyegzé, tagul föl ne vétessék.

Mindenféle játék neme tiltva legyen a társaság körében; sőt ha valamelyik a tagok közül a sors-játékot gyakoroltatni vetetik észre: az Egyesületből rekesztessék ki.

Az elnökön kivül legyen egy jegyző, pénztárnok és ellenőr, minden hónapban változandók.

És ez rövid kivonatja az Egyesület tervének; a mi sok vitatások és küzködések után elkészülvén, végre *az 1834. évi julius 4-ke meghozá az órát, melyben* fájdalom nélkül, leirhatatlan öröm közt megszületék a gyermek. *Huszonhárom ifju jelenék meg* az első meghivásra, kik előtt felolvastatván a tervezet, azt előlegesen elfogadták, s a *kisded Egyesület létre jött.*

Azonban alig lön közönségessé Pozsonyban Egyesületünk felállása: az országgyülésen uralkodott, de sokaktól félreértett, sokaktól balul felfogott szellem rovására, minket is alaptalan, hamis gyanukkal terhelének. Alig vala még néhány napos a gyenge gyermek: s az egy erős revolutionális szövetkezésnek, titkos összeesküvésnek s isten tudja még milyen kárhozatos és roszra munkáló politikai pártnak vala kikiáltva, a melyben némely követek is részt vesznek; s ezen kárhozatos koholmány az ország minden részeiben nagyitva hireszteltetek el.

Itt felhivok minden hazafit, ki a közjónak oltárára áldozatot vitt, s az, mint tisztátalan ajándék szidalmak közt vetteték neki vissza papjai által, volt-e képes számolni érzéseivel az elkeseredés első pillanataiban? Daemonium habet! Ezt veték szemére Egyesületünknek ellenségei; de nem nyilván, mint Krisztusnak a farizeusok, sem birói szék előtt, mint ég és föld törvényei parancsolják, hanem csak alattomban, és titkos üldözések tárgyául tüzének ki bennünket.

Igy szélvész közé taszitva érezvén magunkat, a kik az igazság zászlója alá esküvénk, a kik fáklyát ragadánk, hogy vezérekül az igaz utat mutassuk ki tévelygő ifju társainknak, szégyeltünk volna elcsüggedni a kisértet óráiban. Miseria fortem virum probat; és mi, még gyenge ifjak, egymásba fogódzván, megesküvénk, mig erőnk győzi, a viharban szilárd kebellel állni. Elkezdők munkálkodásinkat. Olvastunk, irtunk, birálgattunk, s Egyesületünk egyfelől növekedni kezdett, de, fájdalom, másrészről fogyott. Tagtársaink közül némelyek főnökeik által gyakorlási helyzetünk (szine) alatt, mások szüléiknek levélben érkezett kemény parancsa által kényszeritettek a kilépésre. Keseredve válánk meg egymástól, s az érzékeny megválást, mi nyilván

*) Huszonöt év Magyarország történetéből 1823-tól 1848-ig. Első kötet. Genf, 1864, a 486—490 lapokon.

Vas. Ujs. 1872.

történt, alattomos kémek a gonosz czél csalhatatlan jelenségének hirdeték.

Mig erönk győzi, szilárd kebellel állani a viharban: vala az erős tökélet; s minden tehetségünket a terhes gyanu megczáfolására és czélunk kivivhatására fordítók. Elhatároztuk, hogy az Egyesületnek mind ajtói, mind könyvtára és irományai mindenkinek és minden időben tárva-nyitva legyenek. Alapszabályainkat, melyeket már fentebb kivonatban közlöttem, kinyomatni rendeltük, a hirlapokban az egész hazával közlendők. Igy a lehető legnagyobb nyilvánosság által kivántuk a gyanu-teljes balvéleményt megczáfolni. *Megbizottaink el is vivék Alapszabályainkat a censorhoz:* de ez a kegyes ur, az uri imádságnál ártatlanabb szabályokat *a politikai iratok sorába számlálván, eltiltá a sajtó alól.*

Itt hágott legfelsöbb fokra az üldözés. A gonosztevöknek megengedi a törvény magukat menteni és védelmezni. Mi meggyaláztatánk; országháboritók, alkotmánydöntök, hazaárulók, a fejedelem méltósága megvetöi- és letapodóinak kiáltatánk ki az ország előtt: és az isten és természet adta jog, a védelem és mentség utja, elzáratott előttünk. És ez vala az ártatlanokra a legnagyobb büntetés, nagyobb azon itéletnél, a melyet a t. királyi tábla a *két Lovassy* és *Tormássy* ifju társainkra kimondott. (Folyt. köv.)

Közli *Szilágyi István.*

Pesti képek.

Korcsolyázó nö.

Fessétek a röpülő madarat, a tova robogó mozdonyt, a nyargoló paripát bármily művészileg, a kép mindig tökéletlen lesz, s épen arról nem fog fogalmat nyujtani, a miről akarna: a mozgásról. A madár, kiterjesztett szárnyakkal is lomhán fog a levegöben függeni; a mozdony, füstölögve s sziporkáit szórva, csak állomásán látszik vesztegleni, s a paripa, kinyujtott lábaival és repülő sörényével, dermedten álland vásznotokon.

Nézzétek e tova lebbenni látszó alakot; ide van szegezve a papirra; megállott a jégen. Pedig a jégen, kivált e repülő állásban, nincs megállapodás, mert aztrögtön az elbukás követné. A korcsolyázás épen abban áll, hogy a talapjáról lebillent sulypont folyvást helyre állni igyekszik, a hátra maradt talp utána siet, hogy folyvást ismét elveszitse s folyvást tovább kergesse, mert ha kergetni megszünnék, s megállana az előre hajlott test mögött, ennek menthetlenül föl kellene azonnal buknia.

Szép és okos mulatság. Maga a hideg, a ropogó jég, a recsegő hó, a viz fölött mindig fuvó, metsző szél, edzett testet kiván, hogy türhető legyen; de a gyors mozgás nemcsak türhetővé, hanem kellemessé is teszi. Még a ki nézi is a korcsolyázókat, felejti a hideget a kellemes látvány mellett. Mint a madár néztébe elmerülve, lebbenni véljük utána magunkat. Valóban, az ember soha sem közeliti meg a madár repülését annyira, mint a korcsolyán. A vágtató ló szél-sebesen visz tova, arczunk kipirul, lélekzetünk szorul s lihegővé válik, — de csak szenvedő részesei vagyunk a gyors mozgásnak s elfogadói az általa nyujtott kéjnek; a veloczipéd nehézkes mechanikai munka, hol erönket a gép hajtása emészti föl; a korcsolyán magunk szállunk s oly könnyen, oly vigan, erőltetés nélkül, mint a madár. A ki látja, bámul s alig hiszi, hogy azon a két késfoknyi élen oly biztosan s oly könnyen lehetne mozogni, keringelni, tova sikolni, egymásnak kitérni, még roppant nagyokat ugrani is; a ki nem hiszi: kisértse meg, s meglátja, hogy a mily kellemes, ép oly könnyü mesterség.

Épen ebben van magyarázata, hogy a nők korcsolyázása annyira el van terjedve mindenütt, hol a téli évszak állandó jéggel jár. Péterváron, Párisban átalános divatu, mulatsága az előkelő világnak és félvilágnak. A csatornák országában a kis Hollandiában, hol több a vizi, mint a szárazi ut, télen át rendes közlekedési eszköze a vajjal és tojással heti vásárra menő pórnőknek.

Nálunk csak egy pár éve kezdett inkább lábra kapni; de mintha késedelmünket akarnók kipótolni, elég mohón fogtuk mindjárt. Az erős telek is kedveztek az utóbbi egy pár évben s a jégsport egyszerre oly átalános és kedvelt időtöltéssé vált, mint a sport akármelyik más neme, még az arisztokratikus lóversenyeket sem véve ki, a rákosi gyepen. Természetes: ez az egy, melyben a nők is igazán tevékeny részt vehetnek.



Korcsolyázás a pesti városligetben.

Nincs meglepőbb, mint ügyes, gyakorlott s a mellett szenvedélyesen korcsolyázó nőt, a jég sima tükrén, milyen kivált az idei, a madár könnyüségével s hajlékonyságával tova siklani látni. Mint a gondolat, vagy legalább mint a fecske, villanik tova; arcza ég (a hidegtől s a gyönyörtől egyaránt), haja lobog, (kivált ha meleg kapuchonja nem tartaná) ruháját „lebke szellő lebegteti“ — piczi lábai, a csinos saruba szoritva, észrevétlenül kormányozzák, a legkisebb mozdulattal más irányba viszik s gyorsan ragadják tova testét, melynek egy ízén sem látszik a legkisebb erőltetés sem. Igazán, nincs valami szebb látvány. S mégis van, ennél is szebb: *két* összefogózott alakot látni, könnyedén összefüzött karokkal, egymásnak egyensulyt tartani segitve, siklani, röpülni, lebbenni tova. Most egymáshoz hajolnak, arczaik csaknem érintik egymást, mosolyognak, szólnak egymáshoz, — most melletted villannak el, szeretnéd ellesni beszélgetésöket — lehetetlen, egy szónak felét sem foghattad föl, mert már tiz ölnyire vannak tőled. Iramodj utánok (feltéve, hogy korcsolya van lábadon) üzd őket, — hiába — nincs könnyebb, mint egy lenditéssel kitérni az üldöző elől.

El ne mulaszszátok a városerdei jeget meglátogatni; akár vagytok a pesti korcsolyázó egylet tagjai akár nem. Hogy lejtenek, milyen négyeseket járnak (el-el is esnek az igaz, de az szót sem érdemel)! — Hanem én mégis legjobban szeretem a magános, vagy páros (de egymást jól értő) korcsolyázókat kisérni szemmel — mint szeretem a nyilaló fecskét a levegőben! —*á—r*—

Kalandok az északi sarkvidékeken.

A földünk sarkait környező jégtengerek és beláthatatlan terjedelmü jégmezők rideg otthoniatlansága és borzalmas veszélyei nem tudták visszariasztani azoknak fölkeresésétől a merész utazókat. Századok óta számtalan sok expedicziö vállalkozott e valóban életveszélyes kirándulásokra, melyeknek története igen érdekes képét tünteti föl ama rendithetetlen kitartásnak, melylyel az ember a természet ellenséges elemei ellen minden időben harczolni és rajtok a legtöbb esetben diadalmaskodni képes volt. És e kalandosnok látszó, ámbár a legkomolyabb tudományos és kereskedelmi czélu fölfedezési utazások által egyszersmind az emberi nem fejlődési történetének is egy igen fontos fejezete tárul szemeink elé, melyet mind az események szintere, hol azok végbe mennek, mind pedig az indokok, melyek a cselekvőket lelkesiték s az eszközök és módok, melyek a kitüzött czél elérhetésére alkalmazásba vétettek, egyaránt érdekfeszitővé tesznek.

Ugyanis az északi sark körül, mely hozzánk közelebb lévén, mint a déli, természetesen jobban is érdekel bennünket, az örökös jég oly titokteljes védgátat vont, mely méltán fölébreszthető az emberi kutató és vállalkozó szellem kiváncsiságát. A Jeges-tenger partjain és hólepte szigetein egy sajátságos nép lakik, melyet a földrajzirók, miért, miért nem? — eszkimóknak neveztek el, noha ők máskép nevezik magukat. A fagyos hullámok csak ugy hemzsegnek a czethalak, delfinek, fókák és más kisebb tengeri állatok rajától, mig a partok szikláin a magas észak szárnyasai oly bámulatos menynyiségben fészkelnek és költenek, hogy mikor felröppennek, a nap tökéletesen elsötétül miattok. De hogy vajjon e zsibongó élet magánál az északi sarknál is oly nagy mértékben tenyészik-e, avagy ott megszünik épen minden, a mit életnek vagy tenyészetnek szoktunk nevezni? — e kérdésre még eddig senki sem adhatott biztos feleletet, noha minden müvelt nemzet szaktudósai azon fáradoznak, hogy e földrajzi talányt végre megoldhassák. Angolok, amerikaiak, németek, svédek és oroszok egymással vetélkedve küldözgették oda expediczióikat, melyek igen sok becses tudósitást hoztak e zordon tájakról. De az északi sarkot egynek sem sikerült elérnie, bármily közel jutottak is hozzá. A merész utazóknak számtalan sok bajt, fáradságot és veszélyt kellett kiállniok az éhséggel, jéggel és hideggel vivott küzdelmeik közben, és igen sokan — köztök a derék Sir John Franklin — lelték halálukat e kihalt vidékeken. Mások, mint Kane és Hayes, szerencsésen visszaérkeztek. Az utóbbit, az amerikai dr. Hayest, illeti az a dicsőség, hogy a földnek még eddig elő ismert leg-

mindegyik biztosan merte remélni, hogy öt fogják választani.

A kezek fölemeltettek s a mayor a tiszteletreméltó Slumkey-Halli Slumkey Sámuel részére mondá ki a többséget. Fizkin Horatio esquire Fizkin-Lodgeból a szavazatok összeolvasását kivánta, mi azonnal meg is történt. Végül a mayornak köszönetet szavaztak ügyes és alkalmas viseleteért (melyet az egész választás alatt tanusitott.) Azután a menet ismét az előbbi rendben megindult. A kocsik lassan haladtak tovább a nép közt s ez hangosan nyilvánitá tetszését vagy haragját, a mint szeszélye, vagy valódi érzelme magával hozta.

A szavazatok összeolvasása alatt a város lázas ingerültségben volt. Minden a legszabadelvübb és legnagyobbszerü módon ment véghez. A fogadókban a fogyasztási adó alá vetett czikkek igen olcsón voltak kaphatók, és az utczákon kocsik álltak azon szavazók részére, kik netalán hirtelen fejszédülést kapnának, mely járvány az egész választás alatt igen nyugtalanitólag uralkodott a választók közt, és sokan oly heves rohamokban szenvedtek, hogy öntudatlanul hevertek a kövezeten. Nehány választó szavazata még az utolsó napig se volt bejegyezve. Ezek oly előrelátó és pontosan számitó emberek voltak, kiket eddigelé egyik jelöltnek argumentumai se birtak meggyőzni, noha mindkettővel gyakori összejöveteleket tartottak. Egy órával a szavazatok összeszámolásának befejezése előtt, Perker ur kikérte magának azon szerencsét, hogy titkos tanácskozást tarthasson e mély belátásu és hazafias férfiakkal. — Megtörtént. — Felhozott indokai rövidek, de velősek voltak. A hazafiak egyhangulag szavazni mentek, s midőn visszatértek a tiszteletreméltó Slumkey-Halli Slumkey Sámuel meg volt választva.

A fővárosi képviselő-választások.

Buda-Pestnek a mult héten meleg napjai voltak. Az országgyülési képviselők választásának fontos, de talán épen azért nálunk magyaroknál mindig viharos, izgatott ideje megérkezett és vele tovaszállt a csend, a nyugalom és az egyhangu köznapi élet nemcsak a főváros népes utczáiból, hanem az ország többi részeiből is. Európa szárazföldének kevés országában vert oly mély gyökereket a parlamentarizmus (persze, vele együttjáró czafrangjaival!) mint épen Magyarországon, a hol pedig alig nehány év óta vagyunk annak valóságos élvezetében. Lázas izgatottság ragadja meg ilyenkor a társadalmi élet minden rétegét, a közérdek foglalkoztat minden egyes embert és minden más esemény — habár a legfontosabb volna is — teljesen háttérbe szorul: egyedül a képviselőválasztás tartja lekötve minden egyes város, minden egyes helység — szóval az egész ország, az egész nemzet figyelmét. A ki Magyarországot, a ki Magyarország népét nem ismeri, fogalma sem lehet egy ilyen átalános képviselőválasztási mozgalomról.

A müveltebb, fölvilágosultabb választók tiszteletreméltó komolysággal, az ügy fontosságának biztos tudatával s a szavazatukhoz kötött erkölcsi felelősség tiszta érzetével járulnak a választási urnához. De mennyivel nagyobb azok száma, kiket ösztönözni, sarkalni kell „legszentebb polgári joguk gyakorlására.“ Ezekből telik aztán ki az ugynevezett „ingadozó elem“, melynek egyik-másik elvhez való téritgetésében, csábitgatásában a kortesek (a kiket nyilván az ő számukra találtak fel!) oly nagy művészetet szoktak s képesek kifejteni. Fájdalom! a mi választásainknál még eddig nem az elv, nem a meggyőződés a főtényező, hanem a kortes az ő mézes-mázos szavaival, igéreteivel, néha (elég gyalázat!) borával és bankóival. Választások idején a kortes uralkodik a helyzet fölött; a kortes többet tehet, mint az okos beszéd, többet, mint az összes hazai sajtó intő, buzditó, hol szenvedélyes, hol higgadt szózata. A kortes ilyenkor valódi nagy hatalom, a melynek kezében élet és halál, képviselői mandátum és bukás van.

Azt hinné az ember, hogy a főváros lakosságának a vidékéhez képest magasabb értelmi fejlettsége, tanultsága és olvasottsága fölöslegessé tesz minden korteskedést, minden korteskedő tüntetést. Pedig dehogy! Itt van ám igazán izgalmas élet a választások napjaiban, itt van ám hühó de akkora, hogy ahhoz képest a vidék minden választási zaja kisszerüvé törpül. A kortesek hatalmas menetek élén, lobogó zászlókkal, zenével, ki-ki a maga jelöltjének a nevét kurjongatva s közbe-közbe hatalmas „Le vele!“, „Nem kell!“, „Veszszen!“ s több ilyen értelmü felkiáltást is megeresztve, ha véletlenül valamelyik jámbor atyafi az ellenjelölt nevét merészelné megéljenezni. Az ilyen polgártárs, ha elég meggondolatlan volt ilyetén formán „elszólni magát,“ okosan teszi, ha széttekint, hogy merre van a legközelebbi mellékutcza, mert bizony könnyen megtörténhetik, hogy az ő jelöltje nevét az ellenfél a hátára találja fölirni, még pedig meglehetős goromba vonásokkal.

A választás előtti, de főleg a választási napokon Buda-Pest utczáin nem egy, de 10—20 olyan jelenettel találkozhattunk, a milyet a mellékelt rajz tüntet föl a főváros mindig legélénkebben és legzajosabban választó kerületének, a Terézvárosnak legnépesebb utczájából, a királyutczából. A választás napján, sőt a közbe eső éjjel is (jun. 19—20.) majd minden órában kortesek, választók és nem választók csapata vonult végig az utczán, hol Jókait, hol Radoczát éltetve. A hosszu menetet dalolva és ujjongva, többnyire roppant néptömeg kisérte, mely aztán még nagyobb lármát csapott, pedig legnagyobb része nem is választókból, hanem első sorban a minden hazafias ügyért lelkesülni tudó tüzes fiatalságból állott; az utócsapatot, mint rajzunkon is látható, nagyon vegyes társaság képezte. Tisztességes öltözetü uri nők és választó polgárok, imitt-amott egy-két drabant, katona, suszterinas, munkások és napszámosok, nők, férfiak vegyesen, szóval egy nagy város társadalmának minden osztálya képviselve volt. A czipészinasok különösen fontos szerepet játszanak a választási élénkség, zaj és lárma előidézésében. Ők képezik a kóristák és statiszták tisztes osztályát. Ők szokták a jelölteket legbuzgóbban éltetni. Hanem sajátságos, hogy valamennyi suszterinas mind az ellenzéki jelölteket élteti. Jaj a buda-pesti kormánypártnak, ha ezek a fiatal honpolgárok valami uton-módon háziurakká találnak avanszirozni! (Akkora ugyan, meglehet, ők is higgadtabb spieszbürgerekké válnak.)

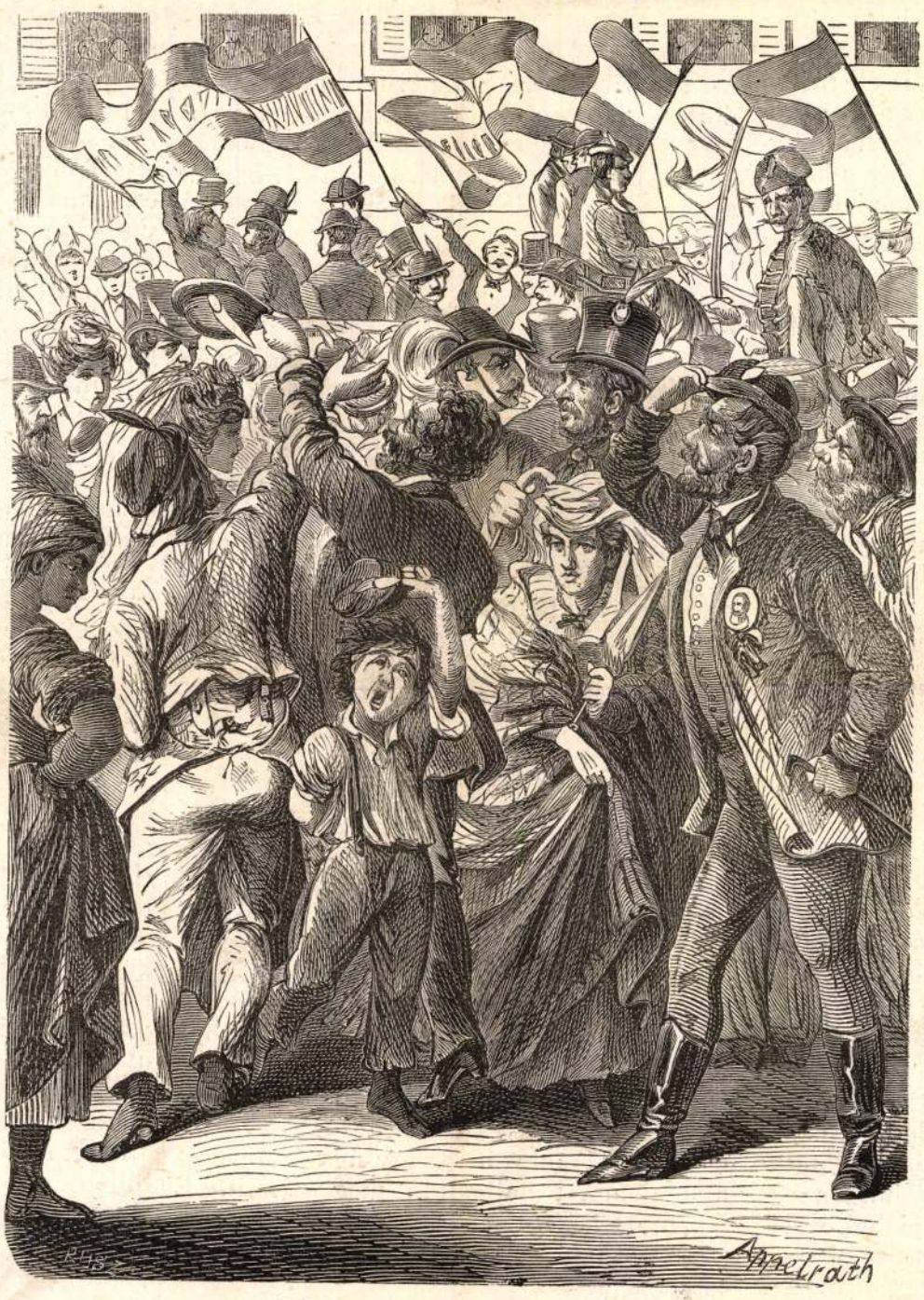

Jelenet a pesti választások alatt.

A főváros utczái ünnepies szint öltöttek. Mikor egy-egy kortesmenet valamelyik főutczán végig vonult, a paloták és házak szépen kilobogózott homlokzatát szebbnél szebb nők diszitették; az ablakokból nemzeti zászlók és tarka-barka szőnyegek lengedeztek, mindenütt viruló virágkelyhek s még virulóbb női arczok mosolyogtak le az alant elvonuló menetre; a műhelyek, műtermek, üzlethelyiségek és iskolák üresen maradtak, mert a ki csak tehette, az utczákra ment, melyeket ünnepiesen öltözött emberek árja lepett el. Kokárdáját, tollát büszkén hordozá mindenki s zenehangok és nemzeti hazafias énekek dallamai töltötték be a levegőt. A ferencz-, józsef- s kivált a terézvárosi választás helyiségeit folyvást sürgő, mozgó tömeg vette körül, kiváncsian tudakozódva az eredmény után.

Ilyen volt Buda-Pest képe a választások napjai alatt. De később, mikor a választások eredménye is köztudomásra jutott, kétfelé oszlott az azelőtt együtt remélő, együtt vigadó polgárok tömege: a győző félnél megmaradt az öröm, a vidámság, mig a másik, a megbukott fél bánattal és keserüséggel telve tért viszsza rendes napi foglalkozásához.

Sámi Lajos

Zwornik.

Az aldunai tartományokat Európa lőporos hordójának nevezi a diplomatia. Csak egy szikra kell neki, hogy fölrobbanjon s uj arczot adjon Kelet-Európa térképének.

A világrázó háboruk ágyudöreje, s a választások zaja közt is áthallatszik egy-egy hang hozzánk onnan az Al-Dunáról, mely azt gyanittatja, hogy oda alá vihar készül s tornyosulnak a fellegek. Csakhogy e fellegek már régen tornyosulnak, a fenyegető moraj évek óta tart, de az első menykő-csapás, mely a vihar kitörését jelezné, még mindig várat magára.

Azonban mindig van valami, a mi a kedélyeket feszültségben tartsa s elkészitsen bennünket arra, hogy ha a fegyveres mozgalom egyszer csakugyan megindul, az reánk, a tőszomszédra ne legyen meglepetés.

Ilyen most a zworniki kérdés.

Vas. Ujs 1872 316

mekekre, ily dolog mindig nagy hatást csinál.

— Gondom lesz reá, — mondá a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel.

— És különösen, édes sir, — mondá a gondos kis ember, ha *megtehetné* — nem akarom épen mondani, hogy elkerülhetlen szükséges, — de ha megcsókolná egyik kis gyermeket, igen nagy hatást idézne elő a népnél.

— Nem idézne elő épen oly hatást, ha ezt egyik választmányi tag vinné véghez? — kérdé a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel.

— Tartok tőle, hogy nem; — mondá az ügynök; — ha ön személyesen megtenné, édes sir, bizonyosan rendkivüli népszerüségre tenne szert.

— Nagyon jól van, — mondá a tiszteletre méltó Slumkey Sámuel önfeláldozólag, — ugy hát meg kell lenni.

— Induljon a menet, — kiáltá a husz választmányi tag.

Az összegyült népség hangos éljenzései közt, a zenészek, rendőrök, választmányi tagok, szavazók, paripások és kocsik elfoglalák helyeiket. Mindegyik két lovas kocsiban annyi gentleman állt, mennyi elfért; Perker urében Pickwick, Tupman és Snodgrass urakon kivül mintegy hat választmányi tag volt látható.

Egyszerre minden elnémult és megállt, midőn a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel ur kocsijába ült. Azután az egész nép hangos éljenzésben tört ki.

— Most kilépett! — mondá a kis Perker annál-inkább felindulva, mivel álló helyéről semmit se láthatott.

Ismét még hangosabb éljenzés.

— Kezet szoritott az emberekkel! — kiáltá a kis ügynök.

Megint nagyobb éljenzés.

— Megsimogatá a kis gyermekeket, — mondá Perker ur aggodalmasan remegve.

Riadó éljenzés rendité meg a léget.

— Megcsókolta egyiket! — kiáltá magánkivül a kis ember.

Ismét orditás.

— Még egyet megcsókolt.

Még egy földrengető éljen.

— Valamennyit összecsókolta! — kiáltá a lelkesült kis ember, s a menet megindult a tömeg fülhasitó kiáltásai közt.

Hogyan és mikép keveredett Pickwick ur a másik menet közé, s mikép keveredett ki ismét az ebből származott zürzavarból, azt annál kevésbbé kisérthetjük meg leirni, mivel kalapját egy sárga zászlónyél már jó előre szemeire, orrára és szájára leütötte. Ő csupán annyit emlit, hogy midőn egy pillanatra szabadulhatott kalapjából, vad és dühös arczokat, nagy porfelleget és egy viaskodó csoportot látott maga körül. Egy láthatlan hatalom lekényszerité őt a kocsiról, söt öklözödésbe is keveredett; de hogy kivel, hogyan, és miért, azt nem képes elgondolni. Azután érzé, hogy hátulról fölhuzzák őt nehány lépcsőre, s midőn kalapját véglegesen helyreigazithatá, látta, hogy barátai közt van, a baloldal központján. A jobboldal a sárgák s a központ az elnök és tisztjei számára volt föltartva; kik közül az egyik — az eatanwilli követ bakter — egy óriási csengetyüvel iparkodott a csendet helyreállitani. Fizkin Horatio ur s a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel pedig szivökre tett kézzel és mosolygó arczczal hajtogatták magukat a tért ellepő és hullámzó fejtenger felé, melyből oly kiabálás, sikoltozás, fütyülés, mormogás és pisszegés hangzott fel, mi egy földindulásnak is becsületére vált volna.

— Amott van Winkle, — mondá Tupman, megfogva barátja karját.

— Hol? — mondá Pickwick ur, felrakva szemüvegét, mely szerencséjére zsebében volt.

— Ott — mondá Tupman ur, ama ház tetején. S csakugyan, egy cserépfedél ólom ereszében ült kényelmesen Winkle ur és Pott asszonyság két széken, és a megismerés jeléül zsebkendőiket lebegtették, mely bókot Pickwick ur csókvetéssel viszonzott.

Az ünnepélyek még nem kezdődtek el, s minthogy egy tétlen néptömeg rendesen hajlandó a tréfára, ezen ártatlan esemény is elég volt azt neki megszerezni.

— Oh! vén bünös! — kiáltá egy hang, — még te is a leányok után kacsintgatsz?

— Oh! tiszteletreméltó aggastyán! — kiáltá egy másik hang.

— Fölrakja szemüvegét, hogy férjes nők után nézhessen, — mondá egy harmadik.

— Söt intett is neki apró szemével, — orditá egy negyedik.

— Vigyázz jobban nődre Pott! — mondá egy ötödik, s erre hangos kaczaj hallatszott.

Pickwick ur rendkivül méltatlankodott, midőn e megjegyzések mellett nemcsak önmagát egy vén kecskebakhoz, s még más egyebekhez hallá hasonlittatni, hanem azt is tapasztalnia kellett, hogy sértegető reflexiókat tesznek egy ártatlan nő becsületére; azonban minthogy épen azon pillanatban csendet parancsoltak, tartóztatá magát, s csupán egy szánalmas pillantást vetett e félrevezetett lelkü népre, mire azok még hangosabban kaczagtak.

— Csendesség! — kiálták a lordmayor segédei.

— Whiffin parancsoljon csendet, — mondá a mayor magas hivatalához méltó fenséggel. E parancsolat következtében a bakter még egy nagyot csengetett, és egy gentleman a tömegből felkiáltott „zsemlyét," mire ismét nagy kaczaj támadt.

— Uraim, — kiáltá a mayor oly hangosan mennyire csak hangjától kitelt, — uraim, Eatanswill várhelység választó polgárai! Azért gyültünk ma össze e helyen, hogy egy képviselőt —

Itt a mayort ismét egy „hang a népből" szakitá félbe, mely igy kiáltott:

— Éljen a mi mayorunk, és soha se hagyjon föl a szegkovács mesterséggel, mi által pénzéhez jutott.

A szónok polgári foglalkozására tett eme czélzás viharos éljenzéssel fogadtatott, mely a szüntelen csengetyüzés kiséretében végkép megakadályozá a hallgatóságot, hogy a szónoklatból valamit megérthessen, kivéve a végszókat, melyekben megköszöné e gyülekezetnek, hogy oly nagy figyelemmel és nyugalommal hallgatták meg szavait. E hálanyilatkozat ismét oly viharos éljenzést szült, mi egy negyedóra mulva is csak alig szünt meg.

Erre egy sovány magas ur, igen kemény fehér nyakkendővel — miután több izben fölszólittatott a nép által „hogy egy kis gyereket küldene haza, mert hangját talán vánkosa alatt feledte" — fölkérte az eatenswilli választókat, hogy egy alkalmas egyént nevezzenek meg, ki a parlamentben jogaikat védelmezendi. S midőn azt mondá, hogy ez Fizkin Horatio esquire volna, Fizkin-Lodgeból, Eatanswill közelében, a Fizkin-pártiak éljeneztek, a Slumkey-pártiak pedig oly hangosan és hosszasan nyilvániták roszalásukat, hogy beszéd helyett akár bohócz-dalokat énekelhetett volna, a nélkül hogy valaki észreveendette.

Miután Fizkin Horatio esquire barátai élvezték diadalukat, egy veres arczu és epés kinézésü kis ember lépett elő, hogy az eatenswilli választók képviselőjeül a parlamentben egy illő és alkalmas egyént ajánljon, és igen folyékony beszédet mondott volna, ha nem leendett annyira epés, hogy még inkább kellett növelnie a néptömeg tréfás hangulatu kedélyét. Nehány apró virágos mondat után eleinte szemrehányást tőn azoknak, kik öt félbeszakiták, azután megfenyegeté a választókat, mire oly lárma támadt, hogy kényszeritve találá magát, érzelmeit csupán komoly taglejtések által nyilvánitni, a mit csakugyan meg is tőn, s aztán helyét átengedé segédjének, ki egy fél óráig tartó irott beszédet olvasott fel, s nem engedé magát félbeszakittatni, mert a szónoklatot beküldé az „Eatanswill gazette"-nek, s az „Eatanswill gazette" azt a legutolsó szóig kinyomatá.

Aztán Fizkin Horatio esquire, Fizkin-Lodgeból Eatanswill közelében, lépett elő, s egy beszédet akart tartani a választókhoz, de alig kezdé el, midőn a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel által fölfogadott zenekar oly lármát csapott, melyhez képest a reggeli csak gyerekjáték volt; erre viszonzásul a sárgák elkezdék a kékek fejét és hátát ütni-verni, a kékek pedig a sárgák kellemetlen szomszédságából menekülni akarván, ebből oly czivakodás, birkózás, verekedés és lökdösés támadt, melyet mi ép oly kevéssé csendesithetünk le, mint a lordmayor, noha ezen ur tizenkét rendőrnek szoros parancsot adott a főczinkosokat elfogni, kik számszerint mintegy kétszáz ötvenen lehettek. Ezen események annyira felizgatták Fizkin Horatio esquiret Fizkin-Lodgeból és barátait, hogy végre Fizkin Horatio esquire Fizkin-Lodgeból bátorkodott megkérdezni ellenfelét a tiszteletreméltó Slumkey-Halli Slumkey Sámuelt, hogy valjon a zenekar az ő parancsára játszik-e, mely kérdésre a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel nem válaszolván, Fizkin Horatio esquire Fizkin-Lodgeból öklével megfenyegeté a tiszteletreméltó Slumkey-Halli Slumkey Sámuelt; a tiszteletreméltó Slumkey Sámuelnek pedig erre fölfordult vére, és élethalál párbajra hivta ki Fizkin Horatio esquiret. A hagyományos szokások és rend e megsértése után a lordmayor még egy csengetyü hangversenyt parancsolt, és kinyilvánitá, hogy Fizkin Horatio esquiret Fizkin-Lodgeból, és a tiszteletreméltó Slumkey-Halli Slumkey Sámuelt maga elé fogja idéztetni, és megeskütteti öket, hogy kibékülnek egymással. E rettentő nyilatkozat következtében mindkét párt barátai jónak látták közbe lépni, s miután három negyed óráig czivakodtak, Fizkin Horatio esquire megbillenté kalapját a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel előtt, a tiszteletreméltó Slumkey Sámuel szintén megbillenté kalapját Fizkin Horatio esquire előtt: a zenekar elhallgatott, a nép annyira a mennyire lecsendesült és Fizkin Horatio esquire folytathatá beszédét.

A két jelölt beszéde, bár más tekintetben különbözött is egymástól, egyaránt magasztalta az eatanswilli választók érdemeit és erényeit. Mindketten fennhangon nyilvániták azon meggyőződésöket, hogy az egész világon nincsenek függetlenebb, önzéstelenebb, felvilágosultabb, hazafiasabb és nemesebb lelkü emberek, mint azok, kik reájuk szavazni igérkeztek; mindkettő azon sejtelmét fejezte ki, hogy az ellenfél érdekében működő választók bizonyos lelki korlátoltságban szenvednek, mely öket a reájuk bizott fontos kötelességekre tulajdonképen merőben képtelenekké teszi. Fizkin késznek nyilatkozott mindent megtenni, mit tőle kivánnak; Slumkey ellenben határozottan kinyilatkoztatá, hogy semmit sem teend, mi tőle kivánnak. Mindketten azt mondták, hogy az eatanswilli kereskedés, gyáripar és a város jóléte drágább lesz szivöknek, mint bármely földi dolog, és

Vas. Ujs. 1872.

ugy téve, mintha nem hallotta volna fölszólitásomat.

— Kelj föl, — mondám még egyszer.

De erre olyat fujt az orrából, hogy az egész iskola nevetésbe tört ki. Ekkor eszembe jutott az öreg tanitó tanácsa. Kettőt a nyaka közé huztam, de nem erősen, hanem azért olyan kiabálásba tört ki, mintha tudja isten mi érte volna. Az öreg tanitó mindent jól látott. Egyszerre elhalványult. Oda ugrott s oly kegyetlenül végig vágott rajta, hogy mándlija azonnal ketté vált.

— Kiabálsz? Hát csak kiabálj. Legyen legalább okod, és verte, mig csaknem összeesett.

Midőn a többiek ezt látták, még a hajuk is ég felé állott; végre egészen kifáradva ezt mondá:

— Most már tudjátok, hogy kell viselni magatokat; Döme ur, ezek itt kiméletet nem érdemelnek.

És megvallom, hogy e mód nekem nagyon kényelmesnek látszott. Azon korban voltam, midőn az ember szemében a legegyszerübb egyuttal a legjobb is, és miután tudtam, hogy elődeim kiméletes bánásmóduk miatt voltak kénytelenek távozni, elhatároztam, hogy inkább bothoz folyamodom, mint elmegyek. Ha e vad csapat nem engedelmeskedik, — gondolám — nem az én hátam bánja meg. És csakugyan a hatás nem is maradt el, ezután csak jelt kellett adnom és fölugrott helyéről az, a kit kikérdezni akartam. Tizenegy órakor az átalános ima után haza eresztettük őket, de egy se mulasztotta volna el a köszöntést. Midőn az iskola kiürült, az öreg tanitó mosolyogva mondá:

— Látod, már nevedet is tudják, ez jó jel. Ha netán délután valamelyik engedetlenkednék, kövesd példámat, és jót állok, hogy egy hét alatt többre mégysz velük, mint a többiek hat hét alatt.

Künn ezalatt négyesével-ötösével futottak, ugráltak hazafelé a gyermekek, vissza-visszanézve felénk.

— Ez most mind rólad beszél, nézd, ott megy Kis Miska, ugyancsak vakarja a helyét még most is, meg akartad nevettetni a többieket, no várj!

Délután egy órakor ujra bementünk az iskolába. Leszámitva, hogy a mogyoró pálczának ekkor semmi dolga sem volt, maga a kép ugyan olyan volt, mint a délelőtti. Még Kis Miska is megelégelte a reggeli mulatságot.

Igy mult egyik nap a másik után, melyek alatt két izben oly keményen bántam el egynehány szófogadatlannal, hogy még az öreg tanitót is megijesztettem, s még az nap este titokban értésemre adta, hogy a birónak, az erdésznek, a szatócsnak gyermekeit kiméljem s legfölebb térdepeltessem. Reggelenként öt órakor már talpon voltam, s miután a hajnali harangozást elvégeztem, rendesen bekóboroltam a közel vidéket, elnéztem a környék fokonkénti elevenedését, a mezei munkások életmódját, szóba álltam az erdei favágókkal, megismertem szokásaikat, gondolkodás-módjukat, szóval egy egész ujvilágot. Félhétkor beharangoztam az iskolába, megreggeliztem s tanitottam. Esténként, ha valahonnan kezembe vetődött egy-egy könyv, elolvastam azt az első betütől az utolsóig.

Igy jó és rosz szokásokra tettem szert. Jó volt az, hogy korán keltem, friss levegőt szivtam, megfigyeltem az emberek életmódját, teljesitém kötelességeimet és olvastam, ha lehetett magam gyarapodására; a rosz, hogy minden ok nélkül indulatosságra engedtem magamat ragadtatni, ütöttem-vertem tanitványaimat, és azt hittem, erőszakkal is lehet jót eszközölni. S miután már ennyire vagyunk, elmondom azt, a mi nekem benső hitem, hogy az emberek legnagyobb része azon jó vagy rosz szokások szerint él, melyek gyermekkorában beleöröködtek. A gyermekkori szokások teszik az embert szorgalmassá vagy lomhává, mértékletessé vagy iszákossá, pazarlóvá vagy takarékossá, vállalkozóvá vagy bátortalanná, becsületessé vagy könnyelmüvé, őszintévé vagy ravaszszá sat. A szokásban gyökeredzik ugyszólván minden, mert vajmi kevés azoknak száma, kik elég lelkierővel birnak, megválni, szakitani a már természetükké vált szokásokkal. A nagy tömeg szokásai után indul és innen van az, hogy a nevelés alkotja meg nemcsak egyes egyének, hanem egész nemzetek jellemét is. Ezért oly fontos a néptanitó megválasztása és az alsóbbrendü oktatás. Ezért törekesznek ezt hatalmukba keriteni azok, kik a nép fölött akarnak uralkodni, s kiknek a tudatlanság fejőstehenül szolgál. Az ő formájukba önteni a gyermeki lelket s olyan gondolkozásmódot kölcsönözni neki, mely a vérbe menve egész életen át kiséri, ugyszólván nem engedi más irányban keresni a boldogságot, mint azon avult mód szerint, melyet fejébe vertek. A népnevelés tehát a legfontosabb valami egy alkotmányos országban, hol az utolsó iparosnak szavazata épen annyit nyom a latban, mint a tudományos társaságnak akármelyik elsőrendü tagjáé. A mi borzasztó e földön történt, a minek rettenetes súlyát maig is érezzük, annak mind a nép tudatlansága volt oka.

(Folyt. követk.)



Üvegáruló tót Pesten.

Pesti képek.

Az üvegáruló tót.

Régi adoma. Azok találták ki, a kik a magyarországi szegény tót népet csuffá akarták tenni vele. Meg se gondolták, hogy az milyen dicséret.

Az öreg tót egy üres vászon-tarisznyát akasztott fia nyakába, fölvezette egy magas hegyre, onnan végig jártatta szemeit az arany kalásszal ringó rónatájon, kiterjeszté két kezét s ezzel az utravalóval ereszté utnak fiát:

— Látod, Janó, Magyarország!

A krónika hallgat róla, vajjon e vékony utlevéllel világgá eresztett fiu éhen halt-e benne? Én legalább nem hiszem.

Azok a szegény emberek, a kik e szép ország legfelsőbb zugaiba szorultak, égig meredő hegyek, kopár sziklák közé, valóban legmostohább gyermekei közé tartoznak e hazának. A föld nem termi meg számukra a mindennapi betevő falatot, a tél hava egész évszakokra betemeti őket szük hegyzugolyaikba, a nyári zivatar elhordja fából csinált apró fecskefészkeiket, a törvény is alig ismeri el más emberekkel egyenjogunak, s a társadalom maga, mikor azt mondja, hogy „taliga nem szekér, kása nem étel, bot nem fegyver“, egyuttal utána teszi, hogy „tót nem ember.“

Pedig ember az is, csak olyan mint más, s Magyarország csak akkor látná meg, mily életrevaló elemet bir benne, ha emanczipálná társadalmilag — legalább annyira mint a zsidókat.

A szegény magurai tót, mint a daru, mint a fecske és a többi vándormadár, csakhogy megforditva nyaranként, falkástól vonul le dél felé egy szál kaszával a vállán, betakaritani az isten áldását, a mi nem az övé, hanem a másé, s a mit az a más nem győzne megtenni. Egy-két kenyér s egy fél koszoru vereshagyma mellett kihuzza a nyarat, lóval, géppel versenyez a munkában s több heti fáradságának dija, keresménye az az egy kis gabona, csak annyi, hogy több napi járó földre haza birja vinni hátán, nem roskad le alatta. És ő beéri vele.

Egész télen át elfarigcsálja a fakanalat, tavaszszal összenyalábolja s mérhetlen utat tesz, mig ott eladogatja darabonként, egy garasával egyet. Az már nem is pénz. De ő megelégszik azzal.

Egy karika sodronyt nyakába vesz, meg egy kis fogót szur a tüszőjébe, az egész czókmókja nem ér egy félforintot s ő azzal neki indul a széles országnak, törött lábas, repedt fazék, beteg serpenyő gyógyul meg ujjai alatt, s a mit azért kap, az egy darab kenyér, valami főzelék, csak ritkán nehány krajczár. De ő neki elég az is.

Az öreg tanitó és felesége épen burgonyát készültek hámozni, mely egy nagy tálban állott előttük. Én a plébános mögött állottam, közel az ajtóhoz, és dobogó szivvel vártam, mit fognak mondani. De ugy látszott, az esperes ajánlata sokat nyomott a latban, mert az öreg Karikás a nélkül, hogy rám tekintett volna, felelé:

— Miután a plébános ur ohajtja. . .

— Azt hiszem, nem utolsó segitség lesz. Tud irni, olvasni — s ez elég. Énekelni ugyan még nem tud, — de majd csak ráragad az is.

— Kati, adj csak széket a főtisztelendő urnak, — mond az öreg néptanitó.

— Sohse bántsa, ugy is mindjárt megyek. Csak ezt akartam mondani. A viszontlátásig!

Az öreg Karikás, egy kopott süveggel kezében, kikisérte a plébános urat, és aztán visszajött. Felesége, egy szikár sárga képü öreg asszony, ezalatt kiváncsi szemeket vetett rám.

— Messziről jön? — kérdé az öreg tanitó belépve.

— Téres-Bogátról.

— Segédtanitó volt ott?

— Nem.

— Ismerős a bogáti esperessel?

— Apám ismeri. Egy helyről valók.

— Értem..... értem.... miközben szemével felesége felé hunyoritott. — Azt hiszem, szólott önnek föltételeinkről a plébános ur.

— Nem, egy szóval sem emlité.

— Tehát kap lakást, mosást, kosztot és havonként két váltó forintot. A mi a teendőket illeti, beharangoz az isteni tiszteletre, minden hétfőn kisepri a sekrestyét, velem tanit az iskolában, és azt teszi, a mit én parancsolok.

— De András, az istenért, nem látod, hogy szegénynek a feje is kóvályog már, annyit összehordassz.

— Nekem már az a szokásom. Tisztába kell jönnünk mindjárt kezdetben egymással, mert csak igy vehetjük elejét a későbbi zsörtölődésnek. Nincs-e igazam, fiatal barátom?

Midön a jó meleg burgonyaszag göze orromba csapott, éreztem, hogy gyomromban fölébredt az a valami, melyért nem egy gazdag ember sokat adna, ha szert tehetne rá!

— Mindent megteszek, a mit parancsol, — mondám. — Nem lesz más gondom, mint becsülettel megszolgálni a kenyeret, melyet kapok, s hogy ön meg legyen velem elégedve.

Fiatal korom és alázatos viseletem megnyugtatá az öregeket, s midön látták, hogy a föltételeket örömmel elfogadtam, arczuk egészen neki vidámult.

— Adja csak ide ezt, — mondá az öreg asszony, kis butyromat kivéve kezemből. — És aztán üljön oda az asztalhoz és egyék.

— Ugy van, most már tisztában vagyunk egymással, tehát leülhetünk, — mondá az öreg Karikás.

Leültem. Kata asszony egy pléhkanalat nyomott kezembe, az öreg tanitó hosszu lábait egész kényelemmel kinyujtá az asztal alatt, és jóizü hangon kiáltá felém:

— Itt a tál, nyulj hozzá és egyél öcsém!

Én aztán hozzá is nyultam. Nem emlékezem, hogy valaha életemben ilyen étvágyam lett volna. E pompás lisztes burgonyák izét még maig is mintegy a számban érzem. Szerettem volna ugyan még le nem tenni a kanalat, de a gondolat, hogy ha ez emberek óriási étvágyamat észreveszik, megrémülnek tőlem, leküzdötte bennem az ingert.

— Csak egyél öcsém, — mond az öreg tanitó.

De felesége igy szólott:

— Ha nincs étvágya, ne erőtesd. Meg talán nagyon is el van fáradva.

— Igaza van asszonynénémnek, nagyon is fáradt vagyok. Korán elindultam hazulról s tizennégy órát gyalogolni egy folytában nem gyerekség.

— Hallod öregem, ha az ember nagyon elfáradt, elmulik az étvágya.

— No akkor, — mond az öreg Karikás, midőn már a tál fenekén kotorászott, — akkor hát legjobb, ha lefekszik. Vezesd csak anyjuk a szobájába.

És Kata asszony botomat, butyromat kapva kiment az ajtón, én követni akartam, midőn az öreg tanitó utánam kiáltott az asztal mellől:

— Egy szóra öcsém. Még a nevedet sem tudom. Hogy is hivnak?

— Bálint Döme.

— Szép: Hát jó éjszakát Bálint Döme. Holnap reggel elkezdjük a dolgot.

— Majd felköltöm, — mond az asszony, — az iskola hét órakor kezdődik.

Egy szük kis oldalszobába vezetett, melynek ablaka a völgyre nyilott. A fal tövében egy nyoszolya nyujtózkodott végig, durva, vörös csikos lepedővel bevonva. Két szalmaszékből s egy rozzant faasztalból állott a szoba többi butorzata.

— Ez a preczeptor szobája — mond Kata anyó, — Drugét Józsi lakta elébb, jó fiu volt, de nem állta ki, megszökött. No de reménylem, öcsémnek több esze lesz.

Ezzel a mécsest oda helyezte az asztal szélére s mielőtt távozott, visszaszólt, hogy el ne feledjem eloltani. Azután levetköztem, elfujtam a mécsest és alig hogy végig nyujtózkodtam az ágyon, mély álomba merültem. Szivem könnyü volt, mintha szárnyai nőttek volna. Nem éltem már szüleim nyakán, szüleim terhére... volt állásom... volt biztos kenyerem.

II.

Másnap reggel Kata anyó bedugta fejét az ajtón és halk hangon mondá:

— Döme, Döme.

Fölébredtem. Egy nagy korsó friss vizet helyezett az asztalra és jószivüleg mondá:

— Ideje már öcsém, jó lesz fölkelni.

A mint kiment, egy ugrással künn voltam az ágyból. A köd, mely reggelenként a völgyet megszállja, lassanként fölemelkedett. Soha sem éreztem ily frissnek a levegőt; gyorsan felöltözködtem, megmosakodtam. E pillanatban az első napsugár áttört a köd mindinkább ritkuló fátyolán, hosszu arany szalagként végig feküdt a völgy kis patakján és bevilágitott a bükkfaerdő mohos talajára. Kinyitottam az ablakot és elmerültem néhány perczig e nagyszerü látvány tekintetébe. Boldognak éreztem magam, hogy itt élhetek.

Ezután kimentem és az öreg néptanitót szobájában találtam, ránczba vont homlokkal és nagy léptekkel föl s alá járkálva.

Jó reggelt kivántam, mire igy szólott:

— Ma még én harangoztam, mert fáradt voltál. Mától fogva azonban a preczeptor dolga lesz a harangozás és nem a tanitóé. Ezentul egy órával korábban kell majd fölkelned.

— Ugy lesz tanitó ur.

— Jól van, most már beszélhetünk másról.

Fölkelt és szemembe nézett.

— Olvasni, irni tudsz. Ez mindenesetre jó, de nem elég. Hát a törtek? — kérdé fölemelt hangon, — hát a törteket tudod-e?

A hang és mód, melylyel az öreg tanitó ezt kérdé, azt sejteté velem, hogy a törtekkel való számitást ő valami rettenetes nehéznek tartja, s hogy azt csak ritka tanitó tudja. Én mindenesetre tudtam, mert a bogáti iskola legjobb növendékei közé tartoztam, de bátortalan természetem erőt vett rajtam és lesütém szemeimet.

— No majd meglátjuk, mit tehetünk, — folytatá föl s alá járva. — Mi a törteket illeti, ezt tulajdonképen nem is lehet kivánni egy preczeptortól. Sok tanitó se tudja. Ugy van. Az nem könnyü valami, s ezért nem is követelem, de már az irást, olvasást azt el nem engedhetem.

E közben Kata asszony behozott egy tál tejet, melybe barna kenyér volt apritva és oda helyezte az asztal közepére, s miután jó étvágygyal elkölté mindegyikünk a maga részét, lementünk az iskolába, melyet ezalatt a fiatal süheder népség egészen megtöltött.

A reggelinél még értésemre adta az öreg tanitó, hogy ha kanállal ettem is a tudományt, itt nem érek semmit, ha tekintélyem nincs. Tavaly is két preczeptor hagyta itt, mert a pálczával bánni nem tudtak.

— Tudd meg öcsém, ezen a vidéken mákszemnyi jó sincs e paraszt kölykökben. Egytől-egyig iskolakerülő, veszekedő, fészekszedő, tolvajficzkók. Szóval beléjük öröködött az apjuk meg az öregapjuk büne. Látod azt a mogyorófa-pálcza gyüjteményt ott a sarokban? Legalább két-három ily csomót pusztitok el rajtok évenként. Ne félj, hogy kifogyj belőlük, van az érmentében elég. Ha valamelyik e sihederek közül megmukkan, jelt ad, hunyorgat, vagy vigyorog csak azért, hogy a többieket is engedetlenségre birja, ne kiméld az istenadtát, rakd meg emberségesen. Hadd orditson, ne törődj vele. Legalább azt fogják mondani: ez nem olyan preczeptor, mint a többi, nem érti a tréfát. Csak igy lesz becsületed előttük s csak igy lehet eredménye annak, a mit tanitasz. Most már mehetünk. Az iskola tele, ne ez a te pálczád, ez meg az enyém.

És mig ezt mondá, egy oly vastagot nyomott markomba, mint a kis ujjom, azután megindultunk. Egész életemben szemem előtt lebeg a nagy iskolaszoba, mely zsufolásig tömve volt borzasabbnál borzasabb fejekkel. Egyik piszkosabb és rongyosabb volt, mint a másik. E mellett kellemetlen szag csapott meg.

Midön az ajtónál megállapodtunk, pokoli zaj, zsivaj, fütyülés, rikogatás ütötte meg füleinket, mely azonban a kilincs első érintésére halotti csönddé változott. A mint beléptünk, mindenki helyén ült s ugy tett, mintha könyvébe volna merülve. A bátrabbak azonban fölpislantottak rám, megvakarták fejüket, valószinüleg ezt gondolták: no ez lesz hihetőleg az uj preczeptor, ugyan meglehet-e majd ugratni a többi után.

Mindezt nyilván le lehetett olvasni arczukról, habár egyik se mozdult. Az öreg tanitó ezalatt megállt az iskola közepén, és igy szólott hozzám:

— Döme ur, jöjjön közelebb... ti pedig figyeljetek arra a mit mondok: ez ur itt az uj preczeptor, kit külön hozattam oly gazkölykek számára, mint ti vagytok, kik könyörületet nem érdemelnek, nos, jól vigyázzatok, az első, ki közületek hanyag vagy engedetlen lesz, nem teszi az ablakba a mit kap. Ezt jegyezzétek meg.

És leült a katedrába és tollat faragott. Én föl s alá jártam az iskolában és egy óra hosszat silabizáltattam. Ezután a katekizmusra került a sor, s midön egy hirtelen fölnyult suhanczot, kinek nevét még nem tudtam, kiszólitottam, elkezdte irgalmatlan hangon az orrát fujni.

— Kelj föl, — mondám.

De fejét sem mozditá, hanem ujra meg ujra még nagyobb lármával fujta az orrát

Vas. Egy. 1871. 600 l.

lyon rajta száradt, hogy gyermekeket öltek pinczéiben.

A hajniki Bezegh és Dubraviczki-féle házaknak is van végzetük; amabban a férfiak, ebben a hölgyek élnek sokáig; és viszont halnak korán el. És igy van ez emlékezet óta. Igen bonyolult, de nem kevésbbé költöi a mi családi mondánk is. Házunk, a hogy a régi lakrészek alatt még láthatni, hosszu, tekervényes, és jó erős pinczével van ellátva; mi természetesebb, minthogy ott sok és sok kincset ástak el; még pedig hasonló keresztnevü ősünk, midőn 1790-ben, épen a Martinovics-féle összeesküvés idejében Bécsbe idéztetett volna. Az elásottat csak fölfedezte az uradalmi ügyelőség, és ellátta végzettel, bübájjal. Valamely este felnyiltak az ablakok, és felhőfogatán berepült egy — vén banyóka. Legelső dolga volt kevés tejet kérni. Kapott is. Hanem aztán többet kért; „van“ — beszéli — „pinczéjükben egy nagy üreg, abban aranykácsa tojik száz esztendő óta; ha megengedik kötényemet tollával tele fosztanom . . . fölfedezem a helyet.“ Öreganyánk bizony nem adott engedelmet. Az asszony erre ilyen átkot mondott, tótul „ilyen bübájt tett“, („takto pocsarila“): „Valamig egy az elásóval hasonnevü ember e házat nem birja, én sem mutatkozom többé; legyen a kincs fölé.“ Éjjel-nappal várjuk ezt az asszonyságot.

Az egyes mondák elszámlálását hamar megunnók. A birvágy, gátolva a tót nép nehézkessége által, közös lelki tulajdonuk; ösztönszerüleg jelentkezik; az elásott kincs, szellemek stb. mind jól ismert regei és mondai átalánosságok: az alkotó képesség, összefüzésükben tehát nem valami nagy. Számra nézve, miután sokszor legfeljebb néhány közhely változata, több száz mondát találtunk. Azt hiszszük, a népköltészet termékenyebb oly helyeken, hol a tájék sok egészszerü egységes részletből áll.

Gáspár Imre.



A pesti sakkör ablakában. — (*Appelrath* rajza.)

Pesti képek.

Sakkozók.

A kávéházak a nagyvárosok polgárisodásának fokmérői. Minél több az elegáns és gazdagon berendezett kávéház, annál müveltebb és jómódubb valamely város. Legyünk hát kissé nyugodtak — Pest polgárisodása mellett Pest kávéházai tesznek tanuságot. A haladó kor kinyomata viszszatükröződik kávéházainkon is. Egykor beértük egy sötét zuggal, egy csésze feketével, és két-három magyar lappal, ha kávéházba mentünk; ma megköveteljük a bársony karszéket, a tükörüvegü ablakot, a ragyogó gázcsillárokat, és 7—8 tuczat idegen és hazai lapot — ráadásul elfogadva a vizizü kávét és a herbathea-zamatú orosz theát, a mivel egyébiránt nincs szándékom azt mondani, mintha egyátalán nem lehetne jó italokat kapni Pest kávéházaiban.

Annyi azonban tény, hogy ez a mai kor nem egy téren föláldozta a belső értéket a látszatért, a valóságot az illuzióért. Két-három évtized előtt a kávéháznak — hogy *Nestor Roqueplan* szavaival éljek — egy valóban emelkedett czélja volt: minél izletesebb és eredetibb italokkal szolgálni a vendégeknek. Akkor minden kávéháztulajdonos a maga genrejében egy I. Napoleon kivánt lenni. Ne tessék mosolyogni — a dolognak igen komoly oldala van. Akkor ugyanis még nem volt annyira raffinirozva a világ izlése az élvezeteket, és főleg a *gastronomiai* élvezeteket illetőleg. A történelem hiven följegyezte ugyan a Lajosok és főuri környezetük pazar lakomáit Francziaországban, és hogy őseink és apáink is ugyancsak becsülni tudták a pincze s a konyha kincseit, arra elégséges bizonyitékot hagytak ránk a mult idők. De ma nem elégedünk meg többé a jó itallal és izletes étellel, ha azok elköltésével más élvezeteket nem egyesithetünk. Ki akarná tagadni, hogy aranyozott falak, szobrok, csillárok, szőnyegek, bársony pamlagok, mahagoni vagy márványasztalok környezetében a vizizü kávét is mokkának vagyunk hajlandók tartani? És ha tagadni akarná ezt valaki, megczáfolnák őt a tények. Már ujjainkon számlálhatjuk meg azon régi pesti kávéházakat, melyek külcsin tekintetében semmit vagy csak igen keveset haladtak egy vagy másfél évtized óta. Hasztalan szolgálnak zamatosabb kávéval sok pazarul berendezett divatos kávéháznál. A közönség — hiába — szemkápráztatást, fényüzést, kényelmet ohajt első sorban nálunk is, és ezen ohaj valósulása gyanánt látjuk aztán évről-évre támadni azon divatos fénynyel kiállitott fővárosi kávéházakat, melyek tagadhatlanul jelentékenyen mozditják elő Pest nagyvárosias jellegét.

És akárhány kiválóbb kávéházunk van, mindannyinak megvan a maga sajátos, megkülönböztető jellege. Egy-egy *characteristikonnal* bir mindegyik. Tisztába akarsz jönni barátom a török vasuti sorsjegyek árfolyama, vagy a gubacsok ára iránt — ugy jer el velem a Lloyd-kávéházba, ott kaphatunk részvényt és jó váltóra pénzt egy kis körülnézés után. Találkozni ohajtasz üzleti dolgokban *Itczelesz* alkuszszal vagy *Smaragdstein* üzérrel — jer menjünk el az erzsébet-téri „Café français“-ba, megtaláljuk ott mindkettőt. Kedved van tán ismeretséget kötni érdekes hölgyekkel, kiknek olvadékony tekintete már eleve dagasztja reményeid vitorláit — jőjj, fűzd magad karomra, és menjünk el *Privorszky* kávétermeibe, ép délutáni négy óra van — a legkedvezőbb időpont ily kalandos vállalatra. Szereted talán a hadsereget, barátom, és rokonszenvvel viseltetel a kékszinü posztó iránt — szólj, nincs könnyebb valami, mint kielégiteni ezen ohajodat; a *Frohner*-kávéházban kebledre ölelhetsz egy egész tisztikart, dragonyosokat és huszárokat, tüzéreket és vadászokat — a választék elég nagy és bő. Parancsolsz talán „érdekes nemzetiségeket“, bojárokat és örményeket, gospodárokat és dalmátokat? Nos, ne resteld betenni lábadat a *Fehér hajó* kávéház füstös félhomályába, és biztositlak, hogy együtt találod Miletics próféta valamennyi fővárosi tisztelőjét.

Beszélni van tán kedved angolul, taliánul, spanyolul vagy francziául — jerünk hát el szaporán a *Hungaria* vagy az *Európa* kávétermeibe, és fogadom, hogy rögtön akad egy tuczat *mister*, *signor*, *sennor* és *monsieur*. Kiváncsi ember vagy és szereted az irók és művészek társaságát — nos látogass el *Kammon* hatvani-utczai kávéházába, vagy este a váczi-utczai *Koronába* — és teljesülni fog vágyad. — Méltóztatol talán lovakat venni vagy eladni, barátom? — szólj, a *Pannonia*-kávéházban mindig akad egy-két tuczat lócsiszár, és ha emberismerő vagy, sarkantyuikról és lovagostoraikról hamar föl fogod ismerni embereidet. Izlésedet nem ismerem, de hát ha hajlandó lennél ismeretséget kötni Galiczia fürtös haju és bozontos szakállu fiaival? Nézd, ott terjesztik szét a foghagymaillatot a két szerecsen-utcza kávéházaiban. — Jogászokat akarsz tán látni, és egy kis szelid „ferblit“ vagy „bankalagért?“ Páh, reggeltől estig megláthatod mindezt a *Wimmer*-kávéházban. Tanulmányozod tán az életet, barátom, és kötelességednek tartod megismerni a fővárosi társadalom árnyoldalait? Sajnos, e téren nagy választék kinálkozik előtted a pesti kávéházakban. Menj az éj beálltával a Teréz-városba, és térj be oda, honnét a hegedük hamis hangjai s a czitherák nyávogó rezgése hatnak ki az utczára, és megfogsz ismerkedni kávéházakkal, melyek salakját képezik az ilynemü vállalatoknak.

Vagy még mindig nem találtam volna el ohajodat, barátom? Tán szerelmes vagy a *sakkba*, és szeretnél megismerni egy kávéházat, hol ezen emelkedett játék barátjaival találkozhatnál, hogy eltölthess pár órát az elmét élesitő sakkasztalnál? Jer hát a *Velenczekávéházba*, mely a mi sakkklubbunk főhadiszállása, és mint ilyen egyik speciálitása a főváros nyilvános helyeinek. Valami szokatlan és kávéházban ünnepélyesnek nevezhető csend uralg ezen tágas csarnokokban, hol délutánonként és este a főváros legkiválóbb sakkozói mérkőznek meg egymással és nagyhirü idegen sakkozókkal is. Ha egymáshoz méltó ellenfelek között foly a küzdelem, elnémul minden zaj, s a törzsvendégek csoportja kiváncsi és feszült figyelmü félkört képez a játszók körül. Az ablakok nagy tükörüvegei mögött nem egyszer láthatni az utczáról két komoly arczu férfit, a mint elmerülve a játék kombinációiba, időről-időre előbbre tolnak vagy hátrább vonnak egy alakot a sakk-asztalon. Ilyenkor mindig akad pár kiváncsi bámuló az utcza járdáján, legtöbbször iskolás gyermekek, kik nagy szemeket meresztenek a szótlan és komoly férfiak játékára. Az arra sietö felnőttek közül is csak kevesen tudják azonban, hogy ez a kávéház a pesti sakkozók Mekkája, a hova hiven eljár zarándokolni a sakk minden buzgó tisztelője. *Borostyáni N.*

Halál, te a szegényre nézt
Legjobb s kedvesb barát,
Oh jőjj, hogy aggott tagjaim'
Sirodnak adjam át;
Ha kéjből s pompából kitéped,
A nagy s a dús remeg,
De áldott menhely mindazoknak,
Kik megterheltetve bolyogtak
És gyászban éltenek!"

Dömötör János.

Zólyomi tündér-uradalom.

Mint a kyffhauseni hegyekben, Zólyomtól egész a hermaneczi völgyek partjáig és sok elágazásokban, tündérek, rosz szellemek laknak, kik, miután kincseiket balvégzet részint elrabolta, részint ideiglen és a keleti regékéhez hasonló föltételekhez kötve, átok alá rejtette: a környéket folytonosan bolygatják, gazdag jutalmakkal csábitják a legcsodálatosabb szolgálatokra, oly végből, hogy a tündér-uradalom végzete, bűbája végre megtörnék. Mások, elég hűtelenül, ez igéreteket saját érdekükben teszik. A szellemek vagy láthatók, vagy nem. Első esetben mint ösztön mozdulnak meg az emberben, s legfelebb álom közben jelentkeznek szemlélhető alakban; a másodikban mint vén asszonyok, kis leánykák, furfangos állatok stb. jelennek meg.

Maga a tündér-telep gyönyörü keretben fekszik; Radványig alacsony, de élénk hegyek fogják körbe; a regényes Szliács, a borova-horai szép hegy-völgy, itt-ott ősrégi családi lakok, tele mondával, és kincscsel. Radvány mellett a félkörü, magas Urpin öleli el a tájképet. Ez idegen birtok; itt már a besztercze-bányai gyár-kémények uralkodnak.

A régi, egyátalános rege részei helyek hez vannak kötve, tehát mondák. Ezen kis, alig néhány mértföldnyi térnek hegyeiben nagy mondaanyag rejlik.

Valamennyi szláv mondát öreg emberek visszaemlékezése hozott forgalomba. A közel mult nagy események — talán gazdagabbak, titokteljesebbek, és a tudományos haladás folytán csodásabbak, mint a mondás, regés idők, — egészen okszerüen vannak földolgozva előadásaikban, születő mondáikban. Talán, mivel a népnevelés halad lasabban. A tót ember ragaszkodó természetü; egy-egy faluhoz, tájékhoz, vagy uri családhoz hiven ragaszkodik; vonzalmát azonban mythikus indokból magyarázza ki. A mesésnek varázs köre által népszerü, vagy félelmessé lett család vallásos tisztelettel, vagy babonás félelemmel vétetik körül. Szeretik a társas életet is; hagyományos, ünnepi cselekményeikkel végzik a szokottabb munkákat, — midőn a monda ismét gazdagodik. Fonóik hálás terei a szemlélőnek; a lobogó mécs, a mindig jelenlevő öregek, és sok más körülmény valóban költői szint adnak az egésznek. A mese nem maradhat el; a mindig agg mesélő hozzá teszi a végén, hogy ő is csak az öreg apja után beszél.

Érdeklődvén e gazdag s sokfelé ágazó mese-anyag iránt, szerettünk volna annak minél teljesebb összegyüjtésére vállalkozni. Azonban nagy hátrányunkra volt kutatásunkban, hogy a legilletékesebb forumon, az irodalomtól sem nyerhettünk fölvilágositást, utbaigazitást; a szláv irodalmi társulat több kötet mesét, regét és mondát adott ki, elég rendezetlenül, s látható tudomása nélkül a népköltészet aesthetikai rangjának. Utánjárásaink bizony hiányosak lehetnek.

E kis monda-kör átalános ismérveül állithatjuk, hogy saját, nemzet történelmi jellegük nincsen mondáinak. Szvatoplukkal a szláv név megszünik önálló történelemmel birni; *Szvatopluk* mondaköre a fehér lóról, az elásott koronáról a népköltészetben nem található. Egy mondahőse van, mely minden szláv vidéken él, és épen nem eredeti: *Jánosik*. Jánosik nevü rabló 1790—1800 között akasztatott fel, — hires rabló, ki több vidéken rakonczátlankodott, — mindannyi más-más mondaelemekkel böviti nagyon népszerü meséjét. Sladkovics szerint ez a Jánosik csak uj nevet adott a már idősebb mondának. Egyedül Boto szláv költő munkája mellett (költemény) találtunk néhány nyomtatott adatot. Jánosik szintén a hegyekben lakott, s czélja természetesen pénzszerzés — ezt a két jellemvonást valamennyi e tündér-telep talajára került mese fölveszi, a mint a helyi mondák részletes fölsorolása is bizonyitja. Jánosik kölcsönzött mondai alak; erkölcsi czélzatokból rabolt, — papot, zsidót kifosztott, szegénynek még ő adott. Volt magától ütő botja, mindent tánczra kerekitő furulyája, — hengergetett mézben, azután pehelyben zsidót, és igy tovább. Sámsonként oszlopokat birt ledönteni, az ő halálát is hajának elvesztése okozta. Megvan kivégeztetése meséjében az utolsó fuvolázástól tánczra kerekedett hóhér, és pohos barát komikuma is. A Pestre vándorló árvai leányok mondája szintén változik vidékenként.

E két monda azonban vendégmonda. A hol eredt, nem ragadott helyhez, de a távolabbiakkal sem olvadhatott rendszeres egységbe.

Különös szépséggel, változatossággal, és eredetiséggel az egyes darabok nem birnak. Mégis tanuságai a szláv nép költői kedélyének, mely, látva emelkedést, bukást, müveltséget, s nem birván iskolában alkotott fogalommal ezek felől, annálinkább kifejlett. Fölöszthatjuk ilyképen: történelmi hátterüek, melyek a sok történelmi hely által vendégeket is nyertek, de ezek is csakhamar a hegyekbe vonultak, s a birvágyó tündéreket körükbe fogadták; babonák, vagy indokai mondai eseményeknek, vagy ilyenekből következtetve; azután családi mondák, és végre olyanok, melyekben a végzetesség dogmája öntetik regés alakba.

Az átalános-történelmi, nem nemzeti, de szorosan helyi mondák, egészen nélkülözik a csodásat. Ha az átalános rege mégis megköveteli a sokszor idézett szabályt e részeiben is, ez inkább formai körülmény; az itteni nép nem képzelheti más alakban mondáit. A romantikus nagyon szembeszökő. A meggazdagodás, mint czél vagy körülmény nem maradhat el; többnyire a számos beütők által elrabolt gyermekek sorsával, elátkozott, lopott kincsekkel foglalkozik. Történelmi keretül a török-tatár hordák zsarnokságai szolgálnak; a még közelebb történt nagy franczia háboru sok kincset ásatott el, mi szintén kedvező körülmény. Egy gyönyörü regét hozunk fel példaképen.

Ide is elért a török kéz; a haragos basa, a legkegyetlenebbik, jóképü tót asszonykát fogadott meg gyermekéhez. A dajka jól viseli magát, s a gyermeket nagyon szivesen csókolgatja, dédelgeti. A büszke török ur ez iránt kérdőre vonja. A dajka felelet helyet dalt énekel neki, mit épen ily koru, a törökök által elrabolt kicsinye felett énekelgetett:

A törökök beütöttek,
Fiut és lányt tovavittek,
Ifju anya, gyermektelen —
„Kicsi fiam nem vagy velem!"

A basa elmélázott . . . ezt a dalt valamikor hallotta mint tót gyermek, és épen ez a hang dalolta bölcsője felett. A monda még keresztyén hitre téríti, a mért a tündérek basánkat meggazdagitják. Egyetlen vallási e mondák között, és egyetlen, melybe kötött alak vegyül.

A körülesö váracsokhoz kötött mondákat a köznép nem ismeri; legfeljebb homályosan sejti, hogy ott pénz volna elásva. A zólyomi tündér-telep e részben is nagyon jó módu. Omladéka, barlangja akármennyi van, és mind tele pénzzel. A hajniki családi erdő ugyancsak tele van pénzzel; a franczia háboru alkalmával ásták el. Azonban a tündérek hatalmukba keritették, és nem igen válnak meg tőle. Tizenhárom kereső legokosabbikának kell ott maradnia, ki aztán áldomásul szolgál az alkunak. Minden évben találkozik javas asszony, ki 13 bolondot bepáczol varázs füveivel, és utnak indit. Rendesen megszaladnak az első legkisebb zajra, vagy nem akarnak egymásnál okosabbak lenni.

A népbabona számtalan, és ugyanazok, mint másutt. Nehány mondai babona, jobban mondva tévhit (mert a babona inkább segitség-féle mindenféle bu-bajban) eredeti: a ki itten vakon született, az a tündér kincstárakat látta meg, azért vak, — vagy pedig (tanuságaul a nép erkölcsi érzetének) a megjelent tündérek előtt esküvel tagadta szándékát: „vakuljak meg!" Ha két-három, közönségesen tudvalevő hidon harangozáskor mégysz át, a rajt ülő koldus átka, vagy áldása foganatos. Ide számittatnak a bucsujáró helyek csodatettei is.

Igen sok a végzetes monda. Kalvin elvetett mondáját minden vallás köznépe szentesitette; „Isten rendelte", „igy kellett lennie" stb. A végzet mint véteksuly a családi mondákban domborodik ki — átok, feltétel-megszegések folytán, emberfeletti kezek által vezetve. A Borovahora és Szliács közötti omladék valaha gazdag bánya volt. A bányarém kincstára bizonyos mértékig nyitva állott boldognak, boldogtalannak. Nem törődött mértékével senki, mig végre a haragos tündér rájuk zárta kapuját. A magyar költészetben Tompa dolgozta fel esetüket.

Még egy végzetes monda: öreg asszonyka halad a csertolini (ördögvölgyi) pompás gyaloguton. Mintegy természetes diadalivet képeznek a kétfelől magasló sziklák; alul a Garam hömpölyög, csak zugását hallani, mert mindkét oldalt árnyékban haladunk, a lombok mintegy hálót fonnak fejünk fölébe. (Maga a rege különben — meghalt, mivel az utat vasparipák fogják nyargalni.) Az asszonyka sirást hall, — és nevét *háromszor* kiáltatni. Hátranéz: egy sziklán aranyhaju kis leányka ül nagy halom arany tetejében. A siró kis leány ujra háromszor kiált. De az asszony nem mer oda menni. A leányka elszomorodik, s igy szól hozzá: „szerencsétlen, ha most hozzám jösz, fölmenthettél volna a bűbáj alól, mely most azért is uj *háromszor harminczhárom* évre kárhoztat." Ezzel eltünik.

Legbövebb és legérdekesebb mondakör a családi mondáké. Eredete — a mint emlitők — régi szolgák, hü emberek stb. tradiczióiban keresendő. Ilyen mondák származását különben sem volna nehéz kimutatnunk. Mint kis gyermeknek, volt alkalmam látni a lipcsei kasza-tömlöczöket; épen ilyen folyosói vannak a szemköztes B. háznak, melytől teljes lélekből irtóztam: ide akartak vinni, ha sirtam. Mi természetesebb, minthogy a lipcsei Wesselényi-féle kinzószereket, a B. házbeli kilátásokat álmom összevonta, bizonyos voltam benne, hogy a B. házban is öltek gyermekeket, s a ház ezért olyan komor külsejü. Megvolt-e mondám régebben is, nem tudom, — vagy szájas dadám lenditett a dolgon, — de a B. kasté-

*

elvetni; igaz ugyan, s már még nagy apámtól ugy hallottam, hogy a burgonyáról ez a régula áll: „Hogy ha elvetsz áprilban, kikelek, ha kedvem van; de ha ültetsz májusban, ki fogok kelni nyomban.“ Igy ni, most már ismét mehettek aludni, gyermekeim, nehogy meghüljetek és mindenkor becsületesen ügyeljetek egészségetekre; az egészség a legfőbb dolog s életemnek napjaiban mindig arra kértem az uristent, hogy őrizzen meg a véletlen szerencsétől és a drága ételektől. A véletlen szerencse az, mikor az ember a fáról leesik és a karját kitöri. Olyankor azt mondják az emberek: No lám, minő szerencse! milyen könnyen a nyakát törhette volna ki; és nem a karját! A drága étel pedig az — orvosság.“

A beteg elhallgatott és takaróját kezdte tépni. Felesége meggyujtá a hallotti gyergyát. Mikor ezt a beteg észrevette, halkan mormogá: „Azt ne, Anna, csak azt ne! Majd később. Hanem egy ital vizet adsz, ugy-e?“

Miután ivott, igy szólt: „Igy la! mert hát ez a jó hideg viz mégis pompás ital; ugyancsak jól vigyázzatok ám a kutra. Igen, jó hogy eszembe jutott, aztán a fekete nadrágomat és a kék ujjasomat add rám, tudod, és künn az ajtó mögött, a hol a fürészek függenek, oda van támasztva a gyaluló deszka, fektesd azt a köszörülő és a favágó padra; három napig csak megbirja. Reggel korán majd eljön a favágó Józsi s ő majd segit engem kinyujtóztatni. De jól vigyázz, nehogy a macska oda jöjjön, mert a macskák, tudod, rá mennek és mindjárt megkóstolják az embert, ha már egyszer halott. Hogy lenn a templomnál mi történjék velem, azt magad is tudod. Barna vászonkabátomat és karimás kalapomat add egy szegény embernek; a Péternek adhatnál valamit, hogy ide fölfáradott; lesz talán olyan jó és olvasni fog valamit holnap éjjel a virrasztás alatt. Szép idő lesz holnap, de ne menj messzire hazulról, mert még valami baj eshetnék, ha künn a szinben a gyertya égni fog. Azután, Anna, keresgélj csak ott a szalmazsákban s egy ócska harisnyát fogsz találni és benne nehány ezüst huszast. Nem voltam én rosz ember, tudod te azt, és a könyörülő isten — —“

„Ne erőltesd meg magadat oly nagyon a beszéddel!“ — zokogá a nő.

„Anna, igaz — de — mégis csak ki kell magamat beszélnem. Sokáig ugy sem igen lehetünk egymással. Husz évig éltünk együtt. Anna, te életem voltál nekem, s nincs ember, ki meghálálhatná neked azt, a mi te nekem voltál. Ezt nem fogom elfeledni neked sem a halálban, sem a mennyországban. Csak az esik jól nekem, hogy utolsó órámban is beszélgethettem veled egy keveset, hogy a gyermekeket is láthatom még, s hogy még most is annyira eszméletemnél vagyok.“

„Ne halj meg nehezen, Pista“ — sohajtá a nő, férje arcza fölé hajolva.

„Ne félj semmit!“ — felelé ez nyugodtan, — „látod, nálam épen ugy van, mint atyámnál: könnyen élni, könnyen halni. Csak légy te is csöndesen és ne vedd ugy a szivedre. Habár egyenként kell is eltávoznunk, azért mi mégis csak együvé tartozunk és majd tartok én fönn a te számodra is egy kis helyecskét a mennyországban, mindjárt én mellettem, Anna, épen ott az oldalom mellett. Csak az istenre kérlek, tedd meg azt az egyet, hogy a gyermekeket jól neveld föl!“

Csöndesség lön; a gyermekek ismét aludtak. Ugy tetszett, mintha valami halk dörmögést vagy fonást hallottam volna. Egyszerre csak erős hangon elkiáltá magát Pista: „Anna, most gyujtsd meg a gyertyát, sietve, gyorsan!“

A nő kétségbeesetten futkosott a szobában, gyufát keresve, holott a fáklya ugyis égett. „Most már kezd haldokolni!“ — kiálta rémülten. De mikor már égett a viaszgyertya, mikor azt férje kezébe adhatá, s mikor a szentelt viztartót a tálasról levevé, nyugodtá lett és hangosan imádkozott: „Jézus, Mária, segitsetek rajta! Istennek minden szentjei, ne hagyjátok el őt legvégső szükségében s ne engedjétek lelkét elveszni! Jézus, legszentebb kinszenvedéseidre kérlek! Mária, hét szent fájdalmadhoz könyörgök! Te pedig, az ő védszentje, ha lelke testétől megválik, vezesd föl azt a mennyországig!“

Hosszasan imádkozott igy, de nem zokogott és nem sirt többé, szemeiben egyetlen köny sem csillogott, egészen alázatos imádkozóvá, szószólóvá lön.

Végre elhallgatott, férjének feje fölé hajolt, lélegzetét hallgatá s lassu hangon igy szólt: „Isten veled hát, Pista! Köszöntsd szüleimet és az egész atyafiságot az örökkévalóságban. Isten veled, kedves férjem! A szent angyalok fognak kisérni és az ur Jézus már ott várakozik rád a mennyország kapujában.“

Férje mit sem hallott már többé, halvány, félig nyitott ajkai nem adtak feleletet és szemei merően a szoba padlatára voltak szegezve. — Összekulcsolt kezeiben ott égett a viaszgyertya; nem lobogott, hanem nyugodtan, csöndesen, mint hófehér virágbimbó, nyult föl a láng egyenesen — a férfi lehellete nem ingatá meg többé.

„Vége van, meghalt!“ — kiálta föl a nő, élesen, szivrehatóan és azután egy kis zsámolyra rogyott és elkezdett sirni keservesen.

A gyermekek ismét fölébredtek s ők is sirtak, csupán a csecsemő mosolygott....

Végre magához jött a szegény asszony, fölszáritá könyeit s két ujját a halott szemeire tevé.

A viaszgyertya égett, mig a hajnal pirkadni kezdett.

Ekkor egy favágó jött oda; letérdepelt a halott mellé, röviden egy imát mondott, s a halottra szentelt vizet hintett, igy mormogva magában: „Igy mennek el ők, egyik a másik után — utoljára tán magam is oda kerülök.“

Azután ünnepi ruhát adtak Rigó Pistára s kivitték a zöld ágakból készült szinbe és ott fölfektették a deszkára.

A könyvet az asztalon hagytam, a közelebbi éjek virrasztói számára, mert az asszonynak megigértem, hogy majd olvasni fogok azoknak. Mikor el akartam távozni, a nő egy zöld kalappal jött utánam, mely mellé egy régóta megkopott zerge-szakál és egy pávatoll volt dugva.

„Nem vinnéd-e el ezt a kalapot apádnak?“ — kérdé — „Pista mindig nagyon szerette apádat; a zerge-szakállt megtarthatod magadnak emlékül. Imádkozzál valamikor egy „Miatyánk“-ot érette.“

Mikor az erdőn át lefelé ballagtam, csillogó, ragyogó és tiszta, üde és harmatos, dallal, énekkel és virággal telt volt az egész világ — élet virult mindenfelé!

Oda fönn a kunyhóban is mosolygott a csecsemő, pedig oda fönn a kunyhóban egy ember feküdött a ravatalon kiteritve!

Ezt az éjszakát és ezt a reggelt, — ezt a halált az erdő véghetetlen, kimerithetetlen életforrásának közepette sohasem tudom elfelejteni.

És hogy miért beszéltem el ezt a szelid, önmegadás- és lemondásteljes életet és halált az erdőben csak ugy minden cziczoma, minden költészet nélkül, csakis természetes egyszerüségében? — csupán azért, hogy ne sajnálkozzatok azokon az embereken, kik amoda fönt a hegységek uttalan, elveszett völgyeiben boldog, bár nemis gyanitott szegénységben élnek és halnak meg.

Rosegger után *Sámi Lajos.*

Pesti képek.

A lutris-bolt előtt.

Négy trécselő banya, két kebeldús szakácsné, egy kaczér szobaleány, pár hordár, közvitéz és rendszerinti irnok egy boltajtó előtt az előtérben, képviselve az arisztokrácziát — és különböző érdemes dunavizhordók, napszámosok és suszterinasok a háttérben ugyanazon boltajtó előtt, ugyan mi mást jelenthetne e csoportosulás, mint azt, hogy megtörtént a legujabb huzás a budai lotterián? Egy negyed órája sincs, hogy ott piroslanak a végzetes számok a fekete táblán, és már együtt van a törzsjátékosok egész csoportja a boltja előtt, hol németül ékeskedik a fölirat: „*Kön. ung. Lotto-Collectur.*“ Kevés kivétellel ma is ugyanazon arczokból áll e csoport, mint a multkori huzás napján, mint két-, három-, négy-öt héttel ezelőtt. Ebben nincs egy parányi rejtélyesség sem, mert hát tudni kell, hogy a *lutrinak* állandó közönsége van. Olyan ez az államilag dédelgetett szédelgős játék, mint a *polyp*. A ki hozzá ér, azt megkapja először egyik karjával, aztán a másikkal, aztán a harmadikkal, mig végre egészen magához öleli, hogy kiszivja belőle az életet. Igaz ugyan, hogy a „lutri“ megelégszik áldozatainak pénzével, és igy látszólagosan könyörületesebb a polypnál. Amde az áldozat utolsó kiszivattyúzott krajczárjával gyakran odavész becsület és élet is. Olaszországban a köznép ajkán mai napig is él a monda a mystikus és borzasztó „tarantella“ tánczról, melyet a ki egyszer elkezdett lejteni, nem hagyhatott többé abba. Keringései, melyek eleinte szelidek és andalgók voltak, perczről perczre sebesebb és rohamosabb mozgásba mentek át, mig végre a szerencsétlen tánczos őrült forgás között kiadta utolsó lehelletét. Ez a „tarantella“ ma is létezik a *lutri* alakjában. A ki elcsábittatja magát a szerencse kereke alól kizökkenő *ternók, secoternók, quinternók* kecsegtető pénzértéke által, és áldozni kezd a lutri oltárán, az huzásról-huzásra szenvedélyesebb hive lesz e kábitó játéknak, és szerencséről beszélhet, ha egy csomó sikerületlen kisérlet után elég erős, hátat fordítani a nyervágy hivogató démonjának.

Van rá ugyan elég példa, hogy jómódu, nagy vagyonnal biró emberek is belekerülnek a lutri hálójába, de e sorsjáték tulajdonképi és legállhatatosabb tisztelői a szó szoros értelmében vett szegény néposztályból kerülnek ki. A dolognak igen egyszerü lélektani magyarázata van. A *lutri* a szegény ember képzelmében ugyanoly, sőt nagyobb szerepet játszik, mint a vagyonosabb fantáziájában a részvények s a nagy sorsjegyek. A meggazdagodás ezen utóbbi utja el van zárva a szegény ember előtt, mert ahhoz, hogy valaki nehány részvény és sorsjegy ura lehessen, máris szükséges egy kis befektethető tőke. A ki 6—7—8 forintot keres hetenként, az nem rakhat félre minden hónapban tiz forintot, hogy azon részlet-fizetésre sorsjegyeket vásároljon. Az ily ember csak a *kis lutrihoz* fér. A lotto-hivatal képezi Mekkáját nyer- és pénzvágyának, a hová elzarándokol rendithetlen hűséggel minden héten, hogy letegye a telhetetlen gyomru állami Moloch oltárára keservesen szerzett filléreinek egy részét.

Láttam akárhányszor tanulmányfejeket a fővárosi lotto-hivatalok boltjai előtt. Oly fejeket, melyek egyaránt érdemesek a *genre*-festő ecsetére, s az életképiró tollára. Ha akadna művészünk, a ki speczialás tanulmányainak tárgyává a pesti életet szándékoznék tenni, akkor nem volna szabad kifelednie vázlataiból azon jellemzően érdekes alakokat, a kik egy huzás után egy pár belvárosi lotto-kollektura előtt elállják a járdát. Ott van például egy kopott, idő- és zivatar-vert, boton vánszorgó, összeaszott aggastyán, a kiről azt mondja a fama, hogy senki sem emlékezik már rá, mióta hordja forintjait hetenként a lutriba. Egy darab árviz előtti, kidölő Pest tükröződik vissza ezen öreg emberen, a ki az augusztusi nap tropikus melegében s a január dermesztő hőzivatarjában egyenlő pontossággal teszi meg a messze utat a József-város valamelyik félreeső utczájából a városház szomszédságába eső lotto-hivatalig. Magas idomu kalapja, melyről nehány szálig egészen lekopott már a borzas szőr, Lajos-Fülöp ural-

*

kodásának első éveiben, tehát ugy a harminczas évek elején, divatos viselet volt Párisban. Akkor a „polgár-király kalapjának“ nevezték ezen alul széles és fölfelé mindinkább keskenyülő borzas cylinder-kalapokat. Mennyi kalap és mennyi dynasztia tünt le azóta! Csak ez a roskatag aggastyán tartotta meg kalapjával együtt szenvedélyét is. Reszketve közeleg azon végzetes táblához, melyen a kihuzott számok piroslanak, és merev, érzéketlen arczczal távozik — mint hosszu évek óta hetenként — mert a szerencse most sem mosolygott rá. Balga, szánalomraméltó öreg! Majd ha lent aludni fogod hosszu álmaidat a fagyos föld rögei alatt, megtalálod a jobblétet, melyet évtizedek óta hiába vártál a szerencsekerék szeszélyes számaitól.

Vagy tán ezekre a kevéssé tisztes külsejü matrónákra örömestebben mosolyog-e a sors, melynek kegye oly kiszámithatlan és szeszélyes utakat választ? Beleőszültek bizony a meghiusult kisérletekbe ők is, s a várt terno helyett mély barázdákat és ránczokat hozott arczukra a mult idő. Pedig ezek a szegényül öltözött vén asszonyok legbuzgóbb és legfatalistikusabb tisztelői a lutrinak és nem hiányoznak a főváros egyetlen lotto-hivatalából sem. Ők azok, a kik rendszer és tarkábbnál-tarkább kombinácziók szerint rakják a számokat, és babonás hittel viseltetnek az álmok és álmoskönyvek iránt. Hozzájuk fordul tanácsért és utbaigazitásért a szakácsnő vagy a szobacziczus, a ki különös álmaitól ternót remél. Láttál égő házat álmaidban, tégy azonnal *7, 39 és 73-at* a lutriba, mulhatlanul ki kell jönni a ternónak — tanácsolja az érdemes matrónák valamelyike a légvárakat alkotó pesztonkának. Szeretőddel sétáltál álmodban, az *11, 27, 49-et* jelent — a terno elmaradhatlan. S a leány, elvakitva a temérdek pénz birhatásának reményétől, nem riad vissza az első meghiusult kisérlettől, hanem kihivja másodszor, harmadszor is a szerencse kegyét, mig végre egész havi keresménye — és jó, hacsak ez — a lutriba vándorol. Igy támadnak a modern Moloch áldozatai. Egy szikra fölkelti a játék szenvedélyét keblükben, s mily hamar eloltha tlan láng lesz e szenvedélyből.

A ki tudja, mennyi nyomort, kétségbeesést és lelkiismereti furdalást érez a lotteria szenvedélyes hive, az csak átkozni tanulja ezen sorsjáték egész intézményét. Huzás napja van. Ott áll a lutri egész törzsközönsége a kijött számok előtt, családapák, a kik utolsó forintjukat egy nappal előbb a terno reményében reszkető kézzel rakták be a lotteriába, és most kétségbeesve gondolnak éhező családjukra, melynek számára nem képesek kenyeret előteremteni; irnokok, a kik a princzipális részére behajtott pénzből a terno reményében nehány forintot három ki nem huzott számra tettek, és most remegve gondolnak a visszatérités módozatjára; napszámosok, a kik heti keresményük felét vagy harmadát ismét eredménytelenül látják odaveszni a Moloch oltárán — ők mindannyian nem képzelt, hanem létező kézzelfogható alakok, a milyenek halmazszámra akadnak a fővárosi életképiró tollára. Egy darab fővárosi nyomor az, a mi a lotto-kollekturákban hétről-hétre ijesztő következetességgel játszsza le magát. Árnyoldala társadalmi életünknek, melyről csak sötét visszataszitó képet nyujthat a toll. *Borostyáni Nándor.*



Egy pesti lutris-bolt előtt.

A versaillesi kivégeztetések.

Sokáig fog lecsendesülni az a hullámzás, a mit a versaillesi kegyelmezési bizottság kegyetlen itélete s annak szigoru végrehajtása a kedélyekben okozott. Most már minden érző ember tudja, hogy e kivégzéseket sem az állam biztonsága, sem a társadalmi rend nem tette szükségessé, a humanus érzés és a közvélemény pedig egyenesen tiltakozott ellene.

A kivégzés felett nem ujongott senki, mint az elismert gonosztevőknél szokás, sőt egész Francziaország megrendült, mintha a lövések az ő szivét találták volna. Szivét is találták, mert a szabadság és hazaszeretet képezi minden nemzet szivét, a sartoryi sikon kivégzettek pedig a szabadság hivei voltak. Most már vértanui.

Ha az elitéltek jelleme, személyes tulajdonai, tragikus sorsa alkalmas eszközök voltak irántuk a rokonszenvet fölébreszteni: még inkább az volt azon mód, a hogy meghaltak. Hérósz volt mind a három, s most már tudjuk, hogy ha minden franczia olyan lett volna, mint ők, tiz Poroszország sem lett volna elég leigázásukra.

Felette megindító már az a száraz, egyszerü, csak tények registrálására szoritkozó előadás is, a mint a franczia lapok a kivégzés történetét leirják.

Rossel, a franczia Commune ifju, még csak 27 éves diktatora, ki méltó, hogy Camille Desmoullins mellé helyezze a franczia történelem, *Bourgeois*, az egyszerü őrmester, ki nem tett többet, mint vele együtt százan meg ezeren, s *Ferré*, a kis testben erős lelket rejtő commune-miniszter, ujra azon sokak mellé sorakoztak, kiknek halálát nem fogja megbocsátani a világtörténet emberbaráti szelleme soha.

Rossel utolsó óráit egy világszerte figyelmet gerjesztett hadtani mű s egy naplószerü töredék megirására fordità. Amabban bebizonyitá, hogy kitünő hadvezér, ebben hogy jeles költő, a költői lélek minden nemes, minden magasztos tulajdonaival. Kibékült a halál gondolatával s csak szülei és testvérei fájdalma fájt neki e gondolatban. Bourgeois hideg apáthiával fogadta a halálhirt, kivégeztetése előtt enni és szivart kért. Ferrénél csak szempillái rángása árulta el a bensejében duló vihart, s mikor veszteni vitték, gondosan felöltözött, mintha estélyre készülne s szivarra gyujtott.

Nov. 27-én reggeli 6 órakor egy csapat vértes és egy dandár csendőr helyezkedett el a börtön előtt, melyből a három elitélt szilárd magatartással lépett ki. Három kocsiba ültették őket, mely katonai fedezet alatt gyorsan robogott velök a sartoryi sikságra. Ide ½7-re értek ki s már nagy számu katonaság várta őket felvont fegyverrel tágas négyszögbe állitva. A katonákat Merlin ezredes vezénylé.

Az érkezőket hangos trombita-rivalgás fogadta, mire az elitéltek kiszálltak kocsijaikból s biztos léptekkel haladtak a földbe vert három oszlop felé. A középsőnél Bourgeois, jobbra Rossel, balra Ferré foglalt helyet. A katonák, kik a szomoru tisztet végzendők voltak, közel hozzájuk sorakoztak kettős sorban. E jelenetet mutatja képünk.

Rossel legkevésbbé sem látszott utolsó órájára gondolni. Kezeit dörzsölé a reggeli hideg miatt. Azt kivánta, hogy ő maga vezényelhesse a tüzet, de ezt nem engedték meg neki. Szemeit nem akará bekötni hagyni, csak Boisdemer ezredes rábeszélésére engedett.

Ferré azonban csakugyan nem engedé szemeit bekötni. Kalapját gondosan maga mellé tevé a földre, szemeire csiptetőt tett s szivarozva nézett bele a felé irányzott puskák csöveibe.

Siri csend közt olvasták fel a halálra szóló itéletet, s azzal a véres exekucció elkezdődött. A katonák előléptek s céloztak. A tisztek lebocsáták fölemelt kardjaikat s azzal a lövések eldördültek.

Rossel egész hosszában hanyatlott hátra. Az ólom jól talált. Rögtön vége lett.

De Ferrét a tizenkét golyó közül csak kettő találta el s állva maradt. Akkor hozzá léptek a katonák egész közel s megadták neki a kegyelemlövést.

Bourgeois-t három golyó találta karján, egy fején s három czombján. Ő nem halt meg rögtön, neki is kegyelem lövés kellett.

Igy mult ki a három ember, hősnek maradva utolsó pillanatáig.

Az öngyilkosság.

Csak egyetlen állat van a világon, mely nevetni képes, s csak egy, mely megölni szokta magát: az ember.

Megfoghatatlan! Hogy lehet valakinek az élet olyan sötét, hogy annak terhétől megszabadulni kivánva, ne rettenjen vissza egy még sötétebb helytől, a sirtól! Hogy lehet valaki annyira eltelve keservvel, hogy nem nyilik számára többé virág az élet mezején!

Pedig mily sokan vannak ez öngyilkosok! Számuk nőttön nő, mint a hózuhatag, ugy hogy az ember kétségbe esik, ha arra gondol, mi lesz annak vége, ha e számarány ily növekedést tart.

Szegény öngyilkosok!

Az epikureista egyet mosolyog fölöttetek, s bolondnak nevez, mert azt tartja bölcs Salamonnal, hogy „édes a világ, és jó minékünk a mi szemeinkkel néznünk a napot.“

A stoikus egykedvüen szemléli sorsotokat, és mert szerinte józan észszel nem teheti senki azt, hogy a legnagyobb betegségbe, a halálba akarattal bele rohanjon, nem szánakozik fölöttetek, legfeljebb őrülteknek tart.

S ezek itélőszéke előtt még szerencsések vagytok. De vannak nagylelkek, kik követ dobnak sirotokra, gyáváknak neveznek, mert nem volt kedvetek végig daczolni az élet zivataraival.

Még a vallás is sujtol benneteket, papotok nem engedi meg, hogy együtt nyugodjatok tieitekkel, s nem mondja el sirotokon a szokott imádságokat.

Rátok nézve mindegy. Ti beadtátok számadástokat, hadd rágódjék rajta a világ!

telhetett el s a gyilkosnak elég ideje lehetett elmenekülni.

Szükségesnek látom megjegyezni, hogy én nem tudom, mi mindent nem mondott Hauser Gáspár megszuratása után, mert nem hallottam; hanem annyit bizonyosan tudok, hogy Hauser nem ment az artézi kuthoz, itt találkozandó az idegen emberrel, hanem jött a város felől, a főbejáraton át, a legközelebbi, majdnem egyenesen vezető uton az Utz-emlék felé. Tudom, hogy nem kellett az ismeretlen embert sokáig keresnie, mert alig hogy az emlékkőhöz érkezett, már hallottam a kiáltást s mindjárt reá láttam, a mint visszafelé futott. Ez mind oly gyorsan történt egymás után, hogy meg vagyok győződve, miszerint Hausernek nem lehetett szándéka öngyilkosnak lenni, hanem csakugyan más által öletett meg.

Fájdalom, én vagyok az egyetlen, a ki e meggyőződésben van, mert azon emlitett délután kivülem egy lélek sem volt a kertben, sem napszámos, sem sétáló, s maga a főkertész benn volt házában, mely jó távol esik az Utz-emléktől.

A mit itt elmondtam, azt annak idejében az ansbachi törvényszék előtt esküvel erősitém meg s megerősithetem ma is.

Csodálatos, hogy a szegény Hauser Gáspárról annyi ravaszságot tesznek fel, hogy a világot évekig birta orránál fogva vezetni, arról a Hauserről, a kit ugyanazok, kik ezt fölteszik, a köves Pfalzból származtatnak, a hol a lakosoknak annyi eszök sincs, mint mondják, hogy egy darab hust vagy valami más jó falatot izletesnek tudjanak találni. S végül öngyilkossággal rekesztetik be a komédiát, állitólag azért, mert a katonakötelezettség alól kivonta magát, vagy mert valami más nagy vétket követett el.

Hiszen az a szegény Gáspár egy oly apró, hitvány emberke volt, hogy tiszta képzelődés lett volna tőle azt hinni, hogy belőle még tán katonát is lehetne csinálni, s hogy valaha valami egyéb bünt követett volna el, arról soha nem hallott senki.

Jól ment dolga, vigan élhetett, mint a madár a kendermag között, minden házba, a hova csak akart, szabad bejárata volt s én magam is gyakran láttam őt *Stichauer* akkori kormányelnök házánál, hol a virágos asztalokat kelle gondoznom, — a mint annak felnőtt leányaival sakkot játszott.

Némely házba sohse ment el s némelyekkel nem szivesen társalgott, valószinüleg, hogy tolakodó kérdezősködéseknek ki ne tegye magát. Nem csoda tehát, ha voltak ellenségei is. Ezek tehát azt mondták róla, hogy csaló, de soha semmit rábizonyitani nem tudtak. Ezekhez tartozott egy *Lang* nevü lovag, a ki Hauser meggyilkoltatása után kihirdeté, hogy a ki bebizonyitja, miszerint Hauser nem gazember, — azt ő átalános örökösévé fogadja. S mikor aztán a lovag ur nem sokára meghalt, kiderült, hogy hagyatékát több adósság terheli, mint a mennyit ér.

Még csak egy dolgot akarok fölemliteni. Hauser meggyilkoltatására következő tavaszszal, *Siebold* akkori főkertész és én azon a helyen, hol Hauser meggyilkoltatott, egy kis emléket állitottunk össze vágott kövekből. Ez az emlék az egész nyáron keresztül, minden héten nehányszor fris virágokkal volt megkoszoruzva, a nélkül, hogy valamikor nyomára akadhattunk volna, hogy e kegyelet kitől ered? Jele, hogy Hauser szeretett és szerettetett. Innen magyarázható meg, miért volt Hauser utófelé gondolkozó és szórakozott. Az ilyesmi más fiatal emberrel is megesik.

Tisztelettel maradtam

Friedrich György, kertész.

E levél mindenesetre érdekes adatokat tartalmaz a rejtélyes emberre vonatkozólag, s miután ez előadás igen nagy valószinüséggel czáfolja meg a Hauser öngyilkosságáról szóló föltevést: érdemesnek látjuk reá fölhivni azon, különösen német lapok figyelmét, melyek a Hauser-históriával tüzetesebben foglalkoztak.

Mikko Metsolainen.*)

(Finn népmese.)

(Vége.)

Ott ült a királyleány sirva, ölibe a bárány: várták a sárkányt. Miska oda ment a leányhoz Keress, leányka, a fejembe, aztán ha el találok szunnyadni, hát szólíts, mikor a sárkány kiszáll a tengerből és el akar vinni! — A leány ölibe vette a legénynek a fejét és kezdett benne keresni; de a mint látta, hogy a tenger mozdul, fölkeltette az alvót: Jön már a háromfejü sárkány, száll a méreg mind a három szájából! — Erdei Miska fölkelt a leány térdiről, elejbe ment a sárkánynak és azt mondta: Nézdd csak, te sárkány, hogyan ég a házad! — Mikor a sárkány arra fordult, hogy nézze, hát ő elvágta mind a három fejét. — Igy hát a leány megszabadult a sárkánytól, köszönetet mondott szabadítójának, és ment vissza a várba. Nagy volt ott az öröm, hogy hát élve került haza az öregebbik leány; Erdei Miska pedig ment vissza az anyja házához.

Lett más nap. Erdei Miska ment ki az udvarra, megint hallott sirást, ugy mint előtte való nap. Fölkötötte a kardját, indult a hang irányába és a tenger partjára ért. Ott ült a leány, báránynyal az ölibe és megint sirt. Oda ment hozzá Miska: Keress, leányka, a fejembe; ha kikél a sárkány, akkor szólits. — A leány megörült: iszen ez az a tegnapi ember! Leült, keresett a fejébe, és Miska elszunnyadt a térdin. Egyszer csak látja a leány, hogy hánykódik a viz; meg-meg kiált: Már jön! Erdei Miska talpra ugrott, elejbe ment a sárkánynak, az mondta: — Nézzed csak, hogy hentereg a fejed a vizen, mint a nap! — Erre a sárkány, a kinek hat feje volt a vállán, visszafordult a tenger felé: azalatt Miska mind a hat fejét elvágta. Megint visszakerült a leány szülei várába, nagy öröm lett ottan; de Erdei Miska haza sietett.

Jött a harmad nap. Erdei Miska az udvarra ment mosdani, hát megint hallott kivülről különös hangokat; ment az anyjához kérdeni: Hogy van az, hogy fél ország nevet, a másik meg sir? — Most meg nagyobb, kilenczfejü sárkány jön a királyleányért, mondta az anyja; kétszer vitték már szegényt leányt a tenger partjára, de valami erő megmentette; most végre elérheti a veszedelem! — Alighogy Erdei Miska meghallotta anyja beszédét, ment megint kardostól a partra és kérte a leányt, keressen a fejibe. A leány megint megörült, mert megismerte előbbeni szabaditóját, mindjárt beleegyezett a legény kérésébe s kezdett keresgélni a fejébe. Erdei Miskát megint elaltatta az ölébe, de nemsokára látta, hogy jön a sárkány, hát fölkeltette, hogy: Már jön! Akkor a legény fölugrott fektéből, ment a sárkány elébe s rákiáltott: — Nézd, mekkora fenevad jön utánad, fölfal téged! — Na, a mint a sárkány arra fordult, Erdei Miska menten lenyeste mind a kilencz fejét s véget vetett életének. Nojszen megörült ennek a királyleány, jó kedvében rányomta gyürüjét a legény homlokára, hogy megismerje, aztán sietett a várba. Erdei Miska ment vissza anyjához.

A király kezdte tudakolni, ki ölte meg a sárkányokat, mert hogy fele országát, meg leányát adja annak, a ki megmentette. Vendégséget adott a várába, eljött oda boldog, boldogtalan, (de a kit kerestek, az nem volt ott). Végre aztán kihirdette a király, hogy valamennyi népség haladjon el az ő szeme láttára egy kapu alatt. Összegyült megint a népség, mentek sorjába a kapuból, de az ember még nem mutatkozott. A király már megharagudott leányára, mert nem volt már hátra csak a söpredéke, hogy: hát miféle az a te szabaditód! Mert Erdei Miska utolsónak maradt. Egyszer aztán ő is odaért a kapuba, akkor a herczegasszony a nyakába akaszkodott, összecsókolta és azt mondta: Itt van az én megmentőm! — Na, én teneked más jutalmat nem adhatok, mint ezt a leányomat! — szólt a király örömében és köszöntötte Miskát. Azonban Miskának ez esze ágába se volt; azt mondta, ő ebbe az országba nem boldogul, hanem segitsék, hogy haza jusson. Na, azt mondta a király, te oda máskép el nem jutsz, csak ha grifmadárnak ülsz föl a hátára.

Erdei Miska haza kivánkozott, rá is állott mindjárt a tanácsra, és a király meghagyta a grifmadárnak szállitsa őtet a hazájába. Épen az a grifmadár volt, a ki rájárt az apja irtoványára és a kit neki meg kellett volna lőnie. A mint Miska fölült a hátára, a grif menten szárnyra kelt és szállt, szállt egyre ég felé, ott azt kérdezte: Nagynak látszik-e még a tenger? — Nem látszik belőle csak akkora, mint egy malomkő, szólt Miska. Akkor a grifmadár leejtette őtet, leeresztette egész a tenger szinéig, de aztán megint kirántotta s azt kérdezte: Megijedtél-e? Bizony megijedtem, felelt Miska, ha kétfelé vágtak volna, se folyt volna vérem. Én is megijedtem ám, mikor zabirtványon felém lőttél, aztán az oldalom mellett ment el a nyil, szólott a grifmadár. Fölvette a hátára, aztán még magasabbra szállt és kérdezte: Nagynak látod-e most a tengert? — Nem látszik több, csak akkora, mint egy malomkő lyuka, szólott Miska. Erre a grifmadár leeresztette a hátáról majdnem a tenger szinéig, ugy hogy kevés hija volt, hogy a vizen nem uszott; arra megint a szárnya alá rántotta és kérdezte: Megijedtél e most nagyon? — Hogy megijedtem-e? Ha kétfelé vágtak volna, akkor se folyt volna a vérem. — Megijedtem ám én is, mikor másodszor lőttek felém, azt mondta a grifmadár, s Miskát a vállára emelte és szállt harmadszor is ég felé, aztán kérdezte: Nagynak látod-e most a tengert? — Nem én, csak akkorának, mint egy orsópereszlén, azt mondta Miska és reszketett. Akkor a grif onnan megint leejtette, ugy hogy már a fél oldala a vizbe ért. De aztán megint a szárnya alá dugta, fölszállt és vitte a tengerpartjára; ott mindenféle finom étel volt. Egyél, pihenj, szállj meg; de ne igyál, akár milyen szomjas vagy! — Mivelhogy éhes volt és mindenféle nyalánkságot látott maga előtt, mindjár neki esett az ételnek és kezdte enni. Evett, eddegélt, hát egyszerre csak megszomjazott. Olyan szép, pompás forrás volt ott közelibe, hogy eszibe se jutott a grifmadár intése, hanem leereszkedett a forrás szélihez inni. Erre a vasmacska belekapaszkodott a szakállába és tépte, tépte, a meddig az egész szakállát ki nem tépte. Akkor Erdei Miska futásnak eredt, de a vasmacska utána. Futott, futott nyomába egyre; Erdei Miska egy kovács műhelyébe menekült, és a kovács becsukta az ajtót. A vasmacska várt az ajtó előtt. — A kovács fog egy nagy vasdarabot, azt megtüzesiti, aztán azt mondja az ott kinn valónak: Tátsd el a szádat, hunyd be a szemed, hadd dobjam bele ezt az embert a torkodba! — A mint az eltátotta a száját, a másik egyszerre beledobta a tüzes vasdarabot a torkába; nem leskelődött az aztán többet, kiadta a páráját abba a helybe. Igy aztán megszabadult Miska a veszedelemből és ment haza.

Na, az a sziklagyúró, meg a horgászó gazdag emberek voltak ott; de a lány nem igen akart hozzájuk menni, a mig föl nem huzzák azt az ijat, a melyik Erdei Miskától maradt ott a többi jószág között. A mint Erdei Miska oda ért, a gazdag emberek meg nem ismerték, de megismerte a leány és oda adta neki az ijat, hogy hozza föl. Ki is feszitette ő az ijat egyszerbe, aztán lőtt és azt monda a horgászónak: Eredj, hozdd el azt a nyilat! — Kifeszitette másodszor, lőtt megint, azután mondta a sziklagyurónak: Eredj hozdd el azt a nyilat! Azok elmentek, oda vannak máig is. Miska pedig elvette a leányt, aztán együtt éltek. — Eddig volt.

(Eredetiből) *Steiner Zsigmond.*

*) Mikko Metsolainen = Erdei Miska.

Egy magyar tengerész naplójából.

II.

Az Atlanti-Oczeánból a Spanyolországot Afrikától elválasztó gibráltári szoroson keresztül egy igen sebes folyam jő a Földközi-tengerre, mely folyam előbbre haladva sokat veszt erejéből, mig végre egészen megsemmisül. Azonban 200 tengeri mértföld távolságra, tehát Andalusia Gata foka körül még annyira érezhető, miszerint oly hajók, melyek az Oczeánba igyekezvén, szélcsend alkalmával ezen vizeken találtatnak, naponként 10—15 mértföld hátrányt szenvednek. Itt rejlik azon kérdés megoldása is, hogy miért látható olykor nagy számu vitorlás hajó Andalusia délkeleti partjai közelében. Mert mindazon hajók, melyek Gibráltárnál szélcsendet kapnak, vagy kedvező keleti szelök nyugotiba megy át,*) a folyam árjától nehány nap alatt Gata fok (Gata=macska) alá sodortatnak s itt találkoznak mindazon hajókkal, melyek 2—3 hónappal később emeltek horgonyt.

Ily kénytelen összejövetelek alkalmával megtörténik, hogy két — ugyanazon nemzethez tartozó hajó is találkozik, a mikor mindkét fél hátsó árboczára (sul picco della randa) fölrepülnek a lobogók s üdvözölve egymást, kérdezősködnek a lefolyt utazás alatti idők milyenségéről — az ily nemü tengeri társalgás fentartására készitett zászlócskákkal. Személyes közlekedés egyik hajóról a

*) A Gibráltár szorosnál uralkodó szelek: keleti és nyugoti; más szél ott igen ritka, vagy ha van is, csakis nehány óráig tartó, mert azonnal keleti vagy nyugati szélbe megy át, a mit Spanyolország és Afrika földrajzi fekvései okozhatnak. Nagyon ritka vitorlás mehet ki Gibráltárból nyugoti széllel; némely angol vagy amerikai élesmetszetü klipper igen, ez is csupán addig, mig a szél mérsékelt; mihelyt pedig e romboló elem megerősödik, a felső vitorlákat be kell huzni, a mikor a hajó nem képes oly gyorsaság kifejtésére, hogy szél és folyammal daczolva előre uszhasson, és ilyenkor nemcsak a leghiresebb klipper, de még magas tengeri gőzös (high water-s steamboat) is viszszaveretik.

remekével együtt. A folyam itt keskenyebb és igy könnyebben sikerülhetett azt a mauroknak egyetlen merész ivvel áthidalni. A hidnak egy másik jóval kisebb ive már nem áll a vizben. E hid és a Szent-Márton-hidja kétségtelenül Toledo legérdekesebb és legjelentékenyebb műemlékei közé tartozik, s mint az arab és keresztyén műépitészet valódi képviselői, megérdemlik a figyelmet.

Toledoban legnagyobb diadalt mégis a góth épitészet ünnepelt; a főtemplom a burgoszi és szevillai mellett Spanyolországban a legszebb. A többi nevezetesebb épületek között, legelőször is a nagy Santa-Cruz kórház tünik az idegen látogató szemébe, és nem is ok nélkül, mert a roppant épület homlokzata és lépcsője mindenkit bámulatra képes ragadni. E jótékony intézetet Mendoza bibornok alapitotta, ki arra roppant összegeket áldozott. Nem sok épitészeti emlékre találunk Spanyolországban, sőt Európa többi részében sem, a melyen a renaissance kőfaragói a követ és márványt annyi finomsággal és műgonddal metszették volna ki; a Portada (főkapu) a kőfaragás valóságos drágagyöngye. A Santa-Cruz kórház, mely „Hospital de los Ninos“ név alatt is ismeretes, mivel kezdetben a talált gyermekeknek szolgált menhelyül, ma már elveszté eredeti rendeltetését, mert néhány év előtt katonai növeldét csináltak belőle.

A mint Toledo utcáiba léptünk, egyszersmind az arab és ó-kasztiliai nagyság és dicsőség csarnokát léptük át. E város nemcsak egyesek izlése, hanem egyátalában a helyes műizlés átalános szabályai szerint is legérdekesebb Spanyolországban. A maur élet és történelem kedvelőjének csak egy sétát kell tennie a város utczáin; a tornyokban, kapukban, házakban és templomokban, melyek egykor mind mecsetek voltak, szóval mindenütt a nagy miveltségü és szellemdús arab nemzet századokig tartott uralma lép elébe megtestesülve. A keresztyén középkori nagyszerüség tisztelője itt gazdag zsákmányra lel és szive-lelke szerint örülhet, midőn látja, hogy az arab műveltség romjain miként épité fel a magasabb európai polgárosultság a maga műemlékeit.

S. L.

Pesti képek.

A Batthyány-sziget.

Pestnek egyetlen kirándulási helye a városliget. A mi még ezenfelül volna, az Orczy-kert, abban invalidusok, beteg katonák tanyáznak, a többi pedig, mint Rákos, Palota, Gödöllő, azok már sokkal messzebb feküsznek, semhogy Pesthez tartozóknak tekinthessenek.

A városliget tehát, az a kis zöld telep, mely Pest száraz épület halmaza és a Rákos-mező aszu sikja között terül, az egyetlen üdülő hely, hova a tikkasztó melegtől még menekülni lehet. Azonban ez is csak májusban, mert a többi hónapokban már a kocsizók és lovasolók által fölvert por vastagon belepi a fák leveleit, s nem mondhatjuk többé: „menjünk ki a *zöldbe*“, legfeljebb azt mondhatjuk: menjünk ki a *fakóba!*

A városligetnek egyik legkedvesebb helye a Batthyány-család által ajándékozott sziget, melyet még ma is sokan drót-szigetnek neveznek. Egy kis kerek föld ez a ligeti tó közepén, mintegy folytatása a pávaszigetnek. Gyönyörü kilátás terül ennek déli részéről, a messze terülő, fákkal szegélyezett tó felett, melyen sajkák, csolnakok, sandolinok tarka csoportja eviczkél, el egészen a távol kékes ködében uszó budai hegyekig.

E kis sziget szokott lenni a legnépesebb pontja a ligetnek. Megfordul azon mindenki, a ki a városerdőbe kirándul, elegáns öltözetü uri hölgyek, szemüveges dandyk, nyalka jogászok, jókedvü mesterlegények, — egy szóval Pest népességeinek minden, de minden osztálya tarka csoportokban képviselve van azon.

A sziget közepén kioszk van felállitva, melyben mindennemü hűsitők, kávéházi italok, hideg étkek várnak az üdülni váró közönségre. Képünk e csoportokból közöl egy részletet. Két nő és egy gavallér ül egy kerek asztal mellett s a borotvált arczu pinczér ritka művészettel egyensulyoztatja fölöttük a megrendelt hűsitőket. A liget vándorkertecskéi, a virágárus leányok egyike nyájas mosolylyal kinálja virágcsokrait mellettük. A háttérben a sürü vendégsereg körvonalai s a zenekar láthatók, mely utóbbinak számára izletes emelvény van felállitva.

A környöskörül elterülő tó vize hűsitőleg hat a levegőre, ugy hogy a legforróbb nyári délután is üde szellőt érzesz lengeni arczod körül a fák árnyékában.

Vidéki atyámfia, ha Pestet meglátogatod, a városligetet s abban a Batthyány-szigetet, melyre izletesen épült fahid vezet, meglátogatni el ne mulaszd.



A Batthyány-szigeten (a pesti városligetben).

Egy magyarországi adalék Hauser Gáspár történetéhez.

Olvasóink bizonyára emlékezni fognak még arra a rendkivüli élettörténetre, melyet *Hauser Gáspár* felirat alatt a „Vasárnapi Ujság“ f. évi 8-ik és 9-ik számában közöltünk.

A ki ez élettörténetet figyelemmel végig olvasta, lehetetlen, hogy lelke mélyeig meg ne rendült legyen a felett a homályba burkolt kérdőjel felett, mely Hauser Gáspár név alatt foglalkoztatta az egész czivilizált Európát, s melyre a mai napig sem érkezett meg a minden kételyt eloszlató felelet.

Nem akarjuk ismételni, a mi ott elmondatott, csak halálára vonatkozólag, mely szintoly rejtély maradt, mint egész élete, akarunk még észrevételt tenni egy levél folytán, mely e napokban kezünkhöz érkezett.

Az idézett életrajz végén ugyanis az a gyanitás nyer kifejezést, hogy Hauser Gáspár öngyilkos volt, s valamint egész élete nem volt egyéb egy csodával határos müvészettel folytatott állandó tettetésnél: ugy állitólagos meggyilkoltatása ismeretlen kéz által sem más, mint az öngyilkosság elburkolása.

E gyanitást czáfolja a következő levél, melyet egész terjedelmében közölni érdekesnek látunk.

A levél igy szól:

Felső-Zsolcza, április végén 1872.

Tisztelt szerkesztőség!

A „Vas. Ujság“ f. évi febr. 28. és márcz. 5-én megjelent számaiban olvastam a Hauser Gáspár történetét. Én a 1833—36. években Ansbachban voltam szolgálatban, mint a kir. udvari kertész fősegédje s abban a helyzetben vagyok, hogy ez eseményről nehány szót én is elmondhatok.

Deczember volt és szombati nap. De nem 1832-ben, mert, mint bizonyitványaimból kiderül, én csak 1833. augusztus havában jöttem oda, s Hauser Gáspárt már jóval előbb ismertem meggyilkoltatása előtt. E szerint csak 1834 vagy 1835-ben lehetett, mikor én a mondott napon az udvari kert nagy üvegházában foglalkoztam s a cserepekben ápolt növényeket öntözgettem. Rettentő rut idő volt, szakadt az eső, nagy pelyhekben hulló hóval vegyest; a szél üvöltve fütyölt, — egy szóval, olyan idő volt, a melyről azt szokás mondani, hogy ilyenkor a kutyát sem való kihajtani.

A mint ott foglalkozom, egyszer csak hallom, hogy emberi léptek haladnak el az üvegház mellett. Föltekintettem, hogy megláthassam, kinek lehet kedve ily időben a sétára, s egy nagy, magas embert láttam a ház mellett elmenni, sötét köpenybe burkolva, s egyenesen azon az uton haladni, mely az Utz-emlék felé vezet. Azon helytől, a hol akkor álltam, ez emlékkő alig volt száz lépésnyire.

Nem ügyeltem többé ez emberre s tovább öntözgetém virágaimat. Azonban alig nehány másodpercz mulva ujra lépteket hallék, s midőn föltekinték, Hauser Gáspárt láttam köpönyegébe takaródzva elhaladni s ugyancsak az Utz-emlék felé tartani.

Csak épen annyi idő mult el, a mennyi arra volt szükséges, hogy a nagy üvegháztól ez emlékkőig eljuthasson az ember, — a mint egyszerre egy fájdalmas felkiáltást hallok. Mi lárma lehet ez? gondolám magamban s lábujjhegyre álltam, hogy jobban kiláthassak. E pillanatban láttam Hausert, a mint az emlékkőtől sebesen visszafelé, az üvegház mellett gyors szaladással elfutott. A másik embert nem láttam többé.

Itt meg kell jegyeznem, hogy a kert főbejáratával szemben a másik oldalon szinte kijárás van, mely a szabad mezőre vezet. Errefelé a gyilkos egész kényelmesen kimehetett, a nélkül, hogy valaki feltartóztathatta, vagy csak észre is vehette volna.

Én, el levén foglalva, mi roszat sem gyanitottam, s csak mikor már egészen sötétedni kezdett, hagytam el az üvegházat, haza térendő. A kert főbejáratán azonban nagy embertömeg tolult befelé, zajosan kiabálva, köztük nehány ismerősöm. Kérdém: mi történt, mi baj esett, hogy az emberek ugy szaladnak? „Hauser Gáspárt agyonszurták, a gyilkost keressük“ — ez lett a felelet.

Az ördögbe, gondolám magamban, hogy is nem jutott ez eszembe mindjárt akkor, mikor a kiáltást hallám? Tán megtudhattam volna valamit. Most már késő, mert azóta valami két óra

Vas. Ujs 1872. 221. l.

De benn a városban forr, pezseg az élet,
Van zsibongás, jó kedv, minden zajtól éled.
A fényes utczákon mintha vásár volna,
Jön-megy a sok ember, mind sürgős a dolga;
Mintha egymást üznék, le s fel szaladgálnak,
Ropog a fagyos hó a mint rajta járnak.
A kocsi-kerék is tele ragad hóval,
Csikorogva nyargal a gyors futó lóval;
Mig könnyen suhannak a zörgetyüs szánkák,
Benne nevetgélő nők ülnek és lánykák.
Sorjában a boltok csábos kirakatja,
A járókelőket oda csalogatja.
Nagy a kelendőség kicsiben és nagyban,
Rajzik a nép ki s be mint méhek a kasban.
Angyal akar lenni ez estén mindnyája,
Ajándékot rakván a karácsonfára:
Szegényet vagy dúsat, kitől milyen telhet,
Egy mézes kalácsot kapjon bár a gyermek.
Oh boldog a gyermek, ki az angyalt várja:
Mig éhezve fázik sok elhagyott árva,
Még kenyere sincsen a holnapi napra,
Pedig holnap ünnep, szent karácson napja!

Karácson, karácson, te fölséges ünnep!
Bár egy reménysugárt hozz ma a szegénynek,
Hogy a gazdagoknak rakott asztaláról
Neki is jut majd a lehullott morzsából.
Oh hisz te jelen vagy mint isten küldötte,
Ott is, hol a szükség tanyáját ütötte;
Ott is, hol nem várnak káprázatos fénynyel,
Csak a tiszta szivben vallásos reménynyel.
Tekints be a lakba ott a város végén,
Hol hivogatólag nem füstöl a kémény;
Hol egy beteg özvegy két kis gyermekével,
Vég inségre jutva, majd elvesznek éhel.
A nő ifju még, de be van esve arcza,
A nyomoruságnak bélyege van rajta;
A nyomoruságnak, mely a kis családot
Nyomja, pedig egykor jobb napot is látott.
A mikor ugy este haza jött a gazda,
Napi keresményét az asszonynak adva,
Aztán kicsikéit vette az ölébe,
Mig párolgó tálat tett a nő elébe,
Mellé ültek ketten, két gyermeket tartva
Ettek, s mindeniknek vidám volt az arcza.
Barátságos volt a vén kályha is akkor,
A tél hidegségét elüzte a lakból;
Hajh akkor nem látta szükségét a fának,
S meleggel viszonzá, mit neki adának.
Most ő is ugy néz ki, mintha gyászban volna,
A fagytól a máz is lepattogzott róla;
Üresen, sötéten ásit hideg szája,
Mind hiába vágyik pár darabka fára.
Mellette egy durva kopott szalma ágyban,
Anyja mellé bújt a két gyermek, s igy hárman
Forró kebleikkel melengetik egymást,
Alszik a két gyermek, nyög az anya folyvást.
Szegényt a láz gyötri, s gyötri gondolatja
Annak, hogy éhen vész két árva magzatja.

De ime az ajtó zörren, meg is nyilik,
Valaki belépett, s köszön a mint illik.
Egy öreges nő jön, előre tipegve,
S résztvevő szemekkel tekint a betegre.
‚Jó estét leányom, — mond — mi baja, hogy van?
Beteg, oh teremtőm, s én ezt nem is tudtam!
Ha tudom, még tegnap ide jöttem volna,
Oh, de a szegénynek annyi is a dolga.‘
„Oh az isten hozta édes Zsuzsi néni,
— Mond a beteg halkan — jobb volna nem élni;
Lássa a betegség mint erőt vett rajtam,
Már most e két árvát ugyan miből tartsam?“
S itt elakad hangja, nem jő szó ajkára,
De beszél a köny, mely sürün hull arczára.
‚Száritsa fel könyét, no ne legyen gyermek,
Nem kell elcsüggedni mindjárt az embernek;
Hiszen a jó isten mindeneknek atyja,
Segedelmet küldhet, s még jobban is adja.‘
„Oh — felelt az özvegy — ha jobban is lennék,
Ünnepen munkára ugyan hova mennék?
Mig ágyba nem estem, volt mit adjak enni
Szegény gyermekimnek, de már semmi, semmi.“
‚Nagy baj biz ez lányom, de valamit mondok:
Ne emészszék keblét e keserü gondok,
Magam vagyok tudja, kevéssel beérem,
Legyünk az ünnepben együtt egy kenyéren.
Tegnap az erdőről jó rakás fát hoztam.
Tejet, sódart adtak ott, hol mosni szoktam.
— Áldja meg az isten minden haja szálát,
Ki igy felbecsüli a szegény' munkáját! —
Ezek mellé még egy kenyeret is vettem,
Ide hozok mindent, majd elosztjuk ketten.‘
„Oh jó Zsuzsi néni, legyen ez felirva
A magas egekben!“ — mond a beteg árva.
‚Bár többet tehetnék, — felel a jó asszony, —
De mig oda járok, legyen addig nyugton.
Sugy tesz a mint mondja, megy s jön megrakodva,
A mije volt otthon, mind magával hozva.
Nemsokára tűz ég, tej melegszik, viz forr,
A hideg, az éhség eltünik a lakból.

Itt kenyerét osztja árvával az árva,
Ott száz semmiségnek halmaza van tárva,
Másutt meg éjfélig tartják a dús lakmát,
Hol várják dicsőbben szent karácson napját? . . .

W. Rajka Teréz.

A családi élet.

(Janet Páltól.)

(*Tartalom:* A családi életről átalánosságban. Jótétményei: az emberi természet kettős szüksége: egymásért élni, a gyermekben ujra élni; a házastársak szerelme, szülői szeretet. Nehézségei: 1-ször a családi élettől elválaszthatatlan szolgaság; 2-szor esetleges bonyodalmak; 3-szor a jellemek ellentéte. A fájdalom a családi életben. Mire valók? A fájdalom: lakolás és intés.)

A boldogságról akarok beszélni: de hát mi az a boldogság? Ez a minden bölcselmi iskolák által vitatott kérdés, mit mondok? miden emberé; mig szenvedő és gondolkozó emberek lesznek, s mig a lélek és élet utolsó rejtelme nem lesz lefátyolozva, addig e kérdés folytonos vita tárgya marad.

A nélkül, hogy e kérdés mélységeibe behatolnánk, a józan észtől kölcsönzünk néhány olyan eszmét, mely tárgyunkhoz illik, — azt hiszem, bizvást mondhatom, hogy a boldogság legkétségbevonhatlanabb jelleme, melyet az egész világ elismer: a *béke;* de a béke kétféle: az egyik homályos és merev, mely az érzelem és élet tehetetlenségében áll: a kő és halottak békéje; a másik az érző és értelmes élő lény összes tehetségeinek öszhangzatos nyilvánulása.

Nem akarok a gyönyörnek nevezett mulékony és zavaros rázkódásokról beszélni, ezt a legszerencsétlenebb teremtés is érezheti, — azon benső, bizalmas és mélységes örömről akarok szólani, melyet az egészséges és helyes tevékenység, az igazi szükségek kielégitése gyakorol a lélekre.

Az emberi boldogság legépebb forrásai *az érzelmek;* s ez érzelmek között kettő látszik olyannak, mely természetünkhöz legalkalmasabb, s az emberi szivet leginkább betölti — ha ugyan e nagy szivet be lehetne tölteni —: a házastársak egymás iránt való szerelme, s az apai és anyai szeretet. E két érzelem létünk két elválaszthatatlan szükségének felel meg: egymásért élni, és gyermekeinkben ujra élni.

Az egyedüliségnél semmi sem lehet az emberre borzasztóbb; ez bebizonyult közelebbről, mikor a negylelkü emberszeretet a nagy bünök feletti régi irtózatos igazságszolgáltatást a magános elzárással próbálta fölcserélni. A kisérlet bebizonyitotta, hogy ez uj kin sokkal kegyetlenebb annál, melynek helyébe akarták tenni.

Az elkülönzést az ember nem tudja kiállani, mert semmisége gondolatától nem tud menekülni. A városokat azért épitik, ezért kötnek ismeretségeket, adnak mulatságokat, mennek a sétatérre s bizalmas összejöveteleket ezért rendeznek. De mind ez még nem elég; — nem elég, hogy künt egy baráti kézzel, rokonszenves szóval vagy résztvevő szivekkel találkozzunk: a mi leginkább terhünkre van, az a családi tüzhely magányossága, az üres és puszta ház, egy hü társ jelenlétének a hiánya, kire betegségben, bánat és örömben s a legvégső pillanatban számithatnánk.

Ezért látjuk gyakran, hogy a barát barátjával, testvér testvérével, s a mi legmeghatóbb, az anya fiával lakik együtt. De a család e szétdarabolása vagy utánzása még nem képezi az egész családot, sőt még családnak sem mondható; csak vázlata vagy romja. Van ennél egy sokkal bensőbb társulás, melyet a természet akart és a sziv választott, melyben a gyengeség az erővel, a kellem a komolysággal, a gyöngéd szeretet a szigoru ésszel, a munka az élvezettel egyesül; e társulás az emberi nem fentartására, s egyszersmind az egyének boldogitására mulhatatlan kellék.

Bocsánatot kérek, itt egy pár szót kell azon érzelemről mondanom, mely a család keletkezését szülte. Ez érzelemnek két figyelemre méltó jelleme van: rendkivüli elterjedése és különös átalakitó hatalma. Az embert egészen elfoglalja, érzékeit és lelkét egyaránt; s a lélekben minden tehetséget, a legélénkebb, komolyabb, gyöngédebb és mélyebbeket érinti és rezgésbe hozza: a képzelődést, szellemet, szivet, sőt még az észt is; mert a mint Pascal mondta, ki e szentségtelen tárgyat méltónak találta arra, hogy a következő gyönyörü szavakat irja: „a szerelem és ész ugyanegy: a gondolatok rohama, mely a nélkül, hogy előbb vizsgálódnék — egy irányba tör, de azért mégis mindig ész marad. A költőknek nincs igazok, hogy Ámort vaknak festik; le kell a köteléket oldani, adják vissza szemevilágának élvezetét.“

Érzelmeink közt a szerelem az, mely végzetünk határozatlan és rejtélyes oldalára legtöbb tekintettel van. Ezért szövetkezik a szerelem oly szivesen a költészettel, — a költészettel, mely nemcsak a képzelet mulatsága s a szellem ékessége, hanem az emelkedettebb lelkeknél az életnek egy részét képezi. Pláto a szerelem nagy bölcsésze nem átallta az istenek által küldött lelkesülésnek s magasztos örjöngésnek nevezni. — Tudom, hogy e lelkesülés gyakran a legsajnálatraméltóbb eredményeket szüli, de ez nem az érzelem hibája, hanem azon emberé, ki érzelmeit nem tudja fékezni és kormányozni. Minden érzelmeinkben megvan a fogékonyság az eltévelyedésre, ha rosz irányu szellemmel vagy vak akarattal egyesülnek; de ez nem ok arra, hogy azt, a mi bennök isteni, megtagadjuk. Az a társadalom, mely érzelmeink ez isteni részét megvetné, külereje, hatalma, fényüzése s ipara lenne bármily nagy, méltóságának s fenállásának legfőbb fokán is veszélyeztetve volna.

De különben a lelkesülés a szerelmi érzelemhez nem épen elkerülhetlen; mert a mint mondtuk, az élet minden körülményeivel s minden emberi jellemmel csodásan összefér.

Az egyszerü szivekben ártatlan, őszinte és nyugalmas; az élénk, hősies, bátor vagy elmélkedő lelkekben pedig szenvedélyes, de tuláradás nélkül, sőt néha majdnem vallásos; egy pillanat alatt is támadhat, vagy hosszas és bizalmas ismeretség eredménye lehet; néha egyszerü barátságnak is látszhatik; néha nincs szüksége a kötelességre, a nélkül is hü és tiszta marad; de olykor meg épen a kötelesség érzetéből ered. Bármily alakot öltsön ez érzemény, a számitásból nem szabad kihagynunk. Habár jelenléte olykor-olykor aggodalmat okoz, bizony távolléte még több bajt csinálna.

Igen jó, ha az ifju képzelődés előtt egy éber szem vagy gondos kéz a regényes csalképeket elháritja, de nem kell a száraz, hideg csuszó-mászó ész terméketlen tanácsainak mindent föláldozni, mert félő, hogy a kielégitetlen természetes érzelmek a rend és becsület korlátain kivül keresik táplálékukat. — Egy régi indus könyvben, mely legalább 3000 esztendős, a Manou törvénykönyvében egy gyönyörü kifejezést találtam arra, a mit mi elég hidegen hajlam-házasságnak nevezünk. Tudják-e, hogy nevezték ezt e mozdulatlan öreg indusok? — *Az égi zenészek* házasságának. Ez égi zenének is

*

megvan a maga becse, s nemcsak a képzelődés, hanem az ész is azt tanácsolja, hogy ne vessük meg.

Igaz, hogy a szenvedély nem tart örökké. De ennek is megvan a maga oka; mert ha szükséges, hogy az ember a családi élet nagy kötelezettségeibe egész szenvedélylyel sodortassék, hogy a kötelezettségeknek teljesen megfelelhessen: le kell higgadnia, a képzelődésnek a szivet szabadon kell hagynia, hogy csak az észnek engedelmeskedjék. A mit az érzemény üdeségéből veszit, érettségben nyeri vissza. A virág elhervad, de gyökerei egymásba fonódnak, mélyebben hatnak és sokszorozódnak; a közönyösek szeme előtt, egyhangu, hideg bensőségnek látszó érzés alatt oly erősen összeforrott kötelékek vannak, hogy ha az egyik elszakad, a másiknak a szive gyakran gyógyithatatlanul szétszaggatódik.

Minden emberi érzelmek között a házastársak szerelme elégiti ki legjobban azt a szükségünket, hogy egymásért éljünk s gyermekeinkben való megujulásunkra támaszkodjunk, következésképen ez az, mi az ember előtt ürességét és semmiségét leginkább eltakarja. Hála a két élet egybeolvadásának, az élet némileg szilárdabb alapot nyer. Egy kedves lényre támaszkodva elhiszszük, hogy élünk, szeretünk és akarunk élni, és ez reánk nézve áldás; mert a mint egy bölcsész igen helyesen mondta: „az élet nem a halálról, hanem az életről való elmélkedés.“

Elismerem, hogy ez a szilárdság csak látszólagos, sőt mint minden egyéb a nap alatt, ez is csak hiábavalóság. De igen találóan van mondva, hogy az embernek szüksége van illuziókra.

Azt hiszem, hű maradok e gondolathoz, ha hozzá teszem, hogy ez illuziók a valódi életben is megvannak, minden oldalról környeznek s egy perczig sem tudunk tőlök menekülni. Házakat épitünk, hol öreg napjainkban megpihenjünk: családás, mert holnap meghalunk; fát ültetünk, hogy gyümölcsét szedjük s árnyékát élvezzük: családás, virágának illatát sem érjük meg; — gyermekeinket neveljük, derék embereket akarunk belőlök csinálni: családás, nem fogjuk meglátni, midőn czélt érnek; egy szeretett nő karjára támaszkodunk, vagy oltalmunkat igérjük neki: családás, özvegyen hagyjuk, vagy ő szállt korán a sirba s egyedül hagyatva fogjuk siratni. De az ily családások szükségesek: s azon nap, melyen életünkből hiányozni fognak, a siron kivül nem találunk békét sehol.

A második szükség, melyből a családi élet ered, a gyermekekben való ujra élés. Ez is ugyanazon okból ered, mint az első: az egyedüllét unalma, s az a nyugtalanság, hogy létünk ürességét uj ivadékokkal áraszszuk el. Az ember annyira szereti az életet, hogy kétszer akar élni. A házastársak szeretete s a szülői szeretet innen jő.

A halhatatlanság vágya is az élet szerelméből ered. A vallás azzal elégiti ki e vágyat, hogy tulvilági életet igér; de még ez sem elég, az ember még itt e földön ohajt bizonyos nemü halhatatlanságot. — Némelyek nevök örökitésében keresik: a dicsőség szerelme is egyik alakja az élet szeretetének. *Non omnis moriar,* mondá Horatius, „nem halok meg egészen.“ Ime ez a költők és hősök kiáltása. De ily halhatatlanság csak igen kevésnek jut osztályrészül, a nagy rész az által vesz kárpótlást, hogy gyermekeiben születik ujra. Elfelejtik, hogy mig az ifju szeretett csemeték körültök születnek, nőnek, virágoznak és gyümölcsöznek, az alatt a haj elhull vagy megőszül.



Karácsoni vásár Pesten.

Ismerik önök Sévigné asszony gyöngéd kifejezését, midőn leányának azt irta „mell-fájdalmaddal szenvedek.“ — Igen helyesen van ezzel kifejezve, hogy a szülők gyermekeik életébe bele élik magukat, fájdalmuk szenvedést okoz, s elvesztésökbe gyakran belehalnak: az a gondolat, mely gyermekeinket ugy tekinteti velünk, mint saját énünk egy részét, nem egészen családás; mert testünk és vérünk, főkép lelkünk, példánk, oktatásunk, erényeink és gyarlóságaink élednek föl ujra bennök; ha maguk viselete által a világ becsülését és tiszteletét kiérdemlik, ez elismerés egy részét magunknak tulajdonitjuk, valamint hogy saját érdemeink elismerése egy részben szüleinkre háramlik vissza; a szerencsés vagy szerencsétlen hagyományok, erények és bünök, igy szállnak nemzedékre, mindenik örökli s a nevelés vagy példaadás által saját énjének egy részét viszont tovább adja.

A család tehát létünket kiegésziti s örökiti: térben s időben terjeszti. A magános ember a földszinén igen csekély pontot foglal el, s ha meghal, semmit sem hagy maga után. A család ellenben messze terjeszti ágait, ifju hajtásait a távolba küldi, s mély gyökereket ver; — ez majdnem — halhatatlanság. (Vége követk.)

Karácsoni vásár.

Minden vásár közt a világon, ez a legvigabb vásár!

Ámbár átalában sem lehet mondani, hogy a vásár valami szomoru dolog volna. Emberi természetünk olyan, hogy összes szenvedélyei közül egyik sem képes reá oly mély és állandó hatást gyakorolni, mint a birvágy, s a szótár összes szavai közt nincs érdekesebb kettő, mint az enyém és a tied. A vásárban egyszerre s egy csomóban ezer meg ezer ember tulajdonjogi érdekei működnek, ezeren meg ezeren cserélik „enyém“-öket és „tied“-öket össze vissza! Hogy ne lenne sürgésforgás, mikor mindenkit az foglal el, a mi legjobban érdekli; hogy ne lenne tolongás, s taszigálódás, könyökharcz, mikor mindenki azon van, hogy először juthasson be a sátorba, hol tulajdonjogát érvényesitheti s birvágyát kielégitheti. S enynyi mozgás, sürgés, tolongás és surlódás, hogy ne élénkitené föl a szellemeket, hogy ne idézne bizonyos nemü vidámságot elő, mint átalában a mozgás és surlódás: meleget! azért vig a vásár! azért a hangos héjje-hujja, a pecsenyés sátor lármás táncza, a betyár-kurjogatás, menyecske-viczánkolás, czigány-hajsz és részeg-devernya széltében hosszában. Vig dolog a vásár, ha sok ember feje fáj is utána másnap.

De még sincs olyan vig vásár egy is a világon, mint a karácsoni vásár. Ennek a vigsága egészen másnemü, zajtalanabb, szelidebb, családiasabb, majdnem azt mondom: szentebb. Itt muzsikaszó nincs, pecsenyés-sátor, meg laczikonyha sincs, sarkantyu-pengés és héjje-hujja sincs, részeg ember sem találkozik, — mégis minden arcz mosolyog, minden szem ragyog, minden ajkcseveg vidám jó kedvében. Itt is az enyém és a tied élénkiti s hozza mozgásba és tüzbe a sziveket; de nemesebb értelemben, ugyszólva eszményi alakjában; mert az ember legnemesebb önzése: mások megörvendeztetése által szerezni örömet magunknak, van itt a játékban. Az enyémet az énnel cseréljük föl s kedveseinkkel önmagunkat azonositjuk; nekik akarunk örömet szerezni, hogy örömükben magunk találjunk örömet. Ne higyjétek, hogy gyermekeinknek gyujtjuk a karácsonfákat; mi e kis örömtüzeket saját mulatságunkra gyujtjuk meg. S ha egész esztendőben futottunk, fáradtunk, dolgoztunk, szereztünk és nélkülöztünk, ez este már csak nem vonhatjuk meg magunktól (de nem is sajnáljuk akármennyibe kerüljön is) azt az örömet, hogy kicsinyeink mosolyában, ujjongásában, ragyogó szemeiben s meglepetésével betelni nem tudó gyönyörében gyönyörködjünk.

Azért a legvigabb vásár a világon a karácsoni vásár, mert itt nem testi dolgokat, szükségleteket, házi holmit, vagy effélét, hanem tiszta örömet vásárol magának minden ember, a legszegényebb is. Az utczaseprő gyermeke, ökölnyi ka-

Nas. Lyc. 1871-652 l

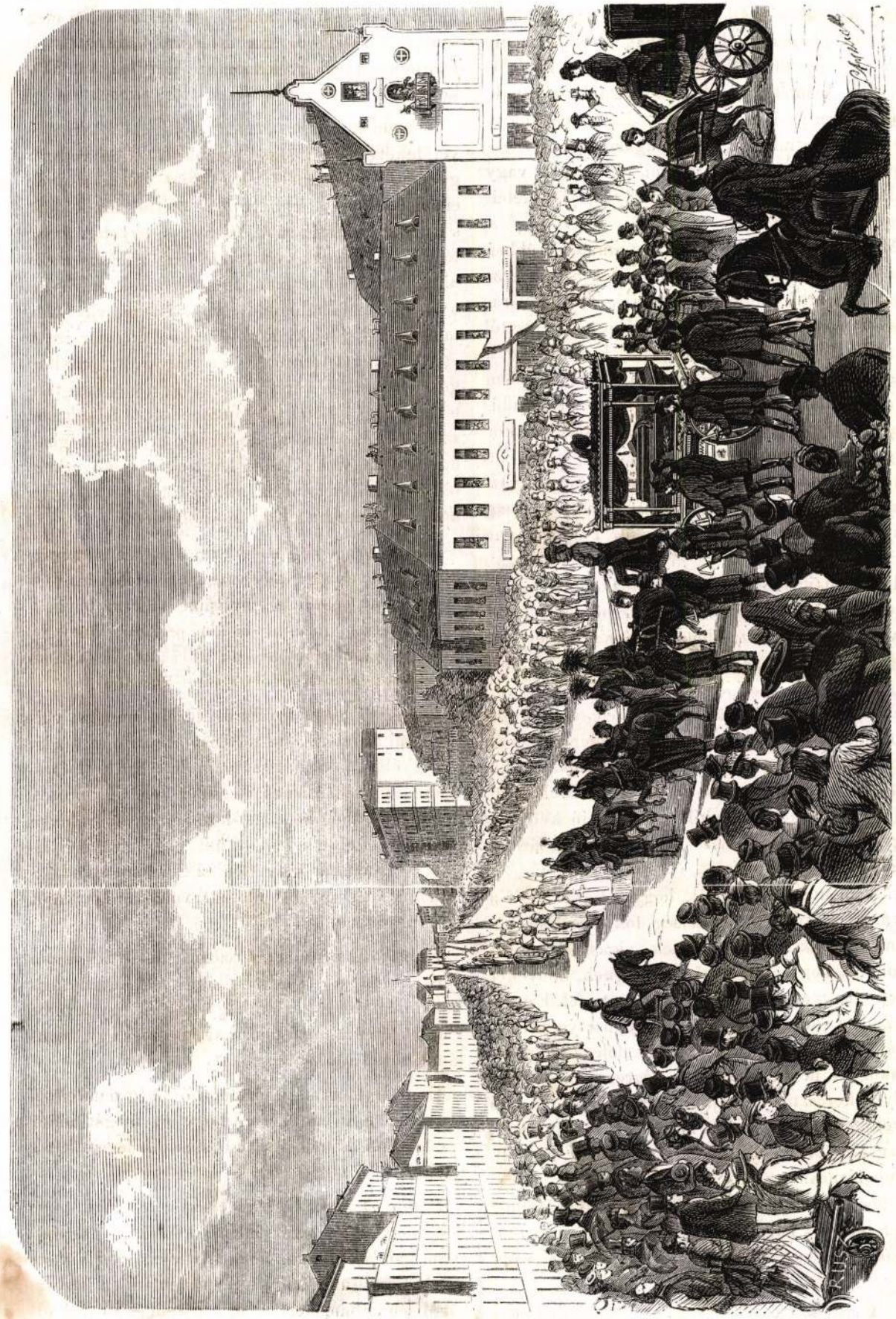

Batthyány temetési menete az ország- és kerepesi-uton.

A tengeri hajókat (quadriremes) rendeli elő, maga is azokra száll, segitséget viendő nemcsak Retinának, hanem a több városnak is, melyek pedig azon a gyönyörü parton nagy számmal vannak. Ő siet oda, honnét mások borzalommal telve futnak, s egyenesen azon pontnak tart, hol a veszedelem legnagyobb s mindezt oly nyugalommal s lélekjelenléttel, hogy a mint valami uj mozgás vagy alakulás történt a vész szinhelyén, [észleleteit megtette s leiratta.

Már hullott a hamu a hajóra, annál sürübben s melegebben, mentől közelebb értek a hegyhez; közibök égett kövek és fekete kiégett salakdarabok is vegyültek. A tenger zajlott s a parttól visszahuzódni látszott, mihez a közlekedést a hegyről letóduló nagy szikladarabok is merőben lehetetlennek látszottak tenni (jam vadum subitum, ruinaque montis littora obstantia). Ekkor meggondolta magát, hogy ne térjen-e vissza, de csakhamar ezen szavakat intézte a kormányoshoz, kinek a visszamenés tetszett volna: „A szerencse kedvez a bátornak; fordulj Pomponianus felé.“

Pomponianus Stabiae-ban tartózkodott *), hol a veszély láttára egy hajóra hurcolkodott butoraival, s ámbár közvetlenül kitéve a veszélynek nem volt, mindazonáltal el volt tökéive a hajóval távozni, a mint a szél kedvezni fog. Nagybátyám, kinek az odamenésre a legjobb szele volt, Pomponiust nagyon leverve találta. Megölelte, vigasztalta, bátoritotta, s hogy e bátorságot annál inkább fentartsa, maga részéről fürdőt rendelt. Megfürödvén asztalhoz ül, eszik egészen jó kedvvel, vagy (mi egyaránt hősies) legalább annak látszatával.

E közben azonban látták, hogy a Vezuv ég, s a látvány borzadalmát a sötétség fokozta. Nagybátyám azoknak, kik őt kisérték, vigasztalásul azt mondotta, hogy csak a városok égnek, melyeket a nép elhagyott s lángoknak áldozta fel. Ezután lefeküdt s aludt oly mélyen, hogy hortyogni hallották, mi testes volta s nehéz lélegzése miatt máskor is megtörtént. De végre azon udvar, melyen keresztül szobájába mehetni, hamuval és kövekkel annyira megtelt, hogy ha tovább várnak, ki se jöhetett volna, tehát felköltötték. Felkelt, Pomponianushoz s kiséretéhez ment, kik legkevesebbé sem gondoltak a lefekvésre. Tanácskoznak: jobb-e a házakban maradni, melyek a rengéstől időnként erős lökéseket szenvednek, vagy a szabadba menjenek, hol a kő- és hamuesés kellemetlenségének vannak kitéve, mi talán még sem oly veszélyes. Ez utóbbira határozták el magukat; a tömeg félelelemből, nagybátyám indokokból.

Kimennek, vánkost tevén fejökre, s azt kendővel lekötvén, a kő- és homokeső ellen védszer gyanánt használandók. Már fenn volt a nap, de ennek dacára a legnagyobb sötétség uralkodott, s hogy ezen segitsenek, fáklyát s egyebet gyujtottak meg. Jónak tartották a tenger felé menni s alkalmilag tova evezni, de a hullámok magasak, s a tenger felháborodott volt. Itt nagybátyám, miután hideg vizet kért és abból kétszer ivott, egy szőnyeget terittetett le s reáfeküdt. Erre lángok s az ezeket megelőző kénszag oly erősen tüntek elő, hogy kisérete megfutamodott. Ő felkelt, két szolgára támaszkoda, de rögtön lerogy s meghal, úgy hiszem, valami fojtó lég beszivása következtében, annál inkább, minthogy tüdeje rosz volt s nehéz lélegzésben gyakran szenvedett.

Midőn ismét világos lett, mi e szerencsétlenség után harmadnapra következett be (Ubi dies redditus, is ab eo quem novissime viderat tertius), úgy találták, a mint halála percében maradt, külső sértésnek nyoma nélkül, saját ruhájában s inkább hasonlitott alvóhoz, mint halotthoz.

Ezen idő alatt anyám és én Misenumban voltunk, mi azonban a te történetedre nem tartozik; ott egyébre, mint nagybátyám halálának elbeszélésére szükséged nincs. Bezárom tehát levelemet, de engedd még csak azt hozzátenni, hogy hiven mondottam el mindent, a mit vagy magam láttam, vagy mások közvetlen az esemény után közlöttek velem, mielőtt idő lett volna az igazságot megváltoztatni.

Ezen közleményemből szemelj ki oly körülményeket, melyek célodra alkalmasak, mert nagy különbség van a között, hogy mi illik egy levélbe s mi a történelembe, mit irhat az ember egy barátjának s mit a közönségnek.“

Ezen levél a nagy történetirót még nem elégitette ki; ujra megkérte, hogy őt magát illető részletekről is tudósitsa, s e második levele lett a felelet.

Plinius máso lik levele Tacitushoz. — Azt mondod, hogy azon levél, melyet kérésedre nagybátyám haláláról irtam, benned vágyat gyerjesztett arról is értesülni, hogy miken mentem én keresztül Misenumban, mert — ugy hiszem — itt szakadt volt meg az.

*) A mostani Castellamare helyén, Pompejitől délre néhány száz lépésre.

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

26. szám. **Pest, 1870. Junius 30.** **VI. évfolyam.**

Máramarosi oláh nők.

Máramarosból esztendőnként a fa- és sószállitással 4—5000 román és ruthén testvérünk látogatja meg a Tiszán az alföldet. Igy a Tisza két oldala vidéke ismeri őket, s mindnyájukat románoknak gondolja, azért „oláhság“-nak nevezi; pedig a fentebbi számnak felét sem teszi ki a románság.

Mig hát ezen vizi utasok, kik az ország dolgában fáradoznak, mert bizony fontos dolog minden tekintetben a só, ismeretesek, addig nejeik legkevésbbé sem. Most azért szólunk az otthon maradt nőkről ezuttal: a román nőkről.

Férjeik távollétében ők viszik a házi gondot: földészkednek, kaszálnak, kapálnak, fonnak, szőnek, a kertet mivelik, s annak fölösleges terményét s más aprólékost hetenkint a szigeti piacra beviszik.

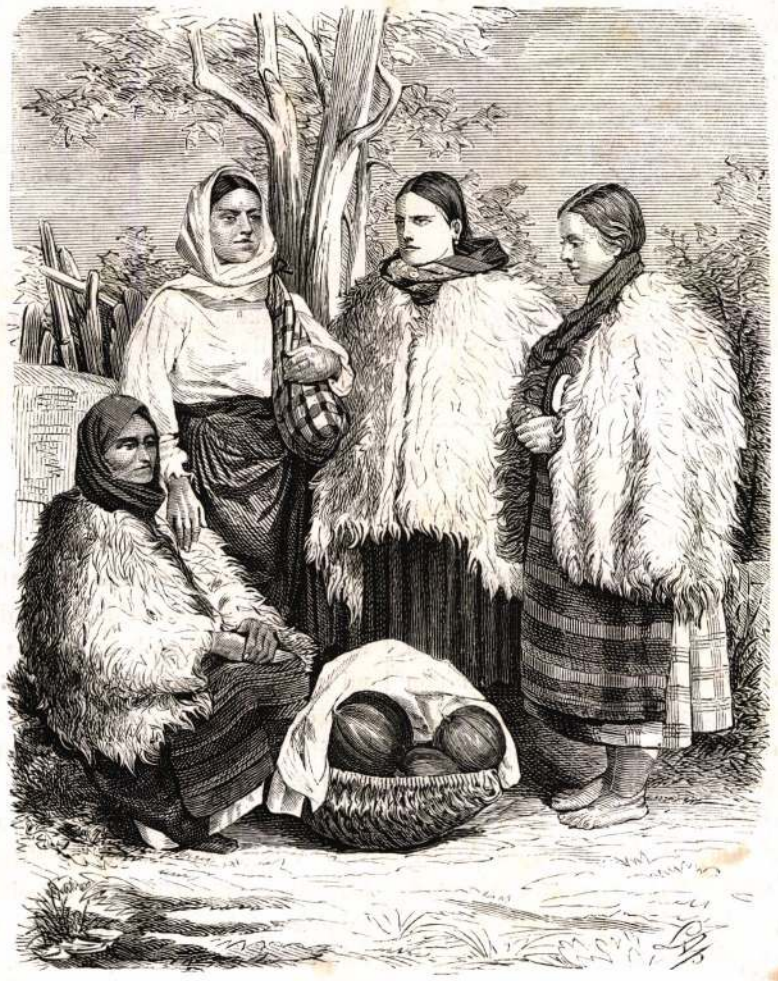

Mármarosi oláh nők. (Fénykép után.)

Képcsoportunk épen ily vásári jelenetet ábrázol. Az öreg, jóképü mámi a maga szőtte-fonta subájában csendesen ül a kosár *duplec* (kukorbita pepo vagy melo pepo) mellett, mely megsülve, még a hires és gazdag Debrecenben is oly kedves.

A többi három nő: két leány és egy menyecske, már túltettek áruikon. Az egyik — az átalvetős, csinos menyecske — bizonyosan vett egy kis tömjént a templom számára; nemkülönben a nagyobbik leány is egy kis viaszgyertyát, mit gubája alatt rejteget; a kis lány pedig inghimzésre piros pamutot, ki talán azért szomoru, hogy már otthon édes anyja várja.

A mennyiben képcsoportunk a vásári jelenetből egy „harapást“ jelez, talán nagyon röviden szólhatunk Sziget országos vásáráról is.

Nincs édes hazánkban határszéli város, melynek népesebb vására volna, mint Szigetnek, mert ide Gácsországból, Bukovinából, Oláh- és Erdélyországból seregel a nép; azonkivül Szatmár-, Ugocsa-, Ung-, Beregmegyékből is sokan felkeresik. Szarvasmarha és kis mokánylóvására igen hires.

Kitünő a „Lacikonyhája“ is, hol azonban nem verekednek mint *Madán*, és nem dalolják azt a dalt, mit én egyszer a Hortobágyon, a csegei csikóstól hallottam: „Bort iszik, aki nem alszik, megfizeti, a ki alszik.“

H. B.

Megvédd arádat!

— Ballada. —

Fütyörész az őszi szél,
Föcske, daru utra kél.
„Isten veled, édes hugom! jó barát,
Megvédjedd ám jó hugomat, szép arád'!“
Elhozom a hozományát,
Elveheted a leánykát.

Oly szép a rózsa, rozmarin,
Hejh! mennyi nyilt ott ablakin,
S hogy küldte *oda* kéjes illatát . . .
— Megvédjedd ám jó hugomat, szép arád'!
S ment az ifju, szót se szólva,
A rózsákat szerte szórta.

Csillag rezg az ég ivén,
Olyan csábos az a fény!
Ugy hív, ugy megaranyozza ablakát . . .
— Megvédjedd ám jó hugomat, szép arád'!
S ment, . . . de ujra visszatére,
S átkot kiált földre, égre.

S csak egyre jő az illat,
Csak fénylik az a csillag . . .
Most egy kacaj tör a néma éjen át . . ,
— Megvédjedd ám jó hugomat, szép arád'!
„S hogyha százszor! . . . gyáva lélek! . . .
Édes rózsám, nyiss fel, kérlek! . . .“

Az a vén eb hogy üvölt!
Az a bús szél hogy süvölt,
Hogy megrázza a kis kamra ablakát! . . .
— Megvédjedd ám jó hugomat, szép arád'!
„„Halld, mint bömböl, halld, mint szakad,
Boszút áll az isten-harag!““

Harangvirág nyiladoz,
Halvány lányka hervadoz,
Virágjától a pillangó tova szállt . . .
— Megvédjedd ám jó hugomat, szép arád'!
S mint a tolvaj titkos éjbe',
Fut az ifju gyáván, félve.

Susog, leng a lágy szellő,
Föcske, daru visszajő.
„Hozományod, selyem-ruhád itt hozom,
Nem lesz, nem volt soha ilyen menyasszony!“
„„Selyem-ruha: halott-ruhám,
Koporsóm lesz a hozomány!““

Fáklya fénye ugy dereng,
Fehér lányok kara zeng,
Huzzák, huzzák magas torony harangját . . .
„Átkozott légy, meggyaláztad hü arád'!“
Gyilka ragyog, gyilka éles
Tompa hörgés, gyilka véres. . . .

Prém József.

A párbajvivó.

(Egy angol emlékirataiból.)

Ámerikába érkezésem után rövid idő mulva üzleti teendőim miatt Kingstown-ba, Jamaika-szigetre utaztam, hol — minden ajánló-levél nélkül — néhány nap mulva a legelőkelőbb körökben barátságos fogadtatásban részesülék. Egy napon meghivást kaptam egy gazdag kereskedőhöz. Előkelő társaságot találtam ott együtt. Csemegézés után a nők távoztak. A férfi társaság, fölvillanyozva a finom boroktól, a pezsgő sürüen járta körül s a mulatság mindinkább élénkült. A vendégek egyike, d'Egville ur, fölszólitá Stewart hajóskapitányt egy skót dallam éneklésére; ez bocsánatot kérve, kijelenté, hogy ámbár ő érti a skót nyelvet, de annyira nem szakavatott, hogy ily szellemü éneket tudjon. D'Egville nem tágitott s kényszerité a kapitányt kivánalma teljesitésére. A kapitány látva, hogy d'Egvilletől máskép nem szabadulhat, a skót ének helyett egy szép anakreon-ódát énekelt. A fortély pompásan sikerült. A vendégek közül kevesen értvén a skót és görög nyelvet, ezek észrevétlenül mosolyogtak a csel fölött. Általános tetszés követte az éneket. Legmegelégedettebbnek látszott d'Egville s kérte a kapitányt, forditsa le az ének tartalmát franciára, mi megtörténvén, d'Egville alig talált szavakat köszönetét kifejezni az élvezetért, mit neki a kapitány a skót énekkel szerzett.

Mulatság végével Stewart kapitány fölkért, kisérjem hajójára, mely 48 óra mulva Európába volt visszatérendő. A meghivást elfogadtam s utközben tetszésemet nyilvánitám udvariassága s találékonysága fölött, melylyel d'Egville ur követelését teljesité. A kapitány elbeszélte, hogy szabad óráiban a klasszikus nyelveket tanulmányozta, s mint ön látja — tevé hozzá mosolyogva — nem minden eredmény nélkül, mert d'Egville ur veszedelmes párbajvivó.

— Párbajvivó? — kérdém én.

— Igen! Ily embereket soha sem kellene tisztességes társaságba bocsátani. D'Egville több, mint

Regenhart Ferencz:

Mellig, kissé balra fordult. Teje elöl kopasz, hajaés körszakálla rövid, bajusza hosszú. Ingének és hajtókás kabátjának gallérja lehajtott, csokorra kötött nyakkendője pettyes. Felirata a kép alatt:

„REGENHART FERENCZ"

a bal karnál: „L. Appelrath."
s legalól: „Kiadta: „Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14.2 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9053.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapest 1873.

123/95 № 79.

Málnay Mierzwinski Gyula:

Mellig, hétnyolcrad balra. Feje elől kopasz, haját előre fésüli, ála ki van beretválva s bajuszt és hosszú szakált hord. A nyakába vetett szalagon két s mellére tűzve négy rendjelt hátunk. Ingének gallérjá lehajtott s kettős elejű kabátjának gallérján a paszomanton horgony van. Feliratai a kép alatt öt sorban:

„Julius von Málnay Mierzwinski
Schiffahrts-Inspector
Commandeur des Sr. Stanislaus u. Ottom. Medjidjé Ordens
Offizier des griech. Erlöser Ordens; sächs. Haus, u. republ. St. Marino Ordens
Ritter des ital. Kronen Ordens, Besitzer des Marianen Kreuzes, etc. etc."

a jobb karnál: „Appelrath"
s legalól középütt: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnál" Szerkesztője".

Könyvmat, alányomással, melynek méretei 19.5 : 19.6 cm.
Köre rajzolta: Appelrath.

Ltfra 7876.

112/93 N: 226.

Lotz ~~Karoly~~ Hermann:

Appelrath L.

Mellig, kissé jobbra ~~nezve~~ fordult. Bal felől elválasztott haja, bajusza és szakálla hosszú. Ingének gallérja látszik, mellét is fedő nyakkendőjébe tűvan szurva, mellénye magas, kabátja egyelejű. Felirata a kép alatt.

„LOTZ HERMAN"

a jobb karnál: „Marastony J. A. 1869."

alól középütt: „Nyomt. Horn és Beck Pest. 1869."

s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 14.2 cm.

Köre rajzolta: Appelrath L.

3078.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapest 1873.

123/95 № 104.

Eichleiter Antal:

Mellig, kissé jobbra fordult. Hullámos haja, bajusza és körszakálla hosszú. Ingének és szegett kabátjának gallérja le hajtott, nyakkendőjét csokorra kötötte. Felirata a kép alatt

„EICHLEITER ANTAL"

a jobb karnál: „Pest Horn és Beck könyomdájából 1871"

a balnál: „L. Appelrath 71."

s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14. cm.

Köre rajzolta: Appelrath L.

9058.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesten 1873.

123/95 Nº 84.

Baldácsy Antal:

Mellig, kissé jobbra ~~nézve~~ fordult. Előre fésült rövid hajat és bajuszt hord, szakálla leberetvált. Ingének gallérja álló, nyakkendője csokorra kötött, mellénye ki van vágott s kabátját ~~[illegible]~~ begomboltan viseli. Felirata a kép alatt:

BÁRÓ BALDÁCSY ANTAL

a jobb karnál: „L. Appelrath lit."
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 16. Gm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

8992.

Sarkady István: Hajnal, IV. új kiadás, Budapesten 1873.

123/95 № 18.

Csutak Kálmán:

Mellig, kissé jobbra fordult. Oldalt előre fésült haja, bajusza és körszakála öszbevegyült. Ingének gallérja kissé látsuk, mellénye magas, atillája felett jobb vállától bal csipője felé három szinű szalag vonul, vállra vetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt két sorban:

„Kászonyi és impérfalvai
CSUTAK KÁLMÁN"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
a balnál: „Pesten, Horn és Beck Könyomdájából"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a Hajnal szerkesztője".

Könyomat az alak nagysága 15.2 Cm.
Köre rajzolta: Appelrath.

9027.
Sarkady István: Hajnal, IV. ij kiadás. Budapesten 1873.

123/95 N° 53

Czedik Alajos:

Mellig, kissé jobbra fordult. Simára fésült haja s körszakála rövid, bajusza hosszú. Ingének és hajtókás kabátjának galléria lehajtott, nyakkendője csomóra kötött, s mellénye kivágott. Felirata a kép alatt két sorban:

„ALOIS CZEDIK v. BRÜNDLSBERG,
K.k. Sectionschef a. d. und Director der Handels-Akademie in Wien"

a jobb karnál: „L. Appelrath",
a balnál: „Pesten, Horn és Beck könyomdájából"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 14.5 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9073.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapest 1873.

123/95 N° 99.

Dumba Miklós:

Mellig, ~~[illegible]~~ balra fordult. Fölfelé fésült hajat, bajuzt és szakált hord. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendője csomóra kötött, mellénye ki ~~[illegible]~~ vágott, ~~[illegible]~~ kabátjának hajtókája széles. Felirata a kép alatt:

„DUMBA MIKLÓS"

a jobb karnál: „~~[illegible]~~ Pesten, Horn és Beck nyomdájából"

a balnál: „L. Appelrath 71"

s legalól: „Kiadta: Sarkady István, a „Hajnal" szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 14.5 cm.

Köre rajzolta: Appelrath L.

9032.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesten. 1873.

123/95 № 58.

Fackh Oszkár:

Mellig, kissé balra fordult. Feje elől kopasz, haja rövid, bajusza hosszú, szakálla le[illegible] beretválva. Ingének álló gallérja felett szalagon egy, mellén pedig két rend-jelt lord. Nyakkendője rojtos, atillája be van gombolva, prémes mentéjének köpője díszes. Felirata a kép alatt két sorban:

„FACKH OSZKÁR
volt Miniszteri Tanácsos (1867–70)."

alól balra: „Pesten, Hornés Beck könyomdájából"
jobbra: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 15.5 Cm.
Kőre rajzolta: L. Appelrath.

1002.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 N= 28.

Gründorf Vilmos:

Mellig, kissé balra fordult. Teje elöl kopasz; elöre fésült haja, bajuszás szakálla hosszú, álla pedig kiberetvált. Inge gallérjának sarkai lehajtvák, keskeny nyakkendőjét es okorra kötötte mellénye kivágott, kabátjának gombja lyukában rosettat visel. Felirata a kép alatt két sorban:

„WILHELM RITTER V. GRÜNDORF"

„Bureau-Chef der k.k. priv. öst. Staatsbahn-Gesellschaft."

a bal karnál: „L. Appelrath",

s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 14.5 cm.

Köre rajzolta: Appelrath.

9042.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesten, 1873.

123/95 № 68.

Guthy Benő:

Mellig, kissé balra fordt. Rövid hajat, bajuszt és hosszú szakállt hord. Ingének gallérja kissé látszik, nyakkendője rojtos, atíllája be van gombolva, pörmes mentéjét vállra vetette. Felirata a kép alatt két sorban:

GUTHY BENŐ.

Középszolnokmegye Tasnádi vál. kerület országgyűlési Képviselője".

a jobb karnál: „L. Appelrath."
a balnál: „Nyomt. Horn és Zobel Servitatér 2. sz."
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 13.3 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9052.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 № 78.

Harapat Vincze:

Mellig, kissé jobbra fordult és csaknem szem be néz. Haját oldalt előre fésülle, bajusza rövid, legye kicsiny, arcza pedig leberetvált. Ingének gallérjá lehajtott, keskeny nyakkendője csokorra kötve, mellénye magas, kabátja egy elejű. Felirata a kép alatt:

HARAPAT VINCZE

a jobb karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője."

Könyvmat, az alak nagysága 13.9 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9079.

Sarkady István: Hajnal. IV. új Kiadás Budapest 1873.

123/95 N° 105.

Hollán Ernő:

Mellig, kissé balra ~~nézve~~ fordult. Rövid haját, bajuszt és körszakált hord. Nyakra valójá felett szalagon rendjelt visel. S ezredesi zubbony az öltözete: Felirata a kép alatt:

„HOLLÁN ERNŐ."

a jobb karnál: „L. Appelrath"
a balnál: „Pesten, Horn és Beck könyomdájából"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 15 cm.
Köre rajzolta: L. Appelrath.

8988.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapesten. 1873.

123/95 № 14.

Horeczky Ferencz:

Mellig, kissé balra fordult. Hajadszimára fésülte, bajusza s szakálla leberetvált. Szimádá gallérja alatt szalagon a pozsonyi káptalan jelvényét és mellén a koronás aranyérdem kereszt hordja. Kettős nyaklánczán kereszt lóg. Felirata a kép alatt két sorban:

„Horkai

BÁRÓ HORECZKY FERENCZ"

a jobb karnál: „Pesten Horn és Beck Könyomdájából"

a balnál: „L. Appelrath"

s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője.

Könyomat, az alak nagysága 18. i Gm.

Köre rajzolta: Appelrath L.

9017.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás, Bpesten 1873.

123/95 № 43.

Hügel Eduard:

Mellig, kissé jobbra fordult. Hátra fésült haja, bajusza s szakálla hosszú. Mellénye ki van vágva, s széles hajtókájú kabátjának gallérja lehajtott. Felirata a kép alatt:

„EDUARD HÜGEL"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta Sarkady István a „Hajnal a Szerkesztője".

Könyvnat, az alak nagysága 13.6 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9076.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpest 1873.

123/95 № 102.

Kovács Ernő

Mellig, kissé balra ~~nézve~~ fordult. Bal felől elválasztott rövid hajat, bajuszt és körszakállt hord. Ingének és egyelejű kabátjának gallérja lehajtott, magas mellénye szétáll, nyakkendőjéscsokorra ~~vis~~ kötötte. Órájának rövid láncza látható. Felirata a kép alatt két sorban:

„KOVÁCS ERNÖ,
Váczi k. orsz. fegyintézet és államfogház Igazgatója."
a jobb karnál: „Horn és Beck Könyomdájából Pesten."
a balnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 15.3 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

DOGI.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesten 1873.

123/95 № 87.

Kovách Pál:

Mellig, csaknem szem be néz. Haja rövid, bajusza és szakálla le beretválva. Collaréjának ligulája széles. A nyakába vetett szalagon a szűz Máriaról nevezett apátság jelvényét viseli, a lánczon pedig keresztlóg. Collaréjának ligulája széles. Öltözete: czimádába van öltözve. Felirata a kép alatt két sorban:

„Dr. KOVÁCH PÁL,
Apát és Váczi Kanonok"

a bal karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 17 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9021

Sarkady István: Hajnal. IV új kiadás. Budapesten 1873

123/95 № 47.

Pankovics István:

Mellig, hétnyolczad jobbra. Fején caputium van, rövid haját előre fésülí s arcza s bajusza leberetvált. Cimádájának gallérja felett a szt. István rendet szalagon hordja, a láncon lógó kereszt keblébe van bedugva s mellét a Vaskorona rend csillagja díszíti. Felirata a kép alatt három sorban:

„Pankovics István.

Munkácsi püspök, val. b. t. Tanácsos; sz. István jele
Rend középkeresztes, – a Vaskorona j. Rednek pedig nagykeresztes Viteze; stb."
a jobb vállnál: „L. Appelrath"
s legalól középütt: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 15.5 cm.
Rajzolta: Appelráth L.

Ltfra 3671.

Pankovics István:

Mellig, kissé jobbra fordult. Kapucinus, vísel. Rövid haját előre fésülte, bajusza és szakálla leberetvált. Mellét a szt. István-rend csillagja diszíti, a nyakába vetett szalagon rendjel van, a kettős láncon lógó keresztet pedig bedugva hordja. Öltözete: cimáda és pallium. Felirata a képalatt három sorban:

PANKOVICS ISTVÁN

Munkácsi Püspök; val. b. t. Tanácsos, sz. István jeles Rend. Középkeresztes-, a Vaskorona j. Rendnek pedig nagykeresztes Vitéze; stb."

a jobb karnál: „L. Appelrath"

s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 15 cm.

Köre rajzolta: Appelrath L.

8983.

Sarkady István: Hajnal. IV. ij kiadás. Budapesten 1873.

123/95 № 9.

P. Kovács János:

Mellig, kissé jobbra fordult. Oldalt elválasztott haja rövid, bajusza és szakála le van beretválva. Colláréjának ligulája széles, czimádájának gallérja felett kettős lánczon keresztet hord. Felirata a kép alatt:

„PÁSZTÉLYI KOVÁCH JÁNOS"

a jobb karnál: „L. Appelráth fec."
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyvnat, az alak nagysága 15 cm.
Köre rajzolta: Appelráth L.

9008

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesta. 1873.

123/95 № 34.

Pólya József:

Mellig, kissé balra fordult. Haja, kis bajusza és szakála rövid, álla pedig kiberetvált. Ingének és kabátjának gallérja lehajtott, mellénye ki vágott, nyakkendője csokorra kötve. Felirata a kép alatt három sorban:

„POLYA JÓZSEF,
Barsmegye lévai vál. kerület országgyűlési
Képviselője."

a bal karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14.6 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9011

Sarkady István: Hajnal. IV új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 № 37.

Prick Vincze:

Mellig, kissé balra fordult. Hajját oldalt előre fésülte bajusza és szakálla leberetvált. Begombolt kabátjának gallérjá lehajtott, nyakkendője csokorra kötött. Felirata a kép alatt:

PRICK VINCZE

a jobb karnál: „L. Appelrath"
a balnál: „Pesten, Horn és Beck könyomdájából"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 15 ℄m.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9059.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 № 85.

Reviczky Sándor:

Mellig, kissé jobbra fordult. Középütt elválasztott haja, bajusza és körszakála rövid. Ingének gallérja álló, keskeny nyakkendője csokorra kötött, mellénye ki vágott, kabátjanak hajtókája szélet. Felirata a kép alatt:

REVISNYEI REVICZKY SÁNDOR"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője".

Könyvmat, az alak nagysága 15.5 cm.
Köre rajzolta: Appelráth L.

9029.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 № 55.

Schlesinger Rudolf:

Mellig, kissé jobbra fordult. Pápa szemet hord, hátra fésült haja göndör, bajusza hosszú, szakála pedig leberetvált. Ingének és széles hajtókájú kabátjának gallérja lehajtott, nyakkendője csomóra kötött, mellénye magas. Felirata a kép alatt két sorban:

„RUDOLF SCHLESINGER
Director der Anglo-Oesterreichischen Bank in Wien"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
a balnál: „Pesten. Horn és Beck Könyvnyomdájából"
o legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyvnyomat, az alak nagysága 14.3 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9077.

Sarkady István: Hajnal. IV. ig kiadás. Bpest 1893.

123/95 № 103.

Schnitzler János:

Mellig, kissé balra fordult. Hosszú haját hátra fésülten hordja, bajusza hegyesre pödrött, szakálla leberetvált. Ingének és széles hajtókájú kabátjának gallérja lehajtott, keskeny nyakkendőjét csokorra kötött, melleinye pedig kiságott. Felirata a kép alatt két sorban:

„Dr. JOHANN SCHNITZLER,
Docent an der k.k. Universität in Wien"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője".

Könyomat, az alak nagysága 15.3 cm.
Köre rajzolta: Appelrath.

9037.

Sarkady István: Hajnal. IV. újkiadás. Budapest 1873.

123/95 № 63.

Soós József:

Mellig, kissé jobbra fordult. Caputium ot hon, haját oldalt elöre fésülte, bajusza és szakála le beretvált. Ligulája széles s derekát cingulum szorítja. A nyakába vetett szalagon a váczi káptalan jelvényét viseli, a mellett lánczon a keresztet látjuk. Felirata a kép alatt két sorban:

SOÓS JÓZSEF,

Apát, püspöki helynök és váczi kanonok.

a jobb kaonál: „L. Appelrath

s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14.6 c/m.

Köre rápolta: Appelrath L.

9020. (kör. nyom.).

6300 (chin. pap.)

Sarkady István: Hajnal. IV. új Kiadás. Bpesten 1873.

123/95 № 46.

Szathmáry Károly:

Mellig, kissé balra ~~[illegible]~~ fordult. Pápaszemet, hátra fésült hosszú haját, bajuszt és szakállt hord. Ingének gallérja lehajtott, keskeny nyakkendőjés csokorra ~~[illegible]~~ kötötte, bársony galléros kabátját begombolta viseli. Felirata a kép alatt:

„SZATHMÁRY KÁROLY."

a jobb karnál: „L. Appelrath"
a balnál: „Pesten Horn és Beck Könyvnyomdájából"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője".

Könyvmat, az alak nagysága 15 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9044.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Pesten 1873.

123/95 № 70.

Szelestey László:

Mellig, kissé jobbra ~~nézve~~ fordult Rövid hajat, bajuszt és körszakált hord. Ingének gallérja álló, keskeny nyakkendője csokorra ~~van~~ kötöt, mellénye kivágott, ~~s~~ egy elejű kabátja be van gombolva. Felirata a kép alatt:

SZELESTEY LÁSZLÓ"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" szerkesztője."

Könyvnat, az alak nagysága 15 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9005

Sarkady István: Hajnal. IV új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 N° 31.

Várady Gábor:

Mellig, kissé jobbra ~~nézve~~ fordult. Hátra fésült hajat, bajuszt és körszakált hord. Ingének és kabátjának gallérja lehajtott, nyakkendője csokorra ~~[illegible]~~ kötött, magas mellénye szétáll. Felirata a kép alatt:

„VÁRADY GÁBOR."

alól balra: „L. Appelrath"
jobbra: „Pesten, Horn és Beck könyvnyomdájából"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István, a »Hajnal« Szerkesztője".

Könyvnyomat, az alak nagysága 15. 4 cm.
Köszerajzolta: Appelrath L.

8981.

Sarkady István: „Hajnal". IV. új kiadás. Budapest, 1873.

123
~~128~~/95 № 7.

Zavisics Szeverin.

Mellig, kissé bal ra fordul, ~~felé nézve~~. Rövid hajat, bajuszt és bar kót hord. Ingének gallérja álló, nyakkendője csokorra ~~[illegible]~~ kötöte, ~~[illegible]~~ kabátját begombolta, viseli. Felirata a kép alatt ~~[illegible]~~ három sorban:

„Dr. SEVERIN ZAVISICS
Director der Curanstalt für schwed. Heilgymnastik
und Orthopädie in Wien"

a bal karnál: „L. Appelrath".
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14.2 cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

9064.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesten 1873.

123/95 № 90.

Zerdahelyi Incze:

Mellig, kissé balra fordult. Haját előre fésült, bajusza hosszú, körszakálla rövid. Ingének és hajtókás kabátjának gallérja lehajtott, mellén s a nyakszallagon a Johanitarendet viseli. Felirata a kép alatt:

ZERDAHELYI INCZE"

a balkarnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István a Hajnal-a. Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 15.2 c/m.
Köre rajzolta: „L. Appelrath".

9007.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapest 1873.

123/95 № 33.

Zichy Hippolyt:

Mellig, kissé balra fordult. Haja rövid, barkója kicsiny, bajusza és szakála le beretválva. Colláréjának ligulája széles, cimádájának gallérja felett kettős nyaklánczon kerefzt lóg. Felirata a kép alatt három sorban:

„Zichi és Vásonkeői
GRÓF ZICHY HIPPOLYT,
Pápai Főpap és sz. Jakabról cz. simeghi Apát"

a jobb karnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István, a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyvmat, az alak nagysága 17.8 cm.
Kőre rajzolta: Appelrath L.

9016.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapesten 1873.

123/95 № 42.

Zichy József gr:

Mellig, kissé balra fordult. Haja rövid, bajusza és szakálla hosszú. Mellénye ki vagott, kabátjának gallérja lehajtott. Felirata a kép alatt három sorban:

„IFJABB GRÓF ZICHY JÓZSEF,
Földmivelés-ipár s kereskedelmi magyar felelős Minister; Fiume és kerületének
országgyűlési Képviselője; stb."

a jobb karnál: „Nyomt. Horn és Zobel Servitatér 2 sz."
a balnál: „L. Appelrath"
s legalól: „Kiadta: Sarkady István, a Hajnal Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14 Cm.
Köre rajzolta: Appelrath L.

8978.

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Budapest 1873.

123
~~128~~/95 № 4.

Lott Gyula:

Mellig, kissé balra ~~nézve~~ fordult. Középütt elválasztott haja hosszú, bajuszt és legyet hord, szakalla pedig le ~~van~~ beretválva. Ingének ~~gallérja~~ s széles hajtokájú kabátja gallérja, ak lehajtott, melleinye ki ~~van~~ vágva ~~s~~ nyakkendője csokorra kötött. Felirata a kép alatt két sorban:

„LOTT GYULA,

a keleti vasút építészeti Igazgatója"

a jobb karnál: „L. Appelrath"

a balnál: „Pesten Horn és Beck könyomdájából."

s legalól: „Kiadta: Sarkady István, a „Hajnal" Szerkesztője."

Könyomat, az alak nagysága 14.3 cm.

Köre rajzolta: Appelrath L.

9065

Sarkady István: Hajnal. IV. új kiadás. Bpesten 1873.

123/95 N° 91.

Appelrath.
Karikaturista.

M.D.K.

A magyar politikai karikatúra.
Franyó János.

M.M.M. Évkönyve 1951. 95. old.

Appelrath

Tabán képe Pest felől (rajz reprója.)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyenlőtlen. 82p.

Appelrath L.

Simonffy Kálmán arcképe. litográfia

repr.

Keresztury-Ősey-Falvy: A magyar zenetörténet képeskönyve
Bp. 1960. 262.l.

negativa

Appelt Ede

edenytestő

Mikeszky Géza

Zsolnay-gyári dolgozók. Bp. 1949.

Kézirat

MDK

Appelt E[D]e

edényfestő

A Zsolnay-gyár művészi munkáiban közreműködött

1886-1927

65.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

Appelt Ede

MDK

festő a Zsolnay gyárban

Született: Luhdorf 1858

A gyárba belépett: 1886-1927

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay -gyár művészete.
Pécs. 1959.

74.o. 18. jegyz.

Appelt /Ede/

MDK

A Palissyt utánzó virágedény-porcellán-öntvényeknek mestere W i t t i n g Friedrich charlottenburgi festő és M a r z a h n Richard vorderzie waldi virágszobrász, meg a luhndorfi A p p e l t volt a kilencvenes években.

46.o.

NIKELSZKY GÉZA:A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

MDK

Appelt Ede, edényfestö

elöször belépett 1886-ban. kb.41 évig dolgozott a gyárban.

Nikelszky Géza: A Zsolnay gyár dolgozói.Müvészek.kivitelezök.
Pécs. 1949.ápr.12.

MDK

Appelt Sojtsef és (Mohács)
nyomdaj gépmester

Mellékletek, Meghiv.
Domború-nyomtatás, gondos jedöi és nyomtatói technikával kezült, Bandl S mohácsi nyomdaja ban. atol Appelt S a gépmester. Az-ö tervezése.

Borítékunk, lapdszünk és mellékletünk
Grafikai Szemle 1908 3 z. 49.o.

MDK.

Appelt József és Müller Antal
nyomdászok

Közös munkája szedése, terve, nyomása
az első melléklet (motács)

÷ Borítékunk, lapdiszünk és mellékleteink

Grafikai Szemle 1908 évf 3. z. 49 l.

MOK

Hippelt József és Laupál Antal
nyomdászok

közös munkája a Koner nyom-
da megnyitója. Melléklet.
szedés nyomás

÷ Mostani füzetünk borítéka s
mellékletei
Grafikai Szemle 1909 évf 5-sz 109l.

MDK

Appiano József

Valero István/id/ meghalt 1803 ápr. 12-én. Testvére Tamás vette át a gyár vezetését fiával Ferenccel, István árvái: István, Antal és két leány sürgetésére a Valero Testvérek cég vagyonát szétosztották Tamás és István örökösei közt./1813 nov./ A gyárat most ifj. István és Antal igazgatták. 1819-ben meghalt ifju István Ettől Kezdve Antal vezette és fejlesztette a gyárat sogorával Appiáno Józseffel /Valero Borbála fiával./

SZAKÁCS MARGIT: A VALERO-GYÁR. Bp. 1958.

9.1.

M.D.K.

Eppitz József, üvegesmester

Kassán működött a XIX. században és a metszett üveges híres mestere volt. Egy történelmi jelenetet ábrázoló, 1842-ből való fedeles üveg-szerlegét az Iparmüvészeti Muzeum őrzi.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Bp.1368- Akadémiai Kiadó, 975. old.

+ Az üveg szerleg hepa 974. "

JOSEPH APPLE, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön ind Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 137.- Herr Joseph Apple
Felvétel ideje: 1793. ~~Sxpt~~ 16. Sept.
Hová vették fel: ZÜRTZ, /Zirc/. 157.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. évkönyve, 16. Győr, 1974

megírva

Appler Deues

(Dionisius) festő

1833. festette az alsó-diósi (Pozsony vm) rk. templom fővltárképét, mely szokatlan formában Mária menybemenetelét akarja ábrázolni

Pitroff István

Alsó-Diósi plébánia története.

Magyar Sion

1869. VII. 277 l.

87

F ~~gönd~~ hajú szőke

pan.

)

kve ábrázolt Krisztust, kinek homlokán
et és öt vércseppet látunk, ~~göndör ha~~ egy
épütt elválasztott haja vállaimra om-
ndör. Az F angyal szeméből könnyek cso-
~~[illegible]~~ vannak ábrázolva.

395: VII. 19-én 800 lirán. (358 frt. 80 kr.)
31-én (246/95.)
d az 54347/95 min. számot.

Appler
~~Appel~~ Dénes
festő
(neve ik nincs
emlitve)

„zugfestők ambi-
tiója az eredeti
fogalmazás", mely
eltér a szentesitett
mutatótól.

Uj Magyar Sion
1871. II. ért. 528 l.
(Nem kell fenti
vodjalmában átál-
ni.)

Olaszország.

Az ösztöndíjasok a megélhetés folytatását megfelelően biztosító kü ben részesülnek. A Collegium Hun külföldi magyar intézetekben elhe természetbeni lakást, fűtést és világ

Az útiköltséget a vallás- és kö térium *nem* téríti meg.

Az ösztöndíj igénybevételének indokolt esetben ennél rövidebb is

Angliai ösztöndíjban elsősorban nek, akik az 1946. évi november h Council-ösztöndíjpályázaton megfe de ösztöndíjhoz a helyek csekély s hattak. Ezért a British Council személyeknek nem szükséges a je folyamodniok. *Újabb pályázatok fig alig kerülhet sor.*

Nem kell újabb pályázatot l sem, akik az 1945/46., vagy az 1 külföldi ösztöndíjukat a költségveté miatt bekövetkezett ösztöndíjas létsz mával *elvesztették*, viszont ösztönd *igényüket bejelentették.*

Franciaországba szóló ösztönd társaság is kilátásba helyezett. Az e mellékletein kívül a budapesti franci

APPONYI ALBERT

RÉGIEKRE EMLÉKEZVE

Apponyi Albert

A harmincas évek elején még látható volt magas, szikár alakja, amint a Vár utcáit rótta, vagy az Ellipsz sétányon gyönyörködött a kilátásban. 1904-től 1933-ig lakott a Várban a dualizmus és az azt követő évtizedek egyik legkiemelkedőbb politikusa és államférfija, Apponyi Albert.

Gróf nagyapponyi Apponyi Albert 1846. május 29-én született Bécsben. A család tagjai a XVI. század óta töltöttek be országos állásokat, várnagyok, megyeispánok, koronaőrök, bánok és nádorok kerültek ki soraikból. Édesapja Apponyi György, édesanyja Sztáray Júlia grófnő volt. A fiatal Apponyi tanulmányait a kalksburgi jezsuita iskolában kezdte, majd a pesti és bécsi egyetemen folytatta, jogot végzett. 1868-tól 1870-ig nyugat-európai tanulmányúton volt.

A politikai életben 1872-ben jelent meg, mint a szentendrei kerület Deák-párti képviselője. 1881-től haláláig a jászberényi kerület képviselője volt, mérsékelten ellenzékiként. Kiváló szónoki képessége révén hamarosan pártjának vezérszónoka lett. 1901-től 1903-ig a képviselőház elnöke volt. Több pártban is politizált, így a Szabadelvű Pártban és a Függetlenségi Pártban. 1906 és 1910 közt a Wekerle-kormányban vallás- és közoktatásügyi miniszter volt. Nevéhez fűződik egy jelentős közoktatási törvény, a Lex Apponyi, mely széles körben bevezette az ingyenes elemi oktatást, emelte a néptanítók fizetését és minden nemzetiségi gyermek számára négy év alatt kötelezővé tette a magyar nyelv elsajátítását. Ez utóbbiért nemzetiségi körökben élesen támadták. A vallás- és közoktatási miniszteri tisztet egyébként még egyszer betöltötte, 1917 júniusától 1918 májusáig. Nagy súlyt fektetett a szociálpolitikára is, kiemelkedően fontosnak tartotta az anyák és a csecsemők védelmét, hogy a felnövekvő nemzedék egészséges és életerős legyen. A Monarchia közös intézményeiben, főként a hadseregben fontosnak tartotta a nemzeti jelleg érvényesítését és a magyar nyelv használatát. Az első világháború éveiben fő.szószólója volt a hadirokkantak, özvegyek és árvák megsegítésének és méltó támogatásának.

1910-től a Kossuth-párt tagja, 1914-től elnöke volt. 1918-ban az őszirózsás forradalom idején visszavonult a politikától, 1919-ben a proletárdiktatúra idején menekülni kényszerült. Az első világháborút lezáró párizsi béketárgyalásokon a magyar békedelegáció vezetője volt. Minden ékesszólását és érvét latba vetette, hogy hazánk számára kedvező békefeltételeket harcoljon ki. A legfelsőbb tanács előtt mondta el élete egyik legragyogóbb beszédét, adatokkal, érvekkel, statisztikákkal alátámasztva - mindhiába. A feltételek előre meg voltak állapítva. Nem tárgyalásról volt szó, hanem diktátumról. Apponyi hiába állt ki Magyarország területi integritása mellett, a nagyhatalmak másként döntöttek. A kudarc láttán Apponyi lemondott tisztségéről. 1920 és 1923 között távol tartotta magát a politikától. 1923-ban visszatért és Magyarország fődelegátusa lett a Nemzetek Szövetségében. Élete végéig küzdött a trianoni békeszerződés revíziójáért, népszavazást követelve a vegyes lakosságú területeken, külügyi szolgálatban érte őt a halál is, Genfben a leszerelési tanácskozáson 1933. február 7-én. Nyolcvanhét éves volt.



Apponyi Albert

Apponyi Albert népszerű és közszeretetnek örvendő politikus és államférfi volt. Széleskörű műveltsége, nyelvtudása, briliáns szónoki képessége kiemelte őt a kor politikusai közül. Egyformán kitűnően adott elő németül, angolul, franciául és olaszul. A művészetek terén is járatos volt, kiváltképp zenei műveltsége volt kiemelkedő. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, a Kisfaludy Társaságnak, a Szent István Akadémiának és a Magyar Külügyi Társaságnak. A főrendiház tagja és az aranygyapjas rend lovagja volt. Hetvenötödik születésnapját országos ünnepségek keretében ülték meg. Még életében, nyolcvanadik születésnapja alkalmából Budapest legszebb terét nevezték el róla. Itt, a Várban, a Táncsics Mihály utca 17-ben, ahol élete utolsó harminc évében lakott, emléktábla hirdeti nevét.

dr. Reisinger Frigyesné

2003. OKT. 10.

Várnegyed

i szüret ünnepi hangulatban

lenlévő szerző, ó fogalmazott a többek között gy megmutatja lett élés lehető- területén évszá- ékében szerbek, ek, együtt dol- gítve, megértve öbbre mennek, csarkodva.

történetét be- Major Gyula nkáját, a „Régi et. A Budavári Önkormányzat te mellett meg- kiskocsmákról or készítésének és avarok köz- a Kárpát-me-

dvező éghajlat betelepülő né- királyságba me- net kapó rácok kellett ahhoz, hamarosan a közé emelked-

netség szerepét írásos emlékek, 0-ben öt nagy- ak jutott eszébe területet bérel- i lejtőjén, hogy nek. Sajnos ezt még meghiúsí- a későbbi nem- elterjeszteni a

szőlőtermesztést a Budai hegyekben. Ennek nyomán vált világhírűvé a manapság újra felfedezett Budai zöld, vagy a Sas-hegy lankáin termesztett vörösborok.

Az igazi vörösbor kultúrát egyébként éppen a németeknek és a Tabánban velük békében élő rácoknak köszönhetjük, akik többek között a híres kadarkát is meghonosították Magyarországon.

Hogy már a kezdetekkor is milyen fontos árucikk volt a bor, mutatja az 1232 és 1372 között folyó Magyar Borper. Ebben a budai szőlőtulajdonos pesti polgárok keresték igazukat a váci püspökkel szemben aki bordézsmát vetett ki rájuk annak ellenére, hogy a pesti polgárok a veszprémi püspökség alá tartoztak.

A budai hegyek, a Sas-hegy és a Gellérthegy lankái évszázadokig - egészen a filoxéra vészig - híres bortermő vidéknek számított, erre emlékeztetnek a ma is létező utcaneveink, mint a az egykori szőlőmezsgyék határát jelölő Ménesi, Vincellér, vagy Bakator. Ahol most buszok és autók járnak, szépséges villák sorakoznak hajdanán német nyelvű de magyar szívű polgárok művelték szőlőiket. Ahogy Major Gyula külön kiemelte, a szüretet kezdetektől fogva a város vezetése határozta meg.

A hagyományosan szeptember második felére eső szüret a nehéz munka mellett évszázadokig Budán is az egyik legnagyobb vigalomnak és családi-közösségi eseménynek számított.

A tabáni borkultúra nem lenne teljes a híres tabáni vendéglők, borkimérések nélkül. Az 1771-ben kiadott Budavári Statutum már szabályozta működésüket, meghatározta az adók mértékét, a szobák számát, de még az istállók méretét is. Bár a század elején a Tabánban mindössze két kocsmáros és egy serfőző működött hamarosan jócskán megnőtt a számuk. Az 1810-es nagy tűzvész után jött létre a behízelgően kedves Tabán, ahol a zegzugos utcákban fénykorukat élték a megannyi író kedvelt tanyájának számító, saját borukat kínáló kiskocsmák és vendéglők.

A könyvismertetők után Vecsey András tabáni önkormányzati képviselő köszöntötte az egybegyűlteket. Mint elmondta, a polgárok patriotizmusának és tenni akarásának köszönhetően mára a Tabán Társaság a kerület egyik legnagyobb társadalmi szervezetévé vált. Külön köszönetet mondott a két szerzőnek, akiknek egyúttal stílszerűen egy-egy üveg bort is átnyújtott.

Az üvegek különlegessége, hogy a néhány száz méterre álló 0 kilométerkövet formázzák, ami - ahogy a képviselő fogalmazott - kicsit a Tabánhoz való tartozást szimbolizálja, miként az üvegekben lévő szőlőfürt a tabáni hagyományokat eleveníti fel. Nemes Tamás, a Tabán Társaság alapítója szerint a nemes budai borok mellett létezett egy másik híres fajta, a mára kissé elfeledett rác ürmös, ami miatt érdemes volt ellátogatni a tabáni kocsmák némelyikébe. A hajdan volt kocsmáros egyenesen Karlócáról hozatta a rác ürmöst, amit ezúttal Nemes Tamás is megtett, aki ezzel a nemes vörösborral ajándékozta meg a szerzőket a kötetekért, valamint Jankóné Pajor Ildikó művészeti vezetőt és Vecsey Andrást a sok szép találkozó szervezéséért. A szüretelést helyettesítő irodalmi élmények után következett a szüret legvidámabb része, hisz a résztvevők átvonultak a Virág Benedek ház hangulatos pincéjébe, ahol egy kis harapnivaló és természetesen bor, no meg az elmaradhatatlan murci várta a vendégsereget. Az amúgy is jó hangulatot fokozandó a szervezők bor-totóra hívták a bátor jelentkezőket.

Úgy látszik kicsit nehézre sikeredtek a kérdések, hiszen 13+1 találat ezúttal nem született, de a legjobb eredményt jelentő 10 találatos versenyzők jutalmul mindannyian megkapták a bemutatott könyveket.

K. Á.

ág

ia operaénekessel fémjelzett művészcsalád leszármazottja - ismét hazatalált. A kiállítás megnyitó ünnepségén a svájci nagykövet „honfitársaim"-nak zólította a festőházaspárt, utalva arra, hogy Svájcban lettek művészek, ott ahol nemcsak a hegyek, hanem a vizek is szimbolikus jelentőségűek.



„A víz minden élőlény számára meghatározó, okkal tette az ENSZ az idei esztendőt Az édesvíz nemzetközi évévé" - erre már Bächer Iván író emlékeztette a közönséget, amikor rövid, nagyon kedves megnyitó beszédben méltatta a kiállítást. " A művészek képeiken a vizet érdemei szerint becsülik, vízzel festenek vizet (akvarellt), bennük van a harag, a bánat és az öröm is, arra figyelmeztetnek: nem mi vagyunk a természet urai, hanem, ahogy a költő írta „... habár fölül a gálya, s alul a víznek árja, azért a víz az úr!"

Gál Jolán

M.D.K.

gróf Apponyi Albert

Tájkép-rajzát hozza a lap.

Magyar Salon, Bp. 1895. nov. hó, 24. kötet
255. lap

M.D.K.

Apponyi Julia grófnő divattervező

Művészekhez intézett körkérdést a lap "Lehet, hogy nőiesebb lesz a nő" címmel. A kérdésre rövid válaszokat adnak a művészek, amelyeket közöl a lap.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. márc. 11-17. V. évf. 12. sz. 10-11. lap.

Apponyi Lajos
mügyüjtő

1

MDK

ritka könyvéit Londonban árverezték. Az Apponyi könyvtár külön könyvtárt képezett Pozsonyban 1839 ig. Az árverésen egy kézirat Corvin Mátyás könyvtárából „Alianus és Quosander" (miniatur disszel) 85 fontért kelt el. Ptolomaeus egy kéziratát, melyről 1478 ban a romai kiadást nyomtatták –

— Egy magyar könyvtár elárverezése

Grafikai Szemle 1892 évf 12 sz 203 l.

Apponyi Lajos 2 MOK
mágyüjtő

450 font sterlingért vették meg. A ritkaságok közöt volt az első acélmetszésü térkép Amerikáról s a Novi Orbis Descriptio ac Nova Oceani Navigatio" 1508.

Egy magyar könyvtár elárverezése
Grafikai Szemle 1892 évf 12 sz 203l.

APPONYI Sándor, gr. gyűjtő

Gulyás I. 719-721.l.

BUDAPEST, 19

ÜGYINTÉZŐ:

ELŐADÓJUK:

IKT. SZÁMUNK:

APPONYI Sándor gyűjtő

- DÉZSI Lajos: Gróf Apponyi Sándor.
  = Napkelet, V. köt. 1925 82-85. p.

Fszt.

3. Adattár: Nyitvat

Bod Lászlóné Ke
Nagy Leventéné
4. Titkárság:
Tóth Györgyné
Marosi Ernő ig.
Pataki Gábor H-P

I. em.

Magyar Müvészek
Nyitvatartás: K
Bardoly István H
Szabó Józsefné
Timár Árpád
Galavics Géza Ked

Könyvtár

Szalagtűző Bonyhádon

Szalagtűző bál, majd diszkó lesz Bonyhádon az 504. számú Ipari Szakmunkásképző Intézetben január 21-én, pénteken 17 órai kezdettel.

Birizga az asztal alatt

„Az asztal alatt meg ment a birizga", címmel Kabos-showműsor lesz január 25-én Szekszárdon, a Babits Mihály Művelődési Házban. Az előadás 19 órakor kezdődik.

Véradás Simontornyán

Véradás lesz január 18-án, kedden Simontornyán 9-től 17 óráig a művelődési házban. A véradásra várják a 18 és 60 év közötti egészséges polgárokat.

A Biblia világa

Szabadegyetemi előadás-sorozatot indított a Babits Mihály Művelődési Ház Szekszárdon, A biblia a társművészetekben címmel. Az előadásokra két hetenként, szerda este 18 órától kerül sor a művelődési ház társalgójában.

Ebben az évben Jézus élete és tanításai a téma. Előadók Reisinger János irodalomtörténész és Pálfai Zsuzsanna tanár. Az egyes előadásokon irodalmi, zenei, képzőművészeti alkotások elemzésére is sor kerül. Az előadásokat beszélgetés követi.

A január 19-i előadás témája: A hegyibeszéd.

Méregtelenítő program

Út a tiszta gondolkodás felé címmel tart előadást méregtelenítő programja keretében január 20-án, 18 órai kezdettel a Magyarországi Scientology Egyház Méregtelenítő Központja Szekszárdon, a Babits Mihály Művelődési Központban. Az előadás témája: mi rombolja le a tisztángondolkodás képességét, mi gátolja meg abban, hogy pozitívan viszonyuljon önmagához, hogyan érheti el érzelmei kiegyensúlyozottságát?

Nyelvtanfolyam mindenkinek

Február elejétől 60 órás nyelvtanfolyamok indulnak angol és német nyelvből kezdőtől a nyelvvizsgára előkészítőig Szekszárdon. A tanfolyamot a Babits Mihály művelődési Ház szervezi.

Jótékonysági orvosbál

Orvosbál lesz február 5-én, Szekszárdon, a Gemenc Hotelben. A zenét a hódmezővásárhelyi HG zenekar szolgáltatja.

A vacsorával egybekötött bálon természetesen tombolasorsolás is lesz, ami a szokásostól annyiban tér el, hogy ez esetben a bál szervezői a tombolajegyek eladásából származó bevételt, – ami előreláthatóan nem lesz csekély összeg, mivel a jegyek, meg persze a nyeremények is, a megszokottnál drágábbak lesznek, – a Tolna megyei szívbetegeket is támogató alapítványnak, a Cora Alapítványnak szánják.

Párhuzamos interjú Nagy Tamással és Zsíros Gézával

Mezőgazdaság: sínen van, de jön a vonat?

A párhuzamos interjú keretében ugyanazt az öt kérdést tettük fel Nagy Tamásnak és Zsíros Gézának.

*

1. Sínen van napjainkban a magyar mezőgazdaság?

Nagy Tamás: Ha az ízetlenkedés lenne a célom, azt mondanám, hogy sínen van a mezőgazdaság, úgy, mint József Attila. Ezek után máris egyértelmű, hogy véleményem szerint nagy bajok vannak, s végtelenül nehéz helyzet előtt állunk. Az eredmények dermesztőek, gyengécskék, s egyvalamit lehet tenni: kidolgozni egy új nemzeti agrárprogramot.

Zsíros Géza: A lehetőségekhez képest, az eseti panaszoktól eltekintve azt kell, hogy mondjam: nagyobb kár is keletkezhetett volna. Forradalmi helyzetet, az eddigi legnagyobb földtulajdon-váltást sikerült levezényelnünk békés úton.

2. A téesz- vagy a farmergazdálkodásé a jövő?

N. T. : A tulajdonos mindig a legjobb, legeredményesebb, leggazdaságosabb megoldást keresi. Éppen ezért mindenfajta formáció elképzelhető, ami eredményes, amiből a tulajdonos meg tud élni.

Zs. G. : A téesz az én olvasatomban semmiképpen sem lehet cél. Az értékesítésre, beszerzésre, tárolásra vagy géphasznosításra berendezkedő szövetkezetre igent mondok, a termelő-típusú szövetkezeteket nem támogatnám.

3. Az agrárértelmiség helyzete javult, romlott, avagy változatlan maradt az elmúlt négy évben?

N. T. : Az agrárértelmiség

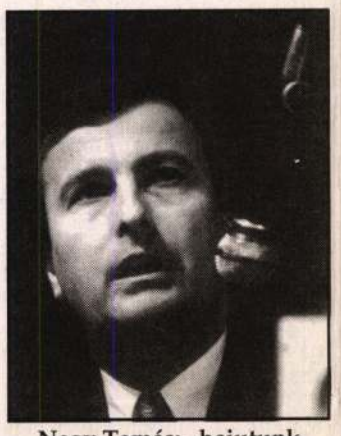

Nagy Tamás: „bejutunk a parlamentbe"



Zsíros Géza: „nagyobb kár is keletkezhetett volna"

ugyanazon az inzultuson ment keresztül, mint annak idején az intézők. Első számú bűnbaknak tekintették, lecsirkefogózták, lestricizték őket. Úgy gondolom, hogy az agrárértelmiség ennek ellenére megtalálja helyét, bár hosszú küzdelem által.

Zs. G. : Lelkileg nagy trauma volt számukra az eltelt időszak. Egy részük azonban már kezdi felismerni saját lehetőségeit, s komolyan mondom: profi módon dolgoznak a falu javára.

4.Kívánatos-e az Agrárszövetség és a Kisgazdapárt együttműködése a jövőben?

N. T. : A parasztságért, a falu, a vidék felemelkedéséért tenni akaró erőknek rá kell döbbenniük arra, hogy nem a szétszeletelés a megoldás. Az Agrárszövetség megnyitotta kapuit: polgári pártként kezet nyújt mindazoknak, akik érdekeltek a felsorolt célkitűzésekben.

Zs. G. : Az Agrárszövetség egyértelműen a liberális-szociálliberális politikai vonulattal működik együtt. Személy szerint nem kívánok ilyen jellegű felállásban dolgozni. Viszont reménykedem abban, hogy a szavazáskor az állampolgár nem feledkezik meg arról, hogy kitől kapta a lehetőséget a földhöz jutásra.

5. Miként ítéli meg pártja jövőjét?

N. T. : Abban biztos vagyok, hogy ha nem követünk el nagy hibát, akkor bekerülünk a parlamentbe. A kérdés az, hogy mindazok a gondolatok, melyeket kifejtettünk, megfogalmazódnak-e az agrártársadalomban.

Zs. G. : Ha egy kis szerencsénk van, akkor elérjük az országos küszöböt. Igen, az öt százalékról beszélek, azaz arról, hogy egyáltalán bejutunk-e a parlamentbe. Mert a lehető legjobb esélyt teremtettük meg saját magunk számára a kiesésre. S ilyesmi még a legkeményebb Gömbös Gyula-időszakban sem történt meg.

Szeri Árpád
Fotó: Degré Gábor

Dunaszentgyörgy

Egészséges ivóvizet!

Dunaszentgyörgyön évek óta gondot jelent az egészséges ivóvíz biztosítása. A helyi kutak nem felelnek meg a szigorú egészségügyi előírásoknak, így több éve folyik a megoldás keresése.

A Tolna megyei Víz- és Csatornamű Vállalat korábban (1992-ben) épített egy víztisztító berendezést, egy vas- és mangántalanítót. A szűrő megépülésével sem oldódtak meg a település ivóvízminőségének problémái.

Mint azt Patai Istvántól, Dunaszentgyörgy polgármesterétől megtudtuk, újabb fejlemények vannak az egészséges ivóvíz biztosításának megoldása ügyében. Az önkormányzat korábban pályázatot nyújtott be a jelenlegi víztisztító berendezés bővítésére. Dunaszentgyörgy olyan sajátságos helyzetben van, mellyel egyetlen dunántúli település sem „dicsekedhet", az ivóvíz arzénnal szennyezett. A pályázat célja az, hogy egy országos program keretében támogatást nyerjenek egy hatékony víztisztító megépítésére. A kormány a költségek ötven százalékos támogatásáról biztosította a helyi önkormányzatot, de a polgármester minden fórumon azért harcol, hogy a támogatás mértéke – hasonlóan az alföld egyes településeihez – száz százalékos legyen.

A végső megoldást csak az a törvény hozhatja meg, melyet – az arzénes vízzel rendelkező települések problémájának megoldásának érdekében – nemsokára a parlament is napirendre tűz. Addig egy ideiglenes megoldást keresett a dunaszentgyörgyi önkormányzat. Az Alisca Patent Rt. közreműködésével – a tervek szerint – ezen a héten kerül felállításra az a víztisztító berendezés, mely egy speciális módszerrel kiszűri a szennyeződést a vízből. Az amerikai szűrő előnye, hogy közvetlenül a kútfejre szerelik, így a hálózatba kerülő víz mentes a szennyeződésektől. Egyébként a probléma megoldásakor felvetődött az új vízvételi helyek kiépítésének gondolata is. Ezügyben a kérdés még nyitott.

-garay-

Horgászok közgyűlése

A Harc–Kölesdi Sporthorgász Egyesület január 21-én 18 órai kezdettel Kölesden a művelődési házban, 22-én 10 órai kezdettel pedig a harci művelődési házban tartja éves rendes közgyűlését. Számítanak a tagság megjelenésére.

A Faddi Sport HE január 22-én 9 órai kezdettel értékeli az elmúlt évet és beszéli meg az idei feladatokat. A közgyűlés helye a nagyközség művelődési háza.

A regölyi Kaposvölgye HE január 23-án délelőtt 9 órakor a könyvtárban tartja éves közgyűlését, amelyen a fő téma a horgásztó megvásárlása.

A napirend fontosságára való tekintettel kérik a tagság megjelenését.

A Bátai HE ugyancsak január 23-án délelőtt 9 órakor tartja évi közgyűlését az Ady Endre Művelődési Házban. A rendezvényre elvárják az egyesületi tagokat. A Bonyhád Városi HE vezetősége január 27-én 17 órára hívta össze az egyesületi közgyűlést a Rákóczi étterembe.

Napirenden a múlt évi számadás, az idei feladatok, a horgászrend és a halasítás szerepel.

A Szedres és Vidéke Horgászegyesület január 30-án délelőtt 9 órakor rendezi éves közgyűlését a helyi művelődési házban.

†

Gyászol a Bölcskei Rákóczi Horgászegyesület, és vele együtt a megyei szövetség vezetése is. Eltávozott közülünk Rafaisz Mihály, aki az egyesület alapító tagja, több éven át az elnöke is volt. Önzetlen munkájával segítette a helyi horgászokat, aktivistája volt a megyei szövetségnek. Emlékét Tolna megye horgászmozgalma megőrzi.

Halálos baleset Nagykónyinál

Halálos kimenetelű közlekedési baleset történt vasárnap reggel 8 óra 40-kor Nagykónyi határában. Az autóspihenő melletti útszakaszon a 44 éves dr. G-né K. M. várpalotai lakos az általa vezetett Skoda személyautóval a jeges úton megcsúszott, áttért az út másik oldalára és frontálisan ütközött a vele szemben szabályosan közlekedő menetrendszerű autóbusz járattal. Az ütközés következtében a személyautó vezetője a helyszínen életét vesztette, utasa nem volt. Az autóbusz utasai közül senki nem sérült meg. A személygépkocsi vezetőjét a dombóvári tűzoltók szabadították ki lángvágóval az autó roncsai közül. Az anyagi kár a buszban 30 ezer, a személyautóban 60 ezer forint. *FKÉ*

Mi lesz veled, atomhulladék?

Kimaradt egy pont . . .

A napokban Moszkvában járt Szűcs István az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium helyettes államtitkára. Hazaérkezése utáni nyilatkozataiból kitűnt, gondok vannak az „atomszerződéssel", már ami az atomhulladékok visszaszállítását illeti.

Pénteken Szászváron járt Latorcai János ipari miniszter, akitől megkérdeztük:

— Mi lesz a paksi erőmű hulladékával?

— 1966-ban, amikor elhatározták, hogy a paksi atomerőművet felépítik, az akkori Szovjetunióval kötött szerződésből kimaradt az a pont, amely biztosította volna, hogy a Szovjetunió visszavigye ezeket a kiégett fűtőelemeket. A többi országgal kötött szerződésekbe ez a pont bekerült – *-kezdte a miniszter* – Nos, eddig nem volt ez probléma, a szokásjog alapján visszavittük a kiégett elemeket, még 1993-ban is.

Menet közben azonban Oroszországban olyan környezetvédelmi törvényeket léptettek életbe, aminek következtében ez a visszaszállítás bizonyos nehézségekbe ütközik. Szűcs István a többi között ezért utazott Moszkvába, hogy tisztázza ezt a kérdést.

Sajnos kiderült, hogy szakértői szintről kiindulva kell majd újra tárgyalni a kérdést.

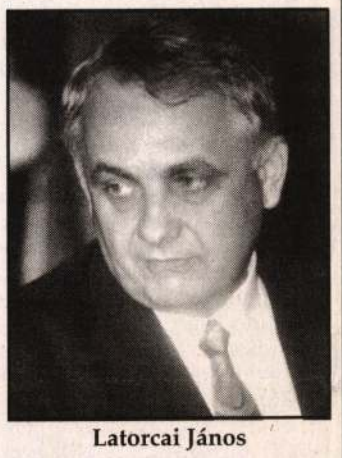

Latorcai János

Ugyanakkor látni kell: ma a világon természetes: mindenkinek a saját szemetével kell foglalkoznia. Nekünk sem lesz más választásunk, fel kell tárnunk azokat a lehetőséget, amelyekkel megoldhatjuk ezt a problémát.

— *Mikor?*

— Pakson van egy átmeneti tároló, ez azonban egy-két év múlva telítődik. Hosszú távú tárolásra alkalmas területet kell kialakítani. Sok tanulmány készült. A mintát a kanadai, a belga, a francia atomerőművek adják. Ezek zöme úgynevezett „száraz" tárolást alkalmaz: beton vagy agyag építmények. Közülük az agyag valamennyivel olcsóbb. Feltehetően mi ezt választjuk, de még nyitott a kérdés.

–Hangyál–

„Türödelem türödelmet szül"

Népek hazája, Magyarország

Interjú Kiss Gy. Csabával, a Közép Európai Intézet igazgatójával

Magyarságképünk hiányosságainak több oka van. Ezek egyike a tankönyvek nem megfelelő mivolta – mutatott rá a vele készített interjúban Kiss Gy. Csaba, a Közép Európai Intézet igazgatója, aki tegnapelőtt a TIT megyei szervezetének meghívására járt Szekszárdon.

— A régi Magyarország hagyományait sokkal reálisabban kellene bemutatni – fogalmazta meg igényét Kiss Gy. Csaba. — Áttekintve az általános iskolai történelem-földrajz tankönyveket, nyugodtan megállapíthatjuk, hogy azok vajmi kevés ismeretet tartalmaznak erről a témakörről.

— Az érdekesség kedvéért megemlítene néhány példát?

— Nem találkozunk a hazai nem magyar népek történelmével. Annak ellenére, hogy a régi magyar királyság több nemzet alakuló helye volt. Már az 1790-es években megállapította egy jeles statisztikus, Martin Schwartner, hogy nincs Európában még egy olyan ország, ahol annyi nemzet élne együtt, mint itt.

— Ezek szerint joggal lehet Magyarországot a népek hazájának nevezni?

— Igen, hiszen ebben a királyságban alakult ki a modern szerb, horvát és szlovák nemzet . . .



— Viszont ezen nemzetek hazai története a korábbi, tehát az 1945, vagy az 1918 előtti tankönyvekben sem kapott súlyának megfelelő teret.

— Ez pontosan így van, azt lehet mondani, hogy a XIX. század elejének-közepének magyar nemzeti mozgalma a nyelvében is magyar államot tekintette céljának. Az érem másik oldalaként viszont 1918 után a magyar nemzet nemcsak a politikai értelemben vett Magyarországra korlátozódik, hiszen a trianoni békeszerződéssel a magyarul beszélők jelentős része – 3-3,5 millió ember – a szomszéd országokhoz került.

— S vajon a kisebbségi sorsra jutott magyarság története milyen mértékben van jelen a környező országok tankönyveiben?

— Nagyon kevéssé. Ugyanaz a nemzetállami reflex él a szlovák vagy a román politikusokban, ideológusokban, vagy a köztudatban, mint annak idején nálunk, a magyar nemzeti mozalmak idején. Azonban Közép-Európa hiteles története ilyen alapon, tehát a kisebbségek története nélkül nem írható meg.

— Ön szerint mi lenne a megoldás, azaz miként lehetne elejét venni a kirekesztésnek?

— Átfogó formulát nyilván nem tudok adni, de azért hadd hívjam fel a figyelmet a pontos, reális ismeretekre, melyek átadására az iskola és a tömegtájékoztatás lenne hivatott. S még valami nélkülözhetetlen: a tolerancia, a türelem.

— A kölcsönös tolerancia . . .

— Ez természetes. Nekem nagyon tetszik Széchenyi István egyik ezzel kapcsolatos megállapítása, melyet a magyarok és a nem magyarok kapcsolatáról írt: „Türödelem türödelmet szül."

Szeri Árpád
Fotó: Ótós Réka

A kérdésstaféta megpihen

Szekszárd helyzete és kilátásai 1994-ben

Amikor 1992. októberében útjára bocsátottuk a kérdésstafétát, elsőként Szekszárd város polgármesteréhez juttattuk el. Most, amikor egy időre pihenni hagyjuk a stafétabotot – hogy aztán esetleg új formában elővehessük – ismét Kocsis Imre Antalt kérdezzük: — Mit vár az idei esztendőtől?

Hozzászokhattunk már, hogy az ország, a város és az egyén helyzete és kilátásai elválaszthatatlanok lettek a nagyobb vagy a kisebb közösség költségvetésétől. Egy város sem vonatkoztathat el ettől, s nem tud szigetként működni a fokozatosan romló gazdasági feltételek között. A parlament által megszavazott költségvetések 1990 óta reál- és nominálértékben évről-évre kisebb támogatásban részesítették az önkormányzatot. Az első években az önkormányzat belső forrásai pótolni tudták a hiányt, mára azonban a helyzet olyan mértékben romlott, hogy testületünk a költségvetési koncepcióban csupán az intézményhálózat működőképességének megtartását fogalmazhatta meg elemi célként.

A város 1993-ban intézményei fenntartása és a legszükségesebb fejlesztések elvégzése érdekében 100 millió forint hitelt vett fel. Az előzetes számítások szerint csupán az intézmények tavalyi árszinten való működtetése 200 millió forint újabb hitelfelvételre készteti az önkormányzatot úgy, hogy egyetlen forintot nem fordít felújításra, beruházásra még abban az esetben sem, ha a központi költségvetés a beruházások bizonyos hányadát céltámogatásként fedezi.

Az ezekben a napokban kezdődő költségvetési tárgyalások során az önkormányzatnak jónéhány fontos elvi kérdésre kell válaszolnia:

1. Vállalható-e a város visszafordíthatatlan eladósodása, a terhek átadása a következő önkormányzatnak?

2. Vállalható-e az intézményhálózat – az iskolák, a művelődési intézmények – visszafejlesztése, a szakmai tevékenység csorbítása?

3. Lemondhat-e a város az oktatás és az egészségügy fejlesztésében jelen lévő gazdasági stratégiai célról?

4. Tekintheti-e egy város kézenfekvő gazdálkodási tevékenységnek a recessziós időszakban a hitelfelvételt, bízván a gazdaság mihamarabbi megerősödésében, és a gazdaság fejlődésének önkormányzati megjelenésében?

5. Vállalhatja-e a város az infrastrukturális beruházások teljes visszafogását, rontva ezzel a gazdálkodási környezetet?

A kérdések már önmagukban is jelzik, hogy igazán jó válasz nem létezik, mert a racionális gazdasági vagy gazdálkodási választ kioltja a testületre elengedhetetlenül kötelező várospolitikai gondolkodásmód. A költségvetési koncepció tárgyaláskor megfogalmazódott, hogy a kormányzati koncepció gyökeres megváltozása jelentheti csupán az önkormányzati eladósodási folyamat megállítását. Az okok minden önkormányzatnál hasonlóak:

— a közalkalmazotti törvény hatása;

— a működés és fejlesztés évről-évre romló aránya;

— a pénzforrások nélkül önkormányzatokhoz telepített hatáskörök és feladatok óriási száma;

— a személyi jövedelemadó önkormányzatoknál maradó arányának csökkenése;

— az illetékbevételek megosztása a központi költségvetés és az önkormányzat között;

— a településüzemeltetésre kapott normatív támogatás csökkenése;

Az egyes okok más és más arányban vannak jelen a különböző településtípusoknál, de a tendenciák azonosak. Szekszárd esetében a működés és fejlesztés arányában az idei évben léptük át a határt: a működés a teljes költségvetést felemészti, sőt, hitelfelvételre kényszerít. A legszükségesebb felújítási és fejlesztési igények – körülbelül 600 millió forint értékben – csupán a vágyak szférájában léteznek.

Az elmondottak a város gazdasági helyzetére vonatkoznak, s bizakodom abban, hogy mindezek nem vetülnek ki káros módon a politikai élet szférájára is. Kötelező kincstári optimizmussal hiszem, hogy léteznek bölcs kompromisszumok, s nem válunk választási kampányok sújtotta területté.

Hajdan

295 éve, 1699. január 15-én született Perczel József, a bonyhádi Perczel család megalapítója, megyénk főispánja. **145 éve,** 1849. január 17-én Szekszárdon a megyei bizottmányi gyűlés a főispán felhívására határoz *„a nép nyugalmának fenntartásáról" és arról, hogy a tisztikar alkotmányos szellemben fog működni.* **100 éve,** 1894. január 21-én meghalt özvegy báró Augusz Antalné (Schwab Klára), aki 1826. szeptember 20-án született Bécsben, alig 17 évesen lett felesége Augusz Antalnak: a későbbi báróné hét nyelven írt és olvasott tökéletesen: a Tolnavármegye nekrológjában szomorú tényként említi, hogy férjét, két fiát, két lányát temette el, csupán Helén leánya élt még ekkor bécsi apácaként . . . **90 éve,** 1904. január 17-én a katolikus legényegyletben halálos végű szurkálás volt: egy ámokfutó egy legényt megölt, három másik embert megsebesített – vésővel: a Tolnavármegye így vezette be az erről szóló cikket: „A szekszárdi ifjúsági egyesületek furcsa hírnévre tesznek szert. Valóságos szatíra, hogy azok a helyiségek, melyek ara vannak szánva, hogy becsületességre, jó erkölcsre nevelődjenek bennük az ifjak, minduntalan verekedések, késelések s csaknem minden évben emberölésnek színhelyei. Műkedvelői előadást rendeznek itt a legények, eljátszanak egy vígjátékot, utána pedig inscenálnak (jeleneteznek) drámákat". **80 éve,** 1914. január 18-án botrány volt a Szekszárd Szálló nagytermében: Beregi Oszkárra, a Nemzeti Színház művészére a temetkezési egylet türelmetlen, közgyűlésre várakozó tagjai rátörték az ajtót: ennek ellenére másnap Babits Mihály, Bodnár István és Petőfi Sándor verseiből szavalt s a Négyökrös szekér után csokorral köszöntötte Sass Erzsikét, a költemény jelenlévő ihletőjét. *Krónikás*

Kriminális

Nem emelkedett jelentősen az elmúlt héten a Szekszárdon és környékén elkövetett bűncselekmények száma, most is csak harmincöt esetben rendeltek el nyomozást.

Vaklárma volt

Szerencsére vaklármának bizonyultak az iskola környékén ólálkodó cukrosbácsiról szóló szekszárdi hírek.

A bejelentésre a rendőrség nagy erőkkel vonult a helyszínre, a felnőtt szemtanúk, valamint a gyerekek meghallgatása után minden kétséget kizáróan kiderült, hogy senki nem csábítgatott gyereket a lakására sem cukorról, sem másról szóló ígéretekkel.

Petike motorizálta magát

Angyalarcú Petike, a gyerekkorú ámde profi tolvaj újabban már önállóan közlekedik az országban. Rendőrségi intézkedésre ismét elvitték a zalaegerszegi ifjúságvédő intézetbe, de egy hét múlva már itthon volt.

Ezúttal nem Szekszárdon dolgozott, hanem saját költségén vonattal Bajára utazott, ahol a Bácska áruházban 4500 forintot sikerült a szó szoros értelmében be-, illetve kizsebelnie. Nyilván nem volt elégedett a zsákmánnyal, mert hazafele a vonaton megismerkedett egy egyetemi hallgató lánnyal, aki észrevette, amint egyetlen ezresét akarja ellopni. A kalauz segítségével a pénzt sikerült visszaszerezni. A fiúnak még éppen egy éve van arra, hogy büntetlenül lopkodhasson, ugyanis 15-én tölti be 13. életévét.

Vigyázat, betörő!

Szekszárdon a kórház környékén ismét autókat törtek fel ismeretlen módszerrel.

Volt a megyeszékhelyen három lakásbetörés is, amit feltehetően álkulccsal követtek el. A zsákmány is jelentősnek bizonyult, az egyik lakásból ékszert és készpénzt vittek el százhúsz, a másikból ötvenezer forint értékben.

Az egyik szedresi presszóból pedig mintegy ötvenezer forint értékben loptak pénzt és cigarettát.

Ami elsülhet, az el is sül

Egy faddi eset hívja fel a figyelmet arra, hogy a légpuska is lehet veszélyes, ha figyelmetlenül, vagy felelőtlenül bánnak vele. Történt, hogy a megtöltött puskát a tulajdonosa nekitámasztotta a falnak, a társa pedig viccből ráfogta. A puska elsült, s a balesetben külön szerencse, hogy nem történt tragédia, egy sörét ugyanis az áldozat nyaki verőerétől néhány milliméterre hatolt be.

Ma már nem kell engedély a légfegyver vásárlásához, illetve tartásához, a kezeléséhez viszont kellene némi józan ész. Természetesen tilos másokra veszélyes körülmények között használni, mégis előfordul, hogy tulajdonosaik az udvaron macskára vadásznak vele, anélkül, hogy a szomszédokat figyelmeztetnék.

-ihi-

Kérdéseiket, információikat, ötleteiket, javaslataikat továbbra is várja az oldal szerkesztője: Hangyál János

Álhír a hír a fogászati röntgenről

Szekszárdon a Mártírok téri központi fogászatban tavaly október eleje óta egészen az óév végéig nem üzemelt a röntgengép, mivel azt az ÁNTSZ Tolna Megyei Intézetének sugáregészségügyi csoportja leállíttatta. Olyan értesülések is eljutottak hozzánk, hogy állítólag erre a megengedett dózisértéknél nagyobb kibocsájtás miatt került sor. Ennek jártunk utána dr. Hidasi Lászlónál, a sugáregyészségügyi csoport vezetőjénél.

– Szerencsére nincs szó ilyesmiről – fogadja a történetemet Hidasi úr.

– *De a leállítás megtörtént.*

– Igen, személyesen én magam adtam ki erre az utasítást 1993. október 7-én, miután egy szúrópróbaszerű vizsgálat után kiderült, hogy a röntgengép sztatikája meghibásodott, s így pontatlanná váltak a felvételek. Elrendeltem a javíttatást, ami november 30-ára megtörtént, ám újabb probléma merült fel, mivel a helyrehozatal közben a gép tubusa megsérült. Így még egy javítás szükségeltetett, amivel december 16-ára készültek el, az engedélyt pedig két nap múlva adtam ki. Igaz az értesítés csak az ünnepek után, december 29-én lett kipostázva. A terület egyébként nem maradt ellátattlanul, a Wígand téri rendelőben és a kórházban is lehetőség nyílott fogászati röntgen felvételek készítésére.

– *Minden hibát be kell jelenteni az ÁNTSZ felé?*

– Nem, csak akkor kell bejelenteni, ha annak a gyanúja merül fel, hogy bármely személyt többletdózis ért. Itt erről nem volt szó. Október előtt is javították a szóban forgó berendezés sztatikáját, ám ez nem vezetett eredményre, ezért rendeltem el az RTG berendezés leállítását, mivel csak kifogástalan röntgennel lehet dolgozni.

– *A szükséges bejelentések mindig megtörténnek?*

– Sajnos nem csak a bejelentések, hanem az engedélyeztetési kérelmek sem jutnak el hozzánk mindig. A röntgen birtoklása bejelentés köteles, a telepítése, üzemeltetése, lebontása pedig engedélyhez kötött. Arra is akad precedens a megyében, hogy engedély nélkül működik a fogászati vagy más röntgenberendezés. Ezt kívánom megszüntetni. Nem tartom magam bürokratának. Egy féléves munkám van abban, hogy átvittem az adatokat számítógépre. A múltkor történt például, hogy fél nap alatt kiadtam egy engedélyt. Hozzá kell szokniuk az üzemeltetőknek a jogszabályban előírt törvényes rendszerhez. A sikeres együttműködéshez az is szükséges, hogy az RTG berendezés átvétele előtt ne egy nappal nyújtsák be az engedélyezési kérelmüket.

–teszi–

Hogyan felvételizzünk?

Szekszárd Város Polgármesteri Hivatala Művelődési Csoportja a következő közlemény közzétételére kérte lapunkat:

A Szekszárdi Városi Önkormányzat fenntartásában működő négy középiskola – a Garay János Gimnázium, az I. Béla Gimnázium és Műszaki Középiskola, a Bezerédj István Közgazgasági és Kereskedelmi Szakközépiskola Kereskedelmi Szakmunkásképző Intézet és a Szent-Györgyi Albert Szakközépiskola és Kollégium az 1994. évi gimnáziumi és szakközépiskolai felvételi rendjét illetően a következőkben állapodott meg:

1994. február 26-án, szombaton azonos időpontban és azonos tesztlapok alapján magyar nyelvtanból és matematikából közös felvételi dolgozatot íratnak. A felvételi tételsorokat és a pontozási útmutatót a négy iskola munkaközösség-vezetői állítják össze. E dolgozatokkal maximum 25-25 (50) pont szerezhető a felvételi vizsgán. A fenti iskolák az általános iskolai eredményeket a következők szerint veszik számba: a hetedik osztályban év végén és a nyolcadik osztályban félévkor elért irodalom, nyelvtan, történelem, egy idegen nyelv, matematika és fizika osztályzatait adják össze, ezt osztják kettővel. Így az általános iskolai osztályzatokkal összesen 30 pontot lehet szerezni. A maximum 80 pont felett minden iskola a sajátosságainak megfelelően további 20 pontot adhat. Pl. további tantárgyak általános iskolai eredményeit számítja be, vagy szóbeli vizsgát szervez, vagy egyéb eredményeket preferál (nyelvvizsga, sporteredmény, szavaló verseny, énekkari tagság, stb.). Az iskolák közötti átirányításnál természetesen a tanuló csak az egységesen számított 80 ponttal jelenik meg. A tanuló abban az iskolában írja a felvételi dolgozatot, amelyik iskolát a felvételi lapon első helyen jelölte meg.

Ez az iskola március 10-ig dönt a felvételről, vagy az elutasításról. A felvételizó a második helyen megjelölt iskolában csak ezt követően számíthat elbírálásra. A felvételi dolgozatok megírásának összehangolása tehát azt jelenti, hogy ha az első helyen megjelölt iskolába nem nyer felvételt a tanuló, akkor a második helyen már nem kell újból felvételi dolgozatot írnia. A középiskolába jelentkezés határideje minden iskolában – a nem városi fenntartásúakban is – február 15. Fontos tudnivaló, hogy az általános iskolák tanulónként egy jelentkezési lapot tölthetnek ki.

Felhívjuk a szülők figyelmét, hogy gyermekeik továbbtanulási jelentkezési eljárásáról időben érdeklődjenek az általános iskolákban, illetve a kiszemelt középiskolákban.

Rejtett értékeink

Apponyi Sándor példája

Ha egyszer valaki képzeletben vagy a valóságban rangsorolja majd Tolna megye tudósait és mecénásait, minden bizonnyal az elsők közé fog kerülni e területeken Lengyel birtokosa. Az is valószínű, hogy Zuluföldön élt és dolgozott volna, már régen ünnepélyek hirdetnék évfordulóját, de erre honunk hálájából ez idő tájt éppen semmire nem futja . . .

Apponyi Rudolf francia, majd angol követ és Benkendorf Anna fia, Sándor százötven éve, 1844. január 19-én született Párizsban. Mivel már nagyapja is a diplomáciai pályán szerzett hírt a családnak, ő szintén ezt az utat választotta, de akárcsak elődje, összekapcsolta ezt a módszeres könyvgyűjtéssel. Atyja halála (1876) után már egyedül ennek élt, visszavonulva lengyeli birtokára. A Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója, Hóman Bálint így látta: „Alig tizennégy esztendős korában már határozott irányt vett gyűjtése. Édesapja, a nagyműveltségű diplomata tanácsára, gyűjtése körét szigorúan körülhatárolta s az egybehordott anyagot igazi könyvtárosként átbúvárolva, gyűjteményét könyvészetileg is teljesen feldolgozta. Érdeklődését a XV-XVIII. századi külföldön megjelent idegennyelvű magyar vonatkozású nyomtatványok kötötték le s ezeket egy életen át következetesen gyűjtve, új fogalommal – az Apponyiana fogalmával – gazdagította a könyvészet tudományát. A gyűjtés körének megválasztása a nemzeti tudomány szempontjából a lehető legszerencsésebb volt, mert az unikum-jellegű könyvritkaságoknak, egy-két lapos apró nyomtatványoknak és metszeteknek összegyűjtése a hazai könyvtárak és többi gyűjtőink erejét meghaladó feladat. Megoldására csak oly főúri gyűjtő vállalkozhatott, akinek életviszonyai megengedték Európa összes könyvesboltjának végigbúvárlását, s akit anyagi korlátok nem akadályoztak szenvedélye kielégítésében. E szerencsés körülménynek és késő öregségéig megőrzött lelkesedésének, alapos tudásának és akaraterejének összetalálkozása tette lehetővé, hogy Apponyi Sándor a maga erejéből oldja meg nemzeti könyvtárunk egyik legfontosabb feladatát, a magyar nemzet mindenkori európai helyzetét illusztráló külföldi nyomtatványok összegyűjtését. A feladatot, amit az Országos Széchenyi Könyvtár – anyagi eszközök és világot járó szaktisztviselők híján – soha megoldani nem tudott volna, Apponyi Sándor szinte a tökéletesség határáig elvégezte".



GRÓF APPONYI SÁNDOR

Hóman lelkesedése nem üres szó: külön törvényt alkottak az adományról, amely 11 nappal Apponyi halála előtt meg is jelent, s a paragrafusok között megtaláljuk azt is, amely a nemzet háláját fejezi ki. Mondanunk sem kell, hogy ez a maga területén minden idők legjelentősebb magyar gyűjteménye!

Mi, Tolna megyeiek is külön hálával hajthatnák fejet Apponyi emléke előtt. Ő volt az, aki Wosinskyt tudós pályáján elindította és támogatta, s döntően kettőjük érdeme, hogy ma Tolnánknak múzeuma van. Ehhez Apponyi Sándor hatalmas összeggel és az első gyűjtemény tárgyainak közel felével járult hozzá. Emellett – amolyan apróságként – azt az iskolát is létesítette, ahol később Illyés Gyula tanult.

Könyvtárát, amelyet nyolcvanadik születésnapja után ajándékozott a nemzetnek s amely ma is a legjelentősebb OSZK-különgyűjtemény, 1925. május 7-én vette át a Magyar Nemzeti Múzeum, Apponyi azonban – aki az év április 18-án halt meg Lengyelen – már egy másik adománnyal is páratlant cselekedett: 3327 katasztrális holdnyi birtokát is a múzeumra hagyta, annak tulajdonává tette. (Ha ma is ez tartaná fenn, aligha lennének anyagi gondjai . . .) A hálátlan utókort mindez persze nem hatotta meg: ma már nevét is csak múzeumnak vörösmárvány tábláján láthatjuk viszont meg néhány könyvben. Sem díj, sem utca, sem szobor, sem az élő emlékezet nem méltatja páratlan tetteit . .

Dr. Töttös Gábor

MÚZEUMI SÉTÁK

BUDAPEST

Ludwig Múzeum Budapest–Magyar Nemzeti Galéria
„Picasso-művek a Ludwig-gyűjteményből"
1993. XI. 18–1994. II. 20.

1993. november 18-án nyílt a Magyar Nemzeti Galériában az a budapesti Ludwig Múzeummal közösen rendezett kiállítás, amely a világhírű spanyol festő, Pablo Picasso művészetét mutatja be. A német gyűjtőházaspár, Peter és Irene Ludwig kollekciója felöleli Picasso egész pályafutásának alkotásait: az 1899-es „Édesapa" portréjával kezdődő tárlat 1972-ben, néhány hónappal a művész halála előtt készült művekkel zárul. A gyűjtemény ennek a kiállításnak a keretében kerül először teljes egészében a nyilvánosság elé, amely olyan európai nagyvárosok után érkezik Budapestre, mint Barcelona, Köln és Nürnberg. A magyar közönség eddig még nem láthatott ilyen átfogó és sokoldalú bemutatót Picasso életművéből, amelynek különböző korszakait olyan jelentős művek képviselik, mint az 1923-as *„Harlekin összekulcsolt kézzel"* vagy a késői *„Matador"*-, illetve *„Testőr"*-képek. A kiállítás egyúttal a legfőbb motívumcsoportok és a technikák sokféleségének érzékeltetésére törekszik, így a 182 kiállított mű között nemcsak jelentős festmények, rajzok és szobrok láthatók, hanem közel harminc kerámia is, valamint a tárlat szenzációi, az eredeti nyomódúcokkal együtt bemutatott sokszorosított grafikák. A kiállítás rendezője Zwickl András.

Országos Széchényi Könyvtár
„Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében"
I. 21–IV. 21.

Az Országos Széchényi Könyvtár reprezentatív kiállítással emlékezik meg gróf Apponyi Sándorról - a könyvtár nagylelkű mecénásáról - születésének 150. évfordulója alkalmából.
Apponyi Sándor 1844. január 19-én Párizsban született, s 1925. április 18-án, a Tolna megyei Lengyelben halt meg. Középiskoláit magánúton végezte, tanítója Elefánty Ferenc, egykori 48-as honvéd volt. Egyetemi tanulmányait Münchenben folytatta, ahol jogot és történelmet tanult. Diplomata család sarjaként fiatal éveit - maga is diplomata lévén - külföldön töltötte, főleg Londonban és Párizsban.
A könyvek iránti vonzódása már egészen fiatal korában megmutatkozott, első könyvét tizenéves gyermekként vásárolta Londonban, egy 1664-ben megjelent angol nyelvű Zrinyi életrajzot. A könyvgyűjtés iránti szenvedélye az évek folyamán egyre inkább fokozódott, s így sok értékes ismeretségre is szert tett. Thomas Watts-szal - a British Museum kelet-európai részlegének vezetőjével - való kapcsolata különösen nagy hatással volt könyvtára gyűjtőkörének kialakításában. Thomas Watts-nak köszönhetően a múlt században - Magyarországon kívül - a British Museumnak volt a legnagyobb Hungarica-gyűjteménye. 1876-ban Apponyi Sándor édesapja halála után végleg hazatért a Tolna megyei Lengyelben lévő birtokára. Lengyeli kastélyába került az akkor már világhírű könyvgyűjteménye is. A kastélyban két teremben helyezték el a könyvtárat, a nagyteremben a modern könyveket (angol, francia, olasz, német klasszikusokat, útleírásokat, földrajzi, történelmi műveket), a másik teremben kapott helyet a Hungarica-gyűjtemény, a hozzá tartozó szakirodalom és bibliográfiák.
Apponyi Sándor könyvtárában szívesen látta kora tudósait, kutatóit. Hungarica-gyűjteményéről - Dézsi Lajos irodalomtörténész professzor közreműködésével - annotált katalógust is készített, melyet saját költségén adott ki, s a fontosabb gyűjteményeknek ingyen küldte el.
Könyvtára gyarapításán kívül másik nagy feladat, melyre vállalkozott - Wosinsky Mór lengyeli plébános ösztönzésére - a Lengyel község melletti Török-sánc régészeti feltárásának támogatása. Apponyi Sándor a feltárás érdekében kivágatta 25 katasztrális hold erdejét, s a kutatás költségeit is fedezte. A kitartó munka eredményeként Wosinsky Mór feltárta - a nemzetközi szakirodalom Lengyeli-kultúra néven emlegetett - neolitikumbeli leleteket. Az itt feltárt értékes leletek az 1902-re elkészült szekszárdi múzeumba kerültek, ahol a mai napig megtekintheti a nagyközönség. A múzeum jelenleg Wosinsky Mór nevét viseli. Apponyi Sándor 1878-ban feleségül vette Esterházy Alexandra grófnőt, aki mélyen érdeklődött a tudományok és a művészetek iránt, maga is művészien rajzolt, s férjét mindenben támogatta.
1924 szeptemberében kelt az az ajándékozási okirat, melyben Gróf Apponyi Sándor a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának adományozta teljes könyvtárát, ahol azt mind a mai napig elkülönítve őrzik.
A nemes adományt az özvegy grófné azzal tetézte, hogy az egész kastélyt, az összes berendezési tárggyal és földbirtokkal a Nemzeti Múzeumnak adományozta.
Jelen kiállításunk bemutatja az Apponyi-család életútját, a híres Hungarica-gyűjtemény legszebb darabjait úgy, hogy a könyveken keresztül végig kísérhetjük magyar történelem legfontosabb állomásait a kezdetektől a XVIII. század második feléig. A kiállításon a látogatók megtekinthetik a Magyarországról készült legrégebbi nyomtatott térképet (Lázár deáktól, megjelent: Ingolstadt, 1528.), valamint az Apponyi-gyűjtemény legszebb kódexeit, néhány kéziratát, számos ősnyomtatványát, és szemet gyönyörködtető bibliofil könyveit (elzevireket, aldinákat), s egyéb ritkaságait.
A kiállítást színesíti a Lengyelben feltárt neolitikus kultúra pár szép darabja, valamint néhány antik görög váza, melyek annak idején a lengyeli könyvtárat díszítették.

HEVES MEGYE

Dobó István Vármúzeum, Eger
Természetrajzi kiállítás a gyöngyösi Mátra Múzeum és Nyíri Iván gyűjteményéből
(március 1-jéig)

Hatvany Lajos Múzeum, Hatvan
Gódor Kálmán festőművész emlékkiállítása
(február 28-ig)

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

Finta Múzeum, Túrkeve
„Nagykunsági barangolások"
Dr. Endes Mihály fotói és a kisújszállási Móricz Zsigmond Gimnázium madárgyűjteménye

Győrffy István Nagykun Múzeum, Karcag
„Néphagyomány, nemzeti nevelés, iskola"
rendező: *P. Bálind Mária*
(február 11–május 29.)

Helytörténeti Múzeum, Kunszentmárton
„Ásványok és ősmaradványok"
Válogatás Pardi Mihály magángyűjtő anyagából
(február 20-ig)

Kiss Pál Múzeum, Tiszafüred
Oláhné Lipták Erzsébet hímző népi iparművész (Karcag)
és Ujvárosi Péter bőrműves népi iparművész (Debrecen)

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

Balassa Bálint Múzeum, Esztergom
Mezey Mária grafikusművész (Zenta)
(február 20-ig)
Vincze László festőművész
(február 25-április 4.)

Magyar Környezetvédelmi és Vízügyi Múzeum, Esztergom
„Itt a Duna. Hol a Duna?"
Sebők Péter fotókiállítása
(február 24-március 13.)

Tatabányai Múzeum, Tatabánya
„Azok a csodálatos fegyverek"
keleti fegyverek
(február 26-tól)

NÓGRÁD MEGYE

Nógrádi Történeti Múzeum, Salgótarján
Benczúr Gyula emlékkiállítás
a Magyar Nemzeti Galéria anyagából

Palóc Múzeum, Balassagyarmat
„Palócföld - fában"
Válogatás id. Szabó István szobrászművész paraszti témájú alkotásaiból
(május 1-jéig)
„Az országcímer a népművészetben"
BAZ, Heves és Nógrád megye múzeumainak közös kiállítása

PEST MEGYE

Matrica Múzeum, Százhalombatta
„A tenger csodálatos világa"
(február 27-ig)

SOMOGY MEGYE

Kálmán Imre Emlékmúzeum, Siófok
Ungvári Károly festőművész
(március 13-ig)

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE

Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
Képzőművészeti kiállítás 1956 tiszteletére
(február)
Biedermeier szobabelsők
(február)

Óvodamúzeum, Nyíregyháza
Óvodatörténet a foglalkoztató eszközök és a játékok tükrében
(május 31-ig)

VAS MEGYE

Szombathelyi Képtár, Szombathely
Halbauer Ede elektrografikái
(február 6-ig)
Válogatás új szerzeményeinkből
(február 13-ig)
Szöllősi Endre hagyatékából
(március 6-ig)
A. Tóth Sándor festőművész
(február 11-március 20.)
Bognár Zoltán emlékkiállítás
(február 18-március 15.)

VESZPRÉM MEGYE

Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém
„Erec Israel - Izraeli tájakon"
Bárány László fotóriporter
(február 20-ig)

MAGYARORSZÁG ÉS EURÓPA

AZ APPONYI GYŰJTEMÉNY TÜKRÉBEN

Kiállítás az ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

CORVINA TERMEIBEN és az "ARS LIBRORUM" sorozat keretében

(1994. január 21-április 21-ig)

Az Országos Széchényi Könyvtár reprezentatív kiállítással emlékezik meg gróf APPONYI SÁNDORRÓL - a könyvtár nagylelkű mecénásáról- születésének 150. évfordulója alkalmából.

Apponyi Sándor 1844. január 19-én Párizsban született, s 1925. április 18-án a Tolna megyei Lengyelben halt meg. Középiskoláit magán úton végezte, tanítója Elefánty Ferenc, egykori 48-as honvéd volt. Egyetemi tanulmányait Münchenben folytatta, ahol jogot és történelmet tanult. Diplomata család sarjaként fiatal éveit - maga is diplomata lévén - külföldön töltötte, főleg Londonban és Párizsban.
A könyvek iránti vonzódása már egészen fiatal korában megmutatkozott, első könyvét tizenéves gyermekként vásárolta Londonban, egy 1664-ben megjelent angol nyelvű Zrínyi életrajzot. A könyvgyűjtés iránti szenvedélye az évek folyamán egyre inkább fokozódott, s így sok értékes ismerettségre is szert tett. Thomas Wattsszal - a British Museum kelet-európai részlegének vezetőjével - való kapcsolata különösen nagy hatással volt könyvtára gyűjtőkörének kialakításában. Thomas Wattsnak köszönhetően a múlt században - Magyarországon kívül - a British Museumnak volt a legnagyobb Hungarica-gyűjteménye. 1876-ban Apponyi Sándor édesapja halála után végleg hazatért a Tolna megyei Lengyelben lévő birtokára. Lengyeli kastélyába került az akkor már világhírű könyvgyűjteménye is. A kastélyban két teremben helyezték el a könyvtárat, a nagyteremben a modern könyveket (angol, francia, olasz, német klasszikusokat, útleírásokat, földrajzi, történelmi műveket), a másik teremben kapott helyet a Hungarica-gyűjtemény, a hozzá tartozó szakirodalom és bibliográfiák.
Apponyi Sándor könyvtárában szívesen látta kora tudósait, kutatóit. Hungarica-gyűjteményéről - Dézsi Lajos irodalomtörténész professzor közreműködésével - annotált katalógust is készített, melyet saját költségén adott ki, s a fontosabb gyűjteményeknek ingyen küldte el.

Apponyi Sándor

Könyvtára gyarapításán kívül másik nagy feladat, melyre vállalkozott - Wosinsky Mór lengyeli plébános ösztönzésére - a Lengyel község melletti Török-sánc régészeti feltárásának támogatása. Apponyi Sándor a feltárás érdekében kivágatta 25 katasztrális hold erdejét,s a kutatás költségeit is fedezte. A kitartó munka eredményeként Wosinky Mór feltárta - a nemzetközi szakirodalomban Lengyelikultura néven emlegetett - neolitikumbeli leleteket. Az itt feltárt értékes leletek az 1902-re elkészült szekszárdi múzeumba kerültek, ahol a mai napig megtekintheti a nagyközönség. A múzeum jelenleg Wosinsky Mór nevét viseli.
Apponyi Sándor 1878-ban feleségül vette Esterházy Alexandra grófnőt, aki mélyen érdeklődött a tudományok és a művészetek iránt, maga is művészien rajzolt, s férjét mindenben támogatta.

1924. szeptemberében kelt az az ajándékozási okirat, melyben Gróf Apponyi Sándor a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának adományozta teljes könyvtárát, ahol azt mind a mai napig elkülönítve őrzik.

A nemes adományt az özvegy grófné azzal tetézte, hogy az egész kastélyt, az összes berendezési tárggyal és földbirtokkal a Nemzeti Múzeumnak adományozta.

Jelen kiállításunk bemutatja az Apponyi-család életútját, a híres Hungarica-gyűjtemény legszebb darabjait, úgy hogy a könyveken keresztül végigkísérhetjük a magyar történelem legfontosabb állomásait a kezdetektől a XVIII.sz. második feléig. A kiállításon a látogatók megtekinthetik a Magyarországról készült legrégebbi nyomtatott térképet (Lázár deáktól, megjelent: Ingolstadt, 1528.), valamint az Apponyi-gyűjtemény legszebb kódexeit, néhány kéziratát, számos ősnyomtatványát, és szemet gyönyörködtető bibliofil könyveit (elzevireket, aldinákat), s egyéb ritkaságait.
A kiállítást színesíti a Lengyelben feltárt neolítikus kultura pár szép darabja, valamint néhány antik görög váza, melyek annak idején a lengyeli könyvtárat díszítették.
A kiállítás a MAGYAR KULTÚRA NAPJÁN - január 21-én - nyílik meg a nagyközönség számára.

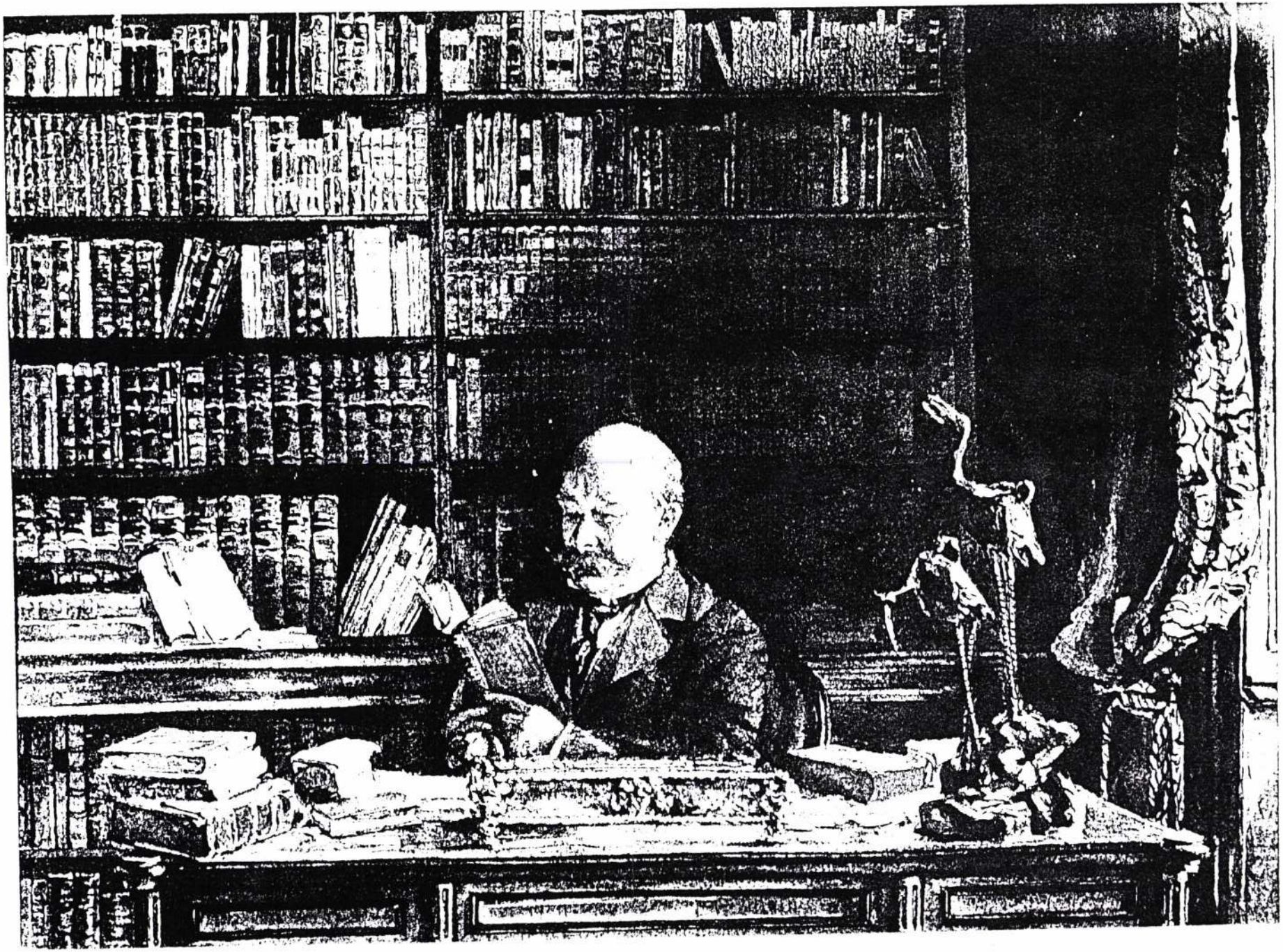

gróf Apponyi Sándor

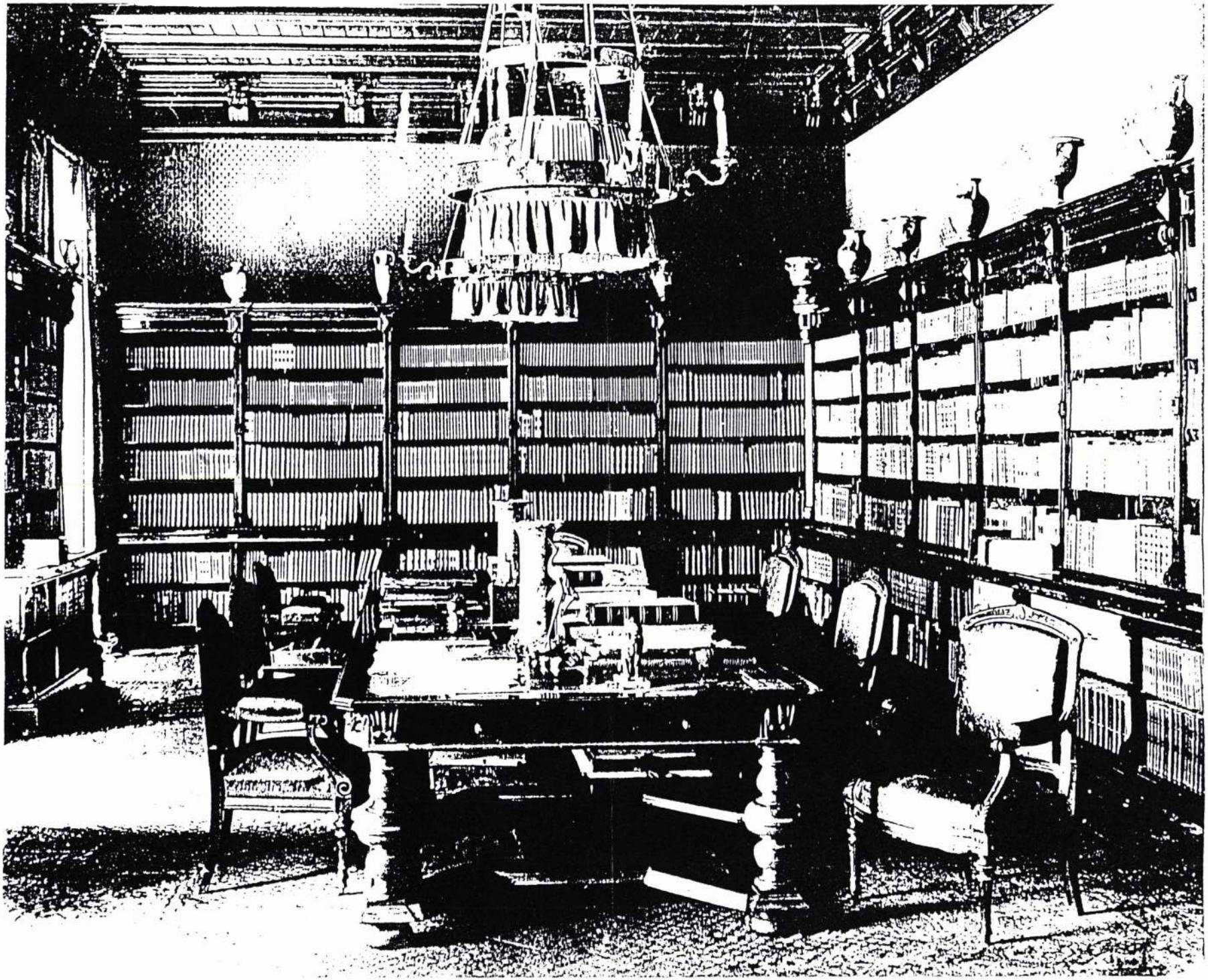

gróf Apponyi Sándor könyvtára a Tolna megyei Lengyelben

Indiai pillanatok

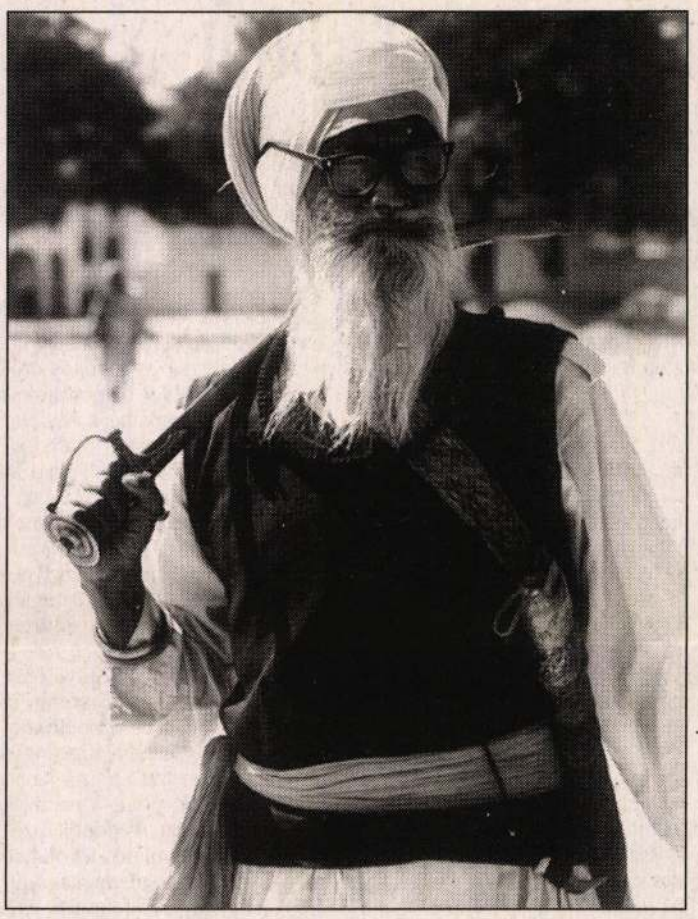

Az Indiai Magyar Intézet meghívására 16 napot töltött Indiában Kardos Tamás és Csabai István fotóművész. Útjuk célja az volt, hogy előkészítsenek egy áprilisban nyíló, Magyarországot bemutató kiállítást. Lehetőséget kaptak arra is, hogy bemutatkozzanak az indiai Fotóművészek Szövetségében.





Mint Kardos Tamás lapunknak elmesélte, régi álma vált valóra ezzel az utazással. Két és fél évvel ezelőtt, Japánból hazajövet egy napot töltött Indiában. Akkor megfogadta, hogy visszatér oda. A lehetőség most adatott meg: március 15-én jött haza jó két hetes útjáról. Ahhoz, hogy kijussanak Indiába, több vállalat, kft., cég segítségére volt szükség. (Ezúton is köszönetet mond támogatóiknak.)

Hogyan is telt ez a tizenhat nap? Delhi belvárosában, a Jampat szállóban volt a „főhadiszállás", innen indult dolgozni. Reggeltől estig ment, fotózott, kereste a témát. Az pedig volt bőven. Izgalmas világ tárul ott az európai ember szeme elé. Többféle arcot lehetett például fotózni, mint Európában. Érdekes az utcai ruházet is. A hagyományostól a legutolsó divatig minden látható. Régi harci öltözékben ugyanúgy sikerült lencsevégre kapni embereket, mint száriban. – A téma sokasága vonzott – mondta Kardos Tamás, amikor arról kérdeztük, miért akart visszatérni Indiába. – Mint fotóst, az érdekelt, amit itt láttam.

A 16 nap alatt rengeteg élmény gyűlt össze. Sok olyan, amelyeket nem őriznek képek, és sok olyan, amelyet sikerült megörökíteni. Amelyek megpróbálják visszaadni a lehetetlent: India hangulatát. Amelyben benne van az emberek kedvessége ugyanúgy, mint az alkudozások a bazársoron, a szegény ember bánata összetört kerekű riksája felett.

Összeállításunk Kardos Tamás anyagából készült a hazatérés utáni napok első válogatásából.





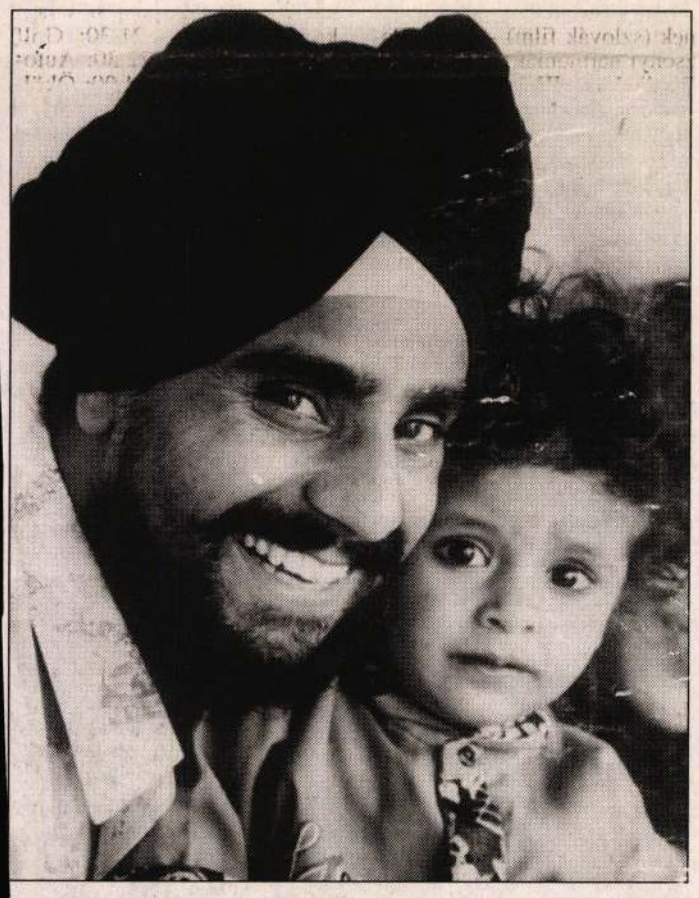



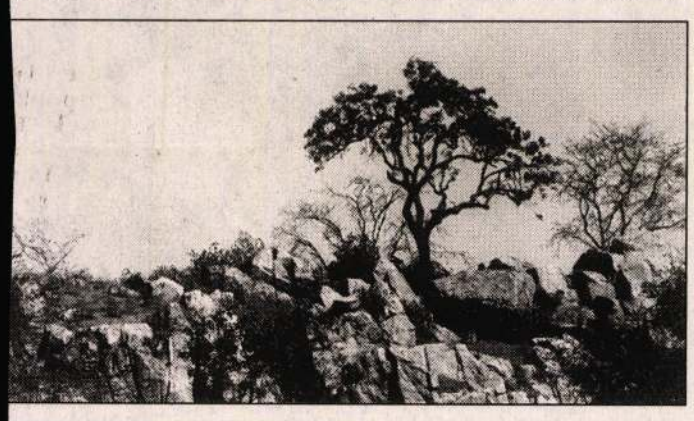



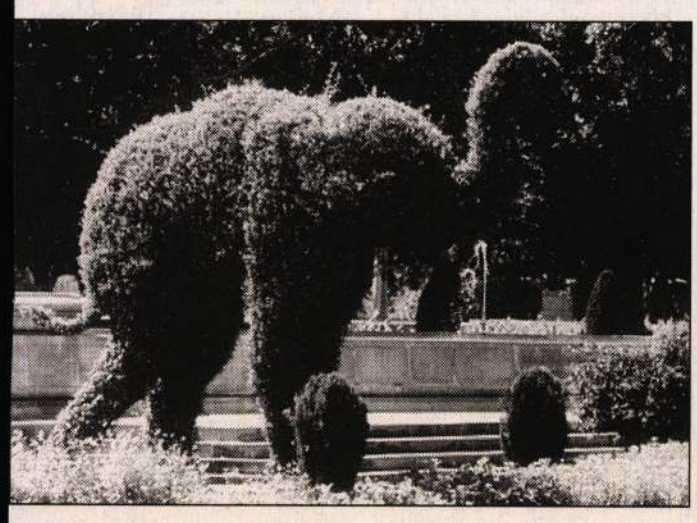



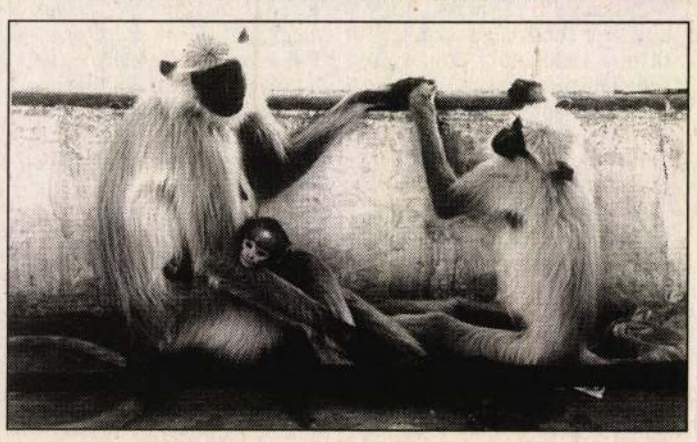

Apponyi, a mecénás

Hungarica-gyűjteménye világhírű

Aligha emlékezhetnénk méltóbban a százötven évvel ezelőtt született gróf Apponyi Sándorra, mint hagyatékának kiállításával. Az Országos Széchényi Könyvtár ezért most egy olyan válogatást mutat be az Apponyi-gyűjteményből, amely felvillantja tudós-mecénás arcképét, történészi, filozopteri, bibliofil tevékenységét, könyv-, metszet- és régészeti gyűjteményét, életművét.



Szabács várának ábrázolása Schedel krónikájából (1493)

A könyvtár Corvina-termeiben és az azt körülvevő folyosó vitrinsoraiban április 21-ig látogatható Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében című kiállítás. És e különleges alkalommal megmutatják a látogatóknak azt a termet is, amelyet Apponyi Sándor könyvtárának bútoraival rendeztek be.

Arról a könyvtárról, Hungarica-gyűjteményről tudhatunk meg egyet s mást e kiállításon, amelynek méltán volt, van (a mai napig) világhíre. Hiszen az Apponyi gróf által gyűjteményéről összeállított annotált katalógust mind a mai napig hivatkozásul használják a világ nagy antikvár cégei.

Könyvszeretetét, művészetek iránti érdeklődését családi örökségként hozta magával Apponyi Sándor Egyik őse, Apponyi Antal György 1774-ben huszonhatezer kötetes könyvtárat hozott létre Bécsben. Később a könyvtár Pozsonyba került, és két évtizeden át közgyűjteményként működött. az a könyvtár, amelyet Apponyi Sándor élete során összegyűjtött - és teljes egészében a nemzet könyvtárára hagyott - felbecsülhetetlen értékű nemzeti kincs. Gyűjtötte a magyar szerzők külföldön, idegen nyelven megjelent munkáit, valamint az idegen szerzők külföldön idegen nyelven megjelent olyan műveit, amelyek Magyarországról szóltak vagy magyar vonatkozásuk volt. Ez a Hungarica-gyűjtemény háromezer nyomtatott művet tartalmaz, köztük száznál több XV. századi ősnyomtatványt, kódexet. Ezek egy részét az 1882-es Országos Iparművészeti Múzeumi kiállításon a nagyközönségnek is bemutatta.

Amikor gyűjteményét megalapozta, még Párizsban, Londonban élt, Párizsban is született, ahol apja a Habsburg Birodalom nagykövete volt. Müncheni jogi és történelmi tanulmányai után ő is diplomáciai pályára lépett. Párizsban, Londonban nagykövet édesapja mellett teljesített szolgálatot. Apja halála után hazatért a Tolna megyei Lengyelbe, a családi birtokra, és ezentúl csak a gyűjtésnek és a tudományos munkának szenelte életét. Ebben az elhatározásban támogatta felesége, a festői tehetséggel megáldott Eszterházy Alexandra.

A világhírű Hungarica-gyűjtemény mellett ritkaságok, bibliofil könyvek és a négyezer kötetes korabeli történeti, szépirodalmi munkákat tartalmazó családi könyvtár, első kiadású Voltaire-, Shakespeare- és Goethe-kötetek sorakoztak a gróf lengyeli birtokán. Ezt kiegészítette ezer darabos metszetgyűjteménye, különösen a török kiűzését követő időkből, Thököly és Rákóczi korának gazdag képi feldolgozásával. És Apponyi Sándor szerezte meg a legrégebbi Magyarországot ábrázoló térképet, Lázár deák munkáját, amely 1526-ban Ingolstadtban jelent meg.

A gróf tudományok iránti vonzalma a régészet területére is kiterjedt. Támogata birtokának plébánosát, Wosinsky Mórt régészeti kutatásaiban Lengyelben, melynek eredményeképpen világhírű újkőkorszaki kultúra tárult fel. A kutatások később egész Tolna megyére kiterjedtek, újabb, későbbi korokból származó leletegyüttessel gazdagítva a tudományt. Apponyi és Wosinsky kezdeményezésére épült meg a szekszárdi múzeum, ahová a régészeti anyag is került.

Apponyi gróf teljes könyvtárát 1924-ben Széchényi Könyvtárnak adományozta, s néhány hónappal később, 1925 áprilisában meghalt. A nemes adományozást az özvegy grófné folytatta, a Magyar Nemzeti Múzeumra hagyta a kastélyt teljes berendezéssel és a földbirtokkal együtt. **(Kádár)**



Zrínyi Miklós, a szigetvári hős, ahogy egy Wittenbergben kiadott Hungaricában látható (1587)

Az elhalkult bölcsődal

Magyar családok a család évének küszöbén

Minden emlősállat tud úszni, csak az embert kell megtanítani rá, mert mire vízhez jut, az ösztönös tudás eltompul. Valahogy így van ez a családi élettel is: mióta ember él a Földön, családi kötelékben él – mindegy e szempontból, hogy nagy vagy kis családban, törzsben, nemzetségben; páros házasság vagy többnejűség, többférjűség kötelékében – mindenesetre vérségi, rokoni köteléken alapuló közösségben, amely az egyénnek biztonságot, megtartó erőt, a gyermekeknek az életre szóló felkészítést, a rászorulónak gondozást adott.

És most, a tudományára oly büszke XX. század végén ott tartunk, hogy a családi életet éppúgy tanítani kell, mint az autóvezetést vagy a betűvetést.

A család – egyre több család – nem tudja már átadni önmagát példájával, légkörével, összetartó erejével. Miért is? Mert ez a milliókat pusztító, öldöklő évszázad nemcsak két világháborút hozott magával, hanem hatalmas technikai fejlődést is, s ezek együttvéve sok fészket lángba borítottak, s a riadtan felröppenő magányos madarak égő tollazattal hullottak a hamuszínű ég alá. Anélkül, hogy tudták volna, mi történik velük.

Tudta azonban a „szociológia atyjának" nevezett nagy elzászi, *Durckheim*, aki már a múlt században bebizonyította, hogy ahol erőltetett, gyors iparfejlődés megy végbe; ahol emberek tömegesen kénytelenek megtartó környezetükből elvándorolni, ott szétesnek a családok, s utóbb szaporábban arat a halál, kivált a meghívott halál; s az idegenben talált társsal – ha adódik is ilyen – nehéz összeszokni, sírig tartó szövetséget kötni, különféle szokásokat összehangolni, s mindezt az egykori nagycsalád holdudvara nélkül.

Nálunk, Kelet-Közép-Európában a politikai és gazdasági vezetők aligha ismerték Durckheim téziseit, s ha ismerték volna is, nem törődtek vele. Építeni akartak egy – nem emberekre szabott – álmot, s az erő feletti terhelésbe egyén és közösség belerokkant.

Főként az első tíz esztendőben. Később már, mint az igába fogott, sokat vert versenyló, megadta magát, és örült ha elegendő zabot kapott.

Tömegek vándoroltatásán, ingázásán túl volt ennek az építésnek még egy vetülete. Háborúktól kifosztott, de egyébként is szegény ország voltunk, ipart kellett teremteni – „ex nihilo", azaz a semmiből, mert se nyersanyag, se energia –, szükség mutatkozott a szakképzetlen munkaerők sokaságára. Honnan? A lakosságnak csaknem tízszázalékos háborús vesztesége után? Itt voltak a nők. Már úgyis hozzászoktak, hogy két háború idején helyettesítsék a hadbavonult férfiakat; azt is, hogy tömegével maradtak pártában a legszebbek is, mert a hősi halottak már nem házasodnak. De ekkor már a családanyákat vonta ki a munka kényszere a családból.

Megtörtént volna ez békés viszonyok között is, hiszen a technikai fejlődés kényszere is kényszer: ha már nem kellett vizet hordani a kútról, szecskát aprítani tűzhöz, kenyeret dagasztani; még gyermeket sem kellett tízet szülni, hogy két-három életben maradjon, akkor munkával kell kitölteni az életet, mely maga is hosszabb tartamú lett, és mindenki vágyik biztos nyugdíjra. Minden fejlett iparú országban tömegesen lettek önálló keresők a nők, mégsem olyan életkori szerkezettel, mint Kelet-Európában. Nem zsenge kortól öregségig. Hanem férjhezmenetelük előtt, gyermekeik felnevelése után. (Ezért is mennek később nyugdíjba.)

Nálunk azonban egybeesett a népesség nagyarányú vándorlása és a nők teljes idejű, sőt gyakran ingázó, három műszakos munkavállalása; és nemzedékek nőttek fel úgy, hogy nem az anya szeretetteljes közelsége készítette föl őket minden további emberi kapcsolatra.

Az egyedeire bontott családot csak a legerősebb akarat és szeretet tudta együtt tartani. Szerencsére a többségé ilyen maradt. Ám a szétesett családok vészjósló jelei már évtizedek óta mutatkoznak a társadalomban: népesség fogyása, a válások sokasodása, az öngyilkosságok világrekordja, a középkorú lakosság halálozási gyakorisága, fiatalok veszélyeztetettsége. Ezért került sor írók, szociológusok, pszichológusok mentőszerű figyelmeztetése nyomán olyan könnyítésekre, mint a gyes, a gyed, az anyák három műszakjának megszüntetése, az éves szabadság növelése a gyermekek száma szerint. Csakhogy közben elhalkult a bölcsődal, s aki ma sem részesült benne, nem tudott mit továbbadni.

Tanítani kellett hát a családi életet. Nevelni rá felnövőket. Hol? Az iskolában. Lehet-e? Olyan ez, mintha a focipályán tanítanánk az úszást. Aki otthon rosszat látott, vagy semmit sem látott, megtanulja-e majd, mint a matematikát?

Sok kétellyel, botladozva, de elkezdődött ez a reménytelennek látszó munka. Végtére jó pedagógusok sok csodát tettek már. És nagyon erősen, a kutatás, tapasztalatszerzés és a közös erőfeszítés örömével kapcsolódott bele ebbe a munkába a Magyar Pedagógiai Társaság családpedagógiai szakosztálya. Tagjai ki merték mondani – ami 25 évvel ezelőtt még merő eretnekségnek számított –, hogy a család a társadalom alapsejtje; romlása pedig az egész közösség betegségének tünete is, oka is, végzete is.

A család évét köszöntve idén év elején megint összeült a szakosztály. És a beszámolókból kiderült, hogy a „családpedagógia" nagy utat tett meg, s halad tovább. Tantárgy lett a pedagógiai főiskolákon, védőnőképzőben; és több általános iskolában megjelentek a „családpedagógusok", a bajban lévő felnőttek és a veszélyeztetett vagy csak egyszerűen problémás, nehezen alkalmazkodó gyermekek gondviselői.

Amint a beszámolókból kitűnt, a gyerekek, a legnehezebben kezelhetők is, bíznak a családpedagógusban, őszintén kiöntik a szívüket előtte; szüleik pedig örülnek, hogy valaki meghallgatja őket, és tanácsot ad. Mert egyre több az infantilis szülő, aki nem érett felnőtté, s aki elvárja a családpedagógustól, hogy náluk betöltse a családfő szerepét.

Elmondták, hogy több manapság a veszekedés, nézeteltérés a szülők között, mint korábban (valószínűleg a növekvő gondok miatt); feltűnően erősödött a testvérféltékenység; és még mindig ritka a tapintatos, a gyermekre tekintő válás is. Az egyedül nevelő szülők száma is meghaladja az elváltakét. Nem ritka, hogy a házastárs külföldön vállal munkát, mert itthon nem kapna.

A családpedagógus sokszor fog össze pszichológusokkal, orvosokkal, lelkészekkel, szociális munkásokkal, hiszen ő az iskolához van kötve, ám sok család azután is támaszra szorul, miután a gyermek már kinőtt az iskolából.

A család évében vagyunk. Az ENSZ kijelölése arra mutat, hogy a családdal kapcsolatban világszerte akadnak gondok. Máshol másfélék. De nekünk itt és most meg kell tennünk a tőlünk telhetőt, mert a tét óriási. Népünk jövője forog kockán.

Bozóky Éva

Szórakoztatás televíziós módra

Beszélgetés Szalay Károly stúdióvezetővel

A nevetés megszépít. Föleemel a mindennapok szürkeségéből. A modern lélektan szerint „gyógyír". A nevető ember elfeledi bújját-baját, egyszóval jól érzi magát. A pozitív élmény befogadójának biztonságot, egyfajta emelkedettséget nyújt.

A Magyar Televízió Szórakoztató Műsorok Stúdiója néhány esztendeje megszűnt. Idestova egy esztendeje – éppen a nézői igények „követelték ki" – ismét önálló stúdióként üzemel.

Szalay Károly stúdióvezetőt kérdeztük:

– *Milyen újdonságokkal lepik meg közönségüket?*– hónapról hónapra, hétről hétre újabb és újabb műsorokkal jelentkezünk. Számunkra az a fontos, hogy tudjunk újítani. Megszámolta-e valaki, hogy egy esztendő alatt legalább ötven vadonatúj produkció született nálunk? A legfrissebbek között hadd említsem a Nevetni kell című. Tervezünk tematikus kabarékat, megújul az Uborka és a Szeszélyes évszakok. Szeretnénk, ha a határainkon túl élő humoristák is szerepelnének nálunk. Így jelen lesznek a szlovákiai magyar, az erdélyi humoristák is.

Hamarosan indul Hangárverés című vegyes műsorunk, amelyben a játéktól, a népzenétől a dzsesszig minden megtalálható lesz. Havi negyven percben felidézzük a nagy operett-produkciókat archív felvételek segítségével. Az egyéni elődóestek szereplői: Demjén, Korda György, Zalatnay, Kovács Kati, Tolcsvay, Gergely Róbert. Minden hónapban jelentkezik a könnyűzenei híradó, Juhász Előd Zenebutikja, Népzenei híradó, vasárnap délelőttönként Nótatévé, cigányzene. A népzenei bemutatók közül kiemelkedik a doromb „bemutató", valamint – ilyen még nem volt! – a szájharmonikafesztivál. Jelentkezik táncfórum is, amely a szalontáctól a balettig láttatja a táncokat. Új játék a Fogadjunk és a Zsákbamacska.

– *A közönségkritikák között szerepel a kérdés: a külföldi modellek utánzása helyett hazai produkciókat szeretnének látni a Magyar Televízióban.*

– Jogos kívánság. Manapság mindenki annyi külföldi adást nézhet, amennyit csak akar. Keressük a hazai tehetségeket. Ily módon egyfajta mecénási szerepkört is fölvállalunk.

A nemzeti, közszolgálati televíziózás híveként a tíz-tizenöt millió magyarul beszélő számára szeretnénk értékes műsorokat nyújtani.

E. K.

A tengerhez fut a vonat

Miből lesz az Esti Kornél?

Ritka dolog, hogy egy ilyen szép, finom erotikával átszőtt, romantikus film forgatásán a stáb tagjai jobbra-balra dőlnek a nevetéstől. A szó szoros értelmében „dőlnek", ugyanis az egyik technikus egy fácskával a kezében orrabukik a síneken, amikor a rendező intésére görnyedten beleszalad a felvételbe. Ő ugyanis „a sínek mentén álló fácska", aki – időnként – társaival együtt elbotladozik a vagon mellett, kamera előtt. Ugye tetszenek érteni? Ettől a moziban majd azt fogjuk látni, hogy megy a vonat.

A kalapos, elegáns hölgy *(Gáti Kati)* és az ifjú Esti Kornél *(Erdély Mátyás)* úgy nevet a századfordulós vasúti kocsi ablakában, hogy félbe kell szakítani a próbát. Közben fúj a szél, plusz egy-két fok lehet: kivételesen még a művésznő dekoltázsára is dermesztő ránézni. A filmjelenetben ugyanakkor nyár van, 1903 nyara, amikor az ifjú költő elindul a tengerhez.

Így készül ma egy magyar mozi. Kevés pénzből gyönyörű film. Merthogy az Esti Kornél szép és igaz lesz, arra biztosíték Kosztolányi Dezső novelláin kívül a színészválasztás (*Máté Gábor, Igó Éva, Gáti Kati, Pap Vera, Benkő Gyula, Dunai Tamás* és a többiek) valamint a két fiatal társalkotó: *Pacskovszky József* rendező és *Gózon Francisco operatőr*.

A film költségvetését a rendező, az operatőr és a gyártásvezető olyan módszerekkel csökkentette a felére, amelyek nem befolyásolják az alkotás minőségét. Végül is az a fontos, amit vásznon mi látni fogunk. Ha mi el fogjuk hinni, hogy az a századfordulós vonat a tenger felé fut, akkor nem számít, hogy csak technikusok botladoztak fácskákkal kezükben a kamera előtt. (Minden vállalkozó példát vehetne arról, hogyan lehet olcsósítani egy beruházást: a szokásosnál kisebb létszám, új gyártási módszerek, megfeszített munka.)

– Az átlagosnál jóval kisebb honoráriumot kaptam én is – mondja Máté Gábor (Esti Kornél) –, de ezért a szerepért, ezért a filmért vállaltam. No, meg Kosztolányiért, akinek a műveiből összeállított estemet számos alkalommal láthatta is a közönség, és láthatják még többen majd a televízióban. A film egyébként fiatal és az idősebb Esti Kornél egy-egy vonatútjáról szól és találkozásaikról lányokkal, asszonyokkal, a szerelemmel és az elmúlással...



Esti Kornél szerepében Máté Gábor

A film, a szerelem különböző korszakairól is szól. Az egyik jelenetben Esti Kornél régi szeretőjével *(Rudolf Teréz)* találkozik. Szeretni akarják egymást, de más minden kihűlt köztük. Gyönyörű lakásban, ódon bútorok között, korabeli ruhákban játszanak a színészek...

– A régebbi korszakokban játszódó filmek mindig drágábbak, mint a jelenkoriak – jegyzi meg *Kormos Andrea* gyártásvezető. – Ezért is vagyunk nagyon hálásak szponzorainknak, a MÁV Rt.-nek és a HUNICOOP Kereskedelmi és Lízing Rt.-nek, valamint a filmről hírt adó újságoknak, amelyek segítenek abban, hogy megszülethessen egy új magyar film. Kosztolányi műveiből már filmvászonra került néhány nagy siker – Pacsirta, Édes Anna, Aranysárkány – reméljük ezt a sort folytatja az Esti Kornél.

A forgatáson a fák újra és újra elszaladnak a vagon előtt, hogy filmszalagon majd derűsen zakatoljon a vonat a szerelem, a tenger, az élet felé.

V. G.

ÁPRILI József marványozó

B. Bartal M. Komárom
templomai Komárom, 2001. 56.

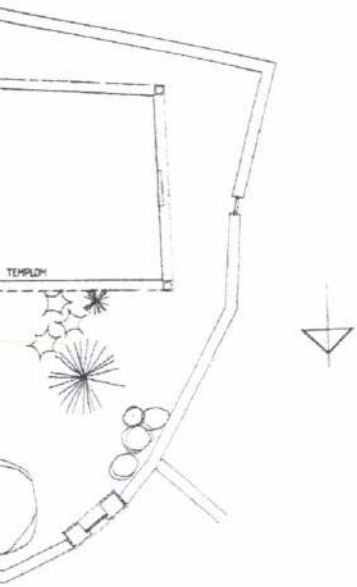

tes helyszínrajza, 2000

nléki helyreállítását az 1977-ben leadott
ttük. Hamar meg kellett azonban tanul-
efejezett, napi karbantartásáról gondos-

M.D.K.

Apponyi Teréz gr.-nő

"A kis tanuló" és "Rejtély kisasszony" c. rajzainak repr.-óit hozza a lap a "Mentőkéz" c. mellékletben.

Magyar Salon, Bp. 1901. évf. febr. és márc. havi példányok közé kötött melléklet.

Aprili József

Schittaui /süttői/ kőfaragómester

Budapest régiségei, a történeti muzeum évkönyve
XVII. évf. 1956. 314 l

Apponyi Teréz

"Kérek tejet" cimmel kisgyermeket ábrázoló rajzát hozza a lap.
Repr.

Otthon, Bp. 19ol. febr. hó.
2. füzet.

megirva

Apponyi Rudolf gr.
festő

l.

Arverési közlöny

~~1934. apr.~~

3. ~~rk. szám~~

u. o.

1934. dec.

8. rk. 4.

Kitonics János:

ehellig látható s
Körszakálla fekete;
barna s feketepe
Felirata alól:

Qvi solus met
dirigit Hunga

s a kép körül:

Magister Ivan
Suae Amiōr L

Vászon, méretei
Gr. Csáky László

Apponyi Rudolf gr

(1802–1876)

rajzolo

Gavarni Paul utan

3 tollrajz egy Eredba

Arv. Közl.

72. n. 1934. dec.



Törv. védve.

HUNGÁRIA-GYÓGYFORRÁS-
VIZZEL KÉSZÜLT KÉTSZERSÜLT

Budapest, 1932 VI. 27 – VIII.

Szállitó-jegy

Nagys.

T. Dr. Szentvány úr

		Ár	Pengő	fillér
	drb. sütemény reggel			
	„ „ délután			
	„ jour kenyér			
	„ „ sütemény			
	kg. fehér kenyér			
14	„ félbarna kenyér		6	16
	„ rozskenyér			
	„ Graham kenyér			

Szetre

1932 VIII 30

TELEFON:
Aut. 69-3-33.

GROSS MIHÁLY
finom fehér sütődéje
I., HORTHY MIKLÓS-ÚT 43.

Apponyi Rezsőné grófnő

iparművész

Erie iparművészeti szalon kiállitása - a Kecskeméti utcai Csekonics-palotában - részt vesz:
roppant kedves törkölyös készlettel.

Nemzeti Ujság
1930.V.18.

Apponyi Rudolf gróf

festő

1812 – 1876.

Ez helyes

14. Előkelő keleti fiú és arab volgája,

vízf. papír 27×26 cm

Párisban majd Londonban kiszerelte

20.– P

Almásy Teleki XII. 1943.

Fia Apponyi Sándor volt a Kúvári bibliográfus

LLUSZTRÁCIÓK

a monarchiát

Révai Lexikon!

Mag. Akv. és Pantf. Egyes.

Hiányok

1–4, ~~11~~, ~~15~~,
17, 18, 19, 20,
21, 22,

gr. Apponyi Sándorné

Katona Nándor tanitotta festeni és rendezte meg a Szépmüvészeti Muzeumban a müvész festményeiből a kiállitást. Az egyik képet a Szépmüvészezi Muzeum megvásárolta.
A lap bemutatja a müvésznő férjéről készitett arcképét.
Repr.

A HÉT, Bp. 1926. szept. lo.
II. évf. 8. sz. 3. lap.

gróf Apponyi Rezsőné

iparmüvész

"Eris" iparmüvészeti és lakberendezési kiállitás a gróf Csekonics-palotában - részt vesz:

Velencei székek és runafogasokkal.

Nemzeti Ujság
1930.V.11.

MDK

Gr.Apponyi Sándorné

Fenyő erdő, paszt.

Dülő ut, paszt.

Szérüskert augusztusban, paszt.

M.Képzőművésznők E. 9. kiáll. N.Szal. 1917. ápr. 7. l.

gr. Apponyi Sándorné

"Két kiállitás" cimmel a Nemzeti Szalonban rendezett tárlatról a Művészet c. rovatban közölt kritika az itt felsorolt művészeket és munkáikat tartja figyelemre méltónak: Boemm Ritta "rég ismert kvalitásos művei", Glatzné Widder Mária "egy delikát szinben tartott gyümölcs-csendélete", L. Popper Aranka "jó, napos, piros reflexben fürdő erőteljes megoldásu aktja", Bükkerti Mariska "csendéleteinél kevésbé banális temploma -intérieurrel", Dolányi Ida "erősen Benczuros rózsákkal, gr. Apponyi Sándorné "Katona Nándorra emlékeztető tájképekkel", K. Madarász Adeline "jó ceruzarajzokkal", Czóbel Margit "ügyesen variált, stilizált apróságokkal szerepelnek és válnak ki.

A HÉT, Bp. 1917. ápr. 22. XXVIII. évf. 16.sz. 255. lap.

Apponyi Sándorné gr

festō

l.

M. Bibl. Szemle

1925. 72. l.

Temesvár – Gyárvárosi népkert.

X. 173

Apponyi Sándorné

MDK

Aratás után, pasztell

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

gr.Apponyi Sándorné
Piniák, paszt.
Aratás után, paszt.

Magy. képzőművésznők egyesülete VIII. kiáll. N.Szal.
1916. márc. 9 l.

Apponyi Sándorné gr

Mucsarok
1915. tav. kiall. 111.

Arakás után
- parsell

~~Agyagkarika, Kőrös IX. 85.~~

Vallás- és közokt. m. kir. miniszter

X. 61, 64, 65, 67, 73, 75,

Apponyi Sándorné grófné

1916. márc. MKE Kiáll.
N. Szalon

Piniák, pasztell.
Arátás után, pasztell.

Felirat 1667-ból való harangon

VI. 27.

Apponyi Sándorné

Festő

Bpest.

Múzsarnok

1915. tav.

grof. A p p o n y i S á n d o r n é.

1916. Magy.Képzőművésznők VIII.kiáll.

Piniák,paszt.
Aratás után,paszt.

1917. Magy.Képzőművésznők IX.kiáll.

Fenyőerdő,paszt.
Dülő ut,paszt.
Szélüskert augusztusban,paszt.

Nemzeti Szalon

Apponyi Sándorné
grófné
Pestő

Nemzeti Szalon

Apponyi Sándor gyűjtő

Siker vagy botrány?

Egy hónappal ezelőtt jóformán még a vízcsapból is az a hír folyt, hogy a hazai privatizáció legsikeresebb, példaértékű története zárult le a Magyar Távközlési Részvénytársaság (Matáv) 30 százalékának értékesítésével, a MagyarCom konzorcium színre lépésével. Akadt, akit a nagy öröm annyira elragadtatott, hogy a Matávban már a világ legjelentősebb távközlési cégét látta, illetve emlegette. Ez ugyan önmagában nem lenne baj, legfeljebb nevetésre ingerelné az embert. Gond azzal van, hogy a „legjelentősebb" vállalatról szóló mondat igencsak negatív tartalmú szövegkörnyezetben hangzott el. Mégpedig válaszként arra a kérdésre, hogy a – 875 millió dollár értékű – szerződés aláírásakor miért nincs jelen a Matáv vezérigazgatója. Ekkor ugyanis a jelek már arra utaltak, hogy *Horváth* Pál körül „valami nincs rendben", és azt is sejteni lehetett, némelyek vezércserére készülnek. Aztán lassacskán kiderült: egyesek kifogásolják a távközlési cég felső vezetésére vonatkozó menedzserszerződésekben szereplő végkielégítési összegeket, ami miatt vizsgálatot indítanak a vezérigazgató ellen.

Kálvária

Az igazi kálvária ekkor kezdődött: a privatizációs szerződés aláírása alkalmából rendezett sajtótájékoztatón – a vadonatúj amerikai és német tulajdonosok jelenlétében – hangzott el: a vizsgálat idejére felfüggesztik állásából a Matáv vezérigazgatóját. Csakhogy hiba csúszott az eljárásba, hiszen az érintettet „elfelejtették" erről tájékoztatni az illetékesek. Igaz, megbízott ügyvezetőről pillanatok alatt gondoskodtak, mint ahogy az inkriminált menedzserszerződések felülvizsgálatát is megkezdték sebtében. Egyúttal közölték: pályázatot írnak ki a vezérigazgatói székre – bár Horváth Pál megbízatása még több mint másfél évre szól –, ám ha a vezérigazgató vétlennek találtatik az ügyben, lehet, hogy őt is meghívják majd a zártkörű pályázatra.

Heteken keresztül gyakorlatilag ennyi volt a sikerprivatizáción átesett Matáv újkori története, hiszen azok, akik felfüggesztették (?) állásából a vezérigazgatót, a későbbiekben mély hallgatásba burkolóztak. Nem tartották meg a helyzet tisztázása érdekében ígért sajtótájékoztatót, nem írták ki a vezérigazgatói pályázatot, majd arról is elfelejtették (?) megfelelő módon tájékoztatni a sajtót, kvázi a közvéleményt, hogy Horváth Pál semmiféle törvényszegést nem követett el a menedzserszerződések ügyében. Ez azonban nem vethetett gátat a hírek kiszivárogtatásának, sőt annak sem, hogy – bizonyára többkevesebb valóságtartalommal is bíró – pletykák kapjanak szárnyra. Például az: valaki(k)nek érdekük fűződött az álbotrány kirobbantásához; az egész ügyet az azóta az ÁV Rt. éléről eltávozott *Szekeres* Szabolcs ellen fújták fel, de valójában megvan már Horváth Pál székének is az új tulajdonosa.

Tévedés

Úgy tűnt tehát, a menedzserügy az elhallgatás révén „kimúlt", és az ÁV Rt., vagy valaki-valami más most már tényleg azt mondja: tévedtünk, elnézést kérünk, borítsunk fátylat az egész cirkuszos történetre. Ám azok, akik erre számítottak, óriásit tévedtek. De tévedett a közlekedési, hírközlési és vízügyi kérdésekért felelős miniszter is, amikor – a menedzserszerződések jogszerűségéről kiszivárgott hírek után – újabb kifogást hozott fel a Matáv-vezetés ellen. E hét elején ő már az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal, az EBRD-vel és a Világbank leányintézetével, az IFC-vel kötött 90 millió dolláros Matáv-szerződést kifogásolta, mondván: a távközlési vállalat menedzsmentje a privatizálás előtt úgy adta át a cég pár százalékos tulajdonát jelentő részvénycsomagot a két nemzetközi pénzintézetnek, hogy azzal meghiúsította az állam és a privatizálásban részt vevő befektetők ellenőrzési jogát e részvénypakett fölött.

Persze a tévedést akár baklövésnek, akár vagdalkozásnak is lehetne nevezni, hiszen a miniszter „csak" arról nem beszélt, hogy a szerződésre előzőleg valamennyi illetékes főhatóság áldását adta, sőt, a hírközlési tárca magas rangú tisztségviselőjével is képviseltette magát az ünnepélyes aktuson. A tévedést tetézi, hogy Schamschula György „elfelejtette": a 90 millió dolláros szerződés jócskán növelte az éppen eladósorban lévő Matáv értékét – ráadásul a két igencsak jó hírű pénzintézet ellen aligha lehetett bármely befektetőjelöltnek kifogása –, illetve a pénzt nem úri passzióból vette fel a Matáv, hanem azért, hogy be tudja fejezni hároméves fejlesztési programját. A tévedésért azonban az elmúlt napokban jócskán megkapta a magáét a különböző újságok hasábjain a miniszter. Ekképp az újabb Matáv-ügyet is el lehetne felejteni, csakhogy legalább még egy megvilágosulatlan kérdés áll – immár egy hónapja – a háttérben.

Éppen ideje tehát, hogy az kerüljön előtérbe, vajon érvényesek-e azok a döntések, amelyek Horváth Pál nem hivatalos felfüggesztése után a két vezérigazgatós Matávnál születtek? Egyáltalán születtek-e döntések, vagy az exlex állapot miatt egy hónapja semmi nem történt a magyar távközlés fellegvárában?

A csönd mindenesetre gyanúsan nagy a Matáv háza táján. Sem a menedzsment, sem az új tulajdonos nem szólal meg. Ezért csak remélni lehet, hogy nagyobb hírverés nélkül megkezdődött az az irdatlan nagy munka, amelyet a Matáv-tender győzteseként az amerikai és a német befektető felvállalt. Nem szabad ugyanis elfelejteni, hogy az egész Matáv-privatizáció középpontjában a fejlesztéseknek és nem a botrányoknak kellene állniuk, hiszen a tendergyőztesek vállalták: 1996-ra a telefonigénylők 90 százalékát fél éven belül vonalhoz juttatják, illetve Budapestet a régió távközlési centrumává teszik. Ha így van, reménykednünk kell abban is, hogy az elmúlt hónapban nem született olyan döntés, amelyet a lassan hadivá váló Matáv-állapotok miatt semmisnek kellene tekinteni.

Krónika

Ám ha persszimistán közelítünk a kérdéshez, akkor el kell gondolkozni azon, mit tehetnek ezek azok az új tulajdonosok, akik belépésük pillanatától csak a botránykrónika újabb és újabb fejezeteit lapozgathatják ahelyett, hogy a lapok a 875 millió dolláros befektetésük jelentőségéről cikkeznének. Mert ma már akad, aki azt mondja, ebben a helyzetben azon sem csodálkozna, ha a MagyarCom szereplői megunnák a perpatvart, s elejét véve egy esetleges újabb cirkusznak, sarkon fordulnának, illetve az első adandó alkalommal megszabadulnának Matáv-részvényeiktől. Tehát azt is elfelejtenék, hogy valaha itt voltak.

Pató Zsuzsa

Leépítés, biztonságiakkal

(Folytatás az 1. oldalról)

Az elbocsátás a munkajogi szabályok szerint történt, ha a dolgozóknak ettől eltér a véleményük, *lehetőségük van jogi orvoslást kérni.* A bank érvényes szabályai szerinti végkielégítést meg fogják kapni – állította dr. Huszty András.

„Ez a bankok *belügye*" – helyezte a dolgot a tágabb összefüggések közé *Pulai* Miklós, a *Magyar Bankszövetség* főtitkára. A bankár elmondta, hogy a negyvenkét hazai bank a saját szabályai szerint jár el. „Nyilván van *valami oka*, hogy ezt a módszert választották – bocsátkozott föltételezésbe Pulai –, de hogy mi az, fogalmam sincs, és *nem is tartom szükségesnek*, hogy a kérdésben tájékozódjam."

(m. o. p.)

A BMW új importőre

– A *Wallis Motor Kft.* lesz a jövőben a BMW kocsik magyarországi vezérképviselője – jelentette be sajtótájékoztatón Heinrich *Heitmann*, a cég európai igazgatója és *Vas* Zoltán, a kft. ügyvezető igazgatója.

A sportos kocsijaival mindenütt sikeres cég eladásai az elmúlt években fokozatosan csökkentek, tavaly mindössze 175 BMW márkájú autót adtak el. A vezérképviseletet *pályázat útján* nyerte el az 50 millió forintos törzstőkéjű kft. Tervei közé tartozik a típus ithoni pozíciójának megerősítése, egyként évben belül legalább évi *350 gépkocsi* értékesítése a célja.

(mucsi)

Kigyógyultak a paprikások a depresszióból

Hamisítják a Vegetát

Nagy megdöbbenést keltett az a bejelentés, hogy hamisítják a népszerű ételízesítőt, a *Vegetát*. Ezt a bűntényt *Nagy* István, a *Szegedi Paprika Rt.* vezérigazgatója ismertette a csütörtöki sajtótájékoztatón, ahol egyúttal bemutatták a Vegeta *másolatát* is. A kedves vásárló nehezen különböztheti meg az igazit a hamisítottól, talán könnyítésként annyit, az *ál-Vegetát rossz minőségű, puha papírba csomagolják, míg az eredeti terméket fényes, kemény alufóliába teszik.* Az emblémák, a jelek azonban olyanok, mint az ikertestvérek, és ezért rendkívül megtévesztőek. Tudni kell, hogy *a másolatból kihagyják a legdrágább alkotórészt*, de mire erre a csalásra az ízlelés után rájöhet a házi-asszony, már bottal ütheti az orgazda nyomát. Egyelőre nem tudni, mekkora kára származott a hamisításból a szegedi paprikagyárnak és a termék eredeti tulajdonosának, a horvátországi *Podravka* cégnek.



Már csak a só a régi!

Fábry János rajza

A nagyarányú csalás ellenére gyümölcsöző a partnerkapcsolat a magyar és a horvát fél között, olyannyira, hogy a két vezérigazgató újabb öt évre meghosszabbította azt a licencszerződést, aminek alapján a Vegetát Magyarországon csomagolják és forgalmazzák. Egyébként a szegedi paprikások először 1984-ben vették fel a kapcsolatot a Podravkával. Az akkor kilenc évre kötött licencszerződés alapján – a horvátok műszaki leírása szerint – Mórahalmon állították elő és csomagolták a Vegetát, és *tavaly már csaknem négyezer tonnát adtak el belőle.* Az új licencszerződés némi visszalépést jelent, hiszen a gyártás jogát a horvátok visszavették, csak a csomagolást és a forgalmazást engedélyezik a szegediek. Mindenesetre – mint a Paprika Rt. vezérigazgatójától hallottuk – az új üzlet is extra profittal kecsegteti a szegedi céget, amely kétéves agonizálás után az idén kilábalhat a hullámvölgyből.

A szegedi paprikagyár több ezer Csongrád megyei családnak, termelőnek adott biztos megélhetést az elmúlt évtizedekben. Sajnos, két évvel ezelőtt, elsősorban a keleti piacok elvesztése miatt a délmagyarországi élelmiszer-feldolgozó-ipar fellegvárában 500 tonnára esett visszza a termelés. Tavaly már 1100, az idén pedig 2500 tonna szárított paprikát vásárolnak fel, és ez azt is jelzi, hogy kigyógyulhatnak a több éve tartó depresszióból. Jövőre azt tervezik, hogy a termelést három-négyezer tonnára futtatják fel, s ez az eredeti kerékvágásba való visszazökkenést is jelentheti.

Újságírói kérdésre Nagy István elmondta, hírlapi kacsa volt, ami több lapban megjelent, nevezetesen az az állítás, hogy gyenge minőségű importpaprikából is dolgozik a szegedi rt. A vezérigazgató kijelentette, már három éve nem hoztak be külföldről paprikát, így nem is hamisíthatták a szegedi terméket. A pénzügyőrség sem nyomozott, nem kereste a paprikahamisítókat, hiszen nem volt rá oka. Azonban a Vegeta-hamisítás kapcsán Nagy István kilátásba helyezte a büntetőfeljelentést.

Halász Miklós

Az OTP megbuktatta az ingatlanbefektetési alapot?

(Folytatás az 1. oldalról)

Dr. Harald *Diehlmann* vezérigazgató a tervekről számolt be: szállodák, irodatelkek, szabadidős létesítmények területén fejtik ki tevékenységüket, érdeklődnek egészségügyi beruházások, ingatlanok iránt, sőt technológiai park létrehozásában is érdekeltek akarnak lenni.

Az elmúlt mintegy fél év alatt teljes egészében csődbe ment vállalkozásuk, s amint a Nürnberg Budapest Investment Rt. (NBI) vezetőinek tegnapi sajtótájékoztatóján elhangzott, *alapvetően az OTP-nek, illetve a pénzintézet brókercégének köszönhetően.* Arra a kérdésünkre, hogy történt-e a felek között szerződésszegés, egyelőre nem tudtak válaszolni a német üzletemberek, de meglátásuk szerint az üzleti etika sérült igazán. Hiszen sajnálattal szögezik le, olyan brókerkonzorciumot sikerült megbízniuk az alap jegyzésének irányításával, amelyik nem nőtt fel a feladatához. Az OTP Bróker Rt.-t hibáztatják, ugyanis *a jegyzési helyek hálózatát az OTP saját ügyfeleinek kívánsága ellenére sem szélesítette ki*, és ezzel diszkriminálta a Magyarország 2000 ingatlanalapot a saját befektetési alapjával szemben. Az üzleti életben szintén nem szokásos, hogy a szerződő fél első számú emberét – aki partnere kedvéért Budapestre jön – nem fogadják: a nürnbergi igazgatósági elnökkel ez mégis megtörtént, az OTP vezérigazgatója – állítják – nem volt hajlandó tárgyalni vele.

Az bizonyos, hogy *a német társaság közvetlen ráfordítása 1,9 millió márka, összes magyarországi üzleti vesztesége háromnegyedmillió márka volt*, de amit legjobban fájlalnak, az az, hogy bizalommal viseltettek partnereik iránt, de hiába. A német cég egy időre kivonul tehát a magyar piacról, névjegyként legfeljebb annyit hagy itt, hogy *az Állami Értékpapír-felügyelettől a történtek kivizsgálását kéri.* Mégpedig azért, hogy a tanulságok levonása is hozzájáruljon a magyar üzleti élet etikájának javításához.

Megkérdeztük az NBI Rt. alapvetően súlyos vádjai ismeretében az OTP Bróker Rt. ügyvezető igazgatóját, *Pleschinger* Gyulát, hogyan jutott idáig a két társaság viszonya? Az értékpapír-ügynökség még a múlt év májusában, amikor kapcsolatba lépett a nürnbergiekkel, jelezte, milyen kockázatai vannak egy tízéves futamidejű, ingatlanpiaci befektetésekkel operáló alapnak, hiszen *a magyar piacon egyelőre a rövid távú befektetési lehetőségek a keresettek.* De – jegyezte meg az ügyvezető igazgató – nem zárkóztak el, sőt! Bíztak a jó hírű, nagy szakmai tapasztalatokkal rendelkező német társaságban, majd pedig a projekthez kapcsolódó prospektus is megnyugtató, jó produktumnak bizonyult.

Képtelenség az állítás, hogy elszabotáltuk volna a jegyzést – jegyezte meg Pleschinger Gyula. Majd hozzátette: „Ép ésszel fel sem fogható, hogy *egy olyan üzletet, amelyik lényegesen több hasznot ígér, ha teljesül, mint a hasonló többi, nem akarunk végrehajtani.* Ráadásul az OTP Bróker Rt. is befektetett, jelentős munkát végzett, természetesen ingyen, hiszen nem sikerült a jegyzés."

A hálózatot nem bocsátották a vállalkozás rendelkezésére – ezt a vádat visszautasítja az OTP Bróker Rt. Hiszen a szerződésben meghatározott módon a megyeszékhelyeken, a fővárosi fiókokban egyaránt jegyezni lehetett, pontosan úgy, mint például a Questor Aranytallérját, amely osztatlan sikert aratott. A hálózat többi részét az OTP alapvetően nagy leterheltsége miatt nem ajánlotta fel a szerződés előtt, s teljesen természetes, hogy menet közben sem. Éppen a leterheltség miatt mondott nemet a Pillér II. forgalmazására, ami meg sem jelent az OTP-fiókokban.

Viszontváddal viszont él az értékpapír-ügynökség vezetője, hiszen *az NBI-sek nem voltak hajlandók elfogadni a reklámozás mikéntjére vonatkozó tanácsokat.* Pedig nyilvánvaló volt, hogy a magyar befektetői piacot a teljesen szokatlan lehetőségről csak tartós, a részleteket is tartalmazó sajtó- és propagandakampány győzheti meg – talán. Folyamatosan hiányoztak az úgynevezett háttérinformációk, a *Kezdjük együtt a XXI. századot* reklámszöveg önmagában kevés volt azoknak, akik a piacon sokféle, megannyi hitelkedvezményt is tartalmazó befektetést találnak. Az intézményes befektetői kör legnagyobbikára, a Tengelmann cégre való hivatkozásuk a nyilvánosság előtt pedig *bliffnek* bizonyult.

(gergely)

Környezeti hatásvizsgálat

Üzleti és környezetvédelmi szempontból egyaránt jelentős beruházást adtak át tegnap Zalaegerszegen. A sikeres próbaüzem után a Mol Rt. Zalai Finomítójában felavatták a rekonstruált *atmoszferikus üzemet.* Az 1992-ben megkezdődött munkálatokat azok egyikeként fogjuk számon tartani, amelyekhez *nemcsak a gazdasági előnyökre, hanem a környezetre kiterjedő hatástanulmányt is* készítettek. Elmondható tehát, hogy a rekonstrukció környezetvédelmi szempontból is korszerű. Ez mindenekelőtt az üzem ipari vizének minőségében mutatkozik meg.

Kedvezőek a próbaüzem tapasztalatai is, egyértelmű gazdasági előnyt jelent, hogy a finomítóban az új vákuumdesztillációs berendezés révén nyersolajból több gázolaj nyerhető ki. Növekedett a feldolgozási biztonság és a versenyképesség, ez utóbbi különösen a bitumentermékeknél, amelyek teljes választékát tudják kínálni mind a bel-, mind a külföldi felhasználóknak.

(s. m.)

A TALLÉR ÉRTÉKPAPÍR-BEFEKTETÉSI ALAP 4082
nettó eszközértéke 1994. január 7-én: 774 088 148 Ft.
Egy befektetési jegyre számított érték: 10 555 Ft.

A felső kétszázezernek

Amerikai kórház Szentendrén

Amerikai kórház épül a szentendrei orosz laktanya területén. A profitérdekeltségű magánintézmény szolgáltatásait az előzetes számítások szerint kétszázezer magyar tudná megfizetni.

A Budapest körül épülő körgyűrű majdani, Szentendre melletti részére tervezik az amerikai kórházat, amely egy sajátos üzlet keretében jön létre. A *Magyar Rákellenes Liga és a Szív Alapítvány* közösen nyújtott be pályázatot az egykori szovjet katonai bázis területéért, ahol a *Nemzeti Egészségügyi és Rákellenes Központ* (Nerek) létrehozását tervezik. A kivitelezéshez azonban nem volt elegendő tőkéjük, ezért a 20 hektárból nyolcat felajánlottak az amerikai kórház számára, s az ennek révén befolyó összegből egészítik ki a rendelkezésükre álló keretet. A központ a rákbetegek szűrését és rehabilitációját végezné.

Az amerikai kórház egyágyas, színes tévés, telefonos szobával 1996-ig mindenképpen elkészül – mondta dr. Stephan J. *Wittmann* a tulajdonosok képviseletében. Bár a tervek készen vannak, csak akkor fognak hozzá az építkezéshez, ha a finanszírozás minden részlete tisztázódik. Erre vélhetően egy ideig még várni kell, mert egyelőre nem ismeretes, mekkora befektetésről van szó. A tájékoztatón kész tényként említették, hogy *a társadalombiztosítás szektorsemlegesen térítést fizet* majd a kórházi szolgáltatásért, a betegeknek csak az alap- és a kiemelt ellátás közötti különbséget kell megfizetniük. Többszöri kérdés után sem derült ki, hogy a szentendreiek térítésmentesen vehetik-e igénybe a kórház szolgáltatásait.

A helyszín kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy nem kívánnak más fekvőbeteg-intézménnyel versenyezni. Az első amerikai–magyar kórház csak nagyon szűk körű állandó orvosstábbal dolgozik majd. Amerikai menedzserek irányítják, és a magyar orvosok „bérbe vehetik" majd egy-egy beavatkozás erejéig a műtőket. A tervek szerint az orvosi csúcstechnológiával felszerelt kórházban mód lenne olyan beavatkozásokra is, amelyekért jelenleg külföldre kell utazni.

É. A.

VALUTAÁRFOLYAMOK JANUÁR 21-ÉN (egy egységre forintban)

* január 20-i árfolyam ** nincs eladási árfolyama	Angol font		Francia frank		Német márka		Olasz líra (1000 egységre)		Schilling (100 egységre)		Svájci frank		Svéd korona		USA-dollár	
	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás	Vétel	Eladás
DUNABANK	146,1312	158,3088	16,5024	17,8776	56,6480	60,1520	57,5040	62,2960	805,8469	855,6931	66,7968	72,3632	12,0288	**	99,0758	105,2042
IBUSZ	147,6534	156,7866	16,6743	17,7057	56,6448	60,1520	58,1030	61,6970	805,8470	855,6930	67,4926	71,6674	12,1541	12,9059	99,0758	105,2042
KONZUM	147,68	156,82	16,67	17,71	56,65	60,15	58,10	61,70	803,91	855,75	67,51	71,69	12,15	12,91	99,09	105,21
OTP*	146,6252	155,6948	16,7519	17,7881	56,8905	60,4095	58,2493	61,8523	809,4464	859,5142	66,6875	70,8125	11,9698	12,7102	98,6490	104,7510

Százötven éve született gróf Apponyi Sándor

A magyar könyvtárak és múzeumok mecénása volt

Ma délután két órakor kiállítás nyílik az Országos Széchényi Könyvtárban Magyarország és Európa az Apponyi-gyűjtemény tükrében címmel. A 150 éve született mecénásról január 24-én, hétfőn délelőtt 10 órától tudományos emlékülést tartanak. Ez alkalomból adjuk közre az egyik előadó rövid ismertetőjét.

A tudomány, a művészet iránti érdeklődés családi hagyománynak számított az Apponyiaknál. *Apponyi* Balázsnak 150 zsoltárfordítást tartalmazó könyvecskéje jelent meg 1624-ben, *Apponyi* Péter Zrínyi Miklósról írt epigrammát. *Apponyi* Antal György 1774-ben 26 000 kötetes könyvtárat hozott létre Bécsben. Fia, Apponyi Antal kezdeményezésére a gyűjtemény Pozsonyba került, ahol 1827-től a vármegye által emelt épületben húsz éven át közgyűjteményként szolgálta a tudományt és a művelődést. Apponyi Antal unokája, Sándor gróf a szintén családi tradíciónak számító *diplomáciai hivatást feleselérte a gyűjtéssel*, a tudományos munkával. Az általa létrehozott, jelenleg az *Országos Széchényi Könyvtárban* őrzött *Apponyi-gyűjtemény* nemzeti kincseink közé tartozik.

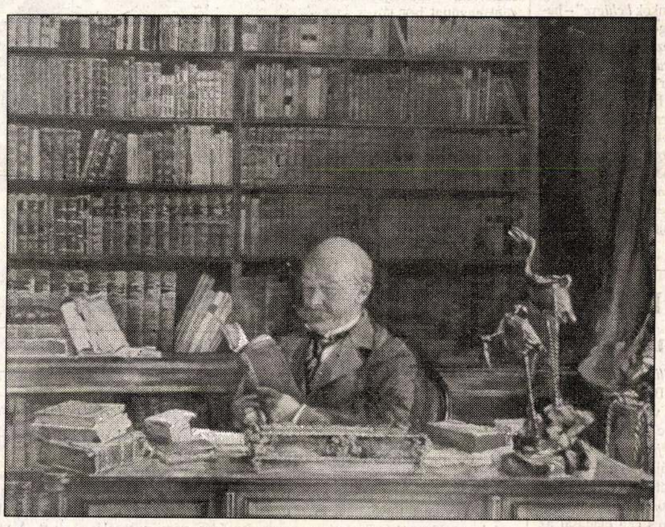

Gróf Apponyi Sándor a dolgozószobájában

Havran Zoltán felvételei

Az Apponyiak generációkon át diplomáciai szolgálatot teljesítettek Nápolyban, Londonban, Párizsban. A fiatal Sándor gróf a francia fővárosban látta meg a napvilágot 1844. január 19-én. Középiskoláit magánúton végezte, majd jogot hallgatott Münchenben, és – követve a családi hagyományt – diplomáciai pályára lépett. 1865-től mint a főrendiház tagja, később jegyzője, a magyar politikai életbe is bekapcsolódott.

Diákkorától nagy élvezettel búvárkodott a tudományos könyvritkaságokat keresve. Tizennégy évesen *rábukkant* a XV. századi prédikációirodalom egyik legjelentősebb képviselőjére, *Laskai* Osvát latin nyelvű beszédgyűjteményére, az 1498-ban Hagenauban kiadott *Biga Salutis*-ra. Gyorsan elterjedt a híre, hogy a Londonban és Párizsban diplomáciai szolgálatot teljesítő, dúsgazdag *Apponyi* gróf abban leli gyönyörűségét, hogy XV–XVIII. századi *magyar vonatkozású könyvek után kutat*. Francia, angol baráti kapcsolatai révén, vidéki látogatásai során is számos, a magyar művelődéstörténethez kötődő irodalmi és művészeti alkotásra bukkant. Így pillantotta meg például egy francia főúr kastélyában *Thököly* Imre és *Zrínyi* Ilona arcképét.

Apja halálát követően, 1876-ban Apponyi Sándor hazatért a család Tolna megyében fekvő lengyeli birtokára. A sikertelen kerületi országgyűlési képviselő-választás után teljesen visszavonult a politikai szerepléstől. A vármegyei gyűlésekre eljárt ugyan, de szívesebben vett részt a különböző tudományos társaságok, az *Akadémia*, a *Régészeti és a Történelmi Társulat* ülésein. Úgy határozott, *a gyűjtésnek és a tudományos munkának szenteli életét*.

A lengyeli Apponyi-kastély rövid idő alatt a *magyar tudomány egyik fellegvárává vált*. Apponyi lehetővé tette, hogy kutatók is használhassák a *Hungarica-gyűjteményt*, amely magyar szerzők nem magyar nyelven írt, az ország határain túl megjelent munkáit, illetve külföldi szerzők Magyarországra vonatkozó vagy magyaroknak ajánlott, külföldön nyomtatott műveit foglalta magába.

A magyar történelmi forrásmunkákat, monográfiákat és folyóiratokat tartalmazó történeti könyvtár szerves része volt a hazai vonatkozású városképekből, térképekből és arcképekből álló metszetgyűjtemény. Különösen gazdagnak mondható a magyarországi török háborúk idejére, a török kiűzésének éveire, a Thököly Imre és *Rákóczi* Ferenc korára vonatkozó anyag. Ma is kuriózumnak számít *Lázár deák* 1528-ban, Ingolstadtban megjelent, *Magyarországot ábrázoló térképe*, amely elsőként mutatta be hazánkat. Az egyetlen ismert példányt Apponyi Sándor gyűjteménye őrzi.

A könyvtár értékes részét jelentette a családi gyűjtemény mintegy *négyezer kötetes*, főként korabeli történeti, szépirodalmi és memoárirodalmával, első kiadású *Voltaire-*, *Shakespeare-* és *Goethe*-köteteivel. Ezt részben családi vonatkozású, részben modern témájú metszetgyűjtemény egészítette ki.

Apponyi Sándor nagyanyja, *Nogarola* Teréz emlékére összegyűjtötte az itáliai reneszánsz egyik legismertebb nőalakja, Isota *Nogarola* korára, kortársaira vonatkozó műveket. Így jött létre az a maga nemében páratlan, *félezer kötetből álló reneszánsz könyvtár*, melynek katalógusát is közzétette: *Rariora et curiosa gróf Apponyi Sándor gyűjteményéből*.



A mecénásnak méltó társa volt a felesége – Eszterházy Alexandra

A könyvtár másik része korabeli angol, francia, német, olasz, magyar regényeket, politikai röplapokat és folyóiratokat foglalt magába. Gyűjteménye számunkra legértékesebb részéről Apponyi magyar és német nyelven katalógust is készíttett *Hungarica. Magyar vonatkozású külföldi nyomtatványok* címmel. A 125 példányban megjelent munkát barátainak és a közgyűjteményeknek küldte szét.

A gróf tudomány iránti rajongása méltó társra talált felesége, *Eszterházy* Alexandra személyében. Mindketten lelkesen támogatták az 1881-ben lengyeli birtokukra került fiatal tudós pap, *Wosinsky* Mór kutatásait. Apponyi a Wosinsky által felfede-zett régészeti lelőhelyen kivágatta huszonöt holdnyi erdejét. Anyagilag is segítette a kutatásokat, amelyek eredményeképp a *közép-európai neolitikum egyik legjelentősebb régészeti kultúrája, „lengyeli kultúraként"* vált ismertté. Wosinsky Mór Apponyi támogatásával megjelenő, Tolna vármegye régészeti leletéit feldolgozó monográfiája két vaskos kötetének rajzai között a grófnő munkái is felfedezhetők.

Apponyi Sándor 1895-ben Wosinsky-val egyetértésben *régészeti gyűjteményét és könyvtárának egy részét felajánlotta Tolna vármegyének*, így alapozva meg a múzeumi gyűjteményt. Könyvtárát – rövviddel 1925. április 18-án bekövetkezett halála előtt – az *Országos Széchényi Könyvtárnak adományozta*. Özvegye a lengyeli birtokot, a kastélyt és annak teljes berendezését is a *Nemzeti Múzeumnak* adta. E nagylelkűségnek köszönhető, hogy a kutatók az Apponyi *Hungarica-könyvtár* egy-egy kötetét jelenleg is az egykori könyvtárterem szekrényeinek polcairól emelhetik le. Az 1925. évi XIX. tc. *kifejezte a nemzet háláját* a nagylelkű adományért, és rendelkezett e művelődéstörténeti kincsek őrzéséről, védelméről.

A tudós és művészetpártoló gróf születésének 150. évfordulója tiszteletére az *Országos Széchényi Könyvtárban* rendezett kiállításon a féltett *könyvritkaságok* mellett megtekinthetők a különböző múzeumokban őrzött *antik tárgyak, régészeti leletek*. Az évfordulóhoz kapcsolódó tudományos emlékülésen történészek, régészek, könyvtárosok értékelik a gazdag életutat, az Apponyi-gyűjtemény jelentőségét történelmünk kutatásában.

Dr. Szabó Géza
régész

Téves információk Farkasházy sajtótájékoztatóján

Ki irányítja a Rádiókabarét?

Bárány Tamás tiltakozik

Szerdai számunkban a *Rádiókabaré* országos turnétervéről írott beszámolónkban szerepelt három név: *Bárány* Tamásé, *Szilágyi* Györgyé és *Szalay* Károlyé.

A leírtak és a *Farkasházy* Tivadar által tartott sajtótájékoztató híre szerint ők hárman lennének, akik januártól irányítanák a *Magyar Rádióban* a kabaré készítését. Az írás megjelenése után mindhárom érintett arról tájékoztatta szerkesztőségünket, hogy az információ téves.

– *Hárman nevében a leghatározottabban tiltakozom az ilyen híresztelések ellen* – mondta Bárány Tamás. – *Igaz ugyan, hogy felmerült ennek a lehetősége, volt egy ilyen vágy a rádió részéről, hogy minket ennek a szerepnek megnyerjen, de ezt a felkérést mind a hárman visszautasítottuk. Nem vagyunk sem cenzorok, sem politikai ágensek. Nyilvánvalóan azt várták volna tőlünk, hogy valamifajta pozitív humort műveljünk vagy műveltessünk. De üzenem mindenkinek, hogy ebbe a kísérletbe többen belebuktak, ilyen humor ugyanis nem létezik.*

Az érintettektől ezúton is elnézést kérünk.

(h. k.)

Kinn a macska

Mit ír a Magyar Rádió hetilapja

Múlt pénteki és szombati rádiós riportműsorokkal foglalkozott *Zsákbamacska* címen a *Magyar Nemzet* január 18-i számában a rádiókritikus. Felrója, hogy a *rádió* saját műsorújságából nem lehet megtudni előre, kik szerkesztették vagy vezették az adásokat. Pedig – mint mondja – a „figyelmes hallgató" igényli a pontos előrejelzést.

A *Magyar Rádió* saját kiadású hetilapjának saját szerkesztői is adnak a pontosságra. Ezért (ismét) ellenőrizték a műsorelőzeteseket. Péntekre, január 14-re ezt a felvilágosítást találták lapjukban: *„22.30 Sokszemközt az egészségről. Szerkesztő-műsorvezető: Eke Károly"*. Szombaton 22.20-ra a következőket olvasták ugyanitt: *„Beszéljenek a számok a civilekről! Felelős szerkesztő Vicsek Ferenc. Szerkesztő Kirschner Péter. Rendező: Markovits Ferenc."* A saját kiadású *Rádió- és Televízióújság* munkatársai megpróbálták kideríteni, vajon *honnan* nem tudta kiolvasni a *Magyar Nemzet* kritikusa a kívánt adatokat. Némi kutatás után kiderült, a hírlapíró az úgynevezett színes *Rádióújságból* volt képtelen tájékozódni. Ez az újság (minden reklámozás nélkül) a VICO lapja. Ott az azonos helyeken csupán ez áll a megfelelő időpontoknál: *Riportműsor*. Semmi több.

Tehát a figyelmetlenséget joggal elítélő újságíró nem figyelte meg eléggé, hogy melyik műsorújságot tanulmányozza. Így bújt elő a zsákból a macska.

Bóday Márta
a Magyar Rádió
hetilapjának
mb. főszerkesztője

Szervezetfejlesztés, nem középiskolás fokon

Cigányszeminárium Kaposváron

Dél-Dunántúlon több mint hatvanezer cigány él; a megyei közgyűlés legutóbbi adatai szerint Somogyországban ma már minden negyedik újszülött cigány származású. Hogy milyen lesz a jövőjük, a térség valamennyi lakóját érintő kérdés. Ezért is hozták létre a közelmúltban Somogyban – jelentős anyagi fedezettel – a nemzetiségi és etnikai kisebbségek jogsegélyszolgálatát, és ennek tulajdonítható az a felismerés is, hogy el kell kezdeni a cigányszervezetek képviselőinek és szószólóinak képzését.

A kezdeményezők ezúttal is a népművelők voltak. *Hász* Mihály, a kaposszentjakabi művelődési ház igazgatója – akit egyébként a városrész cigányai tiszteletbeli vajdájukká választottak – harminc somogyi önkormányzatot győzött meg arról, hogy művelt cigányképviselők nélkül nem remélhető a cigányság sorsának jobbra fordulása.

A megyei közgyűlés támogatásával rendezték meg az első somogyi cigányszemináriumot. Az ötnapos tanfolyamon kértük beszélgetésre a kurzus szakmai vezetőjét, *Koltai* Dénes kandidátust, a pécsi *Janus Pannonius Tudományegyetem* közművelődési tanszékének vezetőjét, aki munkatársaival, művelődésszervezőkkel, szociológusokkal és közgazdászokkal együtt irányítja a cigányszeminárium munkáját.

– A többségi társadalom elsődlegesen a kultúra átadásával segítheti a cigányságot gondjai megoldásában – mondotta. – Mi csupán arra vállalkozhatunk, hogy felmutatjuk előttük a praktikus kommunikációs és közösségfejlesztési technikákat, és megismertetjük velük ezek gyakorlásának módszereit. Munkánk az angliai *Croydon felnőttképzési technikára* épül, e szolgálat módszereit igyekszünk adaptálni a cigány etnikum sajátosságainak figyelembevételével.

– *A művelődési menedzserképzés ismert szakemberei mellett kik vállaltak még szerepet a cigányszeminárium munkájában?*

– A felnőttképzés angliai módszerein kívül természetesen meg kell ismertetni a hallgatóságot a mai magyar társadalmi valósággal is, ezért közgazdászokat, szociológusokat, sőt újságírókat is bevontunk a képzésbe. Egyébként azt valljuk: a cigányságra nem érvényes az a mondás, hogy *„Segíts magadon, az Isten is megsegít."* Az ő gondjaikon elsődlegesen a tudás átadásával, a kultúrával lehet és kell enyhíteni, mert az ő helyzetüket tekintve a leginkább destabilizáló tényező a kultúra hiánya – fűzte hozzá a cigányszeminárium szakmai vezetője.

A kaposvári cigányszemináriummal egy időben baranyai cigány képzőművészek és népművészek munkáiból kiállítást rendeztek a kaposvári *Édosz Művelődési Házban*.

Gulyás J. Attila



Rendkívüli lehetőség a Magyar Nemzetben!

Kedvező feltételekkel vállaljuk szóróanyagok behúzását lapunkba és azok terjesztését Budapesten és az ország egész területén.

Érdeklődni lehet Majthényi Krisztinánál a következő telefonszámon: 215-0141/206 mellék.

Magyar Nemzet
A világra nyitott sajtó

MDK

Apponyi Sándorné

Fenyves, pasztell

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

Apponyi Sándorné MDK

Nyári délután, pasztell

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

Appányi Sándorné

Részlet a lengyeli parkból, pasztell

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállitása

Apponyi Sándorné

MDK

Erdőrészlet Lengyelen, pasztell

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállitása

gróf APPONYI SÁNDORNÉ

Őszi lombozat. Pastel.
Tolna Baranya. "

Képzőm.Társ. 1910.tav.kiáll.kat. 34.oldal

Apponyi Sándorné MDK

Őszi lombozat, pa ztell

Tolna Baranya, pasztell

Műcsarnok 1910. tavaszi kiállitás

Grafika (1900 - 1919). — Pasztell.

Apponyi Sándorné: pasztellek.

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. f. 777-782. l.

Nap Tavassi Tárlat (Műcsarnok).

Sestinset (1900–1919) – Önálló táblakép.

Apponyi Sándomé; Őszi lombok.

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. f. 777–782. l.

Nagy Tavassi Tárlat (Műcsarnok).

Apponyi Sándorné

festő"

Revue de Hongrie

1910. II. ann. V. f. 777-782. l.

Nagy Tavaszi Tárlat / Műcsarnok /.



Törv. védve.

HUNGÁRIA-GYÓGYFORRÁS-
VIZZEL KÉSZÜLT KÉTSZERSÜLT

Budapest, 1932 V. 23-29

Szállitó-jegy

Nagys.

T. Dr. Szentvány úr

		Ár	Pengő	fillér
	drb. sütemény reggel			
	„ „ délután			
	„ jour kenyér			
	„ „ sütemény	Fizetve		
14	kg. fehér kenyér	Gross		
	„ félbarna kenyér	1932 VI	6	16
	„ rozskenyér		11	
	„ Graham kenyér			

930-X. — Merkur, IV., Prohászka-u. 6.

TELEFON:
Aut. 69-3-33.

GROSS MIHÁLY
finom fehér sütödéje
I., HORTHY MIKLÓS-ÚT 43.

Apponyi Sándorné gr.

Arv. Kirl

72. n. 1934. dec.

1) Erdőcsinlet, pantell

2) Isota Nogarola ofm.) másolat

3) Roca dimanerba vizf

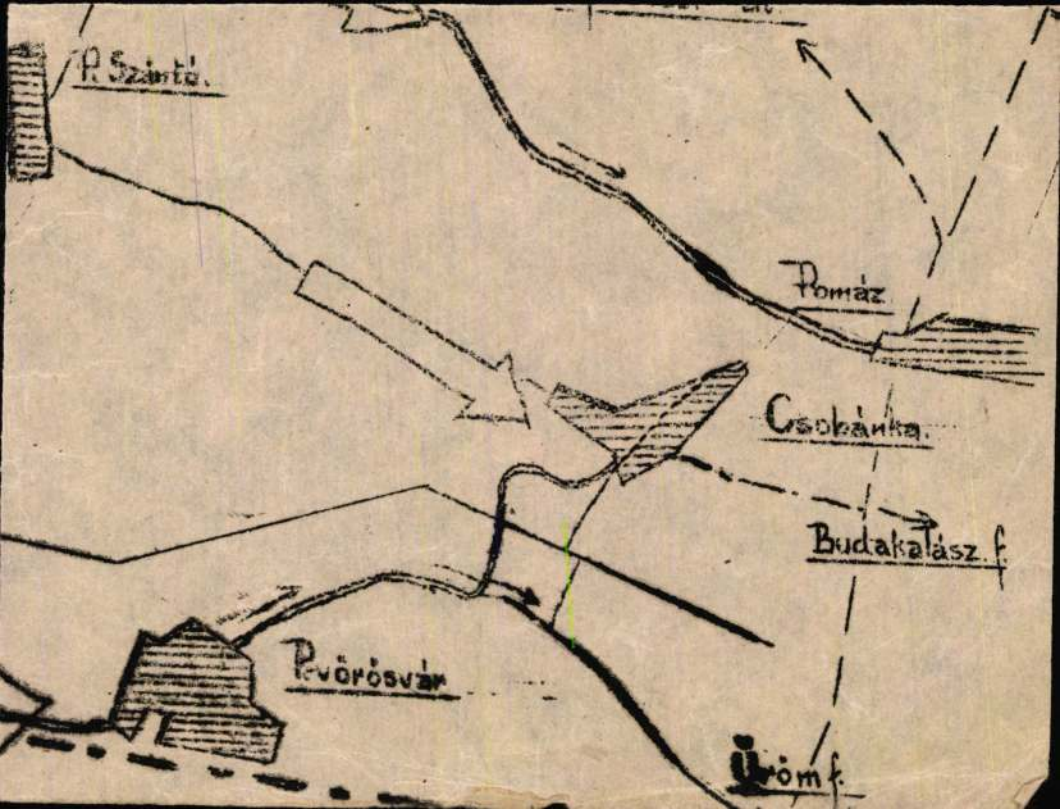
P. Szántó
Pomáz
Csobánka
Budakalász f.
Pvörösvár
Rom f.



Apponyi Sándornégy

lájd

Ráth György 1896

263. l.
268. l.

M.D.K.

Apponyi Sándorné /gr/

23. Aratás után. Pasztel 34.5 x 49.5, papir.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 3. l.

MDK

Apponyi Sándorné

Aratás után, paszt.

Szépm. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke.
sp. 1952.

4940.

Gr. Apponyi Sándorné:

Aratás után.
Pasztell, méretei lemezpapiroson 34.5:49.8 cm.

Értéke 150 K.
Vétel 1916.

Száma:
a leltnban 18770,
a szakleltban 27-916.

Mod 27-916

Apponyi Sándorné gr.

Szül. Esterházy Alexandra grófnő

Jestő

l. okv

M. Bibl. Hemle

1924, 35, 36. l.

Zsamboki János humanista

XVI. sz. provos és

történetíró

archépe fantitól

✓

Per

Apponyi Sándorné grófné, szül. *Esterházy Alexandra* grófnő, műkedvelő festőnő; szül. 1856 jan. 18-án. A budapesti Műcsarnok 1909. évi nemzetközi grafikai kiállításán Erdőrészlet Lengyelen, Részlet a lengyeli parkból, Nyári délután és Fenyves, az 1910. évi tavaszi kiállításon pedig Őszi lombozat és Tolna—Baranya cz. pastelljeivel szerepelt.

Kiáll. tárgymutatók. — Magyar nemzetségi zsebkönyv. I. k. Főrangú családok. Budapest, 1888. 27. l.

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

Budapest 5. Postafiók 118.

27.723 szám.



Műemlékek Országos Bizottsága

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Bpest

Ft. Hőgyes E.-u. 10.

Apponyi Sándorné

grófné festi

stul. Esterházy Alexandra

grófnu

emlitve

Lyka körön

41. l.

énytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
...auszlap, ...usrajz,		Gót stil. 43/58 cm Szőts Imre terve.

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Apponyi Sándorné gr.

nehány illusztrációja megjelenek az alábbi műben.

Wosinsky Mór:

Tolnavármegye az öskortól a honfoglalásig. I–II. k. Bp. 1896.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8.53.

Apponyi Sándorné
grófné

lásd
z
Árverési Közl
1934. apr.
3. rk. nám

Árv. Közl.
1934. dec.
8 rk. nám

Rueles

Apponyi Sándorné

grofne Lengyel

lásd.

Erredeves kiáll

XX cs. 26. l

a műkedvelők
csoportjában vizsgát
mégyek és rajzok-
versenyen kivül

Vászon, méretei 98 : 75 cm. — Mündler : XIV. 5.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok :

a) Az Esterházy-Képtárban. 1835 : VII. 4. *M. Zerezo :* Ecce Homo. — 1844. VII. 7. *M. Cerezo :* Ecce Homo. — 1865, 1866, 1867, 1869 : XIV. 5. *M. Cerezo :* Ecce Homo.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871 : XIV. 5. *M. Cerezo*. Ecce Homo. — 1873 : XIV. 5. *M. Cerezo :* Ecce Homo. — 1876, 1878, 1879 : XVI. 678. *M. Cerezo :* Ecce Homo. — 1881 : 739. *M. Cerezo :* Krisztus. | 1888 : XXII. 769. *M. Cerezo :* Az üdvözítő. — 1896, 1897 : XXII. 769. *M. Cerezo :* Az üdvözítő. — 1897 : XXII. 769. *M. Cerezo :* Ecce Homo. — 1898 : XXII. 769. *M. Cerezo :* Ecce Homo. — 1901, 1904 : XXII. 769. *M. Cerezo :* Az üdvözítő.

Apponyi Sándorné

grófnc szül. gróf

Esterházy Alexandra

festő

fájnek archeje repr.

Hóman Bálint

A Magyar Nemzeti

Museum öt éve

Bp. 1929. 48. l.

utan

~~[illegible]~~ Apponyi Sándorné gr
[mükedvelő] festőnő

Fővárosi Lapok 1896. aug. 23., 11-old.
(Szana Tamás: Mükedvelők a millennáris kiállitáson.)

Kalmár

Nagymarosi áll. elemi iskola
népkvt V 301.

Apponyi Sándorné gr.

Aratás utan c.
pasztellje a
Szépm. Múz. ban

ÁRA 14 FILLÉR

14 FILLÉR
HÉTKÖZNAP
20 fillér vasárnap
a pályaudvarokon
s). Előfizetési ára
hóra 3.40 P. ¼
évre 9.80 P. Megjelenik hétfő kivételével minden nap

PESTI HIRLAP

SZERDA
1944 JAN. 19.
LXVI. évf. 14 (21.225)
Kiadja: Pesti Hirlap r.-t. Előállítja: Légrády Testv. r.-t. nyomdája. Szerk. és fők.: V., Vilmos cs.-út 78. T. 112-295

A keleti arcvonal harcai

A keleti hadszintéren a téli csata áltozatlan hevességgel tombol tobb, sőt amióta az északi szakazon is nagyarányu hadműveletek ndultak meg, kiterjedésében is gyre inkább nő. Az északi szárnyon a neveli csatatértől Leningrád s Oranienbaum környékéig igen lénk a harci tevékenység. A szovet hadvezetőség Neveltől északnyugatra és északra erős lövészkötelékekkel és páncélosokkal inditott támadást a német vonalak ellen. Német katonai körök becslése szerint az Ilmen-tó és Leningrád között huszonegy szovjet lövészhadosztály és számos erős páncélos kötelék vesz részt a már négy napa folyó támadásban. Mint Berlinből jelentik, a szovjet csapatok Leningrádnál kierőszakolt előretöréseikkel csak csekély területet tudtak elfoglalni, amelynek nincs hadműveleti jelentősége. A Szovjet ezt az eredményt éppen úgy, mint az oranienbaumi arcvonalon szerzett területet súlyos veszteségek árán szerezte meg.

Német katonai szakértők véleménye szerint a Szovjet azért terjesztette ki téli offenziváját az északi arcvonalszakaszra is, hogy tehermentesitse a középső és déli szakaszon támadó szovjet csapatokat. A német lapok az északi ujabb szovjet offenzivával kapcsolatban rámutatnak e terület különleges politikai jelentőségére. A Berliner Börsenzeitung a balti térséget Európa keleti bástyájának nevezi és azt irja: „Ha az oroszoknak sikerülne kijutniok a finn tengeröböl észt partvidékére, és a Keleti-tenger északi partjára, akkor az ottani orosz uralom katonai szárnytámasza lehetne az orosz haderőnek észak felé, különösen pedig Finnország irányában. A Nevel és Vitebszk közötti térségben folyó nagy csata rávilágit Finnország helyzetére és arra az ismét döntés előtt álló problémára, amely a finn nép számára két évszázad óta ujra és ujra felmerül."

A német lapok részletes cikkekben ismertetik a többszáz kilométer hosszu északi arcvonalszakasz jelenlegi képét. A csata a földet mindenütt felszaggatta, a fákból csak csonkok maradtak meg, a terepet mindenütt hó boritja. A hőmérséklet jóval enyhébb, mint az elmult télen, a tavak, patakok és mocsarak még nem fagytak be, ugyhogy a szovjet hadvezetőség nem is tud nagyobbarányu páncélos támadásokat inditani. Német részről azt mondják, hogy a szovjet hadvezetőség mindig is főként januárban akarja kihasználni a téli időjárást, de idei számitása mindezideig még nem vált be. Azonban természetesen igen valószinü, hogy a fagyra előbb vagy utóbb sor kerül, ami kedvezőbb lehetőségeket nyujt majd a támadóknak.

A Szovjet továbbra is nagy nyomást fejt ki az oranienbaumi szakaszon és ugyanekkor támadásait Leningrád déli térségére is kiterjesztette. Néhány betört ellenséges harccsoporttal elkeseredett küzdelmet folytat a német védelem. Bár az oroszok egyre fokozzák támadó lendületük erejét, sem Leningrád körzetében, sem pedig az Ilmentótól északra nem tudták az áttörést végrehajtani.

A neveli térségben az orosz támadások a várostól északra és északnyugatra folynak.

Vitebszk körzetében az orosz támadás súlypontja a város délkeleti részén van. Rjecsicától nyugatra egyre erősödik a szovjet nyomás, viszont Szárni—Novográd—Berdicsev vonalától nyugatra lényegesen gyengült a harci tevékenység, amely helyi jelleget öltött.

Pogrebiscsetől délre és Zsaskovtól keletre a német ellentámadás lassu ütemben halad előre, a Szovjet rendkivül szivós ellenállást tanusit.

A déli arcvonal harcainak gyujtópontjában Kirovográd északnyugati térsége áll, ahol a szovjet hadvezetőség egyre ujabb és nagyobb erőket vet a csatába. A nikopoli német hidfőállásnál némileg lanyhult a harci tevékenység és elcsöndesedtek a megelőző heves szovjet támadások, a Kercsi félszigeten pedig nem túl nagy lendülettel tovább folynak az orosz betörési kisérletek.



A keleti hadszintér

Churchill visszaérkezett Londonba és közölte, hogy rövidesen beszámol az általános helyzetről

Angolszász nézet szerint Moszkva engedékenyebb lenne egy más összetételü lengyel kormánnyal szemben — Kinevezték a nyugateurópai arcvonal amerikai csapatainak főparancsnokát

Az angol szénbányákban munkaszolgálatosokkal pótolják a hiányzó szakmunkásokat

Bradly tábornokot kinevezték az amerikai inváziós csapatok főparancsnokává

Churchill visszaérkezett Londonba és rövidesen nyilatkozik a háborus helyzetről

Marcel Déat hir szerint belép a Laval-kormányba

Pétain tábornagy hosszabb megbeszélést folytatott a francia főpapi kar képviselőjével

Vicenzában a német hadbiróság halálra itélt négy olasz partizánt

Angolszász repülők sulyos támadást intéztek Savona ellen

Franciaország és a Vatikán között megindult a postaforgalom

Az algiri francia bizottság belügyi biztosa Londonba utazott

De Gaulle Algirban tárgyalt Maitland Willson tábornok, földközitengeri brit főparancsnokkal

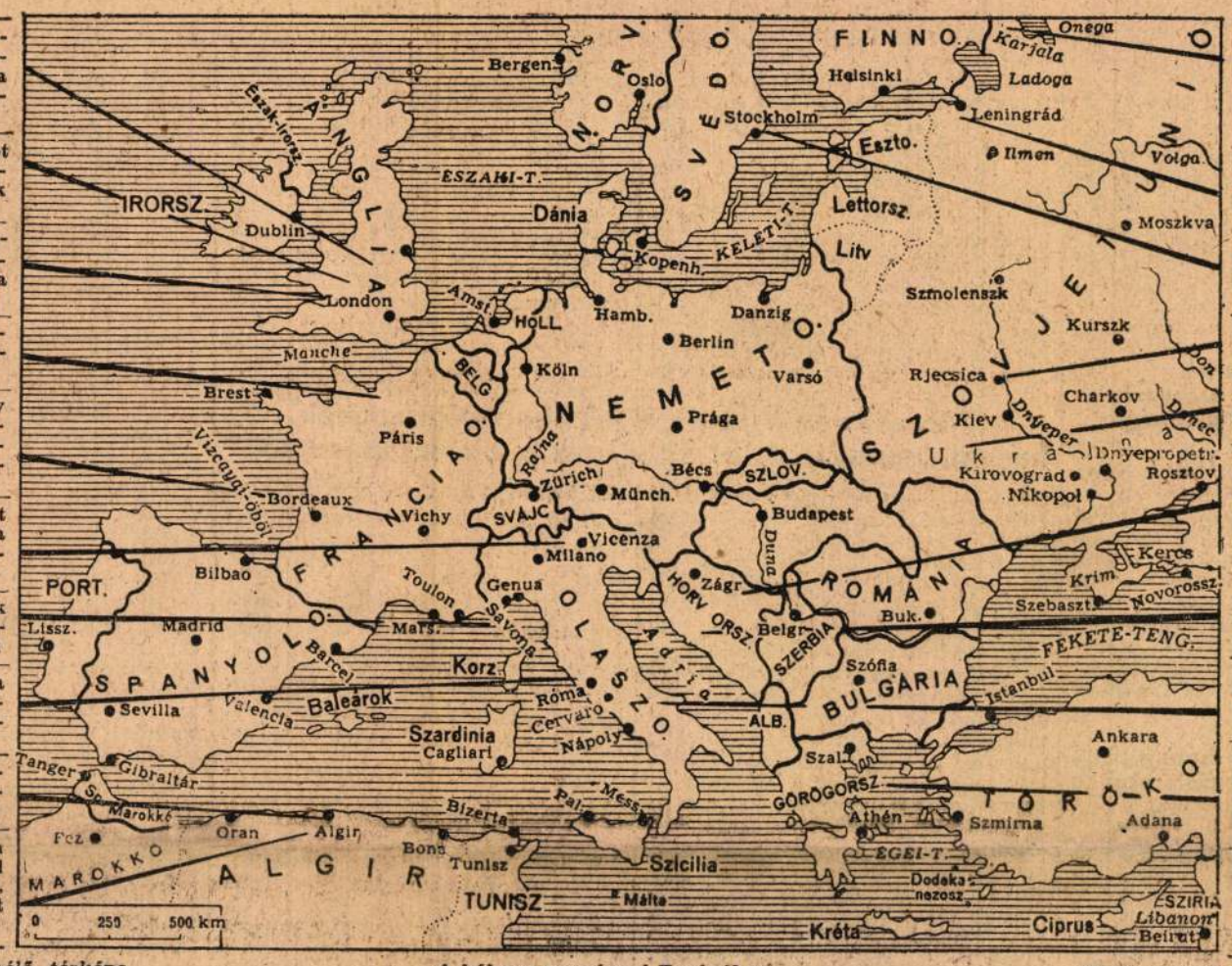

A Pesti Hirlap beszélő térképe. **A háború eseményei Európában.** *Magyarországon kizárólagos joggal.*

Kercstől Leningrádig folynak a váltakozó harcok

A német védelő főparancsnoksága közli:

Kercstől északnyugatra és Kirovográdtól északnyugatra meghiusultak a bolsevisták megismételt támadásai.

Zsaszkov térségében csapataink szivós harcban elfoglaltak több helységet. Az ellenség heves ellentámadásait visszavertük, miközben 26 ellenséges páncélost kilőttünk.

Rjecsicától nyugatra a bolsevisták nagy erőkkel folytatták támadásaikat. Sulyos harcokban visszavertük őket s néhány betörést megtisztogattunk vagy elreteszeltünk.

Neveltől északnyugatra és északra az ellenség harctevékenysége átmenetileg alábbhagyott. A bolsevisták helyi előretörései eredménytelenek maradtak.

Az Ilmen-tótól északra az egész napon át tartó sulyos ellenséges támadásokat elkeseredett harcokban felfogtuk és számos szovjet páncélost kilőttünk.

Leningrádtól délre és Oranienbaumtól délre hétfőn is meghiusult a szovjet valamennyi áttörési kisérlete. Az ellenség ezen az arcvonalszakaszon 91 páncélost vesztett.

A keleti arcvonal déli szakaszán folyt elháritó harcokban kiválóan bevált rendithetetlen ellenállásával a Schmidt altábornagy vezetése alatt álló 10. bajor páncélgránátos hadosztály.

Az egész keleti arcvonalon hétfőn 214 szovjet páncélost lőttünk ki.

Rohamcsapat-tevékenység Dél-Olaszországban

A délolaszországi arcvonalon a hétfői nap nyugodtan telt el, miközben mindkét részről rohamcsapat tevékenység folyt. Az ellenség több sikertelen támadást intézett a legszélső balszárny ellen.

Semleges ujságirók karjalai utjuk során meggyőződtek a Finnország ellen emelt szovjet vádak alaptalanságáról

A Szovjet Leningrád déli térségére is kiterjesztette támadásait

A svéd kereskedelmi hajózás a háboru alatt 868 ezer tonna hajótért vesztett

Kievtől északra heves harcok folynak

A keleti arcvonal déli szakaszán támadások és ellentámadások váltakoznak

Horvátország egész területén egy hónapra megszüntették a vasuti személyforgalmat

A horvát főparancsnokság ujabb sikereket jelent a partizánok elleni hadműveletekben

Az olasz arcvonalon pillanatnyilag ismét ellanyhult a harci tevékenység

Ujabb két svéd hajót állitanak a Görögországot segélyező Vöröskereszt szolgálatába

Catroux tábornok Beirutban ujabb megbeszéléseket kezdett a libanoni kormánnyal

A szovjet-lengyel viszony

A szovjet-lengyel viszály ugyszólván az egyetlen politikai esemény, mely a világsajtót az elmult napokban foglalkoztatta. A válasz rideg hangja mindenütt meglepetést keltett. A londoni lengyel kormány hétfőn délben hivatalos közleményt adott ki s ebben a legnagyobb sajnálkozását fejezi ki a Szovjet válaszának mind hangja, mind tartalma miatt. A lengyel nyilatkozatot — mondja a közlemény — az a kivánság hatotta át, hogy mindent meg akar tenni, amit csak megtehet a szövetséges nemzetekkel szemben érzett szolidaritásának kifejezése végett. „Meglepően élesnek" mondják a választ a londoni nemhivatalos körökben is. Angol politikai körök szerint Teheránban mégsem jöhetett létre messzemenő egyetértés a lengyel kérdésben s arra is lehet következtetni, hogy Moszkva maga akarja kijelölni, hogy milyen kormánya legyen Lengyelországnak.

Az orosz válasz igen nagy feltünést keltett Stockholmban. Ottani diplomáciai körökben nyilvánvalónak látják Oroszországnak azt a szándékát, hogy lengyel hiveivel ellenkormányt létesittessen s ennek, ugy látszik, már technikai előkészületei megtörténtek.

Az angol fővárosban az az általános felfogás, hogy a lengyel menekült kormány nyilatkozata pozitiv hozzájárulás a határkérdés rendezéséhez és a szovjet-lengyel kapcsolatoknak ujból való megteremtéséhez. Tisztában vannak azzal, hogy ennek az elhatározásnak meghozatalával a lengyelek maguk is nagy áldozatot hoztak. Feltünőnek mondják a moszkai válasznak azt az érvelését, hogy a diplomáciai kapcsolatok hiánya miatt nem kezdhetők hivatalos tárgyalások a lengyel menekült kormánnyal. A lapok nagyrészt sajnálják, hogy Moszkva a lengyelekkel szemben nem tanusitott nagyobb előzékenységet.

A *Times* a következőket irja: A rövid, de nem különösen meggyőző orosz válasz mindennél határozot-



A keleti hadszintér északi szakasza

tabban mutatja, mennyire nem helyénvaló rendkivül kényes tárgyalásokat nyilvános nyilatkozatokkal folytatni. Az orosz visszautasitás első és fő oka, hogy a nyilvánosság előtt közölt lengyel válasz nem tartalmazta a Curzon-vonal tárgyalási alapul való elfogadását. A katyni ügyre való hivatkozás azt mutatja, hogy a szovjet kormány nyilatkozatot várt a lengyel kormánytól ebben az ügyben. A brit kormány — irja a *Times* —, bár sajnálja a kiábránditó választ, nem adja fel azt a reményét, hogy a megállapodás végre is létrejön. A *Times* azután rámutat arra, hogy a békés elintézésre sürgős szükség lesz, mihelyt az orosz csapatok átlépik a Curzon-vonalat. A *Times* azzal fejezi be fejtegetéseit, hogy a nyilvános nyilatkozatokban szünetre volna szükség, amig a helyzet teljesen nem tisztázódik. Egyébként világos, hogy az orosz válasznak az a kifejezése, amely „jelenlegi lengyel kormányról" szól, úgy magyarázható, hogy a Kreml változásra számit a lengyel kormányban.

Moszkva elutasitó válaszával a szovjet-lengyel viszály tetőpontját érte el. London és Washington nem könnyü helyzet előtt áll. Cordell Hull amerikai külügyminiszter hétfőn közölte, hogy kormánya hajlandó közvetiteni Lengyelország és a Szovjet-Unió között a diplomáciai kapcsolatok ujból való létesitése érdekében. A moszkvai amerikai nagykövet a javaslatot közölte is a Kremlben. Moszkva egyelőre nem válaszolt az amerikai kormány javaslatára.

Bradly tábornok a nyugateurópai arcvonal amerikai csapatainak parancsnoka

London, jan. 18. (Bud. Tud.) **Jól értesült körökben ugy tudják, hogy Bradly tábornokot az Eisenhower tábornok főparancsnoksága alatt álló északnyugateurópai arcvonal amerikai csapatainak főparancsnokává nevezték ki. Bradly tehát az amerikai inváziós csapatoknál ugyanazt a szerepet fogja betölteni, mint Montgomery tábornok a brit csapatoknál. Bradly résztvett a tuniszi és sziciliai hadjáratban, mint a 2. amerikai hadtest parancsnoka.**

Az oslói diákok ügye befolyásolja a német-svéd kapcsolatokat

Stockholm, jan. 18. (Német TI) Günther svéd külügyminiszter a svéd országgyülés első kamarájában — mint a Svéd TI jelenti — az egyik képviselő interpellációjával kapcsolatban nyilatkozatot tett az oslói diáksággal szemben szükségessé vált német rendszabályok ügyében. A miniszter kijelentette, Svédország csalódással fogadta azt a tényt, hogy az oslói diákokat továbbra is Németországba vitték. Ez az eljárás visszahat a német-svéd kapcsolatokra, elsősorban a tudományos és kulturális kapcsolatokra — tette hozzá a miniszter. — Nem szabad arra számitani, hogy a német tudomány és kultura képviselői a jövőben Svédországban épp oly szivélyes fogadtatásban részesülnek mint idáig. Svéd oldalról ezentul — ez bizonyosra vehető — nem fogják olyan messzemenő előzékenységgel kezelni a beutazási engedélyek kérdését, ha német tudósokról lesz szó, mint eddig tették.

Zágrábi cáfolat: Nem szállitak le ejtőernyősök Horvátországban

Zágráb, jan. 18. (TP) A Zágrábban elterjedt hirek, amelyek szerint a legutóbbi légi riadó alkalmából Horvátország területén mintegy 2000 főnyi ejtőernyőscsapat szállt le, a hivatalos körök megállapitása szerint minden alapot nélkülöznek.

Kobona



Nők fáradtságtól gyakran szenvednek migrénben és ideges gyengeségben. Pár szem Kobona elmulasztja fáradtságat, kimerültségét.

BELLEVUE

tánc

kitünő konyha, remek italok.

Társulnék iparengedéllyel biró szakemberrel, kiváló

svájci gyógyszerkészitmények magyarországi egyedárusitására

saját számlára. Megkereséseket „Vitaminok 388" jeligére a főkiadóba.

200 kat. hold

jóminőségü szántóföldet Miskolctól 100 km.-es körzeten belül veszünk. Ajánlatokat Gazdasági Hivatal, Miskolc, városháza cimre

Elpusztult a szófiai magyar követség épülete

A MTI illetékes helyről az alábbi tájékoztató közleményt kapta: A január 10-én délben Szófia ellen intézett légi támadás következtében a szófiai magyar követség épülete elpusztult. A támadás idején az épületben tartózkodott dr. *Kalix Aladár*, a katonai attasé titkára életét vesztette. *Rokess István* irodatisztviselő és vitéz *Horváth Sándor* altiszt könnyebb sérüléseket szenvedett. A követség többi tagja teljesen sértetlen maradt. A magyar követség *Jungerth-Arnóthy* követ vezetésével székhelyét Csamkoriába, a szófiai külképviseletek számára kijelölt helyre tette át.

Churchill visszaérkezett Londonba

Lisszabon, jan. 18. **Az angol hirszolgálat különjelentésben közli: Churchill angol miniszterelnök visszaérkezett Londonba. A miniszterelnök különvonata január 18-án délelőtt 9 órakor futott be a londoni pályaudvarra.**

Churchill közölte, hogy rövidesen beszámol az általános helyzetről

London, jan. 18. **Az angol hirszolgálat jelenti: Churchill miniszterelnök a képviselőház ülésén több jelentéktelen kérdésre adott válasza mellett egyik képviselő kérdésére kijelentette, hogy rövidesen részletesen be akar számolni a Ház tagjai előtt az általános háborus helyzetről, beleértve az olaszországi hadjáratot is, de — mint mondotta — parlamenti beszédének időpontját maga szeretné megállapitani.** (MTI)

Benes moszkvai beszéde a szláv összetartásról

Istanbul, jan. 18. (MTI) Istanbulba érkezett szovjet lapok közlik annak a beszédnek a szövegét, amelyet Benes moszkvai látogatása alkalmával a pánszláv bizottság ülésén mondott. Benes egyebek közt a következőket jelentette ki:

— Nagy örömömre szolgál, hogy a pánszláv bizottság tagjai közt lehetek, annál is inkább, mert magam is évek hosszu sora óta dolgozom a szláv politikán. Az első világháboru nagy változásokat hozott a szláv népek életébe, de ennek a háborunak eredményei még fontosabbak lesznek a szláv világ számára. A mostani háboru után valamennyi szláv nép az őt megillető helyet foglalja majd el a világ népei sorában.

A Szovjet-Unió teljesitményei és mostani győzelmei kimutatták, hogy a szláv népeknek ugyanolyan ranghoz van joguk a világon, mint más népeknek, sőt sok esetben a szláv népek felülmulják a többieket.

— Moszkvai látogatásomnak szláv szempontból jelképes jelentősége van, mert kifejezésre juttatja a szláv összetartást, amely 150 év óta a döntő pillanatokban mindig Moszkvában keresett támaszt.

Benes beszéde végén hangoztatta, hogy a jövő Csehszlovákia szláv politikát fog folytatni.

„Moszkva válasza nemcsak Lengyelországnak, hanem Amerikának és Angliának is arculcsapása volt"

Zürich, jan. 17 (MTI) **A United Press a lengyel kormánynyilatkozatra adott moszkvai válasznak londoni visszhangját ugy foglalja össze, hogy a szovjet válasz „arculcsapása volt nemcsak Lengyelországnak, hanem Amerikának és Angliának is". Az orosz jegyzék arról tanuskodik, hogy Teheránban nem sikerült messzemenő egyetértést teremteni a három vezető államférfi között. Moszkva önhatalmulag akar egy lengyel kormányt létesiteni és válasza nem sok cselekvési lehetőséget hagy a londoni lengyel kormánynak, mivel az Angliát és Amerikát jelölte meg közvetitőként.**

Zürich, jan. 18. (MTI) **A „Gazette de Lausanne" londoni tudósitója szerint az oroszok becsapták maguk mögött az ajtót és eltökélt szándékuk, hogy Varsóban olyan kormányt iktassanak be ők maguk, amely véleményük szerint biztositaná a barátságos kapcsolatokat, valamint a szoros együttműködést Oroszország, Lengyelország és a többi keleteurópai szláv országok között. Ezzel szemben nagy zavarba jutna az angol és amerikai politika: igen nehezükre esnék ezt az uralomváltozást elismerni, amely egész bizonyosan nem képviselné a lengyel nép akaratát, vagy legalább is nem a széles tömegekét.**

A moszkvai választ az oroszbarát londoni körök sem fogadták rokonszenvvel

Zürich, jan. 18. (MTI) A „Nationalzeitung" londoni levelezője arról számol be, hogy a moszkvai nyilatkozat kemény hangja még azokban a körökben is kevés rokonszenvre talált, amelyek különben csaknem feltétlenül helyeslik az orosz külpolitikát. A lengyel válasznak azt az orosz értelmezését, hogy a lengyel nyilatkozat elutasitja a Curzon-vonalat, annál is inkább erőszakoltnak mondják, mivel Moszkvának londoni megfigyelői révén pontosan ennek ellenkezőjéről kellett tájékozva lennie.

A londoni lengyel körök a Szovjetre háritanak minden felelősséget

Zürich, jan. 18. (MTI) A Svájci TI londoni jelentése szerint londoni lengyel körökben az orosz válasznak mind a hangnemét, mind a tartalmát rendkivül sajnálatosnak tartják, bár számoltak egy ilyen válasszal. A londoni lengyel körök nyugodtan várják a további fejleményeket és meg vannak győződve arról, hogy ők maguk a lehető legvégső határig elmentek annak érdekében, hogy közeledést vagy megértést hozzanak létre a Szovjet-Unióval. Londoni lengyel körök a szovjet kormányra háritják a felelősséget minden olyan fordulatért, amely a lengyel határok kérdésében állhat elő.

Törökországban állitólag külügyminiszterváltozás várható

Zürich, jan. 18. (MTI) **A „Gazette de Lausanne" különtudósitója azt jelenti Ankarából, hogy a kormány átalakitásának kérdése továbbra is időszerü, különösen ami a külügyminiszteri tárca betöltését illeti. Említésre érdemes, hogy Tevfik Rüstü Arras, a volt külügyminiszter, miután hosszabb ideig beteg volt és kikapcsolódott a politikai életből, ismét Ankarában tartózkodik és képviselőségre pályázott. Tudvalevően Törökországban csak volt képviselők tölthetnek be miniszteri széket. Rüstü Arras Inönü államelnök munkatársainak szükebb köréhez tartozik.**

Belgrádi német lap igen nagyjelentőségünek tartja a török vezérkari főnök-változást

Zágráb, jan. 18. (MTI) A belgrádi „Donauzeitung" „Csakmak—Orbay" cimmel vezércikket ir a török vezérkari főnök-változásról és a következőket mondja:

E változás kétségtelenül nagy jelentőségü nemcsak Törökország, hanem egész Délkelet-Európa politikája szempontjából. A mult évben politikai vita is folyt Törökországban arról, hogy nem lehetne-e Csakmakkal kivételt tenni a korhatár-törvény alól, de már akkor élénk angol agitáció kezdődött ez ellen, amely érezttette, hogy ezt barátságtalan lépésnek tekintenék Angliában, mert Csakmak a semlegességi politika szigoru hive volt.

Csakmak távozása — folytatja a Donauzeitung — még nem jelenti azt, hogy a politikai életből is távozik. Bizalmas viszonya Inönü elnökkel és nagy tekintélye mint Törökország egyetlen tábornagya záloga annak, hogy szava továbbra is hallható lesz Törökországban.

Ezután Orbayról igy ir a lap: Utódának, Orbaynak mint volt helyettesének személye biztositék arra, hogy nem történik elkanyarodás az eddigi vonaltól. Orbaynak ugyan kitünő angolszász sajtója volt és a londoni török nagykövet a nagybátyja, mindebből azonban nem lehet arra következtetni, hogy a tisztán török érdekeket kevésbbé határozottan képviseli majd, mint elődje. Orbay Potsdamban részesült katonai kiképzésben és igy Németországhoz is fűzik szálak. Láthatóan ő is elődei véleménye alapján áll, hogy az Angliával való szerződéses viszony nem kötelez a szerződésnek automatikusan haditerületre való átvitelére.

Nem szabad csodálkozni — fejezi be a „Donauzeitung" —, ha az ellenséges hirverés ezt a változást a szövetségesek hadipolitikai sikereként tünteti fel. A török magatartás józan megfigyelője azonban ebből még nem következtethet arra, hogy a török semlegességi politikában változás történik.

Ujra megindult a postaforgalom Franciaország és Olaszország közt

Páris, jan. 18. (NST) Franciaország és Olaszország között ujra megindult a postaforgalom. A német hatóságok engedélyt adtak Franciaország és a fasiszta kormány fennhatósága alá tartozó Olaszország, valamint Vatikánváros és San Marino köztársaság közötti postaforgalom megindítására. Egyelőre csak leveleket, ajánlott leveleket, közönséges postacsomagokat és időszaki sajtótermékeket lehet postával küldeni. Utóbbi esetekben azonban előzetes engedélyt kell kérni.

Horvátországban egy hónapig szünetel a vasuti személyforgalom

Zágráb, jan. 18. (MTI) A horvát közlekedésügyi miniszter rendeletet adott ki, amelynek értelmében január 23-án 0 órától február 22-éig 24 óráig, tehát egy teljes hónapig egész Horvátország területén szünetel mindennemü vasuti személyforgalom. Kivételesen csak az utazhatik, aki a belügyminisztertől vagy a közmunkaügyi és biztonságügyi főigazgatóságtól erre külön engedélyt kap.

A Szovjet csak a Moszkvában működő litván kormányt ismeri el törvényesnek

Istanbul, jan. 18. (MTI) Az Istanbulba érkezett szovjetorosz lapok közül a *Pravda* foglalkozik a litván kérdéssel. Hangoztatja, hogy szovjet felfogás szerint Litvániának egyetlen törvényes kormánya van, s ez a litván szovjetköztársaság kormánya, amely most Moszkvában székel. A lap szerint az Amerikában működő litván, lett és észt követségek nem egyebek, mint szovjetellenes propaganda-központok.

Uj angol szállitórepülőgép

Stockholm, jan. 18. Mint a brit hirszolgálat jelenti, az angliai repülőgépgyárakban gyors ütemben gyártják a legujabb és legkorszerübb brit szállitórepülőgépet, a harminctonnás „Avro York" gépet, amelynek hatósugara 4800 kilométer, legnagyobb gyorsasága pedig óránként 480 kilométer. Az uj gép, amely „testvére" a Lancaster négymotoros bombázónak, az elmult év novemberében 10 óra 25 perc alatt repülte át az Atlanti-óceánt. (MTI)

Eisenhower szerint a szövetségesek lassu olaszországi előrenyomulásának „ezer oka van"

Stockholm, jan. 18. (Német TI) A „Dagens Nyheter" londoni jelentése szerint Eisenhower tábornok hétfőn haditudósitókat fogadott angliai titkos főhadiszállásán. Eisenhower a haditudósitók előtt az olaszországi harcokról beszélve kijelentette, hogy „ezer oka van" a szövetségesek lassu előrenyomulásának.

A washingtoni szovjet nagykövetség támadása Spanyolország ellen

Washington, jan. 18. (NST) A washingtoni szovjet nagykövetség lap formájában kiadott értesitője azzal gyanusitja Spanyolországot, hogy hadianyagot csempész Dél-Amerikából és ezzel megsértette a semlegességet. A szovjet nagykövetség ugyanakkor tiltakozását hangoztatja az ellen is, hogy a Volhov-arcvonalon állitólag még mindig harcol a keleti spanyol légió egyik alakulata. Az értesitő állitása szerint brit flottaegységek többször megállitottak az Atlanti-óceánon spanyol hajókat, amelyeken csempészáru volt. Az értesitő végül azt állitja, hogy a keleti hadszintéren egy spanyol repülőraj is van, amelyet állandóan kiegészitenek.

Halifax Nagy-Britannia és a zsidó nép történelmi barátságáról

Amsterdam, jan. 18. (Német TI) Mint a brit hirszolgálat Washingtonból jelenti, az amerikai zsidó bizottság lord Halifax brit nagykövetet arra kérte, hogy Nagy-Britannia vonja vissza az 1939-es palesztinai Fehérkönyvet. Lord Halifax válaszában kijelentette a bizottság elnökének, hogy „továbbra is tény marad Nagy-Britanniának a zsidó nép iránt érzett történelmi barátsága".

Külpolitikai hirek

Péter jugoszláv király elutazott Kairóból, hogy néhány napon keresztül tanulmányozza az Egyiptomban állomásozó brit katonai egységek gyakorlatozásait.

New Yorkban egy hangverseny végén első alkalommal előadták a Szovjet-Unió uj Himnuszát.

Lloyd George, a kiváló angol államférfiu teljes csendben ünnepelte meg 81. születése napját.

A fasiszta kormány kultuszminisztere megtiltotta az olasz hangverseny- és rádiózenekaroknak, hogy jazz- és négerzenét adjanak elő.

A Wall-Street Journal washingtoni tudósitójának értesülése szerint a kereskedelmi minisztériumhoz közelálló körökben világkartel létesitését tervezik, amivel véget akarnak vetni minden egyéb kartelnek. A jelenlegi hadianyagellátási hatóság a jövőben ellenőrizné és szétosztaná az összes nemzetközi nyersanyagokat, egyuttal pedig a nyersanyagok árát is megállapitaná.

Columbia államelnöke, Lopez, aláirta a szövetkezett nemzetek egyességokmányát. Columbia a harmincnegyedik állam, amely csatlakozott ehhez a szerződéshez.

A Szovjet-Unio ujonnan kinevezett perzsiai nagykövete, Alexandrovics Mahajlov, átnyujtotta a sahnak megbizólevelét. Ez volt az első eset, hogy szovjet diplomata az ujonnan rendszeresitett diplomata-egyenruhában szerepelt Teheránban.

Gróf Apponyi Sándor

A magyar bibliofilia alapitójának centenáriuma

Neve a tündöklő nagy magyar életek sorában ragyog. Gróf *Apponyi Sándor* volt a magyar bibliofilia megalapitója, a leglelkesebb magyar könyvbarát.

A kitünő magyar főur előbb összegyüjtötte, majd nemzetének adományozta a magyarság európai helyzetét ismertető külföldi nyomtatványokat. Gyüjtötte a XV—XVIII. századi magyar szerzők külföldön megjelent nem magyar nyelven irt munkáit vagy magyar vonatkozásokat tartalmazó müveket, apró nyomtatványokat, térképeket és metszeteket.

A nagytudásu, rendkivüli müveltségü gróf Apponyi Sándor olyan nyomokat hagyott hazánk kulturtörténetében, melyek el nem enyészhetnek, ameddig magyar él, érez és elmélkedik — irja róla Apponyi Albert.

. . . A tudományszeretet és könyvkedvelés családi öröksége volt Apponyi Sándornak. Nagyapja, Apponyi Antal párisi nagykövet. Édesapja, Rudolf, mellette működött. Itt született a lelkes könyvgyüjtő Sándor gróf is 1844 január 19-én. Már gyermekkorában megmutatkozott nagy könyvgyüjtő hajlama.

Apponyi Párisban és Londonban

Középiskoláit magyar nevelő mellett külföldön magánuton végezte és rendesen csak az év végére vizsgázni jött haza. Később a müncheni egyetemen jogot hallgatott. Tanulmányai végeztével követségi szolgálatba lép és Páris az első állomása. Innen édesapjához, a londoni nagykövethez osztották be. Könyvgyüjtésének hire csakhamar itthon is elterjedt. „Nem mindennapi dolog volt — jegyzi meg dr. *Dézsi Lajos* —, hogy egy dusgazdag arisztokratasarj Párisban és Londonban ócska könyvekben talál gyönyörüséget."

Apponyi Londonban folytatta gyüjtőmunkáját és igy fedezte föl Thököly Imre és Zrinyi Ilona olajfestményü arcképeit is. Később ismét egy állomásra került a diplomata apa és fia, az attasé, Sándor gróf ujra Párisban élhetett kedvelt kutatásainak. Ekkor már a zártkörü — száztagu — „Société des Bibliophiles Français"-nek is törzstagja volt.

Sok éven át nem tudott választani a diplomáciai pálya és a tudományos munkálkodás között, de amikor édesapja meghalt s ezzel elszakadt a legerősebb szál, amely a külföldhöz kötötte, a könyvek felé hajolt minden érdeklődése és szeretete.

Hazajött Lengyelre

gazdálkodni, történeti, bibliografiai tevékenységének élni.

Gróf Apponyi Sándor 1882-ben az Orsz. Magy. Iparmüvészeti Muzeum könyvkiállitásán mutatta be először gyüjteményét. Lengyeli könyvtára 51 müvel szerepelt és már müvészi kötésével is — a könyvkötészet nagyértékü remekeivel — elkápráztatta a kiállitás szakértő nyilvánosságát.

A ritkaságok könyvesházáról készitett katalógusa közli mindazt, ami Magyarországot ismerteti, vagy valamilyen szempontból hazánkra vonatkozik, akár utleirás, történeti adat, ajánlás, előszó vagy valami vers. Némely cim után lapokra terjedő közlés következik. Szakértő tudósaink szerint e müvek között nem egy akad, amelyet Apponyi Sándor ismertetett meg Európával. Az 1720-ig terjedő katalógus két kötetben jelent meg.

Gyüjtési munkáját élete későbbi éveiben is folytatta és ujabb két kötetre való anyagot gyüjtött össze. (1902—1924.) Ezek leirását is megkezdte az előző módszer szerint, de sajtóbeli megjelenését már nem érhette meg, mert élete 1925 április 18-án befejeződött. Igen értékes gyüjteménye volt az a kis reneszánsz-könyvtár is, amely *Isota Nogarola* költőnőre, a reneszánsz hires nőalakjára, korára és kortársaira vonatkozó müveket egyesiti. Apponyi a nyomtatványokkal egyidejüleg londoni és párisi tartózkodása alatt hasonló szenvedéllyel gyüjtötte a magyar vonatkozásu városképeket, mappákat és arcképeket.

1924 szeptember 15

Ezen a napon kelt gróf Apponyi Sándor adományievele, amellyel nagyértékü gyüjteményét a magyar nemzetnek ajándékozta. A gyüjteményt a Magyar Nemzeti Muzeum Országos Széchenyi Könyvtárában „*Bibliotheca Hungarica Apponyiana — Gróf Apponyi Sándor Magyar Könyvtára*" cimmel a nagy ajándékozó kivánságainak megfelelően helyezték el. A magyar nemzetgyülés az 1925. évi XIX. t.-c.-ben fejezte ki a magyarság hálját „s ez volt az utolsó nyomtatvány — irja *Hóman Bálint* —, amit a magyarvonatkozásu nyomtatványok nagy gyüjtője életében olvashatott". A Magyar Bibliophil Társaság a diszelnöke emléke iránti háláját „Gróf Apponyi Sándor emlékezete" c. müvében örökitette meg. A munka szerzői: Apponyi Albert, dr. Dézsi Lajos, Hóman Bálint, Ferenczi Zoltán és Végh Gyula. Tanulmányaikban plasztikus képét adják a lelkes magyar könyvgyüjtők lelki arcának és hatalmas kulturális felkészültségének.

V. J.

A MAGYAR NEMZETI MUZEUM mély megilletődéssel tudatja, hogy nemeslelkü jótevője, a Magyar Nemzeti Muzeum Gróf Apponyi Sándor Alapitványának megteremtője

Nagyméltóságu Gróf Apponyi Sándorné

született Gróf Esterházy Alexandra urnő

folyó hó 15.-én áldásos életének 75. évében váratlanul elhunyt.

Földi maradványai folyó hó 17.-én, pénteken délután 1 órakor fognak a lengyeli kastélyban a római katholikus egyház szertartásai szerint beszenteltetni s a családi sírboltban örök nyugalomra helyeztetni.

Budapest, 1930. október hó 15.

Nemes emlékét soha sem muló hálával és
kegyelettel fogjuk megőrizni!

1930
7.5
IV.55

Nyomt. Buschmann F. utó
IV. ker., Molnar-ucca 37 sz.

MÜEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
75
1930.

Müemlékek Orsz. Bizottsága

Budapest VI.
Állatkerti ut 1.

megírva

Apponyi Sándorné
grófné

Apponyi Sándorné grófné
festő

Hankiss
160. l



Apponyi Sándor.
Apponyi Sándorné grófné festménye

tatása a híres XVI. századi Kollégiumnak (1538?), a legtöbb régi magyar tudóst szolgáltató főiskolának (állami egyetem 1914 óta), a budapesti pedig Pázmány Péter bíboros és író nagyszombati katolikus egyetemének (1635); a szegedi és a pécsi az elcsatolt területekről húzódtak a csonkaország területére: az előbbi Erdély kolozsvári egyetemének közvetlen örököse, a másik az új alapítású pozsonyi egyetemé. Kolozsvár visszacsatolása után a szegedi egyetem természetesen haladéktalanul visszatért székhelyére, a nagykultúrájú erdélyi városba; Szegeden új egyetem nyílik helyette: az országgyarapító nevét viselő Horthy Miklós Tudományegyetem. A József nádor műszaki és gazdasági egyetem, amelynek nagyszámú fakultásai részint Budapesten, részint Sopronban vannak, összeköti a legkülönbözőbb származású, gyönyörű multú főiskolákat: magát a budai műegyetemet, amely többek között az első dinamót (Jedlik Ányosét, aki évekkel előzte meg Siemenst ebben a fölfedezésben) rejti emlékei

Appanyi - család - gyűjtő

Forgalmas határ menti patikák

Az egészségbiztosító ellenőrei eddig nem találtak bizonyítékot arra, hogy Magyarországról gyógyszereket visznek ki a környező, volt szocialista országokba. Gyógyszerpiaci elemzők adataiból kiderül, hogy egyes határ menti megyék patikáinak forgalma egyik évről a másikra harmadával, illetve ötödével nőtt, de az illegális kereskedelmet nem lehet bizonyítani.

Az egészségügyi miniszter korábbi nyilatkozata szerint évente 600-700 millió forintot lehetne megtakarítani a hamis vényekre kiadott szerek, illetve főként a keleti határon átvitt termékek kiszűrésével. A patikai ellenőrzések után azonban – leginkább adminisztratív hibák miatt – idén mindössze 36 millió forintot vont vissza az egészségbiztosító. A vizsgálatoknak egyelőre azt sem sikerült igazolniuk, hogy Magyarországról gyógyszereket visznek ki Ukrajnába, Romániába, Szlovákiába. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) ellenőrei egyetlen határ menti megye gyógyszertárában sem tapasztaltak eddig számottevő forgalomnövekedést – tudtuk meg az OEP illetékeseitől.

Egy szlovák átkelőhely melletti gyógyszertár tulajdonosa lapunknak elmondta: évek óta vannak törzsvásárlói a határon túlról. Leginkább a recept nélkül kapható láz- és fájdalomcsillapítókért, vitaminokért jönnek el patikájába. A patikus lapunknak elismerte, hogy elvileg nem lenne szabad idegen állampolgárnak orvosságot kiadnia, de mint mondta: képtelen elküldeni a határon túlról érkezőket.

Horváth Zsolt, a Presolution gyógyszerpiaci elemző cég vezetője lapunknak elmondta: ugyan egyik évről a másikra Baranyában 38 százalékkal, Csongrádban 20 százalékkal, Komárom-Esztergomban 17 százalékkal nőtt az orvosságok forintban számolt forgalma, ám azt nagyon nehéz bizonyítani, hogy a kiváltott terméket nem az szedte be, akinek a nevére szólt a recept. Illetve azt is, hogy a forgalomnövekedés nem abból adódik, hogy a korábbiaknál drágább szereket írtak fel az orvosok.

Lapunk kérésére szakértők megvizsgálták, hogy a betegek számára térítésmentesen kapható inzulinok milyen

Lejár a biztosok mandátuma

Gönczöl Katalin: A jogalkotás egy része politikai arénában folyik

Az országgyűlési biztosok hivatala működésképtelenné válik, ha a pártoknak záros határidőn belül nem sikerül megegyezésre jutniuk az új ombudsmanok személyéről. A biztosok mandátuma június 30-án lejár.



Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a parlament emberi jogi bizottsága előtt

FOTÓ: KOVÁCS BENCE

Elmúlt évi tevékenységéről számolt be kedden a parlament emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságának *Gönczöl Katalin,* az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, *Kaltenbach Jenő* kisebbségi ombudsman és *Majtényi László* adatvédelmi biztos. Az ülést követő sajtótájékoztatón *Kósáné Kovács Magda,* a testület MSZP-s elnöke felhívta a figyelmet, hogy az országgyűlési biztosok mandátuma június 30-ával lejár. A parlamenti bizottság határozatban fejezte ki köszönetét az ombudsmanoknak eddigi, csaknem hatéves munkájukért.

Gönczöl Katalin elmondta, hogy tavaly nőtt a panaszosok száma, az általa vezetett hivatal 1217 ajánlást fogalmazott meg a visszásságok orvoslására. A fogadtatásról szólva megjegyezte, hogy „a jogalkotás egy része politikai arénában folyik", ahol a többség akarata, és nem feltétlenül az emberi jogi szemlélet érvényesül. Kaltenbach Jenő hangsúlyozta, hogy a rendszerváltás óta létrejött intézményrendszer jelentős változást hozott a kisebbségek életében, ám a sok évtizedes mulasztások pótlására még nem volt idő. Majtényi László eredményként értékelte, hogy a társadalom számára fontossá vált az adatvédelem, de – tette hozzá – az állam mellett egyre inkább a gazdasági élet szereplői is veszélyt jelentenek a szabadságjogokra.

A pártok a közeljövőben egyeztetnek az ombudsmanok személyéről, a jelölés a köztársasági elnök hatásköre. Kétséges, hogy a megadott határidőig sikerül-e megválasztani a biztosokat: ehhez ugyanis kétharmados parlamenti támogatásra van szükség. Gönczöl Katalin érzékeltette, hogy az ombudsmanok hivatala – felépítéséből következően – működésképtelen lesz, ha az Országgyűlés nem dönt az új biztosokról. A közelmúltban a Fidesz egyik képviselője és a MIÉP kilátásba helyezte az önálló adatvédelmi biztos intézményének megszüntetését. Gönczöl szavaiból kiderült, hogy elutasítja az elképzelést.

Az ombudsmanok kérdésünkre nem zárkóztak el attól, hogy felkérés esetén elvállalják az újbóli jelölést. Kaltenbach ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az egyértelmű válaszhoz ismerni kellene a személyi feltételeket.

Cz. G.

KSH: „termelőüzem"

„Termelő nagyüzemmé" alakult át ideiglenesen a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), hiszen – a szokott munkastílustól eltérően – most a népszámlálás során keletkezett 14,7 millió, együtt kétszáz tonna kérdőív feldolgozását kell elvégeznie – mondta *Papp Zoltán* informatikai főosztályvezető, amikor a KSH vezetői és az adatok számítógépre vitelével megbízott Bull Magyarország képviselője tegnap a kérdőívek feldolgozásáról adott tájékoztatást. A KSH 83 területi csoport-

Támogatások erdei iskoláknak

Vadászbemutató, állatsimogatás, gombavizsgálat

Az idén a tavalyi felére csökkent az erdei iskolát szervező osztályok száma, mert már nem vehető igénybe erre a célra az üdülési csekk. Az oktatási és a környezetvédelmi tárca azonban pályázatot írt ki e sajátos nevelési forma támogatására.

Utazási Ügynökség marketingvezetője. Az árak négy éjszakára, öt napra, teljes ellátással, a programok költségével együtt 12-13 ezer forint körül mozognak.

Vermes Zoltán szerint az árak mérsékelhetők: a szövetséghez tartozó szállásadók ugyanis két százalék kedvezményt adnak áraikból a szervezethez tartozó is-

RÖVIDEN

Törölték az előítéletes tananyagot

Kaltenbach Jenő kisebbségi ombudsman *Pokorni Zoltán* oktatási minisztertől a tárca előző vezetése által 1996-ban elfogadott cigány pedagógiai program átdolgozását kéri. A felkérésre azután került sor, hogy a kisebbségi biztos vizsgálatot folytatott abban az erdőtelki általános iskolában, ahol az egyik tanár egyebek mellett azt tanította a gyerekeknek: a romáknak sajátos szaguk van, és jellemző rájuk az agresszivitás. Az iskola igazgatója azóta utasította a pedagógust, hogy törölje óravázlatából az előítéletes részleteket. *(Roma Sajtóközpont)*

Népszavazás Jászladányban?

Népszavazást kezdeményez a jászladányi cigány kisebbségi önkormányzat. *Kállai László,* a kisebbségi önkormányzat vezetője tegnap tudósítónknak elmondta: a kérdések között egyebek mellett szerepel, vajon akarják-e a jászladányiak, hogy községükben faji, származási megkülönböztetés és szelektálás nélkül oktassák a gyerekeket, a helybéli iskolaépületek ne kerülhessenek magánkézbe. Azt is megkérdezik: akarják-e a helybéliek, hogy az önkormányzat visszavonja a jelenleg érvényben lévő építési és bontási tilalmat, s közbeszerzési pályázatok kiírásakor kötelezővé tegye a helybéli munkaerő alkalmazását. *(Szolnoki tudósítónktól)*

Felújítják a szociális otthonokat

A kormány kilencéves programot indít a megyei jogú városok és a megyei önkormányzatok által működtetett háromszázhatvan szociális intézmény rekonstrukciójának támogatására – jelentette be *Kovács Ibolya,* a Szociális és Családügyi Minisztérium főosztályvezetője kedden Bélapátfalván, a Heves megyei önkormányzat kétszáztízmillió forintos beruházással felújított szociális otthonának átadásakor. A program megindítására a 2001–2002-es költségvetésből két és fél milliárd forint jut. *(MTI)*

Készülődés az egri vármúzeumban



Egy szlovák az Apponyi-hagyaték kutatója

Peter Králikot eszelősnek tartják, de ő ezt dicséretnek veszi – Szeretné megmenteni az omladozó kastélyt is

Peter Králikot a dél-szlovákiai Nyitrához közeli Apponyban – a ma már színtiszta szlovák Oponicében – a legtöbben csodabogárnak, sőt eszelősnek tartják. Mindez cseppet sem bosszantja. Csak akkor szomorodik el, amikor névtelen leveleket kap, amelyekben szlovákárulónak, Duray-bérencnek minősítik. Néhányan még azzal is rágalmazzák, hogy Soros György állítólagos júdáspénzeit vágja zsebre.

– Még néhány jó év kell, és meggyőzöm a mocskolódókat is, hogy páratlan szellemi és tárgyi értékeket rejt az Apponyi-dinasztia helyi ősi birtoka. Ezeket pedig egyetlen kultúrember sem hagyhatja elveszni – mondja találkozásunkkor az alig harmincéves fiatalember, aki több mint egy évtizede a szlovákiai fürdővárosban, Pöstyénben végezte el az idegenforgalmi szakközépiskolát. Aztán más lehetőség híján vegyesboltot nyitott az Apponnyal szomszédos szülőfalujában. Szabad idejében pedig gyermekkori szenvedélyének hódolva, ősei után kutatott. A helyi plébánián őrzött dokumentumok között bukkant rá arra, hogy az egyik őse az itteni Apponyiak gazdatisztje volt. Azóta a fiatalember az omladozó apponyi reneszánsz kastély és a vadászlak egyre több, mármár örökké feledésbe merülő titkát kutatta fel.

– Az itteni Apponyiak valamikor a XV. század végén költöztek a közeli Trebics-hegyen levő várukból a faluban épült reneszánsz kastélyba. Ma még a magyarországi közvélemény is keveset tud erről az ágról, holott Apponyi Henrik volt az, aki Korzikából telepítette be Közép-Európába a muflonokat. Úti- és vadásznaplóm címmel pedig csaknem feledésbe merült könyvet írt, amelyet most fordítunk szlovákra, s ha lesz pénzünk, akkor németre és angolra is. Szomszédainknál érthetően elsősorban Apponyi Sándort ismerik, hiszen ő az Országos Széchényi Könyvtár egyik legjelentősebb gyarapítója. Ám felmenői is páratlan szellemi kincseket gyűjtöttek össze – ontja a tudnivalókat szinte lélegzetvétel nélkül. Ugyanilyen felhevülten folytatja: – Hadd említsem meg Apponyi Antal György nevét, aki 1829-ben igen tetemes összegért, 70 ezer forintért váltotta ki testvéreitől az 1774-től Bécsben őrzött értékes könyveket. Hajóval hozatta Pozsonyba a becses gyűjteményt, hogy a koronázóvárosban elsőként nyilvános könyvtárat alapíthasson. Minden próbálkozása ellenére azonban a helyi magisztrátus mostohán bánt ezzel a kezdeményezéssel, ezért csaknem két évtized múltán fia a mintegy tizenötezer kötetet ökrös szekerekkel szállíttatta Nyitrához közeli birtokukra.

Az első tragédia akkor következett be, amikor az elmúlt évszázad harmincas éveiben Apponyi Henrik váratlanul meghalt, és a birtok jogutód nélkül maradt. Majd bizonyos birtokrészt a Pozsony melletti Stomfán élő Károlyi Lajos gróf szerzett meg, aki korábban jelentős összegeket hitelezett hirtelen elhunyt barátjának. Emiatt bécsi, londoni és prágai könyvaukciókon tett pénzzé, vagy inkább kótyavetyélt el páratlan ritkaságokat. A további fosztogatás negyvenöt után zajlott. Például fillérekért került egy losonci műgyűjtőhöz az 1766-ban, valószínűleg Angliában készült csillagászati glóbusz. Nemrég találták meg az illető gyermekét, akitől szeretnék visszavásárolni ezt a ritkaságot. A kastély annak idején a helyi földműves-szövetkezet birtokába került, így aztán a parketten a még megmaradt könyvek között éveken át gabonát szárítottak. Valaki letörte a szecessziós vaskorlátokat és fémhulladékként értékesítette. A helyi potentátok vadászkastélybeli dáridózásai pedig az ötvenes években rendszerint azzal értek véget, hogy poharaikat a csodálatos velencei tükörbe hajigálták. Végül az egyik tanácselnök megsokallta a dolgot, és a becses tárgyat a művelődési otthonban záratta el.

Az Apponyiána Polgári Társulás Appony és a kastély régi dicsőségét szeretné visszavarázsolni.



Peter Králik az Apponyiak magyar nyelvű családfája előtt FOTÓ: SOMOGYI TIBOR

Králik elmondása szerint valóságos csoda következett be, amikor a Matica Slovenská – amely akkor még szlovák kulturális szövetségként tevékenykedett – az ötvenes években itt iparkodott elrejtetni a hatalom szeme elől a politikai okok miatt gyanússá vált Jozef Gajdos ferences rendi szerzetest, aki áldásos munkát végzett. Rendszerezte a gyűjteményt, a könyvek egy részét pedig Túrócteplicen restauráltatta. Az ő szellemiségéhez híven néhány éve Peter Králik környékbeli fiatalokkal megalapította az Apponyiána Polgári Társulást, amely nagy elszántsággal, de pénz nélkül feszült neki a munkának. Appony és a kastély régi dicsőségét szeretnék visszavarázsolni.

– Ne köntörfalazzunk: az Apponyi név ma is ellenségesen hangzik a legtöbb szlovák számára. Azért, mert Apponyi Albert gróf az elmúlt évszázad elején megalkotott iskolatörvényével a szlovákság elnemzetlenítésére tett kísérletet, és ezért nincs olyan honfitársam, aki máig ne megvetéssel nyilatkozna róla. Azt hiszik, hogy minden Apponyi ilyen volt. Hiába érvelünk tényekkel. Persze a döntéshozó megyei és országos vezetőket kell erről meggyőznünk, nem a falubelieket. Ők halottak napján manapság is mécseseket gyújtanak az ősi családi sírboltban – meséli Oto Kobida polgármester. Aztán arról tájékoztat, hogy szűkös lehetőségei ellenére az önkormányzat támogatja a polgári társulást. Szerény bért is fizet Peter Králiknak. Némi állami támogatásból és adományokból rendbe hozták a vadászkastélyt, ahol május végén állandó kiállítást nyitnak: trófeák, könyvritkaságok tekinthetők meg majd itt, egyelőre késő őszig. Elkészült az Apponyiak magyar nyelvű családfája is, amelyet a bejáratnál helyeznek el. A lelkes fiatalember magyarországi múzeumokkal levelez, ahonnan szakmai támogatást nyújtanak neki. És további merész terveket sző. – A Trebics alatt ma is csodálatos a levegő. A közelben halastavak voltak és lehetnek, tele pisztrángokkal. Örömüket lelik itt a vadászok, s a közeli Zoboralján az ország egyik legjobb borát érlelik. Négyszázmillió korona, vagyis kétmilliárd forintnál valamivel több kellene az omladozó, de megmenthető kastély teljes felújításához, ahol szálloda, konferenciaterem létesíthető. Magyarország és Ausztria alig száz kilométerre van innen, ezért is érdemes lenne felébreszteni ezt a tájat Csipkerózsika-álmából. Talán magyar és osztrák befektetők segítségével is – mondja, és mélyet sóhajt.

Appony, 2001. május

Szilvássy József

M.D.K.

Áprili József, Süttői márvány-faragó

neve 1798-ból maradt fenn Adami Giuseppe-nek vele szemben támasztott 113 ft-os követelésével kapcsolatban

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája, VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 306. old.

M.D.K.

Áprili, Giuseppe, sütőr mármányfaragó

1798-ban 113 Ft-tal tartozik Adamának. Lehet hogy aronos a nagkállói megelhorlát épitó Giuseppe Aprilissal.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. AkadémiaiKiadó, 309. old.

M.D.K.

Aprili, Giuseppe, süttői márvány faragó

1798-ban 113 fl.-tal tartozik Adami nak. Lehet hogy azonos a nagykállói megyeházát építő Giuseppe Aprilissal.

Heves megye müemlékei I- irta Voit Pál.
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó.

309 .old.

Április Lajos

kőfaragó
6 gimn. 3 ipariskola
Tanár Palóczi Antal

Ipariskola 1901

Ez évben letette a
mesteri vizsgát.

MDK

Aprily Lajos kőfaragó mester

Épitő Ipar, 1909. márc.21. 113.1.

Ø Áprily Rezső

kőfaragóm.

Sütő

arckép, rövid
élet.

lásd

Bék Kom Eszt

206. l.

MOB Kat. 3211.

Carlo Aprilis

még Nyöngyösön szakadt le épitő
társától Giovanni Battista Ricca-
tól.

Voit Pál: A borokk Magyarországon,
Budapest, 1970.

531

Giuseppe ~~Ant~~ Aprilis

Olasz építész folytatta a nagykállói megyeház építését.

Korokmay Gyula: A nagykállói megyeháza olasz építészeinek munkássága

Műemlékvédelem 1964. 2. n. 82 l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányut

. . . . . .

M.D.K.

Giuseppe Aprilis építész

A megyháza másik építésze.

A megyeházi építkezés mellett a környéken másutt is dolgozott.

1781-ben dolgozott utoljára Nagykállóban.

Felügyelete alatt készült a biri Kállay kastély. Neki tulajdonitható a kállói r.k. templom is.

Krocknay Gyula: A nagykállói megyeház olasz építészeinek munkássága.

Műemlékvédelem, 1964. 2. sz. 83. l.

Giuseppe Aprilis

Valószinüleg résztvett a kállósemjéni Kállay kastély épitésében is. Főként a belső kiképzés vall erre.

Salvator Aprilis öccse, és munkáinak folytatója.

Koroknay Gyula: A nagykállói megyehá olasz épitészeinek munkássága

Műemlékvédelem, 1964. 2. sz. 84. l.

Giuseppe Aprilis

és Silvestro Aprilis Gyöngyösön szakadt le építőtársától Giovanni Battista Ricca-tól

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

531

Giuseppe Aprilis

és Silvestro építik a nagykállói és a sátoraljaújhelyi megyeházat és valóminőleg a tuzséri Lónyay kastélyt.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

531

Salvátor Aprilis kőművesmester

/ magister murariorum /

25 réme s forintotx fizettek ki neki tervrajzért és utiköltségre.

Tervrajzát elfogadták , s 1769 május 2-án 1000 rf-ot utalnak ki neki, hogy a munkálatokat megkezdje.
Halotti anyakönyve szerint Ungvárról jött.

Mikor a megyeházát Nagykállón épiteni kezdte 38 éves volt.

Műemlékvédelem. 1964. 2. sz. 81. 1. / .

M.D.K.

Salvátor Aprilis

Télre hazautazott családjához , Olaszországba, Bergamotól északra fekvő falujába, Caronaba. 1771 novemberében , 40 éves korában meghalt. Nagykállóban temették el nov. 09-én.

Munkái közül keveset ismerünk.

Több jel arra mutat, hogy a sátoraljaujhelyi megyeházát, mely 1758-61 között épült, ő készítette.

Müemlékvédelem, 1964. 2. sz. 81. l.

. / .

M.D.K.

Salvátor Aprilis

A kállósemjéni Kállay kastélyt nevéhez kell kapcsolni.
A nagykálló megyeházát, melynek épitését csak mgkezdte, halála után nem egészen az ő tervei szerint készitették el.

A tervrajz fennmaradt, repr.
Öccse Giuseppe ugyancsak épitész
Kőrőknay Gyula: A nagykállói megyeház olasz épitészeinek munkássága

Müemlékvédelem, 1964. 2. sz. 82. l.

M.D.K.P.

Április, Carlo, kőműves mester

Gyöngyös város által 1780-ban az encsi puszta emelendő városi ház építését vállalja el. Feltehetően abba az olasz mestercsoportba tartozott, amely Giov. Batt. Ricca vezetésével a nagyváradi szérekeg ház építésére igyenezett, körben Ricca 1756-évi halála után szétszóródott.

Heves megye müemlékei I, irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 309 .old.

Felice Aprilis, De Santo, Caminada János

Dolgozták a nagykállói megyeházán

Korokmony Gyula: A nagykállói megyeháza olasz építészeinek munkássága

Műemlékvédelem 1964. 2 sz. 86 l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

n: . . . . . .

. . . . . .

ÁPRILIS KÁROLY kőmüves mester. A Gyöngyös város által 1780-ban az enczi pusztán épitendő városi ház épitését elvállalja.

A bajnok tolókocsiban

Megtalálom a célomat... — mondja a balesetet szenvedett karatés

Levelek (KM – HZs) – **Elcsépelt közhelynek tűnik azt mondani, hogy egy sportolónak életeleme a mozgás. Ám az élet rögös útjai kiszámíthatatlanok, és egy olyan embert is érhet baleset, akinek a mindennapjait a sport, a versenyzés töltötte ki. Mint ahogy két évvel ezelőtt egy verekedést követően Sándor György kick-box karate Világ Kupa győztes tolókocsiba kényszerült.**

— A baleset után nagyon bíztam abban, hogy rövid időn belül rendbejön a lábam — emlékezik Sándor György. — A Sportkórház egyik professzora biztatott, hogy mivel a lábamnak vannak reflexei és érzésekre is reagál — meg tudom különböztetni a hideget és a meleget — reménykedhetem abban, hogy javulni fog az állapotom. Nagyon sokat erősítettem, és úgy érzem, mindent megtettem a gyógyulásom érdekében. Speciális lábgépekkel jártam, és szobakerékpárral erősítettem, felkötöttem a lábam a pedálhoz és a kezemmel nyomtam a térdemet, hogy az izmaimat mozgassam. Közvetlenül a balesetet követően volt nagyon nehéz élnem. Az, hogy tolókocsihoz vagyok kötve, egy állapot. Maga a tudat nehéz, hogy nem tudom azokat a dolgokat megcsinálni, ami eddig természetes volt. Ám most már túltettem magam ezeken a gondolatokon. Ugyanolyan embernek érzem magam, mint bárki más, tudatosodott bennem: mozgássérült vagyok, de élnem kell!



Sándor György családja körében A SZERZŐ FELVÉTELE

❑ *A balesetet követően kik álltak ön mellett?*

— Sokat köszönhetek a feleségemnek, a családomnak és a barátaimnak, akik mellettem voltak a nehéz napokban is. Öröm számomra, hogy mindenki ugyanúgy visszafogadott, mintha egészséges lennék. Segítettek abban, hogy ma már tudom élni a magam hétköznapi életét. Vannak céljaim, és magmaradt az élniakarásom is. Még mindig bizakodom, hogy valamikor lábra állok. Számomra mindegy, mennyi ideig tart ez, csak eljöjjön az az idő. Amikor nagyon el vagyok keseredve, a kétéves lányom tartja bennem a lelket. Ő maga egy cél, őt fel kell nevelni.

❑ *Mivel telnek a hétköznapjai?*

— A legfontosabb most az életemben, hogy Leveleken házat építünk. Most már egyedül tudok autót vezetni, így a közlekedés is könnyebb lett számomra. A barátaim segítenek a tolókocsit ki- és betenni az autóba. Ezenkívül továbbra is tartok karateedzéseket a leveleki gyerekeknek, ahová a környező falvakból is átjönnek tréningezni. Büszke vagyok arra, hogy országos versenyeken is helyt állnak a tanítványaim. Kutyákat is tenyésztek. Az estéimet a nagyon szép környezetű leveleki tónál töltöm a barátaimmal, ahol a kutyákat tanítjuk, oktatjuk. Nem ülök tétlenül, mindig megtalálom a célomat és várok...

Súlyemelők edzőtáborban

Levelek (KM — HZs) — **A Megyei Utánpótlás Bizottság súlyemelő szakcsoporja a leveleki tó mellett edzőtáborozáson vett részt *Bobonka Gyula* edző irányításával.**

A tábor a megye fiatal súlyemelőinek biztosított felkészülést napi két edzéssel a következő minősítő versenyekre. A gyerekek mellett három serdülőválogatott is részt vett az edzéseken. Azonban a tréningek mellett maradt idő a kikapcsolódásra is. Kellemes környezetben a tó partján verték fel sátraikat a súlyemelők, így az edzések után úsztak, csónakáztak, pihentek, strandolókkal is megismertették a súlyemelés szépségeit, többen kedvet kaptak, hogy kipróbálják erejüket.

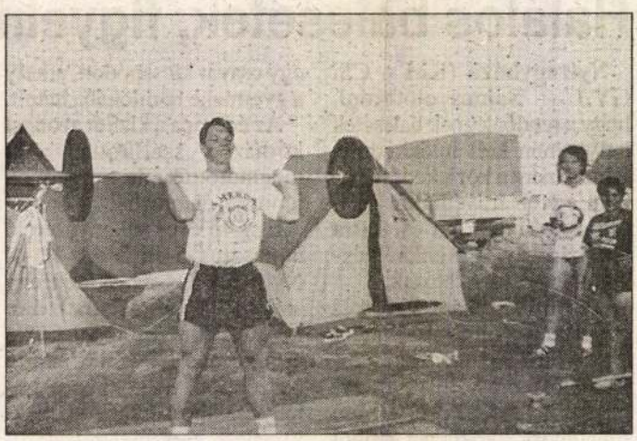

Súlyemelés a leveleki tó partján A SZERZŐ FELVÉTELE

Köszönettel tartoznak *Hornyai Sándornak* és feleségének, akik ideális feltételeket biztosítottak az edzőtáborhoz.

Papok a pályán

Máriás József

Bökönyben (KM) — Apu, rúgjál egy gólt! — biztatta a pályán levő édesapát a kis emberpalánta. S ott meg is fogadták a szót, rúgtak is, kaptak is. Történt mindez hétfőn Csegöldön és szerdán Bökönyben a Hajdúdorogi Görög Katolikus Egyházmegye, és a Szatmári Római Katolikus Egyházmegye lelkészeinek labdarúgó-mérkőzésén.

Papok a pályán? Valóban ők. 1990-ben indult a kezdeményezés, a mostani mérkőzés immár a hetedik találkozó volt. Az összejövetel sava-borsa a játék. Ami egyik csapatnak győzelem, a másiknak a „majd legközelebb sikerül" vigasztalódása, hisz itt is a részvétel a fontos, a mélyülő, erősödő kapcsolat, a szeretet, a közös misék üzenete.

A két mérkőzés általános jellemzője a sportszerűség. Pályákon szokatlan: senki sem káromkodott, nem hangzottak el „minősítő" jelzők, nyomdafestéket nem tűrő bekiabálások. A címben leírt biztatás hol itt, hol ott hangzott fel, valamelyik lelkész gyereke szájából. A hazaiaknak ezúttal igen jól ment. De miként is lehetne gólt rúgni abba a kapuba, melynek előterében *Jaczkó Sándor* tartja a várat oly erővel, mintha mögötte lenne mind a tíz gyereke, ahol *Gelsei Gábor* robusztus alakja mindenkit elsöpör, ahol még két Jaczkó szaladt a pályán, *Obbágy László* spirituális igazolja, hogy nemcsak a teológusokat kezeli jól, hanem a labdát is, ahova a pécsi parókus, *Gujbán Tibor* is hazajött csapatát erősíteni, ahol a határmenti Rozsály lelkésze sem szolidarizált a kerítésen túliakkal, ahol *Sereghy* kapus megengedheti, hogy a tartalék is kapjon gólt.

A másik térfélen *Pallai*, a vendégek kapusa nem volt formában, pedig igencsak igyekezett volna elkapni a labdát. A csapatkapitány, *Merlás Tibor* székesegyházi segédlelkész a lelkét is majdnem kifutotta, a második mérkőzésre erősítést is hozott, mégsem ment. Nem segíthetett az erdélyi egyházmegyés *Portik Kelemen* sem, amiképp *Starmüller* konok erőfeszítése sem termett ezúttal babért. *Ulmer* és *Vekker* azzal büszkélkedhet, hogy ők az egyetlen szatmári győzelmet hozó félidőben játszottak. *Heinrich* lelkész úr a hegyek övezte Felsővisóról jött le az alföldre, bele is pirosodott a küzdelembe. *Rozs István* a védelem erőssége volt, de mindhiába, az erdélyiek kikaptak.

Mindkét mérkőzésen a papi csapatok egy-egy félidőt játszottak a csegöldiek, illetve a bökönyi öregfiúk csapatával. El kellett fogadni: a pályán a laikusok erősebbek, a jobbak.

APRILIS, Gimnázium

A hét embere

A vezető védőnő

Nyíregyháza (KM – M. É.) — A pályaválasztás előtt csak egyet tudott biztosan: gyerekekkel akar foglalkozni.



Sokáig nem tudta eldönteni, tanár legyen vagy védőnő, végül aztán a szegedi Egészségügyi Főiskolára adta be a jelentkezési lapot. Itt szerzett diplomát védőnő szakon. A pályát a tiszaszalkai körzetben kezdte, majd 1987-ben Nyíregyházára került. *Dávidné Balázsi Ildikót* másfél éve nevezték ki az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat vezető védőnőjévé.

— Jelenlegi munkakörömben nagyon jól tudom hasznosítani a körzetben szerzett tapasztalataimat, hiszen most az egyik legfontosabb feladatom az, hogy segítsem a színvonalas szakmai munkát. Az egészségügyben lezajlott változások a védőnők munkáját is érintették. Mivel ezen a területen nem vezették be a szabad választást, mint az orvosoknál, a védőnők továbbra is a körzetekben végeznek önálló preventív munkát. Ennek előnye, hogy átfogóbban tudják feladataikat ellátni, viszont ez a helyzet feszültségeket szülhet a vállalkozó orvosokkal. Ezt mindenképpen át kell hidalni, mert az együttműködés velük elengedhetetlen. Az utóbbi időben — s az elkövetkezőkben méginkább — a komplex családgondozás kerül előtérbe.

A védőnőnek nemcsak az egészségügyi problémákkal kell foglalkoznia, hanem tanácsot kell adni szociális, jogi kérdésekben is. Egyre szorosabbá válik az együttműködés az önkormányzatokkal, amelyek rendszeresen kérnek a védőnőktől környezettanulmányokat. Kiemelten kezeljük a szakmai továbbképzések szervezését, ahol folyamatosan ismertetjük meg a kolléganőket a gondozás új módszereivel.

Szabad idejében Ildikó sokat olvas, tanulmányozza a szakfolyóiratokat. Szerencsére műszerész férje sokat segít a házimunkában, így marad idő kikapcsolódásra is. Szeret biciklizni, kisfiával most készül az első hosszabb túrára, a leveleki tó partjára. A legnagyobb vágya pedig az, hogy megismerje Európa országait.

A tourinform ajánlja

A Kállay-kúria épületét olasz mester tervezte

Kállósemjén (KM) — **Nyírségi barangolásunk során ezen a héten Kállósemjénbe hívjuk a kedves olvasót.**

A település már a 13. század óta a Kállayak tulajdonában állt. Itt volt a birtokközpontjuk és a mára már nyomtalanul eltűnt váruk. A Kölcsey utcában álló volt Kállay-kúria barokk épületét 1780 körül egy olasz mester, *Giuseppe Aprilis* tervezte, de az ő nevéhez fűződnek a kállói vármegyeháza és a nyíregyházi evangélikus templom épületének tervei is.

Kitűnő kirándulási és pihenési lehetőséget nyújt a községtől 12 km-re fekvő Mohostó, mely természetvédelmi terület, felfedezése *Kitaibel Pál* nevéhez fűződik.

Kállósemjén kb. 20 km-re fekszik Nyíregyházától, megközelíthető a Nagykálló felé vezető úton.



A kállósemjéni kastély — ma magtár

HARASZTOSI PÁL FELVÉTELE

Hol? Mikor? Mit?

Programok mindenkinek

Nyíregyháza (KM) — Az AD D klub várja a fantasztikus szerepjátszó játékok kedvelőit augusztus 19-én 18 órától és 21-én 13 órától Nyíregyházán a Váci Mihály művelődési központban. ● Garden-Partyra várják az érdeklődőket augusztus 20-án 18 órától hajnal 3-ig a nyíregyházi Helyőrségi Művelődési Házba, ahol leleplezésre kerül *Huszár István* alkotása is. ● A Városi galériában *Zsák Zoltán* nyíregyházi fotóművész kiállítása és a 17. Sóstói Nemzetközi Éremművészeti és Kisplasztikai Alkotótelep zárókiállítása tekinthető meg. ● A Sóstói Múzeumfaluban augusztus 20-án 10 órakor kezdődik a Szent István-napi megemlékezés, ahol többek között felavatják a tivadari református harangtornyot, valamint hagyományőrző folklórfesztiválra és nemzetközi néptánctalálkozóra kerül sor, melyen belga, ciprusi, görög és magyar táncegyüttesek mellett a Maljaki Luludi cigány népzenei formáció műsora is megtekinthető. A fellépő együttesek ízelítőt adnak hazájuk népzenei hagyományaiból.

Fekete krónika

Halálos balesetek, figyelmetlenségből

Nyíregyháza (KM – CS. GY.) — Sajnos előfordul, hogy a rendőrségnek balesetek helyszínén kell intézkednie. Ezúttal nem a közlekedési, hanem egyéb tragédiákra gondolok. Mindhárom eset arra int, bármilyen munkát végzünk, legyünk óvatosak.

A nyíregyházi városi ügyészség nyomozást rendelt el egy férfi ügyében, aki június 5-én 10 óra körül Nyíregyházán, a LAKSZÖV-telepen füvet nyírt. Eközben a gépből egy csavar kicsapódott, amely a gyermeke homlokába hatolt.

Az édesapa a kisfiút azonnal kórházba szállította, ahol megműtötték, de a gyermek június 7-én meghalt.

Egy 45 éves villanyszerelő augusztus 5-én 8 óra körül Nyírtelek Felsősóskúton egy asszony felújítás alatt álló lakása, illetve a település elektromos hálózatát akarta összekötni. Miközben a villanyoszlopon dolgozott, roszszul lett, s eszméletét vesztette. Mire a mentők kiérkeztek, elhalálozott.

Augusztus 5-én egy 34 éves nyugdíjas férfi Nagyhalászban egy hidroformotort akart kicserélni. Miután a berendezést beindította, a hidrofortartály alja levált, s az állvány, amelyen a férfi tartózkodott, felborult. Az illető olyan súlyosan megsérült, hogy a helyszínen meghalt.

A rendőrség mindhárom ügyben államigazgatási eljárás keretében folytat vizsgálatot.

KisKelet

A Kelet-Magyarország regionális melléklete. Megjelenik minden csütörtökön. ● Felelős szerkesztő: M. Magyar László. A nyíregyházi regionális szerkesztőség vezetője: Horányi Zsuzsa. ● A szerkesztőség címe: Nyíregyháza, Zrínyi Ilona u. 3–5. Telefon: (42) 311-277, fax: 315-124. Levélcím: KisKelet, 4401 Pf. 47.

Salvator Április

Építész (olasz) tervét elfogadták

Korokmay Gyula: A nagykálló i megyeház olasz építészeinek munkássága

Műemlékvédelem 1964. 2 sz. 81. l.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott: . . . . .

. . . . . .

Mikor és hol volt külföldi tanulmányut

. . . . . .

Silvestro Aprilis

és Giuseppe Aprilis épitik a nagykállói és a sátoraljaújhelyi megyeházat s minden bizonnyal a tuzséri Sónyay kastélyt.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

531

Silvestro Aprilis

és Giuseppe Aprilis győngyösön szakadt le épitő társától Giovanni Battista Ricca-tól.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970.

531

M.D.K.

Aprilis, Silvester és Giuseppe
olasz építészet

a Ricca vezetésével Göngyösön át Váradra tartó olasz csoport mesterkőrébol kerültek ki (1750 táján) és Nagykállón működtek. Giuseppe munkássága Ungvár és Sárospatak körzetére is kiterjedt; szerző át-tartja a tursérilé-nyai kastely terveziójének.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

150. old.

APRILIS Sylvester epitén

Borsod-Abauj-Zemplén megye képes műemlék-jegyzéke. Szerk. Szabadfalvi József, Cseri Miklós. Miskolc : Herman Ottó Muzeum, 1992
VII. köt. 34.

1761-ben tervezte a sátoraljaújhelyi vegyeházat

Ápríly testvérek
kőfaragó

M.D.K.

A budapesti-tőzsde palota építkezésenél a kőfaragó részt, amelyek csobánkai kőből készítendő-, azt csinálták.

A budapesti vám és értéktőzsde Szabadságtéri palotája felépítésének története és az épület műszaki leírása 20 l.
Budapest, 1908.

Áprily [ ] , építész

(Áprily az esztergomi székesegyház olasz származású, Magyarországon megtelepedett építőmestere. E család egyik sarja a költő iskolatársa volt.) 1921-ben jelent

–: Idaheggi pásztor.

6.

Esti Hirlap, Bp. 1977 nov. 12.

MDK

Ápriły testvérek kőfaragó

Vállalk. Közl. 1909. okt. 13. 6.1.

Április Géza 116, 121, 152
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

DÉRY Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata. Bp. : OMF, 1991

Aprily János 34, 71, 73, 97, 103, 116 –119, 123, 141
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

DÉRY Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata. Bp. : OMF, 1991

MDK

Ápriły János

márványmunkák

Kiállitások. Vállalk. Közl. 19o9. ápr. 7. 2.l.

MDK

Ápriły János

készitette a Nádler Róbert által tervezett ebédlő ablakfülkéje haltartójának márványtalapzatát Repr.

Magyar Iparmüvészet 1909. 123.l.

MDK

ifj. Áprily János

Márványkut, Vas Béla terve után kivitelezte, repr.

Magyar Iparmüvészet, 1909. 143

mDK

Aprily János, kőfaragó-mest

végezte a Zenepalotán a kőfaragó munkákat.

Korb és Czergl. - A Zenepalota.

Magyar Épitőművészet. 1907.jul. 17-24.l.

MDK

Ápriły János kőfaragó

Alpár Ignác cikke. Magyar Építőművészet. 1907. 8.sz. képek és tervrajzok

MDK

Áprily János, köfaragó

a bp.-i szemészeti klinika épitésénél vett részt.

Épitö munkálatok a fövárosban.
A szemészeti klinika épitése.
Vállalkozók Közlönye. Bp.1907.jun.12. 6.l.

MDK

Ápriły János

készitette a Vas Béla által tervezett "Uri dolgozószoba" márványkandallóját. Repr.

Magyar Iparművészet 1907. 130.l.

MDK

Aprily János

készitette az alábbi korház kőfaragó munkáit

Tőry Emil: Az Erzsébet homeopata korház. Magyar Épitőművészet 19o7. lo. sz. 13-14.1.

M.D.K.

Áprilly János kőfaragó

A kőfaragó munkát Lendvay Dezső vezetése mellett Áprilly kőfaragó műhelyében végezték.

Hegedüs János: Kiss Ernő az aradi vértanu hős emléke. Nagybecskerek. 1906.
107. l.

Ø Áprily János ifj

Kőfaragó mester

+ 1910 okt. 10

X Ipartestületi évkönyv

1911. 290. l

Octavianus V. 263.

Apríli testvérek

Kőfaragó Sütő

lásd

I.R. II.r/354.l.

Lamagyiparalm

csekklapon mielőbb be-
küldeni szíveskedjenek.

A Katholikus Szemle

kiadóhivatala.

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Aprily János ifj

Kőfaragómester
Bpest
† 1910. okt. 10.

ény aján ~~xxxxxxxx~~ látható 1705-ös
különös számokat a régi egyházlátogatá-
gész felépitmény szerkezete és lombdiszi-
Két oldalt idősb Szent Jakab és páduai
t Család képe ad méltó keretet a ~~xxxxx~~ késő
az 1815 évi egyházlátogatási jegyzőkönyv
ép csodatevőnek tartott. A Szent Család
~~xxxx~~ egy nőalak, a donátor térdel.
alin az itt ábrázolt készittető, mert
yetlen nő, aki önállóan többször is bő-
k és mint az 1780 évi egyházlátogatási
szobrot is kijavittatta.
er, Szent Bertalan, Szent Pál és Szent
is diszitették, Sajnos ma már elvesz-
ség kitételére szolgáló állvány két
1779-ben Silcz Károly apát csináltatott.

Április János

Magyar Iparművészet

1909. 136. l.

műv. cél.

A LAKÁSBERENDEZÉSI KIÁLLÍTÁS KITÜNTETETTJEI. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat lakásberendezési kiállítása alkalmából a kereskedelemügyi minister az illetékes bíráló bizottság javaslatára a 2000 koronás állami nagydíjat Radócz János asztalosmesternek adományozta, kiválóan gondos, tökéletes munkájáért és művészi tervnek szabatos és értelmes megvalósításáért; az állami iparművészeti érmet az orsz. magy. kir. iparművészeti iskola háziipari osztályának, továbbá Április János kőfaragómesternek és Kiss József és Mérő János asztalosmesternek, kiállított munkáiknak jeles kvalitásaiért. A vallás- és közoktatásügyi minister állami aranyérmének bíráló bizottsága is megállapodott már a kitüntetésre való ajánlás dolgában és felterjesztette javaslatát a ministerhez jóváhagyás végett.



Apríly János

bvesti kőfaragó

Gróf Bercsényi Miklós-
né szül. Csáky Krisztina
grófnőnek a galatai
St.-Benoît-templomban
a család által állíttatott
feliratos sírkő alá helye-
emlektáblát fenti kesz-
tette 1907-ben

Forster Rákóczi

16. l.

dr. **Szekeres Margit** dr. **Wellmann Imréné**

ifj. Hafner István

magánszámokkal.

Kamarazenekar **Vécsey Jenő** vezényletével.

Konferál: dr. **Szemző Piroska**

Belépőjegyek a helyszinen válthatók.

Aprily János

Rodostóban a görög templomban, hol egykor Bercsényi, Esterházy és Sobrik tetemei nyugodtak, a falba kettős emléktábla illesztetett [ruszkicai fehér márványból bronzkeretekben. A kőfaragó munka fentiről.

(magyar és görög felirattal

Forster Rákóczi

19. l. képpel

A Magyar Nemzeti Múzeum alkalmazottai a Közalkalmazottak Szabadszakszervezete helységeiben (Esterházy-ucca 4.) f. hó 27-én csütörtökön 4 órakor tánccal egybekötött műsoros délutánt rendeznek.

SZEREPELNEK:

Barlay Lászlóné dr. **Szilágyi Erzsébet**

Bataki József **Verics Béláné**

Aprily János
kőfaragó

Ired
Milano 1906
Fi. l

SCHWARCZ DEZSŐ

KŐFARAGÓ, BUDAPEST, VII. KER., ILKA-UTCA 35. SZÁM. ELVÁLLAL MINDENNEMŰ MÁRVÁNYMUNKÁT TERV SZERINT VALÓ KIVITELBEN. KÉSZÍT KANDALLÓKAT MÁRVÁNYTÖMBBŐL ÉS LAPOKBÓL, TOVÁBBÁ SIRKÖVEKET MŰVÉSZI TERVEK SZERINT. VÁLLALKOZIK SZAKBAVÁGÓ ÉPÜLETMUNKÁK PONTOS ÉS GYORS ELKÉSZÍTÉSÉRE.

Pauncz és Kovács kárpitosok és díszítők. Budapest, Szív u. 26.



APRILŸ JÁNOS

kőfaragó-mester, kő- és márványárú gyártelepe. Gépüzemű kőfürészelés, esztergályozás, csiszolás, s vájolás. Budapest, VI. ker., Szondy-utca 77. ő cs. és kir. Fensége József főherceg úr kamarai szállítója. Alapíttatott 1874. Telefon 22—74. Elvállal és szállít mindennemű építkezési munkákat, teljes homlokzat burkolást, mauzoleum, lépcső, labazat, oszlop, pillérek, nemkülönben kandalló, padló s faburkolatok, ajtókeretek s egyéb építkezési és díszítési munkálatokat az összes bel- és külföldi kő- és márványfajokból.

LUDVIG EDE ÉS TSA

bútorvasalás és bronzárúgyár

BUDAPEST

TÖMEGÁRÚ-GYÁR:
VII. KER., DONGÓ-UTCA 3.
VÁROSI MŰHELY ÉS IRODA:
VIII. KER., ÓRIÁS-UTCA 44.

Valódi keleti szőnyegek, nagy választék smyrna-, ebédlő- és szalon-szőnyegekben, azonkivül futószőnyegek a legkülönbözőbb mintákban és szélességekben, cocos szőnyegek és lábtörlők, fürdőgyékények, továbbá ágy- és asztalteritők, falvédők, függönyök, lambrequinok, a legmodernebb bútorszövetek dús választéka, valamint a legízlésesebb tapéták.

HAAS FÜLÖP ÉS FIAI

Budapest, V. ker., Gizella-tér 1. sz. és IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20. Telefon 37—98.



KERBER HENRIK

BUDAPEST, VIII. KERÜLET, GYÖNGYTYÚK-UTCA 7. SZ.

◆ ALAPÍTTATOTT 1890. ◆

Villanyerőre berendezett mechanikai szőnyeg-poroló, tisztító, javító és megóvó-intézet. Ablak, lakástisztítás, padlóbeeresztés, por- és féreg-mentesítési vállalat.
TELEFONSZÁM 53—55.

Magyar Iparművészet
1910. 2-3. szám

THÉK ENDRE

BÚTOR-, ZONGORA- ÉS ÉPÜLETMUNKÁK GYÁRA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST, VIII, ÜLLŐI-ÚT 66

NAGY VÁLASZTÉK MŰVÉSZIESEN KÉSZÍTETT BÚTOROKBAN. ❧ SAJÁT GYÁRTMÁNYÚ ZONGORÁK NAGY VÁLASZTÉKBAN, MELYEKÉRT A GYÁR A LEGMESSZEBBMENŐ JÓTÁLLÁST VÁLLALJA ❧

ANGYAL IMRE



KÁRPITOS ÉS DISZÍTŐ BUDAPEST, IX. KER., MESTER-UTCA 3. SZ. ELVÁLLAL MINDEN E SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKÁKAT A LEGJUTÁNYOSABB ÁRAK :::::: MELLETT ::::::

MINDENNEMŰ JAVÍTÁSOK ELFOGADTATNAK S GYORSAN ÉS PONTOSAN ESZKÖZÖLTETNEK

SINGER GYULA

KÁRPITOS ÉS DISZÍTŐ, BUDAPEST, V., GÉZA-UTCA 7. SZ. TELEFON 114—96. ❧ ELVÁLLAL MINDEN A KÁRPITOS ÉS DISZÍTŐ SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKÁT. KÉSZÍT ANGOL BÚTOROKAT.

Teljes lakásberendezések. Teljes lakásberendezések.

CSÁSZÁRI ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ — CSÁSZÁRI ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ

LAKOS LAJOS

TAKARÉKTŰZHELYGYÁROS

BUDAPEST. GYÁR: VIII., BEZERÉDI-U. 8. IRODA ÉS RAKTÁR: IV., VÁCI-U. 40. (IRÁNYI-U. SARKÁN.) TELEFON: 750.

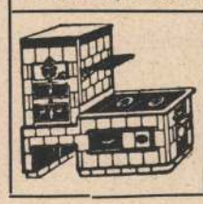

KÉSZÍT ÉS RAKTÁRON TART: TAKARÉKTŰZHELYEKET MINDEN ALAKBAN ÉS KIVITELBEN.



Modern lakberendezési vállalat

Telefon 96—97. (Modern kávéház.)

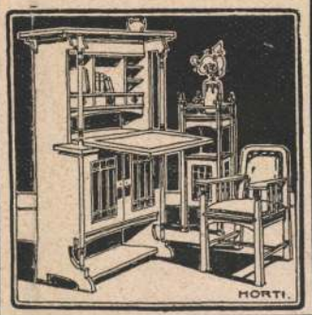

Németh János

:: műbútorasztalos üzlete ::
Budapest, IV., Irányi-utca 1.
(Ferenc József-rakpart sarok.)

Készít és állandóan raktáron tart iparművészeti bútorokat. Háló- és ebédlőberendezéseket rajz szerint ízléses és stílszerű kivitelben készítek.

Tervek, költségvetések ingyen!

RIGLER JÓZSEF EDE BUDAPEST

PAPIRNEMŰGYÁR R.-T. VI, RÓZSA-U. 55.



Chromolitografiai műintézet és könyvnyomda készít: részvényeket, csekk, pénztárjegyeket, takarékpénztári betétkönyvecskéket, plakátokat művészi kivitelben.

Vonalzó-intézet és üzleti könyvek gyárában kitünő anyagból laposan nyiló üzleti könyvek, másoló- és jegyzetkönyvek.

Iskolai felszerelések, u. m.: irkák, gyakorlatok, rajzfüzetek, rajztömbök, vázlatkönyvek stb. készülnek.

Levélboriték- és levélpapir-osztályban állandóan diszes levélpapir- és boriték-különlegességek csinos dobozokban, eljegyzési és névjegykártyák készülnek.

SZATHMÁRY JÁNOS

MŰBÚTOR ASZTALOSMESTER, VIII., RÖKK SZILÁRD-UTCA 20. SZ.

TELJES LAKBERENDEZÉSEK S MINDEN A SZAKMÁBA VÁGÓ MUNKÁK PONTOS KIVITELE

ELSŐ MAGYAR TORONTÁLI SZŐNYEG- ÉS BÚTORSZÖVETGYÁR NAGYBECSKEREKEN

IRODA ÉS RAKTÁR: IV. KER., SEMMELWEISS-UTCA 12. ✦ TELEFON-SZÁM 19—82.

KÉSZÍT KÉZZEL CSOMÓZOTT SMYRNA SZŐNYEGEKET MINDEN NAGYSÁGBAN, STÍLBEN, BÁRMELY SZÍNBEN ÉS TERV SZERINT (KEREK ÉS TOJÁSDAD ALAKBAN IS). TOVÁBBÁ BÁRSONYSZERÜ TOURNAY, ROYAL ÉS VELVET SIMA ÉS MINTÁZOTT FUTÓSZŐNYEGEKET 300 CM. SZÉLESSÉGIG (SZOBÁK TELJES BEVONÁSÁRA) ÚGYSZINTÉN BRÜSSZELI-, TAPESTRY-, HOLLANDI- ÉS JUTE-FUTÓKAT.

GYÖRGY ANTAL

épület-üveges és tükör-készitő Budapest, Kinizsi-utca 5. Elvállal mindennemű üveges munkát, úgymint képkeretezést bármely kivitelben, hibás tükrök átújitását. Fa- és nikkelrámás nürnbergi tükrök szállitása pontosan eszközöltetik.

KRASZKÓ JENŐ

MŰBÚTOR-ASZTALOS

Budapest, VIII., Nap-utca 31.

KÉSZÍT IPARMŰVÉSZETI BÚTOROKAT ÉS TELJES LAKBERENDEZÉSEKET.

MŰASZTALOSOK, KÁRPITOSOK, DÍSZÍTŐK

FODOR MIHÁLY UTÓDAI

• MŰIPARI VÁLLALAT •

BUDAPESTEN.

Kizárólag IV., Váci-utca 24.
Műhely: IX., Lónyay-u. 27.

Csász. és kir. udvari szállitók. Saját asztalos- és kárpitos-műhelyek.

IFJ. KRENKÓ MIHÁLY

MODERN CÍMFESTÉSZETE

TELEFON 163—59. TELEFON: 163—59.

BUDAPEST, VIII., KENDER-U. 10.

MOLNÁR ANDOR

iparművészeti asztalos. Elvállal minden e szakmába vágó munkát. Teljes lakberendezéseket, saját művészi tervei szerint a legmodernebb stilusban és legjobb kivitelben. Művészi kivitelü képkeretezések.

BUDAPEST

VI., KERÜLET, KIS JÁNOS UTCA 6.

APRILY JÁNOS

kőfaragó-mester, kő- és márványáru gyártelepe. Gépüzemü kőfürészelés, esztergályozás, csiszolás, s vájolás. Budapest, VI. ker., Szondy-utca 77. ő cs. és kir. Fensége József főherceg úr kamarai szállitója. Alapittatott 1874. Telefon 22—74. Elvállal és szállit mindennemű épitkezési munkákat, teljes homlokzat burkolást, mauzoleum, lépcső, labazat, oszlop, pillérek, nemkülönben kandalló, padló s faburkolatok, ajtókeretek s egyéb épitkezési és diszitési munkálatokat az összes bel- és külföldi kő- és márványfajokból.

Magyar Iparművészet 1909. évfolyam

WEINWURM ANTAL

ELSŐ MAGYAR FÉNYKÉPÉSZETI, CINKOGRAFIAI ÉS CHROMOAUTOTYPIAI SOKSZOROSÍTÓ INTÉZET

BUDAPEST, IV., KÁROLY-UTCA 3. sz.

KITÜNTETÉSEK:

1885-ik év országos kiállítás, nagy érem.
BÉCS 1870.
TRIEST ezüstérem.
BRUXELLES 1880.
BARCELONA 1889.
PÁRIS 1900.
BUDAPEST 1896. Milleniumi nagy érem kiváló versenyképesség, új iparág meghonosítása és kitünő munkáért.

TELEFON 1700.

NÉMETH ÖDÖN

FÉMIPARI VÁLLALATA

BUDAPEST, V. KERÜLET, KOHÁRY-UTCA 19/a. SZ.

ANGOL FÉMBÚTOR-MŰVEK, BÚTORKÜLÖNLEGESSÉGEK, BRONZMŰVEK, CSILLÁROK, RÉZBÚTOROK, VASBÚTOROK, KIRAKATÁLLVÁNYOK ÉS ACÉLRUGANY-ÁGYBETÉTEK ÚJÍTOTT LEGMEGBÍZHATÓBB KIVITELBEN.

STERNBERG I.

SZOBRÁSZ

BUDAPEST, VIII. KERÜLET, NAP-UTCA 18. SZ.

BACSKAI MIHÁLY

MÜASZTALOS

BUDAPEST IX. KER. LÓNYAY-UTCA 25.

Fényező, mázoló

BÚTOR ÉS ÉPÜLETEK MÁZOLÁSÁT, FÉNYEZÉSÉT ELVÁLLALJÁK EGYSZERŰTŐL A LEGFINOMABB KIVITELIG

TÜDŐS J. ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VIII. KER., FECSKE-UTCA 45. SZÁM.

EZEN CÉGRŐL ISMERHETŐK FEL AZON ÜZLETEK, MELYEKBEN SINGER-VARRÓGÉPEK ÁRUSÍTTATNAK

SINGER CO.

VARRÓGÉP RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

EREDETI SINGER VARRÓGÉPEK

GÉPEINK NEM SZORULNAK AJÁNLATRA, CSAK ARRA ÜGYELJÜNK, HOGY MEGFELELŐ HELYEN VÁSÁROLJUK

FIGYELMEZTETÉS! Az összes más üzletek által Singer név alatt forgalomba hozott varrógépek egyik régebbi szerkezetünk után készültek, amely újabb családi gépeink mögött szerkezetben, szolgáltatási képességben és tartósságban is messze elmaradtak.

MDK

Április József kőfaragó mester

Marczevicz E: A pesti Ferenciek terének kutpályázata. Bp. 1931.
18 l.

Aprily József

Pest 1833

l.

Kőfaragóm.

LykaMagymű1800-50

476. l.

Vasárnap **27** Kozma		Adalbert **Görög:** Kallisztrat. **Izraelita:** Thisri 11.
Hétfő **28** Vencel		**Protestáns:** Vencel **Görög:** Kariton **Izraelita:** Thisri 12.
Kedd **29** Mihály		**Protestáns:** Mihály **Görög:** Kiriák rem. **Izraelita:** Thisri 13.
Szerda **30**	**Szeptember**	**Protestáns:** Jeromos **Görög:** Gergely

Aprily Lajos 68, 122
(in: Déry Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

DÉRY Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata. Bp. : OMF, 1991

Apró Gyula

Badacsonytomajban augusztus 16-ig látható *Apró Gyula népi iparművész üvegműves* kiállítása.

*

Magyar Hírlap 1986. VIII. 6.

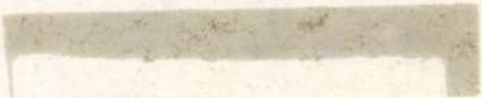

„BESZÉLJ A FÖLDDEL...“

Nem először írunk ezen a helyen arról az aggasztó jelenségről, hogy a falusi nép elhagyja a földet és a városokba özönlik. Csábítja a falusiakat a nagyváros lármája: vasutasok, villamoskalauzok, altisztek akarnak lenni s közben elárvul a falusi fészek és becsukódnak a fehér házak ablakai. Most a győri gazdagyűlésen is erről tanácskoztak s aggódva beszélték meg, mit lehetne tenni. A gyűlés elnöke szomorú szívvel állapította meg, hogy a föld népe valósággal szabadulni akar — a földtől... attól a földtől, amely a nemzet létfentartó alapja, mert hiszen a föld termi a magyar gazda verejtékével mindazt, amire a családnak, a falunak és a nemzetnek szüksége van. »*Beszélj a földdel és megtanít mindenre!*« — idézték a régi mondást a győri gazdagyűlésen. Valóban: a föld tudománya igen nagy s ezt a tudományt ép úgy el kell sajátítani, mint más mesterséget. A magyar gazdának és fiainak ott a helyük a magyar földön. Beszélniük kell a földdel és hallgatniuk kell a földre: mit mond és mire tanít? A nemzetnek talán sohasem volt nagyobb szüksége arra, hogy minél többen legyenek »a föld tudósai«, mint éppen most. Tudniuk kell, hogyan kell gazdálkodni a mai időkben, mit kell termelni, mit kell a földből »kihozni« és hogyan lehet a föld által a nemzet erejét gyarapítani. De ha elhagyják a falvakat és a városokba igyekeznek, akkor hiába beszél a föld és hiába tanít: *egyre kevesebben lesznek, akik meghallják a föld szavát...*

Vissza tehát a faluba, a földhöz! Nemcsak nálunk, hanem máshol is tapasztalhatók hasonló jelenségek, így a baráti Olaszországban is, ahol Toscana és Romagna dúsan termő földjeiről sokan igyekeztek a városokba. De a Duce sietve közbelépett és kiadta a jelszót: vissza a faluba! Látta, hogy a városok felduzzadt embertartálya könnyen felboríthatja a szociális egyensúlyt. Ez az olasz példa is sokakat meggondolkoztatott a győri gyűlésen, ahol nemcsak az olasz példát említették, hanem szóbakerültek a németországi állapotok is. Mindkét baráti országban sikerült olyan *rendszert* megteremteni, amellyel visszatereltek a mezőgazdasági lakosságot a városokból a falvakba. Hasonló intézkedéssel — hisszük — nálunk is eredményeket lehetne elérni, annál inkább, mert hiszen erőteljesen folyik *a falusiak gazdasági megszervezése.* Legutóbb ép *Kenderesen,* Magyarország Kormányzójának ősi fészkén gyültek össze a gazdák, akik a jobb mezőgazdasági termelés céljából szövetkezeti alapon kívántak tömörülni. Meg is alakították a Kenderesi Őstermelő Szövetkezetet. Gondoskodnak a termelés javításáról, mezőgazdasági gépek beszerzéséről, műtrágyáról, jobb vetőmagról és talajvizsgálatról: csupa olyan eszközt bocsátanak a föld rendelkezésére, amely növeli a termést és fokozza a gazdák jólétét. Ami Kenderesen történt, megszívlelendő példa. Igy kell tudósokat nevelni a magyar föld számára és így kell a falusi népet otthon tartani a magyar földön.

VILÁGJÁRÁS A HÁBORÚS EURÓPÁBAN

Irta: dr. Stitz János, országgyűlési képviselő

Vándorlásomat a háborús Európában Horvátországból Szerbiába folytattam. Zágrábból Belgrádba utaztam, de a határon, Zimonyban *3 órát kellett várakozni, amíg átjutott vonatunk a hídon át Belgrádba.*

A megérkezés borzalmas hatást váltott ki belőlem. A főpályaudvar még most, több mint fél évvel Belgrád bombázása után is csak néhány *égnek meredő füstös falmaradékból áll.* A pályaudvar élete négy hevenyészett fabarakban folyik.

Kijőve körültekintettem s az volt az érzésem, mintha valami új jelenetre készülő filmvárosba kerültem volna. *Ép paloták mellett össze-vissza dobált kulisszák* Potemkin építkezése. A romok hihetetlenül lehangoló hatást keltenek s amint azt a mult héten a külügyi tárca költségvetése alkalmából elmondott beszédemben hangoztattam: »*Csak félórára szeretnék idehozni minden angolbarátot, hogy lássa, mire vezet az elhibázott külpolitikai lépés!*

A szállodák — amelyek épen maradtak — hihetetlenül drágák és piszkosak.

Szerbiában ma a zsidókérdés játssza a vezető szerepet

Siettem a követségi palotába, ami a Knjinegeja Zorka-ulica 74 alatt van. Főkonzulunk, *Bolla* Lajos lekötelező szívességgel fogadott és segített keresztül minden nehézségen.

Igyekeztem általános benyomást szerezni a ma Szerbiájának életéből. Mint most mindenütt Európában, *a zsidókérdés domináns szerepet játszik.* Jugoszlávia az összeomlásig az európai zsidóság egyik mentsvára volt s ott az egész világból összegyűlt zsidóság igen jelentős szerepet játszott. *Ezt a szerepét torolja meg most az ottani lakosság.*

Belgrád katonai parancsnoka magyar honvédtiszt volt

A jelenlegi katonai parancsnok *Rőhmer* egykori kassai honvédtiszt. Szarajevóban is szolgált s így jobban érti a szerb pszihét, mint előde, *Dankelberg* tábornok, aki nem ismerte a Balkánt — és a balkániakat.

Szerbiában mindig voltak bandák és bandaharcok. A világháború szökevény katonáiból összeverődött »zöld káderek«-től a macedon bandákon át a koszovói komitéig. Az ellenük való védekezés természetesen különleges elővigyázatosságot — mondhatnám *szaktudást* — igényel.

A városi szemlém lesujtó volt. *Egész utcasorok eltüntek.* Igen sok azonban a már újonnan felépített épület, amit a romokból kitermelt épületanyagokból emeltek. Ez új üzletág Belgrádban. Állítólag *30.000 ember pusztult el a város egyetlen napig tartó bombázása alatt.* Ha az ottaniakkal erről beszél az ember, *még most is kiül a rémület az arcokon.* Elképesztő hatást vált ki az Opera és a most újonnan épülő királyi palota — a Konak — roncsa. De *a legnagyobb pusztitást a lakosság vagyonában a bombázást követő fosztogatás okozta.*

Sehol sincsen a városban postaláda. Nincsen ugyanis emberük, akikkel a leveleket összeszedhették volna. En egy csomó levelet a főpostán adtam fel, de bizony ezek sem jutottak el rendeltetési helyükre.

A belgrádi német követ a kis Szerbia jövőjéről

Legérdekesebb élményem az ottani német követ, *Benzler* Félix által adott interjúm volt. Felvetettem neki, *mit szól gazdasági alapon Szerbia jövőjéhez?*

— Szerbia mezőgazdasága és bányászati kincsei, a réz, ón, antimon, szén, vas jóvoltából a jövőben önellátóvá válhat, s így esetleg életképes, de itt nem annyira a termelés, mint *inkább az elosztás került válságba.* Főleg a nagyvárosban, ahol az élelem s fűtőanyag úgyszólván teljesen kifogyott.

Belgrád utcái tele vannak szabadkőművesellenes plakátokkal és rajzokkal. A németek a volt nagypáholyházban berendeztek egy szabadkőművesellenes kisebb kiállítást

— Érdekes, — jegyzi meg a követ — hogy ennek a kiállításnak milyen óriási látogatottsága és sikere van.

— A tömeg mindig gyűlöl valakit vagy valamit. Kivált, ha a bűnbakot teljes joggal meg is találja — fűztem tovább a követ gondolatmenetét.

Egy-két érdekes szót váltottunk még a szerb nép lelkületéről, s végül a követ kijelentette, hogy az ország jövő sorsának alakulása *vezetőitől, a nép viselkedésétől, s a háború jövőbeni alakulásától fog függeni.*

A szerbiai árak

Különös figyelemmel kísértem *a belgrádi és szerbiai magyarság sorsának alakulását.* A »Magyar Közművelődési Szövetség« a Knjeginje Ljubica 31. száma alatt van. Szép helyiségeiért 1400 dinár havi bért fizetnek. Vezetőik kiváló emberek. Elnökük: *Apró* István építész, alelnökük: *Gyanu* Sándor banktisztviselő, a vezetőség tagjai pedig: *Ormay* Jenő ügyvéd, *Román* Kálmán ügyvéd, *Mansfeld* Dávid gyáros, *Csele* Vilmos tisztviselő és *Hunyady-Fekete* Mária.

3000 tagjuk van, de azok, az erős hazaköltözés folytán, ami a legtöbbnek természetes végcélja, *állandóan fogynak.* Számításuk szerint *Belgrádban ma mintegy 5000 magyar él,* a szórványokban pedig többszáz család lehet.

A hihetetlenül nehéz közellátási viszonyok miatt főleg a többgyermekes családok küzdenek nagy gonddal. Elnökük most jár Pesten a pénzügyminisztériumban kieszközölni, hogy az Ujvidéken beszerzett árut dinárban fizethessék ki, mert *pengőt semmi pénzért sem lehet kapni.* Ez elé a tervük elé sem a németek, sem a szerbek nem gördítenének akadályt.

Jellemzésül felsorolok néhány árat: egy kiló *zsir* 250 dinár (16 P 24 fillér), *sonka* 260 dinár, *szalonna* 260 dinár, *Vaj* 280 dinár, egy pár *csirke* 200—350 dinár, egy pár *liba* 500 dinár, egy *tojás* 10 dinár, egy liter vizezett *tej* 12 dinár, *kenyér* pedig — nincsen.

Bevásárlási könyv van ugyan, de *arra csak cukrot és sót lehet kapni.* A piacon csak zöldség van, de az is fantasztikus áron. Érthető tehát, hogy ilyen körülmények között a magyarság vezetőinek egyik legnagyobb gondja az ottani magyarság élelmezési nehézségeinek csökkentése.

A belgrádi magyarok

A Szövetség felolvasásokkal, s táncos teákkal tartja ébren az egymáshoz való tartozandóságot. Legnagyobb a jelentősége a *Hunyady-Fekete* Mária által rendezett tanfolyamnak, melyet *az ifjúságnak és az öregeknek rendez.* A tanfolyam anyagát a magyar nemzet története, magyar nyelvtan és helyesírás, földrajz és irodalom képezi. Időtartama 3 hónap s jelenleg 42 hallgatója van. *Vannak ugyanis már magyarul nem tudó fiatal magyarok.* Jellemző például, hogy előfordul ugyanabban a családban két fiatal gyerek, közel egyenlő korban, akik közül *az egyik beszél magyarul, a másik egyáltalán nem.*

A magyar élet ápolását nagyban előmozdítja a *Novák* Nándor zenetanár vezetése alatt álló magyar dalárda.

A magyar film diadalútja a Balkánon

Még most is könnyes szemmel emlékeznek meg az október 12-én rendezett *Széchenyi ünnepélyről,* amelyen *még a német hatóságok is képviseltették magukat.* A műsort a Himnusz nyitotta meg. Utána üdvözlő beszédek, szavalatok, emlékbeszéd hangzott el, majd a Szózat után véget ért a lélekbemarkoló ünnepély s a fiatalság — hála Istennek a fiatalság kedélye még e romok tövében is elpusztíthatatlan — táncra perdült. De növelte a táncos kedvet az a három daliás magyar folyamőrtiszt és 40 főnyi folyamőr altiszt és legénység, akik hivatásuk teljesítése közben vetődtek ottani magyarjaink közé.

Külön be kell még *e magyar filmről* számolnom. Hihetetlen, hogy *milyen közkedvelt a Balkánon a magyar film.* A *Halálos tavasz* 8 hétig pergett Belgrádban zsúfolt házak előtt, de az összes mozik műsorát dominálja a magyar film. Érdeklődtem, hogy tulajdonképpen mi ennek az oka? Két indokot hoznak: 1. *A nép temperamentumához ez áll a legközelebb.* 2. *A legolcsóbb és a legkönnyebben beszerezhető filmanyag* — hát még ha minden filmünk jó is volna!

Szerbiában egyébként *este 8 után nem szabad az utcán tartózkodni,* mert a rend helyreállítása még mindig folyik.

Az országon keresztül nappal utaztam. Erről szóló tapasztalataimat a következő cikkben fogom elmondani.

Zászlót avatott a borsi Hangya Szövetkezet a csehek ellen vívott húszéves harc emlékére

Borsi, december 3. *(A Pest sátoraljai tud. jel.)* Vasárnap megható ünnepség keretében szentelte fel zászlóját II. Rákóczi Ferenc szülőfalujában a borsi Hangya Szövetkezet.

A templomban tartott istentisztelet után a szép számban megjelent ünneplő közönség *II. Rákóczi Ferenc kastélyához vonult* és az ott elhelyezett Nagyságos Fejedelem születését jelző *tábla előtt koszorút helyezett el* vitéz dr. *Orbán* Sándor cégvezető, a Hangya budapesti kiküldöttje. A Rákóczi táblánál *Molnár* Pál ref. lelkész mondott beszédet.

Innen vonultak a nemrégen renovált borsi Hangya Szövetkezet székházába, ahol a zászlóavatási és 25 éves jubileumi ünnepség vette kezdetét. Itt vitéz dr. *Orbán* Sándor, budapesti kiküldött tartott nagyhatású beszédet, kiemelve beszédében a szövetkezeti eszmét, azt az eszmét, amely létalapja ma az agrár államoknak. Beszéde után dr. *Bornemisza* Miklósné, Zemplén vármegye alispánjának hitvese, mint zászlóanya kötötte a zászlóra a szalagot és a szövetkezeti eszme dicséretével avatta fel a 25 éves borsi Hangya szövetkezeti zászlót.

A zászlószegek elhelyezése után *Buzsiczki* István, a borsi Hangya elnöke ismertette a borsi Hangya szövetkezet küzdelmes 25 esztendejét, amely *25 esztendőből 20 évet idegen cseh uralom alatt kellett eltölteni.*

14 és félmillió tonna az angol hajótérveszteség

Berlin, december 3. A német lapok megállapítása szerint Anglia hajótérvesztesége november hónapban több mint 231.000 tonnát tett ki. Ez 48 hajó elsüllyesztésének eredménye. Ezenkívül 39 angol hajó részben súlyosan megsérült. Ebben a számban nincs benne Anglia vesztesége a különböző távolabbi tengereken.

Anglia eddig a háború kezdetétől 14.5 millió tonna kereskedelmi hajóteret vesztett, ebből 1941-re 7,245.250 tonna esik. *(Bud. Tud.)*

— **Repülőest a Vigadóban.** Ma este félkilenckor kezdődik a Vigadóban a nagy érdeklődéssel várt Repülőest, amelynek műsora elejétől végig a repüléssel foglalkozik. Az estén szerepelnek: *Simor* Erzsi, *Kiss* Manyi, *Mészáros* Ági, *Greguss* Zoltán, *Pethes* Sándor, *Borbás* Sári, *Vörös* Elek cigányzenekarával, *Pluhár* István konferál és a légierők zenekara repülőindulókat játszik. A repülőest keretében bemutatják a néhány dekagram súlyú zárttéri repülőmodeleket is, amelyek bemutatót repülnek.

Nyilttér

FERENC JÓZSEF KESERŰVIZ

Félvér

5. hétre prolongálva!

DÉCSI

LÓSPORT

Mit tud Bokros és mit tud Epilog?

A *BÜE* mai kilenc futamból álló délutánjának különösebb sportesménye nincs. Azt sem igen mondhatjuk, hogy valamennyi versenyben túlteugene az indulóknak a száma, azonban egy-két tucatnyi pályázóval így is találkozunk egyik-másik versenyszámban.

A *Nemzetközi hendikepben* két ló neve tűnik szembe. Az egyik *Bokros* (Maszár I.), a másik *Epilóg* (Baik).

A két négylábú legutóbb együtt szaladt. Akkor *Bokros 20 méter előnyt kapott Epilógtól, ez alkalommal 40 méterrel indul előtte.* Ezzel szemben *Epilóg* legutóbb *második* lett és *Bokros* a *helyezetlenség* kétes értékü babérait aratta le. E forma szerint *Epilógust* kellene ma az élen várnunk, annál is inkább, mert a *Baik-ló* az alkommal *1:25.9*-es kilométer átlagot szaladt, tehát megközelítette valamikori legjobbját. *Bokros* azonban *roszszul* jött el a starttól, az *elvattanó gumi megütötte a lábait*, mire az ideges állat galoppozni kezdett és vagy 150 méteren keresztül bakkecskét utánzó mutatványokkal »*örvendeztette*« meg híveit. S ne feledjük el, hogy *Bokros* multjában ugyancsak találunk *27-es*, sőt 26-os időket s miután — hir szerint — mostanában igen jól mozog, tekintve 40 méteres előnyét, előreláthatóan igen kemény ellenfelekre lesz *Epilógnak*.

A *Farkasmező*-díjat *Abesinka* indulása teszi érdekessé. A *Kamendini* ménes *Első*-kancájához annakidején derby-reményeket füztek. *Abesinka* azonban nem váltotta be a reményeket s a rövid — nem éppen túlsikeres — pályafutás után hosszú időre pihenőre vonult vissza ménesbe. Amióta újból *Budapestre* került, *Wiltshire keze alatt napról-napra jobban mutatkozik*, úgy hogy minden valószínűség szerint rövidesen legjobb nemzetközi lovaink közé sorolhatjuk.

Jelöltjeink az egyes versenyekre:

I. Cirāda—Dévaj. II. Éltes—Beki. III. Elkelő—Little Tich—Buzakalász. IV. Bokros—Epilog—Négus II. V. Abesinka—Füzér—H. Paló. VI. Azdaja—Nina. VII. Wiltshire hajt.—Udvarbiró—Gyöngyös. VIII. Dáma—Quarnero—Tisza. IX. Bakatündér—Harcos M.—Mausi.

Felhivjuk a figyelmet

ÉLTES tudás alapján kimagaslik ellenfelei sorából. A *Galla*-ló ellen némi óvatosságra int, hogy fájós lábainak nem a legjobban felel meg a keményre fagyott talaj. **BOKROS** legutóbb erős tipp volt, azonban rosszul jött el a starttól és forma alatt szerepelt. **ABESINKA** a reggeli munkákban egyre jobban és jobban mutatkozik. Munkaformái, de két utolsó versenybeli szereplése alapján is, joggal várhatjuk, hogy rövidesen megjavítja rekordját. **DÉVÉNY** — amennyiben indul — újra nyerhet. *Wiltshire* tréner másik lova, *Victoria* ugyancsak jó esélyű pályázó. **DÁMA** utoljára rövid fejhosszal lett második, amellett az utolsó fordulóban akadályozták. Miután a *Tátra*-istálló 6 évese valamikor 30-as, sőt annál jobb időket is szaladt, nem kell sok fantázia annak az elképzeléséhez, hogy ma akár könnyen is nyerjen.

Virilis reás favoritja a Horthy Miklós-dijnak

A vasárnap eldöntésre kerülő Horthy Miklós-dij iránt napról-napra fokozódik az érdeklődés. Az 1942-es galopévad utolsó előrefogadásos versenyét ünnepi külsőségek között rendezi a BÜE és nem kétséges, hogy a nagy díj úgy sportbeli-leg, mint társadalmilag elsőrendűen sikerül.

A versenynek Virilis jelenleg valamennyi bukméker-irodában reás favorit. Az Imremajori gazdaság The Great Virginian-ménje oly kitünő formában van, hogy veresége alig képzelhető el. Erős küzdelmet ezek alapján nemigen várhatunk az idei Horthy Miklós-dijban, azonban Virilis startja önmagában is szenzációnak igérkezik, tekintve, hogy könnyen lehetséges, hogy a kiváló négyéves a 2500 m-es távra pályarekordot javit.

Dec. 3., 6. és 7-én d. u. ½3-kor

ügetőversenyek

SZINHÁZ ÉS FILM

LELKI KLINIKA

Az Uránia és a City csütörtöki bemutatója

A szó szoros értelmében lelki klinikává alakul át csütörtökön este két budapesti premiermozi, az Uránia és a City, ahol bemutatásra kerül az ujonnan alakult Iris Filmvállalat első filmvígjátéka, a Lelki klinika. Az Iris szerencsés filmmel mutatkozik be. Napjaink gondjai ellen a legjobb védekezés és gyógyszer a vidámság, az ötletes derü és szellemes mulattatás, amely mind megtalálható a Lelki klinikā-ban. Idegen ötlet nyomán Cserépy László irta a filmet, amelynek főszerepeit Jávor Pál, Turay Ida, Vaszary Piroska, Hidvéghy Valéria, vitéz Bánky Róbert és még egy sor kiváló színész játszik. A történet egy nagy pesti lap szerkesztőségében játszódik le, ahol egy fiatal ujságiró Emma néni álnév alatt lelki klinikát tart az ügyesbajos dolgaikkal hozzáforduló előfizetők számára. A kétéltü Emma néni működése azonban kiderül, a kegyes csalásból vidám bonyodalmak és természetesen szerelmi heppyend származik. A Lelki klinika bemutatója csütörtökön lesz az Uránlában és a Cityben.



TURAY ELRABLÁSA

ZENE

Kellemes érzés hallgatni a világviszonylatban is elsőrendü *Waldbauer—Kerpely* vonósnégyest, amint a kamaramuzsika meghittségét és családi jellegét célzó hangulatvilágítás mellett eggyéforma virtuóz technikával, bravurosan kiegyenlített összjátékban nyujtják át közös művészi munkájuk gazdag termését. Ugyanakkor jóleső látvány, amint a jóhiszemü, őszinte kamarazene hivei zsúfolásig megtöltve a hangversenytermet, ilyen kamarazeneestéken keresik zenei igényeik kielégítését. *Bartók* izzó és drámai hangulatú vonósnégyese, valamint *Mozart C-dur* vonósnégyese csendültek fel végsőkig csiszolt részletrajzaikkal fogva meg hallgatóságukat, a műsor gerincét pedig *Schubert* »*Pisztráng ötöse*« alkotta *Dohnányi* Ernő mesteri zongorajátékának csatlakozásával. Az est közönsége hálásan ünnepelte kedvenc együttesét az élményt jelentő kamaraest keretében. (v. j.)

Ismeretlen Csajkovszky versenymű

Udo Dammert, a világhírü német zongoraművész, tavalyi kirobbanó sikerü zongoraestje után ismét ellátogat hozzánk. Egyetlen szólóestjét holnap este tartja a Zeneakadémián, Liszt, Schubert és modern szerzők műveivel műsorán. Többek között a magyar *Takács* Jenő egyik szerzeményét is felvette koncertjének keretébe. A kitünő pianista egyik legérdekesebb szereplése volt az a hangverseny, amelyen *Furtwängler* vezénylete mellett bemutatta *Csajkovszky* ismeretlen *Esz*-dur versenyművét. A mü kéziratát a newyorki Columbia egyetem könyvtárában fedezte fel és *Udo Dammert* volt az első megszólaltatója.

Gyurkovics fiuk

Harmadik hét a Palaceban



Herczeg Ferenc híres regényének filmváltozata a legkedvesebb magyar filmek közé tartozik. Az öt Gyurkovics-fiú hadakozása a sikerért és az érvényesülésért őszinte érdeklődésre tart számot, mert a film szereposztása élettel és fiatalsággal tölti meg a filmet. Az öt Gyurkovics-fiút Szilassy László, Perényi László, Turáni Endre, vitéz Benkő Gyula és Puskás Tibor játssza. A három szép leányt Simor Erzsi, Turay Ida és Árpád Margit alakitja. A Gyurkovics-fiúkat harmadik hétre prolongálta a Palace.

A Bach-film sikere

Az Uránia filmszínház nagy érdeklődéssel kísérve játssza az UFA *Földöntúli muzsika* című filmjét, amely *Bach* János Sebestyén élettörténetét és zenei alkotásait dolgozta fel. A nagyértékü zenei film kivételes sikert aratott az Uránjában.

* **Szerzői est.** Ma délután ½6 órakor szerzői estet rendez a Zeneakadémia nagytermében *Puszta* Sándor, a neves fiatal papköltő. Közreműködik: *Kállay* Miklós, *Raffay* Erzsi, *Orsolya* Erzsi, *Fodor* János, *Dienes* Valéria és *Isóz* István.

KALAND

350

A Nemzeti Kamara Színház csütörtökön, december 4.-én este játssza 350-edszer Márai Sándor Kaland című drámáját, mely az európai színházak kimagasló irodalmi sikere lett másfél esztendő alatt. A 350. előadáson Makay Margit, Lukács Margit, Rajnay Gábor, Makláry Zoltán, Nagy István, Gobbi Hilda játssza a főszerepeket.

Dr. Tolnay Klári



Szó sincs arról, hogy a Vigszinház, mint a magyar filmgyártás üdvöszléje doktorátussal lepte volna meg hódolóit. Tolnay Klári »doktorrá avatása« a Hunniában történt, ahol az Objektiv film Kádár kontra Kerekes című filmvigjátékának főszereplőjeként egy ügyvédbojtár kisasszonyt játszik. Ez a mindenre elszánt, talpraesett kis doktornő jogi háborút folytat a mindenható acélkirállyal, akit Szilassy László játszik. A filmet Ráthonyi Ákos rendezi.

Sikeres színháznyitás Szentesen

Szentes, december 2. A szentesi Tóth József színházban megkezdte kéthónapos idényét Homokay Pál, a fiatal színigazgató, aki nemrégen lépett a cseretársulat igazgatók sorába és máris elismerésre méltó sikerekre tekinthet vissza. A bizalmatlan szentesi közönséget egy csapásra meghódította a társulat szinvonalas játéka, precíz előadásai, és a csekély technikai felkészültség ellenére is zökkenőmentesen lebonyolított előadások. A Gyergyói hálal nyitotta meg kapuit a szentesi színház és a bemutató előadásról a szentesi lapok a legteljesebb elismerés hangján emlékeznek meg.

TALÁLKOZÁS AZ ÉJSZAKÁBAN

Rouen kikötőjének sötét, ködös alvilágában, ahol kétes egzisztenciák tömege nyüzsög, összetalálkozik a gyarmatokról visszatért élete alkonyán álló férfi azzal a fiatal lánnyal, akinek szerelme megpecsételi végzetét. Ez a fellángoló utolsó szerelem az *Alkonyat* című francia film témája, amelyet két francia színészóriás, *Raimu* és Jacqueline *Delubac* játszik. Az *Alkonyat* a Forum ujdonsága lesz.

* **Kalmár Tibor**, egyik legnépszerübb zeneszerzőnk, december 7.-én tartja a Zeneakadémia nagytermében jubiláris nótadélutánját ½5 órai kezdettel. Tulajdonképpen hármas jubileumot tart az arányiag fiatal iró és muzsikus, aki 15 éves kora óta szerez zenét, ir szöveget, mégpedig tartalmas, magvas, értékes verseket s épkézláb, melódikus s főként magyar zenét. 30 éve zeneszerző, 20 éve karmester és 15 éve szerepel a rádióban. Gazdag müsoros délutánján a művészvilág színe-java lép fel Kalmár Tibor verseivel, dalaival. Három neves cigányprimás kíséri a müsort.

A színházak mai műsora

OPERA: Nincs előadás. — **NEMZETI:** *Wallenstein tábora* (II. 6., ½8). — **KAMARA:** *Kaland* (¾8). — **MÜVELŐDÉS HÁZA:** *Traviata* (Népm. Biz., V. I., ½8). — **VIG:** *Hazudj nekem* (8). — **MADÁCH:** *IV. Henrik* (8). — **PESTI:** *Tüzvész* (8). — **UJ MAGYAR:** *Lesz feltámadás* (4); *Medea* (D., 8). — **ANDRÁSSY:** *Boldoggá teszlek* (8). — **FÖVÁROSI OPERETT:** *Müzsák muzsikája* (½8). — **PÓDIUM:** Nincs előadás. — **ROYAL REVÜSZINHÁZ:** *Revü rapszódia* (½9). — **KAMARA VARIETÉ:** *Kubai kaland* (½9). — **KOMÉDIA:** *Hébe-hóba* (½9). — **BÁBSZINHÁZ:** *Istvánka* (8). — **ERZSÉBETVÁROSI:** *Az esküvődön én is ott leszek* (½6, ½9). — **JÓZSEFVÁROSI:** *Feketeszem éjszakája* (½6, ½9). — **KISFALUDY:** *Hazudik a muzsikaszó* (½6, ½9).

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat V Ü = Vasárnap és ünnepnap M = Matiné

ADMIRÁL (353—707): Összlánc. (Mindennap: 11 ½3 ½6 ½6 ½8 ½10.) 7.-én, vasárnap délelőtt 11 órakor: **Háry János.** 8.-án, hétfőn délelőtt 11 órakor: **Egy szív kiadó.** — **ALKOTÁS** (555—874): **Congo Maisie.** (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Rothschild-család.** — **ANDRÁSSY** (124—127): **Nászút hármasban.** ½4 ½6 ¾8 ½10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **ATRIUM** (154—024): **Egy éjszaka Erdélyben** (½6 ½8 ½10; Sz V Ü ¼4 kor is) — **BELVÁROSI** (384—563): **Három csengő.** (Jobbterem: 4 6 8 10; V Ü 2-kor is: balterem ½3 ¾5 ½7 ¾9). — **BELVÁROSI HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (181—244): **Acélutak** (kultúrfilm). **Legújabb hadiriportok. Magyar, Ufa, Luce és Fox híradók. A büvös szék** (színes rajzfilm). (Folyt. egyórás előadások 10—24 óráig.) — **BROADWAY** (422—722): **Az asszony, az orvos és a harmadik** (½4 ½6 ½8 ½10; Sz V Ü ½2-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Mákvirágok.** (½5 ½7 9; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vasd. e. 11-kor: **Malakkai pokol.** — **CAPITOL** (134—337): Hatodik hétre prolongálva! **Ne kérdezd, ki voltam** (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is) — **CORSO** (182—818): **Mellékutca** (½6 ½8 ½10; szombat vasárnap és ünnepnap ¼4 órakor is.) — **CORVIN** (339—584, 138—088): Harmadik hétre prolongálva! **Életre itélték.** (5 ¾8 ½10; Sz V Ü ¾3 órakor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Bel Ami.** Hétfőn d. e. 11-kor: **D. III. 88.** — **DAMJANICH** (425—644): **Robinson-család.** (½4 ½8 ½8 ½10; V Ü ½2 kor is.) — **DÉCSI** (121—343, 225—353): **Félvér** (½6 ½8 ½10; Sz V Ü ¼4-kor is.) — **ELIT** (114—502): **Háry János.** (4 6 8 10; V Ü 2-kor is.) — **FÓRUM** (189—707, 189—543): **A szőz és a ródölve** (½6 ½8 ½10; Sz V Ü 3-kor is. — **GLÓRIA** (427—521): **Igy élni jó.** (½5 ½7 9; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **HÍRADÓ FILMSZINHÁZ** (332—439): **Acélutak** (kultúrfilm). **Legújabb hadiriportok. Magyar, Ufa, Luce és Fox híradók. Donald udvarol** (színes rajzfilm (Folyt. egyórás előadások 9—24 óráig.) — **IPOLY** (292—626): **Elsodort ember.** (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Egy tál lencse.** (½4 ½6 ½8 ½10; vas. és ünnepnap ½2 órakor is. — **KAMARA** (423—901): **Csákó és kalap.** (Naponta: 11 2 4 6 8 10 órakor). — **LLOYD** (111—994): **Végre.** (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **NÉPSZINHÁZ MOZGÓ** (137—244): **Mária két é'szakája.** (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor. is) — **NYUGAT** (121—022): **Alipang.** (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **ODEON** (422—785). **Egy tál lencse.** (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **OLYMPIA** (423—188): Harmadik hétre prolongálva! **Tilos utakon.** (Mindennap: 11 2 4 6 8 10.) — **PÁTRIA** (145—673): **Angyalvár bőrönd.** (Mindennap: 11 3 4 6 8 10.) — **PHÖNIX** (426—326). **Három csengő.** (Mindennap: 11 1 3 5 ½8 ½10.) — **RÁDIUS** (152—098, 120—564): Második hétre prolongálva! **Egy éjszaka Erdélyben** (½8 ½8 ¾10; Sz V Ü ¼4-kor is.) — **RIALTÓ** (224—443): Harmadik hétre prolongálva! **Halálhajó** (11 1 3 ½6 ½8 ½10). — **SAVOY** (146—040): **Sebastopol páncélos.** (½4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2-kor is.) — **SCALA** (114—411): **La Conga.** (5 ½8 ½10; Sz V Ü ¾3-kor is.) — **TIVOLI** (225—802): **Egy tál lencse.** (½4 ½6 ¾8 ½10; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **TURÁN** (120—003): **Összlánc.** (11 ½3 4 6 8 10; V 11 3 4 6 8 10.) — **URÁNIA** (146—046): **Földöntúli muzsika.** (5 ½8 ½10; Sz V Ü ½3-kor is.) — **VESTA** (222—401): **Az örök csavargó.** (11 ½3 ½6 ½6 ½8 ½10; V Ü 11 3 4 6 8 10.)

Stefánia

TÁRSASÁG • KULTÚRA • IFJÚSÁG • BŰNÜGY • SPORT



Sós Tibor, az elsőfilmes ufókutató

Van, aki ebből – és van, aki ennek él

Ami az ufókérdést illeti, Sós Tibor ufókutatóval egy kaján percemben úgy két évvel ezelőtt abban maradtam, hogy ha majd széles, kézilabdás markában kapálózó földönkívüli lénnyel tér be a szerkesztőségbe, akkor én is elhiszem. Aztán megtudtam róla, hogy egy panelház kilencedik emeletén lakik, civilben mérnök, naponta 7-től 4-ig anyagbeszerzőként dolgozik egy szövetkezetben, s rengeteg ufós történetét nem újságban olvassa. Az országot járja, s szabadidejében különös jelenségekkel találkozó embereket szólaltat meg; mindent képmagnóra vesz és rendszerez. Nem kell mondanom, ez mekkora munka. Nos, Sós Tibor még nem hozott be kapálózó embereket. De egymaga elkészített és megrendezett egy kilencven perces dokumentumfilmre való anyagot a legfurcsább magyarországi észlelésekről. Az ufók nyomában címmel videokazettán adta ki. Remek helyszíni riportok vannak benne, s ha a téma nem intene, azt mondanám rendkívül meggyőző



anyag. Újságírói szempontból legalábbis. De erre ő tiltakozott. Nem riporteri szempontok vezették. Beszélgetésünk, ami innen indult el, arra vezetett, hogy – ha kételkedésemet nem is – de kajánságomat (vele szemben) felfüggesztettem. Kiderült, hogy az ufókutatásnak is van etikája.

– Egyre többen tudják önről Szegeden, hogy mivel foglalkozik. Mit szólnak ehhez?

– Az ismerősök általános kérdése az, hogy „ s te tényleg hiszel ebben?". Ilyenkor azt szoktam válaszolni: nem hiszek, én szilárdan meg vagyok győződve róla. A jóindulatúak erre csak mosolyognak, a többiek még hozzá is fűznek eztazt. Húsz százalékra tenném azokat, akik valóban odafigyelnek a munkámra.

– Önt mi győzte meg?

– Az emberek. Mert egyébként Magyarországon nincs olyan tárgy vagy fotó, ami tökéletes bizonyíték lenne. Százszámra vannak ugyan fotók, de, jól van, egyik se legyen bizonyíték. Hanem itt vannak az egyszerű emberek, akik ugyanúgy, ugyanazokat az észleléseket és tüneteket mondják el az ország valamennyi pontján. Olyan emberek, akik nem foglalkoznak sem ufókutatással, sem földönkívüli dolgokkal. Akik sokszor maguk is szkeptikusak, amíg nem történik meg velük a találkozás. Azután meg magukba fordulnak, és nem beszélnek erről senkinek. Félnek, hogy kinevetik őket. És nagyon furcsa, hogy ezek az emberek ismerik egymást. A legkisebb falukban is összejárnak, majdnemhogy összetartoznak.

– Annyi energiát fektet ebbe a témába, s a meggyőződését jórészt szubjektív érvekre helyezte. Nem tart attól, hogy egyszer bebizonyosodik: ennek az egésznek, az összes észlelésnek valami egészen más magyarázata van? Nem érzi úgy, hogy akkor ott marad egy kiürült világban?

– De igen. Úristen, gondolom néha, mi lesz, ha kiderül hogy mindent egyszerre, egyetlen felfedezés megold, anélkül, hogy idegen lényeknek köze lenne hozzá. S akkor vége. És mégsem. Mégsem hiszem, hogy ez lehetséges. Minél beljebb jutok a munkában, minél több esettel találkozom annál inkább érzem, hogy e sok jelenség csak idegen lények révén tartozhat össze. Gondoljunk a hologramm jelenségekre, a szabályos idomokra, arra, hogy képesek kommunikálni! Annyira egyértelműen látszik, hogy értelmes lények műve. Vagy az emberé, vagy valami másé. De ha az első kizárható, akkor mire gondolhatnék!

– Ha csupán statisztikában gondolkodunk, az észlelések közül mennyit lehet hitelesnek tartani?

– A bejelentések 70 százaléka egyértelműen magyarázható jelenségekre utal, és a fennmaradó harmincnaknak is csak a fele hiteles. Évente 15-20. Higgye el, én vagyok a legkételkedőbb a bejelentésekkel kapcsolatban. Én igyekszem a legszigorúbban kiszűrni azokat, amelyeknek ismert természeti oka van. Hiszen, ha ufójelenségként fogadnám el őket, azzal a többit, a megmagyarázhatatlan eseteket vonnám kétségbe.

– Én úgy érzem, az ufológusokat három csoportba lehet osztani. Vannak egyrészt, azok a tudósok, akik a fizika, pszihológia vagy más tárgy területeivel foglalkoznak. Kutatásuk nem az ufóelméletet érinti, de esetleg magyarázattal szolgálhat e tárgyban. Aztán vannak a terepet járók, akik adatokat gyűjtenek, és rendszereznek. És legnagyobb számban azok vannak, akik semmi egyebet nem tesznek, mint elméleteket gyártanak, és írnak, vagy beszélnek róla. Tévedek?

– ...

– Nevek nélkül.

– Én így osztottam fel: van aki ebből, s van aki ennek él. Aki valóban kutat, az nagy lelkesedéssel és amatőr módon teszi. Ismerek az országban négy-öt olyan embert, akinek igen sokra becsülöm a munkáját. De többet nem. Sajnos. Olyanokra gondolok, akik aprólékos, kemény napi munkával gyűjtenek, kutatnak, rendszereznek. És nem elsősorban a siker miatt. Valami jóakaró megszállottsággal inkább.

– Nem félti az ufókutatást az üzlettől?

– Attól az üzlettől féltem, amelyiket nem érdeklik a tények. A népszerűsítést elfogadom, a sikerhajhász szövegeléseket nem.

– Meg akarja-e győzni az embereket?

– Azt hiszem, nekem most elegendő az, ha megingatom a teljes elzárkózást. Ha az emberek odafigyelnek e jelenségekre, és nem tartják eleve ostobaságoknak azokat, akkor nekem ez már eredmény. Úgy is mondhatnám: én nem az elméleteimet kínálom, hanem a valós tények, történetek sorát. Feltárom és rendszerezem őket. A találgatásaim a háttérben maradnak. A magyarázataim amúgy sem lennének bizonyítékok. Számomra az egyetlen bizonyíték az ember, aki megélte e találkozásokat.

– Tudományos munkának tartja-e azt amit végez?

– Azt tekintem feladatomnak, hogy összegyűjtsem, és helyszíni riportok, képfelvételek formájában a tudósok elé tárjam a jelenségeket. Ilyenkor, persze, mint a bélyeggyűjtő, aki közben sokféle ismeretre tesz szert, én is tanulok. Tudatosan is. Főként azért, hogy a magyarázhatót ne tartsam magyarázhatatlannak.

– Mennyire fontos Sós Tibor ufókutató számára a racionális, lépésről lépésre levezetett, logikus bizonyítás?

– Elvileg nagyon-nagyon fontos volna. De ez sajnos lehetetlen. A megtörtént esetek alig-alig mutatnak fel tárgyi bizonyítékot, s a tapasztalt jelenségek annyira elütnek minden megokolhatótól, hogy lehetetlen racionális bizonyítási módot követni. Ezzel szemben a más-más helyszínen megismétlődő jelenségeknek annyi a közös vonása, hogy mégis bíznom kell egy ilyen racionális bizonyítási út létezésében.

S. P. S.

Csalárdregény

Dino üvölt a telefonban. Nem a Flintstone ház őrzője, nem is a Jurassic park szökevénye, hanem kedves olasz barátunk a csizmatalp vidékéről.

Dino általában húgai miatt szokott kiborulni. Borsos áron elhörgött telefonpanaszaiban a kis bögyös Aurórát röviden csak a kurvaként aposztrofálta, nénje, az imponáló termetű Pina pedig legtöbbször az imádkozó sáska titulussal szerepelt. Dino kedveli a zoológiát.

Egy darabig csend volt. Auróra váratlanul remek partit csinált. Egy történelmi família degenerált és ráadásul süketnéma sarja vezette oltárhoz, miután egy hétig próbálta az atyafiság fejébe verni a szertartás várható fordulatait. Sajnos, amikor a pap a gyűrű felhúzására szólította fel, nem értette meg a szájmozgást, mire a derék plébános bal keze két ujjából gyűrűt formálva, jobbjával kétségbeesve mutogatta, mit kell tennie. Erre aztán leesett a tantusz, és a vőlegény üdvözült vigyorral rikoltott föl: – Az ám! Ma este!

Pina (ejtsd Pína, a Giuseppina becézett alakja), ezalatt dolgozott és imádkozott. (Kis boltocskája, a Pina Shop előtt főleg a magyar turisták szerettek, érthetetlen okokból, fényképezkedni.) Negyvenéves koráig várt – igazi imádkozó sáska módjára – lesben egy férjre. Születésnapi vacsorája után rántotta magára kétségbeesetten Turiddut, aki – vesztére – bepityókázva aludt, mikor a többiek hazamentek. Sajnos nemcsak megúnt lányságát vesztette el Pina, hanem rögtön gyermeket is fogant, így kénytelen volt férjhez menni Turidduhoz, aki nemcsak egy éhenkórász csavargó volt hozzá képest, hanem elvált ember is, tehát még oltár elé se állhatott vele, csupán az anyakönyvbe írták be őket a városházán.

Turiddu sem tehetett az állapotáról. Míg ügyes révkalauzként családjáért fáradozott a nápolyi kikötőben, ifjú gyönyörű hitvese megszökött egy amerikai tengerészkapitánnyal. A válópert is az óceánon túlról finanszírozták, végkielégítést is kapott, ami elég volt arra, hogy idült alkoholistaként rúgják ki az összevissza forgatott révkalauzi hajókormány mellől.

Ettől függetlenül mindenki elégedett lehetett. Auróra rendszeresen kárpótolta magát férje hiányosságaiért. Ezt a család is elvárta tőle, remélve, hogy friss vért hoz az egyre degenerálódó tenyészvonalba. Pina pedig keményen tartotta férjét, aki csak déltájt lézengett be törzskocsmájába, hogy erőt gyűjtsön az esti műszakban váró megpróbáltatásokhoz. Húsz év lemaradását kellett behoznia.

És a múlt héten becsapott a villám. A pápai enciklika után az olasz püspöki kar lándzsát tört a házasság szentsége mellett. Pina erről akkor értesült,-amikor az a szemét Turiddu közölte vele, hogy ezután ők már csak testvéri házasságban élhetnek, és egymást kölcsönösen tisztelve és segítve nevelgethetik gyermeküket. Lévén házasságuk csak bűnös ágyasság az egyház szemében.

Pina bőszülten rohant gyóntatóatyjához, aki sugárzó arccal fogadta. Turiddu már előző nap járt nála, és ő az esti misén ki is hirdette őket, akik elsőként vállalták, hogy mint az egyház alázatos gyermekei, megszüntetik bűnös kapcsolatukat.

Pina első mérgében rávágta a jámbor atyára az ajtót, hazarohant, kirúgta Turiddut, aki sógornőjéhez költözött. Auróra természetesen keresztényi könyörülettel befogadta rokonát, az utóbbi időben úgyis rühellte már, hogy ő mászkáljon megfelelő férfiak után. Pina ezek után a boltját is bezárta, az utcára se megy ki, ami érthető, ki szereti látni, hogy kiröhögik.

Dino sebzett oroszlánként rohant Auróráékhoz, hogy kitekerje Turiddu nyakát, akibe nem sok parasztbecsület szorult. Turiddu szemforgató ájtatossággal szerelte le sógorát, de ígéretet tett, ha Pina kis boltocskájába társtulajdonosként léphet be, kész liberálisabban értelmezni a püspökkari állásfoglalást.

Már minden rendbe jött volna, csak Pina makacsolta meg magát, hallani sem akar sem férjéről, sem egyházáról.

Nemcsak a tények makacs dolgok, hanem az emberek is.

Rigó Béla

Irány Amerika!

A DELTA AIR LINES és a MORTON'S utazási játéka hat héten át

Lepjük meg magunkat egy újabb amerikai úttal. A Morton's és a Delta gondoskodik róla, hogy minden simán menjen, nekünk csak az élményeket kelljen Egy héttel ezelőtti utazási játékunk állomása New York volt, most délebbre kalandozunk, Floridába.

Mielőtt egy lépést is tennénk, a Morton's felhívja figyelmünket: béreljünk autót, érdemes, olcsó. Szegeden kifizetjük a 9900 forintot, és Floridában egy hétre miénk a légkondis, automata cirkáló. Öt perc alatt megkapjuk a kulcsot. Meglepődnek! Egy liter benzin 27 forintba kerül! (Szegény amerikaiak...)

Merre is induljunk, ha már az USA hatalmas „üdülőtelepére" csöppentünk? A félsziget kétszer akkora, mint Magyarország. Harmincezer tóval, óceánnal és egész esztendőben kellemes meleggel. Miami Beach. A filmekből ismerős képek életre kelnek. A világ legnagyobb tengeri akváriumában tízezer élőlény. Cápák, delfinek, tengeri herkentyűk. Séta a pálmafák alatt a Lummus parkban. Florida az aligátorok és a flamingók hazája. Miamitől karnyújtásnyira található a Nagy-Mangróve mocsár és az Everglades Nemzeti Park. A Bahamák egynapos hajókirándulással elérhetők.

A kellemes semmittevés. Napozás, fürdés, pihenés az óceán partján. Aki pedig az állandó utazást kedveli, annak többféle megoldást is kínál a Morton's. A körutazás lehetőségeiről, a szállodabérlet előnyeiről a következő részben számolunk be.

Utazási játékunk folytatása egy hét múlva. A játékszelvényt vágja ki, töltse ki, őrizze meg! A 6. hét végén lehetséges, hogy ön lesz az, aki ingyen utazhat Amerikába egy hétre.



FŐDÍJ:
két repülőjegy az USA-ba bárhová – *a Delta Air Lines ajándéka.*

MÁSODIK DÍJ:
egyhetes szállodabérlet az USA-ban – *a Morton's ajándéka.*

HARMADIK DÍJ:
egyhetes autóbérlés az USA-ban – *a Morton's ajándéka.*

A Morton's ajánlata:

A Morton's (Szeged, Petőfi Sándor sgt. 7. sz.) ajánlata:
Kilenc nap Miami Beach-ben:
70 420 forinttól; 16 nap 80 840 forinttól.
Orlando és Miami. Kilenc nap: 72 760 forinttól;
16 nap 85 530 forinttól;
16 nap Floridában 75 900 forinttól
(az ár tartalmazza: repülőjegy + bérautó + szállodai elhelyezés).

III. forduló

Kérdések.

1. Delta Air Lines: Melyik floridai városból van a Deltának közvetlen járata Európába?

.....

2. Morton's: Mennyibe kerül a Morton's-nál egyheti autóbérlés Floridába?

.....

Név: .....

Cím: .....

Apró Juhán János épitén

Francia „időutazók" Szegeden

Élelmiszergazdasági szakemberekből álló küldöttség töltött két napot Szegeden és a Dél-Alföldön. A hat finistereinek gazdag programot állítottak össze a vendéglátók, *Tühegyi József* szegedi alpolgármester, *Mécs Imre*, az önkormányzat tudományos és felsőoktatási bizottságának elnöke, valamint *Csikai Miklós*, az Országos Zöldség Terméktanács és a szentesi Árpád Szövetkezet elnöke. A növénytermesztés, állattenyésztés és a megtermelt értékek kereskedelme, feldolgozása, minősítése, a mezőgazdasággal foglalkozó alkalmazott tudományok helyzete volt az, amit helyszíni látogatásaik alapján összevethettek az otthoni tapasztalataikkal.

A tegnapi összegző tanácskozásokat követő sajtótájékoztatón elhangzott sommás megállapítás *lehangoló és biztató* is lehet egyben. Azokkal a termelők számára kaotikus viszonyokkal szembesültek, melyek a 20–30 évvel ezelőtti Franciaországot jellemezték. Így csak kelet felé kellett ahhoz venniük az irányt, hogy időutazónak érezzék magukat. A biztatásuk pedig a náluk kialakult gyakorlat felvázolása volt. A mezőgazdasági termelők ott megszervezték önmaguk érdekvédelmét, és a kereskedelemben létrehozták azokat a koncentrált, tőzsdei viszonyokat, melyekkel megszüntették kiszolgáltatottságukat. Tekintve, hogy ez elsősorban a termelők érdeke, helyettük érdemben senki sem változtat ezen.

Az EK Overture programja – melynek része volt e látogatás – *szeretne segíteni abban, hogy térségünk is elfoglalhassa az őt megillető helyet* az egységesülő Európa közösségében. Az efféle tapasztalatcseréken elmondottak megszívlelése már a mi felelősségünk. Csikai Miklós ehhez még hozzáfűzte, hogy a piacokra induló kertész karavánokon nem újabb betonozott piacterek segíthetnek, hanem *a piac, mint rögzített időpontban működő, s a szolidaritás elemeit is magán viselő rendszer kiépítése*. Az alapozást a kertészek erős szakmai szövetségének megteremtésével kellene elkezdeni, s utána következhetne a fejlesztés anyagi hátterének biztosítása, mondjuk az önerő mellett adókedvezmények formájában. Természetesen ez a színvonal már garantált minőségű termékeket feltételez.

T. Sz. I.



Fotó: Somogyi Károlyné

Falikép az óvodában

Vidám napjuk volt tegnap a Gyertyámos utcai óvoda apróságainak, születésnapot is ünnepeltek, ajándékot is kaptak hozzá. Évről évre szépülő *óvodájuk 30 éves lett,* s ez alkalommal *szép festményt kaptak* az épület előcsarnokának díszítésére. *Novák András* festőművész-tanár felkérésére a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola rajz-művészettörténet tanszék növendékei vállalták egy festmény elkészítését az óvoda részére. A színpompás ajándékot végül *Márkus Krisztina* negyedéves hallgató készítette el, és adta át a vidám gyerekseregnek.

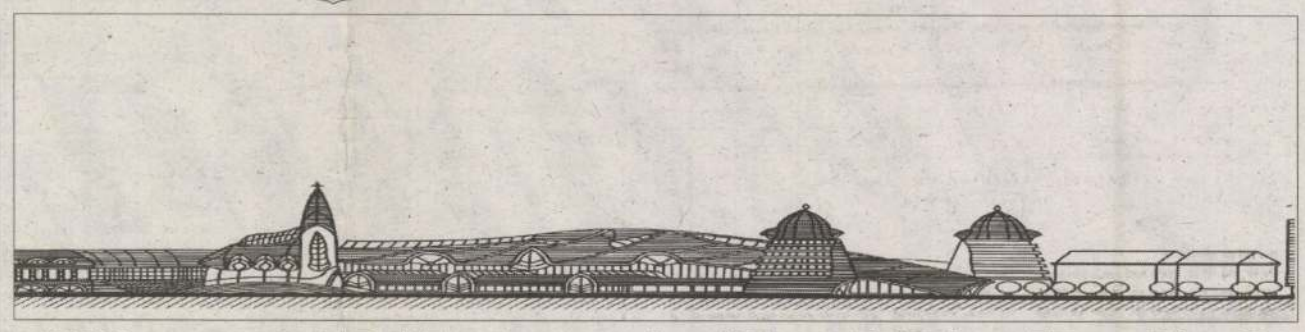

Rókuson épül a Világ Utcája?

Mottó: „Ültessen bár egyetlen fát, sőt védje a néhány még s néhány már létezőket s bizony mondom, nagyobb szolgálatot teend vére s hona kifejtésére mint maga is gondolná."

Széchenyi István

Ha elfogadjuk a szentenciát, miszerint egy város ereje a civil kezdeményezésben, annak szüntelen megújulásában, illetve megvalósulásában rejlik – mi tagadás, nemigen büszkélkedhetünk az utóbbi időkben azzal, hogy Szeged erős város. Nemigen születtek „városerőt" igazában magukban hordozó, a város karakterét formálni képes, valódi fejlődést hozó, emberléptékű elképzelések (tisztelet a néhány kivételnek). Miértjét kutatni e jelenségnek külön tanulmány tárgyát képezi. Ám e helyütt most nem erre vállalkozunk, hanem megkíséreljük inkább felmutatni annak a szegedi civil kezdeményezésnek a lényegét, amely hosszú-hosszú idő után erőt adni, sugározni látszik. Erről beszélgettünk a Világ Utcája Kft. ügyvezető igazgatójával, Apró Juhász Jánossal és Novák István Ybl-díjas építésszel, a projekt főépítészével.

■ ***Mi késztette a tervezőket, a vállalkozókat arra, hogy Világ Utcáját álmodjanak Szegedre?***

Apró Juhász János:

– Elsősorban az a tehetetlen, zsibbadt állapot, ami a városra telepedett, és amelyben a tenni akaró ember szinte rosszul érzi magát, vagy elmenekül. Másodsorban az a tudat, amellyel az apa a fiáért felelősséggel tartozik. Nincs annál lehangolóbb érzés, amikor pozitív jövőkép nélkül kerülnek ki fiatal, tizen- és huszonévesek a nagybetűs élet helyett az utcára! Harmadsorban a város iránt érzett szeretet. A mi korosztályunk örökölt eleitől egy olyan várost, amely többször támadt fel. Azt a várost, azt a Szegedet, amelybe oly jó volt a visszatérés, lelkében nyitott volt az ország, a világ felé. Amelyben a „gyüttmönt embör" is otthonát lelte. Azt a várost, amely fáklyája volt a régiónak. Úgy érezzük, nekünk is egy ilyen várost kötelességünk továbbadni az utánunk jövőknek. Negyedsorban a fölismerés, hogy mi a város lehetősége, küldetése a világban, Európában és az országban.

Mindezt takarja a projekt azon gondolata, hogy rehabilitál és egyben újat teremt, betölteni Kelet és Nyugat között a híd szerepét. Rá kellett jönnünk, hogy Európa nyugati fele nem fogadta osztatlan örömmel gazdasági téren közeledésünket. Több hullámban élte ezt meg Magyarország. Első hullámban kitakarítottuk a nyugati autóroncstelepeket. Másodikban jelentkeztek a konkurencia kivásárlók. És jön a harmadik hullám, a hosszabb távban gondolkodóké, melynek fogadására mi készülünk. A projektet tehát úgy is értékelhetjük, mint a fogadás európai mércéjű feltételeit biztosító beruházást.

■ ***Hogyan kezdődött a tervezés?***

Novák István:

– A munkát idén februárban kezdtem el. Akkor már a helykiválasztás is elkezdődött. A Délterv, öt helyszínt vizsgálva, a projekt egy részének megvalósítására a rókusi városrészt tartotta legalkalmasabbnak. A „hely szelleme" már a klasszikus világban meghatározta az épületek helyének megválasztását. A lucus egy bizonyos sajátos helyzetben lévő épületek viszonya. A javasolt rókusi terület szervesen kapcsolódik Szeged városszerkezetéhez. A jelenleg lepusztult és beépítetlen terület, a Rókusi körút–Körtöltés utca–Bálint Sándor utca által határolva a régi városrész és az új lakótelep találkozási pontján helyezkedik el.

A szakmai szempontok mérlegelésével már az első tervek egy olyan utca, tér, és zöldterületi rendszert próbáltak vázolni, amely alkalmas lehet a lakótelep és a lakótelepi ember rehabilitálására is. A jelenlegi intézmény, sportterület, pihenő és kommunikációs terület nélküli lakótelep alkalmatlan az igazi városi életre. A házakba bezárt emberek ingerszegény környezetüket elhanyagolják, nem érzik sajátjuknak. Hiszek abban, hogy megfelelő környezetkultúrával létrehozott, gondozott, humánus környezet a jelenlegi garázda indulatokon is javíthat. Nem tudom elhinni, hogy azokat az értékeket, amelyek itt létrejöttek, pusztulni kell hagyni. A környezetpusztulás emberhalálhoz vezet.

A lucus itt ezt „sugallta", azaz csak ilyen nagyságú programokkal válhatnak ezek a területek emberhez méltó környezetté.

■ ***Mik kerültek be alapként a projektbe, s miért éppen azok?***

Novák István:

– A várospolitikai és szakmai döntések végül egyes eredeti projektelemek elhagyását javasolták.Maradt a „Világ Utcája", amely fedett utcaként biztosíthatja – a téli időszakban is – az intenzív városi életet. Az ide kapcsolódó üzletek, irodák, szolgáltatók, a kiállítási helyiségek megfelelő építészeti térformálással nemcsak a rókusi lakótelep, hanem Szeged egész lakosságát szolgálják. A fedett utca, a tengelyében a kongresszusi, kiállítási központ előadóival, kiállítóterületeivel egész évben üzemel, és a szakmai kiállítások, a kongresszusok mellett a város szellemi életének gerjesztőjévé válhat. A szálloda a terület és a kongresszusi központ idegenforgalmát szolgálja. A lakótelepi templom a humanizáló törekvések hordozója.

A területen elhelyezett 370 lakásból a 100 lakásos garzonház a fiataloknak próbál lehetőséget adni az első lakás megteremtésére. A lakásépítés megindítását az alapprojekt is célul tűzte ki, amely e területen találkozott az önkormányzat ez irányú törekvéseivel.

■ ***Hogyan fogadták a városlakók, különösen a rókusiak a Világ Utcája terveit?***

Apró Juhász János:

– El kell mondani, hogy az elmúlt egy évben úgy a közvetlenül érintett rókusiak, mint a város, de a térség lakóinak érdeklődése, szolidaritása, a törekvéseinknek rendkívül magas polgári intelligenciával történt megértése, sokszor segített túl bennünket azokon a mélypontokon, amikor a meg nem értés, a sanda rosszindulat,a bürokrácia miatt kábultan roskadoztunk.A lakossági fórumon kapott egyértelmű támogatás óta is a polgárok érdeklődése, biztatása folyamatos.

■ ***Milyen reményeik vannak?***

Apró Juhász János:

– Reményeink? Elsősorban abban bízunk, hogy a város közgyűlése elé kerül végre közel egyéves kínlódás után a programjavaslat. Másodsorban abban, hogy a képviselő-testület megérti törekvésünk lényegét, célját és partnerként járul döntésével a megvalósításhoz. Harmadsorban reménykedünk abban, hogy a tényleges kivitelezést mielőbb megkezdhetjük, és hamarosan hallhatjuk az ácsok szekercéjének zenéjét, a város polgáraival együtt!

Szabó Magdolna

Széles Horizont

Új konstrukció vállalkozásoknak

A magyar befektetési és pénzügyi piac hatalmas változásokat él át napjainkban és nem csupán a színre lépő új szereplők miatt. A legújabb termék – amelyet az *ÁB-AEGON Általános Biztosító Rt.* és az *Europool Befektetési Alapkezelő Kft.* dolgozott ki – elsősorban konstrukciójával tűnik ki: azzal, hogy *egyesíti magában egy befektetési alap és egy biztosítás előnyeit* – kezdi tájékoztatóját *Fodor Jánosné* fiókigazgató. – A Horizont Program fantázianevű új konstrukció egy speciális befektetési alapot és egy, jelenleg is a piacon lévő nyugdíjkiegészítő biztosítást foglal magában, mégpedig oly módon, hogy a magyar biztosítási piacon eddig teljesen ismeretlen pénzügyi hátteret épít fel. Az ilyen típusú termékek napjainkban külön kategóriát képeznek a fejlett nyugat-európai pénzügyi biztosítási piacon, így e konstrukcióval nagy előrelépés tehető ezek irányába.

■ ***Úgy tudom, a „Horizont Program" elsősorban olyan vállalkozásoknak ajánlható, amelyek jutalmazni szeretnék legjobb munkatársaikat, miközben költségeiket a minimálisra kívánják csökkenteni. Milyen módon?***

– Egy 10 ezer forintos jutalom a cégeknek több, mint 15 ezer forintba kerül – és a munkatárs, adott esetben negyven százalék jövedelemadót fizethet utána. Magyarán: 15 ezer forintból mintegy 5 ezret kap kézhez a jutalmazott, az egyéb közterhek megfizetése után. A Horizont Program segítségével viszont, ehhez képest többszörösen – akár négy és félszeresen is – hasznosulhat a vállalat ilyen célra fordított minden forintja. Ugyanakkor a cég és jutalmazott egyaránt tökéletesen betartja az adózás szabályait. Az együttműködés keretében az Europool létrehozott egy nyilvános kibocsátású zárt végű értékpapír befektetési alapot, amelynek hozadékát fordítják az Évgyűrű nyugdíjkiegészítő biztosításra. Lényegében ez a befektetési alap teremti meg a biztosítási díjat. A biztosított természetesen a már említett vezető vagy beosztott munkatárs.

■ ***Hogyan történik mindez a gyakorlatban?***

– Az adott cég jutalom helyett hitelt ad kiválasztott munkatársainak. Ezen a pénzen a munkatársak Horizont befektetési jegyet vásárolnak. Mivel a zártvégű befektetési alapok jegyeinek jegyzésére fordított összeg az éves összjövedelem harminc százalékáig levonható az adóalapból, az illetők jogosultak lesznek e kedvezményre. A befektetési alap által kifizetett négyéves hozam pedig nyugdíjbiztosítás formájában, jelentős kamatokkal gyarapodik tovább.

Jól jár a jutalmazó cég is, hiszen saját gazdálkodásának legfőbb gazdasági mutatóit mérlegelve, meglepően alacsony ráfordítással biztosíthat magas juttatást dolgozóinak. A befektetési alap futamidejének lejártakor a nyújtott hitelt is visszakapja.

■ ***Miként működik az új konstrukció?***

– A befektetési alap jegyzése 1993. október 4-én indult és idén december 17-ig tart. A forgalmazó, az ÁB-AEGON tulajdonában lévő ÁB-Monéta Kft., az ország egyik legnagyobb értékpapír-forgalmazó cége. A befektetési jegyek terjesztése az ÁB-AEGON üzletkötői közreműködése révén történik. A konstrukcióról részletes információkkal az ÁB-AEGON fiókjaiban dolgozó szakemberek, illetve az Europool munkatársai szolgálnak. Bátran állítható, hogy a Horizont konstrukciója példaértékű. Példa arra, hogy a piacorientált szemléletű cégek már nem ölbe tett kézzel várják az ügyfeleiket, hanem elébük mennek: felmérik lehetséges igényeiket, s annak megfelelő finanszírozási formát építenek ki. Iránymutató lehet ez a modern befektetési, pénzügyi és a biztosítási szféra számára egyaránt, hiszen, egyedülálló módon, a két terület előnyeit kölcsönösen kihasználó termék jelenik meg a piacon – fejezte be ismertetését Fodor Jánosné.

T. L.

A SzAB hírei

■ Október 20-án 18 órától, a Modern Filológiai Munkabizottság rendezésében *dr. Fejér Ádám* „A relativitás elmélete és az elmélet relativitása – A humán szempont érvényesíthetősége a természettudományban" címmel tart előadást.

Ugyanezen a napon 19 órától, a Genetikai Munkabizottság Ifjúsági Bizottsága tartja soros ülését *dr. Deák Péter* vezetésével, aktuális kérdésekről.

Október 21-én 13.30 órától a Neveléstudományi és Pszichológiai Szakbizottság részképességzavarok korai felderítésére alakult munkabizottság várja az érdeklődőket az óvónői továbbképzés záró összejövetelére.

Október 22-én 14 órától az Orvostudományi Szakbizottság, a SZOTE Tudományos Bizottsága és a SZAB Genetikai Munkabizottsága közös rendezésében kerül sor Ernst Hafen professzornak, a zürichi egyetem tanárának a receptorok viselkedésének és speciális befolyásolásának néhány kérdését taglaló előadására.



Új üzlet!

Szeged, Gutenberg u. 31.

Telefon: 327-515. (A Gutenberg u. végén, az általános iskolával szemben)

MM Szőrmebutik

Nemesszőrme, bundák, gallérok, sapkák , boák elegáns egyedi modellek, a jelen divat legszélesebb választéka, termelői áron!

Nyitva tartás: hétfőtől csütörtökig délelőtt 9.30–12.30-ig, délután: 16–19 óráig. Péntek-szombat: délelőtt 9.30–12.30 óráig. Szeretettel várjuk!

Apró Julián János épitén

Önkormányzatok találkája

Ez év márciusában alakult meg SZDSZ országgyűlési képviselők részvételével a *„Nyitott határok”* munkacsoport. Az *önkormányzatok belés külpolitikai tapasztalatainak összegyűjtését,* a határon túli magyarsággal meglévő kapcsolatok ápolásának vagy azok kialakításának elősegítését legfontosabb feladatai között tartja számon. Október 14–16. között *„Az önkormányzatiság lehetőségei és határai Közép-Európában”* címmel Békéscsabán a szabaddemokrata polgármesterek, az SZDSZ Önkormányzati-, Külügyi-, Kisebbségi Titkársága és a „Nyitott határok” munkacsoport közös konferenciáját tartják meg. Itt lesznek az önkormányzatok képviselői mellett azok a politikusok, vállalkozók, szakértők is, akik a külpolitikai kapcsolatok ápolásában részt vesznek. A testvérvárosi kapcsolattal rendelkező települések hasonló összetételű delegációit is várják a találkozóra.

A békéscsabai konferencia lehetőséget ad arra, hogy *megvizsgálják a különböző politikai rendszereken belül működő önkormányzati modelleket.* Az mára kétségtelen tény, hogy van „átjárhatóság” a különböző rendszerek között, s ez lehetővé teszi; úgy jöjjön létre együttműködés, hogy mindenki megőrizheti sajátosságait. A liberális önkormányzatok és a határon túli testvérvárosok találkozójának célja egyrészt az önkormányzati és gazdasági kapcsolatok erősítése, másrészt annak bemutatása, hogy az SZDSZ hogyan hasznosítja az önkormányzati munka folyamán szerzett gyakorlati tapasztalatait a külföldi kapcsolatok építésében is. A programban szereplő *mini-expo* című rendezvénnyel szeretnének lehetőséget biztosítani a részt vevő önkormányzatoknak, települések helyzetének, lehetőségeinek prospektusokkal, információs anyagokkal történő bemutatására. A rögtönzött kiállítás keretében a résztvevők ily módon megismerhetik a többi település gazdasági, környezetvédelmi, településfejlesztési, kulturális, regionális és a határon túli kapcsolatokban rejlő lehetőségeit.

A terméktanács: piaci hatalom

Úgy tűnik: a mezőgazdaság termelőinek érdekképviseletében *a terméktanácsoké a jövő.* Már köztünk élnek az „első fecskék”, de sok esetben még nehezen megy a szerveződés. A Földművelésügyi Minisztérium agrárrendtartási hivatalának vezetője, *dr. Rieger László* arról tájékoztatta a Falutévét, hogy mi a terméktanácsok megalakításának a módja.

– Nagyon nagy mértékben függ az egyes ágazatoktól, illetve az önszerveződés folyamatától, hogy mikor jön létre a terméktanács. A rendtartás törvénye azt írja elő, hogy egy terméktanács a mezőgazdasági termelőtől, a feldolgozón keresztül a forgalmazóig fedje le a termékpályát. Ez természetesen jelentheti azt, hogy fűszerpaprika terméktanács alakul meg vagy akár az almatermesztők terméktanácsa. Az Agrárrendtartási Hivatal természetesen azt támogatná inkább, hogyha az egy növénycsoportot termesztők egy terméktanácsban egyesülnének, de nem zárhatjuk ki annak a lehetőségét sem, hogyha például a fűszerpaprika-termesztők, -feldolgozók és -forgalmazók kialakítanak egy jól működő szervezetet, akkor mi ezt honoráljuk és mindenképpen megkezdjük velük az együttműködést, hiszen pontosan az a célja az agrárrendtartás törvényének, hogy a termelők, feldolgozók, és forgalmazók önállóan alakítsanak ki egy szervezetet, képviseljék saját érdekeiket – állította dr. Rieger László.

– Sajnos a magyar mezőgazdasági termelőknek annyit kell dolgozni, hogy nem jut idejük arra, hogy végiggondolják: milyen előnyökkel jár a szerveződés. Ezért is szeretném kiemelni azt, hogy a termelőknek az értékesítési szövetkezetei, egyesületei vagy szövetségei olyan erőt adnak a piaci alkuban, amely a modern gazdaságban nélkülözhetetlen.

A jövő szegényei

Hétfői lapszámunkban arról írtunk, hogy a jövőkutatók megállapítása szerint, ha minden jól megy, akkor 2005-re elérjük az ausztriai szint kétharmadát, de még akkor is maradnak szegények Magyarországon. De hogy mit jelent majd akkor a szegénység, el sem tudom képzelni. Vagyis nehezen. Hogy milyen a mai magyar szegény, és milyen a mai osztrák, a majdani magyar szegény? Ezt is nehezen tudnám elképzelni, ha nem kért volna koldús pénzt itthon és Ausztriában. Azt azért nem merném állítani, hogy az eset példaértékű, de megtörtént.

Az utcán odadöcögött hozzám egy bácsika, mutatott valami papírt arról, hogy ő nagyon szegény, és adjak neki egy kis pénzt. Nem mondta, hogy mennyit, valamennyit, egy keveset, amennyit a jóság, a szánalom és pénztárca engedélyez. Ilyenkor húszast szokás adni, ezen még éppen lehet valamit kapni. Odaadtam a pénzt, a bácsika röviden hálálkodott, aztán elsántikált a boltba, ahonnan, láttam, néhány zsömlével jött ki.

Ausztriában is valahogy így kezdődött, de a kéregetőnek feltűnően nagy sörhasa volt. Talán betegség, gondoltam. A megszokás alapján itt is adtam egy húszast, de hát schillingben. Gondoltam, itt ez dukál. Az idősödő férfi odament a büféhez, végignézte az árakat. Vehetett volna a húsz schillingen virslit is, de akár egy sört is. Öt perc múlva visszajött hozzám reklamálni, hogy ez neki nem elég, adjak még. Hát ez arcátlan, gondoltam, és elhajtottam a manust. Egy másik öt perc múlva megint visszajött, hogy gondoljam át a dolgot még egyszer, és pofátlanul lobogtatta a húszast. Akkor aztán jól felment bennem a pumpa, kikaptam a kezéből a pénzt, és ismét elhajtottam, ezúttal üres kézzel.

Nem akarnám a két esetet túlmagyarázni, de nincs más támpontom, hogy elképzeljem, milyenek lesznek a magyar szegények 2005-ben, ha már a tudósok Ausztriához viszonyítanak.

Úgy tűnik, hogy 2005-re jócskán át kell gondolni, hogy mit tartunk a szegénységről. Látva mindezt, eljöhet még az az idő, amikor a szegénység bűn és szégyen lesz?

Pardy Imre

Rekordtermés ellenére rizsimport

A Nagykunságban és a Közép-Tiszavidéken a *rizstermés az idén minden eddigit felülmúlt,* vannak olyan területek, ahol a vízigabona hektáronkénti hozama megközelíti a négy tonnát. A csökkent vetésterület miatt azonban a hazai termés *nem fedezi a belföldi szükségletet,* ezért importra szorulunk. A karcagi hántolóban már meg is kezdték az Olaszországból származó rizs csiszolását. Onnan ötven vagonnal hoznak be, míg Kínából száz, Vietnamból 300 vagon rizs érkezik a karcagi malomba, ahol a hántolt magot csiszolják és úgy továbbítják a kereskedelemnek.

■ ***Autócsempészek buktak le Nagylaknál***

■ ***Mercedes, Ford és Lancia a „menő” márka...***

Kétszáz dollárra szólt a megbízás!

Jelentős és gyors akciót, kemény vizsgálatot folytattak tegnap Nagylaknál az Orosházi Határőr Igazgatósághoz tartozó határőr szervek. Amint azt *Dávid Károly* ezredestől, az Igazgatóság igazgatójától tegnap este megtudtuk, nem egészen 24 óra leforgása alatt egy olasz és két román állampolgárt sikerült lefülelniük gépkocsicsempészés közben.

Az első eset *11-én történt,* amikor egy olasz állampolgár Mercedes 500 SE tipusú metálszürke gépkocsijával igyekezett kilépni a nagylaki határátkelőhelyen. A kiléptetést végző határőrnek feltűnt, hogy a metálszürke gépkocsi frissen festett, de a szürke szín alól *néhol virtt a korábbi kék...* Alaposabb vizsgálat alá vetették az olasz állampolgárt, s miután meggyőződtek arról, hogy a forgalmi engedélyben nem 500 SE van bejegyezve, hanem 380 SE, az indítókulcs pedig reszelt, akkor tagadták meg a kilépést az utastól. Kiderült, hogy Olaszországban *lopott kocsiról van szó,* amelyet a volt Jugoszlávia területén keresztül hajtottak el Nagylakig. Itt azonban lebuktak...

Amig ez a vizsgálat „folyamatban” volt, addig két másik kocsi – egy Fiat Croma és egy Lancia Prisma – jelentkezett kilépésre. Mindkettő olasz rendszámmal, vezetőik pedig román állampolgárok. Az útlevél ellenőrzés során kiderült, hogy tegnapelőtt léptek be Magyarországra – vonattal – Lőkösházánál, majd később az is bebizonyosodott, hogy Nagykanizsáig utaztak, ott olasz állampolgároktól vették át az „árut”, majd azzal folytatták útjukat Szegeden keresztül Nagylak felé. *Ott ők is fennakadtak az egyre sűrűbbre fonott hálón,* amelyben mind több ilyen lopott vagy rabolt jármű fejezi be pályafutását.... A román állampolgárok eddigi elbeszélésük alapján „bérmunkát” végeztek, magyarán *pénzért próbálták átcsempészni* a drága nyugati kocsikat. A jutalmuk fejenként 200-200 dollár lett volna. Ha átjutnak a határon. Nem jutottak át.

Dávid ezredes szerint a fenti esetek is azt bizonyítják, hogy az egyre szigorúbb ellenőrzés dacára, még *mindig próbálkoznak* a csempészek nyugati kocsik illegális átléptetésével.

Szerencsére mind többen csak próbálkoznak.

K. F.

Fortuna Panzió
Újszegeden, a Termál fürdő közelében kétágyas szobák zuhanyzóval, telefonnal. Minibár, színes tévé, faxszolgáltatás.
Szeged, Pécskai u. 8.
Tel./fax: 62/431-585.

MODUL-BAU
Árengedmény!
„E” jelű födémgerendák ▼ „A”–„AD” jelű áthidalók ▼ „PK” födémepallók
Házhoz szállítva
Pl: E 7-42 2111 Ft áfával ▼ E 7-54 2653 Ft áfával
A-12 631 Ft áfával ▼ AD-15 881 Ft áfával.
MODUL-BAU ÉPÍTŐIPARI KFT.
Szeged, Csongrádi sgt. 27. T.: 491-022
Nyitva tartás: h-p. 7.30–16.30, sz.: 8–12 óráig.

NE KERESGÉLJEN!
SZEGED, STEFÁNIA 10., SAJTÓHÁZ
ITT FELADHATJA HIRDETÉSÉT,
REGGEL 7-TŐL ESTE 7-IG! DÉLMAGYARORSZÁG

■ ***A takarékszövetkezetek helyzete***

Életképes-e a „vidék bankja”?

A takarékszövetkezetek egyes csoportjai az elmúlt évben igen eltérően fejlődtek. A 200 millió forintot meg nem haladó mérlegfőösszeggel gazdálkodó takarékszövetkezetek helyzete romlott, esetükben mielőbb szükséges a tőkeellátottság javítása. Erre önerőből valószínűleg nem lesznek képesek a takarékszövetkezetek. Egyre sürgetőbb tehát a takarékszövetkezetek integrációjának megvalósítása, egy életképes „vidék bankjának” felállítása, amelynek konkrét elképzelését hamarosan ismertetik a takarékszövetkezetek vezetőivel. Mindez az Állami Bankfelügyeletnek a pénzintézeti rendszer 1992. évi teljesítményéről szóló jelentéséből derül ki.

A jelentés megállapítja: tavaly az *ország összesen 257 takarékszövetkezetéből* 200 millió forint alatti mérlegfőösszeggel 53 takarékszövetkezet gazdálkodott. Együttes mérlegfőösszegük 7 milliárd 363 millió forint volt, átlagos takarékszövetkezet mérlegfőösszegük közel 139 millió forintot ért el. A takarékszövetkezetek többsége, szám szerint 115, 200 millió és 500 millió forint közötti mérlegfőösszeggel rendelkezett. E csoport együttes mérlegfőösszege 38 milliárd 558 millió forint volt. A közéjük sorolható pénzintézetek átlagosan 335 millió forintos mérlegfőösszeggel gazdálkodtak. Hatvan takarékszövetkezet tartozott az 500 millió 1 milliárd forint közötti mérlegfőösszegű csoportba. Mérlegfőösszegük összesen több mint 41 milliárd forintra rúgott az elmúlt évben. Az e csoportba tartozó átlagos takarékszövetkezet mérlegfőösszege mintegy 684 millió forint volt. Egymilliárd forint feletti mérlegfőösszeggel csupán 29 takarékszövetkezet rendelkezett. Mérlegfőösszegük együttesen közel 38,7 milliárd forint volt. A „felső kategóriába” tartozó takarékszövetkezetek átlagos mérlegfőösszege mintegy 1,3 milliárd forintot ért el.

Tavaly a takarékszövetkezeti szektor *együttes mérlegfőösszege 125,7 milliárd forintot tett ki.* Ez a teljesítmény több mint 23 milliárd forintos növekedést jelentett az előző évihez képest.

A takarékszövetkezetek *követelései az elmúlt években folyamatosan romlottak.* A minősített kintlévőségeik 1989. december 31-én még csak 82 millió forintot tettek ki, 1990 végén ez 162 millió forintra emelkedett. 1991. december 31-én közel 1,9 milliárd forint volt a takarékszövetkezetek minősített állománya, mely drasztikusan – több mint 4 milliárd forinttal – 5 milliárd 989 millió forintra nőtt 1992 december végére. A tavalyi év értékelésénél figyelembe kell venni – húzza alá az ÁBF összegzése – az Ybl Bankkal szembeni követelésekben érintett takarékszövetkezetek kétes és rossz hitelállományának torzító hatásait. Meglepő, hogy egyes takarékszövetkezetek az e pénzintézetnek adott kihelyezéseket még szeptemberben sem minősítették rossznak. Az Ybl Bankban elhelyezett betétállományuk nagyságrendileg rontotta a takarékszövetkezetek eszközeit, mivel ez a kintlévőség tavaly szeptemberben több mint 1,2 milliárd forintot jelentett.

■ ***A külváros rangja***

Krokodil cammog Rókusra

(Folytatás az 1. oldalról.)

A nagyberuházás célja *egy szellemi, üzleti és kereskedelmi központ létrehozása.* A 16 ezer négyzetméter mintegy 2,5–3 milliárd forintot emésztene fel, a nagyvilágba szétküldött tervekre több mint 40 országból, cégektől és vállalkozóktól érkezett válasz. A „krokodil” tappancsai hatemeletes irodaházak, tátott szája az Európa kapu, gerincoszlopa zárt utcasor üzletek sokaságával, a végében 6000 négyzetméteres kongresszusi központ, kétoldalt lakások és egy templom. *A munkahelyteremtő project* enyhíthet az ugyancsak milliárdos Csongrád megyei szociális gondokon, visszaadná a Budapesttel szemben leértékelt vidéki város gazdasági szerepét, a külvárosnak rangot az egycentrumú (Tisza – Kiskörút) Szegeden.



Apró Juhász János, a projekt atyja (Fotó: Schmidt Andrea)

A körzet önkormányzati képviselője – és a keresztapa: tudniillik övé az „állati” ötlet – *hasznosnak tartotta felébreszteni az alvó Rókust,* elmondta azonban aggályait is. A terv, szerinte, kiemeli a pusztaságból a legértékesebb, közművesített és infrastruktúrával felszerelt darabot, de nem gondoskodik a rókusi temetőről (mi lesz itt, temető már biztosan nem), és – a Makkoserdő sor felől nézve – az Autófer mögötti gazos vidékről. Továbbá: az üzletközpont – ha jól megy az üzlet – ide csábítja majd a vásárlókat, a lakásokba pedig lakók költöznek, mind e nép pedig mivel közlekedik? Négyszögűre kellene kalapálni a hatalmas trolipatkót, bezárni valahogyan a villamosvezetéknek a Rókusi körúti garázsból induló Csongrádi sugárúti – Nagykörúti ívét.

A közgyűlés a közeljövőben dönti el, beengedi-e a „krokodilt” Rókus utolsó beépítetlen területére?

Ó. J.



Fotó: Schmidt Andrea

■ *Közbiztonsági akció Tiszaszigeten és Röszkén*

Furulyaszótól csendes a Kárász utca

Tegnap délelőtt végigsétáltam a Kárász utcán. Saját, behatárolhatatlan munkaidőmben. A kereskedők közben kínálták portékájukat. Az országlakó vásárlók üzletről üzletre járva, többnyire a kereskedőket méregették. A vásárlók, a Délvidékről érkezett vendégek, a Cserepes sori kitérő után itt válogattak.

Közben szólt a zene. A Klauzál tér sarkán dél-amerikai együttes pengette a gitárokat. A könnyűsúlyú, csokoládébarna fiúk helyén tegnap még százkilós romalegények suttogták, néha kórusban, az ajánlatukat: dollártmárkátadokveszek! Akkor, ha méltóztattak fölállni a kényelmes önkormányzati padokról. Most az inka-utódok pergőbb ritmust diktálnak. Köztük két „európai" lány. Mellettem megszólal egy mindentudó: „Valamelyik spanyol nyelvre szakosodott gimnáziumból szökhettek el..." Nem tudom, van-e ilyen az országban, de a sejtés közel állhat a valósághoz. Potyog az aprópénz a kalapba. Jobbára kisgyermekes anyák és idős hölgyek az adakozók. Odébb furulyát nyújt egy szakállas fiatalember. Erdélyi és hortobágyi pásztordalok tartanák az egyensúlyt az áradó dél-amerikai, Andok-beli hangözönnel szemben. Diákközönsége van a furulyásnak, kezdő furulyások lehetnek... Az utca Dugonics tér felőli részén egy szál gitárját nyaggatja a világos zöld inges folkénekes. Átvett, vagy saját dalok? Mindegy. Átválthatóak. Dal a dalra. Néhány lépés csupán a „tét"...

■

Hétfőn az ORFK rendőrezrede, a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság és a Szegedi Rendőrkapitányság *együttes közbiztonsági akciót tartott* a szegedi Kárász utcában, Tiszaszigeten és Röszkén, a közúti határátkelőhelyeken. *Lefoglaltak (pontosan) egymillió 890 ezer 751 forintot, 2265 német márkát, 8 amerikai dollárt és 3 lírát.* Birtokukba jutott egy rugós kés, egy gázpermet és 2 db kard (!). Jogosulatlan kereskedés és közlekedési kihágás miatt *előállítottak 15 személyt,* aminek hat esetben feljelentés lett a vége. Hat esetben helyszíni bírságolást alkalmaztak, 6500 forint értékben. 73 személyt figyelmeztetésben részesítettek.

...Aki szemtanúja volt a közbiztonsági akciósorozatnak, remélhetőleg a látottak jog- és törvénykövető magatartásra sarkallták. Ez a rendőrség célja is. A törvénytelen pénzbeváltók és kereskedők kiszűrése – akik hónapok óta irritálják Szeged közvéleményét – csak egy mozzanata a közrend helyreállításának.

Pataki Sándor

A Magyar Katolikus Püspöki Kar tiltakozása

A Kurír október 11-iki számában megjelent *„Támad a püspöki kar"* című cikke ellen a Magyar Katolikus Püspöki Kar a *leghatározottabban tiltakozik.* A szerző, *Meruk József* meghamisítja a tényeket és valótlanságokat állít.

„Az erkölcsi értékek jelentősége a politikai életben" című nyilatkozat 1993. szeptember 23-án kelt. Az MTI és a jelentősebb napilapok közlése által a közvélemény szeptember 24-én megismerhette a teljes szöveget. Nem felel meg a valóságnak tehát a lap állítása, hogy a Püspöki Kar a nyilatkozatát és annak publikálását *a miniszterelnök távollétéhez időzítette.*

A nyilatkozatban ez olvasható: *„az ország súlyos gazdasági nehézségekkel küzd, amelyeket az elmúlt rendszerben felhalmozott adósság, a világgazdaságban bekövetkezett visszaesés, a keleti piacok elvesztése, az elmaradott termelői rendszer és több más tényező okoz."* A Püspköki Kar tehát nem a jelenlegi kormányt és politikai rendszert teszi felelőssé az ország helyzetéért, mint ahogy azt a Kurír állítja.

Ennek következtében világos, hogy a Püspöki Kar *nem támadta meg Antall József miniszterelnököt.* Valójában a Kurír támadta meg a Püspöki Kart: kivárta azt az időpontot, amikor a miniszterelnök és a Püspöki Kar tagjainak többsége külföldön tartózkodik. A Kurír cikke *„a rossz hangulat tudatos keltését, mások rosszindulatú lejáratását"* szolgálta, amit nyilatkozatunk kifejezetten károsnak tart.

A Püspöki Kar elvárja, hogy tiltakozását a Kurír ugyanolyan kiemelt helyen közölje, mint október 11-iki támadást és igényt tart arra is, hogy olvasóival ismertesse meg a nyilatkozat teljes szövegét – hangzik a Magyar Katolikus Püspöki Kar tiltakozása.

MIRŐL ÍRT A DM?

DÉLMAGYARORSZÁG 75 éve

A magyar kritika Juhász Gyula uj könyvéről

Az egész magyar kritika a legteljesebb elismerés hangján ir Juhász Gyula uj verses könyvéről, a Késő szüretről, amely a Táltos kiadásában nemrég jelent meg. (...)

Schöpflin Aladár ezt irja többek között a Vasárnapi Ujságban: Juhász Gyula uj versei közt van néhány nagyon szép, a legszebbek közül való, amiket tőle valaha kaptunk (Ha lehullanak a levelek, Béke, a Julia-ciklus két első és ötödik darabja, a Falusi hold ciklus s még egy sereg más), a költő melancholiája még mindig termékeny... Juhász Gyula biztos kezü zongorás, mindig a kellő billentyüt üti meg, a legritkább esetben fog hamis hangot... Nagyon igazmondó költő, sem a tartalomban, sem a kifejezésben nem szépiti magát, nem affektál és egy árnyalattal sem akar többet mondani, mint amennyi a mondanivalója. (...) **(1918. okt. 13.)**

DÉLMAGYARORSZÁG 50 éve

Pálfy József polgármester megbizást adott Szeged csatornázási terveinek elkészitésére

(A Délmagyarország munkatársától) Dr. Pálfy József polgármester a város mérnöki hivatalának előterjesztésére szerdán megbizást adott Andor György budapesti tervező-mérnöknek arra, hogy Szeged város általános csatornázási tervezetét elkészitse. Ez a megbizás a város részéről szerencsés és helyénvaló előrelátást jelent, amennyiben ilyenmódon a háborut követő első időkben végre megindulhat majd Szeged csatornázási tervének kivitele, ami nemcsak a bekövetkező munkanélküliség levezetését, de a helyes gazdaságpolitikát is szolgálja azonfelül, hogy Szeged elhanyagolt csatornázási helyzetét megjavitja. A csatornázási terv elkészitését a belügyi kormányzat már az év elején munkaprogramba iktatta és a tervezet költségeit a költségvetésben biztositotta. **(1943. okt. 13.)**

DÉL-MAGYARORSZÁG 25 éve

A szegedi színház 85 éves

A város színházának mai épülete 85 évvel ezelőtt, az árvíz után, 1883-ban épült. Előtte, 1856–1879 között, a volt Palánkban, a nőegylet telkén, a mai Kelemen utcában, a Hági-söröző helyén épült favázas épületben tartottak színielőadásokat.

Az új színház ünnepélyes felavatására 1883. október 14-én került sor. A színházat a szádzadforduló egyik legjobb színházépítője, Fellner Ferdinánd osztrák építész tervezte Helmer német építésszel együtt. Az ő terveik szerint épült többek között a Népszínház, a Vígszinház, a nagyváradi, a kolozsvári, a pécsi és a kecskeméti színház, sőt testvérvárosunk, Odessza opera- és balettszínháza is. Kálmán László **(1968. okt. 13.)**

ÉB ELSŐ BETON

SZEGED, DOROZSMAI ÚT 5–7.

BIZTOS ALAP, ÉPÍTHET RÁNK!

❒ Betoneladás: 326-858.
❒ Áruház: 326-735.
❒ Betonacél-értékesítés: 326-903.
❒ Betonelemek: 326-903.

KÖZÉLETI NAPLÓ

MA

MÉSZÁROS ATTILA, a 26-os választókerület képviselője fogadóórát tart 12-től 17.30 óráig a tápéi ügyfélszolgálaton.

AZ MDF Római körút 31. szám alatti székházában 15 órakor, az ingyenes számítástechnikai tanfolyamon a téma: a Norton állománykezelő program PC-ken.

A MUNKÁSPÁRT Északi városrészi szervezete 16 órakor taggyűlést tart a Csap utca 62. szám alatti pártházban.

HOLNAP

KIRÁLY ZOLTÁN országgyűlési képviselő 14-től 16 óráig fogadóórát tart a megyei önkormányzat földszinti helyiségében (Szeged, Rákóczi tér).

A SZOCIÁLDEMOKRATA NÉPPÁRT szegedi alapszervezete 14-től 18 óráig fogadja a szimpatizánsokat és a jelentkezőket; 15–17 óráig Halasi Szileszter ingyenes jogi-, Lázár Sándor adó- és pénzügyi tanácsadást tart a párt helyiségében, a Fő fasor 5. szám alatt.

Sava

Márkabolt és Gumiszerviz. Olcsó, nyugati minőségű, gumiabroncsok és tömlők, 3 év gyári garanciával, minden járműtípusra, azonnali szereléssel a helyszínen. Szeged, Moszkvai krt. 15. (ELSZO épületében) Telefon: 323-677/Sava.

Svéd gyógyszergyár Budapesten

(Budapesti tudósitónktól.)

A svéd gyógyszergyártó világcég, az Astra *klinikai kutatási egységet nyitott* Budapesten, de az Akadémián tartott sajtótájékoztatón megnyugtattak mindenkit, akit illet, *nagyságrendben egyelőre csak huszonnyolcadikak a hazai gyógyszergyártók között.* Ám öt éven belül az első tíz közé akarnak jutni.

Az Astra *több mint 30 országban* nyitott már leányvállalatot, s *közel 100 országban* – például nálunk, Lengyelországban és Csehországban – *működtet képviseletet.* A nyolc évtizedes múltra visszatekintő cég a világ legdinamikusabban fejlődő gyógyszergyára jelenleg. Németországban és az Egyesült Királyságban az első között van. A magyarországi Astra- programot az tette lehetővé, többek között, hogy *hazánk csatlakozott a klinikai kutatásokra vonatkozó európai etikai és minőségi követelmények egyezményéhez.* A klinikai kutatási tevékenység némileg leegyszerűsítve annyit jelent, hogy a kísérleti stádiumban lévő gyógyszereket először állatokon, majd embereken próbálják ki. Ez az utóbbi azonban minden esetben a kormány engedélyéhez van kötve.

Építsünk „papírból" várat!

MA ezeken a helyeken várjuk a papírt:

SÁGVÁRITELEP–HATTYASTELEP
Ságvári telepi Általános Iskola, Postás u. 1., du. 2–4-ig.

BELVÁROS II. (Kiskörút–Tisza)
Tömörkény gimnázium és szakközépiskola, Tömörkény u. 1., du. 2–4-ig.

HOLNAP:

FELSŐVÁROS I. (Nagykörút–Szilléri sgt.–Retek u.–Csongrádi sgt.–Rózsa u.) Szilléri sgt.-i Ált. Isk., Szilléri sgt. 12., du.: 2–4-ig

BELVÁROS (Nagykörút–Kossuth L. sgt.–Tisza–Tisza L. krt.) du.: 3–6-ig

Építsünk papírból várat akció – DÉLMAGYARORSZÁG – AVA

MA

SZOCIÁLIS TANÁCSADÓ – információs szolgálat 10–12 óráig a BBMK Belvárosi Klubjában.

KÉZMŰVES FOGLALKOZÁS – virágkötészet, ikebana készítés 14.30–16 óráig a Százszorszép Gyermekházban.

A NYUGDÍJASKLUBBAN (Kossuth L. sgt. 53.) 15 órakor a Legenda a vonaton című magyar filmet vetítik; 15–17 óráig szociális tanácsadó szolgálat működik.

KERTBARÁTOKNAK. A Bartók Béla Művelődési Központ kertbarátkörnek és a biokertészeknek 17 órakor Surányi Róbert növényvédelmi szakmérnök tart előadást a kiskertek őszi növényvédelmi munkáiról, a Százszorszép Gyermekházban.

VIDEOKLUB az ifjúsági házban: 17 órától a Szárnyas fejvadász című filmet nézhetik meg az érdeklődők.

A JATE-KLUBBAN 18.30 és 21 órakor: Csapd le csacsi videón; 20 órától Buffalo Express Country Club.

KARASZON DEZSŐ orgonaestje 19 órakor lesz a rókusi katolikus templomban. Közreműködik: Ádám Károly gordonkán.

HOLNAP

A KONYHA ÖRDÖGEI –

ROMÁN CEMENT
350 ppc 10
660 Ft/q áfával
650 Ft/q 10 q-tól
felrakva.
Rókusi pályaudvaron
(nem a Tüzép-telepen!)
Érd.: 323-947, 491-030

DM PROGRAMAJÁNLAT

a negyedik mesterszakács bemutatkozása 14.30–16 óráig a Százszorszép Gyermekházban.

KOZMO ARKÁNUM KLUB. Az egészség egyensúlya címmel tart előadást Benárik Ádám 18 órától a Juhász Gyula Művelődési Központban.

AZ ALSÓVÁROSI FERENCES TEMPLOMBAN rendezik meg a Christian Albrechts Egyetem Kamarazenekara (Kiel – Németország) és a Szegedi Egyetemi Énekkart Mozart-hangversenyét 19 órai kezdettel. Közreműködik: Szél Bernadett, Katona Judit, Wendler Attila és Andrejcsik István. Vezényel: Gyüdi Sándor.

A JATE-KLUBBAN 20 órától Nosztalgiabuli. Házigazda: Poór Zsolt.

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

MÓRA FERENC MÚZEUMBAN

Ókori művészet – kiállítás a Szépművészeti Múzeum válogatott gyűjteményéből – a II. emeleten. Válogatás az Aradi Múzeum ásványtani anyagából

MÓRA FERENC MÚZEUM KÉPTÁRÁBAN (Horváth M. u. 5.)

Fekete Miklós festőművész kiállítása

A FEKETE-HÁZBAN

Ortodox egyházművészet.

Szent-Györgyi Albert című kiállítás.

AZ IMPALA HÁZBAN (Zárda u. 9.)

Orosz István grafikusművész Vigyázat, lépcső! című kiállítása.

A RÓKUSI FIÓKKÖNYVTÁRBAN (Vértói u. 5.)

Kovács Pál búvárfotói láthatók.

A BÁLINT SÁNDOR MŰVELŐDÉSI HÁZBAN

Fontos Sándor festőművész (1920–1991) emlékkiállítása.

A SOMOGYI-KÖNYVTÁRBAN

Út a jövőbe! Válogatás számítástechnikai könyvekből.

A HORVÁTH MIHÁLY UTCAI KÉPTÁRBAN

a Szegedi Lajos Sándor Fotóklub kiállítása.

AZ IFJÚSÁGI HÁZBAN

jazzfotó kiállítás.

A SAJTÓHÁZ KLUBJÁBAN

Nizza építészete és fényei fotódokumentációs kiállítás.

A TANTUSZ MŰVELŐDÉSI HÁZBAN

Pozitív kisugárzású képek – Makray János festőművész kiállításának megnyitója ma, 17.30 órakor lesz.

SONY termékek most *akciós* áron!
Black Trinitron tv sztereó, txt, 63 cm: ~~129 600~~ 99 990 Ft,
távszabályzós, kétkazettás, eqalizeres HI-FI torony: ~~43 900~~ 32 990 Ft!
SONY márkabolt Szeged, Mikszáth K. u. 16. Telefon: 62/321-079.
Nyitva: hétfőtől péntekig, 9.30–17.30 óráig.
És újra itt *'A lehetőség'*, amely *hitelre* való vásárlást tesz lehetővé Önnek! Ne hagyja ki!
Keresse az ESPRIT Bt. SONY márkaboltját. Érdemes!

A beteg ezalatt boldogan forgatta kezében a csodálatos változáson átesett kalapot.

— Milyen kedves a doktornő, kezeit csókolom — mondta s boldogan távozott.

Dr. L. szomorúan nézett a beteg után.

Sóhajtott egyet s megkereste a koléga kalapját. De mielőtt hozzákezdett volna, kiment és megkérdezte, hogy ez a kalap-e az övé.

Marék Antal

— **Bemutatják a műegyetemi repülők sítalpas gépeit.** A magyar repülésnek már annyi dicsőséget szerzett műegyetemi sportrepülők télen sem pihennek. Most készülnek műhelyükben azok a saját maguk tervezte gépek, amelyek, mint annakidején a kis tizennyolc lóerős és alig nyolcvan kilogramm súlyú Róma, ámulatba ejtik a külföldi szakértőket is. A rádió hétfőn, január 26-án délután 19 óra 35 perckor elvezeti hallgatóit a műegyetemi sportrepülők műhelyébe, hogy bemutassa, milyen új gépekkel lepik meg a lelkes fiatalok tavasszal a magyar repülés számtalan hívét. Ezután a repülőtérre látogat el a mikrofón és beszámol a műegyetemiek legújabb sítalpas repülőgépeinek startjáról.

— **Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap Abauj-Torna vármegyének 20.000 pengős keretet engedélyezett a szegénysorsú, népes családok gyermekeinek felruházására.** Ebből az összegből 5000 pengőt ruházati cikkek, 15.000 pengőt pedig cipő beszerzésére fordítottak. Eddig már több mint 300 pár cipőt osztottak ki. A helyi szociális bizottságok gyüjtéséből származó 5000 pengőt szintén ruházati cikkek beszerzésére fordították.

— **Ötven százalékkal csökkent a borfogyasztás Pecsett.** A pécsi városházán most elkészült statisztikából megállapítható, hogy Pécs ma már nem a legnagyobb borivók városa és nem halad többé a vidéki városok élén, mert 1941-ben 1,959.589 litert fogyasztott a 3,294.545 literes 1940. évi fogyasztással szemben, ami körülbelül 50 százalékos csökkenést jelent. Pálinkából és rumból többet fogyasztottak a pécsiek, mint azelőtt. 1940-ben 152.847 litert, 1941-ben viszont 214.030-at. Likőrből az 1940-es 30.844 liter 48.025-re emelkedett. Óriási méretet öltött a sörfogyasztás. Az 1940-es kimutatásban 851.500 liter, az elmult évben már 2,003.900 liter szerepel.

renesétlenül, hogy a sí ot belefúródott szemébe. Ugyanakkor agyrázkódást szenvedett. A kihívott kolozsvári mentők elsősegélynyujtás után, válságos állapotban szállították a kolozsvári klinikára.

— **Eljegyzés.** *Ratkóczy* Magdát eljegyezte dr. *Binder* László belklinikai adjunktus, Budapest.

— **A firenzei földrengésjelző állomás a péntekre virradó éjszaka 11 óra tájban ötödik fokozatú erős földrengést észlelt, amelynek középpontja *Firenzétől mintegy 35 kilométernyi távolságban* lehetett.** Tíz percen belül még két további földlökést éreztek, de ezek már lényegesen gyöngébbek voltak.

— **Tízpengős tartozás fejében elvette egy kisinas biciklijét.** A pécsi törvényszék jogerősen 8 hónapi börtönre ítélte *Grósz* György 37 éves pécsi napszámost, aki kétrendbeli lopást követett el s ifj *Váczi* Ferenc inasgyerektől tízpengős tartozás fejében *erőszakkal elvette a kerékpárját.*

— **Agyonlőtte magát a Kolozsvári Hitelbank dési fiókjának pénztárosa.** Désről jelentik: *Kis* Károly, a Kolozsvári Hitelbank dési fiókjának 63 éves pénztárosa agyonlőtte magát.

— **Nép- és Családvédelem.** Megjelent az Országos Szociális Felügyelőség folyóiratának, a Nép- és Családvédelemnek 1942. évi II. évfolyamának első száma. Az új számban Csizmadia Andor, Kovách György, vitéz Kovács Dezső, Hosszú Károly és Tomori Viola írt cikket.

— **Időszerű gázfőzőtanfolyamok Budán.** Február hónapban a következő gyakorlati főzőtanfolyamok indulnak meg Budán: 1. *Kezdők tanfolyama* február hó 3-tól kedden és pénteken d. u. 5—8-ig. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 26 P. 2. *Haladók tanfolyama* február 7-től hétfőn és szombaton d. e. 10—1-ig. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 30 P. 3. *Koszerű egytálételek* február 8-tól pénteken d. e. 10-től 1-ig. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 11 P. 4. *Házlartási alkalmazottak tanfolyama* február 7-től szombaton d. u. 3—8-ig. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 12 P. 5. *Diabetikus konyha* a cukorbetegek ételeinek összeállítása és elkészítése a mai beszerzési viszonyokra való tekintettel február 4-től szerdán d. u. 5—8-ig. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 18 P. Ezek a tanfolyamok hat héten keresztül tartanak. 6. *Diétás tanfolyam.* Gyomor-, vese- és epebetegek részére készíthető ételek február 5-től négy héten keresztül hétfőn és csütörtökön d. u. 5—8-ig. Tandíj anyagmegtérítéssel együtt 20 P. Beiratkozás naponként 9—2-ig és d. u. 5—7-ig. II., Batthyány ucca 8. sz., igazgatói iroda. Tel.: 15—13—60.

tósági munkaközvetítőnél hat fillér, másutt 20 fillér, a motorkerékpároké 20, az autóőrzési díj színházak, mozik, vásárok és strandok előtt 50 fillér és másutt és más alkalommal 30 fillér.

— **Börtönnel végződött a dollárüzlet.** *Friedmann* Ábrahám huszti marhakereskedő beváltotta *Ilyaskovics* János bányász Belgiumban szerzett száz dollárját 800 pengőért, hogy zugban tovább adja. *Friedmant* a bíróság nyolchónapi börtönre és 400 pengő pénzbüntetésre ítélte. Az ítélet a kúria előtt is jogerős lett.

— **Előállítják az újpesti kereskedőket, akik drágán vásárolták a baromfit.** A jászapáti baromfikereskedők a havazás folytán nem tudták az összevásárolt baromfiakat Budapestre szállítani. Ujpesti baromfikereskedők utaztak Jászapátiba és a baromfiakat maximális áron felül is megvásárolták. A hatóság tudomást szerzett a vételről, a készletet lefoglalta és a községházán maximális áron kiárusíttatta. A jászapáti baromfikereskedőket a szolnoki törvényszék most 50 pengőtől 300 pengőig terjedő pénzbüntetésre ítélte, a baromfikért befolyt mintegy 4500 pengőt pedig az államkincstár javára elkobozni rendelte. Elrendelte a törvényszék az újpesti baromfikereskedők előállítását is, akik a megengedettnél magasabb áron vásárolták meg a baromfiakat.

— **Csonkapalpban ünnepélyes keretek között avattak fel 66 ezüstkalászos gazdát,** akik a téli gazdasági tanfolyamot sikerrel végezték el.

— **A Magyar Nemzeti Múzeum összes kiállítási tárai:** Történeti Tár, Régészeti Tár, Éremtár, Néprajzi Tár és az Iparművészeti Tár, valamint az összes természettudományi osztályok kiállítási termei január 26-tól további intézkedésig zárva vannak. A Széchenyi Könytár olvasóterme és a Szépművészeti Múzeum továbbra is nyitva maradnak.

— **Két hétig lehet beváltani a budapesti cukor- és zsírjegyeket.** A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya felhívja a közönség figyelmét arra, hogy a januári kibocsátású cukor- és zsírjegyekre rányomtatott beváltási határidőn túl egy héttel is beválthatók a cukor- és zsírjegyek. Ezek nyomtatásának idején ugyanis tervbe volt véve oly rendelkezés kibocsátása, mely szerint a jegyek csupán egy hétig érvényesek s csak a rájuk nyomtatott egyheti időszakban válthatók ki. A nyomás után a tervet elejtették s így a régebben érvényben lévő rendszer szerint ezek a jegyek továbbra is beválthatók.

ban támadt tűz, míg a Dandár-uton 21. számú ház pincéjében felhalmozott faforgács gyulladt meg. A kivonult őrségek a tüzeket hamarosan eloltották.

— **Négy internált filmest szabadon engedett a belügyminisztérium közbiztonsági osztálya.** Özvegy *Váradi* Tódorné, *Könyör* Sándorné, *Pleis* Ferencné és *Bródy* András került szabadlábra.

— **A Kárpátaljai Mezőgazdasági Kamara** jelentése szerint az erdei munka megszakítás nélkül folyik. A lakosság nagyrésze foglalkoztatva van. Az erdőmunkások között legutóbb 1106 pár kedvezményes bakancsot osztottak szét az erdőigazgatóságok útján.

— **Széngázmérgezések.** Budapesten a *Dob* ucca 109. számú házban egy mosdóhelyiségben nyilttüzű faszénparázzsal melegítették a vízcsöveket. *Kardos* István 18 éves munkás a széngáztól rosszul lett. Bevitték a Rókusba. — Albertfalván a *Wittmann*-vendéglőben *Spencer* Rozália 20 éves háztartási alkalmazott faszénparázzsal melegítette a vízvezetéket. A széngáztól rosszul lett és ájultan ráesett a tűzre. Harmadfokú égési sérüléseket szenvedett, a mentők kórházba vitték.

— **Nem azonos.** *Apró* Irén Margit h. tanár, festőművész annak megállapítását kéri, hogy nem azonos és semmiféle kapcsolatban sincs azzal az Apró Margittal, akit razzián elfogtak és hatósági közeg bántalmazásáért elítéltek.

— **Főzési gondját megosztjuk, a gáz takarékos használatának ismertetésén kívül időszerű ételek készítését is bemutatjuk a Gázművek VI., Vilmos császár út 3. szám alatti bemutató terében minden kedden és pénteken délután 5 órakor.** Belépődíj nincs.

— **Vízállás.** A földmüvelésügyi minisztérium vízrajzi intézete jelenti: A Duna Passaunál, Bécs—Pozsony és Dunaremete—Esztergom között árad, máshol apad, alacsony vízállású. Szombati vízállások: Passau 232, Aschach 98, Struden 122, Stein 155, Bécs 466, Pozsony 346, Komárom 126, Budapest 190, Paks 136, Baja 130, Mohács 184, Bezdán 212, Gombos 212, Ujvidék 72. A magyar Dunán a jég Komárom környékén zajlik, máshol kisebb-nagyobb megszakításokkal mindenütt áll. A Rába Szentgotthárdnál —23, a Dráva Barcsnál —84, Drávaszabolcsnál 80. A Tisza Titelnél árad, máshol apad, alacsony vízállású. Szombati vízállások: Máramarossziget 64, Visk —30, Tokcháza —32, Tiszaújlak —74, Vásárosnamény —16, Tokaj 90, Tiszafüred 78, Szolnok 86, Csongrád 83, Szeged 164, Zenta 102, Titel 102. A Tisza jege vég g áll. A Szamos Désnél 12, Szatmárnál —41. A Bodrog Bodrogszerdahelynél 151. A Sajó Bánrévénél 32. A Hernád Hidasnémetinél 21. A Berettyó Várfüdnál —118, Békésnél 134. Gyománál 164. A Maros Makónál 116, A Balaton Siófoknál 82, A Velencei tó Agárdnál 119.

Reggeli Magyarország
1942. január 25.

KIS KIRAKATA

Hölgyeim!
egyszerre 130 kötőtű

munkáját végzi el a **„Rapid" super kézi kötőkészülék.** A XX. század szenzációja! Munkája kézimunka. Minden minta köthető. Néhány óra alatt köthet pulóvert, blúzt vagy ruhát. Kezelése egyszerű. Ára P 45.—. **„Rapid"** (98 tűvel) ára P 35.—. Kérje 5 ismertetőt. **Áruforgalmi Kft.** Budapest, IV., Sütő-utca 2 félemelet 3.

Használt férfiruhát magas áron **vesz**
WERTHEIMER Teréz-körút 29. Tel. 426-727. Hívásra házhoz jövök

Fotelágy 58 P-től
Recamié 168 P-től
a készítőnél, Nagymező-utca 27. Kárpitosnál

Amatőrmunkában teljesen jártas
keresztény laboránsnő azonnal
felvételik. Pestszenterzsébet, Kossuth Lajos-u. 49.

Bútorozott szobát
irodai célra, különbejárattal, lehetőleg telefonnal, IV—V. ker.-ben febr. 1-re keresek. »Gyors lebonyolítás« jeligére.

INTELLIGENS FIATALEMBER jó referenciákkal — esetleg kaucióval — ***pénzbeszedői állást vállalna***
Ajánlatokat »Megbízható B« jeligére a kiadóhivatalba kérek.

válasszon a leggyorsabb
taxigépkocsinak! Telefon: 226-136

Nagyothallók és süketek
sorstársaim figyelmébe! Minden készülléknél többet ér a szájról való leolvasás elsajátítása. Eredményesen tanítja: SIMONYINÉ, IV., Veres Pálné-utca 19. III. 2. Jelentkezni délelőtt 10—1 óráig.

Belyeggyűjteményt
komolyabb értelemmel, jó áron vennék csakis privát gyűjtőtől. **Tel. 422-777**
Írásbeli ajánlat »Gyűjtő« jeligére a kiadóba.

magunknak egy-egy félórai teljes pihenőt, amikor ha lehet, *legyünk egyedül.* Ilyenkor feküdjünk le hanyatt, hunyjuk be a szemünket és foglalkozunk szép és kellemes dolgokkal. Megfizethetetlen az idegeknek.

5... Ha sok zsírt akarunk a szalonnából, ne kockára vagjuk, hanem húsörlőn daráljuk át durvára. Vigyázni kell, hogy le ne égjen.

6... Ha a férj néha kimarad, nem kell jelenetet csinálni érte. A házasság nem életfogytiglani rabság, amelyből még egy estére sincs szabadulás.

7... A házimunkák végtelen sorozatában úgy osszuk be a munkát, hogy hetenkint legyen egy könnyű napunk. Ilyenkor előtte való nap kell az ebédet is elkészíteni és gyorsan takarítani. Ha ezt megtesszük, lesz időnk minden inggombot felvarrni és minden harisnyát kijavítani.

8... Jó lenne, ha az északi népek példájára mi is hozzá szoknánk a vérételekhez. A vérben minden meg van ami a szervezetnek kell és olcsó, hiszen a vágóhidakon millió és millió liter megy kárba.

9... A gyereknevelés egyik legfontosabb pillére a *következetesség.* Ha valamit kimondunk, maradjunk meg mellette és ha valamit igértünk, — legyen az cukor vagy büntetés — adjuk meg.

10... A hideg ellen semmi sem véd úgy, mint a papír. Egy-két sor a harisnya fölött többet ér, mint egy meleg harisnya.

11... Ha a férj ideges, sohasem szabad pénzt kérni tőle vagy háztartási bajokról panaszkodni neki. Ezeket még jó kedvében is nehezen viseli el.

12... Egy liter vérből, ha meleg helyre tesszük, hogy megaludjon, remek vágott húst készíthetünk négy személyre éppen úgy, mint a húsból. Tojás helyett összetartja egy-két nyersen megreszelt burgonya.

13... Ha az asszonyok egyszer annyit tesznek a férjükért, mint a gyermekekért, elmondhatják, hogy *mindent megtettek házaséletük boldogságáért.*

14... Ha az étel odaégett, anélkül, hogy felkavarnók, öntsük másik edénybe és borítsuk le nedves ruhával.

15... Ha a férfiak egyszer csak félannyira lesznek önzők, mint most, elmondhatják, hogy — rajtuk semmi sem múlott.

16... Megtörténik, hogy a kamrában nincs tojás. Nem szerencsétlenség. Langyos vízzel ugyanolyan tésztát lehet játék. Be kell őket csavarni, mint a töltöttkáposztát, takaróba és le kell fektetni a padlóra. Tetszik nekik és fél óráig is csendben vannak.

21... Ha az ablakrama nem záródik tökéletesen, nagyon könnyű segíteni rajta. Újságpapírból csavarjunk hurkákat, áztassuk meg őket és az ablakkal szorítsuk a rámához. Főként olyan ablakoknál jó, amelyeket nem nyitunk ki minden nap.

22... Minden asszonynak vannak — *ideges napjai.* Erre úgy a férj, mint a gyerekek legyenek tekintettel. Meg kell követelni tőlük, annál is inkább, mert az asszony az, aki mindenki bajára, idegességére tekintettel van.

23... Egyetlen csepp birka- vagy marha-faggyút se dobjunk el, mert egy kilóból — amely pedig hamar össze jön — egy kiló 30 deka szappant főzhetünk.

24... Reggelire tea vagy kávé pótlás helyett nagyon finom a rántott leves. De a rántást nem kell mindennap frissen csinálni, mert akkor a leves minden nap más. Két hétre, egy hónapra is elkészíthetjük. Egy személyre egy feketekávéskanál rántás és egy csésze víz kell.

25... Ha este fáradtak vagyunk és menni akarunk valahova vagy vendégeket várunk, tökéletesen felfrissülünk, ha 8—10 forróvizes borogatást rakunk arcunkra.

26... A kőszénport ne dobjuk el, de ne is tüzeljük el por alakban, mert füstöl és robban. Nedvesítsük be és csomónkint csavarjuk újságpapírba. Így úgy ég, mint a brikett.

27... Remek arcszépítő kenőcsünk lesz ha kicsavart fél citrom kifordított héjába egy tojássárgáját teszünk és egy nap benne hagyjuk. Esti mosdás után használjuk és fél óráig tartsuk az arcon.

28... Szakadozó csipkefüggönyt nem kell agyonjavítani, mert meglátszik rajta. Egyszerűen ra kell tenni egy darab hasonló, kissé keményített nedves csipkét és rá kell vasalni.

29... Nagyon jól megvéd a hideg ellen és a bőrnek is jót tesz, ha mosdás vagy fürdés után egész testünket bekenjük vékonyan vazelinnel. Nem piszkítja el a ruhát, mert a bőr rögtön beissza.

30... Anélkül, hogy könnyelműek vagy gondatlanok lennénk, ne keserítsük el magukat előre semmivel. Ne töprengjünk előre hetekre, hónapokra. Mostanában éppen elég a napi nehézségek és gondok legyőzése...

dicséretre méltó módon — igen sok iskola épült szerte az országban. A gyenge tüdejű gyermekek iskolaszanatóriumai igyekeznek menteni a menthetőt a megtámadott tüdejű kis magyarok közül, hiszen nekünk minden magyar gyermekre szükségünk van. Azonban nemcsak a beteg gyermekre kell féltő gonddal tekinteni, sőt elsősorban nem a beteg gyermekre kell gondolni, hanem *az egészséges e,* akiből *még egészséges bbet, még keményebbet* kell faragni.

Miért ne lehetne Borsafüreden vagy környékén olyan mintaiskolát építeni, amelyben már szeptemberben megkezdenék a magaslati levegőhöz való szoktatást az arra rátermett tanárok. Ebben az iskolában valósággal olvan sífutókat és ugrókat lehetne nevelni, akik sítalnak nélkül szinte félembernek éreznék magukat s akik nagyrésze olyan alpesi vadász lenne felnőtt korára, hogy még a finnekkel is felvenné a versenyt.

Dr. Bárány István

Hat magyar ökölvívó pályázik az Európa-bajnokság helyeire

A boroszlói ökölvívó Európa-bajnokság második napjának magyar veréseségeiért *a harmadik napon négy szép győzelemmel kárpótoltak bennünket a magyar ökölvívók.* A kipróbált harcosok közül *Nagy* és *Frigyes,* a fiatalok közül a szolnoki *Miriszlai* és *Szentgyörgyi* győzött. Ha hozzájuk számítjuk *Szigetit* és *Csapogyát,* még *hat ökölvívónk játszhat szerepet az Európa-bajnokság döntő mérkőzéseiben,* ami kielégítő eredmény.

SPORTMŰSOR

VASÁRNAP: Boksz: Európa-bajnokságok Boroszlóban. — **Birkózás:** CSB döntői és válogató mérkőzések, MSCs, 7 ó. MAFC II. o. verseny. Állatorvosi Főiskola, d. e. 9 ó. Vasas—MTE mérkőzés, Magdolna u., 2 ó. — **Hó:** BBTE Szent Bernát vándordíjas sífutóversenye, Svábhegy, ½10 ó. Járőrbajnokság: Hármashatárhegy, Pannonia ház, ½11 ó. Síszövetség ugróversenye, Svábhegy, 11 ó. MAFC lesiklóversenye, Svábhegy ½3 ó. Levente síversenyek a Svábhegyen, Csikszeredán, Lillafüreden és Borsafüreden. — **Jég:** Kolozsvári KE jubileumi versenyei. FTC jégkoronacsapata Kaposvárosban. BLE jégkoronacsapata Kassán. — **Torna:** Válogatott férfi- és hölgytornászaink Újvidéken. — **Vívás:** MAFC III. o. tőrverseny. Műegyetem, d. e. 9 ó. Délkerületi bajnokságok Szegeden. — **Tekézés:** Magyar-német mérkőzés. **Sport u., 2 ó. — Közlabda:** Terembajnokságok. **NTCs, ezúttal nap hölgyek 9 ó. férfiak 12 ó. — Asztalitenisz:** Újvidéki AC versenye.

GY. APRÓ MARGIT:
„KORČULA"
AKVARELL 29,5×21 CM

FOTÓ: MILOS JÓZSEF

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

GY. APRÓ MARGIT

FESTŐMŰVÉSZ BEMUTATÓJÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1985. NOVEMBER 13-ÁN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA:
DR. LOSONCI MIKLÓS
MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

MEGTEKINTHETŐ:
1985. NOVEMBER 13—19.

MEDNYÁNSZKY TEREM
BUDAPEST
TANÁCS KRT. 26.

KÉP CSAR NOK

GY. APRÓ MARGIT

GY. APRÓ MARGIT

RÉV-KOMÁROMBAN TANULT HARMOS KÁROLY, MAJD A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLÁN RUDNAY GYULA MELLETT, DE CSÓK ISTVÁN MŰVÉSZETE IS SZÁMOS TANULSÁGGAL SZOLGÁLT SZÁMÁRA. FESTETT TÁJKÉPET SZOBABELSŐT, KÜLÖNFÉLE CSENDÉLETEKET ÉS PORTRÉKAT, HAGYOMÁNYOS REALISTA MODORBAN. SZÁMOS EGYÉNI KIÁLLÍTÁST RENDEZETT ÉS A MUNKÁI MIND AZ ÖT VILÁGRÉSZBEN MAGÁN ÉS KÖZGYŰJTEMÉNYEKBEN MEGTALÁLHATÓK.

GENERALART – Dorogi Nyomda



Gy. Apró Margit, festő.

□ GY. APRÓ MARGIT festőművész munkáiból nyílik kiállítás március 10-én, pénteken délután 5 órakor a Csili Galériában. Megnyitja: dr. Szíj Rezső művészettörténész.

-□ Gy. Apró Margit

2.

Esti Hírlap,

Bp. 1978. márc. 8.

Gy. Apró Margit, festő

GY. APRÓ MARGIT képeiből nyílt meg kiállítás csütörtökön Kaposvárott, a Vaszary János Teremben. A tárlaton olajfestményeket, több akvarellt és grafikát láthat a közönség.

– Hú

8

Népszabadság, Bp. 1980 febr. 8.

Gy. Apró Margit

munkáiból.

GY. APRÓ MARGIT képeiből nyílt kiállítás tegnap Kaposvárott, a Vaszary János-teremben. Képeiről fák, virágok és vonzó tájak tárulnak a nézö elé. Kiállításán föleg olajfestményekkel szerepel, de bemutat számos akvarellt és grafikát is.

Ma yar Hirlap 198o/2/8/8

Gy. Apró Margit

Bp. Medgyaszay T., 1985

Losonci Miklós

Műalkotás kruppontalpon

[Gy. Apró Margit, Belányi Lánló]

Szöll. Ucknie, 1985

Vasárnapi Szinek, 1985. dec. 1. 7.

, hiszen a kéz, akár a szem *(Bűneset, Forradalom, Bo-o)* vagy a szív (*Kiskarácsony, Kastélyok*-sorozat) a le-rabban előforduló ex votók közé tartozik, és sajátos, a

Regős István: Csókafa, 1987, vegyes technika, 250×120 cm

Hídavatás, 1990, akril vászon, 105×300 cm

Regős István: Állatmese, 1985, akril, vászon, 80×100 cm
(Fotók: Tahin Gyula)

MDK

Apró Margit

1930-ban iparostanonciskolai rajztanitói oklevelet kapott.

Képzőmüv. Főisk. Évk. 1929-30. 70 l.

megírva

Apró Margit Jren

Albaufej, olajf.

För. Kept. lelt.

1948.

~~1123. Ismeretlen művész.~~

A XIX. száradból

1123 Albert.

Egy Sima karimája

(Térdig látható, b
~~ábrázolva.~~ Jobb kezé~~vel~~ ~~úgy~~
nyugtatott bal kezében pe
szú haja vállaira omlik,
derékon megkötött brokát-
czán érmet visel. Felirat

~~fölül:~~ (ALBERT 30-

~~Karimája és hátla~~

Ezüstös rézérem m
Becsértéke 40 K.-- Havas
907-79).

Apró Margit

1926/27 – 1929/30

Ferképzőmfőiskévk

63. l.

Apró Tibor

Tipográfiája díszéretben részesült

A könyvkiadók 1964. évi díjazott és díszéretben részesített kiadványainak értékelése

Magyar Grafika 1965 5 sz. 16. l.

Apró Tibor

Tipográfiája díszéretben részesült

A könyvkiadók 1964. évi díjazott és díszéretben részesített kiadványainak értékelése

Magyar Grafika 1965 5 sz.

16. l.

Apró Zoltán

Fotografika

Jej Symposion 1974 IV. 108

M.D.K.

Apsán

Lénárd Sándor: "Café Greco - Roma" c. irását illusztrálta.

Szinházi Magazin, Bp. 1939X. junius 4. II.évf. 23. sz. 28-29. lap.

Aqua, Thadeus de la

épitéz

Kassa 1556

[illegible]

vód

v.

Balogh nüvel

538. l.

magyar. hüvelidéstörté

nel.

III k.

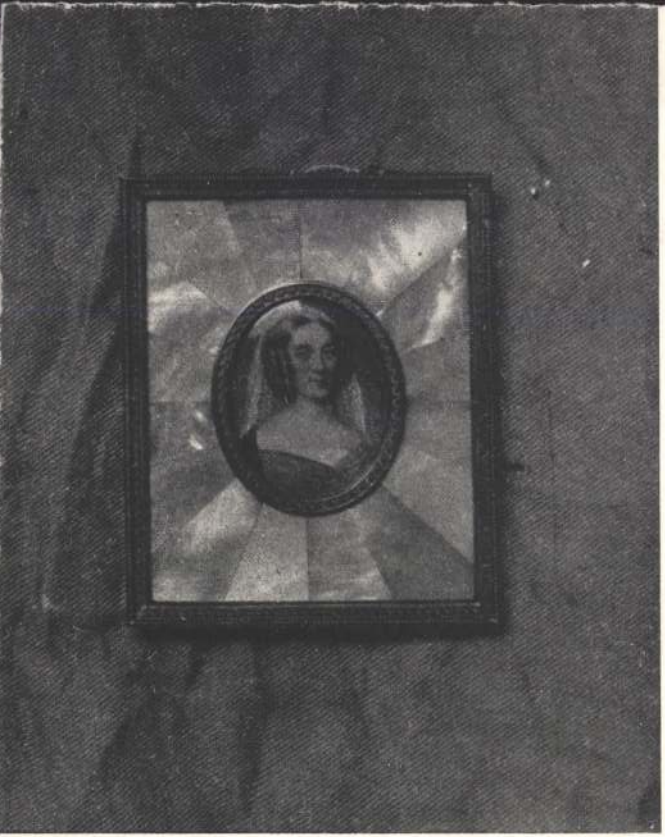

1362
1385

(34. old.)

Henry Cornelius Agrippa

A „nellemi" ziállítány. A nellem a műrénetben

Azo Multizmus
három könyve.
1651

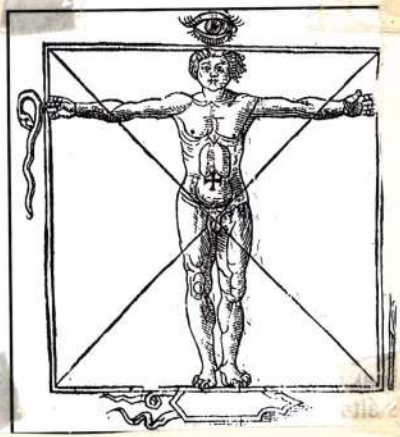

A vadi Nóra
cikke

Műrénet
89/5

A quila János
festő

A hánló legenda vénlete a bán-
tornyai Templomban /1383/ Fal-
festn. Repr.
Kosáry Domokos: Magyarország tört.
Gondolat 1971 képekben 75.

Aquila János
festő

Önportréja a mártonhelyi templomban. Repr. /1382/

Kosáry Domokos: Magyarország törsondolat 1971 ténete képekben 75

† quila János

Ōnarchépe a veleméri templom-
fan Repō.

† magyarországi műv. tört. I. III.
Corvina 1970.

Aquila János 1. MDK

A nyugati határszélen megmaradt, Aquila János köréhez kapcsolható emlékek zárt és rövidéletü iskolát képviselnek. Aquila a szerényebb képességü polgári megrendelők igényeit elégitette ki. Nevét és önarcképét festményeiről ismerjük. Aquila az ausztriai Radkersburgból származott. Itt folytak 1447-ben az osztrák Frigyes és Hunyadi János közötti egyezkedő tárgyalások Carjaval János közbejöttével.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.57.l.

Aquila János MDK

/Radkersburgra vonatkozó irodalom [redacted] 94/b jegyzetben/.

Aquila neve alapján többen feltételezték itáliai származását s ebből arra következtettek, hogy művészete az olasz és déltirol művészettel állott kapcsolaban. Azonban magyarországi működéséből [redacted] eddig nem sikerült déltirol vagy olasz emlékekhez kapcsolni.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.57.1.

Aquila János MDK

Ujabban Frodl az 139o-14oo tájára keltezett s Henrik mestertől festett zweinitzi apszis-freskók stilaris előzményeit Bántornya és Mártonhely festményeiben határozta meg.

Aquila veleméri önarcképe e műfaj első magyarországi példája, de feltehetően az első Európában is.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.57.l.

4

Aquila János MDK

Falképein kivül egy tévesen nevével kapcsolatba hozott táblaképről is esett szó. /Lásd Ipolyi A.: A magyar mütörténeti emlékek tanulmánya.Kisebb munkái.~p.1887.IV.66.l.Idézet Radocsaynál 95.jegyzetben. Ernst a Kunsthistorisches Museum 1892-i katalógusa alpján emlit egy kétrészes táblát az 144o-145o-es évekből. Ezen az egyik ruhaszegélyen fordul elő állitólag Aquila neve.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.57.l.

5.

Aquila János MDK

Veleméř, Bántornya, Mártonhely gazdag sorozatai valószinüvé teszik, hogy Aquila komoly megbizatásokat teljesitő mühely vezetője volt. Veleméri önarcképén látható öltözete megbecsülségéről vall.

A mühely tevékenysége viszonylag szük területre korlátozódott, Hatásával elig lendithette előre gótikus falképfestészetünk fejlődését.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.57.l.

6.

Aquila János MDK

Első ismert müve a veleméri templomban maradt fenn. Az 1378-ban készült töredékes képek bibliai jeleneteket ábrázolnak. V[illegible] /a Rómertől 1377-re kiegészitett kormeghatározó feliratot egy bekarcolt évszám alapján Ernst 1378-ra helyesbitette/.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.58.l.

Aquila János MDK

A veleméri falképek reprodukciói a könyvben:

Önarckép	LXXXV; tábla
Királyok imádása	LXXXVI; tábla
Kálvária	LXXXVII. "
Szt.László és Miklós	LXXXVIII. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.

Aquila János MDK

Második műve az 1383-ból származó bántornyai falképsorozat, mely bibliai jeleneteket , szentek alakjait és a László legenda töredékeit örökitette meg. A diadaliven a Bánffy cimer. xxxx

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.58:1.

Aquila János MDK

A bántornyai sorozat reprodukciói a könyvben:

László legenda,Utolsó itélet,Krisztus élete

LXXXIX.tábla

László legenda XC. "

László legenda XCI. "

Mettercia XCII. "

Mária koronázása XCIII. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.

Bp.1994.

Aquila János MDK

A bántornyai templom szentélyének északi falán fennmaradt 1343-as évszám vonatkozhatott az Aquila müködését megelőzően készült festményekre. A kérdés felülvizsgálandó. Ha Aquila nagyobbletszámu mühely vezetője volt, ugy természetes, hogy a feladatok megszaporodása következtében egyes segédek nagyobb önállóságra tettek szert. Kérdéses, hogy szükséges-e a mühelyen kivül dolgozó, de azzal közel egykoru festő munkásságát is feltételezni.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954.58.

Aquila János MDK

A mühely harmadik datált, 1392-ben készült munkája a martonhelyi templomban maradt fenn. Mint a feliratból tudjuk, Aquila egyszemélyben épitője és festője is volt a templomnak és az épitői megbizatás ujabb bizonyitéka feltételezett nagyobblétszámu mühelyének.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.58.1.

12.

Aquila János MDK

A bantornyai falképek reprodukciói a könyvben:

Szt.Márton és a koldus XCIV.tábla
Szt.Márton csodája XCV. "
Szt.Márton halála XCVI. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.

13.

Aquila János MDK

Aquila a XIV.század végén az átalakulóban lévő társadalom uj tipusaként jelenik meg előttünk, polgári vállakozó. Hogy festményei kivitelezésében jelentős szerepet játszottak mühelyének tagjai, arra mutat formáinak, stilusának csekély fejlődése tizennégyéves müködése alatt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. p.1954.58.l.

14.

Aquila János MDK

A korábbi vélemények az Aquila-mühely stilusát általában a déltirol freskofestészethez füzték. Ernst utalt a schennai képek hasonló jellegére. De ezek, valamint a riffiani temetőkápolna Vencel mestertől származó falképei időben Aquila müködését követve közvetlen hatást művészetére nem gyakorolhattak. A rokonság csak általános, a déltirol és a nyugatmagyarországi falképek egyaránt elfordultak az olasz mintaképeket követő irányzattól.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 58-59. l.

15

Aquila János MDK

A cseh és német hatásoktól formált stiluskörhöztartozik meg két dunántuli emlék, xxxxxxxxxx - a nagytótlaki és a muraszombati, amelyeket szintén Aquila János müködésével hoztak kapcsolatban. Nagytótlakon három korszak festői munkásságát különböztették meg. Aquila mühelyébe sorozták a boltozat Szentháromság jelenetét és a jelenetet övező passióképeket.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.59.l.

16

Aquila János MDK

Az 139o-14oo körül készült nagytótlaki falképek reprodukciói a könyvben:

Szentháromság	XCVIIIk. tábla
Olajfák hegye	XCIX. "
Judás csókja	C. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.

Aquila János MDK

Szentháromság jelenet és az passiójelenetek Radocsay Dénes szerint a nagytótlaki ~~képek~~ összevetése Aquila hiteles müveivel kérdésessé teszi, hogy a két emlékcsoport egy műhelyből szrámazott-e. Ugyancsak Aquilának tulajdonitották az oldalfalakon fennmaradt töredékeket is, más vélemény szerint az utóbbiak mintegy negyedszázaddal a műhely kimutatható munkassága után készültek.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.59.l.

Aquila János MDK

Radocsay szerint részletesebb formai összevetés után nyilvánvalóvá válik különbség Nagytótlaki festmények és Aquila-műhely munkái között. Aquila müveinek összevetése nagytótlaki falképekkel. Radocsay szerint Nagytótlaki szentek rokonai az ausztriai Bruck a.d.Mur-i minorita templom Szt.Achatius és a Tizezer vértanu jelenetén találhatók meg.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.59.l.

Aquila János

MDK
és irodalom

Az osztrák falképre vonatkozó vélemények ismertetése. A Bruck a.d. Mur-i falkép rokonsága cseh művészettel közvetve bizonyitja, hogy a cseh falképfestészet hatása eljutott Magyarországra is. A cseh művészeten nevelődött hazai festészet képviselője volt az Aquilával többször azonositott nagytótlaki mester.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954. 59.l.

20

Aquila János MDK

Radocsay szerint az Aquila-mühely nem sokkal a mártonhelyi templom kifestése után megszünt. Muraszombaton az 13oo-as évek elejéről származó töredékeket majd egy évszázaddal később követi a második festett réteg. Ez utóbbi jelenetek alakjai, arctipusai/reprodukció könyvben CII.tábla/ sem a nagytótlaki, sem az Aquila tipusokkal nem azonositathatók.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.6o.l.

21.

Aquila János MDK

A veleméri rom.kat.templom képeinek leirása katalógusban? A torony melletti külső homlokfalon Szt. Kristóf alakjának töredékei. A szentély zárófalán az ablak fölött Veronika kendője, az ablakot , az északkeleti oldalon alul Gábriel arkangyal, felül Márk evangelista oroszlánjya,az északi falon női szent templommal, fölötte hárompajzsos cimer, s Aquila János önarcképének maradványai.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.231.l.

Aquila János MDK

Veleméri falképek leírásának folytatása:
az ivmezőben jobbra valószínüleg Máté evangelistát jelképező angyal töredékei, délkeleti falon Mária, fölötte János szimbolumaként sas, a déli fal kerek ablaka fölött a Lukács evangelistát jelképező tinó, alatta Szt.Apollónia egykori alakjára felirat utal. A diadaliven az Utolsó itélet, a homlokfal közepén négy angyaltól tartott mandorlában Krisztus, tőle jobbra az üdvözültek, balra az elkárhozottak csoportja.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.231.l.

Aquila János MDK

Veleméri falképek leírásának folytatása: Az üdvözültek alattt a diadaliv lábán a Kálvária az elkárhozottak alatt a Mettercia, feliratattal/felirat idézése a szövegben/. A hajó északi falán a jelenetek egykor két sorban következtek. A felső mezőben a 12 apostolból csak a lábak töredékei maradtak meg, az alsó mezőben a Királyok vonulása, ill. imádása, Szt.László és Szt.Miklós alakja. A Miklós melletti festett torony középső alakjában a festő önarcképe.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.231.l.

Aquila János. MDK

A veleméri falképek leirásának folytatása:
A déli falon megmaradt ruhatöredékek valószinüleg Szt.István,Imre,Erzsébet és Margitra utalnak. A bejárattól jobbra levő falon Szt. Márton, mellette György, alattuk Köpönyéges Mária.

A MOB 1904-ben jelenti a templom restaurálását, a falképek megóvását.- Ernst beszámolója a képek 1933.évi állapotáról. - A képeket 1937-ben a MOB megbizásából Kákay Szabó György restaurálta. Képek aquarellmásolatai és fényképei a MOB gyüjteményében.

A veleméri templomra vonatkozó irodalom.
Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp. 1954. 231-232.o.

25

Aquila János MDK

A bantornyai róm.Kat. templom falképeire vonatkozó értesitések és vélemények idézése, képek leirása a Katalógusban. Az apszisban Krisztus mandorlában, a mandorlát négy angyal övezi.Jobb oldalon felirat/felirat idézése a szövegben/. Az apszisonxx tiz apostol alakja, a boltcikkelyeken a négy evangelista jelvénye és négy zenélő xxxxx angyal, a déli falon foltok, a keleti falon szakállas alak, Krisztus születésének és a Királyok imádásának töredékei.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.112.f.113.c.

Aquila János 26 MDK

A bántornyai faliképek leirásának folytatása: A hajó északi, déli falán és a diadaliv homlokzatán Mária, az apostolok és a szentek életéből jelenetek. Joachim és Anna találkozása, Utolsó itélet, Mária mennybemenetele, Mettercia, Szt.Katalin és Borbála közt Mária halála, Luzsána életéből töredékes jelenetek, Szt.Miklós töredéke, Mária koronázása, Péter vértanusága, Csodálatos halászat.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.112.l.

27

Aquila János MDK

A bántornyai falképek leirásának folytatása:
A padlastér falán a László-legenda - A kun üldözése, A kun pihenése, Az ütközet, A magyar leány lerántja lováról a kunt, A viadal A kun lefejezése, A győztes magyarok visszatérése, Szt.László megkoronázása, László csatája a bessenyőkkel, A Nagyváradi székesegyház épitése, Töredék/valószinüleg László temetése/.

A képeket 1942-1942-ban Kákay Szabó György restaurálta.
Akvarellmásolatok és fényképek a MOB gyüjteményében.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.

Bp. 1954. 112-113. o.

Aquila János MDK

A mártonhelyi róm.kat. templom falképeire vonatkozó értesitések és ismertetések idézése. A falképek Leirás: Az apszis boltcikkelyeiben angyalok, a középen Agnus dei, a zárófalon a felső mezőben Szt.Miklós és Aquila János önarcképe felirattal/feliratok idézése a szövegben/; az alós mezőben Szt. Erzsébet, Ilona, Borbála/?/, Margit, női szentek és Vir dolorum. A szentélyboltozaton mandorlában Áldó Krisztus kétoldalán két-két angyallal.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.175.l.

Aquila János MDK

A mártonhelyi falképek leírásának folytatása:
A boltcikkelyekben egy angyal és három evangelista-jelvény; a két oldalfalon a felső négy ivmezőben egy-egy próféta, a középső mezőben a 12 apostol, a hajó felőli részen koronás női szent és Erazmus plébános, az alsó mezőban Szt. Mihály, Máron lóháton, Márton csodája, valamint a festmények készültének idejét meghatározó felirat. A diadaliv szentélyfelőli oldalán Szt. György, két sarkában Remete Szt.Pál és oroszlánx.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.175.l.

30

Aquila János MDK

A MOB 19o2-ben Groht bizta meg a mártonhelyi falképek ornamentális kereteinek és a hátterek nek a restaurálásával.

Ernst ismerteti a Römer publikációja a hajó északi falán előkerült töredékeket. Szt. püspök alakja, Alexandriai Szt.Katalin, Mettercia és Krisztus megkeresztelése A diadaliv homlokzatán Köüönyeges Mária/felső részét a későbbi boltozás takarja el.

A falképek akvarellmásolatai és fényképei a MOB gyüjteményében.

A falképekre vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954. 175-176. l.

Aquila János 31 MDK

A nagytótlaki temetőkápolna falképeire vonatkozó attribuciók és képek leirása a Katalógusban. xxxx

32

Aquila János MDK

A muraszombati róm.kat. templom falképeire vonatkozó attribuciók és értesitések, s a falképek leirása a katalógusban.

xqxxxrxx A falképek aquarellmásolatai és fényképei a MOB gyüjteményében.

A falképekre vonatkozó irddalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.180.l.

M.D.K.

Ciopinka János
festőművész

1382 Önarcképe.

Az ősműveltség is középkori kultura I. könyv.
Varju Elemér: A magyar ~~nép~~ viselet a középkorban 347 l.

Aquila János festő M.n. M.D.K.

radkersburgi festő a mattyánczi (Vas m.) templomban saját archépét és megfestette.

Czimer Kárely: A művelődés és művészet története. Bp. 1897 112.

Aquila János

festő

Az alsolindvai Bánfiak foglalkoztatják.
Falfestményei.
Cimeres önarcképe Veleméren és Mártonhelyen.

41.o.

Entz Géza: A középkori Magyarország művészete.
Bp. 1959.

A quila János MDK

festő

Radkersburgból származik. Müködése részben Nagy Lajos uralkodásának végére esik.
A veleméri sorozat /önarcképével/. 1377.1378.
Bántornyai falképek 1383.
Mártonhelyi sorozata 1392.

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. D ercsényi/ 200.o.

MDK

Aquila János festő

szignaturái megmaradtak:
1378. Velemér
1383. Bántornya
1392. Mártonhely

Horváth Henrik: Árpádházi Szent Erzsébet siremléke és egyéb tanulmányok. Bp. 1944.

Aquila János MDK

Név említése

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp.1954.54.l.

Aquila János MDK

Aquila mester iskolájának említése Henszlmann művéből vett idézett alapján.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.49.l.

Aquila János. MDK

a 14 n. végén dolgozott a nyugati határnál egyes templomaiban. [redacted] burgból került Magyarországra. Velencei templomban festett freskóciklusában megfestette önarcképét is.

Dombi Mária 141

Aquila János MDK

Kérdéses, hogy Aquilahoz hasonlóan Szepesi András is egy nagyobb műhelyt vezetett-e.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.64.1.

Aquila János festő XIV. n. utolsó M. D. U.
negyede.

Radkersburgban élt.

A bántornyai ut. Lánló legenda

1392 Mártonhelyi freskók, ahol önarképét is lefestette. (repr: 118 o.)

Almakerék, jelenetek az Uj Test. ból (repr: 118–119.)

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931
117

M. D. K.

Aquila János

Velemér (Vas m.) rk. templom. falképsorozat 1378.

Magyar építészet. Bp. 1954. 40. l.

MDK.

Aquila János

A veleméri templomban 1378-ban festett freskói: Három királyok vonulása, Szent Miklós és Szent László, a diadaliv kálváriája, ugyanitt még az Utolsó ítéletet és Szent Annát harmadmagával is megörökitette. A szentélyben az Angyali üdvözletet festette.

A veleméri templomban Aquila önarcképe egyike a legkorábbi, ha nem a legelső, festő önarckép Európában. Repr. a 136. oldalon.

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 135, 136.l.

MDK

Aquila János

Bántornyán a templom freskóinak csak egy részét festette Aquila.
1392-ben Mártonhelyen Szent Márton legendaja mellett álló apostolokat, női szenteket, Szent György harcát a sárkánnyal festette meg.
A szentély egyik ablaka mellett önarcképét is megfesti Aquila. Repr. a 138.oldalon.

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 135, 136.l.

MDK

Aquila János

Legelső munkája a véleméri kis templom 1378-ban festett falképei, melyet az 1383-ban festett bántornyai és 1392-ben készitett mártonhelyi freskók követnek.
Mártonhelyen a templomot is ő épitette és a munkákkal 1392-ben készült el.

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 135, 136.l.

MDK

Aquila János

Nagy Lajos uralkodásának végén a Dunántúl délnyugati sarkában tűnik fel, aki körül egész kis helyi iskola csoportosul a XIV. sz. utolsó éveiben. Három freskóciklust, Délnyugat-Magyarország három egymáshoz közel eső falujában másfél évtizeden belül festette.

Dercsényi: Nagy Lajos kora. 135, 136.l.

Aquila János

MDK

A turnicsei, veleméri és martyánci templomok festményei.

A határszéli Regede városából származó festő 1377-1392-ig tartozkodott Dunántul nyugati részében.

A turnicsei templom oldalfalain: Szt László küzdelme a leányrabló Kunnal. Szt László koronáztatása, harca Salamonnal, Kálmán király koronáztatása. Aquila mutatja Szt Lászlónak a helyet, ahol az épitkezést folytatni akarja.

Mirowi Myskovszky E. nő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

61.l.

Aquila J.nos MDK

A veleméri templomban: a tizenkét apostol, a három király hódolata, a lelkeket mérlegelő Szt Mihály arkangyal. /Falképek/.
A martyánci templom falfestményei: Szt Márton püspök legendájából vett jelenetek, az apostolok és Jézus életéből vett ~~jelx~~ események.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

61-62.l.

Nyári tervek

HÁROM SZABADTÉRI SZÍNPAD PROGRAMJÁRÓL

BUDAPEST

A Budapesti Szabadtéri Színpadok igazgatója Katona Ferenc. Vele beszélgettünk a nyári programról.

— *A rádió június 1-i Színházi magazinjában a szabadtéri színpadokra is kitértek. A lényeg az volt, hogy itt valami nincs rendben, mert például a Városmajori Szinpadon az idén is ugyanazt a limonádét játsszák, mint tavaly.*

— Most védekeznem kellene? Egyáltalán nem akarok védekezni. Az említett limonádét, a *Hurrá fiú!!!*-t tavaly 30 ezren nézték meg. Idén is meg fogják nézni ennyien, és ahogy a múlt évben, most is remekül fognak szórakozni. A darab a maga műfajában mestermunka. Nem irodalmi érték, de a színházban színművészeti értékeket is fel lehet mutatni. Az előadás ennek meg is felel. Mégis változtatnunk kellene? Egy ősrégi anekdota jut erről eszembe. A századfordulón volt Budán egy remekül menő mulató. A tulaj minden második héten új programot hozatott, és tette ezt annak ellenére, hogy odakint tolongtak az emberek, akik még az előzőt sem látták. Amikor megkérdezték tőle, miért csinálja ezt, azt felelte, a régit már unják a pincérek. Ennyit a változtatásról. Előadásainkat egy nyáron 150 ezren nézik meg; ez körülbelül fele az összes nyári színházlátogatóknak az országban. Ekkora közönség előtt nem szabad kísérletezni. A műsortervezés is egészen más problémákat vet fel, mintha mondjuk, csak ötezer néző számára kellene programot összeállítani. A közönséget tisztelni kell és szolgálni. Nem hiszem, hogy Verdire azt mondaná bárki is, hogy kommersz árut fémjelez a Margitszigeten, nem is szólva a Budavári vigasságok barokk operáiról, amelyek a legkifinomultabb ízlést is kielégítik.

— *Sokan hiányolják Budapest színpadairól a prózai előadásokat.*

— Ez megint olyan vád, ami ellen nem akarok védekezni. Egy opera is lehet totális színház. Mindamellett megnyugtatásul elmondhatom, hogy nem is igen tudnánk prózát adni. Huszonöt éve még én is láttam a Margitszigeten *Szentivánéji álom* előadását. Csakhogy akkor a városi zajszint még tizedrésze is alig volt a mainak, tehát nem volt szükség hangosításra. Minden kibicnek vannak műsortervi elképzelései, de a realitásokkal ritkán vetnek számot. Mint ahogy azzal sem, hogy Budapest sok egyéb mellett az idegenforgalomnak is centruma, és nem lenne szerencsés, ha a szerény idegenforgalmi kulturális kínálathoz nem adnánk annyit, amennyit csak tudunk. Elsősorban természetesen a budapestieknek játszunk. A Budai Parkszínpadon az elmúlt öt év alatt közel húsz együttest láttunk vendégül a világ minden tájáról. Őket másutt esetleg télen is láthatják, de Budapestnek erre nincs alkalmas helyisége, így aztán még „hézagot is pótlunk".



Budavári vigasságok: Tokodi Ilona és Horváth József A hűséges parasztlány című vígoperában

— *Sokan hiányolják Budapest színpadairól a prózai előadásokat.*

— Nádasdy Kálmán okított ki egyszer, hogy az én koromban már azon kéne gondolkodnom, hogyan csinálhatok olyan színházat, amiben az utánam következők igazán magukra találhatnak. Amikor némileg kétkedve megkérdeztem tőle, hogy így én vajon mire viszem, mogorván rám nézett, és azt mondta: ja, ha maga vinni akarja valamire, akkor nekünk fölösleges beszélgetnünk. Azt hiszem, ebből a törekvésből, a mester-tanítvány ilyen viszonyából a kelleténél sokkal kevesebb van a magyar színházaknál. Gyulán ezt szeretnénk megvalósítani. Sajátos módon ebben a téli és a nyári színház szétválasztása is segít. A kőszínházak élete, működtetése erőteljesen szabályozott, túl sokan felügyelik a munkát, nehezebb a változtatás. Túlszabályozott a szerződtetések rendszere, nehézkes a társulatok szerveződése és nehézkes a műsortervezés is. A nyári színház viszont még nem áll ennyire a figyelem középpontjában: nyáron a kötöttségek nagy része is vakáción van. Ezt a színházat közvetlenebbül lehet formálni, kezelni. Ha figyelmesen körülnézünk, észrevehetjük, hogy a nyári színházak mind elütnek egymástól, a kőszínházak, sajnos, nem.

A nyári színházak önkéntes vállalkozások, és a haknijelleg eltűntével leginkább talán egy edzőtáborhoz hasonlíthatók. Itt nincs film, televízió, rádió, szinkron, itt legfeljebb strandolni meg próbálni lehet. A színész odahaza ismeri a többiek eszköztárát, és azok is az övét. Itt viszont nagyon kockázatos a rutinjáték, ezért minden résztvevőnek felül kell vizsgálnia saját működését, és a számára kevéssé ismerős közegben teljesen nyitott aggyal, roppant figyelemmel kell játszania. Ez rengeteg új dologgal gazdagíthat egy előadást. A téli színjátszás ennek a hiányát nyögi, pedig az újszerűségtől nagyban függ az átadott élmény intenzitása.

EGER

Egy másik végvárat, az egri Agria Játékszínt képviselő művészeti vezető, Valló Péter ezt mondja:

– Ezek a szabadterek nem színházak, nem színházi terek, még véletlenül sem gondolhatjuk, hogy annak szánták volna őket. Ezt csak úgy lehet kivédeni, közömbösíteni, ha olyan darabot választunk, amelyet „itt" és „most" lehet játszani, amely illeszkedik a hely szelleméhez. Idén Egerben tartunk egy bemutatót a tömlöcbástyán; egy börtönben játszódó darabot adunk itt elő. Egy másik magyar dráma színhelye az 1848-as Bécs. Ezzel a líceum udvarára megyünk, ami olyan, mint Bécs 1848-ban.

— Nálunk sokáig nem volt kultusza a nyári színjátszásnak, most viszont van. Az egyik feladat, hogy mai magyar drámát játsszunk. Ezt vállalom én is, jó dráma azonban csak hellyel-közzel van. Ha nem találunk megfelelőt, de hagyjuk, hogy felülkerekedjék a koncepció, akkor vesztettünk. A koncepcióval való küzdelem azonban mindenkor reményteljesebb, minthogy az élő színház érdekeit lehet szembehelyezni vele, és színházi ember számára ez iehet az egyetlen megfontolandó szempont. Ezenfelül: én csak olyan munkatársakat választok, akiket mindenek felett a színház érdekel és akarnak is ezért dolgozni.

— A néző télen is nehezen tűri a puszta koncepciót, de nyáron aztán végképp nem hajlandó áldozatául esni. De ő is haknizik. Például úgy, hogy télen a Vígbe jár, és nyáron, itt nyaralván Eger közelében, átrándul X. Y.-t megnézni, akit nem látott mostanában. Jön, és még talán . . .

— *. . . valami kellemes nyári inyencséget, esetleg fagylaltot akar.*

— Igen. De ha nem azt, hanem esetleg beefsteaket kap franciás körítéssel, nem biztos, hogy elhúzza a száját. Ha jól van megcsinálva, azt mondja majd, hogy ez is nagyon finom volt.

IVÁN GÁBOR

CSERES TIBOR EGY NAPJA

Ha valami rosszul indul, nem szükségszerűen kell rosszul végződnie. Fájós lábbal, egyre idegesebben követelem Cseres Tibort a kis rózsadombi villa lakóin. Hiába. Végül valaki megszán s eligazít. A közelben húzódik az utca, ahol végre meglelem interjúm alanyát. Szinte egyszerre csöngetünk be asszony lányával s az unokával, aki ellenségesen méreget, amiért megfosztom őt nagyapjától.

— *Hogyan fér össze a munka s ez a rakoncátlan kisfiú, aki bizony teljes embert követel?* — kérdem az első izgalmak csillapultával a végtelen türelmű nagyapát.

— Sehogy. Így aztán felváltva hódolok mindkét szenvedélyemnek. Hét közben szigorú munkarend köt. Négy-öt órát olvasok, utána ugyanannyit írok. Este az utolsó óra mindig a másnapi munkáé: két mondatban megfogalmazom, amiből rákövetkező nap négy oldal lesz. Próbálom megőrizni magam az írás kezdetéig, még a reggeli lapot sem veszem kézbe, mert a visszakapaszkodás néha nehezebb, mint maga az írás. Azt még egy pihentető úszás erejéig sem szívesen szakítom meg, mert rámegy a nap. Úszni két regény közt kell. A prózaíró egy napja vagy közéleti tevékenységgel telik el, vagy teljes egyhangúságban. Az írás éppúgy lehet rabság, mint mennyei passzió. De a hétvége az unokámé, péntek délutántól vasárnap estig ő az úr a házban.

Ezután unokatörténetek következnek. Hogy miután rettentően tetszett neki a János vitéz operettváltozata, kívülről fújja az összes dalt s ha nem jön szemére álom, hát felkelti nagyapját s élénekli neki mindet. És a neve! Zsombornak hívják, Szent István anyjának apai nagybátyja után, vezetéknevének monoton hangzását ellensúlyozandó. A fiatalember közben történelmi nevéhez nem illő komolytalansággal kutyának álcázva magát, eltűnik nagyapja íróasztala alatt.

— *Napi négy-öt óra olvasás. Kifizetődő-e ekkora energiabedobás?*

— A *Hideg napok*hoz öt-hat évig gyűjtöttem az anyagot. Rengeteg pálinkámba és időmbe került, míg az érintettek elbeszélése nyomán összeállt bennem a kép. De olyat nem érdemes leírni, ami még egyszer nem jelenhet meg. A régi filmgyárban volt szokásban, hogy ha valakinek kiürült a zsebe, hát lekent egy filmnovellát. Elgondolni is rossz, hogy egy ügybuzgó kutató egyszer összegyűjti ezeket s kiadja a szerző posztumusz művei közt! Ebből ítéljék meg az embert? Egy példát engedjen meg mutatóba munkamódszeremhez: az *Ezüstpajca* című írá-

Bálint Endre fotómontázs-plakátja Moldován Domokos filmjeihez



Születés, halál — kezdet, vég. Régen egyes ázsiai országokban a kalendárium minden napra valamilyen hasznos tanácsot adott. Leírták, hogyan lehet elkerülni a legfenyegetőbb rosszat, a halált. Az emberek a talizmánok csodatévő, védelmet nyújtó erejében hittek. Másutt különféle szertartások alakultak ki, hogy a halálfélelmet, a szorongást szelíddé varázsolják. A rettegett, misztikus vég riaszt, felkavar. Ha lehet, kiűzzük gondolatainkból. Féltve őrzött tabuvá vált a halál.

A párizsi Musée de l' Homme-ban a *Halál rítusai* című kiállítás különböző népek és korok szokásaiba enged bepillantást. A rendezők célja a gazdag anyag bemutatásával az volt, hogy érthetőbbé tegyék a „megérthetetlent". Igen nehéz volt a szervezők dolga, hiszen hatalmas, változatos anyagból kellett válogatniuk. A rituális szertartásokban használt maszkok, áldozati szobrocskák és vázák, ruhák, faragott fejfák, fotók változatos sokasága elkápráztatta az érdeklődőt.

A kiállítás egyik legszebb darabja az Itáliából származó a *Purgatórium lelkei* című szoborcsoport. A talapzatra lángokat jelképező földkéregszerű darabokat helyeztek, valamint hat meztelen mellszobrocskát. Ezenkívül a Fájdalmas Szűz, a keresztre feszített Krisztus és egy koponya látható. A mennyezetről függesztett két fehér ruhás angyal foglalja keretbe a purgatóriumi jelenetet. Az egész szoborcsoport égetett agyagból készült. Hajdanán a kápolna mélyedésébe helyezték, a Madonna vagy a szentek oltára mellé.

Egy guatemalai váza különösen megragadta a nézők figyelmét. A maya kultúra műremeke ez a gömb alakú váza, amely emberi koponyára emlékeztet. Az orr húsát vesztette, az orrcsontok a koponya két oldalán csigavonalban érnek véget. A váza narancssziínű kerámia, valószínűleg az „alsó világ" egyik istenségét ábrázolja.

Sok érdekes információt kaphattunk például a madagaszkári temetkezési szokásokról. Ott a temető a településtől messze fekszik. Faragott oszlopokat állítanak fel egy kősíkság közepére. Az egymás fölé helyezett geometriai formákat sík lap zárja le. Erre a mindennapi élet jeleneteit megelevenítő szoborcsoportok kerülnek. A szent helyre csak a temetés alkalmával léphetnek be a család tagjai. A családfő feladata, hogy ellátogasson a sírhoz és az elhunythoz könyörögjön.

A nemzetközi kiállításra belépő érdeklődőt magyar anyag is fogadja. Moldován Domokos *Halálnak halálával halsz* című filmjének filmfotói és filmobjektjei láthatók. A kiállított tárgyak kompozíciós egységét a leleményes világítás még jobban hangsúlyozza. A kiállításhoz kapcsolódóan két héten át napi két előadásban láthatták a párizsiak Moldován filmjeit. A Palais de Chaillot zsúfolásig megtelt termében került sor a vetítésre, amelyet éjjel 11 óráig tartó izgalmas vita követett. A film itthon is heves reagálásokat váltott ki, így számunkra még érdekesebb volt, hogy a francia közönséget mennyire felkavarta a film. A beszélgetés lassan vitává alakult. Egy asszony például a halottlátó védelmére kelt. Szerinte az embereknek szükségük van a megnyugtató szavakra. Nyugtalanította őt a rendező leleplezési szándéka, mert szerinte éppen a bűntudatot feloldó szerepétől fosztják meg a jósnőt és hívőit. Sokan vitába szálltak ezzel a véleménnyel: a jósnő szerepe egyáltalán nem pozitív, mert babonákra épül. Éppen a babonák természetrajzához adalék a film. Egy fiatalember a következőképpen fogalmazott: „A jóslásokat, jósokat bemutató filmek, amiket eddig láttam, anekdotázó szinten maradtak. Bemutatták ugyan az eseményeket, de soha nem tudták megmutatni, milyen eszközzel, móddszerrel tudnak hatni, és miért. A *Halottlátó* azért annyira érdekes és felkavaró, mert tényleg ezt a zárt, hatásos módszert tárja elénk." Egy szenegáli tanár ezt mondta: "Ha a kamera behatol a jósok, látnokok »munkájába«, ezek az emberek egyszer csak azt veszik észre, hogy mágiájuk cserbenhagyja őket. Ekkor ezt mondják: "Maguk megeszik a lelkünket." És tényleg ez az eredmény. Az a tény, hogy ezt levetítik a tévében, hogy nyilvános vitákat rendeztek erről, ez csak demisztifikáló lehet. Tehát a nő mágiája beleolvadt a televízió mágiájába, mert — s ezt most nem tagadhatjuk — a televíziónak is megvan a maga mágiája."

A *Halál rítusai* című kiállítást 1980 végéig tartják nyitva: Párizsban a Musée de l'Homme-ban

LAKOS ANNA

Hunglish?

Hangtanában, hanglejtésében, nyelvtani szerkezetében és szókincsében számos idegen hatás éri, sőt az információözön folytán szinte bombázza naponta nyelvünket. Nem mindig épületesen. Maradjunk csak ezúttal a szókincsnél.

●

Az illatszerboltban *spray*-t veszünk, csak azt nem tudjuk biztosan, hogy *szpré*-nek, vagy *spré*-nek mondjuk-e a *permet*et. Fabulon (azaz „mesés") arcvizet is kérünk, de ékes magyarsággal *after shave*-et — hiszen így reklámozza a tévé is, meg így van ráírva a *borotválkozás utáni* arcszeszre. A *teenager*-krémet is ott kell kérni, mert a *kamaszok* — nekik kell — *teenager*-ek (bár ott a tizenéves is), s este *disco*znak a *drink-bár*-ban vagy jobbik esetben megnéznek egy *musical*-t vagy egy *show*-t a körúton, esetleg a *My Fair Lady*-t vagy a *Funny Girl*-t. (Az *Old Firenzére* nincs pénzük.)

De ott van a sok fölösleges angol szó a kereskedelemben is: a karton kötésű könyvet már csak *paperback*-nek hirdetik s emlegetik, a nagyáruház *supermarket*, az uzsonnakrém a konzervdobozon *lunch*-krém, s a meggyíz is meggy-*jam*, a narancslé neve meg: *juice*. Apró kedvteléseinkhez ott a *Hobby*-bolt vagy a *Camping*-áruház, illetőleg *magazin*. A *darling* aztán mehet *shoppingol*ni a *Váci-street*-re. Ott aztán talál egyéb érdekességeket is. De hát azok még menthetők azzal, hogy a *tourizmus* érdekeit szolgálják — ámbár engem nem föltétlenül bűvölne el, ha például Bulgáriában — ahol bolgár különlegességekre vagyok kíváncsi — az étteremben csak *beefsteak*-et találnék s a törökmézféle csemegének, a *rachat lokum*nak *nougat*, a híres *szligovicá*nak *brandy* volna a neve.

És hát ott van a műszaki nyelv is *cross-bar*-ral, a *computer*-ekkel, a *go-cart*-ral, a *pick-up*-pal, a *know-how*-val. A zömével angol eredetű sportnyelv szépen magyarosodott, igazán kár volt polgárjogot adni a *bodicsek*-nek *(body-check)*, ami voltaképpen *testfék* a jégkorongban.

Annak idején az idegennel kevert magyar nyelvi makarónikumnak megszületett a gúnyneve, a „hungisch". Most, úgy látszik, a „franglais" (így nevezik a francia—angol keveréknyelvet) mintájára születőben van a „hunglish". Csak hát amíg a francia és az angol nyelv között — az angliai normann hódítások okán is — van némi hagyományos szókincsbeli és szerkezeti rokonság, ilyesmivel mi nem nagyon dicsekedhetünk. Kalandozó őseink nem jutottak el a ködös Albionba. A későbbiek, igen, a tudásra szomjas vándordiákok meg Kossuth Lajos, korábban a *Pesti Hírlap* újságírója, aki nem azért foglalkozott Shakespeare *Macbeth*-jének fordításával, hogy idegenszerűségekkel gyengítse anyanyelvét, hanem azért, hogy példát vegyen és adjon: önerejéből hogyan lehet gazdaggá és hajlékonnyá. Aki számos idegen nyelv birtokában ezt tanította: „A nyelv a nemzetek geniusának tüköre" — s ennek jegyében emelt szót az idegenszerűségek ellen. Többek között ezek jutottak eszembe, mikor a franciák „drákói rendeleté"-ről — a fölös angol szavak használóinak pénzbírságolásáról — olvastam egyik lapunkban, amelyik szomszédos rovatában — ugyanazon az oldalon — hírül adta, hogy a magyar *„fair play* bizottság" odaítélte a *sportszerűségi* díjakat. Jó kis *story!*

SZILÁGYI FERENC

Képek a szentélyből:
Krisztus-fej,
Mária
és János evangélista
jelképe, a sas

A keresztre feszítés.
Alatta:
László király
és Szent Miklós püspök
a Madonna balján







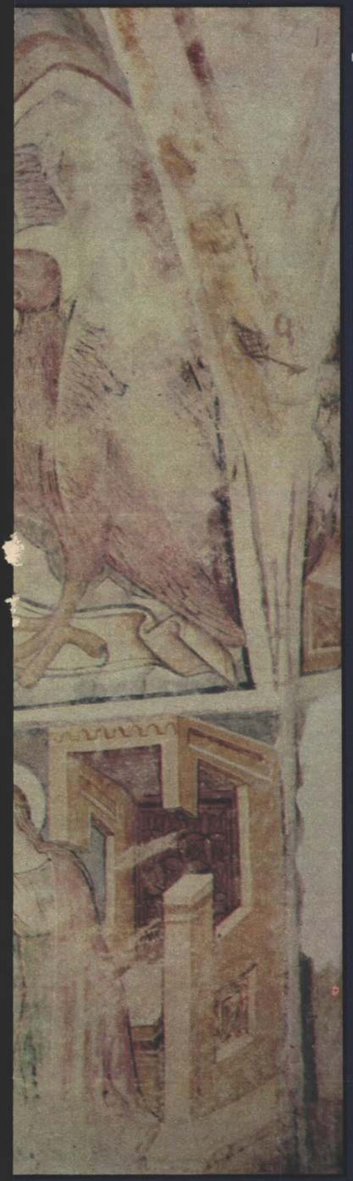

Aquila mester falképei

Máriót üdvözlő angyal és Márk evangélista oroszlánja

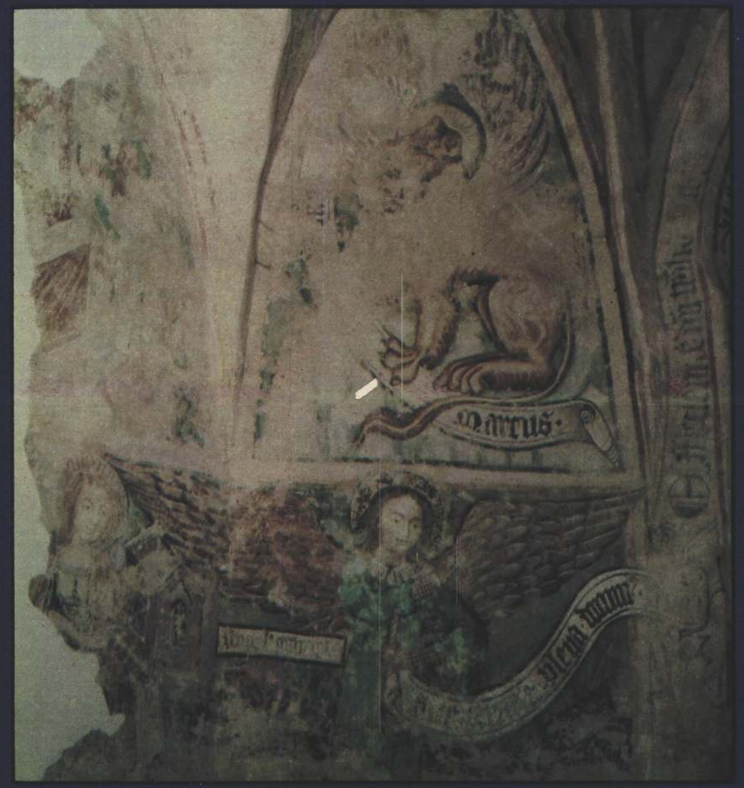

Velemér kicsi község Nyugat-Magyarországon, közel a jugoszláv határhoz. Van itt egy úgyszintén kicsi templom. A múlt századi művészettörténet szerint „építészeti tekintetben... legföljebb gyönge másodrendű" (Henszlmann Imre). Teteje sem volt akkoriban, az eső szabadon mosta a Nagy Lajos korában készült freskókat.

Azóta helyreállították az épületet, s restaurálták egyik első név szerint ismert mesterünk, Aquila János falképeit. Pap Gábor művészettörténész néhány kollégájával, részben a templom plébánosának kutatásait felhasználva, érdekes elméletet fejtett ki a besütő napsugár, a fény szerepéről a freskók rendjében — hogyan teremtette meg a tér és idő egységét a templom belsejében (Művészet, 1978. június). Volt-e ilyen tudatos elképzelés akkoriban? Vagy azoknak a tudósoknak van igazuk, akik Pap Gábor merész tételét kétségbe vonják? Nem tudnám eldönteni. Ami bizonyos: a turistautaktól távol eső templom képei régi művészetünk java alkotásai közé tartoznak.

Sz. A.



Háromkirályok vonulása
a betlehemi csillag nyomában

IFJ. RACZ ENDRE FELVÉTELEI

Aquila János

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-796

1969 SEP. 21

VAS NÉPE

Szombathely

1021

Sajtótájékoztató Szombathelyen

a „Pannonia '69" kiállításról

Franc Sebjanics vezetésével háromtagú szlovén delegáció érkezett hétfőn Szombathelyre a *„Pannonia '69"* című kiállítás sajtótájékoztatójára. A vendégeket *dr. Szentléleky Tihamér* múzeumigazgató köszöntötte, majd *Gerecs László*, a Vas megyei tanács vb művelődésügyi osztályának csoportvezetője ismertette a nemzetközi kiállítás hazai előkészületeit. A zsüri munkájáról és a szlovéniai programról Franc Sebjanics, a szervezőbizottság elnöke tartott részletes tájékoztatást.

Az 1967-es kezdeményezés — mondotta — élénk nemzetközi érdeklődést váltott ki, s az idén már *Szlovákiából is* vesznek részt a kiállításon. 1967-ben *50 művész 93 alkotását* mutatták be, az idén a nemzetközi zsüri 82 szerző 202 munkájából választotta ki azt a 92 művet, amely a szeptember 7-én megnyíló *muraszombati és radenci* tárlaton a közönség elé kerül. Ausztriából 10, Magyarországról 16, Szlovákiából 12, Jugoszláviából pedig 27 művész képviseli a pannon táj mai festészetét, szobrászatát. A festményeket Muraszombatban (Murska Sobotán) a *Franc Novak Kiállítási Csarnokban*, a szobrokat pedig *Radenciben*, a híres szlovéniai fürdőhelyen állítják ki. Egy kérdésre válaszolva elmondta, hogy a szigorúan bíráló zsüri, amelyben bécsi, bratislavai, ljubljanai és belgrádi művészeti szakemberek mellett hazánkat *dr. Solymár István*, a Nemzeti Galéria főigazgató helyettese képviselte, elsősorban azt vette figyelembe döntéseinél, hogy a művek a *mai modern európai festészet*, illetve képzőművészet főbb irányzataival rokon alkotások legyenek, s kifejezési eszközeik ugyancsak megfeleljenek a korszerűség elveinek.

— A 16 magyar képzőművész között vasi, zalai, veszprémi, komáromi, budapesti és más nyugat-magyarországi alkotók mutatkoznak be a szlovéniai kiállításon. A zsüri döntése alapján *három* művésznek *díjat*, háromnak pedig elismerő *oklevelet* ítéltek oda. Az idei tárlat egyik érdekessége, hogy a *hlebinai parasztfestők* is részt vesznek rajta. A kiállításmegnyitó előestéjén a muraszombati várban ünnepi *hangversenyt* rendeznek, másnap este pedig a meghívott művészek baráti találkozójára és eszmecseréjére kerül sor. Szeptember 8-án délelőtt a vendégek meghallgatják *France Stele* akadémikus előadását *Aquila János középkori pannoniai freskófestő* életművéről. Stele akadémikus ugyanerről a témáról a Savaria Nyári Egyetemen tartott rendkívül értékes előadást a közelmúltban. A rendezvény alkalmából *többnyelvű katalógust* és egy *alkalmi újságot* adnak ki Szlovéniában. Az ünnepségről filmet készítenek, a jugoszláv televízió pedig tudósítást sugároz a megnyitóról.

Franc Sebjanics hangsúlyozta, hogy az immár hagyományossá vált *képzőművészeti kapcsolat a szomszédos népek* kölcsönös megismerését és *barátságát* is szolgálja. Ezért tervezik a képzőművészeti jellegű rendezvények bővítését, és a vasi—szlovén közös tárlatokhoz hasonló együttműködés fejlesztését.

(B. L.)

a Rohonci úton

Komlói Bánya 1:1 (0:0)

leteztek. A 36. percben a komlói kapu előtt pattogott a labda. Farkas három védő gyűrűjében is megtalálta a rést, **de balszerencséjére Erdősi ölébe rúgta a labdát.** A félidő befejezése előtt előbb Horváth távoli nagyerejű lövése szállt el a komlói kapu fölött, majd Bordács kellemetlen, pattogós labdája lett Szarka zsákmánya. Összegezve az első félidőt: **a Haladás játékából hiányzott a tűz, a lendület, több játékosa szinte állva várta a labdát,** így a komlói védők mindig időben avatkoztak közbe. **„Ez a játék nem lesz elég a győzelemhez"** — hajtogatták a szurkolók a szünetben.

FORDULÁS UTÁN

a Haladásban Iszak **„visszatért"** a középcsatár posztra, Rátkai pedig a balkötő helyére húzódott. Mezőnyben fölényt harcoltak ki a zöld-fehérek, a kapu előtt már elfogyott a tudomány.

A játék bírálata

A Haladás első őszi győzelme melyet a szurkolók annyira vártak — elmaradt S talán **Albert** mesteredző nem haragszik meg, ha a pontvesztés kapcsán azt mondjuk: **„csődöt mondott a hazaiak taktikája".** Hét közben a szakvezetők, edző, játékosok és szurkolók joggal hangoztatták, hogy Komló ellen csak támadójátékkal lehet a két bajnoki pontot megszerezni. A hazai csapat érthetetlenül már a mérkőzés első percétől feladta a bátor támadójáték lehetőségét, nem öt csatár és a két (?) középpályás támadott, csupán Szabó, Rátkai és Iszak tanyázott a komlói térfélen. Nem is szólva arról hogy elhibázott dolognak tartottuk a hazai csatársor egyet-



hérek labdarúgó szakosztályának vezetősége alaposabban kielemezte a sorozatos kudarcok okát. Veszélyes helyzetbe került a Haladás és nem hinnénk, hogy vígasztalódni lehet a mindig emlegetett balszerencsével... A különböző „hadállások", nevezhetjük 4—2—4-nek, 4—3—3-nak, vagy bárminek — taktikai elgondolások végrehajtásához jók lehetnek —, ha az adott ellenfélhez igazítjuk. Sajnos, a Haladás most már sorozatosan védekező felfogásban játszik élcsapatok ellen éppen úgy, mint vele egyenrangú (vagy éppen gyengébb) csapatok ellen. **S ezt nem értik a szurkolók! S ezt a szakvezetés is megért-**

mdk.

Aquila János

festette a mártontelyi templom freskoját 1392 ben. Szent Márton halálát ábrázolja a kép.

8. ábra 12. tábla

K. Csillery Klára: A kercastomori ácsolt ágy Néprajzi Muzeum Évkönyve, 1954. 76 l.

MDK

Aquila János

14. század

Horváth Henrik: Árpádházi Szent Margit siremléke és egyéb tanulmányok. Bp. 1944.

Aquila János

A XV. sz. végén az alsólindvai Bánfiak foglalkoztatják feslőként, veleméren és Mártonhelyen látható művészcímeres önarcképe.
Falképei a jóliza bőbenédű mesélőzednésről, valóság hompásról beszélnek.

Entz Géza, A szőrépzési Magyarország művészete, Bp. 1959.

A TIT-József Attila Szabadegyetem előadása.

41.l.

MDK

Aquila János festő,14.sz.

Radkersburgból származik,Nagy Lajos utolsó éveiben dolgozik.Müvei ikonográfiai szempontból jelentősek.(Önarcképe a veleméri sorozatban,1378-ban készült.
Müvei:Három királyok imádása,bántornyai és a mártonhelyi falképek.

A magyarországi művészet története I.
Bpest,1961.II kiadás. 215.l.

Aquila János

freskóit Rómer Flóris tederte fel és publikálta (Rómer Ferenc Flóris: Régi falképek Magyarországon, Bp. 1874.)

Tombor Ilona: Rómer Flóris. - (Müvtört. Ért., 1969. 3. sz., p. 207-211.)

p. 210.

M. D. K.

Aquila János festő

A nyugati határszél templomaiban dolgozott, az Ausztriai Radkersburg-ból került magyarországra (1378-1392)

Szt. László legendája freskók belemér, templom térdeplő önarcképe a freskón (repr.) (1378)

Domby József: Művészettörténet Bp. 1960. 141. e.

MDK

Aquila János, festöm.

dunántuli müködéséröl is meg kell emlékeznünk, mely már átvezet Zsigmond korába.
Nagy Lajos uralkodásának végén tünik fel Erdélyben. Simone Martini fogalmazta meg Szent György harcát a sárkánnyal, s ezt a kompoziciót ismétli meg Aqu. János Mártonhelyen.

Boresényi: Nagy Lajos kora. Müvészet. 129.-134.l.

AQUILA János festő M.D.K.

XIV-XV. sz fordulója

Önarckép/1392./ falfestmény . Mártonhely /Martjanci, Jugoszlávi/ római kat. templom szentélyének zárófalán repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének képeskönve 896-1949. p. 1962. 59.l.

Aquila János festő 1393-14o5

Gentmagymüvmusztr xxxxx lo l.

Aquila Jakos
festő

M.D.K.

Aquila Jakos festő önarcképe a márton-
helyi templomban. 1382.
repro.

Önművelteség és középkori kultúra I. könyv.
Kampis Antal: Régi magyar művészet 533 l. + 541 l.

Agnila Janos
festő

M.D.K.

Ikonográfiai tartalmi képei: Velmier, Bántornya, Mártonhely, Muraszombat templomaiban maradt fen.

Ösmüveltség és középkori kultura I. könyv
Kampis Antal: Régi magyar művészet 543 l.

M.D.K.

Aquila János festő XIV. n.

Stiria határán, Regedin telepedett le, a 14. n. hetvenes éveiben a környező falvak templomainak falfestményeit készítette. Martyáncon önarchépe maradt meg. (repr: 660 rép)

A művészetek története. kerk: Beöthy Zsolt. II. Bp. 1907. 585.

Aquilai János, festő

Több mint nyolcszáz éves freskóit restaurálják a Vas megyei beleméri templomban.

—: Hír

8.

ESTI HIRLAP bp. 1963. dec. 7.

Aquila János, 1392., festő

Mártonhelyen

Archaeologiai Értesítő

XLIII., 1929., 140-143.

Balogh Jolán: A szt György ábrázolások forrásai.

Aquila János festö ? sz.

Müvészet.1905.417/18.l.

Aquila János festö XIV.sz.

és épitész.

HISTORIA.1928.3.sz.12.l.

Martonhely. 1392. Festészet. Falkép:
Szt. György, Aquila Jánostól.

mok

ban

Archaeologiai Értesítő
1916., 63–106.

Lakó Béla: Kolozsvári
Márton és György

M.D.K.

Aquila János,festő.XIV.sz

A veleméri templomban önarcképe 1373-ból.1383-ban Bántornyán,1392-ben Mártonhelyen dolgozott.Müveit pontos évszámokkal és kézjegyével is jelezte.418.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene, a szinház és a film.Bpest,Minerva.1960

MDK

Aquila János, falfestö a XIV sz.vége fele

A müemlékek Bizottságának kezdeményezésére és támogatásával Gróh István , a MIP.iskola tanára 12.évig kutatott a vidéki templomokban régi falfestmények után.

A.J, a mártonhelyi és veleméri templomoknak a mestere volt. Saját arcképét kéthelyütt is megörökitette s szignaturával ellátta.

Középkori magyar falfestmények.
Müvészeti Krónika.1965.jan.15. 6.1.

Aquila János festő M.D.K.

A Dunántul XIV. századi legértékesebb falfestmé
nyei

[illegible]sepis Antal: A [illegible]pzőművészetek története 611.1.
A Kultura Világa [illegible]p. 1963.

Aquila János festő M.D.K .

A veleméri templom falán és a mártonhelyi freskók
között magyarruhás önarcképét is megfestette.
Veleméren 1378-b n,
B ántornyán 1383-ban
Mártonhelyen 1392-ban dolgozott.
Tótlak, Muraszombat si örzi keze nyomát

Kampis antal: A vápzőművészetek története 611.1.
A Kultura Világa Kp. 1963.

M.D.K.

Aquila János festő

Velemér, r.k. templom, freskói
1378 - bőr.

Genth. hüeml. 1959 I. 412.

M.D.K.

Aquila János, festő

neve a XIV. sz.-ban épült Veleméri templom egyik felfestményén maradt reánk, amelyen bibliai tárgyú képei között önarcképét is megfestette kucsmásan, görbe haraddal, magyaros öltözetben, s ezt egy latin fohászkodás végén szignálta is.

Pethő Tibor: Budapest - Szombathely - Kőszeg

Bp./1960/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 12.köt./

111. old.

Aquila János

művei oben iskolázottságot mutatnak.
Velemésen és Mártonhelyen magyar
szikás önarcképét is megtestette.
Velemésen 1378-ban, Bántornyán 1383-
ban, Mártonhelyen 1392-ben dolgozott
~~[illegible]~~ (Tótlakon, Muranombaton
is működött).

Kampis Antal: A magyar művészet a XIX. századig.
Bp. 1968. 167 l., képes /Minerva zsebkönyvek/

65-66. l.

Aquila János, festő

- festette az Őriszentpéteri kápolna freskóit 1377-ben.

Szombathy István: Az Őrség lelke
Magyar Ifjúság, 1968. XII. 6. 8. l.

Aquila János:
festő

Szent László és Szent Miklós püspök.
Faltép a veleméri r.k. templomból.
1378 Repr.

A magyarországi müv. tört. II. Kép n. 213
Corvina 1970.

Aquila János

freskófestő, a nyugati határnélen dolgozik.
Az ausztriai Radkersburgból került hozánkba.
Olan trecento tivoli kisugárzásának hatása:
ht. Lóuló legendájának egyes jeleneteiben

Velemér templomban: Önarcképe (1378-1392 között)

Művénetörténet az általános gimnáziumok humán tagozatának 4. osztálya vénére Bp. 1957.
109.o.

Aquila János festő M.D.K.

1373, veleméri kyplom falképei – önarckép

1383 Bántornya

1392 hártonkely

Kanyus, hiag. mův. Bp. 1960, 418

Aquila János festő

Magyar Életrajzi Lexikon

Aquila János (14. sz. második fele): festő. Az ausztriai Radkersburgból származott s a Dunántul nyugati részén működött. Freskósorozataiból itélve feltehetően nagyobb mühely vezetője volt, s művészete a korabeli polgári megrendelők igényeit elégitette ki. Olaszos stilusa a dél--tiroli festészettel is mutat némi rokonságot. 1378-ban készitette a veleméri templom töredékesen megmaradt bibliai jelenetsorát, amelynek egyik alakjában önmagát ábrázolta. Ez önarckép eddigi ismereteink szerint első emléke Európában a művész-önarcképek hosszu sorának. 1383-ban a bántornyai templom falképsorozatát készitette, 1392-ben a mártonhelyi templom falképeit festette. A mártonhelyi templom szentélye zárófalának felső mezőjében ismét megfestette önarcképét. Itt, a D-i szentélyfalon olvasható a felirat is, melyen a művész megnevezi önmagát. -- M. Három királyok vonulása. Utolsó vacsora (veleméri templom); László-legenda töredék (bántornyai templom); Márton legenda, Szent György (Mártonhely).

Aquila János
feldolgozás

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 NOV 3

VAS NÉPE

1021

Aquila János — önarckép titkokkal

A veleméri templom festője

A magyarországi művészetek mestereinek, művészeinek a névsorába csak a múlt század második felében került bele a 14. század utolsó negyedében az ország nyugati, vasi—zalai határvidékén tevékenykedő építésznek és festőnek, Aquila Jánosnak a neve. 1863-ban talált rá ugyanis e névre Römer Flóris nagyváradi kanonok először a mártonhelyi, majd a bántornyai templom freskófeliratai között. Később kiderült, hogy e név a veleméri templomban is megvan (újabban pedig arról értesültünk, hogy Fürstenfelden is megtalálható).

Veleméren és Mártonhelyen a nevet is magába foglaló imaszöveget (amit tanúvallomási esküformulaként is ismerünk Nagy Lajos király korából) a freskók egyik térdelő, mindkét helyen szinte teljesen azonos jellegzetességekkel megfestett alakja tartja imádságra kulcsolt kezei között. A kézbe adott szöveg biztos utalás itt arra, hogy ebben az alakban — mindkét helyen — a festő önmagát ábrázolta. Így írhatjuk le ezt a képet: Párnán férfiú térdel két térden. Veleméren hajadonfővel látjuk, kissé előrefésült hajjal, Mártonhelyen zöldes színű, feltűrt karimájú süveget visel. Öltözete „királyi": Feszes, testhezálló nadrágot hord. Inge, amelyet görbe kardot tartó fekete szíj erősít derekához, Veleméren zöld színű (akárcsak Szent László királyé ugyanott), Mártonhelyen pedig piros-fehér sávok váltakoznak rajta, (mint amilyenbe a Képes Krónika miniatűristája Nagy Lajos királyt is öltöztette). A térdeplőpárna előtt ferdén címer fekszik, egy háromszögű, enyhén pirosas színű címerpajzs, amelyen három kisebb fehér-sárga pajzsocska látszik, de címerkép nélkül. (Ilyesfajta címerpajzs maradt meg abból a korból Ábel festő sírkövén és a kígyóspusztai csaton.)

Vajon ki volt ez a Ioannes Aquila?

Römer, alighogy felfedezte ezt a nevet a feliratokon



Aquila János mester önarcképe a szentélyben.

és rátalált Mártonhelyen a névhez tartozó személynek a képéhez, máris érdeklődni kezdett a hazai és főleg az osztrák szakemberek, történészek, művészettörténészek, kutatók körében, hogy tőlük részletesebb adatokat is megtudhasson Ioannes Aquila kilétéről. Sőt Henszlmann Imrével együtt ő maga is ellátogatott adatszerzés végett Radkersburgba. A kutatás azonban eredményt nem hozott. Maradt továbbra is csak az a néhány adat, amit az említett templomok vallottak vagy megsejtettek: egy latinos név, a születési hely, néhány működési hely és időpont, két foglalkozás: építész és festő; megállapítható talán még az életkora és társadalmi helyzete. Römer a kutatás eredménytelensége láttán fel is vetette beszámolójában a kérdést, vajon jó helyen és helyes irányban keressük-e Ioannes Aquilát.

A latinul megadott neve nem árul el semmit sem a nemzetiségéről. Abban a Radkersburgban született, melynek szlovén neve Radgona, magyar neve pedig Regede és amelynek életét akkoriban sok más országból odaszármazott polgár tette színessé. Mi lehetett hát a valódi neve: Giovanni Aquila, Hans Adler, Janez Orel vagy Sas János. (Érdemes megjegyezni, hogy egy bolgár krónika népkatalógusa az allemant sasnak mondja.) Jelenleg a tény az, hogy személyét mind a magyar, mind a szlovén, mind pedig az osztrák művészettörténet sajátjaként tartja nyilván éspedig Aquila vezetéknévvel, csak a keresztnevet említi ki-ki a maga nyelvén. Így van nekünk Aquila Jánosunk.

Felvethető azonban ez a kérdés is: Tekinthetjük-e igazán ezt a nevet amolyan előnév—utónév módjára? A középkorban ugyanis egyes művészeket, így mindenekelőtt a kódexmásolókat, az illuminátorokat (miniatűristákat) és a képírókat mondták „aquila János"-oknak. Egyrészt azért, mert magukra alkalmazták ezt a bibliai mondatot: „Assument pennas sicut **aquilae,** current et non laborabunt" (Tollat ragadnak mint a **sas,** fürgék és fáradhatatlanok). Másrészt azért, mert védszentjüknek tartották az evangéliumíró, levélíró és látnok Szent Jánost (IOANNES), akinek pedig a bibliai jelképezése a sas (AQUILA). Ilyen értelemben a „ioannes aquila" csak utalás a szellemi—művészi géniuszra.

A művészettörténeti és ismeretterjesztő írások mindig a konkrét Aquila Jánosról beszélnek, arról a személyről, aki — amint mondják — többször is (Veleméren és Mártonhelyen is) megfestette önmagát és ezzel az első európai önálló művészönarcképet hagyta ránk. Csakhogy az ikonológiai (képjelentéstani) elvek segítségével Veleméren biztosan megállapítható, hogy a művészcímer mellett térdeplő, kezében imaszöveges feliratot tartó, udvari öltözetű férfiúnak a képe tulajdonképpen a **templomépítészet allegóriája:** Isten a szentek egymás mellé illesztésével épít magának hajlékot, amint egy régi templomszentelési ima mondja. A templomépítő olyan, mint a sas, magasan tanyázik, napba lát, mélybe tekint. A templomépítőnek a szenteket kell segítségül hívni, hogy imádkozzanak érte. Titkos kérelme pedig ugyanaz, mint Salamon királyé, amikor kérhetett Istentől, bölcsességet kért. A veleméri templomfeliratok kezdőbetűiből ezért olvasható össze a szó: O Sophia (Ó, bölcsesség).

Így állunk hát Aquila Jánosunkkal. Marad az ismeretlenségben. Művei által azonban — a Biblia szavait használva — „ifjúsága megújul, mint a sasnak".

Kovács József





Élet a kastélyokban

Van egy kastély Sárváron, amelyik nem szerepel ugyan a műemlékjegyzékben, mégis érdemes arra, hogy bemutassuk. Néhány évvel a sárvári cukorgyár alapítása után a fő részvényes, Hatvany-Deutsch Gyula kastélyt építtetett a gyár mellé. Amolyan hét végi háznak számított ez az épület abban az időben. a báró család egyébként Bécsben lakott, de gyakran eljöttek Sárvárra pihenni, vadászni. Egészen a felszabadulásig az építtető család birtokában volt a kastély, 1944-ben bombatalálat érte, s csak a fő falak maradtak meg épségben.

1948—52 között újjáépítették a cukorgyár költségén. Az épület felső szintjén vállalati bérlakásokat alakítottak ki — jelenleg is hat család lakik itt —, a földszinten pedig megnyitották a

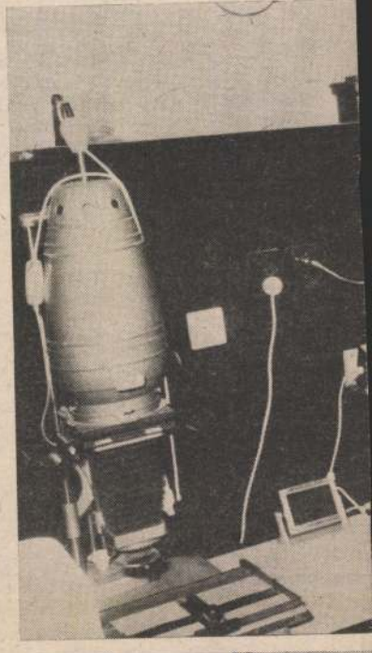

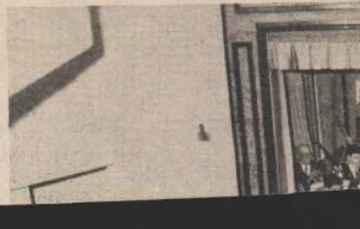

Aquila János

MH SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

„hajdani vándorpiktor"
XIV. n.

VAS NÉPE

1982 SEP 11

1021

Először festett művészarcképet Európában

Aquila János

Abban a nagy jövés-menésben, amely belföldi vendégjárásunkat mindinkább jellemzi, bizonyára számosan jutottak már el **Velemérre,** ahol is egy XIV. századból származó román kori templom kínál ritka érdekes és becses látnivalót. Szép ez az egyházi épület kívülről, ám még inkább gazdag díszítésű a belseje, ahol freskó freskót követ, és ahol a kíváncsi szem felfedezheti azt a férfialakot, amely nem mást, mint ennek az egyházi épületnek az ékítő mesterét ábrázolja.



Aquila János: Apostolok (Velemér).

Aki a jelzett templomban szükségét érezte önmagát megörökíteni, az olaszos nevű **Aquila János** volt, ez a hajdani vándorpiktor, aki Veleméren kívül **Bántornyán** (ma a jugoszláviai Turnisce), valamint **Mártonhelyen** (szintén Jugoszlávia: Martjanci) is működött festőként és építészként.

Aquila munkásságára — amely voltaképpen azért érdemel különös figyelmet, mert Európában először kapcsolható valóságos, történelmi személyhez — a kitűnő régész, a magyar művészettörténet kiválósága, **Rómer Flóris** figyelt fel. Ő 1863-ban, miután kiszabadult a szabadságharc bukása után reá rótt várfogságból, az akkor már erősen pusztuló veleméri templomot is felkereste, és ott, ahol feljegyzései szerint „fenyőfa, gaz és vadvirágok burjánoztak", reá bukkant az 1300-as évek végén készült freskókra.

Rómer Flóris felfedezése után azonban még sokáig kellett várni arra, hogy Aquila ködös alakja némileg határozottabb körvonalakat kapjon; összeálljon rövidke, ám többé-kevésbé hiteles életrajza.

Ezt a munkát immár századunkban **Ernst Mihály** művészettörténész végezte el, akinek 1935-ben jelent meg **A dunántúli falfestés középkori emlékei** című — könyvritkaságnak számító — munkája, amelyet böngészgetve összerakhatjuk a veleméri, a bántornyai, valamint a mártonhelyi mester portréjának kétségkívül színes és változatos mozaikját.

Aquila — így a föltételezés — a Mura menti stájer városban, Radkersburgban született; festői és építészeti ismereteit is ott szerezte. Hogy onnan hová, merre vitte az útja, megint csak nem tudjuk, ám az már vitathatatlanul igaz, hogy amikor Velemérre szerződött, tisztában volt tehetségével és képességeivel. Elannyira, hogy az európai festészet történetében először teljes nagyságban megfestette önmagát. Mégpedig a nemesi származását jelző karddal és egy olyan művészcímerrel egyetemben, amely a hagyományokhoz híven egy vörös mezőben három üres pajzsot tartalmaz. S hogy a legfontosabbat ne feledjük, egyebek között ezt mondja a veleméri kísérő szöveg: „...ane aquila pictore", amiből nyilvánvaló, hogy a süveges férfialak eleven mása piktornak, azaz festőnek vallotta magát.

Mesterünk később minden bizonnyal visszaköltözött szülővárosába, Radkersburgba, ahol 1405-ben a helybéli templomot is freskókkal díszítette. (Ez az egyház később leégett, így az ottani faliképek szerzőjének hitelességét immár nem lehet bizonyítani.) Halálának éve — akárcsak a születéséé — szintén ismeretlen.

Aquila János ábrázolásai azonban máig hirdetik a mester nem mindennapi tehetségét. Hogy milyen előzmények ismeretében virágzott ki az ő nevével jegyzett freskófestészet? A szakértők egybehangzó véleménye szerint alakjainak plasztikus megformálása, térben való elhelyezése itáliai hatásra vall. Egynémely alakja jellegzetesen nyújtott, gótikus, ez viszont azt jelzi, hogy az északi tájak művészetét is ismernie kellett. (Némely hozzáértők egyenesen csehországi hatásról szólnak, főképpen, ha a mártonhelyi freskókat elemzik.)

Noha itt, a mai jugoszláv—magyar határ mentén — tehát az úgynevezett európai nagyművészettől igencsak távol — tevékenykedett Aquila, azért mindenképpen méltó rá, hogy öntudatos személyét hat évszázad távolából megidézzük. Annál is inkább, mert **Szent László** megörökítésével egészen egyedülállót alkotott. Noha Erdélyben és a Felvidéken több helyütt (Gelence, illetőleg Tereske) örökítették meg nagy királyunk vitézségét, a Dunántúlon egyedül Aquila János keze nyomán jelent meg ez az uraldodónk. Ráadásul kétszer is, mert mind Veleméren, mind Bántornyán őt helyezte egy-egy freskójának középpontjába.

A. L.

nyolcan hangsúlyozták „*alma mater*” címben, mely — köztudottan — *tápláló anyát* jelent magyarul. Méltó és igazságos volt ez, hisz valóban a lengyel, német, holland, majd a nehéz vajúdások árán született magyar egyetemek tápláltak fel a világjobbító hivatás végzésére dörgő hangú hitvitázókat, népükkel sorsközösséget vállaló prédikátor-tanítókat, boszorkányos hírben álló professzorokat, tudósokat. Nekik köszönhetjük történelmünk hányatott századaiban Melius Juhász Pétert, Dávid Ferencet és Pázmányt, Hatvany Istvánt, vagy a két Bolyait. Később az ezeréves bölcsességgel sáfárkodó szerzetesi gimnáziumok egyikemásika is kiérdemelte magának, hogy így emlegessék, s nem sok időnek kellett eltelnie ahhoz sem, hogy fiatal, állami középiskoláinkban is meginduljon — épp a kirobbanó forradalmiság fényében — a hagyományteremtés.

Egykori iskolánkba mindnyájan visszavágyunk, ám többnyire csak egy-egy kerek évfordulón rendezett érettségi találkozó erejéig. Akadnak azonban alma materek, amelyekbe visszatérni az *élethivatással* azonos. Ilyen a Nagy Lajos Gimnázium Szombathelyen: jelenleg tizenöt volt növendéke dolgozik tanárként az öreg falak között. A két legfiatalabb az idei tanévnyitáskor mutatkozott be a nevelő testület és a tanuló ifjúság előtt. Úgy véltük, érdemes utána járni, hogy mi ennek a vonzásnak a titka. Beszélgetésre kértük hát *Kártyás Lászlót*, a gimnázium igazgatóját, *Farkas Gellért* matematika—fizika szakos tanárt, a húsz éve visszatért „öreg diákot” és a két „újoncot”, *Sipos Csillát* és *Tóth Gabriellát*. Ők mindketten történelem—orosz szakosok.

— Bizonyára nagy szerepet játszik ebben a folyamatban iskolánk kétszáz éves múltja — válaszolta kérdésünkre Kártyás László igazgató. — Hírneves tanárok oktattak itt, s kiváló növendékek kerültek innen az egyetemekre, főiskolákra. A szülők, gyerekek szemében rangja van gimnáziumunknak, s talán nem túlzok, ha azt mondom, hogy rangot jelent itt tanítani is. Vannak növendékeink, akiknek már apja, nagyapja, tán dédapja is ide járt, s a tantestület soraiban sincsen fluktuáció. Akadt korábban, aki valamilyen okból elkívánkozott tőlünk, de egy vargabetű után az is visszajött közénk.

— *Az utánpótlás tehát „megy magától” anélkül, hogy tenniük kellene érte valamit?*

— Nem erről van szó. Legtehetségesebb növendékeinket — első sorban azokat, akik bölcsészkaron folytatják tanulmányaikat — számon tartjuk, figyelemmel kísérjük, és a diploma megszerzése után igyekszakost hívtunk vissza.

— *Könnyen beilleszkednek a közösségbe, a kialakult követelményrendszerbe a pályakezdők?*

— Mint említettem, van nálunk egy erős, összetartó törzsgárda, rutinos, régi tanárokból, öröklődő stílussal, munkarenddel. Az újonnan jöttek akarva-akaratlanul követik a példát, s rövidesen kezdik jól érezni magukat annál is inkább, mert ezt a nevelő testületet valóban az egymással való törődés, a jó közösségi szellem jellemzi. Nagy szerep jut a munkaközösségeknek, hiszen tudjuk, hogy az igazgató sem érthet mindenhez, szava nem lehet „kinyilatkoztatás”, érvényesülnie kell a kollektív bölcsességnek.

— *Érezhető-e itt is a pedagóguspálya általános elnőiesedése?*

— Egyelőre még fele-fele arányban vannak a testületben nők és férfiak. Fejtörést inkább a jövő okoz: csökkenőben van a bölcsészkarra készülő, valóban tehetséges fiútanulók száma...

Farkas Gellért két évtizede tért vissza tanítani az egykori Alma Materbe. Hogy miért határozott így annakidején, és hogyan valósultak meg elképzelései, arról a következőket mondja:

— Nem szerettem volna kezdő tanárként fejest ugrani az ismeretlenbe, így inkább arra törekedtem, hogy a számomra kedves gimnáziumba, egykori tanáraim körébe kerülhessek, bízva abban, hogy tőlük több segítséget kaphatok, mint idegen emberektől bárhol. Nem is csalódtam; mindenki azon



fáradozott, hogy itthon érezzem magamat, így elfogultságom nagyon gyorsan feloldódott. Azóta is ösztönzöm növendékeimet arra, hogy válasszák a tanári pályát, bár sohasem titkolom előlük e szép hivatás nehézségeit sem. Nagyon sok fiatal pedagógus került már ki a kezem alól, s ahogyan én igyekeztem követni elődeim példáját, úgy talán ők is követik azt, amit az én munkámban jónak ítéltek. Itteni kollégáim közül egyébként ötöt tanítottam, az itt ülő Tóth Gabriellának osztályfőnöke is voltam.

— Valóban hatott rám a példa — veszi át a szót *Tóth Gabriella*. — Azt sem tagadhatom persze, hogy társadalmi ösztöndíjasként végeztem az egyetemet, tehát mindenképpen a megyébe kellett volna visszajönnöm. A felkínált lehetőségek közül már magam választottam egykori iskolámat. A fogadtatást illetően én is csak megerősíthetem Farkas Gellért szavait. Mindenki nagyon kedves, segítőkész, támogatnak a beilleszkedésben, amely egyébként nem lenne könnyű számomra, mert eléggé nehezen oldódó típusnak tartom magamat. Szívből remélem, hogy rövid átmeneti idő után egyenjogú és hasznos „polgárává” válok a testületnek.

— Én is úgy érzem, hogy nem lógunk ki a sorból, épp azért, mert nem vagyunk magunkra hagyatva — erősíti meg *Sipos Csilla* is. — A magam részéről már terveket is kovácsoltam. Történelem szakomon belül szeretnék alaposabban elmélyedni a középkorban — ezzel foglalkoztam a legszívesebben egyetemi éveim alatt is — és szívesen felvenném kiegészítő szakként a néprajzot, amelyet szintén nagyon szeretek, s amelyről úgy vélem, hogy a történelem tanításában is nagyon sokat segíthet.

— *Ettől eltekintve kész embernek érzi már magát?*

— Jaj, dehogy! El kell még sajátítanom a határozott kiállást, szert kell tennem némi vezetési gyakorlatra, hiszen negyvenkettes létszámú osztály főnöke vagyok. Tulajdonképpen nem is attól félek, hogy fegyelmezési problémáim akadnak, inkább annak a felelősségnek a súlya nyomaszt, amelyet érzek irántuk...

★

Négyen az Alma Materből, és ez az Alma Mater csupán egy azok közül, amelyeket ismerünk, számon tartunk. Örvendetes, hogy tantestületeink egyre inkább „műhelyekké” válnak a szó nemesebb értelmében. Olyan műhelyekké, amelyekben jövendő pedagógus-nemzedékek tagjai tanulják a hivatás szeretetét. Makarenko szerint ők az új ember kovácsai. És az sem véletlen, hogy Makarenko hírneves művének eredeti címe ez volt: pedagógiai hősköltemény.

(Képünkön balról jobbra: Sipos Csilla, Kártyás László igazgató, Tóth Gabriella, Farkas Gellért)

Kulcsár János

Fotó: **Horváth Pál**

MDK

Giovanni Aquila

Horváth E: Sigismonde Re d'Ungheria e l'Italia. Corvina 1938. febr.4. 132-36 l.

megírva

Aquila János

erod

Vayer Lajos itj:
Századok. 1936. 332. l.

Ernst Mihály: A
dunántuli falfestés
középkori emlékei
c. könyvének ismer-
tetése.

Alcuni Katalini

Donato Creti b.
ferto 1671 – 174
Prato 1932

[illegible]

Aquila Janos

lásd okv.

Vasi Szemle
1935. 287
288. l.

lásd

Pavel Agoston dr

France Stele
könyvenek ism.



Gyüjt.

6.11.

Schaumburg-Lippe 1 Röt. 4r

Beschreibende Darstellung der älteren Bau- und Kunstdenkmäler des Fürstenthums S. —

Im Auftrage der fürstlichen Hofkammer bearbeitet von Dr. phil. Gustav Schönermark

Mit 6 Lichtdrucktafeln und 278 Abbildungen im Text

1.-143 M.

Aquila Janos

wod

Vallalkozók Közlönye

1907. 49. sz.

(A. Magyar Mérnök- és Epitész-Egyletből.)

~~Östelep, vattinai~~ VI. 84.

Aquila János, festő és építőmester; szül. 1350 körül Regedén (Radkersburg), 1405-ben még élt. A XIV. századból A. az egyetlen magyar festő, akinek nehány műve minden kétséget kizárólag megállapítható. Amíg azonban falképeivel szemben kíméletesebb volt az idő, a reá vonatkozó írott emlékeket mind megsemmisítette, elannyira, hogy A. életéről pozitív adatok alig vannak. Amit felőle tudunk, azt az 1377—1392 között kifestett veleméri, mártonhelyi (Martyáncz) és tótlaki (Vas m.), valamint a turnicsai (Zala m.) templomok erősen megrongált falfestményei árulják el. Ezeknek összeállításáról és festési modoráról megállapítható, hogy A. alighanem Német- és Olaszországban előkelő mesterek műhelyében sajátította el művészetét. Képei határozott művészi egyéniségre vallanak s a XIV. század végén a Dunántúlon virágzott festőiskola bizonyára nemcsak megalapítóját tisztelte benne, hanem A.-ban érte el virágzásának tetőpontját is. Nem lehetetlen, hogy származására olasz, de fennmaradt művei kétségtelenül bizonyítják, hogy alkotójuk gondolkodására, sőt még ruházkodására is magyar volt. A mártonhelyi templom egyik képén önmagát is megörökítette a művész, fejére kucsmát, testére zsinóros magyar ruhát, oldalára görbe magyar kardot festvén. Az arczkép hitelességét minden kétségen felül emeli az alak mögött elhúzódó szalagra írott latin szöveg: *Omnes sti orate pme Johanne Aquila pictore.* Ez arczkép alapján állapítható meg hozzávetőleg a mester születési éve is. A bajuszos, szakálas alak egy 35—40 éves férfi képmása, s minthogy a festmény ~~1392-ben~~ készült, A. születési évét 1350 tájára tehetjük. Magyaros gondolkodására mutat a magyar szentek gyakori alkalmazása a falképeken s különösen szent László legendájának általa festett képsorozata a turnicsai templomban. A. a szent László legenda művészi megteremtésével ad először nemzeti jelleget a magyar festészetnek. A Thuróczi krónikájának megfelelően epikus fejlődésben adja elő a szent király életét, melyben természetesen a kún rabló epizódja játsza a főszerepet. A kún a leánynyal menekül, szent László rajta üt az erdőben, megvív vele, a leány bevágja a rabló inát s mire a király legyőzi, ugyancsak ő sújt nyakára a bárddal. Jön aztán a nagy csata a kúnokkal, melyből a szent király az ország nagy örömére győztesen

1378.
35
1343

1378
40
1338

folyt a papos lapon

Aquila János

cvód

Varjú Árpádok

331, 332. l.

Felsőmagyarország VII. 219

Apsis, a keresztény hosszhajós templomokban a hajóhoz csatlakozó, félkörös

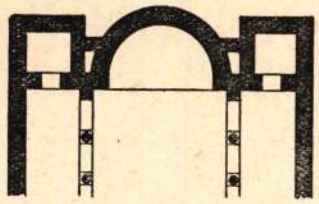

A székesfehérvári egykori ókeresztény bazilika félkörös apsisának alaprajza. XI. sz.

alaprajzú, félkupolával fedett tér az oltár elhelyezésére. Már a régi rómaiak is használták bazilikáiknál.

Apstein *Karl H.*, német állattantudós. *1862. Berlinben él, szerkesztője a „Zoologischer Bericht"-nek és a berlini akadémia kiadásában megjelenő „Das Tierreich" c. sorozatnak. A plankton, a halak, az egyes féregcsoportok stb. tanulmányozásával foglalkozik.

Apszarasz, az ind-hindú mythologiában mennyei táncosnők, tündérek neve.

Aptenodytes, *óriáspingvin*, a pingvinek egyik nemzetsége, amelybe a csoport legnagyobb, legszebb fajai tartoznak, mint a királypingvin *(A. patagonica)* és császárpingvin *(A. Forsteri)*.

Apterygota v. *Apterygogenea*, a rovarok egyik rendje, amelybe a legprimitívebb, legegyszerűbb szerkezetű rovarok tartoznak. Szájszerveik gyakran csenevészek, szemeik, szárnyaik hiányzanak, viszont potrohukon végtagok maradványai ismerhetők fel. Ez amellett szól, hogy a százlábúakkal vannak rokonságban. Három alrendjüket különböztetik meg: 1. Kettősfarkúak *(Diplura)*, ezek külsőleg is a százlábúakra emlékeztetnek. 2. Sertefarkúak *(Thysanura)*, ide tartozik az éléstárakban gyakori *Lepisma*. 3. Ugrófarkúak *(Collembola)*, ide tartozik a havasi bolha *(Entomobrya nivalis)* és a gleccserbolha *(Desoria glacialis)*.

Apteryx, *kivi*, a strucceszerű madaraknak (Struthioniformes) egyik nemzetsége. Öt, egymással nagyon közel rokon faja Újzélandban él. Zömök testű, hegyes csőrű, szárnyatlan madarak, ill. szárnyuk csak csontvázukon ismerhető fel.



Apteryx.

Aptychus, kihalt ammoniták (l. o.) két teknőből álló, meszes-szarúnemű szájfedője. Ha csak egy teknőből áll, *anaptychus* a neve. A mezozoikumban igen gyakori, sokszor nagy tömegben az ú. n. *aptychus-agyagot* alkotja.

Apuleius, római író a Kr. u. II. sz.-ban. Afrikai származása s valószínűleg pún anyanyelve ellenére művészettel kezelte a latin és a görög nyelvet. Csak latinnyelvű művei maradtak fenn; legnevezetesebb *Metamorphoses* (Átváltozások) v. *Asinus aureus* (Aranyszamár) c., görög mintát követő regénye. (Magyarul is megjelent.) Ez a szamárrá változtatott Lucius csodálatos kalandjait tartalmazza s az őt megváltó Isis istennő dicsőítésével végződik. A regénybe számos (később Boccaccio által is felhasznált) novellát szőtt bele, valamint Amor és Psyche meséjét. Említendők még A. platonikus filozófiával foglalkozó művei és a varázslat vádját elhárító védőbeszéde *(Apologia)*.

Apulia (olaszul *Puglie*), a Gargano félszigettől a Santa Maria di Leuca fokig terjedő olasz tartomány, az Adriai tenger partján. Ter. 19,108 km² (1931) 2.486,593 lak. Legnagyobb része krétakori, karsztos mészkőtábla. Mivel a csapadék is kevés, a talaj is rossz, csak legeltetésre alkalmas, a lakosság nagy szellemi elmaradottságban és szegénységben élt (50% analfabéta, erős kivándorlás) egészen a legújabb időkig. A fasiszta kormány sokat tett A. felvirágoztatásáért. Lecsapolta a mocsarakat, öntözőműveket létesített (Acquedotto Pugliese. l. o.), így nagy területeket tudott eke alá vonni (gabona, olaj, bortermelés). A hajdan híres A.-i költözködő pásztorkodás mindinkább kisebb térre szorul. Fontosabb települések: Bari, Brindisi, Taranto és Foggia. Az A.-i hadjárat (Kr. u. 898.), a honfoglaló magyarok első nagy betörése volt az olasz félszigetre. A hadjárat a magyarok győzelmével végződött.

Apulok, Apulia lakóinak ókori neve. Az A.-ban sokféle elem keveredett, mert az auson őslakókhoz illyr törzsek és később hellén gyarmatosok csatlakoztak.

Apulum, a mai Gyulafehérvár római kori (Kr. u. II—III. sz.) őse. Már a rómaiak felismerték e hely stratégiai jelentőségét és az erdélyi (Dacia) tartomány haderejének zömét ide helyezték.

Apure. 1. Rio A., az Orinoco mellékfolyója Venezuelában, 1600 km hosszú, vízterülete 128.600 km². 2. Szövetségi állam Venezuela köztársaságban, ter. 76.500 km², (1926) 58,500 lak. Székhelye San Fernando de Apure.

Apurimac. 1. Az Ucayali Ny.-i forrásfolyója a D.-amerikai Kordillérákban. 2. Departamento Peru köztársaságban. Ter. 21,409 km², (1927) 280,000 lak.

Apus l. *Triops*.

Aqua (latin), víz. *A. destillata*, párlás útján nyert tiszta víz, *A. fontis*, forrás- v. kútvíz.

Aquae (latin, a. m. vizek), a római birodalom területén az ókorban számos gyógyfürdő neve. Ilyenek pl. Itáliában *A. Statiellae* (ma Acqui), *A. Patavinae* (a mai Padova közelében), továbbá *A. Aureliae* (Baden-Baden), *A. Domitianae* (Aix les Bains), *A. Grani* (Aachen), *A. Mortuae*

(Aiguesmortes), *A. Sextiae* (Aix-en-Provence), *A. Balissae* (Lipik), *A. Jasae* (Toplica, Varasd mellett).

Aquae aromaticae (latin), a. m. illatos vizek. Illatos növényi részek vízzel való lepárlása útján készülnek, többnyire kozmetikai célra. Néhányat: *aqua foeniculi* (édeskömény víz), *aqua cinnamomi* (fahéj víz), *aqua menthae piperitae* (borsos mentha víz) a gyógyszerészet is használ íz- és szagjavítónak.

Aquaeductus (latin a. m. vízvezeték), a legújabb leletek szerint valószínűleg már egyik-másik ómezopotámiai városban is volt. Görög földön legrégebbinek tartják az athenit (Kr. e. VI. sz.) és a vele egykorú samosit. Ón-, kő- és agyagcsöveket használtak, magasnyomású berendezkedéssel. A híres római vízvezetékek közül néhány még ma is jól használható. L. még *Vízvezeték*.

Aqua Laurocerasi, l. *Babérmeggyvíz.*

Aquamanile (latin). többnyire állat- (oroszlán-, ló-) alakú, bronzból öntött víztartó edény, amelyet a középkorban a miséző pap kézmosáshoz használt. Néha ló hátán álló (szép példa a Nemzeti Múzeumban) v. ülő emberalakkal. Közismertek a Dinantban (Belgium) készültek.



Aquamanile. Bronzmű a bécsi múzeumban.

Aquamarin l. *Akvamarin.*

Aqua mirabile, a kölni víz eredeti neve a XVIII. sz. elején.

Aqua reginae Hungariae (latin), a. m. magyar királynő vize. A Róbert Károly feleségének nevéhez fűzött A. lényegében szeszes rozmarinvíz volt, mely főleg a XVII.—XVIII. sz.-ban mindent, de főként a köszvényt gyógyító orvosság hírében állott és nagy keresletnek örvendett. Még a XIX. sz. egyes hivatalos gyógyszerkönyveiben is szerepelt, legkevésbbé azonban éppen Magyarországon ismerték.

Aquatikus üledékek, a kőzeteknek az a csoportja, mely a vizekből (folyó, tó v. tenger) ülepedett le.

Aquatinta, a rézkarc egyik neme, l. *Akvatinta.*

Aqua Tofana, hirhedt méregital, *Tofana di Adamo* asszony találmánya, amellyel a XVI. sz.-tól fogva temérdek gyilkosságot követtek el. Miután nem volt sem íze, sem szaga, sem színe, könnyen vegyíthették az áldozatok ételébe, italába. Lassú halált okozott, amelynek tünetei nem kelthették a mérgezés gyanuját. Feltalálóját 1633-ban kivégezték Palermoban, miután több száz ember halálát bizonyították rá. Az A.-mérget, amelynek alkatrészei nem voltak biztosan kideríthetők, *Acquetta di Napoli, Acqua di Toffa, Acqua di Perugia* néven is árulták kuruzslók.

Aqua vitae, régi magyar nevén *ákovita.* Régente a borból kiválasztott alkoholt nevezték így. Ma az olyan édes pálinkákat (likőrök, rozsolis) nevezik A.-nek, amelyek legalább 20 térfogat-százalék kozmaolajtól mentes etilalkoholt, zamatosító éterikus olajokat és cukrot tartalmaznak.

Aquaviva *Claudio,* *1543, mint az atrii herceg legifjabb fia, †1615. V. Pius főkamarása, majd 1567-ben a jezsuitarend tagja és 1581-ben a rend ötödik generálisa. Nevéhez fűződik a jezsuitarend eltörléséig érvényben marádt tanrendszer (Ratio studiorum, 1586) megalkotása. Alatta érte el a rend külső elterjedésében fénykorát.

Aquila (latin), a. m. sas. **1.** A római légió jelvénye. **2.** A kat. istentiszteleteknél régebben gyakran használt, sasalakú könyvtartóállvány: a sas a hátán, kiterjesztett szárnyaival tartja a könyvet. **3.** A. v. Sas, csillagkép, igen szabálytalan határolással, legnagyobb része az É.-i éggömbön terül el. *Heis* szerint a benne szabad szemmel látható csillagok száma 123. **4.** Az állattanban a sasok nemzetségének tudományos neve.

Aquila, zsidó hitre tért görög a Kr. u. II. sz.-ban. A bibliát szinte betű szerint görögre fordította; fordításából csak töredékek maradtak fenn.

Aquila *Adelina,* énekesnő, l. *Adler Adelina.*

Aquila *Caspar,* német ev. teológus, *1488. †1560. Luther segítőtársa az Ószövetség fordításában.

Aquila *János,* középkori magyar festő. A XIV. sz. vége körül Regedén (a stájer Radkersburgban) élt, többnyire a közeli magyar községek templomait díszítette freskóképekkel. Ilyen művei maradtak fenn Veleméren, Bántornyán, Tótlakon, Mártonhelyt. Önarcképét is belefestette az egyik képbe, bajszosan, kardosan, magyar viseletben.

Aquila degli Abruzzi. 1. Tartomány Középolaszországban, az Abruzzokban, ter. 5038 km². (1931) 344,466 lak. Völgyekkel szabdalt, gyérlakosságú hegyvidék. **2.** A tartomány székhelye az Aterno völgyében; érseki székhely, felső bíróság. (1931) 52,457 lak.

Aquila és Priscilla (Prisca), keresztény házaspár, Szt. Pál munkatársai Korintusban, majd Efezusban, ahol Szt. Pált meg is mentették. Ünnepük: július 8.

Aquilaria, a kétszikű Thymelaeaceae családba tartozó növénynemzetség, melynek 6 faja az indomaláji szigetek lakója. Egyszerű, osztatlan levelű, magas fák. Az *A. agallocha* egyéb társaival az asztalosiparban szereplő ú. n. sasfa (aloefa).

Uj Idők Lex. II. k.

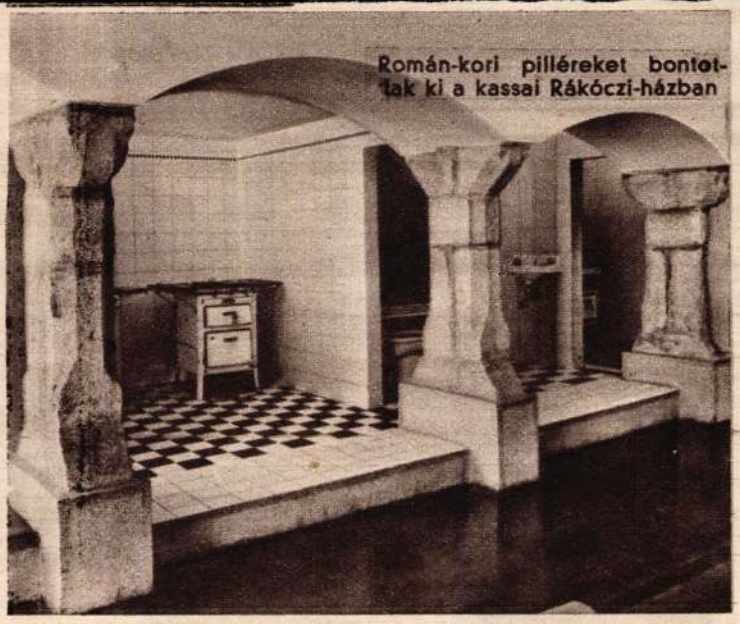

Román-kori pilléreket bontottak ki a kassai Rákóczi-házban



Szakmáry püspök nyári palotájának romjai Pécs mellett a Tettyén



Aquila János

Új Magyarság

Karácsonyi mell.

1941. dec. 25.



Aquila János freskója Bántornyán



Renaissance kastély Aranyosmedgyesen Szatmár megyében. A kastélyt most fogják tatarozni



Baloldalt: Szökőkút Mátyás király visegrádi palotájának díszudvarán. Alatta részlet a kastély romjaiból. Jobboldalt: Faragott kőkapu Őrszentpéteren







A helyreállított román-kori templom Deákiban

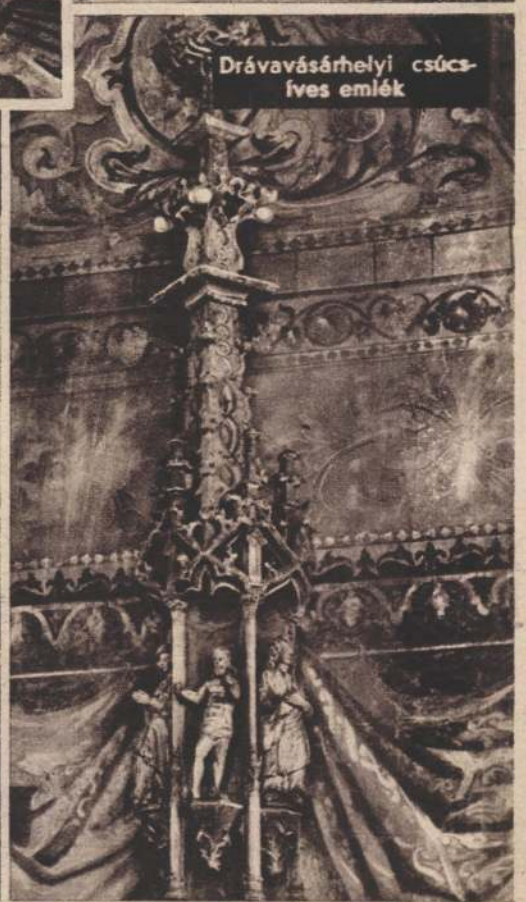

Drávavásárhelyi csúcsíves emlék

Aquila Fanus

Crod

Thieme-Becker

II. 50. l. (Lyka)

Tárnok

Aquila János

irod

Szabó Vasm

367. l.



PETŐFI SÁNDOR

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

Albumalakú kiadás
két kötetben

VOINOVICH GÉZA JEGYZETEIVEL

Művészi kötésben 20 pengő

Szerda
16
Geréb pk.

Csütörtök
17
Patrik pk.

Péntek
18
Sándor pk.

Szombat
19
József

Aquila János

lőisd

Szabómagyfest

11 – 19. l

Aquila János

„FIGYELŐ"
ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.
Szamos, Szatmárnémeti
Lap: .....
Megjelent: 1943 SZEPT. 17.

— ÉRTÉKES KÖZÉPKORI FALFESTMÉNYEK KERÜLTEK ELŐ SOPRONBÁNFALVÁN. A sopronbánfalvai templom késő románkori építmény, a gótikus szentélye azonban későbbi toldás. A templomocska külső vakolatának eltávolításakor az építőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága megvizsgáltatta a templomot s a vakolat alatt középkori falfestmények nyomaira találtak. A vakolat eltávolítására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására, csak később kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapitható, hogy a sopronbánfalvai templom falát értékes középkorból származó falfestmények diszitik. A már eddig felszinre hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a Három királyok felvonulását ábrázolja, sőt bizonyitottnak lehet venni, hogy a templom falképei Aquila Jánostól származnak, attól a nem hétköznapi tehetségü középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is diszitett, igy a mártonhelyit és a veleméritt is. A vakolat alatt reneszánsz izü ornamentális festés nyomai is fellelhetők és ékitményes festés boritotta a csucsives mennyezet bordáit is. A sopronbánfalvai templom festményeit a Műemlékek Országos Bizottsága szakszerüen kibontatja és konzerválja s munkája nyomán hazánk egy ujabb becses középkori müvészi emlékkel lesz gazdagabb. (LHK.)

leskörű műveltségű, rokonszenves, erélyes, bátor és eszes egyéniségénél a sok fakultást és osztályt magábafoglaló egyetemünk vezetése, irányítása, meggyőződésünk szerint, a legjobb kezekbe kerül, megfontolt bölcsesége erős kézzel összefogó, egységes, emelkedett szellemben a helyes, a legjobb úton fogja azt vezetni.

Magunk részéről hőn óhajtjuk, hogy nemes célkitűzései sikerrel járjanak, törekvései megvalósuljanak, kormányzása alatt egyetemünk erkölcsi, szellemi és egyéb javakban gyarapodjon.

Adja a Mindenható, hogy rektori tisztét kitűnő egészséggel, nagy tetterővel és sok sikerrel viselje, hogy tervei, törekvései valóra váljanak, minden, ami Méltóságodnak örömet, kielégülést, boldogságot hoz és sok értéket és fejlődést egyetemünknek. Isten gazdag áldása legyen Méltóságodon és az egész új tanács munkásságán, szeretett egyetemünk felvirágoztatására, a haza dicsőségére és a tudomány javára.

Éljen az új Rektor!

Aquila János

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Szabolcsi Hirlap (Nyíregyháza)

Megjelent: 1943 SZEP. 5

Értékes középkori falfestmények kerültek elő Sopronbánfalván

30

A sopronbánfalvai templom késő románkori építmény, a gótikus szentélye későbbi toldás. A templomocska külső vakolatának eltávolításakor az építőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága megvizsgáltatta a templomot s a vakolat eltávolítására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására csak későbben kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapítható, hogy a sopronbánfalvai templom falát értékes, középkorból származó falfestmények díszítik.



A már eddig felszinde hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a Három királyok felvonulását ábrázolja, sőt bizonyítottnak lehet venni, hogy a templom falképei Aquila Jánostól származnak, attól a nem hétköznapi tehetségű középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is díszitett, igy a mártonhelyit és a veleméritis. A vakolat alatt reneszánszizü, ornamentális festés nyomai is fellelhetők és ékitményes festés borította a csúcsíves menyezet bordáit is.

A sopronbánfalvai templom festményeit a Müemlékek Országos Bizottsága szakszerüen kibontatja és konzerválja a a munkája nyomán hazánk egy újabb becses középkori művészi emlékkel lesz gazdagabb. (LHK.)

—

Aquila János

Irod

Stelè, Dr France: Monumenta artis Slovenicae. I. Ljubljana, 1935.
(4-5. füzet)

„E mű ismertetése. Dr Pavel Ágostontól
Magyar Művészet
1935. 350 – 357 l.

A fenti 4-ik füzet Aquila Janossal és művészi körével foglalkozik. Arra meglepő felfedezésre jutott, hogy az eddig Aquilanak tulajdonított vendvidéki templomi freskók fordlts

festője csak részben volt Aquila. Szerinte 4-en dolgoztak ezeken a freskokon, megeket a magyar szakirodalom mind Aquilának tulajdonítja. Aquila legnagyobb valószínűséggel nem csak tehoválója, de építésze és továbbalkozója is volt a turmcsai (bántornyai) templomnak, amelyet 1380 körül gót stílusban átépített, illetőleg nagyobbított. Egyéb feltevéseit lásd e forrásban ohvetlenül!

Országos Bizottságának
Budapest
Üllői út
Iparművészeti-muzeum.

Aquila János

Stelé, France:

Művészet a Vend-
vidéken. ~~Ken~~ Gépírá-
sos kézirat a MOB
Könyvtárában - 6. ~~m~~ l.
~~[illegible]~~ - 13. l. 14. l.
15. l. - 17. l. - 18. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Aquila János

Rómer Flóris = Régi egyházi festészetünk érdekében déli Vasmegyébe tett egy heti kirándulás. Magyar Képzőművész (???) 1864 (?) 9, 44. l.

Említve
Arch. Közl. 1864
IV. K. 3. f. 176. l.

[illegible] közös háztartásban [illegible]ljesen keresetkép- és saját jövede- [illegible]el nem bíró [illegible]tagoknak neve [illegible]lkalmazotthoz va- [illegible]onsági viszonya	[illegible] vüli segélynek összege /: tisztvi- selőknél 200 K, egyéb alkalma- zottaknál 100 K.	A közvetlen hivatali fő- nöknek igazolása, hogy a 3. hasábban foglaltaknak valódiságáról meggyőző- dött.

Aquila Janis

Ivód

Reinach Lázár:

A művészet kistükre.

IV. kiadás. Bp. 1933.

116. l.

Aquila János

Megjelent: .....

Értékes középkori falfestmények kerültek elő Sopronbánfalván. A sopronbánfalvai templom késő románkori építmény a gótikus szentélye későbbi toldás A templomocska külső vakolatának eltávolításakor az építőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága megvizsgáltatta a templomot s a vakolat alatt középkori falfestmények nyomaira találtak. A vakolat eltávolítására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására, csak később kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapítható, hogy a sopronbánfalvai templom falát értékes középkorból származó falfestmények díszítik. A már eddig felszínre hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a Három királyok felvonulását ábrázolja, sőt bizonyítottnak lehet venni, hogy a templom falképei Aquila Jánostól származtak, attól a nem hétköznapi tehetségű középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is díszített, így a mártonhelyi és a velemérit is. A vakolat alatt reneszánsz ízű ornamentális festés nyomai is fellelhetők és ékítményes festés borította a csúcsíves menyezet bordáit is A sopronbánfalvai templom festményeit a Műemlékek Országos Bizottsága szakszerűen kibontatja és restauráltatja, minek folytán hazánk egy újabb becses középkori művészi emlékkel lesz gazdagabb.

Reggeli Ujság, Ujvidék
Lap: ..... Szept. 5.

Aquila Janos

erod

2

Péter I. 66. l.

Érk: 1906 FEB. 6

2 péld. felz. mell.

Bauer

Aquila Iaños

ivód

Pulmagyarch

II. 215. l.
217. l.

Tek

Európa

Kiadóhivatala

Budapest

V. Rothermere u. 12 III. 2.



Aquila János.

vód
1

Pesteiner: A
univerzeter tört.
482. l.

hogy a szerényfizetésü egyetemi tanárok miből tudják Richtzeit lapját honorálni. Még inkább tetőpontjára ért a csodálkozás, mikor egyszer Mikó Imre arcképét közölte Richtzeit. Mikó már olyan régen meghalt, hogy szobra állt Kolozsváron. Akkor mindenki azt kérdezte, hogy vajjon hogyan fizetett Richtzeitnek a szobor?

(A gavallér Montag.) Montag Manó ismert aradi földesur, akinek jelenleg Szolnok megyében van birtoka, dombegyházai, később birdáni gazdálkodása idején az év legnagyobb részét Aradon töltötte és népszerü látogatója volt az ottani Lloyd-klubnak. A mulatós és gavallér földbirtokos, mikor reggel felé eltávozott a klubból, végigjárt a Széchenyi-téren álló fiakkeresek között. Mindegyiket kikérdezte, van-e felesége és hány gyermeket nevel. A családtagok száma szerint aztán mindegyik után kiosztott öt-öt forintot. Igy ment ez egy darabig, végül azonban Montag rájött, hogy a megajándékozottak nap-nap után több gyermeket vallanak a magukénak és dühösen rájuk förmedt:

— Ejnye, a mindenteket, de gyorsan szaporodtok!

Aquila János

l.

Perállag III.

1341. l.

— SECHS TELLER, Steingut, mit figuralen Medail-

– VASE, Silber-Cloisonné, reiches Blumenmuster. Japan.

rn. — AUFSATZ, Silber, Chrysanthemen-Kelch. Japan.

ELLER, Weismetall, mit graviertem Arabeskendekor.

– VASE, Porzellan, mit buntem figuralem und Blumen-

ővel. Japán. — RÄUCHERGEFÄSS, Weissmetall, der Japan.

UCHERGEFÄSS, Weissmetall, mit geätztem Wolken-

ENKÖRBE, Silber, mit Rankendekor in Treibarbeit.

, fatalapzattal és virágos díszű ezüstfedővel. Japán. —
r, mit figuralem Dekor. Silberdeckel und Holzsockel.

tér haza, hogy a további képeken templomokat alapítson s országos tanácskozásokon gondoskodjék népéről.

zépkori régiségei, Pest, 1869. I. 96. l. — *U. az:* Hont műemlékeink hiv. oszt. *Arch. Ért.* 1885. XVII. l. — *Ipolyi Arnold:* Magyar műtört. tanulmányai. Budapest, 1873. — *U. az:* A beszterczebányai egyh. műeml. tört. és helyreállítása. Budapest, 1878. 77. l. — *U. az:* A magyar műtört. emlékek tanulmánya. A Magyar Történelmi Társulat vidéki kirándulása. Budapest, 1878. 49. l. — *Kinczes Kalendáriom.* Budapest, 1914. 372. l. (arczképpel). — *L. V.:* Vasm. Rég. Egyl. 1875. évi jelentése. 121. l. — *Magyarország és a Nagyvilág.* 1882. 122. l. — *Mihalik József:* Magyarország vidéki műkincsei. *Magyar Műkincsek.* 1901. III. 32. l. — *Nagy Géza:* Hadtört. eml. az ezredéves kiáll. *Arch. Ért.* 1897. 54—55. l. (arczképpel). — *Nyári Albert báró:* A művészek czímere. *Arch. Ért.* 1879. 361. l. — *Oesterreichische Revue.* 1867. — *Ország Világ.* 1895. 620. l. (Falfestmény a veleméri templomban.) — *Osztrák-magyar monarchia írásban és képben.* Magyarország IV. k. Budapest, 1896. 138. l. — *Pallas Lexikon.* XVII. k. 74. l. (arczképpel). — *Pasteiner Gyula:* A művészetek története a legrégibb időktől napjainkig. Budapest, 1885. 482. l. — *Pekár Gyula:* I. A magyar festőművészet albuma. —

Apáti (Abt) Sándor, szobrász és iparművész. Tanulmányait a budapesti mintarajziskolában (1890—91, 1893—96) és az iparművészeti iskolában végezte. Első jelentősebb művét: Kettős arczkép (gipsz dombormű) a Műcsarnok 1893. évi téli kiállításán állította ki. Utóbb teljesen az iparművészetre adta magát, s jelenleg mint a pécsi Zsolnay-féle gyár tervező művésze működik. Több pályadíjat s nehány kitüntetést is nyert. 1898-ban levélbélyeg terveire megkapta az első díjat, 1907-ben pedig az Iparművészeti Társulat által ipari tárgyak terveire hirdetett pályázaton szintén elismerésben részesült. Az 1900. évi párisi világkiállításon iparművészeti tárgyaival ezüst érmet, 1908-ban pedig a pécsi országos kiállítás alkalmából az iparművészeti állami ezüstérmek egyikét nyerte. A. mintázta a pécsi Zsolnay-szobor mellékalakjait.

Apponyi Sándorné grófné, szül. *Esterházy Alexandra* grófnő, műkedvelő festőnő; szül. 1856 jan. 18-án. A budapesti Műcsar-

Janisch szerint a művész 1405-ben szülőföldjén, Regedén munkálkodott.

A tótlaki templom falfestményeivel, melyeket a mult század 60-as éveiben a többivel együtt Römer Flóris fedezett fel s tulajdonított A.-nak, újabban Gróh István tanár foglalkozott behatóbban, s arra az eredményre jutott, hogy azok nem A.-tól erednek.

A művész a falfestésen kívül képtábla festéssel is foglalkozott, s egy ilyen művét a bécsi császári udvari múzeumban őrzik. Ez jobboldalt a szent Családot, balról pedig a kis szent Jánost írni tanító szent Erzsébetet ábrázolja. E képet sokáig Zeitblomnak, majd Schäuffeleinnek tulajdonították, a vas- és zalamegyei falképek felfedezése óta azonban A. művének tartják.

Albuma. A magyar festőművészet. — A Pesti Napló előfizetőinek készült kiadás. (Budapest, 1905.) 57. l. — *Alkotmány.* 1904 okt. 26. (A tótlaki katholikus templom középkori falképei.) — *Arch. Ért.* 1873. 299. l. — 1874. 13. l. — 1875. 37. l. — 1876. 119. l. — 1878. 318. l. — *Beöthy Zsolt:* A művészetek története. II. k. Középkor. Budapest, 1907. 585. l. (arczképpel). — *U. az:* A magy. irod. tört. Budapest, 1906. I. 96. l. — *Berényi László:* A hazai művészet érdekében. *Ország Világ.* 1880. 114. l. — *Bouée Ödön:* A kún és magyar viselet az utolsó Árpádok és az Anjouk alatt. *Arch. Ért.* 1887. 206. l. (képpel). — *Czobor Béla dr.:* Századok. 1878. 435. l. — *U. az:* Egy Árpádkori diptychon. *Arch. Ért.* 1896. 336. l. — *Divald Kornél:* Művészettörténeti korrajzok. Budapest, 1906. I. 207. l. — *U. az:* Magyarország középkori szárnyas oltárai. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.* 1908. 120. l. — *Éber László:* Arch. Ért. 1906. 161. l. — *Egressy Gábor:* Színházi Látcső. 1863. 172. l. — *Egyházművészeti Lap.* 1881. 97. l. (képpel). — *Engerth:* Katalog der Wiener Gal. III. 20. — *Ernst Lajos:* A magyar történeti festészet. Budapest, 1910. 12. l. — *Figyelő.* 1875. 13. sz. (A magyar festészet történetéből.) — *Gerecze Péter dr.:* A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma. Budapest, 1906. 982, 996, 998. l. — *Gróh István:* Szent László és a cserhalmi ütközet középkori képírásunkban. *Vas. Ujs.* 1910. 546. l. (képekkel). — *György Aladár:* Festészetünk az Anjouk korában. *Koszorú.* 1879. 321. l. — *Hampel József:* Arch. Ért. 1887. 118. l. (képpel). — *Henszlmann Imre dr.:* Fata Morgana. 1864. 123. l. — *U. az:* Pécsnek kö-

életéről pozitív adatok alig vannak. Amit felőle tudunk, azt az 1377—1392 között kifestett veleméri, mártonhelyi (Martyáncz) és tótlaki (Vas m.), valamint a turnicsai (Zala m.) templomok erősen megrongált falfestményei árulják el. Ezeknek összeállításáról és festési modoráról megállapítható, hogy A. alighanem Német- és Olaszországban előkelő mesterek műhelyében sajátította el művészetét. Képei határozott művészi egyéniségre vallanak s a XIV. század végén a Dunántúlon virágzott festőiskola bizonyára nemcsak megalapítóját tisztelte benne, hanem A.-ban érte el virágzásának tetőpontját is. Nem lehetetlen, hogy származására olasz, de fennmaradt művei kétségtelenül bizonyítják, hogy alkotójuk gondolkodására, sőt még ruházkodására is magyar volt. A mártonhelyi templom egyik képén önmagát is megörökítette a művész, fejére kucsmát, testére zsinóros magyar ruhát, oldalára görbe magyar kardot festvén. Az arczkép hitelességét minden kétségen felül emeli az alak mögött elhúzódó szalagra írott latin szöveg: *Omnes sti orate pme Johanne Aquila pictore.* Ez arczkép alapján állapítható meg hozzávetőleg a mester születési éve is. A bajuszos, szakálas alak egy 35—40 éves férfi képmása, s minthogy a festmény 1392-ben készült, A. születési évét 1350 tájára tehetjük. Magyaros gondolkodására mutat a magyar szentek gyakori alkalmazása a falképeken s különösen szent László legendájának általa festett képsorozata a turnicsai templomban. A. a szent László legenda művészi megteremtésével ad először nemzeti jelleget a magyar festészetnek. A Thúróczi krónikájának megfelelően epikus fejlődésben adja elő a szent király életét, melyben természetesen a kún rabló epizódja játsza a főszerepet. A kún a leánynyal menekül, szent László rajta üt az erdőben, megvív vele, a leány bevágja a rabló inát s mire a király legyőzi, ugyancsak ő sújt nyakára a bárddal. Jön aztán a nagy csata a kúnokkal, melyből a szent király az ország nagy örömére győztesen

az építésre alkalmas kőanyagot elhurcolta saját egyszerű földművesházának a felépítésére. A török gyakran épített is, éspedig olyan épületeket, amelyek vallásának gyakorlásához szükségesek voltak vagy amelyeket életmódja követelt meg. Igy maradtak fenn s ma műemlékeknek tekinthetők a bácsi török fürdő romjai, vagy a Zentán állott hat török mecset egyike, mely most gör. kel. templomul szolgál. Valószínüleg török mecset volt a zombori kerek alaprajzú katolikus templom is. (A szomszédos Baranyában, Pécsett csak nemrégiben kerültek elő a Belvárosi plébániatemplom, egykor török mecset, csodálatosan gazdag keleti faragványai és diszítései.)

A török kiűzése után a Délvidéken csak lassan indult meg az élet. A friss településeken a magasabb művészeteknek nem sok szerep jutott. A pillanatnyi egyházi igényeket szabványos s nem magas művészi kvalitásokat felmutató barok templomok elégítették ki. Az újonnan adományozott birtokok urai jórészt bécsi palotáikban éltek, a gazdag Bácskának csak a jövedelmét élvezték. A városi élet és az új építkezések megindulását a Délvidéken megszervezett katonai határőrvidék nehezítette meg. Csak elvétve épített egy-egy főúr vagy kisbb nemes vidéki kastélyokat a XVIII. században. Ezek közül legérdekesebb a magyarság ügye iránt mindig fogékony Savoiai Jenő hercegnek eddig eléggé nem méltatott béllyei kastélya (Baranya m.). Ekkoriban J. L. Hillebrandt és Fischer von Erlach építészeti stílusán keresztül ismét az olasz szellem kerül hozzánk a bécsi udvari barok átfogalmazásában. Ujfutakon Hadik András gróf, a bukovinai székelyek nagy pártfogója építtet 1777-ben kastélyt, amelynél már a Pest-Buda környékén kialakult magyarországi barok stílussal találkozunk. Szerényebb XVIII. századi barok kastély áll Regőcén is. A ~~GIK.~~ – XIX. század elején általánossá vált neoklasszikus stílusban épülnek Katymár és Kölpény kuriái, a dunacsébi Bezerédy-kuria, vagy az 1814-ben Hercegszántón épült báró Rédl-kuria.

A Délvidék városaiban igazán csak a mult század második felében indult meg a városi fejlődés. Éppen ezért az akkor keletkezett építmények, legyenek ezek művészi kiképzés, vagy kvalitás szempontjából jelentős alkotások (a szabadkai új városháza, az újvidéki neogotikus plébánia-templom, stb.) a mi időnkben még nem tekinthetők szorosan vett történeti műemlékeknek. A mult századvégi stilusok és neo-irányzatok mellett a Délvidék városaiban még a késő-barok (Szabadka: régi városháza, Mária Terézia-templom; Ujvidék: gör. kel. templom,

Pábinkás László: A Délvidék visszatért műemlékei – Bp. 1941.

stb.) és a neoklasszicizmus, az ú. n. palatinus stílus található meg. Ezek az emlékek viszont bármely hangulatos városképet is szolgáltatnak, a maguk szerény művészi külsejével a Délvidék magasan ragyogó történeti multját azonban csak kevéssé érzékeltetik s egyáltalában nem pótolják az Árpádok, az Anjouk vagy Mátyás király idejében létezett művészeti és történeti emlékeknek nemes patináját. A Délvidéket minden magyar előtt igazán naggyá és magyarrá a mohácsi vész előtt létezett műalkotások és műkincsek emléke teszi. Az e korból származó műemlékek, a fennmaradt néhány töredék nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a Délvidék régi kulturájára és művészetére, dicsőséges történetére a visszatérés alkalmából büszkén és boldogan emlékezünk.

II.

A bácska-baranyai délvidék történeténél és művészi emlékeinél nem kevésbbé jelentős a Mura-vidék politikai és művészeti története. Az épségben megmaradt műemlékek számából pedig már az első pillanatban megállapíthatjuk, hogy ezen a vidéken a török hódoltság nem tarolt le mindent. A fennmaradt emlékek azonban szerényebbek, provinciálisabbak, mint a Bácskában elpusztult emlékek. Ezen a vidéken, Zala- és Vasmegyék déli, délnyugati végződéseiben, a Mura mindkét oldalán nem emelkedtek hatalmas királyi várak, az Árpádok nem helyeztek erre a vidékre érseki székhelyet és királyaink később sem létesítettek itt nagyszámban monostorokat és prépostságot. A fennmaradt töredékek azonban azt mutatják, hogy a korai Árpádkorban itt is megindult az egyetemes magyar egyházi élet és ezzel kapcsolatban a művészi tevékenység is.

A román stílus emlékeit őrzik a bottyányfalvi és domokosfai kápolnák egyes részletei (mindkettő Vas m.). Ez utóbbi félköríves déli kapuján a bimbós és állatalakos oszlopfejezetek mellett, a kapu ívmezejében Isten báránya jelenik meg igen rongált, bemeszelt ábrázolásban, amelyhez az eredeti mintaképet a szomszédos Ják hasonló elhelyezésű ívmezeje szolgáltathatta. Románkori alapokra vezethető vissza a Tótlakon lévő kis kerek kápolna is, amely minden valószínűség szerint temetőkápolna, csontház (ossarium) volt *(3. kép)*. Benne találjuk a visszatért Mura-vidék egyik legszebb középkori falképsorozatát, amely Krisztus életéből vett jeleneteket ábrázol. Mesterük, Aquila János a XIV. század végén dolgozott ezen a

vidéken és a szintén visszakerült Bántornya (Zala m.) és Mártonhely (Vas m.) falképeit készítette. A magyar középkor egyik legjelentősebb, névszerint is ismert mestere, aki Márton-

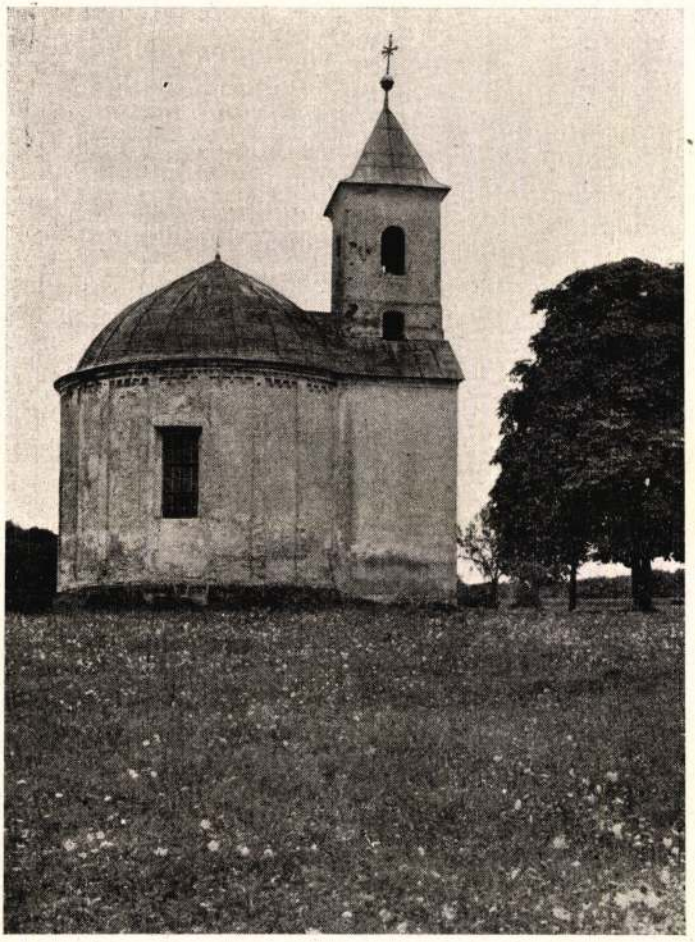

3. kép. Árpádkori kerek templom Tótlakon.

helyen önarcképét is megfestette (1392), amint magyaros viseletben imádkozik.

Aquila János Bántornyán a legkedveltebb magyar szent-

nek, a lovagkor ideáljának, Szent Lászlónak élettörténetét festette meg kedves, naiv elbeszélő stílusban, saját korának gótikus és sokszínű öltözeteiben. Ábrázolja Szent László



4. kép. Mártonhely, a kat. templom gótikus szentélye, XV. sz.-i falfestményekkel és gótikus szentségfülkével.

királlyá választását, a nagyváradi székesegyház építését, a cserhalmi ütközetet, Szent László sírjánál történt csodákat, de érdeklődését legjobban a kunok elleni harc, a magyar lány

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Összetartás
Megjelent: szept. 28.

SOPRONFALVÁN

az árpádkorabeli leletek nyomában

Sopronbánfalva község Soprontól nyugatra, mintegy három kilométerre fekszik — ott, ahol a Sopronihegység északi pereme ereszkedik le a sikságra és a Ráb patak nyugatkelet irányu völgye kiszélesedve éppen véget ér. Ez az alig négyezer lelket számláló község rövid idő alatt régészeti szempontból az országos érdeklődés középpontjába került. A gróf Teleki Pál Tudományos Intézet és a Magyar Nemzeti Muzeum szerves kutatómunkával még a mult év végén bebizonyitotta, hogy ez a hely már Árpádházi királyaink idejében is magyarlakta település volt. A sopronbánfalvai ásatási munkálatok során tavaly 15 árpádkori magyar sir került feltárásra. Az előkerült siroknak nagy jelentőségét az adja meg, hogy Sopron vármegye tetetén ezek az első hitelesen feltárt árpádkori sirleletek.

Műemlékek, melyet raktárnak használtak

Az ásatási munkálatok alkalmával előkerült sirok a rendkivül elhanyagolt állapotban lévő, gótikus külsejü Mária Magdolna kápolnára hivták fel a hivatalosan kiküldött dr. Botytyán Árpád régész figyelmét. Dr. Bottyán ebben az évben, ujabb árpádkori sirok feltárásával egyidejüleg meginditotta a kápolna mentési munkálatait, melyek azóta értékes eredményekre vezettek.

Megállapitás szerint a kápolna minden kétséget kizáróan a XI—XII. században épült. Azonban hosszu évek óta már csak raktárnak használták és annyira elhanyagolták, hogy az összeomlással fenyegetett. Pedig sok évszázados magyar kulturát őrizték a megroggyant falak.

Sopronbánfalva lakói most kiváncsi érdeklődéssel figyelik a kicsi templom körüli munkálatokat. Az égbeszökő, hosszu létrákon, állványokon dolgozó ügyes munkások óvatosan szedik le a rozzant vakolatot. Ennek eltávolitása után lassankint kibontakozik a kápolna épitési szerkezete. A kápolnának ugynevezett quader-kövekből lévő első része ősi, románstilusu, árpádkori épitmény, melynek aztán két-három századdal később kibővitették a szentélyét, — és azzal, hogy a bejárati részéhez egy gótikus tornyot épitettek, a kápolnát gótikus stilusuvá alakitották át.

Aquila János középkori festőművész freskói

A belső falak meszelési rétegeinek letisztitása után ujabb árpádkori meglepetésről beszélhetünk. A kápolna falain és a szentély vékony vakolat rétege alatt eredeti freskórészletekre bukkantak, melyek a kultuszminisztériumi szakértő becslése szerint Aquila Jánostól, a nagynevü középkori festőmüvésztől származnak. Aquila János több magyarországi templomot is diszitett, igy a mártonhegyit és az elemérit is.

Az eddig magárahagyott kápolna megbolygatott csendjéből kilépve elindulunk a kápolnához tartozó kertecske keritése felé. Ezen tul, nyugati irányba, egészen a mai temetőig hosszu, keskeny, frissenásott árkok vezetnek. Sőt, ezek a kutatóárkok a temető melletti házacskák közé is mélyen belefutnak.

Nincs az ásóknak sok dolguk, mert már 40—50 centiméternyire az agyagos föld alól évszázados csontok látnak napvilágot. Mellettük bronz ékszerek és emléktárgyak hevernek. Dokumentumok.

Az egyik leggazdagabb leletet egy fiatal, huszévkörüli nő sirjában találták. Nyakában bronz karpereccel temették el annak idején. Koponyája mellett balról talált két hajkarika arról beszél, hogy a fiatal nő haját jobbról-balra fésülve hordta. Karpereceket és vastag gyürüt viselt, mely utóbbiban rajzok láthatók, hagyaros motivumokkal. A régészeti és az antropológiai feltevés szerint igen gazdag és előkelő árpádházi nő sirját tárták fel ezzel.

E sir körül szorosan egymás mellett még kilenc, de már kevésbé értékes leletre akadtak. A kutatóárok megfelelő kiszélesitése után feltárták ezeket a sirokat is. A tavalyiakhoz hasonlóan ezek a csontvázak is az ősi magyar temetkezési szokásnak megfelelő tájolásban, fejjel nyugatra — hanyatt, tehát arccal kelet felé nézve feküdtek.

A koponyák a keletbalti és a turanid fajtához tartozik

A mérések eredményei azt mutatják, hogy az antropológiailag megmérhető csontvázak testmagassága igen szük határok között ingadozva, a férfiaknál általában 160—165 cm, a nőknél pedig 150—155 cm között mozog. A koponyák általában középhosszuak, az arcrészek alacsonyak és laposak. Az orrhát rövid. A koponyák végső elemzésben a keletbalti és a turanid fajtához tartoznak. A sopronbánfalvai árpádkori temető csontvázlelet anyaga a magyarság ősi fajösszetételét tükrözi vissza. Az az érzésünk, hogy a bánfalvai ásatások még sok árpádkorabeli titkot fognak felszinre hozni, mely mind az ezeréves magyar mult hirdetője lesz — országunk nyugati gyepüjén.

A kiváncsi kis falusi gyerekek óvatos távolságból nézegetik a tudományos felvételezésre kiemelt sárga csontokat — és szellemekről suttognak. Az ásatási munkálatok emberei pedig különös tisztelettel rakosgatják egymáshoz az összetartozó részeket. A csontok között talált hajkarikák, perecek és gyürük valamikor ősanyáink szépségét emelték. Ezekkel diszitették magukat, hogy ősapáinknak minél jobban tessenek.

Tamás Tihamér.

Lángelmék

A nagy emberek ke
ben lépnek első lépésük
a pályára, amelyre fel
talmak irányítják. Hos
velygés, nyugtalan bol
sorsuk, míg kiköthetne
hivatásuk szigetén. Pol
lyájuk azonban gyakran
rad hivatásuk betöltése
hogy kenyértalajt ké
talpuk alatt. Így az is
tűnik, hogy a „lángelm
egyszerű kishivatalnok
lentéktelen komédiásn
gyakat mondó kal
vagy éppen ügyes vi
ismerik kortársai. Csak a „láng-
elme" halála után ébbennek rá,
hogy polgári pályája tulajdon-
képen álarcszerű mellékfoglal-
kozása volt. Egy emberöltő sem
telik el, a zseniális író, festő,
szobrász halhatatlanságba örökí-
tett művei ejtik csodálatba a vi-
lágot. Alakjuk pedig ércbe önt-
ve, vagy márványba faragva
hirdeti örök nagyságukat. A
lángelmék bármilyen közéleti
szereplést vállalnak életükben,
legyen az a legmagasabb és leg-
fontosabb is, — szabad alkotá-
suk értékével szemben mindig
mellékfoglalkozás marad. Még
Goethénél is így volt. A nagy
költőkirály kora ifjúságától fog-
va működhetett volna az iroda-
lom területén, mégis, — miután
ledoktorált, — bírósági tisztvise-
lő lett, majd 1775-ben követségi
tanácsos Weimarban, ahonnan
már csak egy lépcsőfok volt
számára a legmagasabb méltó-
ság, — a miniszterelnöki szék.

Molier, mint a francia vígjá-
tékírás klasszikus mestere, szí-
nész pályára lép. Atyja, a kirá-
lyi kárpitos mester elvégeztetni
vele ugyan a jogi licenciátust,
de a romantikus lelkületű ifjú
egy színésznő kedvéért nyakába
veszi a vidéki színészvándorlás-
sok megpróbáltatásait. Nemcsak
játszik, de később igazgatója a
társulatnak és darabokkal is el-
látja. Darabjai Párisban is tet-
szenek és megnyílik előtte a
színpadi szerzők dicsőségútja.
Mégsem lép véglegesen írói pá-
lyára. Tragikus halála is a szín-
padon éri.

A mellékfoglalkozások sora-
zata egyben romantikus és ta-
pasztalatszerzés a lángelmék
számára. London Jack amerikai
író is a legkalandosabb pályán
jutott el a hírnévig. Volt halász,
tengerész, szocialista prédikátor
és aranyásó-kalandor. Petrarca
olasz költő azonban fejedelmi
udvarok vendégeként élt, mint
királyok és fejedelmek, udvar-
hölgyek és hercegasszonyok ked-
velt énekese.

Tolsztoj katonatiszt volt.
Burnszt Róbert skót nemzeti
költő pedig egyszerű földműves le-
gény, akinek korán megégette
szárnyait a dicsőség és hivatal-
noki állást kellett vállalnia, hogy
megélhessen.

Claude Farrére tengerész volt.

fékezhetetlenebb egyéniség. Ma-
veivel dicsőséget hagyott hátra,
emberemlékével azonban szé-
gyent kiáltott önmagára. Hánytor-
vetett életű, dologkerülő csavar-
gó volt, aki nem sokat teketóri-
ázott, ha lopásra kényszerítette
a sorsa. El is ítélték gyilkos-
ságért. Az irodalomtörténet, és
az emberiség kiheverte, talán
meg is bocsájtotta a nagy köl-
tőnek, aki az élet szentségét
és romlottságát mesteri egy-
szerűséggel szedte halhatatlan
szövegbe.

*

A magyar lángelmék gazdag
táborában is rengeteg mellék-
foglalkozást űző világhírességgel
találkozunk. Kezdjük mind-
járt az elején. Bessenyei György
Mária Terézia testőrgárdistája,
de megindítja a francia, mégis
új hangú magyar irodalom la-
vináját. Mária Terézia később a
császári könyvtár tisztviselőjévé
nevezi ki és évi díjat ad az
„irodalmárkodó" nemesnek. . .
Csokonai Vitéz Mihály élete, pá-
lyája és jelentősége azonban
sokkal lüktetőbb. Református
papnak indul, de nyugtalan vére
vándorútra ösztönzi. Pozsonyban
poétikai hetilapot indít. Komá-
romban, mint vándorköltő bo-
lyong. Nagynehezen tanári állást
vállal Csurgón, de rájön, hogy
az a pálya sem neki való. Állan-
dóan keresi a mecénást, aki
majd a hóna alá nyúl, de hasz-
talan. — Azért nem sikerült
„hivatásos" költővé lennie, mert
nagyon akarta.

Tompa Mihály, a híres virág-
költő élete végéig jámbor kis
falucskák lelkipásztora marad.
Berzsenyi Dániel klasszikus ódá-
it asztalfiókja számára írja.
Élete abban morzsolódik fel,
hogy vidéki jószágán jobbágya
ival bajlódik.

Katona József mindvégig
Kecskemét város ügyésze.

Vörösmarthy Mihály a Perczel
fiúk nevelője, csak érett férfi-
korában lép irodalmi pályára,
de ott vezéregyéniség.

Eötvös József megyei szolgá-
latban, később állami hivatal-
ban dolgozik.

Petőfi is azt hitte, hogy nagy-
szerű színész válik belőle.

Arany János is megpróbálja
a színészéletet, de a szalontaiak
nem hagyják . . .

Wagy Géza:

HADTÖRTÉNELMI EMLÉKEK AZ EZREDÉVES KIÁLLITÁSON.*

Arch. Ért. 1897. 53, 54, 55. l.

(MÁSODIK KÖZLEMÉNY.**)

Az a közel két századig tartó dicső korszak, mely az Anjoukkal kezdődött s a Hunyadiakkal végződött, a typikus magyar fegyverzet szempontjából a legszegényebbnek mondható. Sem előtte, sem utána soha annyira nem honosodtak meg hazánkban a nyugoti népeknél divatozó fegyverformák, mint akkor s ezt a jelenséget a kiállításon bemutatott hadtörténelmi emlékek is híven feltüntették, melyek közt csak a XV. század második feléből származott fegyvereknél lehetett észrevenni, hogy kezdenek kiválni a nyugoti ízlés köréből s alkalmazkodni azokhoz az elhalaványult, bár a kisebb nemességnél bizonyára soha ki nem veszett hagyományokhoz, melyeket a magyarság a hadviselésre nézve magával hozott s a mely hagyományok, bárminő fegyver volt is a magyar ember kezében, a viaskodás módjával szorosan összeforrtak. E harczmódnak a könnyű fegyverzet felelt meg, csakhogy az, a ki a XIV—XV. században nálunk így fegyverkezett, másminőt nem is tudott szerezni, ez a fegyverzet egyúttal silány is volt s a falusi kovácsok durva

* Magyar Hadtörténelmi Emlékek az ezredéves országos kiállításon. A hadtörténelmi csoportbizottság megbízásából szerkesztette dr. Szendrei János előadó. Kiadja a kereskedelemügyi m. kir. minister, mint az ezredéves kiállítás bizottságának elnöke. Budapest, 1896. 8. r.

** Az első közleményt l. 1896. 4. füz. 344. l.

Kár, hogy a kiállításon még annyi XV. századbeli szablyát sem találtunk, mint a mennyinek a bemutatása lehetséges lett volna. Nem láttuk ott pl. sem a nagykállói, sem a két székesfejérvári, sem a két soproni szablyát, pedig a magyar fegyverzet fejlődéséhez mindegyik tanulságos adalékul szolgált volna s bemutatásuk annál kívánatosabb lett volna, mert a n. múzeum régiségtárában is csupán két ilynemű szablya van.

Ezeken a szablyákon már erősen meglátszik a nyugoti kardformák befolyása, különösen a markolaton, melynek egész szabása megegyez a XIV—XV. századbeli kardmarkolatok idomával; egyenes és hosszú, mint ez, végén — bár nem mindig — gombbal van ellátva s keresztvasa is alkalmazkodik a nyugoti divathoz.

A mennyire a XIV. századbeli szablyák jellemző sajátságait a pontosaknak épen nem mondható képek után egybevethetjük a XV. századbeliekkel, a főkülönbséget mindenekelőtt abban találjuk, hogy amazok jóval rövidebbek voltak az utóbbiaknál; a Képes Krónikában ábrázolt szablyák, a testhez viszonyítva nagyságukat, valami 50—60 cmnyi hosszaságnak felelnek meg s körülbelül ekkorának vagy talán még rövidebbnek vehető fel Aquila János szablyája is (1. sz. ábra) a veleméri templomban levő 1377-ben készített arczképén.* Ez a rövid forma fenmaradt a XV. század derekáig. Ilyennek találjuk az 1420—1450 közti székelyföldi falfestményeken ábrázolt szablyákat;** ilyent tüntet föl a bécsi egyetem 1453-ban kezdett magyar anyakönyve (Liber Nationis Hungaricæ) egyik kezdőbetűjének miniatureje, mely szent László és a leányrabló kun

* Rómer Fl. Régi falképek (Magyar Rég. Eml. III. 1.) II. tábla. (V. ö. Arch. Ért. 1887. VII. 204.)

** Arch. Ért. 1885. V. 215.



1. ÁBRA. AQUILA JÁNOS KÉPE (1377) A VELEMÉRI TEMPLOMBAN.

viaskodását ábrázolja;[1] ilyen rövid szablyával van ellátva a bécsi udvari gyűjtemény 1460—65 körül készült kártyáin a magyar udvarmester[2] s aztán a hg. Batthyány Ödön körmendi várkastélyában őrzött és szintén a XV. század közepe tájára tehető elefántcsont nyereg egyik alakja.[3] A kiállításon is láttunk egy ilyen rövidebb fajta szablyát (517. sz.) gr. Wilczek János gyűjteményéből,[4] mely egészben véve 65 cm. hosszú, ebből a penge 54 cm.; kora a XV. század első felébe tehető s egész idoma, valamint egyes részeinek aránya szerint legjobban megfelel a mohorai Vidffy-család 1418-iki címeres levelében ábrázolt szablyának (2. sz. ábra);[5] erre az időpontra vall különben a kiszélesedő penge (4 cm.) is, a mi jóval nagyobbnak tűnik föl annál a szélességnél, mint a minőnek a XIV. századbeli vagy a székelyföldi képek szablyái látszanak; abban is eltér a Wilczek-féle szablya emezektől, hogy egyenletesen görbül, holott az utóbbiaknál a penge nagy része, körülbelül kétharmada vagy háromnegyede egyenesen megy lefelé s csak a végén görbül meg hirtelen kanyarodással; ettől eltekintve azonban a pengevég közelebb áll az utóbbiakhoz, mint a XV. század szablyáihoz, a mennyiben harántosan le van szegve, a mihez hasonló eljárás a Képes Krónika szablyáin is észlelhető, melyeknél világosan megállapítható a festő azon törekvése, hogy nem akarta hegyeseknek ábrázolni; a harántosan elvágott pengevég mellett azonban még nincs meg a kiugró pengehát, a mi a XV. század derekán már feltűnik s ettőlfogva egész a XVI. század végéig folyton jellemző sajátsága marad a szablyáknak; a mi a föntebbi szablya egyenes keresztvasának hosszaságát (15 cm.) illeti, olyanforma lehet, mint a milyenre a Képes Krónika szablyáinál következtethetünk az egyes részek közti arányból (Attila szablyájának markolata két kézre való), (lásd 3. sz. ábrát); gombja nincs s e tekintetben úgy, mint a markolat egész szabásánál fogva szorosan csatlakozik a szintén gr. Wilczek János gyűjteményéből 557. sz. a. kiállított másik szablyához, a mely azonban majdnem kétszer akkora, mint amaz,



2. ÁBRA. MOHORAI VIDFFY-CSALÁD CÍMERE (1418).



3. ÁBRA. ATTILA KÉTKEZES MARKOLATU SZABLYÁVAL.

1 Magyar Könyvszemle. 1892/93. I.
2 Jahrbuch d. Kunsthist. Samml. Bécs. 1883. I. 109.
3 Szendrei id. m. 256. l.
4 Szendrei id. m. rajza 162. l. Sajtóhibából 512. számúnak mondva.
5 Turul. 1885. 2. l. (V. ö. Arch. Ért. 1891. 397. lap. 1. ábra.)

egész hossza ugyanis 108.$_3$ cm., melyből a pengére 91 cm. esik s feltünteti a XV. század második felében készült szablyák rendes hosszaságát.

Idomát tekintve az utóbb említett szablya a bécsi udvari gyűjteményben levő s az Arch. Értesítő 1894. évi októberi füzetében már bemutatott Skanderbég-féle szablyának a mása a markolatvég leszámításával, mely amannál egyenesen van leszelve, ellenben a Skanderbég-féle kard madárfejre emlékeztető kis kampófélében végződik. Egyenes keresztvasa a XV. századbeli kardokéhoz hasonlóan nagyon megnyúlt, 21 $^1/_2$ cm. hosszú, a penge azonban keskenyebb (3·5 cm.), mint a másik Wilczek-féle szablyáé; vége felé egyenletesen keskenyedik s hegybe megy át. Ezt a gombnélküli s hegyes pengéjű szablyatypust a székelyföldi falfestmények is feltüntetik.

A markolat és keresztvas idomát tekintve, egy más változatot képez a veleméri Aquila-kép s aztán a székelyföldi falfestmények közt a fülei szent László szablyája. A markolat mindegyiknél félhold-, illetőleg az Árpádkori kardok egyik csoportjához hasonlóan (V. ö. Arch Ért. 1896. 361. lap, 2. ábra), a mint az Aquila-féle képen pontosabban látszik, csónakidomú gombban végződik, a keresztvas pedig lefelé hajlik, mint a XIV. század második felében s a XV. század elején a nyugoti kardoknál is többször tapasztalhatni. Épen ellenkezőleg, fölfelé van hajlítva a bécsi egyetem anyakönyvében ábrázolt szablya keresztvasa, a mely különben is úgy a markolatgomb, mint a penge alakjánál fogva eltér a föntebbiektől.

A mi a markolatgombok idomát illeti, az teljesen megfelel az időnkint változó nyugoti markolatgomboknak. A képeken rendesen korongot látunk; a XIV. századbeli kardokon s a következő században ez részint egyszerű síma korong, részint pedig a korong mindkét oldalán csonka kúphoz hasonló kidudorodással van ellátva. Ez a kidudorodás a Képes Krónikában Attila szablyáján (3. ábra) is jelezve van; a kiállításon bemutatott nyugoti kardok közül hasoló markolatgombbal volt ellátva az 551., 552. és 560. számú; ugyanilyenek a múzeumi kardok közt azok, melyeket, mint valószinűen magyarországi gyártmányokat az Arch. Ért. 1894. évfolyamában (319. l.) közöltünk. A fenmaradt szablyák közt hasonló markolatgombja van az egyik múzeumi s a Tabajdon lelt székesfejérvári szablyának.

A Mátrában talált másik múzeumi, úgyszintén a soproni szablya gombja szögeinél eltompult lapos négyszöget képez, melynek közepe kerek domborulattal van ellátva, mint a kiállítási 156., 555. és 567. számú egyenes kardoknál. A keresztvas úgy a két múzeumi, mint a székesfejérvári, nagykállói és egy másik, nagyon megrongált soproni szablyánál lefektetett S idomú, a mi a XV. század dereka tájától kezdve Olaszországban készített kardokat jellemzi; a Mátrában lelt múzeumi

példánynál a keresztvas két ága kiszélesedik s rovatékos lemezt képez. Hasonló keresztvasa van az Arch. Ért. 1894. évi 321. lapján közölt, valamint a föntebb említett kiállítási, úgy szintén az ide mellékelt 1—5. számú öt múzeumi kardnak, melyek közül a 4. számút találták a Balatonban, 1864. Mérey Károly ajándéka; az 5. számút találták Péczel mellett a Locsodi pusztán; a 6. számút találták Puszta-Ujfalun Szabolcs m., «Leányok táncza» nevű halomban, 1880. gr. Forgách László ajándéka; a 7. számú, a negyvenes években került a múzeumba; a 8. számút 1861-ben ajándékozta Ihász Márton. Az első soproni szablya keresztvasa egyenes, de nem pálczaszerű, hanem a két ág lemezzé laposodik ki, mely legszélesebb a közepe táján s a vége félköralakba megy át, úgy hogy mindegyik ág nagyon megnyúlt tojásdad idomhoz hasonlítható. E fajta keresztvas vehető ki a bécsi udvari gyűjteményben levő s föntebb már említett egyik kártya szablyáján is; hasonlók a XV. század közepe tájáról eredő nyugoti kardokon is gyakran előfordulnak. A mi egyéb sajátságaikat illeti, valamennyi itt felhozott XV. századbeli szablyát jellemzi a kiugró pengehát.

Mint a magyar nemzeti múzeum fegyvergyűjteményében, úgy a kiállításon is a szablyáknál hasonlíthatatlanul gazdagabb volt a XIV—XV. századbeli nyugoti kardformák sorozata. Nem volt módomban, hogy ez utóbbiakat különösen a rajtuk levő bélyegek megállapítása végett darabról-darabra átvizsgálhattam volna, csak azokra szorítkozhatom, melyek Szendrei művében vannak közölve. Sajnos, hogy ezek nem felelnek meg azon várakozásnak, a mit a magyarországi fegyvergyártás szempontjából fűztünk hozzájuk, a miről persze Szendrei nem tehet, mert ő is csak olyan mesterbélyegeket adhatott, a minőket talált. Úgy látszik, e tekintetben a legtöbb anyag a M. N. Múzeum fegyvergyűjteményében található, honnan az Arch. Ért. 1894. évi októberi füzetében (319. l.) öt olyan XIV. századbeli kardot mutattam be, melyek minden valószinűség szerint magyarországi készítményeknek tekinthetők; ezek közül egyiknek a pengéjén a négy pólyás magyar czímer van bélyegnek alkalmazva, a mihez most kiegészítésül azt jegyzem, hogy Nagy Lajos király adományából Kassa város a XIV. század derekától kezdve ugyanezt használta czímernek az Anjou-liliommal együtt; egy másik kardon a penge egyik felén egy pólyás, másik felén kettős kereszttel ellátott czímerpaizsot találunk, ha amabban az Aba nemzetség nádori ágának czímere sejthető, emebben a lőcsei gyártmányok bélyege ismerhető fel.

A bemutatott bélyegek közt kétségkívül legfontosabb a 796. sz. a. kiállított brassói pallosé, mely a markolatgomb két oldalára beütött háromágú korona körvonalaiból áll s így nyilván Brassó város czímerének felel meg. Maga a pallos nyolczoldalú egyenes keresztvasával, kerülékidomú lapos és két oldalán kiülő négyszögű csúcsokkal ellátott

markolatgombjával, hat vércsatornájú pengéjével a XV. század második felének emlékei közé tartozik.

Elég fontosnak látszik a 432. sz. a. székvárosi pallos bélyege is, mely Szendrei magyarázata szerint pallosmarkolata alatt első száránál kissé kopott minuskula **n** betűből áll. A penge hármas vércsatornája arra mutat, hogy a pallos a XV. század végénél nem tehető korábbra; ugyanezen időtájban a svájczi kardokon gyakran található egy hasonló bélyeg: ⊀ t. i. körszeleten álló vastag karú kereszt s nekem úgy tetszik, hogy a széki pallos bélyege ennek felel meg, esetleg az utánzata. Lehetséges, sőt valószinű, hogy a magyarországi kardgyártók is alkalmazták e bélyeget a XV. század vége felé s a XVI. század elején; erre mutat az a körülmény, hogy egy a XVI. század első feléből eredő múzeumi szablyán is előfordul XVI. századbeli szablyáinknak egy nagyon gyakori bélyegével, a végein pontokkal ellátott körszelettel együtt; ugyancsak körszeleten álló kettős kereszttévé változtatva megtaláljuk a 692. sz. a. kiállított nagyszebeni s a 753-ik számú bécsvárosi 1573-iki palloson, továbbá a M. N. Múzeumnak egy a Kuppelmayr-féle gyűjteményből megszerzett szablyáján; ezekhez járul a hg. Batthyány Ödön körmendi kastélyából

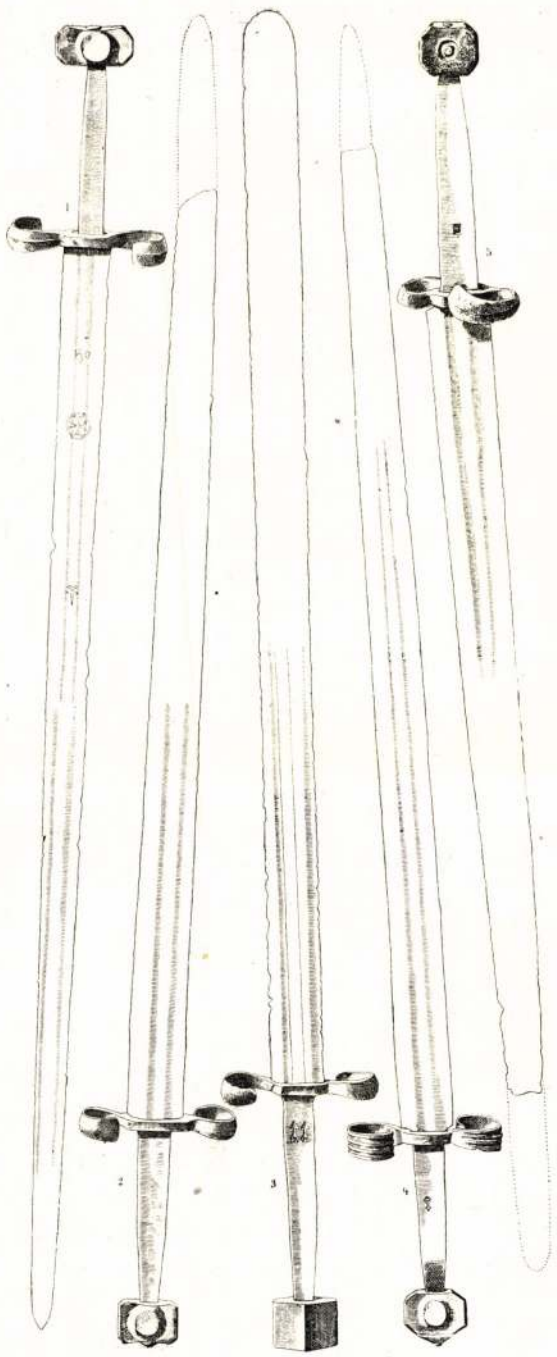

4—8. ÁBRA.
XV. SZÁZADI KARDOK A M. N. MÚZEUMBAN. 1/7 n.

3475. sz. a. kiállított karabély, melynek bélyege paizsban szabadon álló s ágaival kissé fölfelé kanyarodó kettős kereszt, e fölött szívpaizsban két keresztbe tett kulcs, a mi egy 1500—1540 körüli s a Dunában lelt múzeumi szablyán is — csakhogy paizs nélkül — előfordul. Mindezek annyit mindenesetre bizonyítanak, hogy ez a bélyeg különféle magyarországi fegyvereken hazánk különböző területén feltalálható.

Egy másik a mi szempontunkból szintén érdekesebbnek látszó bélyeg az 560. sz. a. kiállított s a XIV. század végére, vagy a XV. sz. elejére tehető kardon fordul elő (gr. Wilczek János tul.), mely sárgarézből beverve a penge egyik oldalán dárda ellen rohanó két farkasból, másik oldalán ugyanezen jegy fölött hat küllővel ellátott kerékből áll. A kardmarkolat idoma Harczias Fridrik szász választó-fejedelem kardjával hasonlítható össze (Arch. Ért. 1894. 317. l.), melynek a tekintetben is megfelel, hogy a markolatgomb két oldala ennél is ezüstből bevert czímerpaizszsal van ellátva, egyikben ágaskodó oroszlánnal, másikban sassal. Hogy ez Zsigmond czímere volna, nem merném állítani, az oroszlánban ép olyan bajos volna fölismerni a kettős farkú cseh oroszlánt, mint a zömök, vaskos sasban a karcsú tagozatú német birodalmi sast. De ez talán kevésbbé ügyes vagy a heraldikában nem valami jártas készítőjének is tulajdonítható. A mi a bélyeget illeti, azt csak a leírásból ismerem, rajzát nem adja Szendrei, pedig a farkasjegy idoma korok és helyek szerint nagyon különböző volt. Nem tudom tehát megállapítani, mennyiben hasonlítható Harczias Fridrik kardjának farkasjegyéhez; annyi bizonyos, hogy ez is kitátott szájjal dárdába rohanó farkasból áll. Kissé módosított, de hasonló bélyeget találunk a hg. Batthyány Ödön körmendi fegyvereiből 535. sz. a. kiállított XVI. századbeli Landsknecht-palloson, melynek készítési helye is megállapítható volna a felfordított helyzetben alkalmazott farkas hátulján kezdődő s feje előtt végződő MA+L — LANT (Mailand) föliratból, ha épen ez a névalak nem mutatná, hogy német munka. Ugyanez a farkasalak látható a gráczi szertár tulajdonát képező 2643. számú szablyán szintén megfordított L—K betűkkel s paizsba foglalt birodalmi almával, mely utóbbi Boeheim szerint 1500 körüli olasz fegyvereken szokott bélyegként előfordulni. A hat-küllős kerék egy másfajta kezdetleges farkasjegygyel s a két keresztbe tett kulcscsal együtt a már említett 1500—1540 körüli múzeumi szablyán található fel.

A többi bélyeg közt egyet sem találtam olyat, mely magyar szempontból tüzetesebb ismertetést tenne szükségessé. Külföldi bélyegek; így a 458-ik számú, gr. Wilczek-féle kardé, a háromágú szigony és Neptun-villa, valószinűleg velenczei, úgyszintén az 535-ik számú pallosé (hg. Batthyány Ödön) is, mely elkopott oroszlánból s az 548-ik számúé (gr. Wilczek János), mely az oroszlánon kívül négypontú paizsból s e

fölött kétpontú koronából áll; az 571. sz. a. kiállított kardon (gr. Wilczek János) pedig a passaui farkas van beütve három ferde // vonással, Z alakú jegygyel, ismét három ferde vonással s ? kérdőjel formával együtt. A kiállított XIV—XV. századbeli kardok különben is jelentékeny számmal gr. Wilczek János gyűjteményéből valók s mint ilyenek, nem abból a szempontból veendők figyelembe, a milyenből a városaink, vagy régi főúri családaink birtokában fenmaradt, vagy hazai területen lelt fegyereket tekintjük; ezek, bárhol készültek is, a régi magyarságnál voltak használatban, amazoknak tetemes részéről aligha lehet ezt állítani.

Nagy Géza.

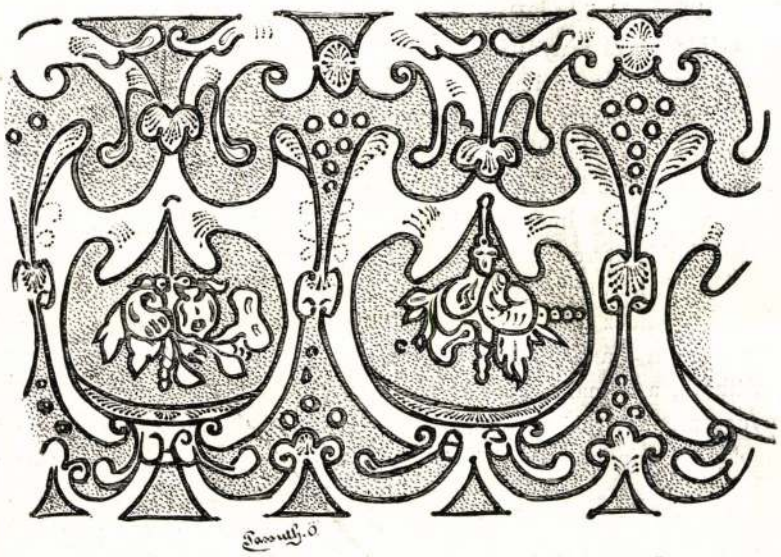

DISZÍTMÉNY EGY XVII. SZÁZADI EZÜSTPOHÁRON A N. MUZEUMBAN.

(Lsd. 84. l.)

LEVELEZÉS.

I. MIHALIK SÁNDOR A RESICZAI ŐSKORI TELEPRŐL. Román-Resicza krassó-szörénymegyei községtől délre, mintegy 800 m. távolságban egy szűk völgy: a dománi völgy húzódik, melyben az út Domán községbe visz. A völgy aljában folyik a Reusitza nevű patak, melynek legfőbb táplálékát a bő vizű «Hideg-forrás» nyújtja, mely a völgy bejáratától alig 100 m. távolságra a Berzavita hegyláncz lábánál, egy sziklafal aljából tör patakként elő. E forrástól északra 100 méternyi távolságban s mintegy 60 m. relativ magasságban találunk egy őskori telepet.

Engem ez őskori telepre Poól János szab. osztr.-magyar államvasúttársasági főerdész tett figyelmessé, a ki az erdők fölmérése alkalmával, határsánczásás közben bukkant reá, a midőn is különféle vastagságú őskori cserepek és egy orsónehezék kerültek napfényre. Minthogy e resiczai őskori telep az archæologusok előtt mindez ideig ismeretlen, feltettem magamban, hogy azt közelebbről megvizsgálom s a régészeti irodalomba bevezetem. A hegy, melyen az őskori telep található, a dománi völgy torkolatának nyugoti oldalán emelkedik s a völgyet nyugotról határoló Berzavita hegyláncznak legészakibb ágazatát képezi. Három oldalról annyira meredek, hogy rajta csak a legnagyobb erőfeszítés mellett lehet felkapaszkodni, míg a negyedik oldalon lejtősen emelkedve az említett Berzavita-hegyláncz hoz kapcsolódik. Észak felől egy, aránylag kiterjedt völgylapály, keletről a Reusitza-patak, dél felől egy mély szurdokvölgy határolja. Az út a tetőre a dománi völgyben kezdődik s csigavonalban erősen emelkedve balfelől vezet a telephez. A hegy orma mintegy 800 m. terjedelmű, kerülékalakú s meglehetősen egyengetett térséget alkot, melyen mesterséges erődítésnek semmiféle nyomai sem mutatkoznak, s csupán a mészkövek természetellenes helyzete mutat emberi munkára.

A helyszín több pontján ásáshoz fogva, alig 1—2 dm. mélységből különféle nagyságú, 7—10 mm. vastagságú edénytöredékek kerültek napfényre, melyeknek durva szemcsés agyagján az őskori voltot rögtön felismerni. A rosszúl égetett töredékek mind nagy edényhez való tartozandóságot árulnak el, s a diszítést teljesen nélkülözik. Minthogy a mészkődarabok az ásást fölötte megnehezítették, a feltárást egyelőre abbahagytam, megelégedvén ez idő szerint ama ténynek a konstatálásával, hogy itt csakugyan egy őskori, és pedig neolith-kori teleppel van dolgunk, a mi annyival inkább figyelemreméltó, mert a Berzava-folyó völgyében a most leirt resiczai telep eddigelé a legfelsőbb, s minden valószinűség szerint összeköttetésben állott a Német-Bogsánhoz tartozó s kő-, csont-, agancs-,

Aquila Janós

l. Forster

Magyarország mincsülése

I k/162 l.

Bp. 1905.


FENYVES

Aquila Tanos

wód
z

Malmagnépunw. V.
170. l. 173. l.

Mühlenbach Jöoltá

1781 Jsz. Mühlenbach Jöolta
2 nárny kép

Ideiglenes

25 azaz Huszonöt pengőr
Bizottsága pénztárából a Könyvtá
fejében 1935. évi október hóra

Budapest, 1935. október 2

ahvány.

öl, mely ömpeget
ll.- és közokt. ministeri
lékek országos Bizott-
er havában végzett
ijarása fejében a
ettem.

30.

Aquila János

László

MAGYAR MŰVÉSZET

1935. 316, 317 l.

Nagy Zoltán
bírálata Ernst
Sándor könyvé-
ről.

MAGYAR MŰVÉSZET. A *Majovszky* Pál dr. és *Oltványi-Artinger* dr. szerkesztésében megjelenő művészeti folyóirat 9. számának vezető cikkében *Körmendi* András dusan illusztrált tanulmánnyal méltatja *Kernstok* Károly művészetét. *Herman* Lipót *Munkácsy* Mihály »Ejjeli csavargók« c. képéhez fűzi rendkivül érdekes megjegyzéseit a képélvezés módjáról, *Molnár* Ernő az esztergomi primási palota pálos szobrászmunkáit mutatja be, *Huszár* Lajos pedig *Bendl* Ignácnak a Nemzeti Múzeumban lévő két elefántcsont érmét ismerteti. A gazdag irodalmi rovatban az aktuális művészeti iro-

Aquila János

l.-

Magy. Nemzeti Múz.

IV. k. 255. l.

✓

Aquila Jaúr

l.

Magy Müemlékei

IV. 75. l. V. tabla

76. l. 85. l

Aquila Janós

l.

Magy. Mincsztérei

IV. k. 71, 72. l

73. l.

Eber László
ciume

Aquila Janus

Wód
z

Miskolczy István dr

Magyarország az Anjouk
Korában. Bp. 1923
135. l

Prussinszky Pál d. VIII. 117

Aquila János

festő

XIV. 27

irod

Muvészeti Lexikon

34. l.

II. 37

Hadi és más nevezetes történetek

1907. június 16. 269

Székely Dávid budapesti könyvkereskedőnek: engedélyt a tanfolyam látogatására (386/1907.)

A q u i l a J á n o s
festő

Magyarország.1943.szept.2. /A.J.
-tól származnak a sopronbánfalvi
templom most felfedezett falfest-
ményei./

Aquila János

l.

Mysk Ernő

61. l.

Bátyám !

elően küldöm a kassai jelenlegi kép-
át. Ha nem is írtál volna ebben az
,mert állandóan gyüjtöm a felsőma-
t készülő,nagy lexikonod részére.
Budapest székesfővárosa ennek a ki-
ott meg Veled és a nemzet nagy dísze-
s majd ezt a nagy kincset. Miként
vészeti adatot,most is küldök rózsaszin
lyével talán ki lehet egészíteni egy-
d.

Aquila Janus

wód

Leffling

9. l. 10. l.

~~Bányászat Zólyom vármegyében~~

~~IV. 7.~~

Aquila János

festő

ivód

Lux Géza dr.: Kevéssé ismert műemlékeink. Magyar Építőművészet. 1943. 116. l.

, Nekcsei Demeter tárnokmester,
ztvettek a kongresszuson. Kétség-
ak, nemcsak mint háziasszonynak,
, akinek névünnepén érték el az
lések ünnepélyes megpecsételése.
ől tájékoztat az a kis adat, mely
rály embereinek 1500 kenyér volt
yott.
mi összejöveteleknek a kölcsönös
ező királai vendégek sem szerény-
m maradt ránk. Szerencse, hogy
melyekkel Róbert Károly kedves-

yomó mosdómedencét és kannát
nkívül két tegzett, két vitézkötést
i aranyba foglalt jáspisokkal és
n álló várak, gyalogos és páncélos
kel ékesítve. Ezzel szemben még
felbecsülhetetlen értékű nyerget,
öngyházból készült drágakövekkel
kben, végül 52 teljes ruházatot.
akit Visegrádon a magyar király
aranyos szerszámot, nyergeket,

vésődhetett az alig 17 éves gyer-

Aquila János

vzul 1350 körül +
1405 után

wód
z
Lyka-Muther

II. 231. l.

Aquila János

rosd Kampis Antal

Régi magyar művészet.

Magyar művelődéstort

I. 531, 631. l.

keppel

533. l. keppel

541. l.



Aquila János

vissza

Kühár Flóris O. S. B.:

Barlangok, sírok, kuvolák. Bpest, 1935. 88. l. — 97. l.

V

Aquila Janos

l.

Korrespondenzblatt

1914.137.l

Aquila Jaúrs

vod

Kat. Lex

II. Bp. 1931. 115. l.

Aquila János

l.

Jendrassik Borbála

Szepes vármegye
középkori falképei
Bp 1938. 63. l.

TÁRGYMUTATÓ

—— MINDEN JOG FÖNTARTVA. ——

A kiállított *magyar* művek nagy része részletfizetésre is kapható. Felvilágosítást a társulat ügyvivője ad.

Aquila János

l.

Jendrassik Borbála:

Szepes vármegye közép-
kori falképei Bp.
1938. 34. l.

TARGYMUTATÓ

A kiállítási helyiségekben elhelyezett bútorok a *Schmidt Miksa* cég, a szőnyegek a *Stein Vilmos és fia* cég, a vázák pedig a *Zsolnay Miklós* cég raktárából valók.

Aquila János

vvá

Henszlmann Imre:

A nagyváradi ásatások.

Kny. Bunyitay Vince: A váradi püspökség tört. III. k. – böt. 14. l.

Bp. 1884.

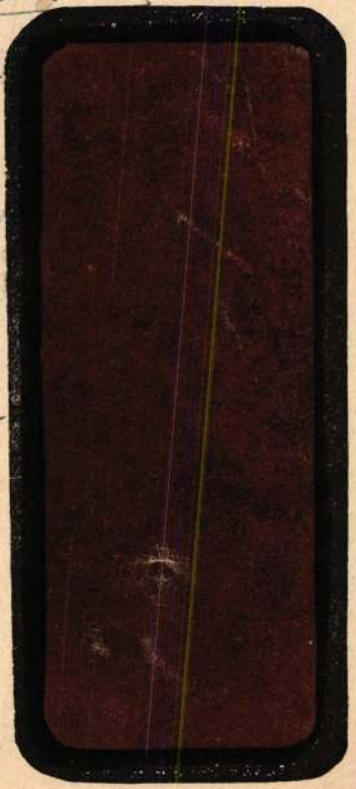



Aquila János

wód

Henszlmann Imre

dr.: A magyarországi legnyabb régészeti fölfedezések –

Vas. Ujs. 1866.

186 l.

Henszlmann Imre: A székes-fehérvári átalakítás eredménye.
Pesten. 1864. = Henszlmann.

Szabó László: Az Árpádkori magyar építőművészet.
Budapest 1913 = Szabó

Reissenberger Lajos: Henszlmann Imre: A nagyszebeni és
székesfehérvári régi templom. Budapest 1883 =
Reissenberger. Henszlmann

Henszlmann Imre: Magyarország ó-keresztyén, román és
átmeneti stylü mü-emlékeinek rövid
ismertetése. Budapest 1876 = Henszlmann-Ókor.

Aquila János

liásd

Hekler Ung

74. l. 75. l.

Aquila János

festo

rod
2

Horváth, Enrico:

Transdanubien als
Kunsthistorische Pro-
vinz. Biblioteca
dell'Accademia d'Un-
gheria di Roma. Roma,
1937. 10. l.
11. l.

Felső-magyarországi Muzeum egylet évkönyvei I. 1874 —

Aquila János

lásd

Horv. Zsigmond

129, 137, 138. l. 142. l.

153. l.

Horváth Henrik

Zsigmond király

és Eora. Bp. 1937



Aquila János

irod

Historia 1928. 4. szám

12. l. (A veleméri kápolna.)

A Dunántul nyugati részében 1377-1392ig nemcsak épitett templomokat, de festményekkel is diszitette azokat. Előbbit igazolja a martyánci templom képei feletti törédekes irás: „az egyház 1392-ben Erasmus plébános idejében „per manus Joannis

fordits

Aquile de Rakespurga
oriundi": a regedei zár-
marásu Aquila János
kezei által épitteteett."

Aquila János

wód

Gereczerapitár

419. h.

Aquila János

Velemeri falkepek

Gerecze falkepek

540. h.

Szeged között.

Az egész város, minden szálloda, minden magánlakás tele volt mágnásokkal, előkelő állásu menekültekkel, a kormányhoz beosztott különböző állásu tisztviselőkkel, politikusokkal, kiküldöttekkel, összekötőkkel és katonákkal.

A tisztek legnagyobb része kaszárnyákban, vagy kaszárnyákká átalakitott iskolák és más középületekben ugy helyezkedett el közösen, mint a legénység és ugyanolyan szolgálatokat is végzett. A gyönyörü nyári időben a főbb utcák, a csodaszép Széchényi-tér, majd a Kárász-utcai korzó ugy zsufolva voltak, hogy szinte mozdulni sem lehetett. Szeged országos hirü szép asszonyai és lányai gyönyörködtek a fiatal nemzeti hadsereg daliás tisztjeiben, akiknek száma szinte óráról-órára szaporodott.

A szegedi társadalom pedig, határtalan vendégszeretettel foglalta le magának az egész országból összeseregletteket. Az előkelő uriházak asztalai mindig teritve voltak; Kelemen Béláék, dr. Aigner Károlyék, dr. Dobay Gyuláék voltak a főközpontok.

Aquila Janos

á martonhelyi
(martyáns) rk.

gotikus templom
falképei 1382-ből
fentitől. Szignálva.

Gerecze falképek

537, 538. h.

T. EUROPA RT.

Az Önök terjesztésében lévő kiadványokból részemre az alanti példányszámot kérem küldeni:

~~Gollisban vagy~~ *Postán* *(nem kívánt rész törlendő!)*

Magyar Nemzet		Film, Színház, Irodalom	Független Magyaror.	Képes Sport	Rejtv. Ujság	Sztár			
köznap	vasárnap								
2	4	8	4	3	—	—			

Kelt Adony 1942. II. 12.

Kaboczky András

aláírás.

Aquila Tanós

Gál Ung Nach

128.1.

I G A Z O L V

Hivatalosan igazolom, hog
Bizottságának fényképésze megbízás
Sopronbánfalvára utazik, az ottani
középkori falképek fényképezésére.

Kérem a hatóságokat, hogy
ni szíveskedjenek.

Budapest, 1949. május 3.

Aquila János

lásd

Gerevich Tibor:
Magyar művészet
Nagy Lajos korában-
Szépművészet.
1942. 212. l.

Aquila János

rod

Gerevich, Tiberio:

San Ladislao nella storia e nell' arte

Corvina. 1942. ápr. -

(A velemeri Szent László falkép repr. - val. -

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

Aquila János

Erdő

—

Ger Erd 153. l.

Erdélyi magyar művészet Erdély. 1940

VINA

- UNGHERESE

Budapest, IV., Egyetem-u. 4.

SZÁGOS

U D A P E S T.

Hőgyes Endre-u.10.

Aquila János

falképe Bán-
tornyán (Tur-
nişće, Zala vm)
l
Gerevich romanhoriemt.

40 l

Magyarország. roman-
kori emlékei. Bp
1938.

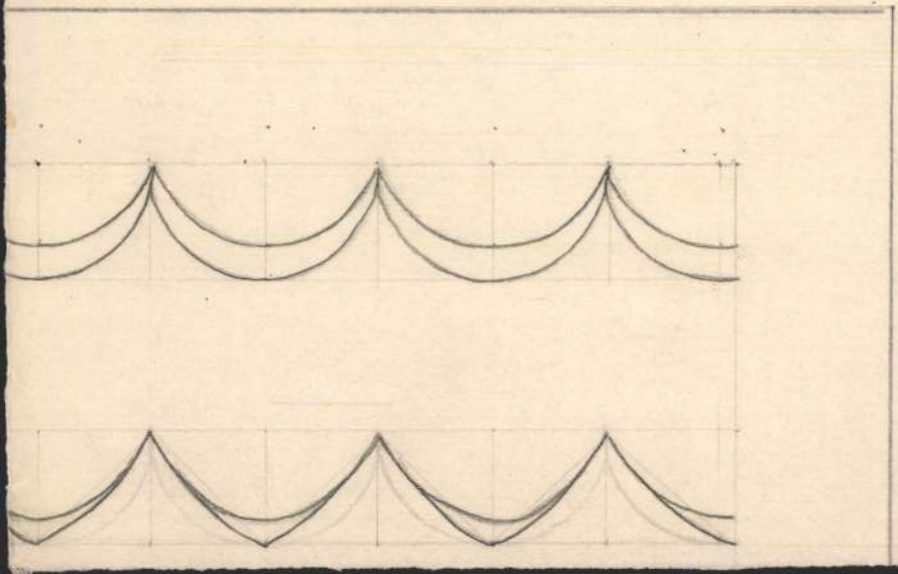

Aquila János

Gerevich Tibor

Magyarországi művészet
Szent István korában.
Szent Istvánemlékk. III.

90. l.

Seredi Justinián
Emlékkönyv Szent István
király halálának kilenc
századik évfordulójára
III. k. Szp. 1938.

Könyvek.

Budapest. IX

Hegyes Endre u. 10.

Aquila János

Lrod

Ger Ung Kunst

155. l.

Von der älteren
ungarischen Kunst
Berlin W., 1925

Aquila János

vod
i

Gereuropaihelyz

13. l.

A régi magyar művészet
europai helyzete
Bp. 1924

Kanozsay József, r. k. főtanító

III. 240

Aquila Janos

wód

Gerevich L'arte

q. l.

Ø ✓

1025. *Lovas testőr.*

Az előtérben van ábrázol
szürke lovon látjuk a magy
állítólag a Deák-családból sz
néz és bal kezével a kantárt
fodorított, szemöldöke és szem
leberetvált. Öltözete: prémk
forgóval, vállravetett párdu
prémes mente, gazdagon zsin
paszomántdíszszel, czímeres
és magasszárú sárga csizm
Jobbról lombos tölgyfa van.

Vászon, méretei 84 : 63·4 cm
80 K. — Dr. Wagner Gyula ügyv
25-én. — Átvétetett 1906 októbe
tetett 1907 január 22-én (93–90

Aquila János

l.

Gerevichromankorienl.

40. l.



43. Aquila Jonas ouvrachépé 1378
Velenér, sk. Hunyadvár

Aquila Danos

Genthon István:

A MAGYAR FESTŐMŰVÉSZET TÖRTÉNETE.

A magyar festőművészet, mint minden többszázéves pikturális fejlődés, műfajilag három nagy csoportra oszlik: falképekre, miniatúrákra és függőképekre. A három műfaj hol párhuzamosan lép fel egymás mellett, hol váltogatja egymást, egyedül a miniatúrafestészet, a könyvdíszítő művészet tűnik el végleg a középkor alkonyán.

A magyar festőművészet legkorábbi emléke a feldebrői római katolikus plébániatemplom altemplomában rejtőzik. Mennyezetképek sorozata ez, legtöbbjük Krisztusnak és a szenteknek mellképeit ábrázolja, de akad közöttük két genrefigura is, Káinnak és Ábelnek áldozatra sietö alakja. A freskók kétségtelenül még a XI. században készültek. Ismeretlen mesterük még az ókeresztény stílus hatása alatt működött, amely stílust ily későn hihetőleg szír kódexek közvetítették.

A románkori művészet emlékei közé tartozik már, de a XII. századból származik a szalonnai Szent Margit-sorozat furcsa, szinte karikaturisztikus s a térbe bizonytalanul állított alakjaival. Ugyanebből az időből való az esztergomi királyi kápolna oroszlánokat ábrázoló sorozata, amely keleti textiliák erős hatása alatt áll.



Káin. Feldebrő. Falfestmény.



Szent György. Ják. Falfestmény.

Az emlékek, sajnos, igen szórványosak s a fejlődés történetét nehéz kibetűzni belőlük. A legszebb emlékek az építészeti gazdagsága révén világhírű jáki apátsági templomban maradtak meg, a szentélyben és a déli torony aljában. A szentélyben a lovon vágtató Szent György alakja látható, amelynek formaképzésében a francia hatás félreismerhetetlen. A déli torony aljában több nagyobb kompozíció szenteket és adományozókat mutat. A művész, aki ezeket festette, nem azonos a Szent György-freskó alkotójával.

A kisebb töredékek között megemlíthető az erdélyi homoródi templom freskója, amely szép férfifejet ábrázol, vagy a lékai vár



Apostolok. Veszprém. Falfestmény.

püspököt ábrázoló töredéke. A kecskeméti múzeum a közeli Benéről származó freskódarabkát őriz; hasonló töredék került elő a zsámbéki premontrei templom romjai közül.

Az Árpád-kor utolsó századában, a XIII. században több hatalmas ciklus készülhetett, ezek közül azonban mindössze négyet ismerünk; az ócsait, a veszprémit, a dejteit és a zsegrait. Az ócsai templom sajnos erősen elhalványult falképei egymás mellett álló szenteket ábrázolnak. A veszprémi Gizella-kápolna kettesével álló apostol-alakjai a kor legkiválóbb magyar termékei. A dejtei freskósorozat Krisztus kínszenvedéséből mutat be erősen a népművészet felé hajló jeleneteket. A zsegrai pedig első szent királyainkat: Szent Istvánt és Szent Lászlót is megörökíti az Utolsó



Szent László viadala. Zsegra. Falfestmény.

Vacsora mellett, ettől kezdve freskófestészetünkben a magyar szentek ábrázolása mind gyakoribbá válik.

Rendkívül bő termésű volt a XIV. század, ahol az olasz hatás egyre erősebb hullámverésével kell számolni, ami érthető is abban a korban, amelyben Anjou királyok ültek a magyar trónon. Az emlékek hosszú sorát a szepesdaróci Angyali Üdvözlet és Kálvária nyitja meg, e két monumentális s a korai olasz trecento formanyelvét sugárzó alkotás, amely a XIV. század első évtizedében készülhetett. Hasonlóan korai az 1317. évszámmal díszített szepeshelyi falkép, amely szokatlanul aktuális tárgyat, Róbert Károly koronázását mutatja be. A kép, sajnos, kontár javítások miatt sokat szenvedett, azonban ennek ellenére felismerhető rajta, hogy francia, közelebbről limogesi figurális ötvösművek hatása alatt készült. Fontos az abaújmegyei csécsi templom, amelynek szép



Károly Róbert koronázása. Szepeshely. Falfestmény.



Utolsó ítélet. Poprád. Falfestmény.

passió-jelenetei 1325 körül készülhettek. Hasonló, de az Ószövetségbe visszanyúló sorozat látható az almakeréki templomban, amelynek későbbi ciklusáról alább még szó lesz. Jelentékeny a poprádi templom diadalíve is, az Utolsó Ítélet ügyes ábrázolásával. Olaszos igazodású a zsegrai templom néhány falképe, köztük Mária koronázásának Itáliában népszerű jelenetével. Stílusban némikép erre emlékeztetnek a csarodai református templom falképei s a podolini ciklus, amely utóbbiba a gótika erős stilizáló törekvése is belejátszik. Inkább az északi német és cseh stíluságramlatra vallanak a dejtei templom XIV. századi apostol-alakjai.

A XIV. század második felének művészetében nagy szerepet játszik a Stájerországból hozzánk átszármazott, névszerint is ismeretes *Aquila János*, aki a veleméri, bántornyai és mártonhelyi templomban dolgozott, sőt két helyen önarcképét is megörökítette. Aquila nem tartozott korának főbb mesterei közé, kétségtelen azonban, hogy a gótikus, Közép-Európában általános stilizáló irányzatot alaposan elsajátította. A veleméri templom diadalívén lévő falképei talán legszerencsésebb munkái. Aquila stílusával szoros kapcsolatban vannak a muraszombati és nagytótlaki falképek, széles, elbeszélő jellegükkel és igénytelen formaadásukkal. Hasonlóan elbeszélő jellegű a szepesdaróci Szent Antal-ciklus.

Ezzel szemben a lőcsei Szent Jakab-templom képsorozatai, amelyek Szent Dorottya legendájából mutatnak be sok jelenetet

Aquila János

A XIV. század végén jelennek meg az első magyar festők Ausztriában. Ezek közül itthon is ismeretes[32] *Aquila János*, akinek freskói a magyar Dunántúl és Ausztriában maradtak az utókorra. A művein elhelyezett évszámok tanusága szerint 1392 és 1405 között dolgozott e két országban. Alakja kikívánkozik összefoglalásunk kereteiből. Nem bizonyos, hogy magyar származású volt, oklevéli adat sem ismeretes róla s végül munkásságát erős szálak fűzik össze a középkori magyar freskófestés történetével, amelyből kiragadva bajos lenne fejlődéstörténeti helyét megjelölni. Nevét a teljesség kedvéért említettük, vele bizonyítható a legjobban, hogy nemcsak azok a művészeink dolgoztak osztrák földön, akiket az írott források említenek, sőt a feljegyzésekben nem szereplők között akad jelentősebb, sokat foglalkoztatott mester is.

Gentmagyarmvanosti

10. l.

Datum .....

Senden Sie lt. Offerte ..... aus Katalog Nr. .....
Please send as offered ..... from your catalogue No. .....
Veuillez m'envoyer suivant votre offre ..... de catalogue No .....

Nr.	Stichwort	Preis

Wünsche regelmäßige Zusendung von Katalogen über:

Name: .....

Ort: .....

Straße: .....

Ich suche und bitte um Angebot
Please report
Je vous prie de m'offrir

Bitte senden Sie Ihre Kataloge an:
Please send your catalogues to:
Veuillez envoyer vos catalogues à:

Postkarte

Herrn

HANS P. KRAUS

Exportbuchhandlung und Antiquariat

W I E N

AUSTRIA
AUTRICHE

II. Praterstraße 17

csúcsba keskenyedők. Verőfényes, kopár hegylejtőkön gyakori (Bakony, Cserhát), az Alföldön ritka, de elég jól fejlődik. PALIK P.

Csergheő *Géza (Nemestacskándi)*, címertani író, Magyarországon az új heraldikai iskola megalapítója, szül. 1841 jul. 26-án Heiligenstadtban, megh. 1895-ben. 1859-ben katonai pályáját mint hadapród kezdette, munkái: Siebmacher címerkönyvének *Der Ungarische Adel* I—IV. kötetét s ezek pótkötetét Csoma Józseffel együtt szerkesztette. Ugyancsak Csomával együtt írta *Alte Grabdenkmäler aus Ungarn*, *Die erloschenen freiherrlichen Linien des Hauses Jurisic.* DARÓCZY Z.

Csergő *Hugó*, író és hirlapíró, szül. 1877-ben. Fiatalon lett ujságiró, *Lovag úr* c. verses színművét a Vígszínház adta elő. A székesfőváros a Ferenc József-díjjal tüntette ki. Verseken, novellákon kívül regényeket is írt, *Félszerelem* és *Az első hajnal* c. színműveit budapesti színházak adták elő. SCHÖPFLIN A.

Cserhalmi ütközet. Kerlés táján (Szolnok-Doboka megyében) verték le Salamon és nagybátyjai, Géza és László hercegek az Ozul vezérlete alatt betört bessenyőket, Karácsonyi János és R. Horváth Jenő megállapítása szerint 1068-ban (nem 1070-ben). A monda szerint Szent László ütközet közben megmentett egy bessenyő vitéz által elragadott magyar leányt, elrablóját pedig párviadalban megölte. Az eseményt a középkor romantikája falfestményeken több ízben megörökítette. Igy a gelencei (Háromszék m.) és derzsi (Szatmár m.) templomok freskóiban. Mindkettő valószínűleg a XIV. századi Aquila Jánostól való. *(Huszka József:* Szt. László legendája székelyföldi falfestményeken. Arch. Ért. 1884. *Szabó István:* A cserhalmi ütközet. Hadsereg, 1909.) TAKÁTS GY.

Cserhalom, domb a régi szolnokdobokavármegyei *Kerlés* (Chiraleș) község mellett. Itt verték meg a kúnokat 1068-ban Salamon király, Béla és László hercegek. P. ORMÓS J.

Cserhát, az Északnyugati Kárpátok vulkanikus vonulata D-i tagozatának egyik darabja, a Börzsönyi hegységtől a Nógrád-verőce és Diósjenő közötti horpadás, a Mátrától a Zagyva, É-on az Osztrovszkitól az Ipoly, végezetül az Ajnácskői hegységtől a Karancsági Nagypatak és a Tarjáni patak völgyelése választja el. Nagyobbrészt harmadkori vulkanikus anyagokból, bazaltból, andezitből álló hegység, idegen tag benne a Vác felett emelkedő Nagyszál dachsteinmészből és másodkori üledékekből álló tömege. Legmagasabb csúcsai: *Nagyszál* (652 m), *Tepkei hegy* (567 m), *Szandai hegy* (547 m). Nevezetesebb vízfolyásai a Zagyva útján a Tisza felé: Galga, Bér, Guta, Szuha; É-nak az Ipolyon át a Dunába: Lókos, Szanda és Szentléleki patak. KÉZ A.

Cserháthaláp, kisközség Nógrád és Hont e. egyesített vm. balassagyarmati j.-ában, (1920) 512 lak. U. p. Magyarnándor, u. t. Cserhátsurány.

Cserháti *Sándor*, a magyaróvári gazdasági akadémia tanára, az országos növénytermelési kísérleti állomás vezetője, szül. 1852 szept. 14-én Győrött, megh. 1909 ápr. 15-én Magyaróvárott. A magyaróvári gazdasági akadémián, majd a hallei és lipcsei egyetemen tanult. 1875-ben nevezték ki a magyaróvári gazdasági akadémiához tanársegédnek, 1878-ban rendes tanár lett, 1904-ben nyugalomba vonult, s munkásságát az ő tervei szerint szervezett növénytermelési kísérleti állomás fellendítésének szentelte. Fő munkái: *Általános és különleges növénytermelés* (1901., 2. kiadása 1905), a szakirodalom ma is becses forrásműve, *Trágyázás alapelve* (1887), *Talajmívelés* (1894), *Műtrágyák okszerű alkalmazása.* 1883-ban megalapította Kossutány Tamással a *Mezőgazdasági Szemlét*, amelynek haláláig tulajdonosa és szerkesztője volt. BITTERA M.

Cserhátsurány, kisközség Nógrád és Hont e. egyesített vm. balassagyarmati j.-ában, (1920) 1044 lak. Posta és táviróhivatala van.

Cserhátszentiván, kisközség Nógrád és Hont e. egyesített vm. sziráki j.-ában, (1920) 594 lak. Postája van, u. t. Ecseg.

Cserhéj, vagy cser a cserzőfák csersavat tartalmazó kérge, amelyet felaprítása után vagy közvetlenül a cserzőlevekbe adagolnak, vagy cserzőkivonatokat készítenek belőlük. Azok közül a fák közül, amelyek kérge cserzőanyagul szolgál, első helyen áll a tölgyfa *(Quercus sessiliflora)* és a fenyőfa *(Picea excelsa)*; hazánkban cserzésre felhasználható, még a *fűzfa*, *nyirfa* és az *akácfa* kérge is., A tengerentúliak legfontosabbika a hemlock *(Abies canadensis)* amelyet hazánkban alig, de Északamerikában kitünő talpbőrök előállítására használnak. Nálunk is szerepelnek az Ausztráliában honos *mimosa* (Acacia-félék), a *mangrova* (Rhizophóra-félék) és a *malettó* (Eucalyptus occidentalis) kérge. KLEMP G.

Cserje, *bokor* (lat. frutex) olyan növény, melynek törzse nincsen, hanem már a tövétől kezdve bokrosan álló mellékszárakat hajt, pl. kecskerágó. Vannak törpe, igen alacsony cserjék is, pl. az erika-félék. Ha a cserje hajtásai csak alul fásak, nyári hajtásai télen elpusztulnak, félcserje (suffrutex) a neve, pl. kakukfű.

Gutenberg Lex. VIII. K.

A cseresznyefajtákat gyümölcsük szerint osztályozzuk, hozzájuk számítva a meggyeket is. Megkülönböztetünk lágy- és kemény- vagy

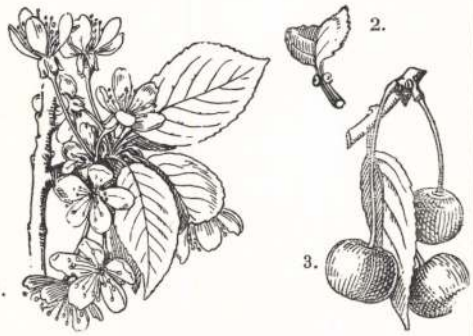

Cseresznye; 1. cseresznyefa virágos ága. 2. Mirigyes levélszár, 3. termés

ropogóshúsú, piros, rózsaszínű, sárgás, sötétsárgás, barna és feketeszínű, festő- vagy nem festőlével bíró cseresznyéket. Lakos—Truchsess rendszere szerint 12 osztályba soroljuk. 1. *Fekete szívcseresznyék:* koburgi májusi, Krüger fekete, Fekete sas és Ökörszívcseresznyék. Levük fest, színük fekete, húsuk puha. 2. *Fekete ropogósak:* Hedelfingeri óriás, Mezeli fekete ropogós cs. Levük fest, színük fekete, húsuk keménykés vagy kemény. 3. *Tarka szívcseresznyék:* Orleansi szép, Winkler fehér, Elton sz. cs. Levük nem fest, színük tarkapiros, húsuk puha. 4. *Tarka ropogósak:* Nagyhercegnő, Büttner késői, piros ropogós. Ugymint az előbbiek, de keményhússal. 5. *Sárga szívcseresznyék.* 6. *Cserszegi mézes* és *Sárga ropogós.* 7. *Édes meggyek:* Májusi herceg és piros májusi. Levük fest, sötétszínűek. 8. *Üveg cseresznyék:* Spanyol üveg, Choissi szépe, Eugenia császárné, Nagy Gobet. Levük nem fest, világosszínűek. 9. *Köz. meggyek:* Édes korai Ostheimi, Nagyhosszú illatos. Levük fest, színük sötét. 10. *Amarellák:* királyi a. és késői a. Levük nem fest, színük világos. Cserjés növéssel. 11. *Félcseresznyék* növésük édes cseresznyeszerű, meggyszerű gyümölccsel. Hortensia királyné. 12. *Félmeggyek* növésük savanyú cseresznyeszerű, ízük édes. Eredeti hazai fajták: Badacsonyi óriás, cserszegi mézes, Baltavári ökörszem, Jaboulay, Germersdorfi, Korkoványi, Nagy fekete ropogós. A rendszerben és itt felsorolt cseresznyék hazánkban házi kertekbe, nagyobb gyümölcsösökbe termesztésre vagy nagyban való termelésre ajánlhatók. A cseresznyefa meszes, homokos, murvás, kissé nedves agyagtalajban, napos, gyengén széljárta meleg helyen fejlődik a legjobban. Metszeni nem kell. A beteges, száradó vagy egymást keresztező ágak kimetszendők.

Cseresznyefa betegségei és kártevői. A betegségeket élősdi gombák okozzák. A gyökéren a *Clytocibe (Armillaria) mellea* kalapos gomba élősködik, a gyökérpenészt a *Rosellina (Dematophora) necatrix*, a törzsön és ágakon a veszedelmes gumifolyást többféle gomba, a *Nectria cinabarina* a nyilt és csukott rákot, a boszorkányseprőt a *Taphrina cerasi*, a levelek likacsosságát a *Closteri sporium Carpophyllum*, a gyümölcsrothadást, a vánkospenészt a *Sclerotinia (Monilia) cinerea*, a fagykáros fák teljes kipusztulását a *Valsa leucostoma* nevű gomba okozza. Állati kártevői: a pajor, a bundásbogár, a bimbólikasztóbogár, a cseresznyelégy és a fekete levéltetű. A gombák ellen permetezéssel dendrinnel (bordói lével 2%), a kártevők ellen szappanos petroleum emulzióval, rovarölő szerekkel, a talaj megmunkálásával és tisztántartásával védekezünk. *(Színes kép 290. old.)* KARDOS Á.

Cseresznyelégy *(Rhagoletis cerasi L.)*, fehér nyűvei a cseresznye gyümölcsét megférgesítik. A szárnyán barna sávokkal díszített légy az éredő cseresznyére tojja petéit, nyűvei a gyümölcsben fejlődnek. A férges cseresznye közismert, mert piacainkon általános. Amikor a nyűvek teljesen megnőttek, a földre vetik magukat s abban bábbá alakulnak át. Júliusban rajzik az új légynemzedék, amely az ükörkelonc (Lonicera xylosteum) skarlátpiros bogyóiba rakja petéit. Telelés a földben bábalakban. Védekezés: cseresznyeszüret után a fa alját a korona terjedelmében mélyebben forgassuk, majd tiporjuk meg, hogy a légy nyári nemzedéke a talajban elpusztuljon. A cseresznyéből úgy űzzük ki a nyűvet, hogy vízbe áztatjuk. KADOCSA GY.

Cserey *Adolf*, természettudós, szül. 1851 okt. 28-án Besztercebányán, megh. 1928 júniusban. Szerzetestanár volt, később azonban rendjéből kilépett és a selmecbányai ev. liceumban, majd a kassai és egri reáliskolán, később Budapesten működött. Sok, a botanika, ásványtan és egyéb, a természettudományok körébe vágó közleménye jelent meg különböző folyóiratokban. Legismertebb és közkézen forgó műve: *Növényhatározó*, és az ennek kiegészítéseül szolgáló *Növénytani kifejezések* c. könyvecskéje. RIGLER J.

Cserfa *(Quercus cerris L.)*, a tölgyek egy faja, Európa déli részén honos, főleg hazánkban. Kupacsa kb. 1 cm hosszú, berzedten szétálló pikkelyekkel fedett. Levelei karélyosak, felül fényesek, a karélyok porcos vagy szálkás

Anyaguk is változik a növekvő fényűzéssel; többnyire ezüstből, ritkábban ónból készülnek. A renesszánsz ízlésű kézmosókannák egyik legszebb példája Losonczy Antal óriási kannája 1548-ból. A XII—XIV. sz.-ban cserépből is készültek állatalakú aquamanilék, ezek azonban törékeny voltuk miatt igen ritkák. A legtöbb Svájcban maradt fenn. *(Tábla 50. o.)* VARJÚ E.

Aquamarin, drágakő, a *beryll* egyik kék v. tengerzöld változata. A legszebb példányokat az Uralban találják. (Lásd még: *Akvamarin* és *Beryll*). *(Színes kép 82. old.)*

Aquapendente, lásd: *Acquapendente.*

Aqua reginae Hungariae (lat., a. m. magyar királynő vize), a XVI—XVII. századok kedvelt orvossága, amelyet minden baj, de különösen köszvény ellen használtak. Nem egyéb, mint rozmaringszesz, újabban zsálya, gyömbér, levendula, démutka és más illóolajtartalmú füveket is adnak hozzá. Eredetét Pliniusig visszavezethetjük. BÁLINT NAGY I.

Aqua regis (lat.), a. m. királyvíz, mely a fémek királyát, az aranyat oldja. Három súlyrész tömény sósav és egy súlyrész tömény salétromsav elegyítése útján készül. BÁLINT I.

Aqua Tofana, lásd: *Acquetta di Napoli.*

Aqua vitae (lat.), a. m. életvíz. A pálinkát nevezték régebben így.

Aquaviva *Claudio*, olasz jezsuita, szül. 1543-ban, megh. 1615 jan. 31-én Rómában. Huszonöt éves korában lépett a jezsuitarendbe, melynek 12 év mulva már generálisává választották rendtársai. Valóságos átszervezőjévé vált a rendnek s megírta az iskolák új szervezeti szabályzatát is 1615-ben. Magyarországi kapcsolatairól írt *Veress Endre:* Jézus Társasága Évkönyveinek jelentései, a Báthoryak korabeli erdélyi ügyekről (1921). VERESS E.



Aquaviva Claudio

Aquifoliaceae (növ.), lásd: *Magyal.*

Aquila, madártani folyóirat. Mint évkönyvet kiadja a M. kir. Madártani Intézet. Szerkeszti *Csörgey* Titusz. Megindította 1894-ben Herman Ottó. Szövege magyar és német hasábos; angol szerzők cikkeit magyar és angol nyelven hozza. SZEMERE Z.

Aquila *Briss*, (lat.), a sas madárnemzetség tudományos neve. SZEMERE Z.

Aquila, más néven még *Ganymedis raptrix, Jovis Ales, Vultur volans, Servans Antinsum*, az északi földgömb egének jellegzetes csillagképe a Lant és Hattyú közelében. Három főbb csillaga s a középső, az Atair, elsőrendű fényességű, egymástól közel egyforma távolságban, majdnem egyenes vonalat alkot. MASSÁNY E.

Aquila *Adelina*, lásd: *Adler Adelina.*

Aquila *Gáspár*, német reformátor, szül. 1488-ban Augsburgban, megh. 1560-ban Saalfeldben. Lelkészként működött több helyen, jobbára Sickingeni Franz körében, míg 1524—1527-ig Wittenbergben volt lelkész és tanár s ezalatt részt vett Luther bibliafordításában. 1528-tól Saalfeldben mint esperes fejtett ki buzgó tevékenységet a reformáció érdekében. Többször szenvedett fogságot hitéért. Irodalmi munkásságáról is nevezetes. ZOVÁNYI J.

Aquila *János*, festő, szül. 1350 körül Regedén (Radkersburg), megh. 1405 után. A XIV. sz.



A veleméri templom

utolsó negyedében gazdag tevékenységet fejtett ki Dunántúl, ahol a vasmegyei Velemér és Mártonhely, valamint a zalamegyei Bántornya templomaiban maradtak fenn falképsorozatai. A mártonhelyi templomban, amelyet felirata szerint Aquila épített 1392-ben (így tehát építész is volt), saját maga képmását is megörökítette. Legterjedelmesebb és tárgyilag is kiválóan érdekes műve a Szent László legendáját ábrázoló sorozat a bántornyai templomban. Aquila nem tekinthető elsőrendű mesternek, biztos és termékeny művészete azonban a kor színvonalán állott. ÉBER L.

Aquila degli Abruzzi, 1. olaszországi tartomány az Abruzzokban. Területe 6458 km², (1921) 397.509 lak. 2. *Aquila*, a tartomány székvárosa. 1240-ben II. Frigyes alapította, 1703-ban egy földrengés csaknem teljesen elpusztí-

végighuzódó égetett agyag, fa, bőr és ólomcsövekben, de leginkább kővályukban távoli

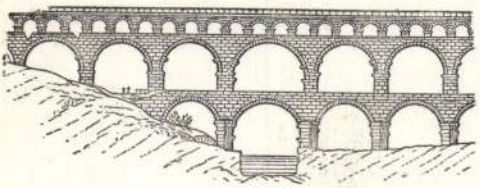

Római aquaeductus, Nimes mellett, az ú. n. Pont du Gard

források és hegyi patakok vizét vezették a városokba. Igazi kialakulásukat a rómaiak alatt érték el. Az első 18 km hosszú vízvezetéket Appias Claudius Caecus építtette Kr. e. 312-ben. A leghatalmasabb vízvezeték az Aqua Claudia; érdekes az Anio novus, mely két egymásfelett futó, de ugyanazon íveken nyugvó csőrendszer; az Agrippa által építtetett Aqua Virgo még ma is használatban van. MIHALIK J.

Aquaeductus Sylvii v. *cerebri* (lat.), a harmadik és negyedik agykamra között huzódó szűk csatorna.

Aqua fortis (lat.), választóvíz, 50—53% salétromsavat tartalmazó vizes oldat.

Aquamanile (lat.: *aquaemanalis*, az aqua, víz és a manus, kéz szóból), eredetileg kézmosótál, a későbbi középkori nyelvhasználat szerint pedig az az edény, amelyből a kézre a vizet öntötték. Miután a középkorban az evőeszközök közül a villa hiányzott, szükséges volt az étkezés után kezet mosni. E szinte szertartásossá vált műveletnél a vagyonosabbak a vizet ujjaikra díszes edényből csorgatták, amely többnyire bronzból v. rézből volt öntve s a XI—XII. sz. óta emberfő, állat, szörny vagy lovas alakjában készült. Első típusai a keresztes hadak révén a Keletről jutottak el Európa nyugati felére. Készítésük központjai azokon a helyeken keresendők, ahol a bronzöntés korábban is virágzott, így Északfranciaországban, a Maas vidékén (Dinant főhellyel, ahonnan a rézés pakfongöntvények neve franciában: *dinanderie*), Aachenben s környékén, Északnémetországban és Dániában, az újabb időkben Nürnbergben. Nem kétséges, hogy ezeken kívül kisebb mértékben másutt is készültek aquamanilék; Spanyolország, Bécs, Ausztria déli tartományai, Magyarországon a Szepesség és Erdély a helyi szükséglet kielégítésére hasonlóképp rendelkeztek számottevő műhelyekkel.



Aquamanile

Az aquamanilék régibb típusa a fejalakú vízöntőedény. A XIII. sz. óta különösen az állatalakú aquamanilék terjedtek el; leggyakoribb az oroszlán, de van ló, kutya, sárkány és a román ízlésnek megfelelő ember- s állatból szerkesztett szörnyalak is.

Az aquamanilék művészi szempontból legérdekesebb csoportja a lovast ábrázoló edényeké. A legkorábbi európai darabok Magyarországon és Skandináviában fordultak elő. Nálunk e típust két, a békésmegyei Büngözsdön és az aradmegyei Kisjenőn talált, egymáshoz igen hasonló és valószínűleg ugyanazon műhelyből kikerült vízöntőedény képviseli. Mindkettő vadászatról megtérő lovagot ábrázol, a nyereg mögött álló *vadászgepárddal* s egyiknél az elevenen elfogott nyúllal. Egészen ezekhez illő s hasonlóképp azonos készítőre valló aquamanile van a kopenhágai múzeumban (állítólag Izland szigetén találták), amelynek magyar eredetét a lovas fején levő *kun-süveg* teszi igen valószínűvé. Habár egy, ezekhez közelálló darab a stockholmi múzeumban is őriztetik, a csupán Keleten használatos vadászgepárd alkalmazása magában véve is kizárja azt a feltevést, hogy ez érdekes aquamanile-fajta hazája Skandinávia lett volna. A lovas aquamanilék nyugati (francia, angol, német) példányai átlagban száz évvel későbbiek és nem vadászó, hanem mindenkor tornához fegyverkezett lovagokat ábrázolnak.

Ezek mellett s utánuk még a XVI. századig legsűrűbben állatalakú aquamanilékkel találkozunk. Legtöbbjük heraldikailag van stilizálva; a természetes ábrázolásúak jóval ritkábbak. Használatuk a gót stílussal együtt szűnik meg. Helyüket a XV. sz. közepe óta mindinkább nagy, díszes kancsók foglalják el.

Aquamarin Szibériából

munkra. Ezek a Szent László-képek rendkívüli kedveltségnek örvendtek és az ország minden részében előfordulnak, a Dunántúl épp úgy, mint a székelyföldi Derzsen, ahol a legenda szinte keleties pompájú alakban jelentkezik, Nacpáton Turócmegyében, a szepesmegyei Vitfaluban, már szinte népies elbeszélés módjára és az ugyancsak szepességi Zsegrán. A zsegrai kis templom egyébiránt falfestményei révén előkelő helyet foglal el emlékeink között. Mária megkoronázásának falképe az olasz trecento befolyását árulja el és a sienai mesterek műveit juttatja eszünkbe. A hunyadmegyei Óralja-Boldogfalva templomának nagyszerű képsorozata viszont a bizánci művészettel áll összefüggésben.

Ily érdekes és változatos e többnyire nem nagy igényű emlékeknek szinte beláthatatlan sokasága. Kisebb területen hasonló viszonyok között érvényesült a falfestészet Tirolban, ahol az lényegében hasonló szempontok szerint ítélendő meg, mint a mi emlékeink. Csakhogy a tiroli festészetben az olasz és északi festészet hatásainak mérlegelése a fő probléma, míg Magyarországban — a késő bizánci erdélyi csoport kivételével — a Nyugat középkori művészetének kelet felé való kisugárzása veendő különösen tekintetbe.

Ezek az oly szűk körben ismert művek mindenképpen rászolgálnak, hogy a figyelem végre feléjük is terelődjék. A magyar művészettörténeti kutatás, amely a mai megcsappant lehetőségek mellett is a hazai emlékek tanulmányozását tűzte ki fő céljául, nem húnyhat szemet előttük. A mult évtizedek mulasztásait teljesen kipótolni vajmi nehéz, mert hiszen az emlékek jelentékeny része az ország elszakadt területein van, egyesek azonban, így elsősorban a helyi jelentőségen messze túlemelkedő feldebrői festmények, az ócsai és jáki sorozatok fontos monografiákhoz szolgáltatnának anyagot, a hosszú évtizedek óta gyűjtött másolatok megfelelő publikálása és ismertetése pedig nemcsak a tudomány szempontjából volna kívánatos, hanem bizonyára, tágabb körben is hatásos lenne.

nyelven mint *békeszerződés* ismeretes.

Kár, hogy ez a törvény francia nyelven hiteles, mert sok olyan paragrafusa van, amelyet, úgy látszik, némelyek nem akarnak magyar nyelven érvényesnek elfogadni, olyanok, akik nyilván nem tudnak — franciául. Ilyen érdekes paragrafus az *58. cikk*, amely kimondja, hogy

— minden magyar állampolgár *faji, nyelvi vagy vallási különbség nélkül a törvény előtt egyenlő és ugyanazokat a polgári és politikai jogokat élvezi.*

Kimondja továbbá, hogy

— azok a magyar állampolgárok, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, jogilag és ténylegesen ugyanazt a bánásmódot és ugyanazokat a biztositékokat élvezik, mint a többi állampolgárok.

Sőt a *60. cikk* még ezt is hozzáfűzi szankcióképpen:

— Magyarország hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a jelen cím előző cikkeinek rendelkezései oly személyeket érintenek, akik faji, vallási vagy nyelvi kisebbségekhez tartoznak, ezek a rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek és a *Nemzetek Szövetségének védelme alatt jognak állani.*

Érthetetlen, hogy ilyen magyar törvény megalkotása és becikkelyezése után miért akar a fajvédő sajtó mindenáron különálló faji kisebbségeket konstruálni.

Egy másik érdekes paragrafusa ennek a idegen nyelvű törvénynek a következő is (235. cikk, 13 §):

— Magyarország köteles az illető Szövetséges és Társult Hatalomnak átadni az összes számadásokat vagy bizonylatokat, *levéltárakat*, okmányokat és felvilágosításokat tartalmazó bármely természetű iratokat, amelyek az ő területén találhatók és amelyek e Hatalmak állampolgárainak, ideértve azokat a *társaságokat* vagy társulatokat is, amelyekben ezek az állampolgárok érdekelve voltak, olyan *javaira*, jogaira és érdekeire vonatkoznak, amelyek *volt Magyar Királyság* területén *valamely elidegenítést rendelő intézkedés tárgyául szolgáltak.*

— Az ellenőrök, felügyelők, ügyvivők, vagyonkezelők zárgondnokok, felszámolók gondnokok — a Magyar Kormány jótállása mellett — személyesen felelősek ezeknek a számadásoknak és *okmányoknak* haladéktalan

többszínű két térképet is ád — ma ez a térkép maga jóval többe kerül, mint az egész csoportunk, — amelyen az összes határok s így a határmenti községek hovatartozása is pontosan fel van tüntetve.

10000 koronás csoport:

108. csoport:

Benedek Elek: Édes anyaföldem, — egy nép s egy ember története (2 kötet, 550 oldal).

8000 koronás csoport:

109. csoport:

Huttkay Lipót dr.: Bonaparte Napoleon emlékirata (a magyar Napoleon-irodalom legrégibb, egykorú, kéziratos lelete, I. Napoleon életrajzával).

Iványi Jenő: A színpad művészete.

Völgyesi Ferenc dr.: A hipnózis helye és alkalmazása a modern gyógyászatban (II. kiadás).

5000 koronás csoportok:

110. csoport:

Sebestyén Károly: Emlékek és tanulmányok.

Timmermanns—Harsányi: A gyermek Jézus Flandriában (Haranghy Jenő képeivel).

111. csoport:

Glass Max: A fékevesztett emberiség (regény).

Arató Erzsi: Elkésett emberek (regény).

112. csoport:

A magyar békeszerződés és a becikkelyező törvény szövege és magyarázata, térképmellékelttel, s a magyar és az osztrák békeszerződés rendelkezéseinek összehasonlító táblázatával.

Szirtes Artúr dr.: Gazdaságpolitikai pártok fejlődése (adatok a politikai pártok lélektanához).

Szirtes Artúr dr.: Közvélemény és társadalmi fejlődés.

3000 koronás csoport:

113. csoport:

Krúdy Gyula: Asszonyságok dija (regény).

Krúdy Gyula: A Miatyánk évéből (Följegyzések Pest 1918—1919. éveiről).

kielégítőek, úgy hogy ezidén még jobban szembeötlő volt, mint az előző három évi szeptemberi teljes ülésen, hogy a Nemzetek Szövetsége nem képes arra a magaslatra emelkedni, ahová emelkednie kellene, hogy megfeleljen nevének s céljának, hogy a háborúütötte sebeket orvosolni tudja. A magyar delegáció nevében kezdetben ismertetni óhajtotta hazánk helyzetét, de a nyugtalan ezidei miliőre való tekintettel ettől eltekintett. Tényekedését ezért is főleg két bizottság felé fordította, úgy mint a lefegyverzési és aféle a bizottság felé, amely a szellemi együttműködéssel foglalkozik. Sajnos, a harmadik, reánk nézve nagykihatású ügyet: a kisebbségi kérdést ezidén oly röviden és oly mostohán kezelték, hogy e tekintetben visszaesést tapasztalhatunk. *A kisebbségek jogának védelme a legelszomoritóbb stádiumban van Genfben.*

A lefegyverzés kérdésének középpontjában a Robert Cecil-féle kölcsönös garanciális szerződés állott. A bizottság elnöke *Benes* volt, az előadás francia részről eredt. Az elkészült javaslatot a kormányokhoz tették át. A magyar felfogás, amelyet a szerbek elleneztek, csak annyiban volt érvényesíthető, hogy a kölcsönös garancia reánk, akik oly nagy fokban lefegyverezte tettünk, nem terjeszthető ki oly értelemben, hogy egy lefegyverzett állam megtámadtatása esetén mi a védelemben részt vegyünk, miután a mi 35.000 emberünk a belső rend és a határbiztonság fentartására alig elég. — A szellemi együttműködés témájának számos érdekes fejezeténél szólalt fel *Berzeviczy*, aki ismertette a magyar kultúra leromlását egyrészt, másrészt rámutatott arra, hogy a magyar szellemi termékek kivitele elől a szomszédok elzárják határaikat. Ez ügyben a szövetség támogatását kérte; ez ellen is szerb felszólalás hangzott el. A magyar kölcsönt illetőleg azt határozták, hogy az ezt majd tárgyaló főtanács a kis-entente delegátusait is hívja meg.

Az ülés *Lukács* György beszédével záródott, aki a Társaság és az egész magyar társadalom hálájának adott kifejezést Berzeviczy Albert értékes genfi működéséért.

Magyarország középkori falfestményei

Irta: **Éber László dr.**

(Tárcapályázatunkon 200.000 korona díjat nyert munkálat.)

Mahelnap egy fél évszázad telt el azóta, hogy Römer Flóris elsőnek kísérlette meg a Magyarországban fenmaradt középkori falfestmények összefoglaló ismertetését, reprodukciókban való bemutatását. Amilyen jelentős és érdemes volt ez a kísérlet, épannyira elszigetelt maradt és míg Römernek 1874-ben nem volt módjában, hogy a már akkor ismert valamennyi emléket felölelje, a könyvében közzétett reprodukciók pedig hűség és stílus tekintetében bizony többé-kevésbé tökéletlenek voltak, utána — a felkutatás és a fényképészeti sokszorosító eljárások segítségével a képes ábrázolás lehetőségének fokozódása ellenére — senki sem akadt, aki akár Römer művének folytatására, kiegészítésére, akár új alapokon az óriási számmal reánk maradt emlékek *korpuszának* megalkotására vállalkozott volna.

Römer műve nem művészeti, hanem archeológiai érdeklődés gyümölcse volt. Az ő idejében és az ő lelkesítő hatása alatt legalább vidéki plébánosok azzal foglalatoskodtak, hogy templomaik mészrétege alatt falképek nyomai után kutattak, de ez a régészkedő kedvtelés, sőt sport elenyésztével alig törődött ezekkel a dolgokkal más, mint akinek az hivatalból kötelessége volt és néhány derék festő, aki évtizedeken át a legnagyobb elismerésre érdemes szeretettel és gonddal másolta le az ország minden részében elszórt emlékeket.

Ilyképpen míg egyrészt a műemlékek bizottsága gyüjteményében évről-évre szaporodott a régi falfestményekre vonatkozó adatok és azok mind tökéletesebb és színes másolatainak sora, másrészt nemcsak a nagyközönség nem vett tudomást azok létezéséről, hanem művészeink sem. A művészettörténeti tudomány legfőbb letéteményesei pedig gőgösen hátat fordítottak ezeknek az emlékeknek, amelyek — szerintük — nem érdemlik meg a velük való foglalkozást.

Ma más a helyzet. A festészet legújabb törekvései némely tekintetben rokonságot mutatnak a középkori „primitív" mesterek művészetével, sőt sok esetben ennek közvetlen befolyását árulják el és előre látható, hogy a művészettörténeti tudomány, amely mindig visszatükrözője valamely korszak ízlésének, érdeklődésének, ezekre az emlékekre is ki fogja terjeszteni figyelmét.

Középkori falusi templomaink túlnyomó része festett díszszel büszkélkedett és ezt a díszét — ha utóbb megrongálva, mészrétegtől elfedve is — igen sok esetben megőrizte. A falusi templomokra nézve csak kivételesen kedvező körülmények között érvényes a művészettörténetnek az a tanúlása, hogy a csúcsíves építési mód következetes kifejlesztése nyomán a falterületek mindinkább összezsugorodnak és ezért a román építés korában virágzó falfestés is háttérbe szorul. Amint számtalan középkori templomunk nem részesült a fejlett szerkezeti eljárások áldásában és ősi lapos deszkamennyezettel volt ellátva még a boltozatszerkesztés virágkorában is, úgy a maradi jellegű igénytelen, szerkezetileg egyszerű falusi építkezés megtartja a román építészet nagy falfelületeit. Ezzel meg volt adva a festett díszalkalmazásának lehetősége, sőt szüksége. Ez volt hivatva a gazdagabb architektónikus vagy plasztikus kiképzést pótolni, ez felelt meg a falusi igényeknek és anyagi lehetőségeknek. Ezért játszik a csúcsíves építés korában a falfestészet nagyobb szerepet a szerkezetileg fejletlenebb, tehát leginkább a falusi egyházakban, amint a kor színvonalán álló nagy templomokban és ismét a szegénységnek, a továbbfejlődés, később művészeti tevékenység hiányának tulajdonítható, hogy a régi festmények inkább maradtak fönn faluhelyen, mint élénkebb művészeti élet középpontjaiban.

Ennek a helyzetnek következménye, hogy az emlékeknek csak aránytalanul kis része tulajdonítható igazán kiváló mestereknek. A szerény festők, akik többnyire falusi templomok dekorálásával foglalkoztak, valóban nem úttörők, újítók. Műveikben nem is kereshetünk új gondolatokat, művészeti vívmányokat, de megtaláljuk bennük — ebben rejlik a sajátos, nagy értékük — az illető korszakok átlagos művészeti színvonalát, a nagy középpontokból kisugárzó irányok elterjedését, kereszteződését.

Egyes helyeken, kisebb-nagyobb területeken, különös gazdagsággal találkozunk. A már régen észrevett nyugatmagyarországi (vas- és zalamegyei) csoport élén a névszerint ismert *regedei Aquila* János áll, a termékeny mester, a veleméri, mártonhelyi, bántornyai nagy képciklusok alkotója. Korai, a 14. század második felé, mintegy a virágkor és a derék Aquila János bámulatos könnyűséggel borítja, elevenníti meg a templomok falait képeinek tömegével. Különösebb eredetiséget, elmélyedést hiába keresnénk bennük, de mennyire megvan mindenütt a gótika kultúrája! Itt karcsú, hajladozó szentek alakjai sorakoznak túláradó gazdagságú, a pompeji fantasztikus architektúrákkal vetekedő baldachinok alatt, amott az Utolsó ítélet hatalmas képe tölt be egy nagy falat, a bántornyai templomban pedig a *par excellence* magyar szent, László király legendájának jelenetei vonulnak el szemünk előtt. És Aquila közelében ott látjuk *a tótlaki kerek kápolna mesterét*, aki a három királyok meséjét szerű felvonulását festette, vagy a muraszombati templom boltozatát díszítő hatalmas rajzú, erős dekoratív hatású angyalalakokat, amelyekhez hasonlókkal az ország északi részében, Podolinban találkozunk. Általában jellemző, hogy — mint az építészetben — a festészet terén is egyes jelenségek egymástól igen távoleső pontokon is feltűnnek. Néha a mesterek vándoréletére vezethető ez vissza, máskor egyszerűen az átlagos festészeti kultúra nagy kiterjedésére. Ilyen például a Szent György vitadalát ábrázoló két szép falkép eseto. Az egyik a mártonhelyi templomban van és Aquilától való, a másik Erdélyben, az almakereki templomban. Nem egy kéz, nem egy műhely művei és mégis igen közel állanak egymáshoz.

A nyugatmagyarországi csoporton kívül a leginkább kézzelfogható csoport a gömöri bányavidéken található, ahol a süvetei kerek templom falképei, Szent Margit legendájának megkapó ábrázolásával, még a 13. századból származó gyér emlékeink sorába tartoznak, míg a későbbi, 15. századbeli geczelfalvi, mártonházai, koraszkói, rákosi sorozatok, valamint a csetneki templom gazdag, mind művészeti, mind ikonográfiai szempontból nevezetes festett díszei műhelyi összetartozást mutatnak. Valószínű, hogy éppen Csetnek, az egykor nevezetes bányaváros, volt itt a központ, amelynek kisugárzása széles körben érezhető. Ma talán a geczelfalvi templom festményei keltik a legegységesebb, legzavartalanabb benyomást. Hosszú, összefüggő sorban kapcsolódnak itt egymáshoz Krisztus életének jelenetei, csudálatos harmóniában a templom belső építészeti kiképzésével.

A többé-kevésbé összefüggő csoportokon kívül, amelyek még ma felismerhetők, egyes elszigetelt emlékek tünnek fel. Valamennyi közül alighanem a legrégibbek a hevesmegyei Feldebrő község nevezetes altemplomát díszítő festmények maradványai, közöttük Kain és Ábel meglepő alakjaival, amelyek, noha valószínűleg a 12. század első feléből valók, még a nyugati festészetnek a karoling- és Ottó-kori művészettel összefüggő kora román emlékeihez kapcsolódnak, míg például a jáki templom főoltára fölött levő Szent György-kép nyilván a 13. század közepéről, a bizánci művészet erős befolyásáról tesz tanuságot. Ugyanennek a századnak jelentős maradványai találhatók Budapest közelében, az ócsai ref. templomban. A szentélybe festett alakok vonalainak finom játéka, ideális stílusa a francia művészet irányító befolyására vall, amely a 13. században nemzetközivé vált. Itt Ócsán maradtak fenn igen gyér nyomai Szent László legendája ábrázolásának is. E csekély töredékeknek az a jelentősége, hogy a magyarországi falfestészetben annyira elterjedt és a következő századokból aránylag nagy számmal reánk maradt művekből ismert tárgynak alighanem legkorábbi emlékét őrizték meg szá-

Agnila János

Werner Albert

1944



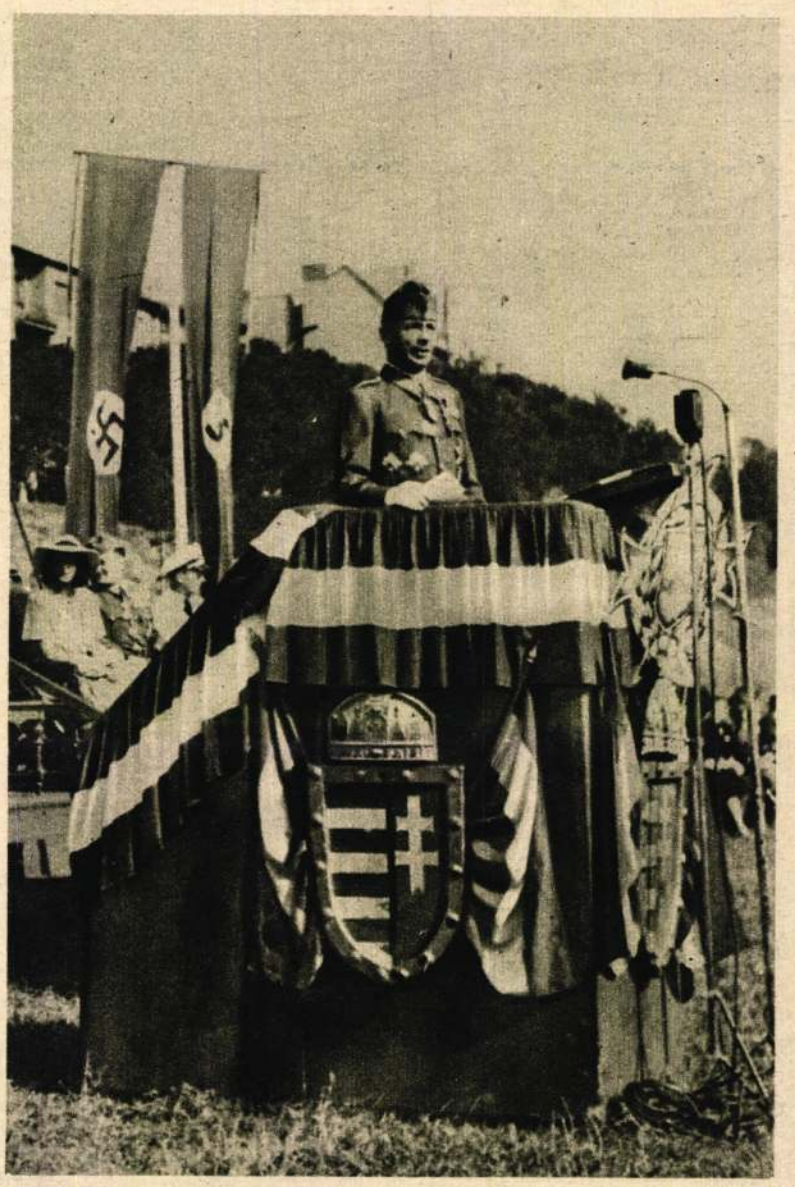

A nagy háború ötödik esztendejében ünnepi külsőségek nélkül, csak lélekben ünnepli a magyar nemzet első nagy királyunk napját. Felső képünk: vitéz csatai Csatay Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter beszédet mond a Vérmezőn rendezett légoltalmi napon.

1944. aug. 20-án

KÉPEK A HÉT ESEMÉNYEIRŐL



vitéz Dálnoki Miklós Béla vezérezredest a Kormányzó a titkos tanácsosi méltósággal tüntette ki.



Dr. Kádár László Levente miniszteri osztályfőnök az Országos Hadigondozó Hatóság új elnöke.



Model vezértábornagyot a Führer a vaskereszt kardokkal és gyémántokkal ékesített tölgyfalombos lovagkeresztjével tüntette ki.



Mannerheim marsall Finnország új elnöke egy katonai parádén Linkomies volt miniszterelnökkel.

Alsó képeink: két érdekes felvétel a németországi nagy pörről. Balra: a Führer elleni összeesküvés vádlottjai a néptörvényszék előtt. — Jobbra: Witzleben volt vezérezredest az őrök a tárgyalásra vezetik.





A veleméri templom

Vas megye délnyugati csücskében szelíden elnyúló dombok lábánál, egymástól negyed- vagy félórányi távolságra fekszenek a falvak. Kicsiny, útmenti települések ezek a falvak. Kertek végén kis patak folydogál s koptatja évezredek óta medrét. Szem erre nem lát nagyszerű panorámákat s mégse unalmas a táj. Valami csendes, kedves jellege van a vidéknek.

A vidék lakossága magyar, délebbre vend. Ezen a területen számos ősi, honfoglaláskori községet találunk. A főútvonalak elkerülték a vidéket s háborúk pusztító vihara sem söpörte végig. Dús zsákmányt ígérő városai nincsenek, az apró falvak meg nem csábították a fosztogató hordákat. Várak csak távolabb, az ősi határ közelében (Vasdobra, Felsőlendva, Muraszombat) épültek.

Alig egy járásnyi területen a XIII.—XIV. századi művészetünknek annyi értéke halmozódik itt fel, mint másutt egy vármegyében sem. Majdnem minden faluban van egy-egy régi, művészi gonddal épített, díszített templom vagy kápolna. Bántornya, Csendlak, Domokosfalva, Felsőlendva, Mártonhely, Muraszombat, Őriszentpéter, Tótlak, Velemér stb. templomai a magyar művészet igen értékes kincseit rejtik falaik között. Több templom belsejét nagyértékű falfestmények díszítik, beszédes példái őseink vallásos áhítatának és művészetszeretetének.

Ennek a vidéknek egyik legismertebb és legkedvesebb emléke a szépfekvésű veleméri templom, ahová a dávidházai vasúti állomástól kétórai gyaloglással érünk el. A templom egyszerű kis falusi templom, lapos mennyezettel, csúcsíves ablakokkal. Valamikor fal vette körül. Külsején és belsejében hiába keressük a kor pazar díszítésű faragott szobrászati motívumait. A templom külsején ugyan a párkány alatt két, egyiptomi múmiaarcokra emlékeztető emberfőt találunk, de ezenkívül még a legszerényebb díszű kőfaragványokat sem találjuk.

A templom legnagyobb értéke a belsejét díszítő XIV. századi falfestmények. A freskókat Aquila János regedei (radkersburgi) festő Nagy Lajos királyunk idejében festette. Sajnos, a festményekből elég sok elpusztult, még pedig a mult század derekán, amikor a templom mennyezete és tetőzete beszakadt és a festmények éveken keresztül a nap, eső, hó, fagy és — az ember pusztító hatásának voltak kitéve.

A veleméri templom belsejét minden oldalról falfestmények díszítették.

A főhajóban tovább folytatódik a freskósorozat. A diadalív feletti falfelületet az Utolsó ítélet képciklus tölti ki. A jelenet közepén szivárványos trónusán ülve, kezét áldásra emelő, ítélkező Jézust látjuk. A jobboldalt csüngő mondatszalagon az üdvözülteket hívó szavainak töredékéből olvasható: „... in regnum patris...", míg a baloldali szalagon a kárhozatra taszítottaknak szóló „... in ignem aeternum..." töredék vehető ki. Az üdvözültek képcsoportjának alsó részében a holtak feltámadását látjuk s az ítélet után a megdicsőülteket angyal segíti be Isten országát jelképező toronyszerű épületbe. Az elkárhozott lelkek élén haját tépő király halad.



Egykorú fresko: Jézus a keresztfán. — Bal felső képünk: Három királyok hódolata.

A diadalív alsó részén Jézus a keresztfán jelenetet festette meg a művész. A kereszt mellett a Fájdalmas Anya és a leghívebb tanítvány, Szent János apostol. A keresztről mondatszalag kanyarodik alá, melyen Jézus szavai olvashatók: ...Mulier, ecce filius tuus... (Asszony, ime a te fiad).

A templom hajójának északi falát a festő lila és fehér szalaggal két részre osztotta. A felső részt kitöltő festményekből csak töredékek maradtak meg. Éspedig két-két pár lábmaradványt látunk. Valószínű, hogy itt az apostolokat párosával festette meg, amint ugyanez a mester ezt a képcsoportot valósította meg a bántornyai templom szentélyében is ebben az elgondolásban. A fal alsó részében igen gyakori bibliai jelenetet helyezett el a festő: a három királyok hódolata a gyermek Jézus előtt. A Gyermek és Anyja trónusban ülve fogadják a térdelő ősz király hódolatát és ajándékát. A másik két király még lovagol, mintegy jelezve a hosszú utazást. Mögöttük a kíséret áll.

A királyok hódolatán túl látjuk középkori falfestményeink gyakori képtémáját, Szent László királyunkat. Arccal felénk fordulva áll a szent hős, jobbjában bárdot, balkezében hosszú egyenes kardot tart. Fejére lebegő angyal helyez el liliomos koronát. Mellette, a torony felé fordulva áll Szent Miklós püspök.

A templom hajójának déli fala freskókkal volt díszítve, valamint a bejárat feletti fal is, de ezekből a festményekből csak itt-ott maradt meg néhány festménytöredék.

Németh Albert

Alsó képek: a templom szentélye. A diadalív felett az utolsó ítélet freskójával.

Középső kép: kilátás a XIII. században épült templomra.

Jobboldali kép: a templom szentélye kívülről.





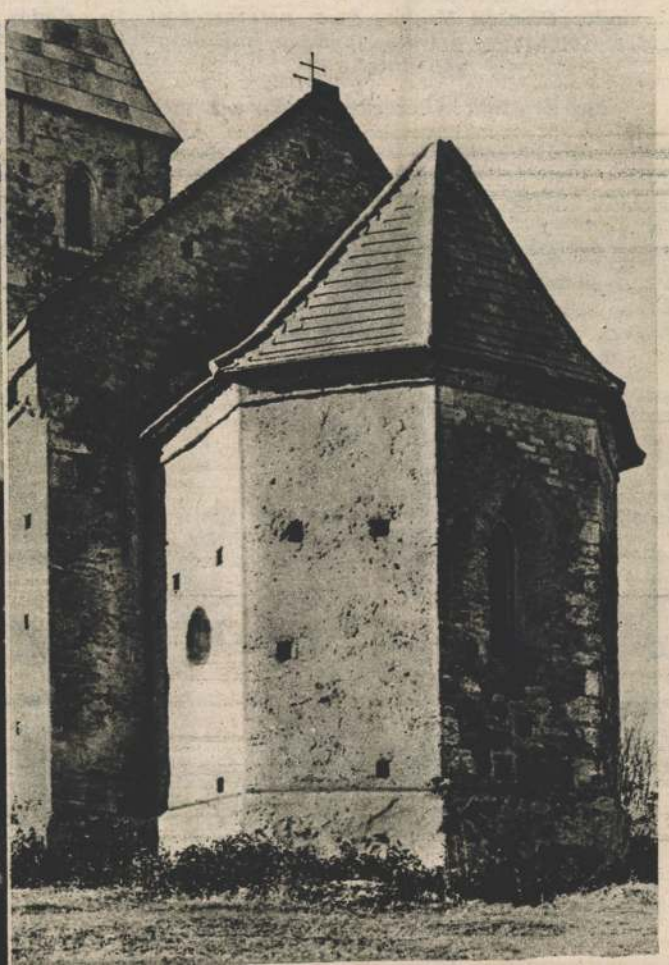

Aquila János

„FIGYELŐ"
ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Fejérmegyei Napló

Megjelent: 1945. okt. 2.

— *Értékes középkori falfestmények kerültek elő Sopronbánfalván.* A sopronbánfalvai templom késő románkori építmény, a gótikus szentélye későbbi toldás. A templomocska külső vakolatának eltávolításakor az építőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága megvizsgáltatta a templomot s a vakolat alatt középkori falfestmények nyomaira találtak. A vakolat eltávolítására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására, csak később kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapítható, hogy a sopronbánfalvai templom falát értékes középkorból származó falfestmények díszítik. A már eddig felszínre hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a Három királyok felvonulását ábrázolja, sőt bizonyítottnak lehet venni, hogy a templom falképei Aquila Jánostól származnak, attól a nem hétköznapi tehetségű középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is díszített, így a martonhelyit és a velemérit is. A vakolat alatt reneszánc ízű ornamentális festés nyomai is felfedezhetők és ékítményes festés borította a csúcsíves menyezet bordáit is. A sopronbánfalvai templom festményeit a Műemlékek Országos Bizottsága szakszerűen kibontatja és konzerválja s munkája nyomán hazánk egy újabb becses középkori művészi emlékkel lesz gazdagabb.



gálunk utasaiknak üdítő itallal, megpihenünk olykor kettő között, örök magyarok, sohase futotta eddig hosszabb pihenőre. Ha Julika aludt, Ferkó állott ki figyelő szolgálatra, ha Ferkó dőlt le szuszogni egyet, Julika énekelt bele a fülekbe:

— Friss vizet tessék!

2. Ne nézz ki az ablakon.

Húzd vissza a függönyt, ülj le szépen s teríts magadra valamit: odakint kellemetlen vendég áll házad előtt, megérkezett deres, csöpögő szakállal az ősz. Szél dudál az udvaron, rozsdás levéleket hajszol örök céltalansággal s érezheted a krizantémok koporsós illatát. Tegnap még felbujt a nap rövid búcsúzkodásra, elcsattant fényét a fehér falakon, mint haldokló széplány arcán az utolsó mosoly, ma bénult férgek hevernek a fák alatt s nyirkos lehelletet ont magából a fáradt föld.

Aquila János

l.
Evang. templ.
16 i. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Aquila János

Lásd oki

Történeti-Szemle

1918. 131. l.

Éber kritikája a lexikonról

Lásd: Szilággi alatt.

Aquila János

Trod

=

Entz Géza: Székely műemlirek a Nagykükülló mellett.

Ellenzék. 1943. okt. 30

AQUILA JÁNOS

(Bibliográfiájához: Suida, Wilhelm: Österreichs Malerei in der Zeit Erzherzog Ernst des Eisernen und König Albrecht II. Bécs 1926, 18 l.)

Aquila János

Aquila János

erőd
e

Fárazal

20, 21. l.

✓

x x Aquila János festő és építő

1350–1405

Herzog

FRANZ SCHAIDER

WIEN, VII. BADEN bei WIEN

NEUBAUGASSE 62. HELENENSTRASSE 14.

DR HERZOG FERENCZ
BELKLINIKAL
ANARSEGED
BUDAPEST
VIII., LUDOVICEUM UTCZA 2

Aquila János festő XIV. 4 negyed

~~XIV~~ ?

(Vas, Zala m.)

Magyarorsz. Müemb. IV. 71 lap

76 72

85 73

75

Aquila János

Vod
2

Ernst Mihály: A dunántuli faltestés középkori emlékei.

Tom.

B. J. Erdélyi Museum
1936. 109 l.

AQUILA *János*, magyar festő, a XIV. század végén a stájer Radkersburgban (Regede) élt s onnan járta sorra Vas és Zala m. falvait, ahol a templomokat díszítette festményekkel. Terjedelmes falképsorozatok Velemérben, Turnischán (Bántornya, Szent László legendája), Tótlakon és Mártonhely (önarcképe kardosan, magyar viseletben, Szent Márton lovasképe, Szent György viadala a sárkánnyal) maradtak fönn tőle.

E. Gy. I. 46. l.

2470. Fr. Amerling:

2470 Tanulmányfő.

Balra fordult fiucska, mel
jobbkezével fejét támasztja meg.
Ingének gallérja lehajtott, csol
szürke. Jelzése alól balra háro
September 1829.4.

Vászon, méretei 34.2: 28.3
Vétetett 1903: XII. 9-én K

Elszámoltatott 1904: II. 2-

Az elszámolás elfogadtatott
(552-904).

Vét: Konja Jné

Aquila János

irod

Dercseinyi Old Hung

439. l.

1943



Aquila János

Wód
1

Dívald Magyarország emlékei

118, 119 l.
120 l.
keppel

Dívald Kornel

Magyarország mű-
szeti emlékei
Bp. 1927. 118 +
120 l
keppel

Czibere Agnes
nénére

Nádudvar

Bocskay u 1893

Aquila János

lásd

Divald 1927

87. l.

Divald Kornél

Magyar művészet-
történet Bp. 1927

87. l.

Miről a fentnevezett megkereső fél

irásommal s hivatalos pecsétemmel ellátott

száz hetedik évi január

Dijjegyzék:

Óvásdij	4 kor.	20 fil
Bélyeg óváskönyvre .	2 »	»
Értesités	»	40 »
Óvásközlés . . .	1 »	16 »
Vitelbér	»	»
Távozási dij . . .	»	»
Összesen .	7 kor.	76 fil

Wiener M. Lip

Aquilla Janos

festo-

rod

=

Divmüvafemz

408. l.

Divald Kornél: Müvészeink nemzetisége és társadalmi helyzete a középkorban.

Tarsadalomtudomany

1923. 408. l.

Aquila János

vród

z

Divald Kornél:

Régi magyar művész-
iskolák. Emlékkönyv
Beöthy Zsolt születésé-
nek hatvanadik for-
dulójára. Bp. 1908.
189. l

Aquila János

Egyházm. Lap

1881. 97. l. 99. l.

154. l.

...leges kérésel vagyok bátor Ura-
...miszerint julius hóban kilépő ifja-
...hez képest egy vagy kettőt segéd-
...kalmazni kegyeskedjék. —
... elhatározásáról, kérem becses
...tatni:
...ásul bátorkodom megjegyezni,
...ban szerény véleményünk sze-
...arago, esetleg kőszobrászati f: pünk-
...végzéséhez megbizható és szor-
...t nyerend.
...kat Uraságod szives figyelmé-

...8. május hóban,

Kiváló tisztelettel:

Hargita Nándor
igazgató.

Aquila János

Lánd

=

Ernst Mihály

A dunántúli falfestés kérdése Erdélyben

Bp - 1935.



Aquila János

vő.

Czobor Béla

A középkori
egyházi művészet
kézikönyve.
Bp. 1875
108-l.
109-l.
110-l.

erő Uri divat

fehérnemű készítő

Budapest

Aquila János

vód

Czobor Béla:

A középkori egyházi
innvészet kézi-
könyve.

Bp. 1875.

108. l.

Nagyságos



Dr. Szentiványi Gyula
Ügyvéd.

Budapest
Szondi utca 98 B.
II. em. 13. ajtó

Aquilla János

Festō

1392

Csontosi jegyz



Gorovius II 55

1906. I. 5.

A Kölcsey kör elnökségének Szatmár: az 1904 évi államsegély elszámolása jóváhagyólag tudomásul vétetik. Az 1905 évi államsegély felhasználásáról szóló tervezethez hozzájárultatik. Felhivás a kör anyagi viszonyainak feltárására és részletes szükségleteinek kimutatására (: 1000/1905 :)

Aquila Tanos

l.

Bar Eb Tah

II. 107. l.

108. l.

Aquila Fanos

irod

Berlamin

34.l. 39.l.

743 Klein, Adam

Tájkép kossal és pihenő birkákkal.

Rk.

K. 2.

120 x 145 mm.

Aquila Janós

wód

z

Bundgra

20.l

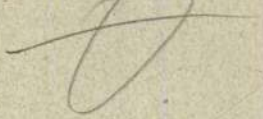

Aquila Giovanni

(János)

festő XIV. sz

Mártonhely, Velemér,

Tótlak, Turnicsa

cród

3

24. l

Budinis 151. l.

15. tábla.

Aquila Fauns

Velemír

Budinis

15. tábla.

28883 szám.

Folyó évi április h
jesztése alapján, jelen szám
dapesti IX.ker. kir. állampé
nek a jaáki apátsági templom
los utja alkalmával felmerül
nevezettnek 40 kor. napidij
10 fillért fizessen ki.

Miről a bizottságo
leendő tudósitása végett ért

Budapesten, 19

Aquila János
(Aquila Giovanni)

vód

Budinis
151. l.

egnagyasabol.

ri tanácsos.

BUDAPEST.

Aquila Janus

festo

Budivus

24. l.

t, 1949 január 2o

eje-
yos
sét,
és

Az eltöltött idő
nincs 6 órás s ing napidig
nem vermithető fel.

42.804. — K. M. E. Ny.

Aquila János

lásd

Arch. Ért.

1929. 139. l. Képpel

140. l.

142. l.

Balogh Jolán

A magyarországi szent
György-ábrázolások
forrásai.

1904. VI. 17.

~~Schmeczbánya.~~



~~Kettős példányok (339/1904.)~~

Aquila Janós

~~[illegible]~~ 2 láid

Arch. Ert. 1887

~~[illegible]~~

205. l

Bonczi Ödön
cikke

T.



EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

A q u i l a J á n o s

festő

Az Ujság Vasárnapja.1931.dec.13.
/K.J.: A müvészek cimere.//Képekkel./

»Síkszerű dekoratív rajzstílus érvényesül éles formai elhatárolásokkal. Minden, még a ruházat mintái s a fegyverzet részletei is szinte kínos pedantériával vannak visszaadva, sok tekintetben retrospektív formafelfogás« — jellemzi Horváth Henrik.[66]

Ennek az erdélyi és északmagyarországi freskóiskolának leggyakoribb tárgya a Szent László-legenda. Különösen a cserhalmi ütközet, László és a kunok harca, a megszabadított leány históriája ihlette meg a középkori magyar festőket. A csatajelenetek szinte egyazon mintára vallanak, s több-kevesebb közvetlen kimutathatósággal a Képes Krónikára utalnak. Módosul és változik azonban a viselet. Szinte évtizednyi pontossággal lehet nyomon követni a falképeken a magyar hadi viselet fejlődését. E képirók tehát, ha minta után is,[67] mégsem szolgai módon dolgoztak. Valami népies zamat van e falképekben. Sok közvetlenséggel és derűs mozgalmassággal nyujtják a hősi és lovagi erények apoteózisát. Hogy e kosztűm- és fegyverzetfestés megfigyelése oly pontos, ezen nem csodálkozhatunk egy hadviselő népnél.[68] A Szent László-legendából a magyar képzelet különös előszeretettel adja a cserhalmi csatát. Ez már önmagában cáfolja azt a téves hiedelmet, hogy a csatafestés a magyar lélektől valaha is idegen lett volna ;[69] a XIV—XV. század pedig a magyar művészet legnemzetibb jellegű korai közé tartozik.

A legenda falfestészetének művészettörténeti szerepével szakirodalmunk — Rómer,[70] Huszka,[71] Divald,[72] Péter,[73] Puskás,[74] Ernst Mihály[75] stb. — már behatóan foglalkozott s itt nem akarunk ismétlésekbe bocsátkozni. A falfestményeket csak annyiban méltatjuk, amennyiben tárgyunk szempontjai megkívánják.

Földrajzilag a cserhalmi ütközet XIV—XV. századi falképábrázolásai két egymástól eléggé távoleső vidékre esnek : a Dunántúlra és a Székelyföldre. Közös mintájuk nyilván Nagyváradon, Szent László székesegyházában lehetett.[76] Nagy általánosságban a cserhalmi csata következő mozzanatai szerepelnek : a magyarok Várad várából kiindulva veszik fel a harcot ; a leányrabló kun üldözése ; a szent és a kun gyalogos birkózása ; a kun lefejezése s végül a hős pihenése a leány ölében nyugvó fejjel. A legterjedelmesebb a XIV. századi bántornyai festménysorozat, amelyet régente Aquila Jánosnak tulajdonítottak ; Ernst Mihály azonban, aki Stélé nyomán 1389-re teszi e freskóciklust,[77] felismeri a mester

modorától elütő stílusjegyeket. A csatajelenet részletes leírása és elemzése után ráismer a XIV. századi miniatura, jelesen a Képes Krónika közvetett hatására. Ott is hasonló korviseletet és fegyverzetet látunk. Az építészeti részletek, valamint a tájképi elemek is közeli vonatkozásban állanak a kódex képeivel.[78] Szent László és Salamon csatája különösen mozgalmas s az összecsapást megelőző mozzanatot adja vissza a két külön tábor mérkőzésében. Krónika egymásmögé rakott sisakos vitézeit látjuk itt, de sűrűn röpköd a nyíl- és gerelyzápor.[79] Különösen friss és eleven a bántornyai csatajelenet, amelyen a képszerkesztés biztonsága és tudatossága tűnik ki, bár az arcok még ekkor is szokványosak és üresek.[80]

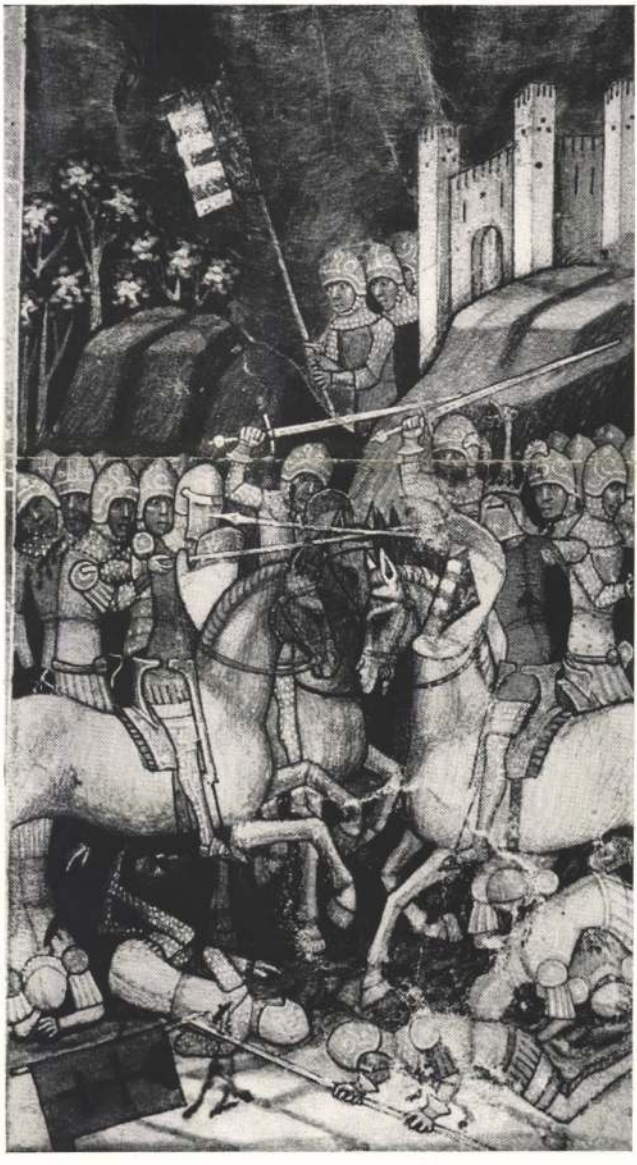

7. Károly Róbert király harca Amadé fiaival és Csák Mátéval. A Képes Krónikából.
La lotta del re Carlo Roberto con i figli di Amadeo e con Matteo Csák. Cronaca Illustrata.



HEGEDÜHÚR

Irta: Fekete István

Egy szál érchúrról van szó, melyet nagyon régen vettem a hegedümre, de megvan ma is. Szólt ez a húr szomorúan, szolt vigan, lassan vagy gyorsan ahogyan kellett és mindig megéreztem, ha valakinek a szivében visszhangzani kezdett. Féltettem ezt a húrt, mert éreztem, hogy valaki egyszer azt mondja: — Nem érzi, hogy ez a húr milyen különös lágyan szól? . . .

Dehogynem éreztem! Már hetek óta éreztem, csak nem mertem szólni. Ekkor azonban letettem a hegedűt és megcsókoltam azt a kislányt, aki azóta a feleségem.

A hegedű és húr velünk jött a házasságba is. Az öreg hegedűnek azonban mindkevesebb lett a mondanivalója és mind nagyobbakat hallgatott a szekrény tetején, tokjában hol hanyatt feküdt és húrjai néha titokzatosan megpendültek, mintha az emlékezés egerei szaladgáltak volna rajtuk.

Később gyermeksirás verte fel a házat és a hegedű egészen magára maradt, pedig a húr nekifeszülve várta a vonót és talán kisérni szerette volna a dalt, ami lágyan és altatón bujkált a bútorok között.

De a hegedűvel nem törődött senki és amikor mégis kinyitotta valaki, nem én voltam. Feleségem lebontotta a vékony érchurt és azt mondta a cselédnek: A tekintetes úr már úgysem hegedül . . . és mivel vágjam fel a szappant? . . .

Mert a szappant otthon főztük abban az időben, szép nagy táblákban és ezt kellett az én hurommal felvágni . . . Persze azonnal észrevettem, de nem szóltam érte, hiszen igaz volt, hogy már nagyon keveset muzsikáltam, a gyerekeknek pedig kellett a szappan és a tisztaruha mindennap.

A napok aztán ellépegettek mellőlünk. A gyerekeknek se kell mindennap mosni, szappant se főzük . . . és feleségem szappanfelvágási gondjai is mintha megcsappantak volna . . .

— Olyan régen hegedült — mondja nemrégen, váratlanul.

— Talán a szappanvágó húrral? — kérdeztem keletlenül, de azért levettem a hegedűt és csodálatos, a régi húr rajta volt.

— Jó húr ez, akkor mindjárt visszatettem — mondta a feleségem — és abban a pillanatban, amikor a vonó alatt lágyan megszólalt a húr: nem gondoltunk se a szappanra, se az időre, ami elmult azóta, csak a dalra, mely el nem múlik soha.

Különleges téma!
Óriási siker!
Az éjszaka lánya
Muráti, Ajtay, Perényi
Csaba Ujbuda
Mesevár Béthlen

4000 pengőt nyert a 8963 és 24015 sz.

I. rész

4000 pengőt nyert: 8963 24015
3000 pengőt nyert: 4256 83296
2000 pengőt nyert: 84737
1000 pengőt nyert: 53138
800 pengőt nyert: 21230 55533
600 pengőt nyert: 20256 23227 27209 29139 77590 78027 83492
500 pengőt nyert: 30408 53204 57041 60103 72861
300 pengőt nyert: 324 1692 2434 6393 6570 8953 11542 14432 20794 23747 25011 25469 27752 28683 30040 30054 30746 31732 34019 36816 40779 41018 42503 43504 50706 50773 52231 52280 56162 56049 56452 57704 58403 68833 71388 72957 73927 74752 79093 79582 84493 91122 93830 96733 97101

175 pengőt nyertek:

185 240 244 300 306 312 350 362 363 444 456 498 536 539 626 628
1031 059 234 246 300 331 647 829
2074 164 157 252 325 523 586 943 975
3099 138 218 316 348 478 474 486 515 587 641 781 733 851 875
4005 012 205 321 396 479 591 661 671 687 837 886
5127 062 074 184 277 32 5 485 567 634 736 841 770 822 844
6078 335 41 8466 518
7315 323 335 633 985
8019 194 306 448 661 760 823 843 859 861
9302 406 475 504 840 916 946 986 988
10089 123 428 462 540 706 530 940
11076 197 219 303 330 348 377 502 756 905 945 974
12217 305 349 434 503 544 602 646 651 722 752 876 962
13062 075 279 425 692 769 772 868 872 944
14052 087 361 410 470 591 637 687 761 791
15029 167 168 273 307 419 426 576 772 866 920 932 968
16013 026 244 266 329 361 362 395 445 452 558 599 610 622 625 761 825 955 960 891
17088 208 285 535 540 610 881
18010 050 460 464 551 755 927
19139 148 183 214 373 500 792 796 870 773 978
20262 302 483 485 510 569 665 717 736 773 782 852
21169 247 303 305 363 413 456 507 611 875 910 965 991 992
22030 072 189 361 475 547 751
23023 200 239 268 410 421 431 435 456 565 753 768 862 930
24112 177 239 282 285 368 412 464 624 638 679 793 930
25156 176 363 646 549 601 649 673 913 915
26090 108 267 276 367 420 475 471 782 818 850 851 988
27014 115 153 166 281 631 729 74[illegible] 918 925 950
28003 040 094 155 206 492 607 616 707 771 990
29060 112 128 288 296 408 696 711
30007 088 213 467 908
31125 128 145 280 419
32025 160 186 214 256 261 284 289 385 463 466 476 522 616 719 727 775 779 821 828 935 975 981 986
33070 204 303 309 321 507 524 528 658 688 693 737 845 861 899 937 980
34070 436 796 548 557 680 686 733 792
35050 136 276 307 338 380 414 631 712 744 752 754 894 923
36148 183 558 691 722 803 877 941 942 950
37082 263 356 434 446 472 529 585 628 646 732 735 748 919
38166 253 255 340 618 630 657 666 668 764 829 937 957 959 986
39094 102 145 147 217 472 611 802 974
40055 068 251 276 377 613 750 635 756 769 782 858 869 935 920 963
41038 084 194 257 319 449 464 546 669 725 778 837 866
42020 175 176 292 295 296 348 526 611 612 652 746 841 860 961 970
43130 216 484 605 953 968 985
44116 127 154 312 502 579 619 909 970
45063 179 286 332 349 553 563 609 649 748 833 951
46043 048 064 105 125 155 377 488 559 642 845
47113 175 191 242 277 399 442 576 676 701 814 824 992
48085 210 247 293 327 381 407 522 587 810 854 925 941 994
49065 447 578 597 922 997
50017 068 160 303 346 437 507 613 702 726 895 976
51030 077 110 273 418 426 505 524 554 652 662 712 801 924
52223 350 40 0450 534 632 690 697 721 760 887
53081 180 211 383 466 476 554 558 858 888 921 926 946
54007 026 282 392 437 598 671 752 782 862
55097 099 108 248 294 309 391 563 718 744 760 853 899 969
56190 264 329 351 360 509 535 644 673 708 740 880 915 938
57071 073 183 218 293 566 585 728 844 918 965
58219 276 300 374 423 598 600 638 656 690 761 996
59024 030 036 071 117 179 265 267 545 570 614 624 663 736 802
60018 069 234 350 394 451 458 463 534 635 664 723 755 960
61112 211 334 416 581 588 676 823 864 866 895 905 945 972
62119 208 323 451 472 482 496 530 639 786 840 9[illegible]
63172 196 210 314 372 663 830 885 909 922
64041 144 335 440 448 544 591 600 639 679 782 798 810 818 908
65053 073 392 435 483 544 553 586 635 949 955
66109 129 489 622 744 775 876 932
67101 406 498 598 661 680 912 966
68226 527 599 630 643 707 829 934 957 961 970
69159 241 289 372 404 449 566 733 854 857 886 903 962 972
70397 399 404 684 688 792 893
71017 077 257 273 339 366 371 457 571 594 684 758 856
72057 125 127 630 667 704 724 732 782 800 890 960
73243 260 467 501 559 577 592 645 704 805 946 971
74016 024 044 128 135 142 337 455 492 578 589 597 599 608 644 661 727 823 885 967
75039 045 117 138 147 164 475 491 526 548 570 597 720 732 963
76006 281 487 508 601 625 729 738 827 865 889 928
77057 086 143 159 198 214 233 259 268 454 530 698 963 982
78017 041 250 252 279 649 798 847 929
79129 187 235 324 483 512 519 687
80044 157 229 346 423 443 467 491 673 757 799 814 882 990 992
81135 226 384 590 651 666 678 793
82149 163 194 266 281 316 438 564 558 563 574 719 935 966
83056 111 179 188 488 689 740 787 934 997
84131 140 225 251 322 396 443 579 591 646 666 682 961 962
8501 092 242 330 494 498 506 563 647 711 729 758 845
86044 254 630 408 517 531 596 640 649 743 825 829 908 994 999
87092 183 252 467 750 835 876 924 926 948
88022 050 062 128 159 187 262 379 516 520 543 615 664 724 791 795 905 986
89005 031 130 196 199 276 326 431 775 864
90064 077 153 576 652 753 869 887 978
91141 372 419 435 569 728 941 961
92020 065 133 149 157 178 302 411 515 599 660 891 976 861
93025 128 239 443 769 823 826 916 942
94024 076 084 109 267 403 465 575 596 689 627 693 733 818 914 920
95034 061 107 112 159 514 254 258 430 465 663 693 720 730 844 915
96284 575 703 726 738 740 889 897 888
97130 131 299 365 514 603 697 760 847 974
98115 262 314 334 410 412 604 629 766 878
99124 165 248 263 373 418 439 512 710 939 985 991

II. rész

4000 pengőt nyert: 18419
1000 pengőt nyert: 21951
800 pengőt nyert: 32105 85125
600 pengőt nyert: 32596 38967 67570
500 pengőt nyert: 30292 78670
300 pengőt nyert: 1561 4861 6937 8502 12101 17052 32295 38744 42608 65222 67732 69473 71110 79070 90369 93067 99162

175 pengőt nyertek:

243 263 850
1128 298 364 490 514 527 650 801 811 944
2032 133 222 252
3355 414 436 442 974
4153 211 493 538 401 755
5341 378 419 988
6348 931
7554 970 974
8401
9512 547 797
10027 055 638
11113 333 627 998
12184 347 419 472 897
13309 578 762 788 847 895 917
14384 460 488 816
15468 500 577
16042 277 313 341 379 513 709 803 826 858 914
17091 098 130 234 273 438 473 567 786
18191 338 378 432 826
19007 239 564
20179 601 896
21605 620 740
22146
23041 142 428 429 631 848
24020 150 218 274 433 681 730 813 895
25019 150 219 269 584 637
26182 419 700 896 943
27258 505 568 610 590 983
28402 542 673 767 840
29068 444 502 833 911
30019 198 276 444 499 692 753 974
31178 403 513 615 648 845
32026 128 246 453 482 673 675
33201 996
34085 228 492 595 634 728 739 926
35135
36086 268 559 585 669 750
37463 524 650 828 833
38007 184 241 543 604 894 978
39389 431 508 650 831 911
40181 332 340 391 406 413 492
41217 9050 958
42204 376
43332 599 829
44050 190 422 434 590 695
45070 230 348 500 502 511 605 825 935
46407 627 650 841
47012 887 942 983
48112 755
49246 730 737 6
50173 206 259 358 618 788 873 984
51211 535 596 699 849
52008 032 511 530 605 775 865
53051 179 243 644 828 844 966
54444 446 571 989
55065 127 326 409 417 689 790
56286 396 526 670 844 917 948 986
57123 298 400 690 729 750
58042 146 256 483 545 660 772 833 975
60820
61023 159 209 330 341 797
62210 295 414 813 967 986
63666 747 810 882 973 986 993
64000 037 274 496 579 585 629 682 808
65370 768
66547 942
67569 657 891
68078 160 856
69235 458 713 870
70045 168 236 434 483 592 724
71372 711 958
72086 269 592 601 479 968
73409 661 797 877
74026 487 922
75272 496 522 711 870
76400 483 591 934
77145 497 774
78339 709
79586 711 719
80408 427 513 749 771 791 798 881
81273 380 691
82813
83207 831 956
84661 849 882
85275 302 403 407 475
86378 392 553 744
87187 201 394 568
88084 318 511 989
89347 524 762 996
90017 533 829
91047 104 247 476
92008 317 333 565 684 978 912
93163 203 384 660 887 892
94554
95049 419 566 733
96116 121 250 279 327 272 469 487 842 882 993
97964 972
98173 845 962
99042 552 857 924 959

III. rész

2000 pengőt nyert: 58107
1000 pengőt nyert: 78081
800 pengőt nyert: 5751
600 pengőt nyert: 50085 51224
500 pengőt nyertek: 53971 8650
300 pengőt nyertek: 2800 7606 9575 24734 33162 4117 48188 55890 55925 59471 62888 67264 6879 68977 84229 88964 9560 93709 95378

175 pengőt nyertek:

52 527 855 956
1001 089 156 413 673 954 957
2138 206 629 719 810
3085 499 635
4032 054 311 393 402 622 926
5125 472 562 674
6035 266 304 368 493
746 213 327 482 710 747
8102 134 206 352 695 892
9091 136
10059 070 119 261 313 733
11213 350 543 578 668 801 994
12068 081 171 447 451 520 601 872 909 932
13180 201 381 746 796
14310 364 532 892 961
15007 261 552 828 898 962
16654 753
17190 193 423 670 722 824
18467
19263 616 638 639 885 975
20453 695 834 970 985
21023 100 117 162 202 249 252 368 343 455 501 519 745 775 810
3235 504 608 708 842 994 995
24117 272 333 901 963
25546 707
26016 036 421 709
27047 077 445 466 519 838
28377 466 848 903
29530
30496 511 625 723 801
32057 065 180 208 667
33008 252 427 430 730
34209 697
35195 578 402 417 508 537 538 682
36070 289 402 543 615 625 862
37037 156 411 739
38330 368 391 421 457
39339 603 806
40299 373 427 465
41083 263
42184 221 342 618
43267 282 914
44140 435 495 501 748 755
45409 505 731 865
46734
47389 783 936 994
48072 155 421 589 683 771 907
49123 177 527 678 899 992
50080 103 165 185 701 815 980
51570 773
52036 159 194 293 326 422 629 720 850
53068 724
54245 461 657 889 910
55314 773
56044 275 598 656 771 881
57013 053 265 947
58384 523
59249 446 799 830 875 901
60032 079 192 296 407 729 991
61171 193 281 291 605 607 717
63023 046 631 669 789 850 977
64160 410 486 532 559 817 959 966
66542
68089 128 249 655 882
69185 421 468 597 760 951
70021 634 668
71126 209 284 368 606
72202 394
73121 157 158 469 583 801
74109 357 259
75058 417 636 649 741 762 837 945 965
76057 244 326 572 651 894 973 994
77680 902
78535 708 900 955
79015 055
80358 394 425
81378 617 632 810 842
82042 191 486 782 857
83070 152 231 465 548 752 800 836
84013 197 210 551 839 904
85314 438
86133 375 625 646 807
87394 854
88042 369 525 527 816 996
89254 370 459 507 558 563 693 843
90411 515 648
91068 253 627 900 914
92381 586 677 859 886
93205 215 334 401 409 424 665 710 788 798 801 829 913 999
94105 423 491 877
95319 440 548
96069 816
97203 245 266 334 419 423 689 806
98630 678 769 786 819 963
99227 239 371 659 834 805 867

*

Számhibákért felelősséget nem vállalunk.

Ezt a gyorslistát a húzási teremben, az Esti Ujság részére, a Fömöry és Társa Bankház (VII., Erzsébet-körút 9—11., telefon: 225—200) állította össze.

Vegye igénybe az Esti Ujság UTAZÁSI IRODÁJÁT
VIII., József-krt 5



AZ UTOLSÓ NYÁRI NAPOK A STRANDON

A dán nép nyugalommal fogadta a kivételes intézkedéseket

Stockholm, szept. 2. (MTI)

Hivatalosan jelentik Koppenhágából, hogy a kivételes állapot első napjaiban a dán nép a rendszabályokat nyugalommal és megértéssel fogadta. Sehol sem volt komolyabb összetűzés. A főváros utcai képe most már ismét majdnem teljesen a megszokott.

A lapok Dániában újból megjelennek, a külfölddel való közlekedést részben ismét felvették. A Diels Juel nevű hadihajó, amely a válság első óráiban menekülési kísérletet tett, visszatért támaszpontjára. — Egyes hírek szerint az egyik dán búvárhajó Malmöbe menekült, ezt a hírt azonban az illetékes svéd tengerészeti hatóságok megcáfolták.

A dán lakosság magatartását nyugodt és komoly jelzőkkel jellemzik. Kopenhága utcáin német katonák végeznek járőrszolgálatot. Este 9 óra után senki sem mutatkozhatik az utcákon. A lefegyverzett helyőrségek katonáit hazaküldték. A gyárakban rendesen dolgoznak. A dán rádió közlése szerint az állami ügyeket Hannecken ellenőrzi, de Best, a német kormány meghatalmazottja állásában marad.

Államosították a fasiszta ifjúsági szervezeteket

RÓMA, szept. 2.

Külföldön elterjedt hírekkel szemben *az olasz fasiszta ifjúsági szervezetet, a GIL-t a Badoglio-kormány nem oszlatta fel.* Az épségben meghagyott szervezet élére — mint a Levente Hírközpont jelenti, — rendkívüli kormánybiztost, Giovanni di Benedetto olasz hadtestábornokot állították. Ugyanekkor a szervezet szellemén esett változás annyiban, hogy *kizártak onnan mindenféle pártpolitikai szempontot* és a GIL mint állami ifjúsági szervezet működik tovább.

Ezzel kapcsolatban új elnevezést is kapott. A G. I. L. főparancsnokságnak új hivatalos neve a jövőben: „Olasz ifjúsági rendkívüli kormánybiztosság". A G. I. L. tartományparancsnokság új hivatalos neve pedig: „Olasz ifjúsági tartományi központ." Az olasz ifjúsági szervezet ezzel az átállítással hasonlóvá vált a politikamentes magyar leventemozgalomhoz. (LH.)

A pápa levelét viszik Roosevelthez?

Stockholm, szeptember 2.

A német rádió tengerentúli adásban közölte, hogy Signor Enrico Galeazzi, Vatikánváros főkormányzója washingtoni útja során Lisszabonba érkezett. Vatikáni körökben úgy tudják — tette hozzá a német rádió —, hogy a főkormányzó a pápa személyes üzenetét viszi Roosevelt elnöknek. (MTI)

Filov miniszterelnök rendkívüli ülésre hívta össze a Szobraniet

SZÓFIA, szept. 2.

Bulgária népe százezres tömegekben zarándokol III. Borisz király ravatalához, amelyet teljesen elborítottak a szeretet virágjaival. *Az ország mély gyászban készül a vasárnapi nagy temetésre*, amikor is kívánsága szerint a királyt a rilai kolostorban helyezik örök nyugalomra.

Filov miniszterelnök rendeletet írt alá, amelynek értelmében a 25. szobranje hatodik rendkívüli ülésszakát szeptember 3-án délelőtt 10 órára összehívja. A belügyminisztérium megbízta a hatóságokat, értesítsék a parlamenti képviselőket erről a határozatról. Egyébként *Filov* miniszterelnök szerdán fogadta *Kalkovot*, a Szobranje elnökét és *Kosseivanovot*, a Szobranje alelnökét, hogy velük a Szobranje küszöbönálló összehívásáról tanácskozzék.

Eden beszámolt Majszkinak a quebeci megbeszélésekről

Stockholm, szeptember 2. (Német Távirati Iroda)

Eden külügyminiszter Majszki eddigi szovjet nagykövetnek részletes beszámolót adott át a quebeci megbeszélésekről — jelenti a Nya Dagligt Allehanda londoni tudósítója. Eden ebben kidomborította Churchillnek és Rooseveltnek azt a kívánságát, hogy mihelyt csak lehet, megbeszélést folytathassanak magával Sztalinnal. A lap szerint Eden tanácskozott az Egyesült Államok nagykövetével is, aki előreláthatóan az USA-t képviseli majd a külügyminiszterek megbeszélésén, ha Hull személyesen nem venne részt azon. Más jelentések szerint viszont Harry Hopkins fogja Amerikát képviselni. (MTI)

Nagy művészi értékek képviselnek a sopronbánfalvai középkori falfestmények

A napilapok legutóbb megemlékeztek a Sopron melletti Bánfalva árpádkori templomának restaurálási munkálatairól. Erre vonatkozóan most a vallás- és közoktatásügyi minisztérium sajtó- és tájékoztató szolgálata a következőket közli:

A sopronbánfalvai templom késő románkori építmény s gótikus szentélye későbbi toldás. A templomocska külső vakolatának eltávolításakor az építőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága megvizsgáltatta a templomot s a vakolat eltávolítására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására csak később kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapítható, hogy a sopronbánfalvai templom falát a középkorból származó értékes falfestmények díszítik.

A már eddig felszínre hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a Három királyok felvonulását ábrázolja, sőt bizonyítottnak lehet venni, hogy a templom falképei Aquila Jánostól származnak, attól a nem hétköznapi tehetségű középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is díszített, így a mártonhelyit és a veleméritt is. A vakolat alatt reneszánsz-ízű ornamentális festés nyomai is fellelhetők és ékítményes festés borította a csúcsíves mennyezet bordáit is. A sopronbánfalvai templom festményeit a Műemlékek Országos Bizottsága szakszerűen kibontatja és konzerválja s munkája nyomán hazánk újabb becses középkori művészeti emlékkel lesz gazdagabb. (MTI.)

A Sztalin, Roosevelt és Churchill közötti értekezletnek már semmi sem áll az útjában

Zürich, szeptember 2. (MTI)

A Basler Nachrichten Londonból United Press-jelentést közöl, amelyben többek között ez áll:

Politikai megfigyelők úgy vélik, hogy Eden, Wirant és Majszki megbeszélése már annyira haladt, hogy a három nemzet külügyminisztereinek összejövetele útjában már semmi sem áll. Londonban azt remélik, hogy a három külügyminiszter megbeszélése előkészítője lesz a Sztalin, Roosevelt és Churchill közötti értekezletnek.

A Berlin elleni legutóbbi légitámadás folyamán sok angol gép pusztult el

BERLIN, szeptember 2.
(Német Távirati Iroda)

A berlini sajtó elégtétellel állapítja meg, hogy a birodalmi főváros ellen intézett legutóbbi angol légi támadás alkalmával milyen sok ellenséges gép pusztult el és hangsúlyozza, hogy a brit bombák szerencsére csak kevés áldozatot követeltek. *A halálos áldozatok száma kisebb, mint ahány brit repülő pusztult el a támadás folyamán.*

A Deutsche Allgemeine Zeitung megállapítja, hogy a 47 lelőtt brit repülőgép a támadásban résztvett gépek számához és az általuk okozott kárhoz viszonyítva, nagy számot jelent. Jogosan lehet arról beszélni, hogy a brit légi erőnek a birodalmi főváros ellen intézett támadása katonai kudarc volt. — (MTI)

Amerikai támadás Melcus szigete ellen

Ankara, szeptember 2.

A tokiói rádió jelentése szerint amerikai repülőgépek és tengeri egységek szerdán hajnalban támadást intéztek Melcus szigete ellen. Ezzel kapcsolatban a tokiói rádió figyelmeztette a japán népet, hogy Melcus szigete csupán 2000 kilométerre van a japán anyaországtól és az ellenség esetleg megtámadhatja magát Japánt is.

Feltűnően megsokasodtak a berlini éjszakai vadászok

Lisszabon, szept. 2.

Az angol hírszolgálat jelenti: A mult éjszakai berlini légi támadásról hazatért repülők különösen azt hangsúlyozták, hogy milyen sok ellenséges vadászgép vette őket üldözőbe. Egy repülő ezeket mondotta: „Kemény küzdelmünk volt attól a pillanattól fogva, amidőn átrepültünk az európai partra. Az úton végig ellenséges vadászgépek portyáztak".

Azok a repülők, akik hosszabb ideje nem jártak Berlin felett, megfigyelték, hogy a német védekezés módszerei megváltoztak. Kevés volt a légvédelmi tűz, de annál több a fényszóró, meg az éjszakai vadászgép. (MTI)

Az olasz hatóságok szabadonbocsátottak egy svájci szocialistát

Zürich, szeptember 2. (MTI)

Mint a Basler Nachrichten Luganóból jelenti, a fasiszta államvédelmi rendkívüli törvényszék határozatával Viviani svájci szocialistát öt évvel ezelőtt kétévi fegyházra ítélték. Azzal vádolták, hogy olasz területen támogatta a fasisztaellenes cselekményeket. Az olasz hatóságok a napokban szabadon bocsátották a svájci szocialistát, aki most meg is érkezett Luganóba.

POLITIKAI NAPILAP, MEGJELENIK MINDEN HÉTKÖZNAP DÉLBEN
Felelős szerkesztő: MAKKAI JÁNOS
Szerkesztő: vitéz BÉRY LÁSZLÓ
Felelős kiadó: Dr. BATHORY-HUTTNER JÁNOS
Nyomatott a Stádium Sajtóvállalat körforgógépein. — Felelős: Győry Aladár igazgató

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM XV. SZÁZADI NÉMET FAMETSZETEI

A művészi sokszorosító eljárások között legrégibb a fametszés.

A fametszet anyaga egy 2—3 cm vastag, símára csiszolt fadúc. Erre a fadúcra felrajzolja a művész a képet, majd azután késsel és vésővel kivájja a tábla felületéből a vonalak közé eső részeket úgyannyira, hogy a kész metszeten a kompozíció rajza kiemelkedik a dúcból. A kiálló rajzot festékkel bekenik és rányomják a papírra.

Az első fametszet mikor és hol született meg, nem tudjuk. A krónikák nem emlékeznek meg róla. Régebben ellenőrizhetetlen anekdoták alapján azt hitték, hogy a technika feltalálása egy zseniális művész ötlete volt, de újabban megállapítást nyert, hogy a fametszet egy folytonos és lassú technikai kísérletezés eredménye.

A fametszet eleinte ipari célt szolgált. Fadúcokat már a IV. században használtak szövetek mustrával való díszítésére. A technikának művészi sokszorosításra való alkalmazása tulajdonképen csak akkor kezdődött meg, mikor a burgundi, florenci és kölni kódexmásolók és illuminátorok rájöttek, hogy iniciálék fametszetes nyomásával a másolás műveletét meggyorsíthatják. Hogy ezt a kézenfekvő sokszorosító eljárást csak a XV. században alkalmazzák képek nyomására, annak okát a fejlődésnek indult városi polgárság egyre fokozódó művészeti és szellemi igényeiben találjuk meg. Bizonyára más tényezők is elősegítették a technika kivirágzását. Mindenekelőtt a papírgyártás fellendülése a század elején; amit viszont azzal magyaráznak, hogy a fehérnemű divatja ekkortájt terjedt el Európában és az elrongyolódott alsóruha bőséges anyagot szolgáltatott a papírgyártáshoz. És végül nagy mértékben siettette még a fametsző művészet kifejlődését a kártyajáték elterjedése is. A kártyázás már a XIV. században olyan általános szenvedéllyé vált, hogy 1380- és 84-ben Nürnbergben, 1397-ben Ulmban már rendeletek tiltják a játékot és egymást követik a tilalmak Olasz-, Spanyol- és Franciaországban épp úgy, mint Angliában. A játék milyen mértékben divatozott a következő században is, az kiviláglik Hans Schäufelein egykorú metszetének kísérő szövegéből, mely elmondja, hogy Kapisztrán mikor Nürnbergben járt 1452-ben, prédikációinak hatása alatt a város polgárai 2460 ostáblát, 40.000 kockát és nagy halom játékkártyát hordtak máglyára a város piacán.

Az első lapokat kézzel rajzolták és színezték, mint a korabeli miniaturákat. A figurák hátterét is igen gyakran arannyal díszítették. Később, mikor a játék a polgárság körében is elterjedt, az egyre növekvő szükséglet arra késztette a kártyakészítőket, hogy a lapokat gyors és olcsó eljárással mázolómintákkal fessék. E nagy tömegben mázolt készítmények legnagyobb része durva és kezdetleges munka, de az egyes lapok néha megkapóan dekoratív hatásúak. Szemléltetően példázza az átmenetet a teljes fametszetű kártyához a bécsi „udvari játék", a XV. század végéről. A művelődés- és divattörténeti szempontból is egyaránt becses kártyalapokon a körvonalak már fametszetűek, de a figurák változatos tarka kosztümjét és a rikító címerpajzsokat még kézzel színezte a régimódi fametsző.

Legrégibb fametszetű kártyáink alig korábbiak a XV. század közepénél. De okiratok bizonyítják, hogy már az 1440-es, sőt a 30-as években is külön művészi iparág volt a kártyametszés. Ismerünk egy 1441-ből származó beadványt, amelyben a velencei fametszők és kártyakészítők kérik a városi tanácsot, hogy védje meg iparukat a külföldről behozott kártyákkal szemben. És tudomásunk van róla, hogy 1430-ban egy hivatásos florenci kártyafestő, Antonio di Giovanni di Ser Francesco (pittor di naibi) adóbevallásában szentek és kártyák nyomására való fadúcokat jelentett be adóztatás céljából tulajdonaként. Az első szentképeket és kártyákat tehát egyazon fametszőműhelyben metszették. E mellett tanuskodik a báseli Leonhardt Ysenhut szokása is, aki egyszer Heiligendruckernek, máskor Kartenmachernek, majd Briefmalernek nevezte magát.

A fametszőművészet első termékei az 1400-as évekből valók. Kivétel nélkül mind vallásos jellegűek. A kártyalapok elhasználódtak az idők folyamán, de a szentek és Krisztus képeit, amelyeket valószínűleg a búcsújáró hívek között osztogattak, az elnyert bűnbocsánat emlékére imakönyvekbe ragasztották s ez megmentette nagyrészüket az elpusztulástól. A lapoknak ilyen kegyeletes alkalmazása főként északon vált szokássá, délen a búcsúlapokat Cassonékra, sajtókra ragasztották, vagy házioltárkaként szobák falain helyezték el, s így a legnagyobb részük elveszett. Ezzel magyarázható, hogy míg Németországban a XV. századból többezer fametszet maradt fenn, addig Olaszországból alig másfélszáz lap került elő. A korai metszetekről a sok korabeli másolat miatt, sokszor csak hosszas vizsgálódás után állapíthatjuk meg, hogy eredeti munkával, vagy másolattal állunk-e szemben. Az invencióban szegényebb művész szívesen másolta a nagy mesterek

tes az is, hogy ez az egyszerű templomtípus az egyes zártabb tájegységeken belül néhány sajátos elemmel gyarapodott. Így a Muraközben a szentély tagozottabb, ablakokkal jobban felbontott. A Felvidéken gyakori a sokszögalakú torony, Erdélyben pedig a XVII.—XVIII. század folyamán a festett famennyezet. Ugyancsak erdélyi sajátosságnak látszik a templomot körülvevő fal is, bár erre más vidékeken, sőt korábban is találunk példát. Így a nagybörzsönyi r. k. templomot, legkésőbb a XV. században szintén kőfallal vették körül. A nagybörzsönyi különben egyike a legszebbeknek az egyhajós falusi templomok közül. Nyugati homlokzatán levő tornyát román ikerablakok, félköríves apszisát ívsoros párkány, közeiben emberfejek díszítik. Ugyancsak védőfal veszi körül az abaújszántói r. k. templomot.

Egyik kiváló esszéírónk[5] legutóbb a jáki apátsági templomról írva megjegyezte, hogy hasonló templomok százai népesítették be a középkori Magyarországot. A feltevés bármennyire is előnyös, túloz. Tudjuk, hogy a jáki apátsági templom későromán stílusú építő- és szobrászművészetünknek páratlan drágaköve, melyhez hasonlót a középkor folyamán sem nagyon találunk. A jáki templommal kapcsolatba hozhatók is inkább építészeti rendszerükkel, mint szobrászati díszük gazdagságával hasonlíthatók hozzá. A középkori Magyarországot a püspöki székesegyházak, a monumentális szerzetesi templomok, a gazdagabb városok pompás gótikus templomai mellett ilyen egyhajós falusi egyházak népesítették be.

Ne gondoljuk azonban, hogy az itt megismert templomtípus szerény és szegényes emléke a magyar művészetnek. A magyar falu rendelkezésére álló anyagi eszközök akkor sem voltak túlságosan gazdagok; amit ezzel alkottak, mégis méltán helyet követel művészettörténetünk lapjain. E kis templomok arányos tömegelosztásuk, ritmusuk szempontjából gyakran kis remekművek. Tisztán áttekinthető szerkezetük, világos elrendezésük megfelel a magyar művészet, a magyar nép egyéniségének, jellemének. Az egyes részletformák azt igazolják, hogy építőjük a román, vagy a gótikus stílus követelményeivel tisztában volt, ismerte e korszakoknak pompás alkotásait hazánkban. Valószínű, hogy inkább a szerzetesi építészettől tanult, az állt közelebb hozzá, mint ahogy a nép lelkéhez is azok tudtak a legközelebb férkőzni. Aki ismeri a középkori művészetet, az tudja, hogy a falusi templomok építője jó iskolába járt és tudja azt is, hogy hazánkban az építőművészetet elsősorban a szerzetesi építőműhelyek hordozták, s külföldi összeköttetéseiken keresztül jutottak el a nagy nyugati stílusáramlatok hazánkba.

E kis templomok jelentősége fokozott mértékben megnövekszik, ha az általuk megőrzött festészeti anyagot vesszük vizsgálat alá. Nemcsak a csíki templomok középkori szárnyasoltáraira gondolunk, bár ezek is értékes bizonyítékai annak a ténynek, hogy a középkori táblaképfestészet nemcsak a nagy felvidéki székesegyházakat, hanem a kis falusi templomokat is díszítette. Jelentékenyebb a falképanyag. Valószínű, hogy ezek a kis falusi templomok a középkorban teljesen ki voltak festve, vagy legalább is a szentélyüket falképek díszítették. Ezen a téren a pusztulás igen nagy, de a ránkmaradt anyag még így is számottevő. Két példával megvilágíthatjuk e falfestmények jelentőségét. Ilyen kis falusi templomokban maradtak ránk Aquila János falképei (Velemér, Bántornya, Mártonhely), a XIV. század végi névszerint ismert festőnek értékes alkotásai. E falképek is azt igazolják, hogy az ország legnyugatibb csücskébe is eljutott Budának, a királyi udvar világának stílusa és hatása. Nem kevésbbé jelentékenyek a Szent László-legendát ábrázoló falképek, melyek úgyszólván csakis ilyen kis falusi templomok falán maradtak ránk (Bögöz, Gelence, Bántornya, Zsegra). Bizonyára a XIV. század végén valamelyik nagyobb erdélyi, talán a nagyváradi székesegyház falán festették meg először a magyar lovagkirály és a leányrabló kún harcát, és innen áradt szét az egész országba, a nyugat-, észak-, keletmagyarországi legtávolabbi kis falusi templomokba, bár lehetséges az is, hogy miniált kódexek közvetítették e falképek ügyes kompozícióját. A Szent László-legenda mellett bibliai történeteket, az apostolok alakjait, esetleg a templom névadó szentjének legendáját festették meg. Egy-egy falusi templom a középkorban tehát a „szegények bibliája" volt, és a falfestmények az írni-olvasni nem tudóknak mondották el a kereszténység szent könyvének nagy eseményeit.

Középkori magyar falusi templomaink tehát művészi szempontból is jelentősek. Építészetük egyszerű, de világosan tagolt, áttekinthetően szerkesztett, szerény eszközeivel is művészi hatású. Belső díszítésük, főként falfestményeik pedig a magyar művészettörténet gyakran egyedülálló értékű emlékei. Középkori falusi templomaink híven tükrözik a magyar nép szellemét és a magyar művészet egyéniségét.

Dr. DERCSÉNYI DEZSŐ

JEGYZETEK

[1] ***Stelè France:*** Umetnost v Slovenski Krajini. Slovenska Krajina. Beltinci 1935.

[2] ***Zoltai Lajos*** ásatásairól szóló beszámolóit a „Debrecen város muzeumának évi jelentéseiben" és a Debreceni Képes Kalendáriumban tette közzé. V. ö. ***Sőregi János:*** Zoltai Lajos dr. 1861—1939. A debreceni Déri muzeum évkönyve 1939—40. Debrecen 1941. 305—340. l.

[3] ***Gerevich Tibor:*** Magyarország románkori emlékei. 1939.

[4] ***Gerevich:*** id. m. 42. l.

[5] ***Cs. Szabó László,*** Magyarország 1943. márc. 23.



EGREGY. RK. TEMPLOM. XII. SZ.
Egregy. Röm. kath. Kirche, XII. Jh. — Chiesa cattolica di Egregy, sec. XII.



VELEMÉR. RK. TEMPLOM. XIV. SZ.
Velemér. Röm kath. Kirche XIV. Jh. — Chiesa cattolica di Velemér, sec, XIV.



MÁRTONHELY. RK. TEMPLOM. XIV. SZ.
Mártonhely. Röm. kath. Kirche, XIV. Jh. — Chiesa cattolica di Mártonhely, sec. XIV.



ABAUJSZÁNTÓ, RK. TEMPLOM. XIV. SZ.
Abaujszántó. Röm. kath. Kirche, XIV. Jh. — Chiesa cattolica di Abaujszántó, sec. XIV.



A ZABOLAI REF. TEMPLOM BELSEJE.

Innenansicht der reformierten Kirche von Zabola. — Interno della chiesa protestante di Zabola.



A CSIKDELNEI RK. TEMPLOM SZÁRNYASOLTÁRA. XVII. SZ. (A KERET XVI. SZ.)
Flügelaltar der röm. kath. Kirche von Csikdelne. XVII. Jh. — Trittico della chiesa cattolica di Csikdelne, sec. XVII.



A CSIKDELNEI RK. TEMPLOM. XV. SZ.
Die röm. kath. Kirche von Csikdelne XV. Jh. — Chiesa cattolica di Csikdelne sec. XV.



A CSIKDELNEI TEMPLOM BELSEJE.
Innenansicht der Kirche von Csikdelne. — Interno della chiesa di Csikdelne.



A CSIKDELNEI RK. TEMPLOM DÉLI KAPUJA, FELETTE XV. SZ. FALFESTMÉNY.
Südtor der Kirche von Csikdelne, darüber Wandgemälde aus dem XV. Jahrhundert. — Porta meridionale della Chiesa di Csikdelne, sopra di essa un affresco del sec. XV.

viszonyáról természetesen nem tájékoztathat az ásatás, mert a templomnak csak alapfalai kerültek elő, de aligha tévedünk, ha az eddig leírt módon képzeljük el azokat is.

Ez a templomtípus kedvelt volt tehát a Nagy-Alföldön, de nem ismeretlen a Felvidéken, illetve a Dunától északra eső területeken sem. Erről a vidékről említsük fel a cserhátsurányi és az abaújszántói rk. templomokat. A cserhátsurányi templomot szintén

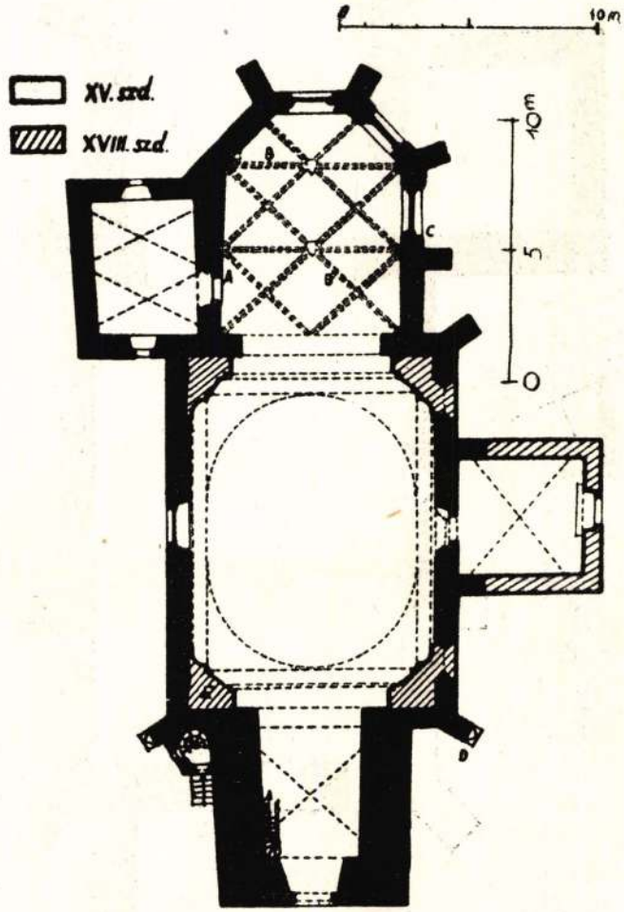

AZ ABAUJSZÁNTÓI RK. TEMPLOM ALAPRAJZA

a nyugati homlokzatán díszíti háromemeletes tornya, mely a földszinten négyszögletes, felső emeletein pedig nyolcszögű; ennyiben tehát eltér típusunktól. A hozzá csatlakozó egyhajós középteret, sík mennyezet fedi, valószínűleg sohasem volt boltozva. Szentélye a nyolcszög háromoldalával zárul és belül boltozott. Hasonlóképen boltozott az északi oldalon álló sekrestye. Lényegében hasonló az abaújszántói rk. templom is. Fallal körülvett egyhajós, homlokzati toronnyal díszített gótikus templom. Nyugati homlokzatát alul négy-, emeletein nyolcszögű torony díszíti, hasonló tehát az előbb leírt cserhátsurányi templom tornyához. Hajója, sokszögű szentélye támpilléres, míg a belsőben a szentélyt hálóboltozat, a hajót pedig barokkboltozat fedi. A hajó nyugatioldalán barok orgonakarzat foglal helyet.

Az eddig ismertetett öt középkori templom azonos elvek szerint épült és azt bizonyítja, hogy ez az egyhajós, homlokzati toronnyal és sokszögalakú boltozott szentéllyel bíró templomtípus az ország minden részén elterjedt volt. A példák számát szaporíthatnók; könnyű lenne tucatjával felsorolni a hasonló típusú alföldi, dunántúli, vagy felvidéki templomokat, végeredményben mind csak azt bizonyítaná, hogy a magyar faluknak, a magyar népnek ez az egyszerű, de a maga szerény eszközeiben művészi templomtípus felelt meg legjobban és ez terjedt el országszerte.

Honnan származik ez a templomtípus? Gerevich Tibor[3] kutatásai alapján erre a kérdésre is választ adhatunk. Meg volt már az Árpádok korában, és több Árpád-kori emléke áll még ma is. A román stílus korában természetesen a falusi templomok szentélye rendszerint félköríves volt, néha egyenes záródású (Egregy), a belső terek közül a hajót sík mennyezet fedte, a szentélyt pedig néha boltozták. Valamennyinél megtaláljuk a nyugati homlokzathoz illesztett tornyot, mint templomtípusunknak jellemző sajátosságát. Már Gerevich Tibor rámutatott arra, hogy „némely kis falusi templomunk, a szerkezetet világosan éreztető hármas tömegritmusával: torony—hajó—szentély, egyszerű eszközökkel, tisztán kifejezett román stílusérzésével valóságos kis remekmű[4]".

A magyar falu templomtípusa tehát már az Árpád-korban kialakult. Ebből a magból nőttek ki az itt ismertetett gótikus stílusú továbbfejlesztései. Az Árpád-kori templomoknál természetesen félköríves, vagy egyenes záródású szentélyt találunk, ritkább annak boltozása is. Az átmenet a XIV. század folyamán történhetett és talán a veleméri róm. kat. templommal érzékeltethetjük, melynél a sokszögalakú boltozott szentélyt még nem erősítették meg támpillérekkel.

Világos tehát, hogy a XIV.—XV. században a magyar vidéken feltűnő, egyhajós gótikus templomok sorozatai nem egy-egy tájegységnek különleges építészeti, vagy művészeti sajátosságai, hanem a magyar művészetnek már az Árpádok korában kialakult templomtípusa, melyet századokig megtartott, továbbfejlesztett a magyar falu művésze és népe. A fejlődés útját részben a technikai újítások, boltozás, támpilléres rendszer szabta meg; részben pedig a nagyobb, főként rendi építkezés hatása irányította. Kétségtelen, hogy a prédikáló szerzetesrendeknek egyhajós, megnyujtott szentélyű templomai hatással voltak a XV. századi fejlődésre. Feltételezhető az is, amire különben néhány írott adat alapján is következtethetünk, hogy a falusi templomok építésében szerzetes mesterek is részt vehettek, legalább is a nagyobb építési gyakorlatot és tudást követelő szentély boltozásánál. Természe-

az egy-boltszakaszos, keresztboltozatú szentélytől. A szentély északi oldalához itt is sekrestye csatlakozik, melyet barok boltozat fed. Ugyancsak a barok korában épült a hajó nyugati részén lévő orgonakarzat. A templom szentélye tagoltabb és ablakokkal jobban felbontott, mint a csíkdelnei, de belseje — eltekintve a szentély két keleti ablakától — megvilágítását délről kapja. A templom belsejét gazdag freskódísz ékesíti. A szentélyben Szent Márton legendája, az ablakok közt a tizenkét apostol és Aquila János magyarruhás, kardos önarcképe, míg a diadalív keleti falát Szent György és a sárkány harcát ábrázoló falkép foglalja el. Egykor a hajó is ki volt festve, ezekből a falképekből csak töredékek maradtak fenn.

A mártonhelyi templom rövid ismertetéséből is kiderül, hogy alaprajzi elrendezése, hármas tagolása, igen közel áll a csíkdelnei temploméhoz, illetve a székelyföldi templomtípushoz. Pedig a részletformák százados különbségéről beszélnek. A mártonhelyi templom a XIV. század végén épült, a csíkdelnei mai alakját aligha nyerhette hamarabb a XV. század végénél. Ez a jelentős időbeli és térbeli távolság is azt bizonyítja, hogy e templomtípus alapformáját megtartva, szívósan tovább él a magyar középkor századaiban.

Ha a csíkdelnei templomot a székelyföldi falusi templomok jellegzetes példájának fogtuk fel, melyhez hasonló elrendezésűt sokat találunk a Székelyföldön, a mártonhelyi sem áll magában a Muravidéken. Szempontunkból hozzá hasonló a bántornyai, csendlaki, felsőlendvai róm. kat. templomok; ilyen volt átépítése előtta bagonyai és a vízlendvai templom is. Azonos alaprajzi típusú, nagy számban előforduló muravidéki templom arra indította Franc Stelè-t[1], hogy külön vend építészeti sajátosságot lásson benne. Ezt a feltevést márcsak az eddig elmondottak alapján is tévesnek kell tartanunk. A muravidék középkori templomai bármennyire is szoros kapcsolatban állottak egymással, végeredményben mégis azt a templomtípust alkalmazták, fejlesztették tovább, mely Magyarország többi táján is kedvelt és gyakori volt. Nemcsak a részletesebben tárgyalt székelyföldi példa bizonyítja ezt, hanem az alább felsorolandó emlékek is, melyeket az ország különböző vidékeiről állítottunk össze.

Mindenekelőtt ugyanehhez a templomhoz tartozott a Duna-Tiszaközén, a nagy magyar Alföldön épült középkori templomok legnagyobb része. Ezek az úgynevezett pusztatemplomok, a törökhódoltság korában elnéptelenedett falvak egyházai voltak, nagyrészük elpusztult, s ma csak alapfalaikat lehet feltárni. Zoltai Lajos[2] e kérdés tudós és érdemes kutatója, nagyon sok ilyen pusztatemplomot tárt fel Debrecen környékén, és az így felszínre került alapfalak ugyanilyen templomtípushoz tartozónak vallják az Alföld egyházait is. Ilyen típusú lehetett a Hajdúböszörmény—zeleméri pusztatemplom is, melynek nyugati homlokzati tornyából ma egy rész még látható. A Csiha Antaltól 1938-ban feltárt alapfalak azt igazolják, hogy a zeleméri templom is az itt ismertetett templomtípushoz

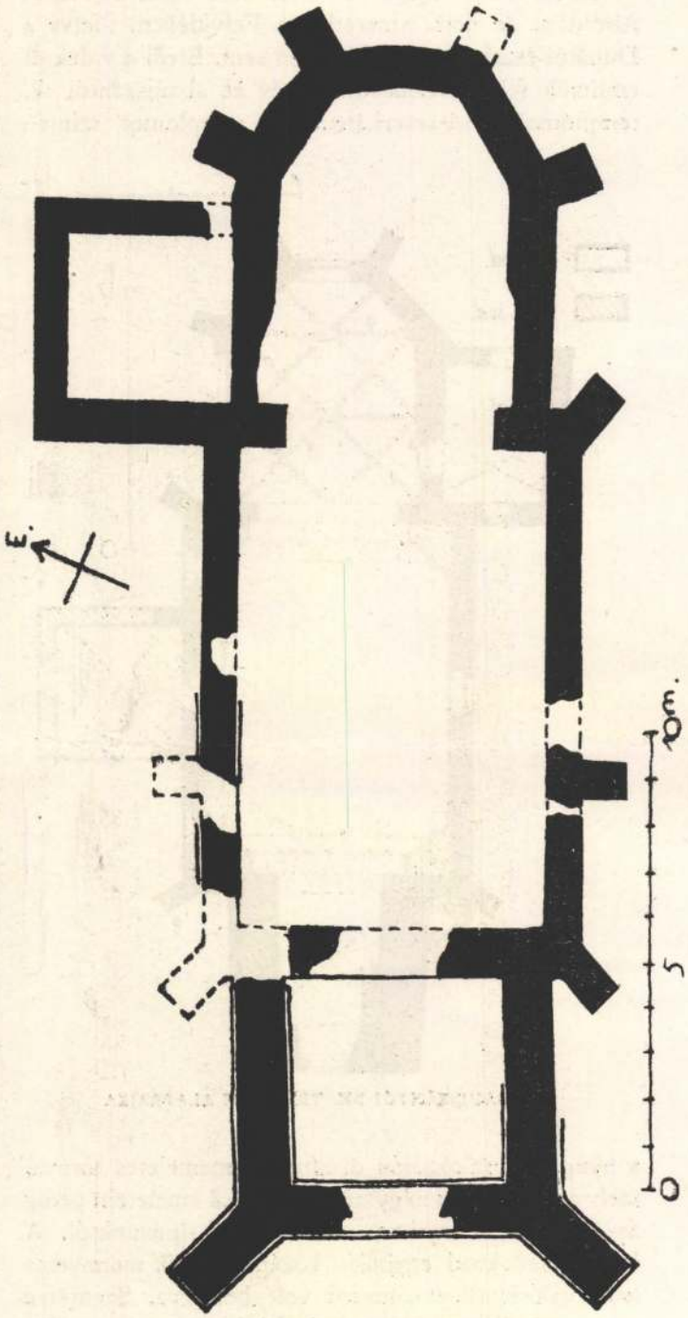

A ZELEMÉRI RK. TEMPLOM ALAPRAJZA

tartozott. Az aránylag megnyujtott, támpilléres szentélyhez egyhajós belső tér kapcsolódott, míg a nyugati homlokzatot a ma is álló négyszögletű torony uralta. Tekintve, hogy a szentély és a hajó itt támpilléres, valószínű, hogy mindkettő boltozva volt. A sekrestye itt is a szentély északi oldalán foglal helyet. Részletformáiról, a torony és a hajó magassági

márcsak jó állapota miatt is jelentős hely illeti meg, különösen szép fafaragású oromzata. Krisztus életéből vett jeleneteket ábrázoló lendületesen festett szárnyképei élénk szinezésükkel a reneszánsz stilusnak továbbélését bizonyitják a XVII. században. Ugyancsak érdekes a szentély déli oldalán álló, fonott kőkeresztes díszű szentségtartó fülke.

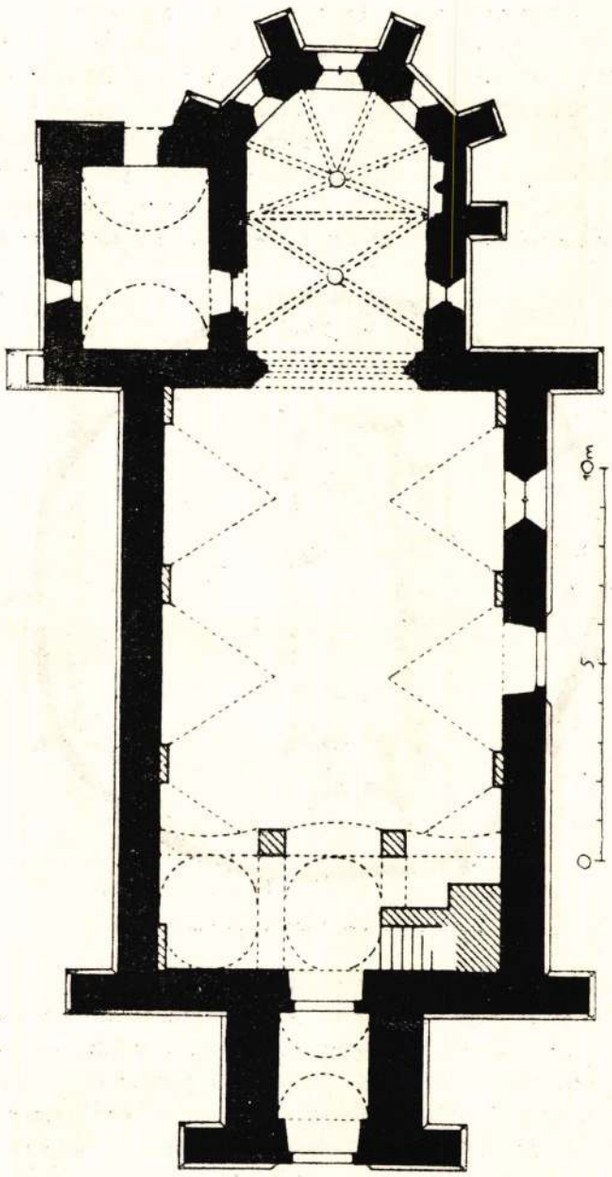

A MÁRTONHELYI RK. TEMPLOM ALAPRAJZA

Bennünket elsősorban maga a templom érdekel. Tiszta, áttekinthető hármas tagolása (torony, hajó, szentély) nemcsak a belsőben, de külsején is megmutatkozik. A magasan kiemelkedő torony, a hajónál valamivel alacsonyabb szentély, enyhén lejtő kellemes ritmusa tisztán tagolja az épületet és kivetíti az egyes részek funkcióját. Tiszta és világosan áttekinthető ez a szerkezet, mint a nép gondolkodása és szelleme, amely számára készült.

Az aránylag hosszú ,boltozott szentély a szerzetesi építkezés befolyására utal, mint ahogy az egyhajós templomtípus elterjedése is összefüggésben állhatott a Ferences-, Pálos-, Domonkos-rend rendszerint egyhajós templomaival. Célszerűségi szempontok is közrejátszhattak e templomtípus kialakulásánál, méginkább elterjedésénél. A torony nemcsak harangtorony, de messziretekintő őrhely, a szentély boltozását pedig azzal magyarázhatjuk, hogy az oltári szentséget őrző főoltár és a szentfülke fölé tűzbiztos kőboltozatot emeltek.

A csíkdelnei templom itt felsorolt sajátosságai nagyon sok székelyföldi templomon felismerhetők. A hármas tagolás, torony—hajó—szentély, a belső tér egyhajós kiképzése, sok helyen fellelhető, bár gyakran a torony újabbkori építmény. Legtöbb helyen a sokszög alakú szentély boltozott, rendszerint keresztboltozással, bár hálóboltozatra is van néhány szép példa. Kivételként említhetjük a zabolai ref. templomot, melynek szentélyét is festett famennyezet fedi. A szentély eredetileg boltozott volt, ezt bizonyítják a ma is meglévő, emberfejeket ábrázoló gyámkövek. A székelyföldi templomok hajóját rendszerint sík famennyezet fedi, melyet a XVII.—XVIII. században festett famennyezettel cseréltek ki. Gyakran még a részletformák között is meglepő egyezéseket találunk. Így rendszerint a szentély északi oldalához csatlakozott a sekrestye, hasonlóképen egyező a templom belsejének a déli oldalról való megvilágítása, valamint a déli kapu előtti előcsarnoka, ez utóbbi azonban úgyszólván kivétel nélkül XVIII.—XIX. századi építmény, bár könnyen meglehet, hogy korábbi gótikus előcsarnokok emlékét őrzik.

A felületes szemlélőt e templomtípus gyakori előfordulása a Székelyföldön arra ösztönözheti, hogy helyi sajátosságot lásson benne. Pedig e kedves és jellegzetes templomtípus nemcsak itt gyakori, előfordul az ország minden táján. Vegyük szemügyre ezeket is. Kezdjük mindjárt az ország másik határszélén, nyugaton, a nemrég visszatért Muraközben.

A Muravidék törökdúlástól jobban megóvott területe volt az országnak, középkori emlékekben is gazdagabb. Szép számmal találunk egyhajós templomokat, melyekben a székelyföldiekkel rokon sajátosságokra bukkanunk. Egyik legépebb példája a mártonhelyi róm. kat. templom, melyet, a szentélyben olvasható felirat szerint 1392-ben fejezett be Aquila János, aki a szentély falfestményeinek nagy részét is készítette.

Itt is hatalmas, támpilléres torony díszíti a nyugati homlokzatot. A toronyhoz csatlakozó egyhajós teret ma barok boltozat, eredetileg lapos famennyezet fedte. Az egyhajós belső teret csúcsíves diadalív választja el

Szépművészet 1943. nincs cód

A KÖZÉPKORI MAGYAR FALU TEMPLOMA

Alig van a Székelyföldön falu, melyben műemléki szempontból figyelemreméltó templomot ne találnánk. Háromszékben javarészük református, Udvarhelyben az unitárius szentföld egyházai mellett evangélikusokat és reformátusokat is találunk, míg a csíki medence templomai nagy részben ma is a katolikus egyház birtokában vannak. Műemléki szempontból számításbajövő templomok nagyrésze középkori és csak a reformáció után került jelenlegi tulajdonosaikhoz. Uralkodó stílus e vidéken a gótika, a gótikus ízlés jegyében épült a templomok igen nagy százaléka, nyomai gyakran ott is feltalálhatók, ahol már az építményt teljesen kiforgatták alakjából. Néhány támpillér az oldalfalakon, vagy gyámkő a szentélyben, esetleg egyszerű formájú, de gótikus ízlésű sekrestyeajtó, vagy a torony vastag, támpillérrel erősített falai, még ma is az egykori középkori templomról tanúskodnak. Hosszú életű volt itt a gótika és meglehetősen konzervatív. A legtöbb székelyföldi falu gótikus temploma egy típushoz tartozik, ugyanazon alaprajzi formának több-kevesebb eltéréssel ismételt változatai. Az alábbiakban ezt a templomtípust vesszük vizsgálat alá, igyekezünk megállapítani jellemvonásait, megkeresni gyökerét és kapcsolatait a többi magyar műemlékkel.

E vidék eredeti állapotában megmaradt templomai közé tartozik a csíkdelnei, Ker. Szent Jánosról nevezett róm. kat. templom, melyen a székelyföldi templomtípus legtöbb sajátosságát megtaláljuk. Bár a templom valószínűleg különböző korban nyerte mai alakját, vannak korábbi részletei, mások pedig az érett gótikáról tanúskodnak, mégis úgy tekintjük, mint a székelyföldi gótika egyik szerény, de jellegzetes emlékét.

A csíki medence lágyan hajló, enyhén dombos vidékén szántóföldek között, magában áll a templom. Két falu — Csíkdelne és Csíkborsova — számára épült; mint a szájhagyomány tudnivéli, a delneiek ügyessége folytán inkább az ő falujuk határához közelebb. Háttérben ott emelkednek a csíki havasok, nyugatra a Hargita, kelet felé pedig a csíksomlyói ferences templom két hatalmas barokk tornya figyelmeztet a Ferences-rend döntő jelentőségére e vidéken. Erős, embermagasságú támpilléres fal veszi körül a templomot, mint a székely templomok legtöbbjét, melyek évszázadokon át nemcsak Isten dícséretére, de a lakosság védelmére is szolgáltak. A falakon belül, azoktól függetlenül emelkedik a templom. Nyugati homlokzatát támpilléres erős torony uralja, ehhez csatlakozik az egyhajós templom, majd csúcsíves diadalív közbeiktatásával a valamivel alacsonyabb, boltozott szentély. Az apszis sokszögű záródása feltűnően lapos. A két boltszakaszra oszló, keresztboltozatú szentélyt délről két csúcsíves ablak világítja meg, az északi oldalon lévő sekrestyébe pedig későgótikus szamárhátú kapu vezet be. Ezzel ellentétbe a sekrestye keleti oldalán lévő lőrésszerű ablak korai, még román formájú, bár lehetséges, hogy védelmi okokból még a gótikában is alkalmazták e vidéken. A hajót sík famennyezet fedi, minden bizonnyal eredetileg sem volt boltozva, bár a

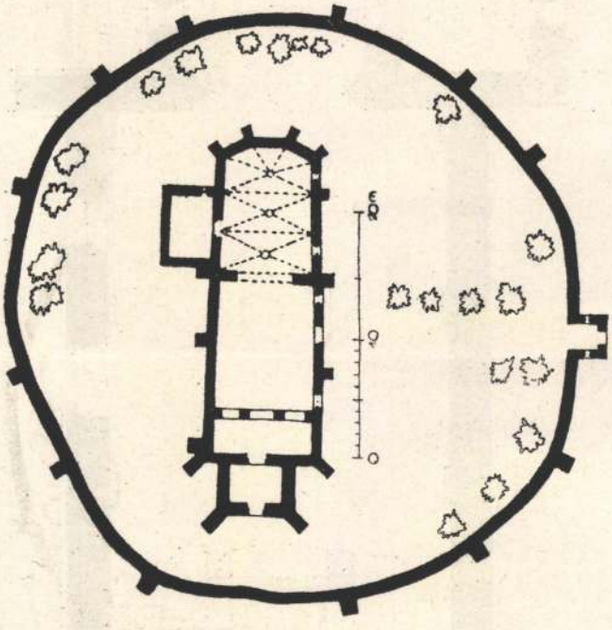

A CSIKDELNEI RK. TEMPLOM ALAPRAJZA

jelenlegi festett famennyezet a felirat szerint 1613-ból való. A hajó csak délről kap világítást, két gótikus ablakon keresztül. Ugyancsak a déli oldalhoz, ahol a templom későgótikus, pálcatagos, pártázatos kapuja emelkedik, állott korábban a XIX. század elején épített előcsarnok, melyet legutóbb elbontottak. Helyén a déli falon három freskó került elő a mészréteg alól. A hajó nyugati falához, valószínűleg a barokk időkben orgonakarzatot emeltek. A hajó falait egykoron falfestmények díszíthették, erre mutat a bejárattal szemben az északi falon előjött falképtöredék. A jellegzetes kis templomot nemrég a Műemlékek Országos Bizottságának támogatásával restaurálták.

A templom műemléki jellegű felszerelése közül említést érdemel főoltára, mely reneszánsz stilusú szárnyasoltár és a csíki szárnyasoltárok szép sorában

Antal István beszéde Sepsiszentgyörgyön a székely hitről és az új Gábor Áronokról

Sepsiszentgyörgy, szeptember 2. *Antal* István nemzetvédelmi propagandaminiszter szerdán délelőtt Sepsiszentgyörgyre érkezett és beszédet mondott a vármegyeháza kistermében.

A bécsi döntés harmadik évfordulójára való emlékezéssel kezdte. Trianon óta sok politikai irány érvényesült a magyar törvényhozás termében, sokszor éles ellentétek is voltak, de *abban mind a irány egyetértett, hogy Trianonba nem lehet belenyugodni.* Ma is tapasztalható ilyen örvendetes *politikai egység* és pedig éppen *Erdély* gondolata körül; Erdélyt megvédeni és feltámasztani: ezt arisztokrata, középosztálybeli, földműves vagy munkás egyformán feltétlenül akarja.

Ezután *a székelység* felé fordult a miniszter. A székely nép, Magyarország e keleti őrserege, *szívügye minden magyarnak.* Helyre kell hozni 22 év mulasztásait és méltatlanságait, *meg kell erősíteni a székely nép szellemi, erkölcsi és anyaggazdálkodási pozícióját.*

— Itt járva, örömmel állapítottam meg, — mondta a miniszter — hogy *közigazgatási hibáknak, bizalomhiánynak, gyengeségnek nyomát sem tapasztalhattam* a székelységnél. Kívánom, hogy a székelyek erős hite hassa át az ország minden polgárát.

— Most lett 100 esztendeje annak, hogy a székely nép történelmének egyik leghősibb, legáldozatosabb korszaka megkezdődött. *A székely szabadságharc heroizmusa* halványulhatatlan világgal él a magyarság szívében. Lehet, hogy bekövetkezik ismét olyan *idő, amikor új Gábor Áronokra lesz szükség.* A székely szívósság és elszántság a mostani világesemények közepette is teljesíteni fogja kötelességét, ha eljön az ideje. Ebben a kötelességteljesítésben *maga mögött fogja találni az egész magyarság erejét és testvéri segítségét.*

Csatay honvédelmi miniszter megnyitotta a Helyreállító Sebészeti Intézetet

Ot „töröttarcú"-val iratták alá tanuként a trianoni szerződést

Ma délelőtt nyitotta meg a Jurányi-utcai vöröskeresztes hadikórházban a *Helyreállító Sebészeti Intézetet.* A hivatalos megnyitásra nagy számmal gyűltek egybe katonai és polgári előkelőségek, köztük az orvostudomány számos kiválósága. Az újonnan megnyílt intézet dr. *Ertl* János ny. vezérőrnagy, egyetemi r. k. tanár vezetése mellett arra hivatott, hogy a professzor munkásságához fűződő, európai hírnévre, sőt alkalmazásra jutott *regenerációs sebészi módszerrel újra ép és munkaképes embert alakítson azokból a sebesültekből,* akiken a multban az orvostudomány segíteni nem tudott s így teljesen a hadigondozásnak kellett ellátni őket.

A ma megnyitott intézetben tanulságos módon érzékelteti ennek a sebészetnek a jelentőségét *az a terem,* ahol az Ertl-féle sebészeti műtéteket mutatják be plasztikus alakzatokon. Borzalmas fejroncsok állnak a szemlélő előtt, s ezekből kellett normális emberi arcokat formálni. Az emberfej-modelleken első ábrázolásul ott szerepel minden borzalmasságával *a fej- vagy arctalálatos sérült, mielőtt pedig ugyanaz a fej és arc, de helyreállítot t állapotban, a normális polgári életnek visszaadva.*

Ertl professzor rendszere

A franciák az első világháború után »gueulles cassées«-nak, tehát *törött arcúaknak* nevezték ezeket a sebesülteket. Problémájuk már az első világháború után nagy kérdés volt s mintegy *a társadalmi lelkiismeret legsúlyosabb érvei közé került.* Éppen ezért a párisi nagy utcai tüntetések alkalmával volt a szélsőbaloldali francia pártok mindig *a töröttarcúak csoportjával nyitották meg a menetet.* Sőt a *trianoni* békeszerződést francia részről *tanuként* szintén *öt töröttarcúval* iratták alá.

Az arc- és állkapocssérültek kezeléséhez az első világháborúban még nem volt egyéb eljárás, mint az úgynevezett *bőrplasztikai műtét,* amellyel a nyitott sebeket befedték. A helyreállítás szempontjából azonban ez nem volt elegendő. Ertl professzor rendszere a csontátültetés és a regeneráció együttes figyelembevételén alapul. *Sikerült műtétileg kinövesztenie csontokat, csonthártyát, agyhártyát, nyálkahártyát, nyelőcsőrészeket,* tehát mindazokat a szövetelemeket, amelyekre a munkaképesség helyreállításánál szükség volt.

Az új intézet átadása

A tudományos és gyakorlati eredmények továbbvitelét szolgálja *a ma megnyitott új intézet.* Nemes csatai *Csatay* Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter délelőtt 11 órakor érkezett kíséretével az új sebészeti intézetbe. Az előadóteremben vitéz *Simon* Elemér, a Magyar Vöröskereszt elnöke köszöntötte a minisztert. Ismertette a hadikórház, valamint az új intézet kialakulását és kérte a minisztert, hogy *a honvédség számára vegye át az intézetet.*

Csatay vezérezredes, honvédelmi miniszter köszönetét fejezte ki a honvédség nevében a Magyar Vöröskeresztnek és a Magyar Cukorgyárosok Egyesületének, hogy *áldozatkészségük lehetővé tette ezt a munkát.* Külön is kifejezte köszönetét a miniszter gróf *Széchenyi* Károlynak, a cukorgyárosok elnökének, továbbá *Ertl* professzornak, aki európahírű munkájával *a honvédek tízezreinek adta vissza életét és egészségét,* s akinek irányítása mellett ez a munkásság az intézet falai között tovább folyik. A miniszter beszéde után dr. *Ertl* professzor ismertette a regenerációs sebészet lényegét. Majd a miniszter és kísérete megtekintette *az új intézetet, s a hozzátartozó kórtermekben ápolt honvédsebesülteket.*

Meghalt Toldy Ferenc leánya

A magyar irodalomtörténet megteremtőjének, *Toldy* Ferencnek leánya, *Toldy* Jolán, férjezett dr. *Kozma* Antalné 90. életévében Budapesten meghalt.

A nagyasszony édesapjához hasonló nagytudású és kiváló nyelvérzékkel rendelkező tehetség volt, aki *az angol, francia, német és olasz nyelveket tanította.* Tanítványai között volt *Anna* királyi hercegasszony is, aki annakidején tőle tanult meg magyarul.

Két leányán, dr. *Székely* Gábornén és dr. *Tóth* Istvánnén kívül kiterjedt rokonsága, valamint tisztelőinek és volt tanítványainak sokasága gyászolja. Temetése szeptember 3-án délután ½5 órakor lesz a kerepesi temető halottasházából, a Toldy-család kriptájába.

Meghönnyítet ék a Szlovákiába irányuló exportot

A Külkereskedelmi Hivatal felhívja a Szlovákiába exportáló cégek figyelmét, hogy a Szlovákiába irányuló *magyar kivitel megkönnyítésére* életbeléptetett rendelkezésekkel kapcsolatban saját érdekükben keressék fel a hivatal illetékes szakosztályát. *(MTI)*

Különleges téma! Óriási siker!
Az éjszaka lánya
Muráti, Ajtay, Perényi
Csaba ★ Ujbuda
Bethlen ★ Mesevár

Éberhardon a családi sírboltba temették gróf Apponyi Albertet és feleségét

Éberhard, szeptember 2. *(MTI)* Gróf *Apponyi* Albert földi maradványait a budavári koronázó főtemplomban, felesége hamvait a farkasréti temetőben helyezték ideiglenes nyugalomra. A koporsókat szerdán szállították Éberhardra. A község és vidéke lakossága délután nagy tömegekben zarándokolt az Apponyi-család sírboltja elé. A temetés délután 4 órakor kezdődött ünnepélyes keretek között. A magyar kormányt bárcziházi *Bárczy* István titkos tanácsos, miniszterelnökségi államtitkár, a képviselőházat *Törs* Tibor, a képviselőház elnöke, a felsőházat vitéz *Simon* Elemér belső titkos tanácsos, a kultuszminisztert *Fáy* István titkos tanácsos, államtitkár képviselte. Rajtuk kívül még sok közéleti előkelőség jelent meg a temetésen. A család nevében gróf *Apponyi* György képviselő fogadta a megjelenteket a családi sírhely bejáratánál, a családtagok társaságában. A hamvakat az Apponyi-család meghalt tagjai mellé helyezték örök nyugalomra. Az egyszerűségében megkapó sírkövön a következő felirat áll: »Nagyapponyi Apponyi Albert, született Bécsben 1846 május 29-én, meghalt Genfben 1933 február 7-én.«

Képviselői beszámolók

Keck Antal a Magyar Élet Pártjába való belépése után meglátogatta kerületének székhelyét, Mohács városát, valamint Dunaszekcső, Németboly, Versend, Szajk, Nagynyárád és Maja községeket és részletes tájékoztatást adott azokról az okokról, amelyek a Magyar Élet Pártjába való belépésre késztették. A választók mindenütt lelkesedéssel és megértéssel fogadták.



Fodor Sándor országgyűlési képviselő beszámolót tartott Pélmonostoron. Ez alkalommal felszólalt *Keck* Antal, *Bognár* Gyula és *Movay* Ferenc képviselő is.

Biztosították Nagy-Budapest egész évi hagymaellátását

A közellátásügyi miniszter Nagy-Budapest egész évi hagymaellátását *megfelelő mennyiségű, télen át is jól tárolható, egészséges vöröshagyma* felhozatalával biztosította. *Ez év szeptember 3-a és 15-e között minden fogyasztó beszerezheti egész évi hagymaszükségletét.*

A hagymaelosztás a következőképpen történik majd: minden fogyasztó megkapta hagymavásárlásra *a közellátási szelvényivet.* Az 1-től 9-ig terjedő számozással ellátott szelvényív szeptembertől májusig 9 hónapra szól és *fejenként összesen 4 és fél kg vöröshagyma vásárlására jogosít.* A fogyasztó ezt a 9 darab szelvényt átadja kereskedőjének, aki erről, valamint a szelvények ellenében járó hagymamennyiségről írásbeli igazolást ad.

A kereskedő a hagymaszelvényeket a nagyvásártelepen működő egyik nagykereskedőnél váltja be olyképpen, hogy 11 darab szelvény ellenében *49 és fél kilogrammos zsáktételekben* váltja ki és szállítja el. A fogyasztók néhány nappal azután, hogy jegyszelvényüket átadták a kereskedőnek, *a jelentkezés sorrendjében* megkapják az őket illető hagymamennyiséget.

Saját érdekében minden fogyasztó igyekezzék tehát az őt illető vöröshagyma-fejadagot mielőbb, *legkésőbb ez év október 15-éig* beszerezni és azt száraz helyen gondosan tárolni, mert a hagymaszelvényív érvényessége október 15-ével lejár. *(MTI)*

Aquila Jánostól származnak a sopronbánfalvi templom most felfedezett falfestményei

A kultuszminisztérium hivatalos közlést adott ki a Sopron melletti Bánfalva árpádkori templomának restaurálási munkálatairól.

A késő románkori építmény külső vakolatának eltávolításakor a köveken *falfestménytöredékek* kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága szerint az eddig felszínre került részletből arra következtetnek, hogy az egyik festmény a *Három királyok felvonulását* ábrázolja. Bizonyítottnak lehet venni, hogy a falképek *Aquila* Jánostól, a nem hétköznapi tehetségű középkori festőművésztől származnak, aki több magyarországi templomot is díszített, így a mártonhegyit és az elemértit is.

A templom festményeit a Műemlékek Országos Bizottsága szakszerűen kibontatja és konzerválja. Ezzel hazánk *újabb becses középkori művészeti emlékkel* lesz gazdagabb.

Szórakozásra kellett a pénz· roboit a fut.allista

Szarka Zsigmondné tojásnagykereskedőnő napokon keresztül tapasztalta, hogy *valaki az utcán követi* és minden lépését megfigyeli. Ez év június 15-én a vásártelepről Mester-utca 53. sz. alatti lakására ment *Szarkáné.* A kapualjban a rejtélyes ismeretlen előugrott, hirtelen arculütötte és kirántotta kezéből 4000 pengőt tartalmazó aktatáskáját. A károsult kiáltozására üldözőbe vették a tettest és el is fogták *Hajszán András autószerelő, Csepelen ismertnevű futballista személyében.*

A budapesti büntető törvényszék Szücs Gábor László tanácsa előtt ma *Hajszán* azzal védekezett, hogy rossz társaságba keveredett, nem tudott barátaival a szórakozásban lépést tartani és ezért követte el tettét. A pénzt *lóversenyre és szórakozásokra* költötte. A törvényszék *Hajszánt* dr. *Hauer* Nándor ügyész vád- és dr. *Fö di* Dezső védőbeszéde után rablás bűntettéért nem jogerősen egyévi börtönre ítélte.

SPOLARICH GRILL VIII, József-körút 37-39
megnyílik szept. 4-én (szombaton)
Végh Mihály jazz-zenekara
A Spolarich Kávéházban esténként MINDSZENTHY ISTVÁN énekel, Balázs Kálmán muzsikál. Asztalrendelés: 130-272

HIREK

— **A NAGYVÁRADI RENDŐRSÉG VEZETŐJÉT,** dr. *Horváth* György rendőrfőkapitányhelyettest a belügyminiszter áthelyezte Kassára, az ottani rendőrkapitányság élére, egyben a kassai kerület felügyeletével is megbízta. *(MTI)*

— **BEVEZETIK A KÖZÉPEURÓPAI IDŐSZÁMÍTÁST október 3-án Bulgáriában. Az óramutatókat egy órával hátra tolják.**

— **A KÜLFÖLDÖN TANULÓ MAGYAR IFJAKHOZ** felhívással fordul az Országos Ösztöndíj Tanács, hogy saját érdekükben írásban vagy személyesen szeptember 4-ig jelentkezzenek. (VIII., Múzeum-körút 6—8.)

— **A SZESZESITALOKAT ÁRUSÍTÓ ÜZLETEKET Finnországban arra kötelezték, hogy állandó vevőikről és az eladott mennyiségről könyvet vezessenek. A jövőben a szeszesitalfogyasztók a kiválasztott üzletekben vásárolhatnak.** *(MTI)*

— **SZIVBAJOSNAK TETETTE** magát egy betörő, akit Pécsett a Felsőbalokány-utca 40. számú ház egyik lakásában az ágy alatt találtak. A rendőrségen annyi álnevet mondott, hogy csak a bűnügyi nyilvántartóból lehet majd megállapítani, mi az igazi neve.

— **CSÖKKENT A TÍFUSZMEGBETEGEDÉSEK száma Törökországban. Augusztusban mindössze 57 kiütéses tífuszesetet jelentettek be.** *(MTI)*

— **A NEM MAGYAR KÉPESÍTÉSŰ RAJZSZAKOS TANÁROK** továbbképző tanfolyama a Képzőművészeti Főiskolán befejeződött. A visszacsatolt területeken működő tanárok a kultuszminisztérium vendégeként vettek részt a tanfolyamon.

— **AZ ORSZÁGOS SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZET** Munkásakadémiája szeptember közepén kezdi meg ezidei tanulmányi évét. Tájékoztatót készséggel küld az igazgatóság (VIII., Szentkirályi-utca 7.).

— **A TUTAJOK ALÁ KERÜLT** és a Tiszába fulladt fürdőzés közben Szolnoknál *Timár* István 19 éves péktanonc. *(MTI)*

— **KERÉKPÁROK »KIPRÓBÁLÁSA«** a szenvedélye egy 13 éves pécsi fiúnak, aki legutóbb egy napon nyolc gépet hajtott el és azokat, ha megunta a biciklizést, otthagyta az utcán.

— **SZARVÁRA KAPTA** fejés után a megdühödött tehén Üszökpusztán *Böröcz* Józsefet, majd földhözvágta és összetaposta. Súlyos állapotban a pécsi kórházba szállították.

— **GYÁSZROVAT.** *Padányi Gulyás* Kornél ny. református lelkipásztor 77 éves korában elhúnyt. Pénteken délután ½5 órakor temetik a székesfehérvári református ótemetőben a családi sírboltba.

Dr. *Dombi* Márk János ciszterciterarendi áldozópap, zirci alperjel életének 75. évében Zirc en elhúnyt. Nagy részvét mellett temették el.

— **KELLEMETLEN ÉJSZAKAI KALANDJA** volt a pécsujhelyi vasútállomás mellett *Hódossy* István pécsi órásmesternek, akit ismeretlen támadók karóval összevertek. A sebészeti klinikán ápolják.

— **ELFOGTÁK A HÁZMESTEREK TOLVAJÁT** Pécset *Tóth* Margit 28 éves rovottmultú leány személyében. A házmestereket valamilyen ürüggyel egyik-másik lakóhoz küldte, ezalatt ellopta a kezeügyébe kerülő tárgyakat.

— **A NAGYVÁRADI MAGYAR LAPOK** és az Erdélyi Néplap új kiadója szeptember 1-től dr. Virág Jeromos lett. *(MTI)*

— **BOSSZÚSZOMJÁBAN GYUJTOGATOTT** Makón *Gulácsy* Ferenc. Az öreg ember megueheztelt családjára. Először a szint gyujtotta fel, másik alkalommal már magát a házat. A rendőrség körözi. *(MTI)*

— **A SAJÁTOS MAGYAR SZÉPSÉGESZMÉNY** képzőművészeti megnyilatkozásának tárgyáról pályázatot hirdetett a kultuszminiszter. A 40 gépelt oldalnál nem terjedelmesebb értekezést november 15-ig lehet beadni az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnál (VI., Andrássy-út 69.) (I.HK)

— **DR. JUUSO KIVIMÄKI** finn professzor szeptember 7-én este 7 órakor a stomatológiai klinika tantermében (VIII., Mária-utca 52.) az álkapocssérülések rekonstruktiv sebészi kezeléséről, vetítésekkel kisért előadást tart.

— **A MAGYAR SZÁRNYAK** új száma hódol a hősi halált halt Kormányzóhelyettes emlékének, ismerteti vitéz Háry László programbeszédét, beszámol a kassai repülőakadémia hadnagyavatásáról és folytatja Jánosy István tanulmányát németországi útjáról.

Ma a lakóházak és egyéb épületek elsötétítése 22 órakor kezdődik és hajnali 3 óráig tart

SZINHÁZ ÉS FILM

MÜNCHHAUSEN

Az Uránia és Radius mai bemutatója

Ma kerül a közönség elé az Uránia és Radius filmszínházban az UFA Münchhausen című nagyszabású színes filmje, amely a mesék e legendás hősének különös kalandjait dolgozza fel, megelevenítve Münchhausen báró élete sorsának legérdekesebb állomásait. Ez a film tulajdonképpen mese a nagyoknak. Kábító, bűvöletes, szédítő és káprázatos filmköltemény, amely túlszárnyalva a mese színes fantáziáját, az elképzelhetetlen csodáknak millió bűvöletét permetezi a nézőkre a szineknek csábító orgiájában. A báró szerepét Hans Albers játssza briliánsan. Mellette életrekelnek annak a vérgőzös, színes és szellemes kornak minden hősei: Katalin cárnő szerelmes éjszakái (Brigitte Horney játssza ezt a szerepet), Cagliostro gróf bűvészkedései (Ferdinand Marian), a török szultán háremének bűvöletes hölgyei (a szultán Leo Slezak), az öregedő Casanova velencei kalandjai (Gustav Waldau) és Potemkin herceg orgiái (Potemkin Andrews Engelmann). A felsoroltak mellett Kaethe Haack, Marina von Ditmar, Hans Brausewetter, Ilse Werner (a csodálatosan szép estei Izabella hercegnő) és Hermann Speelmanns játszik még vezetőszerepet a filmben.

Hol van Greguss?

A Madách Színházban már hetek óta próbálják a Hamletet. Az ismeretes Ofélia-ügy után újabb zavarok keletkeztek próbaközben: Greguss Zoltán ugyanis, aki a címszerepet szerette volna játszani, de ehelyett Claudius szerepét kapta, eltűnt, állítólag Siófokra utazott. A próbák azért folynak és szeptember közepén meg lesz az előadás.

Miről szól a Fény és árnyék?

A Hunnia filmgyárban rövidesen megkezdődnek *Zsindelyné Tüdős* Klára *Fény és árnyék* című érdekes társadalmi filmdrámájának felvételei, amelynek külső felvételeit most fejezték be *Tihanyban*. Az irodalmi film témája a szép élet és szép halál fogalmát öleli fel. Hőse két asszony, aki a történő könyöklő élet helyett a szép elmulás célját választja, szemben a másik asszonnyal, aki annak ellenére, hogy mindent elért életében, a diestelen halál osztályrészese lesz. A két asszony között természetesen ott áll az örök harc megtestesítője: a férfi, aki, mint a legtöbb esetben, most is azt a nőt választja, aki nem érdemli meg szerelmét. A két asszonyt *Bulla* Elma és *Nagykovácsy* Ilona testesíti meg, a férfit *Ajtay* Andor alakítja. A *Harmónia filmujdonságát Zsindelyné Tüdős* Klára rendezi.

Hatósági szemle a Vidám Színházban

A *Vidám Színházban* ma délelőtt tartották meg azt a hivatalos szemlét, melyen a rendőrség és a városháza illletékes osztályának kiküldöttei megtekintették, megfelel-e az előírásoknak az ujonnan átépített színház előcsarnoka, nézőtere, erkélye, színpada. A színházban javában folyt a *Baliépés jobra* című darab próbája, melyet a több óráig tartó ellenőrzés idejére felfüggesztettek s ezalatt *Fejes* Teri, *Fábry* Éva, ifj. *Latabár* Árpád, *Perovics* Szvetizláv, *Bihary* Nándor és *Madarász* László, a darab főszereplői, rögtönzött kívánsághangversenyt rendeztek a hivatalos látogatók tiszteletére.

Féltékenység



Tolnay Klári

A *Magyar Filmiroda* reprezentativ filmalkotása a *Féltékenység*, melynek filmtekercse már készen áll a bemutatásra. Az érdekes tárgyú film cselekménye a szerelem és a féltékenység körül forog. *Zsigray* Julianna regényéből *Fekete* István írta a forgatókönyvet. *Tolnay* Klári, *Somlay* Artúr, *Lánczy* Margit, *Vaszary* Piri, *Nagy* István és *Gárday* Lajos játssza a filmujdonság vezető szerepeit. A rendezést *Cserépy* László végezte, a zenét *Lossonczy* György szerezte.

Rivelsék és a tűzugró tigrisek

A *Fényes Cirkusz* szeptemberi műsorában ismét fellép a világhírű *Rivels-bohóccsalád*, mellettük azonban új artistaszenzációk is szerepelnek. *Matthies* idomító 14 tűzugró királytigrisével, Rob *Cimze* motoros légtornászegyüttesével lép fel. A szeptemberi műsort egész sereg új és érdekes artistaszám köríti.

Pelsőczy helyett Vörösmarti

Az *Új Magyar Színházban* táblás házak mellett kerül színre estéről estére *Csadó* Pál frisshangú, szellemes vígjátéka, a *Zsuzsó*. A címszerepet *Pelsőczy* Irén játssza. Mint értesülünk, a fiatal színésznő a közeljövőben *Bulgáriába* utazik, ahol egy bolgár filmben vállalt főszerepet. Igy most az a helyzet állt elő, hogy szerepét *Vörösmarti* Lili, a kitünő fiatal vidéki színésznő veszi át, akit az elmult hetekben szerződtetett az egyik nagy budapesti magánszínház. *Vörösmarti* Lili már próbálja a Csadó-vígjáték címszerepét.

Turi Turgonyi András, a tehetséges fiatal iró és színházi hirlapiró új nagy társadalmi regényt irt Férfiak címmel, amely a karácsonyi könyvpiac érdekessége lesz.

Társulati ülés

volt ma délelőtt a Vígszínházban

A Vígszínház teljes művészgárdája *ma reggel ½10-kor ünnepélyes társulati ülést tartott a színház színpadán.* Az ünnepélyes ülés *a Himnusz hangjaival kezdődött*, a megjelentek elénekelték nemzeti imádságunkat, majd az igazgatóság nevében *Gerster* István igazgató mondott üdvözlő beszédet. Hangoztatta, hogy a magyar színésznek a mai nehéz időkben még erőteljesebben, mint bármikor azelőtt, *hirdetnie kell a magyar kultúrát, a magyar szót és a magyar szellemet.* Egy nehéz és küzdelmes esztendő küszöbén kötelessége a magyar színésznek fokozott erővel, felelősséggel és fegyelemmel dolgozni.

A meleghangú beszéd után a színház tagjai szavazás útján megalakították az idei színházi törvényszéküket és a társulati ülés befejezte után megkezdték a *Fekete Péter*, illetve *a Pesti Színházban a Warrenné mestersége próbáját.*

DÉRY SÁRI a Revüpalotában



Déry Sári

A *Revüpalotában* nagy sikerrel játsszák a *Szinek országa* című revüt, melynek artistaszámait a szeptember 7.-i új bemutatóra a színház igazgatósága teljesen kicserélte. Leszerződtették a *Trio Fejes*, a *Trio Rexfort*, a *Peters duett*, a *Bartonelli négyes*, az *Anthony & Angela* néven ismert artistákat, továbbá Yvonne *Lammart* és *Alfonzot*. Az új műsor címe: *Revüexpress.* A *Márkus Parkszínház* előadásainak befejeztével *Déry* Sári ismét elfoglalja a Revüpalotában primadonnai szerepkörét. A többi szerepben *Szondy* Biri, *Rév* Erzsi, *Paulai Szabó* Klára, *Kazal* László, *Lugosi* György és *Utasi* Jenő lép fel. Az új revüben ismét szerepel *Heinemann* zenekara.

MEGALMODTALAK

Vaszary János írta és rendezte a *Megálmodtalak* című filmet, melyet a *Palatinus* most készített el. A mulatságos filmben *Muráti* Lili mint babobás énekesnő mutatkozik be a közönségnek. Megnyugtatásképpen közöljük azonban, hogy nem énekel a filmen, melynek főbb szereplői: *Kiss* Manyi, *Bilicsi* Tivadar és *Mihályi* Ernő.

Rendkivül érdekes film forgatását kezdték meg a filmgyárban. Olyan filmet készítenek, amilyen eddig még nem volt. A főszerepeket Simon Marcsa, Biró Anna, Zajzon Zsuzsa, Turányi Endre játssza, de az igazi sztárok a szebbnélszebb csirkék, kacsák, libák, pulykák, kakasok. A baromfiviláq rejtett szépségeit, titkait tárja fel ez a sokatigérő film, amely másfélórás pompás mese keretében észrevétlenül oktat ki a korszerű baromfitenyésztésre is.

Szigeti Magda, a Nádassy balettakadémia fiatal művésznövendéke jelenleg Kolozsváron vendégszerepel nagy sikerrel. A tehetséges balettnövendék most kapott meghívást hosszabb külföldi turnéra.

Színházak műsora

SZIGETSZINPAD: Vig özvegy (½8). — **UJ MAGYAR:** Zsuzsó (½7). — **ANDRÁSSY:** Egy nap a világ (½7). — **FŐVÁROSI OPERETT:** Egy boldog pesti nyár (6). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Nincs előadás. — **MÁRKUS PARK:** Legszebb éjszaka (7). — **REVÜPALOTA:** Színek országa (½7). — **KAMARA VARIETÉ:** Hig özvegy (4, 7). — **KOMÉDIA:** Ször a szitába (½7). — **FÉNYES CIRKUSZ:** Rivels revütársulata (½4, ½7). — **MŰSZINKÖR:** Csak vasár- és ünnepnap: Tábornokné (½4, ½6, ½8).

Mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat V Ü = Vasárnap és ünnepnap M = Matine

ADRIA-ADMIRAL (353—707): Második hétre prolongálva! **Katyi.** (½5 ½7 ½9: V Ü 11 és ½3 órakor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Hegyek lánya.** (½5 ½7 ½9: Sz ½3: V Ü 11 és ½3-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **Gyávaság.** (½5 ½7 ½9: V Ü 1 ½3 ½5 ½7 ½9.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Marokkói lány.** — **ATRIUM** (153—034. 154—024): **Magyar kívánsághangverseny.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **BARLANG-BROADWAY** (422—722): Második hétre prolongálva! **A pók felesége.** (½2 ½4 ½6 ½8.) — **BAROSS-BODOGRÁF** (149—510): **Erénycsősz.** (½4 ½6 ½8: V Ü 11 ½2 ½4 ½6 ½8. Balterem ½7 ½9.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—563): **Erénycsősz.** (½4 ½6 ½8 ½9: V Ü ½3 ½4 ½5 ½6 ½7 ½8 ½9.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—214): **Ui élet Párisban** (kultúrfilm). **Rajzos híradó az árpádkori művészetről. Ufa-Magazin. Magyar, Ufa, Luce és külön híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—22 óráig.) — **BETHLEN-HOLLYWOOD** (225—003): **Az éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Gyávaság.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor.) Vasárnap délelőtt 11-kor: **Viharkapitány.** — **CAPITOL** (134—337): **Édesapám** (2 4 6 8: V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): **Félnap boldogság.** (4 6 ½9: Sz V Ü 2-kor is.) — **CSABA-SAVOY** (146—040): **Éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **DAMJANICH** (425—641): **Erénycsősz.** (: 6 8: V Ü 2-kor is.) — **DEÁK-DECSI** (121—343. 125—952): **Anyámasszony katonája.** (½3 ½5 ½7 ½9.) — **DUNA-LLOYD** (111—99!): **Bubus.** (½5 ½7 ½9: vasár- és ünnepnap ½3 órakor is.) — **ERZSÉBET-VESTA** (222—401): **Gyávaság.** (½3 ½5 ½7 ½9.) — **FORUM** (189—707): Második hétre prolongálva! **Ma este semmi ujság.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Gyávaság.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2 órakor is.) — **HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Angol szigetek a Csatornában** (kultúrfilm). **Rajzos híradó az árpádkori művészetről. Ufa-Magazin. Magyar, Ufa, Luce és külön híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—22 óráig.) — **HOMEROS** (496—178): **Gyávaság.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2 órakor is.) — **IPOLY** (292—626): **Gyávaság.** (½3 ½5 ½7 ½9; vasár- és ünnepnap ½1 órakor is.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Erénycsősz.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3 órakor is. — **KAMARA** (423—901): **Jómadár.** (½12 2 4 6 8.) — **KORZÓ** (182—818): **Magyar kívánsághangverseny.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **KULTÚR** (188—1 0): **Fehér emberek.** (4 6 8: vasár- és ünnepnap 2 órakor is.) — **MESEVÁR-ELIT** (114—502): **Éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3 órakor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): **Fekete hainal.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3 órakor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Gyávaság.** (½5 ½7 ½9: Sz ½3: V Ü 11 és ½3-kor is.) — **OMNIA** (130—125): Harmadik hétre prolongálva! **Álomkeringő.** (½5 ½7 ½9: Sz ½3: V Ü 11 és ½3 órakor is.) — **OTTHON** (146—447): **Gyávaság.** (4 6 8: V Ü 11 ½1 ½3 ½5 ½7 ½9.) Vas. d. e. 11-kor: **Csókoli meg.** — **PÁTRIA** (145—673): Második hétre prolongálva! **Éjféli gyors.** (½11 ½1 ½3 ½5 ½7 ½9: V Ü 11 ¾1 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **PEST-PALACE** (221—333): **Orient express.** (½12 2 4 6 8.) — **PETŐFI-ODEON** (428—479): **Gyávaság.** (4 6 8: V Ü 2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Nászút hármasban.** — **RADIUS** (132—008, 120—564): **Münchhausen.** (3 ½6 8: Sz ½1 3 ½6: V Ü 11 3 ½6 8.) — **RÁKÓCZI-PHÖNIX** (426—326): (11 ¾1 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **SZÉKELY-OLYMPIA** (226—425): **Vágyak valcere.** (11 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **SZITTYA-CITY** (111—140): **Fekete hainal.** (½5 ½7 ½9: szombat, vasár- és ünnepnap ½3 órakor is.) — **TINÓDI-TIVOLI** (225—602): **Gyávaság.** (4 6 8: Sz 2: V Ü 11 és 2 órakor is.) — **TOLDI-RIALTO** (224—443): **Erénycsősz.** (10 ¾12 ½2 ½4 5 ¾7 ½9: V Ü 11 ¾1 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **TURÁN** (120—003): **Erénycsősz.** (11 ½2 4 6 8.) — **ÚJBUDA-SIMPLON** (268—999): **Éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3 órakor is.) — **URÁNIA** (146—046): **Münchhausen.** (½3 5 ½8: V Ü 11-kor is.)

Egy kis bűfelejtő! Vaszary Gábor vígjátéka!
BUBUS Dorit Kreysler, Ida Wüst DUNA

MAGYAR NEMZETISZOCIALISTA PÁRT

SZABADKA

Szeptember 18-án a szabadkai pártot meglátogatták központunk részéről *Pándy* Antal és *Kuhajda* Vilmos képviselő testvérek. Este 8 órakor tartották meg a vezetőségi értekezletet, ahol zsúfolásig megtelt teremben, óriási lelkesedés között tartották meg beszédeiket. *Terhes* Béla megyevezető testvér nyitotta meg az értekezletet, aki meleg szavakkal köszöntötte a megjelent képviselő testvéreket első szabadkai látogatásuk alkalmával és a szabadkai szervezet örömét fejezte ki, hogy megismerkedhetett képviselő testvéreikkel. Az üdvözlés után *Pándy* Antal orsz. gyül. képviselő testvér szólalt fel és másfélórás beszédében vázolta a jelenlegi helyzetet és szögezte le pártvezetőségünk rendithetetlen és meg nem alkuvó álláspontját.

Utána *Kuhajda* Vilmos országgyülési képviselő szólalt fel, aki mint ipartestületi elnök főleg az iparosság kérdéseivel foglalkozott és segitségükre kivánt lenni a szabadkai nagyszámban megjelent kisiparos testvéreknek, hogy a mai nehéz viszonyok mellett ügyeikhez méltó és lelkes támogatót szerezzenek. *Kuhajda* Vilmos képviselő testvérünk felhivta a megjelenteket, rendithetetlenül álljanak nehéz őrhelyükön és vigyázzanak arra, hogy egy szégyenteljes 1918 hazánkban meg ne ismétlődhessen. Majd nagy lelkesedéssel ünnepelték *Pálffy* Fidél pártvezetőt. A *Hiszekegy* elmondásával a gyülés végetért. A gyülés után is a testvérek a záróráig együtmaradtak, ahol sok-sok probléma került megtárgyalásra. A visszatért képviselő testvérek azzal az érzéssel búcsúztak Szabadka lelkes magyar nemzetiszocialista testvéreiktől, hogy ott az eszme harcosai rendithetetlen szilárdsággal és lelkesedéssel állnak a mozgalom élén és hűséggel követik vezérüket, *Pálffy Fidélt!*

NAGYVARAD

A nágyváradi pártszervezet f. hó 15-én este a Duce kiszabadításának megemlékezésére ünnepélyes vezetőségi értekezletet tartott. Az értekezleten *Ladik* **Sándor megyevezető elnököllt és ünnepi beszédben méltatta a Duce kiszabadításának és ismét az olasz fascizmus éléreállásának fel nem becsülhető jelentőségét. Ladik testvér beszédében kiemelte a Führer hűségét, a német nemzetiszocialista hadsereg és az S. S. alakulatok hőstettét. A kiszabaditásával ismét bebizonyitották, hogy a nemzetiszocialista sellemben élő hadsereg és katonai alakulatok előtt lehetetlen nincs és igy legyőzhetetlenek. A nagyszámban megjelent testvérek lelkesen ünnepelték a Führert és a Ducét. A értekezlet keretében felszólalt még dr.** *Rácz* **András testvér, aki a szervezés fontosságára mutatott rá és vázolta a még előttünk álló szervezési feladatokat. A felszólalásokat általános megbeszélés követte.**

BUDAPEST XIII. KERÜLET

Vasárnap délelőtt a XIII. ker. szervezet tartott értekezletet, amelyen megemlékeztek a Duce kiszabadításának nagyfontosságú eseményéről. Az értekezleten megjelent Szilágyi Zoltán főkerületvezető, aki részletes beszámolót tartott az olaszországi eseményekről és méltatta a hősiességet és a hűséget, amely a két nemzetiszocialista erény következménye volt a Duce kiszabaditása. A megjelent testvérek lelkesen tettek hitet az Uj Európa eszméje mellett s melegen ünnpelték a Führert és a Ducét. Kemény testvér szervezési feladatokról beszélt és a kerületi szervezési feladatokat világitotta meg.



Utazásnál
a változó életmód zavarja a rendes emésztést. Ez émelygést, fejfájást okoz. Ne felejtse, hogy utazáshoz szükséges a jó hashajtó, DARMOL

— A Mölders-repülőezred 100.000 márkát gyüjtött a télisegélynek. A Mölders vadászrepülőezred abból az alkalomból, hogy a 7000-ik lelövést érte el, gyüjtést rendezett a télisegélyakció javára. A gyüjtés eredményeként az ezred küldöttsége hétfőn 100.000 márkát nyujtott át Göbbels dr. birolalmi miniszternek, aki legmelegebb köszönetét tolmácsolta az adakozóknak.

— Mozdulatművészeti iskola nyilik. Féreghy Éva táncintézete a Turnay-iskolában (XII., Gömbös Gyula-út 13. I. em. 6., telefon: 25-35-48.) október 1-én megnyilik. Mozdulatművészet, szalóntánc. Össztánc minden vasárnap délután. Jelentkezni hétfőn, szerdán és pénteken lehet, délelőtt 10-től 1 óráig.

— Magyar sors, magyar feladat. Az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga összegyűjtötte Bárdossy László beszédeit, amelyeket annakidején miniszterelnöksége korában mondott el. Az összegyűjtött beszédekből 18 beszédet könyvalakban bocsátottak ki „Magyar sors, magyar feladat" cimmel.

— Kitüntetés. Mint a Magyar Távirati Iroda jelenti, Magyarország kormányzója a miniszterelnök előterjesztésére csikdelnei Incze Péter miniszterelnökségi miniszteri tanácsosnak érdemes és odaadó munkássága elismeréséül a Magyar Érdemrend középkeresztjét adományozta.

— Dorpmüller megérkezett Bukarestbe. Dorpmüller dr. birodalmi közlekedésügyi miniszter ma hivatalos látogatásra Bukarestbe érkezett. Fogadására a pályaudvaron megjelent Busila mérnök, román közlekedésügyi miniszter és több más személyiség.

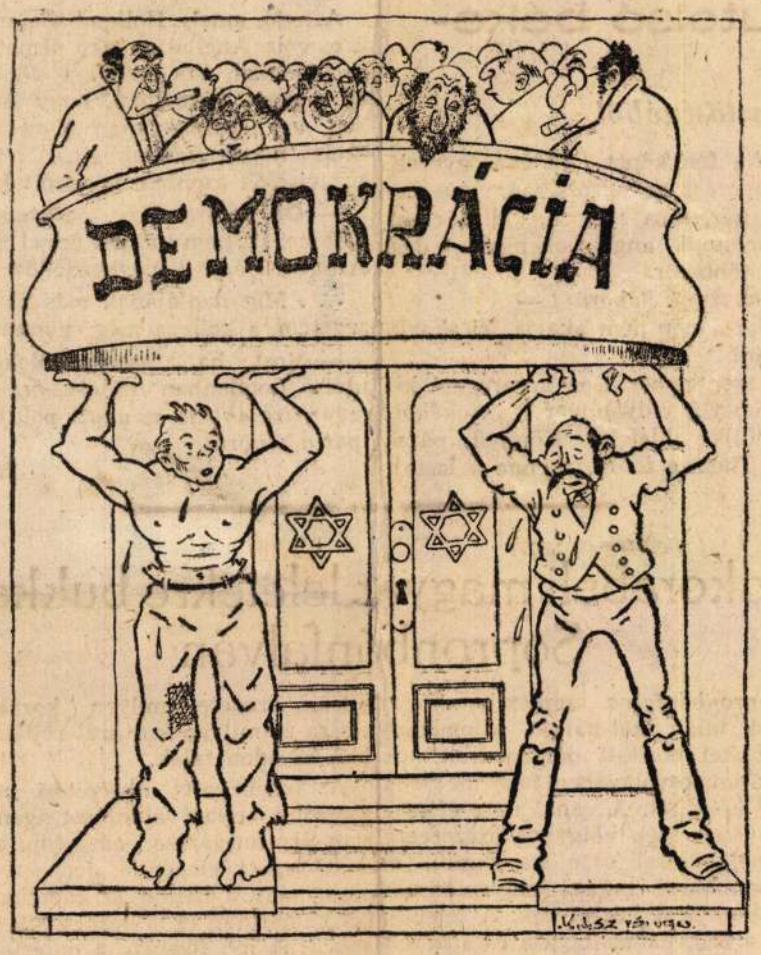

Amikor a zsidó tisztviselő „szociális szakosztályt" alapit...

Tizenkét vádlott ellen nagyszabású megvesztegetési és csalási bűnper folyik a törvényszéken

Sokvádlottas, nagyarányú bűnpert kezdett tárgyalni hétfőn délelőtt a büntetőtörvényszék *Gátay*-tanácsa, amelynek elsőrendű vádlottjai: *Dienes Julianna* elvált asszony és *Singer Dezső* volt biztosítási tisztviselő.

Az ügyészség Dienes Juliannát, Singer Dezső és társai ellen megvesztegetés vétség, csalás büntette, csalásban való bűnrészesség, valamint sikkasztás bűncselekménye címén emelt vádat.

12.000 tag jelentkezik...

A nyomozás adatai szerint a *hatvanéves* Singer Dezső, aki a Magyar Francia Biztositó rt. szervezési felügyelője volt az akkor 24 éves Dienes Juliannával együtt élt.

Singer, hogy *anyagilag jövőjüket megalapozza*, elhatározta, hogy *„szociális tevékenységet"* kifejtő egyesületet alapitanak. Minthogy a minisztérium erre engedélyt nem adott, belekapcsolódtak a már meglévő Magyar Családok Országos Egyesületébe, és mint annak *„szociális osztálya"* kezdték meg működésüket. A vezetésre névleg Dienes Julianna kapta a megbizást, mert a zsidószármazású *Singer Dezső ilyen szerepben nem vehetett részt a szociális szakosztály munkájában.*

Az üzlethelyiséget egy temetkezési vállalkozónál rendezték be és a szakosztály keretén belül két csoport kezdett működni: a *férjhezmenési és a nősülési csoport*, valamint a *szülőanyacsoport.*

A jelentkezett tagok száma csakhamar meghaladta a 120.000-et is. A helyiségek szükeknek bizonyultak és másik lakás után kellett nézni.

Az egyesület vezetőségéhez tartozott *Singer Dezső két fia, László és Jenő és dr. Szitár*, aki mint jogtanácsos működött. A többi vádlott, mint tisztviselő került a szakosztály érdekkörébe.

A „szociális szakosztály" főirányitója, Singer Dezső és Dienes Julianna voltak. Később egyre inkább zavarok mutatkoztak az ügyvezetőségben és a hatóság vizsgálatot indított.

Megállapitották, hogy *többezer pengő követelése áll fenn egyes tagokkal*, de az *őket megillető segélyeket a vezetőség mulasztásából, az adminisztráció hiánya folytán nem kapták meg.* A pénzügyminiszter fel is függesztette a szakosztály vezetőségét azzal, hogy *az egyesület alapszabályellenes tevékenységet folytat.* Bothár Vilmos dr. ügyvédet nevezte ki gondnoknak. Dienes Julianna azután igyekezett Bothárt megkörnyékezni, hogy kedvező jelentést tegyen a hatóságoknak, — tízezer pengő ellenében. Bothár színleg belement a dologba, majd amikor a bizonyitékok kezében voltak, leleplezte az akciót. A vád szerint Bartalos Pál a kezelhez befolyt pénzt a saját céljaira fordította.

A büntetőtörvényszék Gátay-tanácsa kedden folytatta Dienes Julianna, Singer Dezső s vádlottársainak nagyszabású vesztegetési, illetve csalási bűrperében a főtárgyalást. A hétfői első tárgyalási napon már megkezdődött a vádlottak kihallgatása, amely kedden folytatódott. *Mintegy 120 sérteltje van a bűnpernek és rengeteg tanúja.* A mai napon már sok került a taúkra is, akik közül többeket kihallgattak. *Szokolányi Zoltán* dr. kir. ügyész, aki a vádat képviseli, több kérdést intézett a tanúkhoz, hogy bizonyos körülményeket tisztázzon. Előreláthatóan a hét végére befejeződik a széleskörű bizonyító eljárás, amely után a perbeszédek, majd az ítélethozatal következik.

A színes film fotografálója festőművész legyen

Mesterség, amelyhez nemcsak technikai felkészültség, hanem magas művészi előképzés is kell

Aki megnézte a németek Münchhausen-filmjét, kénytelen megállapitani, hogy ez a színesfilm-csoda minden egyes kockájában a tökéletes művészi munka eredménye. Nem e rovat feladata a film dicsérete, hiszen azért vannak filmkritikusok a világon. Viszont érdekes rámutatni azokra a körülményekre, amelyekkel egy ilyen hatalmas mű megszületik és a tapasztalatokra, amelyek révén a tökéletesités egyre alaposabbá válik.

Egy színesfilm fényképezése egészen más feladat, mint a fehér-fekete tónusokra épített kép megalkotása. Más gépek dolgoznak, más az előhívási folyamat. A jövő, méghozzá a közeljövő fényképészei kizárólag színes felvételeket készitenek, hiszen az eljárás, vagyis a színes fényképezés technikája már megoldott probléma. Azért fényképezünk, hogy a természet szépségeit vagy a magunk élvezetére szolgáló eseményeket, tárgyakat megörökitsük. Tudjuk, hogy a mai lencsék alaposan csalnak, mert hiszen nem a valóságos tárgynagyságot és távolságot hozzák a gépbe. Ha egy tükörreflexes kamara tulajdonosa tiz lépésnyire levő tárgyat beállit és ezzel tele van a látószöge, az elkészített felvételen az illető tárgy sokkal kisebbnek jelentkezik és távolabbnak látszik a felvétel tárgya.

Mai technikai felkészültségünk mellett a szakértők szerint teljesen helyesen „látó" lencsék elkészitése lehetetlen. A fénytörés sajátosságait éppúgy nem lehet az üvegnemüekből kiküszöbölni, mint ha például egy kanalat állitunk a vizzel telt pohárba s a kanál nyele egész más görbületeket mutat, mint amilyen a valóságban. Nem is erre törekszik a mai tudomány a filmgyártásban, hanem arra, hogy a lehetőség határain belül mindenekelőtt a színek és beállitottságok helyes értelmezésével készitsen képeket. Megállapitják Németországban, a fotografálás hazájában, hogy a színes filmek fényképésze nemcsak technikailag képzett ember kell hogy legyen, hanem tökéletes művészi felkészültséggel kell jelentkeznie. Nem mindegy, miként világitunk meg egy színes tárgyat, hogyan képezzük ki a tárgy árnyékát stb. Ma nemcsak a fény és árnyék játékára épitik fel a filmművészetet, hanem a színekre is, ez pedig sokkal nagyobb feladat. Ezért most a filmakadémiákon bevezették a festészetet s csak olyan ember lehet színesfilm forgató, ki mint festő is megállta helyét a színek és tárgyak helyes meglátásával.

MAGYAR MEGUJULÁS PÁRTJA

BIHARVARMEGYE
Hegyközujlak

Dr. Krajnik Sándor, Garai Kálmán és Ács Sándor bajtársak a helyi szervezet vezetőségével tartottak szükkörü értekezletet, melyen az időszerü kérdésekről adtak ismertetést a szervezés további folytatása tekintetében szükséges utmutatásokat.

#

Dr Krajnik Sándor, Ács Sándor és Garai Kálmán bajtársak a siteri szervezet választmányi értekezletén vettek részt. Dr. Krajnik Sándor a párt célkitüzéseit ismertette, majd a jelenlegi kül- és belpolitikai helyzetről szólott, megvilágitva egyben a párt következetes álláspontjait is. Ács és Garai bajtársak szakmai és szervezési kérdésekben adtak felvilágositásokat az érdeklődőknek, majd a nagyváradi kiküldöttek közreműködtek a helyi szervezet vezetőségének kijelölésében is. Az értekezlet alkalmával számos új bajtárs jelentkezett pártmunkára.

MAGYAR MEGUJULAS PARTJA
ZALA VÁRMEGYE

Dr. Vit Ferenc vm. pártvezető kistolmácsi párttagjaink régi kivánságának tett eleget, midőn a helyi szervezet megalakitásával egyidejüleg a helyi szervezet tisztségviselőit is kijelölte.

Községi pártvezető: Tóth János, helyettese Belső János.

A kért községi tisztségviselő bajtárs kinevezési okmányát az Országos Pártvezető megerősitette s azokat a vm. szervezet vezetője egy alkalmi ünnepélyes értekezlet keretében nyujtja át a megbizott bajtársnak.

A vasárnapi MAGYARSÁGOT
szombaton este 10 órakor
utcai rikkancsoknál
megveheti

— Súlyos baleset Rio de Janeiroban egy labdarugómérkőzésen. Mint Rio de Janeiroból jelentik, egy nagy mérkőzés alkalmával a labdarugóstadion túlzsúfolt tribünje összeomlott. Eddigi megállapitás szerint 326 ember sebesült meg. A halottak számát még nem ismerik. Az emelvényt 8000 ember részére épitették, de a mérkőzésre 20.000 jegygt adtak el.

— Felavatták a Lappföld új rádióállomását. Rovaniemiben, a Lappföld fővárosában új rádióállomást avattak fel. Az ünnepségen megjelent Salo Vaara közlekedésügyi és közmunkaügyi miniszter, továbbá a Lappföld kormányzója.

— Könnyitések a finn egyetemeken. Az október 1-én megnyiló finnországi egyetemek célul tüzték ki, hogy minél jobban megkönnyitsék a katonai szolgálatot teljesitő egyetemi hallgatók előmenetelét. Az arcvonalról szabadságra hazatérő finn egyetemi halgatók mentesülnek minden szokásos formaságtól és nyomban jelentkezhetnek vizsgára.

— 1200 EMBER HALT ÉHEN KALKUTTÁBAN. Kalkuttában és Bengália városaiban az emberek még mindig éhhalált halnak az utcákon. Egy kalkuttai tisztviselő statisztikát közöl, mely szerint augusztus 1-től szeptember 15-ig Kalkuttában 1200 ember halt éhen.

— A miskole-kerületi leventék a hősi halottak hozzátartozóiért. A miskolci kerület leventéi gyüjtést inditottak, hogy a második világháború hősi halottai hozzátartozóinak családi házat épitsenek. Eddig mintegy 18.000 pengőt gyüjtöttek össze; ezenkivül sok ingyen fuvart, napszámot és szakmunkát ajánlottak fel.

— MAGYAR KONZULÁTUS TAMPEREBEN. Mint a Magyar Távirati Iroda jelenti, a kormányzó a külügyminiszter előterjesztésére Tampereben magyar királyi tiszteletbeli konzulátus felállitását engedélyezte és Lauri Jaakko Kivekäs finn állampolgár, tamperei lakost Tamperebe m. kir. tiszteletbeli konzullá kinevezte.

A vásárcsarnokok és nyiltpiacok kicsinybeni árainak jegyzése:

Zöldségfélék: Burgonya, Gülbaba 35, nyári rózsa 35, őszi rózsa 34, Ella és sárga 30, Wohltmann 29, Krüger 28, vöröshagyma makói 39, fokhagyma 81—98, fejeskáposzta 60—100, kelkáposzta 16z—240, savanyukáposzta 104, kalarábé drb. 20—50, sóska 182—260, paraj 182—260, főző tök 39—104, uborka 156—338, fejessaláta lrb. 26—52, petrezselyem 75—125, sárgarépa 50—88, zöldbab 208—312, zöldpaprika tölteni való 80—225, apró hegyes, 120—200, zöld tengeri cső drb. 50—70, paradicsom közönséges 75—150, zöldborsó hazai 92—260.

Gyümölcs: alma, nemes faj 120—312, közönséges 90—200, körte, nemes faj 200—438, közönséges 100—188, szőlő 200—410, őszibarack 65—563, szilva magvaváló 88—150, sárgadinnye 70—150, görögdinnye 65—92, tömött csiperkegomba 1300 fillér kg-ként.

Naplójegyzetek a Londonban töltött utolsó békenapokról

A Magyarság berlini szerkesztőségéből

Berlin, 1943. szeptember hó.

Az elmult napokban egy diplomata barátommal folytatott esti beszélgetés keretében az első világháború kitörésének körülményeiről irtam, ma alkalmam volt beszélgetni egy kollégával, aki 1939. nyarának végén átélte a háború újbóli kitörése előtti napokat. Ma pontosan négy esztendeje, hogy a világdulássá fajult fegyveres konfliktus kitört és a kolléga annakidején sajtótudósitói minőségben az angol fővárosban tartózkodott. Naplót vezetett az utolsó békenapokról ,abból olvasta fel nekem a néhány izgalmas óra történetét.

— Ma korán keltem és mentem a hivatalomba. Embertömegek rajzottak az utcán. A parlamenti ülés javában tartott. Minden pillanatban várható volt, hogy megkezdődik a miniszterelnök beszéde, amelyet ezekben az izgalmas órákban nem csak Anglia, hane ma zegész világ feszült figyelemmel várt.

Mit fog Chamberlain mndani? Vajjon szavai háború vagy béke felett döntenek? Ezeket a kérdéseket tette fel minden angol ember, a vendéglőben, autóbuszon, a klubban, és ahol csak emberek tartózkodtak, mindenütt e lázas kérdések fütötték az elméket.

A sajtószobában megindult a távirókészülék.

A szalagon megjelennek a miniszterelnök alsóházi beszédének első mondatai. Kiváncsi és egyben aggodalmas arccal oson be portásunk a sajtószobába. Nem tudja kivárni, míg az ujságok megjelennek.

A táviró utolsó szalagdarabja is lefutott. A beszédet kiadták, van egy pillanatnyi időm az utcára menni.

A Fleet-Streeten, a londoni sajtónegyedben, ahol a nagyváros érverése a legjobban érezhető, a hangulat még feszültebb, mint máskor s az utca a szokottnál sokkal élénkebb. Az emberek lázas izgalomban vannak. A rikkancsok úgy futnak ki a kiadóvállalatok kapuján, mintha puskából lötték volna ki őket, kezükben a parlamenti beszéd első kiadásával.

A nagy izgalom közepette méltóságteljes csendben meredezik az ég felé Szent Pál katedrális, mit sem törődve az emberek futkosásával, messziről ide hozza a szél a Big-Ben mély harangszavát. Most kaptam hivást Berlinből:

— *Hagyja el Londont és utazzék azonnal Amszterdamba!* —

Augusztus 31-e van. A portás hallja a a telefonba. Szemrehányóan szól:

— Most hát ön is elmegy?

Csak egy hete, hogy sajtóirodánk többi tagjától búcsút vett.

— *Szörnyű ez, hiszen mi nem akarunk háborút!* — kiált fel panaszosan.

Késő este még egy utolsó sétát teszek a városban és búcsúzom. Az utca estére már ismét olyan, mint máskor. A Piccadilly fölött tarka fényreklámok villognak. A mozikból és szinházakból özönlik az ember, hogy azután az éjszakai mulatóhelyeken tovább szórakozzék.

Vajjon nem érdekli őket, mi játszódik le a magas politikában? Tudják-e ezek egyáltalában, miről van szó?

Valami ismeretlen erőtől hajtva, bekanyarodom a White-Hall-ba, s pár perc mulva a Downing-Streeten állok, szemben azzal az egyszerű külsejü házzal, amelyben az angol miniszterelnökök immár 100 esztendeje döntenek hazájuk sorsa felett.

Autók érkeznek és suhannak el, idegen nemzetek követei jelennek meg, a szorosan csukott függönyök mögött lázas munka folyik.

Az utcán rengeteg ember. Ezeket úgy látszik érdekli a jövő, vagy legalább is a miniszterelnök hivatala és lakása.

Hirtelen megmozdul a tömeg. Halk moraj. Az egyik hatalmas autóból *teljes katonai diszben* kiszáll az angol hazai flotta főparancsnoka és az admiralitás első lordja a tengerészeti miniszter. Mi az, — hökkennek meg — már ennyire jutottunk?

Nem akarunk háborut...

Éjfél van. Fáradtan megyek haza, hogy megtegyem az utolsó előkészületeket a hazautazásra. Háziasszonyom a késő éjjeli óra ellenére is egy csésze teát hoz be és az egyébként igen szükszavú asszony, most hrtelen beszélni kezd. Felemliti a fiát, aki az első világháborúban elesett. Megmutatja elesett fia fényképét, 19 éves gyerek, csinos tengerész egyenruhában. Az asszony rám néz, arca szigorú. Mint csaknem valamennyi angol ismerősöm, ő is megismétli többször:

— *Nem akarunk háborút!* —

De hát, ha a nép nem akarja, ki akarja egyáltalában?

Másnap, szeptember 1-én korareggel kigördül a vonat a pályaudvar csarnokából. Kinézek a fülke ablakán. Könnyű párafelhő ül a Themze fölött, benne a lassan visszamaradó város körvonalai szétfolynak.

A hajó, amely Hollandiába vitt, teljesen üres volt. Angliában lakó németek legtöbbje napokkal, sőt hetekkel előbb elhagyta az országot. Reméltem, hogy Amszterdamban az izgalmak után kipihenhetem az utolsó napok fáradalmait. A holland vámtisztviselők azonban igy szóltak:

— Ön német? Ugy tovább kell utaznia Kölnbe. Itt nem tudunk önnel mit kezdeni. A háború éppen megkezdődött.

. . . Mig naplójának más passzusait nézegetem, a kollega még egyszer megszólal:

— Most, ha visszagondolok ezekre az utolsó Londonban töltött órákra, látom, *mennyire akarta az angol politika és hadiipar a háborút.*

Hunt Béla

Árpádkorabeli magyar leletekre bukkantak Sopronbánfalván

Sopronbánfalva, szeptember hó.

Soprontól taián két-három kilométernyire, erdőkkel boritott dombocskák között, a Rák-patak völgyében találjuk Sopronbálfalva községet. A vonat nem érinti, de a regényesen szép völgyben százötven méteres emelkedéssel erre kanyarodik a Sopron—brennbergi műút, melyen rendszeres autobuszjárat közlekedik. A település alakját a Rák patak folyása és a műút iránya döntötte el. A nyugati végek falvainak mintájára, ez a község is soros, vagyis utcás település. A Soproni-hegység északi peremén, a nagy multra visszatekintő pálosrendi kolostortól nincs messze a község másik temploma, a Mária Magdolna kápolna. A fallal körülvett, elhagyott külsejü és az utóbbi évtizedekben már csak raktárnak használt kápolna története mélyen belenyulik az Árpádházikirályok korába. Erre a körülményre azonban csak a multévi szerves ásatások értékes régészeti leletei hivták fel a szakértők figyelmét.

A gróf Teleki Pál Tudományos Intézet és a Magyar Nemzeti Múzeum megbizásából dr. Bottyán Árpád régész szorgalmas és kitartó kutatómunkával még a mult év őszén bebizonyitotta, hogy ez a sopronmelletti község már az Árpádok korában is magyarlakta település volt. Az ásatások során tavaly tizenöt árpákori magyar sír került feltárásra. Az előkerült siroknak nagy jelentősége abban található, hogy ezek az első hitelesen feltárt árpádkori sírleletek — Sopron vármegye területén.

A községnek majdnem a középpontjában levő Mária Magdolna kápolna közelében kezdték meg az ásatási munkálatokat. A kutatóárok megásásakor másfél méter mélységben újkori, XVIII—XIX. századbeli sirokat találtak. A felszintől körülbelül két méterre ,az agyagréteg felett újabb csontvázrétegre bukkantak, melynek feltárása régészeti és antropológiai szempontból örvendetes eredményt hozott. Az alsó rétegben, a szorosan egymás mellett fekvő csontvázak közelében talált bronz ékszerek és egyéb leletek alapján meg lehetett állapitani, hogy a kutatók minden kétséget kizáróan árpádkori, magyar leletekre akadtak. Ezt igazolja a feltárt sirok elhelyezési módja is. amennyiben azok — ősi magyar szokás szerint — *arccal keletre nézve feküdtek.*

Dr. Bottyán Árpád, a tehetséges fiatal régész azonban nem állt meg az eddigi eredményeknél, hanem embereivel tovább kutatott. Szorgalmát újabb siker koronázta. További kutatások során ugyanis, a kápolna északi falához csatlakozó, téglalap alakú ossarium került felszinre. A majdnem két méter mély csonttartó, mely néhány centiméterrel a mai felszín alatt kezdődik, szinültig emberi csontokkal volt tele. A csontokkal a temetésükkel egyidejüleg belekerült nagyszámú XVI. századi cserépkályhaszem- és edénydarabok tanusága szerint az ossarium a XVI. század folyamán létesülhetett.

Ujabb kutatóárok ásásával sikerült dr. Bottyánnak egy nagyobb római építménynek alapfaltöredékeit és egy körültéglázott csatornarészt felfedeznie. A római korból való faltöredékek a Mária Magdolna kápolna szentélyéhez csatlakoznak. Ezek szerint a kápolna szentélyének egy része annakidején még római alapfalakra épült.

A multévi ásatási munkálatok alkalmával előkerült árpádkori leletek felhivták a figyelmet a rendkivül elhanyagolt, összeomlással fenyegető, sokévszázados kápolnára is. Egyszerre többen is tudományos vizsgálat alá vették, hogy megállapitsák, eredete milyen korra vezethető vissza és milyen kultúrát rejtenek magukban az ódon falak.

A tervbevett újraépitési munkálatok nagyobb anyagi áldozatot igényeltek. De sem Sopron városa, sem pedig a vármegye nem tudott elegendő fedezetet nyujtani arra, hogy a bánfalvai kápolna újraépítését hamarosan el is kezdhessék. Erre *Fertsák* Jenő ny. főispán, a műértékek kiváló érzékü rajongója vette kezébe a kápolna sorsát és annak érdekében lelkes és önzetlen mozgalmat indított. Hosszú, fáradságos munkájának meglett az eredménye. Rövidesen meg lehetett kezdeni a kápolna restaurálási munkálatait.

Az épitmény külső vakolatának eltávolitása után kibontakozott a kis templom építési szerkezete is, amelyből meg lehetett állapitani, hogy az úgynevezett Quader-kövekből épült elűlső része ősi, árpádkori épitmény. Ezt aztán, minden valószínűség szerint az árpádkori időben bővitették ki a szentély és a gotikus stílusú torony hozzáépitésével.

Belső vakolatának eltávolításakor a köveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Műemlékek Országos Bizottsága szerint az eddig felszinre került részletekből arra következtetnek, hogy az egyik festmény a Háromkirályok felvonulását ábrázolja. Bizonyitottnak lehet venni, hogy a falképek *Aquila Jánostól,* az ismert középkori festőművésztől származnak, aki több magyarországi templomot is diszitett, igy az elemérit és a martonhegyit is.

Az eddig magárahagyott kápolna megbolygatott csendjéből kilépve, elindulunk a kápolnához tartozó kertecske kerítése felé. Ezen túl, nyugati irányban, egészen a mai temetőig hosszú keskeny, frissenásott kutatóárkok vezetnek, melyek aztán a temető melletti házacskák közé is mélyen belefutnak. Ezek az ásatások is a tavalyihoz hasonló, gazdag eredménnyel jártak. Már negyven-ötven centiméter ásás után újabb árpádkori leletekre akadtak. Többek között egy fiatal, húszévkörüli leánynak a sirját is kiemelték. A leány csontjai mellett két nyakperecet találtak, melyek feltétlenül a XI. századból valók. A karperec két vége egészen elkeskenyedik és nem ér teljesen össze. Tipikusan árpádkorabeli az a két hajkarika is, melyet a koponya baloldalán találtak. Ezek a körülmények azt a feltevést támasztják alá, hogy a leány a copfját a balvállán hordta. Egyik ujján pedig értékes vastag gyürüt találtak, melynek búzakalászos mintája az árpádkorabeli sir magyar vonatkozását igazolja.

Az ezévi ásatások még nem fejeződtek be. Egymásután kerülnek felszínre az évszázados csontok, karperecek és karikák. Ebben az évben 18 árpádkori és 11 újkori leletre bukkantak, ami a multévi 15, illetve 10 lelettel együtt összesen 33 árpádkori és 21 újkori leletet jelent.

Az antropológiailag megmérhető csontvázak testmagassága igen szük határok között ingadozva, a férfiaknál általában 160—165, a nőknél 150—155 centiméter között mozog. A koponyák középhosszúak, az arccsontok alacsonyak és laposak. Az orrhát rövid. Egyrészük konkáv, másrészük pedik konvex. A koponyák végső elemzésben *a keletbalti, turanid és rhyason-fajtához tartoznak.* Ezek szerint a sopronbálfalvai árpádkori temető csontvázlelet-anyaga is a magyarság ősi fajtajellegét tükrözi vissza. Tudvalevően már a honfoglaláskori leletekben a *keletbalti* túlsúlyú fajelemeken kívül törökös *turanid,* fajelemek is gyakoriak. A sopronbánfalvai leletekben a *rhyazon* elemek előfordulása pedig egész érthető, mert már Szent István uralkodása vége felé a Fertő környékére oguz-török besenyők települtek le, akik rhyazán fajúak voltak és Kapuvár, Csorna környékén ma is ilyenek. Az az érzésünk, hogy a bánfalvai és a mostanában Sopron megye más helyein is megkezdett ásatások még sok árpádkorabeli titkot fognak felszínre hozni, melyek mind az ezeréves magyar mult hirdetői lesznek — országunk nyugati gyepüjén.

(— tt. —)

Minisztertanács

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A kormány tagjai *Kállay* Miklós miniszterelnök elnöklésével kedden délelőtt minisztertanácsot tartottak. A minisztertanács időszerű kormányzati ügyekkel foglalkozott és két óra előtt ért véget.

A téli csata magyar hősei

Az önálló cselekvőkészség és az egyéni kezdeményezés ragyogó példájával szolgáltak a bolsevisták elleni téli elhárító csatákban: Iványi S. István szakaszvezető, Král György őrvezető, Nagy András honvéd és Tóth Péter honvéd, egyik utászszázslóaljunk katonái.

1943 január 25-én az ellenség heves támadást intézett Kocsatovka község ellen. Erős aknavetőtűztámogatás mellett sikerült is a bolsevistáknak megközeliteniök a falu szélső házait. Iványi István szakaszvezető a tartalékszakasz óvóhelyéről észrevette, hogy az ellenség erősen szorongatja százada balszárnyát. Erre parancs bevárása nélkül, saját elhatározásából rohamra vezette szakaszát és szuronnyal, kézigránátokkal villámgyorsan rácsapott az ellenségre. E váratlan támadástól meglepett bolsevisták nemcsak a már elért sikereiket adták fel, hanem fegyvereiket eldobálva menekülni is kezdtek.

Iványi szakaszvezető és szakaszának lendületes rohama magával ragadta az egész utászszázadot, amely most már friss erőre kapva, nyomban a megzavart ellenség üldözésére indult. A község felszabadult a fenyegető veszedelem alól. A bolsevisták olyan súlyos veszteségeket szenvedtek, hogy ezen a szakaszon napokig nem is gondolhattak újabb támadásra.

Iványi S. István szakaszvezető és szakaszának bátor kezdeményezése lehetővé tette, hogy nagyobb honvédseregrészek sikeresen hajthatták végre tervszerű mozdulataikat.

1943 január 17-én a Kostenki-I reteszállásban a védelemben lévő egyik utászszázadunk jobbszárnyát Král György őrvezető biztositotta golyószóró rajával. Midőn az ellenség támadó egységei mintegy ötven méternyire közelitették meg a század védőállásait, Král György őrvezető saját elhatározásából támadásra vezette raját és a többszörös túlerőben levő bolsevistákat heves kézitusa után megfutamitotta. Ezzel megakadályozta, hogy az ellenség erős egységei a század hátába kerüljenek.

Milyen húsjegyek érvényesek szeptember 24-től?

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy Budapesten és a közellátási szempontból hozzája csatolt megyei városokban és községekben kiadott húsjegyek szeptember 24-től érvényes szelvényei közül a B 62, 63 és 64-es számú szelvényekre marha, borjú, vagy lóhúst, ,vagy bármely húsféleségből készült kolbászárut a B 65-ös számu szelvényre bármely húsféleségből készült kolbászárut lehet kiszolgáltatni. Az A 61-es számu szelvény nem váltható be.

Nem siklott ki a sepsiszentgyörgyi gyorsvonat

A Népszava cimü politikai napilap szeptember 21-i 213. számában megjelent közleménnyel kapcsolatban, amely arról szól, hogy a sepsiszentgyörgyi gyorsvonat kisiklott, a m. kir. államvasutak igazgatósága megállapitja, hogy a közlemény tévedésen alapul, mert a sepsiszentgyörgyi gyorsvonat nem siklott ki. Szeptember 18-án, a sepsiszentgyörgyi gyorsvonat azért közlekedett 4 órás késéssel, mert előzőleg Déda állomáson egy tehervonat mozdonya siklott ki és a kijáratot hosszabb ideig elzárta.

Tengeri hajók gumiból

Meglepő leleményességgel oldotta meg Japán a megszállott területek gumianyagának az óhazába való szállitás módját. A Domei-iroda jelentése szerint újabban a japánok gumiból épitenek vitorlás- és uszályhajókat a déli területekről Japánba irányuló teherforgalom lebonyolitására. Az ezirányban való kiséreleteket ez év februárja óta folytatták Jáva egyik kikötőjében, a déli kereskedelmi társaság irányitása mellett és ezeknek keretében rájöttek arra, hogy a nyersgumi különleges kezelésével különböző erősségű hajótőkék és hajótörzsek állithatók elő. Most már az ily módon készült uszályhajókat közönséges motoroshajókkal vontatják a rendeltetési kikötőkbe, ott kirakodnak, azután a nyersgumiból készült hajótesteke nyersanyagként használják fel különféle gumicikkek készitésére.

Miklas elnök és Tasnádi Nagy András

ünnepi beszédeivel megnyilt a bécsi magyar képzőművészeti kiállítás

BÉCS, márc. 6.

A koratavaszi bécsi idény elsőrangú művészi és társadalmi eseménye volt a *magyar képzőművészet reprezentatív kiállításának megnyitása.* A kiállítás fővédnökségét *Horthy* Miklós kormányzó és *Miklas* szövetségi elnök vállalta.

A kiállítás megnyitását nagy érdeklődés előzte meg; annál is inkább, mert az osztrák sajtó *a legnagyobb elismerés hangján* igen részletesen írt a kiállítás *kivételesen nagy értékéről.*

Az ünnepi megnyitáson *Bécs legelőkelőbb közönsége* jelent meg. A magyar kormányt *Tasnádi-Nagy* András államtitkár képviselte. Megjelent *Rudnay* Lajos bécsi magyar követ, a kiállítás védnöke, *Kartal* Jenő miniszteri tanácsos, a magyar követség kultúrelőadója, *Csánky* Dénes, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója, *Jalsoviczky* Károly miniszteri osztályfőnök, *Haász* Aladár miniszteri tanácsos, *Villani* Lajos báró követségi tanácsos, *Miskolczy* Gyula, a bécsi Magyar Kultúrintézetek főigazgatója, *Lonszky* Aladár ezredes, a Bécsi Magyar Egyesület központi vezetője; osztrák részről *Pernter* János közoktatásügyi miniszter, *Lahr* helyettes polgármester, *Ranzoni* János festőművész-tanár, a bécsi Képzőművész-Szövetség elnöke, *Theiss* Siegfried építőművész-tanár, továbbá a diplomáciai kar tagjai közül *Salata* olasz követ, *Jäger* svájci követ, továbbá *Sir Khan,* Patiala kormányelnöke és sok más személyiség.

Délelőtt tizenegy órakor érkezett meg a Künstlerhaus épületéhez *Miklas* szövetségi elnök, *Huber* kabinetirodai főnök kíséretében.

Először *Ranzoni* tanár üdvözölte az elnököt.

— A bécsi Képzőművészeti Társulat — úgymond — *különös kitüntetésnek* tekinti, hogy tavaszi kiállítása keretében rendezték a „magyar művészet" reprezentatív kiállítását s szívélyes köszönetet mond mindazoknak, akik a kiállítás megrendezésén fáradoztak. Valamennyien tiszta szívből kívánjuk, hogy ez a kiállítás is járuljon hozzá a *baráti s kulturális kapcsolatok még szorosabbra fűzéséhez* a között a két ország között, amely *a sorsközösség számtalan évtizedén át a legjobb egyetértésben élt egymással.*

Ezután *Tasnádi-Nagy* András vallás- és közoktatásügyi államtitkár ,a magyar kormány képviselője, mondott beszédet.

Tasnádi Nagy András beszéde

— A mult év őszén a magyar fővárosban oly szép sikert aratott osztrák művészeti kiállítás megnyitásán — úgymond — *Pernter* Őexcellenciája találó szavakkal mutatott rá a kiállítás jelentőségére: azt mondotta, hogy a budapesti osztrák művészeti kiállítás célja azoknak a szellemi kapcsolatoknak ápolása, melyeknek kimélyítésére a két állam kormányzata törekszik. *Hóman* Bálint magyar királyi kultuszminiszter úr azon termékeny gondolatának alapján, hogy a gazdasági egyezmények analógiájára és azoknak kiegészítéséül *kulturális egyezményeket kell teremteni.* Pernter Őexcellenciája reámutatott arra, hogy Ausztria és Magyarország között a megkötött kulturális egyezmény *csak jogi formába öltöztette és törvényben gyökerező külsővel ruházta föl azt a kapcsolatot, amely tényleg már régen fennállott* és amely — ha a történelem viszontagságai során néha meglazult is —, *soha sem szakadt el.*

— Valóban Magyarország és Ausztria között a szellemi, a kulturális kapcsolat de facto *kodifikálatlanul is meg volt.* Az új egyezmény csak pecsét ezen a megbecsült, a lelkekbe már azelőtt is beleírt okmányon. A történelmi érintkezés, *a több százados sorsközösség, a földrajzi helyzet* a szó szoros értelmében természetessé tette a folytonos szellemi kapcsolatokat, mert hiszen a két ország kulturájának gyökérszálai *szédos fáé, mely két érintkező területre* annyira összefonódtak, mint két *szomhullatja érett gyümölcseit.*

— Ausztriával való művészi kapcsolatunk még az *Árpádházi királyok korában kezdődött.* Az azóta eltelt több mint félezer év a művészeti hatások fölvétele szempontjából két időszakra osztható. A mohácsi vészig terjedő korszakra, amely alatt inkább *a magyar művészet volt az adó fél* és a végzetes mohácsi csata utáni időszakra, mely időponttól kezdve már *Magyarország az átvevő fél.*

— A mohácsi vészt megelőző időkben a művészi kapcsolatok a történelmi adatok hiányossága következtében is gyérebbeknek látszanak; a fennmaradt oklevelekben mégis több mint *hatvan magyar művész neve említtetik föl,* akik Ausztria területén dolgoztak a XIV. század legelejétől a XVI. század közepéig. E régi művészek között Ausztriában szívesen foglalkoztatták a nagyhírű *magyar ötvösség* külföldön is megbecsült mestereit, de *festőink, kőfaragóink, szobrászaink és miniátoraink* is sokszor jutottak ott szerephez. A művészi színvonalig emelkedő magyar iparágak mestereinek munkáját Ausztriában is szívesen látták. A XIV. század végének legjelesebb magyar falképfestője: *Aquila* János, Ausztriában is dolgozott. A XV. század derekának európai hírű fafaragója, a jeles úttörő mester, a híres *freisingi főoltár* művésze: *Kassai* Jakab, a magyar géniusz koszorús nevei közé tartozik. De meg kell említenem a XV. század második felében *Wienerneustadtban* működő, ott sokra becsült *Mikó* János nevét is.

— A mohácsi vész után viszont, amikor a török háborúk, majd a török megszállás és a belső harcok Magyarországot kolduszegénnyé tették s évszázadokra megbénították, a *Habsburg*-ház egyre növekvő politikai hatalmának árnyékában a gazdagságától támogatva dús virágzásnak indult s csakhamar nálunk is érvényesítette ható erejét az osztrák géniusz. A messze földön híressé vált osztrák barokk templomépítők: *Hildebrand,* Anton *Erhard Martinelli,* Franz Anton *Hildebrandt* stb. a templom-dekorátorok, festők és szobrászok: Georg Rafael *Donner,* Anton Franz *Maulbertsch,* Johann Lukas *Kracker,* Stefan *Dorfmeister* építik és díszítik templomainkat, kastélyainkat és palotáinkat. Ausztriából kerülnek hozzánk a neoklasszicizmus *vezető* építészei, két *Hild* és *Pollack* Mihály, akik azonban már nemcsak vendégeink, hanem *meggyökeresednek nálunk.* Ők vetették meg alapjait *a magyar neoklasszikus építészetnek,* mely a bájos biedermeier Pest jellegzetes stílusává vált és — főleg *a vidéki nemesi kúriák és templomok* építésében — különleges magyar zamatot vett föl.

— A XIX. század folyamán a nyájas, *bensőséges* bécsi biedermeier művészet — Friedrich Heinrich *Füger,* Josef *Danhauser,* a nagy Ferdinand Georg *Waldmüller* stb. — tanításából kél új életre mostoha viszonyok között sokáig szunnyadó művészetünk, hogy azután a század utolsó harmadában saját kibontakozó erejéből alkossa meg stílusát, mely már *teljesen nemzeti jegyet visel magán.*

— A mi kiváló *Borsos* Józsefünk és *Zichy* Mihályunk is *Waldmüllernél* kezdték, Zichy Mihály vérbő romantikája azonban már megpendíti az első igazi magyar hangot. Bécsen keresztül érkezett el a világhírig a nagy *Munkácsy* Mihály is, hogy később mint az akkori Európa egyik legünnepeltebb mestere fesse meg a Kunst-historisches Museum menyezetfestményét.

— Osztrák hatás alatt vett új lendületet a magyar képzőművészet biedermeier-korszaka, de azóta eltelt száz egynéhány év leforgása alatt saját tehetségéből olyan egyéni erőre kapott, amilyenre *alig van példa a művészettörténetben.*

— Ennek a visszatekintő kiállításnak egyik célja *megmutatni itt Bécsben, hogy milyen utat tettek meg a magyar művészek,* amíg elérkeztek oda, hogy művészetük mint *különleges nemzeti reveláció* jelentkezik a nemzetközi kiállítások termeiben. Kiállításunk másik célja pedig az, hogy az osztrák-magyar kulturális egyezmény baráti ösvényén tovább haladva, *egyre több és több láncszemmel erősítse meg azt a kulturkapcsolatot,* mely a két nemzetet a multban is összekötötte. És az egész magyarságnak őszinte óhaja, hogy azok az üdvös hatások, melyek a két nemzet szellemi életében egyaránt és kölcsönösen nyilvánultak meg *az irodalom, a képzőművészet, az iparművészet és a zene terén,* ezután is jelentkezzenek a művészet minden ágában és teremjenek a jövőben is olyan gyümölcsöket, mint a multban, gyümölcsöket, melyek mindkét nemzet számára *kiváló kulturértékeket* jelentettek és fognak jelenteni.

Tasnádi Nagy András beszéde után *Miklas* szövetségi elnök a következő beszéddel nyitotta meg a kiállítást:

Miklas elnök a magyar és osztrák kölcsönös kulturhatásról

— A kiállítás ünnepélyes megnyitása alkalmából első üdvözletem szól *a baráti és szomszédos Magyarországból* jött, nagy szeretettel fogadott vendégeinknek s a jelenkori magyar művészeti kiállításnak, amelyet vendégeink e tavaszi kiállítás keretében a Künstlerhausban rendeztek.

— Őszinte örömünkre szolgál, hogy Bécs falai között s az ódon Künstlerhaus pompás termeiben üdvözölhetjük ezt a kiállítást, amelyet a magyar királyi kormány az 1935 végén Budapesten bemutatott *osztrák művészeti kiállítás viszonzásául* rendezett.

— Az osztrák művészek csak örömmel és hálával gondolhatnak vissza arra, *milyen szívélyes és megtisztelő fogadtatásban részesült Budapesten ez az osztrák művészeti kiállítás.* Ezért még nagyobb örömmel üdvözöljük ezt a mostani kiállítást, amely hosszú idő óta először mutatja be újból az osztrák közönségnek, elsősorban az osztrák művészeknek és műbarátoknak *a jelenkori magyar képzőművészet teljesítményeit.*

— Megállapíthatom, hogy az osztrákok ősidők óta különösen fogékonyak és megértők voltak idegen nemzetek művészi teljesítményei iránt is. *De elsősorban áll ez a szomszédos magyar nép kulturális teljesítményeire.* Hiszen ősrégiek a két ország közötti kulturális kapcsolatok és érintkezések. *Zenemüvészetünk legnagyobb mesterei előszeretettel merítettek a magyar kifejezésmód és ritmus gazdagságából.* Elég, ha csak *Haydnt, Beethovent, Schubertet* és *Brahmst* említem. Bár kevésbbé ismert, de nem kevésbbé gazdag és termékeny volt a kölcsönös kultúrhatás *a népművészet és a képzőművészetek terén.*

— A néhány évvel ezelőtt Ausztria és Magyarország között kötött kultúregyezmény értelme és célja éppen az volt, hogy a két szomszédos ország között *ezeket a kulturális kapcsolatokat még szorosabbra fűzze.* Ez egyezmény egyik eredményének tekinthetjük ezt az örömmel üdvözölt hivatalos magyar művészeti kiállítást is.

— Kellemes kötelességet teljesítek, amikor elsősorban köszönetet mondok *Magyarország kormányzója őfőméltóságának* azért a támogatásért, amelyben ezt a kiállítást a fővédnökség elvállalásával részesíteni kegyeskedett. Ugyanakkor köszönetet mondok *a magyar királyi kormánynak, különösen a magyar kultuszminisztériumnak* a kiállítás rendezéséért, továbbá valamennyi magyar tényezőnek, elsősorban azoknak *a magyar művészeknek,* akik közreműködtek a kiállítás rendezésében.

— Kívánom, hogy a modern magyar művészetti kiállítás legyen ujabb értékes elősegítője a két szomszédnép közötti szellemi közeledésnek.

Miklas elnök ezután ünnepélyesen megnyitottnak jelentette ki a kiállítást.

A beszédeket az egybegyült előkelőségek nagy tetszéssel fogadták. *Miklas* elnök a kiállítás megnyitása után *Tasnádi Nagy* András államtitkár és *Csánky* Dénes főigazgató kíséretében *megtekintette a kiállítást és behatóan érdeklődött a magyar képzőművészeti törekvések iránt.* A szövetségi elnök mintegy *egy óra hosszat* tartózkodott a kiállításon és *a legnagyobb elismeréssel* nyilatkozott a látottak felett.

Délben *Pernter* osztrák közoktatásügyi miniszter *villásreggelit* adott a magyar vendégek tiszteletére.

Este *Rudnay* Lajos követ a követségen nagyszabásu fogadást adott a kiállítás alkalmából.

NEMES ELEGANCIA ÉS CÉLSZERŰSÉG

hatásosan jellemzik a tavasz klasszikusan

szép női divatját, melyet
a finom angol kabát,
a tailleur-costume és
a selyem Surah vagy cachemire-jersey blouse
előkelően juttat kifejezésre.

Valódi angol, eredeti francia és kiváló minőségű belföldi kelme-újdonságaim és selyemkülönlegességeim

AZ IDÉNY LEGSIKERÜLTEBB DIVATKREÁCIÓIT FORMÁLJÁK

és dús választékban, pazar divatszinskálában, ötletesen gazdag mintázatokban állnak rendelkezésre.

Az árak a gazdasági viszonyoknak megfelelően az igényekhez alkalmazkodnak.

BRAMMER ÖDÖN

női és férfidivatkelme különlegességek áruháza
IV., Petőfi Sándor-utca 20.

A fasiszta nagytanács dicsérete a hazafias olasz adófizetőnek

RÓMA, márc. 6.

A fasiszta nagytanács mult éjszakai ülésén meghallgatta a pénzügyminiszter jelentését a gazdasági és pénzügyi helyzetről, majd a párttitkár beszámolóját. *Mussolini* összefoglalta a vita eredményét, majd a nagytanács a következő napirendi javaslatot fogadta el:

A fasiszta nagytanács a pénzügyminiszter beszámolója alapján a gazdasági és pénzügyi helyzetről szükségesnek tartja az ország lakosságával tudatni a jegybank érckészletének helyzetét és a pénzforgalom mértékét.

Az arany- és az aranypapirtartalék az *Olasz Banknál* február 20-án 4.21 milliárd lira volt. Ebben nincs beleértve a kincstár tartaléka, amely a hazának ajándékozott aranyból, továbbá azokból a valutákból és külföldi címletekből áll, amelyek a valutaügyi intézet birtokában vannak. Az Olasz Bank bankjegyforgalma ugyanebben az időpontban 15,677.600.000 lira volt, beleértve azt a másfélmilliárd lirát, amelyet Keletafrikába küldtek a birodalom szükségleteinek fedezésére.

A fasiszta nagytanács tetszéssel veszi tudomásul a pénzügyminiszter nyilatkozatát, hogy az ingatlan utáni öt százalékos kényszerkölcsön hozadékával és a kincstár rendes készletével az állampénztár *fedezni tudja a rendkivüli költségvetési szükségleteket* az 1937—38. költségvetési évben anélkül, hogy ujabb fontosabb pénzügyi műveletekhez kellene folyamodnia.

A fasiszta nagytanács helyeslését fejezte ki a pénzügyminiszternek és a pénzügyi igazgatásnak a mód felett, amellyel a pénzügyi kérdéseket és a pénzforgalmat a birodalom alapítása idején kezelte és megdicsérte az *olasz adófizetőt* az általa — mint mindig — most is tanusított erős hazafias érzésért.

A nagytanács legközelebbi ülését hétfőn este tartja.

Benes Belgrádba utazik

BELGRÁD, márc. 6.

Mint a lapok jelentik, *Benes* cseh köztársasági elnök *Pál* kormányzóherceg meghívására április 6-án Belgrádba érkezik. A látogatásra a kisantant állandó tanácsának április 1-én és 2-án tartandó rendkívüli értekezlete után kerül sor. A kisantant állandó tanácsának ezen a rendkívüli értekezletén a három állam külügyminisztere vesz részt.

Cáfolat Csangszüliang meggyilkolásáról

TOKIÓ, márc. 6.

A Domei-Iroda Pekinből és Tiencinből érkező értesülései szerint, amelyeket azonban hivatalosan még nem erősítettek meg, *Csangszüliang* tábornagyot, a legutóbbi zendülés vezérét Genghuaheinban, *Csangkaisek* tábornagy szülőfalujában megölték.

Sanghaiból jelenti: Hivatalosan megcáfolják Csangszüliang tábornagy meggyilkolásának hírét.

Az iszap-ban

Irta: MAJTHÉNYI GYÖRGY

Uszónadrágba öltözött atléta áll a gőzös teremben, a forróvizes medence szélén. Tapsol és azt kiáltja: Pakolás!

Az atlétát Pistának hívják és szavára néhány kenyértésztaszínű alak kászolódik ki a vízből. Van köztük cingár is, hájas is. Némelyiknek akkora a hasa, mintha gönci hordót rejtett volna a bőre alá, hogy elvonja a vámolás elől, másnak meg valóságos teknő van a mellkasa alatt, a harmadik meg olyan girbe-gurba, mintha egész testét kiondulálták volna. Irigykedve nézik Pista atléta-termetét, nyögnek, arcukat fintorítják mozgás közben, de azért engedelmesen letelepszenek a fapriccsekre.

Gyermekek, fiatalemberek, öregek kerülnek terítékre, személyválogatás nélkül. A priccs mindenkinek kínálkozik, aki menekülni akar a rheumától, az ischiástól, a köszvénytől. Pista hatalmas fakupákból meri ki a forró iszapot, s kinek a dereka alá, kinek a vállára, karjára, lábára keni jó vastagon.

— Ih-ih-ih, — liheg az áldozat, mert cudarul forró az iszap, süt, mint a vasaló, de alul is, fölül is.

— Jó? — kérdi Pista mosolyogva.

— Ja-ha-haj, de jo-hohó-hóóó! — nyögi Hájas bácsi, miközben minden ifjúkori bűne eszébe jut és gyorsan megfogadja magában, ha még egyszer a világra jön, mértékletes életet él, soha húst nem eszik, bort nem iszik, nőre rá nem néz.

— Nem lehetne, — próbálkozik valami könnyítéssel és maga se tudja, mi lehetne az a könnyítés, mert az iszap belecsókol a bőrébe, talán a húsába is, sőt — úgy tetszik neki — már a csontjáig égeti.

— Nem! — feleli Pista könyörtelenül s már rácsavarja a lepedőt, majd egy ménkűnehéz pokrócot borít rá, betűri mindenfelől, aztán megmondja az időt is, hogy az áldozat a kiszabott húsz percet legalább is húsz órának érezze majd.

Rövidesen egész sor múmia fekszik a priccseken. Céklavörös fejük izzadt, szemük segélytkérően forog körbe és mindegyik a tehetségéhez képest nyög. Olykor a kupoláról hideg csöpp hullik, kinek az orrára, kinek a szemébe, vagy a szájába, mert izzad az egész ház, a falak, a kupola, s most jó volna egészségesen kint járni, vagy sörözni valahol, de a fájdalom, mint a felhergelt kutya, minduntalan beléjük harap, hogy ábrándjaikat megzavarja.

Ekkor jelent meg Lepke bácsi. Mindennapos vendég, mindenkit ösmer, mindenkivel szóbaáll. Kopasz fején a légy is kitörné a lábát, arca tulipíros, szava harsog. A zuhany alatt a hangok kakofonikus áradatát prüszköli szét magából és odakiált a múmiáknak is:

— Hát fáj? Nem baj az! Fájással gyógyul minden... Különben is, csak az első perc kellemetlen, akár az akasztásnál, aztán már megszokja az ember.

— No, most meg vagyunk vígasztalva! — köszöni meg a múmiák nevében a jó szót Hájas bácsi és hozzáteszi: — Hogy a szél üsse össze a bokáját az ilyen egészséges embernek, minek jön az ilyen ide fürödni?

Lepke bácsi most söröskriglit kér a személyzettől, a forróvizes csap alá tartja és kortyonkint iszogatni kezd.

— Hajaj, én is beteg vagyok ám, — mondja kortyolgás közben. — Az a betegségem, hogy mindennap eljövök ide, megiszok egy krigli forró, büdös vizet. De aztán semmi bajom nincs soha. Hacsak egy nap elmaradok, már fáj a gyomrom, a fejem, a vállam...

— Hogy lehet azt a forró, büdös vizet inni? — kérdi Hájas bácsi.

— Igy-e! — s mutatja. — Magának is ajánlom. Mert jó ez, de milyen jó! Rendbe teszi az embert egészen, s erre nagy szükségem van. Mert írtó gazember voltam világéletemben. Harminc évig mind csak finum-fánum ételeket ettem, meg nagyszerű borokat ittam... De mennyit, kérem, mennyit! — s a kriglivel fantasztikus vonalakat rajzol a levegőbe. — Kérem, olyan pocakom volt nékem — s elmerengve néz a víz alá, mintha onnan akarná előhalászni a pocakot, — hogy járni is alig tudtam tőle. A mejjem nehéz volt, a lélegzetem elakadt. Kérem — s Hájas úr múmiájára tekint — kövérebb voltam, mint maga, de sokkal! — de most kiállok versenyre magával soványságban.

Hájas úrnak ez szemmel láthatóan nem tetszik.

—Micsoda? — hördül fel. — Hogy nekem nagy a pocakom? Ki mondja ezt?

Mindenki nevet. Pista végigmegy a múmiasoron, végigtörli az izzadó arcokat, egy girhes alak meg letérdel a priccssor elején, mintha irányzékba fogná a fekvőket, végigcélozza mindet és azt mondja:

— Hát a fekvők között Hájas úré a Gaurizankár.

A gőzös-teremben reng, ropog a kacagás. Lepke úr felhasználja a kitűnő hangulatot és versenyt indítványoz.

— Pista, hozzon csak be egy jókora spárgát, akkor majd kiderül minden.

Míg Pista odajár, egy alak kászolódik ki a medencéből. Régen kászolódik már. Legalább félórája, hogy roppant nyögések közepette emelkedik lépcsőről-lépcsőre s most a korlátba fogózva próbál kiegyenesedni. De ez sehogyse sikerül. Ugy áll ott, mint valami emberformába követ-ett villám. Csupa cikk-cakk. Azt nyögi:

— Én is voltam egyenes valaha... meg kövér is.

Nem hallja senki. Lepke bácsi szánakozva jegyzi meg:

— Akkurát olyan, mint egy grafikon.

Már-már elhervadna a jókedv, de Pista megjön a spárgával és kezdetét veszi a pocakverseny. A múmiákról lehántja a pokrócot, a lepedőt, le az iszapot, s most úgy állnak ott, akár a szerecsenek.

— Gyorsan a tuss alá! — vezényel Lepke bácsi, s már méregetni kezdi a medence szélén ülőket.

— Krausz úr, — mondja — magának esélye van. Jó harmadik lehet. De maga, Rigler úr: gyenge. Lesz jobb is.

— Hájas urat mérje! — kiáltják többen.

— A cukor a végire marad! — viccel Lepke bácsi és göböket köt a spárgára.

Nevetnek, viccelődnek, mert Hájas úr nem akar a tuss alól kibujni.

— Csak magát mérje előbb! — kiált Lepke bácsi felé.

— Magamat? Karcsú fiatalember vagyok én magához képest, szinte versenyen kívül állok, — védekezik Lepke bácsi.

De sok szónak is egy a vége, előbb lemérik Hájas urat, aztán Lepke bácsit veszik körül. Hát szépen fölveszi a spárgát Hájas úr pocakja, pedig akkora ez a spárga, hogy a tán a medencét is körülérné. S amikor Lepke bácsira kerül a sor, a girhesek egyike, egy ravasz öregúr, ügyesen úgy forgolódik, hogy kétszer is körültekeri a spárgát Lepke bácsin.

Hű, micsoda ricsaj támad erre! Zeng a visszhangos terem, a kupola majdhogy be nem szakad a lármás nevetéstől és Lepke bácsi az első percben nem érti, hogyan történt a dolog. Elhűlve nézi a göböt, amely az ő térfogatát messze Hájas úrén túl mutatja.

— Nem lehet... Az mégse lehet, — mormogja. Aztán kirobban: — Csalás! Majd magam mérem meg... sicc innen...

De a spárgát már nem kapja kézbe és az egész medence azon ujjong, hogy Lepke bácsin így kifogtak.

— No, most gyerünk azzal a hordó sörrel! — nevetik szembe.

Hájas úr diadalmasan nevet, reng rajta minden, szinte kiizzad bele. Megy is a tuss alá, hogy lehűtse magát, de valaki szélesre csavarja a hideg csapot és a hidegre Hájas úrba tüstént beáll újra a fájás.

— Ih-ih-ih! — nyögi szüntelenül és lélegzet után kapkodva bujik a forró medencébe.

— Azért mégis csak maga a kövérebb! — kiáltja utána Lepke bácsi.

Hájas úr nyakig merül a forró vízbe, legyint a kezével: mit bánja ő, csak ez a jó melegség venné körül örökké a fájó tagokat. Inkább becsületből mondja idő multán:

— Meg van bukva, Lepke bácsi! Akkora pocakom sose volt, mint magának...

Lepke bácsi tanácstalanul áll a medence szélén, röstelli, hogy póruljárt, s töri valamiben a fejét. De új alakokkal népesül be a terem, új múmiajelöltek érkeznek. Pista vizslaszemmel fürkészi őket s máris tapsol:

— Pakolás!

Lepke bácsi meg belebömböl a sürű gőzbe:

— No, majd odakint a mérlegnél, Hájas úr, ott próbáljon csalni!

Hájas úr felelni akar, de a kupoláról épp a szájába hullik egy hideg csöpp. Prüszköl egyet, még vartyog is hozzá, aztán végigsímogatja és méltóságteljesen feleli:

— Mi bántja magát az én pocakom, Lepke bácsi? Nézze, ezzel vagyok én egész. Nem igaz?

És kéjesen behúnyja a szemét, s azt szeretné, ha élete végéig ki nem kellene mozdulnia ebből az áldott, jó melegből.

AZ ÉLETMENTŐ LÁZ

Nyolcvan éves Wagner-Jauregg, a malária-kúra felfedezője

Az emberiséget gyötrő sok betegség között talán a vérbaj a legalattomosabb. Ha mindjárt kezdeti stádiumban kezelés alá kerül a beteg, úgy a betegség csirájában elfojtható. De még hónapok mulva sem késő. A szervezet véderői harcban állanak a betolakodó hadsereggel. A salvarsan és a bismut segítségével a szervezet marad a győztes és ha többéves rendszeres kúrával is, denyomtalanul elpusztulnak a spirocheták.

De, sajnos, nagyon sok ember nem részesül idejekorán kezelésben és a spirocheták befészkelik magukat. Elmúlhat egy évtized is és még mindig semmi külső jel sem árulja el térfoglalásukat, a beteg itt jár közöttünk, nap-nap után látjuk látszólag egészségesen, pedig a spirocheták munkája nemsokára eléri tetőpontját, *clárasztják az agyvelőt* és megtelepszenek a gerincvelőben is (mint azt a paralysisnél a japán *Nogouchi* és a tabesnél a magyar *Richter* Hugó kimutatták) és egy dolgozó ember egészsége, szellemi épsége *egyik napról a másikra összeroppan*...

A betegség idegrendszeri késői megnyilvánulásnak legrettegettebb formája a *paralysis*. A szokásos kúrák nem használnak már, legfeljebb enyhítik a lefolyását és a paralysis statisztikák époly lesujtóak voltak még a legutóbbi évtizedben is, mint akkor, amikor még azt hitték, hogy a paralysis oka *a szellemi túlerőltetés* vagy valamilyen *lelki megrázkódtatás*. Leggyakrabban *30—50 éves férfiaknál* találjuk a bajt, tehát a legszebb, legtermékenyebb férfikorban, de természetesen *nőknél is előfordul*. Kezdetben a környezet alig vesz észre valamit, a beteg talán mindössze csak *szórakozottabb, a teljesítőképesség, a memória gyengébb*, mintha csak valóban a sok munka ártott volna meg, de csakhamar jelentkeznek a súlyos tünetek is és *a teljes testi, lelki összeroppanás*. A végső kimenetel a *teljes elbutulás* és az elmegyógyintézetek szánalomrakeltő lakóinak legalább *egytizedrészét* ez a betegség juttatta az élő halottak birodalmába.

Hogy ma egészen másként látjuk a paralysis problémáját és hogy annyira megváltozott a paralytikusok sorsa, az a nagy bécsi psychiater, a ma *nyolcvanadik* esztendejét ünneplő Julius *Wagner-Jauregg* hervadhatatlan érdeme.

Wagner-Jauregg Felső-Ausztriában született, Welsben, *1857 március 7-én*. Mint orvos, két évet töltött *Stricker* tanár kísérleti kórtani intézetében, majd hat esztendőn át dolgozott, mint asszisztens, *Leidendorf* elmeklinikáján.

Elmeklinikai asszisztens korában a klinikán ápolt egyik elmebeteg, aki hónapokon át magába süllyedten, szótlanul vegetált, egyszer *lázas betegségbe esett, amely tifusznak bizonyult*. A beteg a hosszú, lázas betegségből kilábalt és csodálatos módon, legalább egy időre, *szellemileg is megjavult*. Ez és több hasonló eset indította a fiatal aszisztenst arra, hogy az olyan elmebetegségi eseteket kezdje tanulmányozni, amelyeknél javulás állott be és sok esetben arra az eredményre jutott, hogy a betegség romlását igen sok esetben valamilyen *lázas fertőzőbetegség állította meg*.

Wagner Jauregg e megfigyelései alapján már 1887-ben írásban is lefektette elgondolását, amely úgy szólott, hogy a gyógyíthatatlan elmebetegeket gyógyulásuk elősegítésére *meg kell fertőzni orbáncal vagy malária*val, utánozni kell azokat a véletlen megbetegedéseket, amelyek az ő saját tapasztalatai és mások régi feljegyzései szerint is oly sok esetben hozták meg az elmebetegek állapotának a javulását. Különösen a *malária* látszott alkalmasnak a fiatal Wagner-Jauregg előtt, *hisz a malária chininnel könnyüszerrel meg lehet gyógyítani*.

Szép és logikus volt Wagner-Jauregg elgondolása, oly szép, hogy — eltekintve egyetlen egy nem sikerült orbánckísérlettől — még ő maga sem merte ekkor megpróbálni. Annál kevésbbé talált persze követésre másoknál.

Enyhébb eszközökkel próbálkozott. 1890. évben, már mint a gráci egyetemi elmeklinika rendkívüli tanára, a *Koch*-féle *tuberkulinnal* végzett kísérleteket elmebetegein. Határozottan javultak az eredmények, amikor a tuberkulin-kezelést *higany- és jódkúrákkal* kombinálta. *1909-ben* a *budapesti nemzetközi orvoskongresszuson* számolt be *Wagner-Jauregg* ezekről az eredményeiről, amelyek, bár sokkal jobbak voltak bármilyen más addig alkalmazott próbálkozás eredményeinél, különösebb feltünést nem keltettek.

Ugyanezen az orvoskongresszuson szólalt fel hazánkfia, *Donáth* Gyula ideggyógyász-tanár is és beszámolt 21 paralitikus kezeléséről, akiket ő egy natrium nucleinicum nevű anyag injekciójával lázasakká tett, és *tíz beteg állapotát sikerült lényegesen feljavítania*. Donáth professzor felfogása szerint nem a fertőzőbetegség, vagy a baktériummérge az, ami a javulásokat előidézte, hanem a fertőzésnek kísérője, a *láz*.

1917-ben, pontosan *harminc esztendővel később, mint kigondolta*, nagy elhatározással mégis rászánta magát *Wagner-Jauregg* a malária-kezelésre. *Ross, Grassi* és mások vizsgálatai óta ugyanis a maláriás beteg sorsa jobban az orvos kezében volt ekkor, mint harminc év előtt. 1917 június 14-én *kilenc esetet* oltott be maláriával Wagner-Jauregg a bécsi elmeklinikán, amelynek ő volt az igazgatója. A kilenc közül *hat eset jelentősen megjavult*, háromnál tartós is volt a javulás, úgy, hogy tíz évvel később Wagner-Jauregg mind a hármukat bemutathatta a német elmegyógyászok kongresszusán, mint akik azóta is *épelméjüek és zavartalanul folytatják hivatásukat*.

Mióta aztán 1920-ban a hamburgi elmeorvosok egyesületében ismertette eljárását, az hihetetlen gyorsasággal talált követőkre és ma már az utánvizsgálók jó eredményeinek ismertté válása után nincs a földtekének egyetlen egy elmeklinikája sem, ahol a maláriakúrát ne alkalmaznák.

De Wagner-Jauregg munkája ezzel még korántsem ért véget. Hátra volt még sok igen fontos részletprobléma tisztázása. Az első nagy kérdés volt: *elegendő-e egymagában a malária-kúra a paralizis gyógyításhoz*, vagy szükséges-e ezenfelül még magát az alapbajt is kezelni? Párhuzamos kísérletek azt mutatják, hogy összehasonlíthatatlanul jobbak az eredmények, ha a malária-kúra után még erőteljes salvarsan bismut-kúrákat is kap a beteg.

Wagner-Jauregg professzor 1927. évben nyerte el a *Nobel-díjat* a maláriakezelés jelentőségének felismeréséért és jól végzett munka után 1928-ban vonult nyugalomba.

Moravcsik professzor elmegyógyászati tankönyvének 1914-es kiadásában még azt írta a paralizisről, hogy „prognózisa rossz, a betegség rendesen halállal végződik, vagy ha a gyógyulás teljes, akkor valószínűleg nem valódi paralizisről van szó. A betegség kifejlődött stádiumában lévők a két-három évet ritkán élik túl."

Hála Wagner-Jaureggnek, el kellett felejtenünk, mit tanultunk, és *Schaffer* Károly professzor 1927-es tankönyvében már *36 százalékos javulásról* számol be és az eredmények azóta is *folyton javulnak*:

Kellner Dániel dr.

— **Öregemberek betegségeinél és neuraszténiások bajainál,** kiváltkép, ha azok renyhe bélműködéssel és megzavart emésztéssel állanak összefüggésben, akkor reggelenként egy-egy pohár természetes „**Ferenc József**" keserűvíz sokszor igazi jótétemény! Az orvosok ajánlják.

Olasz vásárok üdvözlete a Budapesti Nemzetközi Vásárnak

A Budapesti Nemzetközi Vásár vezetősége meleghangú levélben fejezte ki az olasz árumintavásároknak szerencsekívánatait a nápolyi herceg születése alkalmából. Ugy a milánói, mint a barii vásár meghatva köszönték most meg a jókívánságokat. „A baráti magyar nemzetnek ragyogó jövőt kívánunk" — írja a milánói vásár.

Larocca szenátor, a barii vásár elnöke különös melegséggel a következőket írta a Budapesti Nemzetközi Vásárnak: „Az együttérzésben, amelyet levelük kifejez, a nagy magyar nemzet gyöngéd és finom lelke nyilatkozik meg. A nápolyi herceg születése szerencsés auspiciumok között következett be, mert összeesik a Római Birodalom reneszánszával, amelyet a Duce hívott életre." „Boldoggá és büszkévé tesz bennünket Magyarország barátsága, — írta a barii vásár elnöke, — mert a magyar nép a legelsők között volt, amelyek bennünket megértettek. Az a meggyőződésünk, hogy a világbéke és az általános jólét csak akkor születhetik meg, ha ez a megértés a világ összes nemzetei között valóra válik."

Ugy a barii, mint a milánói vásár annak a kívánságuknak adott kifejezést, hogy a jövőben is kooperálni óhajtanak a Budapesti Nemzetközi Vásárral az olasz—magyar gazdasági és idegenforgalmi kapcsolatok minél erőteljesebb fejlesztése és elmélyítése érdekében.

Aquila János

vod
i

Kalmár János:

A magyar kard
művészete.
Bp. 1938. 6,7. l
képpel

Aquila János

csod

Barát-Éber-Takács: A művészet története. II. k. Európa művészete. Bp. 1934. 107. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Aquila Janos

wod

Fürsthangsz

16. P.



Nagyságos

Szentiványi Gyula úrnak,
a Műemlékek Országos Bizottságának
főtitkára, stb.

Helyben.

XI., Lágymányosi út 16.
I. emelet.

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Magyar Út
Lap: .....
Megjelent: 1943. nov. 25. ő

Ötszáz árpádkori sír a dunántúli ásatások eddigi eredménye

A feltárt sírok döntően igazolják, hogy a honfoglaló magyarság a Kárpát-medence legnyugatibb részét is birtokba vette és kitöltette. — Az árpádházi sírok azt is bizonyítják, hogy a honfoglaló és beletelepülő magyarság úgy fajilag, mint kultúrájában egyöntetű volt

A Kárpáti Medence nyugati határszélén ma magyar- és németlakosságú falvak váltakoznak egymással. Gyakran ugyanazon a falun belül is vegyesen élnek, a délibb vidékeken pedig még horvátok is vegyülnek közéjük. A német tudomány régtől fogva azt vitatta, hogy ezek a német falvak eredetileg összefüggő tömbben lakták a Kárpáti Medence egész nyugati részét, csak azután, a középkor végén, majd az újkor folyamán a magyarok visszaszorították őket; egyes elméletek szerint még Nagy Károly telepítette volna őket ide keletre a pogány avarok elleni hadjáratakor.

Magyar részről többször rámutatott a történettudomány arra, hogy a Karoling-kori okiratokban nincsen szó az itteni német telepekről, de a középkori magyar vagy német írások sem tudnak róluk, jóllehet, hogy a Kárpáti Medence területén élő egyéb nem magyar népekről bőven maradtak fel feljegyzések. *Mind az okiratok, mind a krónikák elég sűrűn szólnak erről a területről, de mindig magyar faluneveket, magyar jobbágyokat és magyar nemeseket említenek ezen a vidéken.* Mindezek alapján a magyar tudomány azt vallotta, hogy a Kárpáti Medence nyugati határsávját a honfoglaló magyarok szállták meg először, a X. században, s csekély szláv telepesen kivül, jelentős népességet itt nem találtak. A németek lassú beszivárgása csak jóval később, a XIII. század végén vette kezdetét.

A magyar tudománynak az írásos emlékek alapján nagyvonalakban feltárt eredményeit most újabb bizonyítékokkal támasztják alá a legújabb régészeti és antropologiai kutatások. 1942-ben kezdette meg a *Magyar Nemzeti Múzeum* és a *Teleki Pál Tudományos Intézet* a Kárpáti Medence nyugati határán, több vitás ponton az ásatásokat. Eddig négy ilyen ásatásról adhatunk számot.

Sarokpolány

1. A Kárpáti Medence délnyugati sarkában, Sarokpolányon (Vasmegye) eddig 280 árpádkori sír került feltárásra.

A temető régészeti anyagát tekintve, meglehetősen szegény, de egységes jelleget mutat. A leggyakrabban előforduló leletek a végükön „S" alakban végződő, ezüstből és bronzból készült szláv típusú hajkarikák, a különböző színű és anyagú gyöngyök, bronzból, vagy ezüstből készült nyitott és zárt gyűrűk. A hajkarikákkal kapcsolatosan érdemes megemlíteni, hogy azok változó számban fordulnak elő. Leggyakrabban kettő ismeretes, 1—1 a halánték mellett. Fiatal nők és leányok esetében 4—11 hajkarika is előfordul, amikor is a hajkarikák szorosan egymáshoz tapadva, pénztekercsszerűen illeszkednek össze.

A temető korának pontos meghatározását a sírokban lelt éremleletek tették lehetővé. Az eddig feltárt 280 sír közül 20—25 sírban volt éremlelet. *Az előkerült pénzéremleletek mind XI. századi magyar pénzek.* Az ásatások során több ősi magyar temetkezési szokást is sikerült rekonstruálni. Így többek közt *a sarlós temetkezés* szokását. Az egyik sír csontvázán keresztbefektetett vassarló került elő. *Ez a temetkezési ritus ősi keleti hagyományokra megy vissza, az avarok és a honfoglaló magyarok is ismerték.* A vassarló hitük szerint a rontás ellen védte meg a halottat.

A régészeti leleteknél jelentősebbek az embertani leletek, — a koponyák és a csontvázak. Erről következő eredmények állapíthatók meg. A feltárt férfi és női csontvázak többsége közepestermetű (63.75 p. c.). A közepes termet csoporton belül is a többség a kisközepes termethez tartozik. Koponyaalkat tekintetében uralkodó jellegű a rövid- és középfejűség. A megvizsgálható koponyák alapján uralkodó a középszélesség (mesoprosopia). Morfológiai szempontból jelentős a széles, szegletes, lapos, alacsony arc feltűnő nagy gyakorisága.

A testmagasság, koponyaalkat, az arc fontosabb méreti és morfológiai jellegeinek egybevetéséből a következő fajtaösszetételt sikerült megállapítani: keletbalti 40%, turanid 20%, taurid 20%, alpi. dinári, nordikus 20%. *Népiségtörténeti szempontból rendkívül fontos és jelentős az a tény, hogy a keletbalti és turanid fajtaelemek a feltehetőleges magyar ethnikummal kapcsolatosak, míg az alpi, dinári és nordikus fajtaelemek az itt talált szláv őslakossággal.* A régészeti leletek megoszlása is bizonyos kapcsolatot tüntet fel a most vázolt fajtaösszetétel kettőségével. A végleges eredmények az anyag teljes feldolgozása után válnak majd ismeretessé.

Az ásatások során a temető ÉNy-i lezáródását elérve az árpádkori település nyomait is sikerült megtalálni, több egymásután következő tűzhely és hajlék alakjában A tűzhelyek mellől rendkívül sok konyhahulladék, cseréptöredék és faszénmaradvány került elő. A lakóhelyeken előkerült leletek közül jelentős egy későbbi eredetű gótikus motívumú kulcs és egy aranyozott imakönyvcsat. E leletek azt bizonyítják, hogy a lakótelep hosszú időn keresztül szolgált lakóhelyül. A lakótelep rendszeres feltárása a jövő feladata.

Oroszvár

2 Oroszváron (Moson megye), a bécsi medence keleti kapujában, az árpádkori temető feltárása még az 1900-as évek elején megindult, és 102 sírt tártak fel Ennek alapján indult meg 1942-ben az újabb rendszeres ásatás, amely ezidén fejeződött be. Az újabb ásatások során feltárt árpádkori sírok száma 79. Ezenkívül egy vaskori, több bronzkori sír, egy római kori villa, több római sír került feltárásra. Az árpádkori valamint a bronzkori sírok igen változatos régészeti és antropológiai anyagot szolgáltattak. A régészeti leletek hasonlatosak a sarokpolányi leletekhez (hajkarikák, nyakperec, karkötő, gyűrűk, gyöngyök, stb.), annál azonban gazdagabbak. Jelentős Oroszvárott az előkerült kerámiai anyag is. A gazdagabb sírok közül különösen jelentős a lovastemetkezésű 42. sír. A 42. sír lovastemetkezésének módja teljesen szokatlan az árpádkori temetőkben. A honfoglaló magyar lovassírokban ugyanis csak a ló koponyáját és lábszárát tették be. Az árpádkori temetőkben már ez a pogány magyar temetkezési ritus is igen ritka A 42. sírban azonban egy teljes lovat temettek el, még pedig úgy, hogy a lovat kinyujtóztatva É—D irányba oldalra fektették s arra keresztbe a mellső lábaira, ill. lapockájára helyezték fejjel nyugatra a halottat. Így a ló és az ember lábai egyformán keletre néztek. A csontváz tájolása megegyezett a többi árpádkori síréval, szintúgy a mellékletei is, amint a sír helye is. Tehát időben egykorú a többi sírral, vagyis korai árpádkori. A lovastemetkezési rituson kívül azonban elüt a csontváz antropológiai jellege is, amennyiben ez egy 160 cm magas szibirid típusú férfiú volt. Ezek szerint valószínűnek kell tartanunk, hogy a 42. sír besenyő-, vagy árpádkori avar harcos tetemét őrizte.

Az oroszvári ásatás antropológiai anyaga rendkívül jó megtartású és így különösen alkalmas a fajtaösszetétel meghatározására. Testmagasság átlagértéke férfiak esetében 168 cm., nők esetében 159 cm. Uralkodó jelleg a nagyközepes termet, maximális testmagassági érték 175 cm. Az átlagértéknél még jobban domborítja ki a csoportok gyakorisága a közepes testmagasságot, amennyiben a férfiak 50% közepes termetű és 50% nagyközepes termetű. Nők esetében a közepes termet aránya még jobb a magas termettel szemben, amennyiben a közepes termet gyakorisága 62.35%. Koponyaalkatban uralkodó jelleg a középfejűség és a rövidfejűség. A megvizsgált koponyák közül 82.60%-ban az arc rendkívül széles, markáns, erőteljes vonású és alacsony. Járomívek laposak. A fajtaelemek aránya az előzetes vizsgálatok alapján a következő: turanid 40%, keletbalti 30%, taurid 20%, szibirid, más mong. elem 5%, alp, dinári, nordikus 5%. A sarokpolányi temető ethnikumával szemben itt a fajtaösszetételben nem mutatkozik oly határozottsággal a kettősség. Uralkodó jelleg inkább az ősi fajtaelemek egységes és tiszta típusban való jelenléte, amely a honfoglaló magyarság fajtaösszetételével való hasonlóságra és egyezésre utal.

Sopronbánfalva

3. Sopronbánfalván 1942. októberében és 1943. augusztusában folytak az ásatások a falu közepén lévő kápolna körül. A kápolna szentélye mögötti kutató árokból kb. 1.50 méter mélységben egy észak-déli irányban fekvő, XVIII—XIX. századi csontváz-sor került elő. Mintegy 2 méter mélyen, közvetlenül az agyagréteg fölött egy kelet-nyugati irányú csontváz-sor bukkant felszínre. Ezek a csontvázak arccal keletre feküdtek. Az alsó rétegben előkerült csontvázak némelyikén ékszerek (bronz hajkarika, gyűrű, bulla) voltak s ezek alapján megállapítható, hogy árpádkoriak.

A kápolna északi falánál egy kőfallal körülhatárolt, közvetlenül a templom falához csatlakozó ossarium került napvilágra. A majdnem 2 méter mély ossarium pár centiméterrel a mai felszín alatt kezdődött, s színültig telve volt emberi csontokkal. Az árpádkori sírok csontvázai azonban nem kerültek az ossariumba. A XIV—XV. században ugyanis a temető felszíne erősen feltöltődött, s így az árpádkori sírok olyan mélységbe kerültek, hogy azokat későbbi korban már nem tudták megbolygatni. A töltésbe ásott későbbi sírok csontvázait idők folyamán az ossariumba tették, s ezzel a munkával elpusztították az Árpád-kor utáni sírokat. Az árpádkori sírleletek közül különösen kiemelkedik egy fiatal lány bronz ékszerekben gazdag sírja. E sírból egy nyakperecen kívül még két karperec, két hajkarika és egy állatfejekkel díszített gyűrű is előkerült.

Az ásatások során sikerült a kápolna köré települt középkori *Zovány* (oklevelekben *Zuan)* község lakóházaiból is feltárni egyes részleteket. Így felszínre került egy sütőkemence is. A kemence közelében előkerült nagyszámú cölöplyukból igen fontos következtetéseket lehetett levonni a lakóház alakjára és szerkezetére.

A sopronbánfalvi ásatásokon összesen 21 újabbkori és 33 árpádkori sír került feltárásra. Az előkerült férfi-, női- és gyermekcsontvázleletek, egybehangzóan a régészeti leletekkel azt bizonyítják, hogy *Sopronbánfalva*, illetve annak középkori előde *Zovány*, polgári település volt. Az árpádkori csontvázak testmagassága igen szűk határok közt ingadozik. Általában a férfiaknál 160—165 cm., a nőknél 150—155 cm. A koponyák középhosszúak és többségükben rövidek. A koponya-magasság nagy. Az arckoponya alacsony és lapos. Az orr-hát rövid, konkáv. A rövid koponyák fajtatípusa túlnyomóan turanid és kelet-balti, a középhosszú koponyák fajta-típusa dinári és részben nordikus. Arányban az előbbi csoport számottevőbb.

A sopronbánfalvi ásatásokkal kapcsolatban megemlékeztünk a Mária-Magdolna kápolna restaurálási munkáiról is, mely az idei nyáron vette kezdetét. A kápolna külső fala vakolatának eltávolítása után kiderült, hogy a kápolna az Árpád-korban, eredetileg román stílusban épült, s csak a XIV—XV században alakították át gótikussá a szentély kibővítésével és egy torony hozzáépítésével. A kápolna falán lévő meszelési rétegek letisztítása során freskókra bukkantak. *A feltevés szerint egyes freskók Aquila Jánostól, a késő-középkori magyar festőtől származnak.* A restaurálási és ásatási munkák még folytatódnak.

Moson-Magyaróvár

4. A moson-magyaróvári ásatás 1943. tavaszán kezdődött a Lajta-patakhoz közel fekvő ú. n. „Róka dombon". A rendkívül erősen lepusztult domb tetején 20—50 cm. mélyből harmincnégy árpádkori, illetve későközépkori sírt hozott felszínre az ásó. Az előkerült sírok nagyrészt melléklet nélküliek voltak, mindössze két csontváznál volt egy-egy árpádkori bronz hajkarika és egy árpádkori ezüst gyűrű. Érdekes az egyik melléklet nélküli sír temetési rítusa. Ennek a fejét nagy alaktalan terméskövekkel rakták körül. Ez a temető valószínűleg egy templom körül volt. A templom azonban az évszázadok folyamán teljesen elpusztult és köveit elhordták a környező lakóházak építésére. Az eddigi ásatásokkal mindössze egy faragott ajtó- vagy ablak-ív töredékét, egy néhány durva terméskövet és nagymennyiségű mész, illetve malter-darabot sikerült megtalálni az elpusztult középkori templom maradványaiból.

Az utóbbi néhány esztendőben tehát majdnem ötszáz árpádkori sírt tártak fel a Dunántúlon. A feldolgozás még folyt, de a leletek első és nagyjában való vizsgálata is mutatja: *a X és XI. század Dunántúlja már teljesen magyar terület.* Egyrészt a sírokban lelt csontvázak antropológiai vizsgálata bizonyítja, hogy egy fajilag meglehetősen egyöntetű nép bírta e tájat biztonságos számbeli fölénnyel; s e fajilag egyöntetű nép faji képlete szinte teljesen azonos a ma élő huszadik századi magyarságéval. Másrészt a sírokból előkerült tárgyak, szerszámok, használati eszközök fegyverek s a temetkezés módjából kihámozható vallásos szokások igazolják, hogy e nép a keleti kultúrkörhöz tartozó belső törvényszerűségeiben következetes, s a környező népek kultúrájától elütő kultúrájú nép volt.

OBSZERVÁTOR

MAGYA

azt az Árpádházi Királyok tették. Ha Magyarország Trianon után a Szentistváni birodalom nagy magyar útjára lépett, akkor a különböző ajkú, különböző vallású, különböző életfelfogású emberek egységbefoglalásának feladatát is vállalnia kell.

— Az egységes közszellem mellett a soknyelvű ország vezetéséhez céltudatos állami igazgatásra van szükség. Az 5 év előtt megindult országgyarapítás óta közigazgatásunk nagy erőfeszítéseket tesz, hogy a nemzetiségi vidékeken működő tisztviselői karunk megtanulja a lakosság anyanyelvét. A külső igazgatásba igyekeztek bevonni helyi ismeretekkel rendelkező magyarokat, sőt nemzetiségi hivatalnokokat is. A központi igazgatás azonban nagyobbára még mindig a trianoni kor személyzetével, aparátusával és gyakran a trianoni kor szempontja szerint is működik. Különösen szembeötlő azoknak a szervezeteknek és kitűnő szakembereknek túlterheltsége, akik az egyes minisztériumokban a nemzetiségek ügyeivel foglalkoznak s mindinkább szembeötlőbb az a körülmény, hogy a központi igazgatásban sehol sem látjuk annak a felszabadult magyarságnak képviselőit, akik a kisebbségi sors keserű poharát egészen kiitták és a nemzetiségi problémák tekintetében gyakorlati tapasztalatokkal is rendelkeznek.

Rövidre fogva

Filmbemutatóra hívta az anyakönyvvezetőket

egyik filmszínházunk igazgatósága. A színház új darabjában állítólag olyan különleges bonyodalmak és problémák merülnek fel, hogy érdemes rágódni rajtuk az anyakönyvvezető-szakembereknek is... — Kíváncsian várjuk: mikor hívják meg egyes filmiparosaink új filmjeik bemutatóira az *összehasonlító* irodalomtörténészeket, a *logika* tanárait, a *rejtvényfejtőket* és az *elmeorvosokat*?...

•

Az elmúlt színházi évad

legnagyobb sikeréből, a Harsányi Zsolt irodalmi igazgatása alatt álló Vígszínház klasszikus pénzdarabjából, a *Fekete Péter*-ből film készül. A beharangozás szerint a film abban fog különbözni a nagy sikert aratott operettől, hogy a pechek sorozatára a film sokkal több lehetőséget ad, mint a színpad... — A *film* új pech-lehetőségeinek dolgában teljesen egyetértünk a kitűnő darab gazdáival. Reménykedve számítunk például a várható *legnagyobb pechre:* arra, hogy a *Fekete Péter* sohasem fog szerepelni az engedményezett filmek névsorában...

•

Példaadó kritikusai vannak a Magyar Nemzetnek:

nemcsak ítélnek, hanem *nevelnek is.* Megmondják azt is, hogy mi volna jobb. Helyesebben: mi *volt* a jobb... A legújabb gyermekszínházi ponyváról, a Latyi-Matyi-robinzonádról készített bírálata végén például így elmélkedett a lap kritikusa: „Volt *valamikor* egy igen egyszerű teremben, igen szegényes eszközökkel dolgozó gyerekszínház Budapesten, amelynek *Feld Zsigmond* volt a teljhatalmú igazgatója. Mi tagadás, darabok tekintetében ez a sokat hányt-vetett kis intézmény úgy viszonyult a mostani, gazdag Latyi-Matyi-produkcióhoz, mint teszem azt, az Ocskay brigadéros első vígszínházi előadása a mostani, ominózus Fekete Péterhez"... — A *Magyar Nemzet* tehát csak *végletekben* tud gondolkozni: Herczeg Ferencben vagy Fekete Péterben, Latyi-Matyiban vagy — *Feld Zsigmondban*... A kettő *között* — számára — nincs semmi...

•

„Ha a Balaton kiszárad,

vagy a Mátrát és a Bükköt elnyeli a föld", aligha kelthetett volna nagyobb megrendülést a pesti sajtóban, mint *Reinhardt* Max halála. A hasonlatot nem mi találtuk ki, — az egyik esti lapban olvastuk, a „varázsló halálán" síránkozó cikkben. Arany írt le utoljára olyan mondatokat a Széchenyi emlékezetére írott ódájában, amilyenek a pesti szerkesztőségekben születtek a halálhírt követő döbbenetben a nagy rendezőről, akinek „személye túlnőtt a megszokott határokon és szinte már fogalom formájában élt". *Nyiltan* egyetlen egy lap beszélt, *A mai nap:* Supka Géza cikkéből kiderült, hogy a nagy varázslót fiatal tehetség korában még *Goldmann* Miksának hívták, s hogy mindmáig tisztázatlan, hogy magyar, osztrák, szlovák, csehszlovák vagy amerikai állampolgár volt-e... — *Ez* idézte elő tehát a pesti sajtóban az egyiptomi hét csapásra való emlékezést...

AKAR menni

Móricz Zsigmond nevével pergetik, ik a néhai nagy író dicsőségére. sablonjai szerint készült vígjátéktába fullasztott dzsentri-búval, al és csatornázással. Aki megnézi *udjék érte — Móricz Zsigmondra.*

en *Mágnás Miskát* képezték át ekintetes úrrá, most *Lili bárónő* : malom lett belőle... A filmet rajongói behúnyt szemmel élvejó látni... Aki pénzt szokott álssa a beszélő kutyát, az ne sajnélő malomért sem. *Ilyen azután*

kiagyalt történet a „nép fiáról", s városból visszamenekül a falu Ha valószínűbb lett volna a forendezés jóiramú, filmszerűségre tudnánk méltányolni. Sulyok igéret, — *érte s Páger néhány s megnézni.*

A halhatatlan ponyvaregény szokatlanul jó papíron és félbőrendezésben és szép felvételekkel. — s félünk, hogy mire sor kerül k emlékezni az elsőre. Ez nemanem a közönségre is, ha — hóérre.

nál Néha többet is: ezt a filmet például jelenleg tiváros területén... Sajnáljuk azt, zt, aki mulatni is tud rajta.

író és a rendező mindent elkölett, hogy a betiltott tízfilléres a. Olcsó betörőromantika, primisztustalan erotika köríti a mind npontból *hamis* ötletet: egy bűútra — hipnózissal. A zene stílunez: szintén tízfilléres színvonalú. *, ezt is nézze meg.* Huszonnégy

, kosztümös, színes német film. élénken emlékeztetnek a nyári Ha a rendező bátrabb, témájátett volna a nyárspolgári maradi- és néhány nagyon csúnya színes

verseny Nem igazi film: híradószerű képrivánsághangversenyekről. Ezerszer és táncszámok „szórakoztatják" sztül. *A műsorból természetesen g és szín.* Aki kívánja még, meg-

i értékű francia falusi életkép. ennapi kenyér körül támadt igen sségi összefogásra utalt megoldás lemelő. A rendezés meleg életet ő színészek egész seregének ját csak *egy* moziban pergetik, a *meg kell nézni.* (sz. g.)

Munkás szem

Munká

Sokat beszélnek ról
nában. De hogy igazá
nek vagyunk, azt keve
Inkább csak az össze
gyalják, az összesség
megállapításokat.

Beszélnek hová
gunkról is, de senki nem kérdezi meg, volna-e kedvünk ide vagy oda csatlakozni. Vagy mit szólunk, ehhez vagy ahhoz a párthoz. Meg ránk fogják, hogy nagyon sokat tudunk és hogy mi vagyunk a magyar jövő alapja a parasztság mellett.'

És ha már ilyen nagy és szép sorsot szántak nekünk, kell hogy megismerjenek azok is, akik a munkást legfeljebb munkásruhájáról sejtik, hogy munkás. De azoknak sem árt ez az ismerkedés, akik gyárakban, műhelyekben olykor-olykor megcsodálják ügyességünket. De nem válik kárára a munkásoknak sem, ha bepillanthatnak a tükörbe. Nekik is szükségük van erre a találkozásra, már csak azért is, mert vannak, akik többre becsülik önmagukat, mint amennyit érnek.

Így jöttem arra a gondolatra, hogy bemutatok magunk közül néhányat. Név és foglalkozás nélkül. Nehogy azt higyje valaki, hogy ki akarom pellengérezni.

Kezdem azon, aki elültette bennem a magot. Hetek óta foglalkoztat, majdnem kínoz egy haragos kijelentése. A munkásságról beszélgettünk. Szépen, csendesen. Kifakadásra nem is gondoltam. S mikor azt mondtam, hogy a magyar munkás van olyan, mint akármelyik más országbeli, felugrott, két öklével verte az asztalt és úgy kiabálta: ha tőlem függne, valamennyit internáló táborba vitetném hónapokra és tőlcsérrel öntetném beléjük a műveltséget! S hogy csak néztem, csodálkoztam, folytatta: hiába nézel, hiába vágsz olyan arcot, igazam van! Igazam! Mind csak arra törekszik, hogy tele legyen a hasa s egész élete e körül fordul. De nézd meg az angolokat, a franciákat, a németeket. Azok igen! Azok a művelődésre gondolnak először s aztán a hasukra.

Felelet helyett a könyvszekrényére mutattam. Gyönyörű szekrény. Tele értékes, drága könyvekkel. Valamennyit elolvasta. Tudom, beszámolt róla. Elértette. Kirántotta a szekrény ajtaját, felnyalábolt egy rakás könyvet s elébem öntötte, s öntötte a szavakat is: történelem, földrajz, tájak, puszták, bányák, emberek, egyik kezükben vas, a másikban könyv. Érdekes sorsok, titokzatos, ismeretlen népek. És én felfedeztem őket. Mások, különbek nálunk. Van szívük és lelkük. Van kultúrájuk, tudományuk.

— És szegénységünk is. — Így én. Újra tombolt: Most jösz a népi írókkal. Drága kultuszoddal. Mit akarsz? Undorodom a szegénységtől. Érted? Utálom. Nem kell. Sem valóságban, sem írásban.

Magamban én: persze, hogy nem. S aztán haraggal hangosra csattantam én is: nem, mert apádnak volt, mit a tejbe aprítani, nem kellett műhelyről-műhelyre kódorognia. Nem mondták neki, ha fizetésemelésért kinyitotta a száját, az ajtó ott van. Azért utálod a szegénységet, mert nem voltál részese. Ha megérintett volna lük. Egyetlen egyet. És tudod, mit csinált? Tönkretette az éjszakámat. Nem bírtam aludni. Még hajnalban is forgolódtam.

Keze a könyvek után nyúlt. Sorba rakta. Csupa idegen író. A szekrényében is azok. Sehol magyar. S már fújta is régi nótáját: nem, nemcsak az úgynevezett népi író nem kell. Nem kell más magyar író sem. Azok meg csak arról írnak, amit úgyis tudok. A szerelmektől megcsömörlök. De az sem érdekel, hogyan lehet szépen tönkremenni. Kicsit felemelte a hangját, szeme megszúrósodott és úgy mondta: Sem az, hogy megszállott emberek miként futnak rögeszméjük után.

És nem lehet meggyőzni. A próbálkozásra elzárkózik, megmerevedik, vagy könyvet vesz a kezébe és úgy tesz, mintha olvasna. S ezért szeretnék néha szellemé válni. Szellemé, hogy amikor olvassa külföldi csodáit és kígyóbűvölőit, vagy eszik, vagy álomba akar merülni, láthatatlanul odasurranhatnék mellé és tölcsért tarthatnék a fülére és önthetném belé: téged is internáló táborba kellene vinni!

Mert nem elég az, ha valaki halni tud a társáért, nem elég, ha valaki a legvégsőkig becsületes, nem elég, ha valaki jó szakmunkás. Több kell. Még annál is több, hogy nincsenek túlzott szenvedélyeid. Csak mértékkel cigarettázol. Csak kivételes alkalmakkor iszol szeszt. Kártyát nem veszel a kezedbe.

Magyar akarj lenni. Olyan, aki nem bántja az alattaállót. Aki a másik magyarban, az alacsonyabb rangú munkásban is meglátja a magyart. Aki kicsiségből nem csinál nagyot. Nem mutatja hatalmát, befolyását. És azt sok tudást, ami benned van, n lakatold le. Ne légy zsugori. tudást is kamatoztatni kell, aká csak a pénzt. Jó szívű is vagy mégsem osztogatsz. Csak tartalkolsz. Minek?

Vagy attól félsz, hogy a másik munkásnak is pizsamája lesz Olyan nagy bajnak tartanád Nem vagy irígykedő. Akkor m akarsz?

Mirevaló ez a nagy idegen b mulat? Azt hiszed, hogy úgy különb vagy? Tévedsz. Csak maga hiszed magadat különbnek. És kevés. Majdnem semmi. Csa légyröpködés és legénykedés ilyen. Az ember azokat hagyja, hagyja, de végül is, hog nagyon ne bizakodjanak el, légy fogót tesz a mennyezetre.

És még azt, hogy azt a két ve seskönyvet, amit letakarva ta tasz a könyvszekrényedben, bá ran felfedheted. Nincs mit sz gyenkezz miattuk. Mert *Ady* első helyre való. És letakarva azt mondja, amit az úgynevezet népi írók. A különbség lefeljel annyi, hogy Ady strofákba zár zúgja azt, amit amazok oldalkon keresztül kibontanak.

De mivel szellem nem lehete itt mondom el munkás módr hátha fülébe jut.

SIPOS ANDR
nyomdász.

November elsején megjelent

a Magvető Könyvtár első száma:

Szabó Pál: Szomszédok

Kisregény. Ara 1 pengő.

Kapható minden újságárusnál és IBUSZ-pavillonban

HIREK

Hiába no, itt az ősz!

Hát igen. Ha az ember behunyja a szemét, hogy a Napot ne lássa és magasra tolja az orrát, hogy a nyári föld zsiros szagától szabaduljon, határozottan, csalhatatlanul érzi, hogy itt az ősz. Szép, szőlőérlelő, csipőshajnalos, néha kristályosan csillogó, néha piszkosan ködös ősz. Az elmélyedés évszaka. Nyáron az ember meggondolatlan, kissé bohém, kissé mezítelen lelkű. Ősszel a közeledő komor Tél elé mereng, s ezért a lélek orgonáján már inkább a mélyhangok jelentik borongó mivoltát.

A gyakorlatban a tanár úr így magyarázná a dolgot:

— Nézzék kérem, az idén úgy látszik, hamarább jön az ősz, mint tavaly. Első ismertetőjelei már itt is vannak...

Másként beszél a politikus. — Itt az ősz, mondja. — S emlékezetünkbe vési azt az őszirózsás micsodát, ami valamikor régen történt, de amit most ugyanolyan eszközökkel, ugyanolyan feltolakodással, ugyanolyan mesteremberi fogásokkal, a szociáldemokrata pártszónokok ismert, elkopott, molyrágta, de azért ma újból előcibált csuhás-huligános hol bujkáltak című fő, al és középközhelyekkel próbálnak a Conti-utcában, tekintettel az ellenség némi sikereire, a magyar nyilvánosságba plántálni.

Tekintélyes mondatocska, mi?

S az ember gondolkozik, s elmélyül és hallja saját lelke orgonaszavát és közben lassanéről csikkenye szagát érzi. Lilahéjú kerékrépa és még lilább szilvaize húz a falu felé s igazán mindenki megállapítja itt a városban, hogy az ősz a levegőben lopódzik. Mindenki megállapítja. Én is.

Megállapítom, hogy itt az ősz, de azt is, hogy háború van.

De nem az időjárásból és nem a hadijelentésekből, hanem abból, hogy ma reggel alig hatujjnyira a fejemtől, száguldott el előttem a földszint felé a kokuláék saját külön házi kertészete. Majd elvitte a hajamat.

Ugy kezdődött ez az ügy úgy tavasszal, egy éjjelen arra riadtunk, — valami kopog az ablakpárkányunkon.

— Nézd csak, apus, — mondja a feleségem, — már megint esik. Ugyan, nézd meg, erősen esik-e? — Nem tudom, miért kellett akkor kimásznom az ágyból, miért kellett megállapitanom, hogy valóban esik, de nem az eső, hanem a negyedik emeleten éppen fölöttünk lakó Kokuláék ismert palántatenyészetéből a ráöntött víz. A kopogás miatt fél éjjel nem aludtunk. Esőnek tehát néhány vizcsepp jött. Aztán a Kokula-palánták nőni kezdtek. Egyik vasárnap délelőtt, — ez már nyaralás előtt volt közvetlenül, — a Kokuláék összevesztek. Egyszer csak kikötött az ablakpárkányon néhány zsenge palánta, amit Kokula úr haragjában kitépett és lehajított. Ezután a Kokuláék gyakran összeveszhettek, mert nem győztük az ablakpárkányt tisztogatni, annyi minden érkezett a házikertészetükből. Egyszer elsuhant előttünk egy kis öntözőkann is. — nagyot durrant, amikor az utcára pottyant.

Ma végre megérkezett hozzánk az egész kertészet, mindenestől.

Ülök reggel az ablaknál. Odafönn a szokott hajnali hejehujázás, — demegváglak! — kokulás csatalárma. Hallottam, valami pénzdolgon kaptak össze, mint szoktak minden elsején, mikor Kokuláné az ura elé terjesztve a számlákat rendszeresen megállapítja, hogy a fizetés nem elég semmire. Egyszer csak irtó durranás és az egész, komplett, ablakba való tartály zuhant a párkányunk szélére.

Alig tenyérnyire suhogott el a fejemtől. Igen, ágyúból lőtt kertészet, világgá bocsájott rakéta-kertészet, mert ahány párkányt ért, annyiszor ujabb darabokra szakadt s végül is agyoncsapta a vicéék cégtábláját. A vicéék ugyanis szülésznők is egyben. A párkányomon csak egy kis paradicsom-növényke akadt meg. Szép, diónagyságú paradicsom volt rajta. Kettő. Már pirosak, tömöttek és kemények. Akárcsak a Hovacsek őméltósága feje. Őméltósága ugyanis kormányfőtanácsos, egyéként tejelosztó, mindig nevetni kell, ha látjuk, mert a feje éppen olyan... de hiszen ezt már megtárgyaltuk.

Nos, a paradicsom végleg meghozta hozzánk az ősz lehelletét. Sőt a levelét is, ... Mert amikor a nagy lármára Anyukom előkászálódott a hálószobából, rémülten felkiált:

— Szent Isten, fiam, te vérzel!

Pedig hát csak a lé fröccsent a szemem közé. A Kokuláék termelvénye.

Ősz van és háború van. Csak egyet nem értek: az emberek tavasztól őszig csak azért vesződnek a kertészettel, hogy végül is odavágják az egészet? Mért kellett akkor kertészetet csinálnia.

Farkas István

NÉVTELEN-UTCA

avagy: ösztönző levél egy fiatal villamaskalauzhoz

Igen tisztelt Kalauz Ur! Magyar Testvérem!

Villamoson utaztam a közelmult napok egyikén. Utközben felfigyeltem a kalauzra. Megálló következett. A kalauz a közönség tájékoztatására annyit kiáltott:

—... utca!

Azt, hogy milyen utca volna ez az utca, nem mondta meg. Elhallgatta. Elharapta a mondat elejét.

A következő megállónál megismétlődött az előbbi eset. Megint csak annyit kaptunk felvilágositásul:

—... utca!

Rejtély. Tudja a kalauz az utca nevét, vagy nem tudja? Ha tudja, miért nem mondja ki? Ha meg nem tudja, hogyan lett belőle s hogyan maradhatott kalauz?

A rejtély három nap mulva oldódott meg. Visz a villamos. Többbedmagammal állok a perronon. Két kalauz beszélget mellettem. Az egyik a szolgálattevő, a másik valószinüleg szabadnapos. Fiatal mindkettő. Alig néhány hónapja állhatnak a Beszkárt szolgálatában. Mozgásról, modorról látni az ilyesmit.

Megállóhoz érünk. A kalauz beszól a népnek:

—... utca!

Szakasztott úgy, mint a multkori kalauz. Ugyanaz a módszer. Ahá. Szóval itt valami rendszer van kifejlődőben. Multkorában pesti villamoson, most budain bukkant fel ugyanaz a bemondás, ugyanaz a rejtélyes, százértelmű, vagy egyenesen értelmetlen jelzés Mi ez? Hamarosan megtudom. Azt mondja ugyanis a szolgálattévő fiatal kalauz a másiknak, a még fiatalabbnak nevetve:

— Tudja, nem régen járok erre. Még nem ismerem jól az utcaneveket. Hát csak bemondom, hogy „utca". Az utasok azt hiszik, hogy bemondtam az utca nevét is, legfeljebb nem hallották jól...

Igy oktatta ki egyik a másikat, aki viszont az oktatást kedélyes nevetéssel fogadta. Az arcára iródott, hogy ezentúl talán ő is megpróbálkozik ezzel a fogással, ha történetesen nem jut eszébe valamelyik megálló helyes utca neve.

☆

Kalauz Ur, Fiatal Magyar Testvérem: ne hallgasson az ilyen kioktatásokra. Mondja csak őszintén, mit szólna ahhoz, ha nem kalauz volna, csak egyszerű utas és utaztában ennyi felvilágositással kellene beérnie: „... utca!"

vagy ha ügyesbajos dolgával a sarki rendőrhöz fordulna s igy intézné el a felvilágositást: „Menjen az — utcába!"

vagy ha a minisztérium ötemeletes palotájában ügye referensét keresvén, a portás mindössze ennyit válaszolna az Ön kérdezősködésére: „...emelet ...ajtó", — de hogy hányadik, azt már nem közölné;

vagy ha megállna a zsebórája és tudakozódását a legközelebbi járókelő igy fizetné ki: „óra... perc!"

vagy ha vidékre kellene utaznia s a pályaudvari információs iroda sem az időpontot nem közölné, sem azt, hogy melyik pályaudvarról indul a vonat, csak annyit mondana telefonérdeklődésére, hogy „személyvonat indul"...

avagy, ha a napilapok nem közölnék a beváltható húsjegyek szelvényszámait; ha a rádióhetilapok eltitkolnák az érdekes műsort; ha a mozikban elnémuln a film és ugyanakkor elmaradnának a feliratok; ha z bizonyos barna kislány randevut adna Önnek az utcai órához, de nem mondaná meg, hogy melyik utcai óra alatt találkoznak; ha a kereskedelemben nem irnák ki az árakat...

... egyáltalán, ha az a zsákbamacskarendszer, amit kedves oktató-kollegája igyekszik meghonositani, általánossá válnék: mondja, mi lenne belőlünk mindnyájunkból?

Nem, kedves magyar testvérem, ez igy nincs rendjén. Egyikünk sincs kizárólag önmagáért a földön. Nincs „öncélú" ember. Mindnek rendeltetése van, szerepe van, szolgálata van. „Egymás terhét hordozzátok" — szól a Szentirás. Egymásért vagyunk. A közösségért vagyunk s nem a magunk zárt, öncél- kényelméért. Kényelmeskedés az is: kalauznak meg nem tanulni idejében az utcaneveket s a tájékozatlanságot holmi „... utca!" kiáltással palástolni. Ez közönséges bün.

Tanulni sose szégyen. Tanulja meg, Kalauz Ur, legalább a vonalán fekvő megállóhelyek nevét és ne hallgasson arra, aki Önt nem a tudásra, hanem csak a tudatlanság álcázására akarja rávezetni.

Igaz magyar testvéri érzéssel köszönti Önt:

Emődy Zoltán.

Értékes középkori festményekre akadtak Bánfalván

Különböző hirek láttak napvilágot a Sopron melletti Bánfalva árpádkori templomának restaurálási munkálatairól. Erre vonatkozóan most a vallás- és közoktatásügyi minisztérium sajtó- és tájékoztató szolgálata a következőket közli:

A sopronbánfalvi templom késő románkori épitmény és gótikus szentélye későbbi toldás. A templomocska külső vakolatának eltávolitásakor az épitőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A Müemlékek Országos Bizottsága megvizsgáltatta a templomot és a vakolat alatt középkori falfestmények nyomaira találtak. A vakolat eltávolitására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására csak későbben kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapitható, hogy a sopronbánfalvai templom falát a középkorból származó értékes falfestmények diszitik. A már eddig felszinre hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a „Három királyok" felvonulását ábrázolja, sőt bizonyitottnak lehet venni, hogy a templom falképei *Aquila* Jánostól származtak, attól a nem hétköznapi tehetségü középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is diszített, igy a mártonhelyit és a veleméritis. A vakolat alatt reneszánszizü ornamentális festés nyomai is fellelhetők és ékitményes festés borította a csúcsives mennyezet bordáit is. A sopronbánfalvai templom festményeit a Müemlékek Országos Bizottsága szakszerüen kibontatja és konzerválja s munkája nyomán hazánk újabb becses középkori müvészeti emlékkel lesz gazdagabb.

— **A haderőnkivüli repülés kegyelete a repülőhalált halt Károlyi Gyula gróf kenderesi sirjánál.** Ember Sándor országgyülési képviselő, a Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap elnöke és vitéz Háry László ny. vezérőrnagy, a Magyar Aero Szövetség elnöke, csütörtökön megkoszorúzta az egy évvel ezelőtt repülőhalált halt Károlyi Gyula grófnak, a Magyar Aero Szövetség volt elnökének Kenderesen levő sirját.

— **Filov fogadta az új horvát követet.** Filov miniszterelnök csütörtökön fogadta Pericset, a független horvát állam követét, átnyujtotta megbizólevelét, amely II. Simeon cár személyéhez akkreditálja. A horvát követ igy az első a II. Simeon új cár mellett akkreditált diplomata.

— **Országos pályázatot hirdettek Viipuri ujjáépitésére.** Finnországban országos pályázatot hirdettek Viipuri ujjáépitésére. A finn mérnökök szövetsége szeptember első felében testületileg Viipuriba utazik, hogy a helyszinen tanulmányozza az ujjáépités kérdését.

— **Mandics személyében miniszterelnököt nevezett ki a horvát államvezető.** Hivatalosan jelentik, hogy a Poglavnik Nikola Mandics volt államtitkárt, szerajevói ügyvédet a horvát állam kormányának miniszterelnökévé kinevezte, amely tisztséget eddig maga a Poglavnik töltötte be. A most kinevezett horvát miniszterelnök 1869 január 21-én Boszniában a Traznik melletti Dolacban született. A jogi doktorátust Bécsben szerezte meg, azután Szerajevóban nyitott ügyvédi irodát. Mint politikus a Starcsevics-eszme hive volt.

— **A répaszesz, kukoricaszesz és burgonyaszesz beszámitása a beszolgáltatási kötelesség teljesitésébe.** A hivatalos lap pénteki száma közli a közellátásügyi miniszter rendeletét a répaszesznek, kukoricaszesznek és burgonyaszesznek a beszolgáltatási kötelesség teljesitésébe való beszámitását. A cukorrépából, vagy burgonyából előállitott szesz a gazdálkodó beszolgáltatási kötelességének teljesitésébe csak abban az esetben számitható be, ha a m. kir. Szeszegyedárusági Igazgatóság megállapitotta, hogy a termelt szesz a gazdálkodó saját termésü cukorrépájából, kukoricájából vagy burgonyájából állittatott elő.

— **Ellopták Prihoda hegedűművész értékes hegedűjét.** Lapjelentések szerint a pozsonyi pályaudvaron ellopták Vasa Prihoda ismert hegedűművész 25.000 márka értékü mesterhegedűjét. Prihoda átutazóban volt Pöstyénből, ahol üdült, Prága felé.

— **Altábornaggyá léptették elő a romániai német légierők főparancsnokát.** Gerstenberg vezérőrnagyot, a romániai német légierő főparancsnokát, altábornaggyá léptették elő.

— **Nem sérült meg a pisai ferde torony.** A világhirü pisai ferde torony, az ellenséges légitámadás következtében nem sérült meg. Bár a dóm, illetve a torony közelében több robbanó és gyujtóbomba robbant, a tornyot nem találták el. Az 55 méter magas és nyolc oszlopos emeletből álló kerek harangtorony épségben maradt. Ezzel szemben számos pisai templomot és egyházi épületet megsemmisitettek, vagy megrongáltak a bombák, köztük a San Giovanni templomot is. Súlyosan megrongálódott az a ház is, amelyben Guiseppe Mazzini meghalt. A nagy olasz politikus számos emléktárgya elpusztult.

Göbbels 58 berlinit kitüntetett a légitámadások alkalmával tanusitott önfeláldozó magatartásukért

Göbbels a kitüntetettekhez intézett beszédérodalmi főváros körzetvezetője, szerdán 58 berlini nőt és férfit a kardokkal ékesitett háborús érdemrend II. osztályával tüntetett ki az augusztus 24-re virradó éjszakán lefolyt brit légitámadás alkalmával tanusitott bátor magatartásuk elismeréséül.

Goebbels a kitüntetettekhez intézett beszédében az egész berlini lakosság köszönetét tolmácsolta azért az elhatározott segitő magatartásáért, amellyel ezek a bátorszivü nők és férfiak annyi szenvedéstől kimélték meg polgártársaikat. A birodalmi főváros — mondotta a miniszter — méltán büszke a kitüntetettek teljesitményére és áldozatkészségére.

A kitüntetettek között, akik bátran és személyükre való tekintet nélkül értékes segitséget nyujtottak az emberi életek és anyagi értékek megmentésénél, a birodalmi főváros lakosságának valamennyi rétege képviselve van. Vannak közöttük politikai vezető személyiségek, városi tisztviselők, munkások, mérnökök, orvosok, vöröskeresztes ápolónők, háziasszonyok és a tüzőrség tagjai, valamint Hitler-ifjak és a Hitler-ifjúság vezetői közül is.

Elkészült a főváros jövőévi költségvetése

Beliczay Imre, a főváros pénzügyi tanácsnoka, most mutatta be a főváros jövőévi költségvetését Szendy Károly polgármesternek. A költségvetés végösszege 350 millió pengőre emelkedett. A költségvetés egyes tételein a közeli napokban bizonyos mértékü változtatásokat eszközölnek, majd a költségvetést a pénzügyi bizottságnak még ebben a hónapban összehivott ülése elé fogják terjeszteni.

— **Felhivás a főiskolai hallgatókhoz.** Az Országos Ösztöndijtanács nyomatékosan felhivja mindazok figyelmét, akik bár nem ösztöndijasok, de főiskolai tanulmányaikat az 1943—44. akadémiai évben valamelyik külföldi főiskolán akarják folytatni, saját érdekükben jelentkezzenek személyesen, vagy irásban szeptember 4-ig az Országos Ösztöndijtanácsnál (Budapest, VIII., Múzeum-körút 6—8.

— **Szerencsétlenség egy malomban.** Sz. Nagy Ferenc gyulai lakos egy békéscsabai malomban dolgozott. Társai figyelmeztetése ellenére a teherfelvonón ment az ötödik emeletre. Rövid idő multva súlyos sérülésekkel akadtak rá. Kiesett a felvonóból és májrepedést szenvedett. Kórházba vitték, ahol műtétközben meghalt.

— **Házasság.** Bánfalvi Elvira és ifj. Wojtowicz Richárd szombaton, szeptember 4-én déli 12 órakor a Lehel-téri plébánia-templomban házasságot kötnek. (Minden külön értesités helyett.)

— **Kolerajárvány Pekingben.** A pekingi külváros kapúi kedd óta zárva vannak. Erre azért volt szükség, mert augusztus 26-a óta Peking déli elővárosaiban kolerajárvány dühöng. A város központjaiban kolera elleni oltást adnak a lakosságnak.

— **Ujabb cianmérgezés.** Csütörtökön este a Budafoki-út 187. sz. alatt levő Meinl-gyár telepén egy raktárhelyiséget cianoztak. Farkas Rezső mérnök gázmaszkban bement a helyiségbe, de alig hogy onnét újra kijött, rosszullét fogta el és később, percek mulva ájultan összeesett. A kihivott mentők a szerencsétlenül járt mérnököt kórházba szállitották. A helyszinen lefolytatott vizsgálat megállapitotta, hogy a mérnök gázmaszkja rossz volt.

— **Árdrágitó szappanárus a Tábla előtt.** A budapesti büntetőtörvényszék mint uzsorabiróság, Benedek Sándor drogista és illatszerkereskedőt árdrágitó visszaélés büntette miatt vonta felelősségre, mert a vád szerint pipereszappant árusitott, noha erre jogositványa nem volt, mert nem jelölték ki. Benedek ezenkivül az árusitást még a megengedettnél drágábban is folytatta. Vád tárgyává tette az ügyészség még azt is, hogy az illatszerkereskedő nagymennyiségü pipereszappant egyik barátjának a pincéjében elrejtett és igy a közfogyasztás elől ezt a fontos árucikket elvonta. Mindezért az uzsorabiróság a vádlottat 500 pengő pénzbüntetésre itélte el. Fellebbezések folytán került az ügy a Tábla elé, ahol megsemmisitették a büntetőtörvényszék itéletét és Benedek Sándort hét hónapi börtönre, 500 pengő pénzbüntetésre itélték és kötelezték 1000 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére.

Orák, ékszerek, órajavitások PREGARTNER, Müzeum-körút 41. Tel.: 382-444. ÉKSZERVÉTEL.

KISHIRDETESEK mm sor hétköznap 50 fill, vasárnap 60 fill

VEGYES

BÖRZSÖNYLIGETEN (Magyar Svájc), a már épülő modern forrás-strandtól 10 percnyire, a Riesner-forrás mellett gyönyörü erdőstelkek, már P 2200-tól kaphatók. Csak készpénzért. — **Kiszállitás dijtalan. Parcellázási iroda: Budapest, Baross-tér 17. I. em. 9. Telefon: 424-373.**

Könyvtárakat, tudományos folyóiratokat legmagasabb áron vásárolok. Levél vagy telefonértesités után (Tel.: 144-422 délután 2—7 óráig) felkeresem. Vidékről is gyors lebonyolitás. **Szórádi Ferenc,** Bp., VIII. Gyulai Pál-u. 14. Centrum Rt.

Buzogány Botond levele

Kispolgári talajgyökér

Kedves Szerkesztő Barátom, a kisgazdapárt polgári tagozatának félhivatalos esti kis ujságja „Vissza a földhöz!" címmel rendkívül terjedelmes és feltünően szedett szószaporitást ereszt meg arról, hogy „textilnagykereskedők és egyéb talajgyökeres egzisztenciák után szép szőke színésznőnkben, Simor Erzsiben is fellobogott a föld utáni vágy, de olyan erősen, hogy csak hatvan hold megvásárlásával tudta eloltani." A rendkívül ízléses és főként lovagias cikk a továbbiakban többek között etikát és a gyengébb nem bizonyos mértékig kötelező tiszteletét sem kímélve a következőket irja:

— Simor Erzsi hatvan holdjából öt hold a szőlő. A szőlőkapálást tehát mindenesetre melegen figyelmébe ajánlhatjuk szép, szőke színésznőnknek, aki valamikor tornászbajnokno volt; a hát- és hasizmokat remekül fejleszti ez a foglalatoskodás. A tehenek fejése szintén szép és poétikus dolog: még felvételeket is lehet róla csinálni a színházi lapokba. Aratásnál, maroksz edés és cséplésnél a pelyvahordás, meg hideg harmatban a kukoricaszedés már komiszabb dolog. Piszkos munka és bár legalább olyan szépen le lehet sülni mellette, mint valamelyik balatoni strandon, de szépségápolásnak még sem ajánlhatnánk ...

Kedves Szerkesztő Barátom, ha komolyan akarunk foglalkozni a kisgazdapártot képviselő kis újság cikkével ,akkor csak annyit: a paraszt- és földkérdés szentebb valami, semhogy népszerű színésznőkkel kapcsolatos ízléstelenkedéssel lehessen elintézni. A dolog tréfásabb felet nézve: szakkörök tudomása szerint a kicsi újság címlapján a magyar sajtóban szokatlanul nagy betűkkel hirdetett kitünő főszerkesztő társadalmi és származási rangja: gróf.

Nemcsak viccek formájában fordulnak elő taszilóskodások és arisztidiádák, hanem — úgy látom — némely irásművekben is. Ez azonban bizonyos keretek között csupáncsak politikai magánügy. Semmiesetre sem lehet azonban magánügy, ha egy rendkívül népszerű színésznőt és minden tekintetben igazán kifogástalan uriasszonyt minden különös ok nélkül — kapálni küldi a gróf úr lapja. Nagyobb bajok is vannak ám a föld és paraszt körül, Gróf Ur, mint az, hogy Kovács Károlyné, szül. Simor Erzsébet szerény hatvan hold földet vásárolt! Bárhogyan is áll a dolog, mindenesetre jobban örülünk annak, ha Simor Erzsi vesz földet, mintha mondjuk — ezt ma már hála Istennek, bölcs törvény akadályozza meg — Almaváry Krausz, vagy Bütyökvári Kohn úr.

Ha a ghófi ohgánum" nem is helyesli, hogy Simor Erzsi szereti a drága jó magyar földet, mi viszont nagyon helyeselnők, kedves Szerkesztő Barátom, ha a kisgazdák és kispolgárok tagozati kis ujsága többet törödne a maga — talajgyökerével ...

Kedves Szerkesztő Barátom, a multkor, különben a gróf úrat szerencsém volt hallani a rádióban. Raccsolt. Ez nem valami kellemes, bár születési hiba. Ellenben semmiképen sem rokonszenves és nem hisszük, hogy éppen a kisgazdák és kispolgárok — ugyis mint rádióhallgatók — körében különös rokonszenvet kelt. Jó lenne, ha a gróf úr a jövőben szépen beszélő magyar színésszel olvastatná fel rádióelőadásait. Engedje meg a gróf úr, hogy erre a célra szives szeretettel Kovács Károly urat, a Nemzeti Színház tagját ajánljuk ...

Ami pedig azt a megjegyzést illeti, hogy a szőlőkapálás remekül fejleszti a hát- és hasizmokat, tisztelettel kérjük a gróf urat, árulja el nekünk mint szakértő, hogy mivel lehet legjobban kifejleszteni a — mellbőséget?

Téged, Szerkesztő Barátom változatlan szeretettel üdvözöl hü, öreg barátod

BUZOGÁNY BOTOND

Kormányzói elhatározás a hadiév beszámitásáról

A Magyar Távirati Iroda jelenti, hogy a hivatalos lap pénteki száma a következő kormányzói elhatározásokat közli:

Az 1939. év óta folyó hadmüveletek könyugellátás szempontjából hadiévnek a nyugellátás szempontjából hadi évnek a szolgálati időhöz való hozzászámitása tárgyában a következőket rendelem:

Hadiév számításának van helye:

1. 1939. évi március hó 14. és április hó 27. napja között a Kárpátaljai terület visszafoglalásáért a trianoni határon túl folytatott hadműveletben való részvétel;

2. az 1941. évi április hó 4. és július hó 1. napja között a trianoni határon túl teljesített és a Délvidéki Emlékérem viselésére jogositó szolgálat;

3. az 1941. évi június hó 26. napja után fennálló hadiállapot során az ezeréves országhatáron túl az 1941. évi december hó 31. napjáig teljesített szolgálat;

4. az 1941. évi december hó 31. napja után hadmüveleti területen bárhol teljesitett szolgálat alapján.

A fentebb 1., 2. és 3. pont alatt megjelölt szolgálatok alapján az 1941. év végéig összesen csak egy hadiév, a 4. pontban megjelölt szolgálat alapján pedig minden naptári év után egy-egy hadiév hozzászámitásának van helye.

Kedvezményben nem részesülhetnek a hadifogságba esett azok a személyek, akiket „nem igazolt"-nak kell tekinteni.

A hadiévek számításának közelebbi feltételeit és részletes szabályait a m. kir. minisztérium állapitja meg.

Kelt Gödöllőn, 1943. évi augusztus 12. napján.

HORTHY s. k.
Csatay Lajos s. k.

A haza és a magyarság minden körülmények között számithat a délvidéki németségre

Keresztes-Fischer Ferenc: Kötelessége a kormánynak a magyarságot erősíteni úgy, hogy a többi nemzetiség jogos igényei sérelmet ne szenvedjenek

Ujvidék, szeptember 3.

Vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter bácskai körútjának utolsó állomása Ujvidék volt. Zomborból Ujvidékre menet, Hódságon fogadtatásban részesitették a minisztert. A magyarországi németek szövetsége részéről *Spreitzer* József országgyülési képviselő köszöntötte a községháza előtt a minisztert a szövetségben tömörült németség nevében.

— Ez a németség — mondotta — mint letelepedése idején is, mindenkor *sorsközösséget vállalt az államvezető magyarsággal;* ma is csak az az egyetlen óhaja, hogy mindkét nép megérje azt a napot, amely létét és jövőjét továbbra is biztositja. A magyarság és a hazai németség az együttélés hosszú évszázadain keresztül azt tapasztalta, hogy csak *népiségük* kölcsönös *tiszteletbentartása mellett* tudták azokat az eredményeket elérni, amelyek közös hazájuk igazi felvirágzását és megerősödését hozták meg.

— A délvidéki németség, mint eddig, ma is kész minden áldozatot meghozni, amely a közös haza megerősödését, felemelkedését, és jövőjét van hivatva biztositani. Ezért ellenszolgáltatást nem kiván, mert ezt lelkébe égetett természetes kötelességének tartja. Ha valamit mégis szabad kivánnunk, azt az előbbitől függetlenül tesszük. E kivánságunkat a legtalálóbban talán úgy fejezhetnők ki, hogy az államvezető magyarság adja meg a hazai németségnek mindazt, amit a maga vérei számára, bárhol élnek is széles e világon, megadni kiván.

— Németségünk nemcsak a rend és fegyelem népe, hanem annak áldozatos és mindenre elszánt őrzője is. *Tízezrével küzdenek e nép fiai a csatatéren, akik pedig itthon maradtak, azok munkájukkal és fegyelmükkel a belső rendet és a termelés folytonosságát biztositják.* Szeretném, ha Nagyméltóságod — ezt mint a Délvidék egyik német képviselője és a bácskai németség vezetője mondom — azzal a meggyőződéssel hagyná el a Bácskát, hogy *a haza és a magyarság,* amely tántorithatatlan hüséggel küzd német szövetségese oldalán, *az itteni németségre minden körülmények között számithat.*

Vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter válaszában ezeket mondotta:

— Biztositathatom Önöket arról, hogy azokat a szerződéseket, amelyeket a magyarországi németség sorsa tekintetében kötöttünk, betartjuk és mindenkivel betartatjuk. Ezzel szemben azt kérem Önöktől, hogy a testvéri együttmüködés munkáját folytassák és dolgozzanak együtt magyarok, németek, szerbek és bunyevácok, akik itt ugyanis együtt élnek és egymásra vannak utalva, dolgozzanak együtt a magyar haza javára.

A belügyminiszter ezután német nyelven is megismételte szavait, amelyeket az egybegyültek lelkes „Éljen" és „Heil" kiáltásokkal fogadtak.

Utána a községháza tanácstermében *Willmann* Mátyás köziegyző a hódsági járás magyarsága és a *Magyar Élet Pártjába tömörült németség és a járás szerb, szlovák és sokác nemzetiségei* nevében üdvözölte a minisztert.

Ujvidéken a városházán fogadta a városi tisztviselőket és rendőrtiszti kart.

A miniszter látogatása alkalmából a városháza közgyülési termében összegyültek a törvényhatósági bizottság tagjai, s a város magyar társadalmi egyesületeinek kiküldöttei. Nevükben *Kramer* Gyula felsőházi tag köszönttöte a minisztert.

Rámutatott arra, hogy Ujvidék magyarságának gazdasági és szociális helyzete nem felel meg annak az arányszámnak, amelyet abszolut többsége — a lakosság 60 százalékát teszi — kifejez. Az ujvidéki magyarok legnagyobb része vagy nincsteleu napszámos és ipari munkás, vagy legjobb esetben törpebirtokos, tehát mindenképen rászorul a gazdasági megerősítésre.

Vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszter válaszolt a beszédre.

— Természetes és elsőrendü kötelessége a magyar kormánynak, — ezt senki sem veheti rossz néven, — hogy az itt élő magyarságot gazdagsági, szellemi és erkölcsi tekintetben erősiteni törekedjék, természetesen úgy, hogy *a többi nemzetiség jogos igényei sérelmet ne szenvedjenek.*

A főispáni hivatalban a belügyminiszter fogadta az újvidéki magyarság, németség és szerbség küldöttségét.

Borisz király a ravatalon

Bulgária népe gyászolja elhunyt uralkodóját. Éjjel-nappal hatalmas tömegek vonulnak el a király ravatala előtt, hogy utolsó tiszteletadásukat lerójják. A ravatalt és az egész templomot virágerdő borítja már.

Pénteken Macedóniából küldöttség indult el Szófiába és az ország minden részéről összegyüjtött földet helyez el a király ravatalán.

A Németországban dolgozó bolgár munkások engedélyt kaptak arra, hogy rövid szabadságot vegyenek ki és igy résztvehessenek a király temetésén.

A Szent Szinódus ülést tartott és elhatározta, hogy pásztorlevelet bocsát ki Borisz halálával kapcsolatban.

Pénteken délelőtt 10 órára ülésre hivták össze a bolgár parlamentet is. Az ülés napirendjén két proklamáció szerepel: az egyik Borisz haláláról, a másik II. Simeon trónralépéséről szól. Mint a lapok utólag közlik, Mária Lujza királyi hercegnővel és II. Simeonnal vasárnap reggel közölték apjuk halálának hirét. A két királyi gyermek nagy fájdalommal, de ugyanakkor nagy lelkierővel vette tudomásul a gyászhirt.

Csütörtökön délelőtt fél 12-kor Arnóthy-Jungert Mihály magyar követ, mint a diplomáciai testület doyenje, a diplomáciai kar nevében koszorút helyezett el Borisz király ravatalánál. A templom kapuiban és a ravatalnál katonai díszőrség áll. Az elhunyt fejénél hatalmas gyertyák között imazsámoly áll, amelyen állandóan könyörgő imákat mondanak a papok. A ravatal emelvényt szebbnél-szebb koszoruk százai veszik körül. A király felfedve fekszik a koporsóban, gyalogos tábornoki egyenruhájában, halvány, de tiszta és nyugodt vonásokkal. Mellén összekulcsolt kezein rilai Szent Iván ikonja nyugszik. A temetési küldöttségek összetétele előreláthatólag péntekre lesz ismeretes. Német részről Ribbentrop és Keitel, román részről Mihail Antonesu. érkezését várják.

Vasárnap megy végbe Borisz király holttestének szófiai beszentelése. A Szent Szinodus kijelölte az összes résztvevő főpapokat és a kolostorok főnökeit. A szertartás az eddigi tervek szerint fél 10-től 11 óráig fog tartani, utána a menet az állomásra vonul, onnan pedig Rilába.

Kedden két főpap két építésszel Rilába utazott és megállapította Borisz király sírhelyét a kolostor templomában, rilai Szent Iván oltára előtt. A rilai kolostor története a messze századok távlatában vész el.

A XI. és XII. századból alig tudni róla, de tudjuk, hogy 1335-ben ujjáépitették. Azóta a bolgárok egyik legnépszerübb szent kegye lett. A királyi család, különösen Borisz király gyakran odajárt és ezért is választotta temetkezési helyéül.

Az ujonnan Bulgáriához visszacsatolt macedóniai, thráciai, dobrudzsai és moravai területekről küldöttségek érkeznek Szófiába, hogy részt vegyenek a király temetésén. A küldöttségek e területekből földet, a Fekete tengerből, a Dunából, az Égei tengerből és az Ochrida-tóból vizet fognak magukkal hozni s ezt elhelyezik a király sírjába.

Volt bolgár miniszterelnökök az elhunyt királyról

A lapok érdekes beszélgetést közölnek Musanov és Cankov volt miniszterelnökkel. A beszélgetés arról folyt, hogy a király nem nevezett ki régenstanácsot. A volt miniszterelnökök szerint Borisz király mindig meghallgatta véleményüket és bölcsen irányította országát, de sohasem erőszakolta senkire akaratát. Szerintük most is tudatosan nem nevezett ki régenseket, csakhogy az ország maga választhasson. Mint mondották, az elhunyt király mintegy érettségi vizsgára utalta a bolgár nemzetet, amelynek éppen ezért meg kell felelnie a várt követelményeknek.



Gyártja:
KŐBÁNYAI
POLGÁRI SERFŐZDE

— A magyar katonai atasé koszorúja Borisz király ravatalán. Szófiából jelentik: A magyar és a német katonai atasé koszorút helyezett Borisz király ravatalára a szófiai diplomáciai képviseletek nevében.

— Apponyi Albert és felesége hamvait Éberhardon helyezték örök nyugalomra. Mint ismeretes, Apponyi Albert gróf földi maradványait a budavári koronázó főtemplom kriptájában, feleségét, szül. Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein Klotild grófnőét pedig a farkasréti temetőben helyezték ideiglenesen nyugalomra. Innen a hamvakat szerdán Éberhadra szállították, hogy ott az Apponyi-család sírboltja fogadja be a nagy magyar politikus és felesége koporsóját. A végtisztességen a kormányt bárcziházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkár, a képviselőházat vitéz Törs Tibor alelnök, a felsőházat pedig vitéz Simon Elemér felsőházi tag képviselte és megjelent sok más közéleti előkelőség is. Ott volt a végtisztességen Jászberény város küldöttsége és Éberhard és vidékének lakossága. Az egyházi szertartást Poltzer Jenő esperes végezte.

— Rómában 58 egyént elítéltek. Mint a Popolo di Roma jelenti, Rómában 58 egyént ítéltek el a takarodóval kapcsolatos intézkedések megszegése miatt. Négy egyént 10—10 évi börtönre és egyénenkint 15.000 lira pénzbüntetésre ítéltek.

— Módosították Romániában a német oktatásról szóló törvényt. Bukarestből jelentik: A romániai német oktatás megszervezésére vonatkozó és 1941 november 8-án közzétett törvényt, amely a romániai német népcsoport oktatásáról szól, módosították. Eszerint a romániai német népcsoportnak joga van elemi és középiskolai, valamint teoretikus és gyakorlati németnyelvű iskolákat létesíteni és vezetni. A német népcsoport iskolái tanáraira ugyanolyan előképzettséggel kell rendelkeziök, mint a román iskolák oktató személyzetének. A német iskolák tanárai állami tisztviselők és a román tanerőkkel azonos jogokat élveznek. Abban az esetben, ha Romániában nem lenne megfelelő számú német tanerő, akkor a német népcsoport átmenetileg alkalmazhat németországi tanerőket.

— Kassára helyezték át a nagyváradi rendőrség vezetőjét. Horváth György dr. rendőrfőkapitányhelyettest, a nagyváradi rendőrség vezetőjét a belügyminiszter Kassára helyezte át az ottani rendőrkapitányság élére, egyben a kassai kerület felügyelével is megbízta. Horváth György dr. a visszacsatolás óta vezette a nagyváradi rendőrkapitányságot. Általános szeretetnek örvendett és érdemeinek elismerésétül nyerte el néhány hónappal ezelőtt a főkapitányhelyettesi címet. Utóda Kovács Nagy Pál rendőrfőtanácsos lesz, aki eddig a nagykanizsai rendőrkapitányság vezetője volt.

— Hogyan pusztítja el a besugárzás a bacillusokat? *Berlinből jelentik: Jordan dr. német tudós, a rostocki egyetem tanára, érdekes kísérleteket végzett annak megállapítására, hogy a besugárzás milyen körülmények között pusztítja el a bacillusokat. Az ibolyántúli sugarakkal besugárzott kola-bacillusokról például megállapította, hogy a bacillus-sejt a sugarak behatása alatt nem lassankint sorvad el, hanem egy bizonyos ideig megőrzi épségét és akkor azután hirtelen és egyszerre pusztul el. Ennek magyarázata a sejt felépítésében rejlik a tudós szerint. Minden sejten belül egy néhány molekuláből álló finom középpont van, amely a sejt szervezetének egész működését szabályozza. A besugárzás, amely nem szakadatlanul ömlő folyamhoz, hanem parányi testecskéknek, az úgynevezett fénykvantumoknak kégcsőszerű záporozásához hasonlítható, csak akkor ér el eredményt és csak akkor öli meg a bacillust, ha a sugárzás során az egyik ilyen testecske „telibe talál", vagyis közvetlenül éri ezt az életbevágó fontosságú középpontot.*

— Felhívás a külföldön tanuló ifjakhoz. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium sajtó- és tájékoztató szolgálatának közlése szerint az országos ösztöndíjtanács nyomatékosan felhívja mindazok figyelmét, akik bár nem ösztöndíjasok, de főiskolai tanulmányaikat az 1943/44-ik akadémiai évben valamely külföldi főiskolán óhajtják folytatni, hogy saját érdekükben jelentkezzenek személyesen vagy írásban szeptember 4-ig az országos ösztöndíjtanácsnál: Budapest VIII. Múzeum-körút 6—8.

— Svédországban több a bevándorló, mint a kivándorló. Stockholmból jelentik: Az Aftontidningen statisztikai kimutatások alapján közli, hogy a legutolsó évben a Svédországba való bevándorlás háromszor akkora volt, mint a kivándorlás. A kivándorlók száma 840 volt, míg 3053-an vándoroltak be Svédországba.

Halálozás

Szedenik **Jenő dr. nyug. bírósági jegyző,** ügyvéd 54 éves korában augusztus 28-án Szombathelyen elhúnyt. Augusztus 30-án Csepregen temették a római katolikus egyház szertartása szerint.

Felsőeöri *Osváld* István vaskereskedő 71 éves korában augusztus 31-én Siófokon elhúnyt. Szeptember 2-án temették az evangélikus egyház szertartása szerint.

Napi hirek

A tábornok és a gyermek

(Mai történet)

Tamás hatéves kisfiú. Ikertestvérével együtt sok csíny elkövetője. Egy budai villában laknak. Most éppen nagyban játszanak a villa előtt a szomszéd gyerekekkel. Tamásnak — a pirossapkásnak — túlságos jókedve van, mert az előbb esett túl egy foghúzáson s az ijedtségen kívül nem történt semmi baja. Kihúzott fogát a zsebében őrzi s büszkén mutogatja pajtásainak.

A gyereksereg mellett komoly katonai autó halad el. Tamásban felébred az ősmagyar harci kedv. Lehajol, felkap az útról egy jó nagy darab követ s a kocsira dobja. A kő koppan az autó tetején s a másik oldalon leesik. Erre a támadásra a kocsi utasában is feltámad a katona. Megállíttatja a kocsit. A kíséretében levő őrmester kiszáll, hogy kinyomozza a merénylőt. Tamás szepegve várja a következőket. A vizsgálat során a haszontalan pajtások elárulják, hogy a pirossapkás dobálózott. Nyílik az autó ajtaja s kilép rajta egy — tábornok. Haragosan szól:

— Jöjjön ide az a pirossapkás. Kinek a fia vagy? Mi az apád.

Tamás ijedtében már nem is tud felelni. Ikertestvére, Lacika mondja helyette:

— A papa százados.

A szülők természetesen megtudták és nagyon restellték a dolgot. A százados szép levelet írt a tábornoknak, bocsánatot kérve tőle a történtekért. Otthon pedig megindult a büntető eljárás. Kétórai térdeplést a sarokban már elszenvedett Tamás. A további büntetéstől azzal menekült meg, hogy előkotorászta kihúzott fogát s tenyerébe téve, bűnbánó arccal nyújtotta apja felé, emlékeztetve a nemrég kiállt szenvedésre. Apja a foghúzással kilöltöttnek vette a büntetést s nevetve bocsátotta szabadon a kis bűnöst.

— De minek is lett volna a büntetés? Lám, a tábornok kedves levélben válaszolt a századosnak s azt írta:

— Nem halvérű emberekre, hanem olyan támadó szellemű egyéniségekre van szüksége a Hazának, mint Tamás, akiből bizonyára kiváló gránátdobó lesz.

Závory Aranka

Ballon raglán-, eső- és viharkabát Márton és Szász gr. Teleki Pál (Bálvány)-u. 3.

— Vitézek aratási hálaadó ünnepélye. Léváról jelentik: A Sándorhalmán létesített vitézi telepen az első gazdasági év befejezése alkalmából aratási hálaadó ünnepséget rendeztek. A szabadban tartott szentmise és evangélikus istentisztelet után vitéz Bethlenfalvay Károly ezredes, vitézi székkapitány az eskü kötelezettségének jelentőségét fejtegette, majd bejelentette, hogy a sándorhalmi vitézi telep ezután minden évben megrendezi az aratási hálaadást. A vitézek díszes aratási koszorút nyujtottak át a vitézi székkapitánynak.

— Vezetőképző tábor a hárshegyi cserkészparkban. Az ország minden részéből összesereglett 300 cserkész kezdte meg mult héten táborozását a hárshegyi cserkészparkban. A tábor célja jó vezetőket adni a magyar cserkészmozgalomnak. A cserkészmozgalom őrseinek jövendő vezetői néhai Teleki Pál gróf példáját állították maguk elé, tőle tanultak a tábor folyamán. A tábort is néhai főcserkészükről nevezték el. Az elméleti és gyakorlati kiképzés folyamán megtanulták a cserkészek mindent, amit egy fiatal vezetőnek tudnia kell, hogy vezetni tudják a rájuk bízott cserkészeket. Szépen összeválogatott kiállítás állt a fiúk rendelkezésére és segítette őket abban, hogy megismerkedjenek a magyar néppel, a róla szóló irodalommal. Szerepelt a táborban minden, ami élményszerűvé teszi a cserkészetet. A táborban tanultakat a tábor végén megrendezett 44 órás nagyszabású, élményekben gazdag cserkészjátékon, a teljesítménypróbán értékesítették. A tábor kemény munkáját felelősség öntudatosságával magyar lelkük teljes odaadásával végezték. A vezetőképző tábor szeptember 3-án délután 4 órakor Teleki Pál gróf sírjához vonul, hogy ott fejezze ki szeretetét és hálaját a volt tb. főcserkész emléke iránt. A sírtól fognak szétoszlani a fiúk az ország minden részébe és viszik magukkal mindazt, amit tanultak: áldozatosságot, lelkiismeretességet, tisztaságot, hazafiuságot és vallásosságot, mert a cserkészfeladatok ezt követelik. A kiképző tábort vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc altábornagy, országos főcserkész is meglátogatta.

— A Dobogókőn eltünt egy fogorvos: 10.000 pengő jutalmat kap a nyomravezető. Néhány nappal ezelőtt a Dobogókőn séta közben eddig ismeretlen körülmények között eltünt Bauer Samú dr. 78 éves fogorvos. A nyomozás eddig még nem vezetett eredményre. Hozzátartozói 10.000 pengő jutalmat tüztek ki annak, aki a hatóságokat az eltünt nyomára vezeti. A fogorvos 160 cm magas, szeme barna, orra keskeny, fülei elállók, nagy koponyája, hosszúkás kicsi arca, kopasz feje és ősz bajusza van. Szürke ruhát és barna félcipőt viselt.

— Felülvizsgálják a közérdekű olasz vállalatoknál a fizetéseket. Rómából jelentik: Badoglio miniszterelnök valamennyi minisztériumnak körlevelet küldött, amelyben utalt arra, hogy egyes közérdekeltségű vállalatok vezetőinek és igazgatósági tagjainak jövedelmei túlméretezettek, nincsenek arányban az illetők munkakörével és felelősségével. A kormányelnök felszólítja a minisztériumokat, hogy a maguk hatáskörében az illető vállalatok ezirányú kiadásait vizsgálják felül.

— Megbüntették a közellátási szabálytalanságot elkövető gazdákat. Pápáról jelentik: A pápai járás főszolgabírája 270 pápakörnyéki gazda ellen indított eljárást és részben súlyos pénzbüntetésre ítélte őket, mert a közellátás terén visszaéléseket követtek el, Vanyolán 58, Pápateszéren 100, Pápakovácsiban 34, Nagyacsádon 16, Nemesgörzsönyben 10, Homokbögényben 52 gazda ellen indult eljárás, mert részben a multévi tengerit nem szolgáltatták be, részben a rozsot zölden kaszálták le, legtöbben pedig közellátási szabálytalanságot követtek el.

— Az olasz hatóságok szabadonbocsátottak egy svájci szocialistát. Mint a Basler Nachrichten Luganóból jelenti, a fasiszta államvédelmi rendkívüli törvényszék határozatával Viviani svájci szocialistát öt évvel ezelőtt kétévi fegyházra ítélték. Azzal vádolták, hogy olasz területen támogatta a fasisztaellenes cselekményeket. Az olasz hatóságok a napokban szabadon bocsátották a svájci szocialistát, aki most meg is érkezett Luganóba.

— Bulgáriában október 3-án középeurópai időszámításra térnek át. Szófiából jelentik: Bulgáriában október 3-án bevezetik a középeurópai időszámítást. Az órákat egy órával hátratolják.

Furcsa munkaügyi pörök a zsidótörvény nyomában

A zsidótörvény életbeléptetése után azok, akik állásukat vesztették, a pörök egész sorozatát indították egykori vállalataik ellen, s a keresetek között igen sok furcsa eset is került a munkaügyi bíróság elé. Egyikben például *Hönig* János követelt nyolcezer pengő kártérítést az egyik vegyi gyártól, azzal a megokolással, hogy noha valóban zsidó, őt mégsem lett volna szabad elbocsájtani, mert kivételezettnek számít. Bizonyította is, hogy az első világháborúban résztvett, s az ilyeneket a törvény intenciója szerint csupán akkor volt szabad vállalatuknak elbocsájtania, ha már nem volt alkalmazásukban más elbocsátható zsidó.

A gyár a kereset elutasítását kérte, mégpedig azzal a megokolással, hogy Höniget csupán bizonytalan időre szerződtették s így reá nem vonatkoznak a rendkívüli elbocsátást körülíró korlátozások. Szabályszerüen hat hónapra mondtak fel neki, úgy mint minden más alkalmazottnak, akit el akarnak küldeni. A gyár azt is tagadta, hogy Hönig egyáltalán tüzharcos lett volna.

A munkaügyi bíróság a keresetet elutasította, sőt még ötszáz pengő perköltség fizetésére is kötelezte Hönig Jánost, aki a döntést megfellebbezte, de az ítélet másodfokon is elutasító volt.

Még cifrább esete volt egyik biztosító intézetnek elbocsátott zsidó alkalmazottjával. *Braun* Sándor azon a címen nyujtott be keresetet, hogy neki „megígérték": zsidó volta ellenére se bocsátják el, csupán abba kell belenyugodnia, hogy fizetésének felét visszatartják. Néhány hónap mulva mégis távoznia kellett a vállalattól, s ekkor kiegészítésképp ötezer pengőt követelt a biztosító intézettől.

A bíróság megvizsgálván az ügyet úgy találta, hogy *Braun* Sándornak háromszáz pengő járt különóra címén, s ezt meg is ítélték neki. Másodfokon most már a vállalat viszontkeresetet adott be 360 pengő erejéig, hangoztatva, hogy Braun Sándor ennyivel vett fel többet a vállalat pénztárából, mint amennyi megillette volna. A bíróság most már háromszáz pengőt ítélt meg, azonban ebből is leszámította a 360 pengőt, tehát Braun Sándort kötelezte 328 pengő visszafizetésére.

— A pápa részvéttávirata a bolgár királynéhoz. Szófiából jelentik: XII. Pius pápa részvéttáviratot intézett Johanna bolgár királynéhoz Borisz bolgár király korai elhunyta alkalmából.

— Saev távozó bolgár követségi tanácsos ezer pengőt adományozott a magyar honvédcsaládok javára. Naidine Saev bolgár követségi tanácsost, aki másfél éven át a budapesti bolgár követségen teljesített szolgálatot, a bolgár külügyminisztérium központi szolgálatra Szófiába helyezte át. Saev követségi tanácsos a külügyminisztérium protokoll-osztályának vezetőjénél tett búcsúlátogatása alkalmával a hősi halált halt magyar katonák családtagjainak segélyezésére ezer pengőt adományozott.

— Letartóztatások Olaszországban. Rómából jelentik: A rendőrség felsőbb utasításra a piemonti Casaleben letartóztatta Franco Jacomoni nagykövetet, Albánia volt királyi helytartóját, Rómában pedig Raffaello Riccardi volt légügyi államtitkárt.

— Nagybritanniában összeírják a munkabiró magyarokat. Helsinkiből jelentik: A lapok londoni értesülése alapján közlik, hogy az angol munkaügyi minisztérium rendelete értelmében összeírják a Nagybritanniában tartózkodó valamennyi munkaképes finn, magyar, bolgár, román, japán és sziámi nőt és férfit.

— Kommunista merényletek Franciaországban. Párisból jelentik: Kommunista terroristák Grenobleban meggyilkolták a francia milicia két tagját. Kevéssel utóbb ugyancsak Grenobleban merényletnek esett áldozatul Dessiz ezredes, a Drome-departement francia légiójának vezetője.

— Pénteken kezdődnek Marosvásárhelyen a református napok. Péntektől vasárnapig zajlik le Marosvásárhelyen az utóbbi idők legjelentősebb református találkozója, az erdélyi egyházkerület által rendezett református napok sora. Felszólalnak az összejövetelen: Ravasz László, Vásárhelyi János, Révész Imre, Enyedy Andor, Győry Elemér püspökök, Balogh Jenő országos főgondnok-elnök, Fáy István, Pataky Tibor államtitkárok, az erdélyi egyházkerületnek mind a négy főgondnoka: Teleki Artur, Bánffy Miklós, Bethlen István és Bethlen György grófok, Boér Elek tb. főgondnok, Tavaszy Sándor püspökhelyettes-főjegyző, Teleki Domokos gróf, Imre Lajos, Nagy András, Nagy Géza teológiai tanárok, Nagy Endre marosvásárhelyi főgondnok és úgyszólván minden irányító alakja az erdélyi egyháznak.

— Gőzfürdő mint rendőri büntetés. *Kopenhágából jelentik: Saksköbing dán tengerparti városkában két férfi borközi állapotban a kikötő partgátjáról bezuhant a tengerbe. A fuldoklókat csak nagynehezen tudták a vízből kimenteni. Nehogy életveszélyes hülés érje őket, mindkettőjüket azonnal gőzfürdőbe vitték. A forró gőzben végre kijózanodtak és az éjszaka hátralevő részét teljes bünbánatban töltötték a rendőrség őrszobáján. A rendőrfőnök elhatározta, hogy a gőzfürdő kijózanító hatását máskor is igénybe veszi és ezentúl minden garázdálkodó részeget egyenesen oda vitet. Amióta ezt az elhatározását közölte, a részegek száma lényegesen megcsappant.*

— Géppuskatámadás török hajó ellen. Isztanbulból jelentik: Az Égei-tengeren Kach Maer magasságában öt ismeretlen nemzetiségű repülőgép géppuskatámadást intézett egy török bárka ellen. Egy matróz meghalt, két másik megsebesült, a bárkának azonban sikerült elérnie Kach kikötőjét.

— Adomány. A kormányzóné őfőméltósága segélyakciójának céljaira a magyar papíripari nyersanyagbeszerző kft. Ferjáncz Károly és Tóthné dr.-né budapesti papírhulladékkereskedők adományaként 739 pengő 48 fillért küldött az Uj Magyarsághoz. Az adományt rendeltetési helyére továbbítottuk.

— Lokvenc bécsi mester lett a német sakkbajnok. Bécsből jelentik: A német sakkbajnokságért Bécsben lefolyt mérkőzést Lokvenc bécsi mester nyerte meg, aki 12½ pontot ért el. Utána következnek Schmidt 11½, Zollner 10½, Müller 9½ és Rellstab 8½ ponttal. Gilg és Kieninger 8, Dörner 7½, Mecking 7, Röpsdorf 6½, Enger 6, Heinrich és Loose 5½, Elme és Multhaup 5, Patalas 3½ pontot ért el. Az ifjúsági sakktornát Gilles nyerte. A női bajnokság sorsa nem dőlt el, mert Jürgen és Schlemmer holtversenyben végzett és az elsőségért később külön meg kell mérközniök. Mindketten 7 pontot értek el, míg Keller, a tavalyi bajnoknő 6 ponttal következik utánuk a második helyen.

— Orvosi hirek. Licskó Andor dr. rendelését újból megkezdte. Szombat kivételével ½4—½6-ig. Tel.: 187-386. — Massányi Aurél dr. belgyógyász-főorvos szabadságáról hazaérkezett és ismét rendel: IX. Mester-utca 1.



Az osztálysorsjáték csütörtöki huzásának főbb eredményei

4000 pengőt nyertek: 18419 24015
3000 pengőt nyertek: 4256 83296
2000 pengőt nyertek: 58107 84737
1000 pengőt nyertek: 21952 53138 78081
800 pengőt nyertek: 5751 21230 32105 55533 85125

SORSJEGYEK MÉG KAPHATÓK
Ujhelyi és Társa bank főelárusitónál
Budapest, V., Szent István-körút 27 T: 123-271

600 pengőt nyertek: 20256 23227 27209 29139 32586 38967 50086 51224 67570 77590 78027 83492
500 pengőt nyertek: 30292 30408 50320 53971 57041 60103 72861 78670 80650

Dr. SZIGETI BANK
VI., TEREZ-KORUT 1

300 pengőt nyertek: 324 1561 1692 2434 2800 4861 6393 6570 6937 7006 8502 8953 9575 11542 12101 14432 17052 20794 23747 24569 24734 25011 27752 28683 30040 30654 30746 31732 32295 34019 36816 38744 40779 41018 41117 42503 42608 43504 48188 50706 50773 52231 52280 55890 55925 56049 56162 56452 57704 58403 59471 62888

VEGYEN OSZTÁLYSORSJEGYET
Lengyel Gábor főárusitónál,
BUDAPEST, ANDRASSY-UT 82.

65222 67264 67732 68799 68833 68977 69473 71110 71388 72937 73927 74752 79070 79093 79682 81493 84229 88964 90369 90560 91122 93067 93709 93830 95378 96733 97101 99162

175 pengőt nyert egész sereg sorsjegy.
Az esetleges számhibákért nem vállalunk felelősséget.
A húzást pénteken folytatják.

— Felállítják a szatmári diák szobrát Szatmárnémetiben. *Szép lendületet vett a közelmultban a vidéki városok köztereinek művészi szobrokkal való díszítése a vallás- és közoktatásügyi minisztérium anyagi támogatásával. Szatmárnémeti városa elhatározta, hogy szobrot emel a szatmári diáknak s ezzel áldoz azok emlékének, akik az évszázadok folyamán Szatmár iskoláiban készültek fel az életre. A szobor felállítását a kultuszminisztérium anyagi támogatása teszi lehetővé s a közeljövőben kiírásra kerülő pályázatot az országos irodalmi és művészeti tanács fogja felülbírálni.*

— Befejeződött a rajztanárok továbbképző tanfolyama. Szinyei Merse Jenő vallás- és közoktatásügyi miniszter a hazai középiskoláknál működő nem magyar képesítésű rajzszakos tanárok számára továbbképző tanfolyamot rendeztetett Budapesten, a képzőművészeti főiskolán. A háromhetes tanfolyam, melynek előadói a főiskolai tanárai és meghívott külső szakemberek voltak, most ért véget. A tanfolyam a vallás- és közoktatásügyi minisztérium sajtószolgálatának közlése szerint a rajzoktatás pedagógiai vonatkozásai mellett elsősorban azokat a magyar vonatkozású ismereteket nyujtotta hallgatóinak, amelyeket a nem Magyarországon szerzett képesítésű tanároknak az idegen főiskolákon nem volt alkalmuk megismerni és elsajátítani. A legnagyobb részben a visszacsatolt területeken működő tanárok a vallás- és közoktatásügyi minisztérium vendégeként vettek részt a tanfolyamon.

KÖZELLÁTÁSI ÉRTESITŐ

Nagybudapest hagymaszükségletének biztositása

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A közellátásügyi miniszter Nagybudapest egész évi hagymaellátását megfelelő mennyiségü, télen át is jól tárolható, egészséges vöröshagyma felhozatalával biztosította. Ennek folytán *minden fogyasztó szeptember 3 és október 15 közti időben beszerezheti egész évi hagymaszükségletét.*

A hagymaelosztás a következőképpen fog történni:

Minden fogyasztó megkapta a közellátási szelvényivet hagyma vásárlására. A szelvényív 1—9-es számozással van ellátva, szeptembertől májusig 9 hónapra szól és fejenkint. összesen 4½ kg vöröshagyma vásárlására jogosít. A fogyasztó ezt a 9 db szelvényt átadja kereskedőjének s a kereskedő erről, valamint a szelvények ellenében járó hagymamennyiségről írásbeli igazolást ad.

A kereskedő a hozzá beadott hagymaszelvényeket a nagyvásártelepen működő egyik nagykereskedőnél beváltja, olyképpen, hogy 11 db szelvény ellenében 49½ kg-os zsáktételekben váltja ki és szállitja el a maga csomagolóeszközében (zsákjában, ládájában stb.) a hagymát. Ennél kisebb tételeket a nagykereskedő nem köteles kiszolgáltatni.

A fogyasztók tehát a jegyszelvényeknek a kereskedőhöz történt beadása után néhány nap mulva — jelentkezés sorrendjében — megkapják az őket megillető és általuk igényelt hagymamennyiséget.

Minden fogyasztó tehát saját érdekében igyekezzék az őt megillető vöröshagymafejadagot mielőbb, legkésőbb azonban folyó év október 15-ig beszerezni és azt száraz helyen gondosan tárolni, mert a hagymaszelvényív érvényessége október hó 15-ikével lejár.

Szinház, Film, Müvészet

Nyilt levél Sergio Failonihoz

Az egyik baloldali napilap vasárnapi számában hosszabb cikket irt karmester úr „A zenei önellátás Olaszországban" címmel. Az Uj Magyarság hasábjain pártatlan őszinteséggel és lelkes elismeréssel méltattuk mindig kiváló karmesterművészetét, sőt olyankor is, amikor több oldalról támadták, különböző érdekek miatt, talán némi irányított elfogultságból is, operaházi működését, mi változatlan szilárdsággal lándzsát törtünk az Ön kimagasló karmesterpálcája érdekében és nem egyszer hangoztattuk, hogy az Operaházban Ön jelenleg a legkiválóbb karmester és bárcsak a magyarok közül is akadna izzó tehetség, aki az Ön nyomába lép. Szívesen olvastuk zenei megnyilatkozásait is, legutóbb pedig, magvas, érdekes gondolatokkal teli zenei füzetéről értékelő sorokat adtunk le rovatunkba, főleg azért is, mert nemcsak tollát, hanem nagyrabecsült vezénylő pálcáját is, megitélésünk szerint, a tiszta és szent művészet iránti hódolat vezette, tehát működésével, mint előadó és mint esztétikus, egyaránt, a közösséget szolgálta, a zenei ízlés fejlesztésére, a jóhiszemü és fogékony közönség irányitására törekedett. Mostani, „A zenei önellátás Olaszországban" cimü cikke azonban valósággal megdöbbentett, célzatos, valótlan, merőben elfogult, tartalmánál és beállításánál fogva.

A művész akkor igazán nagy és tiszteletreméltó, ha mint ember is, fejjel kimagaslik a kortársai közül. Célkitüzéseiben, felfogásában, igazságnak hitt meggyőződéseiben tévedhet ugyan minden művész, mert hiszen ember, de még ezekkel a tévedésekkel is nagynak érezhetjük, mint embert is, ha magatartása erkölcsileg makulátlan, ahhoz semmiféle kicsinyes egyéni érdek, hiúság, vagy vélt sérelem nem fér. Hazájának zenei életével foglalkozó, maró gúnnyal epébe mártott és valamilyen kárörvendő kéjelgéssel irt cikke azonban mélyen elszomoritott. *Hol van ennek a cikknek a hangjából, torzitóan hamis beállításából a nemes pártatlanság, a művészi alázat, az igazság lángoló szeretete és mindezeken felül a hazafiúi önérzet?* Megdöbbenve tapasztaltam, mennyire elvakithat egy művészt a személyes sérelem, a kicsinyes és elfogult látókör... Karmester ür vagy tizenöt év óta él körünkben, a magyaroknál és mint többször hangoztatta előttem, olyan jól érzi magát fővárosunkban, mint zenei életünknek egyik jelentős tényezője, mintha második hazájában élne. Éppen ezért inditttatva érzem magam, hogy mint magyar, tehát elfogulatlan idegen, válaszoljak és szerény erőmmel, de felháborodott igazságszeretettel téves megállapitásaival szemben kimutassam, hogy az 1920-tól napjainkig terjedő idő az olasz művészet számára nem jelenthetett temetőt, mint ahogy ön állitja és túlzás volt azt hangoztatnia, hogy ezalatt az idő alatt az olasz művészet, akárcsak Csipkerózsa, elaludt.

Váltig hangsúlyozza minden jóérzésü olvasóban megbotránkozást keltő cikkében, hogy mint zenész, szól a kérdéshez, tehát nem bolygat politikát, mégis, minden sorából kitör a mohó öröm, hogy hazájában rendszerváltozás következett be. Felszabadult örömében iródott ez a cikk, nem rejtve véka alá abbeli reményét, hogy — akár *a saját személyében* —, megérkezhet végre a várva-várt királyfi, aki az alvó Csipkerózsát felcsókolja álmából, miután kardjával szétvagdosta a bozontos, cserjés erdőt, amely a hercegkisasszony álma alatt benőtte a kastély környékét.

Mint művész, igaz, bizonyos jogos elfogultsággal nézheti a művészet sorsát és amikor lázadozik, ha egyes korszakban mostoha szerepet játszik a művészet, szenvedő elfogultságból elkerülheti talán a figyelmét, hogy a művészet háttérbeszorítása a korszakalkotó, új rendet teremtő időkben szinte szükségszerű. Cikkének alaphangját a művészetszeretetnek ez a féltékeny aggodalma színezi és teszi első pillanatban őszintévé és jogosulttá. Ez a szempont azonban rögvest elhomályosul, amikor nyilvánvalóvá válik, hogy egy félreállitott rendszer kigunyolása a cél, olyanformán, mint amikor a pöttöm kuvasz a halálrasebesült, tehetetlen oroszlán lábikrájába harap. Nem kell politikusnak lenni, hogy tisztán művészi szemszögből is megállapithassa az elfogulatlan kortárs, hogy egy hatalmas egyéniség, aki óriási léptekkel előzte meg a korát és tette évszázadokra járhatóvá nemzetének életútját, átalakító, megtermékenyitő és új rendet teremtő munkájában nem nézhette elsőrendü érdekének a művészet sérthetetlenségét. A történelemből tudjuk jól, hogy a kimagasló irányító egyéniségek munkája nyomán virit igazán a művészet is, mert ha azonnal nem is, de idővel, gyümölcsöt hozó áldásos tevékenységük: észrevétlenül elkészíti melegágyát a művészeteknek is! Az a körülmény, hogy egyké nagy művész tyukszemére lépett az új időerő vastalpa, egyénileg lehet kellemetlen, de semmiképpen sem sérti magát a művészetet. Egyébként is, sohase szabad a művészetet, mint az emberiség legfőbb életmegnyilvánulását mustrálni, mert a művészet mindenütt és mindenkor ajándék, váratlan jótétemény, *a rend és nyugalom öröm- és szépségvirágzása.* Hogy lehet oly igazságtalan Ön, hogy még mielőtt kivárta volna hazájában az új rend építőhatását, már most, a forrásban lévő alakulást illeti méltatlan kritikájával, mintha az iró kezéből, mialatt gyötrődik és gondosan törölve a hibákat, a kéziratán alkot, kiütné a tollat, vagy egy festőt nem hagyna békében az ecsetje mellett, vagy — hogy az Ön területén maradjunk — kiverné a karmester kezéből a vezénylőpálcát, még mielőtt elkezdte volna a műsorra tüzött mü bemutatását?!

Sajnálatos elvakultsággal irt cikke csak úgy hemzseg a honfitársait sértő megállapitásoktól. Nekem, az idegennek kell védelmére kelnem az ön által pellengérre állitott, úgynevezett zenei önellátóknak? Honnan vette az alapot sokaknak tán tetszetős ama megállapitásához, hogy a félreállitott rendszer vezetői spanyol csizmába szorították az olasz zeneművészeket és azt kivánták tőle, hogy a multtal szakitva, megteremtője legyen egy egyetemes érvényü új zeneművészetnek, hogy az alkotó művészek az előre kiszabott irányban komponáljanak, mintha csak egy vizműtelep megrendszabályozásáról lenne szó?! Szent meggyőződésem, hogy ha személy szerint egyik másik mellőzött, vagy megsértett művész, iró, vagy tudós átmenetileg zúgolódhatott, vagy értetlenül csóválhatta is alkotói egyoldalúságból a fejét, maga az olasz művészet, tudomány, irodalom csakis hálás lehet annak a rendszernek, amelyik évszázadokkal előre vetette meg az újjászületése alapját. Nem hiszem, hogy Toscanini, ha személy szerint oka is volt panaszra, becsmérelte volna — ilyen kicsinyes sértődöttséggel — hazájának egyik legékesebb történeti időszakát.

Hanvay Géza

ÓRIÁSI SIKER! 2-IK HÉTRE PROLONGÁLVA!
EJFÉLI GYORS BORDY BELLA SÁRDY JÁNOS
Kizárólag: PATRIA

*** Befejezték a pécsi szintársulat szervezését.** Székely György dr., a pécsi szinház igazgatója bejelentette a város szinügyi bizottságának, hogy társulatát végleges en megszervezte. Eszerint hetvenhét tagból álló prózai és operettegyüttest szerződtetett. A színház karmesterei Harrer Győző és Matolcsy Zoltán lesznek. Fábry Zoltán, a budapesti Nemzeti Szinház tagja mint szcenikus működik majd közre. Az első társulati ülés szeptember 1-én kezdődött meg Kaposváron, majd háromheti próba után ugyanitt kezdődik meg az előszezon. A prózai gárda a Csongor és Tündével, az operettegyüttes a Tábornoknéval mutatkozik be. Még a kaposvári vendégszereplés idején, október közepe táján a társulat egy része Pécsen is bemutatkozó előadást tart. A pécsi szezon azonban csak november első napjaiban kezdődik, mert ekkorra fejeződnek be a színház átalakitási munkálatai. Havonta egyszer operaelőadást is tartanak vitéz Bánky Róbert szegedi operaegyüttesének vendégszereplésével. A szinügyi bizottság az igazgató bejelentését tudomásul vette.

*** Egy „kritikáért" elitélték a Magyar Nemzet zenekritikusát.** A budapesti büntetőtörvényszék Kovács Miklós-tanácsa csütörtökön ítélkezett abban a sajtórágalmazási perben, amelyet Szentgyörgyi László hegedümüvész indított Gaál Endre dr. főiskolai tanár ellen, a Magyar Nemzetben irt kritikája miatt. A bíróság sajtó útján elkövetett kétrendbeli becsületsértés vétségében bünösnek mondta ki a kritikust és 150 pengő pénzbüntetésre itélte. Az itélet indokolása megállapitotta, hogy a vádlott túlment a zenei kritika határán és megszégyenitő kitételeket alkalmazott. A vádlott büntetlen előéletére való tekintettel a törvényszék kimondotta az azonnali rehabilitációt.

*** Pályázat a sajátos szépségeszmény megállapitására.** A kultuszminiszter pályázatot hirdetett olyan értekezés megirására, amely azzal a kérdéssel foglalkozik, miképpen nyilvánul meg a képzőmüvészetben sajátos magyar szépségeszmény és hogy miképpen lehetne tudatosabbá tenni ennek kifejezési módját. A 40 gépelt oldalnál nem terjedelmesebb pályamüvek közül a három legjobb pályamunkát 800, 500, illetőleg 300 pengővel díjazzák. A pályázat november 15-én jár le, s a pályázatokat a szerző nevét tartalmazó jeligés levél kiséretében az országos irodalmi és művészeti tanácsnál kell benyujtani: Budapest VI. Andrássy-út 69.

Hivatalos közlés a sopronbánfalvi középkori falfestményekről

A napilapok legutóbb megemlékeztek a Sopron melletti Bánfalva árpádkori templomának restaurálási munkálatairól. Erre vonatkozóan most a vallás- és közoktatásügyi minisztérium sajtó- és tájékoztató szolgálata a következőket közli:

A sopronbánfalvai templom késő romárkori épitmény s gótikus szentélye későbbi toldás. A templomocska külső vakolatának eltávolitásakor az épitőköveken falfestménytöredékek kerültek elő. A müemlékek országos bizottsága megvizsgáltatta a templomot s a vakolat alatt középkori falfestmények nyomaira találtak. A vakolat eltávolitására és a középkori freskók restaurálására, konzerválására csak később kerül sor, de a már előkerült falfestményrészletekből is megállapitható, hogy a sopronbánfalvai templom falát a középkorból származó értékes falfestmények diszitik. A már eddig felszinre hozott részletből arra lehet következtetni, hogy az egyik festmény a Három királyok felvonulását ábrázolja, sőt bizonyitottnak lehet venni, hogy a templom falképei Aquila Jánostól származnak, attól a nem hétköznapi tehetségü középkori festőművésztől, aki több magyarországi templomot is diszitett, igy a mártonhelyit és a velemérit is. A vakolat alatt reneszánszizü ornamentális festés nyomai is fellelhetők és ékitményes festés borította a csücsives menynyezet bordáit is. A sopronbánfalvai templom festményeit a müemlékek országos bizottsága szakszerüen kibontatja és konzerválja, s munkája nyomán hazánk újabb becses középkori művészeti emlékkel lesz gazdagabb.

Beszélgetés az uj filmbonvivánnal

A közelmultban mutatták be a megujuló magyar filmgyártás egyik szépen sikerült alkotását, a „Kölcsönadott élet" cimü filmet, amelyet Vaszary János irt és Bánky Viktor rendezett. A filmben, amelyről már részletesen beszámoltunk, Muráti Lili oldalán uj színész mutatkozott be a férfifőszerepben. A fiatal zászlóst, akivel a csünya varrólcány levelez, Bánky Viktor felfedezettje, Borsovai-Lengyel László játszotta. Vele uj férfialak tünt fel a film vásznán. Nem az az ügynevezett szépfiú, hanem markáns arca van, férfiasak a vonásai és valami különösen fojtott, drámai a temperamentuma. Nem játszotta tul a szerepét, mértéktartással és kissé talán más szinnel mutatta be a férfihőst, mint ahogy elképzeltük. A fiataloknál alig tapasztalható fegyelmezettsége biztató jel arra, hogy idővel kitünő filmszinész válhatik belőle.

Borsovai-Lengyel László kérdésünkre a következőket mondta:

— Református papi családból származom, jelenleg huszonhétéves vagyok. Két évig jártam az egyesületi szinészképző iskolába, utána megkaptam a kultuszminisztérium ösztöndiját a bécsi Schauspielerakademiera, azonban, sajnos, nem tudtam kiutazni. Két évvel ezelőtt Krémer Ferenc délvidéki társulatához szerződtem s ott szinte minden este szinpadon voltam; egy évvel ezelőtt Erdélyi Mihály szerződtetett az Erzsébetvárosi Szinház tagjai közé. Ott látott meg Bánky Viktor filmrendező ür és felajánlotta a „Kölcsönkért élet" férfifőszerepét. Természetesen nagyon örültem és minden erőmmel készültem erre a szép feladatra.

— Ezek után mit szeretne játszani?

— Nem szép fiúkat, inkább embereket. Van egy nagyon kedves tervem. Édesapámnak, aki tollforgató ember volt, van egy szindarabja, amelynek hőse a református pap. Ezt a szerepet szeretném egyszer filmen eljátszani. Charles Boyer a férfiúdalom, ilyen típusú embereket szeretnék filmrevinni. Szinpadon egyszer — ez az egyik legédelgetettebb vágyam — Peer Gynt-öt akarom életrekelteni. Természetesen, erre még nagyon sokára kerülhet sor. A közeljövőben, ha sikerül, talán eljátszom filmen Puskás Tivadart, a telefonhirmondó feltalálóját. Egyébként nem vagyok könyöklő természetü és úgy akarok viselkedni a filmvilágban ezután is, hogy mindig úriembernek tartsanak.

Borsovai-Lengyel László szavaihoz még azt kivánjuk hozzátenni, hogy Bánky Viktor eddig sem csalódott felfedezettjeiben.

*** A Vigszinház bérlői a Pesti Szinházban.** A Vigszinház szeptember 4-én a „Fekete Péter" előadásával nyitja kapuját s az igazgatóság úgy határozott, hogy az első vígszinházi ujdonságot nem várja be, hanem a Pesti Szinházba hivja meg a bérlőit. Ezek szerint a Vígszinház első bérleti előadása a „Warenné mestersége" lesz, amely szeptember 11-én a Pesti Szinházban kerül bemutatásra.

*** Társulati ülés az Erdélyi-szinházakban.** Erdélyi Mihály három szinházának tagjai az Erzsébetvárosi Szinházban társulati ülésre gyültek egybe s ezután megkezdték az uj évad előkészitő munkálatait. Az igazgató közölte a tagokkal, hogy az Erzsébetvárosi, Józsefvárosi és Kisfaludy Szinházak szeptember 11-én nyitják meg kapuikat. Az Erzsébetvárosi Szinházban uj szereposztásban a „Két Kapitány", a Józsefvárosi Szinházban a „Legszebb éjszaka", a Kisfaludy Szinházban pedig „A bolond Ásvayné" előadásával kezdik a szezont.

Éremcsó"

29. 189 cm, bányász. 1979., 180., 1982., 1983., 1984. évi magyar bajnok. EB ezüstérmes 1979-ben. 274 mérkőzés, 151 győzelem, 3 döntetlen, 20 vereség.

A folytatás a televízióközvetítések és a Budapest Sportcsarnokban szerezhető személyes élmények szerint közismert. A magyarok vitézül verekedtek. Kevesen hitték, hogy közülük heten szereznek érmet. A sportesemények rendszeres látogatói sem álmodtak ilyen dicséretre méltó, lázba-, tűzbehozó teljesítményekről, mert ha gondoltak volna erre, akkor kialakulhatott volna a jegyek „fekete piaca". Erről azonban szó sem volt. Vasárnap egy órával a döntő előtt is lehetett jegyet vásárolni a pénztárnál, míg a korábbi napokon a legtöbbször kongott az ürességtől a nézőtér. Mi tartotta vissza a sport iránt érdeklődöket? Bajos lenne ezt megállapítani. Nem voltak pedig méregdrágák a jegyek. Elképzelhető az is, hogy mostanában a versenyek és a mérkőzések olyan áradata zúdul az emberekre, hogy képtelenek még akár a leglényegesebbeket is figyelemmel kísérni, átélni, feldolgozni, megbeszélni. Zakatol, dübörög, vágtat a sport nemzetközi gépezete. Mi a haszon, mi a kár, mi a ráfizetés, ezt már nem is könnyű kibogozni a gyakran láthatatlan irányból jövő szálak gubancából? Nem kétséges az sem, hogy manapság a nagy események tervezett bevételében fontosabb szerepet kap a hirdetés, a reklám, a televíziójogdíj és más egyéb bevétel a nézők jegyéért várható összegeknél.

Nem lehetetlen az sem, hogy éppen ezért a szervezők-rendezők idejét-energiáját jobban leköti: mennyi hirdetés lesz a csarnokban, azt hol helyezik el és mit adnak a sportszergyárak, hogy előzetesen alaposan átgondolt népszerűsítéssel, számtalan ötlettel a nézőket akár egyenként is becsalogassák a csarnokba. Könnyű ezt mondani vagy ajánlani a mai rohanó világban, amikor az ókori mondavilág kétarcú istene, Janus, egyáltalán nem is lenne csoda, mert napjainkban sokan nemcsak két irányba, hanem legalább hétfelé néznek egyszerre: honnan gurul a pénz. Mindenkinek, aki egy kicsit is használható vagy legalábbis el tudja hitetni ezt, számtalan elfoglatság aprózza el idejét, figyelmét.

Már nem pergethetjük vissza a budapesti ökölvívó Európa-bajnokság eseményeit. Mindenesetre tény, hogy Somodi, Bacskai, Füzesy, Alvics és a többi érmes még több nézőt, érdeklődést érdemelt volna. Igaz viszont az, hogy a jelen volt nézők általában sportszerűen viselkedtek, lelkesen biztatták Papp László és Csötönyi Sándor tanítványait. Egyre ritkább ez mostanában.

A hét érem nagy lehetőséghez juttatja a hazai ökölvívósportot. Akik a dobogóra állhattak, a következő időkben a jelenleginél még népszerűbbekké válhatnak és pályafutásuk kedvcsináló lehet. Az utóbbi időkben számtalan heves vita alakult ki:

— Káros tevékenység-e az ökövívás?

Sokan feltették a kérdést, miközben a világban és nem ritkán itthon, nálunk is, emberek egymásnak esnek, ütik-verik egymást. Ha tetszik, ha nem, sokszor az erő, az erőszak, az ököl dönti el a kérdéseket. Szabályok nélküli verekedésekben, összecsapásokban. De, miért óhajtjuk éppen azoknak az ökölléssel vívott küzdelmeknek a létjogosultságát kétségbe vonni, ahol legalább bíró, pontozói had, szorító, kesztyű és főleg szabály létezik.

Még akkor is, ha ezt nem is mindig tisztelik.

MOLNÁR KÁROLY

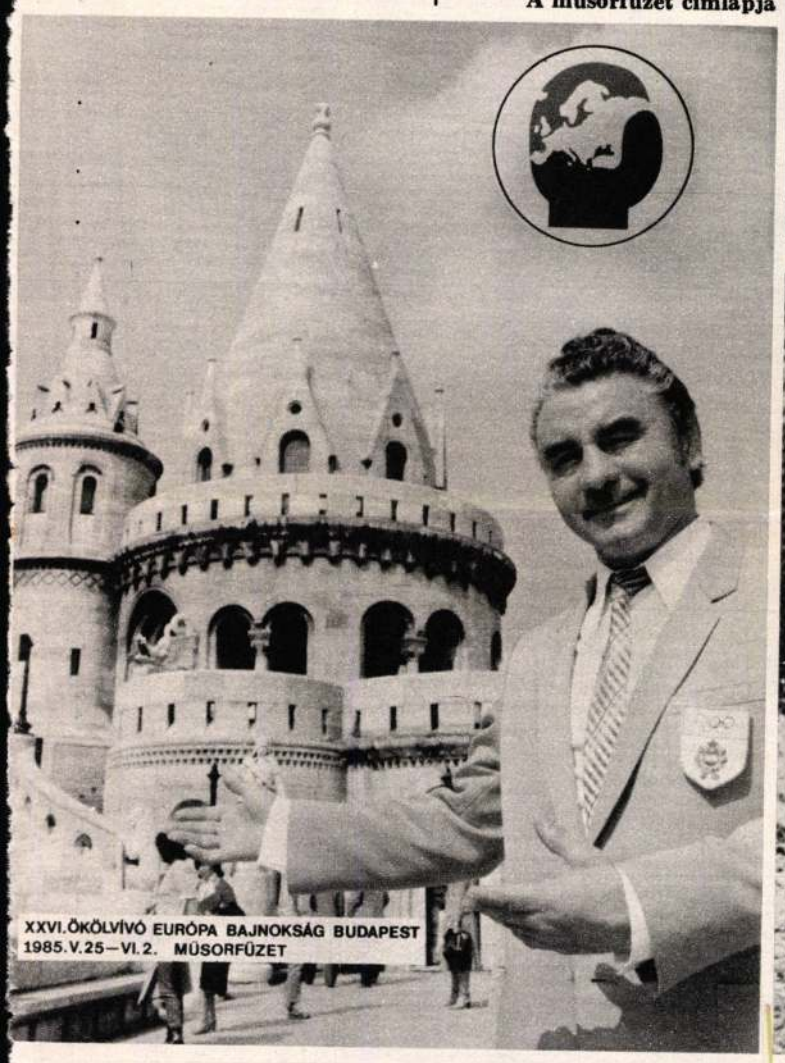

Hívogató. A műsorfüzet címlapja

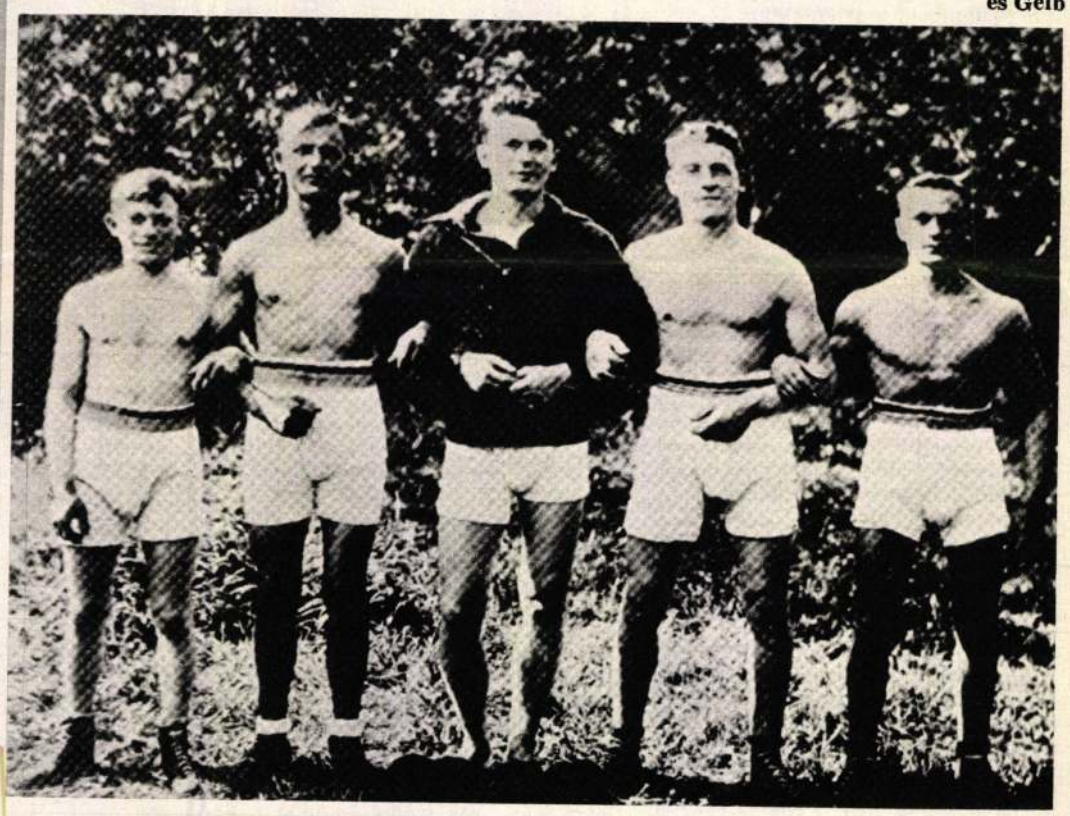

Az első Európa-bajnokság magyar versenyzői: Adler, Vörös, Bokodi, Lőrvig és Gelb



Maske (NDK) lett a bajnok, Füzesy (magyar) második

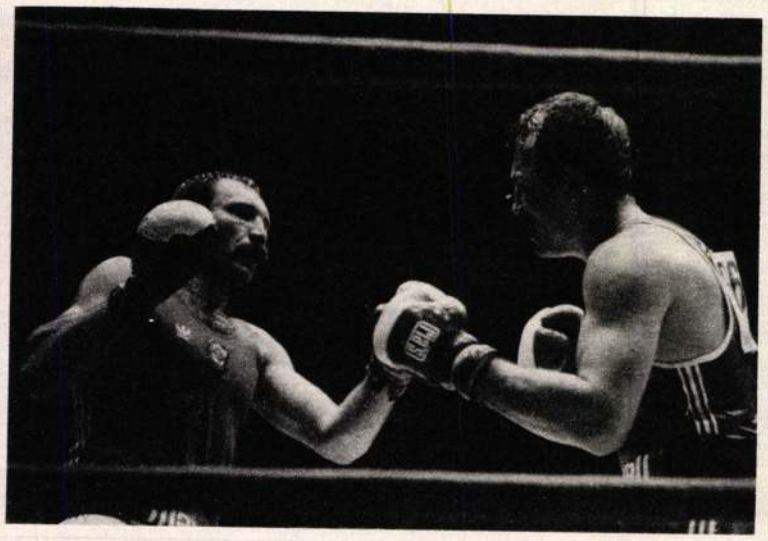

Jagubkin (szovjet) nyert Alvics (magyar) ellen



Somodi (magyar) győz Jakovljev (szovjet) ellen

Johannes Aquila a XIV. század végének érdekes művészfigurái közé tartozik. Nem volt nagy újító, királyi udvarok büszkesége, erőteljességükkel vagy éppen finomságukkal felejthetetlen figurák megfestője, inkább csak egyszerű, megbízható mesterember. De egy olyan vidéken képviselte a művészetet, amelyik távol esett az irányadó központoktól, forgalmas városoktól, kulturális gócpontnak tekinthető apátságoktól. A falfestmények által nyújtott emelkedett hangulatot pedig ezen a környéken is igényelték, és ez adott munkát a mesternek és műhelyének.

Johannes festő Stájerország délnyugati csücskében, éppen az egykori magyar határon fekvő Radkersburg polgára volt. Művei szintén ezen a vidéken, a mester lakóhelyétől egy-két napi gyalogjárásra találhatók: Magyarországon Veleméren, Jugoszláviában Mártonhelyen (Martjanci) és Bántornyán (Turnišče), Ausztriában Radkersburgban és Fürstenfelden. A jelenlegi országhatárok három ország között osztják meg a stilárisan annyira egységes oeuvre-t, jól illusztrálva a középkori művészet egyetemességét, nemzeti egységekre nehezen széttagolható voltát. Ugyanolyan vagy legalábbis egymáshoz nagyon hasonló képek előtt jól tudott imádkozni a német, magyar vagy szlovén nyelvű település lakója.

Ezek közül most a két muraközi falucskát, Bántornyát és Mártonhelyt vesszük szemügyre. Közülük napjainkban Mártonhely a jelentékenyebb, népesebb, a középkorban azonban fordított volt a helyzet. Bántornya nevének első fele arra utal, hogy a környék nagyhatalmú familiájának, az alsólendvai Bánfyaknak volt egyik erőssége. A helységnév második fele (és a szlovén név, ami nagyjából „Toronyhely"-nek fordítható) azt is megmondja, hogy ez az erősség még nem vár, csupán az akkoriban széltében elterjedt lakótornyok egyike volt. A torony védelmében már korán templomos hely alakulhatott ki, de a románkori, esetleg koragótikus épület a hívek számának növekedésével már nem volt elégséges. A XIV. század második felében emelték a mai templomot, a szentélyhez felhasználták a románkori előzményt. Az ablak fölötti, félkupolaszerű forma még az átépítés előtt kapta festett díszét, ezt azonban súlyosan megrongálták, amikor a nagyméretű gótikus ablakot a szentély végének a falába belevágták. A megrongált falképet utóbb kiegészítették alaposabb odafigyeléssel jól látható a felső és az alsó angyalok közötti különbség: a felsők elegánsabb, kecsesebb koragótikus formái, és az elpusztult alsók helyett újrafestett figurák vaskosabb, plasztikusabb megjelenítése. A szentélyt nagyméretű apostolok állják körül, a boltozaton részben az evangelisták szimbólumai láthatók, részben a különböző zeneszerszámokon játszó angyalok, akik a szférák zenéjét, a mennyország gyönyörűségét idézik a templom látogatójának emlékezetébe.

A falu kicsinységéhez képest feltűnően nagy méretű hajó déli falán egymás fölött négy sávban tárulnak elénk a különböző látnivalók, ebből képünkön inkább a felső három látszik. Az alsón Szt. Anna tartja az ölében leányát, Szűz Máriát és unokáját, a kis Jézust, mellettük nehezen kivehető Mária-jelenetek. A középsőn felül-alul hegyes dicsfényben az utolsó ítélet bírója, Krisztus jelenik meg, mellette az apostolok, a feltámadók, a harsonás angyalok és a grandiózus esemény egyéb résztvevői. A legfelső sávban Szt. László legendájának felnagyított miniatúrákra emlékeztető jelenetei sorakoznak, pont Krisztus fölött a magyar hadsereg üldözi a kunokat, a következőben a kun pihenése az elrabolt lány ölébe hajtott fejjel, majd a keresztény és pogány hadak összecsapása.

A mártonhelyi templom nem ilyen nagy, a festmények is csak a szentélyben maradtak ránk, alul a névadó szent, Márton életéből való jelenetek, fent – képeinken csak ez látható – ismét egy apostol-sorozat. Kárpótol azonban a figurák kevésbé rongált állapota, több az épségben megmaradt részlet, jobban érzékelhetjük a színek eredeti szépségét. A figurák karcsúak, hajlékonyak, de már a közelgő reneszánsz jegyében súlyosnak is akarnak látszani: a rendelkezésére álló formákon belül minél inkább vaskosra formálta őket mesterük, és a lábuk alatti párkányt bravúros perspektivával festette meg, a hajóban álló hívő néző pontjából szemcsalóan plasztikusnak sikerült. Az apostoloktól balra aprócska figura térdel. A felirat szerint Erazmus plébános ő, aki nyilván azzal érdemelte ki alakjának odafestését, hogy magára vállalta a templom díszítésének költségét. A festő alaposan megdolgozott a pénzéért: a sekrestyeajtó felső záródására festett díszek vagy az ablakok bélletében ragyogó csillagok mind azt mutatják, hogy ő valóban az egész templomot ki akarta szépíteni, nem csomagolta össze holmiját a főalakok megfestése után.

Aquila különös nevezetessége, hogy környékünkön – és ez egész Közép-Európát jelenti – egyetlenként már a XIV. században gondosan szignálta műveit. A jellegzetesen középkori ízű „Orate pro me Johannes Aquila pictore" (imádkozzatok értem, Johannes Aquiláért, a festőért) felirat ismételten előfordul az általa kifestett templomok falain, így nevét már évszázadnál hosszabb ideje számon tartja a művészettörténet. Ez tulajdonképpen ugyancsak meglepő, mert az általa festett sorozatok egyes figurái annyira különbözők, a testarányok, az ecsetjáratás, a kompozíciós megoldások annyira eltérnek egymástól, hogy nyilvánvaló, itt nem annyira egy művész, mint inkább egy több munkatársból álló műhely dolgozott. Az utóbb arra járó hívők imáját kérő, de ugyanakkor a saját nevét is rögzítő, fontosságérzését tükröző öntudat nyilván a közeli Itália hatása, ahol a XIV. század, a Duccióval, Giottóval induló trecento már a reneszánsz előkészítője. Az a tény azonban, hogy saját nevét minden további nélkül használta a műhely helyett, azt mutatja, hogy mégis sok szállal kötődött a középkorhoz: annyira mégsem volt fontos saját hallhatatlan művészegyénisége, hogy stílusának elviselhetetlen felvizezését érezze abban, ha műhelytársainak a munkáit a magáénak deklarálja. Nem, ő egészen másként gondolkozott, jó gazda módjára felelősséget vállalt értük.

VÉGH JÁNOS

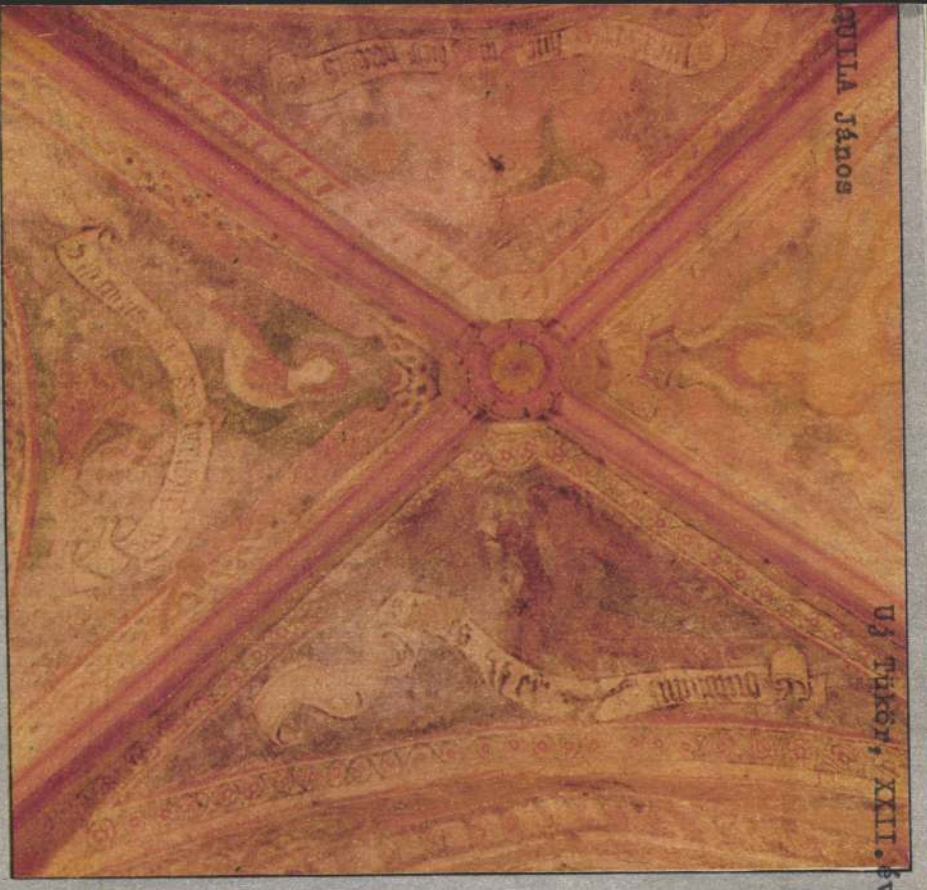





Johannes



Aquila muraközi falképei

SAKK • REJTVÉNY

TARRASCH VÉDELEM

Praeceptor Germaniae — Németország tanítómestere, ez volt Dr. Siegbert Tarrasch (1862—1934) mellékneve. Tulajdonképpen nem is csak Németország, hanem az egész világ tanítómestere volt. Mint versenyző is nagy eredményeket ért el, ezek alapján került sor — számára már meglehetősen későn, 1908-ban — Lasker elleni világbajnoki páros mérkőzésére. Ennek elvesztése után eredményei szerényebbek lettek, de továbbra is terjesztette a sakk-kultúrát könyveiben — melyek közül a *300 sakkjátszma* és *A modern játszma* voltak a leghíresebbek —, valamint cikkeiben és elemzéseiben. Azokat az elméleti ismereteket, amelyek előtte néhány mester tulajdonai voltak, ő tette az egész sakkvilág közkincsévé. Világos, logikus stílusa mindenkire hatott, még akkor is, ha olykor túlzásokba tévedt.

Nevét a megnyitáselméletben is megörökítette. Jelenleg úgy látszik, hogy elsősorban a francia védelem Tarrasch-változatával (1. e4 e6 2. d4 d5 3. Hd2), amely elkerüli az élesebb Nimzovics változatot (3. Hc3, Fb4) és világosnak tartós nyomást biztosít. Kedvenc szellemi gyermeke, a vezércsel Tarrasch-védelme (1. d4 d5 2. c4 e6 3. Hc3 c5) az idők folyamán is-

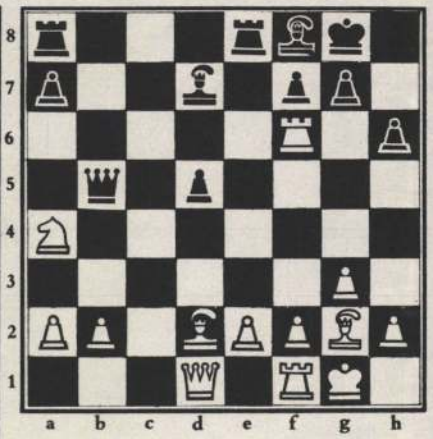

mételten feltámadt. Így az 1969. évi Petroszjan—Szpasszkij világbajnoki páros mérkőzésen a későbbi győztes Szpasszkij ezzel semlegesítette Petroszjan kezdeményezését világossal. Nagy sikerrel alkalmazta a Tarrasch-védelmet Kaszparov is. Újabban azonban úgy tűnik, hogy a mérleg nyelve ismét világos javára billen. Hiába ad sötétnek — egy elszigetelt gyalog árán — a változat jó tisztjátékot, a még Schlechter által bevezetett rendszerben (g3, Fg2) az állás tartós stratégiai adottságai érvényesülnek sötét taktikai lehetőségeivel szemben. És még az időnkint feltűnő újítások is mind világos játékát javítják, mint az alábbi játszma is mutatja.

Vezércsel
Sosonko—Salazar
Lugano, 1985.

1. d4 d5 2. Hf3 c5 3. c4 e6 4. cxd5 exd5 5. g3 Hf6 6. Fg2 Fe7 7. 0—0 0—0 8. Hc3 Hc6 (Lépéscserével a Tarrasch-védelem egyik főváltozata jött létre. Itt lehetséges 9. dxc5 Fxc5, vagy az élesebb 9. —, d4!?) *9. Fg5* (Ma ez a divat) *9. —, cxd4 10. Hxd4 Be8* (A Karpov—Kaszparov mérkőzés 7. és 9. játszmájában 10. —, h6 11. Fe3 Be8 12. Vb3! után Karpov előnybe került és később nyert) *11. Bc1 h6 12. Fe3 Ff8?* (Eddig játszhatónak tartották, de jobbnak látszik 12. —, Fg4. Mindkét lépés célja nyomás az e2 pontra) *13. Hxc6 bxc6 14. Ha4 Va5* (Megszünt a d5 izolált gyalog, de gyenge a d4 és c5 mező. 14. —, Fd7-re 15. Fc5 előnyösnek bizonyult egy Ljubojevics—Gligorics, Bugojno, 1978 játszmában) *15. Bxc6!* (Ez az újítás! Eddig azt hitték, hogy a lépés nem megy sötét kézenfekvő válasza miatt. Egy Timman—Gligorics, 23. olimpia, Buenos Aires, 1978 játszmában 15. b3 Vb5 után sötét kiegyenlített) *15. —, Fd7 16. Fd2 Vb5 17. Bxf6!!* (Ez a meglepő fordulat. Ha 17. —, gxf6, akkor 18. Hc3 Vxb2 19. Hxd5 Fg7 20. Fc3 után, sötét királyállása romhalmaz, minőségelőnyét is a8-on előbb-utóbb vissza kell adnia. L. az ábrát!) *17. —, Vxa4 18. Vxa4 Fxa4 19. Bf4! Fc6* (Nem megy 19. —, Bxe2 20. Fxd5! miatt) *20. Fe3 Fd6 21. Bg4 h5 22. Bh4 g6* (Világos a kombináció útján jobb állás mellett gyalogelőnyre tett szert. Sötét középgyalogja továbbra is gyenge) *23. Bc1 Bac8 24. b3 a5 25. Bd4 Fa8 26. B4d1! Bxc1 27. Bxc1 Kh7* (Nem ment az egyszerűsítés 27. —, d4 28. Fxd4 Fxg2 29. Kxg2 Bxe2-vel, mert 30. Bc8† Kh7 31. Bh8† és matt, vagy 30. —, Ff8 31. Fc5 tisztvesztés *(28. Bc2! Fe5* (Kissé jobb volt 28. —, Fb4) *29. Fb6 a4 30. bxa4 Fb7 31. a5 Be7 32. e3 Be6 33. h4 f6 34. Bc5 Fd6 35. Bb5 Fa6 36. Bxd5 Fc4 37. Bd4 Fxa2 38. a6* sötét feladta, a gyalog feltartóztathatatlan.

FLÓRIÁN TIBOR

MEGFEJTÉS — NYERTESEK

A 21. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése: Zrínyi kirohanása — Csónakázó szerelmesek — Fürdés után — Alkonyati táj — Téglaégetők — Szeptember végén — Nyújtózkodó nő.

50 forintos könyvutalványt nyertek: Hucskó A.-né 1144, Menyhért P. 1221, Beke I.-né 1114, Hiesz A.-né 1124, Vendég J. 1054, Békési L. 1054, Horváth A.-né 1171, Szabó T. 1185, Erdélyi S.-né 1144, Hochrein A. 1204 Budapest; Rozgonyi J. Kecskemét; Kerek J. Tófalu; Tihanyi L.-né Pécs; Zöldi A.-né Szentes; Zádeczky I.-né Sátoraljaújhely; Horváth M. Kőszeg; özv. Szabó D.-né Szombathely; Füleki L. Miskolc; Muhoray L. Jászalsószentgyörgy; Kisházy J.-né Tiszafüred.

A nyereményeket postán küldjük el.

DÉSI HUBER ISTVÁN

Rejtvényünk öt fősorában és a számokkal jelölt négyzetek betűinek összeolvasásával Dési Huber István hat festményének címét kapjuk. Megfejtésül ezek küldendők be levelezőlapon szerkesztőségünk címére, 1982. Budapest 8. Pf. 6. „Rejtvény". Határidő: június 13.

Valló Emil

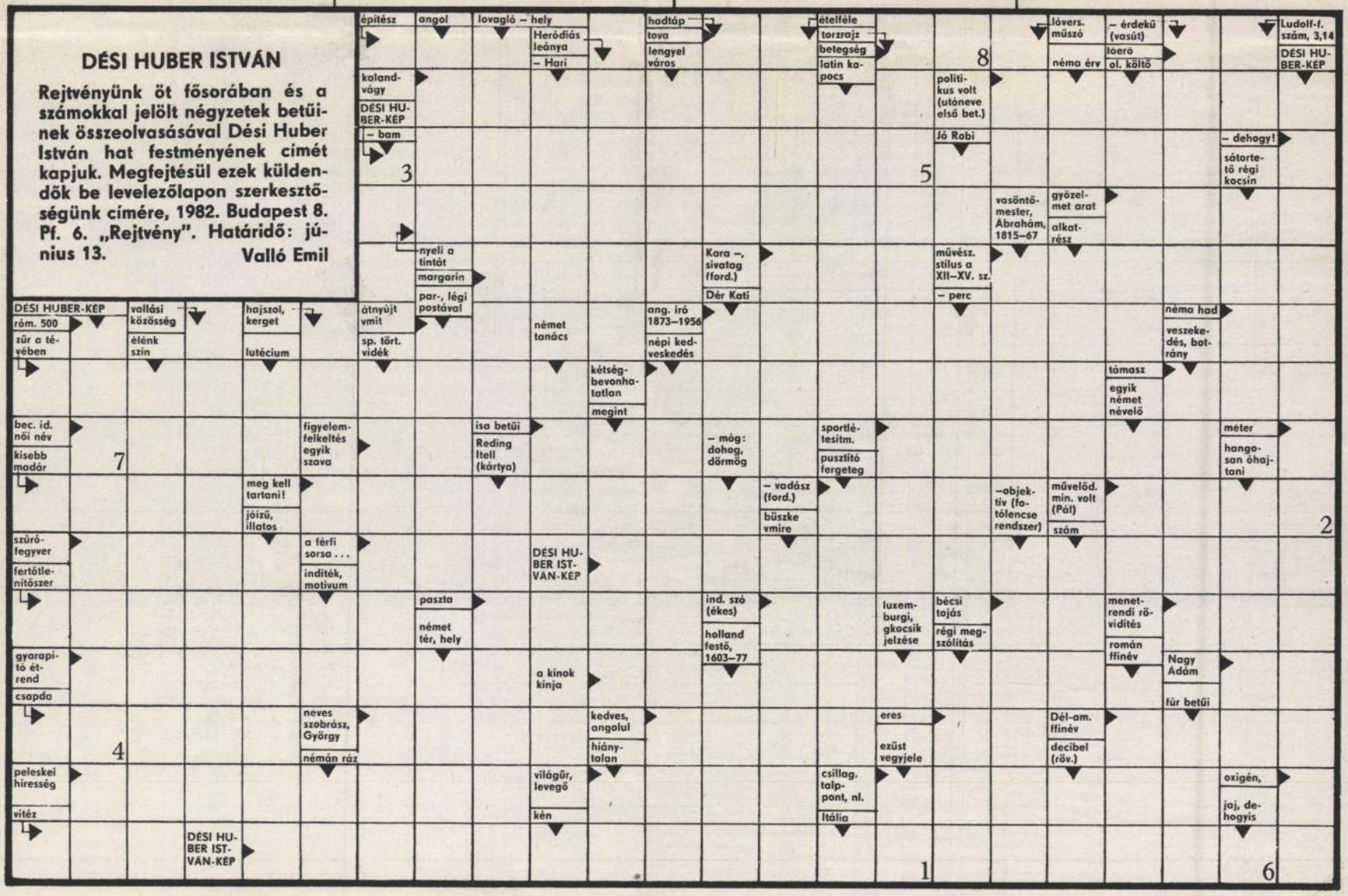

1976. III. 25. TV. 21.25 művészeti magazin

- Gondolom, az a kisfilm, amit készitettünk és be tudunk mutatni egy kicsit bővíti is a mondanivalónkat.

Aquila János

Induljunk el akár Esztrgomból. III. Béla palotája ekkor már az érseké, s a magyarországi egyház feje az egykori királyi kápolnát kora leghaladóbb művézi stilusában diszitette.
Valószinüleg egy sziénai festő dolgozott itt 1350 táján, freskókkal boritva el a falakat, melyből csak töredékek, illetve a helyszinen apostol-mellképek maradtak ránk.
A dicsfénnyel övezett apostolfejek vonásai, rendkivül finoman formált hajuk és kezük - magas művészi gyakorlatról, kulturáról tanuskodik. Aligha volna lehetett csak Esztergomban, meg kellett lenni a központban, Budán is.

Negyedszázad mulva, 1378-ban egy kis eldugott nyugat-dunántuli faluban Veleméren dolgozik Aquila János. Két templomban Bántorján és Mártonhelyen is dolgozott, mindenütt feliratokkal örökitette meg müvét.
Szinte reneszasz öntudatra vall, hogy szent történetek jelenetei közé azokon a helyeken, ahol dolgozott, ott festette magát is.
Szent László alakját látva óhatatlanul emlékezetünkbe ötlenek a budai szobrok lovagjai, a jellemző és divatos övet is megtaláljuk rajta

Aquila János

A hóromkirályok

(Falfestmény a veleméri templomban)

| corv. 731

Entz Géza: A gótika mův. 133. kép.

1

Aquila János

Működésének mintegy 15 éves szakaszából

3 tpl-ban maradtak emlékek legkorábbiak a veleméri falfestmények, majd 1383-ban Bántornyán (Turnišče, Jugoszlávia) és 1392-ben Máštonhelyen (Martjanci, Jugoszlávia) működött

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Bp. Akad. Kiadó 1972

271. old

Aquila János

az anyfriai Radkersburgból vásmasil, okleveles forrás Aquiláról nem vol, így annyit tudunk csak róla, amennyit ő azul el magáról freskóival, önarcképével és a festményeihez fűzött néhány soros vövegével.

→ velemeri tpl.

Radocsay Dénes:Falképek a középkori Magyarországon
Corvina Bp.1977. 25.old.

21.old

Aquila János, Festő

A vasi műhely él és növekszik, jók az adottságai. Kimagasló hagyományal rendelkezik – itt született Derkovits. – Ez a környezet művelődéstörténeti rétegekben is dús, melyet egyiptomi emlékek, római utak, a magyar középkor Aquila Jánoshoz, Csempeszkopácshoz kapcsolt értékei is jelölnek.

Losonci Miklós: A vasi műhely.

Vasi Szemle, 1976. 4. 546. old.

Aquila János

1383-ban festette a bántornyai freskókat.
A szentély boltozatán közli ezt két felirat.
1343 v. 1393 olvasható a szentély északi falán az apostolok alatt és 1369 a diadalív hajó felöli oldalán,
a Szt. Péter vértanúsága mellett.

Radocsay Dénes:Falképek a középkori Magyarországon
Corvina Bp.1977. 25.old.

21-22.old.

Aquila János

A yentely déli falán olvasható felirat tanusága yerint ő festette 1392-ben a mástonhelyi zimai katolikus tpl. képeit, s a templomot is ő építette.

Radocsay Dénes:Falképek a középkori Magyarországon
Corvina Bp.1977. 25.old.

152.old

Aquila János

A Mettercia hátterében volt felírat és a Királyok vonulása alatti évszámkivonás tanusítja, hogy a freskókat 1378-ban a szentély déli falán látható Aquila János festette a velemezi zémai katolikus tpl.-ban

Radocsay Dénes:Falképek a középkori Magyarországon
Corvina Bp.1977. 25.old.

172.old.

Aquila János

az amstriai Radkersburg-ban született, és ő volt a mástonhelyi tyrl. építője is. Polgári vállalkozó, megbecsült és munkával jól ellátott műhely vezetője.

Magyar Műemlékvédelem 1969-70
Bp. Akad. Kiadó 1972.

272. old

Aquila János festi

1377-ben v. 1378-ban festette

a velencei tpl. freskót

Magyar Művelődéstörténet 1969-70

Gy. Akad. Kiadó 1972

269. old.

Aqulia János
XIV. sz. falfestő
1021

1984.XI.16. Televízió 2. - 21,oo/Csótiné

TV Híradó 2.

Magyar, szlovén és osztrák művészettörténészek részvételével elsőízben rendeztek ma tudományos ülést a Vas megyei Velemben Aqulia Jánosról; a XIV.sz. falfestő mester munkássága az utóbbi időben méltatlanul veszett a feledés homályába. Élete úgyszólván ismeretlen. Annyi bizonyos, hogy Stájerországban született és Ausztriában, Szlovéniában, valamint Magyarországon fejtette ki tevékenységét. Hazánkban ő az egyetlen névről ismert középkori falfestő mester. Kezenyomát a velemi műemlék templom 1378-ban keletkezett freskói őrzik. Olaszos iskolázottsága szerencsésen ötvöződik a jellegzetes magyar vonásokkal. Pl. a legendabéli Csodaszarvas csak töredékként megmaradt megjelenítésével. E kép pe-

dig az istentagadás helyett az inkább önkéntes tüzhalált választó Szent Apollónia legelső ismert hazai ábrázolása.

Mégegy érdekesség. Akkoriban ritka szokásként egyhelyütt Aquila János saját arcképét is megörökítette.

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-

Aradi Nóra

Művénettörténék

A „nellemi" ziállítása
A nellem a művénetben – Absztrakt művészet
1890 – 1985

Művészet
89/5

Avadi Rudolf

Iparművész

Ziállítása a Bp.-i Iparművészeti Boltban

Élet és Irodalom
1982.04.22.



1. Budapest, Aquincum, római rommező

1021

AZ ORSZÁGOS MŰEMLÉKI FELÜGYELŐSÉG 1966—67. ÉVI TEVÉKENYSÉGE

A címben említett két esztendő egyben a III. ötéves terv első két éve is, s mivel a legutóbbi beszámolónkban[1] ismertettük tervünk főbb célkitűzéseit, nem árt röviden beszámolni arról, miként kezdtük meg új koncepciónk megvalósítását. A III. ötéves terv lényegében öt kiemelt terület koncentrált helyreállítását tűzte ki célul, vagyis a budai Várnegyed, Sopron, Eger belvárosának, a Balaton és a Duna-kanyar régió műemléki helyreállítását kívánta az erők összefogásával meggyorsítani. A Várnegyed helyreállításáról — mivel a Budapesti Műemléki Felügyelőség feladata — most csak annyit, hogy a lakóépületek és a középületek helyreállítása tervszerűen halad, míg a foghíjak beépítése nagyobb ütemben folytatódik s 1970 végén túl, előreláthatólag csak a volt jezsuita kolostorból alakítandó „Mathias Rex" szálloda befejezése marad. Sopron belvárosának helyreállítása — hála az Országos Tervhivatal anyagi támogatásának — nagyobb lendületet kapott s ebben nagy része van az OMF kivitelező apparátusának is, hiszen évente 10—12 millió forint értékű lakóház helyreállítást végzünk itt. Eger belvárosának helyreállítása is a megyei tanács VB segítségével eredményesen halad. Meg lehetünk elégedve a két régió helyreállításával is, bár a Balaton mentén az egyéb beruházók tulajdonában levő épületek helyreállítása nem halad a kívánt ütemben, míg a Duna-kanyarban a legnagyobb munkáink, Visegrád, Esztergom helyreállítása vontatott, sőt egyik legfontosabb feladat, az esztergomi Bazilika helyreállítása — fedezet hiányában — meg sem kezdődött még.

Az elmúlt évben újabb kiemelt területtel bővült feladatkörünk, mert a nyugatdunántúli üdülőterület fejlesztéséről szóló kormányhatározat Sopron mellett feladatunkká tette Kőszeg, Szombathely, Fertőd, Nagycenk, Sopronhorpács, Bükk műemlékeinek helyreállítását is. A kormányhatározatot — bár újabb feladatokat ró ránk — azért is nagy örömmel fogadtuk, mert hazánk műemlékekben egyik leggazdagabb területének komplex fejlesztését irányozza elő.

1/1 1. 202



2 Csenger, ref. templom



3. Nógrádsáp, r. k. templom



4. Nógrádsáp, rk. templom

Távlati terveink, de éves munkánkat is nagymértékben segíti, hogy 1967 legelején megjelent az 1. sz. ÉM miniszteri rendelet, mely a műemlékvédelem kódexének tekinthető s rendezi mindazokat a kérdéseket, melyeket az Építésügyi Törvény a végrehajtási utasítások számára bizonyos fokig nyitva tartott. Így a műemléki rendelet egyben az Építésügyi Törvény első végrehajtási utasítása is.

Az OMF szervezetében az ismertetett kétéves periódus végén kisebb átszervezést hajtottunk végre. Célja kettős volt: a hatósági munka megerősítése egyben a gyűjtemények fejlesztésével való koncepciózus foglalkozás. Ez utóbbi érdekében a könyvtárt, a fénykép- és lemeztárt, fotólabort és a tervtárat egy Gyűjteményi Osztályba fogtuk össze, és feladatává tettük a Magyar Építészeti Múzeum megszervezését is. Az Igazgatási osztályt — nevének Műemlékfelügyeleti osztályra változtatásával — megerősítettük, hogy valamennyi műemlékkel kapcsolatos engedélyezési feladatot — tehát védett épülettel kapcsolatos új műalkotások az létesítésének elbírálását is — el tudja látni.

5. Ják, románkori kápolna



Az OMF helyreállító tevékenységének részletes ismertetése elé néhány számadat kívánkozik, hogy érzékeltessük, milyen pénzügyi keretekben mozog tevékenységünk. Az OMF kétféle műemléki hitellel rendelkezik, az egyik, melyet maga használ fel, azaz saját szervezetével épít be, a másik, melyet idegen építtetőknek ad támogatásként. Ez utóbbi a tárgyalt két esztendőben 7,4 millió volt és ebből 65 műemléki helyreállítást támogattunk. A kiemelkedőbbek: az országos és a regionális szabadtéri múzeumok, elsősorban a szentendrei, melyet

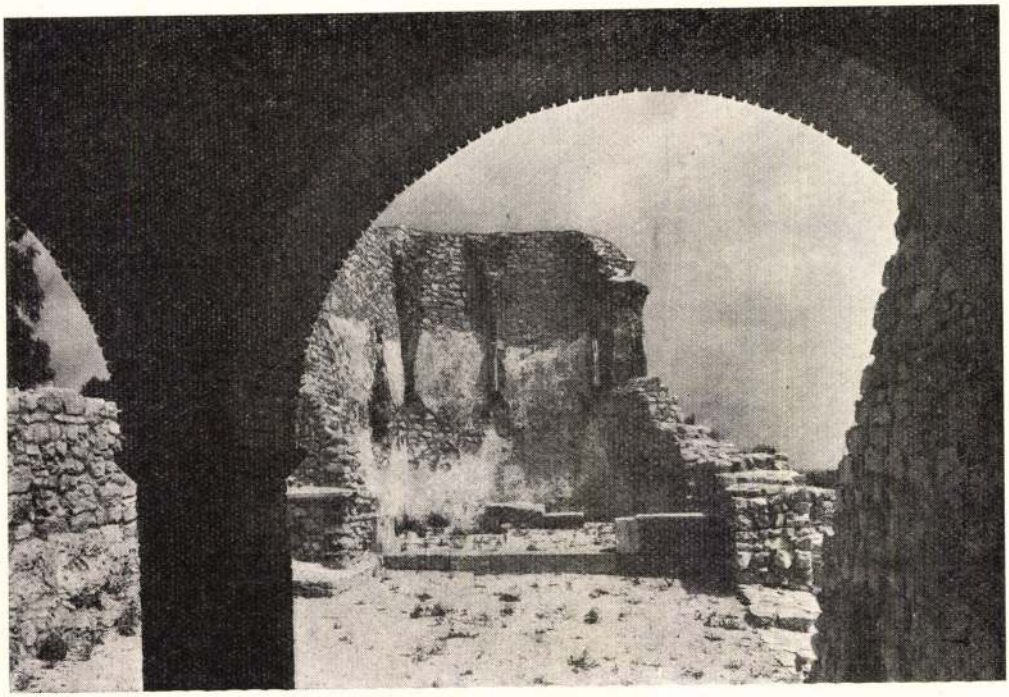

6. Balatonfüred, középkori templomrom

jelentős anyagi segítségen túl még azzal is támogattunk, hogy az ÉM megbízásából meghívásos tervpályázatot hirdettünk és bonyolítottunk le a skanzen rendezési tervének elősegítésére. A regionális szabadtéri múzeumok közül a Göcseji Skanzen Zalaegerszegen, a Vasi Szombathelyen élvezett jelentősebb támogatást. A kastélyok, középületek közül a vári Mátyás szálloda építését, a pápai és az edelényi kastély, a ráckevei Savoyai kastély helyreállítását támogattuk, de a pásztói volt ciszterci kolostort, mely most iskola, továbbá a mecseknádasdi püspöki kastélyból lett iskolát, a fóti iskolát, a fertődi turista szállót (egykori Udvarosházban) is. Az egyházi műemlékek közül a győri ún. Német ispita templomának, a váci gk. templomnak, az ürömi kápolnának, a homokterenyei, pólai, zirci, muraszemenyei r. k. templomok helyreállítását segítettük elő. Különösen az utóbbit érdemes kiemelni, mert XVIII. sz.-i festett homlokzata ezideig egyedülálló műemléki anyagunkban, bár azóta több hasonló festés nyomára bukkantunk a környéken.

Külön szeretném kiemelni a népi emlékek megmentése kapcsán a szentgyörgyhegyi Tarányi présház helyreállítását, mely régi adósságunk volt és most úgy sikerült megoldani, hogy a hegymagasi tsz megvásárolta és vendéglőt alakít belőle, amit mi természetesen messzemenően támogatunk.

Az OMF által végzett műemléki helyreállítások összvolumene örvendetesen megnőtt. Nem mintha építésre fordítható

7. Velemér, r. k. templom

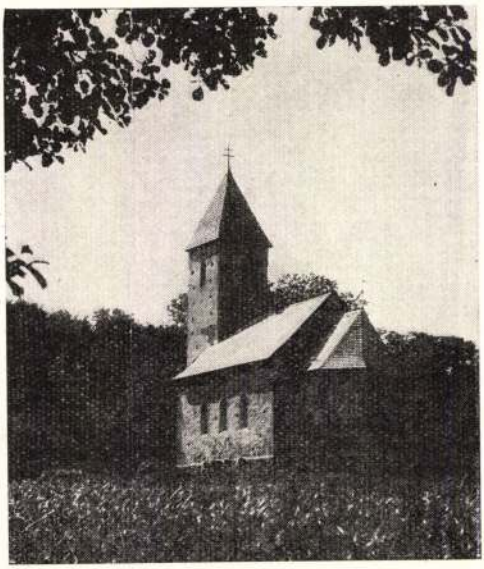

hiteleink növekedtek volna, hanem a külső megbízók e két esztendőben saját hiteleinkkel egyező munka vállalását és elvégzését kérték tőlünk. Az alábbi — szintén műfaji sorrendben adott áttekintésben — mind a saját, mind pedig az idegen hitelből megvalósított helyreállításokat együtt soroljuk fel.

A romok konzerválása terén előre kívánkoznak — időrendi és jelentőség tekintetében egyaránt — az aquincumi munkálatok. A Fővárosi Tanács anyagi eszközeivel nemcsak a szorosan vett aquincumi rommező egy jelentős része készült el, hanem megkezdtük a polgári amfiteátrum helyreállítását és befejeztük a Meggyfa utcai lakótelepen feltárt romok és pompás mozaikok védőépületének építését is. Ugyancsak római emlék védelmét szolgálja a tokodi tábor feltárt falainak, valamint a leányfalui burgus falainak konzerválása és bemutatása. A középkori romok között a balatonfüredi templomrom feltárásáról és a szenzációs román kereszt leletéről már szóltunk, most helyreállítása is befejeződött. E tájon a salföldi pálos rom és a csopaki romok helyreállítását kell még megemlíteni. Megkezdtük a kaposszentjakabi és befejeztük a celldömölki rom konzerválását.

A nagyobb léptékű s több évre nyúló várhelyreállítások közül tovább folyt Eger, Diósgyőr, Siklós, Esztergom, Márévár s Visegrád várainak védelme. Befejezésre került viszont Boldogkővár, a kisnánai és a szigligeti vár s megindult a simontornyai vár helyreállítása. A legjelentősebb várhelyreállításnak azonban a szigetvári munkák befejezését tekinthetjük, melyet Zrínyi Miklós hősi harcainak 400 éves évfordulóján országos ünnepségek között adtak át.

Első helyen kellett volna említenünk a budavári palotát, melynek középkori romkertjét, a déli nagytermét, kápolnáját, az István tornyot és a hozzákapcsolódó boltozott helyiségeket az OMF állította helyre. Ugyanezt mondhatjuk az egervári reneszánsz várkastély helyreállításáról, melynek során ezt az ízesen szép, tájba illő épületet tanfolyamok, illetve üdülés céljára állítottuk helyre. A kőszegi, siklósi, székesfehérvári, soproni városfalak helyreállítása folytatódott s különösen az utóbbinál a régészeti feltárás, az Előkapu megkutatása az egész várostörténetre kiható jelentőségű eredményekre vezetett. Lényegében befejeződött a sárospataki Rákóczi vár helyreállítása is és a múlt év nyarán nagyméretű és gazdag kiállítás is nyílt falai között.

8. Szigetvár, várbeli török dzsámi

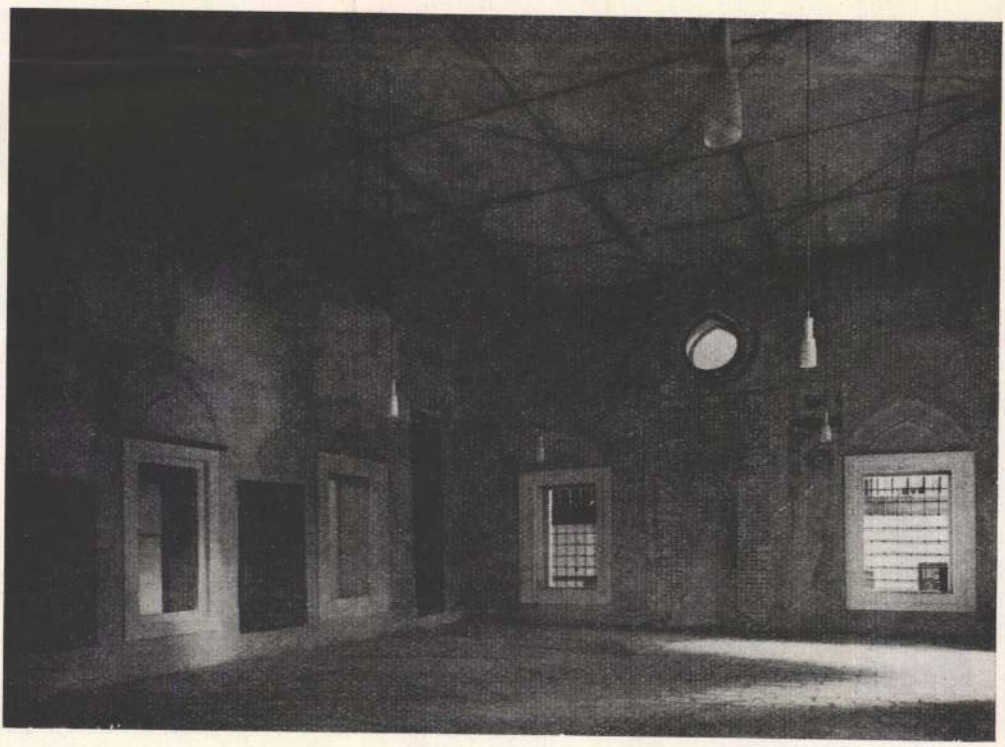

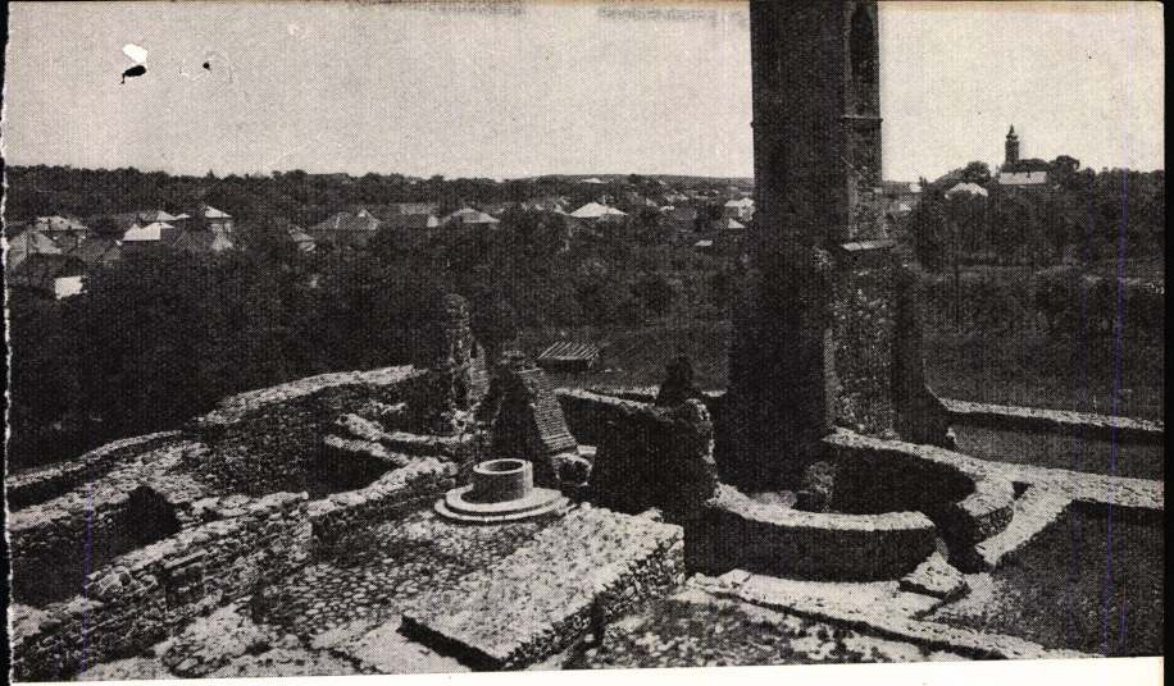

9. Kisnána, várromok

Középületek közé számíthatjuk a sárospataki ref. kollégium legrégibb részének helyreállítását, mely szintén múzeumi gyűjteményt és egy Comenius kiállítást fogad falai között. Közületi, illetve idegenforgalmi célokra szolgál a helyreállítás után a fertőrákosi kastély, a tuzséri Lónyai kastély, a pécsi volt ferences kolostor és a nagyvázsonyi Zichy-kastély. Helyreállítottuk a sárvári reneszánsz várkastély múzeumi célra szolgáló részét. Megkezdtük a bükki kastély gyógyüdülő céljaira történő helyreállítását is. Az esztergomi régi Megyeházát múzeum céljára újítjuk fel és lényegében befejeződött a sárospataki trinitárius kolostor turistaszálloda céljára való helyreállítása. Az OMF költségén és kivitelében készült a pécsi püspöki palota külső felújítása is. A III. ötéves terv budapesti feladatainak megoldását elősegítettük a Táncsics Mihály u. 1. sz. palota rekonstrukciójának megkezdésével.

A lakóházak felújítását elsősorban Sopronban és Kőszegen végeztük, hogy a csekély építési kapacitást saját erőnkkel növeljük s az igényesebb feladatok megoldását magunkra vállaljuk. Sopronban a Beloiannisz tér 2., Fegyvertár utca 2/a, Hátsókapu 6., Kolostor u. 7., Major-köz 3., Szentlélek u. 7., Szent György u. 22., Színház u. 21., 32., Templom u. 5., 6., 14., Új u. 7., 18., 22. sz., Kőszegen pedig a Bem utca 1., Gyöngyös utca 1., 27., Jurisich tér 14., Schneller u. 7. sz. házak helyreállítása volt a mi feladatunk.

Helyreállított objektumaink között az egyházi műemlékek néhány kisebb, de rendkívül ízes és jelentős középkori temploma szerepel. Ilyen a nagybörzsönyi Szent István és a Bányász templom, a berhidai r. k. templom — egyedülálló, kőből épített fedélszékével — melynek népies barokk oltárát is restauráltuk. A veleméri r. k. templom építészeti értékén túl Aquila János freskói miatt is sürgős helyreállításra szorult. A falképek restaurálását megkezdtük s ez évben be is fejezzük. A csengeri ref. templom Szabolcs-Szatmár megye egyik kis ékszere, míg a nógrádsápi templom helyreállítása nemcsak építészeti értékek kiszabadításával, hanem jelentős középkori freskók feltárásával is járt. Helyreállítottuk a jáki Szt. Jakab kápolnát, mely méltatlanul elhanyagoltan állt legszebb magyar román templomunk mellett.

A nagyobb méretű helyreállítások közül a bélapátfalvai ciszterci templomot említjük elsőnek, itt a kolostort is feltártuk (ez az első hiteles feltárással megismert ciszter kolostorunk) és konzerváltuk. A kőszegi Szt. Jakab és Szt. Imre templomok külső helyreállításával a kis város centrumának legjelentősebb és jellegzetesebb emlékeit helyeztük karba. Tovább folyt a jelentős méretű és kiemelkedő értékű sárospataki r. k. templom helyreállítása is. Végül megemlítjük a feldebrői XI. századi templom alapfalainak konzerválását, valamint az altemplom levezető épületének felújítását és a falképek jobb megtekintését biztosító korszerű világításának megoldását.

Tovább folytattuk a fenntartó nélküli egyházi emlékek védelmét is. Elsősorban a szentendrei gk. templomokét, melyek közül a Preobrazsenszka és a Blagovestyenszka



10. Sopron, Templom u. 5.

volt a soron, de múzeum céljára helyreállítottuk a bajai gk. templomot, ugyanezen célra támogattuk a váci gk. templom renoválását. Ide számíthatjuk a kecskeméti zsinagógát is, melynek a városkép szempontjából jelentős külső helyreállítása befejeződött. A barokk emlékek közül a vörösberényi r. k. templom és a soproni Domonkos, a klasszicisták közül a váli Ürményi mauzóleumot kell kiemelni.

11. Kőszeg, Jurisich tér 14.



Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Aquila Gyula
MŰEMLÉKVÉDELEM
1968 4

Valamelyest előrehaladtunk a népi, ipari emlékek helyreállítása terén is, bár itt a tulajdonjogi és felhasználási kérdések megoldása után indulhat csak a tervezés és a helyreállítás. A fertőrákosi vízimalmot turistaszálloda céljaira állítottuk helyre. A tihanyi rezervátumban a Batthyányi utca 46., a Petőfi utca 4., Kossuth utca 13., a hollókői rezervátumban pedig egy-egy Petőfi- illetve Kossuth utcai ház került helyreállításra. Egyedülálló megoldású a balatonkenesei emeletes, tornácos paraszthház, melyet közületi célra állítottunk helyre. A helyreállított zalaegerszegi Olai vízimalom a göcseji skanzen kristallizációs pontja lett. A legsikerültebb helyreállítás e csoportban a nemesvámosi csárda, amit nemcsak látogatottsága bizonyít, hanem az a sok filmfelvétel, melyet falai között forgatnak.

Jelentős kezdeményezésnek tekintjük a képzőművészeti emlékek megmentése érdekében tett lépéseinket. A falkép és a faszobrászati anyagunk állapota igen súlyos, megmentésére az utat kijelölte a Műemlékvédelmi Bizottság s ez időtől jelentősebb anyagi eszközöket fordítunk e célra, fejlesztjük faszobrász részlegünket, de a végleges javulást csakis a korszerű restaurátorképzés megindításától, OMF laboratórium és műhelyek fel-

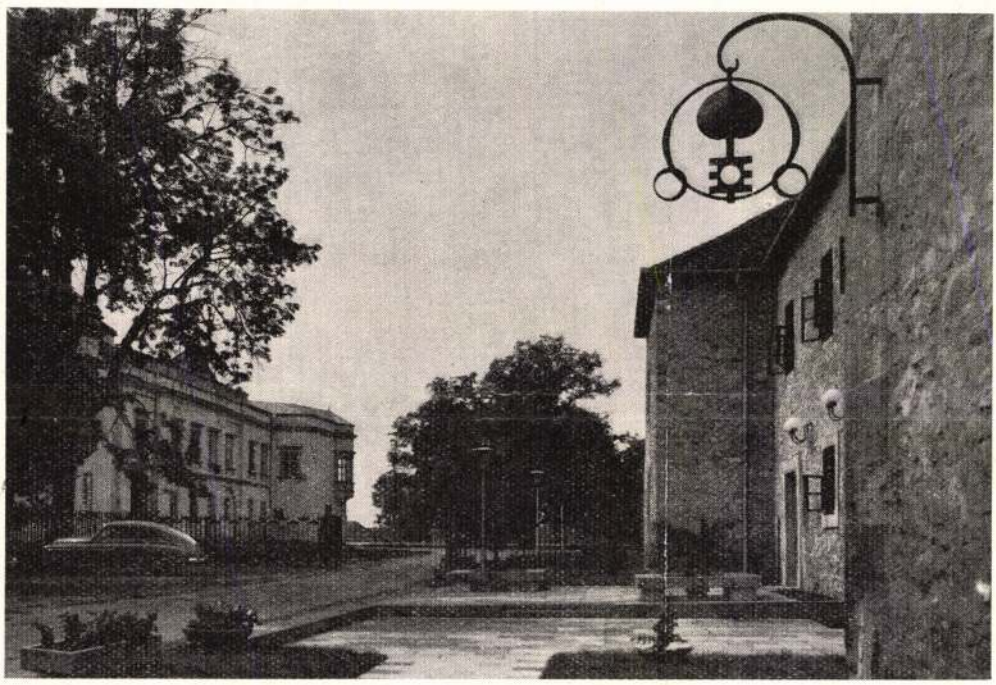

12. Sárospatak, Trinitárius kolostor

állításától várhatjuk. A most tárgyalt két esztendőben Szakál Ernő a harmadik visegrádi kút helyreállításával (a Történeti Múzeum kiállításán látható) öregbítette kőszobrász restaurátoraink hírnevét, de jelentős munka a fertőszéplaki Kálvária, a mosonmagyaróvári Nep. Szt. János szobor, a veszprémi Szentháromság szobor helyreállítása is. Itt kell megemlíteni — mert a munka javarésze a kőfaragóké — az epreskerti Kálvária helyreállításának megkezdését és a tihanyi múzeum kőtárának megépítését. Ez utóbbi elrendezésével, szellemes megvilágításával a legjobb enemű alkotásaink között. A faszobrászok a berhidai és a sárospataki oltárok, a felsőőrsi szószék helyreállítását végezték. A csengersimai famennyezet helyreállítását megkezdték. A falképrestaurálások terén a már említett nógrádsápi, veleméri munka mellett két nagyméretű barokk freskó, a sümegi Maulbertsch és a vörösberényi falképek helyreállításának megkezdése emelkedik ki. Befejeződött a fertődi kastély egyik termében levő chinoiserie falfestésének konzerválása és kiegészítése is.

Végül itt kell megemlíteni, hogy sikerült megoldanunk a feltárásaink során előkerült



13. Kőszeg, Chernel u.

kiváló művészi értéket képviselő anyag így kiállítások, publikációk számára hozzáférhetővé válik.

Publikációink is szépen szaporodtak. Megjelent harmadik évkönyvünk és 11 füzet a Helyreállított műemlékeink c. sorozatból. Nagy jelentőséget tulajdonítunk annak is, hogy a Művészettörténeti Dokumentációs Központtal együtt elindíthattuk az Urbaria et Consriptiones levéltári egység művészettörténeti regesztáinak kiadását. Végül megjelent az 1965. évi, a Velencei Carta alkalmazásáról szóló kétnapos műemléki ankét anyaga.

1966-ban Szigetvárott megtartottuk a Műemléki Albizottságok IV. országos értekezletét, 1967-ben pedig a Magyar Tudományos Akadémián tudományos ülésszak keretében emlékeztünk meg az OMF tízéves fennállásáról.

Külföldi kapcsolataink élére kell helyeznünk az UNESCO Végrehajtó Tanácsának 1966-ban Budapesten tartott ülését, mely a Műemlékvédelem és az idegenforgalom kapcsolatát taglalta. Az ülés résztvevői megismerve műemlékvédelmünk eredményeit, a legnagyobb elismeréssel szóltak munkánkról. Résztvettünk az ICOMOS Végrehajtó Bizottságának ülésein, a szocialista országok műemlékvédelmét koordináló szófiai és karl-marx-stadti konferencián, melynek megbízásából 1970-ben Budapesten a szocialista államok műemléki szervezeteiről tartunk nemzetközi konferenciát.

Dercsényi Dezső

14. Tihany, Parasztház



1. Dercsényi Dezső: Beszámoló az Országos Műemléki Felügyelőség 1964—1965. évi munkásságáról (Műemlékvédelem 1966. 129—137. old.)

1973. II. 23. 10.30. /6/ V. Petőfi

Néhány szó zeneközben

- Az egyik cikkében olvasom például, hogy földrajzi név gyüjtő munkája során, Dés határában feljegyzett egy nevet, Zerge -hid. Semmi köze nincs a névnek a Zerge állatnévhez, a patakocska jelentésü erdélyi erge közszóval lenne, de a névelős formát, az erge, igy elemezte a nyelvérzék, a zerge. Egy másik esetet, ugyancsak ő jegyzett fel, a régi kalotaszegi birtokcsaládról, Radóról kapta a nevét, több évszázaddal ezelőtt eg y kut. Radó kutja. Ma Aradókkutja a neve. A RAdó név már ismeretlen, ez elősegitette a változást.

- A falvak egészen különleges településsel, ugynevezett szeres településsel, a dombok tetjére épültek a házcsoportok, és ezeket a házcsoportokat nevezik szereknek. Tehát hogy valaki dejön nyaralni, bármelyik szerben kap is szállást, közel van hozzá az erdő, és ha kinéz, a sok-sok zöld rétet látja. Egyébként, ha már itt a réteknél, és az erdőnél tartunk, hadd jegyezzem meg, hogy különösen a botanikusoknak kedvenc vadászterületük ez az őrség, egészen különleges növény flórájával, az alpesekre jellemző Erika, Encián, tavasszal a a különféle kis gyopár rokonságu virágok teszik érdekessé a növényflórát, a Zala forrásánál pedig, eredetinél, egy körülbelül 2 holdas ősláp van, amelyiknek a rovarevő mimózáit, drozérák tőzegmoha, egy egészen különleges látványt nyujt, még a magamféle nem botanikusnak is. Amit ezen tulmenően megmutatnék Őrségből, az föltétlenül az épitészete. Müemlékei közül elsősorban az őriszentpéteri katolikus templomot, 1230-ban fejeződött be a templom épitése, egy kicsi kis bártemplom, körülötte dombon épült, körü-

1/

lötte várárok ma is teljes éppségben megvan még, a templom átmeneti stilusu, gótika, és román között, nagyon szép a templomnak a kapubéllete, a jáki templom kapubélletének a román iveire emlékeztető kicsit asszimetrikus. Nagyon szép temploma Őrségnek még VEleméren, innét a második, harmadik, negyedik falu, Őriszentpétertől, a veleméri kápolna. Ez egy koragót kápolna, a falu eredetileg ekörül a kis kápolnakörül volt, később a falut a törökvilágban leromboltak, maradt a kápolna, amit körülvett az erdő. Tájilag is valami egészen különlegesen szép, az a bizonyos abszolut csend ahova az élet zajai beszüródnak . Na ezk az a terület, a templomot Akvilla János festette tele freskókkal, ezt látni kell, ezt nem tudom elmondani, hogy milyen szép.

- Hát szóval valóban nehéz lefesteni.

- Az őrségi népi épitészet az az ami nagyon szép, és egészen különleges, és a megyei tanács fóvoltából sikerült a legszebb darabokat megmenteni, sőt megvásárolni, ezek Zalafőn a Pityerszerü településen vannak, egy emeletes, kás tuborna falu, ami emeletes formában tényleg egyedi az országban, eredeti helyén meghagyva, mellett egy keritett ház, a keritett házhoz viszont szintén tartozik egy fazsindelyes kástu, de ez földszintes. Ugyhogy ott tulajdonképpen egy egységben, az eredeti őrségi régi épitészetnek a legszebb példányait lehet megtekinteni. Nagyon szép népi épitészeti emlék még tankaszon egy szoknyás harangláb, hogy csak ezt a néhányat mondjam, pedig ezenkivül van még, az egészben az a szép, hogy mindegyikhez jó autóbuszjárat vezet, vagy éppen vonattal meg lehet közeliteni. VEleértve a veleméri

kápolnát is.

- Ne haragudjon meg a kérdésért. Az Őrségnek nagyon sok szerelmese van ? Olyanok mint Ön ?

- Ó vagyunk néhányan. Nem tudom, hogy ez lokálpatriotizmus-e, de én nagyon sok olyan ~~barátx~~ jó barátra tudok most hirtelen visszagondolni, akik nem őrségiek, de ismerik ~~a~~ Őrséget, és Budapesten, vagy Debrecenben, vagy bárhol élve éppen olyan szeretettel beszélnek róla, mint ahogy én a benszülött.

- Kovács Gyula riportját hallották.

Aquila/Sas/János piktor

Nagy Lajos korabeli művész. 1378-ban a velemeri templom falait freskálta. A bibliai jelenetek között magát is megörökítette, vitézi viseletben, nevét is ráírta az egyik képszalagra. Lábánál három csak, üres pajzsból álló művészcímert helyezett el, amilyen címert a szerző (Z.L.) fiatalkorában már csak szobafestők és mázolók egyérein lehetett látni. Hasonlóan festette meg önarcképét a művész a wártonhelyi templom falhépsorozatán is.

Z.L.: Vakpajzsos címerek; Magyar Hírlap, 1970. III. 21. II.

Aquila János

freskója látható Veleméren.

Müemlékvédelem 1975/2/98

Németh: A szentgyörgyvölgyi ref. templom

Aquila János

az ausztriai Radkersburgban született.
Müvei láthatók a velemeri templomban,
valamint Bántornyán (1383); Mártonhegyen (1392).

Deresényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál,
Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem,
1969-70. Budapest, 1972 2711

Aquila János festőművész

Szokolszky Miklós festőművész az idén meghívást kapott Lendvára, a művésztelepre. A művész elmondja, hogy bejárták a környeket, jártak a környék három kis románkori templomában, látták Aquila János freskóit.
(említve).

Vas Népe, 1980. okt. 15.

AQUILA János

MAROSI Ernő: Johannes Aquila és a 14. századi festészet.
Életünk, 1985/11.1050-1056.p.

AQUILLA JÁNOS
festőművészete

Őrség
Tájvédelmi körzet
TKM 136

AQUILA János

Katolikus templomok Magyarországon. Szerk. Derecsényi Balázs. Irta: Török József, Marosi Ernő. Bp. : Hegyi & Tsa., 1991 XLIV.

Aquila Julius, Testo 2







egy darabka cukornádat, vasból csinált képkeretet és foszladozó szaktankönyvet.

Mindez csak bevezető, a jelent bemutató sok ezer fotóhoz, tárgyhoz, diagramhoz, több tucat mai szakma *„mestersége címeréhez"*. Mert címernek is beillik az egy darab márványból faragott, hűvös tapintású lánc, a XVIII. század derekáról való gőzvontatómodell, a faszobrászok néhány szép faragványa, gyerekalakjai, vagy az akár modern képzőművészeti alkotáshoz is hasonlítható sárgaréz vizsgaremek (hivatalos neve: *excentrikus, menetes tengely anyával — egy darabból esztergálva*).

Érdemes végigsétálni a temérdek látnivaló között — különösen azoknak a szülőknek, gyerekeknek, tanároknak, akiknek tennivalójuk van a pályaválasztási döntések időszakában.

(d—ő)

TIT-stúdió

(Budapest XI., Bocskai u. 37.)

Január 9. (péntek) **18 óra:** Akvarista Szakkör: 1980. évi beszámoló. **18 óra:** A történelmi Itália uralkodó városai (Mártha József és Hedvig Ferenc). **18 óra:** TV—TIT Szabadegyetem: A változó világkép (dr. Abonyi Iván). **18 óra:** Ember és sugárzás (dr. Makra Zsigmond).

Január 12. (hétfő) **17 óra:** Gombász Szakkör: klubnap. **18 óra:** Beszámoló a szakkör 1980. évi működéséről, vezetőségválasztás. **18 óra:** Kertbarát Szakkör: klubnap. **18 óra:** Szingapurtól a Korall-tengerig (dr. Móczár László).

Január 13. (kedd) **18 óra:** Ásványbarát Szakkör: klubnap, ásványcsere. **18 óra:** Tudományos-Fantasztikus Klub: filmvetítés klubtagoknak. **18 óra:** Spanyolországi körutazás I. (Puskás Elemér).

Január 14. (szerda) **18 óra:** Gombász Szakkör: alapfokú gombaismerői tanfolyam. **18 óra:** Terrarista Szakkör: Óriáskígyók a terráriumban (Botta István). **18 óra:** A skandináv varázs és a Hamlet-kastély (Szamkó Mihály).

Január 15. (csütörtök) **18 óra:** A vikingek élete és felfedezőútjai (Harrach Ágnes). **18 óra:** A Balaton fenékforrásai (dr. Keszthelyi Zoltán).

EREK

vül *pörköléssel, pirítással,* való *sütéssel,* füstgázokkal vetlen *szárítással* stb. is be- az élelmiszerekbe: minden zelési móddal, amelynek so- szerves anyagok tökéletlen gy végbe. (Ennek megfele- sze a levegőben levő *füstgá- kéményfüst,* a *kipufogó gá-* — révén a szabad földön övényekbe, a talajba és az e is belekerülhetnek.) Ezért klusos aromás szénhidrogé- a a környezetünkben kisebb- mértékben általánosan elő- forduló, úgynevezett *ubiquiter* szenynyeződésként tartjuk számon.

Táplálkoznunk azonban muszáj! Hogyan ítéljük meg hát ezeket az egészségünkre veszélyes anyagokat?

A Delaney-elv

Az Európai Toxikológiai Társaság III. konferenciáján (1957-ben) kijelentették; „Ha valamely vegyi anyagról ismeretessé válik, hogy az emberben rákos megbetegedést okoz, akkor annak semmiképpen sem szabad jelen lennie az élelmiszerekben. Ha egy vegyi anyag bármely állatfajban, bármilyen adagolásban és bármilyen módon alkalmazva rákkeltőnek bizonyult, többé *nem tekinthető ártalmatlannak az ember táplálkozása szempontjából.*" Ezt a megállapítást 1958-ban az USA-ban törvényerőre emelték, s megfogalmazójáról *Delaney*-elvnek (ejtsd: Deláné) nevezik.

Mai felfogásunk szerint a policiklusos szénhidrogének — közöttük első helyen a 3,4 benzpirén — veszélytényezők, *amelyek bizonyos körülmények között gyakoribbá tehetik a rákelőfordulást.* Számos tudományos felmérés igazolja ugyanis, hogy például a halászfalvakban élők — akik egész életükben szinte fő fehérjeforrásukként füstölt halat fogyasztanak — nagyobb arányban betegszenek meg, illetőleg halnak meg gyomor- és bélrendszeri daganatos megbetegedésekben, mint a más területen élő földművesek. Ezekben a halászfalvakban a felmérések tanúsága szerint jóval erősebben füstölik a halat, s ebben a halban jóval több is a benzpirén, mint például az ipari füstölésű kolbászfélékben.

Persze ahhoz, hogy a füstölt áruban levő vegyületeket meg tudjuk

tása pedig ma sem képzelhető el füstölés nélkül.

Füstölés előtt a gyengén sózott húst egy-két napig állni hagyják. A só erélyes vízelvonó, ennélfogva a tömény sóoldatban minden mikroszervezet elpusztul, mert a só kivonja szervezetükből a vizet. De a só a húsdarabok felszíni rétegéből is elvonja a vizet, s ezáltal egy „szárazabb kéreg" jön létre rajtuk. A későbbiek során ez a kéreg is akadályozza azt, hogy a hús belseje túlontúl sok vizet veszítve kiszáradjon.

Az ezt követő füstölés során a fa tökéletlen égése következtében számos szerves anyag keletkezik (fenolok, szerves savak, észterek, aldehidek, ketonok stb.), s még korántsem ismerjük mindegyiküket. Ezek adják a fütölt hús szokásos kellemes aromáját. A hús tartósításában fontos szerepe van a füstben kis mennyiségben keletkező *formaldehid*nek, amelyről köztudomású, hogy kiváló baktériumölő hatású.

A 3,4-benzpirén

A füstölt húsnak kellemes ízt adó anyagok mellett a füstben olyan szerves vegyületek — különféle sokgyűrűs (policiklusos) aromás szénhidrogének — is keletkeznek, amelyeknek egy része *rákkeltő* (karcinogén) hatású. Közülük is a *3,4-benzpirén* nevű vegyület mutatja a legerősebb karcinogén hatást. Ezt először a kőszénkátrányból különítették el az 1930-as években, s 1953-ban állapította meg két csehszlovák kutató, *Berankova* és *Šula*, hogy a füstölt élelmiszerekben is jelen van.

Az elemzési módok fejlődésével a policiklusos szénhidrogéneket egyre többféle élelmiszerben mutatták ki. Ma már tudjuk, hogy azok a füstö-

Aquila János [festő]

Középkori freskók Veleméren

Ha valaki a szinte bolygatatlan természet szépségeiért vagy a helybeli fazekasok egyszerűségükben is megragadó cserepeiért utazik az ország délnyugati szegletébe, nem kerülheti el *Velemért.* Kicsi tábla jelzi az arra járónak, hogy ritka építészeti emléket találhat ott, egy középkori templomot.

A XIII. század utolsó évtizedeiben húzták föl falait, szakértők szerint a templom tájolására is ügyeltek az építők, ablakait a napfény útjához szabták. Az építők állványgerendáinak helyén maradt részek ma is láthatók. Míg a méreteket a román stílus határozta meg, addig az épületen már a gótika több jegye is fölfedezhető. Az ablakok például csúcsívesek, a szentély sem félköríves már, hanem többszögű, a mennyezete pedig bordázott.

Azonkívül, hogy az építészeti korszakváltás tanulmányozható itt, különösen értékessé teszik ezt a műemlékünket a falait és a szentélyét beborító freskó képsorai, feliratai. Az egyik feliratból megtudhatjuk, hogy 1377—1378-ban egy *Aquila János* nevű művész alkotta azokat. Sokáig családnévnek hitték a latin aquila szót; sast jelent magyarul, a sas pedig a korabeli egyházművészek jelképe volt. Így valószínűbb, hogy magát minősítette vele a



festő. Ő egyébként templomot épített, illetve festett a jugoszláviai Bántornyán és Mártonhelyen is, s a veleméri freskón — Salamon király alakjában — saját arcképét is megrajzolta.

Az épület teteje a múlt században beomlott, falain nyírfák nőttek, mígnem *Rómer Flóris* felhívta rá a figyelmet, s némileg helyreállították. A teljes restaurálást az 1960-as években végezte el az Országos Műemléki Felügyelőség, s ma Nyugat-Dunántúl egyik legszebb középkori emlékét őrzik benne.

S. K.

körzet — mint például a Kaukázus, az Urál, Közép-Kazahsztán és mások — *merőben új megvilágításba került* a kozmikus felvételek vizsgálata után. A geológusok előtt most az a feladat áll, hogy e felvételek anyagai alapján felújítsák a meglevő geológiai térképeket, ebből kiindulva pedig még pontosabbá tegyék a prognózist és a kutatómunkák stratégiáját. Ez *minőségi ugrás-*

ban egyidejűleg több szűk spektrális intervallumban mérik. Több lencserendszerrel rendelkező, szinkronban működő fényképezőgépeket vagy optikai-televíziós letapogató rendszereket használnak, a felvételeket a Földre továbbítják és feldolgozzák. Ezekből a fényképekből aztán színes felvételek szintetizálhatók.

Jurij Ivanov—G. Makszimov
(APN)

Aquila János, festő 1

AQUILA JÁNOS ÉS FRESKÓI

Aki ellátogat a magyar—jugoszláv határtól alig néhány kilométerre levő *Vas megyei Velemér*re, hogy megnézze az ottani híres műemlék templomot, az nemcsak ennek a XIV. századból származó, a román stílus jegyeit magán viselő egyházi épületnek a külső szépségében gyönyörködhet, hanem megcsodálhatja a falakat belülről borító híres freskókat is. És amíg a tekintet végigpásztáz a töredékesen megmaradt bibliai jeleneteken, majd megpihen e művek alkotójának, az olaszos nevű *Aquila Jánosnak* az önarcképén, a vendég bizonyára kíváncsiságot érez az iránt, hogy miképpen is kerültek e ma már oly félreeső településünk templomába ezek a díszek, s ki is lehetett ez a bizonyos Aquila.

Sokaknak feltűnhettek már az ábrázolások, ám — jelen ismereteink szerint — elsőként *Rómer Flóris*, a kitűnő régész, a magyar művészettörténet egyik úttörője derítette ki, hogy voltaképpen mikor festették őket.

Rómer 1863-ban — miután a szabadságharcban vállalt közszereplése miatt reá rótt várfogságból kiszabadult — látogatott el erre a vidékre, s figyelt föl az akkor már *tető nélkül pusztuló* veleméri templomra. Mint följegyezte, a szent helyen *„fenyőfa, guz és vadvirágok burjánoztak, a padló pedig trágyadombhoz hasonlított"*. Ám a védtelen falakon mégis ott díszlett számos freskó. Ezek keletkezésének idejét egy különös véletlen folytán sikerült megállapítania. Rómer fölfigyelt egy azóta már elpusztult — a falba belekarcolt — kivonási műveletre. Eszerint egy 1632-ben Veleméren járt látogató 25-ig esztendővel azután jutott el a templomba, mint ahogyan azt kifestették. Így tehát a belső díszítés időpontja: *1378*.

A későbbi kutatások valóban bebizonyították, hogy a szóban forgó művész ekkor hagyott fel a munkálkodással Veleméren, s ugyanígy arra is fény derült, hogy *Aquila János* — műhelyének munkásaival együtt — nemcsak ott, hanem még más, ma *Jugoszláviához* tartozó településeken is vállalt hasonló munkát. 1303-ban *Bántornyán* (Turnišče) festett szintén bibliai jeleneteket, szenteket, majd még később, 1392-ben *Mártonhelyen* (Martjanci) működött úgy is mint festő, de úgy is mint *építész*.

Mint azt egy ma már könyvritkaság számba menő kis puha fedelű tanulmányból — *Ernst Mihálynak A dunántúli falfestés középkori emlékei* című, 1935-ben megjelent munkájából — megtudhatjuk, Aquila életére és munkásságára azokból a feliratokból következtethetünk némiképp, amelyek mind a három, általa kifestett templomban fennmaradtak.

Ezekből megtudjuk, hogy (talán) a *Mura* menti stájer városban, *Radkersburgban* született; mind az építészi, mind a festőmesterséget ott tanulta. Azt pedig, hogy sokkal inkább „piktor"-nak, azaz *festőnek* vallotta magát, ékesen bizonyítja, hogy amikor önmaga alakját Veleméren megörökítette, a szalagra ezt írta: *„... ane aquila pictore"*. Mártonhelyen később szintén nevével együtt festette meg magát.

Több írott adatról ez idő szerint nincs tudomásunk, de ha szemügyre vesszük e két önábrázolást, minden kétséget kizáróan megállapíthatjuk, hogy Aquila János egy *szaktudására* büszke önmaga értékeivel tisztában levő férfiú lehetett hiszen mind a vörös mezőben három üres pajzsot tartalmazó *művészcímert*, mind pedig a nemesi mivoltára utaló *kardot* egyaránt odafestette e képekre.

Noha (mint azt az itt bemutatott munkái is mutatják) valóban „kora színvonalán" dolgozott, mégis ez a *művészi öntudat* — mármint az, hogy jogosnak érezte *név* szerint is megörökíteni saját személyét — tette művészettörténeti alakká; olyan valakivé, aki a művészarcképek hosszú-hosszú sorát elindította Európában.

Mind az említett Ernst Mihály, mind mások joggal tűnődtek el azon, hogy valójában *honnan* származhatott mesterünk. Nem egészen biztos, hogy a szülőhelyként jelzett Radkersburgból, mert egyrészt a neve határozottan *olaszos*, illetőleg *latinos* hangzású, másrészt pedig az általa is viselt *Johannes* nevet Stájerországban az 1360-as évek előtt csak *egyházi körökben* használták.

Művei szép számmal fennmaradtak, s így azokról leolvasható, hogy festőmestersége milyen *előzményekre* vezethető vissza.

A szakértők elsősorban alakjainak *plasztikus megformálására* hívják fel a figyelmet, meg arra, hogy azokat a *térben* igyekezett elhelyezni — ez pedig az *itáliai* példák ismeretére vall. Hogy valójában járt-e olasz földön, nem tudni, az azonban kétségtelen tény, hogy az egyik veleméri falképe, amely a három királyok imádását ábrázolja, a *comói* S. Abbondin-templom egyik freskójával rokon. De ismerhette az *északon* virágzó művészetet is, mert Mártonhelyen inkább *gótikus* stílusban festett. (Vannak, akik egyértelmű *csehországi* hatást is emlegetnek vele kapcsolatban.)

Freskói egyébként sajátos *kettősséget* mutatnak. Míg kompozícióiban némi *bizonytalanságot* fedezhetünk föl, a részletek — főképp az egyénített arcok, a ruhák redőinek gazdagsága stb. — *eredeti* tehetségre vallanak.

Ez a kettősség szinte mindegyik művére jellemző, a fejlődést csupán a *részletek* kidolgozásában érzékelhetjük. Később festett munkáin a rajz biztosabbá válik, a túlzó kifejezés lehiggad, a ruharedők természetesebben igazodnak a testhez. A távlattan törvényei ellen azonban változatlanul sok helyütt vét, s kompozícióit — Ernst Mihály szavaival mondva — „mindvégig valami ügyefogyottság jellemzi".

freskói 56-57.

9. XXXVI/2

Valamennyi művét felsorolni e helyen képtelenség. A fontosabbak közül azért hadd említsük meg a veleméri *Kálváriát*, *Utolsó ítéletet*, *Angyali üdvözletet*, a bántornyai *Zenélő angyalokat*, *Szent András apostolt*, *az Apostolokat*, *Mária mennybemenetelét*, a mártonhelyi *Apostolokat*, *Szent Márton halálát*.

Azt ellenben okvetlenül meg kell említenünk, hogy festőnk az egyik leghíresebb magyar szentnek, *Szent Lászlónak* az ábrázolásával egészen egyedülállót alkotott. Az akkoriban uralkodó *Anjou-dinasztiának* a lovagi eszményt népszerűsítő törekvéseivel összhangban egyre nagyobb tisztelet övezte Szent László: számtalan formában és méretben örökítették meg őt a korabeli piktorok. Főképp *Erdélyben és a Felvidéken* díszítették az ő életének jeleneteivel a templombelsőket. Különösen értékes a Kovászna megyei *Gelence* (Ghelinta, Románia) templomának Szent László-ábrázolása, a mai Észak-Magyarországon pedig a *tereskei* (Nógrád megye) freskó. A Dunántúlon azonban — már tudniillik a megmaradt emlékek alapján — csak Aquila ecsetje nyomán jelent meg ez az uralkodónk. Ráadásul *kétszer* is, mert Veleméren *Szent Miklós* társaságában mint pallosát emelő álló alakot mutatta be, Bántornyán pedig mind királlyá választását megfestette, mind pedig azt a jelenetet, amint László a nagyváradi székesegyház építkezését szemléli.

Aquila János arcképén — ezt, mint említettük, 1378-ban festette — harmincöt-negyven éves férfinak ábrázolta magát, utolsó magyarországi megbízatásának pedig 1392-ben, tehát úgy ötven-ötvenöt éves korában tett eleget. Hogy ezután hova vándorolt, nem tudni. Talán visszaköltözött Radkersburgba, s ott bizonyos — de be nem bizonyított — adatok szerint 1405-ben még kifestette szülővárosának templomát, ám ezt a föltevést annál is nehezebb elfogadni, mert a templom — benne az állítólagos freskókkal — már régen elpusztult.

Bárhogyan alakult is azonban a sorsa, emlékét máig őrzik munkái, különösképpen pedig azért emlékezünk rá, hogy az európai művészetben valóban *elsőként* vállalta műveit. Különösen mártonhelyi alakjának a felirata szól szépen: *„Mindenszentek, imádkozzatok érettem, Aquila Jánosért, a festőért."*

Takács László

Fent balra: Aquila János 1392-ben készült mártonhelyi önarcképe. Mellette és alatta: Részletek a veleméri Angyali üdvözlet című Aquila-festményből
(Móser Zoltán felvételei)

em segítünk?

beszűkül. Egy-
észre azokat, akik
empontjából nem

emberekben ki-
gánéletének szigo-
egtanuljuk, hogy
vennünk" mások
it. Ha egy házas-
helyen harsányan
hetünk? Megpró-
mintha semmit
Ebből fakad sok-
éget is megtagad-
doljuk —, *képte-*
zorulón segíteni.
nber az utcán jár-
esen megőrizheti
gyrészt *biztonság-*
ll mások esetleges
ival törődnünk, de
remtheti az *elide-*
nyosság érzését is.
izsgálta, vajon a
nség felbátorít-e a

több milliós városban fordult elő.

A túlterheltség

Míg egy-egy kisebb településen mindenki ismeri egymást, mondhatni *személyes kapcsolatban* van egymással, nagyvároson sokszor a szomszédainkat sem ismerjük. De van egy másik különbség is: egy kisebb településen egy-egy ember viszonylag kevés emberrel találkozik nap nap után. Egy nagyvárosban az érintkezés lehetőségei óriásivá növekedtek. Manhattanben körülbelül 220 000 embert tud valaki tízpernyi távolságon belül elérni.

A nagyvárosi ember minden tekintetben *túlterhelt:* olyan mérhetetlenül sok inger éri, hogy egyszerűen *képtelen őket feldolgozni.* Ez meghatározza az általános magatartását, megváltoztatja *a társadalmi normákhoz való viszonyát.* A túlterhelés ellen megpróbál védekezni. Ennek egyik módja, hogy a lehetőségeihez képest *kevesebb emberrel köt ismeretséget,* illetőleg *kapcsolatai felületesebbek lesznek,* mint a vidéken élő emberekéi. A másik védekezési módja az, hogy *az őt érő ingereket erősen megrostálja,* s közülük *sokat nem enged eljutni a tudatáig.* Ha például határozott céllal sietünk valahová, a részegen fekvő embert észre sem vesszük. Általában barátságtalan arcot mutatunk, hogy eleve elriasszuk azokat, akik megpróbálnának velünk kapcsolatba lépni.

Az egyén erkölcsi kötelességtudata

nézünk, hogy megtudjuk, mit tesz a többi szemtanú. Ha mindenkit nyugodtnak és közömbösnek látunk, hajlamosak vagyunk azt hinni, nem történt semmi különös. Esetleg úgy érezzük, ha közbeavatkozunk, bolondot csinálunk magunkból. *Senki sem tesz addig semmit, amíg valaki nem cselekszik.* Mások jelenléte erősen meghatározza a mi magatartásunkat. Ezt igazolta a következő kísérlet is. A kísérleti személyeket egy csinos nő kísérte a szobába, ahol bizonyos feladatokat kellett megoldaniuk. A nő átment a szobának egy függönnyel elválasztott részébe, s elegendő zajt csapott ahhoz, hogy a kísérleti személyeket emlékeztesse ottlétére. Hallaniuk kellett, hogy a nő feláll egy székre, bizonyára le akart venni a polcról valamit, s egy nagy reccsenés kíséretében leesett róla. A nő sikoltott egyet: „Ó, a lábam, a lábam... nem tudom megmozdítani!" — nyögdécselte.

Ha a kísérleti személyek *egyedül* voltak a szobában, 70 százalékuk azonnal az „áldozat" segítségére sietett. Ha ellenben *párosával* ültek a szobában, negyven ember közül csak nyolc — 20 százalékuk — ajánlotta fel a segítségét. A többiek úgy tettek, mintha nem is hallották volna a sikolyt, s feladatuk megoldásába temetkeztek.

Hajlamosak vagyunk *áthárítani a felelősséget* másokra! „Miért éppen én segítsek, majd megteszi más!" Hogy ez mennyire így van, azt azok az esetek bizonyítják, amikor a szemtanú tudta, hogy egyedül ő van jelen. Ilyenkor szinte mindig megpróbált valamilyen módon segíteni a bajba jutó emberen. Ha közvetlenül nem mert beavatkozni, gyorsan segítségért sietett.

levő ember szemtanúinak a magatartásához. A szemtanúnak értékelnie kell a látottakat: egy csomó kérdésre kell magában választ adnia. Mielőtt beavatkozna, észre kell vennie, mi történik, föl kell ismernie, hogy itt most valaki vészhelyzetbe került. Ha elmegy az esemény mellett, vagy a látottakat nem sorolja a vészhelyzet közé, nem fog közbeavatkozni (lásd ábránkat).

Mások jelenléte

A vészhelyzetet nem könnyű felismerni. Egy veszekedő pár erőszakos eseményre ugyanúgy utalhat, mint egy szokványos családi vitára. Ha valahonnan füst gomolyog ki, azt egy lyukas gőzvezetéknek is gondolhatjuk. Amikor megpróbáljuk eldönteni, mi is történt valójában, körül-

A vészhelyzet szemtanúi között sok kínlódó embert találtak, aki *szeretett volna cselekedni, de látva mások közönyösségét, ő sem tudott közbelépni.*

Ne tekintsük tehát az ilyen esetek szemtanúit elvetemült embereknek! Olyanok ők, mint mi vagyunk. Ha tudatában vagyunk annak, hogy mások is jelen vannak, sokszor észre sem vesszük a vészhelyzetet, vagy úgy döntünk, nincs is vészhelyzetben a másik ember. S még ha felismerjük is a valódi veszélyt, mások viselkedésének látványa megbénít minket.

De talán ha a cikkünkben elmondottak *tudatosulnak* bennünk, legközelebb *képesek leszünk meglátni* a bajt, s *vállalni a cselekvést!*

Oláh Tamás

ARADI Nóra

IRODALMI SZEMLE

1950 MÁRCIUS

A TARTALOMBÓL

Horváth Márton: Magyar irodalom — szovjet irodalom ✶ A Magyar Tanácsköztársaság kultúrpolitikájáról ✶ Irodalmi élet egy szovjet nagyüzemben ✶ Dimitriu: Farkasvadászat ✶ Az olvasó beszél ✶ Szikra klubnapok ✶ Hírek a kultúra frontjáról ✶ A hónap könyvei

IV. évfolyam
3. *szám*

Ára: 1.50 forint

MAGYAR KÖNYVBARÁTOK KULTÚREGYESÜLETE FOLYÓIRATA

VIDAM SZÍNHÁZ

RÉVAI-U. 18.

Március 13-án, hétfőn este 7 órakor

a Magyar Könyvbarátok Kultúregyesülete tagjai számára előadásra kerül:

MOLIÈRE:

GÖMBÖC ÚR

Szereplők:

APÁTHI IMRE
BÁRDI GYÖRGY
RÁDAY IMRE
HLATKI LÁSZLÓ
KISS MANYI
GELLÉRT LAJOS

Jegyek kedvezményes áron Központunkban, VI., Sztálin-út 45. szám alatt kaphatók.

VÁROSI SZÍNHÁZ

KÖZTÁRSASÁG-TÉR

Március 27-én, hétfőn este 8 órakor

a Magyar Könyvbarátok Kultúregyesülete tagjai számára előadásra kerül:

Jeanne Marie Darrée

(Paris)

CSAJKOVSZKIJ- (zongora) ESTJE

Jegyek kedvezményes áron Központunkban, VI., Sztálin-út 45. szám alatt kaphatók márc. 17-től.

FŐVÁROSI OPERETT SZÍNHÁZ

VI., NAGYMEZŐ-UTCA

március 22-én, szerdán este 7 órakor

a Magyar Könyvbarátok Kultúregyesülete tagjai számára előadásra kerül:

OFFENBACH:

GEROLSTEINI NAGYHERCEGNŐ

Szereplők:

HONTHY HANNA
LATABÁR KÁLMÁN
FELEKY KAMILL
KELETI LÁSZLÓ
FEJES TERI
BILICSI TIVADAR
RÁTONYI RÓBERT

Jegyek kedvezményes áron Központunkban. VI., Sztálin-út 45. szám alatt kaphatók.

MAGYAR SZÍNHÁZ

IZABELLA-TÉR

Március hó 20-án, hétfőn este 7 órakor

a Magyar Könyvbarátok Kultúregyesülete tagjai számára előadásra kerül:

Viharos alkonyat

Szereplők:

MAJOR TAMÁS
LADOMERSZKY MARGIT
RAJCZY LAJOS
UNGVÁRI LÁSZLÓ
PETI SÁNDOR

Jegyek kedvezményes áron Központunkban, VI., Sztálin-út 45. szám alatt kaphatók.

Petru Dimitriu

Farkasvadászat

Petru Dimitriu, a mai román próza egyik legkiválóbb alakja, a román parasztság életével foglalkozik írásaiban. „Farkasvadászat" című regényében azt írja le, hogyan fojt el a népi milicia és a dolgozó parasztság egy kuláklázadást. A regény, amelynek befejező részét közöljük — a közeljövőben jelenik meg a „Szikra" kiadásában.

A viskóban az alvó testek össze-vissza szorongtak a földre vetett subákon, meg szalmán, az agyag- és kőfalak között. Sűrű, átforrósodott és most kihülő levegő nehezedett rájuk, a birkaszag, dohányfüst, cujkagőz. Egyesek horkoltak, mások nyögtek álmukban és gyűlölködően felmordultak, érthetetlen szavakat mormogtak. A nehéz gyűlölet, amely napok hosszú során át megrészegítette őket, a kegyetlenség, amelyen még mindíg nem könnyített eléggé a lentiek, a falubeliek vére, kiváltképpen pedig a félelem mérge, amely behatolt minden porcikájukba, amióta üzött vadakká lettek, verejtéket szívott a bőrükre, elborította kifényesedett, nehéz álomtól meggyötört arcukat: szájuk tátva, homlokuk barázdált, összeráncolt, beesett arcuk butító mosolyba torzult.

A kutya magányos, elnyujtott ugatása olyan volt a kinti csendben, mint temetőben elhangzott üvöltés. A viskóban megmozdultak, nyüzsögtek, tudatlanul vergődtek a testek. A alvástól és az éjszakai cujkától részegen, ingadozva emelkedtek fel. Lomhán egymásba botlottak a sötétben, a hajnali derengéstől homályos ablakok mögött.

Az ezredes fojtott, rekedtes, röfögő hangján mormogott:

— Völgybeli fickó lesz az... Utánam mind, kifelé!

Elővette gondosan elrejtett önműködő fegyverét, a nagy vihar maradványát; nehezen, bizonytalan kézzel fogta. Kilépett a küszöbre; azt gondolta, hogy a többiek követik. Véraláfutásos szeméből hiányzott minden tisztaság. Körülnézett. Csak fákat látott, a vízszintesen hullámzó ködben bizonytalanul lebegő fákat. Hirtelen, az erdő szélén, emberalak emelkedett fel. Messze volt, de hangja váratlan tisztasággal hallatszott el odáig:

— Adjátok meg magatokat!

Az ezredes érezte, hogy agya megbomlik, elködösödik. Felvillant benne még egy gondolat és elégedetten böfögött: „Kevesen vannak. Félnek tőlünk." Gépfegyverére feküdt s szemével a távoli körvonalakat pásztázta; csak homályosan látott a ködön keresztül hol mozgó, hol mozdulatlan alakokat. Előbb egyet lőtt, azután sortüzet adott. Miközben a fegyver agya ugrott és vállába csapva visszalöködött, hirtelen megérezte, hogy egyedül van. Jobbra nézett, azután meg balra: igen, egyedül volt. Éles, félelemtől fojtott hangon kiáltott valamit, de nem tudta, mit mondott. Mintha végtelen örvénybe zuhanna: egyedül volt, a hóban pedig fekete alakok mozdultak meg, sokan; ő meg egyedül, magában. Rémülten, félelemtől remegve térdre akart állni, feltartani a kezét, hogy bocsánatot kérjen, üvöltve, akár a megsebzett állat. Félelemtől megzavarodott, elsö-

tétült agyával nem fogta fel, hogy a golyóhullás lyukakat vág a fal agyagába, kis porfelhőket támaszt körülötte és az ólom kíméletlenül veri a karám fonott sövénykerítését. Csak nagynehezen tudott felemelkedni, azután hajlott térdel, imbolyogva, felemelte kezét és kétségbeesetten üvölteni kezdett.

A hóból körőskörül emberek emelkedtek fel. Elszánt, kemény arccal közeledtek. Ő rekedten, hebegve nézte őket. Megsebesült és észre sem vette. Egyikük, sápadtarcú, szürkeszemű, szép ívelt húsosajkú fiatalember közeledett feléje.

— Hol az apám? — kérdezte. — Mit tettél vele?

A fogoly üveges tekintettel nézett rá, mint aki nem ért semmit. Szája szélén keskeny vonalban folyt a nyál. Ion Jura nagyot vágott az arcába, feldöntötte. Ordított:

— Elvtársak, adjatok fegyvert!

A tiszt meg az egyik katona megfogták az egyik karját, úgy csitították.

— Így nem lehet, elvtárs! Van bíróság! Bíróság elé visszük! — ismételgették.

Az ezredes úr felszedelőzködött, remegő hangon nyögött. Őrséget állítottak melléje és otthagyták. A viskóban, a fal tövében kuporgott Careba apó, valamelyik eltévedt golyótól holtan. A tető széléből kitépett darab hiányzott, éppen akkora, hogy egy ember kiférhet rajta: arra szöktek el a többiek.

És megkezdődött a hajsza, a könyörtelen üldözés, a botladozás a hóban; a szív és a pattanásig feszült erek őrülten lüktettek. Miclut még az élen tartotta magát, mellette Ion. Emez lihegve mormogta:

— Hol az apám? Hol van?

Miclut szakadozottan felelt:

— Megölték a vályogkunyhóban... azon a helyen, amit a Verejték Patakának neveznek...

A fennsík lágyan lejtett. Messziről látni lehetett a banditák apró alakját, amint a kunyhó felé szaladtak. Egyesek eltűntek, elvesztek a hóban. Amint az üldözők közeledtek, a lövések hangja megtörte a csendet.

A nyitott ajtó hideg áramlatában magukhoz tértek. Látták, amint az ezredes lövésre készen helyezkedett el. És látták az őt körülfogó üldözőket a hóban. Néma, vad csődületben tódultak vissza a ház mélyébe, egymásba kapaszkodva, kíméletlenül tiporva egymást. A menekülés esztelen sietségében körmükkel kaparták a falat, öklükkel beverték a kis ablakokat. Egyedül Careba apó, aki ismerte kalyibáját, a fedél zsindejét kezdte tépni. Nyögve húzódott össze, a többiek a vállára másztak, feldöntötték és fejjel lefelé, a levegőben értelmetlenül kalimpáló lábakkal zuhantak a hóba. Azután, mint a nyúl, futottak neki a havas mezőnek, subájukat elhajítva, tátott szájjal, üveges szemmel. Sarkuk alatt sercegett a hó. But remegett a félelemtől és a kétségbeesett gyűlölettől. Tehát elfogják, fogoly lesz és bíróság elé kerül, anélkül hogy sikerült volna... Csak Jurát ölte meg és még vagy kettőt-hármat; most életét veszti ennyiért, két-három szegény koldus bőréért, ő, akit annyi gonddal nevelt fel nemzetsége, akinek megvoltak a maga kedvtelései, hogy mocskos bakancsával terüljön el az ágyon, valamelyik házában. Úri, bojári kedvtelés ez, nem is a buta paraszté... Futás közben hirtelen gyűlölet fogta el a bitangok iránt, akikkel összeállt és akik most menekültek, ahelyett hogy védenék őt. Egyszerre csak megállt és fegyverével fenyegette azokat,

akik eltorzultan és lihegve beérték. Rájukcsapott a fegyverrel és arra kényszerítette őket, hogy a bozót mögött lefeküdjenek a hóba.

— Lőj, vagy én lőlek le! — csikorgata fogát Anculiára és oldalába nyomta az acélcsövet. Az üldözők ferde sora hallgatagon, gyorsan közeledett a hóban. Félelemtől elzöldülten, eltorzultan lőtt Anculia. But lassan hátrahúzódott, meggörbült a golyók süvítése alatt, majd megfordult és rohanvást elindult a vályogviskó felé. Visszavonulását fedezték. A menekülés váratlan lehetősége szinte megőrjítette. Mögötte gránátok durrantak.

A lövészek sora újra kialakult: megkezdődött a gépfegyver sortüzének játéka, az előrenyomulók gránátokat hajigáltak. Köztük volt Pătru Răduia. Látta maga előtt a bozótot, ahonnan a lövések hallatszottak és süvítettek a golyók. Szédülést érzett, de tisztán látott mindent és minden nagyon könnyűnek tünt. Nem érezte a földet, amint könyökkel-térddel vonszolta magát. Nem érezte hátán a gránátok terhét. Állhatatosan kúszott előre, fogait keményen összeszorította, arcát a föld felé fordította, könyökét minden alkalommal belemélyesztve a hóba. A gépfegyver golyósorának süvítését leste. Átzúgtak fölötte, ő meg felemelte egy pillanatra a fejét. „Még néhány méter hátra van..." Újabb sortűz védelme alatt nyomult előre. Hallotta But ordító hangját, amely igen különösnek tünt, hogy már olyan régen nem hallotta:

— Lőjetek a tisztekre!

Az ég kitisztult, hibátlan kék volt: csak köröskörül gomolyogtak még sárga felhők. A szél áthatóan és metszően süvített. Valahol oldalt felemelkedett egy kar. Fekete petty repült a levegőbe, fehér, elektromos villanás tört elő, füstből és hóból való felhő, fülsüketítő pukkanás. Pătru Răduia öklébe fogta a nehéz acéltojást. Leszedte a drótgyűrűt és a vele szemben levő bozótba hajította a gránátot. Hosszú sorban villantak fel a rövid robbanások. Azután csend. Pătru felemelkedett és imbolyogva tört előre. A bozót mögött, felborulva, a kunyhó lejtős tetején lelógó fejjel hevert Anculia és Nistor Boieriu fiai közül az egyik. Meg se nézte Anculiát. Megismerte. De meg se nézte. Továbbment. Szörnyű cujkabűz áradt belőlük. A gránátok eltörték tarisznyájukban az üvegeket, mint ahogy összetörték a testüket is...

But rohant; kis zöldesspadt kezét ökölbeszorítva beesett melléhez szorította. A dühös, őrjítő vágy, hogy megmeneküljön, megsokszorozta erejét. El kell bújnia, meg kell várnia, míg arra megy valaki és azt megöli. Egy embert. Akármilyen embert. És nemcsak egyet, hanem minél többet — mindenkit! — gondolta véres őrült vonaglásában. Nehéz lépteket hallott a háta mögött: egy-kettő-három... Visszanézett: Nistor Boieriu egyik fia volt az. But utálattal nézte félelemtől sárgult arcát, üveges bamba tekintetét, az erőlködő futástól tátott száját. Inogva megállt, reszkető kézzel feléje fordította fegyverét és lőtt. Azután elégedetten és gyűlölködően csikorgatta fogát, továbbszaladt. Azt gondolta, „megállnak majd mellette, hogy kérdezzék, de meg is ölhetik, ha csak megsebesült". Továbbfutott. Rohanás közben elhajította subáját, amely nagyon ránehezedett színehagyott, csontvázszerű testére.

A makuláltlan, csillogó hófelület messzeségében ketten szaladtak. Az egyik megbotlott és elesett. Felemelkedett és újból elesett. Kinyúlva, mint fekete hangya, úgy maradt ott a hóban. Nistor másik fia volt. Amikor az üldözők odaértek, látták, hogy megsebesült. Összetett kezekkel könyörgött



nekik. Továbbmentek. Ion Jura még az élen haladt. Lihegve futott és így mormogott: „Az erdőbe szaladsz... A süket fák közé, az erdőbe akarsz menekülni. Nem menekülsz... Utólérünk..."

Buthoz szólt, mintha az hallhatta volna. Összefüggéstelenül beszélt, mert minden erejét a gyűlölettől hajtott, rohanó testre összpontosította. Felnevetett, amikor egy hóba dobott puska fölött átlépett: „Elhagytad a puskát. Nincs fegyvered és a karjaid gyengék, But..." Fuvallatnyi szél legyintette arcon Ion Jurát. Jobbfelé gomolygón, sötéten terült el a felhős völgy. Onnan kerekedett fel a szél, vízszintesen hajtva a hópelyheket a fennsík fölött. Ion valami puhára lépett: But subája volt. „But, vihar kerekedett, te meg gyenge vagy, beteg a tüdőd... Ne járj meztelenül a viharban..."

Már nem futottak olyan gyorsan. Mindketten kifáradtak. Ion áthágott But bőrmellényén is: a menekülő emberen már csak az ing maradt. A vihar mindkettőjüknek a fülébe süvített. Mögöttük kiáltás és beszéd hangzott: a többiek nyomukban voltak. Hirtelen befelhősödött az ég, balfelé is, ahol kék volt, a pelyhek kavarogva hullottak a ferde irányú szélben. Ion most már csaknem lépésben haladt. A jeges pelyhek a szemébe vágtak, vakították, de ő, meg-meginogva, kimerülten, mégis állhatatosan csak ment előre. Tudta, hogy a másik is már csak lépésben tud menni, tudta, hogy az hamarosan összeesik.

But eldobta a subáját, azután fegyvereit, azután bőrmellényét. Nyerssselyem ing volt rajta, amelyet a kíméletlen szél kiálló bordáira tapasztott. A metsző fuvallat áthatolt rajta, azután a forróság hulláma futotta el. Érezte, hogy kifárad a szíve. Hátratekintett, fogát összeszorította. Tudta,

hogy Ion utóléri. Volt azonban egy borotvaéles kése. „Megadom magam, és akkor leszúrom..." — gondolta egy pillanatra; de el is fogta a félelem borzadálya. Nem volt elég akarata ahhoz, hogy megállásra bírja nekivadult lábát. Az örvénylő hóban szaladt; szeretett volna felolvadni, eltünni benne; tudta, hogy van egy ember, aki minden bizonnyal eléri. Keserves kétségbeeséssel gondolt arra, hogy fegyverét a hóba hajította és egyetlen védelme a kés, azt is a futástól legyengült, hidegtől dermedt sovány kar és gyenge ököl fogja csak.

Ion térdig süppedt a mély hóba. Lecsukta a vihar ostorzásától fájó szemét. Majd újra kinyitotta és a havazás őrült kavargásában egy embert pillantott meg, aki a hó haragos felszínén járt. Azután újból erősödött a vihar süvöltése és jajgatása, sűrüsödtek a jégszemek és a menekülő eltünt a szeme elől. De tudta: már nem tart sokáig, a vadászat végetért. Utolsó nekibuzdulással előresietett a viharban.

But botladozott. Térdben összecsuklott. Hóval fedett gödörbe lépett. Vézna, forró teste a hó hideg sűrüjébe zuhant. Felemelkedett. Futni akart. Újra elesett. Másodszor is felemelkedett. A vihar és köd sűrüjéből valaki rárontott. But tudta, ki az. Térdre hullott, jajgatott, mint az asszonyok, de hangja a végét járta és könnyei patakokban folytak az arcán.

— Könyörülj rajtam, Ion... Légy jó, bocsáss meg, Ion, mert nem akartam én megölni az apádat, parancsom volt rá, jószántamból csak azt az Iont öltem meg... a Filip apját...

Kiáltozott, vádolta magát, karja úgy mozgott, mint a sáska vagy a pók vékony lába. Akkor észrevette, hogy Ionnál semilyen fegyver nincs. Felrezzent és kihúzta a kést. A penge rövidet villant. But, Ion hasának tartott vele, alulról felfelé. A másik azonban védekezett, nehezen rázuhant. Bakancsával rátaposott a kést fogó fehér kézre. Térdével a földhöz szögezte. Egyenesen a szemébe nézett, majdnem nyugodtan, rendithetetlen, kőkemény elszántsággal. Körülöttük kavargott a hó, meg a szél. Fölöttük feketéllett a viharos téli ég. Ion Jura megfeszitette a karját, hogy megbénítsa foglyát, aki úgy forgolódott és vergődött, mint a kígyó. Ion mélyet lélekzett. Az utolsó vadállat is a kezükbe került. A vadászat végetért. Felemelte fejét, hogy arcát szabadon érje az érdes fergteg.

Fordította: **Aradi Nóra**

A MAGYAR-LENGYEL KULTURÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS kifejezésre jut a két baráti nép irodalmának kölcsönös megismerésében. Magyarországon ezekben a napokban hagyja el a sajtót *Lucjan Rudnicki: Régiek és újak* című, Lengyel Állami Nagydijjal kitüntetett regénye. Rövid idő mulva megjelenik *Vanda Vasziljevszkája: Szivárvány* című műve. Többek között megjelenik *Mickiewicz verseinek* válogatott gyüjteménye, továbbá a *Lengyel Magyar Szótár*, valamint magyarok számára lengyel tankönyv.

A lengyel könyvkiadóvállalatok 1950-es munkatervében szerepel többek között *Illés Bélának*, a kitünő magyar irónak három regénye: *Fegyvert s vitézt éneklek*, a *Kárpáti rapszódia* és *A szkipetárok*. Megjelentetik ezenkívül *Boldizsár Iván: Téli párbaj*, *Barta Lajos: A gyár*, *Szabó Pál: Talpalatnyi föld* és *Isten malmai*, *Balázs Anna: Mire megjönnek a fecskék*, *Barabás Tibor: Első lecke*, *Sándor Kálmán: Tolvajok kertje*, *Sásdi Sándor: Éneklő élet*, *Rideg Sándor: Tűzpróba* című könyveit. Irodalmi esemény lesz *Petőfi Sándor Válogatott verseinek* közeljövőben megjelenő lengyelnyelvü kiadása.

A SZOVJET KÖNYV ÚTJA LENGYELORSZÁGBAN

A felszabadulás előtti lengyel irodalom és könyvkiadás hasonló volt, mint a többi feudál-kapitalista ország irodalma, könyvkiadása: nem a széles tömegekhez, nem a dolgozók rétegeihez szólt. Az amerikai és lengyel bestsellerek kiadása és terjesztése egyaránt annak az irodalomnak szolgálatában állt, amelynek legfőbb célja: a valóság elködösítése, a dolgozók figyelmének elvonása igazi problémáikról.

A felszabadulással döntően megváltozott a helyzet. Új élet árad ma már egész Lengyelország ereiben, újjászületett a lengyel könyv is. Nem véletlen, hogy ez a kultúra elsősorban a szovjet irodalomra, annak példamutató nagy alkotásaira támaszkodik. Adam Miczkiewicz, Juliusz Slowacki és a lengyel forradalmi múlt többi nagy írójának példája eggyé lesz a szovjet költészet és próza példamutatásával és ez ösztönzi új alkotásokra a lengyel demokratikus írókat.

Az elmúlt öt év alatt több mint ötmillió példányban jelentek meg lengyelre lefordított szovjet irodalmi művek. A „Ksiazka i Wiedza" (Könyv és Tudomány), a „Czytelnik" (Olvasó) és a többi nagy kiadó járt élen ezeknek a könyveknek sajtó alá rendezésében, kiadásában. Sorra jelentek meg a szovjet szépirodalom nagy alkotásai: Solohov, Fagyejev, Konsztántin Fégyin, Majakovszkij művei, de mellettük tág teret kapott a tudományos irodalom is, különösképpen a szakirodalom. Nem egy lengyel sztahánovista írja büszkén, hogy egy-egy szovjet sztahánovista munkás munkamódszereinek elsajátításával érte el a maga kimagasló eredményeit.

A lengyel könyvkiadás igen nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy a szovjet irodalom megfelelő fordításban kerüljön az olvasók elé. A jó, művészi fordítások közelebb hozzák a lengyel dolgozókat a szovjet néphez és ezzel a szocializmushoz. Ma már képzett, kiváló fordítógárda dogozik a szovjet szépirodalom és tudományos művek átültetésén: Tuwim, Broniewski, Rafalowska, Jastrzebiec-Kozlowski, hogy csak néhányat említsünk a kiválóbbak közül. A fordítók között sok olyan is akad, aki maga is író — és ezért fordításában újjáteremti az eredeti művet. A lengyel könyvkiadás nagy súlyt helyez arra is, hogy megfelelő külsőben bocsássa ki a szovjet könyveket. A világszerte ismert és haladó hagyományokban gazdag lengyel grafika alkotásai, szép címlapjai, találó és művészi illusztrációi is a szovjet irodalom népszerűsítését szolgálják.

Egész Lengyelországban folyik az orosz nyelv tanulása. A népszerű „Ruszkij jazük" című nyelvkönyv tízezres példányszámban fogyott el és ma már sokezren vásárolnak orosznyelvű szépirodalmi, tudományos és szakkönyveket. Az ötven kötetes „Szovjet Enciklopédiára" sokezren előfizettek már a „Wspólraca" szövetkezetnél, sok medikus tanul az orosz „Anatómiai Atlasz"-ból, az iskolákban pedig rendkívül elterjedtek a szovjet ifjúsági lapok és hetilapok, az „Ogonyok", a „Krokogyil", a „Pionerszkaja Pravda" stb. A „Nemzetközi Könyv- és Sajtóklub" több mint 25 millió zloty értékű szovjet könyvet adott el, könyvtárakat lát el, ingyenes olvasótermeket tart fent Varsóban, Lodzban, Wroclawban, Katowicében.

R. P.

Sonderdruck

KUNSTHISTORISCHES JAHRBUCH GRAZ
XXIV (1990)

INTERNATIONALE GOTIK IN MITTELEUROPA

Herausgegeben von
Götz Pochat und Brigitte Wagner

Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz/Austria

Johannes Aquila, die Wurzeln seines Stils

JÁNOS VÉGH

Johannes Aquila hat seine Signatur an den Wänden von vier einst reich bemalten Kirchen im heutigen steirisch-ungarisch-slowenischen Grenzgebiet hinterlassen: in Velemér, Martjanci, Turnišče und in Fürstenfeld. In Martjanci teilt er uns mit, daß er aus Radkersburg kam. Auf Grund stilkritischer Argumente wurden ihm noch die Wandmalereien des sogenannten Pistorhauses in Radkersburg zugeschrieben.[1]
Die Beschreibung der einzelnen Bildfolgen, ihre Datierung, Reihenfolge, Eigenhändigkeit usw. sollen hier nicht behandelt werden, da in Kürze die Akten einer Tagung erscheinen werden – und zwar auf deutsch –, die 1984 von österreichischen, slowenischen und ungarischen Teilnehmern an Ort und Stelle abgehalten wurde.[2]
Gelegentlich wird von unserem Meister behauptet, daß er vom Norden und vom Süden, von Böhmen und von Italien beeinflußt wäre. Vor allem France Stelè hat darauf hingewiesen, andere wollen die Werke eher autochthon sehen. Die vorliegende kleine Studie will eben diese Frage ein wenig konkreter anpacken. Zum Verständnis eines Künstlers gehört es doch, möglichst genau zu wissen, wo er seine Wurzeln hat.
Schon aus den wenigen Illustrationen sieht man, daß sich das Œuvre aus sehr verschiedenen Stilcharakteren zusammensetzt. Es erscheint ganz unvorstellbar, daß derselbe Meister einmal untersetzte, dann schlanke Figuren und zwar in verschiedenen Maßstäben gemalt hätte, daß er einmal schlicht, dann detailreich usw. gewesen sei. Wir müssen zur Kenntnis nehmen, daß sein Œuvre keine einheitlichen Merkmale aufweist, trotz der die Eigenhändigkeit scheinbar garantierenden Signaturen. Meister Johannes könnte eher ein Unternehmer gewesen sein, der zwar auch selbst zum Pinsel griff, sich aber noch mehr auf seine Mitarbeiter stützte. Die an sich mittelalterliche Form einer leistungsfähigen Werkstatt lebt noch bis Cranach, sogar bis Rubens fort, die allerdings großen Wert darauf gelegt haben, daß die Schüler und Werkstattmitglieder sich ihren Stil gründlich aneigneten. Unser Meister war entweder keine genügend eigenständige, stilprägende Persönlichkeit, oder aber er hat sich wenig darum gekümmert. Seine Signatur ist mehr ein Markenzeichen, eine Garantie, daß die Arbeit aus seiner Werkstatt stammt und daß er dafür persönlich haftet, und bedeutet nicht, daß er alle Bilder selbst gemalt hat.
Die Merkmale seines eigenen Stils hat man an dem frühesten Werk, in Velemér (1378) zu suchen; damals war es für ihn weder nötig noch möglich, Schüler und Mitarbeiter zu beschäftigen. Es fällt aber schon hier auf, daß sein Selbstporträt einen anderen Stil zeigt als die übrigen Köpfe. Es ist nicht so gerundet und stilisiert, detailreicher, und die plastischen Werte sind sorgsam herausgearbeitet *(Abb. 1)*. Der Vergleich wird jedoch dadurch erschwert, daß die Malereien mutwillig beschädigt worden sind, vor allem die Gesichter. Die Ergänzungen sind zwar vom Restaurator gewissenhaft in Tratteggio-Technik ausgeführt, da aber viele Köpfe auszubessern waren, wurde dadurch der Gesamteindruck doch beeinträchtigt (auf Reproduktionen sind die Ergänzungen kaum zu erkennen).
Die großen, statischen Gestalten mit den eher voluminös als präzis gegliedert wirkenden Köpfen und die sich an die Körper schmiegenden, aber doch keine Körperhaftigkeit evozierenden Gewandfalten kommen des öfteren in Prag um das Jahr 1370 vor. Dieser Figurentypus ist im Umkreis des Meisters Theoderich der am meisten verbreitete, so im Kreuzgang des Emmaus-Klosters. Die kraftvolle Bewegtheit des „Mannawunders" finden wir hier zwar nirgends, aber die plumpen Gebärden sind ähnlich. Einen wichtigen Ausgangspunkt für die Figuren in Velemér bilden die „Taufe der heiligen Ludmilla" im Stiegenhaus des großen Turmes auf Burg Karlstein und vor allem die „Taufe der heiligen Ottilie" in der Vlašimerkapelle des Veitsdomes. Hier werden die energiegeladene Strenge der Gesichter des Theoderich und die heftigen Bewegungen der Manna-lesenden Juden gemildert; die lyrische Stimmung der früheren Phase schimmert durch. Dies ist noch keineswegs der Schöne Stil; wir befinden uns ungefähr auf der Stilstufe des Votivbildes des Jan Očko von Vlašim (Prag, Nationalgalerie). Beachtenswert sind noch jene



1 Selbstporträt des Johannes Aquila. Velemér, Pfarrkirche



2 Huldigung der Drei Könige, hl. Ladislaus und Nikolaus. Velemér, Pfarrkirche

Johannes Aquila, die Wurzeln seines Stils

JÁNOS VÉGH

Johannes Aquila hat seine Signatur an den Wänden von vier einst reich bemalten Kirchen im heutigen steirisch-ungarisch-slowenischen Grenzgebiet hinterlassen: in Velemér, Martjanci, Turnišče und in Fürstenfeld. In Martjanci teilt er uns mit, daß er aus Radkersburg kam. Auf Grund stilkritischer Argumente wurden ihm noch die Wandmalereien des sogenannten Pistorhauses in Radkersburg zugeschrieben.[1]
Die Beschreibung der einzelnen Bildfolgen, ihre Datierung, Reihenfolge, Eigenhändigkeit usw. sollen hier nicht behandelt werden, da in Kürze die Akten einer Tagung erscheinen werden – und zwar auf deutsch –, die 1984 von österreichischen, slowenischen und ungarischen Teilnehmern an Ort und Stelle abgehalten wurde.[2]
Gelegentlich wird von unserem Meister behauptet, daß er vom Norden und vom Süden, von Böhmen und von Italien beeinflußt wäre. Vor allem France Stelè hat darauf hingewiesen, andere wollen die Werke eher autochthon sehen. Die vorliegende kleine Studie will eben diese Frage ein wenig konkreter anpacken. Zum Verständnis eines Künstlers gehört es doch, möglichst genau zu wissen, wo er seine Wurzeln hat.
Schon aus den wenigen Illustrationen sieht man, daß sich das Œuvre aus sehr verschiedenen Stilcharakteren zusammensetzt. Es erscheint ganz unvorstellbar, daß derselbe Meister einmal untersetzte, dann schlanke Figuren und zwar in verschiedenen Maßstäben gemalt hätte, daß er einmal schlicht, dann detailreich usw. gewesen sei. Wir müssen zur Kenntnis nehmen, daß sein Œuvre keine einheitlichen Merkmale aufweist, trotz der die Eigenhändigkeit scheinbar garantierenden Signaturen. Meister Johannes könnte eher ein Unternehmer gewesen sein, der zwar auch selbst zum Pinsel griff, sich aber noch mehr auf seine Mitarbeiter stützte. Die an sich mittelalterliche Form einer leistungsfähigen Werkstatt lebt noch bis Cranach, sogar bis Rubens fort, die allerdings großen Wert darauf gelegt haben, daß die Schüler und Werkstattmitglieder sich ihren Stil gründlich aneigneten. Unser Meister war entweder keine genügend eigenständige, stilprägende Persönlichkeit, oder aber er hat sich wenig darum gekümmert. Seine Signatur ist mehr ein Markenzeichen, eine Garantie, daß die Arbeit aus seiner Werkstatt stammt und daß er dafür persönlich haftet, und bedeutet nicht, daß er alle Bilder selbst gemalt hat.
Die Merkmale seines eigenen Stils hat man an dem frühesten Werk, in Velemér (1378) zu suchen; damals war es für ihn weder nötig noch möglich, Schüler und Mitarbeiter zu beschäftigen. Es fällt aber schon hier auf, daß sein Selbstporträt einen anderen Stil zeigt als die übrigen Köpfe. Es ist nicht so gerundet und stilisiert, detailreicher, und die plastischen Werte sind sorgsam herausgearbeitet *(Abb. 1)*. Der Vergleich wird jedoch dadurch erschwert, daß die Malereien mutwillig beschädigt worden sind, vor allem die Gesichter. Die Ergänzungen sind zwar vom Restaurator gewissenhaft in Tratteggio-Technik ausgeführt, da aber viele Köpfe auszubessern waren, wurde dadurch der Gesamteindruck doch beeinträchtigt (auf Reproduktionen sind die Ergänzungen kaum zu erkennen).
Die großen, statischen Gestalten mit den eher voluminös als präzis gegliedert wirkenden Köpfen und die sich an die Körper schmiegenden, aber doch keine Körperhaftigkeit evozierenden Gewandfalten kommen des öfteren in Prag um das Jahr 1370 vor. Dieser Figurentypus ist im Umkreis des Meisters Theoderich der am meisten verbreitete, so im Kreuzgang des Emmaus-Klosters. Die kraftvolle Bewegtheit des „Mannawunders" finden wir hier zwar nirgends, aber die plumpen Gebärden sind ähnlich. Einen wichtigen Ausgangspunkt für die Figuren in Velemér bilden die „Taufe der heiligen Ludmilla" im Stiegenhaus des großen Turmes auf Burg Karlstein und vor allem die „Taufe der heiligen Ottilie" in der Vlašimerkapelle des Veitsdomes. Hier werden die energiegeladene Strenge der Gesichter des Theoderich und die heftigen Bewegungen der Manna-lesenden Juden gemildert; die lyrische Stimmung der früheren Phase schimmert durch. Dies ist noch keineswegs der Schöne Stil; wir befinden uns ungefähr auf der Stilstufe des Votivbildes des Jan Očko von Vlašim (Prag, Nationalgalerie). Beachtenswert sind noch jene



1 Selbstporträt des Johannes Aquila. Velemér, Pfarrkirche



2 Huldigung der Drei Könige, hl. Ladislaus und Nikolaus. Velemér, Pfarrkirche

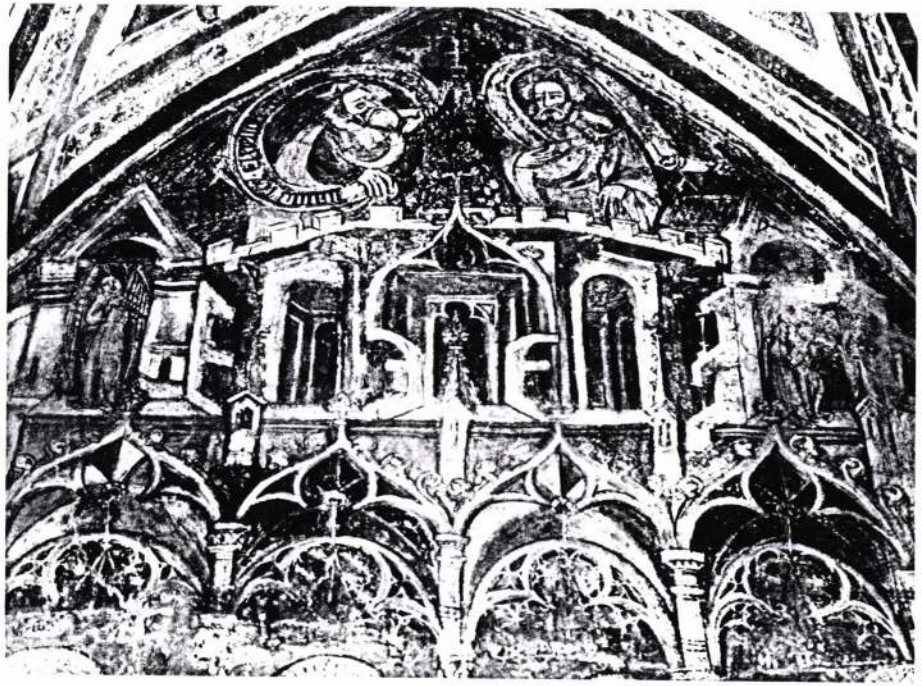

3 Baldachin oberhalb der Apostel im Chor. Martjanci, Pfarrkirche

Aufhellungen, welche die Plastizität einzelner Körper- oder Gesichtsteile verstärken sollen, die in böhmischen Bildern kaum jemals fehlen und auch in Velemér trotz des abgeriebenen Zustandes oft noch zu sehen sind.[3]

Das wirkt für jene Jahre recht modern; der Maler ging aber nicht nur von so zeitgemäßen Vorbildern aus. Auffallende Ähnlichkeiten lassen sich zwischen den Köpfen an den Wandbildern und den Aposteln der damals schon 10–15 Jahre alten sogenannten „Morgan-Täfelchen" feststellen. Der die Stirn runzelnde Johannes unter dem Kreuz hat unter ihnen mehrere Verwandte, und manche Lösungen des Raumproblems – etwa der Thron der Gottesmutter bei der „Huldigung" – können von hier abgeleitet werden *(Abb. 2)*.[4]

Es gibt aber auch bemerkenswerte Unterschiede: zuerst die nicht nur durch den Verlust der oberen Malschichten verursachte markante Linearität, sodann die Tatsache, daß die böhmische Note seiner Kunst nicht zu einem bestimmten Meister führt. Er kann nicht einfach als ein abgewanderter Prager Malergeselle betrachtet werden, aber auch die steirische Malweise ist ihm ziemlich fremd. Man muß daher seinen Stil auf etwaige italienische Komponenten prüfen.

Hierbei ist die Rolle des Tommaso da Modena besonders wichtig. Sein Wirkungsort Treviso liegt doch dem Tätigkeitsbereich des Johannes Aquila recht nahe, und er könnte durch seinen Einfluß auf die böhmische Malerei dem jungen Meister durchaus bekannt gewesen sein. Die effektvollen Bewegungen und gewagten Überschneidungen der „Mannalese" im Emmaus-Kreuzgang haben bestimmt von den Szenen seiner Trevisaner „Ursula-Legende" manchen Impuls erhalten. Die mit Licht modellierten Gesichter und die flächigeren, manchmal auch kantigeren Gesichtsformen deuten auf den Einfluß von Tommaso hin; die flachen Antlitze sind für Aquila charakteristischer als für seine böhmischen Lehrmeister, vor allem in seinen späteren Werken.[5]

Die in den achtziger Jahren ausgeführten Wandmalereien in Martjanci und in Turnišče sind stärker von Italien beeinflußt. Die architektonischen Rahmen werden – wie das Konsolgesims und die Baldachine der Apostel in Martjanci zeigen – kraftvoller *(Abb. 3)*. Damit sollte die Plastizität der Gestalten – ein damals schon an und für sich italienisches Charakteristikum – hervorgehoben werden, und zwar viel überzeugender, als das zu dieser Zeit in der Steiermark üblich war. Nehmen wir zum Beispiel jenen Baldachin, der den Thron Salomonis in St. Lambrecht oben und seitwärts so imposant einfaßt *(Abb. 4)*. Um wievieles voller sind doch jene Architekturdetails, die von einem italienischen Wanderkünstler oder unter eindeutigem italienischen Einfluß entstanden sind (Wien, Votivbild aus St. Stephan im Historischen Museum; Bozen, Votivbild eines Herrn von Castelbarco in der Dominikanerkirche; Garmisch, Passionsszenen in der Alten Kirche).[6]



4 Thron Salomonis. St. Lambrecht, Stiftskirche

Das große, unübertroffene Vorbild dieser Art von Architekturdarstellung konnte Meister Johannes oder seinen Mitarbeitern die Malerei des späten Trecento im weit entfernten Padua bieten. Dort hat man manche Bildthemen, wie zum Beispiel die Schönheiten des Himmelreiches bei einer „Krönung Mariae", aber auch Legendenszenen, gern mit solch zierlichen, oder aber anspruchsvollen Bauwerken ausgestaltet, die prächtiger waren als die wirklichen gotischen Gebäude des Landes. Es genügt vielleicht, für den ersten Fall auf das Bild des Altichiero und seiner Mitarbeiter in der Georgskapelle, für den zweiten auf die „Georgs- und Lucia-Legende" ebendort hinzuweisen *(Abb. 5)*.[7]

Die Gestalten und Gesichter muten manchmal italienischer an. Die weiblichen Heiligen an der Wand hinter dem Altar lassen uns viel konkreter als bisher an Tommaso da Modena denken *(Abb. 6)*. Ihr ruhiges Stehen, die Gestaltung der Gesichter, der Nasen, der Augen, der über die Arme gebreitete, damit die Würde des Auftretens hervorhebende Mantel sind ja Derivate seiner „Hl. Ursula mit Gefährtinnen" im Museo Civico in Treviso *(Abb. 7)*, seiner „Katharina" in der Cappella Giacomelli der Kirche S. Francesco oder seiner „Agnes" an einer Säule in der Kirche San Niccolò.[8]

Die Apostel im Chor von Turnišče stehen dem in Velemér auftretenden Stil recht nahe;[9] im Schiff haben wir aber ganz andere Formen vor uns. Die Einzelszenen sind klein und vielfigurig, das Erzählerische gewinnt an Bedeutung.[10] Sie sind meist in kleinen Gebäuden zusammengefaßt, deren Vorderwand oft fehlt; die Figuren wirken heller als der relativ dunkle Hintergrund *(Abb. 8)*. Es war eine Grundtendenz des Trecento, die Figuren in einem architektonisch gestalteten Raum zu präsentieren. Weit stärker wurde diese in der Toscana herausgebildete Konstruktionsmethode durch die Fresken des Giusto de' Menabuoi im



5 Altichiero und Mitarbeiter, Martyrium der hl. Lucia. Padua, Cappella di S. Giorgio



6 Die hll. Margaretha, Apollonia und Kunigunde (?). Martjanci, Pfarrkirche

Baptisterium von Padua vermittelt. Im viereckigen Unterbau und im Tambour stehen die kleinen Szenen ruhig nebeneinander, wo aber eine Notlösung unumgänglich war, werden die Innenräume zerstückelt und dynamisch.[11] Noch einen Schritt weiter geht Vitale da Bologna, der seine Szenen oft in kleinere Gruppen teilt, schwungvolle Bewegungen und ungewöhnliche Kompositionen wagt. Man findet solche Lösungen schon an seinen frühen Fresken in der Kirche von Mezzaratta *(Abb. 9)*. Die Wirkung wird zusätzlich durch die häufige Anwendung dunkler Hintergründe verstärkt. Der langjährige Aufenthalt des Malers in Friaul, wo er auf den Bildern für den Dom zu Udine, z. B. den Szenen der „Nikolaus-Legende", noch manche kühne Komposition geschaffen hat, trug viel dazu bei, die Malerei des Trecento in dieser Gegend zu beeinflussen; Friaul ist eben jene italienische Kunstprovinz, die den zu behandelnden Orten am nächsten liegt. Der ziemlich große und auffallend quer gelegte Körper des „Laurentius" folgt sichtlich diesen Prinzipien, wie auch das häufige Wechseln des Figurenmaßstabes *(Abb. 10)*. Noch eine Kleinigkeit, die von Vitale stammen mag: die markanten, eckigen Gesichter mit ihren scharfgeschnittenen Nasen sind durch eine helle Obersicht noch weicher geformt.[12] Die „Ladislaus-Legende" weist ebenfalls nach Italien, aber die Verbindung ist diesmal komplizierter *(Abb. 8)*. Hier könnten Miniaturen die Komposition übermittelt haben, eventuell solche, die der „Ungarischen Bilderchronik" – einer stark von Bologna abhängigen Prachthandschrift – ähnlich waren.[13] Ein wenig später sind die Bilder im Radkersburger „Pistorhaus" entstanden, doch ihr Stil ist grundsätzlich anders. Vielleicht haben die ungewöhnlichen Themen, wie z.B. die Belagerung einer Burg *(Abb. 11)*, den Stilwechsel bewirkt: wir haben hier die Formenwelt der Wenzels-Handschriften vor uns.[14]



7 Tommaso da Modena, Hl. Ursula mit Gefährtinnen. Treviso, Museo Civico

Die belagerte Burg kommt oft in den Bibelillustrationen vor, am ähnlichsten sind die Bauwerke der Szene „Simson in Gaza" aus dem zweiten, und der „Eroberung von Rabbla" *(Abb. 12)* aus dem dritten Band der Wenzelsbibel.[15] Das Rabbla-Bild ist ein Beispiel für die Wiedergabe einer angreifenden Armee, bestehend aus einer dicht gedrängten Schar gepanzerter Ritter. Mit den über den Radkersburger Rittern sichtbaren Waffen, deren Umrisse so dekorativ den Hintergrund beleben, läßt sich der Aufmarsch der Kavallerie unter der Szene „Die Gebote des Herrn" im ersten Band vergleichen *(Abb. 13)*.[16] Die im einzelnen nicht leicht unterscheidbaren Kämpfer des Wandbildes bewegen sich ungefähr so wie die hier marschierenden, ihre Figuren sind aber etwas schlanker. Die Gesichter sind nur schlecht zu erkennen, doch erinnern sie in ihrer puppenhaften Rundung an die Köpfe in der Handschrift des Willehalm *(Abb. 15)*.[17] Alles in allem haben wir den Eindruck, daß die Beispiele aus der Frühzeit der Buchmalereiwerkstatt stammen und kaum später als 1390 entstanden sind. Die Wandbilder können somit in die erste Hälfte der neunziger Jahre datiert werden. Der Stil ist zwar ein ganz anderer als in den bisherigen Beispielen, aber

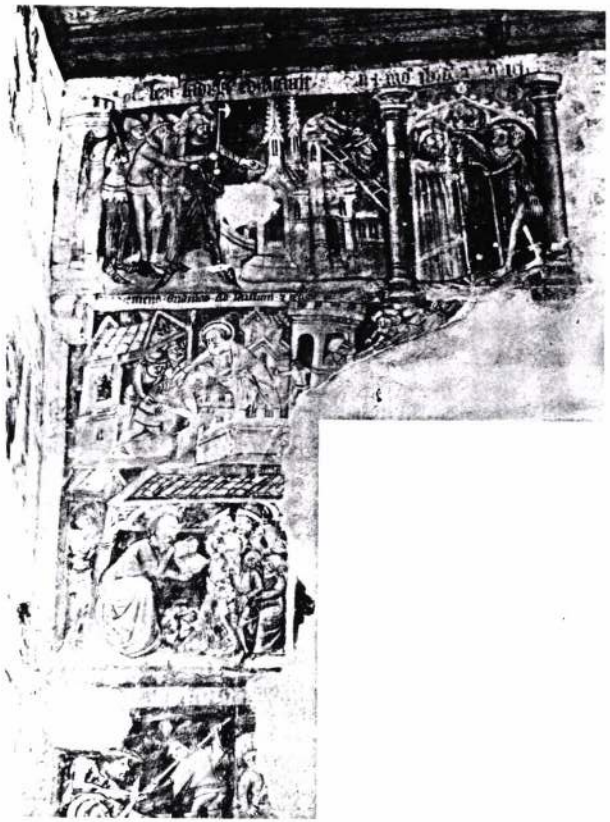

8 Szenen der Ladislauslegende (oben) und Laurentiuslegende (unten). Turnisce, Alte Kirche

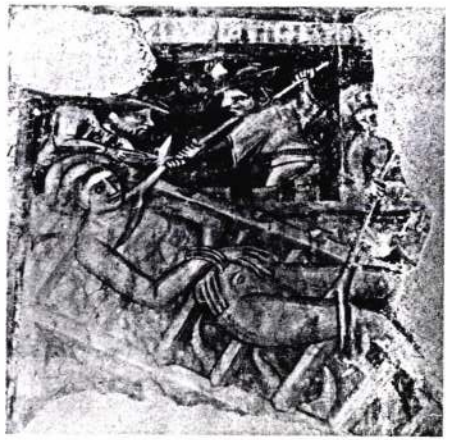

10 Martyrium des hl. Laurentius. Turnišče, Alte Kirche

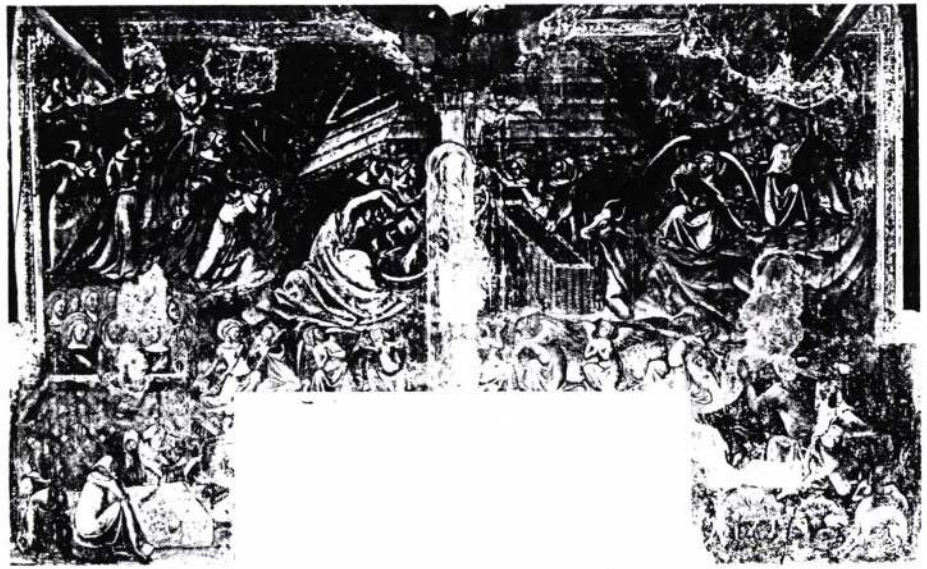

9 Vitale da Bologna, Geburt Christi in der Kirche von Mezzaratta. Bologna, Museo

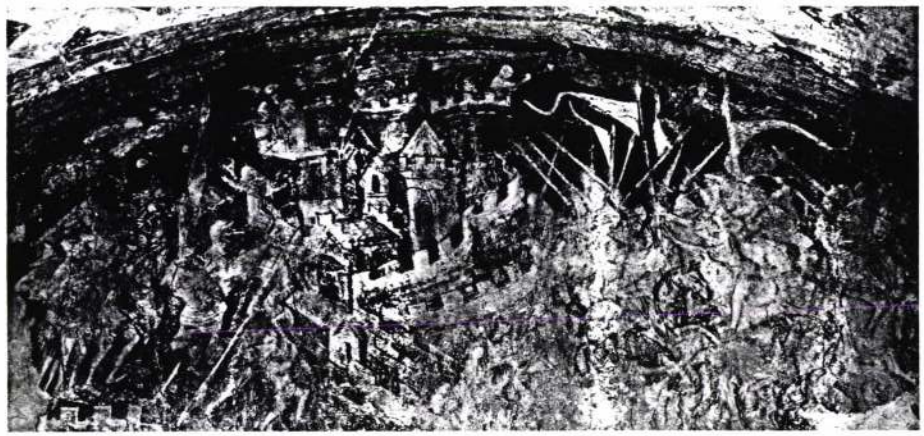

11 Belagerung einer Burg. Radkersburg, Pistorhaus



12 Eroberung von Rabbla, Bd. 3 der Wenzelsbibel. Wien, Österreichische Nationalbibliothek

Elga Lanc hat vollkommen recht, wenn sie trotz aller Unterschiede für eine Zusammengehörigkeit plädiert.[18] Sie konnte so viele kleine und kleinste morellianische Details finden, noch dazu auf die Ähnlichkeit des Akanthus-Rahmens mit Zierstücken in Martjanci verweisen, daß ihre These überzeugt. Die Datierung erhöht noch die Wichtigkeit der Werke, da die berühmten, unter böhmischem Einfluß stehenden profanen Wandbilder in Südtirol (Schloß Lichtenberg, Adlertum in Trient, Runkelstein bei Bozen) aus dem Anfang des nächsten Jahrhunderts stammen.[19]

Ungefähr zur gleichen Zeit oder nur wenig später entstanden die sehr beschädigten Wandmalereien in der Fürstenfelder Augustiner-Eremitenkirche. Hier war das große Vorbild die Kunst des Meisters von Wittingau. Das erkennt man schon an den Apostel- und Prophetengestalten, an deren eckigen, fast spitzen Teilformen, an jenen Farbflecken, die die Köpfe und die Hände zeigen wollen. Die „Daniel-Szene" und



13 Die Gebote des Herrn, Bd. 1 der Wenzelsbibel. Wien, Österreichische Nationalbibliothek

die „Veronika" im Chor gestatten noch eine viel konkretere Anknüpfung *(Abb. 14)*. Die steigenden Erdwälle der Löwengrube sind ein Lieblingsmotiv dieses Meisters, obwohl es auch den Miniatoren der Wenzels-Handschriften nicht unbekannt ist. Veronika zeigt eine geradezu frappante Übereinstimmung mit einer der berühmtesten Figuren des Meisters von Wittingau, nämlich der schmerzhaften Maria von der „Kreuzigung" aus St. Barbara (Prag, Nationalgalerie). In Fürstenfeld ist ihre Schönheit allerdings weniger elegant; wir haben hier eben das Werk eines Nachfolgers vor uns. Ihre Gestalt ist länger – deshalb wollen wir eine spätere Datierung annehmen –, der Gesichtsausdruck flacher, die Falten komplizierter; die Haltung des Körpers, die Wendung des Kopfes und der Blick aus den Augenwinkeln sind aber dieselben. Das gilt auch für die Nasen, die ein bißchen schräg eingesetzt zu sein scheinen, wenn man die Gesichter von der Seite sieht. Man merkt dies vor allem am Schweißtuch der Veronika, das jenem in Velemér sehr ähnlich ist. Die



14 Hl. Veronika, Daniel in der Löwengrube, Jeremias. Fürstenfeld, Augustiner-Eremitenkirche

Analogien sind aber ikonographischen Ursprungs; das eine steht auf der Stilstufe des Emmaus-Kreuzganges, das andere entspricht dem Formempfinden des Wittingauers.[20]
Wir sind im Laufschritt zum Ende des Lebenswerkes von Johannes Aquila beziehungsweise seiner Werkstatt gekommen. Es ist klar, daß damit die ihn betreffenden Probleme noch lange nicht gelöst sind, nicht einmal die Fragen nach seinen Wurzeln, aber die mitgeteilten Beobachtungen bilden vielleicht den Anfang jener Kleinarbeit, die zu ihrer Klärung führt. Ein keineswegs erstrangiger Künstler, in dessen Werkstatt andauernd Mitarbeiter eingestellt und abgelöst wurden, macht ja kaum weniger Probleme als jene Größen der Geschichte der Kunst, die unser Metier schon seit einem Jahrhundert beschäftigen. In der täglichen Arbeit kommen sie aber öfter vor als die Riesen, deshalb müssen unsere Methoden für solche Fälle leistungsfähiger werden als bisher.
Und der Grenzgänger aus Radkersburg scheint dafür ein geeigneter Gegenstand zu sein.



15 Der getötete Riese vor dem Tore von Paris, Handschrift des Willehelm. Wien, Österreichische Nationalbibliothek

Anmerkungen

1 Umfangreiche Zusammenfassung der Literatur bis zum Erscheinungsjahr siehe D. *Badecsay*: Wandgemälde im mittelalterlichen Ungarn, Budapest 1977, S. 26–28, 160–162, 164–167, 180. Breite stilkritische Analyse, Versuche zur Differenzierung der Hände usw. bei F. *Stelè*: Slikarstve ve Sloveniji od 12. do 16. stoletja, Ljubljana 1969, S. 160–171; *ders.*: Gotsko stensko slikarstvo (Ars Sloveniae), Ljubljana 1972, S. X–XI, XLVI–LIII. Ein Forschungsbericht bei J. *Végh*: Johannes Aquila és mühelye (Johannes Aquila und seine Werkstatt), in: Magyarországi művészet 1300–1470 k. (Kunst in Ungarn 1300–um 1470), hrsg. v. E. *Marosi*, Budapest 1987, S. 482–484. Über die Frage seiner Signaturen siehe E. *Marosi*: A művészi munka és értékelése (Die Organisation und die Anerkennung des Werks des Künstlers), in: ebda, S. 172–173. Über die Funde in Österreich unterrichtet E. *Lanc*: J. Aquila und seine Werkstatt, in: Johannes Aquila ... 1989 (wie Anm. 2). Über die italienischen Kontakte M. *Prokopp*: Italian Trecento Influence on Murals in Central Europe particularly Hungary, Budapest 1983, S. 40, 106.
2 Johannes Aquila und die Wandmalerei des 14. Jahrhunderts (Akten der Kunsthistorikertagung in Velem/Ungarn – Murska Sobota/Jugoslawien 1984), hrsg. v. E. *Marosi*, Budapest 1989. Eine kurze Zusammenfassung über Velemér: *Kat. Ausst.* Die Parler und der Schöne Stil 1350–1400. Europäische Kunst unter den Luxemburgern, Köln 1978, Bd. 2, S. 456 (von M. *Prokopp*).

3 G. *Schmidt*: Malerei bis 1450. Tafelmalerei – Wandmalerei – Buchmalerei, in: Gotik in Böhmen, hrsg. v. K.M. *Swoboda*. München 1969, S. 184–207; V. *Dvořáková* – J. *Krása* – A. *Merhautová* – K. *Stejskal*: Gothic Mural Painting in Bohemia and Moravia, London 1964, S. 80–125; K. *Stejskal*: Nástenné malířství, in: České umění gotické 1350–1420, hrsg. v. J. *Pešina*, Praha 1970, S. 177–201; *Kat. Ausst.* Die Parler... 1978 (wie Anm. 2), Bd. 2, S. 718–729; V. *Dvořáková*: Karlštejn a dvorské malířství doby Karla IV, und K. *Stejskal*: Klášter Na Slovanech, pražská katedrala a dvorska malba doby Karlovy, in: Dějiny českého výtvarného umění I., hrsg. v. R. *Chadraba*, Praha 1984, S. 310–342.

4 G. *Schmidt*: Malerei... 1969 (wie Anm. 3), Abb. 106. Eine bemerkenswerte Analogie bietet Litschau, NÖ, 1370–1380, wo der kastenartige Thron, aber auch die Verhältnisse des Körpers und Gewandes ungefähr dieselben sind. Vgl. E. *Lanc*: Die mittelalterlichen Wandmalereien in Wien und Niederösterreich, Wien 1983, XXIX.

5 Die verschiedenen Ansichten darüber, ob Tommaso selbst nach Prag kam oder nicht, sind zusammengestellt bei G. *Schmidt*: Malerei ... 1969 (wie Anm. 3), S. 427, Anm. 87. Dazu noch J. *Krása*: Les rapports de Tomaso da Modena avec les pays transalpins, in: L'Occhio di Tomaso. Sulla formazione di Tomaso da Modena, hrsg. v. R. *Gibbs*, Treviso 1981, S. 331–350. Über die Trevisaner „Ursula-Szenen" siehe L. *Coletti*: Tomaso da Modena, Venezia 1963, S. 38–45, Tavv. 58–95.

6 E. *Lanc*: Die mittelalterlichen... 1983 (wie Anm. 4), XXIX, S. 41–42, Abb. 15–19; *Kat. Ausst.* Die Parler... 1978 (wie Anm. 2), Bd. 2, S. 424 (von M. *Wundram*); J. *Weingartner*: Gotische Wandmalerei in Südtirol, Wien 1948, S. 21, 70, Abb. 26; N. *Rasmo*: Affreschi medievali atesini, Milano 1970, S. 150, 245, Abb. 19; A. *Stange*: Deutsche Malerei der Gotik X, München–Berlin 1960, S. 70, Abb. 82.

7 R. *Pallucchini*: La pittura veneziana del Trecento, Venezia–Roma 1964, S. 147–149, Abb. 448–457.

8 L. *Coletti*: Tomaso... 1963 (wie Anm. 5), S. 25–29, 43, Tavv. 45, 47, 56, 94. Vielleicht aus derselben Quelle stammen die Figuren an der Nordwand der Kirche S. Apollinare in Prabi bei Arco, wo allerdings auch ein Einfluß der Malweise des Vitale da Bologna zu erkennen ist. Vgl. *Kat. Ausst.* Affreschi e sculture, Trento 1983, S. 23–24 (von N. *Rasmo*).

9 Zu manchen Apostelköpfen findet Prager und Thomer Analogien T. *Wehli*: Falfestészet (Wandmalerei), in: Kat. Ausst. Die Kunst der Zeit König Sigismunds von Ungarn 1387–1437, Budapest 1987, S. 334, 340, Anm. 4.

10 W. *Frodl*: Mittelalterliche Wandmalerei in Österreich, in: Kat. Ausst. Mittelalterliche Wandmalerei in Österreich, Wien 1970, S. 22.

11 S. *Bettini*: Giusto de' Menabuoi nel Battistero del Duomo di Padova, Venezia 1960; R. Pallucchini: La pittura... 1964 (wie Anm. 7), S. 125–127, 394–398.

12 C. *Gnudi*: Pittura bolognese del '300. Vitale da Bologna, Milano 1962. Über die Fresken von Udine, S. 43–48, Tavv. LXII–LXVIII. Aus den vielen Beispielen, die seinen Stil nach Nordosten übermitteln konnten, sei hier nur Feltre erwähnt, siehe D. *D'Arcais*: Affreschi trecenteschi del Feltrino, in: Arte Veneta XX, 1966, S. 65–66, Abb. 69–72. Das Phänomen war auch in Böhmen nicht unbekannt, so in der Marienkirche auf Karlstein und im Emmaus-Kreuzgang. Vgl. V. *Dvořáková* – J. *Krása* – A. *Merhautová* – K. *Stejskal:* Gothic... 1964 (wie Anm. 3), S. 95–97, 101–113, 136, 140–143, T. 87–137, 140–141. Eine kurze, aber gründliche Übersicht über die Friulaner Malerei der Zeit bieten G. *Bergamini* – S. *Tavano*: Storia dell'arte nel Friuli – Venezia Giulia, Udine 1984, S. 248–259. Über den zu wenig erforschten Einfluß der Friulaner Malerei nach Osten, siehe F. *Stelè:* Die friulanische Gruppe in der gotischen Wandmalerei Sloweniens, in: Festschrift Karl. M. Swoboda, Wien 1959, S. 265–272; A. *Stange*: Deutsche Malerei der Gotik XI, München/Berlin 1961, S. 77, 109–110.

13 T. *Wehli*: Falfestészet... 1987 (wie Anm. 9), S. 344.

14 Über die Buchmalerei der Wenzelszeit siehe G. *Schmidt*: Malerei... 1969 (wie Anm. 3), S. 230–240; J. *Krása*: Die Handschriften König Wenzels IV, Praha 1971; *ders.*: Knižní malba, in: Dějiny... 1984 (wie Anm. 3).

15 J. *Krása*: Die Handschriften... 1971 (wie Anm. 14), S. 162–174, Farbtafel XXV–XXVI.

16 *Ebda*, S. 162–168, Farbtafel XXIII.

17 *Ebda*, S. 125–141, Farbtafel XIX.

18 E. *Lanc*: Johannes Aquila... 1989 (wie Anm. 2).

19 N. *Rasmo*: Affreschi... 1970 (wie Anm. 6), S. 207–208, 210–212, 216, 245–246.

20 G. *Schmidt*: Malerei... 1969 (wie Anm. 3), S. 225–227, die Kreuzigung aus St. Barbara Abb. 156; K. *Stejskal*: České...1970 (wie Anm. 3), S. 206, Abb. 78–79; J. *Pešina*: Desková malba, in: Dějiny... 1984 (wie Anm. 3).

Abbildungsnachweis: Photo M. György: Abb. 1, 5, 7, 9, 12, 13,15; Photo B. Vilmos: Abb. 2, 3, 6, 10, 11, 14; Archiv/ Photo J. Végh: Abb. 4.

AQUILA Jairos Gertrudis

AQUILA Johanna

Végh János: Johanna Aquila murakási falképei.
=Új T. 85. jún. 9. 36-37. ill

Ert kim igarán kiísnam

MDK

A

Silvestro dell' Aquila

visegrádi Madonnája Balogh Jolán szerint

Giovanni Ricci da Sala müve.

Horváth Henrik: Budai köfaragók és köfaragójelek.

Bp.1935.

AQUILA, JOHANNES

GOTIK IN SLOVENIEN, kiáll. kat. (Rendezte: NARODNA GALERIJA) LJUBLJANA 1995, 232-237, 127-128 kat. sz. (Janez Balažic munkája)

Aquincumi bazilika

emlitve

Barkóczi – Bóna – Mócsy, Pannónia történet
Bp. Tankönyv kiadó 1963

Aquincumi ismeretlen mester

Kockát ábrázoló mozaikpadló a helytartói palotából

fotó

Wellner István: Az aquincumi mozai kok
Bp. 1962.

9.0.

Aquincumi ismeretlen mester

Geometrikus mintájú mozaikpadló a
helytartói palotából
fotó

Mozaikpadló részlete a helytartói palo-
tából
fotó

Wellner István: A aquincumi mozaikok Bp. 1962.
10.o.

Aquincumi ismeretlen mester

Geometrikus mintájú mozaikpadló a helytartói palotából
Fotó

Lótuszszirmot ábrázoló mozaikpadló a helytartói palotából
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
11-o.

Aquincumi ismeretlen mester

Korálakú mozaikpadló a helytartói palo-
tából
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
12.0

Aquincumi ismeretlen mozaik

Delfint ábrázoló mozaik a helytartói palotából
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
113.

Aquincumi ismeretlen mozaik

A „Dirke" mozaik emblémája a megtalálás-
kor
fotó

Wellner István: A aquincumi mozaikok Bp. 1962.
15.o

Aquincumi ismeretlen mester

A „Dirke" mozaik helyreállítási rajza
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
16.o.

Aquincumi ismeretlen mester

Lakóház fürdőmedencéje, előtte a „birkózó" mozaik
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
19.

Aquincumi ismeretlen mozaik

A bikázókat ábrázoló mozaik rekonstrukciós rajza
Tóth

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
20.o.

Aquincumi ismeretlen mester

Ökölvívókat ábrázoló mozaikpadló a
Meggfa utcából

Totó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp 1962.

21.o

Aquincumi ismeretlen mester

Herakles és Deianeira mitoszát ábrázoló mozaik a Meggyfa utcából (rendet) fotó; rendete: címlap belső oldalán
címplapon s

Herakles és Deianeira mitoszát ábrázoló mozaik rekonstrukciós rajza. Kénitette: Rafael Viktor és Walla Géráné

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bo. 1962
22-23 s.

Aquincumi ismeretlen mester

Geometrikus mozaikpadló részlete a Nagyvárad utcából
fotó

Geometrikus mozaikpadló a Nagyvárad utcából
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.

25.0

Aquincumi ismeretlen mester

Mozaikpadló részlete a Meggyfa utcából
fotó

Mozaikpadló a Meggyfa utcából
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
260.

Aquincumi ismeretlen mester

A Meggyfa utcai villa apszisos helyiségének mozaikpadlója a keszti bejárat felől fotó

Részletei :.

Wellner István : A aquincumi mozaikok Bp 1962.
27.o ; 28, 29.o.

Aquincumi ismeretlen mester

A rézeg Herakles ábrázoló mozaik
fotó

A rézeg Herakles ábrázoló mozaik rekonstrukciós rajza. Készítette: Rafael Viktor és Walla Gézáné

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
30-31.o.

Aquincumi ismeretlen mester

A keggyfa utcai villa apszisának mozaikpadló-
ja.
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.

32-o

Aquincumi ismeretlen mester

A Meggyfa utcai villa

alapsajt. Kérítette: Hajnóczi Gyula és
Ujj József

Wellner István: Az aquincumi mozaikok Bp. 1962.
melléklet

Aquincumi ismeretlen mester

Geometrikus mintájú mozaik
fotó

Íves vonalvezetésű mozaik
fotó

Figurális mozaik
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok, Bp. 1962.
7 p.

Aquincumi ismeretlen mozaik

A helytartói palota feltárt részei
rekonstrukció
Schauschek-János rajza

Wellner István: Az aquincumi mozaikok, Bp. 1962.
8.o.

Aquincumi ismeretlen mester

Piskóta alakú padlóbunkoló tégla
fotó

Hatnögletű padlóbunkoló tégla
fotó

Wellner István: Az aquincumi mozaikok, Bp. 1962.
6.

2000. 06. 19. 25. o.

NÉPSZABADSÁG

A Szent István előtti kereszténység Aquincumban

A kereszténység már jóval Szent István előtt gyökeret vert Pannóniában, sőt az új kutatási eredmények azt mutatják, hogy az István által felvett nyugati kereszténység több helyen ráépült a római kor óta itt élő Krisztus-vallásra. Ennek jó néhány emléke található Aquincumban is.

Utolsó tudományos összefoglalásuk idején, 1938-ban három ókeresztény szakrális építményt ismertek Óbudán, s azóta még újabbak kerültek elő – éppen olyanok, amelyek a vallás jelenlétének folytonosságát bizonyítják. Aktualitása volna tehát egy újabb, nagy összefoglalásnak, melynek előtanulmánya a most megnyílt aquincumi ókeresztény kiállítás lehetne.

A római kori kereszténység maradványai: elsősorban épületek és sírok. A vallás az írásos adatok szerint valamikor a kétszázas években jelent meg a provinciában, de tárgyi emlékeit csak a következő századból találták meg – akkor már nem üldözték Krisztus követőit, hiszen Constantinus 312-ben kiadta türelmi rendeletét, I. Theodosius pedig 389-ben államvallássá tette a kereszténységet. Aquincumban püspökség létesült, a polgárvárosban bazilika épült, melynek alapjait a XX. század első felében találták meg. Közelében keresztény temető is volt, apszisos sírkápolnával. Kisebb kápolnák, templomok kerültek elő a délebbre fekvő katonaváros területéről is. Például az úgynevezett „cella trichora": a kereszt alaprajzú kis építmény máig a főváros legkorábbi keresztény szimbóluma – a Raktár utcai romparkban szabadon látogatható. A közelmúltban a katonavárosban – mely mint tudjuk, a Flórián tér környékén volt – újabb ókeresztény templommaradványok kerültek elő. Érdekes, hogy az egyikre a ferencesek temploma, a másikra a klarisszatemplom épült rá a középkorban. Ugyancsak római kori keresztény kápolna lehetett a Március 15. téri belvárosi templom előzménye is.

Szép ókeresztény emlékek maradtak ránk a hajdani temetőkben. A hívők elkülönülten temetkeztek: kápolna vagy a közösség vallási vezetőjének sírja köré. Az egyik ilyen kápolnából került elő Aquincum legrégebbi ismert falképe, amely látható is a kiállításon: középen vörös krisztogram, kétoldalt kék galambok olajággal. Az egyszerűbb sírokban gyakran találhatók kancsók, poharak, mécsesek. Ezeket az utolsó vacsora emlékére tették a halottak mellé.

Magukról az emberekről, cselekedeteikről keveset tudunk. A korai időszakban bizonyára itt is vadállatok elé dobták az üldözötteket, erről tanúskodik a Nagyszombat utcai amfiteátrum küzdőterén talált krisztogramos gyűrű. Aquincum híres keresztény személyiségeiről nem maradtak emlékek, bár a püspökség a birodalom bukása után is fennmaradt.

A szépen rendezett kiállításon egy Pécsett talált falfestmény mintájára ókeresztény szentélyt alakítottak ki. Korabeli az oltárkő, a rajta álló kancsó és a pohár, sőt a hitelesség kedvéért lapos áldozati kenyeret is sütöttek a múzeum munkatársai.

Cs. L.

AQUINCUM

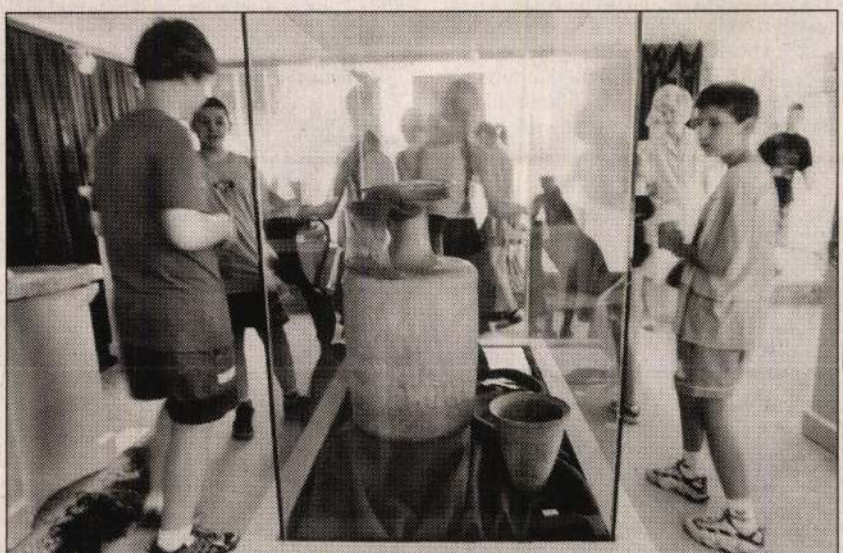

Az ókeresztény emlékek egyik tárlója FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

tviselőváros

ar főváros része, XIX. kerület néven

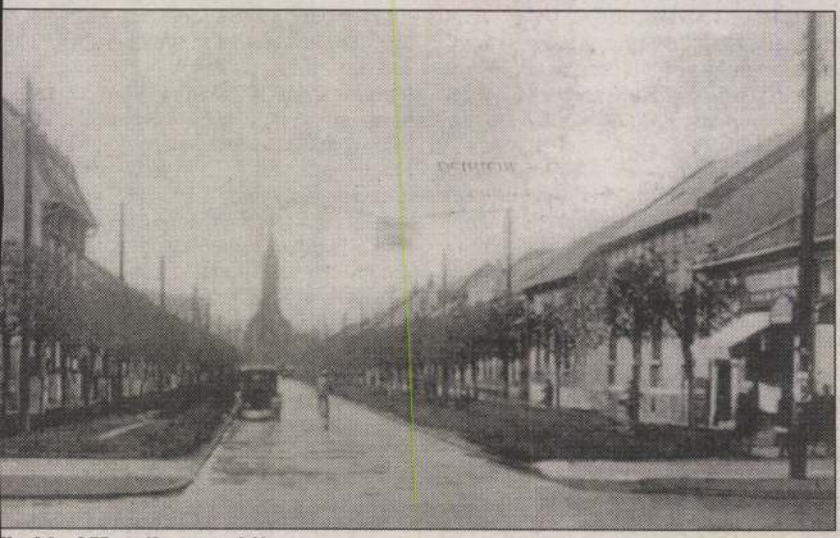

Tischhof Henrik nyomdája

FORRÁS: A MÁSIK BUDAPEST CÍMŰ KÖNYV

mondani, hogy a földből nőttek ki. Ezek a hirtelen keletkező és gyorsan fejlődő városok, amelyek valamely óriás-város centrifugális erejének hatása alatt kelnek életre, mint az illető nagyváros perifériája. Kispest még a földből kinőtt városok között is vezet a gyors lendület szempontjából. Alig egy emberöltő alatt lett az 1000-1500 lelket számláló telepből 60 000 lakosú város, még pedig kedves, eleven tisztviselő város." A címben is idézett „tisztviselő város" csak félig igaz, hiszen Kispest, a fővárosi ipar kitelepítésének hatására jelentős gyár- és munkásváros is volt: az 1900-as évek elejétől itt termelt a Hofherr-mezőgazdasági gépgyár, a kispesti textilgyár, a Hungária Jacquard Selyemszövőgyár, az 1883-ban alapított kátrány- és aszfaltgyár, amely a millenniumi földalatti szigetelési munkálatait is végezte.

Az egykori megyei város 1950 után, Budapest új közigazgatási beosztásában a XIX. számú kerület elnevezést kapta. Nem kerülhette el a peremvárosok sorsát: hagyományos központjának városképe áldozatul esett a lakótelepes, magas házas építkezésnek. Ennek következtében társadalma is nagyrészt kicserélődött, a „kispestiség" hagyományai is megszakadtak. Ezek újbóli kiépítése, megteremtése a jelen feladata, amire Kispesten a „tárgyi feltételek" igen kedvezőek: a település múltjának bemutatására egy gazdag helytörténeti gyűjtemény és múzeum működik, amely pár éve önálló épületet kapott. Újra alakulnak a Wekerle-telep egykori egyesületei, szaporodnak a helyi újságok, és az önkormányzat is gondot fordít a település történetére, s annak megismertetésére.

Fodor Béla

ANNO 1998

méteres Rákospatak

bécsi polgármester ajánlotta budapesti látogatása idején. A medret – tudtuk meg Szaszovszky Ferenctől, a főpolgármesteri hivatal főtanácsosától – először meg kell tisztítani a szeméttől. A betonteknőt elbontják, majd három-négyszeresére szélesítik a medret. A víz 23 méter széles lesz. A nyílegyenes patakrészekben kanyarokat alakítanak majd ki. A víz part-

goztam 1992-ig, a nyugdíjazásomig. – Lajos bácsit a politika már nem nagyon érdekli. Torgyánt »komolytalan ember«nek tartja, a Fidesz vezérének nevére meg nem szól egy szót se. – Uram, a hatalomért összefog a bárány a farkassal. A Fidesz még jobban is passzolna a szocialistákhoz, ráadásul azok legalább tanult fiúk. A Torgyánt az Or-

AQUINCI TAMÁS

Új Művészet
2004. január
XV. évf. 1.

9. old.

észeti lex., Bp. 1994

ANDT

MDK

Ár János, népművén,
/ aparagó

A sárvári múzeumban több
paragása is látható
Most egy „faláncon" dolgozik.

— : Falánc 3

ESTI HIRLAP. Bp. 1968. nov. 16.

ARABESZK ENTERIÖR IP. MÜV. GALÉRIA

AZ ARABESZK ENTERIŐR iparművészeti galéria (V., Kossuth Lajos utca 12.) EZ NEMEZ! című, iparművészek és kézművesek munkáit bemutató kiállítása július 12-ig látható.

2003. MÁJ. 30. NÉPSZABADSÁG

Aradi kiállitások

(Nemzeti halon vidéki kiállitásai)

Beszámoló a négyszázadik kiállitás alkalmából.

„Ha a jubilálásra megvan az akarat, nem nehéz hozzá alkalmakat keresni és talalni. Minden jubilánsnak van születési, névnapi évfordulója, minden ünnepelt járt iskolába, legalább is az elemibe. Ha pedig véletlenül az ünnepelt művész, akkor az ecset felvételétől a gyűjteményes kiállitás rendezéséig, az ünnepélyek egész skáláját ünnepelheti meg".

A mi boldogult alelnökünk, Feszty Árpád, ezekkel a szavakkal kezdett szabadkozni az ünneplés ellen, amikor a gyűjteményes kiállitásának sikere alkalmából tartott banketten ugyancsak néhai Molnár Victor a kormány nevében felköszöntötte az igazi magyar történeti és zsánerfestőt, az utolsó bohémet, a „fejedelmet".

Ez a beszéd jut eszembe, amikor a mi négyszázadik kiállitásunk elérkeztével — úgy érzem — össze kell foglalnom és le kell a nyilvánosság előtt szögeznem, hogyan jutottunk el ilyen hamar a négyszázadik kiállitáshoz? — egy olyan tekintélyes számhoz, mint amelyet sem itthon, sem pedig a külföldön semmiféle művészeti társaság fel nem mutathat.

Ne tekintse tehát senkisem jubileumnak a mi négyszázas kiállitási fordulónkat, hanem csak száraz beszámolónak arról, hogy mi motiválta a különféle vezetőségeket a négyszáz kiállitás megrendezésénél és hogy miket is csináltunk 1894. december hónapjától kezdve, amikor a József-körúti Baross-kávéház fölött lévő, rosszúl vilá-

Nemzeti halon 400-ik jubilaris
Kávé XX-ik kiállitása
1929 febr

gitott termekben néhai Eötvös Loránd báró — akkori kultuszminiszter — megnyitotta a Nemzeti Szalon első kiállítását.

Az azóta rendezett 399 kiállítás motivuma a vezetőségeknek az a felfogása volt, hogy művészeti irányok és felfogásokra való tekintet nélkül alkalmat adjon minden, a kapunál jelentkezőnek és hogy mindenkit szóhoz juttasson, ahol csak nyomát is látja az arra hivatottságnak.

Ez a programm adott alkalmat Rippl-Rónai Józsefnek 1898-ban, hogy hazájában is bemutatkozhasson, azok után, hogy Párisban és a külföldön már régen nagy neve volt és így az akkori Nemzeti Szalonnak a régi Hatvani- és Ujvilág-utcák sarkán lévő bérház félemeletén lévő szerény termeiben ismerte meg a magyar műértő közönség az ő világra szóló művészeti kultúráját.

Szinyei Merse Pál — húsz esztendős visszavonultsága után — még Ernst alatt, a Cziráky-palotabeli Nemzeti Szalonban ragyogtatta meg csodás művészetét és a forradalmároknak bélyegzett Nagybányaiak is csak a Nemzeti Szalonban tudtak otthonra találni.

De ugorjunk egy nagyot. A „Nyolcak"-at, a ma elismert progressziv művészet magyar úttörőit megint csak a Nemzeti Szalon merte először bemutatni 1911-ben és a magyar műbarát közönség érdeklődését szolgáltuk azzal is, amikor 1913-ban az olasz futuristáknak a világot járt kollekcióját megállítottuk néhány napra, hogy Budapesten is bemutathassuk ezeket az érdekes szertelenségeket.

A Nemzeti Szalon programmjához tartozott tehát mindig a művészetben megnyilatkozó történeti állapot és evolució regisztrálása és megismertetése. Ennek eredménye az a — szerény anyagi körülmények között is — elég változatos statisztika, amely szerint nemcsak kivétel nélkül minden beérkezett magyar alkotó művész támogathatta műveivel a Nemzeti Szalon kiállításait, ha-

nem alig van olyan fiatalabb — és már névvel biró — tehetség, aki első szárnypróbálgatásainak ne a Nemzeti Szalonban keresett volna erre alkalmat.

Kiállitási helyiségeinek korlátoltsága dacára részt kért ezenkívül a Nemzeti Szalon abból a kultúrmunkából is, amely a külföld művészetének Budapesten való bemutatásával a nemzetek közötti megértést és a kulturális kapcsolatok megerősitését célozza.

A Nemzeti Szalon kapcsolta be továbbá a műszeretet ápolásába a vidék intelligens műbarát közönségét is és a Kolozsvárott az 1895. évben az országban első ízben bemutatott vidéki tárlat óta 41 városban rendezett kiállitást.

Ezek a vidéki városok a következők voltak: Arad (1899, 1902, 1903, 1904, 1905, 1909, 1910), Baja (1906, 1912, 1927), Besztercebánya (1909), Békéscsaba (1928), Debrecen (1903, 1907, 1913), Eger (1927), Eszék (1925), Fiume (1902, 1904, 1907), Győr (1907, 1911, 1926), Karczag (1909), Kassa (1902), Kecskemét (1904, 1909, 1926), Kisujszállás (1910), Kolozsvár (1895), Komárom (1911), Losonc (1908), Lugos (1907), Marosvásárhely (1908), Mármarossziget (1908, 1914), Miskolc (1899), Munkács (1904), Nagybecskerek (1904), Nagykanizsa (1906), Nagykikinda (1906), Nagykőrös (1926), Nyiregyháza (1905, 1909), Nyitra (1907), Pancsova (1910), Pápa (1926), Pécs (1901, 1925), Sopron (1903, 1928), Szabadka (1903, 1905), Szeged (1899, 1900, 1902), Szentes (1910), Székesfehérvár (1911), Szombathely (1903, 1926), Temesvár (1903, 1906, 1910), Ujvidék (1901, 1910) Ungvár (1909) Versec (1908) és Zombor (1904).

Esik tehát 34 év alatt a fővárosra: 332 és a vidékre 68 kiállitásunk.

Nincsen benne a 400 kiállitásban az a 26 tárlat,

amelyekkel a Magyar Állam reprezentativ formában mutatta be a külföldön a magyar képző- és iparművészetet és amely kiállítások adminisztrálását is a Nemzeti Szalon végezte.

A rendes tavaszi, őszi és téli tárlatokon kivül a 400 kiállitás tagozódása a következő volt.

A 34 év alatt a következő **23 hazai művésztársaság szerepelt** egy vagy több kiállitással a Nemzeti Szalon termeiben :

Éremkedvelők Egyesülete (1907)

„Miénk" — Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre — (1908, 1909 és 1910).

„Kéve" művészegyesület (1909, 1911, 1913, 1917, 1918, 1920, 1922, 1923, 1925).

Magyar Képzőművésznők Egyesülete (1909—1919, 1921, 1924).

Gödöllői művésztelep (1909).

Nyolcak (1911, 1912).

Magyar Grafikusok és Akvarellisták Egyesülete (1911, 1913, 1916, 1919, 1919—1923, 1925—1928).

„Céhbeliek" — Magyar Képzőművészek Társasága — (1914, 1918, 1921,1923, 1924 és 1926).

Cennini Társaság (1921, 1923, 1926).

Balatoni Társaság (1922, 1924, 1928).

Szinyei Merse Pál Társaság (1922).

Bicskei művésztelep (1922).

Magyar Rajztanárok Egyesülete (1922).

Benczúr Társaság (1922, 1923, 1927).

Paál László Társaság (1923, 1926, 1929).

„Vita" művésztársaság (1923).

„Szövetség" (1924, 1925).

Spirituális Művészek szövetsége (1924, 1925, 1928).

„Kút"-Képzőművészek Ujtársasága (1925, 1927, 1929).

Független művészek társasága (1927).

„Ume" új művészek egyesülete (1928).

Munkácsy céh (1928).

Képzőművészek vidéki szövetsége (1928).

Bizonyos programm szerint rendeződtek a következő kiállítások:

A nagybányaiak kiállítása (1901).
Vízfestmény és metszet kiállítás (1903, 1904).
Grafikai kiállítás (1905).
Megnyitó csoport kiállítás (az Erzsébet-téri új kiállítási épületben (1907).
Szalon pince kiállítása (1912).
Ifjú művészek kiállítása (1914).
Salon des Indépendents (1915, 1916).
A fényűzés elleni liga iparművészeti és divatkiállítása (1916).
Az Uj Művészcsoport kiállítása (1917).
A csász. és kir. Sajtóhadiszállás kiállításai (1916, 1917).
A Nemzeti Szalon Societairjeinek kiállítása (1921).
A XVIII. Hadtest háborús képei (1917).
A budapesti Háziezred művészeinek kiállításai (1918).
Egyházművészeti kiállítás (1919, 1926).
Magyar Reprezentativ kiállítás (Hollandiában való bemutatása előtt) (1920).
A m. kir. miniszterelnök népgondozó akciója javára rendezett kiállítás (1920).
Magyar Studió aukció kiállítása (1921).
Magyar Nemzeti Reneszánsz Társaság aukció kiállítása (1922, 1923).
Erdélyi kiállítás (1922).
Magyar egyetemi és főiskolai hallg. orsz. szövetségének kiállítása (1923).
Nemzeti Szalon aukció kiállításai (1923, 1924).
Iparművészeti és háziipari kiállítás (1924).
Szinyei Tavaszi Szalon (1925—1928).

A **külföldi művészet** a következőkben szerepelt:

A Nemzeti Szalon első nemzetközi kiállítása (1901).
— Aman Jean, Baertson, Benjamin—Constant, Besnard, Breton, Brangwyn, Carolus Duran, Carrière, Cottet, East, Grimelund, Henner, I. P. Laurens, Latouche, Lenbach, Meunier, Raffaeli, Stuck, Rochegrosse, etc. —

Nemzetközi grafikai kiállítás (1916).
— Steinlein, Robida, Ruppert Bunny, Stachus, Harrison, Diaz, Jourdain, Carrière, Potter, Anning Bell, Favretto, Helleu, etc. —

Wuttke C. angol tájképész (1901).

Pettenkoffen August osztrák festőművész (1903, 1909).

Nemzetközi Művészet fotográfiai kiállítás (1903)

XVIII-ik századbeli angol mesterek kiállítása (1904).
— Lawrence, Gainsborough, Reynolds, Turner, Hogarth, Constable, Romney, Hoppner, etc. —

Makart Hans osztrák festőművész (1905).

Francia mesterek kollekciója (1904).
— Corot, Diaz, Daubigny, Troyon, Rousseau etc. —

Francia modern mesterek bemutatója (1908).
— Gaugin, Van Gogh, Cèzanne, Valtat, Mauriçe Denis. —

Modern francia nagymesterek kiállítása (1907).
— Renoir, Degas, Puvis de Chavannes, Millet, Corot, Delacroix, Manet etc., és Rodin rajzkollekciója. —

Haider Carl német tájképész (1908).

Képzőművésznők nemzetközi tárlata (1909).
— Bauer-Winter, Carpentier, D'Epinay, Lange, Ralph Sanin, etc. —

Ajdukiewicz Tádé lengyel állatfestő (1909).

Svájci művészek kiállítása (Societé des peinters, sculpteurs et architectes Suisses (1910).
— Amiet, Bille, Boscovitz, Buri, Hodler, Mayer-Basel, Sarkiseff, Thomann, Vallet, etc. —

Stokes Adrian és Marianne angol festőművészek (1910).

Angol művésznők kiállítása (Women's International Art Club. 1911).

ARAD

Az ötvösök tevékenységének nyomai a XVIII. század első feléig nyúlnak vissza. Az 1732. évi hivatalos összeírás szerint a városban kb. 1730 óta két ötvös működik.[1] Számuk 1749-ben: 2,[2] 1774-ben: 1,[3] 1828-ban: 2.[4]

Ötvöscéh fennállásáról nincs adatunk. Ellenben 1777–1816 között két aradi ötvös mint vidéki mester szerepel a budai céh irataiban.[5]

A céhekben dívó szokás mintájára a mesterjegyen kívül próbabélyeget is ütnek a mesterek a tárgyakra. Ebben kiterjesztett szárnyú főnikszmadarat látunk, többnyire bástyán s néha lángokból kiemelkedve. Ez a címertani alak a XVIII. században használt városcímerből került a jegybe.

(1702-ben a város címerében még sas látható.[6] A kurucok által 1707-ben felégetett városnak 1710-ben történt újraépítése után került a lángokból kiemelkedő főniksz a címerbe,[7] de az 1834-ben nyert újabb címerben[8] újra sas látható sisakdíszként. Az ötvösjegyek azonban még később is a kócsagszerű, bóbitás madáralakot tartották fenn.)

A 3. sz. próbabélyeg, amelyet Hirsch ötvös nyilván a saját nevéből alkotott a maga használatára, mutatja, hogy az ilyen (házi) próbabélyeget a mesterek maguk ütötték a tárgyra, s az nem céhben végzett próbának a jele.

Die Spuren der Tätigkeit von Goldschmieden reichen bis 1730 zurück. Laut der amtlichen Registrierung von 1732 sind in der Stadt seit 1730 zwei Goldschmiede tätig.[1] Ihre Zahl beträgt 1749: 2,[2] 1774: 1,[3] 1828: 2.[4]

Vom Bestehen einer Goldschmiedezunft haben wir keine Angaben. Zwei Arader Goldschmiede sind zwischen 1777 und 1816 Landmeister in Ofen.[5]

Nach dem Vorbilde der zünftigen Orte waren neben den Meisterzeichen auch Beschauzeichen in Gebrauch. In diesen ist ein Phönix mit ausgebreiteten Flügeln, meistens auf einem Turm, zu sehen. Diese heraldische Figur ist dem, im XVIII. Jh. gebrauchten Stadtwappen nachgebildet.

(Im J. 1702 enthält das Stadtwappen einen Adler.[6] Der Phönix gelangte nach dem Wiederaufbau der Stadt, welche 1707 von den Kurutzen niedergebrannt wurde, in das Wappen, doch seit 1834 dient wieder ein Adler als Helmzier.[8] Die Goldschmiedezeichen halten aber an der reiherartigen Form des Vogels, mit einem Schopf am Kopfe, fest.)

Das Beschauzeichen Nr. 3, das der Goldschmied Hirsch offenbar aus dem eigenen Namen für sich gebildet hatte, beweist auch, daß diese Ortszeichen von den Meistern selbst angebracht wurden.

[1] Archäologiai Értesítő 1904, 386. — [2], [3] Márki Sándor: Arad vármegye és város története, II. kötet. — [4] Kapossy János: Magyarországi ötvösök a XVIII—XIX. században. — [5] Mihalik Sándor dr. szíves közlése. — Gefl. Mitteilung des H. Dr. A. v. Mihalik. — [6] Podhradszky: manuscr. Mus. Nat. Hung. — [7] Perecsényi Nagy László: Orod Manuscr. Mus. Nat. Hung. — [8] Tagányi Károly: Altenburger: Magyarország címertára.

Aradi ötvös céh

Kőmagyötvi







F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kormeghatározás *Zeitbestimmung*	F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	Kormeghatározás *Zeitbestimmung*
1		XVIII. sz. 2. fele *2. Hälfte XVIII. Jh.*	7		XIX. sz. 1. fele *1. Hälfte XIX. Jh.*
2		XVIII. sz. vége *Ende XVIII. Jh.*	8		1843
3		1800 körül *Um 1800*	9		1847
4		XIX. sz. eleje *Anfang XIX. Jh.*	10		1853
5		XIX. sz. eleje *Anfang XIX. Jh.*	11		XIX. sz. közepe *Mitte XIX. Jh.*
6	(Csányi)	XIX. sz. 1. fele *1. Hälfte XIX. Jh.*	12		



















Aradi

Kompericiót említi Burés Árpád

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművész
Titkárságának tájékoztatója (1970. IV. 18.)

megérve

Aradi Béla

2 Tanya c. Erj.

53. anke

Postatakarék

1930. ápr

Budapest, 1931. dec.7.

yi Gyula urnak,

Budapest.

tjük, hogy a Horthy Miklós ut 104.
. februári negyedére járó bérét ezen-
bank r.t. budapesti /V.Nádor ucca 21./
tel kérjük, hogy az 1932.február

MDK

Aradi Béla , festő.

Tanya, /1o4x8o/ of.-
Tanya, /11o x 75/ "

Árv. Közl. 193o jún.3. rk.sz.-54.aukc. - 15.l.

MDK

Aradi Béla, festőm.

Hegyvidék. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1937.4.rk.sz. 17.1.

MDK

Aradi Béla, festöm.

Tanya. 110x75 Olf. J.1.j.

Tanya. 104x80. Olf. J.1.j.

Árv.Közlöny. 1930. 4.rk.sz.55.szám. 15.1.

Aradi D.

MDK

MÉV mérnök

A II. Világháború alatt lerombolt hidak újjáépítésén dolgozott.

78.9.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hídépítés története. Bp. 1960.

1983 NOV 17.

AR
JÁNOS

-lap 1021

1968. N

Lánc egyetlen fadarabból

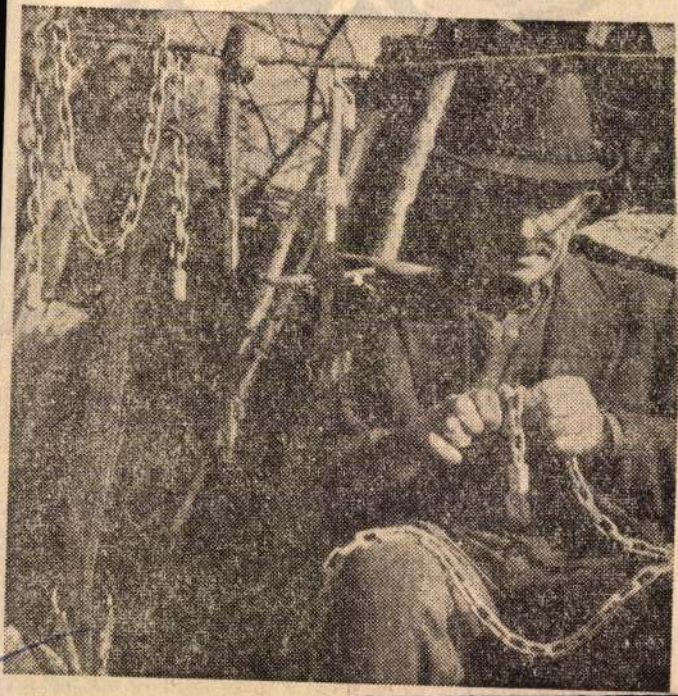

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

PESTMEGYEI HÍRLAP

RNAP



OTT? – EZ VOLT A KÉRDÉS

yi dunavarsányi esete

lyán elért eredmény. *Dunavarsány vesz részt az osztályozón* Perbál ellenében. Egyébként mint hallottuk, *Perbál elsősége is veszélyben forgott.* A budai járás a hét végén tisztázta véglegesen, hogy melyik csapat a baj-

Úgy szép a bajnokság, ha zajlik? *Még szebb volna, ha a labdarúgófinálét nem követné óvásdömping,* s az eredmény a zöld gyepen dőlne el és nem a zöldasztalnál. Persze úgy, hogy mindkét fél a szabályok betartásával küzd a pályán a pontokért.

Ár János fafaragó népmű-
vész, a győrvári tsz nyugdíja-
sa sok szép, fából készült tár-
gyat készített már életében.
Most egyetlen fadarabból lán-
cot farag. Művészetét édesap-
jától tanulta. Alkotásai közül
néhányat a sárvári múzeum-
ban is bemutatnak.

tt csapat

AGI LEVÉL

nkben, mégis csak nyolc járási kezdődő labdarúgó-osztályozón. *hiányoznak* a mezőnyből, mert árás képviseltetheti magát, ahol s a tartalékcsapatok száma ket-
és Szob nem tett eleget a hívó

Aradi Edvi Illés MDK

Borus nap, olf.

A Tarpatak, olf.

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Női szalon, olf.

Műcsarnok 1934 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1934 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

Kiállít

Mi M. 1942. IV. 19.

rgy út 41.), készpénzfizetés ellenében.

9.650-51 Művészettörténeti Dokumentá-

Ebben az esetben a kért könyvet pós-

Acta Cassae Parochorum" egri anyaga,

rök utáni állapotát rögziti.

Művészettörténeti Dokumentációs

Központ

Aradi Edvi Illés Jenő NDK

A Csapláros utca Budán

Műcsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Gyulai régiségek, olf.

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Régiségek a gyulai muezumban, olf.

Műcsarnok 1932/33 téli kiállitás

Éradi-Edvi-Illés Jenő
A felhő, olaj

Őszi Tárlat. Műcs. kiállitása. 1922. nov. 18 l.
1.

Aradi Edvi Illés Jenő
Csendéket, olaj
Interieur, olaj

Alkotás Művészház XVI. kiállitása. 1943. aug. 1 l.

Aradi EdvimIllés Jenő

Interieur, olaj

. . . . . .

Árverési Közlöny, 1936. márc. 2.rendk.sz.

29 l.

Aradi Edvi Illés
Agyagpart Kenesénél, olaj

I. Balatoni kiáll. N.Szal. 1922. jan. 17 l.

Aradi Edvi Illés Jenő

Tájkép

O.M.K.T. 1925. május. 2o 1.

Aradi-Edvi Illés Jenő

Interieur, olaj

O.M.K.T. 1925. május. 21 l.

Aradi Edvi Illés
Erdei patak

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április.

9 l.

A hitetlen Tamás

Freskóterv, papír, szén.
Kőrösy László: Esztergom. Esztergom 1887., 240. és 242. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20., 4. l. — Gerevich PA, 256. l.

HESS, GRAF PETER (német festő, 1792—1871)

Lovagló arab harcos

Papír, vízfestmény.
Kőrösy László: Esztergom. Esztergom 1887., 240. l.

GUDIN

Viharos tenger hajóval

Papír, vízfestmény.
Csernoch prímás vásárolta.
Gerevich PA, 256. l.

HAANEN REMY VAN (holland festő, 1812—1894)

Tájkép

Papír, akvarell.

Tájkép

Papír, akvarell.

Tájkép

Papír, akvarell.
Csernoch prímás vásárolta.
Gerevich PA, 256. l.

Aradi Edvi Illés
A levél

Tavaszi Tárlat. Műcsarnok, 1932. április,
9 l.

Laposan faragva, fa, mag. 111 cm.

MAGYAR SZOBRÁSZ 1510 körül
Feszület-torzó (174. kép)
Fa, mag. 50 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar



173. kép. *Magyar szobrász 1500 körül: Szent János-tál.*

1480

Aradi Edvi Illés Jenő
Interieur, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok, 1919-2o. 7 1.

parmai szószékét tartó oroszlánna
későbbi, tipusban és stilusban se
/Ungarische Kunstgeschichte, Berl
pápa ajándékaként került Esztergo
értésére megy vissza, aki Széless
ugyanis csak annyit emlit, hogy a
az 1188-as "védőlevéllel", melyet
~~Czobo~~ /Széless kézirat 2.§./ Czo
érti, ~~Hek~~ /id.m. 8.1./ Hekler pe
Gerevich T. szerint /Magyarorszá
Bp.,1938.178-179.1./ a lombard-e
az oroszlán hátára támaszkodó os
tipusu oszlopfőt, mely társaival
A kiinduló pont kétségtelenül Ar
az esztergomihoz közelebb álló k

13. A kapu képeinek leirásában Czobo
zárójelbe tettük a Klimó féle ké
nevét Széless olvasása szerint.

~~xl4xVxöxBrébierxxLxxLaxsculpturexetx~~
~~xl4xl7xl~~.

14. A pécsi székesegyház környékén

Stradi Edvi Illés
Festőművés

Tavaszi kiállítás – Műcsarnokban – Idyll c.
képe megállítja az embert.

Esti Kurír
1929 III. 3.

KDK

Aradi Edvi Illés

-p-: Júli tárlat a Nicsamokban. Pest, 1943. nov. 20.

MDK

Aradi Edvi Illés Ödön

Pécs Képzőműv. és Műbarátok Társ. kiáll. Pécs, 1932. 6 l.

Aradi Edvi Illés MDK

Az ősz gyümölcsei, olf.

Műcsarnok 1932/33 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Részlet egy főuri kastélyból, olf.

Műcsarnok 1932/33 téli kiállítás

Aradi Edvi Illés

MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1932/33 téli kiállitás

MDK

Aradi-Edvi Illés

Myn: A Mücs. téli tárlata. Szépmüvészet, 1944.
1.sz. 22 l.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Interieur, of.

Árverési Közl. 1938. 3.rk.sz. 22 l.

MOK

Bradi Rdoi Illés Ödön, festő.

1932-ben Pécsett kiállításon részt vett.

Pécsi Figadó, X. kiáll. - Kat. 6 l. - 1932.
A Pécsi Képzőm. - Műtar. Társ.

MDK

Aradi Edvi Illés

Képzőművészet 1931. 41. sz. 142.l.

Aradi Edvi Illés Jenő

MIK

Interieur, olf.

Micsarnok 1919-2o téli kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés, festöm.

bemutatott müvei nagyon jók.

/gy./: A [illegible] téli tárlata.
Képzőművészet. 1929. 16.sz. 25-28.l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Képzőművészet 1930. 30. sz. 118.l.

MDK

Aradi Edvy Illés

A Képzőm.Társ.fennállásának nyolcvanéves jubileuma alkalmából kiállitást rend.a Műcsarnokban. Művei a kiállitáson.

Lazáni Abonyi Ernő: A Képzőm.Társ.jub.kiáll.

Magyarság, 1941.márc.2. 13.1.

MDK

Aradi-Edvy Illés

A Képzőm.Társ.fennállásának nyolcvanéves jubileuma alkalmából kiállitást rend. a Műcsarnokban. Művei a kiállitáson.

Lazáni Abonyi Ernő: A Képzőm.Társ.jub.kiáll.

Magyarság, 1941.márc.2. 13.l.

MDK

Aradi Edvi Illés

A N. Szalon tavaszi tárlata. Képzőművészet 1931. 42. sz. 164.l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Homokbánya

Képzőművészet 1928. 6. sz. 11.l.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Interieur, olf.

Műcsarnok 192o-21 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Templom belső Lőcsén, olf.

Mücsarnok 192o-21 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Intérieur, olf.

Micsarnok 1919-2o téli kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Tabán, olf.

Műcsarnok 192o-21 téli kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés

Homokbánya.

Képzőm.Társ. 1927/28. téli kiáll.kat. 6.lap

MDK

Aradi Edvi Illés Jenö, festöm.
/Csop.kiv./

művével ö is szerepelt a kiállitáson. /ill. művei
vel/.

Mücsarnok. 1928. tav.kiáll. Kat. 36.

MDK-

Aradi Edvi Illés, festőm.

a Zala-érmet nyerte el.

Műcsarnok. -Tavaszi Kiállítás.
Kaptak a Magy.Képzőművészek Egyesületének érmeit és díjait.
Pesti Hírlap. 1942. máj.20.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Öreg házak, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő

MDK

Műteremben, olf.

Műcsarnok 1919. Hadviselt művészek kiáll.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Tájkép, olf.

Mücsarnok 1919. Hadviselt müvészek kiáll.

Aradi-Edvi Illés Jenő

MDK

Fehér udvar Lőcsén, olf.

Mücsarnok 192o. tavaszi kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés

Képzőművészet 1935. 7.1.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Három téli kiáll. Csallóközi Farkas L.: Műcsarnok.
Művész-Élet 1933.II.2.sz. 4.l.

MDK

Aradi Edvi Illés, festöm.

hozzájárul a terem nivójához.

A Műcs. téli tárlata.
Képzőművészet.1932. VI.évf. 46.sz. 17.l.

MDK

Aradi Edvi Illés. festöm.

szépet és komolyat hozott.

Dénes Tibor: Nemzeti Műcsarnok. Kiállitás.
Képzőművészet. 1934. 116.1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Művével résztvett a kiállításon.

KmTárs. 1943. marc. - ápr. tav. kiáll.
Kiállító művészek névsora. 23.lap

MDK

Aradi Edvi-Illés

Soproni udvar c.festménye a Műcsarnok 1943/44 évi téli tárlatan.

Pipics Zoltán: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Új Magyarság,1943.nov.21. 14.l.

MDK

Aradi-Edvi Illés

Csendélettel szerepelt a Műcsarnok 1937.évi téli kiállitásan.

Pipics Zoltán dr.: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Uj Magyarság,1937.jan.24. 21.l.

M.D.K.

Aradi Edvi Illés Jenő

"Kastély interieur" cimmel hozza a lap a művész alkotásának repr.-ját a Solymosi Képszalon karácsonyi kiállitásáról.

Szinházi Élet. Bp. 1928. dec. 23.-tól XVIII. évf. 52. sz. 254. lap.

MDK

Aradi Edvi Illés

Képzőművészet 1929. 16. sz. 27.l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Muskátli

Őszi virágok

KMTárs. 1938. őszi tárl. kat. 21.l.

MDK

Aradi-Edvi Illés

Rónay K.: Az 1939-es Szalon. Képes Krónika 1939. 63-64.l.

MDK

Aradi-Edvi Illés Jenő

Lőcse, of.

Öreg város, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Mücsarnok.1921. nov. 14.1.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

A forrás, repr.

KMTárs. 1927. őszi kiáll. kat.

MDK

Aradi Edvi Illés

Csendélet, r.epr.

KMTárs. jub. kiáll. kat. 1936.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

A felhő, olf.

Műcsarnok 1922 őszi tárlat

MDK

Aradi-Edvi Illés Jenő

Interieur, of.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921. nov. 13.1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Képzőművészet 1931. 41. sz. 142.l.

MDK

Aradi Edvi Illés, festőm.

csendéleteivel tünik ki.

Pipics Zoltán: Téli Tárlat. -Műcsarnok.
Uj Magyarság. 1939. jan.29.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Interieur, olf.

Mücsarnok 1921. tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő

MDK

Templom belső, olf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Csendélet, olf.

Mücsarnok 1921 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Intérieur, olf.

Műcsarnok 1922. Jubileumi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Kialudt tüzhely, olf.

Mücsarnok 1922. Jubileumi kiállitás

Aradi-Edvi

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

8 órai Ujság
1930.XII.21.

Aradi Edvi Illés

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Magyar Hirlap
1930.XII.21.

Aradi Edvi Illés

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Az interieur terén nyujt finomságokat.

Magyarság
1930.XII.21.

Aradi Edvi Illés

MDK

Soproni udvar

Gyümölcsök

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Soproni udvar, repr.

Műcsarnok 1943 Téli kiállítás

Ovadi Edvi Illés.

A Műcsarnok téli tárlatán.
„Homokbánya" c. műre ze-
repel. (ennlétve)

Magyarság. 1927. dec. 18.

Aradi-Edvi Illés

PN. 930

Aradi-Edvi Illés gyüjteményes kiállítása a Fészek Clubban. Aradi-Edvi Illés, a Műcsarnok kiállításairól már jól ismert kiváló festőművész a Fészek Művészek Clubjában gyüjteményes kiállítást rendezett. Remek kasté.y interiőrjei mellett ezúttal kisméretű útijegyzeteit állítja ki, melyek mindmegannyi csiszolt drágakő ékesítik a falakat. Velence, Salzburg és környéke látható itt nem mindennapi beállításban. A kiállítás március 27-től április 10-ig tart, VII., Kertész utca 36. szám alatt. A látogatási órák nem klubtagoknak délután 6—8 óráig. Belépődíj nincs.

PN. 930. III. 30

Aradi Edvi

festőművész

Téli tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.
Szép csendéletet állitott ki.

Magyarság
1934.I.14.

Aradi Edvi-Illés festőművész

A Magy. Képzőművészek Egyesületének 934-es évi 300 pengős díját kapta.

N.U. 934. XII. 22.

Aradi Edvi Illés

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Szép gyümölcscsendélete.

Pesti Hirlap
1934.I-17.

Aradi Edvi-Illés

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Szép selyem és porcellán csendélete.

Pesti Hirlap
1934.I.14.

Aradi Edvi Illés

Gyümölcs és porcellánok c. műve

a Magyar Képzőművészek Egyesülete jub.kiállitásán.

Pesti Hirlap, 934.XII.13.

Aradi-Edvi Illés

IV/4
PH 930

— **Két festő kiállítása a Fészekben.** Ismét az ugynevezett „gutgesinnt" piktura két képviselőjének gyüjteményét látjuk a *Fészekben*. Az egyik: *Aradi-Edvi Illés*, a másik: *Radnay Miklós*. A kettő közül Aradi-Edvi Illés a tárgyilagosabb, Radnay Miklós a festőibb. Az első művész kellemes és tisztalátású vásznain velencei részletek, olasz és magyar tájak elevenednek meg, semmivel sem különbözőn attól, ahogy ezek a részletek, ezek a tájak az ember emlékezetében amugyis élnek, de jó és egészséges naturalizmussal megfestve. A második művész tájaiban, csendéleteiben és portréiban a színhatásoknak látjuk ugyanilyen egészséges frisseségét és a faktura kellemes közvetlenségét. *(f. j.)*

PH.930.IV.H.

Aradi Edvi-Illés

— Aradi Edvi-Illés kiállítása a Fészek-klubban. *Aradi Edvi-Illés* gyüjteményes kiállítása táj- és interieur képek. A tájképek olasz városok és tengerparti tájak, Aradi Edvi-Illés egyéni meglátásain keresztül vetítve uj varázst kapnak. Interrieur képei nemcsak témában, de szinben is finomak és hangulatosak. A kiállítás április 10-ig megtekinthető: Kertész-utca 36. II., délután 6—8-ig.

NM. 930. III. 30.

Aradi-Edvi Illés

— **Aradi-Edvi Illés gyüjteményes kiállitása a Fészek Klubban.** *Aradi-Edvi* Illés, a *Műcsarnok* kiállításairól már jólismert kiváló festőművész a *Fészek Klubban* gyüjteményes kiállitást rendezett. A kiállitáson uj, tőle még nem látott témákat látunk feldolgozva. Remek kastély-interieurjei mellett ezuttal kisméretü utijegyzeteit állitja ki, melyek mindmegannyi csiszolt drágakő ékesitik a falakat. Venezia, Salzburg és környéke látható itt nem mindennapi beállitásban. A kiállitás március 27-től április 10-ig tart, VII., Kertész-utca 36. alatt, a látogatási órák nem klubtagoknak délután 6—8 óráig. Belépődij nincs.

NU.930.III.28.

Aradi Edvi-Illés

** **Aradi Edvi-Illés.** A *Fészek* klubban (VII., Kertész-u. 36) nyilt meg aradi *Edvi* Illés gyüjteményes kiállitása. Patinás olasz városok, napsütéses tengerpartok, régi kastélyok, megkapó interieurök váltogatják egymást. Edvi Illés Aladár szerelmese a fénynek s lendületes felfogásában a fényhatások nemes játéka vet szimpátikus reliefet s bilincseli le közönségét.

Újság 930. III. 30.

Újság 930. III. 30.

aradi Edvi Illés MDK

Részlet a dr. Langer-lakásból

Műcsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés

— **Képkiállitás a Fészek Klubban.** *Aradi-Edvi* Illés a „Fészek" művészek klubjában válogatott dolgait (interieur, tájkép, csendélet), egy kollektiv kiállitás keretén belül mutatja be. A kiállitás megtekinthető március 29-ig naponta délután 6—8 óráig, dijtalanul. Kertész-utca 36.

N.U.932.III.19.

Aradi Edvi-Illés festőművész

A Magy. Képzőművészek Egyesületének 300 pengős díját kapta.

Magyarság, 934. XII. 22.

Aradi Edvi-Illés

A Magyar Képzőművészek Egyesületének évi 300 pengős díját kapta.

P.H. 934.XII.22.

Aradi-Edvi Illés

festőművész

Képzőművészeti társulat jubileumi kiállitása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

Igen szépek interieurjei., a budai királyi palotából.

Pesti Hirlap
1930.XII.21.

Aradi Edvi Illés Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Őszi tárlatán.

Újság 1926. X. 24.

Aradi Edvi Illés

Festőművész

A Képzőművészeti Társulat műtárgyvorsjáték nozásán a Vücsernoktan kisorsolták képét.

Gobelinterem.

Pesti Hirlap
1930.XII.24.

Aradi Edvi Illés

MDK

Gazdaudvar Sopronban

1944 Tavaszi tárlat Mücsarnok

Aradi Edvi Illés MDK

Régi udvar

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

aradi Edvi Illés

MDK

Csendélet

Mücsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés MDK

Tájkép, olf.

Műcsarnok 1944 VII. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Aradi Edvi Illés

"Kis Szalon" decemberi kiállításán képével szerepelt.

NU. 930. XII. 10.

Aradi Edvi Illés

MDK

Öreg udvar

Műcsarnok 1943 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Dürnstein

Mücsarnok 1938 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Mellk.

Műcsarnok 1938 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Gunnersdorf

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

Schönbüchel

Műcsarnok 1938 Téli tárlat

Áradi Edvi

Kiállít

M. 932. XII. 18.

ó i v

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

tán: . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Aradi Edvi Illés

Kiállít

E. K. 932 XII. 21.

Kér

Név: . . . . . .

Születési év: . . . . . Hely: . . . . .

Hol, mikor és kinél tanult: . . . . . .

Önálló kiállításai: . . . . . .

Mely kiállításokon vett részt: . . . . .

Hol jelentek meg kritikák vagy méltatás

Arndt Edvi Illés

Kiállít

P. H. 932. XII. 20.

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gyö
Megrendelés esetén az összeg MNB 14
ciós Központ számlaszámára utalandó.
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "
mely a terület épitészeti állagának a t

Aradi Edvi Illés

MDK

Muskátli

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

Aradi Edvi Illés MDK

Őszi virágok

Mücsarnok 1938 Őszi tárlat

M.D.K.

Aradi Edvi Illés

/kozma/ sign.-val jelölt "Tavaszi Tárlat" c. beszámoló említi a kiállításon szereplő művész nevét.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. márc. 31.-ápr.6. VI. évf. 15. sz. 2.lap.

Aradi Edvi Illés MDK

Női hálószoba egy hercegi palotában, olf.

Mücsarnok 1931 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Csendélet, repr.

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállítás

Aradi Edvi Illés MDK

Hólabdák

Mücsarnok 1939 dec.-1940 január

Aradi Edvi Illés MDK

Peoniák

Violák

Mücsarnok 1939 dec.-1940 január

Aradi Edvi Illés

MDK

A magyar föld mosolya

Mücsarnok 1939 Derü a művészetben

Aradi Edvi Illés

MDK

Alföldi táj

Műcsarnok 1939 Derű a művészetben

Aradi Edvi Illés

MDK

Muskátli

Üvegek és mozsár

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

Uborkaeltevés

Műcsarnok 1939 Téli tárlat

Aradi Edvi Illés MDK

Virágszimfónia

Az ősz virágai

Mücsarnok 1937 Téli Kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Virág és gyümölcs, repr.

Mücsarnok 1937 Téli kiállitás

Aradi Edvy Illés MDK

Pécsvárad

Mücsarnok 1938 Szent István Kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Virág és gyümölcs

Műcsarnok 1937 Téli Kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Csendélet

Mücsarnok 1933.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Aradi Edvi Illés MDK

A ,őcsei Szent Jakab-templomból

Mücsarnok 193o Szent Imre emlékkiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Selyem és pordelán, olf.

Mücsarnok 1934 Téli kiállitás

Arndt Mdvt IIIße

Selgem Sr. Hochedlen, etc.

Aradi Edvi Illés

Muzeumban, olf.

Műcsarnok 1931/32 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Erdei patak, olf.

Műcsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

A levél, olf.

Mücsarnok 1932 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Interieur, olf.

Mücsarnok 1931/32 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Gyümölcs és porcelán

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Csendélet vaddal, olf.

Micsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiáll.

Aradi Edvi Illés MDK

Gyümölcsök, olf.

Mücsarnok 1935 téli és Székely Bertalan emlékkiáll.

M.D.K.

Aradi-Edvi-Illés Jenő

Somfay Margit: "Müteremlátogatás" cimmel folytat beszélgetést a müvésszel. Három festményének repr.-ját valamint a müvész fényképét hoza a lap. "Salzburg, Hellbrunn, München, Nymphenburg gazdag pompáju termeit festette... azokon a müvész utakon, mig Ausztriát és Németországot járta...A hazaivárosok közül Lőcse szerepel ...festményein."

Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. ~~okt.~~ nov.1-8
II. évf. 44. sz. lapszám nem szerepel.

Aradi Edvi Illés MDK

Szent György terem, olf.

Női dolgozószoba egy királyk palotában, olf.

Hall egy főuri palotában, olf.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Csendélet

Micsarnok 1943 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

Tarka házak Veneziában, olf.

Canale Barozzi, olf.

Fogadószoba, olf.

A Steingassa Salzburgban, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Csáky hajó a kőcsei templomban, olf.

Eső után az Adrián, olf.

Hullámtörés, olf.

Diszterem egy érseki nyaralóban, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Öreg kapuk, olf.

Lőcse I-II.olf.

A tavasz virágai, olf.

Campo Santa Croce, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Derüs sarok, olf.

Baranyai táj, olf.

Korai hó, olf.

Ponte dell'Aqua, olf.

Mücsarnok 193o őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

Társalgó egy királyi vadászkastélyban, olf.

Porta Carta, olf.

A Göhl csoport, olf.

Gyökértanulmány, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállítás

Aradi Edvi Illés MDK

Gobelin terem, olf.

A játékszoba Hellbrunn-ban, olf.

Szent György terem, olf.

Csendélet rákkal, olf.

Mücsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Dunai táj, olf.

Homokos táj, olf.

Kék szalón, olf.

A Duna Visegrádnál, olaj.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Kovácsmühely Tarnán, olf.

Palotakapu Tarnán, olf.

Kovácsmühely Tarnán, olf.

Palotakapu Veneziában, olf.

Mücsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Bükköserdő, olf.

A Csapláros-utca Budán, olf.

Részlet a lőcsei Szt.Jakab templomból, olf.

Tarpatak, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Almafa, olf.

Törcs-vára, olf.

Fenyőfasor, olf.

Virágok, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

Veneziai részlet, olf.

Veneziai csatorna, olf.

A hámori tengerszem, olf.

A vinnai vár, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállítás

Aradi Edvi Illés MDK

Gyümölcsök, olf.

Borus tengeritáj, olf.

A Spengler udvar Lőcsén, olf.

A peprádi tó, olf.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Elhagyott homokbánya, olf.

Női dolgozószoba egy királyi kastélyban, olf.

Gyümölcsök, olf.

Sárga szalón egy érseki kastélyban, olf.

Mücsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Istálló Tarnán, olf.

A testőrök szobája Helbrunnban, olf.

Erdőirtás, olf.

Ebédlő egy királyi vadászkastélyban, olf.

Mücsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Szent György terem, repr.

Gyümölcscsendélet, repr.

Műcsarnok 1930 őszi kiállitás

Aradi - Edvi Illés

A II. Nemzeti Képzőművészeti Kiállításon a Műcsarnokban tájképeivel szerepelt.

M. 934. IV. 29

Aradi-Edvi Illés

Művével szerepel a Műcsarnok
Téli Tárlatán.

P. H. 929. XII. 24.

Gradi Edvi Illés

Szerepelt a hűvösvölgyi téli táslatán.

PH 1932. XII. 20.

Aradi-Edvi Illés

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.
Igen jó csendélet.

Pesti Hirlap
1936.XI.16.

Aradi Edvi Illés festő

Alkotásai a Műcsarnok őszi tárlatán.

M.O.930.X.19.

Aradi Edvi Illés

festőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Magyarság
1935.XI.16.

Aradi Edvi Illés

MDK

Női dolgozószoba, repr.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Aradi Edvi Illés

Tavaszi Szalon - Nemzeti Szalonban képpel szerepel

/mesteri interieurjei /

Pesti Hirlap 1931,VI.21.

Aradi-Edvi Illés

Nemzeti Szalonban - Tavaszi Szalon kiállításon képével szerepelt.

* **(A Nemzei Szalon kiállítása.)** *Tavaszi Szalónnak* nevezi a Nemzeti Szalón a holnap megnyíló, évadzáró kiállítását, amelyen szokása szerint a másodrangú csillagoknak ad alkalmat a bemutatkozásra. A sok mérsékelt fajsúlyú kép és szobor között csak elvétve akadnak kvalitásosabb munkák. Ezek sem olyanok azonban, hogy magasabb színvonalú kiállításon megállíthatnák az igaz művészet barátját. Részletes kritikát ezért nem írhatunk róluk. Meg kell elégednünk azzal, hogy fölsoroljuk a jobb darabok alkotói nevét. Így a festők között *Aradi-Edvi* Illés, várkonyi *Ferenczy* László, *Haála* Gyula, *Hofhauser* F. J. (szép sárga interieur) *Kacziány* Aladár, *Müller* Ágosta, *Porter* Paula, *Steinhauser* Ágoston, *Say* Géza, *Urbán* Géza, *Vaszkó* Ödön és *Wirker* Ferenc, a szobrászok között pedig *Jánossy* József, *Kóbor* Elek és *Rajky* József szerepel komolyabb értékű alkotással.

Budapesti Hirlap 1

B. H. 1921. VI/21.

Aradi Edvi Illés

Soproni udvar

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállítás

Aradi-Edvi Illés

Tavasz Tárlat - Nemzeti Szalonban - képével szerepelt / több tanulmány /

Magyarország 1931.VI.21.

Aradi Edvi Illés MDK

Emlékek

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Gyümölcsök

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

Tájkép, of.

7. [illegible] képzőm. kiáll. 1944. jun. [illegible].

Aradi
Edvi Illés

MDK

Ludas Matyi

Műcsarnok 1941 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

Csendélet

Műcsarnok 1941 Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Gyümölcsök

Műcsarnok 1941 Jubileumi kiállitás

Aradi Edvi [illegible]llés

Konyhacsendélet

Műcsarnok 1941 Jubileumi kiállítás

Aradi Edvi Illés MDK

Virágok

Ősz

Műcsarnok 1941 Jubileumi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Fehér udvar

Műcsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés.

A Budapest városkép - kiállitáson, - a Mücsarnokban - tájképe szerepel. (emlitve.)

Pesti Napló, 1928. jún. 14.

Aradi Edvi Illés

MDK

Soproni udvar

Oreg udvar

Mücsarnok 1940 Tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

Soproni udvar

Mücsarnok 1943 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Vásárfia

Műcsarnok 1943 tavaszi kiállítás

Aradi Edvi Illés

MDK

Porcellánok

Műcsarnok 1943 tavaszi kiállítás

Aradi Edvi Illés

Gyümölcsök

Műcsarnok 1943 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

Szerepelt a Múcsarnok Téli tárlatán.

W. U. 1939. XII. 17.

Gradi-Edvi Illés

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH. 1931. IV. 25.

Aradi Edvi Illés

Szerepelt a Műcsarnok tav. tárlatán.

E.K.932.IV.24.

Áradi-Edvi

Figurás interieurje, a Műcsarnok tav. tárlatán.

8.0.932.IV.24.

Ärndt-Schwi

Figurka interieurje, z Mäcesnikom tav. tériatém.

B.Q.'932.IV.24.

Aradi-Edvi Illés

Egy tájképpel szerepelt a Képzőm.Társ. tav. tárlatán.

P.H.932.IV.24.

Arndt-Edvi 1756

Aradi Edvi Illés
festőművész.

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - képével szerepel.-
művészi interieurjei.

Pesti Hirlap 1931.XII.19.

Aradi-Edvi

festőművész

Téli Tárlat a Műcsarnokban - képével szerepel -

választékos interieur'

Magyarság 1931.XII.20.

Aradi Edvi Illés

MDK

Oszi virágok

Műcsarnok 1942-43 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Csendélet

Műcsarnok 1942-43 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Régi holmik

Műcsarnok 1942-43 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

Velencei részlet

c. művével vesz részt a Műcsarnok őszi tárlatán

M. 930. A. 18.

Aradi Edvi Illés

Gobelin terem

c. művével vesz részt a Műcsarnok őszi tárlatán

M. 930. á. 18.

Aradi Edvi Illés

Műcsarnok téli kiállításain szerepelt.

Az Est 929. XII. 22.

Aradi–Edvy Illés

Műcsarnok téli kiállításán szerepelt.

Viszont interieurokban: *Aradi-Edvy* Illés nagyobb sorozatán kívül, mely finom kastélyinterieurokat hoz, csak *Kallós* H. Adrienne, *Gyenes* és *Gymer* Lajos mutattak be egy-egy szép szobabelsejét.

804.929. XII.22.

Aradi Edvi Illés

Lőcsai udvar

c. művével vesz részt a Műcsarnok őszi tárlatán

M. 93c. X. 18.

Aradi Edvi Illés

Elhagyott homokbánya

c. művével vesz részt a Műcsarnok őszi tárlatán

M. 93e. X. 18.

Aradi Edvi Illés

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

M. 1930. III. 15.

Aradi Edvi Illés

Műveivel vesz részt az Műcsarnokban rendezett ősz kiállitáson

E. 93e. X. 19.

Aradi Edvi Illés

Részt vesz a Műcsarnok őszi tárlatán

Aradi Edvi Illés változatos kollekciójában (XIII. terem) hangulatos és szingazdag templomi és kastély-interier-ök, intim velencei és salzburgi emlékek, nagy anyagpompáju, izléses csendéletek, hazai tájak állitanak meg. Müvészete tárgyilagos, de festői látása, szinbeli izlése és elegáns előadásmódja disztingvált témakörben kizárja azt, hogy az a „naturalista" jelzővel maradék nélkül kifejezhető legyen. Az „Elhagyott homokbánya", a „Lőcsei udvar", a „Gobelin terem", vagy a „Velencei részlet" például nem a felszinhez tapadó, hanem élményt és mélyebb igazságot kereső müvészléleknek sikerült megnyilatkozásai.

Pipics Zoltán dr.

M. 930. X. 18.

Aradi Edvi Illés

Műveivel szerepel a Műcsarnok őszi tárlatán

U. 93e. XI. 19.

Aradi-Edvi Illés

Műcsarnok téli tárlatán archaikus szobarészletei a hellbrunni kastélyból szerepeltek.

PH-929.XII.24.

Aradi Edvi Illés

Műcsarnok téli tárlatának sorozatában "Ebédlő a hellbrunni kastélyban" c. műve szerepelt.

PH.929.XII.22.

Aradi Edvi Illés

Korai hó

c. munkája szerepel a Műcsarnok kiállításán

B.H.930.X.19.

Aradi Edvi Illés

Gobelin-terem

c. munkája szerepel a Műcsarnok ,kiál itásán

B.H.93o.X.19.

MDK

Aradi Edvi Illés

Képzőművészet 1931. 142.l.

Aradi Edvi Illés MDK

Homokbánya, olf.

Műcsarnok 1927/28 téli kiállitás

M.D.K.

Aradi Edvi Illés

A tavaszi nagy tárlaton a Mücsarnokban bemutatott 443 kép és szobormü kiállitói között a 18. oldalon 14-es számozással szerepel a müvész fényképe.

Képek, szobrok - festők, szobrászok c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26.-juli. 2.
X. évf. 26. sz. 18. lap.

MDK

Aradi Edvi Illés, festöm.

2. Virágcsokor. Olf.

Az 1939-es Szalon katalogusa.
Nemz. Szal. 1939. jun.10-25-ig.

MDK

Aradi Edvi Illés, festöm.

Muzeumban. Olf.

Interieur. " 7.1.

Műcs.-OMKT. 1931-32.évi téli kiáll. dec.20-jan.17. Kat. 6.1. és 7.1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Homokbánya

Képzőművészet 1928. 6. sz. 11.1.

Aradi Edvi Illés, festöm. MDK

a lent nevezett folyirat ban megjelent reprodukciója:

A Doge palota. 127.1.

Képzömüvészet.1930.május.30. sz.IV.évf.

MDK

Aradi Edvi Illés, festőm.

37. Gyümölcsök.

KMTárs. 1941 dec.-1942 jan. téli Kiállítás. kat. 6.l

MDK

Aradi Edvi Illés, festőm.

114. Ludas Matyi.

KMTára. 1941.dec.-1942.jan. téli kiáll. Kat. 8.1.

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

A Göhl-csoport, olajfm.
Gyökér-tanulmány, "
Derüs sarok, " Mgt.
Baranyai táj, "

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

Korai hó, olajf.
Ponte dell'Aqua, olajf.
Öreg kapuk, "
Lőcse. I. "

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

A tavasz virágai, olajf.
Campo Santa Croce, "
Csáky-hajó a lőcsei templomban, olajf.
Eső után az Adrián, "

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

Kék szalón, olajf.
A Duna Visegrádnál, olajf.
Gobelin-terem, "
A játékszoba Hellbrunn-ban, olajfm.

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

XIX.

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

Szent György-terem, olajfm.
Csendélet rákkal, "
Társalgó egy királyi vadászkastélyban, olajf.
Porta Carta, "

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

Aradi Edvi Illés MDK

Spanyol táncosnő, olf.

Mücsarnok 1923 tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

A kék szoba, olf.

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés MDK

A tenger, olf.

Estfelhők, olf.

Mücsarnok 1923 tavaszi tárlat

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

Kovácsműhely Tarnán, olajf.
Palotakapu Veneziában. "
Dunai táj, "
Homokos táj, "

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

Aradi Edvi Illés

MDK

Tájkép

Műcsarnok 1924 őszi tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

Interieur

Műcsarnok 1924 őszi tárlat

MDK

Aradi Edvi Illés

A Doge-Palota cimű műve. Repr.
(A Műcsarnok tav. tárlatáról.)

Képzőművészet, 1930. 30.sz. 127.lap

MDK

Aradi Edvi-Illés (szül.1886)

Aradon született.Bpesten az Orsz.Mintarajz tanodán 1906-ban előbb Zemplényi Tivadar növendéke lett, majd Hegedüs László és Edvi Illés Aladárnál folytatta tanulmányait és Olgyai Viktor mellett fejezte be.

KMTárs. 1930. Őszi kiáll. 39.lap

MDK

Aradi Edvi-Illés (szül.1886)

Első művét 1909-ben állitotta ki a Műcsarnokban "Városligeti villamos végállomás" c. alatt, mely metszete a Szépműv. Múz. gyüjtm.-be került.
Művészi tanulmányait Olaszországban folytatta, majd hosszabb időt Münchenben és Wienben szentelt művészi tanulmányainak.

KMTárs. 1930. Őszi kiáll. 39.lap

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

Almafa, olajf.
Törcs-vára. "
Fenyőfasor, "
Virágok, "

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

MDK

Aradi Edvi Illés (szül.1886)

Bükköserdő, olajf.
A Csapláros-utca Budán, olajf.
Részlet a lőcsei Szt.Jakab-templomból.Mgt.
Tarpatak.

KMTárs. 1930. őszi kiáll. 40.lap

Aradi Edvi Illés MDK

Borus hangulat

Mücsarnok 1924 őszi tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

A pécsvárádi Béla torony, olf.

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

aradi Edvi Illés MDK

Törcs vára, olf.

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Uborkaeltevés

Műcsarnok 1939. téli tárlat

MDK

Aradi Edvi Illés

Zala-éremmel tüntették ki

Kiadták a képzőművészek egyesületének díjait.
Uj Magyarság. 1942. máj. 20.

Aradi Edvi Illés MDK

Tájkép, repr.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés
festőművész

— **Aradi-Edvi Illés kiállítása a Fészek-klubban.** *Aradi-Edvi* Illés gyüjteményes kiállitást rendezett a Fészek-klub helyiségeiben. A kiváló interieur és csendéletfestő ezen a kiállitáson is oly képekkel szerepel, amelyek a szinek és hangulatok finomságait mesterien hozzák ki vásznain és a müvészt ebben a genreben teljesen önállóvá és egyénivé teszik. A kiállitás március 20-ig tekinthető meg, naponta délután 5—8 óra között a Fészek-klubban. (VII., Kertész-utca 36. szám alatt.)

Nemzeti Ujság
1929 III. 19

Aradi-Edvi Illés
festőművész

* **Aradi-Edvi Illés kiállitása.** A Mücsarnok tárlatain szereplő festőművészgárda egyik értékes tagja, *Aradi-Edvi* Illés, gyüjteményes kiállitást rendezett a Fészek-klub helyiségeiben. A kiváló interieur- és csendéletfestő ezen a kiállitáson is oly képekkel szerepel, amelyek a szinek és hangulatok finomságait mesterien adják és a müvészt ebben a genreben teljesen önállóvá és egyénivé teszik. A kiállitás március 20-ig tekinthető meg, naponta délután 5—8 óra között a klubban, VII., Kertész-utca 36. szám alatt.

Magyarság
1929 III. 14

Aradi Edi Illés

Csendéletekkel szerepel a
hűsarnok téli tárlatán

Uj Magyarság 1937 I. 24

Aradi Edvi Illés MDK

Templomrészlet, olf.

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

MDK

Hullám, olf.

Műcsarnok 1928/29 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés

A fehér kályha, olf.

Műcsarnok 1928/29 téli kiállítás

Aradi Edvi Illés MDK

Gyümölcsök, olf.

Műcsarnok 1928/29 téli kiállítás

Aradi Edvi Illés MDK

Idyll, olf.

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Ebédlő a hellbrunni kastélyban, repr.

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

A hell brunni kastélyból, olf.

Műcsarnok 1929/30 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Öreg kályha, olf.

Sárga szoba, olf.

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Társalgó egy királyi vadászkastélyban, olf.

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

A Dogé-palota Veneziában, olf.

Mücsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés

Gyümölcsök, olf.

Miccarnok 1930 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Soproni udvar
Gyümölcsök

Mücsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

aradi Edvi Illés MDK

Árva vára, olf.

Műcsarnok 1926 téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Muskátli
Üvegek és mozsár

Mücsarnok 1939. téli tárlat

Aradi Edvi Illés

MDK

Régi udvar

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

Aradi Egvi Illés

MDK

Gazdaudvar Sopronban

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

MDK

Aradi Edvi, festö

a legszebb csendéleteket festette.

Pipics Zoltán dr.: A képzőművészek egyesületének jubileumi kiállítása. - Műcsarnok. - U.M. 1934 dec. 8. 21.1.

MDK

Aradi Edvi Illés

"Édességek", of.

Pécsi Képzőműv. és Mübar.Társ. 12.tav.kiáll.
Pécs, 1933. ápr. 3. l.

Aradi Edvi Illés MDK

Alföldi táj

Műcsarnok 1939
Derű a művészetben kiáll.

Aradi Edvi Illés MDK

A magyar föld mosolya

Mücsarnok 1939
Derü a müvészetben kiáll.

Aradi Edvi Illés MDK

Öreg udvar

Műcsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Csendélet

Mücsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés MDK

Soproni udvar, repr

Műcsarnok 1943.nov.dec.
Téli kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés

300 pengős dijat kapott

M. Képzőmüv. Egyesület... kirüntetései.
Képzőművészet, 1935. 12. l.

MDK

Aradi Edvi Illés

A Fészek kiállitásai. Képzőművészet, 1929. 19.sz. lol 1.

Aradi Edvi Illés MDK

Gyümölcs és porcelán

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

MDK

Aradi Edvi Illés f.

KMTárs 1938. nov. őszi tárl. Műcs. 32 l.

MDK

Aradi-Edvi-Illés, festö

A Csaplárosucca Budán. Olf.
Fogadó szoba. "
Képtárterem egy föuri palotában.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat. 1931.junius. Kat.

ARADI EDVI ILLÉS

Virág és gyümölcs.

Téli kiállitás képes tárgymutatója. Műcsarnok 1937.

ARADI EDVI ILLÉS

Virágszimfónia.
Az ősz virágai

Téli kiállitás képes tárgymutatója. Műcsarnok 1937.

MDK

Áradi Edvi Illés

Képzőművészet 1931. 37.sz. 42. 1. kép

Aradi Edvi Illés festőművész

Gyümölcs és porcellán

Jubileumi kiállitás tárgymutatója.Műcsarnok 1934.

MDK

Aradi Edvi Illés

Gyümölcsök

KMTárs kiáll. 1941. dec. Műcs. 6. l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Ludas Matyi

KMTárs kiáll. 1941. dec. Mücs. 8. 1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Csendélet

KMTára kiáll. 1941. dec. Müen. 9. l.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Erdő széle, of.

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj. 10. 1.

Aradi Edvi Illés Jenő

Bujkáló nap, of.

Angol-magyar kiáll. Münch. 1926. máj. 1o. 1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Violák, of.

Horthy jub. kiáll. Hücs. 1939. dec.

7. l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Peoniák, of.

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.

7. l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Hólabdák, of.

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec.
6. 1.

MDK

Aradi Edvi Illés, festö

Csendélet.

Mp.Műcs.-OMKT.
Magy.Képzőműv.Kiáll. /Rend.M.Kir.Vall.és Közokt.Min.
1933.ápr.19.-máj.28. Kép.tm. 8.1.

MDK

Aradi Edvi Illés, festö

a Magy.Képzömüv.Egy. 3oo pengös diját kapta.

Kitüntetések a Mücsarnok kiállitásán. /Jub.kiáll./
Nemzeti Ujság.1934 dec.22. 11.1.

Aradi Edvi Illés, festö

282. Borus nap. Olf.

283. A Tarpatak. "

Bp.Mücs.-OMKT. Nemz.Képzömüv.Kiáll. 1934.ápr.29.-jun.17.
Kat. 14.1.

M.D.K.

Aradi Edvi Illés Jenő /1886-

184. Soproni udvar. Olajf. 70x80 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 13. l.

MDK

Aradi Edvi Illés

Fehér udvar.

Tavaszi Tárlat. 1940. ápr.-máj. 21.l.
Mics.

MDK

Aradi Edvi Illés

Öreg udvar

Tavaszi Tárlat. 1940 ápr.-máj. 6.l.
Mücs.

MDK

Aradi Edvi Illés

Soproni udvar

Tavaszi Tárlat. 1940 ápr.-máj. 6.l.
Mücs.

MDK

Aradi Edvi-Illés

Tanulmány egy portraithoz, of.

N. Szal. Téli Tárl. 1920. dec.
4.l.

MDK

Aradi - Edvi - Illés, festö

1o. "Gyümölcsök". Olf.

Uj Szalon. Megnyitó kiáll. Bp.1934.ápr. Kat.

MDK

Aradi Edvi Illés

Gyümölcsök, of.

Téli Kiállitás. 1935. nov.-dec. Mücs.

12.1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Csendélet vaddal, of.

Téli Kiállitás. 1935. nov.-dec. Mücs.

11.1.

MDK

Aradi Edvi Illés, festö

a konzervativ akadémizmus iránytadó és a kiállitás hangulatát meghatározó tényezök közül való.

-z-: A kormányzó nyitotta meg a Képzömüv. Társ. jubileumi kiállitását.
Magyar Nemzet. 1941. febr. 28. 6.1.

MDK

Aradi Edvi Illés, festö

Dürnstein.
Mellk.
Gummersdorf. 1o.1.
Schönbüchel. 23.1.

KMTárs. Téli tárlat. 1938. febr.-márc. Gyüjt. Kiáll.
BP.Mücsarnok. Kat. 7.1. ,1o.1., 23.1.

MDK

Aradi Edvi-Illés,festö

A tenger. Olf.
Esöfelhök. "

Tavaszi tárlat.1923 ápr.-máj. OMKT-Mücs. Kat. 32.1.

MDK

Aradi-Edvi Illés, festö

A kék szoba. Olf.
Spanyol táncosnö. "

Tavasz tárlat.1923 ápr.-máj. MNK-műcs. Kat. 28,29.1.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenö, festö

Tájkép. Of.
Interieur. "

MKT Műcs. Tavaszi kiáll. és Gyüjt. kiáll. 1925 máj.-jun.

Kat. 20.l. és 21.l.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Patak, olf.

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Sárga szoba, olf.

Mücsarnok 1927 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő

MDK

Gyümölcsök, olf.

Műcsarnok 1927 őszi kiállítás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

A forrás, olf.

Műcsarnok 1927 őszi kiállítás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

A forrás, repr.

Műcsarnok 1927 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő

MDK

Tájkép, olf.

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Tájkép

Műcsarnok 1925 tavaszi tárlat

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Interieur

Műcsarnok 1925 tavaszi tárlat

MDK

Aradi Edvi Illés Jenö, festöm.

Interieur. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1936.márc.76.sz.2.rk.sz. 29.l.

MDK

Aradi Elvi Illés Jenő, festőm.

468. Patak. Olf.

KMTára. 1927. őszi kiáll. Kat.18.1.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Szőllős csendélet

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Március, olf.

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés Jenö, festöm.

Csendélet. olf.
Interieur. " 4.1.

Mücs.-OMKT. Tav.kiáll. 1921. Kat. 3.1. és 4.1.

Aradi Edvi Illés Jenö, festöm. MDK

Templom belsö. olf.

Mücs.-OMKT. ZTavaszi kiáll. 1921. Kat. 6.1.

MDK

Aradi Edvi-Illés Jenő

Az elmult év történetéből. Évk.KMF. 1930. 35.l.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Borulat, olf.

Műcsarnok 1926 őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

A Poprádi tó, olf.

Műcsarnok 1926. őszi kiállitás

Anaditos László

Mozgás (grafika)

1972. dec. 31. evf. 12 sz. 1758 p.

MDK

Aradi Edvi-Illés Jenő

A Migyüjtő. 1930. évf. 299.l.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

A forrás

KMTárs. 1927. őszi kiáll. kat. 11.l.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Borulat

Műcsarnok 1926. Őszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Öreg házak, olf.

Műcsarnok 192o. tavaszi tárlat

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Tav. kiáll. Mücs. 1925. máj. 33. l.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Interieur, olf.

Mücsarnok 1919-2o. téli tárlat

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Szőllős csendélet

Műcsarnok 1924 tavaszi kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

m Zsuzsánna a fürdőben, repr.

Aradi Edvi Illés Jenő. Színházi Élet 1924. 26.sz. 37.l.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenö, festëm.

Részlet Pozsonyból. Olf.
Öreg házak Löcsén. "

Budai Vigadó.- Képzöm.kiáll. 1921. okt. Kat. 7.l.

MDK

Aradi E.Illés Jenö, festöm.

Utca Löcsén. Olf.

Buda/1 Vigadó.- Képzöm.kiáll.1921.okt. Kat. 3.1.

Aradi Edvi Illés Jenö, festöm.

Szentély a löcsi templomban. Olf.
Régi udvar.Löcsén. "
Részlet a löcsei szt.Jakab templomból. Olf.

Budai Vigadó.- Képzöm.kiáll. 1921.okt. Kat. 4.l.

MDK

Aradi-Edvi Illés Jenö, festö

Müteremsarok.	5ox44	Olf.	
Kilátás a Farkasrétről.		"	4ox3o
Tabáni utca.	4ox3o	"	
Birsalmák.	5ox45	"	
Gyümölcsök.	6ox5o.	"	
Tájkép fákkal.	8ox7o	"	

Áll. Árv.Csarnok.-Magy.Képzöm.Egy.kiáll. 1922.dec.15-17.
Kat. XX 3.1.

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Interieur

Műcsarnok 1925. Tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Tájkép

Műcsarnok 1925.Tavaszi kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Tabán, olf.

Mücsarnok 1920-21. Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Templom belső Lőcsén, olf.

Mücsarnok 192o-21. Téli kiállitás

Aradi Edvi Illés Jenő MDK

Interieur, olf.

Műcsarnok 1920-21.Téli kiállitás

MDK

Aradi Edvi Illés Henő, f.

A Mücsarnok Tav.Tárl. /M.Képzőm.Egy./ Képzőművészet
1927, I.évf. 8. l.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Interieur, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 15 l.

MDK

Aradi Edvi Illés, festő.

Csendélet, of.

Interieur, "

Atk. - Nův. Lár. - XIX. Kiáll. - 1943 okt. - Magyar.

Mesterek. - Jegyz.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő, festő

Csendélet, of

Interieur "

Alkotás Műv. Lâz. - XVI. Kiáll. 1943 aug.

Magy. Mesterek. Jegyz.

MDK

Aradi Edvi Illés

Öreg udvar
Virág

Ars Hungaria kiáll. 1940.

MDK

Aradi Edvi Illés
Schönbüchel

KMTárs. Völi tárl. 1938.

MDK

Aradi Edvi Illés
Öreg udvar

Ars Hung. 1.kiáll.
Uj Magyarság, 1940. dec. 21.

MDK

Aradi Edvi Illés

Csendélet

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

8 1.

MDK

Aradi Edvi Illés

Tavaszi hangulat, paszt.

M. Akv. és Paszt.festők Egyes. 11. kiáll.
N.Szal. 1925. febr. 4 l.

Aradi Edvi Illés Jenő

Csendélete szerepel a
hűcsarnok téli tárlatán

Napparság 1937 I. 31

MDK.

Aradi Jenő grafikus

"Soporoni öreg nazak" /akvarell/

VI. Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Műcsarnok, 1959. 26. 1.

Pradi Jenő
festő

M.D.K.

Méltatás.

B. Hanlisch Leule: Pest megyei képzőművészek VII. kiállítása.
Művészet, 1961. május. — 34 lap.

Aradi Jenő, festő

MOh

Jó képességű festőt ismertünk meg személyében a Pest megyei képzőművészek kiállításán.

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról

9-l

NÉPSZABADSÁG, Bn. 1961. Jahr. 3.

Aradi Jenő

Szakszervezet vidéki szervező titkára.

Budapesti pedagógus- művész.

"Keszthely" /repr/

Rajztanitás 1963. I. sz. 9.1.

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Müteremben, of.

Hadviselt müvészek kiáll. Mücs. 1919. márc.
21 l.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Tar-patak

c. munkájával szerepel a M9csarnek őszi kiállitásán

P.H. 93e.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Fehyófasor

c. munkájával szerepel a M9csarnok őszi kiállitásán

P.H. 93o.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Spengler-udvar Lőcsén

c. munkájával szerepel a Műcsarnok őszi kiállitásán

930.X.18.

Aradi - Edvi Illés

Műcsarnok téli tárlatain szerepelt.

MH. 929. XII. 22.

Aradi Edvi Illés

Képzőművészeti Társulat téli kiállításain a Műcsarnokban szerepelt.

BH. 929. XII. 22.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Törcs-vára

c. munkájával szerepel a M9csarnok őszi kiállitásán

P.H. 930.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Sárga szalon egy érseki kastélyban

c. munkájával szerepel a M9csarnok őszi kiállításán

P.H. 930.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Társalgó egy királyi vadászkastélyban

c. munkájával vesz részt a Műcsarnok őszi kiállításán

P.H. 930.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő
Szent György-tere 2

c. munkájával vesz részt a Műcsarnok őszi kiállításán

P.H. 930.X.18.

Aradi Édvi-Illés Jenő

Játékszoba hellbrunnban

c.munkájával vesz részt a Mücsarnok őszi kiállítá-
sán

P.H. 930.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Gobelin terem

c.munkéjával vesz részt a Műcsarnok őszi kiállítá-
sán

P.H. 930.X.18.

Aradi Edvi-Illés Jenő

Kék szalon

c.munkájával vesz részt a Műcsarnok őszi kiállitésán

P.H 930.X. B.

Aradi Edvi Illés

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

MH 1930. III. 15.



szerü szinjátékaiba mélyed, azokat követi ecsetjével s lelkes odaadásával. Uj periódusában monumentális, megrázó hatásokra törekszik, az állatvilág életének, a létért való küzdelemnek drámai jeleneteit festi nagy sikerrel.

Kiállitótársa *maróthi Major* Jenő szintén a természet szépségében való elmerülés mély liráját zengi. Hangulatos, melegszinezésü tájképei pompás mesterségbeli felkészültségen kivül számot adnak a müvész gazdag érzésvilágáról. Egy-egy falomb áhitatos megmunkálása, a vizek tükrözésének elmerült szemlélete, az ég, a levegő frisseségének és tisztaságának szeretete egy egészséges szellem kicsendülő hirdetését jelentik, hogy „a természetnél semmi sem szebb és nemesebb". Major a konzervativ gárda egyik legértékesebb tagja.

Szinte ugyanezt elmondhatjuk a többi kiállitó, *Aradi-Edvi* Illés, *Horváth* Béla, *Kampis* János, *Knopp* Imre és *Sárdy*

Aradi-Edvi Illés

U.N.930.X.19.

Aradi edvi Illés Jenő

— Őszi kiállítás a Mücsarnokban. Az őszi kiállítás a *Mücsarnokban* október 18-án, szombaton nyilik meg, melyen ismét jeles művészeink kollekciói szerepelnek, azokban a meghivott művészek vagy összes művészi munkásságukat, vagy legujabb alkotásaikat mutatják be a közönségnek. A kiállítás keretében *Pásztor* János kiváló szobrászunk bemutatja teljes művészi munkálkodását és hatvannégy darab szobormüve három termet tölt meg. *Zombory* Lajos, a jeles szolnoki állatfestő két termet tölt meg nagyméretü festményeivel és rajzaival. A aranyérmes *Knopp* Imre régebbi és ujabb alkotásaival gazdagitja a kiállitást. A tájképfestők közül a jeles pasztellista, *Major* Jenő és a szobrász-festő *Horváth* Béla és a legfiatalabb nemzedék sarja, *Sárdy* Brutus legujabb alkotásaikkal jelentkeznek egy-egy teremben. *Kampis* János sokoldalu művészetével két teremben helyezkedik el és az érdekes kollekciókat *Aradi Edvi Illés* Jenő pompás interieurjei és tájképei zárják le.

N.U.930.X.4.

N.U.930.X.4

MDK

Aradi Edvi Illés Jenő

Tájkép, of.

Hadviselt művészek kiáll. Mücs. 1919. márc. 22 l.

megirva

Aradi Edvi Illés

Jenő

festő

VIII Kabók Lajos u. 1.

MKSz 1947

A-ban megirva

Oda visszatenni.

Edvi Illés Jenő, festő; szül. 1886 decz. 19-én Aradon. 1906—11-ig Zemplényi Tivadar, Hegedűs László, Edvi Illés Aladár és Olgyai Viktor vezetése alatt a budapesti képzőművészeti főiskolán tanult. 1911-ben Közép-Olaszországban nagyobb tanulmányutat tett. Művei közül a Városliget télen és a Felhők cz. linoleum-metszetek egy-egy példánya a Szépművészeti Múzeum tulajdona.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain következő műveivel vett részt:

1909. nemzetk. grafikai kiáll.: Téli táj, linoleum-metszet.

1910—11. téli kiáll.: Utcza Budán, linoleum-metszet. — Esthangulat, linoleum-metszet. — Utczarészlet, ered. rézkarcz.

1911. tavaszi kiáll.: Tájkép, ered. rézkarcz. — Havas táj, ered. rézkarcz. — A Városliget télen, ered. linoleum-metszet.

1912. márcziusi kiáll.: Csendes utcza, ered. linoleum-metszet.

1912. tavaszi kiáll.: Elhagyott olasz temető, olajf.

1913. tavaszi kiáll.: Hagymák, olajf. — Hólabda, olajf.

Az Ifjú Művészek Egyesületének a Könyves Kálmán szalonjában 1913-ban rendezett tárlatán a következő képekkel szerepelt: Violák, Almák, Ugorkák, Kenesei partok, valamennyi olajfestmény.

Az Ujság. 1913 nov. 15. (Állami vásárlás a grafikai kiállításon.) — *Kiáll. tárgymutatók.* — *Művészet.* 1909. 88, 198. l. — 1912. 212. l. (képpel). — *Művészeti Krónika.* 1913. 6. sz. és a művész közlése nyomán.

Edvi Illés Jenő

F. ův. képt

Ötvi csendélet, of



MÜEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
179 /1923 szám
Érk.: 1923 év április hó 28. n.

1 " " tár 0.16 x

1 " " fejezet 0.26 x

Felsorolt munkák zsámbéki kőből v

További szives megbizásikat kérve

Edvi Illés Jenő festő

lásd ARADI EDVI ILLÉS *Jenő* ~~l. Edvi Illés.~~

zei mester.

ázadból.

a haladva lovagló hölgyet és
kezével az előbbit átkarolta,
ük fiatal ember megy, a ki a
Mögöttük fa diszlik. Fölül a
rtek elhelyezést.

64 : 124 cm. — Lelt. sz. 1435. —
n Maria Garrizotól 520 lirán,
lszámoltatott 1898 május 22-én
óváhagyta az 1901 augusztus
901).

38

Edvi Illés Jenő

cikke

Lajd

Rajzolatai

1937. 7-8. sz.

108, 109. l.

hó 15-én 162. szám alatt kelt fel-
izottságot, miszerint a felterjesz-
hozzájárulok ahhoz, hogy Szabó Lo-
ak a Műemlékek Orsz. Bizottsága gyüj-
céljából való alkalmazása, illető-
ak folyó évi 20.162/1925. számu ren-
ovábbi 3 hónapra /: julius, augusztus,
sék.-

1,500.000 korona tiszteletdija eset-

Edvi Illés Jenő

l. Rajzoktatás

1943. IV. évf. 3 m.

23. l.

MARMOR-INDUS
IN OBERALM BEI H

POST- UND BAHNSTATION: HALLEIN
TELEGR.-ADR.: MARMORWERK HALLEIN
FERNSPRECHER: HALLEIN Nr. 4
POSTSPARKASSEN-KONTO Nr. 7758

Titl.

M

Edvi Illés Jenő

E. 2. *Aladárné*, szül. Karády Etel, festő. * Bodrogra 1877 okt. 6. A budapesti képzőművészeti főiskolán tanult. Főleg arcképeket fest. 1921. az állami pasztellnijat nyerte. 1929. gyűjt. kiállítása volt a Nemzeti Szalonban.

E. 3. *Jenő*, festő és grafikus. * Arad 1886 dec. 19. Budapesten tanult s először 1909. tűnt fel linoleummetszeteivel a Műcsarnokban. Csendélet-festményeken kívül ezt s a rézkarcot művelte legszorgalmasabban.

E. G. I 769 f

T. 6110.

és köröndökkel megerősitett
onákkal, a háttérben pedig a

A.

cm.

Aradi Edvi Illés

A Csaplaros utca
Budán, olaj

Soproni udvar,
olaj. v. 70 x 80 cm

Soproni udvar,
olaj. v. 70 x 80 cm

Őszi csendélet, olaj.
v. 60 x 80 cm

Főv. Képt. lelt
1948

előlapján vállig, jobbraforázolva. Fejét tölgygaly diusza és szakálla leberetvált. tett palást. Felirata az előentén haladó kettős vonalGARIAE.« és a hátlapon batűkkel és virágok közt öt GNA NOBILITAT • ET OBSCV-

Lelt. sz. 1127. — Értéke 20 K. a 1907 április 30-án (787–907). 24-iki 5395 (1950–909), az 1910 a 3211–910 eln. sz. leiratok, 095–909) és az 1910 március lapján. — Bejelentetett 1908

Aradi Edvi Illés Jenő

Tenger, linoleum

XIX. anke. Postatak.

1923. máj

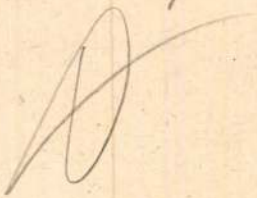

n a Magyar Földmívelésügyi Miniszter Címnek
egyében .....
..... tulajdonát képező
Bizottsága nyilvántartásában mint fenntartandó
zerencsém felhívni Címet az alábbiakra :
1946. F. M. sz. rendelete (megjelent a Magyar
nak (2) bekezdése értelmében : „A juttatásban
gyéb vagyontárgyak műemlékszerű fenntartásáról
z 1929 : XI. törvénycikben foglalt rendelkezések

műemlékvédelmi törvény, melynek utasítása

Aradi Edvi Illés Jenő

l. Arv. Kőrl 1938: 85. n. 22. l.



Aradi Edvi Illés Jenő

Árv. Csamok

63 aukt. 1932. okt.

Tabán télen,

pantsch

AR GAZDASÁGI EGYESÜLET
ALE D'AGRICULTURE DE LA HONGRIE
htcim: Köztelek Budapest.
Aut. 86-6-01, 86-6-05, 88-6-85.
kpénztári csekkszámla szám: 10,399.

BUDAPEST, 1932. VI. 4.
(IX. KÖZTELEK-UCCA 8)

ulám!

n szeretnék Veled
zmecsevéz folytatni,
on felhívtalak, s iz
badságodról.

Aradi Edvi Illés

Jenő

Arv. Kösl

1932 máj

62. aukc.

Tabán telen,

pastell

21 VILÁGKIÁLLITÁSON NAGYDIJ.

KÖZPONTI IRODA:

BUDAPEST, IV., VÁCI UCCA 37.

Telefon: 182—755.

Gyártelep:

HEREND

(Veszprém megye.)

Aradi Edvi Illés

KMT. 1944. tav.
Giall
Rèszlesa di
Langer Lakai.
Vol 2

Jóváírandó!

Sá/E

*Kelt Budapesten, 193*8. április 28.

Edvi Illés Jenő

Árverési Csarnok aukció Eat.

33. sz. 1926. jun.
38. sz. 1927 máj.
40. sz. 1927 dec.
41. nem szepel

II. Miksa:

Vállon alól, hétnyolczad jo
daillonban. Teje elöl kopaszodil
nek inpreszélü kerek ~~f~~ gallérja
ranygyapjas rendet lánczon vise
képet, (melyet) ~~a~~ fölül (czimer diszit, a) két oldalt látha
felé hadi jelvényekkel s koszorukk
ta a talapzaton:

IX

Maximilianus II, Ferdinandi
Bohemorum, Deinde Roman. Nec No
Vice Praefuit Hispaniis, Patri Su
Til. CIↃ D LXIV, Turcarum Vi

ezután:

„P. Soutman Inuenit Effigiavit
Sculp. Frederick de Wit Excudi

Rézkarcz, méretei a vona

Lasza 323

Edvr Illés Jenő, aradi

l.

Arv. Csarnok 105. aukc. Sat



Bünker : Arnat

ARADI EDVI ILLÉS JENŐ

Dürrensteini várostorony. Olajfestmény.

JEGYZETEK

Művészeti Hetek Pécs

1941

JEGYZETEK

Aradi Edvi Illés Jenő

festő

lakik Bpest VII. Bérkocsis

u. 19. I.

Pécsi KMT művésztagja

1933.

Átvitel :

A Heinemann-m

Faiskolacikkek és évelő növények részére

Drb	Bokor	Magas-törzs	A kivánt cikk megnevezése	Pengő	fill.
			Összesen :		

Aradi Edvi Illés

festő

Pécsi kiáll. 1933. tavasz

Édenszer, olaj.

Budapest történeti múzeuma VII. 25—

Aradi Edvi Illés (Ödön)

festő

koll. kiáll. Pécsett

1931-ben.

Emlitol:

Pécs i Képzőm Tár

1933. nyár

Aradi Edvi Illés

1.

Pécsi Kiáll. 1930. tav.



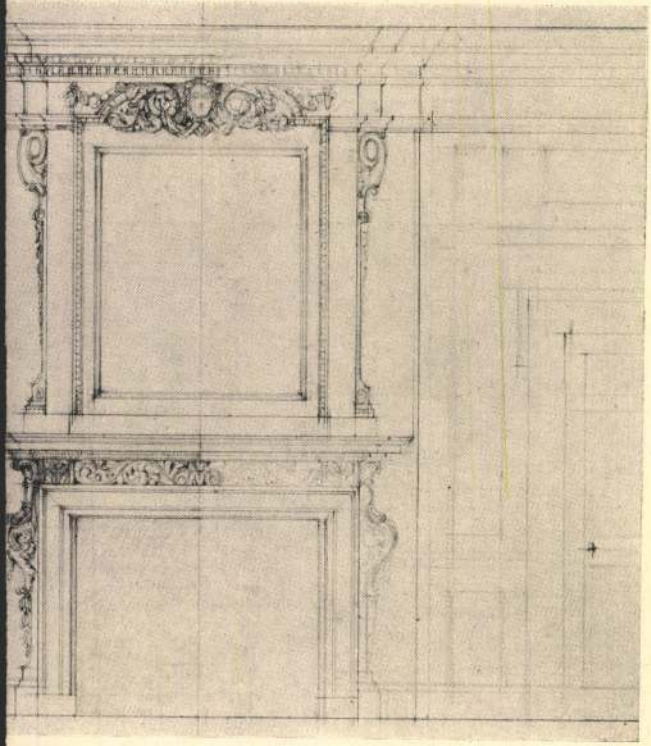

Aradi Edvi Illés

Agyagpart Kencsénél,
olajf. 30.000.—

Nemzeti Szalon

I. Balasoni kiáll. 1922
jan-febr.

Aradi Edvi Illés

Tavaszi hangulat,
pasztell, 1.000.000.—

Nemzeti Szalon

MAFÉ. 11. kiáll. 1925 febr.

1925



KÉPZŐMŰVÉSZE

kút

Aradi-Edvi Illés

1	San Sego, paszt.	1500
2	Árva vára, paszt.	2500

Nemzeti Szalon

1926. maj

MAPE (12.) kiáll.

HEREND 100 ÉVES

Felelős kiadó: Kanizsai Nagy Antal. özv. Ábrahámné nyomda, Budapest

ARADI EDVI ILLÉS

2. Virágcsokor, olajf.

Nemzeti Szalon

1939-es Szalon

Edvi Illés Jenő

Tengerparton, olaff.
Kertrészlet, olaff.
Tó partján, olaff.

Nemzeti Szalon
1915. sept.
Őszi kiáll.

Aradi Edvi Illés

2 kepe kiáll.

Csánky Ung Mal

27. l.

Aradi Edvi Illés

M. Képzőművészek Egyesülete 300 pengős díja.

Pesti Napló. 1934. dec. 22. (Kiállítások a Műcsarnok kiállításán.)

ZEUM-KUROT 1.

nahn M

ARADI EDVI ILLÉS

szül. Aradon, 1886. Itt végezte a középiskolákat, mialatt Uferbach Jenő festőművésztől nyerte első művészi oktatását. Érettségi után (1905) Bpestre került és Zemplényi Tivadar növendéke lett. A következő években Hegedüs Lászlónál, majd Edvi Illés Aladárnál és Olgyai Viktornál tanult. 1911-ben középiskolai rajztanári oklevelet nyert. A Műcsarnokban 1909-ben állított ki először s az itt kiállított linoleum és fametszetét az állam vásárolta meg. Kedvenc témája az interieur, különösen gazdag és pompás királyi és főúri paloták termei. Tagja a Magyar Képzőművészek Egyesületének.

ARADI EDVI ELIA

nato ad Arad nel 1886. Qui frequentò le scuole medie, nel mentre veniva iniziato all'arte della pittura dal pittore Eugenio Uferbach. Dopo la licenza liceale, nel 1905, passò a Budapest, ove divenne alliveo di Teodoro Zemplényi. Negli anni che seguirono studiò con Ladislao Hegedüs, con Edvi Illés Aladár e con Vittorio Olgyai. Nel 1911 ebbe il diploma per l'insegmanento del disegno nelle scuole medie. Espose per la prima volta nel 1909 nel Salone delle Esposizioni e lo Stato acquistò le incisioni su legno e linoleum da lui presentate. Il soggetto da lui preferito è l'interno, specialmente di ricche sale di palazzi reali o aristocratici. E' membro della Società Ungherese per le Belle Arti.

Aradi Edvi Illés

A Képzőművészek Egyesületének Zala-érmét kapta a Műcsarnok tavaszi kiállításán.

Új Magyarság
1942. máj. 20.

Edvi Illés Jenő

Önarckép, tanulmány
rajz, repr.

Művészet 1912

212. l.

Aradi Edvi Illés

Koll. Ei áll. a Fészekben-
vód

Képzőművészet

1929. 19. sz. 101. l.

Aradi Edvi Illés

festői tárgyiasság

Mács, Kiáll, tól

Pipics 46. l.


BUDAPEST
940 JUN 14

Aradi Edvi Illés Jenő

A soproni) festő

(Szent György utcai egyik
lázának udvara, fenti
olajf., melyet az a soproni
~~szabbi~~
muzeumnak ajándé-
kozott

Csipkés Kálmán:

Gyűjteményeink
gyarapodása az
1943. esztendőben.
Soproni Szemle

1944. 28. l.



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Edvi Illés Jenő

részt vett a buffalói
magyar graf. kiállitáson
1914.

Birnbaum. 30. l

bő kún kaftán vagy annak egyik válfaja,
ő kabát járta. Mindkettőt elől felhasítva,
Legpontosabban Kún László ábrázolta
szú kaftán látható, melynek egyik ferdén
ja össze. Kedvelték a színes anyagot, sőt
zás is gyakori, amint a Képes Krónika
la önarcképén is látható. Általában prém-
ran a hegyes kún süveget viselték hozzá.
mzetközi szokás irányította. Nagy Lajos
olt divatos. Ehhez gyöngyökkel, boglárok-
főkötőt hordtak, bár a Képes Krónika egy
ndkét nembeli előkelők az idő hidegre-
palástot hordtak.
tvösművű dísz is ékesítette. A kún ruhát
Az összekötőszalagok eltakarására szolgáló
n boglár került elő a XIV. századi sírokból.
k, viselője gazdagságához mérten fémből,
elvétve aranyból. Egyszerű ornamentális
lista jelképek, egyházi vagy babonás védő-
m egyik boglárján egymással szemben álló
kus „Omnia amor vincit" idézet. Ezeket
a legelőkelőbbek is, amire Ágnes királyné

Aradi Edvi Illés

MAGYAR MUVESZET
1930. 564

gár.

ánya

rem

Aradi Edvi Illés Jenő

szül. 1886.

lásd

Varga Nándor Sajos

Tárgymutató stb.

Bp. 1942.

15. l.

16. l.

Cartn

Ecsetrajz 3541 ~~Lotz Károly~~:

Pécs

3648. A hitetlen Tamás. (János 20 r.

Sem

A feltámadás után nyolcz
jelent ~~Jézus~~ Fejét d
és kissé balra tekint, a hol Tam
mellén tátongó seb felé ~~[illegible]~~ nyul.
jobbról pedig három tanitvány l
Ecsetrajz, méretei ~~205~~ 210: ~~26~~
Vétetett az 1905: III. 7-
(213-905)

A pécs. fiskus ny hár Jézus
credeti cartonja.

232

: Péter, Jak

Jmeg

1905

Pécs.

V.

Aradi Edvi Illés

lárd. élctr. arck.

Pipics Szár

60. 61. l.


CISCO
és a lady
CENTURY FOX

Aradi Edvi Illés

Pesti

Nemzeti Szalon

Aradi Edvik Illés – Nemzeti Szalon

1920. Téli tárlat.

Tanulmány egy portraithoz,olaj

1922. Balatoni Társ,I.kiáll.

Agyagpart Kenesénél,olaj

1925. Aquarel és pazst.festők kiáll.

Tavaszi hangulat.paszt.

1926. Aquarel és paszt, festők kiáll.

San Sago, paszt.
Árva vára,paszt.

1926. Pécsi képzőmüv.kiáll.

Vizpartján,olaj
Részlet a pécsváradi várból,olaj
Sóhajok hidja,olaj

1931. Tavaszi tárlat

A Csapláros u. Budán,olaj
Fogadó szoba,olaj
Képtár terem egy palotában,olaj

1932. Tavaszi tárlat.

A Csapláros utca Budánolaj,
Fogadó szoba,olaj
Képtár terem egy palotában,olaj

1939-es Szalon kiáll.

Virágcsokor,olaj

Idvi Illés Jenő

Interieur,olajf,
Tájkép,olajf,
Tanulmányfej,olajf,
Pozsonyi várhegy,olajf,
Krimzon zónák,olajf,

1918 Téli kiáll.
A sekrestye ajtó,olajf,

Edvi Illés Jenő.

II. bajai és II.szabadkai kiáll.
Völgyben,olajf.
Csendes utca,olajf,
Eső után,olajf,

1912 Tavaszi kiáll.

Csendélet,olajf.
Balaton,olajf,

1912 Öszi kiáll.

Csendélet,olajf.
Almák,olajf.

1913 Magy.graf,aquar.paszt.
festők IV.kiáll.
Exlibris.lin.metsz.
Hadnagy u. momot.
Tóparton,lin.metsz.
Felhők, " "
Városliget télen,lin.metsz.
Budai utca, " "
Esti szürkület, " "
Várkastély, " "
Vizmenti város rézk
Virágok,lin.metsz.

1914 Ifju müvészek III.kiáll.

Krizantémium,olajf,
Budai utca,olajf,

1915 Öszi kiáll.

Tengerparton,olajf,
Kertrészlet,olajf,
Tópartján,olajf,

1915 Téli kiáll.

Interieur,olajf,
Müteremsarok,olajf,

1916 Tavaszi kiáll.

Krimson,olajf,
Kikötőrészlet Picoloban,olajf,

1916 Téli kiáll.

Karnevál herceg,olajf,
Fehér violák,olajf,
Templom a M.Terézia téren,olajf,
Interieur,olajf,
Pozsonyi részlet,olajf,
Müterem részlet,olajf,

1918 A 32 esek festőinek kiáll.

Sztmihály,olajf.

Nemzeti Szalon

56. Részlet a Római-fürdőnél.
57. Fasor ősszel.
58. Virágos domboldal.
59. Balatoni tájkép.
60. Vén fűzfák.
61. Tópart.
62. A Duna Leányfalunál.
63. Domboldal.
64. Kora tavasz.
65. Téli borulás.
66. Erdő nyáron.
67. Őszi táj.

XII. TEREM.

ARADI EDVI-ILLÉS.

Született Aradon 1886. december 19-én. Iskolai tanulmányait ugyanott végezte, de korán jelentkező művészi tehetsége Budapestre hozta föl, ahol az Országos Mintarajz-Tanodán 1906-ban előbb Zemplényi Tivadar növendéke lett, majd Hegedüs László és Edvi Illés Aladár oldalán folytatta tanulmányait és végül Olgyai Viktor mellett fejezte be. Első művét 1909. évben állította ki a Műcsarnokban, még mint Olgyai Viktor tanítványa «Városligeti villamos végállomás» cím alatt, mely metszete a Szépművészeti Múzeum gyüjteményébe került. Ez óta a Műcsarnok állandó kiállítója, melynek kiállításain tájképeivel és interieurjaival állandóan szerepel. Művészi tanulmányait az Országos Mintarajztanoda elhagyása után Olaszországban, főleg Firenzében, Ravennában és Veneziában folytatta, majd hosszabb időt Münchenben és Wienben szentelt művészi tanulmányainak. Jelenleg kiállított művei legújabb alkotásai.

KMTársa 1930. őszi kiáll.

ARADI EDVI ILLÉS MŰVEI.

Olajfestmények. Eladók. A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

1. Almafa.
2. Törcs-vára.
3. Fenyőfasor.
4. Virágok.
5. Bükköserdő.
6. A Csapláros-utca Budán.
7. Részlet a lőcsei Szent Jakab-templomból. Magántulajdon
8. Tarpatak.
9. Kovácsműhely Tarnán.
10. Palotakapu Veneziában.
11. Dunai táj.
12. Homokos táj.
13. Kék szalón.
14. A Duna Visegrádnál.
15. Gobelin-terem.
16. A játékszoba Hellbrunn-ban.
17. Szent György-terem.
18. Csendélet rákkal.
19. Társalgó egy királyi vadászkastélyban.
20. Porta Carta.
21. A Göhl-csoport.
22. Gyökér-tanulmány.
23. Derűs sarok. Magántulajdon.
24. Baranyai táj.
25. Korai hó.
26. Ponte dell' Aqua.
27. Öreg kapuk.
28. Lőcse. I.
29. A tavasz virágai.
30. Campo Santa Croce.
31. Csáky-hajó a lőcsei templomban.
32. Eső után az Adrián.

Edvi Illés Jenő

szül. Aradon 1886 dec. 20
Rajztanár
1912/13. II. - elsőosztbeli mű-
vésznő - Olgyai V.

Mihalik Józef VI. Fi.

Aradi Edvi Illés

Jenő

festő

vrod

? Scherer

II. 402. l.

Az 1930-as évek-
ben a gyulai mű-
vészkoloma tagja
volt.

szeti, zenei, tudományos alkotás

egyéb kiemelkedő adatai.

Miután a Révai Lexikon munkála

a kért adatok postafordultával va

Szívességét őszintén köszönjük,

83024 — Révai

vezetőnek.



rvosi

segéd,
díjjal
ásával
után a
szám-
újab-
hnikai
endőn
yszerű
szerint
a, vaj-
sabbak
it még

földi ösztöndíjjal. Kutatásainak ezévi eredményeit a következőkben közölte: „A szénoxidmolekula energiaállapotairól". (I. és II. — Matematikai és Természettudományi Értesítő); „Über die Grenzkurve der Dissoziation auf bandenspektroskopischer Grundlage" (Zeitschrift für Physik 104., 724, 1937.); „Zur Vervollständigung des Termschemas von Kohlenoxyd I." (u. ott, 105., 36, 1937.); „Lichtstarke Emissionsaufnahmen der $a^3\Pi—X^1\Sigma$ (Cameron) Intercombinationsbanden des CO, unter hoher Dispersion". (Naturwissenschaften 25., 90, 1937.); „Rotabschattierte Banden des CO in der Gegend von 2670—3310Å". (u. ott); „Dissoziationsenergie des Kohlenoxyds" (Zeitschrift für physikalische Chemie B.); „Zur Vervollständigung des Termschemas von Kohlenoxyd II." (Zeitschrift für Physik); „Rotational Analysis of the „3A" Bands of CO." (Nature 139., 928, 1937.); „Széntartalmú vegyületek és gyökök képződési és disszociációs energiáiról". (Mathematikai és Természettudományi Értesítő); „A szénmonoxid „3A" sávrendszerének rotációs analizise" (u. ott).

Dr. Mátrai Lászlóné Zemplén Jolán dr. (1911, Budapest, ág. ev.), okleveles középiskolai tanár, műegyetemi fizikai intézeti kisegítő tanár-

Edvi Illés Jenő

1906/7 - 1910/11, 1912/13 II

Ferkèpzomfoiskèvk
77-1.

906-7 -
1907-8 -
1909-10 -
1910-11

Aradi Edvi Illés

szül. Arad 1886. dec. 19.
koll. kiáll. a Műcsar-
nok 1930. őszi kiáll. Ke-
rezében. Életrajz.

BUDAPEST
533-DEC-2
T.F.b. 4



Főtisztelendő

Szőnyi Otto előadó mnek
kiemelések ozn. biztosága

Marsovszky Elemérné
annonce-a

U

VI. Állatkerti út 11.

Aradi Edvi Illés

gyüjt. kiáll. a
Feszek-clubban
1929 ~~1931~~ ? márc.-ápr.

Moghivó



T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Aradi Edvi Illés

festő

Műcs. kiáll, 1910. tól

Pipics 109. l.

Aradi Edvi Illés Jenő

A Csapláros-utca
Budán

1932 főv új szorzom.kiáll Mücsarnok

Aradi Edvi Illés

életrajz

irod

Csókássy 59. l.

11563

re és jobbrafordultan van abra-
egy circalom fekszik. Jobb ke-
könyvet tart. A háttér hegyes vi-

méretei 20,6:13,5 cm.

-912

528.

Aradi Edvi Illés Jenő

1937./jan. 24.



Aradi-Edvi Illés Jenő: Virágok

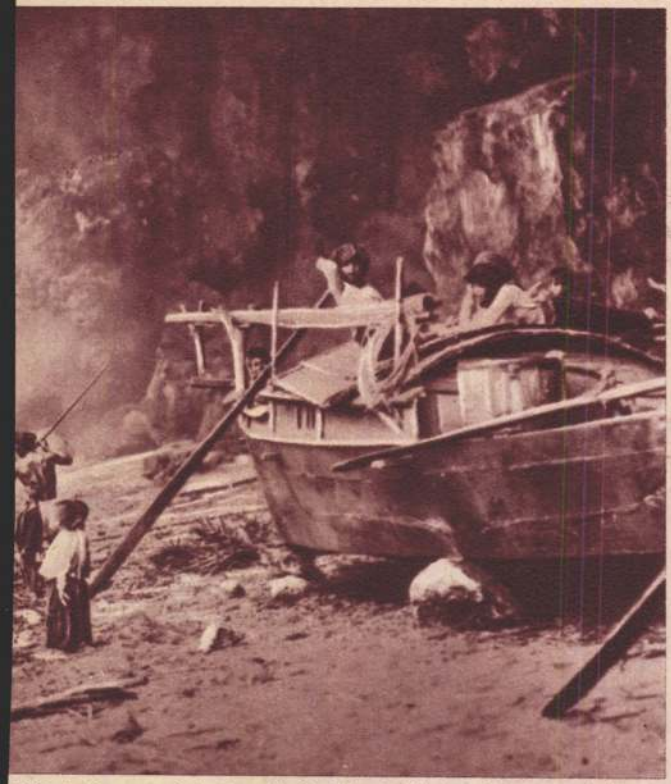

*Képünk egy folyóparti festői sziklabarlang, melyben
k ősidők óta*



Aradi Edvi Illés

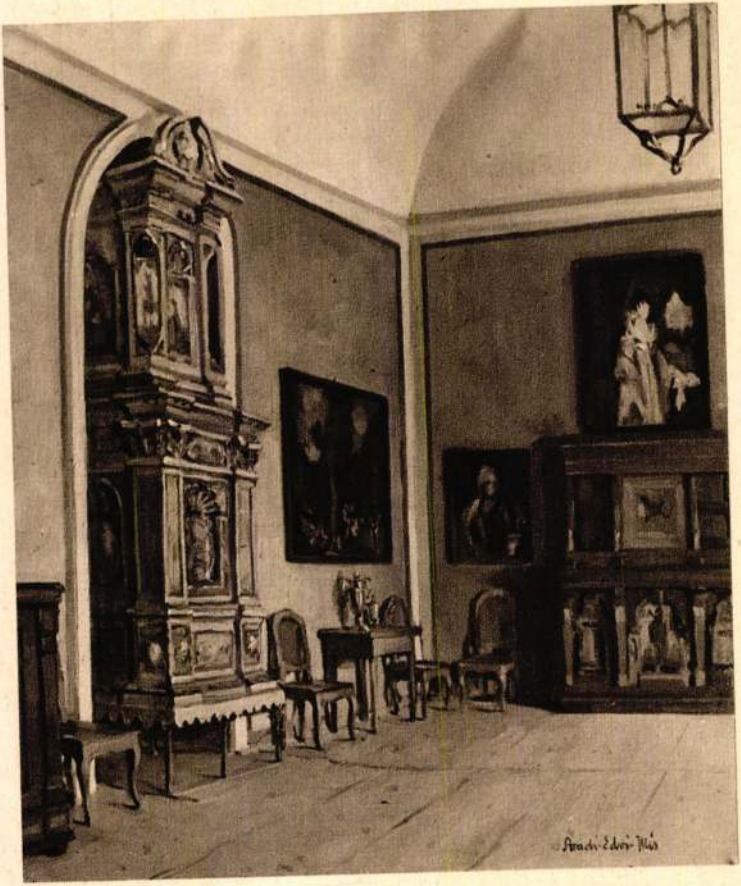

ARADI EDVI ILLÉS: EBÉDLŐ A HELLBRUNNI KASTÉLYBAN

Kultúra. 1929/30. téli kiad.



BARKÁSZ LAJOS: RÓDLIZÓK A FELVINCZI-ÚTON

Edvi Illés Jenő

Muvészeti Lexikon

198. l.

Selmecbányai ötvösök hitelesítő jele

IV. 85.

Edvi Illés Ferenc

festő

L.

Szendrey-Szentiványi

416. l.

kissé jobbra néz. Leeresztett jobb kezében kez-
baljával a szék támláját fogja. Hajaés
za hegyesre pödrött. Ingének álló gallérja s kei-
~~[illegible]~~ melltűt ~~[illegible]~~ s kettős elejű begombolt kabát-
A háttérben balról függöny lóg, melynek aljás
hol album fekszik. Felirata a kép alatt négy

iyvár-némethi
l Ernő"
n ügyi m. kir. miniszter,
épviselő, stb."
sz Alfons"
a özv. Vereby Sománé"
nyomás tilos"
grády Testvérek Budapesten".

s, az alak nagysága 27.7 Cm.
lta: Giehsz Alfons.
8879 (kör. nyom.)
8880 (chin. pap.). 291/95 N° 4-5.

Aradi Edvi Illés Jenő

Magyarság képes mell. 1937. I. 31.

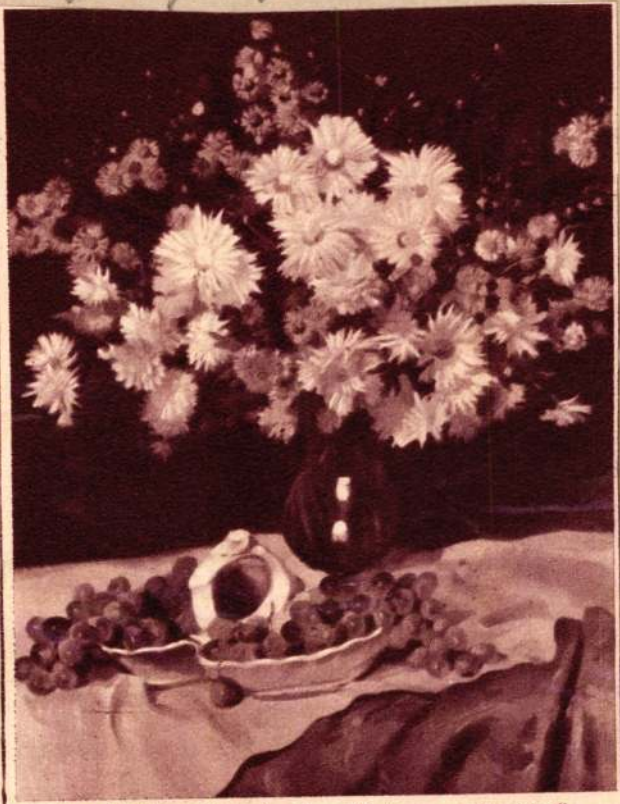

Aradi-Edvi Illés Jenő: „Virág — gyümölcs"



Aradi Edvi Illés



ARADI EDVI ILLÉS : NŐI DOLGOZÓSZOBA

Műcsarnok 1930/31 pub. Iráll



BARKÁSZ LAJOS: SZŐLŐSKERTBEN



ARADI EDVI ILLÉS: TÁJKÉP

Műcsarnok 1928. tav. K.

Aradi Edvi Illés



ÁLDOR JÁNOS LÁSZLÓ: VASÁRNAP



Szasa Gorodinszky, a menekült orosz zongoramüvész, aki legutóbb nagy sikerrel szerepelt a Pátria Klubban

Legujabb szőrmék



Boci
P 500·—
Caracul
P 700·—
Fóka
P 800·—

Perzsaláb
P 1000·—
Perzsa
P 2000·—

DÁN TESTVÉREK
m. kir. udv. szücsök (Dorottya-utca 5.)



Edvi-Illés Jenő: Kastély-interiőr.



Romek Árpád: Porcellán-csendélet.

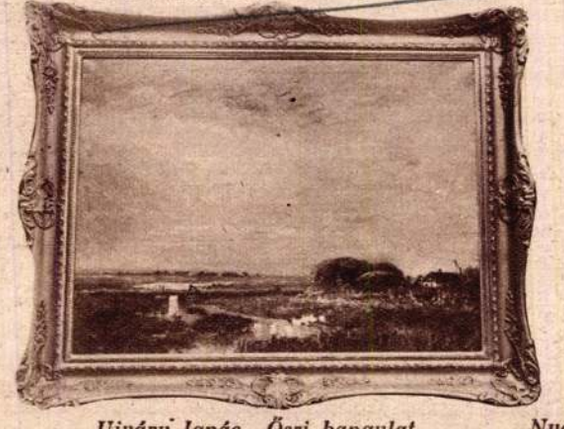

Ujváry Ignác Őszi hangulat.



Nyáray Aurél: «Engedjétek hozzám a kisdedeket».

Mutatványképek a

SOLYMOSI KÉPSZALON
(Kossuth Lajos-u. 13.)

karácsonyi képvásárról,

ahol 65 ismertnevü magyar kiállitó müvésznek több mint 1200 drb festményéből és több mint 2000 grafikai müvéből választhatja ki az igényeinek megfelelő, karácsonyi ajándékul alkalmas képet, s azt 12 havi részletre is megvásárolhatja. Azok részére, akiknek ez is nehézséggel jár, Solymosi azt a kedvezményt nyujtja, hogy a részletek fizetését csak 1929 február 1-én kezdhetik.

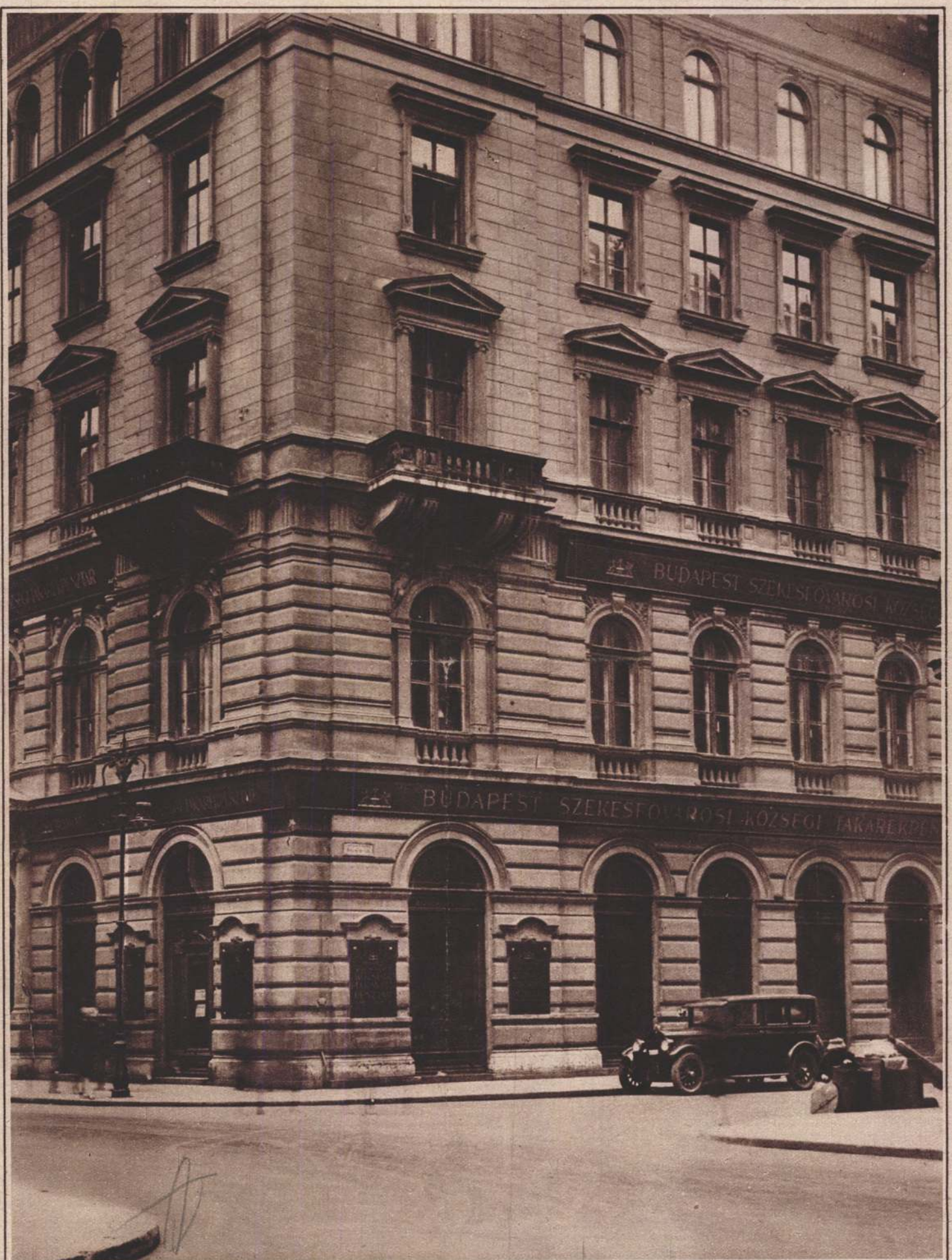

A Budapest Székesfővárosi Községi Takarékpénztár székháza, IV., Dorottya-utca 4.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat mélynyomása.

Edvi Illés Jenő

Revai XXI. 275. l

Szerkesztőség !

zágos Bizottsága által rendezett
nusitott jóindulatára támaszkodva,
on tisztelt Szerkesztőséget, hogy
kozó és idemellékelt rövid hirde-
ában a közművelődési célravaló te-
tóztassék.
sém van megküldeni az előadásról
nosak azzal a kéréssel, hogy an-
bi számban helyet adni méltóztas-

tel

Edvi Illés Jenő

XXV. aukció.
A Gyűjtő 1915. 210. l.

49. EDVI ILLÉS JENŐ : Interieur, 65 × 72 150

Abony, Lévó-már

28

Képe 29



ARADI EDVI ILLÉS: SZENT GYÖRGY TEREM

Kmtárs. 1930. őszi Eiáll

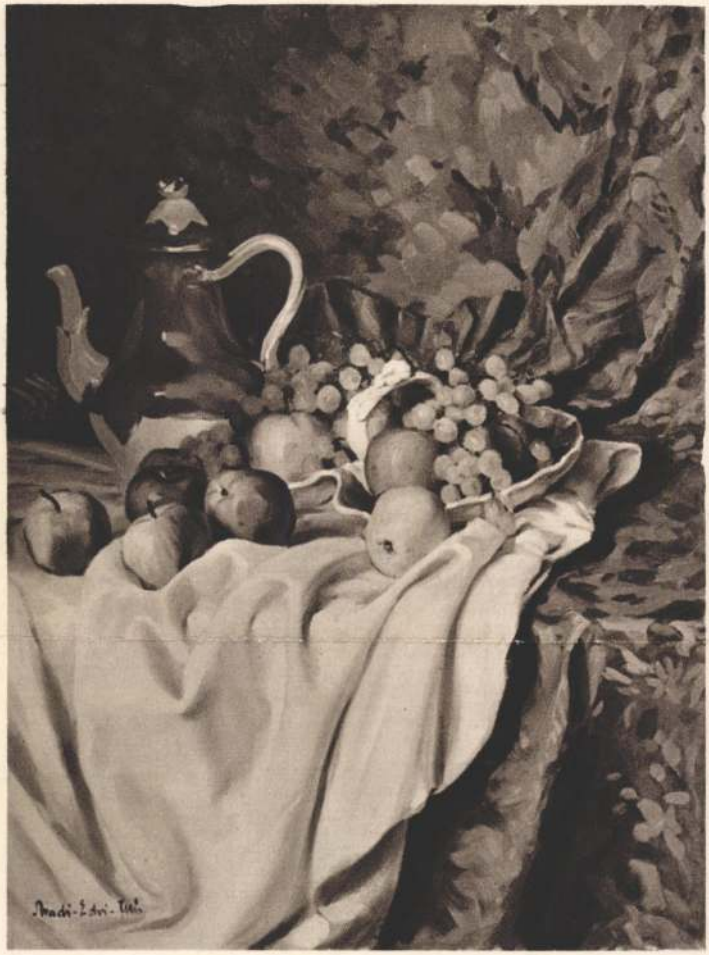

ARADI EDVI ILLÉS: GYÜMÖLCSCSENDÉLET

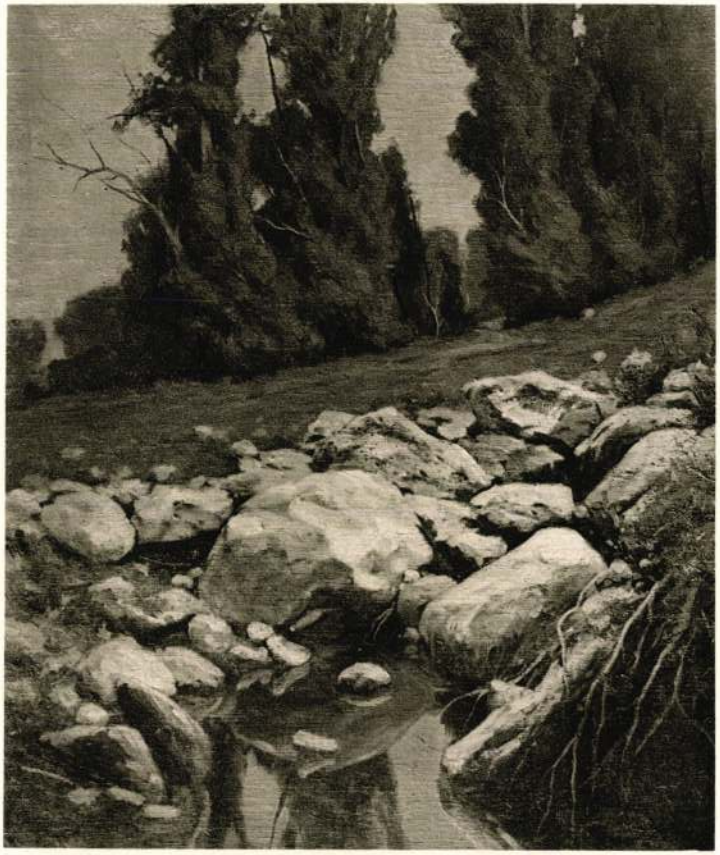

ARADI EDVI ILLÉS JENŐ: A FORRÁS

Kultúra. 1927. őszi kiadás.

Aradi Edvi Illés Jenő



nak a Fővárosban most kell minden
hol bántalom érné a gyermeket, azon-
e engedjék magukat könnyen elutasi-
ában bánnának velük, előre mondjuk
nak ilyen esetekkel is. Nem mindenki
gy alkalmatlan időben ne menjenek.

után a kiküldöttek számoljanak be
l.

s Életben a vezércikk is és a hir
ogja hivni a hivek figyelmét, hogy
ák őket.

szives segitségét. Ha ebben a mun-
téket a legnagyobbat, amit megtehet-

Atyafiui szeretettel:

S z a b ó I m r e s. k.
esperes

Fordits!

Aradi Edvi Illés

Koll. kiáll. a Mü-
csarnokban

KMTárs 1930. őszi kiáll. Kat.

XII. terem 1–54. sz.

Aradi Edvi Illés (Jenő)

Mucsarnok

1944. márc – ápr. ta-
vaszi tárl.
298, 302

MÁSODIK RÉSZ

Aradi Edvi Illés (Jenő)

Liszt Ferenc-tér 10.

Műcsarnok

~~1941. febr - ápr~~ - 80 é. pub.

kiáll. 42, 47, 68, 70.

~~1941. dec - 1942. jan. téli~~

~~kiáll~~

37, 114, 122.

~~1942. ápr - máj. tav. tárl.~~

~~38, 42, 47, 260~~

~~1942. dec. 1943. jan.~~

~~téli kiáll~~

~~16, 100, 227.~~

~~1943. márc - ápr. tav~~

kiáll

~~104, 236, 264, 286.~~

~~1943. nov - dec. téli~~

kiáll. 24, 34, 35,

54. Soprony udvar c.

képe vépr. a Lat.-ban.

Aradi Edvi Illés

Virág és gyümölcs
c. képe repr.

Kiállítás 1937. téli Szalon.

3821/5. — Budapest, az Athenaeum r. t. könyvnyomdája

KÉPEK.

A KATALÓGUS KÉPEINEK FÉNYKÉPFÖLVÉTELEIT
BALOGH RUDOLF;
SOKSZOROSITÁSÁT PEDIG AZ ATHENAEUM MÉLYNYOMÓ
OSZTÁLYA VÉGEZTE.

Aradi Edvi Illés („Jenő")
Mücsarnok

1935. téli kiáll.
63, 95.

1936 máj.-jún. 75. é. jub.
kiáll. 428.

1937. jan.-márc. téli kiáll.
20, 126, 128.

1938. febr.-márc. téli tárl.
67, 69, 122, 461

1938. Szent István kiáll.
123.

1938. nov.-dec. őszi tárl.
274, 280

1939. jan.-márc. téli tárl.
166, 167, 173.

1939. derű a művészetben
574, 578.

1939 dec.-1940. jan.
Horthy jub. kiáll.
48. 63. 65

1940. apr. máj.
28. 40. 429

Aradi Edvi Illés (Jenő)

Tavaszmező n. 1. Műcsarnok

1929/30. téli kiáll. 51, 57, 58, 64.
1930. tavaszi VI. t. 70, VII. t. 105, 108
1930. tél. Imre kiáll. 249.

1930/31. jub. kiáll. 388, 389, 391

1931. tav. tárl. 159.
1931/32. téli tárl. 41, 50
1932. tav. kiáll. 85, 92
1932/33. téli kiáll. 186, 192, 232, 323, 393
1933. nemz. képzm. kiáll. 13.
1934. téli kiáll. 84, 290, 342
1934 nemz. képz. kiáll. 282, 283

1934. dec. – 1935. dec. M. Képzőm. Egy. 40 é. jub. kiáll.
III. tegem 15. V. 6.

Restett
103.

elsőrendu ma[illegible]
húst szolgálok ki.

IFJ. KOVÁCS ISTVÁN
MÉSZÁROS ÉS HENTES
SZEGED, VÁSÁRCSARNOK 36

8. példa

9.



hogy a Kossuth
[illegible]álló

IX. 17.

Aradi Edvi Illés Jenő

Műcsarnok

1919. hadviselt műv. kiáll.

1920. 341, 348 harctéen volt. 112, 284, 577

1920–21. téli kiáll. 39, 77, 306.

1921. tav. kiáll. 1, 30, 76.

1921. őszi kiáll. 235, 265, 267

1922. jub. kiáll. 2, 4.

1922. őszi kiáll. 225.

1923. tav. kiáll. 370, 377, 430, 431

1924. tav. kiáll. 86, 415.

1924. őszi kiáll. 10, 16, 41, 280 kiállítás

1925. tav. kiáll. 278, 306.

1926. angol magy. kiáll. 97, 99, 128.

1926. őszi kiáll. 3, 5, 598

1926. téli kiáll. 280, 282

1927. tav. kiáll. 545

1927. őszi kiáll. 204, 209, 217, 408

1927/28. téli kiáll. 39.

1928. tav. kiáll. 339

1928/29. téli kiáll. 243, 251, 296, 436

1929. tav. kiáll. 223.

~~Idolum aggaqbol, cillasalaku VI. 174~~

~~— — cuttelaku VI. 174~~

Edvi Illés Jenő

Mucsarnok

1915. tav. kiáll. 156.

1915-16. téli kiáll. 113

1916-17. téli kiáll. 188, 222

1917-18. téli kiáll. 275, 332

1918. tav. kiáll. 137, 140

1918-19. téli kiáll. 54.

l. Aradi Edvi Illés Jenő alatt is.

1919-20. téli kiáll. 60

Alsószarvas h. n. III. 87.

aradi Gáspár Alfonz

Festészakadémiai növendék II-od foku oklevelet nyert,-közli a Müvészet c. rovat.

Divatcsarnok, Bp. 1855. szept. 1o.
5o. sz. 1ooo. lap.

MDK

Aradi Grünwald Béla

Kora tavasszal, rajz

Falusi ucca, "

Erdő széle, "

MAPE 12. kiáll. kat. N.Szal. 1926. máj.

7 l.

A r a d i G r ü n w a l d B é l a

1926. Aquarel és Paszt.festők kiáll.

Kora tavasszal, rajz
Falusi utca rajz
Erdőszéle,rajz

Nemzeti Szalon

Aradi Grünwald

Béla

Nemzeti Szalon

B

Aradi Grünwald éla

3	Kora tavasszal, rajz	800
4	Falusi ucca, rajz	600
5	Erdő széle, rajz	600

Nemzeti Szalon
1926. maj
MAPE 12. kiáll.

1942

KÉPZŐMŰVÉSZEK
UJ TÁRSASÁGÁNAK
KIÁLLITÁSA

Arany és ezüstművesek budapesti ipartestülete

Arany- és ezüstművesek, ékszerészek, aranyverők és ötvösök ipartestülete. VII. Károly király-út 3/a. 423-920

Budapest 1940. szept

MÁRIAREMETEI KEGYHELY
SZERVITA RENDHÁZ
MÁRIAREMETE

AVE † MARIA!

Máriaremete, postabélyeg kelte.

KEDVES TESTVÉRÜNK!

Máriaremetei kegyhelyünk, ahol a feljegyzések szerint igen sok csodálatos esemény és imameghallgatás történt, évről-évre beláthatatlan tömegek keresik fel lelki gyógyulásuk és testi üdülésük céljából.

Minden erőnkkel azon vagyunk, hogy fővárosunknak, sőt egész országunknak ezt a festői kegyhelyét a legnagyobb odaadással

Aradi fa- és fémipari

szakiskola

l.

Ráth György 1896

233. l.

48. Ereklyemuz.

fésült haja, szemöldöke és bajusza vörös-
t. Nyakravalója fekete, paszomántgallérú
llén, a bal vállon átvetett tábori öv

.5 cm.
rczi emlékek muzeumából (107/95.No.155).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

480

Anadi Hálikó

"Páva" repr.

I. Fal- és Fértextil Bicemálé
Szombathely, Savaria Múz. 1970.

Szabó Ildikó

A MAGY. IP. MŰV. AZ EZREDFORDULÓN

7 a.l.

ep-Kner lev. 136-137.p.

zignetjével díszített levélpapíron.

majd a budapesti

gyógyász, 1931-től a szegedi egyetem
tója. 1949-197o között az MTA elnöke.
cikket nem sikerült azonosítanom.
ász, 1933-1938 között a London
e Crumbling of Empire c. műve jelent
vezhető füzetnek. Kis terjedelmű
usai nem tartanak nyilván.

Anabi Hlíkó

Foto és néhány adat a művészről.

I. Fal- és Tértextil Bienniálé
Szombathely, Savaria Múzeum, 1970

Aradi Ildikó, iparművész

A tervezésben a legfőbb a szín- és az arányérzék

Hogy miért is olyan kelendőek ezek a rongyszőnyegek? Miért rendel belőlük egyre többet Dánia, Svédország, Ausztria? Mert ismét hódít a természetes anyag, divat a rusztikus stílus, az egyszerűség.

A csányoszrói siker egyik kovácsa budapesti: *Ardai Ildikó* iparművész.

— Eddig főként gobelineket terveztem — mondja. — A mostani munkám annyiban hasonlít ahhoz, hogy a színek keverése itt is több árnyalatot fog össze, s így gazdagabb a felület. Más-más anyagon ugyanis másként mutat ugyanaz az alapszín — a kék például 15-féle kékből is összeötvöződhet... A rongyszőnyeg hálás, ennek köszönhető népszerűsége: viszonylag olcsó, könnyen tisztítható, és „földob" egy szobát, ha hozzáillő bútorok veszik körül.

— Mi a legfontosabb a tervezésben?

— A szín- és az arányérzék. Két évvel ezelőtt a szürke, a kék, a fekete volt a divat, most a fagylalt- és a pasztellszínek. Az az igazság, hogy miközben egyedi munkáimat végzem, szívesen foglalkozom újabb és újabb szőnyegtervekkel. Szeretem, ha négyzetméterek sokasága marad utánam.

Tamás Ervin

Tamás Ervin. A csá... ...ők. 9.

Népszabadsá... ...zept. 7.

egyébként egyre nyilvánvalóbbá teszi az imperialistaellenes arab államok szorosabb egységfrontjának szükségességét is.

Eközben Washington az elnök közel-keleti különmegbízottjának Egyiptom és

Aradi Ildikó, vjornůvení

L: Paizs László

-: Torday A: Foburkolat, mályvaszín velúr

Esti Hirlap, Bp. 1980 aug. 23

2



3.

1. és 2. LUKAVSZKY
3. ARADY ISTVÁN ak
4. HORVÁTH ANDOR

MDK

Aradi István

Pósfai József: Egy kiáll. margójára. Nyugati Kis Ujság, Szombathely, 1949, ápr. 14.

Aradi Jenő MDK

Soproni öreg házak, aqu.

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Aradi Jenő MDK

pedagógus festő

guasai és aquarelljei

---

a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban
rendezett kiállitáson.

Bordács H. Lenke: Pest megyei pedagógusok képző-
művészek.
Müterem 1958 I. évf. 3. sz. 38.o.

Aradi Jenő

Pedagógus képzőművészek 1959-ben az Ernst Muzeumban rendezett kiállitásán részt vett, grafikával.

Maksay László: Pedagógus képzőművészek az Ernst Muzeumban

Rajztanitás 1959. IV.sz. 29-30. l.

M.D.Y

Aradi Jenő
festő

„Dam" cimű képét állította ki
a tárlaton.

Maksay László: Pedagógus képzőművészek országos kiállítása
Művészet, 1965. szept. – 45 lap.

MDK

Aradi Jenő

A keszthelyi művésztelepen végzett alkotó munkát. Képei nagy sikert arrattak a munkabemutató kiállitáson.

NAPLO/Veszprém/ 1962. aug. 19.

ARADI Jenő fotó, grafikus (1927-1979)

91 8. 68

MDK

Aradi Jenő

Soproni öreg házak. Akvarell 21.5x27

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
1955.Kat. 26.1.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRKÉLYŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PESTMEGYEI HÍRLAP
Budapest
1969 JUL 12

FESTŐK A KOLLÉGIUMBAN

Stúdió a „déli végeken"

Tsz-látogatás, előadások, kisfilmek

Csütörtökön délelőtt ismét benépesült a szünidő kezdetével elcsendesedett *diákotthon*. Igaz, nem a diákok tértek vissza, *felnőttek tanfolyama* kezdődött. *Dél-Pest megye képzőművészei* jöttek össze tíznapos közös munkára, művészettel foglalkozó előadások hallgatására, alkotó vitákra.

Az érkezőket a városi és járási tanács képviselői fogadták: *dr. Lakatos József* vb-titkár a várost, *Detrei Sándor* tanácselnök-helyettes a járást képviselte. Köszönő szavaiban elmondotta, hogy

A megye képzőművészeti élete sokat fejlődött az utóbbi években, és az anyagi források *átcsoportosításával* ezentúl lehetőség lesz a *ceglédi központ* kialakítására.

A tervek szerint a téli stúdiót is városunkban szervezik meg.

A rendezők arra számítanak,



b-
Az
ki,
k-
ny
oras napsutes. A legmagasabb nappali hőmérséklet 19—24 fok között.

Aradi Jenő

Sós László és Kemény Éva plakátkiállitása, XIII. Váci úti ált.isk. - Ism: Aradi Jenő, Rajztanitás,1968.1.sz. 15.1.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.1.

172.1.

Aradi Jenő.festő

Budapesti.A szentendrei Ferenczy Károly Múz-ban,1958 jún 15-jál 13 között pestmegyei pedagógus képzőmüv. kiállitás.U soproni öreg hazak c.vizfestményét állitotta ki. 280.old

V.B.: Pest megyei pedagógus képzőművészek soproni képei. 280.old

Soproni Szemle,Helytört.folyóirat.XIII.1959.Sopron

Aradi Jenő

az OPI tanszékvezetője, aki Pest megyei tájakat is festett, megszervezte a nagyon is jól működő megyei rajztanári munkaközösség-hálózatot.

Losonci Miklós: Pest megyei rajztanárai képző-művészetünk örhelyén.

Pest Megyei Hírlap, 1976. szept. 15.

Aradi Jenő, [grafikus ?]

A MŰVÉSZETI NEVELŐK VILÁGSZÖVETSÉGE (INSEA) az ausztráliai Adelaideben tartja augusztus 12. és 19. között világkongresszusát, amelyen a hazai vizuálesztétikai nevelést Aradi Jenő, az Országos Pedagógiai Intézet rajzszakfelügyelője, a Magyar Rajzpedagógus Szövetség titkára képviseli.

_: Hú

8.

Népszabadság, Bp. 1978. aug. 10.

MDK

Aradi Jenő

Termékeny munkásságával inspirálólag hatottt a telep többi résztvevőire.

B.Gy.: Művésztelep Keszthelyen.

Köznevelés. 1962. szept. 518.o.

Prady Kálmán

Egyik alapítója a Magyar Exlibris gyűjtők és grafikabarátok Egyesületének. (1932)

A képzőművészeten Debrecenben, 1961

67 oldal

MDK

Arady Kálmán dr.

A Magyar Exlibrisgyüjtők és Grafikabarátok Egyesületének évk. az 1937. esztendőre. Magyar Müvészet 1938. 287,288.l.

Aradi Jenő, grafikus

Művészetpedagógusok

Az ausztráliai Adelaideben tartotta 23. kongresszusát a Művészeti Nevelők Világszövetsége, az INSEA. Hazánkat *Aradi Jenő*, az OPI országos rajzszakfelügyelője, a Magyar Rajzpedagógus Szövetség titkára képviselte.

— *Mi volt a kongresszus célja, haszna?*

— Egy új tanterv bevezetésekor különösen hajlunk arra, hogy egy-egy konferencián az elhangzottakat saját elképzeléseinkhez, helyzetünkhöz viszonyítva értékeljük — mondja Aradi Jenő. — Így számunkra most egyik legfontosabb gondolat a művészeti nevelés — a művészet által való nevelés — személyiségformáló szerepe. Az, hogy meg kell ismernünk egymás kultúráját, tanulnunk kell egymástól.

— *Mi kapott hangsúlyt még a konferencián?*

— Sajátos helyzetükből adódóan az ausztrál szervezők elsősorban az ausztrál ősművészettel, az aborigin művészettel — a nép művészetével — foglalkoztak. Ez ismét olyan törekvés, amely új tantervünkben kiemelten szerepel: a magyar népművészet megismertetése, megszerettetése, más művészetek mellett megbecsült helyének kijelölése. Lényegesnek ítélem a gyakorlati művészi tevékenységek bemutatását: színjátszás, bábozás, rajzolás, festés, mintázás, kerámiakészítés, szövés — a legkülönbözőbb technikák alkalmazása — mellett még a Kodály-módszert is bemutatta egy ausztrál iskola.

— *Hol számol majd be a tapasztaltakról?*

— Előadásokban és diapozitívekkel az Országos Pedagógiai Intézet és a Rajzpedagógus Szövetség közös szervezésében Budapesten és több vidéki központban ismertetem majd mindazt, amit láttam, hallottam. A mintegy háromszáz kép a rajztanárokat, a vizuális nevelőket segítheti abban, hogy az általam elmondottakon túl, egyéni véleményüket is kialakíthassák erről a konferenciáról és a tapasztaltakat saját elképzelésük szerint, alkotó módon hasznosítsák gyakorlatukban.

— *Milyen a magyar INSEA-bizottság kapcsolata az Unesco égisze alatt működő szervezet többi tagjával?*

— Magyarország 1966-ban kapcsolódott be az INSEA munkájába. 1973-ban Budapesten tartottuk kongresszusunkat, s azóta mind erőteljesebbek a munkakapcsolataink. Közeljövőben vendégünk lesz *A. Mihailov* professzor, aki a szovjetunióbeli vizuál-esztétikai nevelésről tart előadást. Hazánkba várjuk az INSEA-világtanács elnökét, *dr. Al Hurwitz* professzort is. Munkatársa, *Varga Istvánné* magyar származású newtoni rajzpedagógus jelenleg éppen az OPI vendége.

Gy. Kárpáti György

Gy. Kárpáti gyó... 2

Esti

Törökországban

Isztambul, augusztus 30.

Súlyos összetűzés színhelye volt tegnap *Gaziantep* kelet-törökországi város. Egy baloldali munkás meggyilkolását követően *a felháborodott tömeg megrohanta az Igazság Párt helyi székházát.* A rohamrendőrség különleges katonai osztag bevetésével verte szét a tüntetőket.

Segély Libanonnak

Rómában bejelentették, hogy az Egyesült Nemzetek Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) 1,1

Napir… a dél… kór…

Tizenkét és fél hektárnyi területen épül a XX. kerületben a dél-pesti kórház. Az eddig jóváhagyott beépítési terv

890 ágyas hotelszárnyat engedélyez a hozzá tartozó üzemekkel együtt.

A Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottsága a ma délelőtti ülésén egyebek között a további 450 ágyas

ARADY KÁLMÁN: *Kelet visszatért.* 20 eredeti fa és linoleummetszet. Szerk. —. Legjelesebb grafikusaink örökítették meg pompás metszetekben Erdély egy részének visszatérését. 1941. Számozott példányok, kartonborításban. (Bolti ára: 7·50 P.) *Pontértéke: 15.*

képpel. 1943. Lyka Károly előszavával, Fy. (Bolti ára: 35 P.)

Pontértéke: 75

KOVRIGIEONA: *Pannonia.* 1939. 32 l., 12 tábl., Fa. (Bolti ára: 140 P.)

Pontértéke: 6

: ARADY Kálmán műtárt.

RÚL 1. 581.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Tisztelt Cím!

Hamarosan - 1998. márc
földi Művészek Lexik
nyagiak csak korláto
könyv kiadását,ezért
zátartozója!/számára
jellegű forrásmunka
ra looo forint áfáva
ronban,Pápán könyvbe
előfizetett példányo
Az igényelt példánys
talványon szíveskedj
A könyvet a megjeler
Támogatását remélve

Salamon Nándor szer

ARADI Lajos / szds.

BM. Orsz. Tüzrend. P.

Résztvett az Épitésügyi Minisztérium Épitészeti és Épitéstervezési Tanácsa, valamint a Művelődésügyi Minisztérium Műszaki Bizottsága együttes ülésein, melyek határozatai elősegitatték a Nemzeti Szinház tervezését.

A Budapesti Nemzeti Szinház terve 1966. kidolg.: Hofer Miklós, Halmágyi Ildikó, stb. Bp. 1966.

Aradi Sajós

Libaetetés, of.

53. aukc.

Postatakarék

1930. ápr.

nül a Fabank r.t.-hoz átutalni szi-

Teljes tisztelettel

INSTRUCTUS INGATLAN ÉS ÁRUFORGALMI
R.T.

megírva

Aradi Lippert József

építész

l.

Lippert Dörolf

alatt.

fényképgyűjteményének tanusága
ban, lakható állapotban volt. A
névleges vételárban Károly rom
lenére sem forditottak rá gond
épitészetnek e jellegzetes, sz
fosztva, az összemmlás állapot
delfedele, fedélszéke, ajtói é
fel volt szedve. 1942-es állapo
képek állnak a Műemlékek Orszá

Tárgyilagosan meg ke
lékek legtöbb, mondhatnánk szer
viához csatolt muraközi részek
kulturája, vallásossága és nem
szakemberek, különösen Franz S
a muraközi XIV.-XV. századi gót
szükkel együtt elég jó karban

Midőn 1939-ben a Fel
került, a műemléki gondozást k

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

PESTMEGYEI
HÍRLAP

1021 ARADI Jenő

Kisváci kiállítás

Kedden nyitotta meg az Árpád úti általános iskola rajzszakköri kiállítását *Aradi Jenő* festőművész, az Országos Pedagógiai Intézet adjunktusa.

A megnyitón a városi tanács művelődésügyi osztályát Povázsai Sándor osztályvezető és Bernáth Kálmán szakfelügyelő képviselte. A kiállításon metszetek, szobrok, festmények szerepelnek.

Az első díjat Juhász Tibor 8. osztályos tanuló grafikai (Magány, Mozaikterv, Kisváci sorozat) *művei nyerték el.*

Érdekesek voltak Vas Gyula 8. osztályos *öntőhomokszobrai* is. A szakértőknek a legjobban *Králik Tibor és Garamvölgyi Imre* 6. osztályos tanulók *„Lenn és fenn"* című kompozíciója tetszett, amelyre a kiállítás után az Országos Pedagógiai Intézet is igényt tart.

Az ízléses, szép kiállítás Sárközy Csaba rajztanár eredményes munkáját bizonyítja.

(a. i.)

hogy az újak
rel veszik fe
mennek.

Hosszan le
Csepel Aut
zete milye
küzd. Nehéz
gazdasági ve

a Cooptourist

hergépkocsijával Velicskov Márton 24 éves budapesti gépkocsivezető a fővárosban, a XIV. kerületben, a Katona József utca—Temesvári utcai vasúti átjáróban. A baleset következtében a vonat utasai közül Kiss István 16 éves lakatos, gyáli lakos a helyszínen meghalt, míg három utas súlyos, nem életveszélyes sérülést szenvedett. Velicskov Mártont a rendőrség őrizetbe vette.

— **Halál — rakodás közben.** Bényén, a helyi Új Élet Tsz gépkocsiján kerekes emelőállványt szállítottak.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR KÖNYVSZEMLE

1965 JUN 4

készültsége, nagyszerű nyelvismerete, tárgyalási készsége, munkabírása. Nem egy alkalommal tapasztaltam közvetlenül és közvetve azt a határainkon túli osztatlan elismerést, amellyel a különböző országokat képviselő tárgyalópartnereink WEGER Imre ezirányú tevékenységét kísérték. Más magyar szakemberekkel (és külföldiekkel) együttműködve, jelentős szerepe volt az *ETO 37 Pedagógia* szakjának átdolgozásában. Az Országos Osztályozási Bizottság is egyik legaktívabb tagját veszítette el elhúnytával.

WEGER Imre a könyvtárosoknak ahhoz a típusához tartozott, amely a napi, „láthatatlan" könyvtári rutinmunkát össze tudta kapcsolni a könyvtári tevékenység távlataival, aki a katalóguscédulán túl látta és értette a művet és az alkotót. A könyvtári munkának háládatlan, nem mutatós területét választotta élethivatásául, az osztályozást, ahol az eredményeket természetesnek tartják, a hibák annál inkább figyelmet keltenek. A szakozók (mint általában a katalógusokkal foglalkozók) munkája a könyvtár legfontosabb munkaeszközében, a katalógusokban él tovább láthatatlanul, de annál élőbben és maradandóan: a könyvtár a maga katalógusai által él.

Klasszikus műveltség — és a modern technika iránti érzék, hivatástudat — és humanista beállítottság, pedagógiahajlam — és állandó tanulás, osztályozói alkat — és széleskörű könyvtáros felkészültség egyaránt jellemezték WEGER Imrét.

Emlékét a legjobbjai között őrzi meg a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és az egész magyar könyvtárügy.

RÓZSA GYÖRGY

1021

Arady Kálmán (1893—1964). Orvosdoktori diplomájának megszerzése, 1921 óta hivatásának magaslatán álló szakembere volt az emberi szenvedés enyhítését szolgáló tudománynak, bár sokan tudtuk, hogy van még egy másik „hivatása", mondhatnám szenvedélye. Kora ifjúságától benne élt a művészetek iránti szomjas rajongás. A képzőművészetek minden ága, de különösen a piktúra és a grafika vonzotta, szívéhez talán mégis legközelebb a kisgrafika és ennek eredményeként az exlibris állott. Már 1932-ben megalapította a *Magyar Exlibris Gyűjtők és Grafikabarátok Egyesületét*. Az Egyesületnek 32 tagja volt: az alapító mellett HARANGHY Jenő, LYKA Károly és MÜHLBECK Károly. Folyóiratuk, a *Kisgrafika* (élt 1937-től 1944-ig) ismert művészei: DIVÉKY József, GARA Arnold, KOZMA Lajos, NAGY Sándor és SASSY Attila. A folyóirat mellett művészi értékű és jelentőségű kiadványokkal gazdagította a magyar exlibris-irodalmat (pl. Onni OKKONEN: *A finn grafikusművészet*, 1943 mint az Egyesület 16. kiadványa jelent meg). ARADY Kálmán halálával szakmailag legkiválóbb exlibris-tudósunkat vesztettük el, aki soha el nem hanyagolt gyógyító tevékenysége mellett, egy-egy régi címeres lap tulajdonosának a kilétét megállapítandó, napokig kutatott könyvtárakban és levéltárakban. Mindenkor a legnagyobb odaadással állt kutatók és rajzolók rendelkezésére, azonban közvetlenül is részt vett a művészi alkotó munkában mint fiatalok foglalkoztatója, serkentője, hiszen nem egyszer témákat, ötleteket adott nekik. Gazdag tapasztalatait értékesítette, amikor 1949-ben megszerezte második doktori oklevelét a budapesti egyetemen a művészettörténetből. (Értekezése: *A magyar exlibris története 1526—1900* címmel kéziratban maradt.) Orvosi hivatását és exlibris-kutatásait is össze tudta kapcsolni: megírta a magyar orvosi exlibrisek történetét az *Orvosi Hetilap*ban. A *Magyar Könyvszemlé*nek 1962 óta volt munkatársa. *Exlibris adatok a XIX. századi olvasótársaságok és kölcsönkönyvtárak történetéhez* címmel itt jelent meg utolsó közleménye is, amelyet annak különnyomatával már csak halálos ágyához vihettem el. Tudományos munkásságának alapja az exlibrisek gyűjtése volt: gondoskodott a mű folytatásáról is, mintegy 50 000 lapból álló gyűjteményét örökségként Katalin lányára hagyta. Sajtókész művei: a kb. ezer

adatot felölelő *Magyar exlibris-bibliográfi*
illusztrált monográfiája. A hazai könyvill[illegible] és bibliográfiai alapvetésére vonatkozó szép tervünk vele együtt szállt a sírba. A mindenkor segítőkész orvosban igazi humanistát vesztettünk el, a Weszprémi Istvánok kései, modern utódát.

Kozocsa Sándor

Nagykönyvtáraink jelentősebb új szerzeményei. A *Magyar Könyvszemle* évenként összefoglaló ismertetés keretében kíván beszámolni a négy budapesti általános gyűjtőkörű nagykönyvtár: az Országos Széchényi Könyvtár (OSzK), a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára (MTAK), az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtára (EK) és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) jelentősebb új szerzeményeiről, hogy a tudományos kutatókat tájékoztassa. Az összeállítás, amelyet első ízben teszünk közzé, a négy könyvtár gyarapítási osztályainak és különgyűjteményeinek a közreműködésével, az ő adatszolgáltatásaik alapján készült.

1. *Kéziratok.* A *középkori kéziratok* legjelentősebb gyarapodása — és ez sok-sok év távlatában is kiemelkedik — a londoni Sotheby-árverésen megvásárolt Cyprianus-korvina, amelyről a *Magyar Könyvszemle* már korábban beszámolt. Az Egyetemi Könyvtárba került egy *Primus liber computi Nurembergensis* című, a XV. század közepéről származó, színes miniatúrákkal díszített, kitűnő állapotban levő naptárszámítási kódex; az Országos Széchényi Könyvtárba pedig egy XV—XVI. századi észak-olaz breviárium és egy antifona a XVII. század első feléből.

Az *újkori kéziratok* között *irodalomtörténeti jelentőségű* egy Kazinczy-fordítás: *A természet ekonomiája* (EK), Kisfaludy Károly és Vörösmarty Mihály egy-egy ismeretlen levele (MTAK), Arany János-dokumentumok (OSzK), Csinszka 52 levele (MTAK), Karikás Frigyes eredeti kéziratai (MTAK), Domokos Péter Pál népdalgyűjtése a moldvai csángókra vonatkozó iratokkal (MTAK), valamint Gáspár Simon Antal dalkincse a Dunántúlra áttelepült csángók többszáz dalával (MTAK).

Történészeink számára újabb forrásanyag Kossuth Lajos iratainak egy jelentősebb gyűjteménye (a *Törvényhatósági Tudósítások*kal és Lovassy László perével kapcsolatos iratok) (MTAK), Széchenyi István két levele (MTAK), a kalocsai jezsuita rendház értékes rendtörténeti anyaga (EK) és a magyar—olasz kapcsolatokra vonatkozó iratok a risorgimento idejéből (OSzK).

Nyelvészeti szempontból jelentős Melich Jánosnak a *Magyar etymológiai szótár* kiadatlan köteteihez készült cédulaanyaga (MTAK), valamint Zolnay Vilmos és Gedényi Mihály *A magyar fattyúnyelv szótára* című, húszkötetes, hatalmas adatanyagot tartalmazo gépírásos összeállítása (EK).

Számos jelentős tudósunk *kéziratos hagyatéka* (levelezés stb.) került könyvtárainkba az elmúlt év folyamán, így Hodinka Antal kéziratainak egy része, Lukinich Imre levelezése (mintegy 500 levél), Zolnai Béla levelezése (1000 db.), Marót Károly levelezése (kb. 3000 db.), Kováts Ferenc gazdaságtörténész hagyatékának utolsó része, Maucha Rezső *Bevezetés az elméleti limnológiába* című kiadatlan műve, Horváth Tibor Antal pénz- és mértéktörténeti anyaggyűjtésének első része (MTAK), —Szimonidesz Lajos terjedelmes kéziratos hagyatéka, Papp Károly földtan professzor levelezése és kéziratai, Szentpétery Imre történész kéziratai, Sík Sándor négy szegedi egyetemi előadásának a jegyzetanyaga (EK), — Ruzitska György, Ilosvay Lajos, Kozma Andor, Bártfai Szabó László, Szerb Zsigmond, Kárpáti Aurél hagyatéka és levelezése (OSzK).

A kéziratos *emlékiratok* közül említésre méltó Ambrózy György, Wlassich József, Vajthó László és Pálmai Ilka írása (OSzK).

1953
Cill

A Német Demokratikus Köztársaság
kiállítása. = Szabad Művészet VII. 1953.
6.sz. 248-250.p.

Inhaltsübersicht

Vorwort . . . . . .

Gerhard Stuber
Die Energie- und Wasserversorgung
als Voraussetzung für die moderne Stadtentwicklung –
eine Aufgabe kommunaler Selbstverwaltung . . . . . .

Josef Fuchs
Stadtbäche und Wasserversorgung
in mittelalterlichen Städten Südwestdeutschlands . . . . . .

Manfred Akermann
Heinrich Schickhardts Wasserleitung zum Schloß
Hellenstein über Heidenheim aus dem Jahr 1605 . . . . . .

Heinz Dopsch
Der Almkanal in Salzburg . . . . . .

246

1954.

Réti István: A nagybányai művésztelep.
(Szerk. és bev. Aradi Nóra). Bp. 1954.
Képzőművészeti Alap. 355 l., 40 t.

5-9.

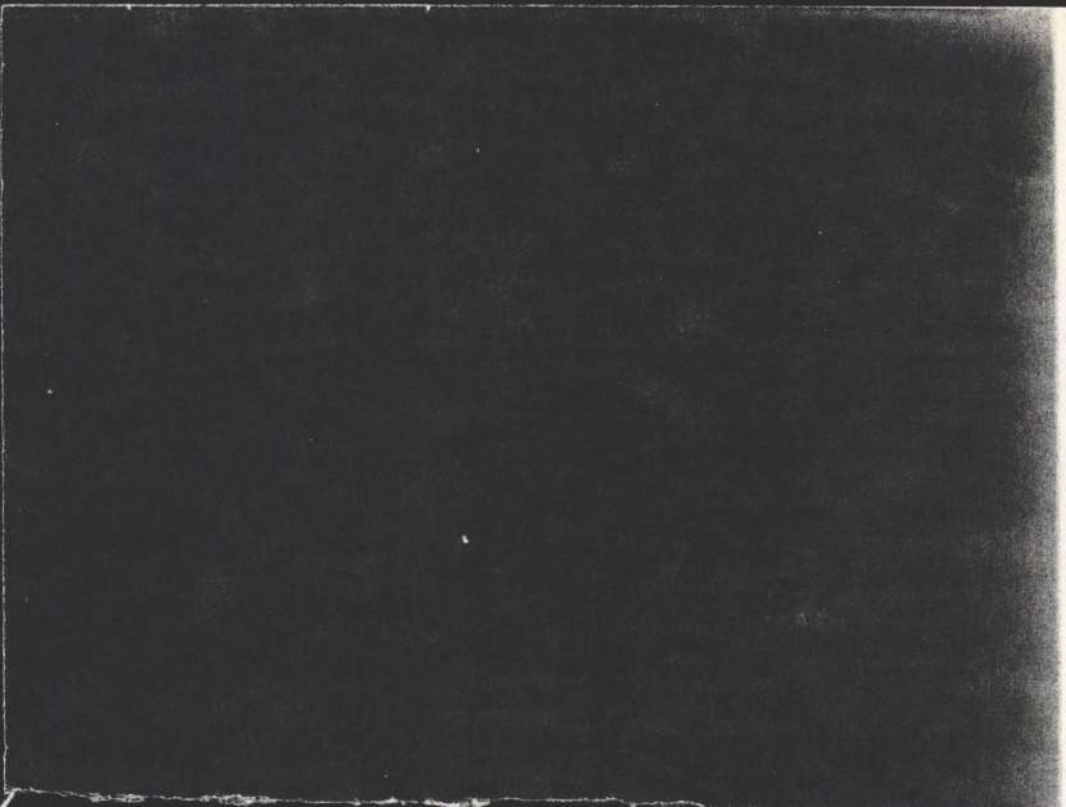

1954.

Tan.

Nagybánya értékelésére. = Művészettörténeti tanulmányok. A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve 1953. Bp. 1954. Képzőművészeti Alap. Kiadóvállalat. 423-434. p.

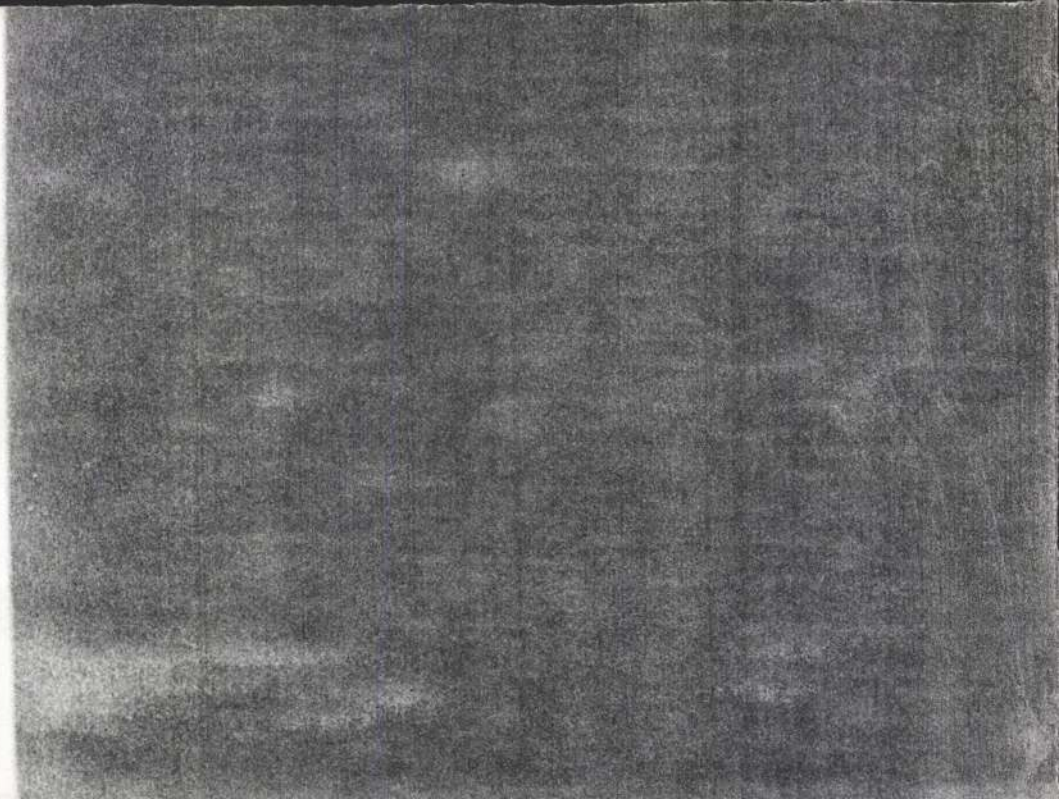

1954

Cikk.

A Csehnlovák Képrőművészeti Kiállítás.

= Szabad Művészet. VIII. 1954. 4.n. 150-155. p.



1954

Iparmüvészetünk időszerü kérdéseiről

Szabad müvészet, 1954. VIII. évf. 6. sz.
286-287 l.

1954.

ill.

Kiállítás Szentendrén. = Szabad Művészet.

VIII. évf. 1954. 374-575. p.

Ş. n.

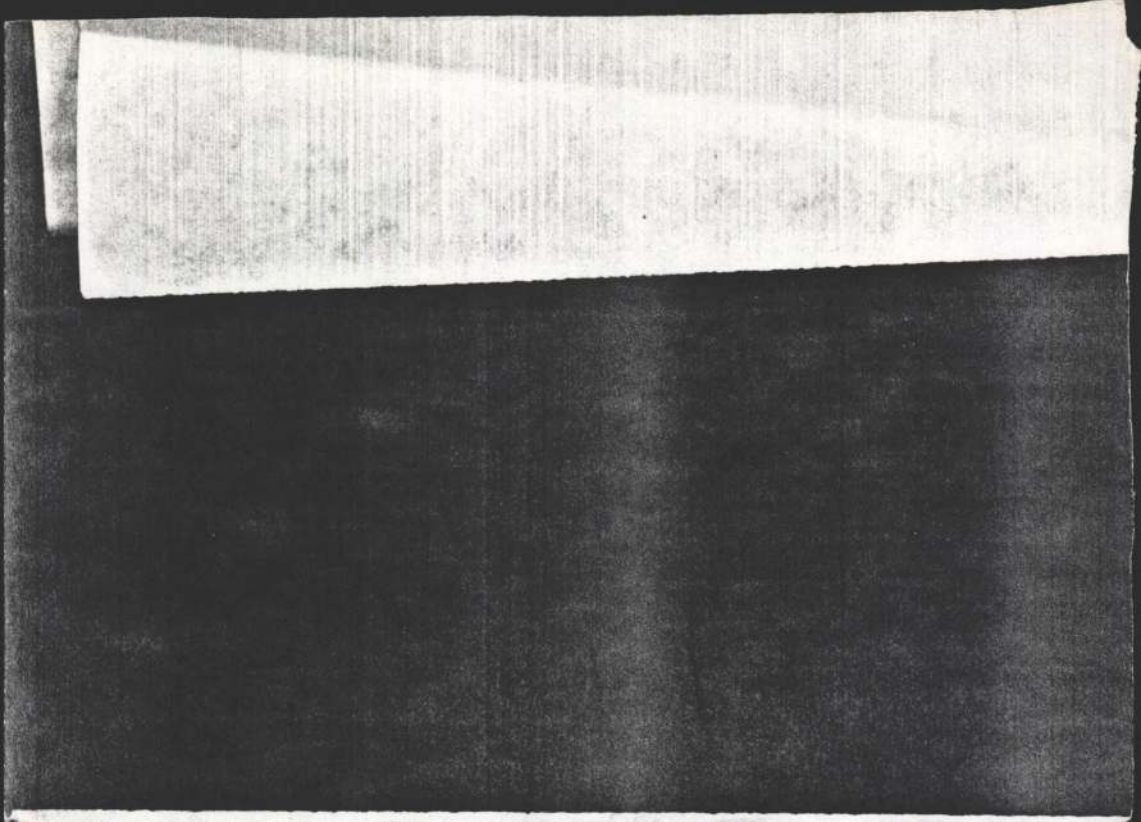

1955

Száz kép a magyar történelemből. Bp.,1955; Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata. 31 p., 10^{0} t.

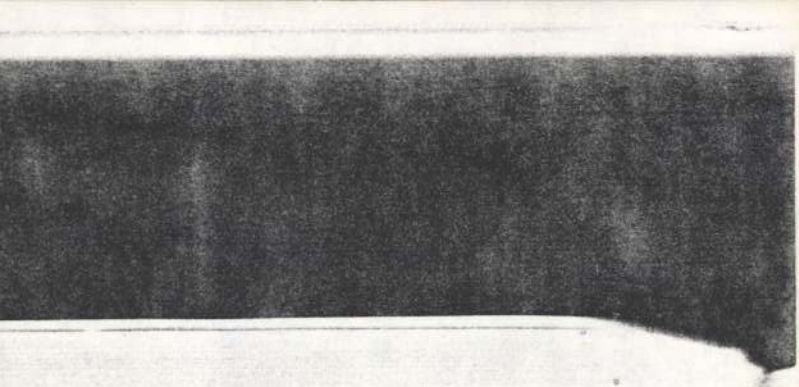

Diskussion zu den Vorträgen Fügedi und Kubinyi

wichtige Voraussetzung. Das andere ist — darauf hat gerade
spielt — die verkehrswirtschaftliche Komponente. Märkte
n sehr verästeltes Straßensystem ist, wo sehr viele Möglich
ßen sind und nicht eine einzige Hauptstraße, wie etwa im
ge, sondern wo, wie im nördlichen Niederösterreich und
schließlich auch im westlichen Ungarn, aber auch im bayer
telte Transportwirtschaft besteht. Denn wir müssen
nnte Straßengewerbe eine ganz wesentliche wirtschaftli
das Entstehen kleiner bürgerlicher Siedlungen ist. Auch
daß ein Fuhrwerk in einem Tag nur eine bestimmte
nte. Wir haben also anzunehmen, daß nach einer soldhen
es ist einmal ausgerechnet worden, wieviele Kilometer
konnte ein Fuhrwerk im äußersten Fall im Tag zurück
ation sein mußte. Dieses Straßengewerbe ist außer
e kleinbürgerlichen Siedlungen. Ich möchte aber an den
noch eine dritte Frage stellen. Es zeigt sich, daß — allerdings
als eine Verödung eingetreten ist — sich die Bewohner
rte zurückgezogen haben, wobei sie die Getreidewirtschaft
und sich auf die Viehwirtschaft konzentriert haben und
War die Eigenschaft dieser Marktorte in Ungarn schon
Art Viehkral auch in Anfängen vorhanden oder ist diese

1955.

T.

Plakátjairól. = Szabad Művészet.
9. évf. 5. n. 1955. 199-202. l.

680 —, ? geb. **Langer** (1803) × Gemahlin des Josef stadt × Brustbild von vorn, lebensgroß, dunkler, mit rüschen verzierter Kopfputz, schwarzes, mit Sp Seidenkleid, Granat-Halsschmuck und Armband wand × Auf der Rückseite bez.: Franz Anton × Fb.

681 — **Johann v.** (III) (Kronstadt 1779—1852) × kgl. Krakó bei Karlsburg × Brustbild nach links, leb dertes Haar, schwarzer Rock, weiße, mit Streubl Seidenweste, schwarze Halsbinde × Öl auf Leinwan (um 1810) × Fb.

682 **Molnar, Judith** geb. **Orthmayr** (1807—1877) × Karl M. × Brustbild nach rechts, schwarzes, ausgesc mit Spitzenkragen, roter Ärmelbesatz, weiße Spi auf Leinwand, 60 : 42 × Unbekannt (um 1850) ×

683 — **Karl** (1792—1838) × Feldchirurg und Apothe stadt × Hüftbild nach links, schwarzer Rock, tief Weste, Vatermörder, schwarze Krawatte × Öl auf Le × Unbekannt (um 1830) × Fb.

684 **Moltke, Leopold Maximilian** (Küstrin 1819—18 Schriftsteller, Dichter des Volksliedes »Siebenbürg Segens«, Kronstadt (1841/9) × Hüftbild nach links, Schnurrbart, schwarzer Rock, schwarze Weste, Umle

1955.
T

Történeti képek a térképen való ábrázolásról.
= Szabad. Műv. 9. évf. 6-7. sz. 1955.
244-249. p.
Újra közölve (rövidítve): Kritikák és képek 1945-1975.
Bp.: Corvina, 1976. 157-160. p.



v. M (II), Kron-
hellen Spitzen-
tzen verziertes
× Öl auf Lein-
ergmann 1803

Kameralförster,
ensgroß, gepu-
men bestickte
d × Unbekannt

Gemahlin des
hnittenes Kleid
zenhaube × Öl
b.

ker, Hermann-
usgeschnittene
nwand, 76 : 60

94 Leipzig) ×
en, Land des
braunes Haar,
kragen, große

~~Vera Aradiová~~ 1954

Tradice maďarské historické malby

Výtvarné Umění, 1954. IV. évf. 8. sz.
366-372 l.

1955.
C.

Az Új Német Grafikai Kiállításról. =
Szabad Művészet. 9. évf. 9. n. 1955.
432-435. p.

Leinwand, 55 : 42

663 **Meltzl v. Lomnitz**
bild von vorn, sitze
weißer Halskragen,
× Unbekannt (Mitte

664 — **Julius Oskar**,
kreditanstalt, Herma
bildnis. Brustbild n
× Lichtbild, Visit, u

665 **Meltzer, Johann**
mannstadt × Kniebi
Öl auf Leinwand ×

666 — **Rebekka** geb.
bild, Lebensgröße,
Leinwand × Unbeka
Michaelis, Agneth

667 **Michaelis, Georg**
von vorn, Perücke,
Öl auf Leinwand, 4
(Ende 18. Jh.) × Rep

668 — **Johann** (1813—
sitzend, bartlos, schw
wand, 60 : 40 × Bez

1956.

Donján József: Hunyadi János.
Donján József fametszetei. Bev. Aradi Vera.
Bp. 1956, Képzőművészeti Alap.
4 l., 10 t.

Ittem azokra szegezve négy réz gyertya tartó. — Ittem az falakon nyolcz darab kép. — Ittem egy pléhes ajtó.

4. Onnét menvén a kis szobába, vagyon két egész üveg ablak, azokon vagyon négy darab vörös posztó. — Ittem vagyon egy kis karszék. — Ittem vagyon hat darab bőr aranyos kárpit. — Ittem két falon való kép. — Item egy pléhes ajtó kilincsestül.

5. Onnét menvén mellette való öregebbik szobába, vagyon benne négy egész üveg ablak, azokon az ablakokon vagyon nyolcz darab vörös posztó. — Item vagyon egy kis fekete sima asztalka. — Ugyanazon asztalkán vagyon egy fekete aranyos sraiptis — Ittem vagyon egy kis fejér asztal. — Ittem egy büres zetszel szék. — Item egy öreg fekete oszlopos ágy. — Vagyon benne egy paraszt párna szalmával tütve. — Ittem az falon két öreg tükör. — Ittem az falon két kis kép. — Item egy pléhes ajtó kilincsestül.

6. Onnét menvén az kis pitvarkába, vagyon egy egész üveg ablak. — Ittem vagyon, két pléhes ajtó. — Ittem harmadik pléh nélkül, négy üveg hijával.

7. Onnan menvén, másik kis kamarkába, vagyon benne, négy darab bőr zöld aranyos kárpit. — Az falokon négy kép. — Az ablakon egy darab paraszt szünveg.

1956

Medgyessy Ferenc gyüjteményes kiállitás
a Mücsarnokban

Magyar Nemzet,, 1956.~~11~~.19. 7.1.

május 19.

1956
T.

A polgári kultúra hanyatlásával főbb jelenségeiről a magyar képzőművészetben. =
MÉ 5. évf. 4.n. 1956. 295-300.

1956

GR

Illusztrációk a VI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon. = Szabad Művészet. 10. évf. 1-2. sz. 1956. 39-44. p.

697 — **Wilhelmine, Freifrau v.** geb. Freiin
(1841—1920) × Gemahlin des Franz Freih
nach links, sehend, gescheiteltes Haar, hoc
kleid mit Schleppe, in der Hand Fächer ×
1873 × BM.

— Mädchenbildnis s. Brekner v. Brukenth

Napolcz, Elise s. Rogovsky v. Kornitz, E

Nagy, Panine s. Kräutner v. Thatenburg

698 **Neidel, Christophorus** (1688—1742) × St
stadt × Brustbild von vorn, Glatze, Schnurrbar
mit breiten Schulterpelzkragen, die linke
ruhend, hält einen Brief × Wappen × Öl a
Unbekannt (um 1736) × Burzl. M.

699 **Nendwich, Wilhelm A.** (1815—1887)
stadt × Hüftbild nach links, sitzend, dunk
bart, schwarzer Rock, weiße Weste, blau
Uhrkette × Öl auf Leinwand, 74 : 59 ×
× BM.

1956.
C.

A II. Magyar Plakátművészeti Kiállításról
= Szab. Műv. 10. évf. 5. sz. 1956. 221-226. p.

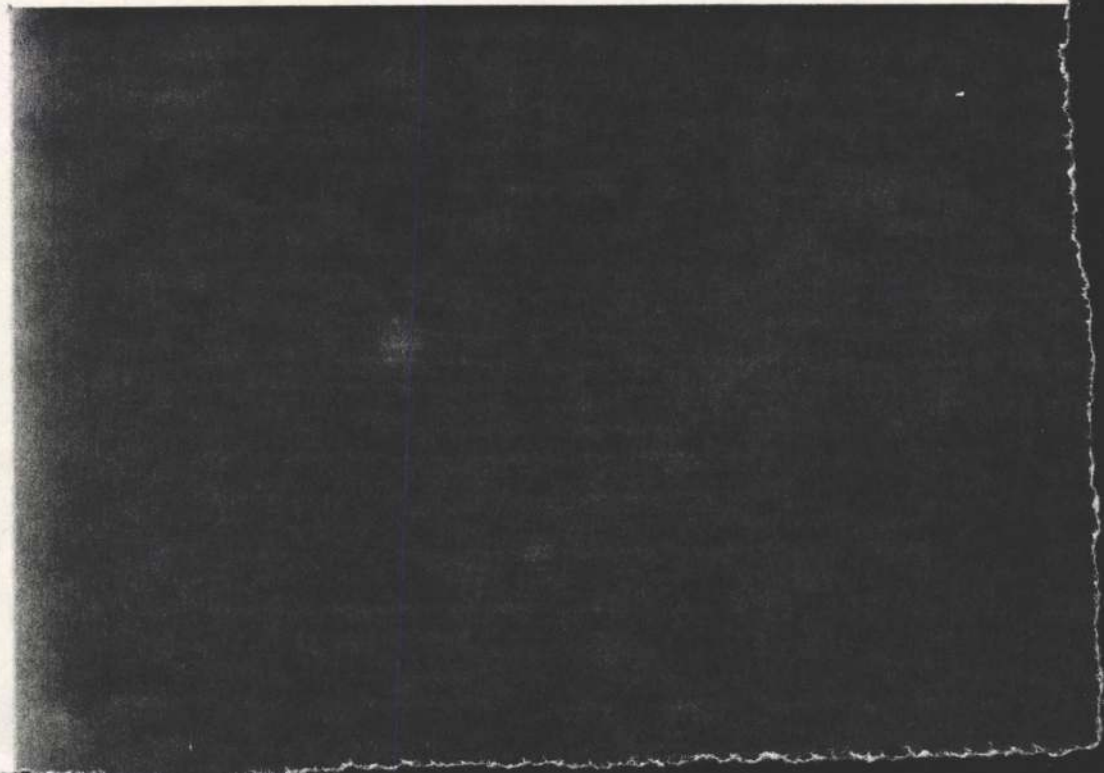

1956

Lengyel pártkiállítás:
Szabad Művelet. = 1956. 9. sz.
412-446. p.

largely political in nature which run unevenly through it. The first, the kaleidoscopic Italian scene as viewed from the papal throne, gives great prominence to the protracted struggle with Sigismondo Malatesta of Rimini to recover the lands of the Patrimony. Papal politics takes on peninsular scope in the alliance with Milan in support of Ferrante on the throne of Naples. Both enterprises necessitated wars which become indistinguishable from each other, while the Neapolitan question further involves the papacy in a diplomatic contest with France. This contest wherein the objects to be bartered are the throne of Naples and the Pragmatic Sanction of Bourges thus furnishes the subject-matter of the second major theme *viz.*, the papacy and France, and thereby carries the narrative into the wider European arena. A third theme is occupied with the mounting chaos in the amorphous Holy Roman Empire, scene of Pius' earlier career as secretary to the Emperor Frederick III and hence of peculiar interest to him. Finally, and of ostensibly primary concern to the Pope, is the Turkish threat on the eastern horizon. These themes are closely interrelated. As treated in the *Commentaries* each moreover becomes the nucleus of a wider historical complex, so that in the end we have, as it were, a view of mid-fifteenth century Europe and the Near East from the vantage-point of the throne of St. Peter.

1957
Önálló

Réti István (1872–1945) emlékkiállítás.
Kat. önáll., kiáll. rend.: A. D.
Bp. 1957. 27[3] p. 12 t.

(A Magyar Nemzeti Galéria kiállításai)

…ni, hogy megeszi-e vagy
a szülő se áruként, hanem
t ezt a gyermekének. Marx
erre mutat, amikor a pénz
zve így ír: „A folyamat te-
z: a termék áruvá, azaz
nozzanatává válik." (MEM
. A termék tehát nem eleve
áru, hanem a csere mozza-
zzá, következésképpen meg-
nni nyomban, mihelyt más-
mint a csere puszta mozza-

Tóth Róbert szerint a Hernádi javaslata mögött álló általános reformterv, a népgazdaság egészének vállalkozáselvű átszervezése már eleve igen problematikus, lényegében a XIX. század elejének tőkés vállalkozásait mintázza. Bernáth László és Garai László hasonló ellenvetésekkel élt, s e bírálatok igen megfontolandók, hiszen ha e reformtól nem várható az ígért életszínvonal-emelkedés, akkor Hernádi legfontosabb érve válik semmissé. Ezen a ponton mégis inkább kérdőjelet tennék a Kritika-beli eszmecsere végére. Egyrészt azért, mert jóllehet Liska Tibor hozzászólt vitánkhoz, de koncepcióját nem fejtette

1957
C.

Nicolae Grigorescu. = ES.

1. eif. R.n. 1957.

glattes Haar, dunkles,
f, in der rechten Hand
L. Schuller 1864 × Fb.

neider (1808—1851)
urg × Brustbild nach
Bänder-Haube, goldene
annt (um 1840) × Fb.

) Stadtphysikus, Her-
dunkler Rock × Licht-

bild von vorn × Elfen-

Senator, Maler, Kron-
es Haar und Schnurr-
rote Weste mit gol-
trät, um 1760 (unbez.)

, Kronstadt × Brust-
r, bartlos, schwarzer
auf Leinwand × Auf
1803 × Fb.

1957

Tan.

A magyar történeti festészet az 1880-as évektől az 1919-es Tanácsköztársaságig. = Művészettörténeti tanulmányok. A Magyar Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1954-55. Bp. 1957. 278-334. p.

. 77

t 99

. 113

. 151

. 164

garn . . . 180

. 191

. 207

. 208

1958

Három világkiállitás tanulságai

Korunk, 1958.17.évf. okt.-nov. 10-11.sz.
1609-1612 l.
Kolozsvár

1958
C

A művészi szabadságról. = Műterem.
1. évf. 1.sz. 3.p. 1958

Bez.: Schuller (Schässburg, um 1870) × Fb.

Johann (1597—1670) × Oberungarn × Knie-
nd, dunkler, hochgeschlossener Rock, breiter
Käppchen × Wappen × Öl auf Leinwand, 105 : 77
17. Jh.) × Fb.

Dr. jur. (1843—1905) × Direktor der Boden-
nnstadt, Reichstagsabgeordneter × Studenten-
ich rechts, verschnürter Studentenrock, Mantel
n 1866 × BM.

Michael (getraut 1801) × Seifensieder, Her-
ld, Lebensgröße, sächsische Bürgertracht ×
Unbekannt (um 1820) × Fb.

Czachres × Gemahlin des Michael M. × Knie-
Empirekleid, Gliedergürtel, gebockelt × Öl auf
nnt (um 1820) × Fb.

S. s. Capesius, A. S.

(geb. 1702) × Königsrichter, Reps × Brustbild
schwarzer Dolman, pelzverbrämtes Mente ×
3 : 35, Familienepitaph Michaelis × Unbekannt,
s, Ev. Kirche.

877) × Ev. Pfarrer, Alzen × Hüftbild von vorn,
varzer Rock, schwarze Krawatte × Öl auf Lein-
.: Sockl (um 1847) × Fb.

1958

Két pályázatról. (Lenin-emlékmű, Tanácsköztársasági emlékmű) = Műterem. 1. évf. 5. sz. 1958. 12-19. p.

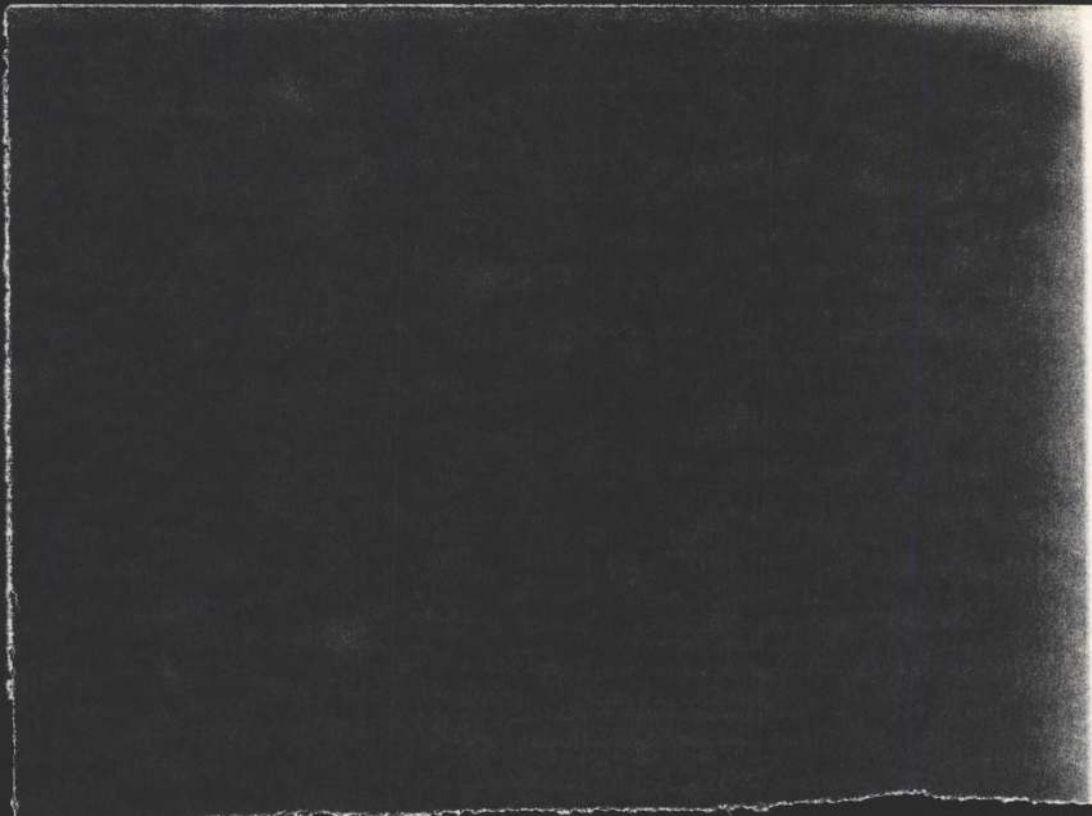

1958

Gondolatok a szovjet kiállításról
= Művészet. 1. évf. 8. sz. 1958.
2-10. l.

Brekner v. Brukenthal
err v. M. × Ganze Figur
hgeschlossenes Seiden-
Lichtbild, Kabinett, um

al Josef (II) (Nr. 119).

g, P., Freiin.
dthann (Quästor), Kron-
t, Dolman, Gürtel, Mente
Hand, auf einem Tisch
uf Leinwand, 95 : 75 ×

× Kaufmann, Hermann-
es Haar und Schnurr-
rote Krawatte, goldene
Unbekannt (um 1855)

1958

Medgyessy Ferenc: Szabadító anyja. =
Művészet. 1. évf. 9. sz. 1958. 8-9. p.



1981
T.
Utair 2.

Medgyessy Ferenc: Szabadító anya.
= Medgyessy Ferenc arcképe : Medgyessy Ferenc írásai : írások Medgyessy Ferencről. Szerk. és vál. Deák Dénes. Bp. Helikon, 1981. 94-96. p.

Bethlen Gábor 162o-as prágai

k Portára küldendő ötvöstárgyak

a "Igen rá kell vigyázni, hogy

nint gálya, ember, vad, halfor-

magának is volt oroszlán formá-

siga formára csinált pohara, ami-

lyi megjelenésére lehet következ-

zad második negyedében kezdik szé-

kat azokra a mintakönyvek, amelyek-

délyi későreneszánsz művészet

elhasználva további gazdagodását

1958.

Művészi kiszdelemnek sok szép eredménye ... ( )

(A versillusztrációs pályázatról)

(A zsüri tagjainak véleményei)

Aradi Nóra, Hincz Gyula stb. =

Mütterezem. 1. évf. 11. n. 1958. 4-5 p.

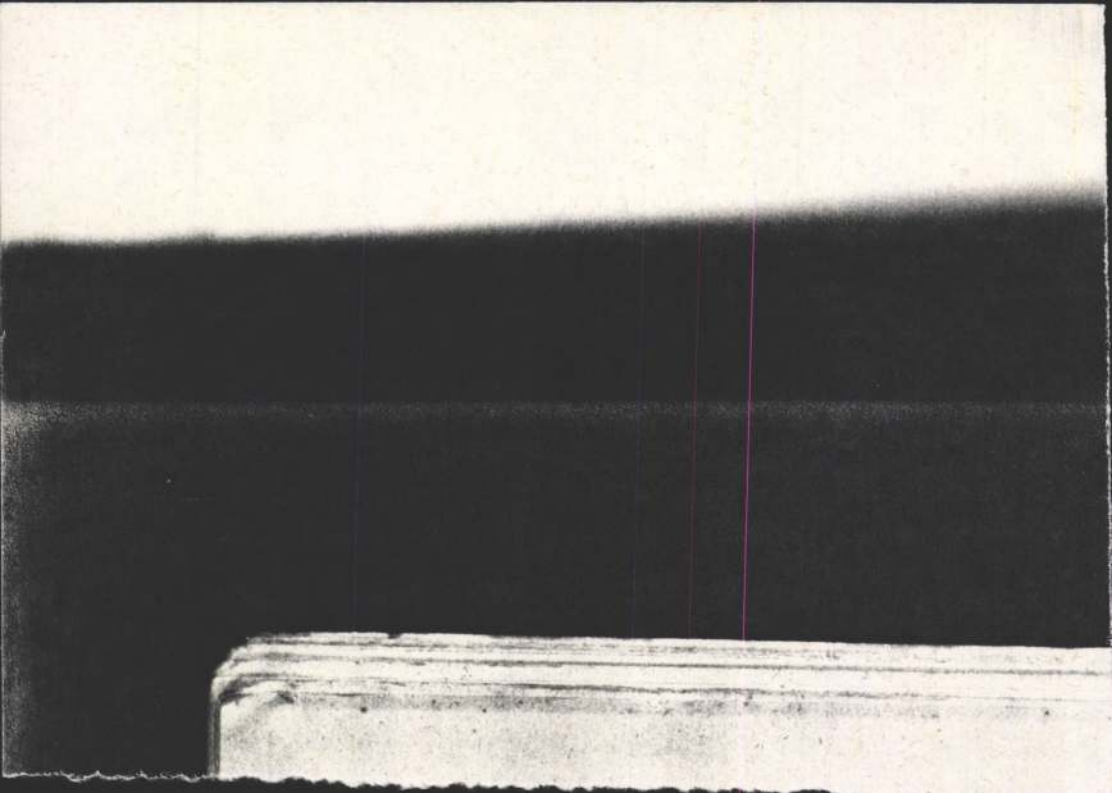

1959

Domanovszky Endre Kossuth-díjas festőművész kiállitása. Katalógus szövegét irta Aradi Nóra. Mücsarnok. Bp.,1959. 63 p.

1959

Vita Moszkvában a magyar képzőművészetről

Magyar Nemzet, 1959.4.19. 7.1.

ápr. 19.

1960

Réti István: Bp. Képzőművészeti Alap Kiadóváll. 1960. 319 p. (Magyar mesterek)

schaftsgebiet
t von Vác in
, Freitag in
nung zwischen
ten wir ein
Szanda und
itagmärkten,
Szentendre-
nzt wird. Das
im Norden unge-
r bis zur
Cserhát-Ge-
gehörten
nau aber muß
dt lag also

bestätigt da-
hre 1405 ist
ten. Es be-
e Orte an, von
Dorf Lőrinci
chsten Orte
sses zwischen
ten schon zum
sie werden also
ebiet der Stadt
es für den
fallen in
sgestattete
s Wirtschafts-

1960

Molodie hudozsnyiki Vengrii

Iszkusztvo, 1968.7.sz. 39-45 l. képekkel
Moszkva

1960

A nacionalizmus kérdéséről. =
Művészet. 1. évf. 2. sz. 1960. 5–6. p.

1961

Képzőművészet és közönség. Bp.:Gondolat, 1961. 229 p. (Studium könyvek 28.)

24 t.

ly Bodó ließ sich in 1472 in Wien immatrikulieren (Die Matrikel, wie Anm. II, S. 136). Er starb Ende 1510 als einer der reichsten Weinhändler von Pest (KUBIN és pesti, wie Anm. 19, S. 266–268). – Ebenso in Wien hat Ferenc Beke, eines Stadtrichters von Pest, studiert. Wahrscheinlich betrieb er später Balkanhand er stand um 1525 an der Spitze einer türkenfreundlichen Partei; A. KUBINYI, Pe családi összeköttetései (Familienverbindungen des Gábor Pesti). In: Irodalomtör Közlemények 72 (1968), S. 83–84. – Der Preßburger Joachim Kochaim studie in Wien, später, am Ende des 15. Jahrhunderts, war er einer der bedeutendst leute von Ofen; KUBINYI, Budai és pesti, wie Anm. 19, S. 273 Anm. 146. – D herrn Hans Harber wählte man mindestens viermal zum Stadtrichter von Ofen (eb), er studierte auch in Wien (ebd. S. 208).

KUBINYI, wie Anm. 2, S. 60–61. – Z. B. haben sich im Sommersemester 1470, als burg noch die Universität bestand, vier Preßburger in Wien immatrikuliert (Die M , wie Anm. 2, Bd. II., S. 119).

ußer einigen Ausländern, die in Preßburg den Bakkalaureus-Grad erwarben, kenn ie Namen von zwei Klerikern – der eine war Domherr, der andere Pfarrer – u och fünf Studenten der Preßburger Universität. Zum begüterten Mitteladel gehört Kállai Lökös, Benedek Polyáni und Lajos Pakosi, auch János Szentmihályi w cheinlich Adeliger, höchstens Johannes de Sancto Georgio könnte Bürger gewes Die Namen bei: P. RATKOŠ, Vzt'ah Jána zo Sredny a Juraja Schönberga k univerzi olitana (Die Beziehungen des Johann von Sredna und Georg Schönberg zur Istopol Universität). In: Humanizmus . . ., wie Anm. 1, S. 79.

udapest Története, wie Anm. 5, Bd. II., S. 163–164.

MASEREEL, Frans. 1961

A város. (Die Stadt) 100
fametszet. (A. bev. tanulmányt
Aradi Nóra írta) Bp. 1961.
Magyar Helikon. 14 p. 100 t.

A könyv, vagy periodika
jelzete, ill. évf. és száma

ÜLŐHELYSZÁM

Dátum

ŐRLAP

KÉRŐLAP

Ülőhelyszám

A könyv vagy periodika

jelzete	szerző, cím, ill. évf. és száma

Kéri : (név, foglalkozás) :

198..

A1	A2	A3	A4	A5	B1	B2-7	B8	B8K	B9	B10	C1	C2	C3	C4	DE

O	
M	
N	
A	
F	
E	

1961

Müvészettörténeti konferencia a nemzeti müvészetek kialakulásáról.

A MTA Társadalmi-történeti Tudományok Osztályának Közleményei XI. 4.sz.1961. 371-373 l.

Kötet

1961

A Fiatal Képzőművészek Studiójának III.kiállitása

Müvészet,1961.8.sz. 1o-13 l. képekkel

1961

Tíz fiatal szobrász kiállítása. =
Művészet. 2. évf. 10. sz. 1961. 5-8. p.

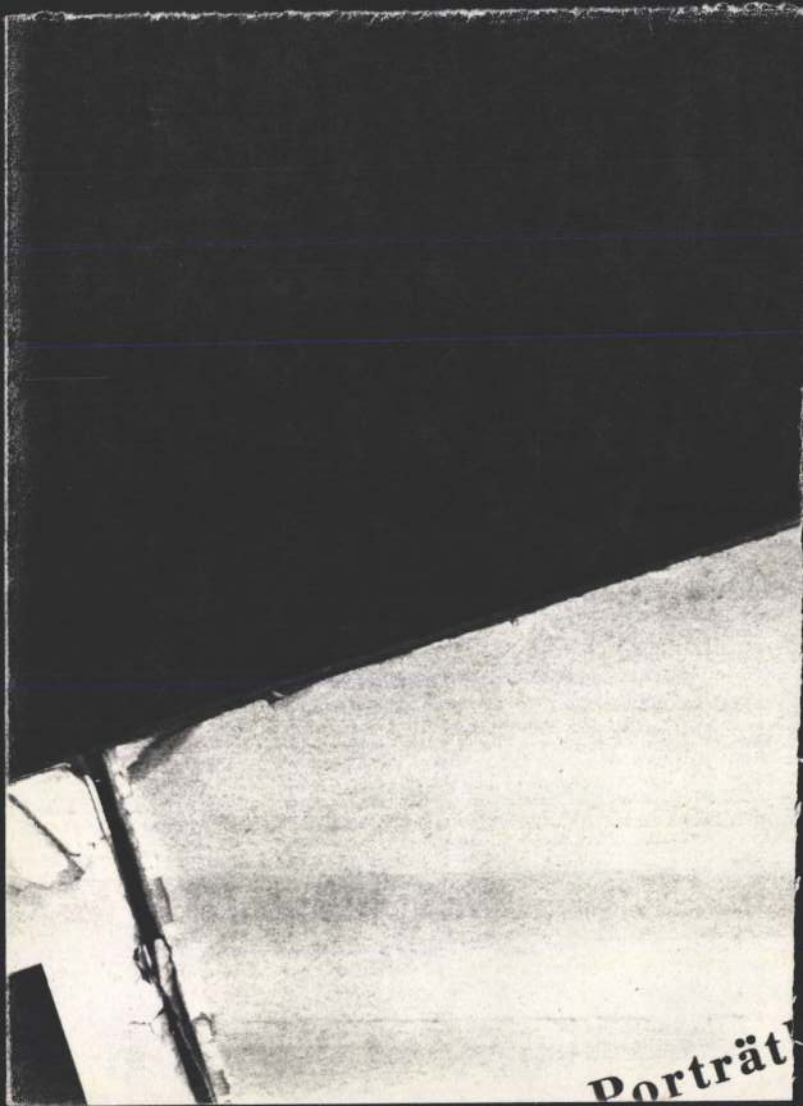
Porträt

1961

Miles Sándorról. = Művenet.
2. elf. 11.n. 1961. 34-37.p.

Krawatte × Aquarell, 23 : 17 × Bez.: Horrak, Juny stadt) × Burzl. M.

685 — Brustbild nach links, rotblondes Haar und Vol Rock, Schillerkragen × Öl auf Leinwand, 25 : 19 × (Kronstadt, 1849) × Burzl. M.

686 — Brustbild nach rechts, Vollbart × Stammbuch-Blei 8^0, von Wilhelm Kamner (später ev. Pfarrer), Leipz

687 **Müller, Alfred** (1830—1915) × Gerichtsbeamter, H Brustbild von vorn × Öl auf Leinwand, 33 : 25 × U 1842) × Fb.

— **Charlotte** s. Csech v. Sternheim, Ch.

688 — **Friedrich,** D. Dr. (1828—1915) × Bischof der kirche, ungarisches Magnatenhausmitglied, Herma Rektor des Schäßburger Gymnasiums. Brustbild von Haar, Bart, dunkler Rock, schwarze Maschenkrawatt Visit, um 1866 × Fb.

689 — **Georg** × Stadtpfarrer (1819—1845) von Schäß bild × Silhouette, 4^0, um 1840 × Schäßburg, Presbyte

690 — **Georg Friedrich** (1791—1889) × Ev. Pfarrer, Brustbild, geistliches Amtskleid × Öl auf Leinwand, bekannt (um 1850) × Fb.

1961

Sedlmayr: A modern müvészet bálványai
Tanulmány

Nagyvilág, 1961.4.sz. 579-583 l.

modern

Hans Sedlmayr: A müvészet bálványai Gondolat, 1960.

1962

A fiatalok második párizsi biennáléja. =
Művészet. 3. évf. 2. sz. 1962. 16-18. p.

669 — Brustbild nach rechts, graues Haar, sc
hochgeschlossene Weste × Öl auf Leinwand,
kannt, um 1875 × Fb.

670 — **Johanna K. geb. Lang** (1712—1777) ×
M. × Brustbild von vorn, schwarzes Leibch
schwarzes Halsband × Öl auf Leinwand, 43
Michaelis × Unbekannt, (Ende 18. Jh.) × Rep

— **Johanna K.** s. Graef, J. K.

— **Justina Rosina** s. Mallendorfer, J. R.

671 — **Samuel G.** (geb. 1740) × Reps × Brust
Dolman × Öl auf Leinwand, oval, 36 : 28, Fa
× Unbekannt (Ende 18. Jh.) × Reps, Ev. Kir

— **Sara** s. Eusebius, S.

Miesser, Susanna s. Bayer, S.

Miller v. Milborn, Klara s. Soterius v. S

672 **Misselbacher, Julius** (1838—1870) × Ka
Brustbild nach links, Spitzbart × Kreidezei
bekannt (Schäßburg, um 1869) × Fb.

673 — Kniebild nach rechts, sitzend, dunkles H
Rock, graue Hose, in der linken Hand einen
wand, 99 : 78 × Bez.: L. Schuller (um 1870)

674 — M rie geb. Gottschling (1846—1917) ×

1962

Fónyi Gézáról

Müvészet, 1962.3.sz. 4o-41.l.

1962

A IX. kiállítás rövidítésével
munkájáról. = Művészet. 3. évf.
5. sz. 1962. 4-7. p.

Újraközölve: Kritikák a lapból 1945-1975. 3. k. 1976.
253-257. p.

del., Schleich sc. (um 1
nalbibliothek.

655 — Brustbild nach rec
Rundmedaillon, $8^0 \times$ B
trätsammlung der Nat

656 — Hüftbild nach lin
Kininger Wien del., A

657 — Lithographie nach
1850) × BM.

658 — Hüftbild, Waffenroc
× M. Altschäßburg.

659 — Brustbild nach li
Th.-Ordens × Kupfer
J. Neidl × Wien, Portr

660 — Brustbild nach re
Th.-Ordens × Kupfers
trätsammlung der Na

661 **Melas, Wilhelm** (18
tags- und Reichstags

662 **Melchior, Johann J.**
bild von vorn, dunk

1962

A kritikai realizmus néhány
kérdéséről. = Művészet. 3. évf. 9. n.
1962. 4–9. p.

1962

Válasz egy vitacikkre. (Németh Lajos: Megjegyzések népművészetünk helyzetéről c. cikkére). = Új hang. 2. évf. 1. sz. ~~1953.~~ 1962. 57–61. p.

Újra: Kritikák és cikkek 1945–1975. Bp. 1976. Corvina. 215–222. p.

1847 (Kron-

lbart, brauner
Bez.: A. Fiala

stiftzeichnung,
ig 1854 × Fb.
rmannstadt ×
nbekannt (um

ev. Landes-
anstadt × Als
vorn, dunkles
e × Lichtbild,

burg × Brust-
rialkanzlei.
Scharosch ×
29 : 24 × Un-



1963

REPIN, I.E.: Válogatott müvészeti irásai. Az előszót irta:Aradi Nóra. Bp.,1963, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata. 282 p.

J-20.11

1963

Read, Herbert: History of Modern Painting. London, 1959.
Recenzió

Acta Historiae Artium IX. 1-2. 1963.
195-197 l.

Magyarul: Darumia ... 73-80. l.

1963.

Nagybánya. = Művészet. 4. évf. 2. sz.
1963. 2-6. p.

691 — **Gottfried** Dr. jur. et phil. (1796—1881) Direktor der Rechtsakademie, Hermannstadt × blaue Augen, meliertes Haar, grauer Schn übergeworfener Radmantel × Öl auf Leinwa Barabás 859 × Fb.

692 — **Brustbild** nach rechts, blondes Haar und Schnu Weste und Halsbinde × Deckfarben auf Pa Unbekannt (um 1830) × Fb.

693 — **Jakob Aurelius** (1740—1806) × Ev. Bisch bild nach links, sitzend, Allongeperücke, rasie kleid: schwarzer Dolman, schwarzes Mente n brämt, schwarzer Krauser Mantel mit viole rechten Hand Rohrstock mit Silberknopf × Öl × Bez.: J. M. Stock S. Trans p. 1792 × Hermann sistorium.
Abgeb. in Jekeli, H.: Unsere Bischöfe. Hermanns

694 **Müller v. Reichenstein, Franz, Freiherr** 1819) × Vizekanzler der Siebenbürgischen Hüftbild von vorn, Bart, dunkler Rock × Li 1868 × BM.

695 **Mylius, Franz, Freiherr v.** (1827—1904) × Präsident der Versicherungsbank Transsylv Kniebild von vorn, sitzend, schwarzer Rock, × Öl auf Leinwand, 125 : 75 × Unbekannt (u stadt, Versicherungsbank Transsylvania.

696 — Hüftbild von vorn, Lichtbild, Kabinett,

1963

Kandinszky: Kiállítás Párizsban. = Nagyvilág, 1963. 10. sz. ~~[illegible]~~ p. 1556–1578. p.

Ugyanaz: Daumier ... 66–72. p.

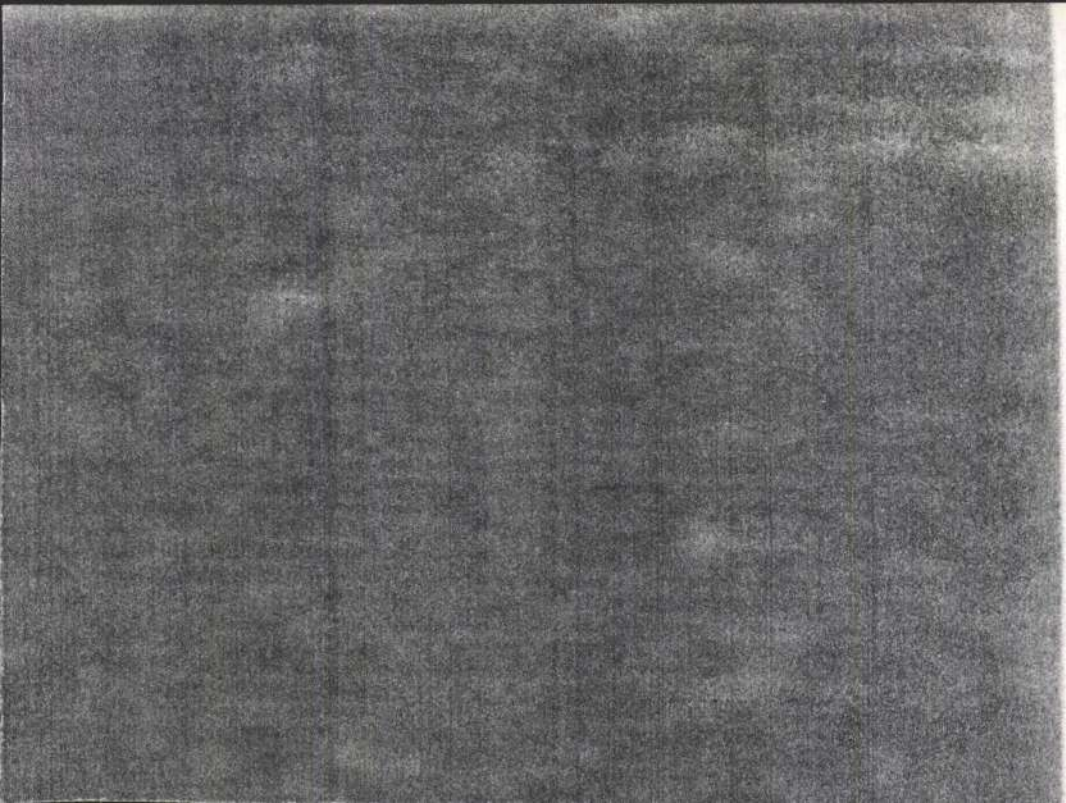

1964

Absztrakt képzőművészet. Bp.: Kossuth, 1964.
227 p., 14 t. (Esztétikai Kiskönyvtár)

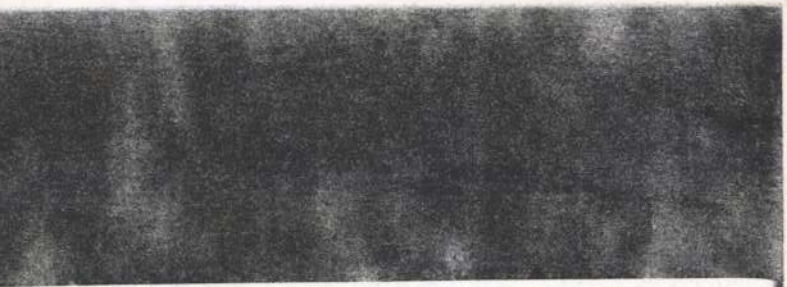

latio samo 90 forinti. U računu ne naziva se kanonikom
ego opatom Lelesza. Budući da nigdje ne čitamo da bi
plati, vjerojatno je od biskupa Bakócza dobio ovu dese-
o u zakup.[46] Opatiju u Leleszu je naprotiv posjedovao ili
ja za biskupa ili dapače do svoje smrti. Zadnji put je na-
za 2. prosinca 1499.[47] Međutim je dobio i drugu, vrlo zna-
opatiju Budafelhéviz. (Budafelhéviz bio je predgrađe glav-
na.) Ovu opatiju uživali su uvijek viši kraljevski službe-
i kraljevski kancelar Filipec, a njegov nasljednik bio je
rebački biskup i kraljevski rizničar Osvald Thuz.[48] Vrlo je
Thuz još prije svoje smrti predao opatiju Vémeriju. Vé-
ć 6. rujna 1498. izdao ispravu kao opat Budafelhéviza.[48]
tom 1499. Možda bismo smjeli pomisliti na neku užu vezu
jegova nasljednika u opatiji, u rizničkoj službi i u zagre-

ane o njegovoj službenoj djelatnosti, pokazuju da su kra-
ile u prilično lošem stanju. Vémeri je kao rizničar raspo-
n prihodima kao njegovi neposredni prethodnici i njegovi
iznimka bili su rudnici soli u Máramarosu i njima pri-
re. Njih je držala u posjedu udovica kralja Matije Korvina
a. 5. studenoga 1497. naredio je kralj Vladislav II da ljudi
atora, opata Sigismunda, zaplijene ta dobra, te da Vémeri
nicima i komorama.[50] Vrlo je vjerojatno da je tu zapljenu
njegov administrator. Djelatnost Vémerija u riznici nije
službe njegovih prethodnika. On je najveći izvor prihoda,

1964.

Contribution à l'étude de certains problèmes du réalisme critique. =
AHA. Tom. 10. Fasc. 3-4. 1964.
321-350. p.

Magyarul: A kritikai realizmus néhány problémájáról =
Daumier, Delacroix ... 29-48. p.

viz megeczetősül, [illegible]
megtart, élhetsz vele, mind fogytig jó leszön. Ha pe[illegible]
körtvélyöd nem leszön aszuból csinálj, ha két avagy három esztendös asszu gyümölcs is, olyan leszön, igy köll ezt is csinálni.

Somból, ha sását akarsz csinálni.

Nyárban az szépön megért somot főzd meg erősen borban, azután verd által egy tiszta szitán, azután tödd tűz mellé, vess borsot, mézet bele, valamennyire hadd forrjon meg, keverjed is lassan, tödd ki szépen, meghigeol, (megalszik) mint a sós tej, kenyérrel mártogatva főurak ehetik pöcsenye mellett.

Tökböl étök.

Az tejbe üss két, avagy három tikmonyat, egy marok liszt lángot ís vess belé, habard jól össze, azután töltsd az igen apróra metélt tökre vajat is vess belé, főzd jól erősen, az kalánnal keverd és törd apróra, mint az pépöt, úgy add föl, jó étök leszen.

A magyar Tört. Társ. tulajdonában lévő, 4-rét Orvos kertész és szakács könyvből, melynek czimlapja, első levele és közben is néhány levele hiányzik. Ennél fogva sem iróját, sem tulajdonosát, sem keletkezési évét nem határozhatjuk meg pontosan Irásmodora és ortographiája után ítélve véleményem szerint a

1964

Frans Masereel = Kritika

2. évf. 11. n. 1964. 50-52. p.

Ujra: Daumier ... 104-111 p.



1964

A XX. század müvészeti sematizmusának problémáiról

Magvető Almanach 1964/1, 183- 29o l.

Ujra: Daumier ... 49-65. p.

1964

Gondolatok a művészetünkről. Szocialista realizmus – szocialista közösség. =
Magyar Almanach 2. n. Bp. 1964.
259–262. p.

Újraközölve: Kritikák és tézisek 1945–1975.
Bp. 1976. 264–268. p.

Vö.: Daumier... 261–285. p.



iremlék 1777-ből
Készítette: Joseph Spenn



2. Nepomuki Szent János szobra Ukkon a 18. századból. Készítője nem ismert

1964

Két „Kihallgatás" = Művészet
5. évf. 7. sz. 1964. 13–18. p.

1964

Jean Cassou: Panorama des Arts Plastiques Contemporains. Paris, 1960.
/recenzió/

Müvészettörténeti Értesitő, 1964. XIII. évf. 1.sz. 66-69 l.

Franciául: Acta Hist. Art. XI. 1965. 3-4. 355-358 p.

Ujra megjelent: Daumier ... 81-93. p.

1964.

Korenme – korstilus. = Új Iris.
4. évf. 7. sz. 1964. 864–870. p.

Ujra. Dauniai ... 247–260. p.

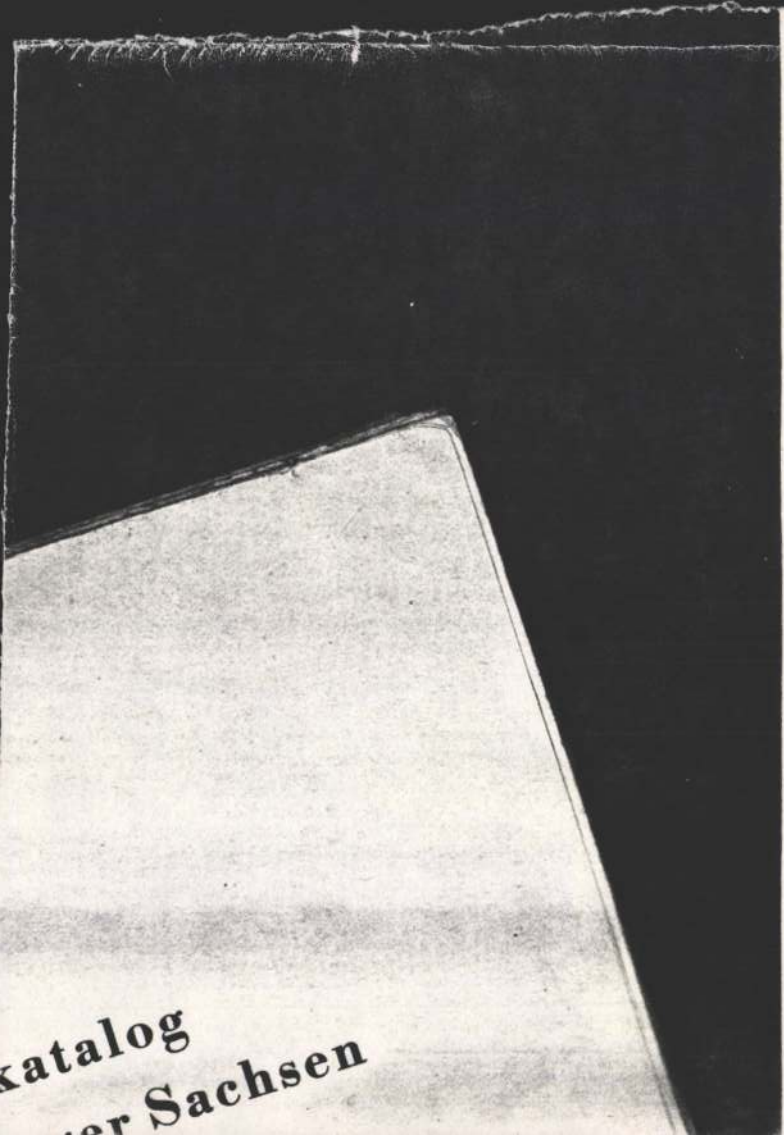
katalog
er Sachsen

1965

Koszta 1861-1949. Bp.:Corvina,1965. 30 p.+24 t.(A művészet kiskönyvtára)

LXVII.

. 77

. 99

. 113

. 151

. 164

arn . . . 180

. 191

. 207

. 208

1965

Fónyi. Bp.:Corvina, 1965. 30 p.,24 t.(A müvészet kiskönyvtára)

LXIX

Kreis mit
ungarischen
ndig ist; im
egrenzt dieses
chen Teil tei-

tsorte auch an
seiner Vor-
r Esztergom,
üssen aber
t eine Rolle
fehlen zwar,
haben, und
rmärkte
anden haben.
und Thomas-
ine Verbindung
gar,daß sie sich
en. Der Matthiä-
on Apc im
und Egeg
der Kakater am
r Nikolai-Jahr-
ist zwei Wo-

1965.

Megjegyzések a szocialista realista képzőművészet kutatásához. = ~~Kritika~~
~~1965. 7. sz.~~ Daumier ... 159-175. p.

~~Vázlat~~

[redacted]

1965.

Húsz év képzőművészetéről. = Kritika
3. évf. 1965. 4. sz. 6–19. p.

Újra: Daumier – 316–346. p.

Gógánfán, a templomkertben. Kanonoki öltözetben, glória nélkül. Festetlen. A Schematismus 1975 szerint 1782-ben állították fel.

Ukkon, a templomkertben. Szabadon álló szobor magas alapzaton, a szentet glória nélkül ábrázolja. Két színben, fehérrel és feketével van mázolva, a festés újabb keletűnek látszik. A Schematismus 1975 szerint a 18. századból való.

Hegyesden, az Egervíz hídjának keleti párkányán, kis kápolnaszerű házikóban. A szent feje körül drótból egyszerű glória van. Sérült, a szobor feje hiányzik. A szobor sárgára van mázolva. A házikót egykorú kovácsoltvas rács zárja le. Felállításának ideje nem ismert.

Kemendolláron, a lerombolt régi Zalahíd keleti oldalán. Kanonoki viseletben, glória nélkül, a fején nincs birretum. Régi festés nyomai látszanak, a szobor rongált állapotban van. A Schematismus 1975 szerint 1760 körül állították fel.

Zalaegerszegen, a Széchenyi téren, a plébániaház falában, kis fülkében. Kanonoki viseegy ütelagazásnál, kápolnaszerű házikóban. A szentet kanonoki viseletben ábrázolja, a fején nincs birretum. Lábainál egy kis puttó áll, a feszületet nyújtja a szentnek. Felállításának ideje nem ismert.

Csatáron, a templomdombon, kis kápolnaszerű házikóban. Kanonoki viseletben, glória nélkül, jobb kezével a feszületet, baljával a pálmaágat tartja. Régi festés nyomai látszanak. A Schematismus 1975 szerint a 18. századból való.

Tósokberéndben, a templomkertben. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. A felirat szerint 1790-ben állították fel.

Sáskán, a falu bejáratánál, kis házikóban, amelyet vasrács zár le. Kanonoki viseletben, glória nélkül. A szobor feje későbbi kiegészítés, primitív faragás, régi festés nyomai látszanak. A Schematismus 1975 szerint az 1800 körüli években készült.

Kehida-Kustányban, a Zala keleti partján, a falu déli bejárata közelében. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Fehér, fekete és szürke

1965

Hozzászóló

SZIGETI József: A társadalomtudományok szerepe a szocialista ~~társadalom~~ tudat fejlesztésében. (Elő...

... Aradi Nóra... hozzászólása 363-365. p

= MTATT 1965. 14. köt. 4. sz. 333-382. p.

/Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi ~~és~~ Történeti Tudományok Osztályának Közleményei.

[illegible] der Art, welche ohne Feuchtig[illegible]
[illegible] Wasser. Es pflegen aber dergleichen auch in Bo[illegible]
[illegible] zu wachsen, welche, weiter als das übrige Gefilde lieg[illegible]
[illegible] von den Regengüssen aufnehmen und den Aeckern
[illegible] über und noch länger in Folge ihrer muldenförmigen
[illegible] bewahren; diesen aber ist nicht zu trauen, sondern
[illegible] Gegenden und Landstrichen, nur nicht an Bodensenkun[illegible]
[illegible] Anzeichen ungefähr, vielmehr durch den Trieb der Natur
[illegible] Stücken wachsen, da muß man nach Wasser forschen.

4. Wenn aber an diesen Plätzen keine Dinge der Art
Fundort anzeigen, so hat man folgende Versuche anzustellen.
grabe ein Loch, das nach jeder Richtung fünf Fuß mißt, und se[illegible]
dasselbe um Sonnenuntergang einen bronzenen oder bleiernen B[illegible]
oder ein solches Becken, was von beiden eben zur Hand ist, st[illegible]
es aber vorher von innen mit Oel aus und stelle es umgestürzt h[illegible]
bedecke dann die Oberfläche der Grube mit Schilfrohr und [illegible]
dieß mit Erde zu; öffnet man dann am folgenden Tage die [illegible]
wieder, so wird der Boden, wenn das Gefäß angelaufen i[illegible]
Tropfen enthält, Wasser bergen. 5. Ebenso kann man den [illegible]
mit einem jedenen noch ungebrannten Geschirre machen. Ist n[illegible]
das Gefäß auf dieselbe Weise in die Grube gestellt und bedec[illegible]
wird es, wenn der Ort Wasser enthält, nachdem man es wiede[illegible]
gedeckt hat, feucht sein und wohl auch durch die Einwirkun[illegible]

1966

Cinq peintres hongrois du XXe siècle

France-Hongrie 88.sz. 1966. Párizs, 34-43 l.

1966

Négy Rájoról = MÉ. XV. 1966. 1. 60-63.

Németül: Acta HA. XIII. 1967 4. R. 300-307.

Újból: Daumier... 94-103. p.

ringsum zusammengestoßene Horizontalbalken von einer Breite von einem Fuß und einer Dicke von drei Viertel Fuß das ganze Gerüst zusammen. Ueber diesen erhoben sich die Sparren zu einer Giebelhöhe von zwölf Fuß, und ein über die Sparren gelegter Firstbalken vermittelte die Verbindung derselben, diese hatten ferner quer aufgenagelte Pfetten, über welche die Dielenverschalung [illegible] und so die unteren Räume schützend deckte.

4. Die Maschine hatte aber in der Mitte einen auf kleine Balken gestellten Dielenboden [illegible], wo die Skorpionen und Katapulten aufgepflanzt waren. Dann waren zwei aus doppelten Balken bestehende Ständer, fünfundvierzig Fuß hoch, anderthalb Fuß dick und zwei Fuß breit aufgerichtet, an ihren oberen Enden vermittelst Einzapfung durch einen Querbalken und noch durch einen zweiten in der Mitte zwischen den beiden Ständern eingezapften und mit Eisen

1966

Néhány 1919-es plakátunk
nemzetközi vonatkozásairól. = MÉ.

15. évf 1966. 2.sz. 122-138.p

Va. Daumier... 219-246.p.

mkertben, újabban készített alapzaton áll. estetlen. Felállítása a templom építésekor 753—1758) történhetett. Eredetileg a temp-m főkapuja előtt, az északi oldalon állott.

Sümegen, a volt püspöki palota kerítése ött áll egy szobra erősen rongált állapotban. égi festés nyomai látszanak. Felállításának eje: 1761, a felirat szerint.

Keszthelyen, a Főtéren álló Szentháromg-oszlop egyik mellékalakja. Festetlen. Felításának ideje: 1770, a felirat szerint.

Keszthelyen, az Ady Endre utcában, a árosi Kórház kertjének sarkán. Festetlen, ssé rongált. Felállításának ideje: 1772, a irat szerint.

Türjén, a volt premontrei kolostor kerítése ött. Fehér meszelés nyomai látszanak. Felításának ideje: 1775, a felirat szerint.

Zalaegerszegen, a templomkertben, a temp-m szentélyétől északra. Festetlen. Felállísának ideje a 18. sz. második fele. (Németh zsef: Zala megye műemlékei.)

Tótszentmártonban, a templom előtti téren. öbb színben festett. Felállításának ideje: 83, a felirat szerint.

Iharosberényben, az óvoda kertjében. Fesllen. Felállításának ideje a 18. század, a hematismus 1975 szerint.

Devecserben, egy régi ház oromfalán, fülkeresztmellékalakja. Szürke színűre lazolt. Felállításának ideje nem ismert. Készítője: Kugler Mihály.

Padányi Bíró Márton veszprémi püspök (1745—1762), a katolikus restauráció erőskezű végrehajtója, terjesztette el a Balaton vidékén a pásztorok védőszentjének, SZENT VENDEL-nek a tiszteletét. Magyar nyelven, nyomtatásban kiadta a szent élettörténetét és a püspökségi birtokon, a Nyirád melletti Deáki pusztán a szent tiszteletére kápolnát építtetett.

Szent Vendel a legenda szerint ír királyfi volt, aki lemondott a királysággal együtt járó világi életről, Németországba ment, a Trier-i püspökség területén remeteként élt és pásztorkodott. 617-ben halt meg. Sírja főleg a pásztorok búcsújáró helye lett. Ezen a helyen keletkezett Sankt Wendelin városa. A szakrális művészetben ifjú pásztorként ábrázolják, tarisznyával, butykossal, pásztorbottal, lábainál borjúval és báránnyal. A Balaton vidéken található szobrainál a pásztorbot nem kampóban, hanem lapátban végződik. Ez az attribútum is arra vall, hogy a német származású kőfaragók régi hazájukban szokásban volt ábrázolást honosították meg nálunk is. A német lakosságú falvakban ugyanis a csordapásztornak azt is kötelességévé tették, hogy

1966

A magyar müvészet kiállitása Párizsban
Müvészet, 1966.11.sz. 37-39.l.

A magyar müvészet kiállitása Párizsban
/katalógusi előszó/
Bp. 1966.

A párizsi magyar kiállitás kritikai visszhangja.
Nagyvilág, 1966.9.sz. 1433-1435 l.

1967

Dejneka. Bp.:Corvina, 1967. 32 p.26 t.(A müvészet kiskönyvtár 10.sz)

Ujra Daumier ... 122-149.p

. . . . 77

. . . . 99

. . . . 113

. . . . 151

. . . . 164

arn . . . 180

. . . . 191

. . . . 207

. . . . 208

1967

A katedrálistól az ipari formáig. A képzőművészetek elméleti problémái. Bp.: Kossuth, 1967.
236 p., 16 t.(Esztétikai kiskönyvtár)

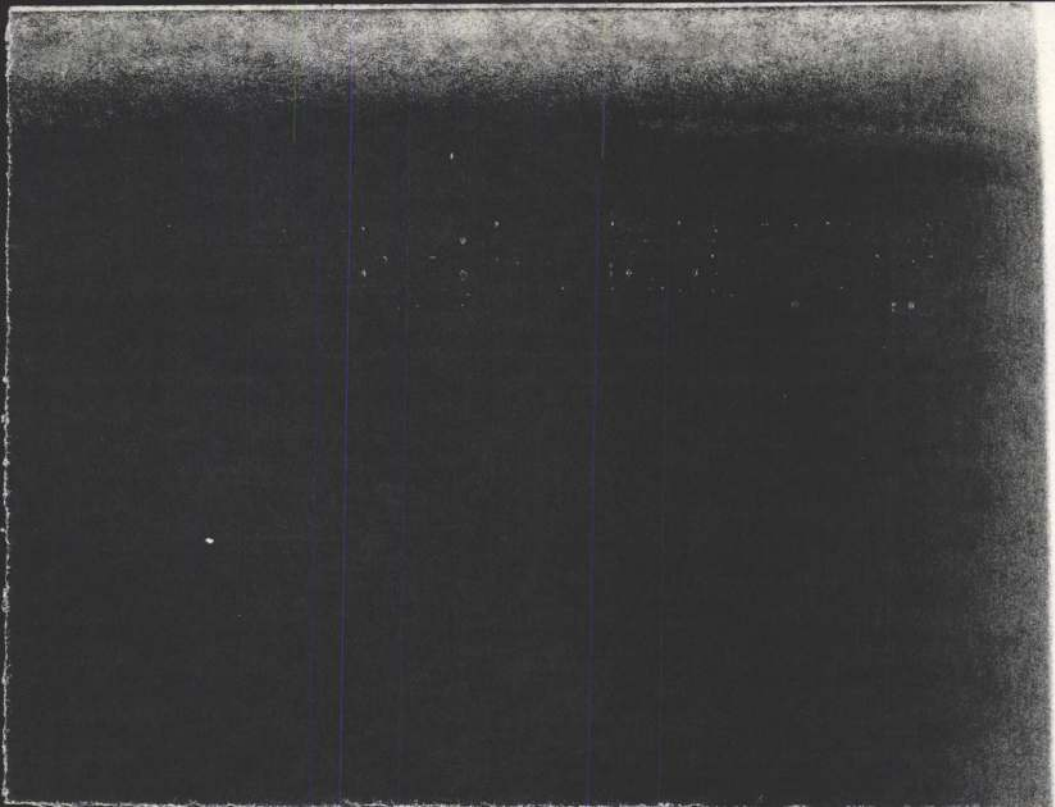

1967

Iparmüvészet és társadalmi tudat. 8-24. p.

Üveg, kerámia és porvelán 1966-1967.
Ankét a Magyar Iparmüvészeti Főiskolán,
~~8-24-1~~. Budapest 1967. április 24-25.

Iparmüvészeti Főiskola ~~kiadása,~~ 1967.

1967

A magyar művészettörténet szocialista törekvései a kezdetektől 1945-ig.

= Daumier ... 286-315. p.

náth László Lukács György, Kerékgyártó István Gramsci kultúraértelmezéséből indult ki. Ezt a problémát nekünk mindenképpen függőben kell hagynunk, de fel kell hívnunk az illetékesek, a kultúraelmélet, a filozófia képviselőinek figyelmét: nem ártana, ha az alapfogalmak tisztázásával némi rendet teremtenének portájukon.

Hermann István a tágabb kultúrafogalomból kiindulva magától értetődően jutott oda, hogy a kultúra nem lehet áru, hiszen ilyen értelmezésben az illemszabályok betartásától a tapintatos viselkedésig számtalan olyan dolog minősül kulturális jelenségnek, ami történelmünk során soha nem volt adásvétel tárgya, s aligha lesz az bármikor. A szűkebb fogalomra tekintők számára — akik effajta jelenségekkel nem kerülnek szembe — ez korántsem ilyen közvetlenül belátható. A Hermann által hivatkozott lenini elv, amely szerint a kultúra a kapitalizmus és szocializmus közötti harc központi kérdése, természetesen szintén csak e tágabb értelemben érvényes, s nem úgy, hogy e harc a tudomány, művészet és közművelődés terén dől el (s ehhez képest — mondjuk — a politikai vagy katonai tényezők mellékesek).

Mi az áru?

Félreértések mutatkoznak a vitában szereplő másik fogalom, az *áru* mibenléte körül is; Szük László okkal írta, hogy előzetes kérdés-

Mikor áru

Terták Elemér
azonban egy olya
hozzászólásokra -
tén jellemző, s a
vizsgálnunk, mie
junk csak arra -
szülő az almát á
gyen adja gyer
még az alma ne
az: ha egyszer v
„ez az áruforma
legfeljebb nem
gyasztó számára.

Ebben a felfo
tulajdonsága a
az, hogy ehető,
S minthogy a tu
velődés területé
gének eredmény
megfizetik, mint
tevés szerint) ől
keik vagy szolgá
állam ezeket in
záférhetővé polg

Ezzel szemben
kek és szolgálta
dig áruk, amiko
szonyai között f
kívül nem azok
bennük, hogy a
legyenek). Az a

1967

A nagyváros a képzőmüvészetben. =
Fünk Évkönyve 1966 Hasa, 1967 289–303.
Átdolgozva és bővítve ~~újra~~: Daumier. 176–186. p.

...tigkeit zerfallen. Und wenn man einen Büschel Wolle in jene ...ke gelegt hat, am folgenden Tage aber Waſſer herauszupreſſen ... so zeigt dieß an, daß jener Ort Vorrath an Waſſer enthalte. ...t minder kann man den Verſuch mit einer Lampe machen. Hat ...n dieſe, gehörig zugerichtet, mit Oel gefüllt und angezündet, an ...m Ort geſtellt und bedeckt, und ſie iſt am folgenden Tage, wenn- ...ch ſie noch Oel und Docht übrig hat, erloſchen und wird ſelbſt ...t gefunden, ſo wird ſie anzeigen, daß jener Ort Waſſer enthalte, ... zwar deshalb, weil alle Wärme die Feuchtigkeit an ſich zieht. ...n man ferner an jener Stelle Feuer anmacht und die erwärmte ... angebrannte Erde einen nebelartigen Dunſt von ſich gibt, ſo ... jene Stelle Waſſer enthalten.

6. Nachdem alſo ſolche ...

1967.

A szocialista realista képzőművészet kialakulásának néhány problémája. =
„Jöjj el szabadság" (Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből 2.) Bp. Akad.
1967. 124-144.
Ujra: Daumier... 187-218. p.

Szabolcsi Miklós – Hellei Szabó

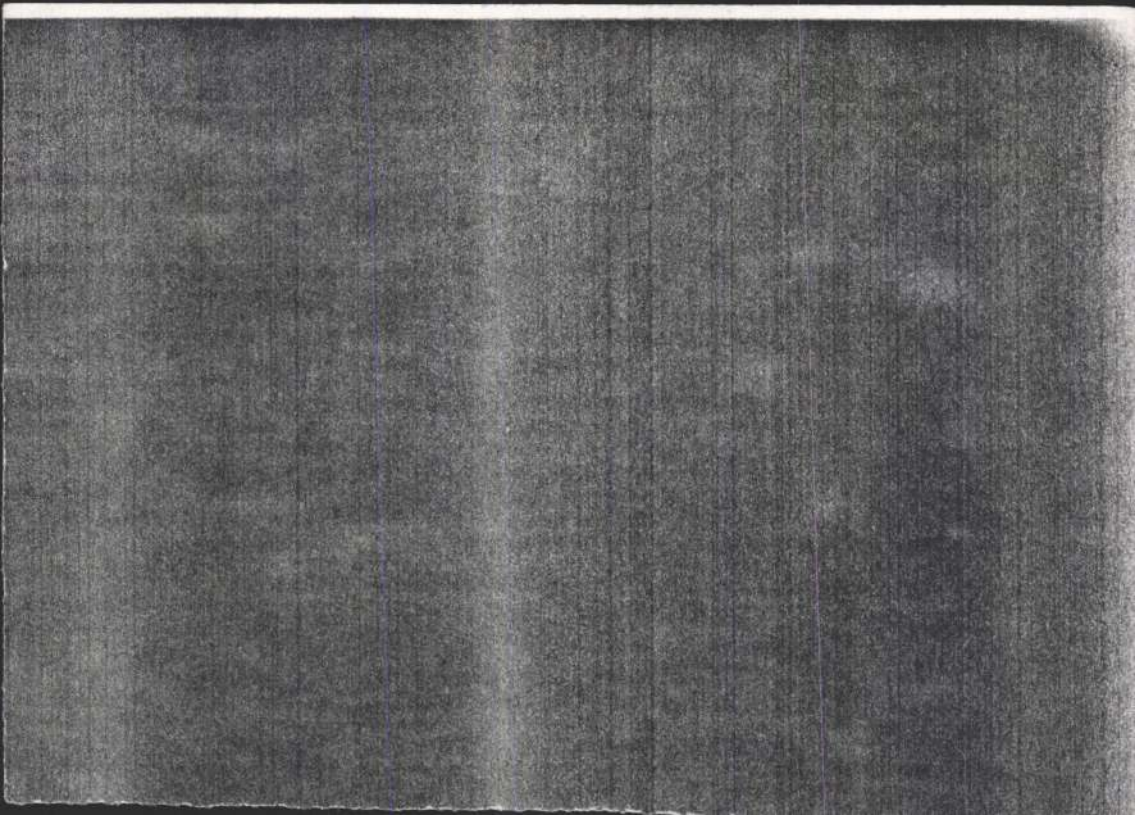

1967

Szigeti József: A marxista esztétika időszerü kérdései.
Hozzászólás.

MTA II. Oszt. Közl. 16. 1967.
61-64 l.

A MTA Filozófiai és Történettudományi Osztályának Közlönye XVI. köt.
1-2. 1967

1967

Mai szovjet képekről. = Művészet.
8. évf. 9. sz. 1967. 24-27. p.

Vjra: Daumier .... 150-158. p.

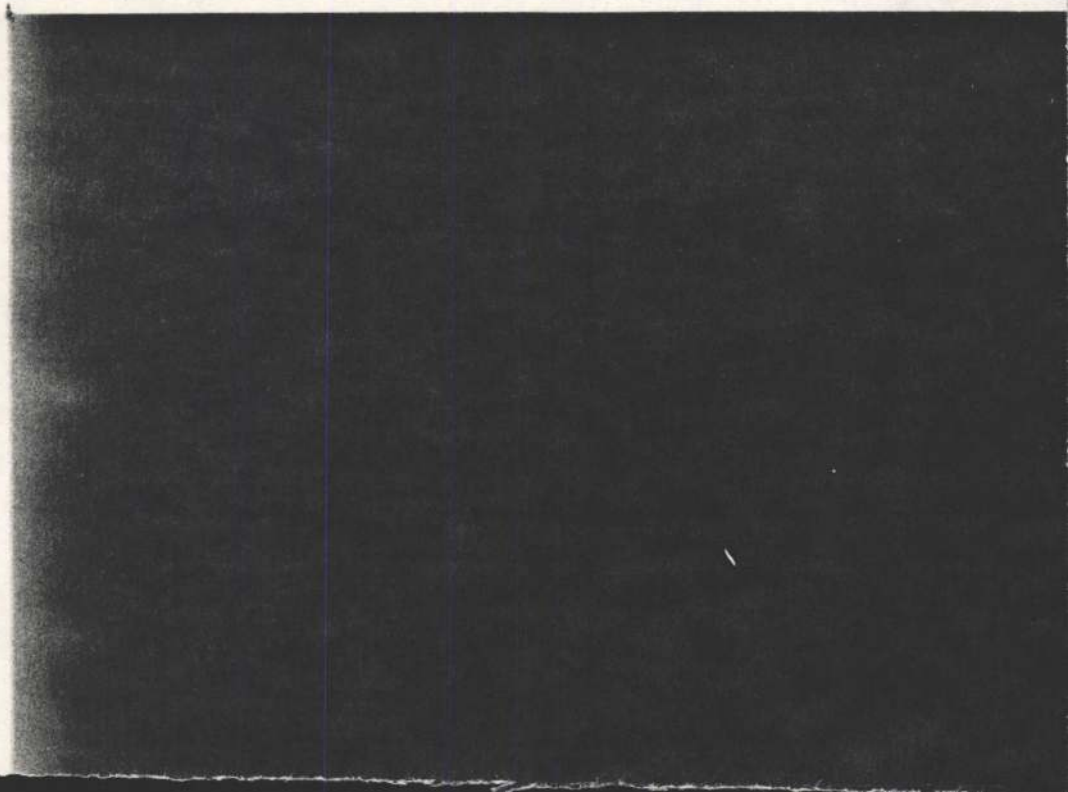

1967

Október és a forradalmi művészet.
= Művészet. 8. évf. 11. sz. 1967 3–6. p.
Vjm: Daumás: 112–121. l.

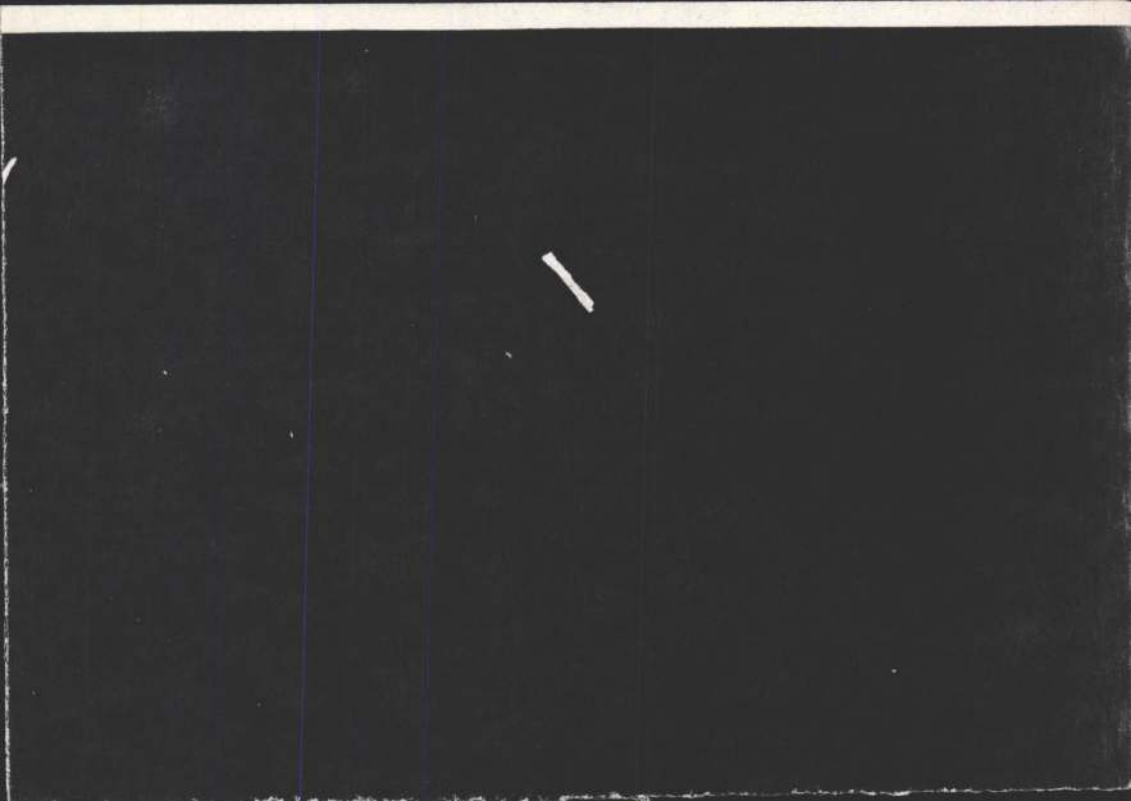

1968

Daumier, Derkóvits és utódaik. Tanulmányok. Bp.: Magvető ,1968. 354 p., 16 t. (Elvek és utak)

Rudolf Kieß
Bemerkungen zur Holzversorgung von Städten . . . . . .

Štefan Kazimír
Die Versorgung der Städte in der Slowakei in der Vergangenheit

Ulf Dirlmeier
Die kommunalpolitischen Zuständigkeiten
und Leistungen süddeutscher Städte im Spätmittelalter . . . . .

Walter Lehnert
Entsorgungsprobleme der Reichsstadt Nürnberg . . . . . .

Uwe Jens Wandel
Umweltfragen in der altwürttembergischen Gesetzgebung . . .

András Kubinyi
Städtische Wasserversorgungsprobleme im mittelalterlichen Ung

Beiträge aus der Diskussion . . . . . .

Verzeichnis der Verfasser und Diskussionsteilnehmer . . . . . .

Orts- und Personennamen . . . . . .



1968

Rapports des Arts et de l'Architecture
en Hongrie
France-Hongrie 96.sz. 48 - 57 l.képekkel
Párizs, 1968.

1968

Gondolatok a szovjet képzőművészeti kiállítással = Művészet 1968. 6.
24-27. p.

Újra: 324-334. p.

najú, mali niektorí nemecky, maďarsky (Pósa), dokonca aj
iš) znejúce mená. Iné údaje z Päťkostolia ukazujú smerom
ohli by sme uviesť ešte ďalšie údaje, ale je zrejmé, čo doka-
listín, že vo vznikajúcich mestách žili okrem Latínov a od
r. väčšieho počtu nemeckých hostí aj maďarskí a slovanskí
ad v privilégiu Vukovaru z roku 1231 je reč o nemeckých, sas-
ch a slovanských hosťoch.)[12]
vpáde musíme počítať s novou vlnou prisťahovalcov. Meštian-

.: Az esztergomi latinok kettőspecsétje. Archeológiai Értesítő, *90,*

Székesfehérvár középkori oklevéladása és pecsétei. Székesfehérvár
kesfehérvár 1972, s. 151.
t történetének okleveles emlékei. I. Budapest 1938, s. 20.
S. L.: Rerum Hungaricarum monumenta Arpadiana. Sangalli 1849,
súhrn o problematike Latínov prináša SZÉKELY, Gy.: A székesfe-
vallonok a középkori Magyarországon. Szekesfehérvár Évszázadai,

Középkori magyar városprivilégiumok. Tanulmányok Budapest mult-
23—27. KUBINYI, A:. Zur Frage der deutschen Siedlungen im mittle-
greichs Ungarn (1200—1541). In: Die deutsche Ostsiedlung des Mit-
em der europäischen Geschichte. Vyd. Walter Schlessinger. Vorträge
18. Sigmaringen 1974, s. 538—540.
, K.: Die Entstehung des Städtewesens in Südosteuropa. Bresslau
114—116.
Die Anfänge Ofens. In: Giessener Abhandlungen zur Agrar- und
ng des europäischen Ostens, *60,* Berlin 1972, s. 14—20, 79.
.: Az Árpádkori Magyarország történeti földrajza. I, Budapest 1963,
A.: Királyi kancellária és udvari kápolna Magyarországon a XII. szá-
ltári Közlemények, *46,* Budapest, 1975, s. 109.
S.: c. d., s. 399—400.

1968

Bortnyik Sándorról. = Művenet.
9. évf. 11. n. 1968. 15-21. p.

Gyn.: Munkácsy. 345-355. p

ínben mázolt. Felállításának ideje nem mert.

Somlójenőn, a templom előtti ligetben. anonoki viseletben, glória nélkül. Régi fes- s nyomai látszanak. Felállításának ideje nem mert.

Vörösberényben, az Almádi úton, egy ház rtjében. Kanonoki viseletben, glória nélkül ább színben mázolt. A Schematismus 1975 erint a 18. századból való.

Csabrendeken, az Árpád utcában, egy kert- n. Kanonoki viseletben, glóriával. Festet- . Felállításának ideje nem ismert.

Sümegprágán, a templomkertben. Kano- ki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyo- i látszanak. Felállításának ideje nem is- rt.

Püspökmolnáriban, a falu déli kijáratánál. nonoki viseletben, glória nélkül. Régi fes- nyomai látszanak. Felállításának ideje n ismert.

Örvényesen, a malompatak hídjának északi rkányán, kis fülkében, vasráccsal lezárva. nonoki viseletben, glória nélkül. Régi fes- nyomai látszanak. A felirat szerint 1800- l származik.

Vasváron, a Táncsics M. u. 1. sz. ház közelében. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. Felállításának ideje: 1818, a felirat szerint. Zitterbarth József munkája.

Gyenesdiáson, a Szent János forrás mellett. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. Sérült, a feje hiányzik. Felállításának ideje: 1828, a felirat szerint. Zitterbarth József munkája.

Tapolcán, a plébániaház nyugati fala előtt. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. Felállításának ideje nem ismert. Zitterbarth József munkája.

Pókaszepetken, a templom északi falával szemben, egy ház kertjében. Kanonoki viseletben, birretumát bal kezében tartja. Régi festés nyomai látszanak. Felállításának ideje 1800 körül. Zitterbarth József munkája.

Felsőrajkon, a temetőben, a templomtól keletre egy régi síron. Festetlen. Sérült, a szobor feje hiányzik. Felállításának ideje nem ismert.

Zalaboldogfán, a Nepomuki Szent János kápolna kertjében. Kanonoki viseletben, gló-

1968

Léger Budapesten. = Nagyvilág.

1968. 9. n. 1433–1434. p.

Upo: Képzőművészet ... á 375-380 p



(Horrárnikai) 1968
(~~[illegible]~~)

Elveink és a képrőmüvészet. =
Népszabadság 1968 junius 16. 8. p.

Uja: Kritikák i képek 1945-1975. Bp. 976.
310-312. p.

Uja: Képrőmüvészet... Stílus i módszer amén =
Képrőmüv... 396-400.



1. Fájdalmas Krisztus
a keszthelyi temetőben

1968

Deux thèmes de Daumier dans la peinture hongroise. = Nouvelles Études Hongroises. Vol. 3. 1968. 219-228 p.

~~Adatok~~ Bör. magy. Két Daumier-téma a magyar festészetben. – Művészet. – 130-143. p.

dem Hatvan
den König,
grosse Einen
135) S. oben An
inhaltlich be
wurde. Pöln
Rechnung p
bei Pölnitz
sich um den
24. Nov. 15
Kubinyi, Bu
leute S. 475
Über Szeren
S. 185 (152
die Stadt Sch
bittet; wie a
Ratkoš bring
geraicht sext
nung der Sta
geben unser
Jude, den vo
Am 8. April
gariae Histor
136) Mon. Hung.
137) Ebenda S. 32
größere und
Ofener Bürge
auch Pemfling
1525 (Dl. 26

1969

A képrömüvészet esztétikájának alapjai:=
Marxista-leninista esztétika. Szerk.
Kris Tamás. Bp.: Kossuth, 1969

592-624. p.

3 Mind.

1969

A kritika tárgya. = Munkaügy.. 238-249. p.

Solche Schildkröten aber, die zum Zwecke des Schanzgrabens hergestellt und auf griechisch Oryges (Grabwerkzeuge) genannt werden, haben alles Uebrige in der ebenbeschriebenen Weise, nur die Stirnseite nicht, welche nach Art eines Dreieckwinkels nach vorne spitz (kantig) hergestellt wird [1], damit die von der Mauer aus auf dieselben abgeschleuderten Geschosse nicht rechtwinklig auf die Fläche der Stirnseite auftreffen, sondern damit die innen befindlichen Schanzgräber von den schräg an die Seiten treffenden Geschossen ungefährdet und davor geschützt wären.

2. (XX.) Auch dünkt es mir am Platze zu sein, von der Schildkröte, die der Byzantiner Hegetor baute, nach ihrer Herstellungsweise zu handeln. Es war nämlich deren Rost dreiundsechzig Fuß lang, zweiundvierzig Fuß breit [2]. Die vier über den

1969

Problemes iconologiques de la représentation de la masse XIXe et XXe siècles. In. Actes du XIIe Congrès International d'Histoire de l'Art. Tome II. Bp.,1972. Akad. 453-459.p.

Magyarul: Tanulmányok.. 117-129 p.

ar einfach „Nicolaus Ul-
sherrensitz seines Schwie-
er des „comes" Ulving
insam den Familien der
zu und wurden erst im
Von den Söhnen des Drei-
e man Ulving öfters zum
[44]. Die Familie der Ulvin-
n aus Regensburg stam-
en nach Ofen eingewan-
andt [45]. Friedrich Kratzer
mmergraf [46] und der Rit-
Obergespan des Komitats
on Árva (1357) [47].

n dem Patriziat von Ofen
eigt wesentlich dasselbe,
von den österreichischen
t. Wir können — in dieser
sse als auch auf Ofen zu-
en. „Die österreichischen
ers besaßen kein abge-
, keine „Geschlechter",
nent rechtlich allein zuge-
Wohl aber haben sie, am
igt in Wien, eine Ober-
n der, wenn man will,
icht ... bilden die Kauf-
aber auch Familien an, die
Fernhandel tätig waren ...
eldwechsel ... und bedeu-
ften befaßt. ... Sie sind
Häuser, Gewandkeller,
lem aber gehören ihnen
b des städtischen Burg-
Dörfern des Wiener Wein-
konnten dasselbe von der
n sagen. Brunner betonte

1969

Die Selbstbildnisse des Gyula
Derkovits. = Bildende Kunst.
1969. 1-n.

1969

Technika és művészet. =

Filozófiai Közlemények. 6. évf.

2. sz. 1969. 208-224. p.

Vpin: Képszámítás... 421-442. p

...meg azt is, ontsd alá az tálba; vödd eszödbe, ha ...megsütöt-
...z levet meghivejtöd az körtvély is egy mázos fazékba teszöd, eszten-
...leig meg nem vesz, úgy élhetsz vele mintegy lictariommal.

Mikor halat, avagy étket akarsz aranyazni.

Ha az étök hidegön vagyon, mint csuka volna élös lével, igy cse-
...ködjél vele, végy tábla aranyat, mennyivel megéröd, végy gyapottat
...s pinczellust, legyön borod ott, aztán az arany táblát késsel metéld
...eg 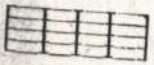 ilyen formán az pinczellussal a hol megakarod
...anyazni, illesd elöször a borba a pinczellust, avagy ha az nincs,
...apottat kend meg ott, a hon akarod aranyazni, vödd föl késsel az
...anyat, kend az helyire gyöngén, megállja, ha penig más olyat köll
...anyazni, ki nem nyálas mint a csuka és nem kapja az arany, az
...rban vess kicsiny nádmézet, törd el benne, azzal kend, az hová aka-
... az aranyot tönni. Némely az aranyat ugy veszi föl, hogy az gya-
...tat nem illeti az borba, mint köllene, hanem az nyelvéhöz, azt
...n úgy veszi az aranyhoz, ugy veszi föl vele avval tapogatja gyön-
... az helyet, hol a pinczellussal, borossal, megkente, de imigy jobb,
...aranyazz mind mondolát, halat, hust.

1969

A magyar irodalom történetének periodizáció elveiről (Vita)

Hozzászólás a periodizációs vitához

Történeti 2. n. 1969 347-350 p.

1969

„La Conquête du Bonheur" =
Mövenet 1969. 1.n. 6-7. p.

Vpa: Képzőmüv.. és mut... 369-374. p

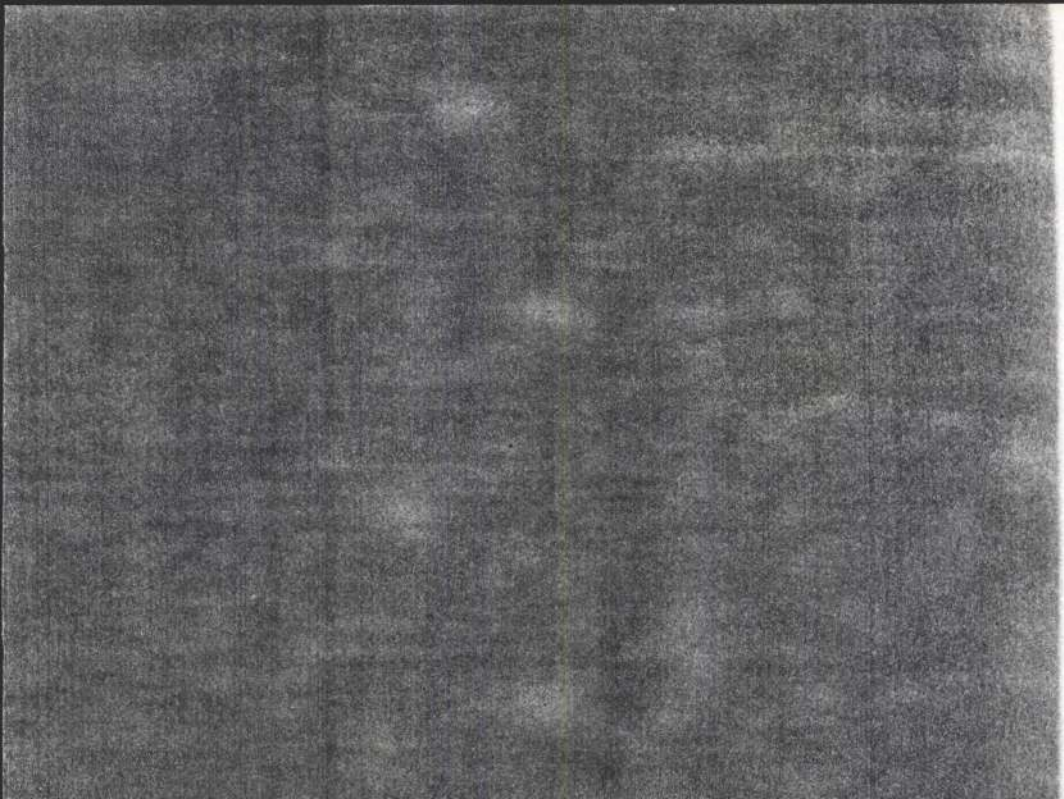

1969

A nürnbergi biennálé = Művészet, 1969 10.sz. 33-34.v.

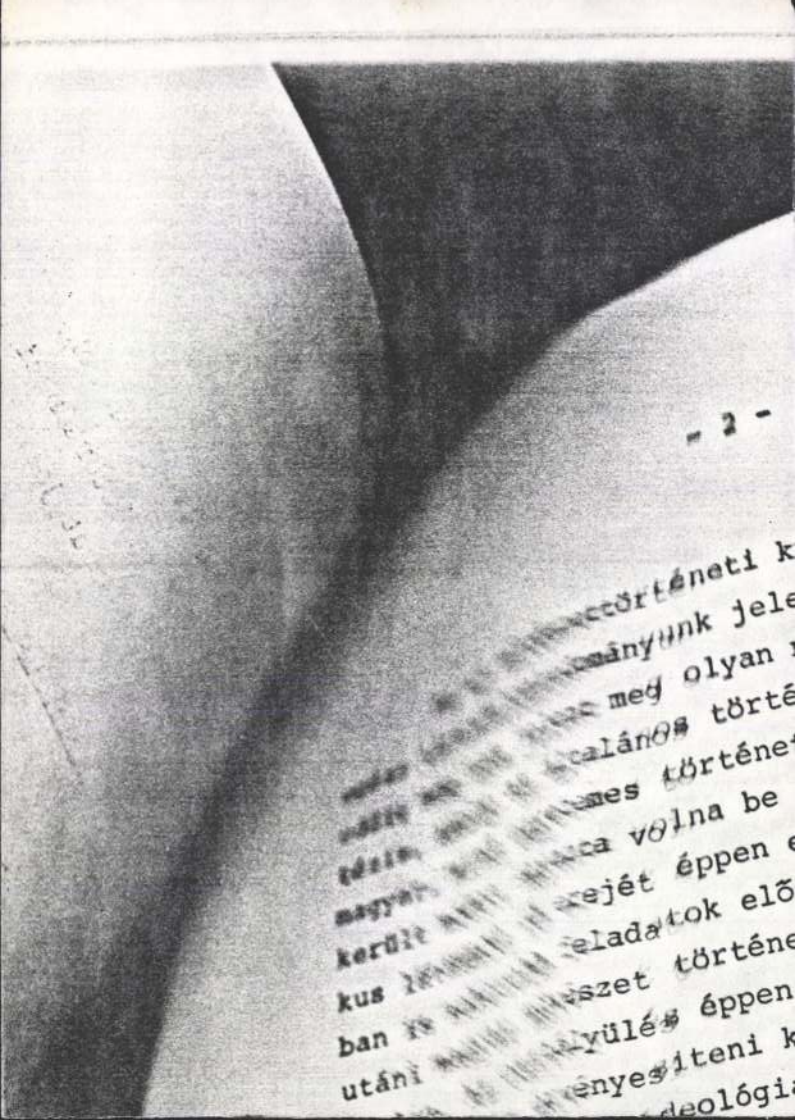

1969

A École de Paris és a mai falirömeg =
Nagyvilág 1969. 4.sz. 586-589.p.
= Képzomüv. 456-465.p.

is páratlan diszedény elkészit
dinánd főpohárnokának, Losonc
lete. Az 1548-ban Kolozsváron
dény több dolgot bizonyit. Mi
térhóditását, s az igen magas
Erdélyre, valamint az ország
dag, Buda vonzási körébe tart
a jelek szerint az olasz rene
század első felében rögződött

1969

Bildnis und Selbstbildnis als.

Mittel der Widerspiegelung des Klassenkampfes. = Wissenschaftliche Universität Jena. XVIII. 1969. 113-116. p.

Zeitschrift der Friedrich Schiller-Universität Jena.

Va: Bildende Kunst 1969. 11-16. p. 1. n.

Mgr. Dušovits Gyula önarckepei (rövidített)

Munkaiung. 206-215. p.

menovite spom
slovansky (Ma
do Flámska.[11]
zuje aj niekoľk
začiatku 13. st
hostia. (Napríl
kých, maďarsky
Po tatárskom

[4] VATTAI, F.
1963, s. 44.
[5] KUBINYI, A.
évszázadai. 2. Sz
[6] 1231: Budape
[7] ENDLICHER,
s. 399—400. Dob
hérvári latinok
2, s. 45—72.
[8] FÜGEDI, E.:
jából, *14*, 1961, s
ren Teil des Kön
telalters als Prob
und Forschungen
[9] SCHÜNEMAN
u. Oppeln, b. r.,
[10] KUBINYI, A
Wirtschaftsforsch
[11] GYÖRFFY, G
s. 357. KUBINYI,
zad kőzepén. Lev
[12] ENDLICHER,

1969

Bildnis und Selbstbildnis als Mittel der Widerspiegelung des Klassenkampfes in der Malerei und Grafik von Gyula Derkovits.

Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedrich-Schiller-Universität Jena 1969/4. 1. n.

113-116 p.

by the author's death. Book and crusade were by the same author.

Seen as a whole, the *Commentaries* are essentially without organic structure. The division into twelve Books, regarded by some as an afterthought rather than a feature of the original design,[26] is roughly a chronological one covering the years 1458–1463; Book I alone which treats of the years prior to his pontificate possesses a unity of composition. For the most part the work has something of the character of an elaborate diary in which current affairs are recorded in larger or smaller installments sometimes supplied with historical background or with documents such as treaties or ambassadorial reports. Interspersed throughout are speeches, character sketches, and descriptions of Italian cities and countryside remarkable for their vividness and poetic beauty.

There is evidence to show that the author himself regarded the work as a rough, unfinished draft. In lieu of precise dates he has recourse to such expressions as "then", "meantime", "a little before", etc., which are the despair of an editor. He hoped for such an editor. In a masterpiece of understatement he laments that ". . . our narrative is not composed in strict chronological order; we try to assign an event merely to the year or month when it occurred, unless we have ourselves secured fuller information in regard to it. Perhaps someone else will undertake the task of put-

1970

Szárján. Bp.:Corvina,1970. 30 p., 25 t. (A müvészet kiskönyvtára) 51.

as Universitätsstudium gab also den Bürgersöhnen die Möglichkeit, daß s
remdes Land fahren und dort nicht nur lernen, sondern auch bei ihrer s
städtischen Erwerbstätigkeit nützlich werdende Beziehungen anknüpfen k
Das bedeutet aber, daß viele der aus Städten stammenden Studenten aus
ischen Oberschicht stammten. Die nur ungarisch sprechenden Studenten
en die deutsche bzw. die polnische Sprache. So kann man sich nicht wund
sich die Zahl der ungarischen städtischen Studenten im Ausland auch v
des kurzen Bestehens der Preßburger Universität nicht vermind
t die Preßburger gingen lieber nach Wien [21]. Unter den uns namentlich
ten ungarischen Studenten der Preßburger Universität kann höchstens
ein Bürgersohn gewesen sein, aus St. Georgen (Jur, ČSSR) neben Preßbur
Bürgersöhne Ungarns scheinen also nicht an dem Universitätsstudium an s
ern nur an dem Universitätsstudium im Ausland Interesse gehabt zu ha
e ihre große Zahl konnte aber eine einheimische Universität höchstens nur d
hen, wenn die Gerichte und Behörden mehr an Universitäten ausgebil
ten benötigt hätten.

ennoch kann man die Rolle der Universitäten für das ungarische Städtew
hr bedeutend betrachten. Es bot der städtischen Führungsschicht einen
ins Ausland, die an Universitäten studierten Lehrer erhöhten das Niveau
ischen Schulen und in den städtischen Kirchen wirkten viele im Ausland
dete Priester. Diese letzteren wurden dann die Verkünder der Reformatio
arn [23].

1970

A szocialaista képzőművészét története. Magyarország és Európa. Bp.: Corvina, 1970. 316 p.

Inhaltsübersicht

Vorwort . . . . . .

Gerhard Stuber
Die Energie- und Wasserversorgung
als Voraussetzung für die moderne Stadtentwicklung –
eine Aufgabe kommunaler Selbstverwaltung . . . . . .

Josef Fuchs
Stadtbäche und Wasserversorgung
in mittelalterlichen Städten Südwestdeutschlands . . . . . .

Manfred Akermann
Heinrich Schickhardts Wasserleitung zum Schloß
Hellenstein über Heidenheim aus dem Jahr 1605 . . . . . .

Heinz Dopsch
Der Almkanal in Salzburg . . . . . .

1970

Széles fehérvári Ricéllitárak (a tanácskiztársasági vásárlásak ~~tapasán~~ bemutatása alkalmából) =

Fejérvári Hírlap. 1970 januar 1. 7. l.

Ujra: Munkásmozg. 281-285 p.

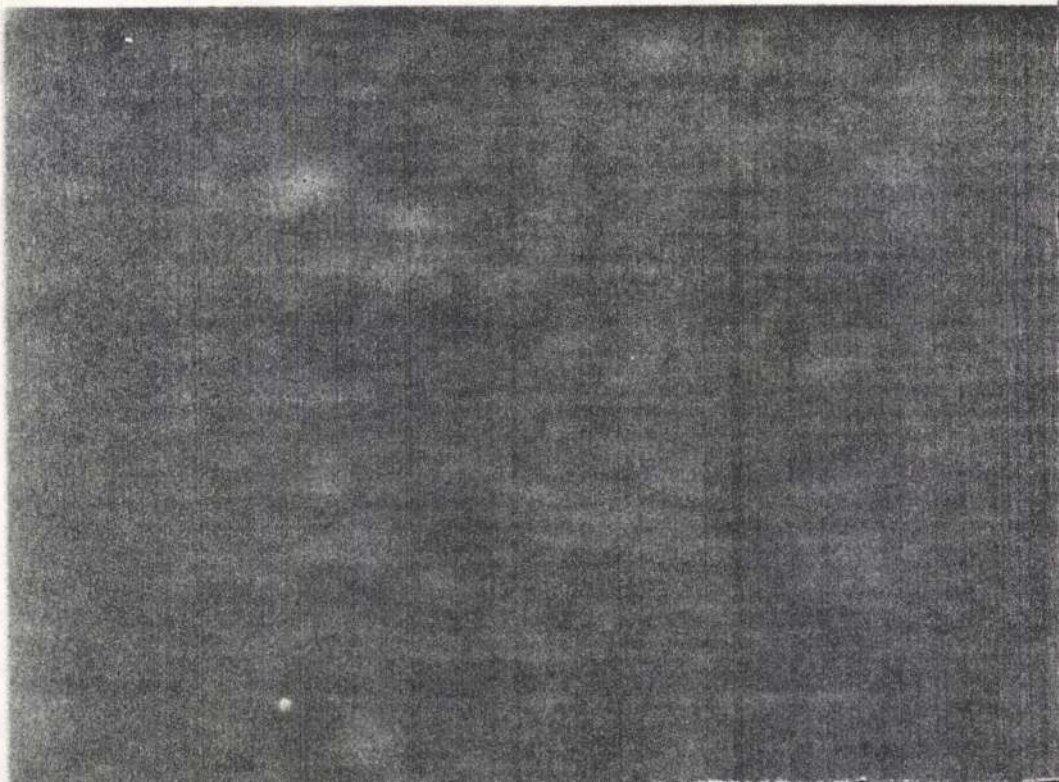

1970

A nürnbergi biennálé („Konstruktív művészet – elemek és elvek") = Képzőművészeti Almanach 2. Bp. 1970. 6973 p.

Átdolg: Képzőmű.. 443-455 p.

1970.

Gondolatok Képzőművészetünk nyelvváltozásáról

Uj művészet – új társadalom. = Kortárs.

14. évf. 4. sz. 1970. 579-590.

Vá: A Képzőművészet nyelvváltozása címen. =

Munkány 300-323. p.

1970

Hozzászólás Timár Árpád cikkéhez.. 1970. 4.sz. 46-49.p.

Kritika

Vita a kritikáról c. ujra: Munkásmozg...
250-258.p.

nnte Ladislaus sein
en. Er ist vor 1323
er heiratete einen
ihre Nachkommen
ler Werner-Familie.

viele Verwandten in
Ofen und Pest. Eine
e vor[15]. Es sind der
ster Nikolaus, dann
r Sohn des Kunch,
und Peturmannus
der Sohn des Gott-
er und Kárász waren
nd 1322. Die Familie
Zeit drei Ratsherren
ater des Kunchlinus
n 1267—1278 Stadt-
erwarb die Dörfer
Komitat Nyitra. Sein
r, wurde darum auch
annt[16].

Gespans Kunch

er verwandte „comes"
in nach der Sohn von
ame in der einzigen
nderts aus 1292 als

1970.

Tel- és jelentésváltozás a legújabbkori művészetben. I. = Művészet. 11. évf. 10. sz. 1970. 14-16. p.

Hálás

belé, főzd addig, hogy felére, vagy harmadrészére elfőjjön, ezt aztán töltsd egy satulában a mennyibe fér, hagyd oly helyen, hol se mozgassák, se szél ne érje, hagyd megállani, mint egy hideg étket, megládd, möly jó, szép fényös leszen.

Szwrke (igy).

Végy körtvélyt, hámozd meg, tödd föl tiszta borba egy vas fazékba, főzd meg, vess nádmézet bele, mennyire akarod, azután vesd ki az körtvélyt belőle; tödd csak az levet az tűzre, végy mondolát, mosd meg, tengöri szőlőt is azonképen, törd meg egy mozsárba, vesd az lébe, kevergesd, forrald föl, verd által a szitán, tödd bele aztán az körtvélyt, hagyd meghidegödni, ez leszen szép szwrke. Ha penig tuzok alá, vagy fáczán alá akarod csinálni, hát nem köll körtvélybe főzni az levet, hanem csak tödd föl az bort, tégy nádmézet bele, az törött mondolát és tengöri szőlőt kevergesd benne, forrald jól fel, borsot vess bele, és fahéjat, a mennyit akarsz, az körtvélylyel is igy cseleködjél; aztán verd által az szitán, hütsd meg, ha a fáczánt avagy tuzokot
ted immár, hivitsd meg

1970

Jel- és jelentésváltozás a legújabbkori művészetben. 2. = Művészet. 11. évf. 12. s. 1970. 11-13. p. ~~[illegible]~~! Munkáserő.

~~Bl.~~ ~~12. évf. 2. s. 1971.~~

7-8. p.

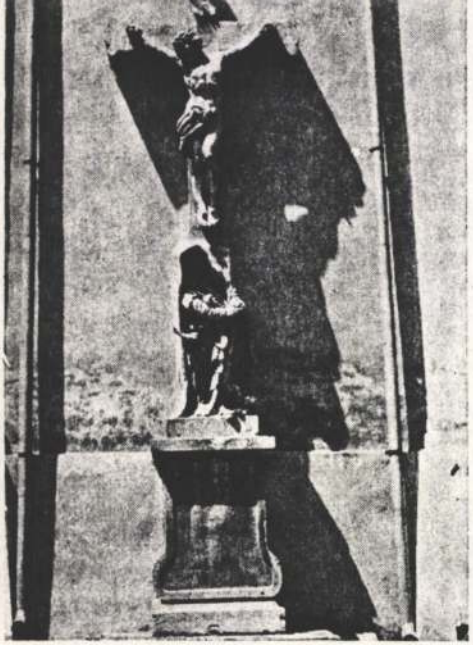

13. Templomkereszt Zalabéren 1795-ből. Készítője nem ismert



14. „Könnyező Madonna" a búcsúszentlászlói temetőkeresztről 1806-ból. Készítője nem ismert

A legrégibb, kőből faragott sírkövek

Horvatuli 1970.

Pogány Ö. Gábor: A magyar művészettörténetírás 25 éve.
Célérdeszlen

~~A 1920. századdal foglalkozó művészettörténetünk~~

~~1945 után.~~ = MÉ. 1970. 2. 125-128. p.

Ujra: Munkásmozg. 225-237. p.

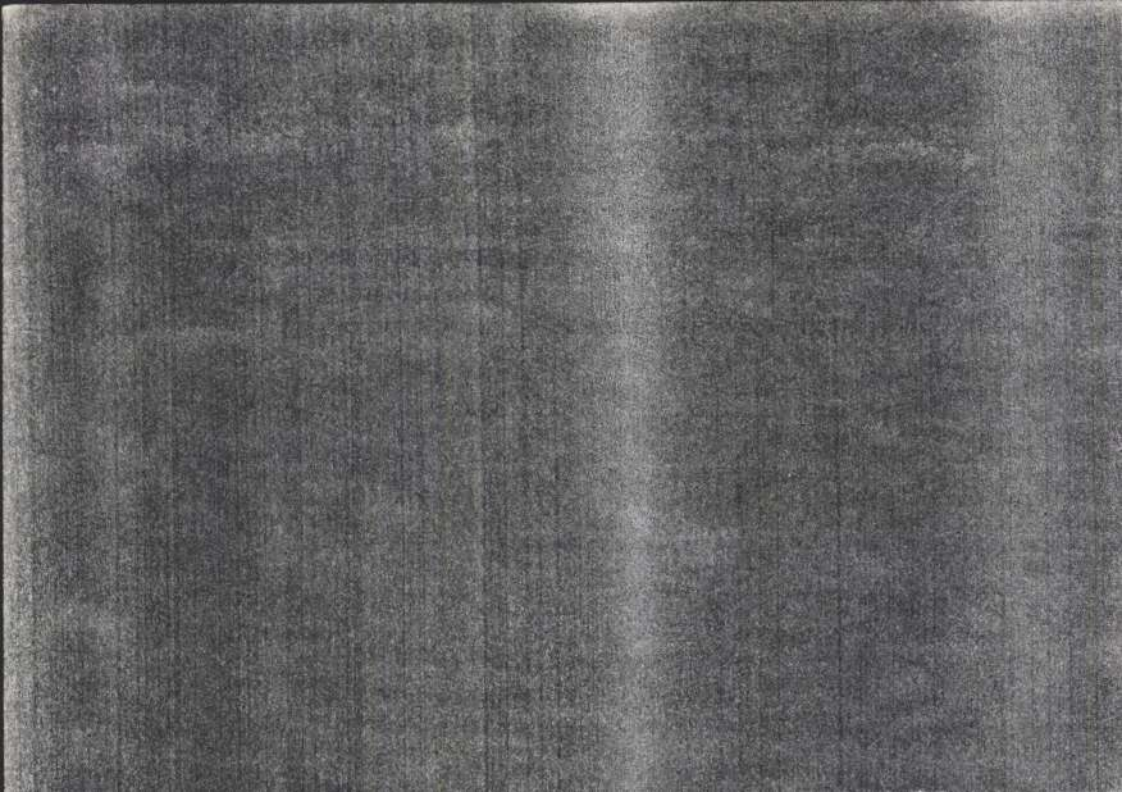

1970

Gaál Koltán Kiállítása

~~Nolipa I. Pál képei~~ = Népszabadság,

1970 június 16. 7. l.

Ujra: Munkásmozg... 362-365. p.

1970

Les beaux-arts sous la République Hongroise des Conseils In. Nouvelles Études Hongroises, ~~1970~~ Vol. 4-5. 1969-70. 125-136.p.

(123-133)?

Magyarall: A Magyar Tanácsköztársaság Művészete. : Honlásmagyarban. 169-183.p.

mächtigen Ofener
en.

izierfamilien

en Werners

Wende des 13. Jahr-
inne. Sie stammte
ab, der um 1230 aus
ewandert war[10]. Er
tadt das „palatium
Nachkommen sie-
g von Ofen an die
ber, wo der gleich-
n König zum Rektor
hronik von Ottokar
Oven grave Wern-
g aus dem Arpaden-
90—1301), starb, war
es" Ladislaus, Stadt-
nt, daß Ladislaus im
Gegenkönigs Karl
als König Wenzel II.
ungarischen König
Sohn im Jahre 1304
e, nahm er den Rek-
nd verschleppte ihn
or wurde ein anderer
mannus, ernannt. Es
7 gelungen, aus der
und er konnte Ofen
rteigänger für Karl
seit 1308 überall als

1971.

Ikonologic Research of Socialist Fine Arts. = AHA. Tom. 17. Fasc. 1-2. 1971. 103-126. p

Magyarul átdolg. Munkásmegalmé ~ 58-85. p.

A szocialista képzőművészet jelképeinek kutatásáról.



1971.

Jel és jelentésváltozás a legújabbkori művészetben.

3. = Műv. Tr.-évf. 2.sz. 1971. 7-8.p

Kivégrés, Bartás.



5. *Temetőkereszt Karmacson.*
észítője Zitterbarth József

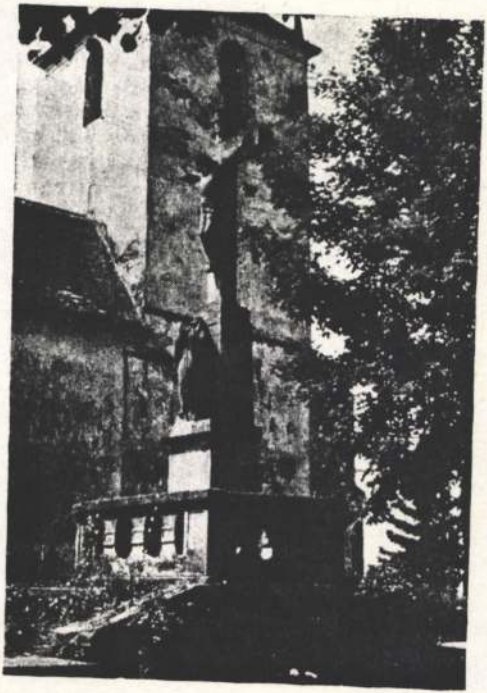

16. Templomkereszt Zalaszántón 1835-ból.
Készítője: Kugler Mihály

1971

Jel és jelentésváltozás a legújabbkori nüvésnetben. 4. = Müv. 12. évf. 4. sz. 1971. 9-11. p

Olvasó munkás



1971.

Jel- és jelentésváltozás a legújabbkori művészetben. 5. = Művészet. 12. évf. 6. sz. 1971. 15–17. p.

Állatszimbolika

Ugyanátdolg: Munkásmag. 86–116. p.

állapítani. A jegyzékbe vett emlékek közös jellemzője, hogy keszthelyi homokkőből készültek, így valamelyik keszthelyi kőfaragó műhelyében faragták ezeket. Csak néhánynál volt megállapítható a felállítás ideje, a legtöbbnél meg felirat sincs a szobor talapzatán. A 19. század első harmadában Zitterbarth József műhelyében is készült néhány szobra, ezeknél a kőfaragó-technika, valamint az alkalmazott jelképek alapján a készítő azonosítható volt. A területen 31 Nepomuki Szent János szobor áll ma is.

Tüskeváron, a falu keleti részén levő téren, magas alapzaton, barokk konzolok által tartott alaplapon szabadon álló szobra található. Feje körül öt csillagból álló glória van. Festetlen. A veszprémi Schematismus 1975. szerint az 1760 körüli évekből származik.

Zalaapátiban, a hosszúfalui temető közelében, szabadon álló szobor, a szentet glória nélkül ábrázolja. Festetlen. Felirata szerint a Zalavári Apátság 1768-ban állíttatta fel, 1943-ban renoválták.

Zalacsányban, a Zrínyi M. u. 14 számú ház kertjében, a Nepomuki Szent János kápolna előtt. A szentet glória nélkül ábrázolja. Több színben olajfestékkel van festve, a festés réginek látszik. A szobor fölé újabb időben védőtetőt állítottak. A veszprémi Schematismus 1975. szerint a kápolna 1769-ben épült, valószínű e korban készült a szobor is.

egyidős a plébánia épületével (1769).

Balatonlellén, a Szabadság u. 76. számú ház kertjében. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. Felirata szerint 1797-ben készült.

Sümegen, a templomtéren, a plébániatemplom szentélye mellett. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomaival. A Schematismus 1975 szerint az 1800 körüli évekből származik.

Vasváron, a Zalaegerszeg felé vezető úton, a patak közelében. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. 1872-ben felújították.

Mihályfán, a templomkertben, kápolnaszerű kis házikóban. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Régi festés nyomai látszanak. Felállításának ideje nem ismert.

Nagyvázsonyban, a Séd hídja mellett, nagyobb méretű kápolnaszerű házikóban. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Vastagon fehérre meszelt. A Schematismus 1975 szerint a 18. századból való.

Zalabéren, a Zala hídjától északra, az autóbuszmegálló közelében, nagyobb méretű kápolnaszerű házikóban. Kanonoki viseletben, glória nélkül. Olajfestékkel több színben festett. Felállításának ideje nem ismert. 1978 augusztusában ledöntötték, a szobor feje letörött.

Búcsúszentlászlótól északra, kb. 1 km-re,

1971.

A Párizsi Kommün és a Téprőművészet. =
MÉ. 20. évf. 4. n. 1971. 297-302. p.
~~304~~ ?

Újra: Munkásmozg. 156-168. p.

nélkül. Régi festés nyomai látszanak. Felításának ideje nem ismert.

A 18. század másik kedvelt szentje a Balan vidékén SZENT FLÓRIÁN volt. Felsőusztria védőszentje, az ő tiszteletét is a nét telepesek terjesztették el. Bajelhárító szent, tűzvészek és a szárazság ellen oltalmaz.

A legenda szerint kiszolgált római katona lt. Diocletianus alatt szenvedett vértanúlált, mert megtagadta, hogy a pogány istenknek áldozzon. Köveket kötöttek testére és rch közelében az Enns folyóba dobták. zon a helyen, ahol holttestét a víz partra osta, épült fel az ágostonrendiek apátsága, nevét viselő Szent Flórián kolostor.

Római katonaként ábrázolják az egyházűvészetben. Fején római sisak, oldalán rd, baljában zászlót tart. A 15. század végél kezdik úgy ábrázolni, hogy jobbjával dörből vizet önt egy égő házra. Szent óriánt a tűzzel kapcsolatos mesterségek ői választották védőszentjüknek: a fazekak, tűzoltók. A keszthelyi fazekas céh védőentje is Szent Flórián volt. A 18. században álló szoborként, a 19. század első felében ságúti keresztek mellékalakjaként ábrálták.

Legrégibb szobra *Zalaszentgróton*, a templomkében. Több színben festett. Felállításának ideje: 1790, a felirat szerint.

Barnagon, a falu főutcájában, kis kápolnában. Több színben festett. Felállításának ideje: 18. század, a Schematismus 1975 szerint.

Reziben, a plébániaház előtti téren. Festetlen. Felállításának ideje nem ismert. Készítője: Zitterbarth József.

Zalavárott, a falu déli főutcájának nyugati végén. Festetlen. Felállításának ideje nem ismert. Készítője: Zitterbarth József.

Nagyradán, a falu főutcájában, országúti kereszten mellékalak. Fehérre meszelt, erősen megkopott. Felállításának ideje nem ismert. Készítője: Zitterbarth József.

Gyepükajánban, az Ady Endre u. 13. sz. ház előtt. Dombormű az országúti kereszt oszlopán. Szürkére mázolt. Felállításának ideje: 1814, a felirat szerint. Készítője: Zitterbarth József.

Csatáron, a templomkereszt oszlopán, dombormű félköríves fülkében. Natúrszínű, fehér festés nyomai látszanak. Felállításának ideje: 1817, a felirat szerint. Készítője: Zitterbarth József.

Kéthelyen, a templomkertben. Festetlen. Felállításának ideje: 1825, a felirat szerint.

Esztergályhorvátiban, a templom előtt álló

1971.

Hogyan találkozhat a Képrőművészet a közönséggel. = Népművelés 1971. 9.n. 26-28.

Ugra. Képrőművészet és közönség c. = Munkás... 286-299.p

A közkeletű meghatározás szerint az áru emberi szükséglet kielégítésére alkalmas munkatermék, amelyet nem saját fogyasztásra termelnek, hanem adásvétellel történő csere útján jut el a felhasználójához. E meghatározásban nem szerepel az a mozzanat, hogy az adásvételnek a — pusztán a kereslet és kínálat ingadozásaihoz igazodó — szabadpiaci körülmények között kell végbemennie. Akik tehát — mint e vitában oly sokan — „a kultúra nem áru!" vagy „ne legyen áru!" jelszót abban az értelemben hangoztatják, hogy a tu-

termelője el ne
a piacra viszi,
tízóraiként adja
megfogalmazása
létformáját eler
hát egyszerűen
a csere puszta
46/I. köt. 63. ol
és mindenkorra
nataként válik
szűnik árunak
ként funkcioná
nataként.

1971.

demokratizmus,

Képrömüvészet, ~~és~~ demokr~~atitus~~ felelősség. =
Népszabadság. 1971. julius 4. ~~Vasárnapi mell.~~
7. p.

Ugyan: Képrömüvészet, demokrácia, felelősség..

Képz. és.. 401-418.



1972.

A Dózsa-téma a 19-20. század képzőművészetében. = Munk. 144-155. p.

Önálló-ismeretül – Dózsa-téma Fut.

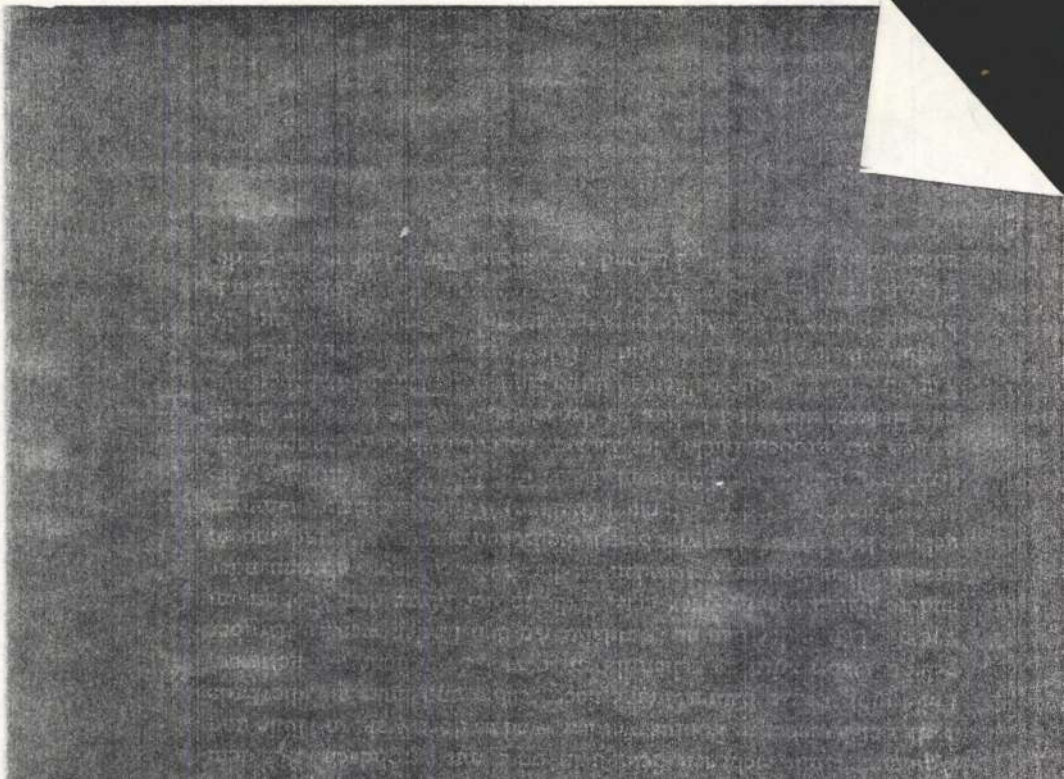

1979

Das Dózsa-Thema in der bildenden Kunst des 19.-20. Jahrhunderts. =
Aus der Geschichte der ostmitteleuropäischen Bauernbewegungen im 16.-17. Jahrhundert.
Hrsg. von Gustav Heckenast.
Bp. 1979. Akadémiai 449-458. p.



1972

Képrőművészetesztétika = Bevezetés a marxista-leninista ágazati esztétikába. Szerk. Novák Zoltán. Bp. 1972. Tankönyvkiadó. 77-118. p.

0
2
4
6
8
10



キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子

We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third

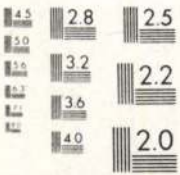



CANON NB-

CUSTOMER :

MODEL :

DATE :

COUNTER READING :

COPY MADE : | BEFOR

FY9-9025(0

10 9 8 7 6

1972

Kortárs iparmüvészet a muzeumban. =

Képzőmüv. .. 473-481. p.

~~Áll. Németul Ars Dec?~~

1972

Kondor György és Szőllősi Endre kiállitása. In,
MV.Kritika. 1972. 4.sz. 18.p.

Újra: Munkásmozg... 356-361 p.

vischen Adel und Patri-
Tätigkeit in den fürst-
em denen, die das her-
rwalteten“ [49]. Auch das

klung in Ofen und in
verstehen. Wahrschein-
te Teil der Oberschicht
schen Familien ab, oder
Wien. Wir müssen nur
Werner oder Wulfing
n darf auch die gemein-
haftlichen und sozialen
Nachbarländer nicht un-
it einer Verspätung von
hundert finden wir ähn-
en, wie vorher in Wien.
ng ist dagegen in den
as anders gerichtet. Das
der ungarischen Haupt-
ungarischen Adel ver-
Grundherr magyarischer
en Hälfte des 14. Jahr-
ufschwung des Handels

1972

Textilmüvek, textilkiállitások. Kritika,1972. 6.sz. 31.p.

Ugra: Huntásmeg. 466-472 p

ute Siebenbürgens[63], schließlich eroberte er im Jahre 1536 durch hau und entfernte nach dem Vorbild von Ofen ihre deutsche Be-[64]. Johann war somit, besonders bis er seine Position in Sieben-abilisiert hatte, auf die zentralen Städte angewiesen, die in den am meisten gelitten hatten. Die in Ofen verbliebene Bevölkerung

---

m. ecclesiastica tempora innovatae in Hungaria religionis illustrantia, Budapest 1906, 318. Auch in Gran waren Spanier, ebenda, Bd. II., 904, 15, 111.

nrad Scepper, der kaiserliche Gesandte, berichtet in einem Brief: ni sunt Pesti et in Alba-Regali nomini nocent." Oláh Miklós levelezése ndenz von Nikolaus Oláh), Mon. Hung. Hist., Bd. I/25, 305; Vgl. Tár (Historisches Archiv), 1908, 291—92.

rcae passim cum nostratibus vadunt et conversantur, praeseferunt m, et obedientiam maximam, neminem impediunt, subrident neminem, ge nostros Germanos superant, quos proin gladiolo succinctos, eminus ertet. Rerum pretia solvunt, mulierculis etiam generosius, vivunt parce, contenti ..." Brief von Simon Erdődy, Bischof von Agram, aus dem . G. Pray, Epistolae procerum regni Hungariae, Bd. II, Posonii 1806, 35. rémi, op. cit., 275—76. Történelmi Tár (Historisches Archiv), 1908,

nénelmi Tár (Historisches Archiv), 1878, 218.

Gooss, Die Siebenbürger Sachsen in der Planung deutscher Südostpolitik.

Takács, Régi magyar kapitányok és generálisok (Alte ungarische Haupt-Generäle), Budapest o. J., 24.

1972

Chagall Budapesten. 1972. 10.sz. 27-28.p.
Kritika

28-29 ?

Ujra: Képzőművészet... 381-384.p

Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy, Bd. 1, S 516–517.

Mon. dipl. civ. Budapest, a. a. O. Bd. 1, S. 283.

S. oben, Anm. 8.

Dl. 3110, 3536, 3554, 5366, 87088, usw.

Cod. dipl. Zichy, a. a. O. Bd. 2, S. 209–211. – Dl. 87195.

Gyula Osváth, Adalékok Kassa város közjogi helyzetéhez és közigazgatási szervezetéhez I. Lipót koráig. (Beiträge zu der öffentlichen rechtlichen Stellung und der Verwaltungsorganisation der Stadt Kaschau bis der Zeit Leopolds I.), Kassa 1918, S. 201 bis 203.

Dl. 9481. – Vgl. noch Mór Wertner, Az elsö Dunajeciek (Die ersten Dunajecis), in: Turul, Bd. 29, 1911, 134–137.

Dl. 9481. – Mon. eccl. Strig., a. a. O. Bd. 2, S. 715. – Cod. dipl. Hung. Andeg a. a. O. Bd. 3, S. 505, Bd. 4, S. 421–422, 431–132, usw.

Dl. 2568, 87014, 87088, 87195. – Mon. eccl. Strig., a. a. O. Bd. 3, S. 150.

Vgl. die Ratslisten oben, Anm. 8. – Jacobus dictus de Agria war ein „proximus" von Tilmann und seinem Sohn Petrus. Cod. dipl. Hung. Andeg. a. a. O. Bd. 3, S. 505. – Über Redner s. Dl. 87014, 87088 – Archiv des Domkapitels von Gran, Lad. 41. fasc. 1. nr. 8., Lad. 62. Fundat. nr. 1. c. – Ferner s. noch oben. Anm. 31.

Das Ofner Stadtrecht. Eine deutschsprachige Rechtssammlung des 15. Jahrhunderts aus Ungarn, hsgg. von Karl Mollay, (Monumenta Historica Budapestinensia Bd. 1. (Budapest 1959, S. 69: „Vnd von alten rechten süllen dy deütschn zehen man Vnd dy Vngeren zwen zu dem Rat erkiesen ..." (Art. 27). – Im Rat führten zwar die deutschen Ratsherren das Wort, aber ihre wenigen ungarischen Kollegen hatten dieselbe soziale Stellung. Eine einflußreiche Familie war z. B. die der „filii Myko". Der Ratsherr Nikolaus „filius Myko" war im Jahre 1333 Beisitzer des Komitatsgerichtes, das in den Sachen der Adeligen zuständig war. (Cod. dipl. Hung. Andeg. a. a. O. Bd. 3, S. 27–29). Diese ungarischen Patrizier konnten durch Heirat in die deutsche Fraktion übertreten.

gazdaságpolitikája Károly I Finanzwesen und die Wirtsch reichs Ungarn zur Zeit Karl R S. 276–278. – Seit 1337 gehör 1347 wurde er zum Richter Strig. a. a. O. Bd. 3, S. 619 noch öfters diese Würde, an mit dem oben genannten M Kunchlin. Zum letztenmal ist ginn des Jahres 1366 bezeu Presburg, Urkunden, Nr. 1 Stadt hat er mehrere Dörfer

39 Emma Lederer, A középkori Magyarországon (1000–1458) Mittelalters in Ungarn), Bud

40 Quellen zur Geschichte der Nr. 1533; Bd. I/3, Nr. 3209; danke Herrn Dr. Richard Pe freundliche Mitteilungen).

41 Georgius Fejér, Codex diplon ecclesiasticus et civilis, Bd Druckfehlern!).

42 S. oben, Anm. 8, ferner Mo Bd. 3, S. 500. – Dl. 100032. Episcopatus Vesprimiensis, dipl. Hung. Andeg., a. a. O

43 Dl. 74836. – Die Besitztüm behandelt noch Dezsö Csán Pest mellett, in: Századok, (Szent-Erzsébetfalva neben Ulving gegründeten Kapelle A középkori budavári Sz Mihály kápolna (Die mittel und St. Michael-Kapellen in Budapest Régiségei, Bd. 21,

44 Er war zwischen 1375 und 1 Stadtrichter. (Dl. 6281, 63 39114).

45 Zolnay a. a. O. S. 387.

46 Hóman a. a. O. S. 276.

47 Elemér Mályusz, A magya középkorban, (Die Ungarn im Mittelalter), in: Százado

1972.

Á Dózsa-téma = Művészet. 13. évf. 8. sz. 1972. 8-12 p.

állastul. — Vörös bársony szoknya 9 rend prémmel vállastul. — Vest szin bársony szoknya 7 rend prém rajta korczányostul. — Szederjés aranyas terczenel szoknya. — Hiuzzal bélett palást 6 rend gyöngyöst csipke rajta. — Gubás bársonnyal bélett palást 7 rend arany prém rajta és egy vastag abrosz.

Berényi György egykorú jegyzökönyve. Gróf Berényi Ferencz cs. levéltárában Bodokon, fasc. 3. Nr. 51.

151.

Az óvári kastély berendezésének leltára. 1661. jun. 7.

Anno 1661. die 7. Juny az óvári felső házokban és palotákban lévő kárpitoknak és egyes másnak inventálása.

1. Kápolna mellett, lévő szobában, vagyon két egész üveg ablak No. 2. ugyan azokon az ablakokon, vagyon négy darab vörös posztó 4 drb. — Vagyon egy kis fél asztalka 1. — Item két büres selyés szék, egyik vörös selyem rojttal, az másik kékkel 2, — Item vagyon egy fekete ágy, két kék matrácz benne. — Item vagyon öt darab bür aranyos kárpit. — Item vagyon falon három kép. — Item vagyon két plehes ajtó az egyikén forditó nincsen. — Item vagyon az árnyék székre szolgált kis ajtó, kis plehel.

1972

Problémes dé l'histoire du genre dans les beaux-arts de nos jours. In. Actes du VIIe Congrès International d'Esthétique. Part I. Bucarest,1976, Academiei,Republicii Sicialiste Romania.

409-411.p.

Magyarul: Mai műfajtörténeti kérdések - Müvenet 1972. 12. 3.p.

Ujra: Müvenet és Környezet = Kepir. 482-486.p.

Mehrere Bürger von Ofen waren schon* im 13. Jahrhundert Münzkammergrafen des Königs, wie Walter, einer der ersten Rektoren der Stadt[36], oder Merculinus, dessen Sohn später Schwager des Rektors Nikolaus wurde[37]. Die meisten Münz- und Bergwerkkammergrafen des Königs im 14. Jahrhundert gehörten dem Ofener Patriziat an. Ebenso finden wir diese Schicht unter den päpstlichen Zehnteinnehmern.

Wir können zum Beispiel die Namen des Ratsherren und des nach 1347 ersten wieder frei gewählten Stadtrichters „comes" Lorandus[38], dann den des Ratsherren Johann „de Agria", den des Bürgers Nikolaus „de Zathmar", usw. nennen[39]. Besonders müssen wir die Familie des „comes" Ulvingus erwähnen. Ulving — eigentlich Wulfing Nagel — stammte aus Wien[40]. Er machte große Geschäfte als Bürger von Ofen, z. B. mit der Magnatenfamilie Drugeth[41]. Einer seiner Schwiegersöhne war — wie wir sahen — der Magnat Petrus Dunajeci, der andere der „comes" Nikolaus, Dreißiger (tricesimator, d. h. Vorsteher der Grenzzollämter) der Königin. Dieser Nikolaus „gener

auch die Beziehungen
ziat und beschrieb „ihr
lichen Ämtern, vor al
zogliche Kammergut
trifft in Ofen zu.

Diese parallelle Entw
Wien können wir leich
lich stammte der grö
in Ofen von österreich
hatte Beziehungen zu
Preußel, die Familie
Nagel nennen. Aber m
samen Züge der wirts
Entwicklung der zwei
berücksichtigt lassen. M
etwa einem halben Jah
liche Verhältnisse in C
Die spätere Entwickl
zwei Städten schon etw
alte deutsche Patriziat
stadt war ja mit den
schwägert und wurde
Bauern. Seit der zwei
hunderts begann der

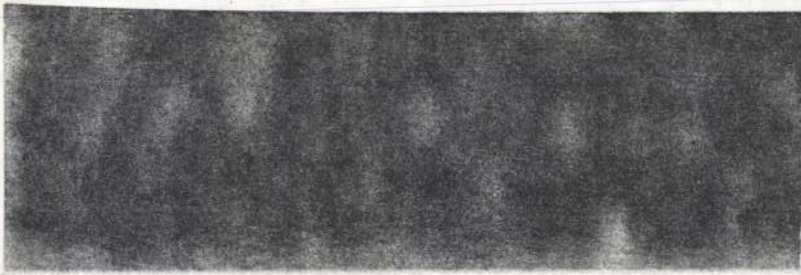

1972

Képrömüvészet és munkásmagyarlam. = Partott.
Közl. 1973. 3. sz. 78-105. p.

Ujra: Képzém. 11-57. p.

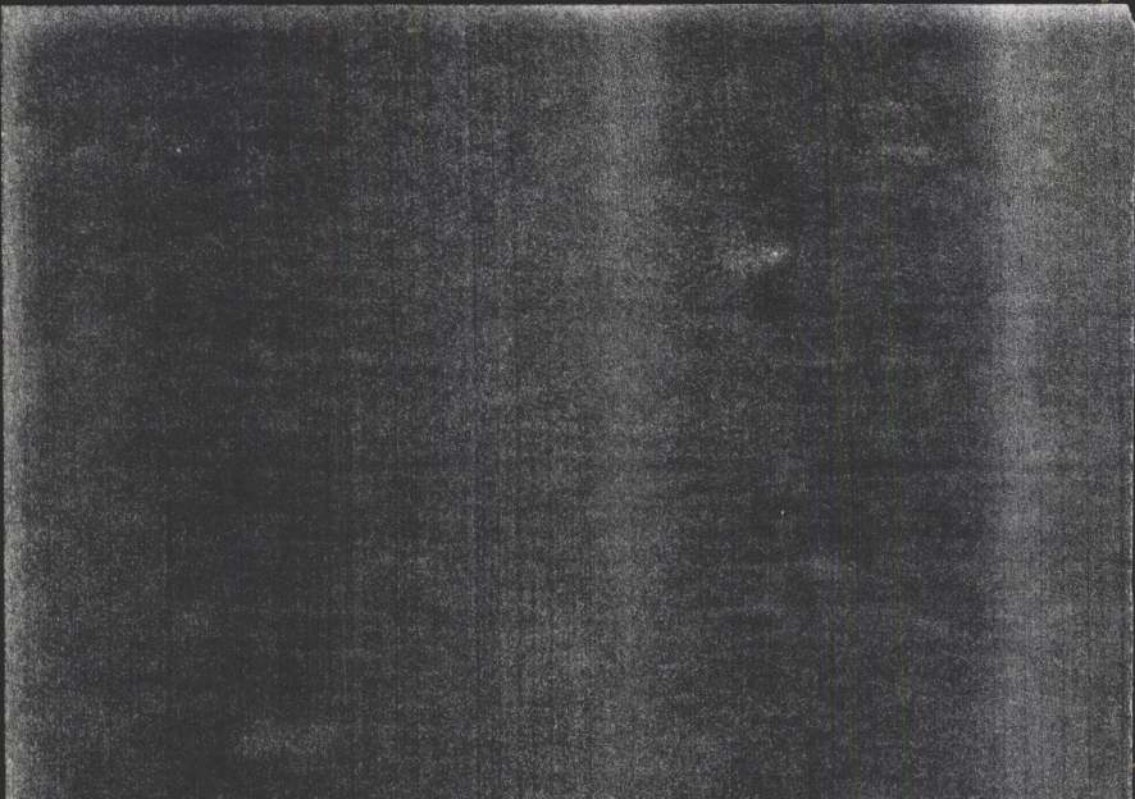

1973

Plean-air festészet a magyar müvészetben. Kiállitás. Szolnok, 1973. Magyar Nemzeti Galéria, MTA MKCS, Szolnoki Galéria.
A kiállitást rendezte: Aradi Nóra, Bodnár Éva, és Egri Mária.
A katalógus előszavát irta: Aradi Nóra. 46 p.
1-5 p. Aradi

1973.

Plein-air a magyar művészetben.
(~~eredeti Katalogus előző~~). =

Va: Munkás ... 259-269 ||

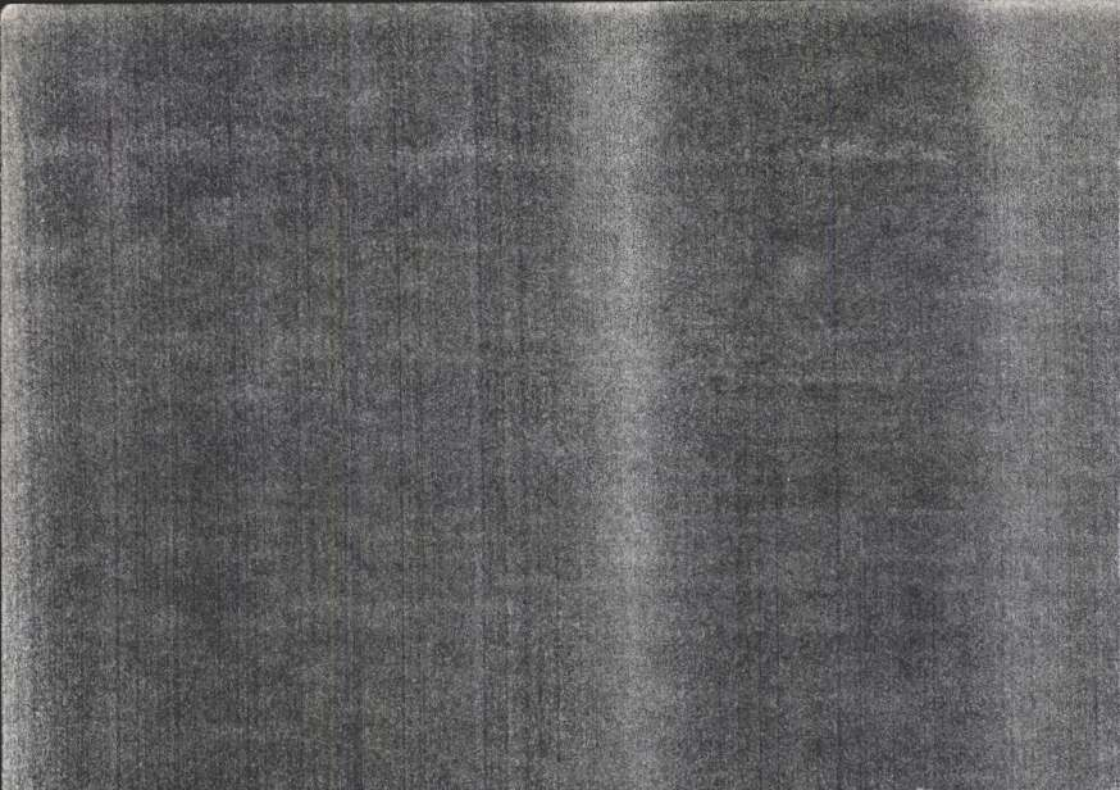

1973.

Réteiről és Nagybányáról. (Előadás a
Nemzeti Galériában 1973. január 20-án) =

Művészet 1973 - 270-280

[illegible] und beständiger, und [illegible]
[illegible] in [illegible] Tuffstein sind sie [illegible]
[illegible] durch Querspalte die Rich[illegible]
[illegible] von Bergen und in Ba[illegible]
[illegible], und diese sind auch fri[illegible]
[illegible] auf dem flachen Lande aber ist [illegible]
[illegible] wohlschmeckend, wenn es [illegible]
[illegible] der Erde fortsickernd, sich [illegible]
[illegible] und dort, von Bäumen besch[illegible]
[illegible] gewährt.
[illegible] aber, an welcher von den ob[illegible]
[illegible] Wasser zum Vorscheine kommt und gesun[illegible]

1973.

A magyar aktivizmusról. = Jelenkor. 16. évf. 10. sz. 1973. 929-931. o.

Vjm: Munkásmozgalom... 184-191 p.

1973

A Szépművészeti Muzéum modern kiállitása. In. Kritika, 1973. 8.sz. 29.~~p.~~ 30. p.

Die Angehörigen dieser Schicht besaßen die größten Häuser in der Burg, mehrere Weingärten und Ackerfelder in der Umgebung, aber auch Dörfer um der Stadt und in den angrenzenden Komitaten. Die meisten von ihnen führten den „comes" Titel und gehörten auch dem ungarischen Adel zu, mit dem sie verschwägert waren. Inmitten dieser Schicht zeichnen sich die Grundrisse einer engeren Gruppe vor, die das Wort im Rat führte. Anscheinend gehörten dazu die Verwandten des jeweiligen Rektors. In den Ratslisten von 1329, 1333 und 1337 waren z. B. fünf von den zwölf Ratsherren mit den Rektoren nachweisbar irgendwie verwandt: der viceiudex und erster Ratsherr Tilmann mit seinem Bruder Nikolaus und seinem Vetter Jakob „de Agria", ferner Ruedlinus Redner und Ulving, der Schwiegervater von Petrus Dunajeci, des Enkels von dem Rektor Johann[34]. Die Macht dieser Gruppe muß man um so größer einschätzen, da man zum Ratsherren nicht nur deutsche, sondern auch ungarische Bürger wählen mußte. Nach dem „Ofner Stadtrecht" hatte die ungarische Bürgerschaft das Recht der Wahl von nur zwei Ratsherren[35]. In dieser Zeit gehörten die zwei (einige Male drei!) letzten Geschworenen zu den Ungarn. Die Hälfte der deutschen Ratsherren war also mit dem Rektor verwandt.

Dieses deutsche Patriziat hatte feudalen Charakter. Wir müssen aber darauf hinweisen, daß diese mit dem ungarischen Adel versippten „comites" nicht nur große Grundbesitzer waren, sondern auch bei den großen Geldgeschäften nicht fehlten. Wir haben schon bemerkt, daß der „comes" Kunch Prenner in der Münze tätig war und Zehnten pächtete.

Ulwingi", später sog
wingi", erbte den Rat
gervaters[42]. Die Gü
fielen dagegen geme
zwei Schwiegersöhne
Jahre 1377 geteilt[43]. V
ßigers Nikolaus wähl
Stadtrichter von Ofen
gen war auch mit d
menden und von W
derten Kratzers verw
wurde königlicher Ka
ter Rudolf Kratzer
Sohl und Burggraf v

Das Bild, das wir vo
entworfen haben, z
was Otto Brunner
Städten gezeichnet ha
Zeit — seine Ergebni
treffende übernehm
Städte des Mittelal
schlossenes Patrizia
denen das Stadtregi
standen hätte ... W
deutlichsten ausgepr
schicht ... Den Ke
patrizischen Obersch
leute, es gehören ihr
nicht regelmäßig im
Sie sind mit dem G
tenden Kreditgeschä
Besitzer zahlreicher
Fleischbänke, vor a
Weingärten innerha
friedens und in den
gebietes ..."[48]. Wir
Oberschicht von Ofe

[illegible] 24 t (2. oldalsky kiad) 1973.

Jelkép és történelem. = Magyar Hírlap
1973. április 4. 12. p.

Vpi: Munkásmag. 216-222. p

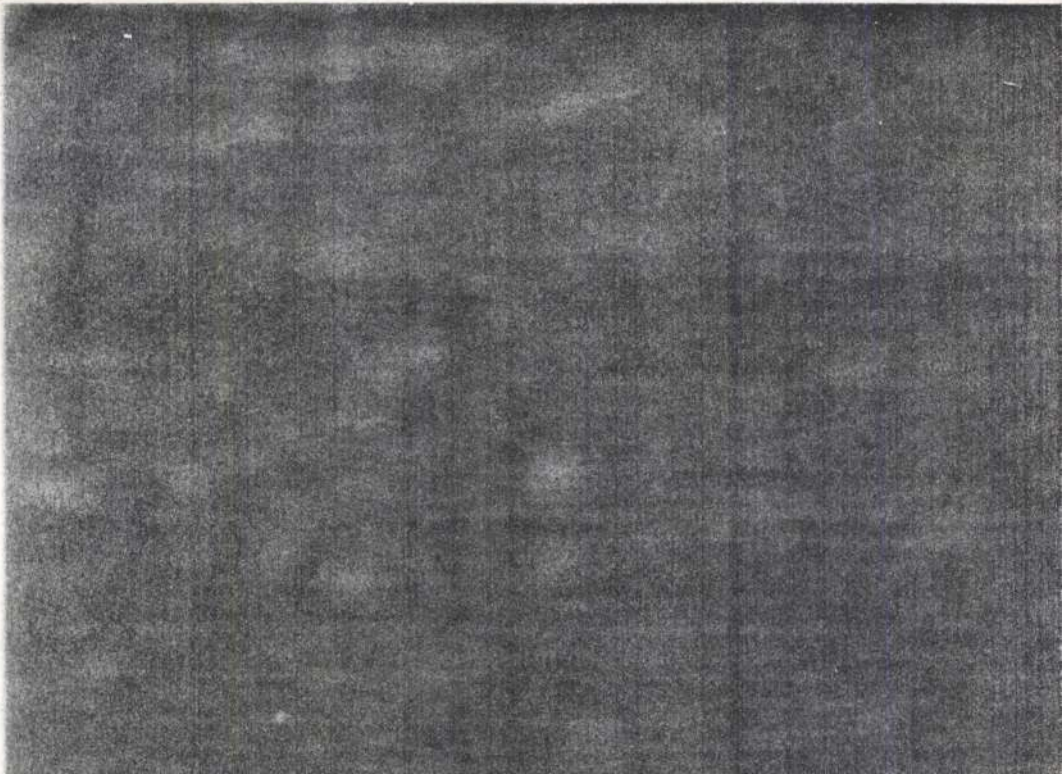

1973

Tír omág festői Szófiában. =
Hüvenet 1973. 7. 10-11. p.
Ujvár Hunkármagy. - 335-344. p.

r Reichstag von 1525 bei Engel, Geschichte 2. Bd. S. 47: Die
aß er „das schaczmeyster Ampt dem Sevinczesch (sic) Emrich, dar
er des Lands wiste und Fur gegeben hett".
. 127). — Wir bemerken, daß diese Rechnung des Kammergrafen
Pölnitz (Anton Fugger 1. Bd., 1958, S. 413 Anm. 101) auch
z nennt hierbei Szerencsés Schatzmeister; Ratkoš dagegen, der
bliziert hat, schreibt „dertzeit underschatzmaister" (S. 299).
Volfgang Kaltenhauser, dagegen bei Ratkoš Andreas (ebenda).
Ofener Bürger Andreas Kaltenhauser, in dessen Sache die Königin
6 einen Brief an die Stadt Neusohl schrieb (ebenda S. 235 f.).
ai kereskedők S. 108: Kaltenhauser als Hoflieferant; ferner Hai
der Pölnitz folgend aus dem einen Kaltenhauser zwei gemacht
sés vgl. weiterhin Ratkoš S. 65 (1525 ca August), S. 69 (1525 A
Juni 30: Brief des Emericus Zerenches consiliarius reginalis
mnitz, worin er auf Befehl der Königin die Vertreter der Bergstä
s den folg. Quellen ersichtlich ist, belegte er die Städte mit Steuern
S. 257 ff. das „register dess koniglichn anschniz dem Serent
post Visitationis 1526" aus dem Archiv der Stadt Schemnitz. In
lt Neusohl (1526; Ratkoš S. 337 u. 400) steht die Bemerkung:
allergnadigisten frawen Maria, kunigin zue Hungern etc. wie
uns entpfangen het fl. 600".
1526 nennt ihn König Ludwig als „consiliarius noster" (Monum
ca, Bd. I/1., 1857, S. 32).
Hist. a. a. O. S. 31 f.
1500 Gulden; und S. 36: 10 000 Gulden (1526 Juli 20). — Er
kleinere Anlehen den Städten (Ratkoš S. 348) und Privaten. So
Leonhard Gallintzer, der sich als Gemahl der Witwe des Johann
er nannte. S. das Rechnungsbuch Gallintzers vom 19. Juni 1525 bis
346), das wir z. Zt. bearbeiten.

1973

A Téprőművészet és a munkásmagalom kapcsolata a két világháború között Magyarországon. = MÉ. 22. évf. 2. sz. 1973. 117–120. p.

Ujra: Munkásmag 192–205. p.

gény asszonyom anyám ezüst mivéből mely magáé volt, az mi e
nekem jutott annak száma.

1. Egy mosdó medenczéstől. — 2. Egyben járó aranyazott kupa
y. — 3. Ezüst palaczk kettő. — 4. Ezüst tányér tizenkettő. —
. Ezüst tál nyolcz. — 6. Tormának való ezüst tálacska kettő. — 7. Ezüst
alán tizenkettő. — 8. Ezüst villa kettő. — 9. Aranyazott pelikán
formára való pohár egy. Ez az ezüst nyom girát 72.

Ezenkivül jutott három ezüst öv. — Egy saphír, három rubint
és egy gyémántos gyürücske. — Egy iveg kanna ezüst czifrákkal ara-
nyazott.

Az arany mivből az ki Illéshazyné asszonyomnál maradt volt
jutott én nekem száz harminczkét forint érő, azt én fölvettem kit
pénzül kit arany mivül.

Fejér ruhák száma az ki jutott.

Hosszú asztalra való sávos abrosz 3. — Kicsin sávos abrosz 24.
— Vászonból való sávos abrosz 2. — Kamuka hosszu abrosz 2. —
Kicsin kamuka abrosz 1. — Varrott abrosz 1. — Fölsö lepödö reczés
fejér varrásos 25. — Paraszt lepödö 19. — Kendö keszkenö fejér var-
rással 16. — Hosszu kendö keszkenö 1. — Etek fogó himes kesz-
Selyemmel arannyal varrott vánkos héj 5. — Arany szinü
zorúja is olyan.

prémőt.
y zöld
szok-
knyát
lyem
rajta
ony
ub-
Egy
ló
p-
s
t
s

1973.

Fritz Cremer szobrai. = Népszabadság.
1973. febr. 25. 8. l.
Ua.: Képzőművészet... 385-389. l.

Rostrahmen gestellten Ständer waren aus je zwei Balken zusammengezimmert und maßen sechsunddreißig Fuß in der Länge, ein ein viertel Fuß in der Dicke, anderthalb in der Breite. Der Rost hatte acht Räder, vermittelst deren die Maschine in Bewegung gesetzt wird; die Höhe dieser Räder aber betrug sechs drei viertel, die Dicke drei Fuß; sie waren aus drei Holzklötzen mit wechselseitiger Schwalbenschwanzverzapfung gezimmert [3]) und mit kaltgeschmiedeten Eisenbändern beschlagen, 3. und gingen in den Radständern (welche auch Hamaropodes genannt werden). Auf dem horizontalen Balkenrahmen [4]), der auf dem Roste lag, waren Ständer errichtet, achtzehn Fuß hoch, drei Viertel breit, fünf Achtel (?) dick, und drei Viertel Fuß von einander abstehend, und über diesen hielten fortlaufend

---

[1]) Die Stirnseite dieser Schildkröte war demnach von der Gestalt unserer an Lokomotiven vorgesteckten Schneegräber.

[2]) Die Maße sind hier und auch weiter unten nach den Parallelbeschreibungen bei Philon und Athenäus rectificirt.

[3]) Da der Durchmesser dieser Räder zu groß war, waren sie nicht mehr aus einem Stücke herstellbar. Die einzelnen drei Stücke eines Rades konnten durch nichts solider verbunden werden, als durch Schwalbenschwanzverzapfung, welche so eingerichtet war, daß jedes Stück sowohl den Schwalbenschwanzzapfen für den entsprechenden Ausschnitt des benachbarten Stückes, als auch den Ausschnitt für den Schwalbenschwanzzapfen desselben benachbarten Stückes hatte.

[4]) Vgl. Fig. 39 pq. und Anm. 1 S. 314.

1973.

Budapesti Kiállítások alkalmából.

Renato Guttusoról. = Népszabadság 1973. március 24. 7.l.

Ugyan: Képzőművészeink... 390-395.p.

1974

Guttuso. Bp: Corvina, 1974.

24 p. 30 €. (A mûvészet kis Rejtvény, 89.)

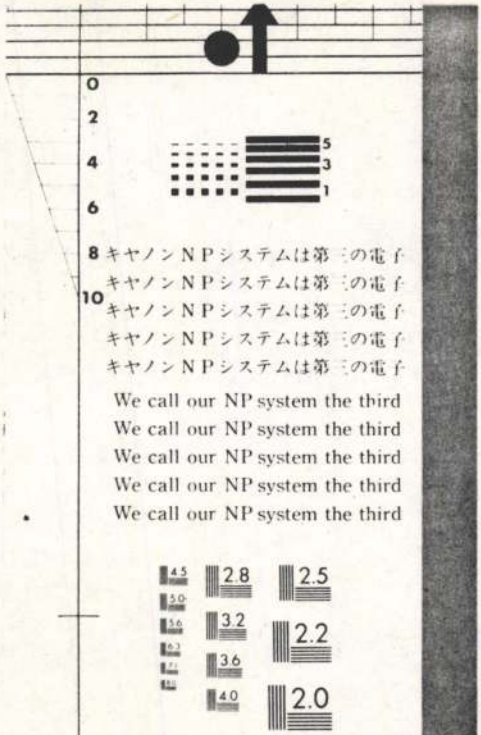

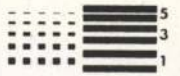

CANON NB

CUSTOMER :

MODEL :

DATE :

COUNTER READING :

COPY MADE : BEFO

FY9-9025(0



1974

Képzőművészet és munkásmozgalom. (Tanulmányok) Bp.: Magvető ,1974. 517 p. (Elvek és utak)

schaft ist eine
lege Pickl ange
hen dort, wo ei
von Nebenstra
oder im Gebir
österreich und
eine sehr verä
daß das sogena
aussetzung für
wir bedenken,
zurücklegen ko
werksstrecke —
etwa 20 bis 30
wieder eine S
wichtig für die
schen Kollegen
der Türkenzeit
in diese Markt
geben mußten
Weinwirtschaft
Türkenzeit als

1974

A szocialista képzőművészet jelképei. Bp.: Kossuth, Corvina. 1974. 281 p.

Inhaltsübersicht

Vorwort . . . . . .

Gerhard Stuber
Die Energie- und Wasserversorgung
als Voraussetzung für die moderne Stadtentwicklung –
eine Aufgabe kommunaler Selbstverwaltung . . . . . .

Josef Fuchs
Stadtbäche und Wasserversorgung
in mittelalterlichen Städten Südwestdeutschlands . . . . . .

Manfred Akermann
Heinrich Schickhardts Wasserleitung zum Schloß
Hellenstein über Heidenheim aus dem Jahr 1605 . . . . . .

Heinz Dopsch
Der Almkanal in Salzburg . . . . . .

1974

Szurcsik János. Bp.: Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1974. 46 p. (...ai magyar művészet)

Den Ahnherren der schon genannten Familie „de Agria", Nikolaus, und seinen Verwandten, Johann, finden wir in den Ratslisten von 1318 und 1322 am vorletzten, bzw. letzten Platz, also sie müßten Ungarn gewesen sein. Johann „de Agria", sein Bruder Petö und der Ratsherr Nikolaus „filius Myko" sind als Zeugen bei dem Testament eines ungarischen Adeligen vor ihrem Pfarrer angeführt. Und dieser Pfarrer war der Seelsorger der Ofener Ungarn! Die Deutschen hatten eine eigene Pfarrkirche. (Cod. dipl. Hung. Andeg. a. a. O. Bd. 1, S. 638–640). Dagegen war der Sohn des Nikolaus „de Agria", Jakob, der vierte in der Ratsliste von 1329, also man muß ihn schon für einen Deutschen halten. Er war ja schon mit dem Vizerichter Tilmann verwandt!

36 Mon. dipl. civ. Budapest, a. a. O. Bd. 1, S. 82, 100.

37 Regesta regum stirpis Arpadianae critico-diplomatica, Tom. II. Vol. 2–3, Budapest 1961, Nr. 3457. – Sein Sohn, Andreas, heiratete eine Tochter des Petrus Preudur und wurde so ein Schwager des Rektors Nikolaus. (Cod. dipl. hung. Andeg. a. a. O. Bd. 3, S. 252.

38 Er war öfters Kammergraf. Im Jahre 1344 pachtete er sämtliche Münz- und Bergwerkkammern Ungarns. Bálint Hóman, A magyar királyság pénzügyei és

48 Brunner a. a. O. S. 135–136.

49 Ebenda, S. 125.

50 Diese spätere Entwicklung hab
lungen behandelt. A. Kubinyi
ler in Ofen. Ein Beitrag zur
handels im Spätmittelalter,
Helmut Frhr. v. Haller), in:
eins für Geschichte der Sta
1963–1964, S. 80–128. – A. K
polgárok családi összeköttet
(Familienverbindungen Ofene
der Jagellonen-Zeit), in: L
Bd. 37, 1967, S. 227–291.

51 Seinen Grabstein haben wir
lung des Historischen Museu
gestellt. Krafft als Ratsher
Zsigmondkori Oklevéltár a.
Nr. 2727.

52 S. meine in der Anm. 50 zitie

53 Vgl. oben, die Anm. 10–16.

54 Vgl. oben, die Anm. 17–18.

55 Vgl. oben, die Anm. 19–33.

* * *

Anschließend folgen drei Übersichtstafeln



1974

Technika és müvészet.(Fukász Györgyel). Bp.:Gondolat, 1974. 285 p., 16 t.

Rudolf Kieß
Bemerkungen zur Holzversorgung von Städten . . . . . .

Štefan Kazimír
Die Versorgung der Städte in der Slowakei in der Vergangenheit

Ulf Dirlmeier
Die kommunalpolitischen Zuständigkeiten
und Leistungen süddeutscher Städte im Spätmittelalter . . . . .

Walter Lehnert
Entsorgungsprobleme der Reichsstadt Nürnberg . . . . . .

Uwe Jens Wandel
Umweltfragen in der altwürttembergischen Gesetzgebung . . .

András Kubinyi
Städtische Wasserversorgungsprobleme im mittelalterlichen Ung

Beiträge aus der Diskussion . . . . . .

Verzeichnis der Verfasser und Diskussionsteilnehmer . . . . . .

Orts- und Personennamen . . . . . .

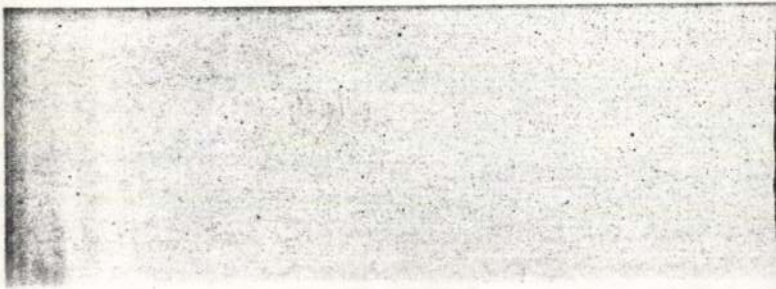

1974.

Az összehasonlító kutatás néhány
problémája a századforduló művészetében.
= AH. 2. évf. 1. sz. 1974. 113-126 p.

Gránát szemes boglár 21. Mindenikben egy-egy gránát szem.

Öreg gyöngyü boglár 62. Mindenikben három-három öreg gyöngy.

Két féle zománczos öreg boglár 16. Ezek csak zománczosak.

Apró-szerü boglár 51. Mindenikben három, három kicsin gyöngyszem vagyon.

Az ifju asszonynak adtanak rubintos boglárt . 34.

Gyöngyös boglárt . . . . . 8.

Az ifju asszonynak jankerre az felül megirt boglárok kivül vétetett az úr ő nga. gyémántos boglárt . . . . . 12.

Rubintos boglárt is . . . . . 12.

Ezt a fülrevalót az ur ő nga az ifju asszonynak adta.

Egy gyémántos, sziv formán csinált, fülrevaló, mindeniken három-három gyöngyszem függ.

Az övek száma:

Egy arany öv, fehér és kék zománczos, vagyon benne.

1974.

A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának évk. = AH. 2. évf. 2. sz. 1974. 231-247. p.

A : O in.

1974

Nemzeti Képtárunk tervéhez. A kortársművészek problémája. Kritika, 1974. 1.sz. 19-20.p.

städte kannten, ebenso wie die österreichischen, keine „Geschlechterherrschaft". Wir dürfen also mit keinem erblichen Patriziat rechnen. Dennoch gab es in Ungarn und natürlich auch in Ofen eine städtische Führungsschicht, die wir nach der Analogie von Wien Patriziat nennen können[7].

Die Mitgliedschaft dieser Schicht dürfen wir aus der Besetzung der Ratsherrensitze rekonstruieren. Aus der behandelten Zeit sind verhältnismäßig die meisten Ratslisten der mittelalterlichen Stadt Ofen erhalten. Von 1317 bis 1354 besitzen wir die Listen aus 12 Jahren[8]. Die meisten Ratsherren dieser Zeit wurden allem Anschein nach jedes Jahr wiedergewählt, denn ihre Namen kommen in allen Ratslisten vor. Von den 12 Ratsherren des Jahres 1317 scheiden drei im nächsten Jahr endgültig aus, wahrscheinlich sind sie gestorben. Vier Geschworene aus 1317 kommen noch in 1318 vor, aber in der nächsten, aus 1322 erhaltenen Liste schon nicht. Zwei Ratsherren von der ersten Liste finden wir dagegen auch in diesem Jahr. Von den drei letzten Geschworenen aus 1317 lesen wir die Namen der „comites" Kunchlinus von Megerdorf und Tylmannus bis 1337 in sechs, des „comes" Ulvingus bis 1341 in sieben, also in allen erhalten gebliebenen Ratslisten. Dasselbe Bild zeigen uns aber auch die späteren Listen. Der „comes" Ruedlinus Redner war z. B. von 1322 bis 1345 in jeder der sieben erhaltenen Listen als Ratsherr genannt[9]. Natür-

der Verwandtschaft einiger Patrizierfamilien beschäftig

1. *Drei Ofener Pat*

a) *Die Nachkomm*

Diese Familie hatte an der hunderts das Rektorenam von dem „comes" Werner Österreich nach Pest eing besaß in der Nähe der comitis Wernerii"[11]. Sein delten nach der Gründur andere Seite der Donau namige Enkel Werners vo ernannt wurde. Die Reim erwähnt ihn auch: „von her"[12]. Als der letzte Kön geschlecht, Andreas III. (1 schon sein Sohn, der „cor rektor von Ofen. Es sche geheimen die Partei de Robert ergriffen hat, denn von Böhmen seinen zu gekrönten gleichnamigen nach Böhmen zurückführ tor Ladislaus gefangen mit sich. Zum neuen Rek Patrizier von Ofen, Petu ist Ladislaus erst in 13 Gefangenschaft zu fliehe mit der Hilfe seiner Robert erobern[13]. Da Kz

1974

Deim Pál kiállitása. 1974. 5.sz. 29. p.

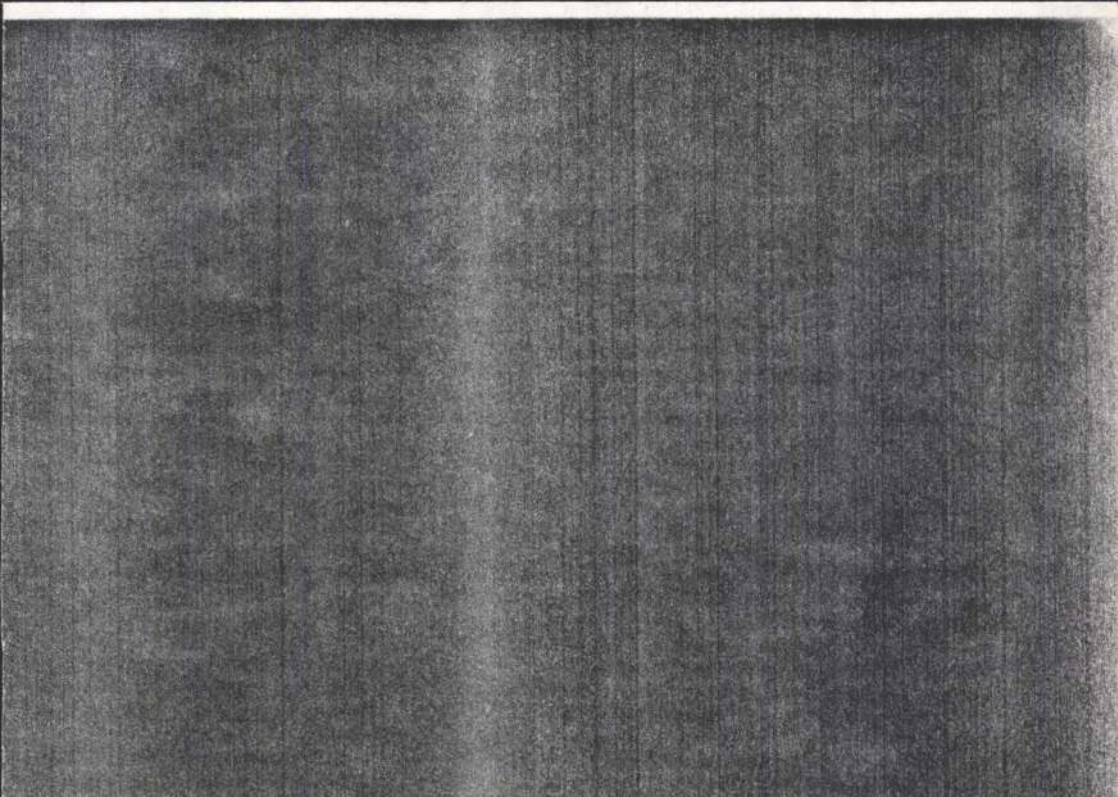

1974

Emléksorok Domanovszky Endrésről. Kritika.
1974. 7.sz. 3.p.

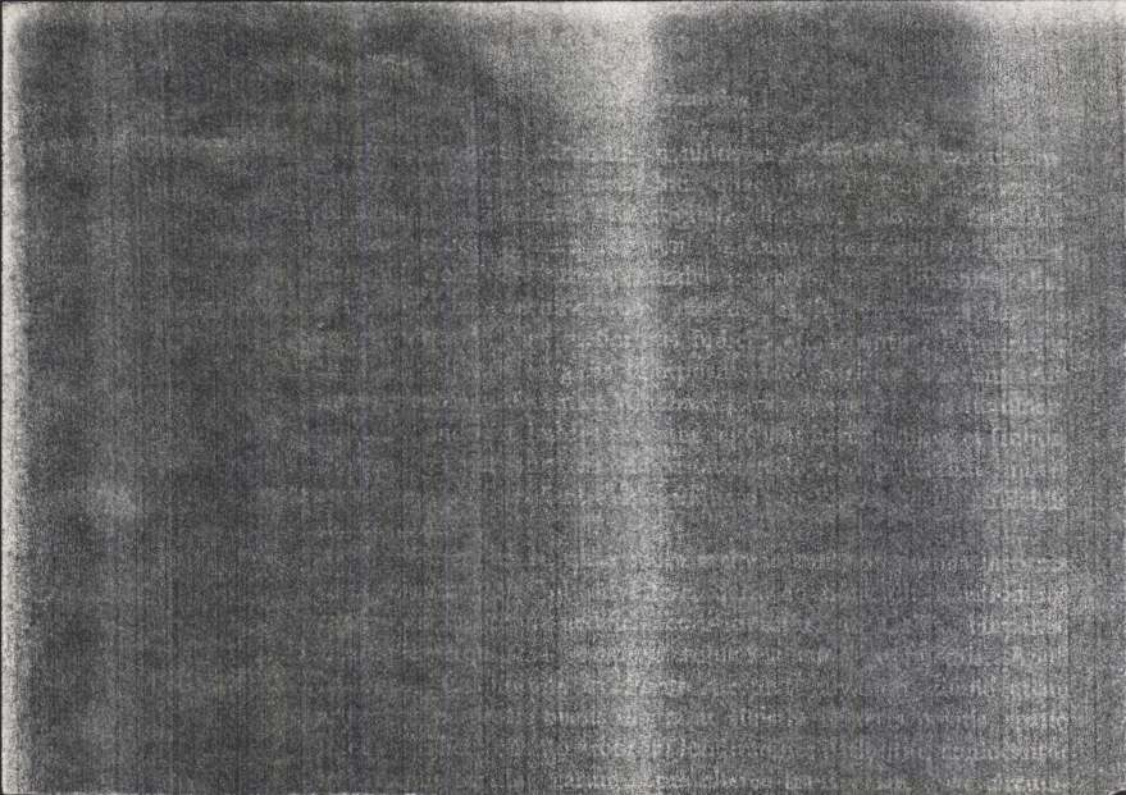

1974.

Utak, vsákutcák, lehetőségek. Időszerű kérdések a szocialista művészetről. = Művészet. 15. évf. 4. sz. 1974. 32-37. p.

Ugyan: Kritikák és képek. 1945-1975. Bp. 1976. 421-430. p.

Oromul –
[illegible]

1974.

Nyelvezet és történetiség. Horrászólás Zoltai Dénes és Bojár Iván párbeszédéhez. = Mivent. 1974. 6 n. 2-3. p.

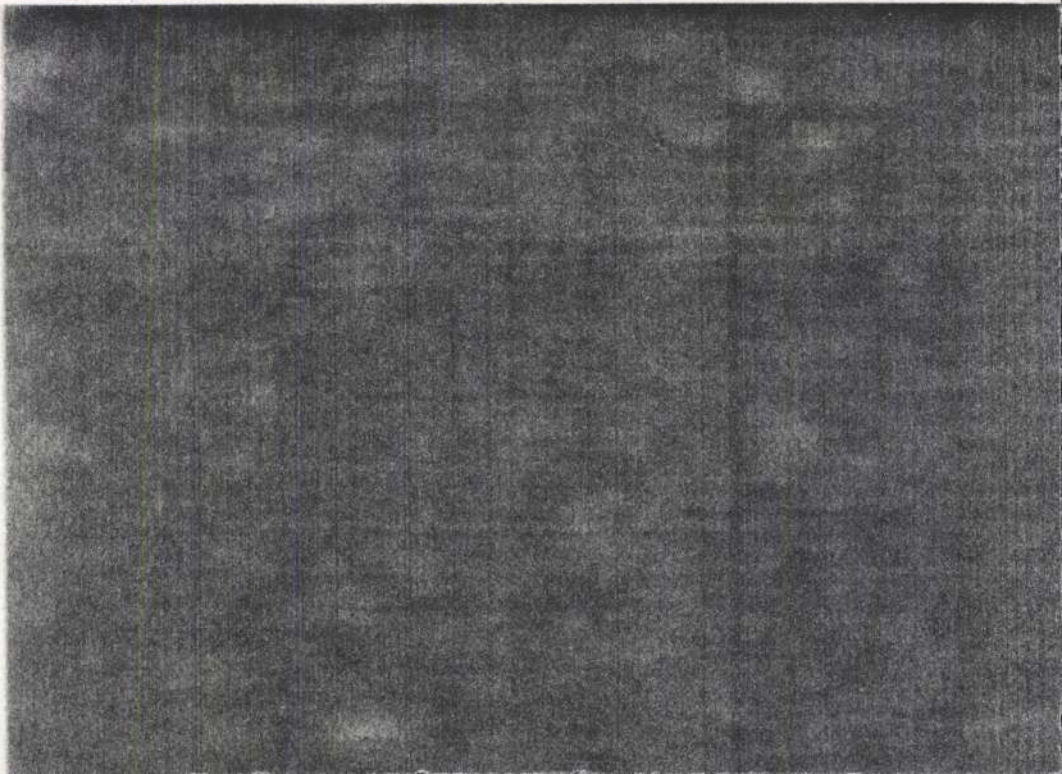

1974.

Klingender, D: Art and the Industrial Revolution (London, 1968).

MÉ Bm. 1974. 235–238.

1974

Ikonologicseski i zszledovanija
virzsu szocialiszticzeszkogo
izobrazitelni izkusztva. = Problemi
izkusztva. 1974. 4.n. 21-30.p.



-3 TEST SHEET

SERIAL NO.:

EXPOSURE SETTING:

RE ☐AFTER ADJUSTMENT

1 83.1 12.000

6 5 4 3 2 1

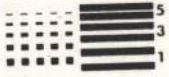

0
2
4
6
8
10

キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子

We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third



1975

Über Forschungsprobleme europäischer Kunst des 19. Jahrhunderts. Kunst um 1870(Erbe als Gegenwartsaufgabe 2. Humboldt-Universität, Berlin 1975. 147-155.)

List Kas
völkerun
bürgen s
Kämpfer

---

58 M
Bd. III,
Budapest
59 K
„Turcae
(Korresp
Történe
60 „T
discretion
in quo le
circuire
rustico
Jahre 153
61 Sz
317—20.
62 Tö
63 R.
Wien 194
64 S.
leute und

1975.

History of Art = Science and Scholarship in Hungary. Edited by Tibor Erdey-Grúz and Kálmán Kulcsár. Corvina Press 1975-7p.

315-328 p.

amely valójában csak [illegible]

olyan egyedi alkotót utathatunk f

4. 1 A müvészet társadalmi funkció

A szerény gazdasági és

müvészeteket, hogy fontosabb társda

közepette is feltűnő, mennyire, ki

bár hatóerő tekintetében az irodal

tura nagyon alacsony szintü volt.

igényét, a nemzeti önüdat erősödé

hirdetni. Ezért születhetett sok,

mégis hozzájárult a talaj előkészi

konyság növeléséhez. Hogy ez a fog

hazai szellemi életből, bizonyítja

korának két jellegzetes alakjánál,

lunk szobabelső leirást, vagy egy

1975

Problemi obraznoj simvoliki v formirovanii socialisticsenkovo iskusstva = Sovjetsko-vengerskije svjazi b hudozsestvennoj kulture. Moskva, Nauka, 1975. 26-34.p.

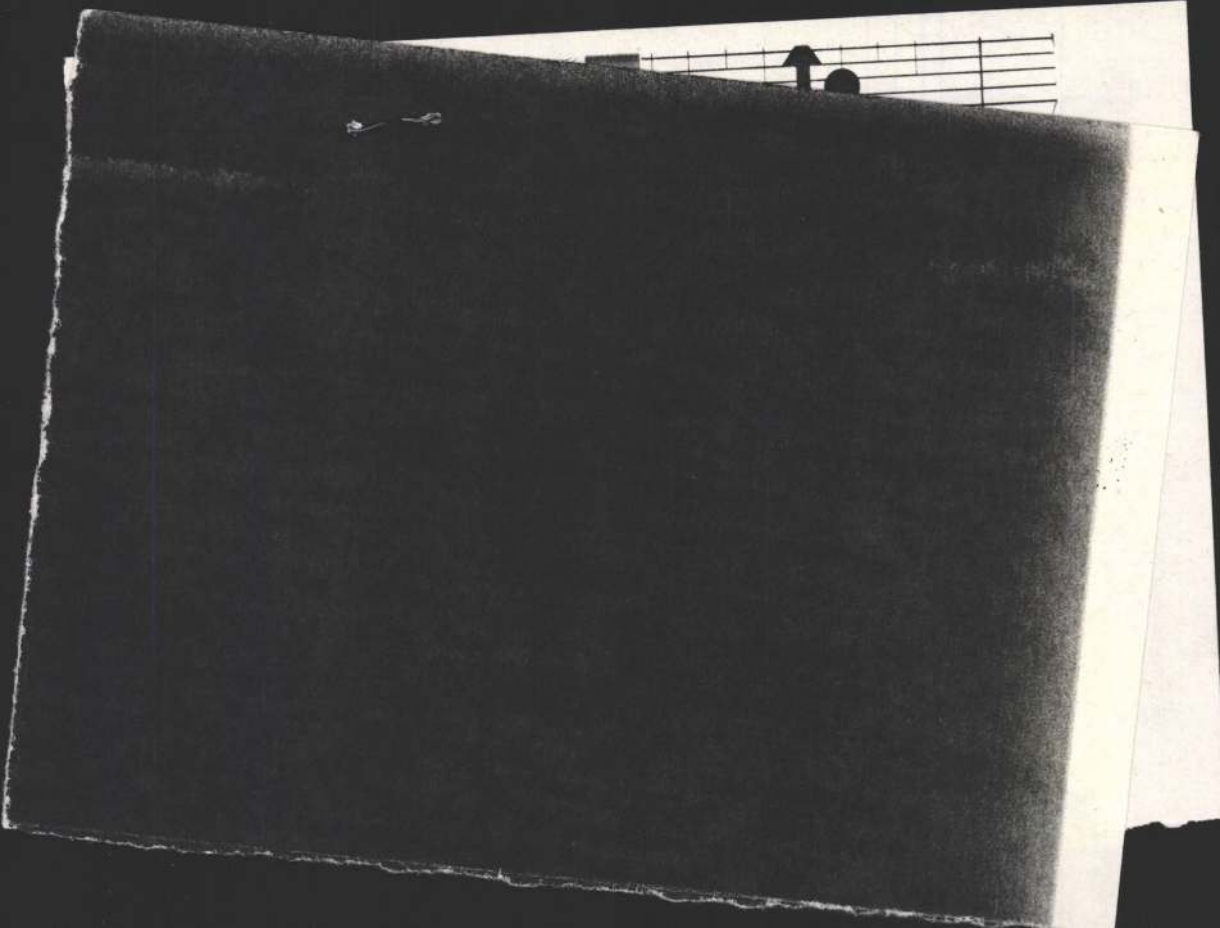

1975

Tárgy, tárgyiasság, tárgyabrázolás.
Mai művészeti Mérdesek. = A H. 3. evf.
1. n. 1975. 103–117. p.

1975

Sándor Bortnyik = Bildende
Kunst. 7 or. 1975 ???-???

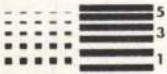

3 TEST SHEET

SERIAL NO.:

EXPOSURE SETTING:

E AFTER ADJUSTMENT

83.1 12.000



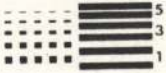

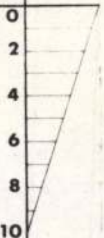

キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子

We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third

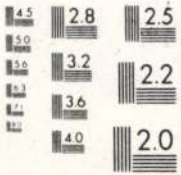

1975.

Contemporary Hungarian Porter
Art. = The Guardian, 1975.
november 15. 16 p.



·3 TEST SHEET

SERIAL NO.:

EXPOSURE SETTING:

RE AFTER ADJUSTMENT

1 83.1 12.000





0
2
4
6
8
10

キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子

We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third

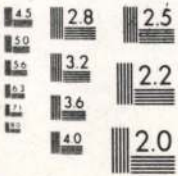

1975.

A kritikus nemével. = Jánkuuxig.

21. évf. 3-4. n. 1975. 81-83. p.

2. Onnét menvén az mellette való szobába, vagyon benne két egész üveg ablak, azokon az ablakokon vagyon négy darab vörös posztó. — Item vagyon egy öreg asztal, azon az asztalon vagyon egy öreg kopott szünyeg. — Ugyan azon az asztalon vagyon egy öreg fekete aranyos sraiptis. — Item vagyon más egy kis fekete asztal. — Item vagyon hat vörös bársonyos setszel (igy) szék aranyos szegekkel. — Item vagyon egy öreg fekete oszlopos ágy semmi párna nincs benne. — Item vagyon öt bör aranyos karpit. — Item vagyon az falakon negy kep. — Item vagyon egy plé'es ajtó kilincsestül. — Item egy kis deszkából csinált árnyék székecske.

3. Onnét menvén az öreg palotába vagyon benne hét üveg ablak, öt üveg s egy fiók hijával 7 drb. — Az négy ablakon vagyon kék nyolcz darab posztó. — Item vagyon egy hosszú tábla asztal. — Ittem vagyon egy kisded asztal. — Ittem pohár székre való négy darab deszkából csinált asztal. — Ittem négy darab asztalhoz való székecske. — Ittem egy feher kar szék. — Ittem kilencz darab szütt karpitok. —

1975

Luxembourg

Az impressionismus és a Luxembourg ~~palatában~~. Museum. = Müvészet. 1975

2. n 43-44. p.

1975.

Múlt, jelen, jövő. Kérdés a magyar képzőművészet néhány időszerű problémájáról. (Válaszol) Aradi Nóra et. al. - Művészet. 16. évf. 3. sz. 1975. 2-5. p.

Újra rövidítve: Kritikák és tepek 1945-1975. Bp 1976. 441-43. p.

1975

A Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Biennálé céljairól = Művészet. 1975. 9. sz. 2–3. l.

téri templom stb. - emlitését. Ota
elhalt volna, még Jósika Miklós na
emlitést müvészi alkotásról vagy é
tok is hiányoznak. És amikor a szi
kal üdvözli Ferenczy István első mü
kát, akkor egyszerre ticséri a tém
végre fellép a magyar szobrászat. K
iránt egyébbként is kevesebb érzéke

1975.

A magyar képzőművészet a felszabadulás utáin. 1945–1975. = MÉ. 24. évf. 3. n. 1975. 201–205. p.

Monumentalnoe Iskusstvo Vengrii = 1975

Monumentalnoe iskusstvo Vengrii =
Tvorcestvo. 4.s. 1975. 17-19.p.

1976

Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben. Bp.: Kossuth, 1976. 238 p.



ali je za Szikszó
stolnog kaptola,
bio opomenut da
tinu samo formal
do svog imenovar
zvan opatom Lele
čajnu nadarbinu:
noga grada Budi
nici: tako biskup
već spomenuti za
interesantno da j
meri je naime v
a Thuz je umro i
između Thuza i
bačkoj biskupiji.

Isprave, sačuv
ljevske financije
lagao samo s isti
nasljednici. Jedin
padne solne komo
Beatrica Aragonsk
njegova administr
dalje upravlja ruc
kralju savjetovao
se razlikovala od
od Sabora (Diaet

1976

Kritikák és képek ~~1945–1975~~. Válogatás a magyar képzőművészet dokumentumaiból 1945–1975. ~~Bev~~ Bev. Aradi Nóra.
Bp 1976. Corvina. 471 p., 44 t.
(Művészet és elmélet)

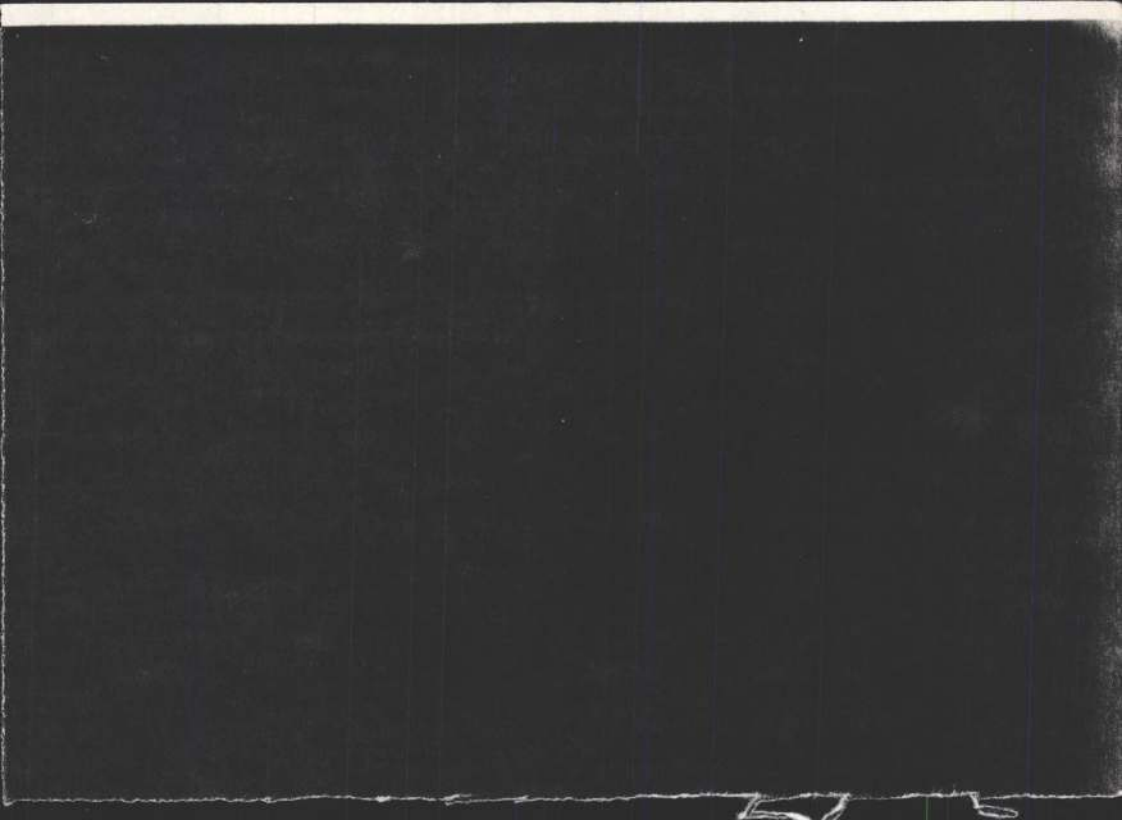

1976

Szabó Zoltán a Mücsarnokban. Kritika,1976. 9.sz.
28-29.p.

~~Ujmi Munk. 366-368 p.~~

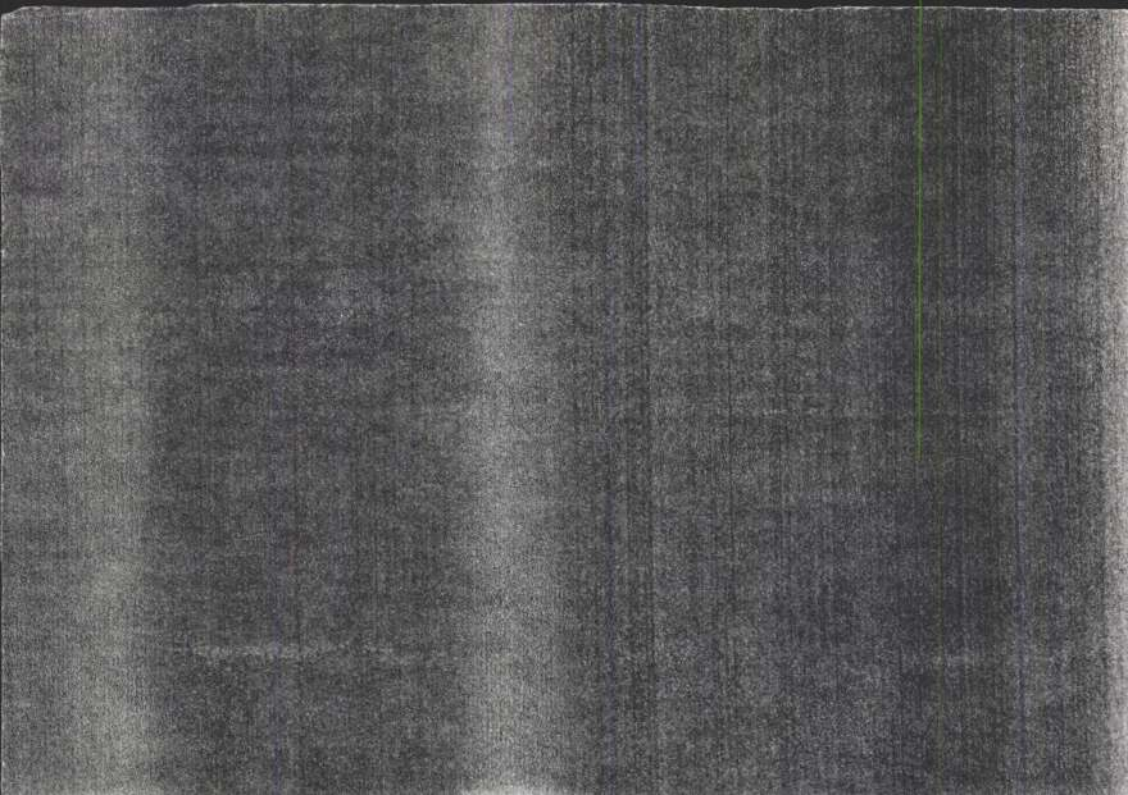

1976

A szocialista képzőművészet nemzetközi helyzete (1945-1975). = Művészet. 17. évf. 7. sz. 25. p.

kenö 2. —

tafota superlat hét darab kösz

Asztal keszkenö 27.

Groff Thurzo Borbala, m. k.

Eredetije a gr. Batthyany cs. levéltárában Köpcsényben.

105.

Gróf Thurzó Györgyné Czobor Erzsébet drágaságain megosztozik hét leánya és fia után maradt két leány unokája. 1626. jul. 7.

Anno 1626 die sexta et septima Julÿ osztatott meg . . . . . boldog emlékezetö Tekintetes és Nagyságos Gróf Thurzó György és utána hagyott kedves házastársának az Tekintetes és Ngos Czobor Erzsébet asszonynak mindennemö ingó marhájok nyolcz részre s jutott minden részre ez következendö rend szerint.

És elsöbben az privata legata vigore testamenti mindeneknek igazán ki adatván, az után az fö executornak adtak ajándékúl. Egy türkéses szablyát és egy vont arany czaffragot.

1976

Művészetünk műfajtörténeti kérdéseiről.
= Művészet. 17. évf. 11. sz. 1976.
16–17. p.



1976

A mai szovjet grafikáról = Szovjet kultúra. 1976. 7. sz. 183-185. p.

1977

Bolmányi Ferenc. Bp.: Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1977. 46 p. (Mai magyr művészet)



1977

GUTTUSO, Renato: A festő mühelye. Irások a müvészetről. A ciikeket és a képeket válogatta és az előszót irta Aradi Nóra. Bp.: Kossuth,1977. 169 p.,22 t.

rie Vác abhielten, und damit bestimmt nicht zum Wirt
ler Stadt gehörten. Märkte hielt man am Montag nächs
Verőcsény, Korpona, Karancsság, Isaszeg und Adony[25]
Dettend, Visonta und Buda ab.[26]) Wenn wir die Entfe
Vác und den erwähnten Montagmärkten halbieren, erha
Gebiet, welches ungefähr zwischen Visegrád, Drégely
Buda liegt. Halbieren wir die Entfernung von den Fr
erhalten wir ein Gebiet, das vom unteren Drittel de
Insel und etwa durch die oppida Visk und Buják begr
bedeutet also, daß sich das Vácer Wirtschaftsgebiet
fähr bis zum Ipoly-Fluß ausdehnte, im Westen aber n
Linie Verőce-Nógrád-Jenő-Visk und Ság. Die Täler de
Gebirge gehörten also zu ihm, die der Börzsöny-Gebirg
aber wahrscheinlich zum Gebiet von Esztergom. Die D
die Grenze des Vácer Gebiets gebildet haben; die St
am Rande des eigenen Wirtschaftsgebietes.

Eine andere Angabe zeigt fast dasselbe Bild un
mit unsere eben formulierten Vermutungen. Aus dem J
ein Zollstellenverzeichnis des Komitats Nógrád erha
schreibt unter anderem auch die Zollwege und gibt d
denen aus man Vác erreichen kann. Im Osten wird das
(neben Apc, an dem Zagyva-Fluß) erwähnt. Die nördli
sind Dejtár, Csalomja (am linken Ufer des Ipoly- Fl
Hidvég und Gyarmat) und Gyarmat. Visk und Ság gehör
Komitat Hont, die südlichen Orte zum Komitat Pest;
nicht erwähnt.[27]) Damit können wir das Wochenmarktg
Vác im Mittelalter bestimmen und sehen daraus, daß
engsten Marktkreis der Stadt zu groß ist. Im Norden
diesem Gebiet mehrere oppida und mit Marktrecht au
Dörfer auf, die bestimmt von Vác abhängig waren. Da

1977

A spanyól polgárháboru és a képzőművészet. In. 509-522.p. „Az Ujnak tenni hitet" tanulmányok a szocialista irodalom történetéből. 5. Szerk. Illés László és József Farkas. Bp.,1977, Akad

énetl, a

dráma bemutatás

zerkesztésnek is biztosí

iást./

ite az osztályülés a már megjelent kötet

velációt jelent: először mutatja be egy

en is/ a lakáskultura, az iparmüvészet,

szet, a szobrászat stb. fejlődését.

adta az osztályülés a Kutatócsoport mun

bitotta a tárta az rokontudományokkal v

ességét, s ennek fokozott érvényesitésé

a további munkáztok során is."

Eltársi üdvözlettel

Rottler Ferenc



1977
cir.

Manierizmus vagy manirizmus? =
Kritika, 1977, 1. sz. 19–20. p.

Rudolf Kieß
Bemerkungen zur Holzversorgung von Städten . . . . . .

Štefan Kazimír
Die Versorgung der Städte in der Slowakei in der Vergangenhe

Ulf Dirlmeier
Die kommunalpolitischen Zuständigkeiten
und Leistungen süddeutscher Städte im Spätmittelalter . . . .

Walter Lehnert
Entsorgungsprobleme der Reichsstadt Nürnberg . . . . . .

Uwe Jens Wandel
Umweltfragen in der altwürttembergischen Gesetzgebung . . .

András Kubinyi
Städtische Wasserversorgungsprobleme im mittelalterlichen Un

Beiträge aus der Diskussion . . . . . .

Verzeichnis der Verfasser und Diskussionsteilnehmer . . . . . .

Orts- und Personennamen . . . . . .

1977

Szovjet müvészeti kiadványok. Kritika,1977. 11.sz. 31.p.

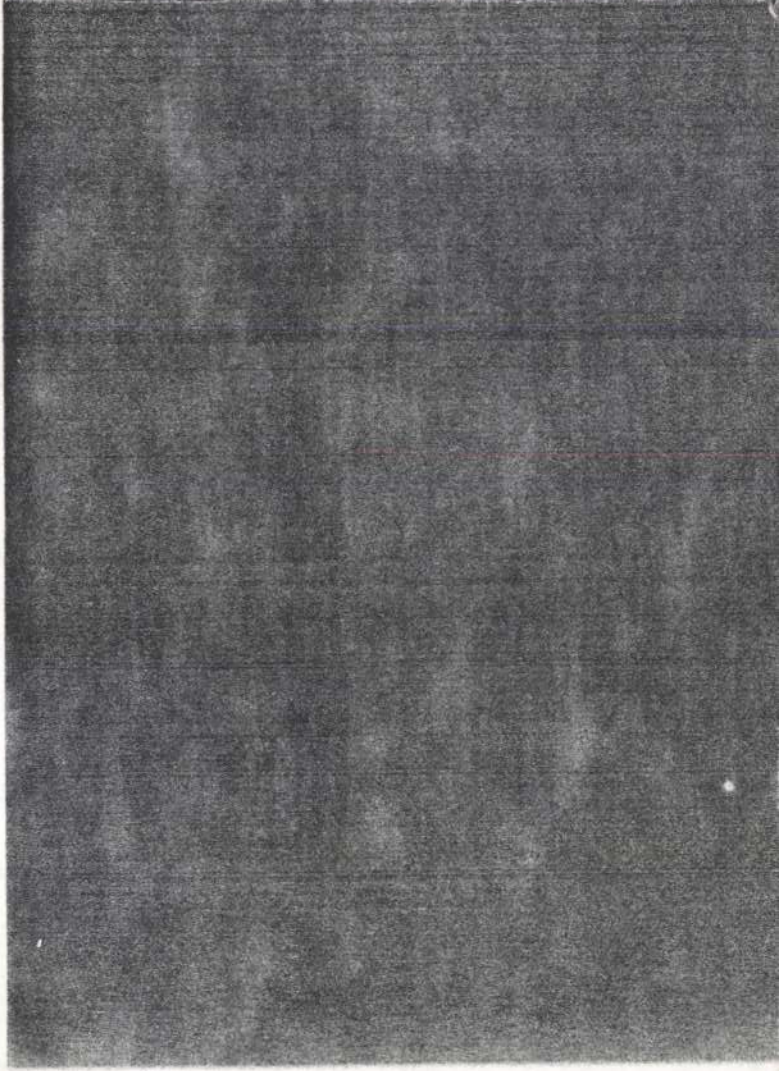

1977

Képzőművészet és Iparművészet = Művészet
1977/4. 45 p.

...utatunk és a szintézmisalkotás
...ntős szereségére válnunk. El-
...magyar művészettörténeti szin-
...neti fejlődés keretéhen - mind
...ti vonatkozásban - ilyen jól si-
...a művészettörténetet. A szinteti-
...z a körülmény adja. E vonatkozás-
...tt áll a VIII. kötet, amely az 1945
...tét, a jelenkori problematikát tár-
... arra hívta fel a figyelmet, hogy e
...ell a komplex szemléletet: a történe-
...i, kulturpolitikai, az eszmetörténeti
... a művészetszociológiai látás-
... csakis így válhat
...itania kell a

1978

Einige Beziehungen der sozialistischen Ideologie und der bildenden Künste in der Gegenwart =
Die sozialistische Kultur und die ideologische Auseinandersetzung in der Gegenwart. = Akademie für Gesellschaftswissenschaften beim ZK der SED 12/B. 176-180 p.

R.H.: %

L.T.: C

DRUM

X D2 CONC

LOT NO.

2.8 2.5

3.2 2.2

1.6 2.0

1.0

Sizes...
or A3 Size

r A3 size original is clearly
no cutting and pasting up.
ent sizes: Ledger, Legal and
A5 and others. Paper is fed
sily changeable so the copy

7 8 9 10

0

1978

Periodisierungsprobleme der proletarisch-revolutionären Kunst der zwanziger-dreissiger Jahren. = Proletarisch-Revolutionäre Kunst, Entwicklungsprobleme von 1917 bis zu den 30er Jahren. Berlin, Humboldt Univ. 1978.

72-78. p.

1978.

Das Arbeitsthema. = Bildenden Kunst.

1977. (1) 11. 536 - 539.
12. 593 - 595

78 2 89 - 93 u

1978

Nemeti
emlék
Farkas István kiállítása a Galériában

Kritika 6. sz. 1978. 28-29. p.

1978

A Ludwig gyűjteményről másodszor.
= Művészet, 4. 34–38. o. 1978.

R.H.: %

L.T.: °C

DRUM

X D2 CONC

LOT NO.

2.8 2.5

3.2 2.2

3.6 2.0

4.0

Sizes...

or A3 Size

r A3 size original is clearly
no cutting and pasting up.
ent sizes: Ledger, Legal and
A5 and others. Paper is fed
asily changeable so the copy

7 8 9 10

1978.

Szabor és történelem.= Népszabadság.

~~DE~~ 1978. 79.sz. 15.p.

április 3.

1978.

A kalapáros vörös munkás alkatója. =
Népszava. 106. 1978. ~~256~~. n.-8.p.

Óltaba 29

1978

A Szocialista Képzőművészek Csoportja és a művészettörténet-írás. = Párttört. Közl. 24. évf. 4. sz. 1978. 198–210. p.

1979

FÉNYES Adolf. Bp.:Corvina,1979. 27 p., 24 t.

1979

A Magyar Tanácsköztársaság művészete.
(Reprodukciók) Bev. Aradi Nóra. (Dp.
1979. Képzőművész. Alap) 16 lev. 32 t.

0
2
4
6
8
10



キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子

We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third

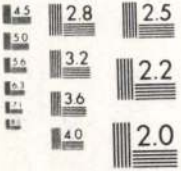

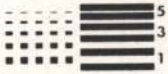

CANON NB

CUSTOMER :

MODEL :

DATE :

COUNTER READING :

COPY MADE : BEFC

FY9-9025(

10 9 8 7

1979

A Magyar Tanácsköztársaság művészete. Bp.: Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1979. A bevezető tanulmányt irta: Aradi Nóra. 24 p. 32 t.

1979

Les enseignements de la vie culturelle sous la « dictature du prolétariat »
= L'activisme Hongrois. Paris: Courtal-Daly, 1979
67-79. p.


RUL

1979

~~Ö.~~ T.

Pártosság, népiség, realismus a
Réprömüvészetben. = A realismus a
Réprömüvészetben. Szerk. Szerdahelyi
István. Bp.: Kossuth. Kvl. 1979.

39-75. p.

siga formára csinált pohara, ami-
lyi megjelenésére lehet következ-
zad második negyedében kezdik szé-
kat azoknak a mintakönyvek, amelyek-
délyi későreneszánsz művészet
elhasználva további gazdagodását

1979

Le role de l'Iconographie et de l'Iconologie dans les recherches d'Istoire de l'Art aux 19.e - 20.e siècles In. In. Problemi di metodo:condizioni di esistenza di una storia dell'arte. Bologna: CLUEB, 1982. 197-206.p.

a cura di Lajos Vayer

lich können wir — wenn auch wenige Beispiele von solchen Ratsherren anführen, die man nicht jedes Jahr in den Rat gewählt hat, wie des „comes et iudex" Kunchlinus, Sohn des Johann. Diese Angaben beweisen einerseits, daß Ofen wirklich von einer dünnen Schicht geleitet wurde, andererseits, daß viele Ratsherren das Recht hatten, den „comes"-Titel zu führen, wie die vornehmen ungarischen Adeligen. (Diesen Titel darf man nicht mit „Graf" übersetzen, sondern mit „Gespan", ungarisch „ispán").

Dieses Bild einer dünnen Führungsschicht wird noch klarer, wenn wir die in den Listen erwähnten 54 Ratsherren nach ihrer Familienzugehörigkeit untersuchen. Leider sind elf Geschworene nur mit Taufnamen genannt, und wir können nicht jeden von diesen identifizieren. Während der behandelten 38 Jahre waren vier aus der Familie „de Agria" (Nikolaus, sein Sohn Jakob und sein Enkel Johann, ferner ein anderer Johann), 3—3 Megerdorfer (Kunchlinus, Jenslinus und Nikolaus), und aus der Familie der „filii Myko" (Nikolaus, Petrus und Lukas), dann aus sieben weiteren Familien je zwei nachweisbare Ratsherren. (Meistens Väter und Söhne.) Die meisten Ratsherren waren miteinander und auch mit dem ungarischen Adel verschwägert. Um diese Frage besser beleuchten zu können, möchten wir uns im Folgenden mit

König erkannt wurde, ko
Rektorenamt wieder erhal
gestorben. Seine Schwes
ungarischen Adeligen, un
erbten die Besitztümer
(S. I. Tafel)[14].

Die Familie Werner hatte
dem Patriziat der Städte
Urkunde aus 1323 zählt s
Stadtrichter von Pest, Me
die „comites" Johann, d
Kunchlinus Meggerdorfe
Kárász, ferner Nikolaus,
fried aus Ofen. Megerdor
Ratsherren in 1317, 1318
Megerdorfer gab in diese
der Stadt. Kunch, der
Megerdorfer, war zwisch
richter von Tirnau und
Köpösd und Báb in dem
Sohn, der Ofener Ratshe
Edelherr von Köpösd gen

b) Die Familie des

Der mit der Familie Wern
Johann war allem Ansch
jenem Kunch, dessen N
Ratsliste des 13. Jahrhu

1979

A Medvyánszky - Zutatai néhány Zérelie. =
A H. 7. évf. 1. n. 1979. 55-68. p.

rubintos boglár 12. Öreg gyöngyök környül.

Tizedik viselő koron a, bogláros arany boglár rajta 22.

Tizenegyedik tiszta aranyból faragott, középszerü korona, köves és gyöngyös, melyben vagyon rubint és gyémánt 28. Gyöngyök bokrosan a kövek környül.

Süvegek száma:

Egy nyári süveg, melyen vagyon: Boglár 12. Az hatában gyémánt s két-két öreg szem. Az hatában öreg rubint s két-két gyöngyszem. Egy násfa rajta, melyen vagyon: Gyémánt 5. Rubint 10. Gyöngyszem 3.

Egy téli süveg, melyen vagyon: Boglár 21. Az tizenegyiben egy-egy gyémánt, három öreg gyöngyszem. Az tiziben egy-egy rubint s négy-négy öreg gyöngyszem.

Másik téli süveg fehér gyöngyös.

Harmadik téli süveg, melyen vagyon: öreg boglár 8.

Mindenikben egy-egy gránát szem. Apró boglár 6. Mindenikben három-három gyöngyszem.

Negyedik téli süveg, melyben vagyon: Öreg boglár 11. Mindenikében

1979

Egy Déri-Huber. – Kallowich analogia. =
JPM. Évkönyve. XXIII. (1978) Pécs, 1979. 357–361. p.



1979.

Képzőművészeti élet 1919-ben. = Jelenkor.
22. évf. 3. sz. 1979. 248-251. p.



[illegible]

[illegible]

[illegible]

ha előbb meg nem adnám [illegible]

Az gyémántos nasfát [illegible]

nekem aztat hagyom Octavianne [illegible]

Egy gyöngy lánczomat és egy kövés [illegible]

Miklósné asszonyom két leányának.

1979.

A művészet ideiglenes nyilvánossága = Művészet. 1979. 10 sz. 3-5. p.

Ujm.: A vizuális kultúrával. Szerk. S. Nagy Katalin. Bp.: Kossuth. 1982.

131-139. p.

R.H.: %

L.T.: °C

DRUM

IX D2 CONC

LOT NO.

2.8 2.5

32 2.2

36

40 2.0

Sizes...
or A3 Size

r A3 size original is clearly
no cutting and pasting up.
ent sizes: Ledger, Legal and
A5 and others. Paper is fed
sily changeable so the copy

7 8 9 10

1979

Keseni Hana Viallitára. = Kritika
1979/1. 36.p

R.H.: %

L.T.: °C

DRUM

IIX D2 / CONC

LOT NO.

2.8 2.5

3.2 2.2

3.6

4.0 2.0

y Sizes...
or A3 Size

or A3 size original is clearly
te, no cutting and pasting up.
erent sizes: Ledger, Legal and
, A5 and others. Paper is fed
easily changeable so the copy

7 8 9 10

N O

1979

(Hinai Gyula)

A kortárs művészet körében. =
Művészet. 20. évf. 3. sz. 1979.
14–17. p.

zöldet négyet, tészen kárpit No. 11.

Item az zöld kárpitban jutott minden részre 6, — — — tészen in toto kárpit 48. De egyikére miért hogy kopott volt adtak volt — — —

Item az öreg diván szönyeg 4, középszerü 4, — — — középszerü háromnak supplementumára két — — — az negyediknek pedig két asztalra valót — — — szönyeget.

Item, — — — szönyegböl minden részre és egyiknek apróbb szörü jutván — — —

Item. Egy egy asztalra való szönyegböl egy egy, tészen in toto No. 33.

Item. Minden részre egy egy czaffrag adequálván egymás aprólékkal, az két árvának egy vont arany paplan helyette.

Item. Egy kerekded selyem szönyeg, egy aranyal szött ó kárpit, nyereg, czaffrag, hasonló valorra adequáltatván, minden részre meg adatott igazán.

Item az superlatok és hintóra való bársonyok is hasonló

1979.

A nolrán és a történelmi tudat. (Varga Lajos). = Művelet. 20. évf. 7 sz. 1979. 8-11. p.

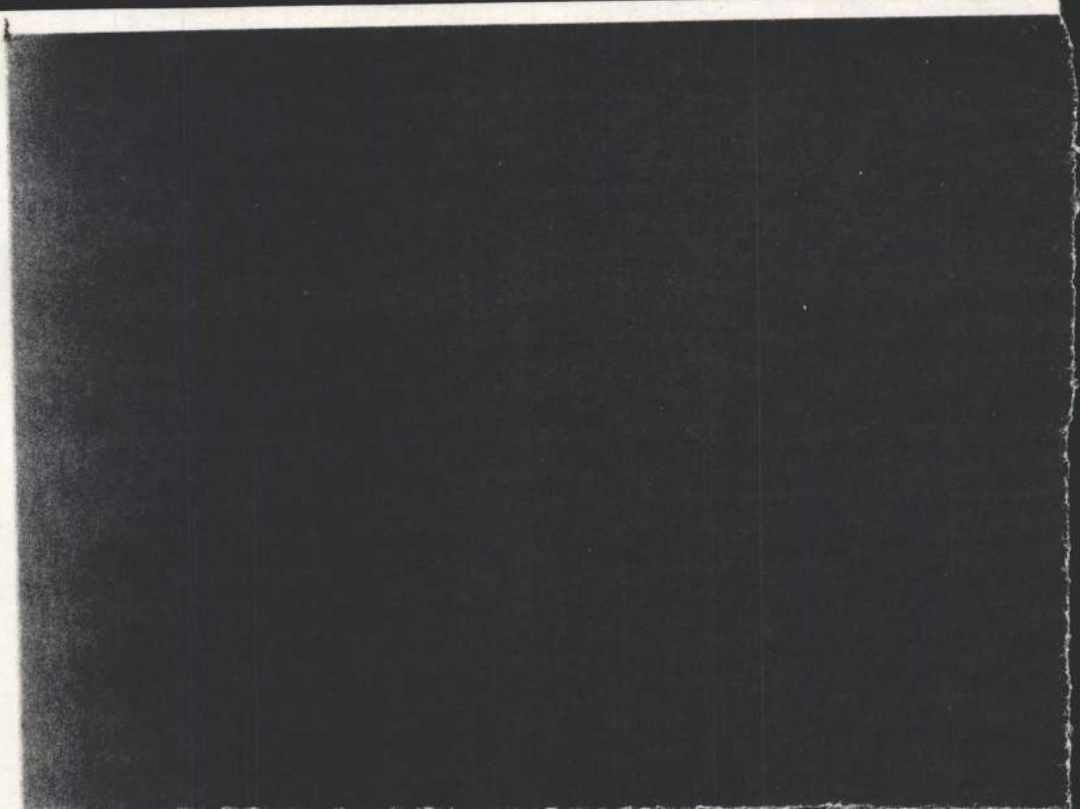

1979

Közművelődés, 1919. = Népmuvelés. 26. evf.
1979. 3. n. 3–4. p.

1979

Daumier - + újra felfedezik. =
Népszabadság. ~~37. évf.~~ 1979. 93. n.
Április 22
13. p.

8. Onnan menvén kapu felett való felsű szobába, vagyon benne három egész üveg ablak, az három ablakon vagyon hat darab vörös posztó. — Ittem vagyon három vörös zetszel szék. — Ittem egy fejér egyes szék. — Ittem egy fekete paraszt ágy. — Ittem egy fekete aranyos óra. — Ittem hét darab bőr aranyos kárpit. — Ittem egy pléhes ajtó.— Ittem két kép.

9. Ittem az öreg palotán kivül, egy kis pitvarban vagyon egy egész üveg ablak. — Ittem egy pléhes ajtó kilincs nélkül.

10. Ittem vagyon az másik pitvarban egy egész ablak. — ugyanott egy paraszt ágy.

Groff Draskovich Miklós m. pr. Gróf Nádasdi Cristina m. pr.

Die 23. Junÿ, adott az asszony ő nga két ágyra való superlatot, az egyik virágos zöld atlacz, az kin ezüst csipke, zöld hat darab, hetedik darab az kin nincs csipke, ágy fedele, két király szinű aranyos materiából két koszorú az kin ezüst csipke vagyon ugyan olyan materiabol, négy darab vagyon az ki ágy szegletén szokott lenni, azon is

1980

Ö

A szocialista képzőművészet története.
2. átdolg. bőv. kiad. Bp.: Corvina,
1980. 355 p., XLVIII t.

1980

Ö.

Harmincöt év, harmincöt művész.
Szerk. ~~és bev. A. D.~~. Bp.: Corvina, 1980.
363. p.

1980

Les tableaux de Daumier et l'art universel.
=AHA. 26. Tom. Fasc. 1-2. 1980. 93-123 p

hogÿ az mÿnt az wr isten kÿwannÿa holta wtan io modon nem hagÿhattÿa azokot kÿket az wr isten keze ala adot ees mÿnt azokhoz walo zeretet is kÿwanna.

Ez azert az en wtolso akaratom, mÿkoron az wr isten az Napot ees az orat elő hozza ezeket en kezemmel ÿrom kÿs azzon hawanak Hwzon hatodÿk napian ezeröt zaz Hatwan negÿ ezendöben Therebes waraban.

Hÿtemröl (illÿ)en wallast tezek, hÿzem ees w (allom az) apostoloktwl zerzet hÿtönknek agazattÿat mÿnden pontÿaÿban, (ist)ent allattÿaban egÿnek lennÿ zemeelÿeben haromnak atÿat fÿwt ees zent leelek egÿ Dÿzonÿ istenit az atÿa istent teremtönek az fÿw istent szwztwl fogadotnak (ees) swletetnek zent leelek istennek czwdalatos czelekedetÿböl mÿ kerettwnk emberseege zerÿnt kÿn zenwedetnek megh feswltetnek ees megh hollnak lennÿ ees ellemettetwnk halottaÿbol harmad napon fel tamadotnak lennÿ, Menÿben fel mentnek lennÿ atÿa istennek Jogÿarol wlnÿ onnan el Jovendöt (igy) az Iteletre eleweneket ees holtakot hÿzem az zent leelek wr istent az zent baromsaghban harmadÿk

1980.

Művészet és történelem. A képzőművészet periodizációja 1945 után = Jelenkor. 1980. 7-8. sz. 694-700. p.

1980

Embléma és képzelet. Maipolitikai plakátjainkról. = Jelenka. 23. évf. 12. n. 1980. 1093-1097. p.



1980

A Hegyibeszédtől Dorsáig. Szár éve
mületett Pór Bertalan. = M. hirl. 13. évf.
258. n. 1980. 8. p.

November 2.

1980

A Szocialista Képzőművészek Csoportja és az egységes művészet. = Művészet. 3. sz. 13-6. p.



キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子
キヤノンNPシステムは第三の電子

We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third
We call our NP system the third





CANON NB-

CUSTOMER :

MODEL :

DATE :

COUNTER READING :

COPY MADE : BEFOR

FY9-9025(01

10 9 8 7 6

1980

Picasso - hagyaték a Grand Palais ban. =
Művészet. 1980. 4 sz. 34-35 p.

1981

Ö.

Kandra György. Bp: Corvina, 1981.
25p. 144t. (A művészet kiskönyvtára)

1981

A magyarországi művészet története.
Felelős: Aradi Nóra.
Bp. Akad. 1981 —

1981

Ö.

„Szabadság és a Nép": A Szocialista Képzőművészek Csoportjainak dokumentumai. A bevezető tanulmányt írta és a kötetet szerkesztette Aradi Nóra. Bp.: Corvina, 1981.

hangra. Erre következtethetünk
vásárlásaiból, amikoris a törö
ügyében xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx
xxxx a következő utasitást adj
szép formáju, uj inventió, ugy
mán való kupák legyenek". De ő
ra csinált pohara, delfin és c
ből a manierista müvészet erdé
tetmi. Feltehetően a XVII. szá
lesebb körben kifejteni hatásu
nek xxxxxx a felvidéki és er
a manierizmus fromakészletét f
köszönheti.

1981.

A textil mint alibi. = Jelenlét.
24. évf. 7-8. sz. 1981. 733-736. p.

1981

T.

A Risplantikásról. (V. Budapesti Nemzetközi Risplantikai Kiállítás. 1981) = Jelentor

1981 24. évf 10. sz. ~~832-835 p. 1~~

932-935. p. 2

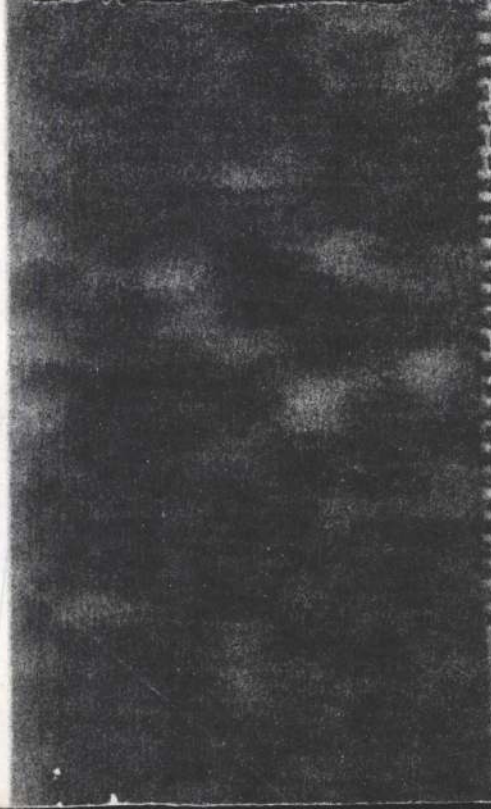

jogosultsága ellen emelt szót, Ber-
Lukács György, Kerékgyártó Ist-
kultúraértelmezéséből indult ki.
lémát nekünk mindenképpen füg-
hagynunk, de fel kell hívnunk az
a kultúraelmélet, a filozófia kép-
figyelmét: nem ártana, ha az alap-
tisztázásával némi rendet teremte-
ájukon.

István a tágabb kultúrafogalom-
va magától értetődően jutott oda,
ltúra nem lehet áru, hiszen ilyen
en az illemszabályok betartásá-
tatos viselkedésig számtalan olyan
ül kulturális jelenségnek, ami tör-
során soha nem volt adásvétel tár-
a lesz az bármikor. A szűkebb fo-
kintők számára — akik effajta je-
nem kerülnek szembe — ez ko-
en közvetlenül belátható. A Her-
hivatkozott lenini elv, amely sze-
ra a kapitalizmus és szocializmus
e központi kérdése, természetesen
k e tágabb értelemben érvényes,
hogy e harc a tudomány, művészet
ődés terén dől el (s ehhez képest
k — a politikai vagy katonai té-
ékesek).

Mi az áru?

mutatkoznak a vitában szerep-
, az *áru* mibenléte körül is;
kkal írta, hogy előzetes kérdés

Mikor áru

Terták Elemér
azonban egy oly
hozzászólásokra -
tén jellemző, s a
vizsgálnunk, mie
junk csak arra -
szülő az almát á
gyen adja gyer
még az alma ner
az: ha egyszer v
„ez az áruforma
legfeljebb nem
gyasztó számára.

Ebben a felfo
tulajdonsága a t
az, hogy ehető,
S minthogy a tu
velődés területé
gének eredmény
megfizetik, mint
tevés szerint) ők
keik vagy szolgál
állam ezeket ing
záférhetővé polgá

Ezzel szemben
kek és szolgáltat
dig áruk, amiko
szonyai között fu
kívül nem azok
bennük, hog

1981
C.

A magvető. Medgyessy Ferenc centenáriuma. = Kritika. 1981. 1.sz.
23.p.

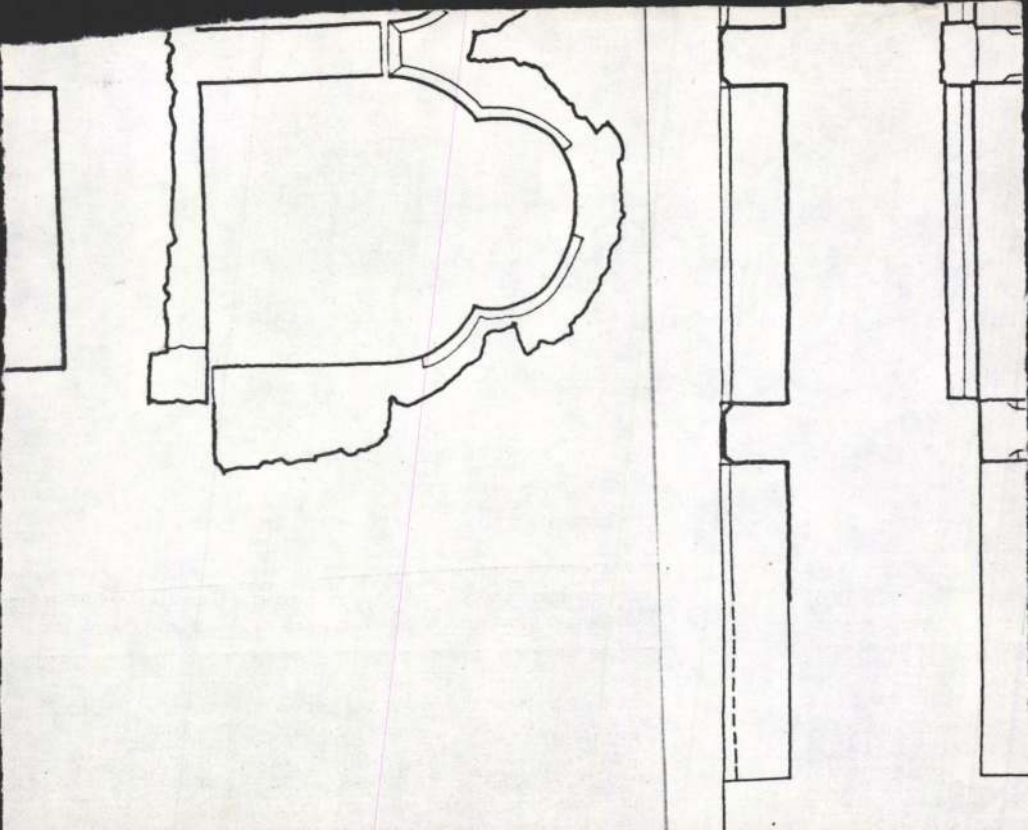

1981

T

A magyar művészet története 1945 után. (Vitaindító) =

Művészet, 1981. No. 3. 4–18. p.

22. eif.

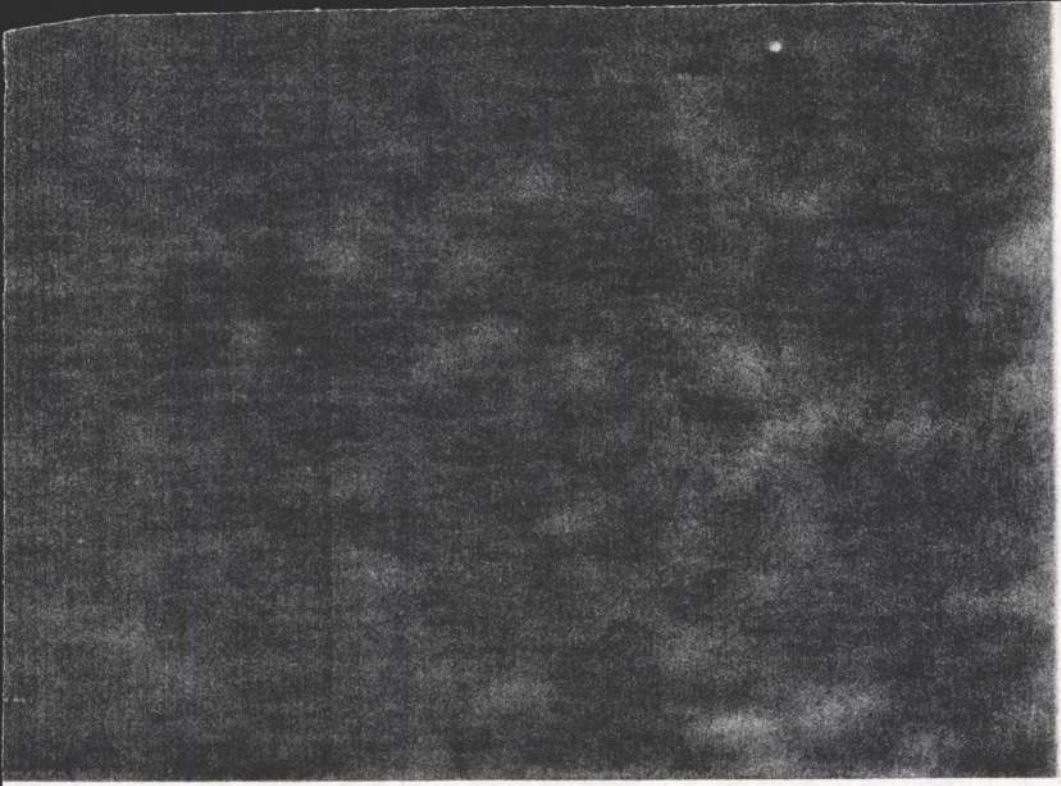

1981.

Svédországi utjegyzetek. = Művészet.
22. évf. 4. sz. 1981. 44-47. p.



1981

(Vitaráv)

Vita félidőben. = Hűvénet.

~~9 évf~~. 22 évf. 11.n. 1981.

4-7.p.



1981
C.

Cornelius Baba a Magyar Nemzeti Galériában
~~Műcsarnokban~~. = Művészet 1981
11. sz. 40-45. p.

Áru-e a kult

Tanulságok és kérdő

Több mint fél éve folyik lapunk hasábjain a vita: „áru-e a kultúra?" Már a nézetcserét in-

domány, művés

1981.

Az ítélő krónikai. Constantin Meunier születésének százötvenedik évfordulójára. = Népszabadság

~~99. okt. 26. 4. 1981.~~

1981. április 12. 13. p.



1981.

Istorija obraza cselovelae truda v izobraztyelnom iskusstvie = Srovjetskoje Hudozsnyik 1980-82. Moskva 1981. 224-251. p

1982

MAKRISZ ZIZI. Bp.Corvina, 1982. 48 p.
(Corvina müterem)

. 7

. 9

. 29

. 43

. 46

1982

Magyarország történeti kronológiája IV.
1944-1970. Bp. Akad. =
AH. 82/2. 282-305. p. ?

R.T.: °C

WEATHER:

DRUM LOT NO.:

TOTAL COPY VOL. OF THE

TONER LOT NO. D1 / PREMI

PAPER NAME.

Versatile
Up to Le

Even an 11" x 1
copied. So there
The NP-5000 can
Letter sizes or A
by two cassettes

10
9
8
7

0

1982

A közép- és kelet-europai képzőművészet összehasónlító kutatásának néhány kérdése. In. Helikon. 28.évf. 4.sz. 1982. 551-560.p.





1982

Művészet vagy politika? = Kritika
1982. 2.sz. 9-10.p.

1982.

Saint-Denis új múzeuma. = Művészet.
23. évf. 3. sz. 1982. 43-45. p.

SZTHELYI KŐFARAGÓ MŰHELY EMLÉKEI A BALATON VIDÉKÉN (1750—1850)

ben elhagyottan, elha-
s fejét lehajtva, szo-
Krisztus a temető leg-

ból származó Szent
— az egykorú feljegy-
– 1775 és 1777 között
Valószínűleg ezekben
a síremléket Joseph
aki az 1775—1796.
eszthelyen.
zerint Joseph Spenn
kőfaragóknak állított
olgoztak a keszthelyi

ALHIER RUHEN DIE IN DEM HERN ENTSCHLAFENE VIER STEINMÖTZ MEISTER
WELCHE GESTORBEN SEINT FRANZ HOLECZ
ANNO 1775+MIT 36 JAHR SEINES ALTERS
JOSEPH HARTMADER 1757 MIT 35 JAHR
ANTONY SCHLUGER 1759 MIT 28 JAHR
THOMAS NADERER 1775 MIT 46 JAHR"



1982.

SO-KY (Kemény Éva és Sós Lajtó politikai plakátjairól) =

Művészet, 23. évf. 8. sz. 1982.
9-13. p.

Hogyha igen fő és urak előtt kedves almavizet akarsz csinálni
igy cseleködjél: Midön lehult, avagy ha magad rázod le a fájáról is a
vad almát és vad körtvélyt, csakhogy meg ne törödjék, jó leszön.
Szödj annyit, mennyivel arányzod, hogy tele leszön az hordó, az kivel
akarsz csinálni, vidd haza, mosd meg szépön mind egészen az almát
és körtvélyt, és úgy hányd az hordóba, szinte tele legyen, hogy több
ne férjön bele, de az körtvély mintegy harmadrésze legyön csak, hogy
jó csipős legyön; de egyet se törj se almába se körtvélybe meg, söt
még az mely törödött leszen közülök is ki köll vetni, hogy rothadást
ne adjon az többinek is. Azután töltsd tele szép tiszta vizzel, tartsd
verőfényön egész hideg öszig, de mindönnap megtöltsed; mert szintén
úgy forr mig megnem érik, mint az must; aztán mikor hideg dér fog
lönni, vesd be pinczébe, de ottkin mind eső, hideg, meleg, verőfény
hadd gyötörje, nem árt, csak tele tartsd. Azután furd meg, élj vele, de
mindönkor, ha lehet, két kannával mönj pinczédbe, az egyikben vizet
tisztát vivén; mihelyt kiveszesz az fenyővizből, másik kannából ottan
helyére tele köll töltení; mert az möly kimaradna az vizből, mindjárt
rothad és az többit és megveszti; és igy mind az egész hordóbeli fenyő-
[illegible] és nem leszön olyan kedves italra. Igy egész ujig
[illegible] nyers almád;

1982.

Tertanulmányok. = Művelet. 11.n.
1982. 54-57 p

1983

Mednyánszky. Bp.: Corvina,1983. 13 p.,80 t.

er türkischen Zeit bzw. für den städteleeren Raum in Ungarn
hier vorstellen, was wir immer vergessen, daß zwischen Donau
ngeheure Anzahl von Sümpfen war. Die Flüsse waren [illegible]
hatte auch zur Folge, daß die Donau als Verkehrsmittel [illegible]
brauchbar war. An der Donau konnten von Budapest [illegible]
ehen, weil kein Donauverkehr in unserem Sinn bestand. [illegible]
norme Ausdehnung der Sümpfe, andererseits ausgedehnte [illegible]
chen. Diese Lage ändert sich erst später. Wir haben immer die
rn sei der Kornmarkt Europas; das stimmt für das 18. und
nicht aber für das Mittelalter und natürlich noch weniger für
Vir haben hier eine Landschaft, die eben nur der Grundherr
nte, aber nicht die allgemeine Wirtschaft.

TEL, KRAKAU

nten Vorträge enthalten beachtenswerte Probleme. Waren die
auch militärische Helfer der ungarischen Könige? In den Loka-
lens des 13. Jahrhunderts waren die Städte verpflichtet, nur
. Handelte es sich um Interessen des Königs oder des Fürsten,
Bürger bis zu den Grenzen des Teilfürstentums ziehen. So
Lokationsprivileg Krakaus von 1257, *„eiusdem advocatis et*
ribus civitatis eiusdem presentibus et futuris ... concedimus
n vadat uel mittat ad impugnandum aliquem, uel ad resisten-
ducatum Cracovie secundum terminos eiusdem ducatus, quos
uel postmodum possidebimus dante Deo". Am Anfang des
war die Situation verändert, da Wladislaw Lokietek im großen
die Stadt Krakau *„ab expedicionem qualibet extra muros civi-*

1983.

A művészet története Magyarországon a honfoglalástól napjainkig. Szerk. Aradi Nóra. Bp. 1983. Gondolat, 577 p.

A két világháború között és a 1945 után c. részeket írta Aradi Nóra 432 – 522. p.

1983

Népmüvészet és mai környezet. Egy nemzetközi vita tánulságái. Müvészet. 1983.3.sz. 24.évf. 1-2.p.

latoktól érintett fejlődése Bu
ért. Az országot területileg
sok következtében az addig erd
alatt kibontakozó iparmüvészet
épitészet és az ábrázoló müvé
ból maguk mögött tudták a kés
állomásait, az iparmüvészet gy
lus magától értetődően volt je
tárgyaknál hosszu ideig kifej
Az elmaradottabb helyeken, mi
részein, még a XVII. századb
tek urmutatók.

A szivósan továbbélő gót
majd az erdélyi fejedelemségb
lus a XVI. század közepére má

1983

Az NDK. IX. országos kiállítása Drezdában. Müvészet. 1983. 6.sz. 24. évf. 50-53.p.

1:400

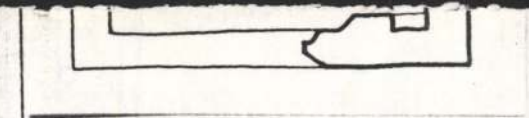

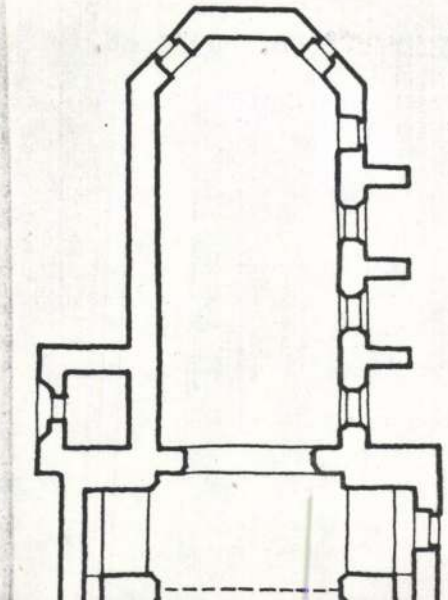

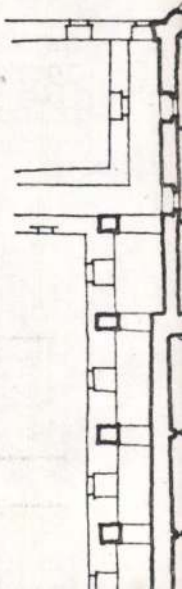

19B.

Menja Maria = Mürvének.
7. z 12-15. p.

R.T.: C

WEATHER:

DRUM LOT NO.:

TOTAL COPY VOL. OF THE

TONER LOT NO. D1 PREMI

PAPER NAME.

7

8

9

10

0

Versatile
Up to Le

Even an 11" x 1
copied. So there
The NP-5000 ca
Letter sizes or A
by two cassettes

1983

A kecskeméti Széchenyi szobor. Müvészet. 1983-
24.évf. 10.sz. 29-32.p.

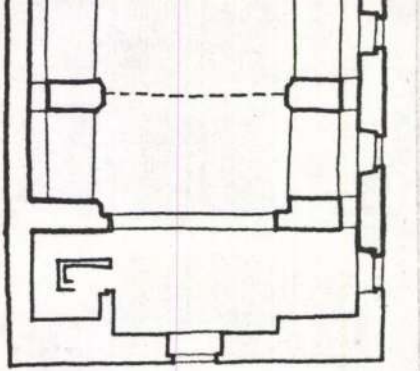

4.

1983.

A

A mai művészet - könyvekben. Művészet, 1983. 24.évf. 2-5.p.

12.n.



9. Mettercia dombormű 1810-ből



10. Szentháromság-csoport „Gnadenstuhl"

1983

Krávsikás és ítelkező. H. Daumier
születésének évfordulójára. =
N.Sz.ab. II.26. 16.p

R.T.: °C

WEATHER:

DRUM LOT NO.:

TOTAL COPY VOL. OF THE

TONER LOT NO. D1 / PREA

PAPER NAME.

Versatile
Up to Le

Even an 11" x 1
copied. So there
The NP-5000 can
Letter sizes or A
by two cassettes

7 8 9 10

0

1983

Párizsi jegyzetek

„Jó napot, Hanet úr" = Népszabi (98)

julius VII. 27. 7. p.

1984

So - Ky. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 1984.
31 p., 32 t.l.

odoben porez, tzv. »subsidium« odnosno »contributio«,
reza, »dicatores et exactores«, da ga razrezuju i utjeruju,
ıa (»dicatores«) potvrde za porezni novac ubran, ali još
ı.[51] Kad bi kralj[52] ili u njegovoj odsutnosti palatin[53] htio

Bakócs-codex vagy: Bakócs Tamás egri püspök udvartartási számadó-
u: Adatok az egri egyházmegye történelméhez, sv. II. Eger 1888, str.

i, izdanoj upravitelju solne komore u Máramarosu, Dl. 71071: »ad re-
ımundi prepositi de Lelez etc. Thesaurarii regie maiestatis«.
jeruzsálemi Szent János-lovagrend Magyarországon, sv. II. Budapest
ubinyi, Budafelhéviz topográfiája és gazdasági fejlődése, u: Tanulmányok
964), str. 117.
eknuće Thuza može biti osnovano na tom što je zakonskim čl. 56. sabora
8. zabranjeno biskupima i drugim prelatima posjedovati dva ili više
Hungarici. Magyar Törvénytár 1000—1895, milenijsko izdanje, Budapest
pomenuti da je ovaj zakon obvezivao i Vémerija: ni on nije smio posje-
58. istog zakona — ukoliko bi bio proveden — bio je još sudbonosniji
e, str. 628.) »Quia plures clerici, preposituras, et abbatias regulares ha-
icali, vel saeculari, per plures annos proventus huiusmodi ecclesiarum
cupletes effecti; in blasphemiam illius ordinis, vel matrimonia contrahunt,
byteri efficiuntur, et sic bona eccelesiarum consumunt«. Zato zapovijeda
roku od godine dana obuku redovničko odijelo. Vémeri je bio jedan
ata koji je kao laik držao premonstratsku opatiju i time postao bogat.
00. morao je ovu odredbu ponoviti u oštrijoj formi. (Ondje str. 662.) —
a bila su i u protivnosti i s kanonskim pravom. Zato je on 23. svibnja
ı, da mu dopusti uz opatiju Lelesz držati još dva beneficija, jer iz
gao plaćati toliko službenika koliko je to tražio njegov državni položaj.
rszág a XV. szazad végén a papai supplicatiok világánál, u: Századok
vno da mu je Papa dopustio.
icis reginae Hungariae illustrantia. Izdao Albert Berzeviczy, Mon. Hung.
1914, str. 371—372.

197. piše Vémeri gradu Bistrici u Sedmogradskoj: »mandatum et voluntа-
nostri regis ec litteris sue maiestatis manuscripte (!) et cirographo sue
n presentibus vobis exhibentibus clare intelligere poteretis. . .« Arhiv
Rumunjska), Isprave br. 195. Dalje zapovijeda da grad plati poreze
u Sedmogradskoj.
zapovijeda kralj iz Praga da građani Bardejova imaju administratoru
od 1000 zlatnika. Nekoliko dana kasnije izdao je palatin kao namjesnik
. svibnja poslao je Sigismund gradu kraljevu i palatinovu naredbu uz
je izdao 28. svibnja namiru na 400 forinti. To je značajno za porezni
e Jagelovića. Arhiv grada Bardejóva, br. 3310, 3311, 3313, 3314. (Kod
, 3306, 3308, 3309, s nekim pogreškama u datiranju.)

1979

C

Utánkálás?

A munkásábrázolás mai kérdései. =

Hétköznapok: Antológia. Szerk. Gerő János.
Bp. 1979. Táncsics. 317-321. p.

A. t. 4.

[illegible]

XX

1:50

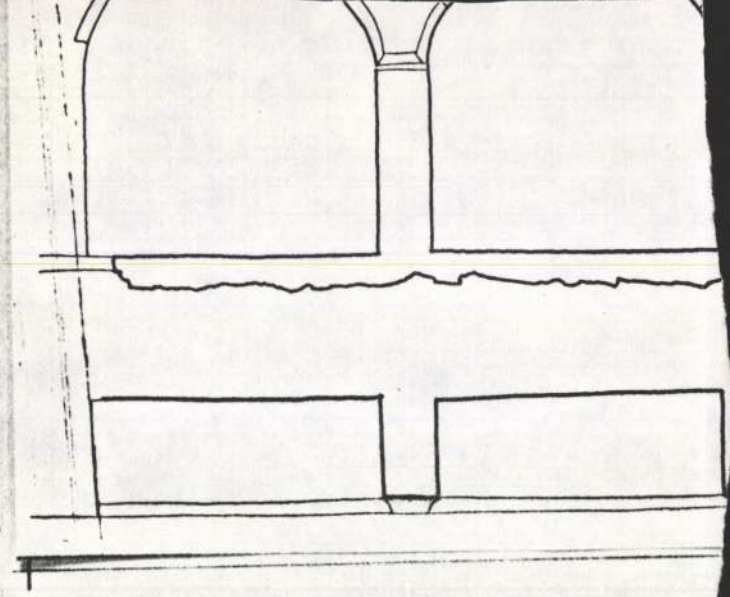

1977

1977: Új konal a képzőművészetben. =
Életünk. 6. n. 1977. 553-558. p.

1960

Háy Károly László festőművész és
Farkas Aladár szobrászmüvész gyüjteményes kiállitása
/katalógusi előszó/
Bp. 1960. Emt.

1962

A XX. század képzőművészeti irányzatai

Művelődéspolitikai Akadémia 1962-63.
4. füzet, 31 lap

1974

Vita a munkásábrázolásról. Árádi Nóra et al. .. hozzászólásai
Kritika. 1974. 5.sz. 14-15.p.

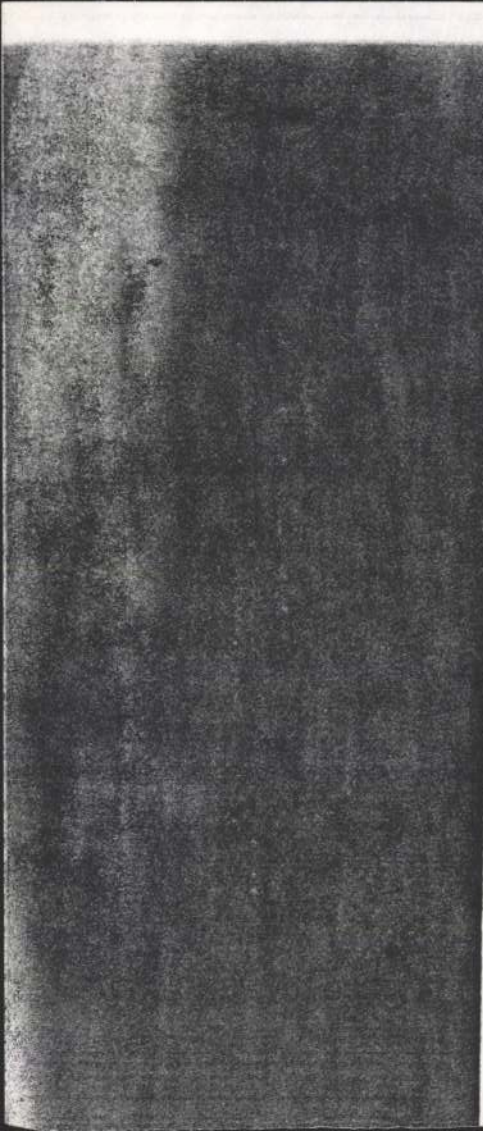

1955.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX. században. Bp. 1955. =

ME. Neif. 2. n. 1955 795–797. p.

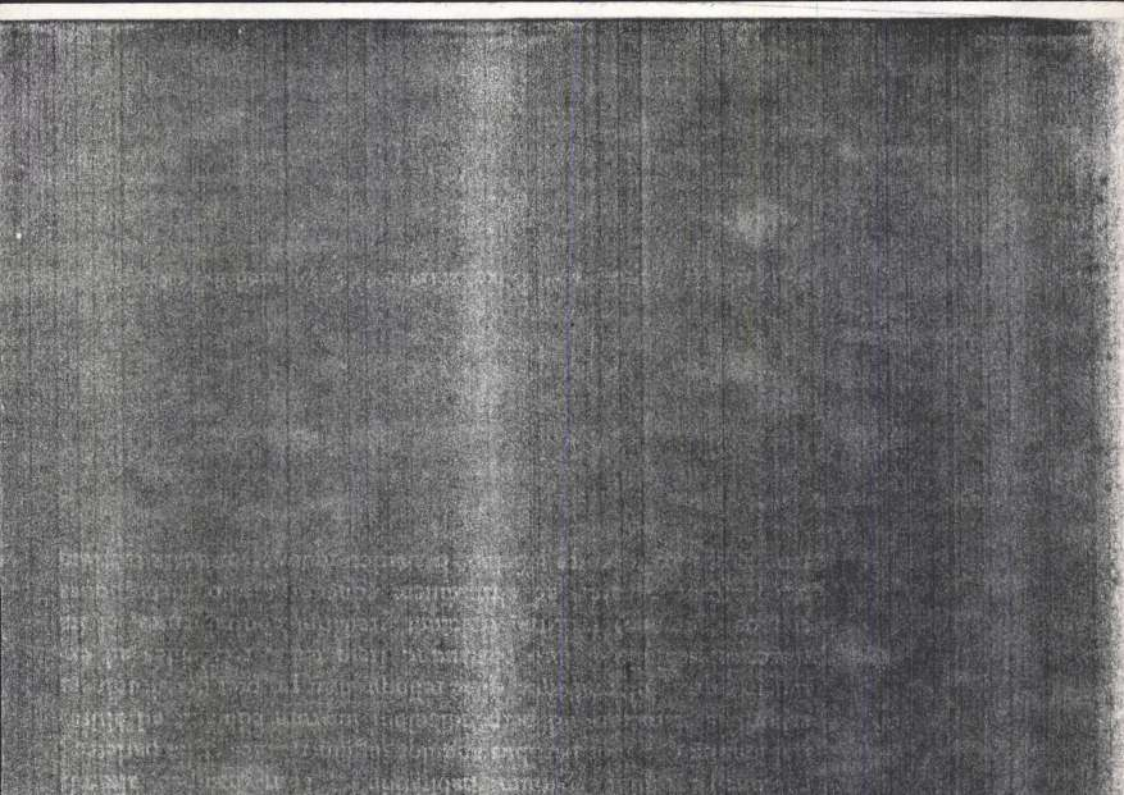

1955.

Bacher Béla: Verescsagin Bp. 1954 s.
Szélely Zoltán: Madarász Viktor. Bp. 1954. =

MÉ IV. évf. 1. n. 165-167 p.

da török megszállásával véget-
s megosztó politikai változá-
teljes itáliai reneszánsz hatás
utja többfelé ágazott. Mig az
zetek erre az időre már nagyjá-
gótikus stilusfejlődés utolsó
akorlatában a késógótikus sti-
en. Az egyházi célokra készült
ezetten előnyben részesitették.
t a Felvidék félreeső keleti
n is gótikus stilusban készül-

ka mellett a budai udvarból,
l tért hóditó reneszánsz sti-
olyan, európai mértékkel mérve

1954

Dávid Katalin: Courbet. Bp. 1953 és
Dobay János: Sunilov. Bp. 1954.
=MÉ 1954. 2. n. 308-309. p.

ését tette lehetővé, mint I. Fer-

i Antalnak impozáns mosdókész-

olasz mintára készült disze-

nekelőtt az olasz reneszánsz

szinvonalu müvészi gyakorlatot.

müvészeti javakban egykor oly gaz-

ozó középső részére, az alföldre,

szánsz stilus befogadása, a XVI.

stilusjegyek megőrzésem majd

1981

Mélyen átérzett alkotói felelősség.
Száz éve született Pablo Picasso. =
Magyar Hírlap. 14. évf. 257. sz. 1981.
9. p.

[illegible] koron megh ekesity [illegible] zerÿnt tunc fulgebunt iusti in regno patris mei sicut sol akarnam-ha az wr isten mÿkor az terminus elő Jw Patakon az atÿam koporsoÿa melle Bÿrna.

Testi dolgokot az Enÿmeknek röwÿdeden igÿ rendelek előzer Mÿndenektwl kÿknek en weetettem Boczanatot keerek walakÿknek ados wolneek kÿ Constal mÿndeneket megh Eleegÿczenek.

Oltalmul anÿamnak feleseegemnek hwgomnak hagÿom az en kegÿelmes wramot Maximilianus czazart w felseegeet ees könyörgök w felseegeenek az wr isteneert legÿen oltalmok ez arwaknak mÿndenek ellen zwkseegekben.

Tutorwl Ersek wramat Batorÿ Andras wramot Pető Janos wramot ezeket hagÿom kÿket Nagÿ Bÿzot [illegible] atÿamfÿaÿnak tartok keerem w [illegible] arwaknak [illegible] [illegible] sellÿek gongÿokat az [illegible] mÿnd w felseege [illegible] [illegible] megh [illegible]

1981
C.

A humanizmus minősége. Corneliu Baba életmű-kiállítása. = Népszabadság, 1981. ápr. 24. 7. p.

1982

Képzőművészet és munkásmozgalom. =
Népszava. 110. évf. 7. sz. 1982. 9. p.



1982

Aradi Nóra – Marosi Ernő: Nemzeti önismeretünk szerve. Látogatás az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjánál. Riportes: Kenessei András. = M. hírl. 15. évf. 7. sz. 1982.

7. p.

A keszthelyi temető
nyagoltan, töviskoszor
morúan ül a Fájdalmas
régibb síremlékén.

A még a középko
Miklós templom körül,
zések tanúsága szerint
alakították ki a temetőt
az években faraghatta
Spenn kőfaragómester,
évek között dolgozott

A felirat tanúsága
azoknak a keszthelyi
emléket, akik előtte d
céhben:

Szocialisztyicseszkoje iszkusztvo i gyejsztvityelnoszty
/hozzászólás nemzetközi vitán/
Moszkva,1959. 74-8o l.

Koreszme - korstilus

Uj irás, 1964.7.sz. 864-87o l.

Fónyi
30 lap, 54 kép
A Müvészet kiskönyvtára sorozat LXIX sz.

Corvina, 1965.

Koszta
30 lap, 54 kép,
A Müvészet kiskönyvtára LXVII sz.

Corvina, 1965.

Dejneka
32 lap, 57 kép
A müvészet kiskönyvtára sorozat lo.sz.

Corvina, 1967.

Szárján
29 lap, 57 kép
A müvészet kiskönyvtára sorozat 51.sz.

Corvina, 197o.

Képzőművészet és közönség
23o lap, 48 kép,
Studium sorozat 28.sz.

Gondolat, 1961.

Absztrakt képzőművészet
228 lap, 32 kép

Kossuth, 1964.

A katedrálistól az ipari formáig
240 lap, 52 kép
Kossuth, 1967.

Daumier, Derkovits és utódaik
Tanulmányok /Elvek és utak sorozat/
Magvető, 1968. 354 lap, 34 kép

A szocialista képzőművészet története -
Magyarország és Európa
318 lap, 328 kép

Corvina, 197o.

Esztétikai olvasókönyv /szöveggyüjte-
mény/
szerkesztésben való részvétel

1. kiadás Kossuth 1965.
2. kiadás Kossuth 197o.

Válasz egy vitacikkre

Uj irás, 1962.1.sz. 57-61.l.

Kandinszkij-kiállitás Párizsban.
Nagyvilág, 1963.lo.sz. 1556-1558 l.

Réti István
321 lap, 138 kép

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1960.

Réti István: A nagybányai művésztelep.
Szerkesztés, előszó és jegyzetek,
337 lap, 80 kép

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1954.

Masereel: A város
Bevezető tanulmány 5-14.l.

Magyar Helikon, 1961.

Előszó-tanulmány Domján József
Hunyadi János sorozatához

KAK 1956.

A szocialista realizmus I-II.
szerk. Köpeczi Béla
részvétel szövegválogatásban és képszerkesztés

Gondolat, 197o.

Plakátjainkról

Szabad müvészet, 1955. IX. évf. 5. sz.
199-2o2 l. képekkel

Történeti képek a tizéves kiállitáson

Szabad müvészet, 1955.IX.évf. 6-7.sz.
244-249 l. képekkel

Medgyessy Ferenc: Szoptató anya
/Miért szép?/

Müterem, 1958.9.sz. 8-9 l.

A nacionalizmus kérdéséről

Művészet, 1960. 2. sz. 5-6 l.

Husz év képzőművészetéről

Kritika, 1965. 4.sz. 6-19 l. képekkel

A szocialista realista képzőművészet kialakulásának néhány problémája.

"Jöjj el, szabadság!" tanulmánykötet, 124-144 l. Akadémiai Kiadó, 1967.

Réti István kiállitása
/katalógusi bevezető tanulmány/
Bp. 1957. MNG

Le belle arti dell'Ungheria d'oggi

Societá Italiana Amici dell'Ungheria, 1958. 1-2o l. /sokszorositott/
Róma

L'art des XIXe et XXe siècles

L'art de Hongrie du Xe au XXe siècle
/tanulmány, lapszámozás nélkül/

Párizs, 1966.

Kaldógus

A polgári kultura hanyatlásának főbb jelenségeiről a magyar képzőművészetben

Művészettörténeti Értesitő, 1956. IV. évf. 4 sz. 295-3oo l.

Müvészi absztrahálás és absztrakt müvészet
Esztétikai olvasókönyv /szöveggyüjtemény/
387-4oo l.
Kossuth, 1965.

2. kiadásban 271-282 l.
Kossuth, 197o.

Cassou: Panorama des Arts Plastiques Contemporains
/recenzió/

Acta Historiae Artium.....
355-358 l.

Száz kép a magyar történelemből
Bev. tanulmány 5-25 l., minden képpel szemben leiró elemzés

Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, 1955.

I.E. Repin válogatott müvészeti irásai
Bevezető tanulmány 5-2o l.

Képzőmüvészeti Alap Kiadóvállalat,1963.

1946

bem.

Aradi Nina: „Petőfit a szovjet kritika a legnagyobbal közé állítja". Beszélgetés Illés Bélával a Kárpáti szavalókiáról és a mai irodalmi kérdésekről. = Új Idők. 1946. II. 776. p.

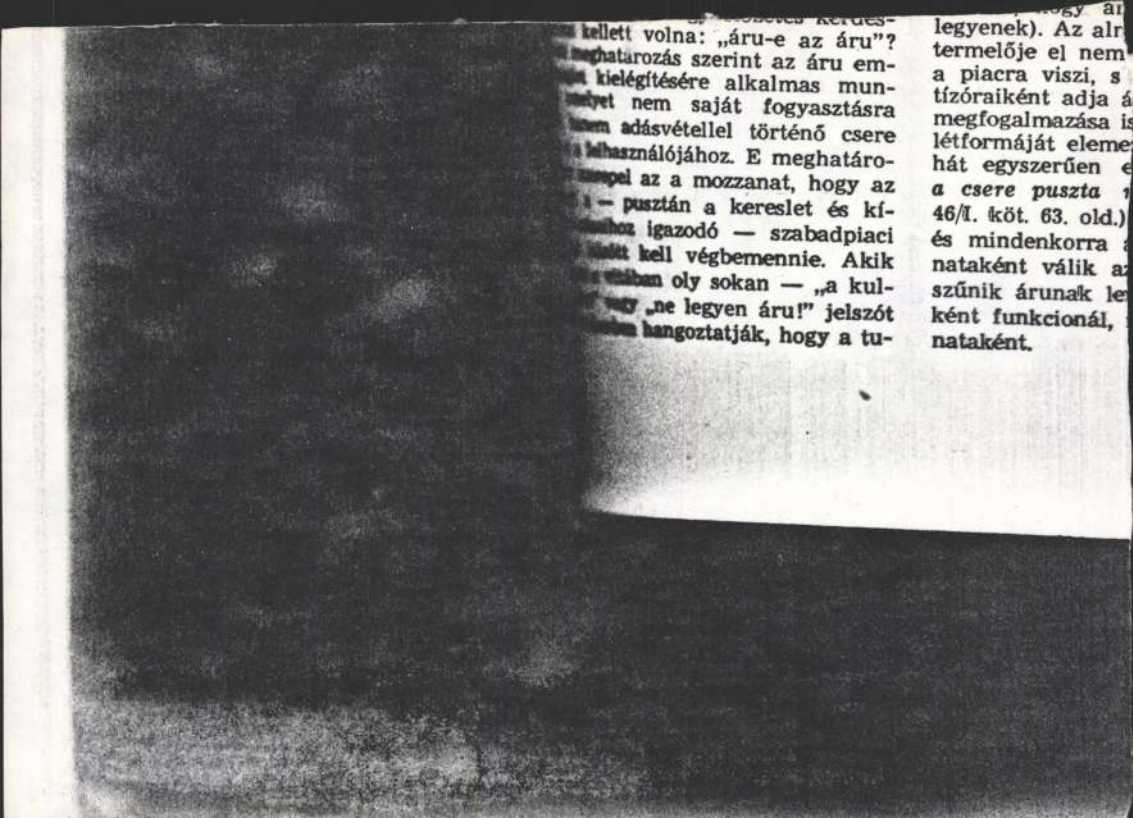

kellett volna: „áru-e az áru"?
meghatározás szerint az áru em-
kielégítésére alkalmas mun-
tárgyat nem saját fogyasztásra
adásvétellel történő csere
a felhasználójához. E meghatáro-
mutatkozik az a mozzanat, hogy az
— pusztán a kereslet és kí-
hoz igazodó — szabadpiaci
között kell végbemennie. Akik
ebben oly sokan — „a kul-
vagy „ne legyen áru!" jelszót
hangoztatják, hogy a tu-

legyenek). Az alr
termelője el nem
a piacra viszi, s
tízóraiként adja á
megfogalmazása is
létformáját eleme
hát egyszerűen e
a csere puszta
46/I. köt. 63. old.)
és mindenkorra
nataként válik a
szűnik árunak le
ként funkcionál,
nataként.

1954

Cill

Képzőművészetünk időszerű kérdéseiről.
Megjegyzések Bernáth Aurél cikkéhez.

= Művelt Nép V - 1954. 22.n.

1954

Loc.

A Művészettörténeti Kiskönyvtár sorozatáról.

= MÉ. 1. n. 1954. 180-182. p.

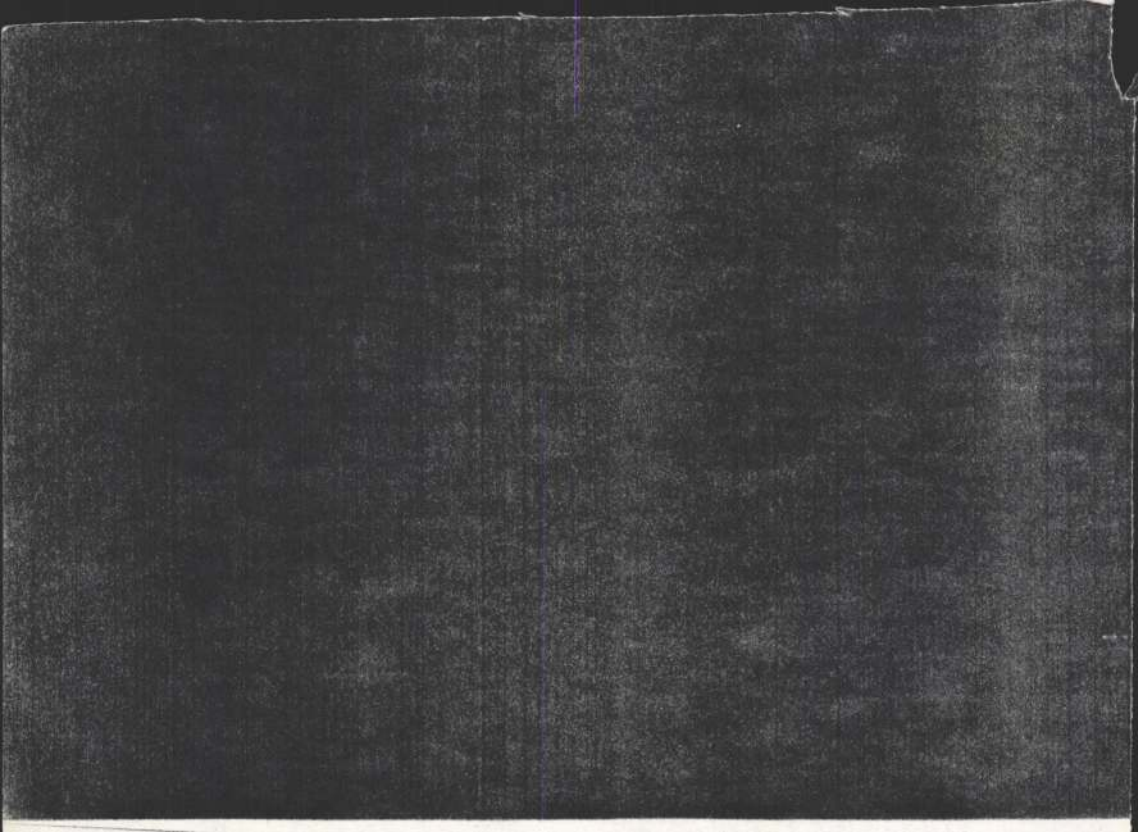

1955

C

A könyvillusztrációról. = Könyv. 5. évf. 9. sz. 1955. 408-411. p.

...Kniebild nach rechts, sitzend, dunkles, hochgeschlossenes Kleid mit Spitzenhalsstre... Fächer × Öl auf Leinwand, 69 : 76 × Bez.:

675 — **Susanna Theresia** geb. **Leichamsch...** × Gemahlin des Johann Baptist M., Schäßb... rechts, weißes, ausgeschnittenes Kleid, weiße ... Halskette × Öl auf Papier, 44 : 40 × Unbek...

676 **Moeterdt, Samuel,** Dr. med. (1829—1881 ...mannstadt × Brustbild nach links, Kinnbart, ... bild, Kabinett, um 1870 × BM.

677 **Mogyer,?** (1820) × Studentenbildnis. Brustb... beinminiatur (Jena, um 1820) × Fb.

678 **Mohr, Josef v.** (I) (Bamberg 1713—1784) × ...stadt × Brustbild von vorn, lebensgroß, dunkl... bart, brauner Rock mit Spitzenmanschetten, ... denen Knöpfen × Öl auf Leinwand × Selbstpor... × Fb.

679 — **Josef v.** (II) (1743—1806) × Marktrichter... bild nach links, lebensgroß, graumeliertes Haa... Rock, weiße Weste, weiße Halsbinde × Öl ... der Rückseite bez.: Franz Anton Bergmann

1955

C.

Ifjusági könyvek illusztrációiról.

Ax = Könyv. 5. évf. 11. sz. 1955.
508-512 p.

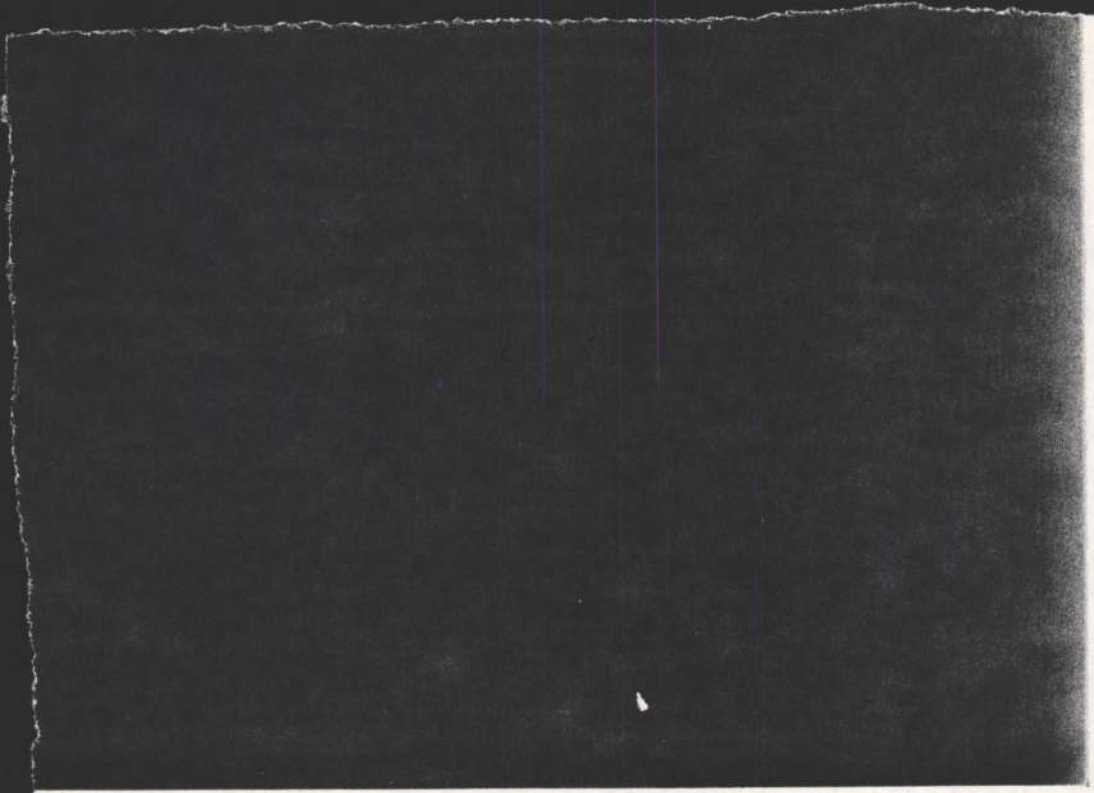

1955

Rec.

Bárány Tamás: Rákóczi vázlai. Bp. 1955. =

A Könyv. 1955. 508-512. p.

dító júniusi számban három álláspontot sorakoztattunk fel, s szerkesztési elveinkhez híven a felháborodott „nem"-től a harcias „igen"-ig minden színvonalasan kifejtett elgondolást a nyilvánosság elé bocsátottunk. Ideje áttekinteni, mire jutottunk, mutatkoznak-e tisztázottnak tekinthető pontjai a nézetcserének, s melyek a legfontosabb, szaktudományos fórumokon, tüzetesebben megvizsgálandó kérdések.

Mi a kultúra?

Mint oly gyakran, itt is számos félreértés származott abból, hogy homályban maradt: pontosan miről is vitatkozunk? A kultúra szó ugyanis több fogalmat takar, s a kérdés, hogy áru-e, más-más választ vonz, ha az egyik vagy a másik fogalomra gondolunk. A Kossuth Kiadó *Vélemények—viták* sorozatában, 1980-ban megjelent *A kultúra fogalmáról* című gyűjtemény tucatnyi, többé-kevésbé eltérő hazai fogalomértelmezést mutatott be; a legelterjedtebb ezek közül kettő. Az egyik, a tágabb felfogás szerint a kultúra mindent magába foglal, ami az emberi szabadság szférájába tartozik, míg a szűkebb kultúrafogalom a tudomány, a művészet és a közművelődés területeit öleli fel csupán. Vitakérdés ma az is, megfelelnek-e ezek a fogalmak a tudományos fogalomalkotás és terminológia igényeinek, s e vita a mi nézetcserénkben is fel-felbukkant. Hoch Róbert a tágabb, Barcsi Antal a szűkebb

nem forgalmazh
gés keretei közö
függőben, hogy
sem — pontatlan
lag dotált, tehát s
zött jóval magasa
áru mindaddig, a
kell érte. Tertá
győzően fejti ki a
vészeti tevékeny
árutermelő tevé
mások szellemi
keket hoz létre s
vetítőrendszerne
fogadó ugyancsa
ből, mutat rá T
kezik, hogy az a
szerűen a szab
törvényeinek ke
ben ugyanezt mo
hozzászólása azt
ben a tudomán
szférájában neh
mányos közgazd
az áru fogalmáv
hogy e hagyomá
általában is ela
náth László cik
hozzászólása is.
a szocializmusb
szik olyan evid
közkeletű kézik
A vitának ezt a
vábbi kutatást i
az arra illetékes

1958

Bolgár képzőművészeti kiállítás.
Miskolc 1958. Katalógus. Bev.
Aradi Nóra, Sztojo Todorov.
Bp. 1958. 8 p. ; 8 t.

Item. Az aranyozott és aranyozatlan akár minemü nevezendö Ezüst míből nyolcz részre mindeniknek jutott gira No. 114, tészen in toto girát 912.

Item. A kristály pohároknak a szebbikét palatinus uram számára hagyván az porczellánakkal együtt, az mint legjobban lehetett az valort adequálva, jutott minden részre egy, egy.

Item. Az szerecsen dió és unicornissal rakott és azon kivül fön maradott három kupából jutott minden részre egy, egy.

Item. Minden részre jutott paplan, három, három.

Item. E fölett Amadéné asszonyomnak egy, Tassÿ uramnak egy, senkinek egy, tészen in toto paplan No. 22.

Item. Az aranyas bőr kárpitokból jutott minden részre három, az kettei mivel hogy aljasb volt, egyet egyet adtak reá, facit in toto kárpit No. 26.

Item. Az flandriai kárpitból, öreg, középszerü és kissebb egyenkint minden részre jutott 3, kik közül az négyre mint hogy kissebbek voltanak, pro suplemento adtak reá két két zöld kárpitot, tészen in toto kárpit No. 32.

Item. Maradott fön fiandriai kárpit, kiböl minden részre egyet egyet adván az nyolczadik résznek az flandriai (kárpit he) lében adtak

1958

Tentoonstelling van Hongaarse Hedendaagse Schilderkunst. Beeldhouwkunst en grafische Kunst. Zaal Wyers, Antwerpen. 1958. Catalogue. Préf. par Nóra Aradi. Bp. 1958 42 l.

1958
Cill.

Medgyessy Ferenc. = Népszabadság 1958. július 22. 4.p.

. . . . 7

. . . . 9

. . . 29

. . . 43

. . . 46

1959

Új fejezet a művészettörténetben. A szocialista országok képzőművészetének moszkvai kiállítása = ÉS. 3.évf. 2.sz. 1959. 1, 10.p.

1959

A tudatos mondanivaló a fotóban. =
Foto. 6. évf. 1. sz. 1960. 3-4. p.

hwarzer Rock, graue,
oval, 35 : 30 × Unbe-

Gemahlin des Georg
en, schwarze Haube,
: 35, Familienepitaph
s, Ev. Kirche.

ild von vorn, grauer
ilienepitaph Michaelis
he.

achsenheim, K.

fmann, Schäßburg ×
hnung, 82 : 44 × Un-

ar, Spitzbart, dunkler
Stock × Öl auf Lein-
× BM.

Gemahlin des Julius M

1960

Utólagos megjegyzések a 8. Képzőművészeti Kiállításról. = ÉS. 4. évf. 27. n. 1960. 5-6. p.

s, Michael, Freiherr v.

800) × Wien, Porträtsammlung der Natio-

nts, Waffenrock, Ordensband × Kupferstich,
ez.: Kininger del., T. V. Poll sc. × Wien, Por-
ionalbibliothek.

s, wie Nr. 652 × Kupferstich, 4^0 × Bez.:
. Regona scul. (um 1800) × BM.

Kininger, 4^0 × Bez.: lith. Zimmermann (um

k × Kupferstich, 4^0 × Bez.: exc. G. Bonowsky

nks, Waffenrock, Kommandeurkreuz des M.
tich, Rundmedaillon, 4^0 × Bez.: Gravé par
ätsammlung der Nationalbibliothek.

chts, Waffenrock, Kommandeurkreuz des M.
tich, Medaillon, hochoval, 16^0 × Wien, Por-
tionalbibliothek.

24—1900) × Bürgermeister von Reps, Land-
abgeordneter × Lichtbild, 1867 × Fb.

(1820—1877) × Tierarzt, Schäßburg × Brust-
er Rock, große dunkle Krawatte × Öl auf

1961.

Megjegyzések a Borsod megyei
népművészetről. = Borsodi Szemle.
5. évf. 2 sz. 1961. 186-195. l.

× Kaiserlicher Rat,
Brustbild nach links,
ärrbart, schwarzer,
nd, 66 : 56 × Bez. :

ärrbart, Frack, weiße
bier, oval, 9 : $6^1/_2$ ×

of, Birthälm × Hüft-
rt, geistliches Amts-
hit grauem Pelz ver-
ttem Futter, in der
auf Leinwand, 95 : 73
stadt, Ev. Landeskon-

tadt 1933.
(geb. Hermannstadt
Hofkanzlei, Wien ×
chtbild, Kabinett, um

Oberlandesgerichtsrat,
ania, Hermannstadt ×
graue Hosen, Orden
m 1870) × Hermann-

um 1867 × BM.

1973.

A Szocialista Képrőművészek Csoportja.
= Népszava. 101. évf. 1973. 115. n.
8. p.

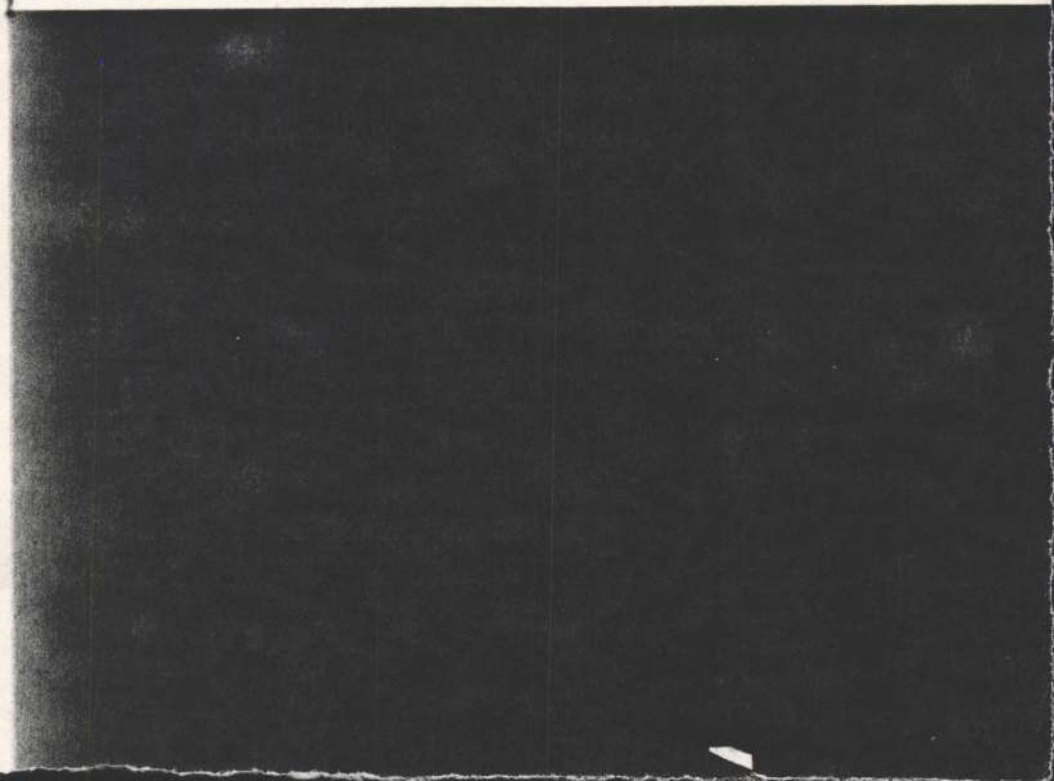

1973.

Bekezdés (Acta Hungarica c. lap cikkeiből).
=AH. 1973. 7-p.

[illegible]

[illegible] dolgaybban, hÿzem Ewnünknek Boczanattÿat az rodhadando (igy) testnek fet tamadasat ees az örök eeletet az mÿ wrunk Jesus christusert.

Az kereztseeget hÿzem ees wallom istentül zerzetnek lennÿ ees zükseegesnek lennÿ örök Idwösseegre, kereztÿeneknek zokasok zerÿnt [illegible]*rnekseegükben (igy).*

Az mÿ wrunk Jesus christusnak zent woczorayt hÿzem ees wallom czak az zerÿnt az mÿnt ü zent felseege zerzette hogÿ rea mondwan az Igeket az kenÿerre ees az Borra kÿk igaz hÿttel Eelnek wele christus wrunknak igaz testeet ees weereet weezÿk ees hogÿ mÿnden Embernek eelnÿ kellÿen wele wrunk Jesus christusnak paranczolattÿa [illegible] ragazkodwan hoc est Corpus. hic est sanguis. [illegible]

1977.

Művészettörténet tudománytalanul.
Főszerk. és lev. Aradi Nóra. Bp. 1977.
Akad. Kiadó 228 p.

Korsó 11. Az végén egy gomb. Vagyon az korsókban és az gombban gyöngyszem . . . . . 142.

Második arany öv, kéz fogásos, angyal képek vannak rajta, az végén gomb helyett egy czet hal, melyben van: gyémánt 4, rubint 65, smaragd 2, gyöngy szem 96. Harmadik öv kristály aranyba foglalt.

Negyedik arany láncz öv, az végén egy báránka, vagyon benne arany 100 drb.

Négy leányasszonynak való öv, ezüst, közbe, közbe aranyas, yed (igy) szemek bennek.

Két ezüst láncz öv.

Azonkivül az leányimnak négy ezüst övek.

Egy gyémántos arany öv, melyet az menyegzőkor az úr ő nga vitt az ifju asszonynak.

Egy arany öv, ifju asszonynak adták, vagyon benne arany 16.

Egy gyöngyből füzött öv, kiben rózsás arany szemek vannak.



1974

Begrüssungsansprache ℓ Das Kunsthandwerk mittel- und osteuropas in der Aufklärungszeit. Akten der Arbeitskonferenz in In ....

=AH. 1974 Supplementum. 15–16 p.

nak lennÿ Bẅnẅnknek megh Esmereeseiert es keletẅnknek ez wÿlagon istenhez ees fele Baratwnkhoz megh rendeleeseÿert.

Az en hÿtem ez, ha az ördögh akaratom ellen, kÿ gÿlkos (igy) ees hazwghsaghnak attÿa az kÿnban halalom koran wagh Beteghseegem mÿa az en Nÿelwemet masra wezerlene kÿt isten az ẅ Jelen woltawal el tauoztat, nem en zom nÿncz semmi közöm velė hÿzem az wr istent zent fÿaÿert megh oltalmaz attwl is zent leelek istennek wezerleeseböl az ẅ zent Angÿala altal.

Lölkömöt (ajanlom) Elözer az atÿa Mÿndenhato is(tenne)k zent kezÿelben (az n)ÿ wrwnk Jesus christusnak dragalatos zuleteesenek kÿmÿanak halalanak fel tamadasanak menÿben menetelÿnek ees zent fÿahoz walo zeretetÿnek Eerdemeÿert Es az ẅ zent fogadasanak igaz woltaÿert hogÿ az en lölkömöt az örök Bodoghsaghban megh Nÿwgassa ees wÿgaztallÿa az ẅ zent zÿnecnek latasawal örökön örökke.

Az en Bẅnös testemnek eltakarasa walahol isten akarÿa ot leezen rodhadando por ees hamw az fel tamad[illegible]
az wr isten az ẅ [illegible]

1975.

Művészet és technika = Népszava.

103. évf. 1975. 156 n. 5. p.



1975

Előző = Magyarország. reneszánsz és barokk. Mivészettetés eti tanulmányok. Szerk. Galavics Géza. Bp. Akad. 1975. 7-8. p.

1977

A munkásmozgalom mai feladatai. =
Népszava. 105. évf. 1977. 101. sz. 7 p.

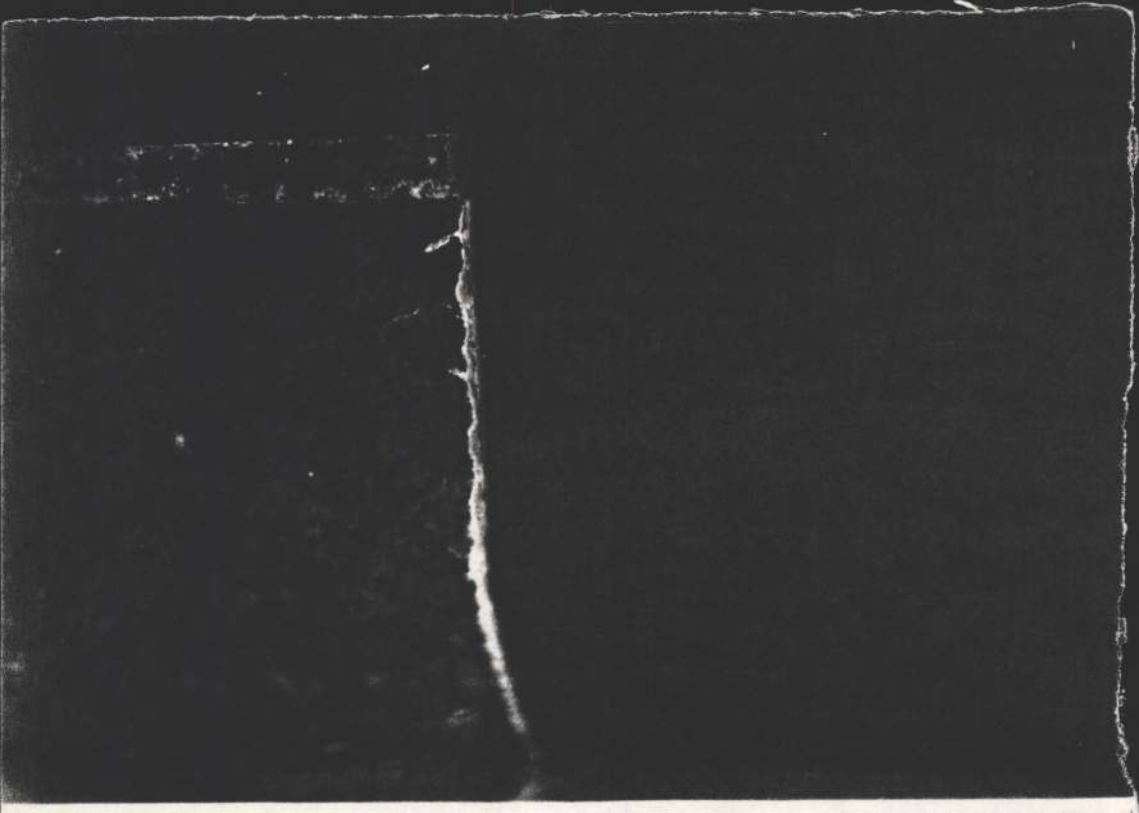

1978

Cikk.

Költőportrék = Népművelés. 1978.

20.p.

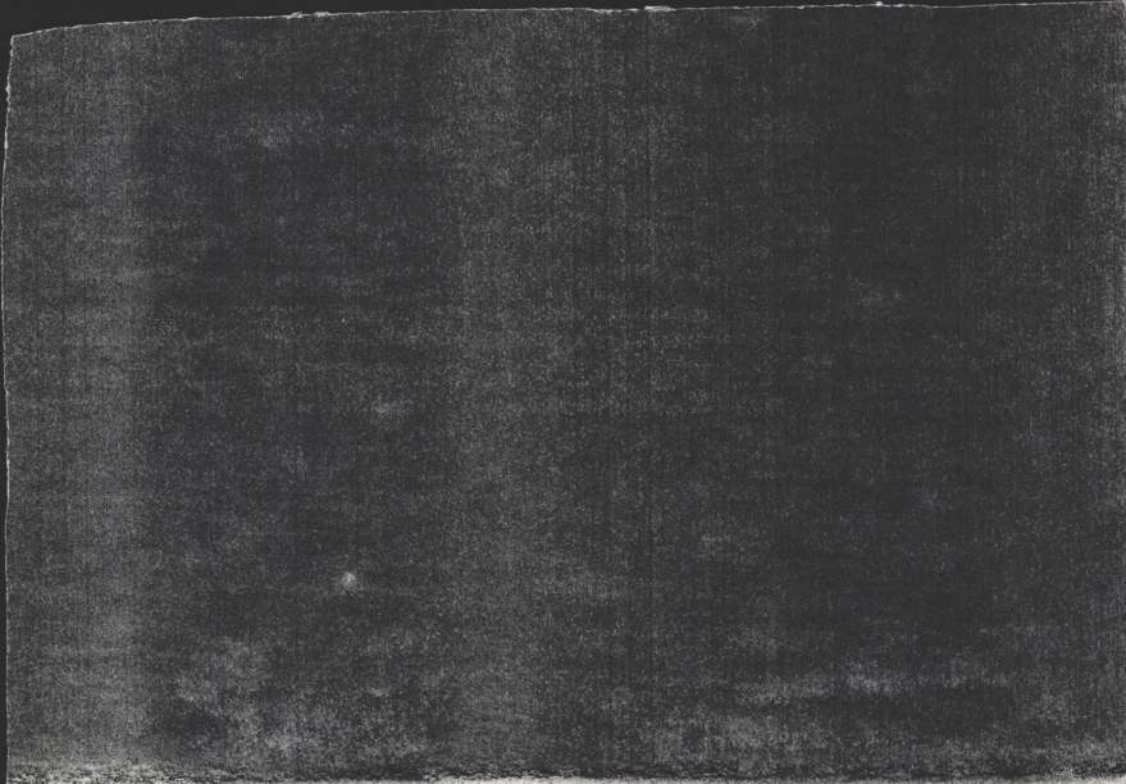

1981

Előző. = Művészet Magyarországon
Magyar Nemzeti Galéria 1981 augusztus - november.
1830 - 1870. Katalogus. Szerk. Szabó Julia,
Szeplefi F. György. 1. Mat. Bp. 1981.
9 p.

1981

Megnyitó (Művészet és művelődéstörténet. Tudományos vitaülés a felvilágosodás korszakára vonatkozó újabb kutatásairól és módszereiről. MTA. Művészettörténeti Kutató Csoport 1981. január 27.) = MH. 8. old. 2. sz. 1981.

163–164. p.

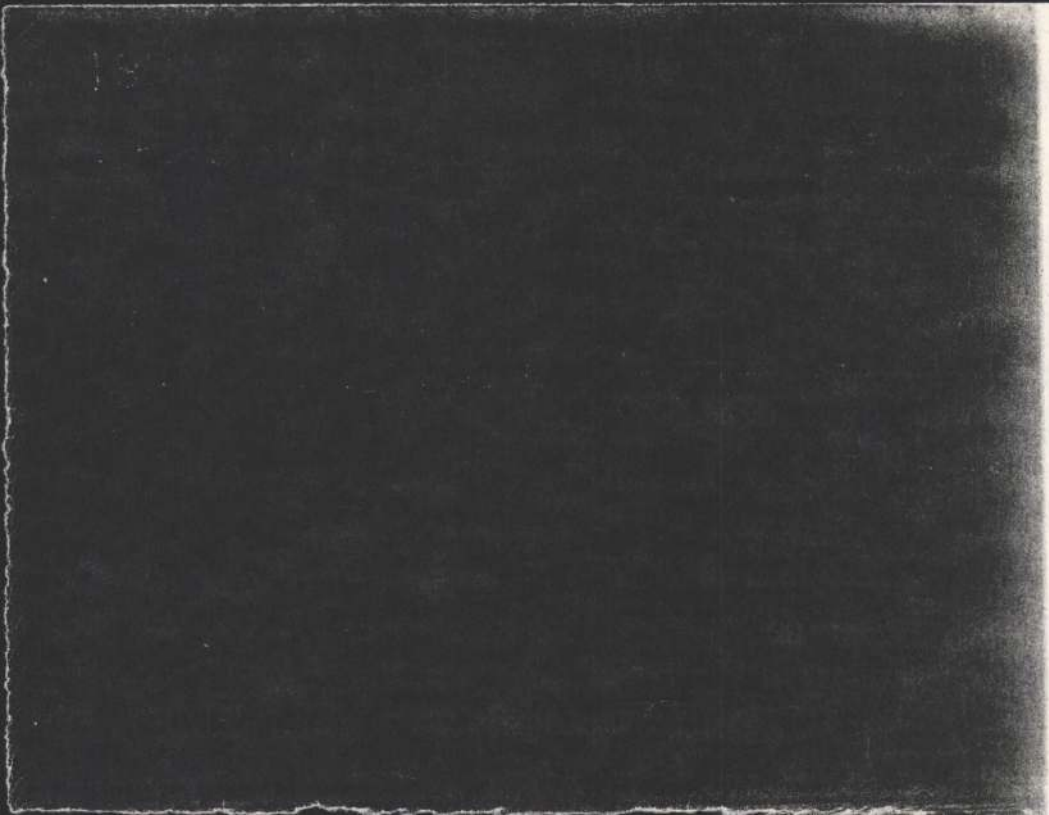

Jelképes amnézia vagy valami más?

Ki volt Kardos György?

Ki, s hogyan búcsúztatta Kardos Györgyöt hő öt éve, egyáltalán ki is volt Kardos György valójában? Mit mondott a búcsúztató fél éve, amikor nem Kardost, hanem — úgymond — a rendszert búcsúztatta? S vajon mi fűzi, mi fűzheti egy gondolati láncra mindezt?

KARDOS (KASTREINER) GYÖRGY kereskedő, Kat. Pol. törzstiszt, újságíró, ÁVH alezredes, vállalati igazgató. (Budapest, 1918. — Budapest, 1985. december 27.) Kiskereskedő családból származott. 1936-ban gimnáziumi érettségi után másfél évig egy kézimunka szaküzletben dolgozott. Ezután a Lévai Jenő által szerkesztett „Magyar Hétfő" című lap sport mellékletében írt cikkeket. Az újság 1938 elején megszűnt, így nincs adat 1940 szeptemberéig, amikor a Nagykátai Bevonulási Központba kapott behívót. 1941 nyarától munkaszolgálatos.1942-ben leszerelték és az egész esztendőben Budapesten kereskedelmi ügynökként dolgozott. 1943-ban újra behívták, hadműveleti területen is szolgált. Majd december végén állítólag Csehszlovákiába deportálták. Egyes visszaemlékezések viszont arra mutatnak, hogy 1944 végén, majd 1945 tavaszán az úgynevezett Alpesi Erőd földmunkáin dolgozott. Tény viszont az, hogy 1945 májusában Ausztriából tért haza. Megérkezése után rögtön belépett a Magyar Kommunista Párt Bp. VI. kerületi szervezetébe, ahol mint pártalkalmazott, adminisztrátorként dolgozott.

1945 júliusában Dr. Langfelder Máriának, a Rókus kórház orvosának útján kerül kapcsolatba Pálffy Györggyel, a HM Katonapolitikai Osztály parancsnokával, akinek támogatásával augusztus 1-én a HM Katonapolitikai Osztály defenzív osztályán, mint nyomozó kezdte meg a szolgálatot. (Párttagságának kelte — igazolványa szerint — 1938. Ennek ellenére a források csupán egyetlen illegális tevékenységéről számolnak be. 1937 szeptember 17-én a Tompa utcai nyilashúznál kirobbant verekedésben való részvétel gyanúja miatt a rendőrség letartóztatta, de két nappal később elengedte.)

1945. augusztus 13-tól a nyomozócsoport beosztottja. 1947. január 29-én a Székesfehérvári Kat. Pol. kirendeltség vezetője. Augusztus elsejétől újra Budapesten teljesít szolgálatot, a HM. Katonapolitikai Osztály I. sz. főcsoportjában az I/I. osztály vezetője.

1946 derekától a köztársaság elleni összeesküvés felderítésére alakult nyomozócsoport vezetője. A csoport tagjait az eredményes munka elvégzésével, 1947 május 28-án előléptették, Kardos Györgyöt főhadnaggyá. A köztársaság elleni összeesküvés, mint „Magyar Közösség" ügy közismert. A koncipiált vád a Független Kisgazdapárt és a magyar parlamentarizmus szétverését, a Moszkvából vezényelt hatalomátvételi terv kegyetlen eszközökkel való segítését szolgálta. Magát a koncepciót Kardos György készítette elő és a kivitelezéssel Pálffy György őt és csoportját bízta meg.

Összesen 222 embert tartóztattak le, akiket annyira összevertek és megkínoztak a hamis vallomások aláírása érdekében, hogy az eljárást vezénylő kommunista párt intézkedése szerint a nyomozás irányítását az Államvédelmi Hatóság vette át Széberszki József alezredes vezetésével, azzal a kikötéssel, hogy a katonapolitikáról átszállított foglyokról a tárgyalás megkezdéséig igyekezzék eltávolíttatni a Kardos-csoport kínvallatásából származó nyomokat.

A katonapolitikai osztály volt az első magyar koncepciós per szervezője és segítségével érte el a Magyar Kommunista Párt, hogy megvalósítsa az országban Rákosiék diktatórikus hatalmát. A katonapolitika kezdetben kíméletlenebb szervezet volt, mint az Államvédelmi Hatóság. Fennállása alatt 93 embert bírói ítélet és törvényes eljárás nélkül börtönöztek be vagy gyilkoltak meg. Kardos György és helyettese Berkesi (Bencsik) András szervezték meg azokat a titkos akciókat, melyek eredményeként a nyugati megszállási övezetekből a kommunista rendszerrel szembenálló katonákat raboltak el abból a célból, hogy Magyarországon vérbíróság elé állítsák őket.



Kardos volt a szervezője az úgynevezett Thomson kapitány ügynek, amelyben Kardos és csoportja a Magyar Közösség ügyéhez hasonlóan járt el. E provokált ügy eredményeként négy embert végeztek ki teljesen büntetlenül 1950. július 12-én, mégpedig Dóczy László, Beéri István, dr. Sztankóczy László és Rákosi Gyulát. Hat vádlottat életfogytiglani börtönre ítéltek. (Kardos a párt legmegbízhatóbb emberei közé tartozott. Farkas Mihály 1948. október 16-án elismerően nyilatkozott teljesítményéről.)

Pálffy György kivégzését követően a katonapolitika nagyobb részét az Államvédelmi Hatóságba olvasztották be. Kardost az ÁVH alezredesi rangban vette át. 1950. április 30-án Kardost, bizonyára a Pálffy altábornagyhoz fűződő meghitt barátsága miatt elbocsátották a testületből. Az Államvédelmi Hatóság helyezte el a Friss Újsághoz olvasószerkesztőnek. 1950. október 3-án az ÁVH őrizetbe vette. Letartóztatásának nem volt közvetlen politikai oka. Hat hónapos vizsgálat után, 1951. március 21-én a Budapesti Katonai Törvényszék a feljelentési kötelezettség elmulasztása és szolgálati titoksértés bűntette miatt hét év és hat hónapi börtönre, továbbá lefokozásra ítélte.

A tárgyaláson és a megelőző vizsgálat során Mátay Florence és Aradi Nóra, a katonapolitikai osztály volt titkos ügynökei, továbbá Berkesi (Bencsik) András tanuvallomása alapján a vád bizonyítást nyert, melyet Kardos oly módon követett el, hogy a katonapolitika konspiratív lakását illegitim pásztorórákra felhasználva borközi állapotban szolgálati titkokat fecsegett ki.

1954-es rehabilitációja alkalmával bizonyítást nyert, hogy a feljelentési kötelezettség elmulasztása következtében emelt vád hamis volt. A szolgálati titoksértést azonban Kardos 1954. augusztus 23-án dr. Avar Jenő ügyész előtt beismerte. Nem tagadta továbbá az erkölcsi életére vonatkozó terhelő vádakat. Ettől függetlenül a rehabilitáció Kardost minden vádpont alól mentesítette.

A Pálffy Györgyöt követő katonapolitikai főnöke, Révész Géza altábornagy, az 1956-os forradalom leverése után honvédelmi miniszter lett. Kardos a HM határon túli katonai hírszerzésén kapott megbízást.

Innen Aczél György támogatásával került a Magvető Könyvkiadó igazgatói székébe

• K.F.

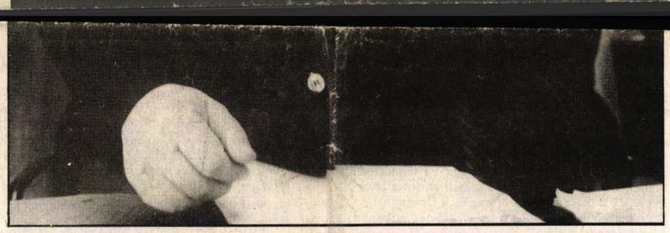

FOTO: BÁNKUTI ANDRÁS

Kardos György kalandos sorsú ember volt. 1945-50 között élet-halál ura. Majd a Kádár-érában Aczél György jóvoltából az írók magvetős ura. Aki akkor nála publikált, tudta kinél publikál. Majd tudhatta azt is, hogy a kalandos sorsú ember sírja felett állva kit búcsúztat, s hogyan. Mint például Csurka István.

Csurka István néhány év múltán már a rendszer elmúlása felett mondott búcsúztató beszédet a Népkertben. Bűnözőkről és gazemberségről beszélt.

Nos hát melyik történelem az igazi? Mikor volt amnéziás a néptribun? S valaha is az volt-e? S a többiek, a mai nagyhangú, a populizmus húrjait buzgón pengető politikustársai? Hová írtak, hol publikáltak, milyen áron, milyen katedrákra álltak, hol, s miként igazgatóskodtak a hatvanas, a hetvenes, a nyolcvanas években? Milyen egzisztenciális és lelki kompromisszumokat kötöttek? Akkor, velük. A "bűnözőkkel, a gazemberekkel"?

Elek MDF-es alapítóatya most azt kérdezte Csurkától, tudja-e mit beszél? Úgy hiszem tudja. Ahogyan mindig is tudta. Napi politikai és egyéni érdekei alapján beszélt, írt, akkor is most is. S nemcsak ő, hanem mind-mind a többiek is, akik manapság kollektíve vesszőzik a népet. Pedighát ez veszélyes módszer. A valóság ugyanis tartósan nem szeletelhető le parizerként napi egyéni és politikai érdekek csomagolópapírjába. A demagógia előbb-utóbb lelepleződik és visszaüt a demagógokra.

Sajnos kártéteményét főként nem a demagóg fizeti.

• Lovas Zoltán

In memoriam K. Gy.

In memoriam Kardos György, Ágyúlövés helyett.

"Ez a kor, amelyből Kardos György most kihullott, éppen úgy megalkotta a maga jellegzetes férfiait, mint a megelőző sorsfordító korszakok. Prototípus volt, korsűrítmény, szinte plakátra való jelképalak. Élete fejlődésében, jellemében, tetteiben és munkájában ennek az utóbbi negyven esztendőnek mindegyik váltása és felívelése — lehorgadása benne volt. De a kor embere volt Kardos György abban a nemesebb értelemben is, hogy nemcsak elszenvedte és tükrözte, hanem erőteljesen alakította is ezt a világot.

Nagy adósága a magyar irodalomnak elsősorban önmagával szemben, hogy ezek az eltévesztethetetlenül kelet—középeurópai sorsok nincsenek még igazán megírva; hogy ezek a regényes életek, amelyeknek kezdő fejezetében az üldözöttség keserűségei és lélekedző életveszélyei vannak bevésődve, s amelyeknek további viharos fejezeteit kemény szükségszerűségek alakították, nem gazdagítják még a nemzeti önismeretet. Szinte érthetetlen, hogy Kardos György regényes élete még nem inspirált egyszerre több írót is egy-egy sorsregényre. Konfliktus, drámai csomósodás, harc, fény és árnyék mind-mind adva van ebben az életben. Itt élt köztünk egy regényhős, akinek a múltja éppen úgy megörökítésért kiáltott, mint a jelene; akinek a felszabadulás — hogy mást ne említsünk — nem csak a régi rend bűnei megtorlásának a lehetőségét, de új bűnök elkövetésének az alkalmát is meghozta, és akit mégis teljesen ártatlanul hurcolt meg és ítélt el az a hatalom, amelyiknek buzgó harcosa volt. Shakespeare-i sorsú férfi volt a Magvető Könyvkiadó igazgatója.

Ez a múlt, ezek a shakespeare-i fordulatok és ez az örökösen a fegyver markolatát szorongató katonaember mindig ott érződött a létező mozgó lénye mögött. Az írók, akiknek a könyveit kiadta, az írók, akikkel barátságot kötött, a lektorok, akiket vezetett, és a vezetők, akikkel tárgyalt, üzdött, akiknek jó szolgálatokat tett tapasztalatai feltárásával, kiadás meghatározó személyisége, aki írósorsokkal írta meg a saját sorsát.

Mert ez történt. Kardos György favoritjai a mai irodalom sztárjaivá váltak, és ezeknek a csillagoknak a tündöklése az ő fényforrás voltát is csak kiemelte. Ugyanígy az ellenszenve vagy a haragja képes volt hosszú pislákolásra kényszeríteni szupernovákat.

Hogy igazságosak voltak-e ezek a választásai, ítéletei és döntései? Bizonyára nem mindig. De hát ugyan ki mondhatja el magáról ebben a mi világunkban, hogy maradéktalanul igazságos? Kardos legalább mert elfogult és szubjektív lenni. Dédelgetni is tudott, meg ütni is. Mint a fegyveresek általában, akik persze éppen annyi érzékenységgel és szeretetéhséggel vannak megrakva, mint a nem fegyveresek, csak szemérmesebben titkolják: virággal a kezükben, csókra éhesen térnek haza a csatából, ahol vérük folyt, és ahol ők is öltek, ha kellett, de aztán mégis olyan esetenlül és félszegen tartják a kezükben a piros virágot, mintha szégyellniök kellene. Kardos György vonzódott a romantikához. Ezért voltak kedveltjei a romantikus hajlandóságú írók. Egyik nagy alkotása, a Raféta talán nem ennek a romantikaedvelésnek volt a terméke?

Egy irodalomban, amelyiknek lényegében véve csak két szépirodalmi könyvkiadója van, az egyiknek a magatartása, személyisége, súlya meghatározza a másikat is. Kardos nemcsak érzékelte ezt, hanem megértette, és döntéseit mindig ennek az egészre gyakoroli hatásnak a szemszögéből is mérlegelte. Irányított, befolyásolt, emelt vagy süllyesztett, de mindig tisztán látta, hogy működése több, mint egy kiadó vezetése, és valamely nála megjelenő könyv más írók könyvének lehet nemzője vagy bábája.

Gerjesztette, szervezte, válogatta és rostálta a magyar irodalmat, és mindig olthatatlan szenvedéllyel. Személyes ügyévé vált minden általa kiadott könyv. Ott lehetett látni a könyvsátornál, szinte riadt szemmel bámulni a vásárlók, a dedikáltatók hadoszlopait. Mintha mindig kevesellte volna a tömeget, amelyik a Magvető könyveiért tolong. Miért nincs ott mindenki?

És most már ő sincs itt. Többet nem teszik a jelentést az asztalára. Nem szív el több Munkást. Sem Symphoniát.

A fegyveres férfi, aki írósorsokkal írta meg az életét, kisétált a magyar irodalom csatamezőjéről. Az ilyen emberek megérdemlik, hogy "ágyúlövés" legyen a búcsúztatójuk. Hiszen éppen olyan csend és űr marad utánuk, mint a nagy dörrenések után.

• Csurka István

Csurka a Népkertben

„Mit mond el helyhatósági választási kampánybeszédként Csurka István, az MDF elnökségi tagja, országgyűlési képviselő? — erre volt kíváncsi vasárnap délután mintegy kétszáz polgár, a budapesti József- és Ferencvárosból.

Hogyan is jutottunk el idáig? — kezdte beszédét a képviselő. — Vannak tehát eredményeink ez alatt a történet alatt, de sokszor nem látjuk pontosan, hogy miért is történt mindez. Nos, megmondom! Azért, mert tönkrement az a világrendszer, amelyben élnünk adatott. Kísérlet volt ez. Negyven millió halott volt ennek a kísérletnek az alanya, a tárgya, és az áldozata. De nem kísérlet volt ez, kérem, hanem gazemberség! Sötét gazemberség. Bűnözők! Bűnözők uralma, ezért ért véget. — összegezte az MDF elnökségi tagja a történelmi közelmúltat." (*Idézet a Magyar Hírlap 1990. szeptember 17-i, hétfői lapszámának címoldaláról.)*

Hruscsov emlékezik (I.)

Nyikita Hruscsov emlékiratait több változatban publikálták a hatvanas évek végétől Nyugaton, majd Keleten is. A közzétett szövegek azonban máig ismeretlen úton jutottak el a család és a környezet tagjaitól Nyugatra, s autentikus voltukat senki sem tudta igazolni. Tavaly Szergej Hruscsov, az elhunyt szovjet pártfőtitkár fia megkezdte apja magnószalagra diktált valódi emlékiratainak sajtó alá rendezését, s publikálását. Az emlékiratok jelenleg kiadásra váró, előkészítés alatt álló második kötetében Hruscsov hosszasan foglalkozik az 1956-os magyarországi eseményekkel, ahogy azt az akkori szovjet pártvezetés látta. A kéziratot Szergej Hruscsov megküldte magyarországi fordítójának, Gellért,Györgynek, aki azt a Magyar Hírlap rendelkezésére bocsátotta. Tudomásunk szerint Hruscsovnak ez a megemlékezése elsőízben lát napvilágot a világsajtóban.

/A szerkesztő/

Visszaemlékezéseit Hruscsov az SZKP. 1956 tavaszán megtartott kongresszusával kezdi: „A XX. pártkongresszuson beszámoltunk Sztálin visszaéléseiről a hatalommal és következtetéseket zárt ülésen vontuk le. a beszámoló és a határozat a világközvé- közkincsévé vált, és különösen Lengyelországban és Magyarországon keltett fájdalmas visszhangot. Sztlin már a háború előtt szétzúzta Lengyelország Kommunista Pártját: vezető tagjait likvidálták, a pártot feloszlatták. Magyarországon is jókora vérveszteség érte a pártot. Kivégezték Kun Bélát, a magyar nép vezetőjét és a Magyar Kommunista Párt szervezőjét. Más elvtársakat, akik a Kominternben dolgoztak, szintén megtorló intézkedésekkel sújtották".

"Milyen szerepet játszott Rákosi a magyarországi káderek kiírtásában? A németek szétzúzása után, cleinte ugyszólván pozitiv szerepet ! A pozitivum abban rejlett, hogy Rákosi ellenállt Sztálinnak. Amikor Sztálin megnevezte „a nép ellenségeit", közöttük a Magyar Kommunista Párt tagjait , akkor Rákosi nem értett egyet vele, és azt bizonygatta, hogy ezek becsületes emberek, ő bízik bennük. Sztálin valamennyi párthoz elküldte a tanácsadóit. Ezek a tanácsadók a mi csekistáink voltak, azok a csekisták, akik véres módszereikkel és kegyetlen megtorlásukkal különleges érdemeket szereztek. Nem is leszámolás volt ez, hanem az emberek megsemmisítésének kegyetlen módszerei. Az ügynöknek, hogy igazolja létjogosultságát, meg kell mutatnia, hogy dolgozik. De mi az ilyen ügynök munkájának a lényege? Az, hogy megtalálja a nép ellenségeit, és ezáltal bebizonyítsa Sztálinnak éleslátását, azt a képességét, hogy fel tudja deríteni a nép ellenségét, megfelelően szolgál, igazolja kinevezését és anyagi helyzetét. Ez pedig nagyon jó volt a Szovjetunió más társadalmi rétegeihez, a dolgozó rétegekhez képest." „Valahányszor Rákosi Moszkvába érkezett, már nem ő tett jelentést „a nép ellenségeiről", hanem Sztálin Rákosinak. Ez meg ez, ez meg ezt műveli, önök pedig nem látják, önök vakok. A vak ember pedig tönkreteszi az ügyet, és önmagát is tönkreteszi. Rákosi védekezett... Ez a jelenlétemben történt. Mi ott ültünk. Azt mondom: mi. Rajtam kívül jelen voltak a Központi Bizottság Elnökségének más tagjai is. Amikor Rákosi ellátogatott Sztálinhoz, rendszerint mi is ott voltunk nála, de semmit sem mondhattunk. Az ezekben az országokban végzett, egész hírszerző tevékenységről csak Sztálinnak tettek jelentést. Sztálin bízott Rákosiban. Bízott, de a kétség magyait is elhintette. Ez már jellemző Sztálinra. Senkiben sem bízott..."

„Mi rosszul ismertük Nagy Imrét, mégis azt akartuk, hogy Rákosi ne szakítson Nagy Imrével. Emlékszem, ők egyszer eljöttek hozzánk a Szovjetunióba. Rákosi vádolta őt a parasztpolitika, a kollektivizálás kérdése miatt. Nagy Imre igen haragosan, nem élesen, hanem haragosan ellenkezett. Bár mérges volt... Mégis könny csillant a szemében. Rákosi energikusan azzal vádolta, , hogy elkorcsosult. Más, politikai jellegű vádakkal is illette. Nagy Imrét azonban nem tartóztatták le. Ha Sztálin úgy véli, hogy ő politikai korcs, akkor se szó, se beszéd, nyomban letartóztatták volna. Miért történt így? Ez most érthetetlen számomra. Talán azért, mert Nagy Imre a Szovjetunióban járta ki az iskolát. Éppen a tisztogatás idején a Szovjetunióban élt és dolgozott. Úgy vélem, a Kominternben. Talán — nem tartom lehetetlennek — akkor hírszerzésünk ügynöke volt, és a mi emberünknek tartottuk. Azután, már Magyarországon, politikai tevékenységet fejtett ki, és kétségtelenül kommunistaellenes, helytelen álláspontra helyezkedett."

„A magyar vezetőségben fokozatosan rossz kapcsolat alakult ki Rákosi és Nagy Imre között. Sztálin halála után mi mindent megtettünk azért, hogy Nagy Imrét kibéküljük Rákosival. Azzal vádolta Nagy Imrét, hogy a jobboldaliakhoz tartozik. Úgy vélte, vele lehetetlen kibékülni, ő más célokat követ, nem is kommunista, csak valami korcs.

(Folyt. köv.)

A Magyar Távközlési Vállalat Vezérigazgatósága

SZEMÉLYZETI MUNKATÁRSAT

keres főelőadói, önálló munkakörbe a vállalat személyzeti stratégiájának kidolgozására és személyzeti munkájának fejlesztésére.

Olyan szociológus vagy közgazdász végzettségű, a szakmában több éves gyakorlatot szerzett munkatárs jelentkezését várjuk, akinek fontos, hogy ezen a szakterületen érdemi munkát végezzen.

Várjuk jelentkezését a HILL Internationalnél!

1027 Budapest, Szász Károly u. 2.
Tel/Fax: 201-2252, 201-2973, 201-2570

ARADI Nóra

A költségvetési csata folytatódik

A főváros már harmadik hónapja átmeneti finanszírozási rendelet nyomán működik, ugyanis még mindig nincs költségvetése. Pedig az idei év rendkívül nehéz, a források annyira szűkösek, hogy egyes tevékenységek abbahagyására, intézmények bezárására is sor kerülhet. Gyulavári Antal, a FIDESZ budapesti képviselője szerint ez sem a fővárosi közgyűlésben, sem a Városházán nem tudatosult kellőképpen, s éppen ezért a lakosságot sem készítették föl.

— A még előkészítés alatt levő költségvetésből milyen gazdasági célok olvashatók ki, milyen elgondolás körvonalazódott a főváros idei fejlesztéseiről?

— Úgy látom, ilyen koncepció nincs, a költségvetés tervezete a tavalyi évet folytatja, úgy készült, hogy a korábbi tételeket bizonyos kulccsal felszorozták. Csakhogy ilyen felszorzáshoz most nincsenek források. Legalább a forrásszűke miatt szükség lett volna egy átfogó koncepcióra. De úgy látom, a válságos helyzet nem tudatosult sem a Városháza vezetésében, sem a képviselőkben, sem az apparátusban, s húzódoznak a kemény lépésektől. Pedig most nem mehet minden úgy, mint korábban.

— Végül is mekkora hiányt állított be a költségvetési tervezet?

— A főváros költségvetésében, tehát a kerületek nélkül most hivatalosan 1,5 milliárdos hiány szerepel. De ez játék a számokkal. Olyan, több pontból álló határozati javaslatot kapcsoltak ugyanis ehhez, amely szerintem kétséges módon kíván pénzt szerezni, s ezekkel a költségvetés mint meglevő forrással számol. A valódi hiányról röpködnek a számok, 6-10-20 milliárdokról hallani, de eddig arról nem volt szó, hogy ennek konkrétan milyen következményei lesznek.

A BKV például a kerületek és a főváros közötti forrásmegosztáskor nem lett kiemelve. Az eredetileg tervezett 100 százalékos tarifaemelés helyett csak 50 lett, így nem kapta meg a zavartalan működéséhez szükséges összeget. A közgyűlés által megszavazott közel 8,5 milliárd forint alapján most elkezdhetik kidolgozni működésének leépítését. Ebbe beletartozhat az is, hogy az agglomerációs határnál leállnak a járatai. Az önkormányzati törvény szerint amúgy is az önkormányzatoknak maguknak kell gondoskodniuk a közlekedésről. A főváros mai szánalmas helyzetében nem tudja — kis túlzással — fél Pest megye közlekedését megoldani. Szó lehet még járatritkításról, de egy újabb jegyáremelésről is.

De az is elképzelhető, hogy például az egész fővárosi fürdőszolgáltatást meg kell szüntetni, mivel idén nem tud Budapest 200 millió forintnyi ártámogatást adni a belépőkhöz. Vagy emelik a belépők árát, vagy bezárnak a strandok. Szó lehet egyes intézmények bezárásáról, a főváros határain túlnyúló oktatási, kulturális ellátás korlátozásáról is.

— Semmilyen központi forrással nem számolhat a költségvetés?

— Vannak egyes beruházásokhoz címzett pénzek, de ezek összege nem jelentős. Emellett számolni lehet normatív támogatással, például az általános iskolások, vagy az inaktív dolgozók száma alapján, s az önkormányzatok rendelkeznek a személyi jövedelemadó egy részével, de lehet helyi adót is beszedni. A főváros és a kerületek osztozkodásakor azonban kiderült, hogy a kerületi önkormányzatok nem tudják, hány város is Budapest. A kapható normatív támogatásokkal, a beszedhető helyi adókkal mindenki a saját területén kíván gazdálkodni. Ezzel a kerületek helyzetében is hamarosan éles különbségek keletkeznek.

— Végül is a legnehezebben túl van már a főváros, a forrásmegosztással létrejött a kerületekkel való megegyezés. A fővárosi költségvetés előkészítésének második fordulója, amikor tevékenységek, ágazatok között kell elosztani a pénzeket, már talán nem vet fel annyi ellentétet.

— Ez éppoly véres kérdés lesz, mint a korábbiak és emiatt sokkal alaposabban kellett volna a döntést előkészíteni. Az egyes szakterületeket képviselő bizottságokban előzetesen meg kellett volna tárgyalni a javaslatokat. Ennek hiányában most a közgyűlés e heti ülésén a nyílt színen lesz áldáz csata. Így biztosan nem lehet költségvetést csinálni, szerintem döntés sem születik majd és a munka befejezése csak tovább tolódik. Hátra van még a harmadik szakasz is, amikor konkrét intézmények dolgairól kell dönteni.

— De akkor mikor lesz költségvetés?

— Nem tudom.

— Sokan félnek attól, hogy egyes önkormányzatok fölélik a vagyonukat.

— A forráshiány szülte kényszerből született az a szerintem ostoba gondolat, hogy az önkormányzatoknak úgy kell gazdálkodniuk, mint egy vállalatnak a minél nagyobb nyereség reményében, s nem olyan közületi gazdaságként működnének, amelyek közhatalmi jogosítványaiknál fogva közpénzeket hajtanak be a rájuk ruházott feladatok ellátására. A mai helyzetben abban reménykedhetnek az önkormányzatok, hogy ezt az évet vállalkozásokkal, illetve vagyonuk eladogatásával élhetik túl. De mi lesz a harmadik évben? Nem is beszélve arról, hogy a vagyoni helyzet maga is tisztázatlan. Csak egy tulajdont nem vitatnak: a tanácsi lakásokat. Ezeket azonban ma nevetséges összegekért, jóval az értékükön alul adják el a benne lakóknak.

De a folyamatot nem állítják meg, a közhangulat azt sugallja, hogy a korábban megadott lehetőséget nem szabad ma sem elvenni. Eközben az önkormányzatok lába alól viharos gyorsasággal csúszik ki az egyetlen biztos vagyon, amelyre szociális szempontból is szükség lenne.

• Papp Emília



Demszky Gábor. Egyre nehezebb mosolyognia FOTÓ: KRISTA GÁBOR

Kevés pénz keveset fial

Február 22-ig nyújthatták be a helyi önkormányzatok az illetékes Területi Államháztartási és Közigazgatási Információs Szolgálathoz külön céltámogatási igényeiket. Az 1991-es költségvetésben erre a célra 6,2 milliárd forintot különítettek el.

Elsősorban vízgazdálkodási, egészségügyi, szociális, oktatási célú, már folyamatban lévő és új beruházásokra vehető igénybe a plusz pénz. A vízgazdálkodáson belül elsősorban vízkutatásra, vízhálózat építésére, szennyvíztisztító telep létesítésére, bővítésére, illetve vízközmű társulatok létrehozására adnak támogatást. Az iskolák számára tanterem, tornaterem, egyéb kiszolgáló létesítmények bővítésére és építésére, illetve kollégiumi rekonstrukcióra kérhetnek összegeket az önkormányzatok. Az egészségügyi és szociális ellátáson belül elsősorban az intézmények gépeinek és műszereinek beszerzésére illetve a szociális otthonok férőhelyeinek növelésére kaphatnak a polgármesteri hivatalok a támogatásból. A már folyamatban lévő beruházásoknál pénz igényelhető hulladék lerakótelep építésére vagy bővítésére is.

A beérkező pályázatokat a Belügyminisztériumhoz továbbítják, majd ott összesítik. Március 31-ig kell majd döntenie az Országgyűlésnek az önkormányzatoknak adandó támogatásról.

Vélhetően az önkormányzatok jelentős többsége igényelte ezt a támogatást, hiszen legtöbbjük anyagi gondokkal küzd. A Fővárosi Polgármesteri Hivatal összesen 651,2 millió forint támogatást kér.

Ebből az oktatás területén a szentlőrinci általános iskola, a Móricz Zsigmond gimnázium felújítására, a Ságvári Endre szakközépiskola áthelyezésére összesen 210 milliós céltámogatást kértek, amit idén 234 millió saját forrás egészít ki.

Az egészségügyi intézmények gépbeszerzésére 266 millió a kért támogatás és 399 millió az önkormányzat pénze. A szociális otthonok bővítésére, a folyamatban lévő beruházásokra 9,4 millió forintot igényeltek a 9,4 milliós saját forrás mellé. Új, most induló építkezésekhez 55,5 millió forint a támogatási szükséglet, az ugyanekkora, már meglévő összeg mellé.

Lakótelepi alapcsővezeték építésére 51 millió támogatást kértek, a 34 milló mellé.

A főváros által kért 651,5 millió forinton kívül a kerületek is igényeltek támogatásokat. Ettől függetlenül persze jogosan kérdezhetik Budapest lakói, ha a fővárosban lakik az össznépesség több mint 20 százaléka, miért csak 10 százalékot igényel Budapest a céltámogatásból. A válasz egyszerű: a pénz odaítélésének feltétele, hogy különböző céloknál más-más arányban ugyan — , de legyen saját forrás. Hát éppen ezzel nem rendelkezik elegendő arányban a Főpolgármesteri Hivatal.

• K.M.

Ki irányítsa a főváros vállalkozásait?

A fővárosi önkormányzat jogelődjétől, a Fővárosi Tanácstól majd másfél milliárd forint összegű, különböző vállalkozásokba bevitt vagyont örökölt. A társaságokban fennálló érdekeltségek fölötti tulajdonosi jogok átkerültek a fővárosi közgyűlés kezébe. Persze egy több mint 80 fős grémium nem láthatja el a vállalkozásokkal kapcsolatos operatív ügyintézést, ehhez kiválasztott személy/személyek kellenek. De mindenekelőtt elgondolás arra, hogyan kezelje az önkormányzat a vállalkozásokat, s miként gyakorolja az a személy vagy néhány fő a tulajdonosi jogokat, akit/akiket ezzel megbíznak. A tulajdonosi jogok átruházásával megkapják-e például a területek fölötti rendelkezési jogot, a társasági joggal járó jogosítványokat, főként ami az osztalék fölötti rendelkezést illeti. Ez most a mérlegkészítések idején különösen időszerű. Ezekkel a kérdésekkel azonban a bizottságokban még egyáltalán nem foglalkoztak. Próbálkozás azonban már történt arra, hogy legalább az egyik vállalkozással, a Magistrál Kft.-vel kapcsolatos tulajdonosi jogosítványokat átruházzák az egyik főpolgármester-helyettesre.

A közgyűlés azonban az ügyet levette a napirendről. Ebben szerepet játszott, hogy a Magistrál Kft. különféle vállalkozásait sokan élesen kritizálták az elmúlt egy évben. Éppen emiatt a közgyűlés három bizottsága is vizsgálja jelenleg a társaságot. Mint dr. Szeszlér Tibor, a vizsgálatot kezdeményező jogi és közigazgatási bizottság elnöke mondta, azért vették nagyító alá a kiterjedt vállalkozói tevékenységet folytató Kft.-t, mert tudni akarják, mi az igazság. Ha a cég korrektül járt el a múltban, akkor véget kell vetni a híreszteléseknek, de ha nem, akkor azok ne piszkítsák be az önkormányzatot is.

A fővárosi közgyűlés múlt heti ülésén azonban megint fölbukkant a Magistrál egy indítványban. Ezt Szegvári Péter főjegyző terjesztette be, s most már a jogelőd tanács összes vállalkozásának tulajdonosi jogosítványát javasolta a főpolgármesterre átruházni. Demszky Gábornak döntéseiről csak utólag kellett volna beszámolnia a közgyűlésnek. A javaslat mögött továbbra sem volt semmiféle tesztületi állásfoglalás a tulajdonosi jogok gyakorlásának miként jéről, s ezt a javaslat sem értelmezte.

Érezhetően siettették az ügyet, ráadásul a téma tálalása fölveti a gyanút, hogy nyomást akartak gyakorolni a közgyűlésre.

Szeszlér Tibor önálló indítványt tett, s eszerint amíg nem dolgozzák ki a képviselői bizottságokban az önkormányzat vállalkozásaira vonatkozó elgondolást — átmeneti időre egy néhány fős testület kezébe tennék le a tulajdonosi jogosítványokat.

Mint Szeszlér Tibor hangsúlyozta, javaslata nem Demszky Gábor személye ellen szól. Inkább az az aggodalom vezérli, hogy a főpolgármester elfoglaltsága miatt az operatív ügyeket ráhagyja helyetteseire, vagy ami a legrosszabb, az apparátusra. Arra pedig nem szabad módot adni, hogy a közgyűlés csak rábólintással nyugtázhassa a volt tanácsi apparátusnak az önkormányzat vagyonával kapcsolatos döntéseit.

A határozathozatal végül a képviselők túlzott megfogyatkozása miatt elmaradt. A két javaslatot március 14-én tárgyalják tovább.

Egyelőre tehát a főváros vagyonával kapcsolatos minden döntés a közgyűlés kezében maradt. Ez persze az operatív munkát jelentősen lassítja, ami pedig nincs kedvére azoknak a külföldi cégeknek sem, amelyek szeretnék már beváltva látni a fővárosi tanács közös vállalkozásokra tett korábbi ígéreteit. Legutóbb egy osztrák cég sürgette a téma mielőbbi tárgyalását. A vállalat érdekelt a Tanács körüti bazársor jövőjével kapcsolatos befektetésben. A bazársor alatti terület különben a budapesti önkormányzat egyik legtöbbet érő vagyona. A telket — egy korábbi fővárosi tanácsi indítványra — a Magistrál Kft. vinné be apportként egy vegyes vállalkozásba, amely a bazársor helyén üzletközpontot, szállodát építene.

• P. E.

Ha a városatyák összülnek...

Hatalommal való visszaéléssel vádolta meg Hankiss Ágnes, a Fidesz-frakció tagja a fővárosi közgyűlést ennek legutóbbi ülésén. Személyi ügyekről, kinevezések hosszú soráról volt ezen szó, kisebb nagyobb súlyú kérdésekről.

Több hetes huzavona után sem sikerült a számos pályázó közül kiválasztani a történetesen bukás szélén tántorgó BKV leendő vezérigazgatóját; Demszky főpolgármester a közgyűlés előtt egy héttel egy sajtótájékoztatón kijelentette, most már aztán lesz vezetője a vállalatnak, ám Székely főpolgármester-helyettes a múlt heti ülésen előállt a javaslattal, tekintsék a pályázatot sikertelennek, a társaság adjon a főpolgármesternek egy hónapot arra, hogy fővárosi biztost keressen a cég élére, aki egy éven át végezné a dolgát. Ez a megoldás csak a közgyűlés napján lett ismert a pályázók előtt. Hiába érveltek ők is, a mostani vezérigazgató is, sőt, a BKV független szakszervezeteinek és munkástanácsának képviselője, hogy válasszanak már valakit, aki végre kézbe veheti az ügyeket.

A közgyűlési válasz: nem — „bejött" tehát a főpolgármester-helyettesi javaslat, így tovább tart a bizonytalanság.

Következett ezután néhány fővárosi kórház igazgatóhelyettesének kinevezése. Igaz persze, hogy ezt a pályázatot nem a közgyűlés által megszabott feltételekkel írták ki, hanem a népjóléti miniszter rendelete alapján. Nehezményezték is ezt a városatyák. A közgyűlésen számtalanszor elhangzott, az adott intézmények dolgozói titkos szavazással már letették a voksot egyik vagy másik jelölt mellett. Így akár puszta erre is hagyatkozhatott volna a közgyűlés. De nem ez történt — szavaztak, ahogy jónak látták. Néhány igazgatóhelyettesjelölt fenn is maradt a rostán.

Ekkor mondta Hankiss, ez a hatalomal való visszaélés. Mert mi jogon kérdőjelezi meg a közgyűlés a munkahelyi közösségek véleményét, ráadásul úgy, hogy ki sem nyilvánítja, mi ennek az indoka.

Viccbe illő volt, hogy ezek után a közgyűlés rájött, ez mégsem helyes eljárás; pontosabban, az ütött szöget a városatyák fejébe, hogy a kórházak nehezen lehetnek meg hosszú ideig igazgatóhelyettes nélkül. Ezért azt az „elvi" döntést hozták, hogy a korábban leszavazott személyekről újabb szavazás legyen. Lett. S megint voltak, akiket leszavaztak, de hogy miért, nem tudja senki.

Ugyanez megismétlődött, amikor a főváros irányítása alatt levő néhány oktatási intézmény igazgatói pályázatairól kellett dönteni. Sőt, ezúttal az apparátus is megkapta a magáét, mert a színfalak mögött intézte az ügyeket.

Szerencsétlen pedagógusoknak pedig végig kellett szenvedniük egy álló napot, amíg az ő dolgukra tért a közgyűlés. Persze, gondolom, hozzászoktak ahhoz, hogy mindig ők azok, akiket a szőnyeg szélére lehet állítani, különösen rendszerváltás idején.

Csak azt nem tudom, a városatyákat ki kérdezi meg egyszer, miért nem veszik komolyan a dolgukat, s miért vesznek el állandóan a részletekben? Mert jó, nekik is megvan a maguk baja, küzdeniük kell az anyagi nyomorúsággal, az apparátusssal, de végül is tudniuk kell, kétmilliós várost irányítanak.

Ha tudják és képesek rá. Mert azt nem is mondtam, az egész ülés végig épp hogy határozatképes volt, s — „méltó" módon — határozatképtelenség miatt kellett berekeszteni.

SZENTKIRÁLYI ANDRÁS

Az önkormányzati csataló füle és farka

Budapestet olyan kedvező politikai, gazdasági és földrajzi fekvéssel verte meg az Isten, hogy attól kódul. És attól kódulnak benne olyan sokan, és fognak még sokkal többen. Az ország és fél Európa nyomorúságának egy komoly része itt folyik majd össze, itt hullámzik majd körülöttünk.

A távolsági ingázók kétlaki életmódja összeomlott, a munkásszállókat felszámolják, a túlnyomórészt szakképzetlen heti ingázókat kirúgják. A keleti megyékbe visszautazni nincs mire. Pesten ezer keresőképes polgárból még csak három a nyilvántartott munkanélküli, Szabolcsban már 59, Nógrádban 50, Borsodban 39. A magányos városi férfiélet költségeit, a vendéglőt, a tisztítót megfizetni már nem lehet, a közlekedés költségeit se bírják már; a családnak fel kell jönnie, a fődet lenn kell hagyni. A munkanélküliség, a szegénység elől mindenhonnan mozdulni kell. Más városokba is lehet, de a fővárosnak versenytársa nincs. A keserű kenyér számos fajtája, a napról napra élés számos változata csak a metropolis nagyságrendjében létezik. A kukák, a koldulóhelyek, a melegedésre alkalmas nyilvános terek, a fekete, szürke és fehér alkalmi munka, szolgáltatási és segítési lehetőségek, feltörhető penészes mosókonyhák, átmeneti szállások, segélyakciók, ingyenkonyhák száma itt nagyságrendekkel nagyobb. A nincstelenségben nincs, ami helyhez köt. Különösen a fiatal nincsteleneket, akiknek végképp nem jut munka, akik a szakmunkásképzés szétesése, a vállalati tanműhelyhálózat szétbomlása, a családi háttér megrendülése után, a családi pótlék és a munkanélküli segély közötti űrben (amelyben a mi derék parlamentünk a minap volt szíves bennehagyni őket) végképp nem köti semmi. A nincstelenség futóhomokját a nagyvárosokba sodorja a gazdasági válság. A szegénységnek ugyanarról a mozgástörvényéről van, illetve lesz itt szó, ha nem is abban a nagyságrendben, amely a harmadik világ nagyvárosait a milliós barakknegyedek gyűrűjébe fogta. Ráadásul a gyökértelen fővárosi nép utánpótlása legnagyobbrészt a határokon túlról érkezik majd — de erről az olvasó eleget hall; nem részletezem.

„A nincstelenség futóhomokját a nagyvárosokba sodorja a gazdasági válság"

És mindez a teher, amivel ijesztgetni bátorkodom az olvasót, a fővároson belül is enyhén szólva egyenlőtlenül oszlik el. A java egy viszonylag kis területre, a belső slum-ra, Józsefvárosra, Erzsébetvárosra, Terézvárosra, belső Ferencvárosra, valamint Kőbánya és Angyalföld kapcsolódó területeire jut. Bizony vannak ezeknél a kerületeknél gazdagabbak is a fővárosban, szegényebbek viszont nincsenek. A gazdagabb és a szegényebb kerületek anyagi lehetőségei közötti szakadék a főváros vagyonának szétmarcangolása után ugrásszerűen megnő, és ezt nem fogja ellensúlyozni a fejpénzek és az szja differenciált elosztása.

Miderre senki nem készíti fel a közvéleményt, senki nem dolgoz ki cselekvési tervet, válságkezelő programot. Csak hallgatjuk, amint lépten és nyomon, boldog és boldogtalan kijelenti, hogy ami most a fővárosban van, az már túlhetetlen, és senki nem közli e boldogokkal és boldogtalanokkal, hogy ez még semmi ahhoz képest, ami lesz.

Márpedig a fővárost már ma is egy destruktív, szegényellenes közhangulat uralja — mi lesz itt az elkövetkezendő években?!

A sok sodródó, hajléktalan, sufnilakó szegénytől természetesen rondább a város, rosszabb a közbiztonság, romlik a városi élet polgári minősége. Ezt polgártársaink java része nem szereti, inkább szeretne konszolidált városlakók konszolidált közösségében, szegénymentes övezetben lakni. A közhangulatban nem ez a destruktív elem, hanem az, hogy mindezt nem a szegények szegénységének, hanem maguknak a szegényeknek az eltűntetésével kívánnák elérni.

Ez a rendpárti közhangulat a budapesti önkormányzatok jelentős részét is a hatalmába keríti, s egy erőszakos és reménytelen, a társadalmi mozgások logikájával botorul dacoló akciópolitika felé tolja. Ismétlem: a rendpárti igények önmagukban teljesen érthetőek és méltánylandóak, a velük szimbiózisban élő szegényellenesség, cigányellenesség, lengyelellenesség, menekültellenesség, idegenellenesség már a legkevésbé sem méltányolható, de úgyszintén érthető. Ez a rendpárti közhangulat azonban, függetlenül attól, hogy mi érthető és mi méltányolható belőle, mindenekelőtt kontraproduktív, azaz a hatása pontosan ellentétes a szándékával. A legnagyobb rendetlenséget ugyanis akkor tudjuk előállítani, ha nagyobb rendet akarunk csinálni, mint amekkorát lehetséges. Ha azzal foglalkozunk, hogy megszabadítsunk azoktól a város rendjét megterhelő jelenségektől, amelyektől nem szabadulhatunk meg, és nem azzal, hogy megpróbáljunk elviselhető rendezettségben együttélni azzal, amivel mindenképpen (és a jövőben még inkább) együtt kell élnünk.

A kerületi önkormányzatok nagyobbik része most a rendpárti konjuktúra hullámtaraján lovagol, s türelmetlenül várja a tavaszt (már amelyik megvárja, mert nem mindegyik várja meg), hogy az utolsó vizes sufniból is kisöpörje az önkényes családokat, nevelőintézetbe vitesse az önkényes gyerekeket (annyival is kevesebb a segélyalany); szent fogadalmat tesz, hogy úgy szétcsap a fréziával és levesződséggel üzérkedő, szemérmetlen anyókák között, hogy azok a hetedik kerülethatárig meg sem állnak; megküzdenek a sötét felsőbb hatalmakkal, akik az ő birtokukon akarnak hajléktalanoknak szállást gründolni, stb.

Ezek az akciók azután majd kifulladnak, elhalnak, a fölkavart szegény nép (mi más történhetne?) újra leülepszik, a sufnik újra megtelnek önkényesekkel, a fonnyadt leveszöldség mögött több lesz a kopott anyóka, mint valaha, a városban pedig a hajléktalanok olyan tömege hullámzik majd, hogy a vészhelyzet nyomása alatt az önkormányzatok tiltakozásának az átmeneti szállások ellen meg kell törnie.

Azokat az önkormányzatokat, amelyek most karhatalmi akciózással akarják bizonyítani határozottságukat és magabiztosságukat, s rendőri rohamcsapatokkal kívánnak utat törni a választók szívéhez, majd szépen fejbekólintja az élet logikája. A választópolgár látni fogja, hogy az önkormányzat hiába blamálta magát és a kerületet, nem ért el semmit, a helyzet rosszabb, mint valaha. A kudarcraítélt akciók lemorzsolják az önkormányzatok hitelét és autoritását, s azontúl már az értelmesebb és távlatosabb megoldási lehetőségek kereséséhez is nehezebb lesz hitelt, tekintélyt, kivitelező erőt, türelmet és lojalitást találni. Minél élénkebben ugrál most az önkormányzati bicepsz, annál satnyább lesz később, amilyen határozottan veti fel most a fejét az utca baljós indulatainak hívójelére az önkormányzati csataló, olyan kókadtan lógatja majd fülét s farkát a meddő harc után.

• Révész Sándor

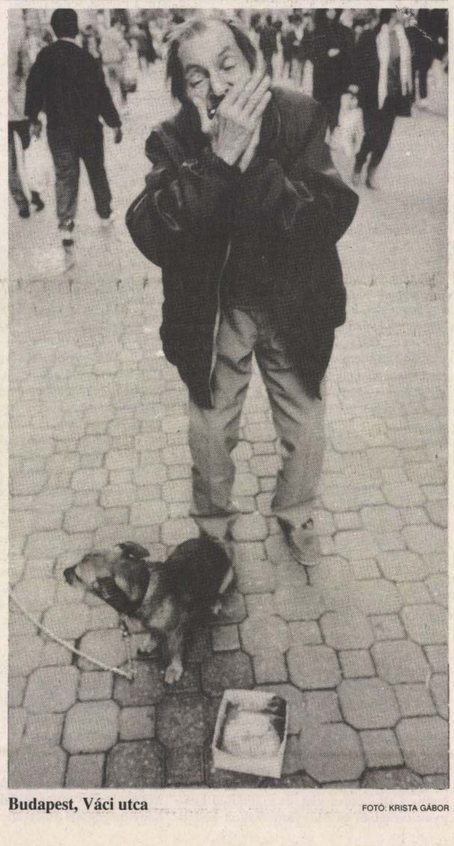

Budapest, Váci utca FOTÓ: KRISTA GÁBOR

Észrevétel „A törvényes gazdasági szemfényvesztés magasiskolája" című Kapu-cikkhez

Szeretném néhány adattal kiegészíteni Deák Ferenc írását.

1962-ben vonták össze a hazai hajógyárakat, és született meg a Magyar Hajó- és Darugyár 10—11 ezer dolgozóval. Ennek a nagyvállalatnak voltam az első műszaki igazgatója. Akkori termelésünk évi 10—11 db 1200 tonnás tengeri hajó; 5 db 100 tonna terhet emelő úszódaru; 17—18 db 5 tonnás úszódaru; 92—96 db 5—7 tonnás kikötői portáldaru; folyami vontatók, alumíniumhajók (pl. vízibusz), alumínium tengeri mentőcsónakok, erőműkazánok stb. A hengereltanyag-felhasználásunk évente meghaladta az 5—6000 tonnát. Az óbudai hajógyár volt a folyami hajók bázisa: évi teljesítménye 26—34 toló-, vontató- és személyhajó. Gyártásuk évekkel ezelőtt megszűnt.

A húszéves távlati tervünk még az 1992-ben megnyíló Duna—Majna—Rajna víziút leendő vásárlóival számolt. A nagy, 3606 km-es víziúton majd olyan államok hajóstársaságai is megjelennek (NSZK, Belgium, Hollandia stb.), amelyeknek erre az útra a legalkalmasabb speciális hajókra lesz szükségük.

Feltételeztük, hogy a társaságok vevői lesznek a korszerű, erre a víziútra tervezett típusoknak. A folyamatos gyártást a hetvenes évekre terveztük, így ellátva a hazai szükségleteket is, nem beszélve a szovjet és a balkáni államok hajózásáról, ahonnan szintén rendelésre lehetett számítani.

A hazai hajógyártás nem gazdaságtalan, viszont 240—260 vállalattal kooperál, amelyek a szállított termékeiket elég magas áron adják. (Volt olyan cég, amely 40%-os hasznot húzott az ún. egyedi, hajó számára gyártott berendezéseiért.) A nálunk jelentkező 6—8 milliós veszteség országos szinten 10—12 milliós nyereség volt hajónként.

A minőség kérdése. A hajógyártás minden mozzanata a szigorú osztályozó (regiszter) társaságok előírásai szerint történik. A hazai hajóépítés a szovjet regiszter mellett épített hajókat az NSZK, a francia, a norvég előírások szerint, és ezek a hajók is megkapták a hajózási okmányokat, amelyeket a legkisebb hiba esetén is megtagadnak. Nálunk nem kellett volna látványos szerkezetváltást csinálni, ezt a regiszterek minden esetben kikényszerítik a gyáraktól.

Exportlehetőség. A világ hajótere, leszámítva a több százezer tonnás tankereket, kb. 600 millió tonnát képvisel. Ennek kb. 46—48%-a a 2500 tonna alatti hajókból áll, tehát olyan mértékűekből, amelyeket idehaza is gyártani tudnak. (A második világháború alatt 4000 tonnásat is gyártottunk, igaz az Al-Dunán szerelve.) Csak jobban kell tudni kereskedni.

Néhány szó a gyár megmentéséről. Bűn megszüntetni a Duna mellett egy 145 éves vállalatot, amikor az új víziút beindul. A külföldi partnerek csodálkozni fognak ekkora melléfogáson. Az elkövetkező évek a fejlesztést igénylik. A gyártás mellett például jól és olcsón lehetne itt javítani a nyugatiak hajóit. Minden javítás jól jövedelmez. A víziút közepén működő javítóbázis csakis nyereséges lehet, és munkát adna számos bedolgozó vállalatnak.

Ami a bankok szerepét illeti; a magas uzsorakamattal rövid időn belül teljesen tönkreteszik a gazdasági életet, legyen az bármelyik ága. Jó volna már egyszer a kulisszák mögé is benézni. Félő, hogy az eddigi, ostorozott, elfuserált, pazarló gazdálkodási mód a bankok „szférájában" tovább burjánzik.

Végezetül egy régi, igazi angol közmondást idézek: „Egy ország iparának színvonalát az határozza meg, mennyire tudja hajógyártását kiszolgálni."

Szentkovits Mihály
1132 Bp., Váci út 32.

Aradi Nóráról

Nem tudom, milyen egy káderjelentés és azon belül az adatlap. Naplót sem vezettem, házi jegyzeteket se készítettem, marad annyi, amennyi az emlékezetemben rögződött. Amit mondtam, azért írtam úgy, hogy: *„ha jól tudom".* Egyébként tökéletesen mindegy, hogy dr. Aradi Nóra honnan származik, hogy apja ügyvéd volt-e vagy orvos, s hogy melyik évben fordította franciából az említett regényt. Csupán annyit akartam jelezni, hogy kellő iskolai alapossággal polgári környezetből származott...

Alkatilag nem voltam alkalmas a félelemre, de meg tudtam érteni az ötvenes években azokat, akik csengőfrászban szenvedtek, meg azokat, akik álmukból is felriadtak, ha idegen lépteket hallottak az ajtajuk vagy ablakuk alatt. Ionesco az ismeretlen dübörgőket orrszarvúaknak nevezi, a csengőfrászban élők pedig az alaktalan rémet ávósoknak hívták. S nem voltak abban a helyzetben, hogy az egyenruhás, avagy civil fantomot igazoltassák... de kíváncsi volnék arra, hogy Aradi mint a „honvédség" katonapolitikai részlegének polgári alkalmazottja miféle beosztásban dolgozott. De csakis akkor, ha ezt hitelt érdemlően bizonyítja. Addig vagy ávó, vagy katonapolitika, egyre megy. Ámbár úgy hírlik, hogy az előbbi karmaiból nagyon ritkán még nyílt szabad út, az utóbbi markából nem volt menekülés.

Dr. Aradi nem kíván emlékezni Lengyel Alfonzra. Gondolom. Lengyel Alfonz nem lehetett abban a helyzetben, hogy bemutatkozzék a látogató hölgynek, s alighanem a látogató sem tartotta feltétlenül illendőnek, hogy fölfedje a személyét. Csakhogy Lengyel Alfonznak nem is volt szüksége bemutatkozásra, lévén művészettörténész-hallgató maga is akkor, amikor Aradi Nóra, csakúgy mint én, a Pázmány Péter Tudományegyetemre járt...

Ismerjük azt a hatalmi kényszert, amelyik a könyvkiadásban is kötelezővé tette az ellenőrzést, sőt az ellenőrzők ellenőrzőinek ellenőrzését is.

A szelektív emlékezet nemcsak a múltra terjed ki mint látható, hanem még az általam írottakra is; Aradi Nóra figyelme, úgy látszik, annyira megosztott, hogy még nem túlságosan hosszú írásomat sem olvasta el részletesen. Válaszára jellemző az is, amire nem válaszol: a Képzőművészek Szövetségének feloszlatása, az Állami Lektorátus

létrehozása, a biennálék kormánybiztosi szerepe stb.

Lehet, hogy a Cég — amelynek belső összefonódottsága, sőt azonossága ismeretes — kellő hálával honorálta még a soha meg nem tett szívességeket is éveken át. A hatalmi koncentrációról már szóltam. De hadd említsem meg most azt is, hogy milyen kellemes szinekúrát biztosított egyeseknek az, hogy szakértőként, szerkesztőként, sorozatszerkesztőként díszeleghettek a könyvek belső címoldalán. Nem puszta dekórumként, hanem kellően honorálva is. Remélhetően, hogy mind e részfoglalkozások és részjövedelmek együttes összegeként kellően megemelt nyugdíjösszeg adódik.

Ami az AICA-át illeti — az egyetlen dolog, amiben Aradinak igaza van, valóban I betű szerepel a névjelzésben. Egyébként a szervezetnek nem magánemberek, hanem országok a tagjai, s a tagdíjat az országok illetékes intézményei fizetik. Az említett tagok nevét Aradi nem sorolja fel, de tudomásom szerint évekkel ezelőtt egyetlen kritikus került be a csoportba, Rózsa Gyula, a *Népszabadság* akkori munkatársa. Ez ismét szelekcióra, nevezetesen pártszelekcióra utal. Ez utóbbi megállapításom nem kívánja minősíteni jó képességű egykori kollégámat. Csupán egy kérdőjel maradt bennem.

Aradi Nóra várja az új sajtótörvényt, amely lehetőséget adna arra, hogy sajtó útján elkövetett rágalmazásért lehessen majd eljárást indítani. Ezúton közlöm, hogy a réges-régi, majd a néhány évvel ezelőtt életbe lépett új sajtótörvény is módot nyújt rágalmazási ügyben eljárás kezdeményezésére. Életem egyik legszebb napja lenne, ha bíróság elé állhatnék, felsorakoztathatnám a tanúkat, és a független magyar bíróság jogerős ítélete születne meg egy olyan ügyben, amelyben egyelőre csak társadalmi ítélet létezik. Nevezetesen, az az ítélet, hogy nem rágalmazok.

Bojár Iván

A gazdaság tervszerű züllesztése

— a Péti Nitrogénművek sikertelen árverezése
— a fizetési mérleg hiánya a tervezettnek várhatóan 2—3-szorosa lesz,
— a lakossági devizakeret megnyirbálása,
— az élelmiszerárak januári felszabadítása,
— a KSH jelentése a költségvetésről . . .

Mi az összefüggés ezen tények között? Az, hogy csak az elmúlt 40 napos időszakban ennyi jött össze arra, hogy a kormány szavai (piacgazdasági irány, hosszú távú gondolkodás és cselekvés stb.) és tettei közötti szakadékot bemutatni lehessen. A kormány a politika terén tisztelteire méltóan, sőt a pártok munkahelyi léte vagy nemléte kérdésében saját árnyékát átlépve cselekedett. Igaz, alighanem csak a könnyebb ellenállást választotta, népszerűséget keresett, vagy megértette a bevezetett politikai reformok elodázhatatlanságát saját fennmaradása érdekében, esetleg valami más vezérelte — amire a cikk végén egy feltételezéssel utalok majd. Sajnos a politikai felnőtt mellé még egy gazdasági törpe sem helyezhető, ugyanis a gazdaság lovai gyeplő nélkül rángatják a kocsit.

Való igaz az, hogy a piacgazdaságba való átmenet nem valósítható meg: 1. a jelenleginél sokkal nagyobb munkanélküliség; 2. legalább a mai infláció elég tartós fennmaradása; 3. jelentős gazdasági hatalommal bíró mai rétegek hatalmának a megnyirbálása; 4. mások bántó meggazdagodása — vagyis igazán népszerűtlen intézkedések nélkül. De ha azt nézzük, hogy mi van a mérleg másik serpenyőjében — üresedő üzletek, jogállamban élő, de éhező polgárok, gazdasági káosz, esetleg visszarendeződés — akkor nagyon is felelőtlen ezen intézkedések meg nem hozatala.

Mi lenne tehát a teendő?

A kezdet és a vég: tulajdonreform.

Egy gondolat erejéig azzal is kell foglalkozni, hogy mi is a jelenlegi állami tulajdon? A szó jogi értelmében ilyen nincs. Eddig az állampárt felső, a hatalmat kézben tartó rétege egyszerűen mint sajátját használta a vagyont, és hatalma tudatában nem is törődött annak törvényességi megfogalmazásával, hogy tulajdona-e. A használat hatékonyságát és eredményességét már ismerjük: bármilyen költségnövekedés azonnal áthárul a fogyasztóra, hihetetlen pazarló, energiafaló, hiánygazdálkodó struktúra jön létre, élősdi rétegeket eltartva, amely nem érdekelt sem a műszaki fejlesztésben, sem a struktúra változtatásában. *E struktúrát tehát csak radikális szétveréssel lehet és kell megváltoztatni.*

A kisgazdapárt mezőgazdasággal kapcsolatos célja egyértelmű: az 1947-es földtulajdoni állapotok visszaállítása, önkéntes alapon, azaz aki akarja, az kapja vissza elkobzott értékét. Így a mezőgazdaságban valószínűleg gyorsan megoldható lenne a tulajdonos megtalálása, illetve a vegyes tulajdonú gazdaság kialakulása (a földvisszavételt ugyanis nem anarchikus, erőszakos módon képzeli a párt, hanem az értékét, és nem a konkrét helyet hangsúlyozza).

Mit lehet tenni az iparban, a kereskedelemben, a bankszférában, hogy a csökönyösen sztálinista tulajdonviszonytól mielőbb megszabaduljunk?

Elgondolásom szerint részvényeket kellene a népnek kedvezményes áron eladni. Jobb híján a könyvértékből kell kiindulni. A cégnél dolgozók, mondjuk, a névérték 10%-áért vehessék meg a részvényeket más cég, szektor dolgozói 20—25%-áért, felsőbb vezetők és irányító szervek 50%-áért, külföldiek 100%-áért. Egy pillanatig sem hiszem, hogy ez a rendszer e népi részvény formájában is működőképes lesz, mindössze egy tőkeinjekciót jelenthet, továbbá *lesznek végre valódi*, néven nevezhető *tulajdonosok*. E tulajdonosok a tőzsdén azonnal áruba bocsáthatják frissen szerzett részvényeiket, de ezeket egy darabig, mondjuk 6 hónapig nem vehetik meg. Ez az elgondolás azt sem zárja ki, hogy egy-egy vállalat valóban a dolgozói kezén maradjon, és úgy virágozzék.

Kapu, 1990.1.
ARADI Nóra

ARADI Nóra

Sárközi Mátyás: A pártos esztétika jegyében.
= Irodalmi Ujság, 1965. julius 1. 6.

ARADI Nóra

Végvári Lajos: Önarckép
tollal. Bp. 1999. 110, 113, 149, 157.

z. IV-16., hasonlóan, de eltérő,
sekre kerülő hangsúllyal uo. 243-
sz. IV-17. (Takács Imre leírásai)

3. jegyzetben i. m.) 238. kat.

3. jegyzetben i. m.) 238. kat.

3. jegyzetben i. m.) 237. kat.

3. jegyzetben i. m.) 239. kat.

i. m.) 238. és 645. jegyzet, a

(3. jegyzetben i. m.) 237-238.

ben i. m.) 42.

Kokoschka-kiállítás Bécsben

„Ebben én vagyok a legnagyobb"

Ötszázhatvanra becsülik Kokoschka olajképeinek számát, ennek közel hatoda látható. A kilencvennégy évet megélt mester igen sokat rajzolt és lassan festett. A portré modelljének három-négy hetet kellett rászánnia, hogy üljön neki. Ritka volt az az év, hogy öthat képnél többet festett volna. A kronológikusan rendezett tárlat jól válogatott, rajzok nélkül is

Oskar Kokoschka 1886-ban született Ausztriában, osztrák anyától, cseh apától. 1980-ban Svájcban halt meg. A korszakait is jelző állomáshelyek: Bécs, Berlin, Drezda, Prága, London. Pályája Bécsben indult, az iparrajziskolában tanult, majd tanított, a Wiener WerkstÅtte munkatársa lett, de 1910-ben már a berlini Der Sturmhoz kapcsolódott. Köze volt a szecesszióhoz, köze volt az expresszionizmushoz, de éppen a kiállítás egymásutánja bizonyítja, hogy nem az izmusokkal való mérés a legcélravezetőbb. Ebben a világháborúig terjedő első időszakban a legtöbb festménye portré, sajátos módszerrel épített pszichológiai képmás. A"belső arcot" kereste, később a test belső struktúráját is érzékeltette, az erek, idegek hálózatát. Ez az "élve boncolás" olyan kezdeményezés volt, amely Picassóra is hatott.

A korai képeken, így a Szépművészeti Múzeum 1909-es, most Bécsben kiállított Veronikáján, fontos és közvetlen szerepe van a rajznak. Adolf Loos építész egyidejü arcképe a pszichológiai portré műfajára jellemző, ezt szolgálja — mint később is mindig a kezek festése, itt a görcsösen összefonódó ujjak. A Sturm körében már nemcsak portrét festett, hanem vallási témákat, zaklatott hangulatú tájakat is. Változó a festékfelrakás: a szinte fehérig áttetsző vékony rétegtől a csomós vastagságig terjed. A szinek 1911 körül gyöngyházas hatásúak, majd beborulnak, s egy 1913-as olaszországi út, főként Tintoretto nyomán érik el azt az intenzitást, hogy a szín lehet az elsődleges kifejezési eszköz. 1914 körül kékek, tompazöldek, éles fehérek kavarognak a képein.

1916-tól hét évet töltött Drezdában, ahol 1919-ben a Művészeti Akadémia professzora lett. Az itt készült portrékat jellemzi a leginkább némi expresszionisztikus torzítás. Az eleven szines síkok, a felnagyított fejek harsogása fojtott feszültséget rejt. A vörösek-zöldek ellentéte a tobzódásig fokozódhat, mint az 1918-19-es, A Zene hatalma című képen. Egy 1920 körüli anya-gyermek kompozición az áttetsző szürkés-zöldek, kékek, rózsaszinek lehelletkönnyű, fanyar finomsága vall az alakos képeket csak ritkán átható harmóniavágyról.

Drezdai korszakában kezdte festeni a város-portrékat. A választott motivumok ellenére nem reprezentatív látképek, hanem friss élmények jegyzetei. Egy 1917-es stockholmi látképtől kezdve francia, német, olasz, holland városképeken át rögzítette nyughatatlan bolyongásának állomásait. Festőként ez volt a legtermékenyebb korszaka.

A huszas évek második felében változott képein a perspektíva, máshonnan nézte tárgyát, s ez portréiban is nyomot hagyott, így Karl Krause képmásán (1925) vagy Nemes Marcellén (1929). A módosult nézőpont és a monumentalitás igénye nem gyengítette a pszichológiai portré jellegét, a fej és a kezek kifejező erejét.

Az újfajta térilluzió a prágai képeken teljesedett ki. 1934-ben jobboldali nyomás késztette arra, hogy Bécsből Prágába költözzék, ahol négy évet töltött. A Károly-híd és más prágai látképek oldottabb festőisége már messze maga mögött hagyta az expresszionizmst.Állandósult az un. toronyperspektíva, a magasból látott városi táj tere. Utolsó Prága-képét emlékezetből festette, a város kényszerű elhagyása után, keveredik benne emlék és látomás.

Emigránsként került Londonba, ahol 1953-ig élt. A félalakos portrék és a városképek helyét új témák foglalták el, politikai indíttatású, drámai töltetű allegóriák. Világos szinek,meghökkentően élénk motivumok kavarognak. A merész képzettársítások talán visszautalnak a fiatal Kokoschkára, aki — még Bécsben — először drámájával és verses elbeszélésével keltett feltünést. 1953-ban telepedett le Svájcban, utolsó lakhelyén, innen utazgatott rendszeresen Ausztriába, s a hatvanas évek közepén Németországba, ahol komoly falkép- és portrémegbízásokat kapott. (Nyolcvan éves volt, amikor a kilencven éves Adenauert festette, és büszkén vallotta: "Ebben én vagyok a legnagyobb. Ezt az absztraktok nem tudják".)

A rá mindig jellemző feszültség az utolsó évtizedek alkotásaiban szünni nem akaró zaklatottsággá fokozódott. A változatos témák, élénk és világos szinek, szertelen formák ellenére nyomasztóbbak, mint a korai portrék szigorúsága. A 20 század nem hagyta megnyugodni festőjét, és ő nem is kereste a nyugalmat.

ARADI NÓRA

ARADI Nóra
MH 1991. 12. 12

...sos állapotba jönni. A nemzeti hisztéria magát ellenségekkel körülkerítve érzi, és tisztítani akarja nemzetiségi-faji-vallási-nyelvi-tájnyelvi- törzsi alapon a megbízhatók körét, kielégítve ezzel a politikailag lojálisok jutalomvágyát. Miközben a kommunista diktatúrák sorban elolvadnak, mert a kommunizmus internacionalizmusa nem alkalmas ideológiai tápanyag többé, megnő az esélye a nacionalista diktatúráknak.

A TÖMBRENDSZER, tehát a nukleáris fegyverzetre épülő világrend után a kicsik (államok, nemzetek, nemzetiségek) mind rendelkezni kívánnak önmagukkal, s valamelyest másokkal is. Mind fészkelődni kezdenek, a szomszédaikkal lökdösődnek, területi autonómiák hemzsegnek, a nagy szétdarabolási láz végigpásztázza a kontinenst. Korábban mindent egyesíteni akartak, és azt gondolták, hogy attól lesz jó. Most mindent részeire szétszedni akarnak, és azt hiszik, hogy ettől lesz jó. Ezek az egyesítő vagy szétszedő doktrinák mind könyvíró emberek művei. Ha ez így megy tovább, hazaárulógyanús lesz, aki nem haragszik a szomszéd nemzetre. A kelet-európaiak nem tanulták meg gyerekkoruktól fogva a kapitalizmust, s azt most felnőtt korban kell megtanulniuk. Ettől elbizonytalanodtak, az önleértékelődés kiválthatja a sértett önhittséget. Előjönnek az ökölrázó rossz stílusú féltehetségek. Készenlétben van a gyűlölet, csak azt várja, hogy megmondják, kire ugorjon. Kérdés, hogy felismeri-e a térség a lappangó fasisztát? Némelyik már nem is lappang, elég nyiltan beszél. Az antikommunista

KÜLÖNÖS SZEREPLŐNEK LÁTOM AZ ÉRTELMISÉGET, az új osztályt, amely tud igen veszedelmesen is viselkedni, tanú rá századunk. Két kollektivizmus hisztérikus türelmetlenkedése nem csekély értelmiségi segédlettel zajlott. Háttérben az auktorok, előtérben a vulgarizátorok és az organizátorok. Az állami értelmiségtől a polgári individualizmus rossz osztályzatot kapott, a világpolgárság még rosszabbat. Provincializmusok dicsekedtek. Sok felfújt erkölcsi ítélet, sok ideológia származott abból a tényből, hogy valaki nem beszél idegen nyelveket. Ingatag öntudatok parancsoló retorikában leltek támaszt. A valódi művészeket mind a kettő betíltotta, az álértelmiségieket viszont magas polcra emelte. Szívesen hinnénk, hogy a szolgálni akaró szubértelmiség kitombolta magát ebben a két véres giccsben, dehát ez korántsem biztos. Ostoba fordulat volna, ha most a kommunizmus agóniája vidor frissességben felvezetné a szinpadra a kétségtelenül stramm-antikommunista fasizmust.

A NACIONALIZMUS ÉS A SZOCIALIZMUS EURÓPÁBAN MÁR NEM IGAZÁN AZ IDŐ SZAVA, de a keresés nem feléjük mutat, üzenetük inkább nosztalgikus, mint kreatív. Ha az egyiket eltúlozzák, fasizmus lesz belőle, ha a másikat eltúlozzák, kommunizmus lesz belőle. A huszadik század Európája megnézte előadásaikat, amelyekben — modern szinházról lévén szó — a közönség is alaposan részt vett. Továbbra is szükségesnek gondolom az antipolitikai nézőpontot. Antipolitika: a politika erkölcsi bírálata. Az

A RENDSZERVÁLTOZÁSOK IZGATOTT MEGVÁLTÁSÉLMÉNYÉT SZÜKSÉGSZERŰEN KÖVETI AZ ELKEDVETLENEDÉS. Valami változott, de a megváltás elmaradt. Az egyik sarokban mélabú, a másikban macskajaj. Ugyanazok az emberek más-más alakzatokba sorakozva. Nemcsak egy személy, de országok és régiók is képesek lelki uniformist cserélni. Az új meg új sorakozók és uniformisok — a madár vagy a macska távlatából — groteszk benyomást adnak. Természetes, hogy mindenki ugyanaz maradt, a barátságosak és a veszekedősek, a megbízhatók és a megbízhatatlanok egyaránt. Némi módosulással persze, ahogy az ember az ő egymást követő házasságaiban is csak hozzávetőlegesen ugyanaz. Régi szokás az is, hogy a többség féli a magányt, a különös munka feltételét, még annak igen testvéries válfaját is. A rendszerváltások felszabadulást hoznak, majd új alkalmazkodási kényszert.

A MEGFIGYELŐ ÉSZLELI, hogy most más szó- és közhelytár járja. Miért is ne? Tanuljunk könnyen, gyorsan nyelveket! És fedezzük fel a kvázi-plurális öncenzurát. Többpártrendszerű értelmiség is osztozhat illúziókban és elhallgatásokban. E sorok szerzőjének például feltűnt a hetvenes, nyolcvanas években — nyugatnémet beszélgetőtársainak körében — a vonakodás egy olyan Európának az elgondolásától, amelyet nem határoz meg többé a vasfüggöny és amely Németországot is új előtérbe helyezi. A hozzáértők álmodo-

...többesszám. Nem olyan nagy szellemi erőfeszítés innen eljutni a nemzetállami közös többesszámig. A szovjet-impérium közös többesétől, amelynek egyetlen bánata a rothadó imperializmus fennállása volt, nem olyan nehéz eljutni, mondjuk, az északoszét többesszám első személyig, amely egész jól meglenne, ha a szomszéd ingusok nem lennének.

AZ EGÉSZ KELET-EURÓPAI TÉRSÉG ÚJ AUTONÓMIÁKKAL VEMHES, mind meg akar születni, mind különbözni akar egymástól, s csak természetes, hogy mind első szeretne lenni nemcsak a kisebbek, de az egyenlők között is. Először a szovjet birodalom akadályozta őket, most a szomszéd nemzet vagy nemzetiség. A kisebbséget a többség, a többséget a kisebbség. A szerepek cserélődhetnek, de a másik így is, úgy is zavaró. A pokol a másik etno-nemzeti értelemben is. Elbizonytalanodott lelkek új támaszt és lojalitást keresnek, s vele egyszersmind új céltáblát is neheztelésüknek, amely csak keserűbb lett a posztkommunista gazdasági váltás nyomán bekövetkező elszegényedéstől. A kelettel való kapcsolatok gyorsabban omlottak össze, mint amilyen gyorsan a Nyugattal való kapcsolatok kiépülhettek volna. Hogy a földrész keleti fele ne érezze elveszve magát, s ne adja át magát semmilyen hisztériának, érzékelhető közelségben meg kell jelennie a soklépcsős európai integráció esélyének, a velejáró összes viszonylagos, de alig elkerülhető hátránnyal, hogy a bontás egy új építkezés tervétől nyerjen értelmet, hogy legyen a kiszakadóknak hova bekapcsolódniok.

ARADI Nóra

91 3.23
7.67

Új Művészet

UJ MUVészet

to: Forró Tamás. A NAP TV hívható a 114-3873-as telefonon.

— **A József Attila Színház** igazgatósága közli, hogy a Csao Bambinó című darab január 27-én estére váltott jegyei érvénytelenek. A jegyek március 10-re átcserélhetők, vagy legkésőbb február 10-ig a váltás helyén visszaválthatók.

A színházak hét végi műsora

Operaház: Szo: A bolygó hollandi (S. bérl. 3. ea. 7) — V: Bohémélet (Ifj. bérl. I. sor 3. ea. de. 11), Don Giovanni (Bérletszünet, 7) — **Erkel Színház:** Szo: A varázsfuvola (Ifj. ea. de. 11), Coppélia (5. bérl. 4. ea. 7) — V: Faust (Nyugdíjas bérl. 4. ea. du. 5) — **Nmzeti Színház:** Szo, V: Csongor é sTünde (7, V: de. 11) — **Várszínház:** Szo: Tartuffe (7) — **a kamarateremben:** V: Tragédia magyar nyelven Szophoklész Antigonéjából (fél 8) — **Katona József Színház:** Szo: Übü király (7) — V: Turandot (7) — **Madách Színház:** Szo, V: Doktor Herz (7, V: du. fél 3 is!) **Madách Kamara:** Szo, V: Szénaláz (7, V: du. fél 3) — V: Válás Kalifornában (7) — **Vígszínház:** Szo: Fekete Péter (Karácsonyi IV. bérl. 1. ea. 7) — V: Dorian Gray (a Rock Színház előadása: du. 8 és 7) — **Pesti Színház:** Szo, V: Száz év magány (a dec. 1-jei jegyek érv. 7, V: du. fél 3) — V: Hajnalban, délben, este (fél 8) — **Fővárosi Operettszínház:** Szo: A mosoly országa (7) — V:Anagymama (du. fél 3), Ének az esőben (7) — **a Zsebszínházban:** Szo: A lepkegyűjtő (fél 8) — **Thália Színház:** Szo: Kannibál-bál (de. 11 és du. fél 3), Barátom Harvey (7) — V: Egy komisz kölök naplója (de. fél 11), Kakuk Marci (7) — **Thália Stúdió:** Szo: Az aranyműves boltja (de. 11) — **Játékszín:** Szo: Libikóka (7) — V: Hyppolit, a lakáj (du. fél 3), Himnusz (8) — **Radnóti Színház:** Szo: A képzelt beteg (bemutató, 7) — V: Micimackó (de. 11), Utazás a Föld körül (7) — **Józsefvárosi Színház:** Szo: Mesenincs királyfi (du. fél 3), Kapj el (7) — V: Kardhercegnő (de. fél 11 és du. 3) — **az Asbóth utcai Kisszínpadon:** Szo: Leonce és Léna (du. fél 3) — **Vidám Színpad:** Szo: Szupermancs (du. fél 3) — Szo, V: Egy férfi, aki nem akar (7) — V: Tini-show (du. fél 3) — **a Kis Színházban:** V: Zanatórium (du. 3), Dzsesszkoncert (fél 8) — **Mikroszkóp Színpad:** Szo, V: A zsupszfalvi tűzoltók (de. fél 11 és du. 3, V: du. 3) — Szo: Mennyből az Antal (fél 8) — V: Kiló a lóláb (fél 8) — **Karinthy Színház:** V: Meseautó (du. fél 3) — **Ódry Színpad:** Csak az jöjjön, aki bírja (du. 3, V: este 7 is!) — **Pinceszínház:** V: Zabhegyező (7) — **Arany János Színház:** V: Mindenlátó királylány (du. 3) — **a Pataky I. Műv. Központban:** Szo: Hókirálynő (du. 3) — **Állami Bábszínház — a Jókai téren:** Szo, V: A csodálatos kalucsni (du. fél 3 és fél 5, V: de. fél 10 és fél 12) — **az Andrássy úton:** Szo, V: A repülő kastély (de. 11 és du. 4) — **Vendégjáték:** V: Csili Csala csodája (III. ker. Üttörő- és Ifj. Ház, de. 11) — **Gutenberg Műv. Otthon:** Szo: Holnap jobb lesz (de. fél 11) — V: Édes mostohatestvérek (de. fél 11) — **R. S .9. Stúdiószínház:** Szo: Beckett-színopszis (8) — V: Moliere: Botcsinálta doktor (a Cilinder Színház vendégjátéka, de. 11) — **Új Idő Színház** (MOM Műv. Központ): Szoó Epizódok egy helytartó életéből (7) — **Egyetemi Színpad:** Szo: A Pál utcai fiúk (a Harlekin Gyermekszínpad előadása, de. 11 és du. 3) — **Zeneakadémia:** Szo, V: Ifj. hangversenyek: A zene titkai (Szo: I. és II. sor. 2. hgv. de. fél 11 és du. 4, V: II. sor. 2. hgv. du. 4) — **Fővárosi Nagycirkusz:** Szo, V: Lássuk a medvét (de. 10 és du. 3, Szo: este 7 is!)

penteken a The Wall Street Journal. A lap közölte, hogy leváltották Robert *Smith*-t, az alap beruházási menedzserét is, akinek helyét *Sarlós* András, a magyar származású torontói üzletember vette át.

— **A Magyar Nemzetiségi Alapítvány** az alapítvány céljai között szereplő egyik feladat megvalósítására, a hazai zsidó temetők rendbehozatalára, ápolására az alapítványtól 1991. évben elnyerhető támogatásra pályázatot hirdet. A pályázaton részt vehet minden hazai települési önkormányzat, ahol elhanyagolt, illetve romos állapotban levő zsidó temetők találhatók és ahol azok felújítására, karbantartására ilyen tervek készülnek vagy készülni fognak. Pályázni lehet már ez irányú társadalmi öntevékenységre és saját anyagi erőforrásokra támaszkodnak. A pályázat beadásának határideje folyamatos, azokat az alapítvány kuratóriuma negyedévenként bírálja el. A pályázatot (postán) az alábbi címre kell eljuttatni: Magyar Nemzetiségi Alapítvány, 1067 Budapest VI., Eötvös u. 34. fszt. 5/a. A kuratórium első ízben 1991. március 1-jéig dönt a pályázatokról. A megítélt támogatásokat ezt követően lehet igénybe venni.

Mai postánkból

Megdöbbenéssel olvastam a január 22-iki számukban leközölt Antall-féle villából kisugárzó barátságos fényről közölt „szellemes", képes viccnek szánt valamit. Meggyőződésem szerint ilyen barátságos fény nemcsak az Antall-villából sugárzik kifelé, hanem a régi kommunista vezetők villájának ablakaiból is.

Több évtizedes előfizetője vagyok a Magyar Nemzetnek és mindig örömmel olvastam az önök által írt sorokat, amelyekből sugárzott a népünk és országunk iránti szeretet és féltés és humánum. Ezért döbbentem meg, hogy megengedik

az ilyen „egycsatornás" viccek közlését

olyan időben (a Baltikum fenyegető fellegei árnyékában), amikor szoros összetartásra van szükség, nem pedig arra, hogy a sajtó a széthúzást és gyülölködést szolgálja.

Az önök iránti tiszteletem és nagyrabecsülésem semmit sem változott és kérem, hogy hazám és a Magyar Nemzet (és a magyar nemzet) érdekében, és a megbékélés szellemében továbbra is töretlenül tevékenykedjenek.

Horváth Géza
okl. vegyészmérnök

ARADI NÓRA
Magyar Nemzet, 1991. jan.26. 22.sz. 11.p.

Kit szolgál Erdély képzőművészete?

Igénylik-e az erdélyi emberek ezt a művészetet? — hangzott el a kérdés azon a gálaesten, amelyen nemrégiben átnyújtották az *Erdély Művészetéért Alapítvány* által meghirdetett *Szülőföldem Erdély* nevű pályázat díjait. Akkor *Portik* Sándor, gyergyószentmiklósi grafikus válaszolt: *Igen...* Úgy vélem, a kérdés többet érdemel egy kurta feleletnél. Alig másfél éve arról faggattam *László* Gyula professzort, vajon mi lehet az oka annak, hogy az erdélyi képzőművészeket Magyarországon nemigen ismerik. Válaszát közzétette az *Erdélyi Tudósítás* 1989-i számában: *„Mert nem látják képeiket! Szavakkal nem lehet pótolni a látványt... Az ötvenes években próbálkoztam, hívjunk meg erdélyi művészeket itteni kiállításra. Felmentem a minisztériumba, az akkor hatalmon levő Aradi Nórához, mire elég ridegen azt mondta, hogy ezt a román elvtársaknak kell indítványoznia! Mi nem kérhetünk, mert az nacionalizmus lenne!"*

Egy esztendő leforgása alatt közel negyven év mulasztását pótolni, természetszerűleg lehetetlen. Az *Erdély Művészetéért Alapítvány* feltétlen érdeme, hogy a — többi, hivatalos, vagy magánkezdeményezéssel létrehozott — kiállítások mellett rendszeresen szervezi erdélyi képzőművészek magyarországi tárlatait. Még a *Ceausescu*-diktatúra idején sikerült bemutatni — többek között — *Incze* János, *Szécsi* András, *Páll* Lajos munkásságát; a magyarországi gyűjteményekben található alkotásaikat keresték meg, állították ki. Már az új körülmények között — 1990 nyarán meghirdették a pályázatot: ötvenkét erdélyi képzőművész küldött be mintegy százötven pályamunkát, ezeket január második felében állítják ki a Budavári Palotában.

Rokonszenves volt a felhívás: *„Szeretnénk, ha a művek az Erdélyben élő népek barátságát és megértését segítenék elő."* A pályázat — és nyomában a kiállítás — lehetőséget nyújtott kissé mélyebben betekinteni az erdélyi magyar képzőművészeti életbe. Itt Magyarországon jobbára néhány olyan nevet ismernek, mint *Nagy* Imre, *Gy. Szabó* Béla, *Mohi* Sándor; az Erdély felé irányuló „turizmusban" résztvevők tudnak Páll Lajosról, *Márton* Árpádról, e pályázat első díjas csíkszeredai festőjéről.

Ennek ellenére már nemcsak a jelentős hagyományú nagyobb központokban, hanem a kisvárosokban is jeles képzőművész-csoportosulások élnek. Kolozsvár, Nagybánya, Marosvásárhely, Várad mellett, példának okáért, olyan településeken, mint Kézdivásárhely, Székelyudvarhely, Gyergyószentmiklós, Szováta, Segesvár. Sajátosan erdélyi jelenség hogy az általános elszegényedés közepette is — miután az állami mecenantúra jó másfél évtizede, különösen a magyar képzőművészek irányában, megszűnt — az értelmiségi szép csendben, jelszavak és program-hirdetés nélkül magára vállalta művészeinek eltartását. Különösen a fiatalabbak aligha tudtak volna megélni, pusztán műtermi munkájukra hagyatkozva. „Másodállásban" festettek-faragtak. Igazi *műgyűjtő réteg* alakult ki Erdélyben tanárok, orvosok, lelkészek, agrármérnökök lakásai miniatűr *magánmúzeumok* lettek, sajátos idegenforgalmat bonyolítottak le — a határon túlról érkező vendégek itt vehették először szemügyre Erdély igazi, tiltott kortársi művészetét. Hiszen az erdélyi magyar — és nem magyar — képzőművészek javarésze igencsak politikus műveket alkotott: a falurombolás rémével szembe szegezték a hagyományos települések életét bemutató képeket.

A nyugtalanító romániai helyzet, az aggasztó fejlemények ellenére a *kapcsolatfelvétel egyesztendős mérlege pozitív.* A határok átjárhatók, a képek — ha nem is adminisztratív akadályok közbejötte nélkül —, eljuthatnak európai és tengerentúli galériákba, kiállításokra. Az erdélyi képzőművészeknek is megadatott a nemzetközi összemérés lehetősége. NAGY KIHÍVÁS: az emberi tisztesség, a helytállás már nem elegendő. A szakmai tudás, a művészi hitel, egyszóval *a tehetség fogja rangsorolni* ezek után az alkotókat. Úgy gondolom, az *Erdély Művészetéért Alapítvány* fokozott figyelemmel támogathatná a fiatal nemzedéket. Vagyis azokat, akik nehezebben jutnak el külföldi galériákba, kiállító termekbe.

Erdélyi Lajos

ARADI Nora

Nagyvilág 1963/10

az *Un matrimonio del dopoguerra* (Háború utáni házasság) hátterét ugyan a felszabadulás adja, de a beszűkült kispolgári életek, a reménytelen szegénység és elesettség rajza miatt ellenpontszerűen: mintha csak azt akarná bizonyítani, hogy a nagypolitika hullámverése nem ér le a szegénység mélytengeri világába, s a nyomorúság mindig nyomorúság marad. Másik elbeszélése, az *Il soldato* (A katona) a szerelem változó atmoszférájának, a magányosan kóborló, szereleméhes bakák életének ábrázolásával megragadja az olvasót, de bármint is lelkesednek érte egyes kritikusai, megint csak az apró életmozzanatok költői, de öncélú ábrázolásának vagyunk tanúi.

Művészetének ismert ingamozgásával ezután ismét közéleti témához nyúl. *La ragazza di Bube* (Bube szerelmese) című regénye kora társadalmi valóságába visz. A regény hősnője Mara, egy szegénysorban élő vidéki kislány, aki gyerekfejjel lesz elesett bátyja partizántársának, Bubénak jegyese. Mara világa nem terjed túl a gyerekes tetszelgés és cicoma körén. A regény tulajdonképpen Mara fejlődésének drámája: mint lesz a tudatlan vidéki kislányból öntudatos nő, aki bátran vállalja sorsát, a reménytelen várakozás végtelen éveit, amikor ifjú jegyese — sehogy sem értvén meg, hogy a háború végeztével elmúlt a partizán-idők önbíráskodási lehetősége — jogos bosszúból megöli fasiszta ellenfelét, s a polgári bírák életfogytig tartó börtönre ítélik. Igaz, a műből kiolvasható egy másik verdikt is: az író ítélete a politikai erőszak felett, amely lám, így feldúlta kis életek csöndes világát.

A *Ragazza di Bube* után kapja nevét szárnyra a hír. Műveit idegen nyelvekre fordítják, a regény pedig megkapja a Strega-díjat. Cassola ma Olaszország egyik legnépszerűbb írója; népszerűségét nemcsak könyveinek magas példányszáma, hanem a kritika elmélyültebb hangja is jelzi. Az olasz társadalom nagy része az irodalmat még ma sem az önismeret, hanem a szórakozás eszközének tekinti. Ilyen értelemben Cassola művei mégiscsak előrelépést jelentenek az olasz önismeret útján. Nyilvánvaló, hogy alkotómódszerének váltogatásával a legjobb megoldást keresi az ember és a világ, az ember és a társadalom viszonyának, ha úgy tetszik, drámájának ábrázolására. S írói felelősségét nemcsak könyvei mutatják — tanulmányában is vallja — a *Le ragioni narrative* című folyóiratban habozás nélkül kiáll az érzelmeken és eszményeken alapuló irodalom mellett: „... igen, eszményeket és érzelmeket mondtam, és nem szégyellem magamat érte, noha látom azoknak a szánakozó mosolyát, akik azt tartják, hogy korunk igazsága az értékek válsága, minden érték válsága, s hogy következésképp a mai irodalom kizárólagos jogú témái a negatív témák, s kizárólagos jogú szereplői a negatív jellegű figurák."

Utolsó regénye, az *Un cuore arido* (Kiégett szív) is ezt az elvet igyekszik megvalósítani. S ha igaza van is Giorgio Bassaninak, hogy a mű az első novellákkal tart rokonságot, mégsem szabad elfelejtenünk, hogy hősnője, Anna, a maga módján megpróbál lázadni kora, a fasizmus társadalmi konformizmusa ellen, még akkor is, ha ennek a kornak csak távoli visszfényét látjuk a regényben. A szív az érzelmek parancsát követi, amikor szembefordul azzal az elvvel, amit egy másik Cassola-hősnő így fejez ki: „Mit tehetnék? Ülök s várom, hogy feleségül vegyenek." Ezért nevezik kiégett szívűnek őt, aki csupa lobogás, s ezért marad végül egyedül, a másokkal és a másokért vállalt élet helyett ezért választja a magányt.

Az *Un cuore arido* tehát olyan kilátópont Cassola életművében, ahonnan egyaránt áttekinthetők az ifjúkori magányosság és a társadalmi valóság tájai. A kísértés nagy: írói és emberi alkata, a nyugat riadt pánikérzete egyaránt a bezárkózás felé hajtja. Erre vallanak nyilatkozatai is. Tudjuk azonban, hogy a művészetben nem a nyilatkozatok, hanem a művek számítanak.

ISPÁNKI JÁNOS

KANDINSZKIJ-KIÁLLÍTÁS PÁRIZSBAN

1966-ban lesz száz éve annak, hogy Kandinszkij született. Nevét mindmáig a nagy kezdeményezők nimbusza veszi körül, s a párizsi Musée de l'Art Moderne nagy gyűjteményes Kandinszkij-kiállítása bizonyítja: az elvont irányok több mint félszázados egymásutánjában kevés olyan művészi gesztus akadt, amelynek gyökerét ne találhatnánk meg Kandinszkij életművében. A közel kétszáz bemutatott festményt és grafikát a világ legjelentősebb modern gyűjteményeiből válogatták ki. A vendéglátó múzeum anyagán kívül szerepel többek közt a New York-i Guggenheim Múzeum, a müncheni Städtische Galerie, a moszkvai Tretyakov Galéria és más szovjet múzeumok anyaga, a bázeli Kunsthalle, a hágai Gemeentmuzeum, Nina Kandinszkij nagy gyűjteménye és sok más, magántulajdonban levő alkotás. A legteljesebben dokumentált Kandinszkij művészetének müncheni szakasza; a művek számához képest viszonylag szűkebben bemutatott munkásságának Párizsban jobban ismert utolsó évtizede.

Az életmű ilyen arányú bemutatását befolyásolhatta művészetének visszhangja az École de Paris mai arculatában. 1910 előtt és után festett képei, a tárgyi motívumok háttérbe szorulása a színek, vonalak érzelmi hatáskeltése mögött, a tárgyakat már inkább csak sejtető képépítés, amelyben csakhamar *a szín lesz az alkotás tárgyává*, érthetően vonzza a mai, „nouvelle figuration" törekvést valló művészeket. Ezek a festők valahogyan a fordítottját vállalják a fiatal Kandinszkij művészetében végbement folyamatnak: a non-figurativitáson belül törekszenek arra, hogy az elvont szín- és formaelemek tárgyak képzeteit keltsék a nézőben. Ez a jelenkori tendencia hozzájárulhatott ahhoz, hogy a Kandinszkij-kiállítást, elsődleges történeti érdekessége mellett, aktuálisnak is érezzék, hiszen — mint annyi más mai elvont törekvés vagy az absztraktból továbblépni akaró irány — a „nouvelle figuration" is hagyományhoz, absztrakt hagyományhoz nyúl vissza.

Ám függetlenül minden hasonló, megsejtett vagy tényleges aktualitástól, a Kandinszkij-kiállítás elsősorban művészettörténeti téma. Anyaga inkább a történész vizsgálódását igényli, mintsem a kritikusi tájékozódást: feltárja az elvont törekvések kezdeteinek és átalakulásának folyamatát, e sajátos gondolkodási fázisok egymásutánját, s Kandinszkij mindezeket átszövő és összefoglaló festőegyéniségét.

Vaszilij Kandinszkij Moszkvában született, Odesszában járt középiskolába, a moszkvai egyetemen tanult közgazdaságtant. Harminc éves korában, Németországban fogott hozzá festőtanulmányaihoz. Tanulmányutaktól és néhány éves (1917—1921) szovjetunióbeli tartózkodástól eltekintve Németországban élt és dolgozott 1933-ig. A hitleri hatalomátvétel után Párizsban telepedett le, ott alkotott haláláig, 1944-ig.

Tanulmányai idején, a kortárs-klasszikusok közül főként Monet-hez vonzódott. Már első képeiből, az orosz népművészet hagyományaira utaló, kissé szecessziós ízű, vibráló színpontokkal festett meseszerű jeleneteiből is kitűnik, mennyire közel állt hozzá a francia művészet színessége. 1903-ban festett kis *Amsterdam*-ja már a Vadakat, különösen Dufy lírikus színességét idézi. Ez a színesség néhány év múltán még hangsúlyosabb, egyszersmind mélyebb, egyénibb lett. Egyszerűsödtek a formák, koncentráltabbak lettek a színértékek, tobzódó, vibráló színek határozták meg a tájnak, a táj mozgásának a jellegét. Még jelezte a fákat, hegyeket, a vágtató lovasokat, a száguldó mozdonyt, a teret és a mélységet, a dinamikát, hogy — saját feljegyzései szerint — véletlen felismerés döbbentse rá: a kifejezéshez nincs szüksége a tárgyi motívumra, hiszen ő tulajdonképpen a színek értékének, a színfoltok viszonyának, a vonalak ritmusának érzelmi hatását keresi. Kandinszkij festette — 1910-ben — az első tárgyiatlan képet, egy akvarelt.

Nem lehet kiállítási beszámoló feladata, hogy ilyen, félszázadot felölelő munkásság láttán okokat kutasson és indokokat keressen, hogyan és miért lépett a képzőművészet a formai analízisek útjára, hogyan vonatkoztatta el a tárgytól a színt vagy a szerkezetet, hogy csak színek viszonyát, csak mértani egyensúlyokat kutasson, és milyen belső kényszer indíthatta arra a művészt, hogy a maga művészi igazságát

elvontan, a társadalmi gyakorlattól elvonatkoztatva keresse. Kandinszkij, sok kortársához hasonlóan kényszerült arra, hogy a színek-formák független, objektív értékeinek egyedüli igazságát hajszolja, hogy vitathatatlan természeti szabályokban keresse azt a világosan-látást és ésszerűséget, amit az irracionálisnak tetsző társadalmi élet megtagadott tőle. Ma még tájékozatlanok vagyunk a puszta kérdésfeltevésben is: vajon mennyiben játszhatott szerepet az 1905-i oroszországi forradalom bukása abban, hogy többnyire oroszok lettek az elvont művészet úttörői, s a forradalommal korábban rokonszenvezők is a társadalmi valóságon kívül keresték a művészi igazság útját. A kezdeményezések gyorsan terjedtek Európa-szerte, és csakhamar különféle művészeti mozgalmak alakultak, amelyek, miközben szembeszegültek a társadalmi renddel, vagy legalábbis a kispolgári életformával, a művészetben is minden meglevő lerombolása, a múlt teljes tagadása alapján kerestek megoldást. Így szakadtak ki az alkotás egyes elemei az alkotás egészéből, s Kandinszkij is így merült el a színek, vonalak fiziológiai, pszichológiai hatásának kutatásában. Csakhamar egyedül erre koncentrált: 1913-ban írt önéletrajzi esszéje szerint a tárgyat már nyűgnek érezte a képen.

A polgári művészet hosszú évszázadainak természetfestése, s az impresszionizmusban a pillanatra szűkült természeti kép esetlegessége indokolta a képen belüli rend, rendszerkeresés újabb és újabb kísérleteit. Kandinszkij túllépett a Vadakon, akik az ábrázoláson belül akartak eljutni „a tiszta színnel a végső határig". Túllépett szűkebb művészkörnyezetének, a korai német expresszionistáknak azon törekvésein, amelyek a szín érzelemhordozó erejének határait feszegették. Rá hivatkoztak azok, akik úgy kutatták a sajátosan képzőművészeti „nyelvezetet", hogy lemondtak a cselekményről, a történésről, mert annak bemutatása az irodalomra tartozik, lemondtak a tárgyról, mert az a természetben látható, stb., s a zenére hivatkoztak: a festészet is ugyanúgy kell, hogy bánjék a színnel és a vonallal, mint a zene a hangokkal, a festészetnek nem is lehet más eleme, mint a szín. S ez csakhamar oda vezetett, hogy a festészetnek már *tárgya* lett a szín, vagy más egykorú törekvésekben a szerkezet, a mozgás, s a természeti szabályok igazsága kiszorította a művészet egy részéből az emberi igazságok variánsait. A veszélyt jelezte már egy 1912-ben megjelent német kritika, megállapítván, hogy míg az akkor keresett abszolút zene első és legtisztább formája lehet a zenének, Kandinszkij formákat eltávolító, színnel, vonallal játszó abszolút festészete már az elvonatkoztatás maximuma, a festészet határesete. De a polgár-művész nem tudhatott megoldást találni az első világháború előtti súlyos válság idején, még kevésbé a háború után: alkotói élményét mindenekelőtt az individuum veszélyeztetettsége és féltése táplálta.

Ezt a feszültséget, ezt az életérzést fejezte ki a német expresszionisták egy csoportjának a fellépése, az 1909-ben megjelent „Der blau Reiter" folyóirat és a hasonnevű mozgalom, amely támogatta az expresszionista törekvéseket, és szószólója lett az első elvont kísérleteknek. Irányítója Kandinszkij volt, a folyóirat nevét is a Kandinszkij-alkotta címlapról vették.

A színértékek érzelmi intenzivitásának szívós kutatása, a racionális, számításszerű összhang kiépítése jellemzi Kandinszkij müncheni korszakát, az indulatosan kavargó, vidám színvariánsokban tobzódó felületeket, amelyek a tízes évek vége felé kezdenek lehiggadni. A zártabb, mértanibb foltokban, a határozottabban elkülönülő színekben, a fehérnek, szürkének, feketének megnövekedett szerepében mutatkozik meg a mértani egyensúlyt kereső Malevicsnek és Mondriannak a hatása Kandinszkij művészetére. Ismeretelméletileg nagyonis indokolhatóan találkozik ekkor — s még inkább az első világháború után, a Bauhaus mozgalmán belül — Kandinszkij „mindent megengedő" absztrakt expresszionizmusa és Mondriannak csak egyetlen képi formát engedélyező redukciója, az elvont művészeteknek mindmáig két végletе, amelyek más-más eszközökkel, de hasonló számításszerű következetességgel keresték az individuum társadalmon kívüli szabadságának lehetséges kifejezését a műben. Kandinszkijnak kevés olyan képe volt, mint az 1930-i *Tizenhárom négyszög*, amelyben mértani viszonyok képi kivetítését kereste. Még ez a műve is oly mér-

tékben biztosít helyet a színek hangulati hatásának, ahogyan az Mondrian szigorú mértani és optikai szabályokra épített képeiben elképzelhetetlen volt.

A Bauhaus-tanár Kandinszkij művészetében és különösen a harmincas évek termésében egyre nagyobb szerephez jutottak a formák: jelképekre utaló elvont formák, jelek ábrái, amelyek a színek pszichológiai értékeivel együtthatva adják meg késői korszakának fővonásait. Mások az eszközei, de az érzelemkeltés, a képzeletkeltés módja nem idegen első tárgyiatlan képeinek jellegétől. Nemhiába írták róla valamikor 1930 körül, hogy Kandinszkij jóelőre megsejtette a szürrealizmus lényegét. Ő maga szintézisnek érezte a harmincas években alkotott műveit, amelyek nem egy neves tárgyiatlan, expresszionista vagy éppen szürrealista művész munkásságára is hatottak. S nagyrészt Kandinszkij alapján nevezik a tárgyiatlan művészet történészei „a nagy szintézis szakaszának" a harmincas évek non-figuratív művészetét: a korábbi, csak színviszonylatokra vagy csak mértani szabályokra koncentráló tárgyiatlanság és a szürrealista képzeletkeltés találkozását.

Kandinszkij nemcsak műveivel hatott a kortársakra, hanem művészeti írásaival is, az absztrakt művészet eljárásait és tételeit ismertető elméleti, pedagógiai jellegű okfejtéseivel, nem kevésbbé tevékeny szerepével, amit akár a „Der blaue Reiter" irányítójaként, akár a Bauhaus tanáraként játszott. Ma már történeti jellegű munkássága sokat segít annak megértésében, hogyan szakadt el a művészet egy része a társadalmi valóságtól, hogyan keresett társadalmon kívüli megnyugtató igazságot, hogyan bomlott szét az alkotófolyamat egyetemessége, hogyan juthatott a művészet odáig, hogy szolgájává legyen olyan műfaji szabályoknak, amelyeket a művész mindenkor a maga szolgálatába állított. A „Der blaue Reiter" 1913-ban még csak azt vonta kétségbe, hogy a művészet, valamilyen homályos jövőbe vesző „idők beteljesedéséig", támogathatja-e egyáltalán a társadalmi életet; Malevics 1927-ben, a Bauhaus-Bücher kötetében már leszögezte, hogy a művészet megszűnt, s a művész sem más, mint múltbeli előítélet. Kandinszkij elvont festészetében kezdettől fogva „az abszolút művészet diadalát" látták, de ez már a legérdekeltebbeket is csak művészeten belüli és nem társadalmi ügyként foglalkoztatta.

Az elvont művészet ma is él, és lanyhának éppen nem mondható eszmei-gazdasági harcban védi a létét. Több, mint félszázad telt el az első tárgyiatlan kép alkotása óta. Ez az idő meghaladja a romantika időtartamát, és sokszorosa az impreszszionizmus éveinek. Nem pillanatnyi szeszély, nem véletlen alkotói ötlet indította el a folyamatot, hanem egykori szükségszerűség. Kandinszkij életútja — súlyos történelem. A kiállítás feltárta a nagytehetségű, dúsfantáziájú művészegyéniség bonyolult reagálását életének problémáira, az elidegenedésen felülemelkedni nem tudó alkotó individuum megoldás-keresését a művészet műhelyszabályainak világában, a korai korszak nagy egyéni kitárulkozási vágyának egyre nagyobb redukcióját, a személyiség képen belüli háttérbe szorulását a képletek kivetítésének javára, az első világháború elején még elementárisan s egyben tudatosan előtörő életöröm elsikkadását a két háború sújtotta egyén válságos életében.

Ez volt az eddigi legjelentősebb Kandinszkij-kiállítás. Hozzásegítette a szakembereket és az érdeklődőket ahhoz, hogy felmérjék Kandinszkij munkásságán belül is a történeti távlatot, és absztrakt hivőket is elgondolkoztatott egy sor újabb, múltba visszanyúló elvont törekvés időszerűségéről vagy éppen „valódiságáról". Kandinszkij sok kezdeményezése már más vonatkozásban is történeti tényező. Festészeti színelmélete, a színértékek érzelemközvetítő szerepének, kompozíciós, képszervezési jelentőségének az a tudatossága, amelyet ő kimunkált, s amely az ő festészetében a művészet *tárgyává* emelkedett, *eszközként* jelen van a XX. század művészetének nagyrészében, s a korszak realista törekvéseinek a nyelvezetét is gazdagítja. Kandinszkijnak és társainak műhelykísérletei a képzőművészeten kívül is hatottak, a mindennapos környezet képi formálásában, és nyomuk van az általános formakultúra majdnem minden területén. De ez már nem magának a kiállításnak a tanulsága, amely — jellegének, feladatának megfelelően — azt mutatta meg, hogyan értelmezte félszázados szívós alkotótevékenysége során a művészetet a korszak elvont törekvéseinek legnagyobb kezdeményezője és jelentékeny teoretikusa. *ARADI NÓRA*

NÉPSZABADSÁG 1991 június 4. 23. p.

Kárpótlási jegy a képzőművészetben?

A „HATVANAS ÉVEK" A NEMZETI GALÉRIÁBAN

Mielőtt a címben feltett kérdés parlamenti interpretációvá dagadna, lássuk a tényállást. A *Magyar Nemzeti Galéria* földszinti teremsorában egy fontos kiállítás és mellékleteként egy háromszázharminc oldalas katalógus készül egy peresíthető helyzetet alátámasztani. A rendezőszerkesztők nem titkolják viszonyukat a múlthoz, amely számukra kérdés formájában tételeződik: „azt kell-e rekonstruálnunk, ami a '60-as években a legnagyobb súllyal jelent meg a közönség előtt, vagy azt kell kiemelnünk, amit utólag — leháníva a jelenségekről a történelmi kontextus »esetlegességeit« — *ma* tartunk fontosnak?" A döntés az alternatíva második felére esett. Minden látvány és minden mondat ebből a választásból következett.

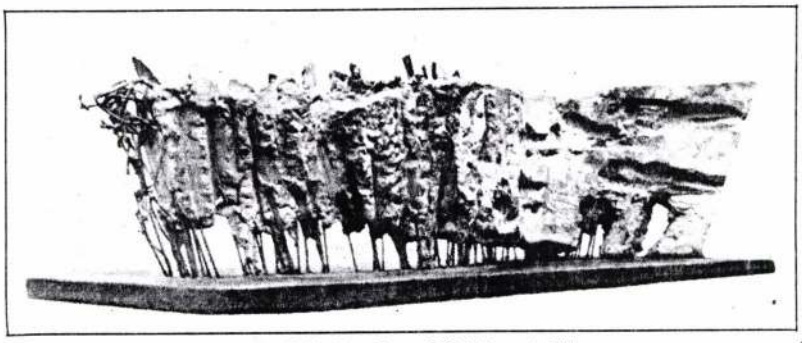

Ami látható: Varga Imre: Erőltetett menet. 1968.

Kereset az elmaradt haszonért?

A rendezők és a szerkesztők abból a hipotézisből indultak ki, hogy a képzőművészet egyetemes mozgása a maga autonóm módján leír egy ideális vonalat. Fejlődik valahonnan valahová. Eljut A pontból B pontba. Saját genetikai kódja befolyásolhatatlan sorsszerűséggel hajtja végzetes célja felé. Ez az ideális vonal sajnos nem nagyon hasonlít a valóságos emlékanyag számszerűsített trendjéhez. Ha az ideálkép nem lenne ennyire szigorú, akkor többféle módon lehetne összepárosítani a „ván"-t a „legyen"-nel. A terjedelmes katalógusból ketten is súgnának ehhez a toleráns trükkhöz. Egyrészt a bevezetőt író *Vajda Mihály*, aki külön fejezetben méltatja azt az igazságot, mely „pedig többé nem egy!" és *Frank János*, akinek eredója nyíltan hirdeti: „művészettörténésznek ne legyen meggyőződése, hanem nézze a neki nem megfelelő irányzatból is a legjobbakat". Nem így a döntéshozók! Ők *tudják*, hogy ha egyszer az egyetemes képzőművészet *legitim* vonala szerint (lásd negyvenes-ötvenes évek euroamerikai művészetét) a dolgok a szürnaturalizmusból haladnak a lírai absztrakció és informel felé, továbbá a pop arttól a tiszta konstruktív formák irányába, akkor csak nem fognak inkább *hinni a szemüknek*, amely megtöri a vonal jendületét holmi kvalitásproblémákkal?

Kellene, hogy legyen egy Mark Tobey-szerű monokróm felületet kezelő mester? Ilyen nincs igazán? Hunyorítva *Frey Krisztián* betöltheti azért azt az űrt, amit a még [-] nem fedezett elemek a Mengyelejev-táblázatban pusztán spekulatív alapon szoktak betölteni. Kellene egy Germain Bazaine-féle autentikus foltfestő? Hogy ilyen sincs igazán? Annyi baj legyen, a pályakezdő *Bak Imrének*, midőn hónapokat időzött külföldön és kreatívan végigutánozta a sóvárgott nagyokat, a „tache"-hoz, a foltthoz is eljutott, zsengéje éppen beleillik a kontextusba. Csak a napilapi terjedelemhatár miatt nem részletezendő, hogy — bocsánat, ha ló nincs, a szamár is jó alapon — mit és kit helyettesít *Hortobágyi Endre* és *Illés Árpád*, *Türk Péter* és *Gedő Ilka*, *Tót Endre* és *Kováts Albert*, *Molnár Sándor* és *Vajda Júlia*. (És fenntartom: *Lossonczy Tamás*.)

Kereset a sérelmek miatt?

A kereset világosan kimutatja, hogy a kár „az eszme frontján" valóban tetemes. Ha a külső erők (amelyek a produkció védnökei szerint kizárólag a pártállami hatalom szerkezetében meg a művészetirányítás elnyomóapparátusában — és soha nem a nép-nemzeti konzervativizmusban, netán más ízlésvonulat preferenciájában — keresendők) támogatták volna az egyetemes stílusok szabad áramlását, akkor mi is letehettük volna a magunk Skira-albumát, Knaur-lexikonját, Rizzoli-katalógusát, azaz olyanok lehettünk volna, mint „ők". A rendezőbiztosok követelik tehát, hogy a képzőművészetben állítsák vissza a negyvenhetes állapotokat, de az egyetlen és isteni *igazság* nevében csak és kizárólag azt, ami a betiltott és szétszórt, megalázott és agyonvert Európai Iskola extrapolálásából, meghosszabbításából következik. Ez a pártos szemlélet csak és ennyit képes felvállalni. A negyvenhetes plebejusbaloldali képzőművészet tönkretételéért, a negyvenhetes paraszti-népi vonulat eltüntetéséért más párt nyilván máskor fogja benyújtani a maga keresetét. A hatpárti konstelláció illő sorrendjében.

A katalógus tanúsága szerint az interjú-dokumentum gyűjteményből egyebek mellett az alábbi peresíthető károk érték az érdekelteket. Frank János csak fősamesz lehetett a biennálék magyar pavilonjának rendezésénél, és egyszer sem küldték ki Velencébe. *Anna Margit* vastag tomuszt szeretett volna kiadatni a Corvinával, de a szerkesztő ezt a kívánságát nem tudta teljesíteni. *Lakner László* szatirikus festményét, a *Hitler beszélt*, a főszüror *Ridovics László* — félve a „fasiszta nép" dehonesztáló minősítéstől — leakasztotta a stúdiókiállításról. *Keserü Ilona* római tartózkodása során lakhatott ugyan a Magyar Akadémián, de ezért jelentős összeget kellett fizetnie. *Schrammel Imre* kerámiareliefjét, mint „pesszimista munkát", jogtalanul eltávolították a Budapesti Történeti Múzeumból, és a harmadik részlettel mind a mai napig adósak. *Deim Pál* egy illegálisnak tartott kiállításon való részvétele miatt sokáig nem szerepelhetett, és nem kapott Derkovits-ösztöndíjat sem. *Fajó János* valósággal beleroppant, amikor leváltották a stúdió progresszív vezetőségét. Bak Imre sosem fogja megbocsátani *D. Fehér Zsuzsának* és *Ormos Tibornak*, hogy művészetpolitikai okokra hivatkozva bezáratták a Ferihegyi repülőtéren rendezett kollektív kiállítást. És *Vigh Tamás* sem fogja elfelejteni *Czifka Péternek*, hogy megalázta saját műtermében, meg *Varga Imrének*, hogy nem állt ki bátran terve mellett. Súlyos sérelmek ezek. Empátiahiányokról, hatalmi túlkapásokról, alkalmi gonoszságokról szólnak. És nem von le súlyosságukból semmit, hogy ha a mai induló művészgeneráció elé fogják odatartani a mikrofont, az minden bizonnyal nyafogásnak tartaná mindezt, mert ő még „apuka" igazságtalanságára sem hivatkozhat. Egyszerűen néma csöndben veszi tudomásul, hogy a piac vastörvényei szerint kell lavíroznia — az egzisztenciális megsemmisülés, a külföldre tántorgás és a begicselés Bermuda-háromszögét elkerülendő.

Azért van katarzis, van vádirat is, de nem pontosan ott, ahol a tételes panaszok találhatók. *Kokas Ignác* — a kötet legjobb interjúja! — szerette „azt a rendszert". Az övé volt, népi kollégista volt, és sose lett volna festőművész, ha egy politikai kampány, egy demagógiával megszórt tehetségkutatási láz nem „emeli ki". Kapott a hatvanas évek elején egy hatalmas sgraffittómegbízást Oroszlányban. Ha megcsinálja, horribilis összeg ütötte volna markát, a mellékdijakról nem is beszélve. De nem csinálta meg. Nem ideológiai okokból, és nem a progresszív művészéletforma csábítása miatt. Nem ellenállásból és nem sértődésből. Egyszerűen az ízlése miatt. Az a válságélmény ugyanis, ami egy esztétikailag elfogadhatatlan — bár keggyel osztott — megbízás teljesítésének vágya és végső visszautasítása között feszül, mélyebbről és beljebbről jön, mint amit a külső hatalom valaha is elérhet a leakasztgatott képekkel és a betiltogatott kiállításokkal. Az efféle nevesíthetetlen sérelmek összegyűjtésével, a belső meghasonlások listájával, a Kokas-típusú művészeknél az ideiglenes munkaképtelenség okainak feltárásával, másoknál viszont a művészi elvacakulás rajzával ez a tárlat is, ez a katalógus is adós maradt. Úgy látszik, könnyebb hétszer elsorolni az Acél elvtárs vagy Aradi Nóra konkrét beavatkozásaiból származó vélt és valódi károkat, mint egyszer szembenézni a lényeggel: egy fejlődésképtelen hatalmi konstrukció kiürült reprezentációs igényével és a „negyven év"-nél lényegesen messzebbre nyúló magyar konzervatív művészetszemlélet, a rendi, a tekintélyelvű, az antidemokratikus hagyományok nem feltétlenül rendszerspecifikus mindent meghatározó jelenlétével.

A megszűnt NDK egyik legelbájolóbb ideológiai mutatványa volt a sok évszázados német történelem és kultúra utólagos beosztása a jaltai egyezmény szellemében. Így Goethe és Lucas Cranach nagy NDK-művészeknek minősültek, mert emlékanyaguk zömmel in situ volt található, ellenben Hölderlinben és Dürerben volt valami megbízhatatlanul polgári, Tübingen és Nürnberg, a szülővárosok mégiscsak a későbbi NSZK területén találhatók.

És a többiek keresetlevele?

Ez egy politikai logika karikatúrája. De nem kevésbé tartható karikatúrának, hogy a Nemzeti Galériában és katalógusában majdnem mindenki hiányzik, aki véletlenül nem vett részt az Iparterv hajdani tárlatán vagy kimaradt a Zuglói Körből, vagy nem szilvesztererezett együtt a Műegyetem R kiállításának szervezőivel, vagy már öregebb volt annál, semhogy az 1966-os stúdión pukkassza a hivatal kiszálló képviselőit. Annak ellenére hiányoznak, hogy jelenlétük feltűnő volt, visszavonhatatlan és nélkülözhetetlen abban a *képzőművészeti közvéleményben*, amely azért nemcsak acsargó pártboncokból és magánlakásokba szorult elnyomott újítókból állt. Hogy a mikrovilágot rézlemezre karcoló *Gross Arnold* és az archaizáló *Rékassy Csaba*, a Szántó Kovácsot mintázó *Somogyi József* és a Földmarkolót festő *Fóth Ernő*, a fanyar formákat alakító *Berki Viola* és a túl korán elment nagy ígéret, *Gruber Béla* mind voltak és mind *ott voltak* a hatvanas évek nyilvánosságában, ez — azt hiszem — nemcsak nekem nem kétséges, hanem e művészettörténeti vállalkozás spirituss rectorának, *Beke Lászlónak* sem. Hiszen végül is mindketten olvastuk *Németh Lajos* alapvető munkáját az 1968-ban megjelent Modern magyar művészetről, és kettőnk közül én csak távoli tisztelőnek, ő viszont tanítványnak számít.

A kimaradtak listája viszont oly markáns és reprezentatív, hogy semmiképpen sem lehet a véletlen számlájára írni. Beke nyilván úgy gondolkodott, hogy valahol, valakik, valamikor majd megrendeznek egy olyan hatvanas évek retrospektív tárlatot, amelynek főhelyén például a korszak végén keletkezett *Szervátiusz Tibor*-féle Dózsa-szobor állhatna, körülötte az MDF-hez közel álló olyan jelentős mester, mint a Megégett embereket festő *Orosz János*, esetleg a Nyári reggelt festő *Szinte Gábor*, a szomszédos teremben a *vásárhelyiek*, élükön a meginditó realizmust teremtő *Szalay Ferenccel* és a nyers hagyományokat folytató *Németh Józseffel*, még hátrébb pedig a peremművészek (grafikában, éremben) tevékenykedő és lesajnált kismesterek, akik ha mást nem, de azt azért híven illusztrálnák, amiről a bevezetőben Vajda Mihály még megejtő eleganciával szólt: „egy ország élni akart." Mert kárpótlási igényük — ezt Beke is sejtheti — nemcsak „ezeknek", de „azoknak", sőt „amazoknak" is lehet. Tehát valahol, valakik, valamikor majd megrendeznek egy másik vagy egy harmadik kiállítást, amely éppúgy a *kizárólagosság* elve szerint egy másik vagy egy harmadik párt kulturális *előtörténetét* keresi össze a heterogén emlékanyagból. Aztán majd a megrendezett és a megrendezendő tárlatok versenyéből — jelige: ezentúl minden másképpen volt — a nézőnek módja lesz eldönteni, hogy melyik tetszik neki jobban, és kire adja szavazatát. Brrr!

Félreértés ne essék, ezen a látható kiállításon nemcsak jó festmények és szobrok, de remekművek is vannak. Nemcsak azoké, akik az elemi illem okán — más koncepció ide, Euro-Amerika oda — legalább jelzésszerűen megmutathatták magukat (*Kondor Béla* és *Barcsay Jenő*, *Kokas Ignác* és *Vigh Tamás*, *Tóth Menyhért* és *Deim Pál*). Remekműgyanús alkotásokat ugyanis hátrahagytak a megalázottak és megszomorítottak, az ellenkultúra minősített mesterei, a külföldre csodálkozó akkori fiatalok is. *Jovánovics György* homunculushűvösségét, Keserü Ilona monumentális forróságát, *Hencze Tamás* látomásos szcientizmusát és Lakner László keserű világmagyarázatát nem nélkülözhetné semmilyen „beállítottságú" művészettörténet-írás. Éppen ezért kerültek itt és most veszélyeztetett helyzetbe. Egy féligazság mulatságához tartják mindannyian a gyertyát.

Ki fizeti a költségeket?

Nem taktikus dolog a kárpótlási igényt és a kirekesztési politikát egyetlen kulturális vállalkozáson belül összehozni. Nem taktikus, mert a liberális művészet előtörténetét antiliberális szelekciós elv aligha hitelesítheti. És azért sem, mert köztudomású, hogy az intézményesült liberális gondolat ma Magyarországon kárpótlásellenes.

A költségeket tehát mi, a művészeti közvélemény fizetjük. Azzal fizetjük, hogy az esztétikai, kvalitásszempontok háttérbe szorulnak a szoc. hazások utódaiként fellépő kap. hazások érdekérvényesítése mellett. És akkor minden kezdődhet elölről.

P. Szűcs Julianna

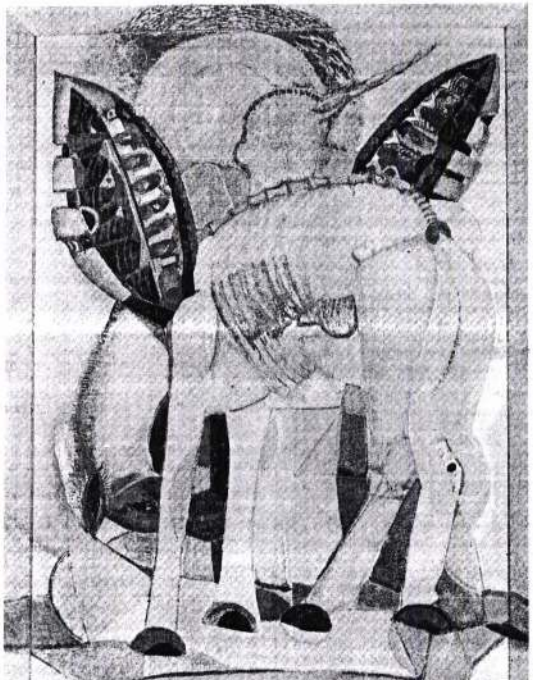

Ami hiányzik: Orosz János: Búcsúzik a lovacska. 1968.

SIMON LAJOS:

PICI ZSOLTÁROK

Az ötvenhatodik év

Istenem, mondd el most nekem,
mint lesz a holnap reggelem!
Aludjak, mint a kisgyerek?
Avagy járkáljak hajnalig,
mint cellában az elítélt,
míg éppen ötvenhatodik
esztendőm rozsdás láncait
halálraszántan csörgetem.

Jézus mellett

Keresztben függök Jézus mellett,
bűnös lator, de a szelíd,
s megtérek egykor-álmaimhoz,
ha az időből még telik.
Mikor „Feltámadott a tenger"...

Talán nekem is engedik!

Jaj

Nem mennydörög, villám se vagdal,
fényes az ég, körös-körül,
jaj, mégis eldőlnek a nagy fák,
jaj, mégis borzongatsz, Uram!

Tudjuk, majd ránk is sor kerül.

Tor

A gazdáé a teljes disznó,
a gyereké a malac farka.
Add Uram, add, jó Istenem,
legyek még picikét gyerek!
Nem érdekel a zsíros disznó,
ha farkincáját engeded!

ARADI Nóra

ARADI Nóra

PERNECZKY Géza: Kisérlet egy legenda racionalizálására : György Péter - Pataki Gábor: Az Európai Iskola és az Elvont Müvészek Csoportja. Bp., 1990 [rec.] - Buksz, III. évf.2.sz. 1991 193.p

ÉS. 1957. nov. 29.
Aradi Nóra
ÉS 1957 nov. 29.

SZÍNHÁZ + FILM + ZENE + RÁDIÓ + KÉPZŐMŰVÉSZET

Magyar forradalmi művészet

KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN

Tizenkét év óta

keressük a módját, hogy a magyar képzőművészet társadalmunk alakító ereje, a nép ügye legyen. Sok szó esett már ennek feltételeiről, így a hagyományok szerepéről a művészetben —, de csak most került arra sor, hogy történeti összefüggésben mutassuk meg művészetünk harcát a szabadságért és a szocializmusért. Ugy látszik, a *Magyar forradalmi képzőművészet* kiállításának megrendezéséhez a Nagy Októberi Szocialista Forradalom világszerte ünnepelt évfordulójának kellett erkölcsi alapot adnia. Ez a kiállítás, minden eredményével és fogyatékosságával együtt kultúrforradalmunk igen-igen elkésett, de — éppen az egy évvel ezelőtti ellenforradalom hatására gondolva — nagyon időszerű lépése volt.

Múltszázadi történeti festőink nemzeti törekvései, a századvégi kritikai realisták első tiltakozása a társadalmi elnyomás ellen, *Munkácsy, Kernstock, Fényes* művei adják meg a kiállítás indító hangnemét. Műveik bizakodással vegyült komor aggodalma *Mednyánszky* és *Vaszary* festményeiben a világháború ellen megrázó vádirattá fokozódik. Ezzel egyidejűleg folynak a *Nyolcak* izgalmas kísérletei, s a körükből kinövő művészek, a Tanácsköztársaság művészagitátorai már vörös zászlót lengetnek plakátjaikon. Nagyszerű korszak ez, művészetünkben először találkozott az alkotói felelősség a forradalmár öntudatával.

Derkovits hatalmas életműve,

majdnemhogy páratlan művészpályája az egész kiállítást uralja, Gazdag művészete, a szocialista művészcsoport történelmi kiállásával együtt, egy összefüggéseiben még alig-alig ismert összképként kerül a néző elé. És még kevésbé feltártak azok a tartalmi szálak, amelyek a magyar művészet nagyrészében közösek: nagy érdem, hogy nem a stiláris vizsgálódás korlátai, hanem a tartalmi jelleg szerint gyűjtötték össze a kiállítás anyagát: számot ad polgári művészek mélyen humanista törekvéseiről, olyan remekművekről is, amelyekben a művész szubjektuma ösztönösen jutott el az objektív valósághoz. Különös látni így, egymás mellett, *Derkovits* forradalmiságával egyidejűleg az alföldiek sajátos igazságkeresését, más polgári irányzatok képviselőinek kényszerű menekülését a társadalmi élettől, és mellettük fiatal kommunisták nyomortól és mártírsorstól kettétört pályáját, mint amilyenek *Dési-Huber, Kondor,* vagy *Goldmann* voltak. S a két háború közötti magyar művészetnek ez a sokrétű, és valószerű összképe ezúttal először egészül ki nemzeti kiállítás keretében azzal a politikai harccal, amit emigráns művészek — *Pór, Ék, Szilágyi* — művészetükön keresztül európaszerte vívtak.

Ez a nagy forradalmi hagyomány évtizednyi időn át, amikor leginkább kellett volna nevelnie és hatnia, művészeti hagyományaink perifériáira szorult. Amikor művészetünknek célja lett a társadalom alakítása, múltjából éppen az szorult háttérbe, ami ennek a társadalmi harcnak szerves előzménye volt: a szocializmusért küzdő művészi erőfeszítések elsikkadtak a köztudatban, és népszerűbb lett az a művészi magatartás, amely el tud szigetelődni a társadalmi rendben. Talán, mert az új mondanivalót keresők formailag is nehezebb helyzetben voltak és vannak, mint a régi mellett kitartók? Vagy félelem élt-e művészeti életünkben attól, hogy nyíltan bebizonyosodjék: az új társadalom művészi minőségi igénye más, mint a régié volt?

A nézőnek rá kell döbbennie

ezen a kiállításon, hogy művészetünk sokkal színesebb, változatosabb, mint ahogyan azt eddig hihette. A magyar képzőművészet egyik fő sajátosságaként fog élni benne az a tudat, hogy a társadalmi változások szükségessége, a művész felelősségétől függően, majdnem évszázadnyi idő óta, áthatotta képzőművészetünk javát.

Más lett volna felszabadulás utáni művészetünk, ha a forradalmi hagyományok tanulságait vállalni mertük volna. Az 1945 óta készült anyag sokat elárul a múlt hibáiról, annak intését: ma még alig vannak művészek, s főként alig mások, mint kommunisták, akiket az ellenforradalom vérengzése művészi munkára ösztönzött volna.

De foglalkoznunk kell

egyszer azzal a tanulsággal is, hogy a művészekkel szemben támasztott eszmei követelmények sokszor túlbecsülték a művész társadalmi tudatosságát; a szocialista mondanivaló művészi ábrázolásának elbírálásánál megfeledkeztek arról a szerepről, amit a mű létrehozásában a művész fejlődő öntudata játszik. És művészetünk forradalmi hagyományainak hatalmas ereje, a kiállítás *1945 előtti anyagának művészi fölénye* is arra int bennünket: ha a magyar művészek jobban megszeretik a szocializmust, ha közelebb kerülnek a mi eszméinkhez, akkor fog a ma emberi mondanivalója új művekké érlelődni bennük.

ARADI NÓRA

HÁROMRÉSZES JÁTÉKFILMET készít L. Tolsztoj „Háború és béke" c. regényéből a MOSZFILM Stúdió, a nagy orosz író halálának 1960. november 20-án megünneplésre kerülő 50. évfordulója alkalmából. A Központi Dokumentumfilmstúdió „Ljev Nyikolajevics Tolsztoj" címmel egész műsort betöltő filmet készít a jubileumra.

*

PÁRIZS HANGLEMEZ-ÚJDONSÁGAI között több új Bartók-lemez van. A Chant du Monde hanglemezgyár új lemezein Robert Cornman tolmácsolásában az Allegro barbaro, a Microcosmos több darabja és egy 1925-ből származó szonáta szólal meg.

*

ROMÁBAN, A PALAZZO BARBERINIBEN 700 írónő több mint 1000 könyvét állították ki. A szerzők között van Alba de Cespedes, Laura Fermi, Pearl Buck, Elsa Maxwell, Anna Freud és Anna Frank.

Käthe Kollwitz kiállítása

Kiváló, minden gondolatával és érzésrezdülésével szocialista művész Käthe Kollwitz. Nyolcvan eredeti grafikáját mutatja be a Műcsarnok kiállítása. Drámai feszültség, nagy akarások és tragikus kiáltások ötvöződnek kérlelhetetlenül realista életművében. Szenvedélyes stílusáról tanulmányt kellene írni, nagyon hálás téma lenne emberségből nőtt pártosságát elemezni. Vagy összehasonlítani rajzait ihletőivel, *Zola Germinal-jával*, kiváltképpen pedig a nagy kortárs, *Gerhard Hauptmann* drámáival, a *Takácsokkal*, s a *Florian Geyerrel*. E helyt csak egyről szólok: Käthe Kollwitz asszonyi-forradalmiasságáról.

Mert sajátos hatású művészetének legegyénibb titkát ebben látom: asszonyi szívvel látott és lázadt, hitt és vádolt. A századokig megkínzott és megalázott asszony-ember forradalma az övé. Csontos, robotba fonnyadt alakját ott látjuk majd minden lapján. Görbedt hátán hurcolva gyermekét, vonul a felkelő takácsok menetében, kaszát fenő, vénségesinas karjait, öklét égnek rázva tüzeli rohamra a *Parasztfelkelés* megindult hegyként előrezúduló férfitömegét. Hogy majd ugyane kezekkel keressetapogassa ki az éji csatatér halottai közül emberének hült hullaját.

Így látta a múltat. Korának jelenjében talán még fokozottabban figyeli az asszonyt. Munkásabb munkásasszonyt nem rajzoltak az ő szomorúszemű, megtört tekintetű proletárasszonyainál. Háborúellenes sorozatát az anyák áldozatával kezdi, a *Proletárok* című ciklusát megrázóan szűkszavú lap nyitja meg: a gyermeke koporsóját tartó asszony képe. Ugyan ki gyűlölné jobban az embermészárlást, mint ő, akinek fia szinte a háború első hetében esett el a rajnai harcmezőn, s ki ismerné jobban az éhség anyaszívet marcangoló kínját nála, aki a Berlin-külvárosi rendelőben nap, mint nap látta a sápadt, nagyszemű gyermekemberek fonnyadását-pusztulását?



Käthe Kollwitz: Az anya oltalmazza gyermekeit

Nem szűnt meg világgá kiáltani, amit látott, érzett. És hitt a megváltó viharban. E hite nélkül rég megfáradt volna, másfelé, más művészi mondandóhoz kellett volna menekülnie. Mozgalmi plakátjain újra csak asszonyokat látok. Egyiken gyermekeiket féltőn szorító, egymáshoz bújó anyákat, — a proletárösszefogás gondolatának eredeti megfogalmazásaként. Ismerte a csöndes örömet is. Gyermekükre mosolygó asszonyai — e megható Madonna-képek — Derkovits Gyula gyönyörű rózsaszín-harmóniás anya-képét juttatják eszembe.

Kilencven évvel ezelőtt született Käthe Kollwitz. Ismerte Bismarck vastörvényeit, népével együtt szenvedte végig a két világháborút. Boldogan köszöntötte az 1918-as forradalmat, leverése után emlékeztető és lelkesítő plakátjaival vett részt a munkásmozgalomban. A weimari években mind több keserűség lopódzott vonalai közé, egyre több halállátomás. Előre érezte 1933-at. A nácik némaságra ítélik, alkotásait megtizedeli a háború. 1934—1935-ben készíti *„A halál"* című, utolsó rajzsorozatát. A menedéket nyújtó moritzburgi kastély ablakából talán még látta a gyönyörű Drezda ítéletnapi égésének tűzfényét, mint emberségben, elveiben és sorsában társa, Gerhard Hauptmann, aki biblikus szavakkal siratta meg szeretett városa pusztulását. Meghalt 1945 tavaszán, az annyira várt szabadságot nem érte meg.

ARTNER TIVADAR



Kondor György: Munka közben

Kozák Lajos felvétele

Akik feltámasztották Miklóst...

Az Irodalmi Színpad Toldi-estjéről

„Hasztalan leskődik" most rám is az álom. Verssorok tódulnak a számra, formálgatom a szavakat, s mondanám is hangosan, ha nem félnék elzavarni a csendet. S mind emellett úgy érzem magam, mintha egy régi ismerősömmel találkoztam volna. Olyannal, akiről tudom, hogy még él, akit elraktároztam gondosan lelkem mélyén, s valahogyan az idők folyamán már össze is olvasztottam a többi barátaimmal. S ime, most feltámadt, felpattant a szelence ajtaja, s kilépett belőle frissen: Toldi. S ha valóban csak „rémlik, mintha látnám" — mégis létezik, van ő! Érzem. Érzem, mert bensőmet felkavarta, mert hallom a hangját, mert átérzem fájdalmát, gyűlöletét, szeretetét.

Had' köszönjem hát azoknak, akik újra lelket leheltek az *én* Toldimba! Vajon tudják-e az Irodalmi Színpad művészei, hogy hallgatóikat messze ragadják a volt Podium Kabaré szegényes helyiségéből és olyan gazdaggá teszik őket, amilyet nem biztosít még a mesebeli kincses barlang sem? Bizonyára tudják. Sőt, akarják is. S ki ne lenne ezért hálás?! *Ascher Oszkár* egyszerűsége, *Bodor Tibor, Zách János* tüzessége, *Márkus Ferenc, Egressi István, Mádi Szabó Gábor, Baracsi Ferenc* és a többiek hű tolmácsolása segített Toldi minden szépségét újra felfedezni.

Pedig nem volt könnyű dolguk. A versmondónak Toldiban könnyű eltévedni. Könnyen úgy járhat, „Mint az olyan, ki beléhord — Földet, poklot és eget. — S ordít, amíg elreked". Vagy pedig énekelni kezdi a verssorokat, s úgy megnyújtja a sorvégi szótagokat, hogy három-négy is beleférne. Az Irodalmi Színpad előadóit dícséri, hogy bár közülük kettőnek is látható nagy önfegyelemre volt szüksége, hogy a fenti veszélyeket lekűzdje, elkerülték a buktatókat. Nem ártana azonban, ha még kevesebbet engednének a csábításoknak...

Arany János inspirálására született egy új Toldi is, melyet az Irodalmi Színpad jóvoltából megismerhettünk: *Weiner Leó* zeneművét mutatta be egy-egy ének között *Blaha Mária*. Leginkább a mű bevezetője és a VIII. énektől kezdődő része tükrözte a vers hangulatát.

A magyar irodalom, a magyar nyelv igazi ápolója az Irodalmi Színpad. Csak az a baj, hogy amíg az Illúzió a szerelem, meg a Pokol az Orfeumban stb. előadásaira kétíves plakátok csábítanak, addig az Irodalmi Színpad szerény kis ragaszokkal hirdeti magát...: Igaz, a szerénység a „műfajból" adódik. De az is igaz, hogy így kevesebben ismerkedhetnek meg a Színpaddal. S kevesebb emberben támasztja fel, vagy alkotja meg az ő Toldiját, Anyeginjét, Dorottyáját...:

Amit viszont szívből sajnálok. S leginkább azóta, hogy újból megismerkedhettem az én Toldi Miklósommal.

KULCSÁR ÖDÖN

Egy este az Egyetemi Színpadon

Kevesen tudják, hogy a Belváros szívében a lapokban hirdetett színházakon kívül még egy igényes és hasznos színpad működik, ha csak időnként is. Ez az *Egyetemi Színpad*, amely hasonló célkitűzéssel indult ez év szeptemberében, mint később az Irodalmi Színpad: megkedveltetni a verset, közkinccsé tenni a magyar és a világirodalom gyöngyszemeit. Nem konkurrenciája, hanem hasznos kiegészítője a költészet Nagymező útcai otthonának, az Irodalmi Színpadnak. S tegyük rögtön hozzá: *eddigi műsorai alapján is sokkal nagyobb népszerűséget érdemelne, mint amennyiben ma része van. Mérsékelt helyárait tekintve jogosan kérdezhetjük, hogy hol maradnak saját színházukból a versért, irodalomért rajongó egyetemi hallgatók százai?*

„Irodalmi séta Pest-Budán" címmel rendezték meg a *Zenés Irodalmi Esték sorozat* 5. előadását. *Goda Gábor* bevezetőjében részletesen beszélt arról, mit jelentett mindenkor és jelent ma is a magyar szellemi életben Budapest, s egyben vitába is szállt az irodalmunkban itt-ott még mindig felbukkanó főváros-ellenes hangokkal. Utána maguk a versek beszéltek *Gvadányitól* kezdve egészen *Heltai Jenőig* és *Simon Istvánig*. A vendég előadóművészeken, *Péchy Blankán, Surányi Ibolyán* és az egyetemről tavaly kikerült *Egressy Istvánon* kívül ezúttal az *egyetemi szavalókör* tagjai tolmácsolták a versek javarészét — és kis seregszemlénk meggyőzött arról, hogy a szavalókörben valóban a jövő előadóművészei nevelkednek. Apróbb bizonytalankodásai ellenére ki kell közülük emelnünk *Tóth Miklóst*, aki ízes kiejtésével, közvetlen előadásmódjával valósággal megjelenítette a hallgatóság előtt a pesti élményeit mesélő nótáriust. Méltó sikert aratott *Sándor Vera, Kosztya Lujza* és *Kovács P. József* szavalata. Ilyen környezetben bizonyára jó szavalók lesznek azok is, akik ezen az esten még nem érték el társaik színvonalát.

G. Szabó László

A PETŐFI SZÍNHÁZ ebben az évadban mutatja be Chao-Jü kínai író „Napfelkelte" című darabját, melynek cselekménye az 1930-as években játszódik. Az író az elmúlt napokban levelet írt a színház vezetőségének, melyben örömmel veszi tudomásul darabja bemutatását.

*

GIUSEPPE DE SANTIS, a neves olasz filmrendező „Út a völgybe" címmel olasz—jugoszláv koprodukciós filmet rendez. A film hősei parasztok, akik rendkívül nehéz körülmények között utat építenek. A főszerepeket a jugoszláv művészek mellett neves olasz filmszínészek — Silvana Pampanini és Massimo Girotti — alakítják.

A RÁDIÓBAN hallottuk

A rádió ünnepi Ady-hetében huszonöt vers, több riport és egy összefoglaló jellegű emlék-est került előadásra.

Az ünnepi hétnek voltak igazán jó részei is. Elsősorban a kortársak — Gárdos Mária, Bölöni György, Tabéry Géza és Hegedüs Nándor visszaemlékezései. Mindegyik mozaikkő volt Ady megismeréséhez. Nem is szánták másnak.

A rádió sokszor másfél órás, vagy még annál is hosszabb mamut-műsorokat sugároz egy-egy ünnepélyes évfordulókor. Pedig lehet negyven perc alatt is sokat mondani — persze, ez nem sokszor és nem sokaknak sikerül — de most, november 22-én jól felépített, bátran összeválogatott összefoglalót hallottunk.

Tíz vers — költészetének határkövei — megmutatta az igazi Adyt. Ami a tíz vers között volt, fejlődésének útját, hogyan jutott el a csúcsokig, milyen harcokat vívott magával, — Ady saját szavaival dokumentálták, melyeket újságcikkeiből, prózai írásaiból vettek. Sistergő, forró láva ezeknek az önvallomás-szerű remekműveknek a legtöbbje. Az est búcsúzója József Attila verse volt, „Ady Endre emlékezete". És még arra is volt idő a negyven perc alatt, hogy egy ritkán hallott Bartók-dalt (Egyedül a tengerrel) Závodszky Zoltán elénekeljen. Az „Ady Endrére emlékezünk" műsorát Béládi Miklós és Kockás Sándor szerkesztette.

Mégsem volt a rádió ünnepi hete teljes és zavartalan. Az ember úgy érezte, a szálak valahogyan nem egy pontban futnak össze. Különösen érezhetővé vált ez az esti versmondásoknál. Az még csak hagyján, hogy ahány színész, stílus, az egyik szaval, a másik megpróbálja csak mondani a verset — sajnos, Ady-verset interpretálni alig néhányan tudnak — de mintha a verseket teljesen ötletszerűen szedték volna össze. Kár volt kihagyni költészetének legjellemzőbb verseit. A politikai verseket meglehetősen egyhangúan válogatták össze, így a „Két kuruc beszélget"-ből egyet sem hallottunk, viszont a debreceni évekből való „Azubá"-t, egy hosszú, romantikus költeményt, azt igen. Jobb lett volna akár „Az öreg Kunné"-t választani, ha már a „Magyar jakobinusok dalá"-t és annyi mást, elsüllyesztettek.

IZSÁKY MARGIT

Röviden

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK hattagú küldöttsége, amely két hétig volt vendége a szovjet társszövetségnek — hazatért a Szovjetunióból. Útjuk során megtekintették Moszkva, Kijev, Leningrád, Jereván műemlékeit és megismerkedtek a szovjet építőművészet újabb eredményeivel.

*

DR. MILAN HORVAT, a zágrábi Filharmónikusok zenekarának karmestere április végén Budapesten vezényel. A világhírű karmester műsorán szerepel, a többi között Szabó Ferenc „Emlékeztető"-je.

*

VASZY VIKTOR, a Szegedi Színház igazgatója, februárban a zágrábi Filharmónikusokat vezényli, továbbá Splitben és Rijekában dirigál operaelőadásokat.

*

PERCZEL KÁROLY, a Magyar Építőművészek Szövetségének főtitkára megállapodott Jugoszláviában a két ország alkotóinak cserelátogatásairól. A jugoszláv építészek első csoportja már hazánkban tartózkodik, a közeljövőben utazik viszontlátogatásra öt magyar építész.

*

PERZSA MINIATÚRÁK reprodukcióiból összeállított vándorkiállítást küldött hozzánk az UNESCO; anyaga a világhírű perzsa illusztrációk legszebb darabjaival ismertet meg.

*

JACK LINDSAY, a neves angol regényíró és kritikus új oldaláról mutatkozott be. „Három elégia" címmel verseskötetet adott ki és „Az orosz költészet 1917—1955-ig" című könyvében műfordításait gyűjtötte össze. A Daily Worker kritikusa igen elismerően ír az új költőről.

*

ORSZÁGOS TÁNCKONFERENCIA lesz november 30-án és december 1-én a Népművelési Intézetben. A konferencián elsőízben vitatják meg a gyermektánc helyzetét és feladatait.

*

ANGELO EHPRIGIAN, a kiváló olasz karmester és Vivaldi-kutató december 2-án Kodály „Nyári est" című művét dirigálja Pécsett.

*

KÉT ÉRDEKES BEMUTATÓRA készülnek a rádióban. Devecseri Gábor fordításában kerül mikrofon elé Menandros „Ítéletkérők" műve, Sásdi Sándor pedig „Árnyék" címen írt rádiójátékot.

AZ ÚJABB ANGOL Francoise Sagan-jelöltet Monica Dickensnek hívják; Charles Dickens törvényes leszármazottja. „Édes angyalom" című regényében egy fiatal újságírónő történetét mondja el, akinek anyja női lapot szerkeszt.

*

GRAHAM GREENE és fivére, Hugh együttesen adja ki *„A tökéletes kém kézikönyvét"*. Könyvük anekdotáknak és a legkiválóbb „szakértők" tanácsainak gyűjteménye. Graham Greene a többi között közli, hogy tavaly egy londoni könyvkereskedésben kémszakkönyvek iránt érdeklődött, mire a könyvárus megkérdezte, hogy *„melyik kormánynak dolgozik"*?

*

BÉKÉSCSABÁN Munkácsy Mihálynak szobrot állítanak 1958-ban.

*

DECEMBER ELEJÉN az Iparművészeti Múzeum földszinti kupolacsarnokában bemutatják a moszkvai Bachrusiny Múzeum színháztörténeti anyagát. Moszkvából 1300 kiállítási darabot küldtek Budapestre, közöttük 50 szobrot, több mint 100 festményt, nagyszámú makettet és fényképet. Az orosz és szovjet színháztörténeti kiállítással egyidőben mutatják be a „Szovjet és orosz darabok a magyar színpadokon" című kiállítást is.

*

A YORKSHIREI múzeum színháztörténeti kiállítást rendez, melyben bemutatja a mai magyar színjátszás útját is. A Film- és Színháztudományi Intézet igen érdekes és bőséges anyagot küldött az angliai kiállítás rendezőinek.

*

SKANDINÁVIÁBAN érdeklődéssel kísérik azt a pert, amelyet Agnar Myckle norvég író ellen indítottak „Dal a rubinvörösről" című regénye miatt. A vád szerint a regény sérti a közerkölcsöt. Az eredmény: a regény példányszáma az eredeti 4000-ről — 70 000-re emelkedett...

*

ÉK SANDOR kiállításra készül. Műtermében frissen festett, színes tájábrázolások egész sorát láttuk és bensőséges életképek kis gyűjteményét. Jórészt az idei termésből valók, de akad köztük több, eddig ki nem állított, régebbi mű is.

A KÖLTŐ ÉS A LÉLEKELEMZÉS

A pszichoanalízis megteremtőjének 80. születésnapját üdvözölte József Attila a következő sorokkal:

6. és 27. vízszintes, 38. és 27. függőleges.

A rejtvény négy sorában elrejtett versszak megfejtését kérjük beküldeni. Határidő: 1957. december 6.

A megfejtők között 10 példányt sorsolunk ki József Attila összes verseiből.

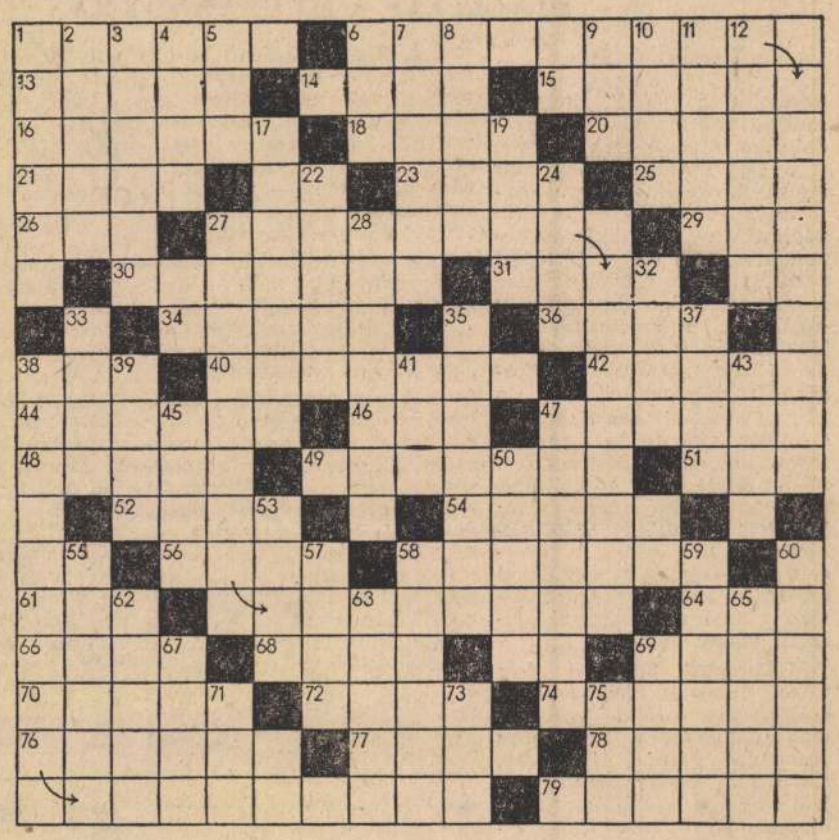

VÍZSZINTES. (Kétbetűsek: LA, IJ, SK, Lo): — **1.** Goethe nemrégen megjelent műve. **6. A versszak első sora** (a sarokkockába: D). — **13.** Nagy siker jelzője lehet. **14.** Afrikai kikötőváros. **15.** A béke jelképe. **16.** Szégyenfa. **18.** Borg, a csodaúszó keresztneve. **20.** A lottóhoz hasonló francia hazardjáték. **21.** Boldogság-csepp. **23.** Korszak (latin). **25.** Párizsi este. **26.** TUN. **27. A versszak második sora** (az első kockába kettősbetű, a sarokba: T). **29.** Kettes, páratlan betűi. **30.** Acélt és kovát nyújott. **31.** Kincset szerez — lapáttal. **34.** Táplálkozott. **36.** Érzékeli. **38.** Angyalrang. **40.** Kettészakítom. **42.** Durvább őrlemény. **44.** Égnek álló. **46.** Hajdanában. **47.** Tanítás! **48.** Helyezd kilátásba! **49.** Három török nagyvezér családneve volt. **51.** Az ősember egyik legnagyobb felfedezése volt. **52.** Igen gyakori kérdés (két szó). **54.** Átnyújt. **56.** Lohengrin szerelme. **58.** Névelővel: gyenge zajok. **61.** ZIL. **64.** Alma, palócosan. **66.** Mókuska. **68.** Fekete, törökül. **69.** Tő-óriás. **70.** Adósságot rendez. **72.** Őrlemény. **74.** Ez a büntetőeszköz egyszer már szerepelt a rejtvényben. **76.** Hasravágódik. **77.** Könnyű étel. **78.** Dél-Ugyömölcs. **79.** Vakard!

FÜGGŐLEGES. (Kétbetűsek: SG, SE, DE, KJ): — **1.** Hozzácsomózza. **2.** Nagy japán kikötőváros. **3.** Furcsa életmódú egyén. **4.** Mérhetetlen energiák forrása. **5.** Föld, tájszóval. **6.** Mátka. **7.** Nem távozott el. **8.** Helyből. **9.** A lovak kenyere. **10.** Szigetek, franciául. **11.** Igazak. **12.** Szóbahozza. **17.** Névelővel: picit sóhajtó. **19.** Vércsatornák. **22.** Helyhatározószó. **24.** Akinek a tulajdona. **27. A versszak negyedik sora** (az első kocka: kettősbetű, a sarok: V). — **28.** Nem hasonlóak. **32.** Teniszjátszma. **33.** Koros. **35.** Feddeni. **37.** Akta. **38. A versszak harmadik sora** (a sarokkockába: DD). **39.** Sütemény-töltelék. **41.** Messze. **43.** Gazdasági építmény. **45.** Az öt-tó egyike. **47.** Európai nemzet. **50.** Idegen eszmény. **53.** Csomagolásra, szállításra való. **55.** Hadd halljuk! **57.** Város a Maros mellett. **58.** Szándék. **59.** Régi pénzünk. **60.** Szokatlan, izgalmas esemény. **62.** Harapdálja a füvet. **63.** Angol admirális. **65.** Szárnyas. **67.** Falu a dunavecsei járásban. **59.** Fundamentum. **71.** Német névelő. **73.** Mélyített zenei hang. **75.** Sámuel magyar király előneve.

(Fenyősy Antal)

*

MEGFEJTÉS A 20. SZÁMBÓL:

Künn a fronton tüzes orkán
Hány barátot messze tépett...
Könnyeiket őrzi orcám...
Soha le ne töröljétek.

JUTALMAZOTTAK:

Musza Dzsalil: „Magános tűz" című verseskötetét nyerték:

Püski András, Bp., XIX., Nagy Sándor u. 15. Dregán Gábor, Gyoma, Telek. **Fuggerth Ferenc,** Bp., XVIII., Ungvár u. 48. **Pintér József,** Bár (Baranya m). **Schwarcz Ernő,** Bp., XX., Baross u. 54. **Balló Károly,** Debrecen, Agárdi u. 17. **Somlay István,** Győr, Corvin u. 40., III. 3. **Virág László,** Bp., XIII., Róbert Károly körút 44., KKK-plasztika. **Nagy Józsefné,** Bp., VI., Lenin körút 60., V. 3/a. **Kálmán Győző,** Acs, Célgazdaság. **— A jutalomkönyveket postán elküldtük.**

SZANDAI SÁNDOR tálas aktját a nyáron állították fel a Kábel- és Műanyaggyár uszodájában. A szép kútfigura annyira megtetszett Pfan Egon építőművésznek, hogy másodpéldányát megszerezte a budai Királyfürdő számára, amelynek restaurálását irányítja.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK:

Nagyváradi Imréné, Budapest. Hadúr, mint a „magyarok istene" irodalmunkban Aranyrákosi Székely Sándor, székely költő: „A székelyek Erdélyben" című kis hősköltemény szerepel elsőízben. Minden valószínűség szerint a germán mitológiai „Höddur"-ból plántálódott át nyelvünkbe.

Varró Jozefin, Budapest. A Julius Caesar-t, Shakespeare klasszikus tragédiáját 1787-ben fordították először orosz nyelvre. (Nikolai Karamzin). Magyarországon csak 1815-ben történt kísérlet a fordításra (Bölöni Farkas Sándor), majd 1836-ban Vörösmarty Mihály fogott hozzá. 1840-ben került kinyomtatásra. A Vörösmarty fordításból az Athenaeum 1839-es évfolyama közölt korábban részleteket.

Horváth Péter, Miskolc. Az Humanité (Emberség) című francia napilapot Jean Jaurés alapította 1904-ben. A Francia Szocialista Párt központi lapja volt. 1920 óta Franciaország Kommunista Pártjának lapjaként jelenik meg.

KASSÁK LAJOS:

EGY KUTYA emlékiratai

(5)



Ráismertem anélkül, hogy erre valakinek valami módon figyelmeztetnie kellett volna. Tisztán láttam, hogy csakis ő lehet az, aki ott áll a teli hold világánál az egyik felhő csücskén. Szőrszoknyája göndör fürtökben egészen a mancsáig ért s ahogy szólt hozzám, láthattam, nemcsak a szájpadlása, hanem a nyelve töve is fényesen fekete. Így van ez a magunkfajtájának legszebbjeinél s ezekből a gyönyörű jelekből tudhatom, hogy anyám is közéjük tartozik s én sem lehetek holmi korcsivadék.

Anyám később alászállt a felhő csücskéről, sokkal szebben lebegett a levegőben, mint az a varjú, akit délután láttam s ahogy leért mindjárt hancúrozni, gondtalan kedvvel játszani kezdtünk. Mennyivel erősebb lehetett ő, mint én s mégis megengedte, hogy tele pofával belekapjak a fürtjeibe. Rohangásztunk a havas, nagy térben, olykor ügyesen eléje vetettem magam és ő átbukfencezett rajtam. Ha meg ő vette át a játék támadó módját, pofájába kapta nyakam bőrét, rohant velem, mintha súlytalan fekete pehely lennék, majd végtelen könnyedséggel s úgy, hogy semmi bajom ne történjék, messzire elröpített magától. Ilyenkor vidáman ugatott és engem is rávett, hogy tartsak vele.

Szerettem őt nagyon és úgy éreztem, ő is nagyon szeret engem. Megfogadtam, többé sose válok el tőle s ő is megígérte, hogy mindjárt nyakonkap és fölvisz magával a felhő csücskére, ami közben pirossá vált és úgy lobogott, mint a kályhába szorult lángok. Mondom, már-már készültünk a magasba szállni, mikor nagy rázkódást éreztem s rémületemben kinyitottam a szemem.

Égett a lámpa, nem olyan tündöklő csillár, mint elveszített otthonomban, asztalra helyezett egyszerű lámpa volt s a fényében ott állt előttem a ház asszonya, fehér hálóingben, hosszú, mezítelen karja rámvetette árnyékát, ahogyan tenyerével a még mindig lecsuklott fejemet símogatta.

— Kis bogaram — mondta — rosszat álmodtál. Nincs semmi baj. Azért keltettelek fel, hogy ne kínlódj tovább. Fordulj szépen a másik oldaladra.

S máris felemelt kicsit és átfordított a másik oldalamra. Aludtam tovább, de álomtalanul, folytonos megszakításokkal. Mikor a lámpát eloltották, leereszkedtem a fotójából és a padló egyik sarkában szép csöndesen elvégeztem a kicsi és nagy dolgomat. Jóleső művelet volt, utána aludtam, mint a bunda.

Reggel még húnyt szemmel motozást, cihelődést hallottam, de csakúgy észrevehetetlenül pislantottam fel. A férfi jött-ment a szobában, elmeneshez készülődött. Ezt a mozgást, tevékenykedést már ismertem hazulról, nem érdekelt különösebben. Tudtam, most elmegy az ember s egy idő múlva visszajön, aztán majd újból elmegy és újból visszajön. Ugy véltem, ez a férfiemberek megrögzött szokása, semmi közöm hozzá, én nem ilyen vagyok és nem is szeretnék így élni. Lenni, csak úgy saját magamért, enni, játszani, aludni, hízelegni, cserébe símogatást kapni, ez az én módom.

Mikor az ember elkészült, odament az ágyhoz, amiben az asszony még a takaró alatt feküdt, halkan beszéltek valamit, majd megcsókolta s zajtalanul kilépett az ajtón. Nem jött oda hozzám, pedig kívántam, hogy legalább a kezét rámtegye és szánjon nekem is egy-két jó szót. Régi otthonomban a gazdám sosem fordult el tőlem ilyen érzéketlenül, de mit tehetek róla, ő ilyen ember. Lehet, egy idő múltán ráveszem, hogy sose feledje el, én is ezen a világon vagyok s ha nem tévedek, ezentúl hozzá fogok tartozni. Így gondolkodtam, de azért nem keseredtem neki.

Miután hallottam, hogy a kapuajtó is becsukódott a távozó mögött, kinyitottam a szemem, hogy körülpillantsak, hová is kerültem, hol is vagyok tulajdonképpen.

Egészen más volt itt minden, a két bőrfotőjt kivéve, mint ahol eddig éltem. Ott színesen mintázott falak voltak, itt tiszta fehérek, hiányzott a sok bútor, a sötét nagy darabok s a száz kis csecsebecse is hiányzott. Nem voltak képek, se szőnyegek, a deszkapadló is nyers faszínű volt és majdnem tükörsíma. Még nem láttam többet a házból, csak ezt az egy szobát, meg azt, ahol az este önfeledten táncoltam s máris felébredt bennem az őszinte barátkozás érzése. Előbb hidegnek, sivárnak látszottak a csupasz fehér falak, de lassan mintha megenyhültek volna az irányomban. Már nem a tegnapi havas este gyötrelmeit idézik, inkább megnyugtatók, nem törnek ellenem színeikkel s azokkal a képekkel, amik olykor a tekintetemet is elvakították. Szépek ezek a falak a maguk néma, nagy fehérségében, állapítottam meg végül is és elégedetten ledobtam magam a fotójából.

Még állok tétován, vizsgálom a zugokat s látom, már csak a nyoma van ott a sarokban annak, amit az éjszaka olyan csöndben odaraktam. Nyilván távozása előtt az ember tüntette el s most valami homályos, kusza érzés oldódott fel bennem. Csak most vettem újból észre az ágyon fekvő asszonyt s régi szokásom szerint már fel is kapaszkodtam a rózsaszínű paplanra. Az asszony felém nyúlt és nem lökött el magától. Meleg, puha tenyerét rátette a hátamra s ez az érintés egy pillanatra ismét az anyámra emlékeztetett. Csukott szemeim előtt elúsztak az éjszakai gyönyörű álom foszlányai. Az asszony egy-két szó édességét motyogta felém, csönd lett s egy jó nótát aludtunk még egymás közelségében.

Be kellett látnom, vége annak, ami volt, szándékom és kívánságom ellenére is új életet kell kezdenem. Nehéz feladat egy kölyökkutya számára. Nem kétséges, hogy mi nem az első, nem is a második szem vagyunk, hanem valahová a láncsor végére tartozunk ebben az összezavart, kiismerhetetlen világban. Látszatra az emberek közelében élünk, valóban pedig feloldhatatlan távolságban tőlük, az övékétől nagyrészt eltérő vágyakkal, öröklött ösztönökkel, egyéni tulajdonságokkal. Így láttam telivér ifjúságomban, de mennél inkább megismertem az embereket és önmagamat, annál inkább úgy véltem, hogy valahol a távolban, hosszú, hosszú időkkel ezelőtt mégis csak egy tőből fakadhattunk s aki felfigyel a lényeges dolgokra, észreveszi, az emberek sajátosnak látszó tulajdonságai bennünk is megvannak, sőt tisztábban, világosabban nyilvánulnak meg, mint náluk. Persze az ilyen okoskodások mitsem változtatnak kialakult rangsorunkon, helyzeti előnyeinken és hátrányainkon.

Azon a reggelen, hogy lekerültünk az ágyról, úgy az asszony mellé szegődtem, mint az árnyéka. A tegnapi megpróbáltatások emléke nem hullott ki belőlem s bevallom, mindmáig úgy sajognak és rémisztgetnek, akárha rejtett, gyógyíthatatlan sebeket viselnék magamban. Tejbe áztatott kenyeret kaptam reggelire, jó étvággyal ettem, aztán hátsófelemre ereszkedtem s az asszony mozgását figyeltem, aki dudorászva tett-vett a konyhában. Végezte a dolgát, de azért rólam se feledkezett meg. Közben-közben szólt hozzám valamit, ami jólesett anélkül, hogy a szavak értelmét felfogtam volna. Árnyalatos, magasan szárnyaló hangja volt, szinte cirógatni tudott vele s én meg-megcsóváltam a farkam, jelezve, hogy örömmel vagyok vele együtt.

Később kosárral a karján elment, egyedül hagyott s ekkor rászántam magam, hogy körülnézek a házban. De csak úgy a falakon belül. Előbb a konyhaajtó ablakához kapaszkodtam fel, tudtam már elveszett otthonomból, hogy azon a kemény semmin, amit az emberek ablaknak neveznek, át lehet látni s én át is kukkantottam rajta a kölyökkutyákra annyira jellemző kíváncsisággal. Mindössze egy pillantást vetettem a külső világra s behúzott farokkal máris visszaereszkedtem a négy lábamra. Amit ott kint láttam, éppen úgy megrémisztett, mint mikor először láttam meg a kétemeletnyi mélységbe vezető lépcsőket. Ha ott a mélységtől féltem, itt az áttekinthetetlen tér riasztott meg.

Sokáig ültem csöndben, mozdulatlanul s kívántam, hogy szálljon meg valamiféle végtelen nyugalom. De nem azért voltam egészséges, elkényeztetett kölyökpuli, hogy a kívánt biztonságos nyugalom megérkezését türelemmel ki is tudjam várni. Idegeket és inakat szült belém az anyám s ezek az ismeretlen, elrejtett részecskéim folyvást mozgásra, telhetetlen kíváncsiságra kényszerítettek.

Elindultam hát a biztonságosabb kalandra a falak védelme alatt. Az ajtók tárva-nyitva voltak s így könnyen átkinthettem az új terepet. Konyhát, kamrát, két fehérre meszelt lakószobát találtam, de mint később kitűnt, egyéb helyiségek is voltak a házban. Tisztaság és világosság vett körül, a két fehér cserépkályhából langyos, láthatatlan áramok sugároztak szét. Szőnyegek nem voltak s így négy lábam körmeinek halk kopogása felhangzott a deszkapadlóról. Semmi vadító, vagy ijesztő nem került elém. Akkor fogott el csak némi szorongás, mikor pipilnem kellett. Tudtam már, hogy az ilyen dolgaimat csak bizonyos helyeken szabad elvégeznem, de hol van ilyen hely a szép fehér falak között? Hiába szaglásztam a padló hasadékait, a sarkokat, nem bukkantam olyan szagra, ami magához vonzotta volna kényszerítő ingeremet. Ugyanabba a sarokba piszkítottam, ahová az éjszaka.

(Folytatjuk)

Megjelenik minden pénteken. — **Szerkesztőbizottság:** Bölöni György (főszerkesztő), Fodor József, Földeák János, Goda Gábor, Illés Béla, Jankovich Ferenc, Mesterházi Lajos (felelős szerkesztő), Rideg Sándor, Sándor Kálmán. — Szerkesztőség Bp. VI. Gorkij fasor 10. Telefon: 425-545. Kiadásért felel a Lapkiadó V. igazgatója. Bp. VII. Lenin krt. 9—11. Telefon: 221-285. — Egyes szám ára: Ft 1.50. Előfizetés negyed évre Ft 18.—, fél évre Ft 36.—. — Terjeszti belföldön a POSTA KÖZPONTI HIRLAP IRODA Budapest V., József nádor tér 1. Telefon: 180-850. — Előfizetés itt és bármely postahivatalnál. a) egyéni előfizetés esetén a 61 210. b) közületi előfizetés esetén a 61 066. sz. befizetési lapon. — **Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.** — Külföldön terjeszti a KULTURA Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, VI., Népköztársaság útja 21. Telefon: 429-760, vagy a KULTURA külföldi képviseletei. — Szikra Lapnyomda. F. v.: Kulcsár Mihály.

ARADI Nóra

Aradi Nóra munkásságának válogatott bibliográfiája. A tételek leirását készitette Bardoly István. = Ars Hungarica, XII.évf. 2.sz. 1984 154 - 160.p.



ARADI Nóra

[n.n.] [NÉMETH Lajos]: Aradi Nóra köszöntése. = Ars Hungarica, XII. évf. 2. sz. 1984 153 - 154. p.

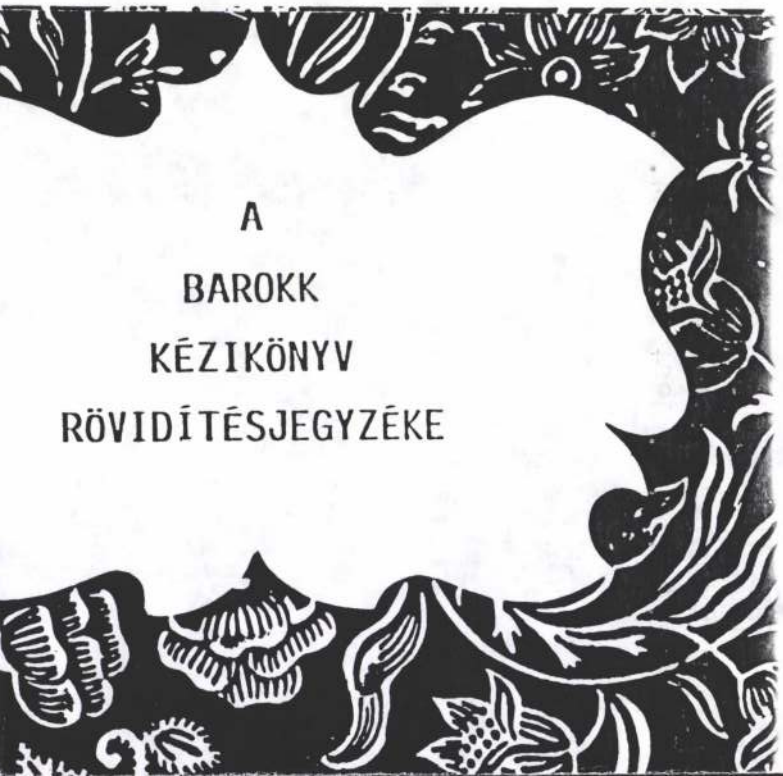

A BAROKK KÉZIKÖNYV RÖVIDÍTÉSJEGYZÉKE

ARADI Nóra

Tripolszky László

Hitelesen és információgazdagon

Beszélgetés Arad: Nóra művészettörténésszel

interjú

Népszabadság, 1984. máj. 12. 16. ly

ARADI Nóra

Molnár Edit: Kondor Béla. = Kortárs, XXXIV. évf. 3.sz. 1990. 101.p.

KUNSTHAUS AARAU

KER MUSIKER AUS DEM "TRIBECA"(TRIANGLE BETWEEN CANAL-STREET), DER JIMMY HENDRIX MAG,NEUE MUSIK KOMPONIERT, IMPROVISIERT,"DIE FLÖTE DES 21.JAHRHUNDERTS" BLÄST UND WORKSHOPS IN ALLER WELT GIBT, IST ENTDECKER UND RADIKALER GESTALTER EINER NEUEN KLANGWELT, DIE ER IN SEINEN KONZERTEN UND KOMPOSITIONEN HERVORZAUBERT.

ANLÄSSLICH EINES WOCHENEND-SEMINARS, WOFÜR IHN ANNE UTAGAWA UND DOMINIQUE HUNZIKER UND DAS MUSIKATELIER UESAWA BASEL KURZFRISTIG NACH AARAU EINLADEN KONNTEN, SPIELT ROBERT DICK DIESES SOLOPROGRAMM.

MÖGEN VIELE FREUNDE NEUER KUNST SICH VON "WHISPERS AND LANDINGS" "OR" "AFTERLIGHT" ODER "FLYING LESSONS" ÜBERRASCHEN LASSEN.

DAS KUNSTHAUS BLEIBT AN DIESEM SONNTAG BIS ZUM KONZERTBEGINN GEÖFFNET.

EINTRITT: FR. 10.-

Múltidézés

Az újságstandok betűóceánjából barátaim kihalászták a KAPU II/12. száma 42. oldalának reám kevéssé hízelgő négy sorát, s én abban a biztos tudatban, hogy 78 évemben nincs semmi takargatnivaló, leheveredtem, behunytam a szemem, és megpróbáltam visszaállni a 43 év előtti múltba. Sikerült.

1946 augusztusában moszkvai követségünkről — ahol Szekfű követen kívül én voltam az egyetlen pártonkívüli — a kommunista Horváth Imrén kívül az egész személyzetet hazarendelték (hogy miért, ez külön sztori), én be akartam illeszkedni a hazai társasági életbe, 34 éves legényként partnert kerestem: monogám lévén, feleséget.

Gáspár Endre barátom meghívott Pozsonyi út 26. alatti lakására, ahol a hét egy délutánján a nyitott előszobaajtó mögött zsongott az irodalmi szalon, írók, színészek, képzőművészek találkoztak, ismerkedtek, barátságok, szerelmek, sőt házasságok szövődtek. Nekem való hely volt.

Partnerkeresésemben az alapvető kritérium a női szépség volt, s a mércét igen magasra tartottam.

Szépségmércémet két ifjú hölgy ütötte meg: a bronzvörös Kormos Márta és az aranyszőke Aradi Nóra.

Márta színésznő volt. Miután az Aranyember Timeájaként és a Sárga rózsa cigánylányaként filmen, majd a Vígszínház tagjaként több darabban színpadon szerepelt, Kolozsvár visszatérte után az ottani Nemzeti Színházban vezető szerepkörben nagy sikert aratott, ez és az erdélyiek szeretete volt pályájának zenitje . . .

Aznap délután Gáspáréknál csak egymással beszélgettünk. 1950. június 17-én a VI. kerületi anyakönyvvezető előtt, majd szeptember 8-án a belvárosi plébániatemplomban egymásnak örök hűséget esküdtünk, ezt 38 évig tartó szerelemben meg is őriztük, egy napra sem válva el egymástól. Érthető hát, hogy 1988. június 28-án, amikor Márta eltávozott a földi létből, életem derékba tört, nehezen mozgok, írogatok ebbe-abba a lapba, de büszke vagyok mindenre, amit le-írok (akár közlik, akár nem), legfőképp arra, hogy 1989. március 28-án — tudomásom szerint a hazai sajtóban hosszú idő után először — tőlem jelent meg (a Magyar Nemzetben) írás ezzel a címmel: Trianon; és átvette a nyugatnémet sajtó . . .

De most vissza 1946/47-be . . .

A szőke Nóra művészettörténész-hallgatóhoz egy különös kaland emléke fűz. Híre járta, hogy valahol a körúton egy leszbikus kocsma működik (bizonyságául annak, hogy a devianciák magukmutogatása nem glasznosztyos korunk találmánya). Merőben folklorisztikus érdeklődésből Nóra is meg akarta volna nézni, én is. De Nóra attól tartott, hogy mint nő, valami kihívásnak lenne ott tárgya, hát megbeszéltük, hogy együtt keressük fel az érdekes helyiséget, melyet megbeszélésünkben — hogy avatatlan fül ne értse — a „lebuj" szó franciás kiejtésével „löbüzs"-nek neveztünk.

El is mentünk, jól szórakoztunk a tagbaszakadt csaposnőn, a „hermonikásnőn", az asztaloknál ülő párokon, és — nem történt semmi, csak úgy néztek ránk, mint fürdőruhásokra a nudista strandon.

E közös kaland után Nóra egy szívességet kért tőlem. Szeretné egy nőismerősét bevezetni Gáspárék szalonjába, de úgy, hogy ne ő mutassa be. Kissé furcsállottam, de hát miért ne? Bizonyára megvan rá az oka, nem nagy dolog — minek firtassam. Persze, hogy elvállaltam, találkoztam is az illetővel a jelzett helyen, elmentem vele a Pozsonyi útra, és bemutattam Gáspáréknak. Slussz-passz. Márta iránti szerelmem egyre hevesebb lángra gyúlt, Nórát azonban ritkábban láttam, férjhez ment egy katonatiszthez, és már csak mint művészettörténésszel találkoztam a nevével.

Én erőszakszervezetnek soha életemben sem tagja, sem „bedolgozója" nem voltam, minden ilyesmi távol állt tőlem, nem is érdekelt. Jellemző, hogy csak most, a KAPU-ból tudtam meg, hogy az egykori Hadik-laktanyában 43 év előtt úgynevezett Katonapolitikai Osztály működött.

Summa summarum: az a ténykedésem, amit Gedényi Mihályné a KAPU-ban leír, hogy Aradi Nóra kérésére találkoztam vele egy presszóban (ha jól emlékszem, valahol a Marx téren), és elmentem vele Gáspárékhoz, szó szerint igaz, de az a négy sor, amit hozzáfűz („Radó György volt, akit Aradi Nóra oktatónak szánt mellém, hogy jártasságra tegyek szert a besúgóiparban"), kitalálás, benyálazás, amiért, ha van Gedényi Mihálynéban egy csepp jó érzés, meg fog követni engem. Ha nem teszi — lelke rajta.

Az „epilógus"-ban leírt eset szintén megtörtént, de az ellen, hogy én három évvel ezelőtt Szigligeten „csaknem teljesen vak, nagyon rozzant öregember" lettem volna, kereken tiltakozom. Akkor még élt Márta, boldog és erős voltam. Azóta nehezebben mozgok, de jól látok, s ha egyszer tán hajam és minden fogam kihullik is — öreg nem leszek soha!

Radó György

Még egyszer — és utoljára — a kassai bombázásról

A KAPU 1990. februári száma Nyílt tér rovatában Krudy András, Kovács András és G. Nagy Jenő hozzászóltak a KAPU 1989. novemberi számában Haller Szilveszter tolláből megjelent cikkhez. A hozzászólók a személyemet is érintik. Ezért szükségesnek látom, hogy észrevételt tegyek:

Krudy András a hozzászólásával engem támad, mert apját a cikkben szerinte hazugnak neveztem, mert feltett kérdésemre, hogy apja milyen géppel ment a Kassát bombázó gépek után, azt felelte, hogy Cr 32-vel. Krudy András nem tesz különbséget „hazudott" és „hazug" között. Én nem „hazug"-ot, hanem „hazudott"-at mondtam, mert Krudy Ádám tudta, hogy a kassai repülőtér alkalmatlan kicsi volta miatt a Cr 32 vadászgépek részére, és tudta, hogy ezt én is tudom, mivel ekkor én már 6 éve ezzel a típussal repültem.

Közlésemben megemlítettem, hogy Krudy Ádám zavarba is jött, s ezért az első megállónál le is szállt a villamosról, amelyen a beszélgeté-

sünk történt. Krudy András azt állítja, hogy apja azért szállt le itt, a Kosztolányi téren, mert annak a közelében volt a munkahelye. Ez nem áll, mert az több megállóval arrébb volt, és apja ott szokott leszállni.

Krudy András meggyanúsít azzal, hogy a villamosjelenetet csak most találtam ki, mert azelőtt erről nem tettem említést. Ez sem áll, mert dr. Ölvedi Ignác hadtörténészalezredesnek már 1979. VIII. 20-án megírtam.

Krudy András az apjának a 49-es villamoson feltett fenti kérdést „balgának" nevezi. Ezzel szemben éppen az apjától erre a kérdésre kapott fenti válasz mutatta meg nekem az utat, amelyen tovább haladva eljutottam a „kassai rejtély" — hogy kik bombázták Kassát — megoldásához. Ezért köszönettel is tartozom Krudy Ádámnak.

Krudy András „megkérdőjelezi" az emlékezőképességemet. Téved, mert még most, 49 év múltán is jól emlékszem, hogy Krudy Ádám a bombázást követő napon, 1941. VI. 27-én a bombázásról mit mondott Gyenes László századosnak, és pár nap múlva Birih Tibor századosnak, és hogy a két közlés nem egyezett. Emlékszem arra is, hogy Bánfalvynak a bombák német jelzését tartalmazó kijelentését ráadásul ráírtam a Krudy András által említett „visszaemlékezésemre", és hogy annak Ölvedi adott címet, mert az az én „Kassai rejtély" című kéziratom első fejezete volt csupán.

Krudy Andrásra a személyemet érintő kijelentéseiért nem haragszom. Tudom, apja emléke iránti kötelesség vezette. De sajnálom; hozzászólásával nekem nem ártott, de ártott magának és apja emlékének.

Krudy András, Kovács István és G. Nagy Jenő további hozzászólásaival nem foglalkozom, azok részben már túlhaladott ismétlések, és vagy nem tartoznak a tárgyhoz, vagy annyira szakszerűtlenek, hogy kár velük foglalkozni.

Csupán egyet szeretnék még megjegyezni. Kovács Istvánnal nincs ellentétes véleményünk. Mert nekem megállapításaim vannak, neki pedig elképzelése. Ezek nem hozhatók közös nevezőre. A vele való beszélgetésünk alkalmával műszaki természetű magyarázatomat nem értette meg. Ennyi az egész. Ami pedig Napóleont illeti, Kovácsnak igaza van, nem tudott ő sem egy ágyúgolyót röptében megfordítani. Én sem. De egy kő vagy más szilárd tárgy el tudja terelni a lövedéket, a bombát is az irányából. Ezt még a közlegények is tudják. Úgy hívják, hogy „geller". A romboló bomba nem azonnal robban. Van ideje a cél mélyébe hatolásra. Alacsonyról való dobáskor a bomba ferdén éri a talajt, és abba befúródva ferdén is halad tovább. Eközben a föld alatt is kaphat még eltérítést. Ezért a bombatölcsérnek nem mindig ott van a közepe, ahol a talajt elérte a bomba. Lehet attól távolabb is, és oldalvást is. Ez Kovács Istvánnak szól.

Bánhidi Antal

Tisztelt Beke úr!

Nemrégen a kezembe került a „KAPU" márciusi száma, és hogy őszinte legyek, nem kis mértékben meglepett és megbotránkoztatott az ön által írt cikk, aminek a címe „Boszorkányüldözés és antiszemitizmus".

Nem tudom, hogy ön hány éves, de nem hiszem, hogy az idősebb generációhoz tartozna, mert akkor a saját bőrén érezte volna a történelmet, és akkor ezt a szennyet nem írta volna le.

Én a 79. évemet taposom, higgye el, sok mindenen mentem át, és így megéltem az önéhez hasonló cikkek következményeit, mint a Csurka-féle kirohanás. Magamról annyit: 1912-ben születtem, a szüleim zsidók voltak. 23 éves koromban lettem tényleges katona, majd annak letöltése után jöttek a „sasok"! 38-ban behívtak egy határvadász századba, 40-ben már munkaszolgálatos lettem, 41-ben Oroszország, a Don mellett két év, majd amikor onnan hazakerültem, kivittek Borba rézbányába (Jugoszlávia), és 1945-ben kerültem haza. 1946-ban, miután a feleségem gyermeket várt, s hogy nekik ne legyen az az osztályrészük, mint nekem — áttértem a református vallásra. Feleségem született református volt.

Amikor két ízben is hallottam Csurka kirohanását, bár nem vagyok íróember, rögtön írtam az MDF vezetőségének, és tiltakoztam az ilyen megnyilvánulások ellen, amire a párt alelnöke reagált is, és én ennek következtében az egész ügyet ad acta tettem. Persze nem gondoltam arra, hogy akad ember, aki ezt védelmébe veszi. De hát, ugye, nem vagyunk egyformák! Az ön cikkével ellentétben azt a címkézést, hogy „zsidó kisebbség", a leghatározottabban visszautasítom. Vegye tudomásul, Beke úr, hogy bármilyen vallásom is van, nincs joguk a magyarságomat elvitatni, és bármelyik kisebbséggel felcímkézni.

Az életben ritkák a véletlenek. Lehet, hogy én unintelligens alak vagyok, és nem tudom elválasztani az ocsút a búzától, de ha valaki magyarul beszél, még ha ugat is magyarul, azt megértem. Úgy látszik, ebben az országban vannak önökhöz NEM hasonlók is, mert ugyancsak nagy feháborodást keltett, olyannyira, hogy a politikusoknak is szégyenkezniük kellett miatta. Úgy látszik, Csurkának kevés volt a kifolyt vér, hogy megalapozza az elmúlt történelmet. El tudom képzelni, hogy ezt a demagógiát a kampány céljaira akarta felhasználni, miután az ön cikkéből is más pártok mocskolása olvasható, így tehát *az a véleményem*, miután ön a véleményszabadságról papolt, hogy hátrább az agarakkal, uraim! Az ilyen és hasonló dolgokkal az embereknek már tele van a hócipőjük, és ennek a szerencsétlen országnak nincs szüksége uszítókra. Azon is gondolkodtam — miután önt nincs szerencsém ismerni —, hogy mi adta a kezébe a tollat ehhez a förmedvényhez.

Ismételten elismerem a véleménykialakításhoz való jogát, de tiltakozni fogok mindig az ellen, hogy bármilyen vallási közösséget, köztük a zsidó vallást bármiféle címkével lássák el. Vegyék tudomásul, hogy én nem vagyok „valamiféle kisebbség", hanem magyar. Azt sem hiszem, hogy ebben a szituációban, amikor az ország ilyen állapotban van, akkor megjelenik egy próféta, aki le akarja járatni azokat a pártokat, amelyek ugyancsak nehéz helyzetbe fognak kerülni.

Székely Zoltán

ARADI Nóra

ARADI NÓRA

Nagy T.Katalin; A Kondor-per margójára.
ld. Magyar Napló 1990. ápr. 26. 9.p.

MUNKATAARSUK JELEZTE, HOGY JANUA
EGY LEVELET, MISZERINT AJANLATUK
ES 8,-DM/OLDAL SZOEVEGFOTOZAAS.
MEG, AMENNYIBEN EZT AZ AARAT TAR
NYOMOEREDETIT ELJUTTATJUK OENOEK
A SZAALLITAASI HATAARIDOET. A NY
UEDVOEZLETTEL:

TELEX

HOEZOE ANNA
INDUSTRIAL DEVELOPMENTS AB++*
27312 ANY H
223170 IDAB H

13/23

ACTA HISTORICA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE. Bp. - 24 cm.

Egységár: köt. 200.--
szorv. 70.--

ARADI NORA művtört.

CSAPLÁR Ferenc: Nem áll módunkban kiutazását javasolni : Kassák kiálliás Párizsban. Mayar Ne zet 1990. márc. 31. 10. p.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 SEP 10

Daily News

Aradi Nóra

Kunstkritiker-Tagung in Berlin beendet

407

Berlin — Die 26. Generalversammlung der Internationalen Vereinigung der Kunstkritiker (AICA) wurde am Sonntag nach sechstägiger Dauer in Berlin beendet.

An der Konferenz nahmen 250 Kunstkritiker aus 26 Ländern teil. Zu den Themen gehörten Fragen wie Kunst und Umwelt, Funktion der Kunst in der Gesellschaft sowie Kunst und Kommunikation. Während des Aufenthaltes in der DDR besuchten die Tagungsteilnehmer die Städte Karl-Marx-Stadt, Meißen, Weimar, Erfurt und Naumburg. Zum Programm gehörten Ausstellungs- und Museums-Besuche sowie Gespräche mit Künstlern.

Der Präsident der DDR-Sektion der AICA, Prof. Ullrich Kuhirt sowie Prof. Corrado Maltese (Italien) und Dr. Nóra Aradi (Ungarn) wurden zu neuen Vizepräsidenten der AICA gewählt.



FOTO MTI — J. BAJKOR

Anerkennend äußerten sich ungarische Experten über den neuen, durch Thyristoren gesteuerten fünfteiligen Elektrozug aus der CSSR, der dieser Tage eine Probefahrt auf der Strecke zwischen dem Budapester Westbahnhof und Szob an der ungarisch-tschechoslowakischen Grenze unternahm.

Strafrecht-Weltkongreß

MK SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-848, 340-726
dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művésznő születésének
DÉL-MAGYARORSZÁG
1984 AUG 25

1021



Hincz Gyula rajzai

Aradi Nóra írja: „*Hincz Gyula pályája hat évtizedes, folyamatos alkotómunka. Az a művészünk, aki kezdettől fogva legnyitottabban reagált a képzőművészet minden újabb rezdülésére. Nem az egymást váltó vagy egymással párhuzamos stílusvonulatok teszik Hincz Gyula munkásságát annyira színessé, változatossá, hanem a művészet funkciója és aktualitása iránti érzéke, merészsége, ahogyan a legkülönbözőbb műfajokban kezdeményezésre volt képes. Festő, akinek egyik legnagyobb erénye a rajz.*" (Zászlóvivő, Dózsa)

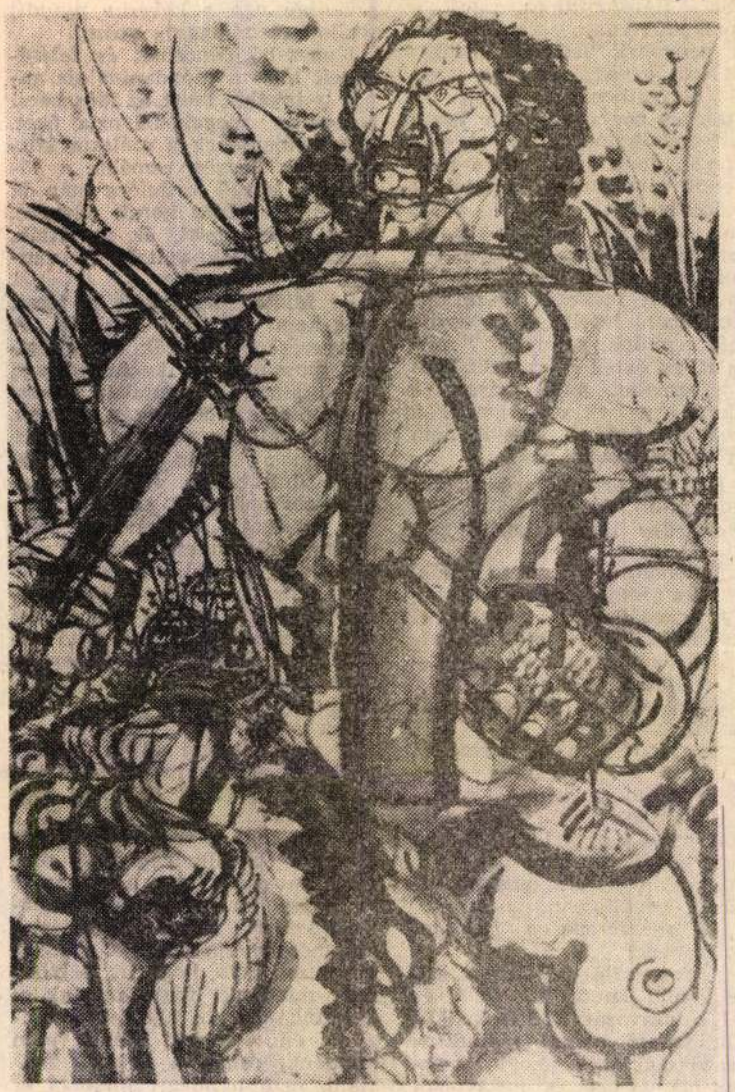

zetet sújtó kármegosztásából ódik. Hárommilióra rúgott a rgóalaphiányunk, gazdálkodánk pénzügyi fedezete megintt. Nem egyedül voltunk ilyen héz helyzetben, a többi tíz szteséges téesz azonban tiszta opal indulhatott a 84-es eszndőnek, dotációval, vissza nem rítendő támogatással rendezték adósságaikat. Nekünk a 3,2 illiós dotáció mellett hitelt llett felvennünk. Jelenleg 8— milliónyi rövid lejáratú hitelományunk mellett 10 milliós zéplejáratú hitelt is igénybe llett vennünk, amelyből 7 mil- a 83-as évből származik. Ezet a terheket, a 13 százalékos matot egy ekkora gazdaság m tudja fedezni, ennyit nem het kigazdálkodni.

— Ha jól értem, gazdaságuk ődbe jutott, és a felügyeleti erveik úgy látták, közbe kell oni.

— Valóban, a tudtunkra adták, jött az ideje, hogy erősebb, ban gazdálkodó szervezettel yesüljünk. Ez a kijelölt szövetzet a sándorfalvi Magyar—ngyel Barátság Tsz.

— *Más nem is jöhetett szátásba?*

— Körzetünkben a termelési dményeket figyelembe véve, k ők tudják vállalni ezt a ter-, a többinek elég a maga baja Egy ilyen lépésnél szükséges a rtner fogadókészsége.

Kálmán Pétertől a mostani felatáról érdeklődtem.

— *Mi a szerepe a hatósági gbizottnak?*

— Az egyesülés feltétele a kobbi elnök lemondása volt, és vel a szavazás döntés nélkül rult, vezető nélkül maradtak. pgazdasági érdek, hogy a szerzeti nehézségek és huzavonák ején is dolgozzanak az embe-

nel szavazott. A h
szüksége van a k
mellett, nem hagy

Kunszabó Jánosi
gének több a mon
nál is inkább, mer
betegsége megaka
hogy elmenjenek a
gyűlésre. Nagyon
vetkező, döntő for
is eljutnak. Idős k
vagy éppen ezért,
mekkora bajok v
nak itt.

— Mióta megalakult a téesz, még nem volt igazi gazdája. A szervezéskor bevittük a jószágokat, most meg egy kacsa nem sok, annyi sincs. A szemünk láttára fogyott el az idők során minden. Érteni kell az itteni földekhez, mi annak idején tisztességgel megéltünk belőle. A régi világban sem boldogult, aki nem tartott jószágot. A terményt nem eladni kell, hanem feletetni az állatokkal, és akkor egész évben van pénz, nem olyan kiszolgáltatottja az ember a természet szeszélyeinek. A sándorfalvi elnököt gyerekkora óta ismerjük, most is erőskezű, törekvő embernek tudjuk, régóta ilyenre lett volna szükségünk.

A gépjavítóban Tóth Mihály műhelyvezetőt keresem meg, aki az aktív dolgozók kételyeit foglalja össze:

— Ha már egyesülni kell, miért nem engedik meg, hogy magunk válasszuk meg a partnert? A felügyeleti szerveknek hamarabb kellett volna közbelépni, míg nem mérgesedett el ennyire a helyzet. Félő, hogy itt, helyben nem mindenki fogja megtalálni a munkáját. Az eljárástól, utazástól én is tartok. Munka után mindenki rohan a háztájit művelni, nem mindegy, mikorra ér ki az ember a kis parcellájára.

daságok maguk között felosztanák a területet, és ha az elárverezett értékeink nem fedeznék a veszteségeinket, a tartozások tagjaink között elosztva, azok MIL-lapjára kerülnének. Elveszne a háztáji, ami elsősorban a sorsuk további irányításában tehetetlen nyugdíjasokat sújtaná. Az az egy hold földdarab, vagy annak megváltásaként adott 15 mázsa termény bizony a megélhetéshez nélkülözhetetlen.

Ahogy a helybeliek megnyilatkozásaiból is kitűnik, elég nagy még a zavar, az előkészítés túlságosan rutinszerű lehetett, nem számított ezekre a sorkétű viszonyokra, megközelítési különbségekre. Igaz, később a kelleténél, de elengedhetetlenül szükséges most már világosan, szemtől szembe tisztázni egymás között a falu jövőjét. Bizonyára megszűnne sok alaptalan gyanakvás, félreértés. Ez a tüske nemcsak a téeszé, hiszen az ellenállást olyan érzelmek motiválják, melyek okai túlnőnek egy veszteségesen gazdálkodó szövetkezet problémáin. Talán nemcsak óhaj marad, hogy a dóci Virágzó — és a sándorfalvi Magyar—Lengyel Barátság Tsz a virágzó dóci—sándorfalvi barátság megtestesítője legyen.

TÓTH SZELES ISTVÁN

1984. IV. 13. Kossuth 4.25

Jó reggelt!

- Takács Margit ezúttal két könyvet ajánl figyelmükbe. Mondom a címeket. A művészet története Magyarországon és a Magyar Nemzeti Galéria régi gyűjteményei.

- Jó rógen nem beszéltünk művészeti könyvekről. Most itt az alkalom a Korvina és a Gondolat Kiadó egy-egy szép könyve, kötete kapcsán. A Gondolat kiadvány tekintélyes, összefoglaló munka. Aradi Nóra szerkesztette. Vele együtt jeles szerzői gárda irta a Művészet története Magyarországon cimü könyvet. A honfoglalástól napjainkig terjedő időszakot tekintették át a szerzők, irásban és képben vonultatva fel az épitészet, szobrászat, festészet és iparművészet legjelentősebb alkotásait. A diszes albumok, művész életrajzok nem pótolják a célszerüen megszerkesztett összefoglaló kézikönyvet, melynek az a legfontosabb tulajdonsága, hogy együtt tárgyalja az adott kor különböző emlékeit. A reneszansz padlótégla a vele egyidős Korvin Kódex szines lapja mellett mutatja igazán szépségét. A nai közéleti szókor szerepe úgy válik érthetővé, hogy környezetében látjuk. Az összefüggésekre mindig figyelmeztetik az olvasót. A jelen tárgyaló fejezetből nem maradhatott ki az új művészeti ág, az ipari formatervezés pár évtizedes története sem. Az elegáns megjelenésü ásuklós autóbusz és a szépvonalú telefonkészülék fotója nagyon is jól illik a kötetbe a klasszikus értékü mütárgyak közé. A maguk gyakorlati hasznán túl izlésnevelő szereppel birnak, jó rájuk nézni. A művészet története Magyarországon cimü kötet 500 oldalon, majdhogy nem hatszáz képpel jelent meg. Nem krajcáros portéka, viszont olyan a-

lapkönyv, amit célszerű kezünk ügyében tartani. A másik kötetet a Korvina kiadványt elsőosztályú múzeumi kalauznak nevezném. Címe a Magyar Nemzeti Galéria régi gyűjteményei. Ez is szerzői kollektiva munkája. A Budavári Palotában múlté otthonra lelt galéria remekek kincsét őriz évszázadok művészeti emlékeiből. Minden reprodukcióhoz aprólékos leírás tartozik, amiből a szóbanforgó festmény vagy szobor sorsa is megismerhető. A kis fehérmárvány türedékén csőrében gyürüt tartó holló és egy oroszlánfej látható. Nagy szobrászunk, Ferenczi István találta a múlt század közepe tájén fenn a Budai Várban, amikor háza alapjait ástak. A művészettörténész hitelesit. Itt állhatott az a hires márvány szökőkút, amit Mátyás Firenzéből rendelt és amelynek szépségéről verset is irtak. Bacsák Vendel testőrkapitány portréját kevéssé ismert bécsi festő készitette. Csudás egyenruhát viselt II. József futáraja az 1780-as években. A leirás a testőrkapitány életútját is elmondja röviden. Nem világrengető információ az, de ennyivel is többet tudunk elainkről. A Magyar Nemzeti Galéria régi gyüjteményeit bemutató kötet felér száz tárlatvezetéssel. A raktárakban őrzött, kiállitáson ritkán szereplő tárgyakkal is megismerteti a művészet barátait.

Dr. Aradi Nóra, munkácsy díjas műnkonettőrtörnő

Mikrofonunk előtt most Dr. Aradi Nóra a VI. budapesti nemzetközi kisplasztikai kiállitás főtitkára.

- Az amiről nagyon világosan tanuskodik ez a kiállitás, de hozzá kell tennem, noha napokig dolgoztam a zsürijében nem mondhatom a t, ho y jól ismerem az anyagot. .Olyan gazdag és a főbb tendenciákon belül annyi féle érdekes és igen magas szinvonalu változat van.

- Milyen törekvéseket látunk a 60-as évek közepén a világ kisplasztikai müvészetében?

- Többek között a konstruktivizmusnak egy lecsitulása mennyiségileg a háttérbe szorulása. Ez sokkal szembeötlőbb, nyilvánvalóan e ben a rendezésben. Nagyon szépek a munkák, de nincs meg az a jelentősége mint volt okkal 10-15 évvel ezelőtt.

1984. IX.6. Kossuth 18.30
Esti Magazin

- Most milyen tendenciák kerültek előtérbe?

- Ahogyan azt a nemzetközi zsüri is látta egyre több szobrász próbál egymás ól teljesen függetlenül és teljesen egyidejüleg lehetőséget találni arra, hogy egy szatirikus irónikus hangot, netán egy önkritikus han ot is megüssön. Például hivatkozhatnék a dijnyertes Jan Norman dán müvészre. Ember és lókompoziciói egészen különös irónikus oldalról mutatják meg a müvész közeledését a természethez a maga világához. Van azután egy másik törekvés a legjobb értelemben vett nosztalgikus vonzódás a klasszikus szobrászati előzményekhez. Ez nemzetközileg észlelhető egyre általánosabb és fontosabbnak tartott törekvés. Példa rá ebből a kiállitásból a magyar dijnyertes Bakos Ildikó. Egy klasszikus formaeszményhez nyul oly módon hozzá, hogy a máből eredő, a mára és a holnapra voratkoztatott egyéni emberi kétségeinek is hangot ad. Ugyancsak rendkivül fontos helyet foglal el a mai egyetemes szobrászatban - ezt nem a saját szavammal szeretném jellemezni, hanem egy olyan kifejezéssel, amit a zsüri több tagja használt a "miniatüri álás". Amit többen ugy fogalmaznak, hogy az épitészeti gondolat szobrászati léptéküvé válik. Miután itt egy nemzetközi anyag van, nemzetközi zsüri olt nyugodtan hivatkozhatok egy-két ilyen névre.

Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész
Előadássorozat.
Tendenciák az elmúlt 40 év képzőművészetében.
Műcsarnok – Kamaraterem.
1985. márc. 27. 16.00 Jelkép és történelem
Előadó: Aradi Nóra.

márc. 29. 16.00 Vásárhelyi művészet
Előadó: Dömötör János.

Műcsarnok és Kamaratermei.
1985. márc.

ARADI Nóra müvtört.

CHIKÁN Bálint: A szocialista müvészeti elvekkel való tudatos szembehelyezkedés : Ujabb adalék a Kondor-pörhöz. = Magyar Napló, II.évf.23.sz.1990. 11.p.



ARADI NÓRA

cultivo mint szerkesztő és bevezetőt iró
ld. Ámos Imre

Székely András: Tisztelgetés
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/18.sz.24-25.o.

406.
Galaktika : tudományos-fantasztik
- Bp. : Kozmosz Könyvek [szerkesz
23 cm.
Kéthavonként.
Indulás: 1. Megjelenés: 1972.
ISSN 0133-2430 : 12 Ft számonként

407.
Galambjaink : a Magyar Galambteny
Szücs Lajos. - 18. évf. 1. (1976,
Ny.). - Ill. ; 29 cm.
Minden hónapban.
Indulás: 1. évf. 1. sz. (1959, ju
ISSN 0133-1698

408.
Ganc-MÁVAG bjulleten' / Lokomotivo
niceskij direktor zavedujuščij kom
1976 (Budapest : Globus Ny.). - Il
Indult: 1966-ban.
Más nyelvü kiadásai: Ganz-MÁVAG Kö
Ganz-MÁVAG bu

KELLEMETLEN OLDALUNK

Ami egymás kölcsönös tiszteletben tartását illeti, e tekintetben csak az véthet hibát, aki önmagát sem képes tisztelni.

SAINT-JUST

KORSZERŰ KÖZÉLETI KISSZÓTÁR

Szótáríró arra kéri a Tisztelt Olvasót, hogy vessen egy röpke pillantást e közlemény aláírására: ha még emlékszik kis rovatom korábbi megjelenéseire, talán észre fogja venni a különbséget a szerző régebbi és mostani tudományos fokozata között. Minderre pedig nem kicsinyes dicsekvéssel hívjuk fel a figyelmet, mert Szótáríró Jean-Jacques Rousseau-val együtt mondhatja el, hogy nincs a világon még egy élőlény, ki oly kevéssé volna hiú, mint ő. E csekélység csak azért kerül itt szóba, mert magyarázatot ad e rovat kimaradásaira. Az történt ugyanis, hogy míg új fokozatom megvédésére készültem, a nagy megtiszteltetés szorítólag hatott le keblemre, s ezért a köznapi ismeretterjesztés feladataira nem maradt energiám. Most viszont, hogy Szótáríró végre beléphetett a kiválasztottak, a kandidátusok 12 829 főnyi elit seregébe, újult erővel veti bele magát a tudományos népszerűsítés sűrűjébe.

ÉRDEM Valakinek valamilyen elismerésre méltó tulajdonsága vagy tette. Léteznek jelenlegi és hajdani É.-ek. A világ, mint a költő mondja, az „érdem becsüléséhez nem ért". Tapasztalt fők ezért maguk hangsúlyozzák a saját É.-eiket: minél inkább hiányzanak jelenlegi É.-eik, annál lendületesebben hivatkoznak múltbéli nagy tetteikre.

MAYFLOWER Angol szó, annyi mint: Galagonyavirág, valamint hajó a XVII. században. Új-Anglia 103 megalapítója ezen a vitorláson érkezett meg Amerikába 1620-ban. Igen büszkék voltak arra, hogy elsőknek ők hajóztak át, s megvetették azokat, akik a későbbi hajókkal érkeztek. Azt a pszichológiai állapotot, melyben valaki lenéz valakit, mert az csak később tett meg valamit, amit ő hamarabb tett meg, M.-komplexusnak, vagy Galagonya-érzületnek nevezhetjük. Főleg azokon tör ki, akik a jelenben kínzó problémákkal küszködnek, s ilyenkor mitizálják múltjukat. (L. fentebb: ÉRDEM). A galagonyás így szeret érvelni: „Én már tizenhárom éves koromban, 1948-ban hajósiskolába jártam, 1956 decemberében révbe értem, s lám az prédikál nekem, aki csak az 1963-as üdülőhajóval érkezett!" „Én már akkor egészséges nézeteket vallottam, amikor őt még átnevelő kórházban kellett gyógykezelni . . ." A galagonyást mindazonáltal nem kell betegnek tekinteni, megfelelő felvilágosítás esetén komplexusa enyhülhet.

VITAJEGY Az Élet és Irodalom kiváló főszerkesztője legutóbb két vitairatában is (*Kritika*, 1980. 12., *És* 1980. 52.) bevetette azt az érvet, hogy ő már 56 decemberében is a megfelelő oldalon állt. Nem hagyott kétséget afelől, hogy kérdésesnek ítéli azok vitajogát, akik annak idején máshol álltak. Elvben persze elképzelhető, hogy valaki 1980-ban rosszul kalkulál, noha 1956-ban jól látta a dolgokat. Mint ahogy a fordítottja is megeshet: a nyolcvanas években igaza lehet annak, aki negyedszázaddal korábban tévedett. De Szótáríró nem hivatott az elvi igazságok mérlegelésére, pusztán a közélet struktúráit kutatja, s lát fantáziát a jeles főszerkesztő érvelésében: nagymértékben leegyszerűsíthetné kulturális életünk bonyolult vitáit, ha osztályozni lehetne a feleket, s például életbe léptetnénk a vitajegy-rendszert. Aki idejében a megfelelő oldalra állt, az kapna teljes jogú V.-et. Aki sokáig nem találta a helyét, az csak tapsolásra jogosító jeggyel vehetne részt a polémiákban. Azt pedig, ki egészségtelen nézeteit meg is fogalmazta és terjesztette, s ezért gyógykezelésre „kórházba" kellett vinni, életfogytiglani vitajegy-megfosztásra lehetne ítélni. Így csak azok a kevesek vitatkozhatnának, akik már idejében mindent jól láttak, s a polémiák ezáltal roppant meggyérülnének és megvilágosodnának. A nehézséget az okozza, hogy elvben minden magyar állampolgárnak alkotmányos joga van mind helyes, mind helytelen véleményének nyilvánítására. (L. még: HELSINKI EGYEZMÉNY). Ezért a V.-probléma megnyugtató tisztázásáig bele kell törődnünk abba, hogy a kulturális életben még pöttyös múltú egyének is szót kaphatnak.

DR. BUZGÓ ELEK
kandidátus

Emeljük a selejt árát?

A mellékelten látható kivágás karácsonyi számunk egyik példányából való. Ilyen az egész lap: a sorok sokszor kétszer szerepelnek benne, egyszer eredeti helyükön, másodszor odébb tolt, elmosódott alakzatban, a színes képek helyén élvezhetetlen maszatok éktelenkednek. Az egész olyan, mint a gépinduláskor keletkezett próbanyomat, azzal a különbséggel, hogy ezt már rendesen méretre vágták — és terjesztésbe adták. A terjesztés sikerült, legalábbis kedves paksi olvasóink az Atomerőmű Új Tükör klubjában ilyen példányokat kaptak. A paksiaktól megértő elnézést kérünk a mások hibájáért, ha pedig máshová is jutott a selejtből, a károsultak legyenek szívesek jelezzék ezt a szerkesztőségnek, hogy a mulasztást érdemben kivizsgáltathassuk.

Addig is nem takaríthatunk meg magunknak egy előzetes megjegyzést. Amikor a *Népszabadság* plakátjai és szórólapjai hirdetni kezdték, hogy a lap január elsejétől új nyomásban, szebb kivitelben, gazdagabb tartalommal fog megjelenni, a legjámborabb állampolgár is tudta, hogy a lap ára emelkedni fog. Az már némi meglepetést keltett, hogy azok a sajtótermékek is megdrágultak, amelyek sem jobb papírt, sem szebb nyomdai előállítást nem tudnak ígérni. De hát e tárgyban semmit sem tehetünk, már Hamlet megmondta Horatiónak, hogy több dolgok vannak földön és égen, valamint a gazdaságpolitikában, miket bölcselmünk nem tud mindig a kívánt szinten appercipiálni.

Szeretnénk azonban megnyugtatni gyanakvóbb olvasóinkat: a mellékelt példány előállítása nem függ össze a lapáremeléssel. Nálunk a selejtet el szokták dobni vagy leszállított áron kínálják s csak szándéktalanul hozzák forgalomba felemelt áron. Ha vannak — s lehetnek — olyan emberek, akik szívesen vennék az *Új Tükör* példányszámának mindenáron csökkentését, ők nem az Athenaeum gépteremben dolgoznak.

FEKETE SÁNDOR



Agresszió

A szociológia és a szociográfia újabb magaslatokat hódított meg hazánkban is. A társadalomkutató elmegy valamely faluba vagy városba, mikrofont tart az emberek orra alá, s az így magnóra vett összefüggéstelen szövegeket egy gépíróval leíratja, keres — és nálunk mindig lel — egy lapot, ahol a „tanulmányt" közreadja. Hogy kellemetlenség se támadjon e tudományból, a riporterek által már kitalált önbiztosító formát alkalmazzák némely társadalomkutatók: a véleményeket nem névvel jelölt emberek fejtik ki egy névvel jelölt helységben, hanem X. vagy Z. nyilatkozik N. faluban vagy ismeretlen Kisssvárosban . . .

Valahogy így születhetett a *Mozgó Világ* karácsonykor megjelent novemberi számának művelődésszociográfiája is. Ami minket illet, megtudhatjuk belőle, hogy egy alföldi helységben Forrás néven működött klub, mely később a *„Forrás-Új Tükör nevet nyerte el, egy képes közművelődési lap agresszív kampányának eredményeképpen"*. E keresztelési aktus után „a Forrás elapadt", a végén már programokat sem szervezett.

Mi történt a valóságban? Az „agresszió" abból állt, hogy a Forrástagok annak idején elolvasták az *Új Tükör* versenypályázatát, megtetszett nekik a dolog, s *önként* jelentkeztek. Kettős nevükkel régi és új kötődésük együttes őrzését kívánták kifejezni, s tiszteletre méltó munkát folytattak. Ezek után a kiváló klubvezető elment szülni, távollétében vezetési nehézségek keletkeztek, a klub munkája valóban akadozni kezdett. Később a klubvezető a gyesről visszatért, s a csoport újra lelkesen dolgozik.

Minderről Társadalomkutató is tudomást szerezhetett volna. Sajnos egyetlen ember orra alá elfelejtette odadugni a mikrofont — a kiváló klubvezetést átmenetileg népszaporulati feladatok szintén kiváló ellátásával felcserélő népművelő orra alá. Mint ahogy az *Új Tükör* olvasószolgálatát sem interjúvolta meg.

Miért adta le az *Új Tükör* elleni csipkelődést a folyóirat szerkesztője? Van-e összefüggés a tanulmány agresszív kitételeinek megjelenése és ama tény között, hogy az *Új Tükör* korábban kénytelen volt megjegyzést fűzni a *Mozgó Világ* teoretikusának egyik fejtegetéséhez? Ahhoz, amelyben jó és remek magyar költőket nemlétezőnek nyilvánított valóban agresszív hangon?

E kérdésekre nem tudunk felelni. Csak feltételezéseink vannak, bizonyítékaink nincsenek, s mi nem szeretünk előítéleteket, elfogultságokat ellenőrzés nélkül vádakká fogalmazni! Annak azonban mégis hadd örüljünk, hogy a *Mozgó Világ* csak támadja „egy képes közművelődési lap" klubszervező kampányát, de ő maga nem szervez klubokat: a folyóirat egyik-másik szociográfiája alapján el tudjuk ugyanis képzelni, hogy a tárgyilagosság milyen szintjén értékelődnének a dolgok a Mozgó Világ-klubokban.

CSABAI DOMONKOS

Nem egyszerűen operát szeretnénk játszani...

BESZÉLGETÉS KERTÉSZ LÁSZLÓVAL

A Népszínház operatársulata Kertész László nívódíjas főrendező vezetésével új ősbemutatóra készül. Március 4-én mutatják be Tamássy Zdenkó — Nadányi Zoltán verses játékára szerzett — egyfelvonásosát: a *Hét falu kovácsát*. A történet 1848-ba viszi vissza a nézőt, s bár sok humorral fűszerezi, a hivatásszeretetről, s az aprópénzre váltott talentumról példálózik. Az 1970-ben alakult társulatnak azonban nem ez az első modern darabja. Ahogy Pernye András, a társulat régi barátja és segítője élete utolsó kritikájában, a *Vidám sirató* kapcsán írta: „Az operaegyüttes mennyiségi és minőségi fejlődése tette lehetővé, hogy az utóbbi időkben több mai szerzőtől egyfelvonásos vígoperát rendeljen. Így ez az elhanyagolt műfaj gazdára és mecénásra lelt, alkotóműhelylyé vált."

— 1958-ban már egyszer színpadra alkalmazta Nadányi rádiójátékát Szigligeti ribillió címmel, s ugyancsak Tamássy Zdenkó megzenésítésében. Miért nyúltak vissza ehhez a témához? — kérdezem Kertész Lászlót.

— Valóban ezzel kezdődött operarendezői utam, noha akkor még nem is gondoltam rá. De ahogy szaporodtak a Déryné Színház zenés darabjai, kialakult a társulat vígoperai stílusa — amit Füst Milán egy kritikájában így minősít: „friss és üdítő, mint a tavaszi szél" — és későbbi vígoperáink rendezői hangvétele is. De a két mű szinte csak címében azonos: Tamássy átformált minden egyes hangjegyet. Nadányinak, a Balaton szerelmesének élete utolsó munkája máig kedves szívünknek, ezért esett rá a választás.

— Egy kicsit fából vaskarikának érzem azt, amit az együttes csinál: megpróbálja megszerettetni az operát azokkal, akiktől nemcsak idegen e műfaj, de gyakran ellenszenvesnek is érzik. Gondolom, ezért került be fegyvertárukba a humor.

— Mi nem egyszerűen operát szeretnénk játszani, hanem a színháznak e válfaját összes színével, gazdagságával egyetemben — azaz össz-színházi élményt nyújtani. Eszköztárunkba belefér a tánc, a pantomim és a próza is. Szeretnénk visszatérni a forráshoz, amikor még nem szakadt ketté a színház és nem vált el arisztokratikus és képzetlenebb közönség: csak a cselekmény, a mese számított, s az azt éltető énekzene. A színházat szerető közönség feltétlenül átadja magát az élménynek, így a mesterségesen emelt akadályokat le lehet rombolni. Egyetlen példát hoznék csak fel itt: ha az Operaházban rendezném a *Sevillai borbélyt*, nem „népszínházi" módszerekhez folyamodnék. Itt azonban a recitatívókat átírattam Weöres Sándorral — de vajon az eredeti Beaumarchais-szöveg és Weöres Sándor átiratai nem elég rangosak? Ezzel csak nem ártottam a műnek?



Kertész László olvasópróbán KELETI ÉVA FELVÉTELE

— Falujárók vagyunk, a humor oldaláról kell közelítenünk, így oldottabb kapcsolatot teremthetünk alkalmi közönségünkkel. A humor, a játékosság újabb eszköz a jó, értékes zene elfogadtatásához, miért ne élnénk vele, hiszen vígoperaegyüttes vagyunk. A berlini Komische Oper játssza a *Traviatát* is, de ettől még Komische Oper marad. A mi repertoárunkba is belefér a népi ihletésű *Székely fonó*, vagy a *Bajazzók*, mert népopera. Ezért volt akkora sikere a Sütő András komédiájából írt énekes játéknak, a *Vidám siratónak*; egyébként enre kaptam a nívódíjat is. Noha zenéje modern, játékos humora néhol torkot szorít is egyben, ám ahogy Sütő fogalmaz: „a vidám játék csak keserűségben foganhat — ha igazán vidám akar lenni".

— Úgy tudom, az opera érdekében még a Filharmóniával is szövetkeztek.

— Lakatos Évával, a Filharmónia igazgatójával két éve kezdtük törni a fejünket azon, hogyan lehetne lebontani a zeneileg teljesen eltérő két terület közt húzódó kínai falat. Két évbe került, de elértük, amit akartunk: a falusi közönségnél jóval képzettebb fiatalok számára szervezett zenei bérletsorozat négy előadásából ma már egyet az operának szentelhetünk. A *Székely fonót* s vele együttesünket nagy tetszéssel fogadták a gyerekek. Ezért érdemes volt fáradnunk.

— E hónapban játsszák ötvenedszer Muszorgszkij egyfelvonásosát a Józsefvárosi Színházban.

— Március 17-én pedig a Magyar—Szovjet Baráti Társaság ünnepi előadást rendez együttesünkkel a Marczibányi téren, a nagy zeneköltő halálának századik évfordulóján. Nagyon a szívünkhöz nőtt ez a vígopera; Muszorgszkij egyetlen humoros, ugyanakkor nyers és vad darabja ez, haláláig különös gonddal csiszolgatta. Mi az egyetlen hiteles verziót játsszuk, műve (amely eredetileg a *Szoroncsinci vásár* címet viseli) ezért is fut nálunk *Egy éj a kopár hegyen* címmel, hiszen élete végén beleszőtte ezt a szimfonikus költeményt.

— Néhány év távlatából is szép sikerekkel büszkélkedhetnek. Hogyan lehet mégis, hogy a Népszínház 1980—81 első félévének programfüzetében egy sort sem leltem a társulatról? Mi ennek az oka?

— A minisztérium két évvel ezelőtt jelentős zenei szakembereket bízott meg azzal, hogy mérjék fel a magyar operakultúra helyzetét. A szakbizottságok összegzett jelentésének egyik fontos része az volt: a külföldi mintát követő több tagozatos színházakban viszonylagos önállóságot kell biztosítani az operatársulatoknak. Sajnos, jelenleg a mi színházunkban inkább ellenkező irányban mennek a dolgok. A Népszínház jelenlegi szerkezetével nem tudja százszázalékosan teljesíteni a reá háruló feladatot. Tisztázatlan az országjáró részlegek szerepe a színház egészében, így az operáé is. Nemcsak az én véleményem, hogy még nem biztosított számunkra a művelődéspolitikai jelentőségünk és betöltött feladatunk szerint megillető hely.

HUNYADY JUDIT

A szoba ugyanaz, ahol egy évvel ezelőtt készítettem interjút vele: Vitray Tamás egérlyuknyi irodája a Magyar Televízió roppant épületében. Valami furcsa mégis, tekergetem a fejem a szekrénytől az íróasztalig, a fiókos komódtól a fotelekig: hát persze, hisz itt minden vadonatúj. A legmodernebb, formatervezett irodaberendezés hegedűszín csoportozata a vedlett, régi bútorok helyén. Furcsálltam is annak idején, hogy Vitray olyan környezetben dolgozik, észrevehette nyilván más is — ez is valami, egy kis siker...

De még valami furcsa itt. Valami zúgó, szörcsögő hang hallik, néha alig értjük tőle egymást. Ő rá se hederít, megszokhatta, én tekergetem csak tovább a nyakamat, míg rá nem lelek a forrására: egy nyitott végű cső, magasan, a fal mentén. Abból bugyog a hang, s mellé, mint kicsiny gejzírből, víz lövell a vörösesbarna eleganciára...

Vitray ül rezzenéstelenül és várja a kérdéseket. *Siker, 1980* című sorozatáról, amely nemrégiben ért véget. Amelyet egy éven át az *Új Tükör*ben magam is nyomon követtem.

— Ott ültem minden adás felvételén, s ha meggondolom, még azt sem tudom, miképp született a műsor. Kié volt az ötlet?

Elmosolyodik. — Hát nem épp az enyém. Egy napon beállított ide Zalatnay Sarolta, és azt mondta: csinálna egy szórakoztató magazint sikeres emberekről. Mondjuk, az év gólkirályáról, egy popsztárról, egy külkereskedelmi üzletkötőről...

— Zalatnay? — kérdem vissza a biztonság kedvéért, nehogy a szörcsögésben valamit félreértsek. *— Bevallom, meglep.*

— Később kiderült, hogy az ötlet Erdős Pétertől, a Hanglemezgyár márkamenedzserétől származik. Fölhívtam hát Erdőst, és kértem, írná le próbaképp, kikre gondol, mert a tipp érdekel, ha nem is egészen így... A dolog húzódott — sok dolga közepette végül írt ugyan valamit, de azonnal meg is állapodtunk, hogy ötletdíj fejében inkább lemond a továbbiakról, és átengedi nekünk.

— Vagyis magának.

— Végső soron nekem, de nem véletlenül használtam a többes számot. Ezt a műsorjavaslatot azzal terjesztettem a főnökeim elé, hogy ha elfogadják, számítok az együttműködésükre. Érjék el, hogy valaki, egy központi akarat bírja rá a minisztériumokat, az országos szerveket: egy éven át számoljanak be nekünk a sikereikről. Így válhat ez a sorozat azzá, amivé tenni szándékoztuk: a magyar népgazdaság eredményeinek a fórumává. Esetleg kulturális sikerek közvetítőjévé is, de csak másodsorban. Gondoljon bele: 1979 nyarát írtuk. Az ország nyakig ült a gazdasági élet gondjaiban. Mármár úgy tűnt, nincsenek is tettek, sikerek.

— De hát a műsor nem erről szólt! Legalábbis csak elvétve,

ARADI NÓRA
ÚJ TÜKÖR 1981/XVIII/3. sz.

Harmincöt év, harmincöt művész



Kovács Margit:
Jegyespár a fényképésznél. 1953

Az úgy volt... kezdhetném Janikovszky-Réber stílusban. Az úgy volt, hogy a szocialista országok művészeti kiadói jó néhány évvel ezelőtt megállapodtak, hogy mindegyikük megíratja 1945 utáni szocialista művészetének történetét, lefordíttatja orosz, német, lengyel, cseh, bolgár, magyar nyelvre, és így végül összeállna mindegyik nyelven egy sorozat, az európai szocialista országok művészetének párhuzamos története.

Igen ám, de a konferencia után mindegyik kiadónak eszébe jutott, hogy nem fog ez menni. Mert: mi számít szocialista művészetnek? Egy szocialista ország művészete egészében véve? Vagy csak a közéleti, politizáló művészet? S ha ezt számítjuk annak, jó-e már most történeti áttekintést adni róla? Amikor még annyira közel vagyunk egyes, inkább elfelejtésre, mint alapos feltárásra érdemes éveihez? Így azután az eredeti elképzelésből nem maradt más, mint az NDK könyvművészei által javasolt kellemes formátum.

A Corvina kiadásában megjelent könyv, ahogy Aradi Nóra írja, „művészcentrikus". Harmincöt művész, Anna Margittól Würtz Ádámig. Azok az élő és elhunyt alkotók, akik az utóbbi harmincöt évben a magyar festészetben és szobrászatban kiemelkedőt alkottak. Nem azt mondom, hogy meghatározták a művészetet, mert volt csaknem egy évtized, amikor látványosan nem ők vagy nem csak ők szerepeltek. A három évtized előtti idők díjazottjai közül sokan kimaradtak, derék, hitükhöz ragaszkodó mesteremberek – mondjuk, Ék Sándor – épp úgy, mint az 50-es évek lehetőségeit letaroló, majd disszidens modernként lébecoló Beck András. Ebből a szempontból fölöttébb tanulságos ez a névsor.

Aki maradt, az ellen fölöttébb nehéz volna kifogást emelni – a komoly válogatás úgyszólván minden irányzat képviselőit összegyűjtötte, egységes terjedelmű szövegekkel és egységesen szép nyomású képekben mutatva be őket az olvasónak.

Így azután, aki megveszi ezt a mutatós és becsületes könyvet, csaknem képet kap a mai magyar művészetről. Hogy miért csaknem? Hát... kétségtelen, hogy a vizuális művészi képesség alakul ki a leglassabban, és tart a legtovább. (Négyéves komponistákról már hallottunk, portréfestőkről még nem. Volt viszont festő, aki csaknem százévesen is alkotott.) De az még nincs egészen rendjén, hogy a kötetben szereplő művészek átlagos életkora hatvanöt év! És a legfiatalabb is negyven fölött van. A teljességhez tehát hiányzik még egy Harmincöt év – hatvanöt művész című, akár kevésbé elegáns kötet. Amelyben a harmincöt év az átlagos életkort jelenti.

SZÉKELY ANDRÁS





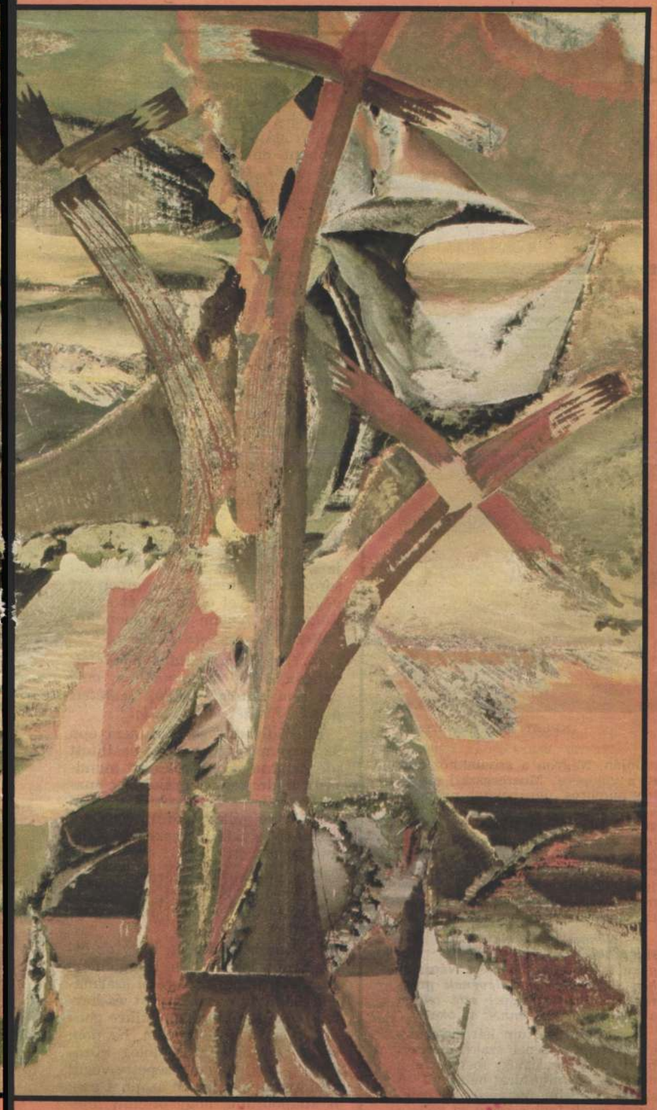



Kokas Ignác: Életfa. 1974

Bálint Endre: Angyali üdvözlet. 1972

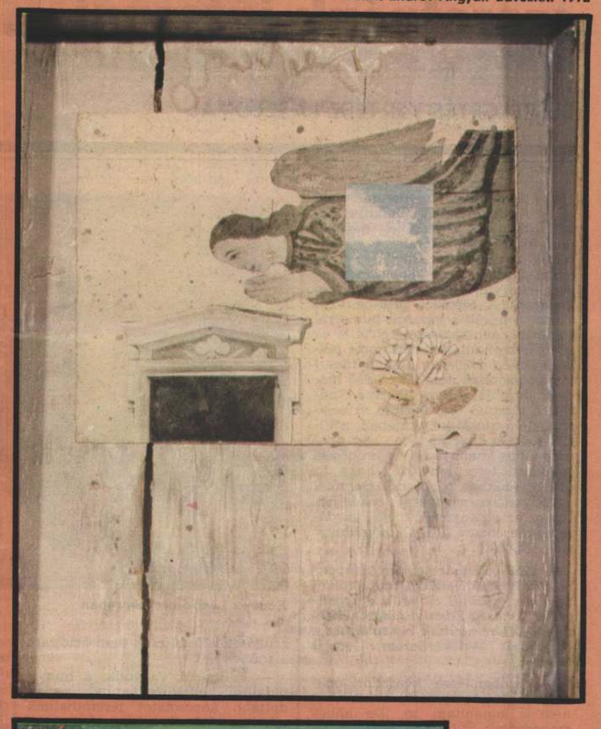



Szabó Zoltán: Önarckép. 1967



Bernáth Aurél: Fekete Badacsony Alice-szal. 1948

Szalay Ferenc: Tsz-közgyűlés. 1965

Mauno Runar Hartman az V. Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás (1981) díjazottja. Ezt az önálló kiállítást a VI. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítással egyidejűleg rendezzük tiszteletből

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

A Művelődési Minisztérium és
a Műcsarnok
meghívja Önt

Mauno Runar Hartman

(Helsinki)
szobor- és képkiállítására

Megnyitja:

Dr. Aradi Nóra

a VI. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás főtitkára

1984. szeptember 7-én pénteken délután fél 5 órakor

Dorottya utcai Kiállítóterem
Budapest, V., Dorottya utca 8.

A kiállítás megtekinthető: 1984. szeptember 7—október 7.

84-1449 GENERALART DNy

Meghívó

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

Dorottya-utcai kiállítóterem

Mauro Runat Hartman fiun szobrászművész kiállítását dr. Aradi Nóra nyitja meg; a kiállítás rendezője: Dobai ágnes. A kiállítás szept. 7-okt. 7. ig látogatható

Műcsarnok és kamaratermei, 1984. szeptember.

The Ministry of Culture and Education
The Municipal Council of Budapest
The Association of Hungarian Artists and
The Palace of Exhibitions
request the pleasure of your company
at the press conference of the

6th INTERNATIONAL SMALL SCULPTURE EXHIBITION OF BUDAPEST, 1984

on 6th September, Thursday, 1984 at 11.00 a.m.

Introduction by
Dr. NÓRA ARADI
General Secretary of the exhibition

Palace of Exhibitions
Budapest, Hősök tere

A Művelődési Minisztérium,
Budapest Főváros Tanácsa,
a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége és
a Műcsarnok

meghívja Önt a

VI. BUDAPESTI NEMZETKÖZI KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁS, 1984

sajtófogadására

1984. szeptember 6-án
csütörtök de. 11 órakor

Előadó:
Dr. ARADI NÓRA,
a kiállítás főtitkára

Műcsarnok
Budapest, Hősök tere

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész.



84'

MAHIR – Zalai Nyomda Zalaegerszeg 84 3280 o

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban nyílt meg Hincz Gyula kiállítása. Aradi Nóra írja róla: „Hincz Gyula pályája hat évtizedes, folyamatos alkotó munka. Az a művészünk, aki kezdettől fogva legnyitottabban reagált a képzőművészet minden újabb rezdülésére. Soha semmilyen elért eredményét nem tekintette lezártnak. Nem az egymást váltó vagy egymással párhuzamos stílusvonulatok teszik Hincz Gyula munkásságát annyira színessé, változatossá, hanem a művészet funkciója és aktualitása iránti érzéke, merészsége, ahogyan a legkülönbözőbb műfajokban kezdeményezésre volt képes. Festő, akinek egyik legnagyobb erénye a rajz."

Napló (Veszprém), 1984. máj. 26.

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

Újabban fellendült a plakáttörténet kutatása és még jónak két évtizede, hogy az első komoly múzeumi plakátgyűjtemények illetve plakátmúzeumok létrejöttek – olvashatjuk Aradi Nóra tanulmányának bevezetőjében, az alkalmazott grafika sokféleségét mellőző szakaszában. Mint megállapítja, az alkalmazott grafika sokféle válfaja közül a plakátot a legfontosabb. Így jutunk el 50-KY-ekig.

50-KY, avagy a műalkotás reklámgrafikában.

Vas Népe, 1984. május 26.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748/340-726

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

ZALAI HÍRLAP

1984 MÁJ 19

1021

Befejeződött a szocialista kulturális minisztereinek XII.

Aczél György és Sarlós István fogadta

Aczél György, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára pénteken, a KB székházában fogadta a szocialista országok kulturális minisztereinek hazánkban megrendezett XII. konferenciáján részt vett küldöttségek vezetőit.

A küldöttségvezetők nevében *Pjotr Gyemicsev*, az SZKP KB Politikai Bizottságának póttagja, a Szovjetunió kulturális minisztere méltatta a tanácskozás jelentőségét, eredményeit.

A szívélyes, baráti légkörű találkozón Aczél György tájékoztatást adott az MSZMP nemzetközi tevékenységéről, a szocialista építőmunka soron levő feladatairól. Kiemelte a Magyar Népköztársaság érdekeltségét a szocialista országokhoz fűződő internacionalista együttműködés elmélyítésében, a kulturális kapcsolatok továbbfejlesztésében.

A találkozón jelen volt *Tétényi Pál*, a Központi Bizottság tagja, a KB tudományos, közoktatási és kulturális osztályának vezetője és *Köpeczi Béla* művelődési miniszter.

Sarlós István, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese pénteken a Parlament Vadász-termében fogadást adott a szocialista országok kulturális miniszterei XII. konferenciájának befejezése alkalmából. Az eseményen megjelentek a tanácskozáson részt vett delegációk vezetői és tagjai.

A fogadáson ott volt Tétényi Pál, *Nagy János* külügyi államtitkár, valamint számos szocialista ország budapesti diplomáciai képviseletének vezetője, illetve tagja.

★

Távoli utcák üzenete címmel nemzetközi plakátkiállítás nyílt pénteken a Magyar Nemzeti Galériában. A szocialista országok kulturális minisztereinek hazánkban tartott tanácskozása alkalmából rendezett tárlaton a konferencián képviselt 11 ország politikai és kulturális témájú, az utóbbi tíz év termését reprezentáló plakátjai láthatók.

A kiállítást *Aradi Nóra*, az MTA művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója nyitotta meg. A megnyitón jelen

országok konferenciája

a küldöttségeket

voltak a szocialista országok kulturális miniszterei-nek konferenciáján részt vett küldöttségek vezetői. A Művelődési Minisztérium és a Magyar Nemzeti Galéria közös tárlatát június 10-ig tekinthetik meg az érdeklődők. (MTI).

csak az Indiai-óceánnal, vagy a világűrrel kapcsolatos megbeszéléseket. Megszakították a nukleáris kísérletek betiltásáról folyó tanácskozásokat is. Így állunk jelenleg, s ez a magyar közvélemény előtt is jól ismert.

— Valóban. Az viszont kevésbé, hogy lehet ebből a helyzetből továbblépni.

— Nos, mindenekelőtt szó sincs arról, hogy a szovjet vezetés hajlíthatatlan lenne. Készek vagyunk együttműködni az amerikai féllel az atomháború megakadályozásának létfontosságú ügyében, mégpedig bármikor, bárhol, mindössze egyetlen feltétellel: álljanak végre elő valamilyen jelentős, konkrét javaslattal. Ezideig ugyanis csupán a tárgyalások körülményeiről folyó megbeszéléseket erőltették. Párbeszédet akrnak — magáért a

den okunk megvan. Ugyanakkor tudjuk, hogy az amerikai kormányok négy évente változgatják egymást, nekünk ezért hosszabb távra kell tekintenünk. Ha javaslatainkat, s mindenekelőtt az atomfegyverek elsőkénti használatáról való lemondást Washington elfogadná, ez roppant módon megkönnyítene minden egyéb kérdést. Persze nem csupán kijelentésekre van szükség, hanem jogilag is kötelező formulák elfogadásáról. Ha azonban az első csapásmérés kizárása helyett például azt indítványozzák, hogy tárgyaljunk egy új kulturális egyezmény megkötéséről, vagy azzal állnak elő, hogy egy közös válságstáb létrehozása helyett tanácskozzunk egy New York-i szovjet, illetve egy kijevi amerikai konzulátus létesítéséről, akkor sajnálattal kell megállapítanunk, hogy ezek a dolgok nincsenek azonos szinten, teljesen periférikusak. Olyannyira, hogy felmerül: nem akarja-e a bolondját járatni velünk az amerikai fél, pusztán a választási évből fakadó megfontolások miatt.

— Mennyiben befolyásolják kampányszempontok a Fehér Ház lépéseit?

— Tökéletesen tisztában va-

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-746, 340-726
Dr. Aradi Nóra, Művészettörténet
DÉL-MAGYARORSZÁG
1984 MÁJ 19
1021
2

Fogadások, plakátkiállítás

A szocialista országok kulturális minisztereinek programja

● **Budapest (MTI)**

Aczél György, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára pénteken, a KB székházában fogadta a szocialista országok kulturális minisztereinek hazánkban megrendezett XII. konferenciáján részt vett küldöttségek vezetőit.

A küldöttségvezetők nevében *Pjotr Gyemicsev*, az SZKP KB Politikai Bizottságának póttagja, a Szovjetunió kulturális miniszte-re méltatta a tanácskozás jelentőségét, eredményeit.

A szívélyes, baráti légkörű találkozón Aczél György tájékoztatást adott a Magyar Szocialista Munkáspárt nemzetközi tevékenységéről, a szocialista építőmunka soron levő feladatairól. Kiemelte a Magyar Népköztársaság érdekeltségét a szocialista országokhoz fűződő internacionalista együttműködés elmélyítésében, a kulturális kapcsolatok továbbfejlesztésében.

A találkozón jelen volt *Tétényi Pál*, a Központi Bizottság tagja, a KB tudományos, közoktatási és kulturális osztályának vezetője és *Köpeczi Béla* művelődési miniszter.

Sarlós István, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese pénteken a Parlament vadásztermében fogadást adott a szocialista országok kulturális minisztere-i XII. konferenciájának befejezése alkalmából. Az eseményen megjelentek a tanácskozáson részt vett delegációk vezetői és tagjai.

A fogadáson ott volt Tétényi Pál, Nagy János külügyi államtitkár, valamint számos szocialista ország budapesti diplomáciai képviseletének vezetője, illetve tagja.

Távoli utcák üzenete címmel nemzetközi plakátkiállítás nyílt pénteken a Magyar Nemzeti Galériában. A szocialista országok kulturális minisztereinek hazánkban tartott tanácskozása alkalmából rendezett tárlaton a konferencián képviselt 11 ország politikai és kulturális témájú, az utóbbi tíz év termését reprezentáló plakátjai láthatók.

A válogatás — mintegy 150 plakát — nemcsak az alkalmazott grafika e legismertebb válfajáról, a mindennapi környezet egyik fontos vizuális eleméről nyújt átfogó képet, hanem lehetőséget ad arra, hogy a baráti országok életébe, politikai és kulturális törekvéseibe is bepillantson a látogató. A művek képi kifejezőeszközeikkel közérthető nyelven fejezik ki népeink barátságát, a közös küzdelmet a békéért, a fegyverkezési verseny megállításáért; mozgósító erejükkel fontos tennivalókra — így például az emberi környezet védelmére — figyelmeztetnek. Országaink művészeti életéről, valamint a népeinket összekötő kulturális kapcsolatok sokszínűségéből a különböző közös kulturális rendezvényekre készült plakátok tudósítanak. A tárlat külön érdekessége, hogy a hazánkban kevésbé ismert kubai, mongol, laoszi és vietnami plakátművészek munkáiból is ízelítőt ad. Alkotásaik arról tanúskodnak: hogyan lehet egy-egy nemzet ősi formakincsét, jellegzetes művészi motívumait XX. századi gondolatok kifejezésére alkalmassá tenni. Az anyag nagy része a világ legnagyobb plakátgyűjteményéből, a Varsó melletti willanówi plakátmúzeumból került a tárlatra.

A kiállítást *Aradi Nóra* az MTA művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója nyitotta meg. A megnyitón jelen voltak a szocialista országok kulturális minisztereinek konferenciáján részt vett küldöttségek vezetői. A Művelődési Minisztérium és a Magyar Nemzeti Galéria közös tárlatát június 10-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

74. évfolyam
116. szám
1984.
május 19.,
szombat
Ára:
1,80 forint

SZÁG

LAPJA

Nyomdásztalálkozó

Résztvevők: az ország minden részéből

Tegnap, pénteken a szegedi Ifjúsági Házban megkezdődött a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület nyomdaipari szakosztályának mérnök-technikus köre által rendezett 1984. évi szakmai találkozó.

A nyitó ülés résztvevőit *Szabó G. László*, a Csongrád megyei tanács elnökhelyettese üdvözölte, és kívánt nekik sikeres munkát. Majd *Dobó József* igazgató tartott ismertetőt a Szegedi Nyomdáról a vendégeknek. Szólt a nyomdászat szegedi megalapítóiról, történetéről, a város első napilapjáról, az 1849. január elsején megjelent Tiszavidéki Újságról. Áttekintést adott a Szegedi Nyomda jelenlegi műszaki felszereltségéről, felsorolta az elmúlt időszakban történt fejlesztéseket. Jelenleg a dolgozók létszáma közel ötszáz fő. Az igazgató a gondok közt említette, hogy a magasabb szakképzettséget igénylő munkakörökből néhány szakember hiányzik. Dobó József tájékoztatta a megjelenteket a Szegedi Nyomda gazdálkodásáról, termékösszetételéről. A specialitások közül megemlítette a matematikai folyóiratok és szakkönyvek gyártását. Az üzem exportmegrendelésekre is eleget tud tenni. A tervek között szerepel új tanműhely kialakítása, a napilapok előállításának remélhetőleg még az idén megvalósuló korszerűsítése, a fotopolimer eljárás bevezetése. Növelik a nyomókapacitást, és bővítik a könyvkötészetet.

Délután a vendégek üzemlátogatásra indultak a Szegedi Nyomdába, autóbuszos városnézésen és tiszai sétahajózáson vettek részt.

Ma, szombaton délelőtt a tanácskozás két szekcióban folytatódik. A témakörök: elektronika és szedéstechnika, illetve a nyomdaipar a 80-as évek második felében. Délben plenáris üléssel zárul a találkozó, amelyen *Revitz Lászlóné*, az Ipari Minisztérium főtanácsosa az Iparvállalatok gazdasági szabályozásának fejlesztése címmel tart előadást.

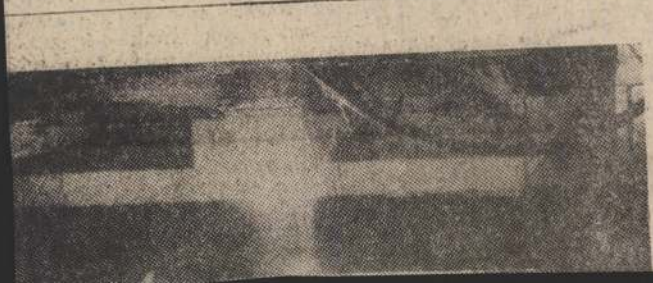

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726.

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1984 MÁJ 19

1021

Szocialista országok kulturális miniszterei

Találkozó és fogadás Budapesten

Aczél György, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára pénteken, a KB székházában fogadta a szocialista országok kulturális miniszterei-nek hazánkban megrendezett XII. konferenciáján részt vett küldöttségek vezetőit.

A küldöttségvezetők nevében *Pjotr Gyemicsev*, az SZKP KB Politikai Bizottságának póttagja, a Szovjetunió kulturális minisztere méltatta a tanácskozás jelentőségét, eredményeit.

A szívélyes, baráti légkörű találkozón Aczél György tájékoztatást adott a Magyar Szocialista Munkáspárt nemzetközi tevékenységéről, a szocialista építőmunka során levő feladatairól. Kiemelte a Magyar Népköztársaság érdekeltségét a szocialista országokhoz fűződő internacionalista együttműködés elmélyítésében, a kulturális kapcsolatok továbbfejlesztésében.

*

Sarlós István, a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnökhelyettese pénteken a Parlament vadásztermében fogadást adott a szocialista országok kulturális miniszterei XII. konferenciájának befejezése alkalmából. Az eseményen megjelentek a tanácskozáson részt vett delegációk vezetői és tagjai.

*

Távoli utcák üzenete címmel nemzetközi plakátkiállítás nyílt pénteken a Magyar Nemzeti Galériában. A szocialista országok kulturális miniszterei-nek hazánkban tartott tanácskozása alkalmából rendezett tárlaton a konferencián képviselt 11 ország politikai és kulturális témájú, az utóbbi tíz év termését reprezentáló plakátjai láthatók.

A kiállítást *Aradi Nóra*, az MTA művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója nyitotta meg.

HÍRLA

SOCIALISTA MUNKÁSPÁRT L

ÁRA: 1.80 FORINT

„Kiváló" a makói Kossuth Tsz

Elismerő oklevél a szentesi Árpád Tsz-nek

összehasonlítását mint módszert nem is tartom célravezetőnek, mindenesetre hozzásegített ahhoz, hogy meg tudjam fogalmazni, mi az, amit kevésnek érzek a Fischer Iván dirigálta interpretációban.

A korábbi hangfelvétel minden pillanatában „helyzeti energiát" érzek: olyasmit, ami bármikor átalakulhat dinamikává, színné, formává; amíg végül is eldől: a feszültség kulminál és kirobban, vagy pedig azáltal, hogy nem robban ki, még nagyobb méreteket ölt. Ez a fajta dinamizmus távol áll az új felvételtől; vitathatatlan, hogy itt a szín-paletta gazdagabb, főképp a pasztell-színekben, de a feszültségi elem érthetetlen módon kerül a háttérbe. Fischer Ivánnál halkabbak a pianók, és gyakran hangosabbak a forték – de hiányzik az azonos dinamikán belül az az agogika, amely lételem Ferencsik muzsikálásához.

És ha valaki egy Bartók-interpretációról merészel szólni, aligha hagyhatja figyelmen kívül az alap-irodalmat, Lendvai Ernő idevágó munkáit. A Táncszvit finálé jával kapcsolatos hiányérzetem megalapozottságát is akkor vettem komolyan, amikor a „Bartók költői világa" kötet idevágó részét fellapoztam. „... elkövetkezik a *finale* zenéjében egy pillanat, ahol Bartók az elemi ős-zenét is ünnepélyesen felemeli!" – írta Lendvai, s hozzáfűzte: „E mozzanat a Bartók-zene jellegzetes »felszabadulás«-élményei közül való: a kaotikus forrongás és a dinamikai torlasztások után az anyag hirtelen könnyűvé és átlátszóvá válik (subito piano!). E pillanat megformálásától függ, hogy ez az összefoglaló tétel zenei »gulyás« jellegét ölti, vagy sikerül beteljesítenie feladatát és az előzmény páratlan anyagsűrítése után, a feszültség tetőfokán hirtelen felszabadul!"

A terminológia jellegzetes szavai, a feszültség tetőpontja, a felszabadulás aligha következhet be ilyen konszolidált előadásban! És ha az elméleti muzsikus (aki gyakorló zenészként is komoly eredményeket ért el) ezt várja el az előadástól, s volt előadás, amely eleget tett e kívánalmaknak – akkor jogosnak tartom hiányérzetemet! Mert Fischer Iván olyan Táncszvitet mutat hallgatóságának, ami szép és színes – ám azt a jóleső fáradtságot nem adja meg a hallgatónak, amit bármely krimi vagy cowboy-film, amikor a közönség együtt él (együtt örül és együtt szomorkodik, ráadásul együtt izgul, s a széken ülve mégis részt vesz a cselekményben, a folyamat megoldásában) a szereplőkkel, s a világ sorsának megváltoztatásában aktív résztvevőnek hiheti magát. Ez a fajta azonosulás voltaképpen a katarzis – és ezt veszi el az igényesebb, rutinos Bartók-hallgatóktól a most lemezre került felvétel, amely ugyanakkor épp e megterhelés hiányával szerez nagyobb tömegbázist a bartóki muzsikának.

FITTLER KATALIN

KÉPZŐMŰVÉSZET

Atlantisz megint a semmibe merül?

„Úgy gondoljuk – tapasztaljuk –, hogy a gyerekek nem az ismereteket nélkülözik, hanem annak kovászát. A kíváncsiságot. Azt tehát, ami sajátjukká teszi ismereteik Bábel-tornyát. A kíváncsiság túloldalán a csodálkozás van. A csodálkozás a megismerés legmélyebb formája. Mert megélt megismerés ..." – vallják az Atlantis Stúdió vezetői: Deli Bálint Attila és Csizek Gabriella. Amit tesznek, abban hisznek, s azért nyilvánvaló az igazuk. Képesek nyolc-tíz éves gyerekek megteremteni a csodát önmagukból, mint tapasztalhattuk azon a fáradt szombat délutánon is a gödöllői Művelődési Ház parkjában. A körülöttük bóklászó felnőttek szeme láttára törték szét a jelen idő- és tér-bilincsét, s ragadtak magukkal az időtlenbe, az örökbe. Akárha kelta kincseket szemlélnénk, nem játszottuk, éltük együtt a teremtést.

Mert melyik jelenhez is lehet kapcsolni mondjuk Ikarosz történetét? A valaha volthoz, vagy pedig ahhoz a zuhanáshoz, amit Napközelbe vágyásunkért nap mint nap elszenvedünk? Küszködünk a töredékléttel, és mégis hisszük öntelten, hogy az utánunk jövő nemzedéknek az a fontos, amit ismeretekben átadhatunk. Nem lenne több az élmény, ahogy itt éreztették velünk? Biztosan több lenne, s biztosan eredményesebb.

Deli Bálint Attila (népművelő? esztéta? filozófus? pedagógus? művészettörténész?) és Csizek Gabriella néprajzos teszi, amit igaznak vél. Különböző kegydíjakból, s különböző intézményekben megtűrtként, már nyolc éve foglalkoznak gyerekekkel. Nem tanítják őket, hanem beavatják, így azok teremtők lesznek, nemcsak résztvevők.

Nem tudom – és sajnos ők sem tudják –, hogy mint is lesz tovább, mert bár még 1988-ban „a személyiség esztétikai reformálása" (SZER) kidolgozására elnyerték az MTA Soros Alapítvány támogatását, majd következett az „Ősi és modern mítoszok a gyermekkultúrában", és az Eötvös József-Alapítvány támogatásával 1989-ben elindíthatták „Film- és videoesztétikai nevelés" programjukat – mára elfogyott a segítség, s mivel még a művelődési házak is kénytelenek terembért kérni, utcára kerültek. Talán a nyár elég lesz a kilincselésre, talán őszre fedél is kerül (pedig a szülők még fizetnek is a foglalkozásokért).

Így állnak. Meddig tart még az ifjúi hit és erő a mindenféle ellenerővel megküzdeni? Elviselni a megaláztatást, amivel a födél- és a pénzkérés jár? Pedig – úgymond – nyitott kapukat döngetnek. Mindenki tudja, hogy az esztétikai nevelés megoldatlan, hogy a gyerekek a művekkel nem tudnak mit kezdeni, mert az ének- és rajzórák (mely tantárgyakat e célból szuszakoltak a tantervbe) erre alkalmatlanok. A tanárok jelentős része – mivel saját maga nem műélvező – a tantárgy átadására képtelen. S ebben a könyvek sem segítenek, amit a tanulók a tantárgyak elsajátításához kézhez kapnak. Így ott sincs kapaszkodó. Oly nagy a távolság a hétköznapok vizuális élményanyaga (csak kiragadva: utcakép és videoklipek) és a tankönyv által kínált között, hogy inkább elidegenít, mint közel hoz. De említhettem volna az énekkönyveket is példaként, amelyek egyszerűen nem vesznek tudomást arról, hogy a gyerekek milyen zenei közegben élnek. És még mindenféle példákat sorolhatnánk. De teljesen fölösleges, mert „tele van a padlás" velük, de még egy lépést sem tettünk.

Aki tesz, az így jár és így küszködik, mint az Atlantis. S akik mégis fel tudják mutatni a csodát, mint ők ezen a kora nyári napon a gödöllői Művelődési Ház parkjában. A ház kiállítóterme is két hétre csodákat rejt. Mindazokat, amelyeket a gyerekek fába, agyagba, papírra megteremtettek már.

Kiállításvezető kalauzom, Polonyi Andris, tizenegy esztendős. Elmondja, hogy a terem közepén a molinó (aminek apró résein kukucskálni lehet) várost rejt, az Atlantist magát. Gyerekkéz formálta madárember, madárfarkas, a kukoricakultusz rekvizitumai, a termékenységvarázslat tárgyai. A molinókuckón kívül, de nem attól elkülönülve gondolatiságban, mindenféle tárgyak, melyek új életet és funkciót találtak a gyerekek fantáziája által. Zongoraláb, képkeret, kefe, söprű, társtalan sakkfigura, s lesz belőle síró király és fabálvány.

Andris elmeséli, hogy hogyan is zajlik egy-egy Atlantis-nap:

– Attila és Gabi nagyon sokat mesél – mondja. Amit hallunk, arról mindenféle rajzokat készítünk (a mese Gilgames vagy Ikarosz története), s arról is mesélnek, hogy éltek akkor, mit tettek, milyen ruhába öltöztek, milyenek voltak a szokásaik, milyen házakban laktak. Mi megpróbáljuk lerajzolni először, s aztán azt javítgatjuk, amíg olyanra nem sikerül, amilyenre szeretnénk. Ha a papíron kész, akkor keresünk hozzá anyagot, tollat meg ilyesmit, és megcsináljuk a szobrot. Ha meg látunk az utcán vagy valahol egy széklábat, olyat, amelyik szomorú, akkor abból is szobrot csinálunk.

Andris nem tudja még, hogy bizonytalan Atlantis-létük. Büszkén mutatja, amit ő készített, és minden tárgyról tud történetet. Kicsit irigylem, hogy nekem nem lehet ilyen Atlantisom. És féltem, jaj, nagyon féltem az övékét. Nem Andriséit. Andris meg fogja teremteni mindenütt. De mi lesz a többi gyerekkel? Minden grund helyén panelfalak merednek, egyenfalak között pedig az egyenéletek. Árvák a szomorú széklábak, nem lesz belőlük fabálvány. Egy Atlantis megint a semmibe merül?

JÓZSA ÁGNES

Mi a műfaj, avagy definiálhatók-e fogalmaink?

Elmélkedés a teoretikus esztétika és az empirikus művészettörténet szembenállásáról
Aradi Nóra műve kapcsán

Húszéves lexikonírói és szerkesztői tapasztalataim megtanítottak arra, hogy a szakirodalomban biztonsággal, axiómaként kezelt fogalmak meghatározása egyike a legnehezebb tudományos feladatoknak. A terminusok definiálatlanul úszkálnak a tudományos nyelvezet zavaros tengerében, ki ezt, ki azt érti rajtuk, s vagy van ezeknek az értelmezéseknek valami körvonalazható jelentéstartalmuk, vagy nincs – élnek tudatunkban, s mi több: a sziklaszilárdnak gondolt, magasra emelt Tudományban s az Oktatásban, hogy átörökítsük mindazt, ami – bár nem értjük – értéknek látszik.

Ezért fontos minden olyan kísérlet, amely a mindennapokban használt fogalmaink tisztázását tűzi ki céljául. Aradi Nóra a *műfaj* terminust vizsgálja saját tudományterületén, a művészettörténeten belül. Tisztában van a feladat nehézségével s azzal, hogy kísérletével egyedül van, fogódzókat nemigen találhat: úgy érzi, hogy „az általános esztétikák kikerülik a műfaj problémáját, hiszen ez nem képzelhető el másként, mint műcentrikus vizsgálattal, s ez nem az általános esztétika, hanem a különböző művészettudományok feladata". Szinte irigykedve állapítja meg, hogy az irodalom- és a zenetudomány mennyivel előnyösebb helyzetben van a művészettörténetnél: ezek szerinte eleve műfajokra építve dolgozták fel ágazatuk történetét, míg a művészettörténetnek csupán annyira tellett, hogy autonóm és alkalmazott művészetekre ossza fel tárgyát. S még egy helyen leszögezi: „A műfajfogalom alkalmazása, s így természetesen a szóhasználat is, egyszerűbbnek, főként pedig egyértelműbbnek látszik az irodalomtu-

dományban vagy a zenetörténetben, ezekben . . . a képzőművészettel egybevetve, jóval kevesebb, talán koncentráltabbnak is mondható a műfajonként körüljárható, megkülönböztethető műforma . . .” (43. o.) Sietve meg kell jegyeznem: ha az irodalomtudomány vagy a zenetudomány létrehozhatott volna a saját maga használatára műfaj-fogalmat, nyilván Aradinak is több fogódzója lett volna. Ám a társtudományok eredményei legalább olyan kétségesek, s ki-ki a maga szakmáját érzi a legbonyolultabbnak. Egy irodalmár szemében az építészet műfaji tagozódásának egyszerűségével a szépirodalom műfajainak valóságos dzsungele áll szemben. Lássunk egy példát. Az irodalomtudományban műfaj-fogalomként kezelik az *epikát,* az ezen a nagyobb genuson belül elhelyezkedő *regény* szintén a műfaj rangjára emelkedik, ezen belül ismét külön műfaj a *történeti regény,* s ennek is számos válfaja lehet (*világháborús regény* stb.). Nyilvánvaló, hogy a hierarchia legkülönfélébb fokain elhelyezkedő alkotások *nem mind nevezhetők műfajnak.* A zenetudományban is hasonló a helyzet: a műfaj problémájával foglalkozó Ujfalussy József pl. primer, szekunder stb. műfaj-fogalmakról beszél, ami az irodalmi műfajok hierarchiájára emlékeztet, s ugyancsak ő figyelmeztet bizonyos átfedésekre s bizonyos szempontú körvonalazhatatlanságokra is. Feltehetőleg igaza van az *Esztétikai Kislexikon* szócikk-írójának, aki – a művészeti ágak mindegyikére érvényesítve – állítja a következőt: „Az egyes műfajok semmiképpen nem tekintendők mereven körülhatárolható egységeknek, szabályaik, törvényeik nem dogmái a művészeti alkotásnak, és az egyes műveknek nem is feladata az, hogy a konkrét tartalom rovására erőszakot tegyenek formájukon a műfaji tisztaság érdekében. A műfaj csupán tendenciát jelent, törvényei minden műben megújulnak . . .” Az egyes műfajok elhelyezkedése az egyes művészeti ágakon belül nem egysíkú, lineáris rendszer: „a műfajteremtő szempontok érvényesüléséből fakadó műfajok, valamint alosztályaik és azok további, több lépcsős, belső tagozódásai számos több síkú, egymást bonyolultan keresztező hierarchiában helyezkedhetnek el. Az egyes műfajok már csak azért sem vezethetők vissza egyetlen, szűken értelmezett elvre, hanem adott esetben több elv is érvényes bennük.” Aradi Nóra ebben a lineáris-vertikális-horizontális-gömbszerű káoszban akar rendet teremteni, valódi tudományos vakmerőséggel, hiszen úgy érzi, feladata nehezebb is, mint más ágazatoké: „A képzőművészeti műfajértelmezés sokféleségét, néha ellentmondásosságát végső soron az jellemzi, ami az ágazatot megkülönbözteti a többi művészettől: a történeti időtartam, vagyis a művészetek kezdetétől meglevő produktumok folyamatossága; a vizuálisan érzékelhető, tapintható, térben megjelenő tárgyak matériabeli sajátosságai; a gyakorlati és a szellemi célszerűség megnyilvánulásai a különféle autonóm és alkalmazott műfajokban, a kettő egybeesésétől a különböző fokú differenciálódásokon át a teljes polarizálódásig.” (42. o.) Nem hinném, hogy ez nehezítené a képzőművészeti műfaj-fogalom meghatározását, hiszen a művészet kezdetekor, *az összművészet korában a művészeti ágazatok együtt léteztek,* tehát mind az irodalom, mind a zene ugyanolyan hosszú múltra tekint vissza, ha emlékei nem is térben megjelenő tárgyak (bár agyagba, kőbe vésett írásos alkotások is fennmaradtak), s az alkotások legalább annyira differenciálódtak, sőt polarizálódtak. Aradi a műfaj-káoszon úgy kíván úrrá lenni, hogy először áttekinti a műfaj-fogalom kialakulását és jelentésváltozásait: beszél Burgkhardt dehistorizáló műfaj-felfogásáról; a századforduló koráról, amelyben egy-egy művészeti ágban és válfajban kíséreltek meg definíciókat adni (Friedländer a grafikában, amelyet az anyag minősége szerint különített el fametszetre, rézmetszetre stb., de foglalkozott pl. a tájképfestészet válfajaival is); a század elejétől a kutatás iránya a témánál, tárgynál szűkebb körű vizsgálat, a motívumkutatás, amelynek a veszélyére joggal hívja fel a figyelmet Aradi: e módszer elhanyagolja a képi összefüggést, a motívum jelentését a műegészben.

Ha a műfaj-fogalom meghatározásában nincs is egység, azt elég világosan látja mind az általános, mind a szakági esztétika, s így Aradi Nóra is, hogy a műfajteremtő szempontokban közös vonások mutatkoznak: fontos a felhasznált *anyag,* az ábrázolt *téma,* a *praktikus cél,* a *terjedelem,* valamint a mű *elvont formája* (zenében: szonáta, irodalomban: szonett). Ehhez veszi még hozzá Aradi az *esztétikai sajátosságok, a történeti összefüggés és a technikai adottságok* szempontjait is. Ezeket a műfaj-meghatározó szempontokat veszi sorra, melyik mennyiben határozza meg a műfajt, melyiktől függ leginkább.

A *téma* vizsgálata (témakörök, motívumkincs, témát indokló rendeltetés, az alkotás tárgya) hasznosítható, de sok hibának lehet forrása: egyetlen tárgyszerű témára koncentrál, dehistorizál. Gyakori jelenség az is, hogy a tematika marad, de *jelentése* változik (ez leginkább a tájkép-, illetve csendéletfestészetben követhető nyomon), ám ettől – Aradi szerint – megváltozik a *műfaja* is. Továbbá – mondja –, a témán belül lehetségesek műfaji változatok: „egyazon koron belül is más az uralkodói portré, a halotti képmás, a reprezentációs vagy az ún. intim kép.” (52. o.) Előlegezzük meg Aradi koncepciójának feltárását: szerinte a műfajt *elsődlegesen* a műalkotás *funkciója* határozza meg. S minthogy az említett példák más-más funkcióval, rendeltetési céllal készültek, Aradi szerint más-más műfajba tartoznak. Létrehozhat viszont – egy másutt elhangzó gondolatsor értelmében – a *tematikai azonosság az anyagi különbözőség ellenére műfaji azonosságot.* Aradi szerint Szabó Marianne kötél-textilképének (*Egy asszony élete,* 1975) és Schaár Erzsébet *Utca* című gipsz-alkotásának (1974–75) egyaránt a női lét, a női sors megjelenítése a témája, megfogalmazásmódjuk az ideiglenességet és variálhatóságot magába rejtő képsorozat, s így azonos műfajba tartoznak. (Ez mutatja, hogy Aradit fő koncepciójának kifejtése sem tudja eltéríteni attól, hogy az árnyalatokat, egybecsúszásokat ne érezze és érzékeltesse.)

Különös vetülete a téma–műfaj kapcsolatnak a 20. századi nonfiguratív művészet, amelyben Aradi szerint *a tárgyábrázolás hiánya* témaként is felfogható. Azt egyhelyütt megkérdőjelezi ugyan, hogy a *tárgyábrázolás hiánya műfajazonosság-e,* másrészről egy másik helyen nyomatékosítja a kapcsolatot a kettő között: „a neoavantgárdban *műfaji* arculata csak a *témaként* feldolgozott *gesztusnak* lehetett.” (Kiemelések tőlem – Sz. E., 176. o.) (Az újabb vita tárgya lehetne, miként fogható fel témának az egyéni gesztus, és egyáltalán: esztétikai-tudományos meghatározással *mi a gesztus?*) A 20. század egyébként is számtalan problémát kínál: a Gesamtkunst fogalmával megszűnt a képzőművészet és iparművészet, azaz az autonóm és alkalmazott művészet szembenállása, a Bauhaus-stílus elterjedésével az építészetben az autonóm művészetet alárendelték a funkciónak, zsugorodott az autonóm művészet tematikus jellege. S ebben a 20. századi új „őskáoszban” Aradi szerint „biztosabb fogódzó a műfaj, mint a stílus”. A műfajról még mindig nem tudjuk pontosan, micsoda.

Hogyan állunk hát a *stílussal*? Nyújt-e valóban fogódzót? Aradi elemzéseiből kitűnik, hogy a stílust, a formát a műfaj (azaz a műalkotás funkciója) határozza meg. Szépen mutatja be ezt egy építészeti példán. A Mátyás-kori építészetben két fő stílusirányt különböztet meg. A *világi* épületek – kastélyok, hivatalok, udvarházak – *reneszánsz* stílusban épültek, hogy hirdessék a humanizmus eszményét: az az új stílus képviseli a haladást, a továbblépést. Az *egyházi* épületek, a templomok a *gótikus* stílust vitték tovább, jelképezvén a vallásos hit folytonosságát, a hagyományőrzést. E példa nyomán azt hihetnénk, az ügy világos: van a funkció, az határozza meg a műfajt, az meg a stílust. Ám, miként az élet s a művészet egésze, ez sem ilyen egyszerű. Aradi elemzi a műfaj és a stílus kölcsönhatásait is. Ehhez szükségeltetik a stílus mint olyan definíciója. Ez ekképpen szól a gondolatmenet szerint: *a stílus mindig korstílus,* azaz *olyan, szemléletet hordozó, belső forma,* amelyet a kor általános világszemlélete alakított. Ezen a korstíluson belül léteznek azután az egyéni variációk, a sajátosan egyéni stílusok. Ámde egy kor világszemlélete (azaz korstílusa) megváltozott formában újulhat meg egy későbbi periódusban: a tájképfestészetet átalakító plein air-stílus létrehozott egy olyan tájképtípust, amely önálló műfajnak tekinthető. Ilyen, műfajjá emelkedett tájképek Monet sorozatai, a *Roueni katedrális* és a *Tavirózsák,* amelyek egyszerre a pillanatnyiság elismerései és tagadásai: a festő ugyanazt a tájképrészletet festette meg bennük napkeltétől napnyugtáig. Egy stiláris folyamat összegzéseként és végpontjaként alakult ki az új műfaj.

Újabb izgalmas kérdése a műfaj-terminusnak az *anyag mint meghatározó tényező.* Egyrészt való igaz, hogy a művészettörténet megkülönböztet fa, vászon, papír és fém táblaképet, s egyes munkákban ezek önálló műfajokként szerepelnek, másrészt, mint Aradi szellemes példával megvilágítja: azonos anyagú (sőt hasonló formájú!) tárgyak között is lehetnek funkcióbeli különbségek. Hiszen, ha nem nézem a funkcióját, egy műfajként említhetném az urnát és a kávéscsészét (alakra hasonlóak, anyaguk azonos), vagy a szemfedélt és az abroszt. Ebből a szempontból a funkciójukban azonos, de anyagukban különböző falburkolatok problémája a legizgalmasabb. Ha funkcióját nézem, azonos műfajnak számít a falikárpit, az intarzia, a lambéria, a mozaik, a gobelin, a tapéta stb.: *faldíszítő felületek.* Mégsem hajlok – a funkció előtérbe helyezésével – erre a megoldásra: még a legművészibb mintájú (op-art vagy egyéb nonfiguratív) tapétát sem tudom azonosnak érezni a babiloni oroszlános kapu mozaikjával vagy a pompeji freskókkal. Pedig mindezek autonóm jellege másodlagos az alkalmazott művészi minőség mögött. S hogy mennyire nem az anyag a döntő a műfaj szempontjából, arra maga Aradi is hoz egy érdekes példát, az ún. „leszőtt képek” problémáját, amikor is Chagall, Vasarely egy-egy nagyméretű festményét tökéletes hűséggel szőtték át szőnyeggé, falburkolattá. A látvány azonos és mégsem: a művész nem véletlenül választja az anyagot, a másolat precizitása ellenére is hamisít akkor, amikor a kifejezés egyik eszközét, az anyagot megváltoztatja.

Láttuk: sem a téma, sem az anyag, sem a stílus, sem a technika nem határozza meg Aradi szerint a műfajt (legfeljebb alműfajokat hoznak létre), de amilyen fontosak ezek is a műfaj szempontjából, ugyanolyan fontosnak tartja Aradi a *környezetet,* amelyben a tárgy látható. Szerinte, ha elmozdítjuk a műalkotást és más környezetbe helyezzük, *megváltozik a műfaja.* Ha az oltárképet múzeumban látom, már nem azonos azzal az alkotással, amit korábban eredeti helyén láthattak. Ez a problémafelvetés számomra a legkevésbé átérezhető, indokolható. Valóban nem szokás imádkozni egy múzeumban látható oltárkép előtt, de hogy ettől az alkotás műfaja változott volna meg? Oltárképnek tartom én azt a múzeumban is, még ha nem veszi is körül a megszokott vallásos környezet: oltár, feszület, szószék stb. Mint amiként egy görög templom kariatida-torzója sem válik

mássá a múzeumban: nem érezhetem autonóm művészeti alkotásnak, ha látom, hogy a nőalak fejét teher alá hajtja, karjaival (ha vannak) pedig feltámaszt valamit. Érzem a mozdulatból, még ha az a valami nincs is ott. „Az elmozdítható tárgyak múzeumi tárggyá minősülnek, de egy funkcióját vesztett épületegyüttes is átminősülhet egészében múzeummá." Ez igaz. Műfajukon azonban a *pillanatnyi használhatóság* ténye nem változtat. Ugyanígy jelentésmódosító hatásúnak, a mű értékét változtatónak érzi Aradi azt is, hogy egy múzeumban több száz (olykor több ezer) év emlékei kerülnek egymás mellé. Meggyőződésem szerint autonóm művészi alkotások esetében ez sem áll. Ha külföldön magyar turisták szokványos módján rohanok le egy múzeumot, és több száz világhírű alkotást szemlélek meg száguldás közben, legfeljebb befogadási-tűrési küszöböm csökken, az autonóm műalkotások állandó jelentése nem, hiszen ha volna időm minden egyes Rembrandt előtt órákat álldogálni, jelentésrétegein elmélkedni, biztosan másként hatna rám. Nem a mű lenne más, hanem az én befogadói attitűdöm. A műalkotások történeti sorába rendeződve sem változik meg egy mű jelentése (s ezzel műfaja), sőt éppen pontosítani tudom azt, ha felmérem előzményeit és következményeit.

Ezen a ponton azonban szembesülünk még egy lényeges esztétikai kérdéssel, a *jelentés* problémájával. A befogadásesztétika (előkelőbben: recepcióesztétika) térhódítása sokszor hangoztatott tény, hogy az alkotás befogadása függ a befogadó műveltségétől, a társadalmi intézményrendszertől stb. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a műnek van *állandó, adott jelentése*, és Aradi is óvatosan fogalmaz, amikor nem a műalkotás jelentéséről, hanem *hatásáról* beszél: „. . . a képzőművészeti »állandó mű« hatása főként a társadalmilag determinált mindenkori szubjektumon múlik, hiszen interpretálása bennünk és általunk történik." (114. o.) Ha ezt a gondolatmenetet továbbviszem, és Aradi finom distinkcióval „hatásnak" nevezett fogalmát behelyettesítem a jelentéssel – hiszen mi más lenne a mű hatása a befogadóra, mint a mű jelentésének (ilyen-olyan szinten történő) megértése? –, a kérdés továbbgördül: ha a mű jelentése függ a befogadótól, függenie kell a mű funkciójának is, hiszen a funkció akkor érvényesül, ha megértem a mű jelentését. S ha a funkció függ a befogadó szubjektumától, vajon változóvá teszi ez magát a műfajt is? A recepcióesztétika következetes végigvitelével a kérdésre igennel kellene felelnünk. Ám hadd világítsam meg saját példával ad absurdum vezetve a kérdést. Előttem áll Botticelli itáliai reneszánsz (pontosabban quattrocento-beli) festőnek *Vénusz születése* című műve. Ha befogadói szintem alacsony, látok egy táblaképet (fára festett olaj), rajta egy álomszép nő, amint kagylóhéjon áll, jobbról-balról pufók angyalok fújják. Mi a kép műfaja ekkor? Fára festett táblakép (anyagi szempontból), pucér nő kagylóval: zsánerkép (téma szempontjából), de a műnek egyéb jelentése nincs, mert műveltségi anyagom nem engedi érvényesülni. A kép funkciója, alacsony befogadói szubjektumom esetében a gyönyörködtetés, műfaja ez esetben ornamentális jellegű. Ha közepesen művelt befogadó vagyok, tudom, hogy Vénusz antik istennő, akit atyja nemzett a tengerrel, melynek habjából született. A kép témája eszerint az antik mitológia egy epizódja, jelentése a reneszánsz kultúrának az antik felé fordulása, funkciója agitatív: kövesd az antik példát!, műfaja (most persze erősen túlzok) rokon a plakáttéval. Ha mélységesen művelt befogadó vagyok, tudom, hogy ezt az antik köntöst kettős szálból szőtték: csupán az egyik, a külső rétege származik az antikvitásból, ez a Vénusz-mitologéma, de legmélyebb jelentését csak a belső szálból szőtt lepel felbillentése fedi fel: Vénusz az anya és anyag nélkül született princípium, az anyagtalan szellem megtestesítője, a legfelső mozgatóerő, a világ megtartó erejének filozófiai allegóriája, a legtisztább gondolaté, amely felé a reneszánsz gondolkodók törekedtek, s amelynek elnyerése révén csaknem isteni magasságban érezték magukat. A kép témája eszerint az antik mitologéma, jelentése a reneszánsz humanizmus dicsérete, funkciója a neoplatonikus ideológia hirdetése, műfaja pedig – reprezentáció vagy propaganda. A Botticelli-kép e három befogadói szintnek megfelelően három műfajként lenne értelmezhető.

Messzire merészkedtem Aradi Nóra eredeti gondolatmenetétől, amely „csak" a képzőművészeti „állandó mű" kérdéskörére korlátozódott. De nem véletlenül kalandoztam ideológia–téma–stílus összefüggését keresve egészen a reneszánszig, megteszi ezt maga Aradi is, Raffaello *Sposalizio*-jának elemzésével. Igaz ug; an, hogy annak bizonyítására hozza ezt a híres példát, hogy *nem a téma határozza meg a műfajt, hanem a funkció*; szerinte Raffaello képének témája esetleges a mondandó, azaz az emberközpontú művészet hirdetése szempontjából. Aradi példája téma–jelentés–funkció összefüggését mutatja be, az én – természetesen kiélezett – gondolatmenetem a befogadó szerepének felnagyítását kérdőjelezi meg a jelentés – és ezáltal a funkció és a műfaj – szempontjából.

Aradit másutt is foglalkoztatja ideológia, téma és stílus összefüggése. Az 1938-as Szent István-év kapcsán kutatja az ideológia érvényesítésének megnyilvánulásait. Ilyen alkotásokat talál: falikép, falikárpit, köztéri szobor; mindezek stílusa az itáliai eredetű, novecentós neoklasszicizmus, a Római Iskola nyugodt, kiegyensúlyozott formái, erőt, nagyságot sugárzó kompozíciói. A fent említett különnemű alkotások stílusa azonos, ideológiája azonos, funkciója (a faji és a vallási reprezentáció) azonos – vajon azonos műfajúak-e? Aradi szemlátomást hajlik arra, hogy igennel válaszoljon, bár művészettörténészi precizitása készteti, hogy felsoroljon minden megszorítást (anyag, technika, elhelyezés stb.). Ugyanígy valamiképpen egy műfajba sorolódnak nála a hivatalos ideológia ellen fellépő művészek művei: jó érzékkel veszi észre, hogy egy időben keletkeznek rokon jellegű kisgrafikai sorozatok (Dési Huberé, Derkovitsé, a gobelines Redő Ferencé), s bár ezek stílusát erősen különbözőnek mondja, a sorozatjellegből adódó hasonlóságokat érzékenyen észleli: a belső ritmus és a nyugtalanság köti össze a műveket, s teszi közös funkciójúvá és műfajúvá őket. Még egy tényező polarizálja kétfelé a hivatalos ideológia monumentális alkotásait, valamint az ellenzék kisgrafikáit: köztük az eltérés nemcsak a technikai különbségből fakad, hanem a jelentésből is: más-más a történelem mint téma szemléletéből fakadó funkció.

Mindezen körültekintő előkészületek után eljutottunk Aradi Nórával gondolati kísérletének végéhez: összegezhetjük mindazt, amit a műfaj lényegéről vall. Miután végiggondolta, mi az, ami *nem* határozza meg a műfajt, első definíciója így szól: „A műfaj szempontjából az a lényeg, hogy *mi* készül az adott anyagból és az adott technikával, *milyen célból, milyen célra* hozzák létre az alkotást." (47. o.) Később: „A műfaji jelleg az alkotás gyakorlati-társadalmi funkciója felől közelíthető." (85. o.) És még pregnánsabban: „A műfajt alapvetően az alkotás funkciója határozza meg, beleértve a tematikát is . . . bizonyos összefüggésben nem mellőzhető a technika sem" – mondja, majd ismét felhívja a figyelmet a múzeumi tárggyá válásra mint műfajváltozást okozó tényezőre. (115. o.)

Aradi Nórának tehát pontos elképzelése van a képzőművészeti műfaj mibenlétéről, s ennek lényegét – egész eddigi életművével összhangban, annak mintegy betetőzéseként – a társadalmi funkcióban látja. Divatokat gyorsan görgető korunkban ritka az ilyen egyenletes életmű, világkép. A különös csak az, hogy az egységes világképet valló teoretikus és az árnyalatokra érzékeny művészettörténész olykor kettéválik Aradiban. Míg elméletben hirdeti, hogy mindenfajta falburkolat azonos műfajú, hiszen funkciója a fal díszítése, pontosan érzékeli a különbséget a dekoratív faintarzia, a mozaik, a kerámia és a szőttes *hatása* között. S ugyanúgy tudja azt is, hogy „egy adott alkotás műfaja is változik az idők során, attól függően, milyen célra szolgál" – ismeri tehát az átmeneteket, a kategóriák egymásba csúszását, átfedését. Figyelembe vesz emberi-társadalmi szempontokat, amikor arról értekezik, hogy a művész, a megrendelő és a befogadó egymásra utaltságának lazulása bizonytalanságot eredményez a műfaj jellegében. Érdekes, szinte a művészeten kívüli szempontokat is beemel a vizsgálatba, ha úgy véli, árnyaltabbá teheti vele a képet. Ilyen a fényképezés műfaji hatásáról szóló fejezete, amelyben egy technikai újításnak a festészetre történő hatását elemzi, sőt kölcsönhatásaikat is kimutatja. Végül is a kemény axiómának tűnő meghatározást (a műfajt a társadalmi funkció határozza meg) maga Aradi teszi árnyalttá, többféle összefüggésben megnyilvánulóvá – bonyolulttá. Olyan bonyolulttá, mint maga a művészet. Jó, ha van vezérfonalunk a művészet útvesztőiben való eligazodáshoz, de nem árt a tudománynak, ha a művészet bonyolultságát nem akarja egyismeretlenes egyenletté redukálni. Nem hibája a tudománynak, ha tételeit megszorításokkal, kivételekkel, megvilágító-élettel példákkal fogalmazza meg. Ugy sokkal igazabbak lesznek. Erre tanít Aradi Nóra műve is: a tudós felkészültséggel megfogalmazott elméleti tételt a szerző a művészet iránti érzékenységből minduntalan korrigálja. Jól teszi. Így tesz eleget tudósi tisztességének. (*Aradi Nóra: Műfaj a képzőművészetekben. Téma, technika, funkció. Gondolat, 1989*)

SZEPES ERIKA

Textil-jegyzetek Szombathelyről

Magánközlemény: az Őrségből érkeztem Szombathelyre, az országnak abból a szegletéből, ahol az ősi munkaszervezet, s vele a hagyományos mesterségek talán a legtovább, mert a legfunkcionálisabban éltek, sőt élnek. Nos, az Őrségben nem lehet fonott üveget, közkeletű szóval *demizsont* kapni. Nemcsak az a jóraváló, szívós, kerek fűzfavesszővel befoglalt demizson hiánycikk, amely még a közelmúlt bor- és pálinkatárolásának is megbízható könnyűfegyverzete volt; nem kapható az az igénytelenebb fonott üveg sem, amelyen már a hasított vessző, háncs, esetleg műanyaghuzal helyettesítette az ősi hántolt pálcát.

Ez már közérdekű közlemény. Azt jelenti, hogy a mögöttünk elmúlt néhány évben, esetleg évtizedben végképp megszakadt az a nagyszerű folyamat az Őrségben is, amely több évezrede azzal kezdődött, hogy ősember ősünk leszúrt néhány ágat függőlegesen az agyagba, s közöttük váltakozva átbújtatott sok-sok vízszintes pálcát: magának szőni kezdett. (*Texere* – a latin igét nemcsak azért idézem szívesen, mert a textilnek nevet adott, hanem azért is, mert fedi a latinban a fonás fogalmát is, növelvén azt a számunkra otthonos jelentéstani zűrzavart, amelynek eredményeként a legklasszikusabb *szövés*technikával készült eszköz a magyarban a *fonott* kosár és a *fonott* üveg volt.)

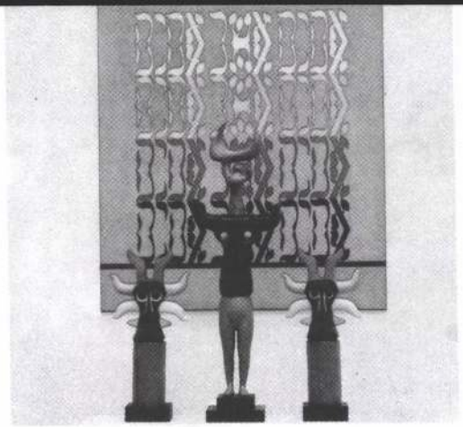

Nosztalgiázni lehet, siránkozni alig: a sopánkodás ma egyszerre inaktuális és haszontalan. Már a klasszikus háziipari textilszövés elhalását sem az erkölcsök romlásának, célszerűbb volt ökonómiai és technikai ténynek tudni, elsiratását pedig annak arányában haszontalannak, ahogyan kezdett szebben, célszerűbben, mindkét értelemben *választékosabban* öltözködni gyári textíliából az ország népe.

S különben is, ilyenkor következik a szakírói fordulat. Bizonyítása annak, hogy az ősi anyagokat és a régi technikákat lám, nem kell elgyászolnunk, mert a modern művész, napjaink művészete megőrzi, tovább élteti őket.

Valóban tovább élteti. Ha csak felületesen tekintjük át a *8. Nemzetközi Miniatűrtextil Biennále* műveit, Szombathelyen akkor is kitetszik, mily teljes körűen él az egyetemes szakma a *texere* ige minden jelentésével. Sodronyfonat és papírtextúra, műanyagba fűzött fonál és foldozástechnika, paszománysodrás és nemeztömörítés váltakozik a klasszikusnak tudott kárpitszövő mesterséggel. Sorrendben: német, francia, holland, svájci, litván, cseh és USA-beli munka; harmincegy ország alkotóinak szorongásait és örömeit, kifinomultságát és goromba gesztusait, rafinált intellektualizmusát és még ennél is rafináltabb, primer ösztönvilágát gyűjtötték egybe az e nyári internacionális kiállításra.

Szerencsés műfaj a miniatűr textil, és a magyar művelődésnek nagy szerencséje e műfaj kiállítássorozata Szombathelyen. Egyéb, materiális és financiális előnyeit nem említve, a nagyarasznyi műfaj azzal kedvez, hogy alkotója szinte improvizációs frissességgel s kötelező virtuozitással inkarnálja a gondolatait. De *inkarnálja*, gyapjúban, fémben, műanyagban vagy kőben. *Artifaktumot* készít, ellentétben a vázlattal, a tanulmánnyal és a tervvel. Ám ez az artifaktum, a nagy méretektől és magasztos funkcióktól megszabadítván, megvédi az alkotó integritását, szuverenitását a nagy, nehezen kezelhető és hosszadalmasan készülő kiállítási-funkcionális textil reglamáival szemben.

Több mint másfél évtizede nézzük Szombathelyen – hozzá is szoktunk, el is várjuk – az egyetemes textilművészet új eredményeit. Hogy mindez milyen hasznot hajt nemcsak a hazai textilművészeknek, de a közönségének is, azaz az egész *magyar textilkultúrának*, azt aligha kell magyarázni. Igaz, azt sem, hogy Szombathely ezt a lehetőséget az egyetemes textilművészetnek már régen meghálálja. Külhoni katalógusok, szakmai beszélgetések a világban arról győznek meg, hogy Szombathely *fórum:* aki itt kiállít, annak már régen nemcsak a magyar anyanyelvű nyilvánosság határáig jut el a híre.

(A *levele*, amit Európa vagy más kontinens valamely szegletéből ide küldött; talán nem is gondolva a texere ige újabb jelentésére, csak ösztönösen megvalósítva azt: írni; *epistolas texere* Cicerónál annyit tesz: levelet írni.)

Ami most már a magyar textilt illeti, annak a közlendője is sokféle és sokszor változó volt abban a húsz esztendőben, ami alatt a hazai kiállítás, a *Fal- és Tértextil Biennálé* eljutott a mostani, 11-es sorszámig. Ám a feladóénál kevésbé változott a címzett magatartása ez idő alatt, ha a címzetten a magyar társadalmat értjük. Azt a magyar társadalmat, amely nemcsak textilkiállításokat néz, de textilt vesz, megrendel és használ, illetve vennie, megrendelnie és használnia kellene.

A sok változó között, úgy vélem, egyetlen bizonyosat találunk a két évtizedes szombathelyi folyamatban. A mindenkori szombathelyi biennálék látnivalója valóban fedte a textilben gondolkodók külső-belső helyzetét, s ilyetén módon korrespondált a tágabb értelemben vett modern magyar iparművészet sorsával, sikereivel és nyomorúságával is. Itt, Szombathelyen mutatkozott meg először a hetvenes években az a sajátos kelet-európai modell, amelyet igazán csak mi, baltikumiak, csehek, szlovákok, magyarok és románok érthetünk meg. Ellenhatás volt arra az összevont szemöldökű művészetpolitikára, amely mifelénk a képzőművészetben minden új, sőt egyszerűen csak szokatlan jelenség láttán korábban fenyegető ráncokba szaladt – sőt, szemöldökráncolásnál súlyosabb következményeket is kilátásba helyezett. De amely tekintet enyhültebb vonásokkal pásztázott végig ugyanazon jelenségeken, ha iparművészetben inkarnálódtak, esetleg csupán iparművészetinek hirdetett kiállításon jelentek meg.

Közhely ma már, hogy az új generációkat lelkesítő új művészeti tendenciák egy egész korszakon át a textil örvén teljesedhettek ki zavartalanul Magyarországon. Azaz, évek során, ismétlődően, Szombathelyen kaptak legitimitást és nagy nyilvánosságot. Azt már talán kevesebben gondolják végig, hogy a hetvenes-nyolcvanas évek sajátos magyar nagypolitikáját ugyancsak sajátosan – inkonzekvensen – követő sajátos magyar *művészetpolitika*, mecenatúra és múzeumügy egy idő után a maga módján mégiscsak kedvezőtlenül hatott a textil s általában az iparművészet ilyetén prosperálására. Ebben eltérünk a szokásainktól is. Nevezetesen: a mi *képzőművészetünkben* nem volt robbanás. Lassabban, nehezebben, de korábban és egyenletesebb folyamatban oldódtak fel a görcsök; erőtlenedett a szigor, foszlott szét az atyáskodás – vált komikussá, majd lehetetlenné a szemöldökráncolás.

Attól a pillanattól azonban, amint a neo-, poszt- és transzavantgárd törekvéseknek nem volt létszükségletük az iparművészet feliratú menlevél, a textil is, más iparművészeti ágak is egyszerre elveszítették azt a kötelezettségüket és azt a lehetőségüket, hogy a korszerű művészeti gondolkodás kizárólagos letéteményesei legyenek. Hogy egyedül legyenek letéteményesek.

Mint tudjuk, a pillanat nálunk – az egyetlen Lengyelországot kivéve – mindenkinél hamarabb következett be. Ez örvendetes. Minthogy azonban a társadalom – annak magán- és közületi szférája – a hagyományos iparművészeti funkciót sosem követelte meg, de nem is honorálta igazán – az iparművészet, s benne a textil, magára maradt. Magára, pontosabban egy iránta toleráns és lehetőségeihez képest támogató állami mecenatúrára és múzeumügyre, amelyek azonban összefogva sem tudták pótolni a valódi műpiacot, a mindig hiányzó beruházási megrendelőt, textilben gondolkodó építészt és megszállott magángyűjtőt.

A ma magyar textilművésze még mindig ebben a köztes, bizonytalan helyzetben dolgozik, és a 11. Fal- és Tértextil Biennálé kiérlelt eredményei egy tisztázatlan struktúra *ellenére* jöttek létre.

Vannak kiérlelt eredmények. Az idei, igen látványos és egyenletes biennálé jeligéje, vezető gondolata: „Párbeszédek". Ha a nagy évtized mögöttünk van is, termett annyi érték 1990-re, hogy kívánjunk a nagy múltú és nagy képességű magyar textilművészetnek sok hasznos dialógust. Nemcsak egymás közöttit. Egymást értő párbeszédet közönséggel, majdani megrendelővel és minél több vásárlóval.

RÓZSA GYULA

KRITIKA

P. Szücs Julianna: Kinn a modern, benn a poszt 2
Németh G. Béla: Az önmagát alakító, a társadalmat formáló ember 3
Vadas József: Rendetlen rendszámok 5
Filozófus a politikában – Beszélgetés *Kis Jánossal*, a szabaddemokraták elnökével (Az interjút készítette: *Pogonyi Lajos* 6
Almási Miklós: Földalatti léghajó – Karrierek 9
Kulcsár Szabó Ernő: Hermeneutika és irodalomfelfogás 10
Levélváltás (*Darvasi István, Alexa Károly*) 13
Balázs Magdolna: A megértés esélyei – *Vajda Mihály:* Orosz szocializmus Közép-Európában 14
X. L. – Beszélgetés *Beremányi Gézával*, az X. L. Színház igazgatójával (Az interjút készítette: *Bóta Gábor*) 15
Václav Beranek: „Hogy ne kövessük el ugyanazokat a hibákat" – Cseh dráma, cseh színház a változó időkben (Fordította: *Zádor András*) 16
Acsay Judit: Újra művészet 16
Gerő András: A második parancsolat és a magyarok istene .. 17
Bizakodva – Beszélgetés *Balogh Edgárral* (Az interjút készítette: *Aniszi Kálmán*) 20
Karsai László: Zsidósors Budapesten 1944-ben 23
Molnár Miklós: A magyar forradalom a nagyhatalmak árnyékában 26
A cizellált agresszivitástól az intellektuális élig avagy *Orbán Viktor* már nem polgárokat pukkaszt (Az interjút készítette: *Láng Zsuzsa*) 29
Ludassy Mária: A sajtó mint főellenség – Egy rögeszme története – 1750–1850 31
Kétszáz éves aktualitások – Jefferson szövegei (Válogatta: *Ludassy Mária*, fordította: *Tóth Zsuzsa*) 32
*
Márton László: Tudatalatti megálló (*Pannonhegyi Katalin*) 35
Lao Ce: Tao Te King (Az út és az erény könyve) (*Békefi Marianna*) 35
Thinsz Géza: Az ismétlődés misztikája (*Szekér Endre*) 36
Ács Gedeon: Mihelyt gyertyámat eloltom (*Kenyeres Ágnes*) 3
A Mindszenty-per (*Szakály Sándor*) 3
Varannai Aurél: Toll és bilincs (*Bogáti Péter*) 3
Még mindig válaszúton (*Kapitány Gábor*) 3
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde (*Kovács Dezső*) .....
Shaw: Pygmalion (*Csáki Judit*) .....
Az utolsó császár (*Fábián László*) .....
Az éjszakai portás (*K. D.*) .....
Wallenberg aktualitása (*Csala Károly*) .....
Homo novus (*Forgács Iván*) .....
Az erősebb (*Gabnai Katalin*) .....
Gyuszi ül a fülben (*Nádra Valéria*) .....
Két hanglemezről (*Fittler Katalin*) .....
Atlantisz megint a semmibe merül? (*Józsa Ágnes*) 45
Mi a műfaj, avagy definiálhatók-e fogalmaink? (*Szepes Erika*) 45
Textil-jegyzetek Szombathelyről (*Rózsa Gyula*) 48

A címlapon:
Marió Terzič alkotása



MŰVELŐDÉSPOLITIKAI ÉS KRITIKAI LAP
Megjelenik havonta, az Osvát Ernő alapítvány támogatásával
Az új folyam (1972) alapító szerkesztője: PÁNDI PÁL
Főszerkesztő: BALOGH ERNŐ
Főszerkesztő-helyettes: VÖRÖS T. KÁROLY
Rovatvezetők: ARADI PÉTER, HAYNAL KORNÉL, KOVÁCS DEZSŐ, KŐRÖSI ZOLTÁN, SZÜCS KATALIN
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
Felelős kiadó: Horti József
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. Szerkesztőség postacíme: Bp. Pf. 40. 1428. Kiadó postacíme: Bp. 1959. Telefon: 138-2696, 138-2399, 138-1959.
● Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlap-üzleteiben és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/A 1900 közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: negyed évre: 99,– Ft, fél évre: 198,– Ft, egy évre: 396,– Ft.
ISSN 0324–7775
A nyomás és kötés készült a Népszava Kiadó Vállalat Ságvári Nyomdájában. (90.0822) Felelős vezető: Mogyorósi György igazgató Nyomdacoop–Impress Kisszövetkezet

1984. V. 12.

Hitelesen és információgazdagon

Beszélgetés Aradi Nóra művészettörténésszel

— Tizenöt éve, 1969 tavaszán alakult meg a Magyar Tudományos Akadémia művészettörténeti kutatócsoportja. Aradi Nóra, a tudomány doktora, Munkácsy-díjas művészettörténész kezdettől fogva irányítja a ma már mintegy negyvenfős kollektíva munkáját. Mit kell tudnunk e tudományos műhely feladatairól, tevékenységéről?

— Kezdem azzal, ami talán közhely, de nem árt megismételni: feladatunk, hogy a hazai művészet egészére kitekintve, a kezdetektől a legújabb időkig feltárjuk és számba vegyük az alkotásokat, az értékeket, vizsgáljuk a fejlődési folyamatokat, s mindezt a tudományos munka kívánalmainak megfelelően, különböző formákban — dokumentáció, kiadványok segítségével — rögzítsük, hozzáférhetővé tegyük. A dolgok természetéből fakadóan kutatásaink mindenekelőtt a hazai művészetek — a magyarországi építészet, szobrászat, festészet, grafika, iparművészet és ipari művészet — fehér foltjaira irányulnak, vagyis olyan területekre, ahol ismereteink még korántsem mondhatók teljesnek, vagy erősen hiányosak.

Konkretizálva a dolgot: megalakulásunk óta egy nagy közös feladat jegyében folyik a munka. Ez pedig a magyarországi művészettörténet kézikönyv formában való összefoglalása. A nyolc kötetre tervezett sorozatból eddig egy jelent meg, a 6. kötet, amely az 1890—1919 közötti időszakot tárgyalja. Nem állunk rosszul a további kötetek előkészítésével: van már olyan, amelyet leadtunk, és olyan is amely a közeljövőben kerül kiadásra. Reményeink szerint — a nyomdai kivitelezést is beleszámítva — az évtized végéig valamennyi kötet megjelenhetne. Ez azért is fontos volna, hogy az anyag ne veszítsen időszerűségéből. Hozzáteszem: a kézikönyvsorozat több szempontból is újszerű vállalkozás. Egyrészt más országok gyakorlatában is egyedülálló, hogy egy ilyen munka a történeti kezdetektől a máig vállalkozik összefoglalásra. Másrészt nem egyszerűen művészettörténeti tényfelsorolásról van szó, hanem — és ennyiben a munka már szintézisnek is nevezhető — a művészeti kultúra történetének bemutatásáról művelődéstörténeti alapon és művelődéstörténeti keretbe ágyazva. Részletes korképtől a fotótörténetig.

Külön szólnom kell arról a jelentékeny dokumentációs tevékenységről, amelyet folytatunk. Ezt a munkát jogelődünktől, a Művészettörténeti Dokumentációs Központtól vettük át, s mai formájában nemzetközileg is számon tartják a világ első öt nemzeti dokumentációja között. E dokumentáció levéltári cédulagyűjtésből, eredeti és nem eredeti irattanyagból, valamint a magyar művészek lexikonából tevődik össze, mely utóbbiba folyamatosan belekerül mindaz, ami az alkotókról megjelent. Tevékenységünk látható formái közé tartozik kiadványaink gazdag sora a forráskiadványoktól kezdve a különböző monografikus kiadványok összeállításán keresztül a tudományos igényű kiállítási katalógusok létrehozásáig. De mindezektől nem választható el az a véleményem szerint igen jelentős munka, amely az egyetemi tanszék és a kutatócsoport közötti együttműködés eredményeként a felnövekvő művészettörténész nemzedék útnak indításában, felkészítésében határozható meg.

— A kézikönyvsorozat egyedülálló vonásaként említette, hogy a kezdetektől gyakorlatilag napjainkig kí-



sérli meg az összefoglalást. Úgy gondolom, hogy míg a korábbi időkre vonatkozóan sokkal könnyebb időállló megállapításokat tenni, minél közelebb kerülünk a mához, ez annál nehezebb vállalkozás. Talán ezért sem volt véletlen, hogy a felszabadulás utáni időszakkal foglalkozó 8. kötet bevezető tanulmányának tervezetét — amelyet ön írt — nyilvános vitára bocsátották a Művészet című folyóirat hasábjain.

— Valóban. De nem szabad azt gondolni, hogy korábbi korok művészetének tárgyalásakor egyszerűbb „végleges" szintézist létrehozni. Éppen a már megjelent 6. kötet előkészületei során eléggé eltérő vélemények fogalmazódtak meg némelyik építészről. A szerzők és a majdani lektorok tanácskozása nyomán jött létre a megegyezés, hogy mit lehet minderről a kézikönyvben közölni. Végül is nem kell minden kérdést lezárni, de minden mondat legyen hiteles és informatív. Más köteteknél is voltak, vannak és lesznek is hasonló viták. „Örök érvényűt" azért nem lehet mondani még korábbi korokról sem, mert a régészeti feltárások, a forráskutatások mindig szolgáltatnak adalékot, amelyek esetleg új megvilágításba helyeznek műveket, időpontokat, irányzatokat.

Az 1945 utáni időszak esetében azért látszott célszerűnek a sajtóközlés, mert itt semmiképpen sem volt mellőzhető a művészek, a művészeti közélet nyilvánossága. Ma meglehetősen nagy a hajlam arra, hogy pillanatnyi véleményeket történelmietlenül visszavetítsenek a múltba. Ezt egyetlen korszakkal sem lehet megtenni. Divat manapság az ötvenes évek elejét olyan korszaknak feltüntetni, amely tulajdonképpen kívül reked a művészeten. Ez így nem igaz! Az ilyen vélemények mögött az a felfogás bújik meg, amely szerint eleve a művészeten kívül reked minden olyan alkotás, amely valamiféle társadalmi igénynek, megbízásnak felel meg. De hát ilyen alapon mit csináljunk az egész középkorral, az antikvitással? Sajátos nehézséget okoz itt, hogy még amikor volna is kellő távlat, az élő alkotó esetleg nem vállal olyat a múltjából, amely pedig történeti szempontból, tehát a kézikönyv szempontjából fontos volna. Tudjuk, hogy kockázatos ennek a korszaknak a taglalása, de ezt vállalni kell. A társadalmi élet egyetlen területén sem engedhető meg az a luxus, hogy ne próbáljunk véleményt formálni arról, ami 30 vagy 40 éve történt. A kiegészítés, a pótlás, az esetleges átértékelés későbbi lehetősége mindig fennáll, sőt szerintem a tervezett összegezés éppenséggel előmozdítja a további vizsgálódásokat. A 6. kötet azért jelenhetett meg elsőként, mert itt voltak legelőbbre az alapkutatások. És örömmel látjuk, hogy azóta szakdolgozatok, kandidátusi értekezések egész sora foglalkozik ennek a korszaknak még nyitva hagyott kérdéseivel.

— Az eddigiekből kitűnt, hogy a művészettörténeti csoport tevékenysége erősen kötődik a jelen vizsgálatához is. Az ön művészettörténeti érdeklődése pedig — publikációs munkásságából is látható — a XIX. századtól egészen napjainkig terjed. Hogyan látja a kortárs képzőművészet helyzetét a mai magyar kultúrában? Sokan azt mondják, hogy soha nem volt még ekkora szakadék közönség és az alkotások között. Ez pedig sok mindennek táptalaja lehet, egyebek között a dilettantizmusnak.

— Erről a kérdésről könyveket lehetne írni. Csupán arra hadd hívjam fel a figyelmet, hogy az ember mindig hajlamos azt a „szakadékot" látni a legnagyobbnak, amelyikben él. Hogy példát mondjak: biztos, hogy ma kisebb az említett szakadék, mint például annak idején a francia impresszionisták jelentkezésekor volt. Dilettantizmusról valóban beszélhetünk, de ennek veszélyét nem becsülöm túl. Az a tény, hogy megszűnt a kiállítási korlátozottság, magával hozza, hogy több dilettáns jelentkezik. Az országban évi mintegy kétezer kiállítás nyílik meg — ez körülbelül ezerötszáz alkotót jelent. Képtelenség, hogy egy tízmilliós országban ennyi valódi művész legyen. De ez, véleményem szerint, még mindig jobb, mintha a be nem mutathatóság nimbusza vesz körül alkotókat, törekvéseket. A dilettantizmusra meg viszonylag hamar fény derül.

A képzőművészet helyzetével kapcsolatosan egyetlen dologra utalnék. A kortárs művészek — a legfiatalabbaktól eltekintve — olyan társadalmi légkörben nőttek fel, ahol bennük volt annak a tudata, hogy létezik egy nagyobb közösség, amelyik számít az ő művészetükre. A mostani gazdasági viszonyok között viszont a művésznek meg kell keresnie a maga piaci lehetőségeit. Tapasztaljuk, hogy nem sikk közösségi megbízásnak eleget tenni, sikk viszont a magángyűjtői igényeknek megfelelni. Ezáltal gyakorlatilag a művész már nem állhat azon a bázison, amit úgy nevezhetek, hogy a közösségi igény mércéje vagy annak feltételezése. Ez pedig nagyon komoly hatással lesz a filozófiai értelemben vett művészi minőségre. Az ilyenfajta minőség elsorvadásától félek, nem pedig attól, amit a mesterségbeli tudás magas fokával lehet azonosítani. A kérdés: mi köze lesz a művésznek ahhoz a közösséghez, amiben él, azon kívül, hogy talál-e olyan valakit, akinek eladhat?

— Az a fajta közösségi elkötelezettség, amiről itt is szólt — úgy hiszem, túlzás nélkül állítható —, jellemző Aradi Nóra egész munkásságára. A szűkszavú kézikönyvekből kiolvasható, hogy ön művészettörténészként szinte mindig egyidejűleg három feladatot is vállalt: a „hivatalnokét", a tanárét és a kutató tudósét. Milyen feladatokat szabott a maga számára e három részterületen?

— Csakugyan volt bennem vonzódás a tudományszervezési munka iránt. Ezért is vállaltam ilyen feladatot — pályám elején a minisztériumban, majd a kutatócsoportnál. Ebben a munkában az érdekelt, hogy hivatalomnál fogva mennyire tudom segíteni mások tevékenységét. Tanítás nélkül meg — úgy érzem — egyszerűen nem tudnék meglenni. 1960 óta tanítok az ELTE-n. Úgy gondolom, hogy a művészet megismerése nélkül nem képzelhető el értelmes és egyre gazdagodó szocialista embernevelés, s ehhez közvetve az én oktatói munkám is hozzájárulhat. És ha már erről esett szó, hadd említsem meg Vayer Lajost, aki aspiránsvezetőm volt, s aki a pedagógusi és szakmai területen is oly fontos módszerességre és önkontrollra nevelt — sok más kollégámmal együtt. A kutatómunkát illetően jobb, ha eddig megjelent 34 kötetem beszél helyettem. Szeretném azért megemlíteni a legutolsót, amely egészen friss. Címe: A magyar művészet története Magyarországon — a honfoglalástól napjainkig. Ez a kötet, amely a kutatócsoport közös vállalkozásaként több szerző tollából jelent meg, bevallottan ismeretterjesztő céllal készült. Azért hisszük fontosnak, mert olyan új kutatási és tudományos eredményeket közöl, amelyek nélkül — hitem szerint — jó ismeretterjesztés nem képzelhető el. Ami egyéni kutatásaimat illeti: régóta foglalkozom bizonyos művészetelméleti kérdésekkel. Ezeket szeretném megírni.

Tripolszky László



KISS ILONA MÁRIA RAJZA

KÉPERNYŐ ÉS IRODALOM

Elnéptelenedett utcák, a sötét ablakokon halovány, kékes fények villódzása: tévézik az ország.

Mondani szokás, ahol beengedik a televíziót a lakásba, átveszi a hatalmat. Azon túl hozzá igazodik a családi program, sietni kell a vacsorával, a szombati-vasárnapi gyereknműsor határozza meg a reggeli időpontját, s az esti krimi kezdete azt, hogy mikor kell hazaindulni a kirándulásról, vendégségből.

Az irodalmi kultúra sorvasztója

Káros hatásairól legalább annyit írtak, mint a világháborús pusztításokról. A legfőbb vádak egyike: leszoktatja az embereket az olvasásról. S valóban, ha ez nálunk ma, a tévékorszak előtt nevelkedett generációk körében még nem is érzékelhető nagyobb mértékben, a képernyőt bámulva felnőtt gyermekeink életében a nyomtatott betűk bizonyára egészen más szerepet játszanak majd, mint a mienkében. Riasztó jelek már ma is tapasztalhatók. A hajdan pad alatt, zseblámpafénynél éjfélig tovább olvasott ifjúsági könyvek sok helyütt felnyitatlanul porosodnak a szekrények polcain. A szülők még felvásárolják egykori kedvenceiket, karácsonykor, születésnapokon gyarapítják a családi gyermekkönyvtárat, de ezzel inkább elégítik ki saját nosztalgiáikat, mint a fiatalok érdeklődését. A betűkre szánt idő egyre zsugorodik a mögöttünk járó nemzedékek életvitelében, s az olvasási gyakorlat hiánya miatt a helyesírás is egyre több gondot okoz az iskolákban.

Az irodalmi kultúra terjesztője

A könyvterjesztők, könyvtárosok azonban egészen másféle adatokat is ismernek. Megfigyeléseik szerint a tévéfilmmé feldolgozott irodalmi alkotások vetítései nemhogy csökkentenék az illető olvasmányok iránt mutatkozó keresletet, mint ahogyan ez köznapi logikával kikövetkeztethető lenne — hiszen minek elolvasni, amit a tévéből már ismerünk —, hanem ugrásszerűen növelik. S a felismerés, hogy a televízió nemcsak elhódíthatja az embert a könyvtől, hanem olvasókat toborozhat is, már nemegyszer rendkívül hasznosan kamatozott is nálunk olyan esetekben, amikor egy-egy klasszikus mű megjelentetésének határidejét sikerült egyeztetni a belőle készített tévéfilm vagy -sorozat műsorra tűzésének időpontjával.

Tucatnyi magasztaló kritikánál vagy figyelmet felhívó folyóiratszemlénél többet ér, ha a képernyő valamelyik csillaga szól két-három jó szót a könyvről vagy lapról — amit ők mondanak, azt mindenki meghallja. S ha végezetül tekintetbe vesszük azt is, hogy nem egy klasszikus dráma — például *Az ember tragédiája* — egyszeri tévéközvetítését a felmérések adatai szerint több néző látta, mint ahányan e művet megírása óta az összes színházi előadást egybevéve megtekintették, mindjárt más színben tűnik fel a televízió és az irodalom viszonya.

Tudomásul kell vennünk itt azt is, hogy az irodalom (hiába köti az újkori köztudat olyannyira az íráshoz, hogy azonos szótőből képzett szóval jelöli meg) nem mindig és sosem kizárólag írott-olvasott formában létezett. Születésekor — évezredeken át — a szájhagyomány tartotta fenn, s még a középkori kultúra terjesztőinek sorában sem csak a kéziratmásoló szerzeteseknek volt nagy szerepük, hanem a vándor dalnokoknak, énekmondóknak is. (És ami éppen a költészetet illeti, az érdem az övék volt.) Napjainkban pedig mintha ismét fordulna a kocka. Nagyobb figyelem fordul a versmondó művészek felé, hanglemezeken, magnókazettákon tör be a tömegkultúrába az élőszavas költészet, és a televízió *Vers — mindenkinek* műsora sosem volt lehetőségeket nyit meg az irodalmi kultúra tömeghatása előtt. Korántsem valamiféle tudományos-fantasztikus ötlettel játszott tehát Szecskő Tamás, amikor egyik tanulmányában arra hívta fel a figyelmet, hogy a televízió — s mellette a rádió — tömeges elterjedése az írásbeliség előtti, szóbeli kultúra magasabb fokon való térhódítását is eredményezheti. Sándor György meghökkentő példája — egy analfabéta ember, aki bámulatos dramaturgiai ismereteket szerzett a tévé útján — világosan mutatja, hogy itt milyen lehetőségekkel számolhatunk.

A kultúra egészének érdekei

Nyilvánvaló továbbá az is, hogy a kultúra fejlődésének kérdéseiben nem ítélkezhetünk felelősséggel úgy, hogy pusztán egy-egy kifejezési forma vagy intézmény presztízsét, érdekeit vesszük tekintetbe. Az irodalmi műveltség nagyon fontos része a kultúrának, de — ma már könyvtárnyi szakirodalom szól erről magyar nyelven is — nem kevésbé fontos a vizuális kultúra. S ha az olvasásra szánt időt szűkíti a televízió, és ezáltal a kultúra e területe némi hátrányt szenved, mielőtt meghúznánk a vészharangot, meg kell vizsgálnunk azt is, hogy miféle értékeket nyújt más területeken. Amennyiben ugyanis az utóbbiak a kultúra egészének érdekeit tekintve fontosabbak, maguk felé billentik a mérleg nyelvét, akkor nagyobb ijedelemre nincsen ok.

A fejlődés ritkán halad előre úgy, hogy minden meglevő értéket maradéktalanul megőrizve gyarapítja életünket új, magasabb rendű vívmányokkal. Előfordulhat, hogy sokáig észre sem vesszük, mi ment veszendőbe. Nem állhatom meg, hogy egy talán blaszfémikusnak látszó, de a lényegre világító példával ne éljek. A minap olvastam egy meggondolkodtató okfejtést arról, hogy a vízöblítéses, csatornahálózatba kapcsolt angolvécé ugyan összehasonlíthatatlanul kulturáltabb életkörülményeket nyújt, mint a falusi árnyékszék, de hátránya is van — s ez ma, az általános környezetszennyeződés közepette mindinkább gond —, az, hogy nem biztosítja úgy a szerves anyagok közvetlen visszajuttatását a természetbe, mint amaz.

A tömegkommunikáció régi és új formáinak értéklehetőségeit összevetve alighanem hasonló nagyságrendű különbségek szólnak az utóbbiak mellett, mint az új higiéniai berendezések mellett, csak itt az árnyoldalak előbb tudatosultak, mint az előnyök. Pontos képünk van például arról, hogy a televízió elterjedése mennyire csökkentheti a filmszínházak látogatottságát —, de ugyan ki mérte fel, hogy ezzel együtt mit adhat a filmkultúrának?

Mindeddig ugyanis — többé-kevésbé — jogos észrevétel volt a filmművészettel szemben, hogy azért mégsem „igazi" művészet, mert legyen bármilyen szuggesztív hatása, csak a jelenben él. A filmmúzeumok, klubok szűk elit közönségén kívül a régebbi alkotások senkihez se jutnak el, a mozikban csak az a heti szenzációk élik a maguk tiszavirág-életét. Nos, a televízió jóvoltából a helyzet ma már egészen másként fest. Filmkultúránk — méghozzá „tömegkultúránk" — történelmi dimenziókat kapott, az életműsorozatokkal e művészeti ág hajdani jeleseinek arcéle ugyanolyan világos körvonalakkal rajzolódhat ki köztudatunkban, mint a költőké, íróké, zeneszerzőké, képzőművészeké.

Helyes, ha tudatosítjuk magunkban a televíziókorszak negatív következményeit, s mindent megteszünk azért, hogy az olvasási kultúra pótolhatatlan értékei ne menjenek veszendőbe. Ugyanilyen fontos azonban, hogy tüzetesen felmérjük azokat az új értéklehetőségeket, amelyeket e korszak más területeken nyújtani képes. Mert amennyire igaz az, hogy — mint említettem — a helyesírással problémák vannak az iskolákban, ugyanolyan tény, hogy a színes természetfilmeket, tudományos ismeretterjesztő sorozatokat sugárzó képernyők előtt felnövő új nemzedékek látáskultúrája, vizuális ismeretanyaga összehasonlíthatatlanul magasabbrendű lesz, mint a korábbiaké. S ha ezt a tényt és a többi hasonlót — nemcsak a televízió műsorpolitikájának, hanem közművelődési stratégiánk egészének alakításában — figyelembe vesszük és kiaknázzuk, nem lesz okunk arra, hogy az olvasólámpák felgyújtása érdekében a képernyők kioltását kívánjuk.

Rajtunk múlik

Alapigazság, hogy a televízió önmagában véve ugyanolyan technikai eszköz, mint a többi: rajtunk múlik, hogy mire használjuk. Csupán a közvetítőképessége nagyobb, de nem ő dönti el, hogy mit közvetít. David Riesman, az amerikai kultúra kritikus elemzője írja, hogy „ma éppen a tömegkultúra elterjedése miatt a történelemben először kerültünk olyan helyzetbe, amikor gazdaságilag is lehetővé vált, hogy a legjobb regényeket, tudományos műveket, festményeket, zeneműveket és filmeket juttassuk el a közönséghez, s az emberek ezek közül az egyéniségükhöz leginkább megfelelőket választhatják ki". A televízió által terjesztett „tömegkultúra" e lehetőség valóra váltása esetén nemhogy „eltömegesítene", hanem lényegesen hozzájárulhat az igazi egyéniség harmonikus fejlődéséhez, a szocialista művelődési eszmény végső céljához.

Szerdahelyi István

Pilinszky János arcai

A költő egy Népszabadsághoz intézett levelének fakszimiléjét közöljük itt. S közöljük azt a három fényképet is, amelyet a levéllel együtt juttatott el lapunkhoz. Pilinszky János 1971-ben kapta meg a József Attila-díj első fokozatát. Valószínűleg a díj előhírre indította a küldemény elindítására. A kitüntetettek arcképei nem jelentek meg a lapban, a régi iratok között azonban fennmaradt a költő levele. Pilinszky 1980-ban kapta meg a Kossuth-díjat. Egy év múlva, hatvanéves korában hunyt el.

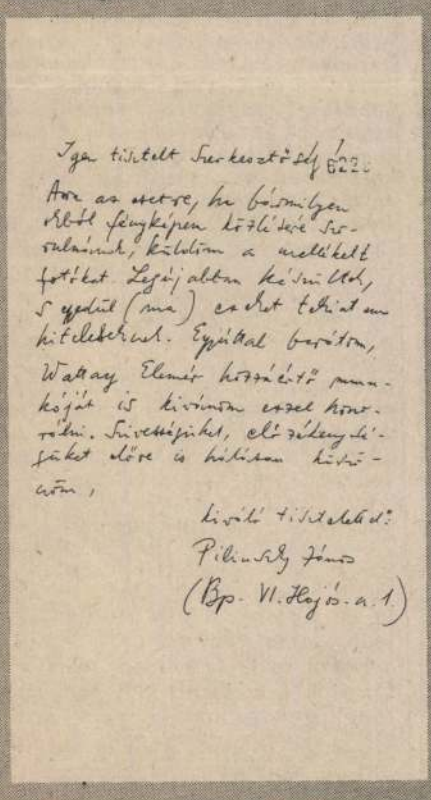

Igen tisztelt Szerkesztőség!

Arra az esetre, ha bármilyen célból fényképem közlésére szorulnának, küldöm a mellékelt fotókat. Legújabban készültek, s egyelőre (ma) csakis ezeket tudnám kitelekezni. Egyúttal bejelentem, Wattay Elemér hozzám intézendő munkáját is kivánom ezzel kontrollni. Szíveskedjenek előzékenységüket előre is hálásan kivánom,

kiváló tisztelettel:
Pilinszky János
(Bp. VI. Hajós u. 1.)







WATTAY ELEMÉR FELVÉTELEI

A lényeg tehát az, hogy a gazdára lelt tőke most már működjék, hozzon profitot, mert azt adóztatni is lehet, munkahelyeket teremt stb. Jogállamban mindenkinek joga van vállalkozni, azoknak is, akik tönkretették az országot. Vigyázni csak egy dologra kell: nagyon hozzászoktak itt a szocialista „menedzserek" ahhoz, hogy ha baj van, akkor reflexszerűen kiáltanak: segíts, állam. Nos, ezt kell minden módon megakadályozni. Mindenkinek legyen egyenlő joga a boldoguláshoz, de a tönkremenéskor is *egyenlően mérjen a törvény.*

Ebben az új helyzetben nem sopánkodhatna a Péti Nitrogénművek értékesítője.

Az élelmiszerárak felszabadítását, ha tulajdonreform előzte meg, akkor a piacon versengő termelők vélhetően lépéseket tennének az olcsóbb termelés irányába is, és így az árfelszabadítás valószínűleg kisebb áremelkedést zúdítana a lakosság nyakába, mint ahogy az ezen az elfuserált módon történni fog. Az iparban is, ha valamely külső áremelő hatás jelentkezik, akkor bizonyára időnként azon is törnék a fejüket az ottani vezetők, hogy menynyit lehetne ebből saját erőből kigazdálkodni, mert hátha a konkurencia gondol ilyesmire. Arról nem is beszélve, hogy az új tulajdonosok általában véve erőforrásaikat takarékosan, hatékonyan fogják működtetni, eltérően a jelenlegi szocialista „menedzserektől". Ily módon kimozdulhatnak végre ebből az energia- és nyersanyagfaló termelésből, amelyben az egy főre eső energiatermelésünk csaknem azonos Ausztriáéval, de Ausztria azzal az energiával 18 milliárd dollár, Magyarország pedig 6 milliárd dollár értékű exportot teljesít, és Bős-Nagymarost épített. Ha nekünk is 18 vagy akárcsak 12 milliárd dollár exportunk lenne, akkor az adósságszolgálatunk is elviselhetőbb lenne, és nem kellene a lakosságot sarcolni, bűnbaknak kikiáltani fizetési mérlegünk hiányáért, és elvonni csekély valutaellátmányát. De tett-e a kormány egyetlen bátor lépést a korszerűbb termelési struktúra — a 18 milliárd dollár — irányába? Nehéz lenne megnevezni akárcsak egyetlen veszteségtermelő nagyüzemet, amelyet valójában felszámoltak!

A mindent elnyelő költségvetés, amelyről nem könnyű kideríteni, hogy mennyi is valójában, mindig hiányos, azaz inflációt gerjeszt, mégis akadnak évről évre százmilliárdjai támogatásokra, vegetáló termelőegységek számára.

Szomorúan állapítható meg, hogy a sok ígért lépésből: tulajdonreform, féken tartott infláció, veszteségek felszámolása, vállalkozásbarát környezet stb. stb... semmi nem valósult meg. Most kijött az új válságkezelő program, ahelyett hogy a régi megvalósult volna, hisz az is jó volt, legalábbis papíron.

Van tehát vállalkozásriasztó adóteher, szocialista kiskirályok változatlan gyöngyélete, növekvő elszegényedés, veszteségek támogatása (és vele a szocialista export viszonzás nélküli duzzadása). Kinek jó ez? Mert, hogy kinek rossz — azt tudjuk. És mi lehet ebben a tervszerű? Megkockáztatom, hogy *mindez nem egészen véletlenül történik. Hanem azzal a céllal, hogy a választások után hivatalba lépő kormány 3—4 hónap múlva megbukjon.* Rendben, de mi lesz az országgal, ugyanis a miniszteri székben ülőknek állítólag ilyesmivel is kellene törődniük.

Hankó László
1142 Budapest, Szőnyi út 31.

Vallatták-e Lengyel Alfonzot?

A Kapu tavaly novemberi számában olvastam Bojár Iván írását. Annak minden részletéhez nem kívánok hozzászólni. De egyetlen részlete különösen megragadta a figyelmemet. Én ugyanis 1968-ban Zamska Mitrovicán (az ókori Sirmiumban), ahol ásatások megtekintése céljából tartózkodtam, találkoztam Lengyel Alfonzzal, az ásatások vezetőjével. Akkor már amerikai professzor volt. Csakhamar kiderült, hogy régi ismeretség fűz össze minket. Szó szót követett, így került sor Aradi Nóra személyére, illetve kettőjük sajátos „találkozására".

Elmesélte, hogy a börtönben holtra verték, úgy, hogy hordágyon feküdt, illetve ült egy szobában, amikor rubaskaszerű ruhában megjelent Aradi Nóra, vallatni kezdte, s többek között dr. Vayer Lajosra vonatkozó terhelő adatokat kívánt kipréselni belőle. Nem bántotta tettlegesen, ellenkezőleg. Zubbonya alatt nem volt alsóruha, testét fölfedve próbált hatást elérni. A kísérlet eredménytelen volt. Emlékezetem szerint Lengyel Alfonz később valamilyen bányába került.

A sors útjai valóban kifürkészhetetlenek. Lengyel a Sorbonne-on fejezte be tanulmányait, s vezetője lett egy francia delegációnak egy nemzetközi kiállításon. Ugyanitt Aradi Nóra a magyar küldöttséget vezette. Amikor meglátta Lengyelt, egyszerre kiesett hivatalos szerepéből. Mindez 1968 előtt történt, de bármikor tanúsítom.

Lengyel Alfonz azóta is az Egyesült Államokban él. Címe rendelkezésre áll.

Mialkovszky Mária
Bp. V., Néphadsereg u. 19.

Hozzászólás a Magyarországon élő szlovák kisebbség kérdéséhez

„Mértékzavarok" címmel elgondolkoztató cikket olvastam a *Magyar Nemzet* 1989. július 15-i számában. Öt magyarországi szlovák nemzetiségű értelmiségit szólaltatnak meg: költőket, írókat, a honi szlovák irodalom jeles képviselőit.

Csupa panasz, elkeseredés nyilvánul meg szavaikban. Olvasva a cikket, több álláspontjuk kiegészítésre szorul. Valamiféle rettegés jut kifejezésre nyilatkozataikban.

A borúlátón nyilatkozók nemzetféltését megértem, de ez részben megalapozatlan. Ugyanis a második világháborút követően létrejött az ún. lakosságcsere-egyezmény Csehszlovákia és Magyarország között, melynek értelmében hazánk területéről minden szlovák nemzetiségű személy önkéntes döntés alapján áttelepülhetett Csehszlovákiába. Akik nem éltek ezzel a lehetőséggel, vagy érzelmileg a magyarsághoz kötődtek, vagy szlovákokként félelem nélkül vállalták életük itthoni folytatását. Miért az aggodalom a nyilatkozó nemzetiségi írók részéről,

ARADI Nóra

Kapu, 1990. 1.

amidőn éppen az ő létezésük mond ellent Alexander Kormos szlovák irodalmi lapszerkesztő azon véleményének, miszerint a helyi szlovákság nemzeti léte fenntartásához a legelemibb feltételekkel sem rendelkezik.

Mint érdekes jelenséget szükséges megemlíteni (főleg a szlovák nemzetpolitikus, Ludevit Štúr hívei részére), hogy csodák csodája, éppen a történelmi Magyarországon fejlődhetett ki, és indult virágzásnak a szlovák költészet és próza!

A múlt század első felében működött Bernolák, Holly és főleg a nagyszerű Andrej Sládkovič, az irodalmi szlovák nyelv rangos alkotó csoportosulása.

A századfordulón élt Pavel Országh-Hviezdoslav költő, a szlovák irodalom klasszikusa; tagja volt a magyar Kisfaludy Társaságnak, és tőle származik *Az ember tragédiájának* legtökéletesebb szlovák fordítása.

Štefan Kraslannak, aki felveti, hogy hová lett a hazánkban megcsappant szlovák nemzetiség hiányzó tömege, üzenem; keresse őket Csehszlovákiában, ahová az 1946—47-es években önként átköltöztek.

A csehszlovák—magyar lakosságcsere a Szlovákiában élő szlovákságot gyarapította, viszont nagymértékben gyengítette a hazánkban maradt szlovákság helyzetét!

Nem lehet elfogadni Gregor Papuček azon állítását, hogy részére a szlovákiai magyarság akarva-akaratlanul tükörkép.

Annak, hogy ma viszonylag nehezen bontakoztatható ki a szlovák iskolarendszer, egyik oka a szlovákság szerencsétlen földrajzi szétszórtságában keresendő. A másik, és döntő ok, hogy a szlovák anyanemzet politikai vezetői az első világháború után a cseh nemzettel léptették népüket házasságra. Azokkal a csehekkel, akiknek egyik szellemi vezetője — T. G. Masaryk mellett — Edvard Beneš volt, aki a *Světová válka a naše revoluce* (A világháború és a mi forradalmunk) című kétkötetes munkájában kijelentette, *hogy Szlovák nemzet nincsen, mert a szlovákok a Cseh nemzet legkeletebbre szakadt ága.*

Meditálhatnának azon is, kedves barátaink, hogy a szlovák anyanemzet a csehekkel való házasságra lépésével lényegében cserbenhagyta a megkisebbedett Magyarország és az újonnan alakult Jugoszlávia területére került szórvány szlovákságot.

Egyébként Alexander Kormoš, amidőn párhuzamba akarja állítani a határainkon kívül élő magyarok helyzetét a magyarországi szlovákság ügyével, teljesen elhibázott mértékegységet alkalmaz. És, persze, erőszakolt is az összehasonlítás! Hiszen a Magyarországon élő szlovák nemzetiség a szlovákiai magyarság számának csak egy kis töredéke. A szlovákság teljes szétszórtságban él hazánk területén, viszont a szlovákiai magyarságot csak egy térképen megvont határvonal választja el anyanemzetétől!

Imrich Fuhl azon állítása, mely szerint Magyarországon egyetlen szlovák általános iskola (óvoda) nincsen, csak hangulatkeltő valótlanság; nevezett személy nemcsak a magyar közvéleményt vezeti félre, de rágalmazza a magyar közoktatást.

Hazánkban ugyanis az 1987—1988-as tanévben 695 tanulóval 5 (öt) szlovák tanítási nyelvű általános iskola és 76 heti 3—5 órás szlovák nyelvoktatást nyújtó általános iskola működött, 6916 tanulóval! Egyenesen becsmérlő Imrich Fuhl azon megjegyzése, hogy van két helyen intézménytáblánk ezzel a kétnyelvű felirattal: Szlovák tannyelvű általános iskola és gimnázium. Egy Budapesten, egy pedig Békéscsabán. Ezekben az iskolákban Imrich Fuhl szerint három tárgyat tanítanak szlovák nyelven. Szerinte ez *álmegoldás.* Ez nem álmegoldás, ez az adott helyzetben kényszerű szükségmegoldás. Részben pedagógushiány, de főleg az iskolába jelentkezők alacsony száma, sokszor a szlovák nyelvtudás hiánya kényszeríti erre az illetékes iskolaügyi szerveket.

Egyébként felhívjuk Imrich Fuhl figyelmét arra, hogy bizony folyik nálunk szakoktatás. Az elmúlt évben az általános és középiskolai tanárképzésben részt vevők száma 57 fő volt. Ezenkívül felhívjuk szíves figyelmét arra a körülményre, hogy a külföldön tanuló szlovák ösztöndíjasok száma 18 fő volt. Hazánkban — főleg amennyiben ezt a helyi lakosság igényli és kéri, és a szlovákság a településen viszonylag nagy számban él — működnek szlovák alapfokú iskolák.

Gregor Papuček szóvá teszi, hogy kevés esély marad a szlovák nemzeti identitás megtartására. Kétségtelen, hogy a szórványtelepülési formában élő nemzetiség identitásának megőrzése komoly feladat. Hazánk nem érdekelt a nálunk élő szlovákság nemzettudatának elsorvasztásában. A nálunk felnőtt szlovák írók, költők, pedagógusok sokat tehetnek ennek a nemzettudatnak az ébren tartásáért. A szlovák anyanemzet részéről is kap elég erkölcsi-nemzeti támogatást az *önként* nálunk maradt, áttelepülésre nem jelentkezett szlovákság.

Azért maradtak hűek Magyarországhoz, mert itt születtek, nincsen mitől félniük, és nem is félnek. Mi soha nem fosztottuk meg őket magyar állampolgárságuktól, nem koboztuk el vagyonukat, azért mert *szlovákok.* Ezért is vállalják a magyarsággal a sorsközösséget.

Befejezésül még lássuk az 1980. évi népszámlálás ide vonatkozó hivatalos adatait:

21. kötet
Demográfiai adatok —
kiadta a Központi Statisztikai Hivatal, Bp. 1981

Szlovák anyanyelvűek	10 054
Szlovák nemzetiségűek	9 101
Magyar nemzetiségűek és szlovák anyanyelvűek	8 469
Szlovák nemzetiségűek és szlovák anyanyelvűek	7 507
Egyéb nemzetiségűek és szlovák anyanyelvűek	78
Szlovák nemzetiségűek és magyar anyanyelvűek	1 565
Szlovák nemzetiségűek és egyéb anyanyelvűek	29

(A fenti adatok a 162—164. oldalon találhatóak.)

Ezek után szinte minden olvasó előtt egyértelmű, hogy amikor a magyar állami vezetés a Szlovák Szövetség véleményére építve mintegy 80 ezer magyarországi szlovákkal számol, segíteni akarásról,

© Kubinyi Ferenc

MALOMFALVI KIADÓ
Thousand Oaks California
„Magyarok Vasárnapja"
Készült a Gazdász Nyomdában
Miskolcon 19 ív (A/5) terjedelemben
US.PS: 291640
ISBN: 963 450 5961

BEKÖSZÖNTŐ KÖSZÖNET

Ezen a helyen a szerző köszönetet mond azoknak akik segítették új kötetének megszületését. A világ az olyan amilyen, legalább is itt Pannóniában. Többen voltak azok akik az elvetélésért szorítottak, mint azok akik tiszta szívvel szülőotthont, orvost és gyógyszereket kerestek. Példának csak azt említem, hogy Magyarországon nem akadt olyan szülőotthon azaz könyvkiadó aki felvállalta volna könyv világrasegítését. „Orvosi honoráriumra" és „gyógyszerköltségre" nem akadt pénz itt a „rendszertváltott" Duna-Tisza táján.

A szerző igyekezett segítséget szerezni azoktól az alapítványoktól, melyek a nemzeti eszmény, a magyar önismeret és a nemzeti azonosságtudat ujjáépítését jelölték meg célul.

Szegény Csengey Dénes akire bizton számíthattam volna, már Isten kötényéből nézi a végső kapitulációt. Utódja az antalli paktumelit egyik tagja, az állatorvos dr. Medgyasszay László lett. A principálisára való tekintettel sem tehett mást, mint a paktumkötőhöz igazodva röptében utasította el a kérelmet. Így jártam a másik kurátorral. A Haza és Haladás Alapítvány főnöke egy bizonyos Filó Katalin. Úgy tudom, pedagógus. Annyiban azonos kollégájával, hogy 1990 előtt sem tüntetésen, sem a szamizdat lapjain egyikükkel sem találkozhatott a magyar közvélemény. Még Lakitelekre sem mertek eljönni, mert akkor még csapkodott a párt-istennyila. E derék honleány, aki bizonyosan fent említett kollégájával együtt az illegális Nemzeti Ellenálláshoz tartozott, úgyszintén „brevi–manu" lökte vissza a folyamodványt. Persze, ha akkor tudom, hogy az alapítványi hölgy az amerikai liberális ITT–OTT körök pátronusa, nem pocsékolom a gépszalagot. S miután az említettek nevét és tettét megítélésre átadom az utókornak, hadd mondjon a szerző köszönetet azoknak, akik a hazai elit helyett, a nemzet iránti szeretetből, a múlt feltárásának igényéből fakadóan segítettek adattal, tanáccsal, eszközzel, pénzzel hogy a FEKETE LEXIKON első kötete megjelenhessen. Ők elenyésző kivétellel a nemzeti emigráció tagjai, akik Isten különös kegyelméből elkerülték, hogy a tízmillió kormányfője lelkileg nekik is a miniszterelnökük legyen. Ebben az esetben éppen úgy nem lett volna FEKETE LEXIKON, mint ahogyan elsikkadt a becsapott nemzet portáján a TAVASZI NAGYTAKARÍTÁS.

MAGYARORSZÁG

Nyárády István
Bálint István János
Kiss Imre
Bártfai Szabó László és bajtársai
Osskó Péter †

KUBINYI FERENC

FEKETE LEXIKON

1945 – 1956

I.

Irodalom:

M.kir. Belügyminisztérium nyomozókulcsa.
Sorshelyzetek (Emlékezés az ötvenes évekre) RTV-Minerva Kiadó 1986.
Mucs Sándor-Zágoni Ernő: A Magyar Néphadsereg története. 1945-1959. Zrínyi Katonai Kiadó Bp.1979.
Ki Kicsoda? Életrajzi Lexikon Kossuth Könyvkiadó Bp.1981.
Ki kicsoda a történelemben? Laude Kiadó Bp.1990.
A magyar antifasiszta ellenállás és partizánmozgalom. Kislexikon. Kossuth Kiadó Bp.1987.
Munkásmozgalomtörténeti Lexikon Kossuth Kiadó Bp.1976.
Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához Interart Stúdió Bp.1989.

ARADI NÓRA

művészettörténész a H.M. Katonapolitikai Osztály ügynöke

(Körösbökény, 1924. augusztus 9.)

Gyorsan felfelé ívelő karrierjét vélhetően titkosügynöki múltjának köszönheti. A Pálffy György parancsnoksága alatt álló Katonapolitikai Osztály az Államvédelmi (osztállyal) Hatósággal egyenrangú, de sok esetben kegyetlenebb fegyveres szervezete volt a kommunista diktatúrának. Segitségével verte szét a magyar Kommunista Párt 1946-47 fordulóján a magyar parlamentarizmust és az első demokratikus választások győztesét a Független Kisgazda Pártot. E szervezetnek az egyik leghirhedtebb osztályvezetője volt Kardos (Kastreiner) György őrnagy majd 1950 januárjától ÁVH alezredes. Osztályának egyik titkos ügynöke volt (~). Szolgálati ideje alatt (1945-50) az ELTE hallgatója volt. Három évvel diplomájának megszerzése után már a Népművelési Minisztérium (Miniszter: Révai József a párt politikai bizottságának tagja) múzeumi főosztályának vezető helyettese. 1954-57 aspiráns.

A forradalom leverése után, 1957-61-ig a Művelődésügyi Minisztérium képzőművészeti osztályának vezetője. 1970-72 között az ELTE docense, majd 1972-től egyetemi tanár. 1969-től a magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoport igazgatója, az MTA Művészettörténeti Bizottság tagja. Az Acta Historiae Artium szerkesztővizottsági tagja. A művészettörténeti tudományok kandidátusa 1959-ben, majd doktora 1970-ben. Munkácsy dijat 1971-ben, SZOT dijat 1980-ban kapott.

Irodalom:

Belügyminisztérium Archivuma. Kardos iratok 46985/1954.
Magyar Ki Kicsoda 1990. Bp. Biográf Szerkesztőség.

ÁCS LAJOS

pártmunkás, a Központi Vezetőség és a Politikai Bizottság tagja, a Központi Vezetőség titkára, a Nemzeti Bank igazgatója

(Budapest, 1922. szeptember 22. - Budapest, 1968. szeptember 14.)

Középiskolái elvégzése után a budapesti József Nádor Müszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdaságtudományi karára iratkozott be. 1943-ban 21 éves korában kapcsolatba került a munkásmozgalommal. Ezt a tényt sem pártdokumentumok, se a m.kir. Belügyminiszter Állmarendészeti Zsebkönyve nem támasztja alá. Tény viszont az, hogy még ebben az évben felhagyott tanulmányai folytatásával.

Magyarország megszállása után a Magyar Kommunista Párt tagja lett és rögtön járási párttikári beosztást kapott. Két év múlva már a Központi Vezetőség alosztályvezetője, majd Somogy megye párttitkára. Még nincs 29 éves, amikor már a KV.póttagjává választják az MDP. II. Kongresszusán 1951. februárjában. Moszkvában elvégzi a SZKP. pártakadémiáját és 1953-ban tér haza Magyarországra. (~) a Rákosi által kiválasztott un. „harmincasok" közé tartozott. Az év februárjában már a Politikai Bizottság tagja, júniusban pedig a KV.titkára.

Ezután a mindenre alkalmas pártfunkcionárius korszaka következik. A pártvezetés Jolly Joker-e. Talán nincs olyan pártfunkcionárius diktatúra fenállása alatt, aki annyi beosztást ellátott volna mint (~). Csak muatóba néhányat: Párt és Tömegszervezetek, Mezőgazdasági-, Adminisztrativ-, Agitációs és Propaganda-, Pártgazdasági és Ügykezelési-, osztályokat felváltva felügyelte. Ezeken kivűl hozzá tartozott időlegesen a Szabad Nép és a Munkásmozgalmi Intézet irányítása. (~) a semmihez igazán nem értő, de a „minden funkcióra alkalmas" aparatcsik mintapéldánya és ezért személye egyáltalán nem kívánkozna lexikoni megörökítésre, ha két embertelen dologban nem marad meg (~) kezenyoma.

Az első, az 1953-ban a cionisták ellen folytatott koncipiált eljárásokban való tevőleges részvétele. Az 1953-as esztendőben divattá vált a cionisták pártvonalon történő feljelentése. A fegyveres testületeknél (ÁVH, Néphadsereg) szolgáló zsidó orvosok névjegyzékét Kutika ezredes a katonai elhárítás parancsnoka állította össze. (~) kezelte a polgári feljelentéseket és javaslatot tett az eljárások megindítására.

A repressziók alól nem adott mentesítést még az sem, ha az illető a pártelit egyik tagjának felesége volt. Igy például Olt Károly zsidó származású felesége is a listára került Nagy Tamás marxista tanszékvezető tanárral együtt.

1953. márciusában a Heves megyei MDP. pártbizottságról jelentés érkezett (~)-nak címezve. A kisérőlevél így szólt:

„Mellékelten visszaküldöm a Heves megyei pártbizottság leveleit az egri és a hevesi cionistákról." (~) megjegyzése az irat alján: „ Rákosi elvtárssal történt megbeszélés alapján a cionistákat, vagy akik nem voltak cionisták, de nem valók a pártba, ki kell zárni a pártból."

A döntés nyomán, dr Alapi Gyula államügyész sorozatban gyártotta a vádindítványokat és a bíróságok egymás után hozták meg az ítéleteiket.

A másik, említést követelő ügy az 1954-ben meginduló részleges és szubjektiv alapon történő rehabilitálásokban való irányitó részvétel. Ennek eredményeként a koncepciós perek kommunista elitéltjeit vonták csak vizsgálat alá, majd helyezték szabadlábra.

(~)-hoz cimezte a BM. Vizsgálati Főosztálya és a Legfőbb Ügyészség Különleges Ügyek

ARADI Nora

A 2. DEBRECENI KORTÁRS ART EXPO
szakmai védnökei:

a Magyar Képző-és Iparművészek Szövetsége
Kelet-magyarországi Területi Szervezete

a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Hajdú-Bihar megyei csoportja

Médiaszponzorok:

DTV HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ FM 95 RÁDIÓ

Rendező:
KÖLCSEY FERENC MEGYEI
KÖZMŰVELŐDÉSI INTÉZET
4026 Debrecen, Kálvin tér 2/a
Tel.: 52/413-977 Fax: 52/416-040

Art Expo

2. DEBRECENI KORTÁRS ART EXPO

2000. április 27-30.

A Kölcsey Ferenc Megyei
Közművelődési Intézet
szeretettel meghívja Önt,
családját és művészetszerető barátait

a

2. DEBRECENI KORTÁRS ART EXPO

megnyitójára

2000. április 27 - én 14 órára

a Bartók Terembe.
/Aranybika Szálloda épülete,
Debrecen, Piac u. 11-15./

Megtisztelő részvételére számítunk!

Megnyitja:

Várhegyi Attila
politikai államtitkár
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Közreműködik:
a **TALAMBA ütőegyüttes** - Debrecen
Művészeti vezető:
Szabó István

Nyitva tartás:
április 27-én 14-19 óráig
április 28-29-én 10-19 óráig
április 30-án 10-16 óráig

Kedvezményes vásárlási lehetőség !

A kiállító művészek felajánlott alkotásaiból a látogatók körében ajándéksorsolást tartunk
április 27-28-29-én 17.30 órakor,
április 30-án 15.00 órakor.

2. DEBRECENI KORTÁRS ART EXPO kiállítói:

Egyéni művészek:

Csuta György	Békés
Dévényiné Pál Katalin	Debrecen
Fehér Csaba	Mikepércs
Gonda Zoltán	Debrecen
Győri László	Debrecen
Józsa János	Debrecen
Katona Bálint	Debrecen
D. Király Sándor	Debrecen
Komiszár János	Debrecen
Kovácsné Nuridsány Éva	Debrecen
Kunkli Irén	Debrecen
Ludvig Zoltán	Nagykanizsa
Makláry Kálmán	Hajdúszoboszló
Máthé András	Debrecen
Ördög Zoltán	Debrecen
Pelles Róbert	Telki
Sipos Zsófia	Debrecen
Szilágyi Imre	Debrecen
Tamus István	Debrecen

Galériák:

ARTE Galéria	Budapest
Egri Galéria	Eger
Holló László Galéria	Debrecen
Kiss Galéria	Debrecen
Kortárs Galéria	Debrecen
Kortárs Galéria	Kecskemét
MŰ-TEREM Galéria	Debrecen
Medgyessy Terem	Debrecen
Patak Galéria	Szigetszentmiklós
Tiziano Kft	Debrecen

Művészeti társaságok:

AKT Képzőművészeti Társaság Debrecen

GRÁF Fotóstúdió - Seres Géza Debrecen

Gyöngy Ház Zománcműhely – Debrecen

Hortobágyi Alkotótábor Hortobágy – Debrecen

Vámospércsi Művésztelep és Grafikai Műhely Alapítvány Vámospércs

Művészellátók:

Péter Képkeretezés Debrecen

Művészellátó Bolt Debrecen

Művészeti lapok:

MŰÉRTŐ Művészeti Műkereskedelmi Havilap	Budapest
ÚJ MŰVÉSZET	Budapest

ARADI Nóra

~~ÚRR~~ RÚL 1. 578, 581.

~~ciklus~~-április hóban - megjelenik a Kisal-
ona 36o oldalon 116o névcikkel.Szűkös a-
zott példányszámban teszik lehetővé a
- mint a lexikonban szereplő/vagy hoz-
- alapítványunk felajánlja e regionáli
biztosítását előfizetés útján.A könyv á
l +1oo forint postaköltség/Győrött,Sop-
mutató keretében személyesen adjuk át a
kat,ezért postaköltséget nem kérünk!/.
zámra számított összeget a mellékelt u-
ék az alapitvány számlájára megküldeni.
ést követően azonnal postázzuk.
- köszönjük

Kisalföld Művészetéért Alapitvány
9o28 Győr,Lovarda u.17.

ő

2001. február 23-án 15 órakor lesz
a Komáromi temetőben.
Gyászoló családja, Amstel Sörgyár Rt.

Szomorú szívvel tudatjuk mindazokkal,
akik ismerték és szerették, hogy

DR. ARADI NÓRA

művészettörténész, a tudományok doktora,
egyetemi tanár,
az MTA Művészettörténeti
Kutatóintézetének alapító igazgatója,
2001. február 10-én, életének 77. évében,
türelemmel viselt, hosszú,
súlyos betegségben elhunyt.
Hamvasztás utáni búcsúztatása
2001. február 28-án délelőtt
10.30 órakor lesz
a Farkasréti temető
Makovecz-ravatalozójában.

TISZTELT HIRDETŐINK!

Halálhír feladásakor minden esetben kérjük a halotti bizonyítvány bemutatását.

Köszönjük.

(06) 304-094-es faxszámon.

☎ **Kereskedelmi** kapcsolattartás céljából, mezőgazdasági gépkereskedelemmel foglalkozó, XV. kerületi kft. felvesz jó kommunikációs készséggel, számítógépes ismeretekkel és ambícióval rendelkező személyt. Jelentkezni kézzel írt önéletrajzzal, fizetési igény megjelölésével „Beszédkészség A207209" jeligére, a kiadóba. (A207209)

☎ **Multinacionális** cég felsőfokú végzettségű, 30 évesnél idősebb, budapesti és Pest megyei munkatársakat keres, középvezetői munkakörbe. Megjelenés napján 9–17 óráig: 208-5188; este: 06 (30) 212-8499. (A207414)

☎ **Várjuk** olyan ingatlanértékesítési tapasztalattal rendelkező, budapesti és Pest megyei szakemberek jelentkezését, akik 30 évnél idősebbek. Megjelenés napján 9–17 óráig: 208-5188, este: 06 (30) 212-8499. (A207415)

VÁLLALKOZÁS

☎ **Alakuló** kereskedelmi vállalkozás üzlettársat keres tulajdonjogú tagnak, 4–5 millió Ft-tal. 06 (30) 317-4380. (A208338)

HUMÁNPOLITIKAI (munkatárs felvétele, képzés, tréning), szervezetfejlesztési, -racionalizálási problémáinak megoldásában korrekt áron segítek. Telefon: 06 (20) 921-8704. (B061383)

Elfekvő készletek adásvétele. 06 (30) 912-4317.

Cég eladó 85 nm-es üzlettel, 18 millió forintért. 214-2510, 06 (20) 994-1900.

SZOLGÁLTATÁS

ADÓSSÁGKEZELÉS! Magánnyomozás. Info '97 Kft., 242-7214, 06 (20) 355-4680.

Gyógymasszázs, képzett masszőrhölgyeknél. 306-4739.

Konyhabútorok és nyílászárók gyártása. 386-8264.

☎ **Lakásfelújítás!** Minőség, referenciák! 06 (20) 925-3423. (A208251)

BMW-T VÁSÁROL (B060529)

DAEWOO NEXIÁT VÁSÁROLNÉK. 290-24

FIAT PUNTÓT, BR 290-2455, 06 (20) 980-50

FIATOT vásárolnék.

FORD ESCORTOT, ROLNÉK. 290-2455, 06

HONDA CIVICET 290-2455, 06 (20) 980-50

KISBUSZT VÁSÁ (B060522)

KOCKA Ladát, Samar 934-0106. (B060143)

MERCEDEST VÁSÁ 5075. (B060528)

MITSUBISHI GAL CARISMÁT VÁSÁROL (B060521)

OPEL ASTRÁT, CO SÁROLNÉK. 290-2455,

OPELT vásárolnék. 2

PEUGEOT-T vásárol

RENAULT TWINGO EST VÁSÁROLNÉK. (B060524)

Sérült, karambolos, m 06 (20) 393-1387. (B0606

SUZUKIT VÁSÁRO (B060525)

TOYOTA CARINÁT ROLNÉK. 290-2455, 06

VW GOLFOT, PA TRANSPORTERT VÁSÁ 5075. (B060531)

Garázs sürgősen eladó.

ces, gyönyörű, tégla örök-
911-8830. (A207966)

kás eladó. 06 (20) 397-

es, társasházi lakások le-
) 950-9562. (A207899)

örnyéken, 6 lakásos tár-
latos tetőtéri lakás, szép
elyiség, kertben kocsibe-
; 19,5 millió Ft. 06 (30)
23) 455-462.

új lakások eladók,
456-0317, -0318.

alul eladó. Hitel felvehe-
kal: 2700 Cegléd, Pf. 155.

obás panel öröklakás 7,2
18 óra után, 06 (20) 986-

tos út), 175 nm-es lakó-
szuterén, dupla garázs,
srakészen 22,5 millió Ft-
A207011)

rcre, háromszobás, össz-
Ft-ért eladó. Érdeklődni:

obás, teraszos, panorámás
zonnal beköltözhetően el-

li ház eladó. 06 (30) 960-

ládi ház tulajdonostól el-
207344)

es családi ház eladó, iro-
elelő, parkolási lehetőség-
elefon: 221-4115, 06 (30)

ALBÉRLET

MEGBÍZHATÓ diplomás diáklány olcsó albérletet, kiadó szobát keres. 06 (20) 325-9110. (B061531)

TELEK

☎ **Budapesttől** 25 km-re, Etyeken, összközműves építési telkek eladók. Érdeklődni: Polgármesteri Hivatal, 2091 Etyek. Tel.: 06 (22) 353-633. (A208515)

☎ **Ercsiben,** 620 nm-es (150 n.-öles), közművesített építési telek eladó, a Csokonai u. 23-ban. Érdeklődni: 06 (1) 320-3082. (A208368)

☎ **II.,** Adyligeten, Nagykovácsi út 19. alatt, 206 n.-öles (741 nm), ősfás, összközműves építési telek eladó, 29 millió Ft-ért. 376-5161, 06 (20) 934-8933. (A207999)

☎ **Nagykovácsiban** déli fekvésű, panorámás, 1126 nm-es, belterületi, közművesítés előtt álló telek 17 millió Ft-ért eladó. Telefon: 376-8788, 06 (20) 975-9312. (A208423)

☎ **Pestlőrinc-Kertvárosban,** XVIII., Üllői úthoz közeli, 150-220 n.-öles telekrész, rendezett kerttel eladó. Tel.: 06 (20) 934-7724. (A208468)

Sashalmon 155 négyszögöles, összközműves építési telek, bontható házzal eladó. 424-0095, 06 (30) 919-1976.

☎ **Szentrendre-Pismányban** 238 n.-öles, déli fekvésű, panorámás telek eladó. 06 (30) 203-8302. (A207797)

☎ **XVI.** kerület és Nagytarcsa között, Budapesttől 2 km-re, lakóparkban építési telkek eladók. Tel.: 06 (28) 450-409, 06 (30) 970-7814, 06 (20) 959-1557. (A202265)

II., Rózsadombon 300 n.-öles nyeles telek eladó. 200-9337. (B061279)

NORMAFA utcában 1000 n.-öles építési telek eladó. 06 (30) 343-3224. (B061101)

PÁTYON összközműves saroktelek eladó. 06 (70) 222-2231. (B061360)

személy.
Előny: hasonló munkakörben szerzett gyakorlat.
Az önéletrajzokat a 06 (23) 511-275 faxszámra vagy info@terracotta.hu e-mail címre várjuk.
Érdeklődni Petrányi Juditnál, a 06 (23) 511-251-es telefonszámon lehet.

Alumíniumhegesztésben nagy gyakorlattal és lehetőleg minősítéssel rendelkező hegesztőket felveszünk kiemelt bérezéssel. 06 (20) 956-5695.

☎ **Az ELTE** Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karának Pszichopedagógiai Tanszéke jó szervező- és kapcsolatteremtő készséggel rendelkező, napi 6 órában alkalmazott tanszéki ügyintézőt keres. Az alkalmazás feltétele: középfokú végzettség, számítógépes szövegszerkesztői és Excel programkezelési ismeret. Érdeklődni a tanszékvezetőnél lehet: 348-1382-es telefonszámon, 11–12 óra között. (A208435)

☎ **Azonnali** belépéssel keres gimnázium könyvelőt. 359-1773. (A208427)

Budapesti székhelyű számítástechnikai cég munkatársakat keres felsőfokú (tanári) végzettséggel és számítástechnikai ismerettel. Menedzseri tapasztalat, „B" kategóriás jogosítvány és saját gépkocsi előnyt jelent. Jelentkezni a megjelenés napján és másnapján 14–17-ig a 370-1303-as telefonszámon.

☎ **Diplomás,** vagy végzős angolnyelv-tanárokat keres minősített nyelviskola. Versenyképes fizetés, igény szerinti óraszám, magas szakmai színvonal. Telefon: 267-4901. (A207862)

Egészségügy területén működő vállalkozás számlaképes orvoslátogatót keres, budapesti munkavégzésre. Saját gépkocsi előny. Önéletrajzát a 200-1479-es faxszámra kérjük küldeni. Telefon: 06 (30) 217-8031.

Kereskedelmi végzettséggel, budapesti fotóüzletbe, mini laborba és eladói munkakörbe munkaerőt keresünk Nyelvtudás, fotózási ismeretek előny. Ajánlatokat rövid önéletrajz és bérigény megjelölésével „FOTO" jeligére, 1241 Budapest, Pf. 149. címre kérjük.

ARADI NÓRA

„Akárhogyan lesz, immár kész a leltár.
Éltem – és ebbe más is belehalt már."

Szomorú szívvel tudatjuk mindazokkal,
akik ismerték és szerették, hogy

dr. Aradi Nóra

művészettörténész, a tudományok doktora, egyetemi tanár,
a MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének alapító igazgatója
2001. február 10-én, életének 77. évében
türelemmel viselt, hosszú, súlyos betegségben elhunyt.

Hamvasztás utáni búcsúztatása 2001. február 28-án délelőtt fél 11-kor lesz a Farkasréti Temető Makovecz ravatalozójában.

Táviratcím: Tóth Sándor 1024 Budapest, Buday L. u. 5/c.



MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

dr. Aradi Nóra Munkácsy-díjas művészettörténész.

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
1983 APR 22

1021

Lenin-emlékünnepség az MSZMP KB székházában



A képen Kádár János kitüntetett propagandistákkal beszélget

Kiemelkedő munkát végző propagandistákat tüntettek ki

Lenin születésének 113. évfordulója alkalmából csütörtökön az MSZMP KB székházában ünnepi megemlékezést tartottak, s kitüntetéseket adtak át a marxista—leninista eszmék terjesztésében kiemelkedő eredményt elért pártpropagandistáknak.

Az ünnepséget — amelyen részt vett *Óvári Miklós*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára, továbbá jelen voltak a központi pártintézmények vezetői, a budapesti és a megyei pártbizottságok ideológiai titkárai — *Lakatos Ernő*, az MSZMP Központi Bizottságának osztályvezetője nyitotta meg.

Ezután *Lakos Sándor*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a Pártélet felelős szerkesztője mondott ünnepi beszédet, méltatta Vlagyimir Iljics Lenin munkásságának történelmi jelentőségét.

Bevezetőben hangsúlyozta: pártunk politikájának, e politika elvi összefüggéseinek megértésén, tudományos világnézetünk terjesztésén hosszú évek óta kitartóan munkálkodó kiváló propagandisták köszöntése egyúttal immár hagyományosan összekapcsolódik a tisztelgéssel a világ első győzelmes proletárforradalma vezérének, a nemzetközi munkásmozgalom egyik legnagyobb alakjának, Leninnek az emléke előtt. Idén ez a megemlékezés egybeesik tudományos elméletünk és világnézetünk megteremtője, mozgalmunk megalapítója, az emberi történelem egyik legnagyobb alakja: Marx Károly születésének 165. és halálának 100. évfordulójával, amelyet ugyancsak világszerte megünnepelnek. Lenin Marx ügyének folytatója, s egyben továbbvivője volt; továbbfejlesztette a marxi tanításokat, alkalmazta azokat a XX. század, az imperializmus korszakára. Tudományos, máig irányt mutató felismerései, az elmélet alkotó felfogása, a politika újszerű kezelése és alakítása következtében neve, alakja összefonódott Marx nevével, személyével.

A szónok kiemelte:

— A propagandisták összekötik a pártvezetést a párttagsággal, a pártot a párton kívüliek tömegeivel. Munkájuk nem egyirányú: nemcsak magyarázza a döntéseket, hanem meghozatalukra is aktívan kihat. Közvetlenül segítik tehát a politika formálódását, javítását, egy tömegméretű, élő párbeszéd megvalósítói és meghatározó részesei.

Lakos Sándor kitért arra is, hogy a kommunisták sok helyen elszoktak az érdemi vitáktól, álláspontjuk megvédésétől, a meggyőzéstől, a jó értelemben vett élő, eleven politizálástól.

— Ma különösen nagy szükség volna arra, hogy a propaganda megőrizze, sőt erősítse frisseségét, alkotó elevenségét. Egyre erőteljesebben bontakozik ki világméretekben a harc az emberek tudatáért, gondolkodásáért. E vitának az a központi kérdése, a küzdelemnek az a tétje, hogy melyik rendszer az életképesebb, a hatékonyabb, melyiké a jövő. Mi meggyőződéssel és joggal vallhatjuk, hogy a mi rendszerünké a jövő, nekünk vannak nagyobb lehetőségeink, amelyeket sokkal jobban kiaknázhatnánk és ki is kell aknáznunk. Tartalékaink legnagyobb része az emberi tényezőben, a szervezettségben, fegyelmezettségben rejlik, s mindezt döntően befolyásolja az emberek gondolkodása, tudata. Ebben van a propagandamunka roppant felelőssége és lehetősége — mondotta befejezésül Lakos Sándor, s a párt központi bizottsága nevében köszönetet mondott a propagandistáknak rendkívül felelősségteljes munkájukért.

Az ünnepi beszédet követően Óvári Miklós a hagyományoknak megfelelően állami kitüntetéseket és Lenin emlékplaketteket adott át a kiváló propagandistáknak. A Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetésben részesült *Aradi Nóra*, az MTA művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója, *Báthori Gábor* alezredes, az MSZMP Soproni Határőrkerület pb-titkára, *Kerekes Miklós*, a Szekszárd—paksi Vízitársulat igazgatóhelyettese, *Orosz Sándorné*, az MSZMP belügyminisztériumi Bizottság Oktatási Igazgatóság tanszékvezető tanára és *Szántó Mihály*, a Magyar Néphadsereg ezredese; tizenhárman a Munka Érdemrend ezüst, hatan pedig bronz fokozatát kapták. A Központi Bizottság 129 propagandistát Lenin emlékplakettel jutalmazott, köztük *Tillhoff Józsefnét*, a Pécsi Gyógyszertári Központ asszisztensét!

Az ünnepség utáni fogadáson *Kádár János*, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára üdvözölte a kitüntetetteket. Beszélgetett velük a propagandamunka időszerűségéről, jelentőségéről, s valamennyiüknek további sikeres munkát kívánt.



A Szojuz—T—8 űrhajó legénysége. A képen (balról jobbra) Vlagyimir Tyitov, Alekszandr Szerebrov és Gennagyij Sztrekalov a Szaljut—7 űrállomás földi modelljén dolgozik.

*

✦ *WASHINGTON: Az amerikai külügyminisztérium szerda esti tájékoztatása szerint a bejrúti robbantás amerikai halálos áldozatainak száma immár 17-re rúg. A minisztérium további hat nevet közölt, azokét az amerikai állampolgárokét, akiknek holttestét sikerült azonosítani. Az újonnan megnevezett áldozatok: a nagykövetség két politikai beosztottja, egy „külpolitikai elemző" és három további alkalmazott.*

✦ VARSÓ: A varsói polgármester átmeneti időre felfüggesztette a Lengyel Képzőművész Szövetség tevékenységét, s két hónappal elhalasztotta a szövetség péntekre tervezett közgyűlését. A vezetőség ugyanis a szocialista állam érdekeit sértő politikai tevékenységet folytatott, amelyet az utóbbi időben rendszeresen felhasználtak Lengyelország ellen irányuló kampányukban a külföldi felforgató központok, elsősorban a Szabad Európa rádió.

LAPZÁRTA

Kurt Waldheim, az ENSZ volt főtitkára a közép-hatótávolságú atomfegyverek csökkentése ügyében előterjesztett amerikai nulla-változatot irreálisnak és gyakorlatilag kivihetetlennek nevezte — jelentette az ADN, a Német Demokratikus Köztársaság hírügynöksége csütörtökön Bécsből. Kurt Waldheim reményét fejezte ki, hogy a genfi tárgyalásokon, napjaink egyik legfontosabb kérdésében hamarosan előrehaladást érnek el. Kurt Waldheim támogatta azt a szovjet javaslatot, hogy a közép-európai leszerelési javaslatoknál olyan erőegyensúlyból kell kiindulni, amelybe beleszámít az angol és a francia atomcsapásmérő erő is. Az ENSZ volt főtitkára hangoztatta, hogy az amerikai közép-hatótávolságú nukleáris rakéták telepítése Nyugat-Európában negatív hatást gyakorol az egész nemzetközi helyzetre.

*

A Venezuela, Mexikó, Kolumbia és Panama külügyminiszteréből álló közvetítő csoport csütörtökön Panamavárosban megbeszélésekkel folytatta munkáját. A csoport véleménycserét tartott egyrészt Costa Rica, Guatemala, Salvador és Honduras, másrészt Nicaragua külügyminiszterével. A megbeszélések konkrét tartalmáról nem közöltek részleteket. Miguel d'Escoto nicaraguai külügyminiszter a közvetítő csoporttal folytatott másfél órás eszmecseréje után a tárgyalások menetét jónak nevezte. Hasonló álláspontot fejeztek ki a többi közép-amerikai állam képviselői is. A panamai külügyminisztériumhoz közel álló körök szerint sor kerülhet három- vagy többoldalú megbeszélésekre is.

✦ *BUDAPEST: Az Elnöki Tanács Tadeusz Pietrzaknak, a Lengyel Népköztársaság budapesti nagykövetének a magyar–lengyel kapcsolatok fejlesztésében kifejtett tevékenysége elismeréseként a Béke és Barátság érdemrendet adományozta. A kitüntetést Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke adta át.*

✦ PÁRIZS: Marjai József miniszterelnök-helyettes csütörtökön folytatta hivatalos tárgyalásait a francia kormány és a gazdasági élet vezetőivel. A délelőtt folyamán a miniszterelnök-helyettest fogadta Pierre Mauroy miniszterelnök. A megbeszélésen a mindkét országot érdeklő nemzetközi politikai és gazdasági kérdéseken túlmenően részletesen megvizsgálták a Francois Mitterrand köztársasági elnök múlt évi magyarországi látogatásakor létrejött megállapodások végrehajtásának helyzetét és egyeztették az együttműködés továbbfejlesztéséhez szükséges teendőket. A miniszterelnökkel — mint más francia vezetőkkel — érdemi eszmecsere folyt a két ország gazdaságpolitikájáról, a gazdaságirányítás módszereiről és gyakorlati tapasztalatairól.

✦ *KAIRÓ: Izrael elutasította az Egyesült Államoknak azt a kísérletét, hogy a Golan-magaslatok is alku tárgyai legyenek az úgynevezett Reagan-kezdeményezés tárgyalási keretein belül. Az izraeli kormány ezzel végső csapást akart mérni a Reagan-tervre.*

✦ PÁRIZS: Az FKP Központi Bizottsága kedden és szerdán tartott ülése végén határozatot fogadott el, amely megállapítja, hogy a központi bizottság egyhangúlag elfogadja Georges Marchais referátumát és helyesli az abban javasolt cselekvési irányt. Ennek megfelelően a pártnak mindenütt az emberek felé kell fordulnia, mozgósítani kell a dolgozókat, hiszen aktív részvételüktől függ a baloldal politikájának sikere, az, hogy a baloldal megvalósíthassa vállalt kötelezettségeit. A központi bizottság elhatározta, hogy széles körű országos vitát kezdeményez arról, hogy milyen eszközökkel kell leküzdeni a válságot és mit kell tenni a további előrehaladás érdekében.

✦ *Hans-Dietrich Genscher nyugatnémet külügyminiszter csütörtökön ismét nyomatékosan sürgette az európai biztonsággal és együttműködéssel foglalkozó madridi konferencia összes résztvevőjét, hogy mihamarabb fejezzék be eredményesen tanácskozásukat. Genscher felszólította a szocialista országokat, hogy fogadják el a Nyugat – általa „építőnek" minősített – javaslatait; a felhívás ugyanakkor burkoltan az amerikai kormánynak is szólt, amely az emberi jogokra hivatkozva gátolja a tanácskozás befejezését.*

tonsági szerveinek. Köztük van az FNLA törzsének volt főnöke, valamint a mozgósítási osztály vezetője.

Elmondták, hogy a két ellenforradalmi szervezet: az FNLA és az UNITA vezetői tudatosan félrevezetik katonáikat, amikor el akarják hitetni velük, hogy „Angola valódi szabadságáért" küzdenek. Valójában a törvényes kormány elleni harc célja az, hogy kiszolgáltassák az országot a nemzetközi monopóliumoknak — mondották. Kijelentették, hogy az FNLA soraiban mind többen rádöbbentek arra, hogy kegyetlenül félrevezették őket, s a nyugati kémszervezetek eszközeivé váltak.

A TASZSZ szovjet hírügynökség emlékeztet, hogy a függetlenség elnyerése, 1975 után, az ellenforradalmi csoportosulások részt vettek a köztársaság elleni nyílt imperialista agresszióban, majd a kudarc után terrorakciókat kezdtek az MPLA-Munkapárt aktivistái, a népi rendszer képviselői, Angola békés lakossága ellen.

▼

✦ *HANOI: További incidenseket provokáltak a kínai katonák a vietnami határtérségben kedden és szerdán. 20-án Na Sat (Cao Bang tartomány) falujára mintegy ötven kínai lövedék érte, egy ember meghalt, négyen megsebesültek. Hasonló incidensek történtek Ha Tuyen és Hoang Lien Son vietnami tartományok egyes határfalvaiban.*

✦ *PEKING: Li Hszien-nien, a KKP KB PB állandó bizottságának tagja csütörtökön Pekingben azzal vádolta Vietnamot, hogy „fenyegeti Kína biztonságát, Délkelet-Ázsia békéjét és stabilitását". A Pekingben tartózkodó kambodzsai ellenzéki politikus, Norodom Szihanuk előtt Li Hszien-nien „szükségesnek" nevezte a kínai tűzérség akcióit Vietnam ellen, azokat „ellencsapásoknak" minősítette. Li Hszien-nien egy pekingi banketten úgy fogalmazott, hogy amennyiben Vietnam ragaszkodik irányvonalához, „elkerülhe-*

Hincz Gyula rajzai

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban nyílt meg Hincz Gyula kiállítása. Aradi Nóra írja róla: „Hincz Gyula pályája hat évtizedes, folyamatos alkotómunka. Az a művészünk, aki kezdettől fogva legnyitottabban reagált a képzőművészet minden újabb rezdülésére. Soha semmilyen elért eredményét nem tekintette lezártnak, mindenfelé figyelt, minden újat feldolgozott munkáiban és mindig továbblépett, Nem az egymást váltó vagy egymással párhuzamos stílusvonulatok teszik Hincz Gyula munkásságát annyira színessé, változatossá, hanem a művészet funkciója és aktualitása iránti érzéke, merészsége, ahogyan a legkülönbözőbb műfajokban kezdeményezésre volt képes. Festő, akinek egyik legnagyobb erénye a rajz."



Dózsa

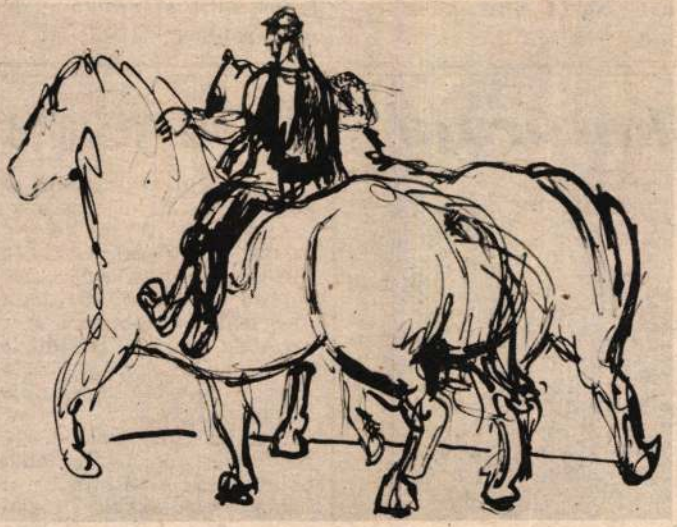

Igáslovak



Zászlóvivők

mezésügyi Szervezete (FAO) legutóbbi, Nairobiban és Rómában közzé tett afrikai jelentésében arra a következtetésre jut, hogy az érintett országoknak 1,6 millió tonna élelmiszerre és 2 milliárd schilling értékű pénzsegélyre lenne szükségük, hogy pótolják a szárazság, az állatokat pusztító járványok és a lakosság összetűzései által okozott veszteségeket. A tartós szárazság Lesothóban és Mozambikban, a kártevők pusztítása Tanzániában különösen nagy ínséget idézett elő ebben a három országban.

A gabonatermelés Afrikában 1983-ban, mint az előző években is, csökkent a megelőző évhez viszonyítva.

folyó ásatások során.

Az egyik látványos lelet az Aegyptopitecus zeuxis nevű majomfaj fosszilis maradványai. A biológiai kutatások szerint ezek a mintegy macskanagyságú, fán lakó állatok „társadalmi" — pontosabban társas közösségben éltek. Mint az ásatásban résztvevő tudósok közölték, a Fajumban talált csontvázrészeken „számos olyan vonás" mutatkozik, „amely csak nagyon fejlett emlősökre jellemző." Igy például a kidomborodó homlokdudorokból rendkívül nagy agyra lehet következtetni.

rozása erősen foglalkoztatja a szakköröket. Az oázis talajszerkezetét meghatározó üledék összetétele és jellege, amelyben az erszényesek megkövesedett maradványait találták, olyanok, hogy abból ezeknek az állatoknak Észak-Afrikában már 50 millió évvel ezelőtti jelenlétére lehet következtetni. Ezzel vitássá vált az a mindeddig érvényesnek tekintett elmélet, mely szerint a különböző kontinenseken élő kenguru már 100 millió évvel ezelőtt csaknem teljesen kipusztult, és azóta csak Ausztráliában fordul elő.

A hét karikatúrája



— Azért végeztek ti nők annyi háztartási munkát, mert még a mosogatást sem tudjátok ésszerűen megszervezni.

Az ital veszélye

A svájciak túlságosan sokat esznek. Az átlagos svájci naponta 3200 kalóriát (13 500 Joule) fogyaszt, pedig sok esetben 2500-3000 kalória (10 500—12 500 Joule) elég lenne. A többlet a szervezetben zsírként rakódik le. A svájci lakosság 25 000—30 000 tonna felesleges hájat hordoz magán.

E kalóriafogyasztás lényeges részét alkotják az alkoholos italok — állítja az alkoholproblémákkal foglalkozó svájci intézet. A kalóriák kisebb részben az italban lévő cukorból, nagyobb részben az alkoholból származnak.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban rendezték meg Elmer Gyula kiállítását. Aradi Nóra írt a művészről és a kiállított művekről.

Vallási Világlap, 1984. jún. 16.

MAHIR MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984 MÁJ 12
NÉPSZABADSÁG

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

1011

Hitelesen és információgazdagon

Beszélgetés Aradi Nóra művészettörténésszel

— Tizenöt éve, 1969 tavaszán alakult meg a Magyar Tudományos Akadémia művészettörténeti kutatócsoportja. Aradi Nóra, a tudomány doktora, Munkácsy-díjas művészettörténész kezdettől fogva irányítja a ma már mintegy negyvenfős kollektíva munkáját. Mit kell tudnunk e tudományos műhely feladatairól, tevékenységéről?

— Kezdem azzal, ami talán közhely, de nem árt megismételni: feladatunk, hogy a hazai művészet egészére kitekintve, a kezdetektől a legújabb időkig feltárjuk és számba vegyük az alkotásokat, az értékeket, vizsgáljuk a fejlődési folyamatokat, s mindezt a tudományos munka kívánalmainak megfelelően, különböző formákban — dokumentáció, kiadványok segítségével — rögzítsük, hozzáférhetővé tegyük. A dolgok természetéből fakadóan kutatásaink mindenekelőtt a hazai művészetek — a magyarországi építészet, szobrászat, festészet, grafika, iparművészet és ipari művészet — fehér foltjaira irányulnak, vagyis olyan területekre, ahol ismereteink még korántsem mondhatók teljesnek, vagy erősen hiányosak.

Konkretizálva a dolgot: megalakulásunk óta egy nagy közös feladat jegyében folyik a munka. Ez pedig a magyarországi művészettörténet kézikönyv formában való összefoglalása. A nyolc kötetre tervezett sorozatból eddig egy jelent meg, a 6. kötet, amely az 1890—1919 közötti időszakot tárgyalja. Nem állunk rosszul a további kötetek előkészítésével: van már olyan, amelyet leadtunk, és olyan is amely a közeljövőben kerül kiadásra. Reményeink szerint — a nyomdai kivitelezést is beleszámítva — az évtized végéig valamennyi kötet megjelenhetne. Ez azért is fontos volna, hogy az anyag ne veszítsen időszerűségéből. Hozzáteszem: a kézikönyvsorozat több szempontból is újszerű vállalkozás. Egyrészt más országok gyakorlatában is egyedülálló, hogy egy ilyen munka a történeti kezdetektől a máig vállalkozik összefoglalásra. Másrészt nem egyszerűen művészettörténeti tényfelsorolásról van szó, hanem — és ennyiben a munka már szintézisnek is nevezhető — a művészeti kultúra történetének bemutatásáról művelődéstörténeti alapon és művelődéstörténeti keretbe ágyazva. Részletes korképtől a fotótörténetig.

Külön szólnom kell arról a jelentékeny dokumentációs tevékenységről, amelyet folytatunk. Ezt a munkát jogelődünktől, a Művészettörténeti Dokumentációs Központtól vettük át, s mai formájában nemzetközileg is számon tartják a világ első öt nemzeti dokumentációja között. E dokumentáció levéltári cédulagyűjtésből, eredeti és nem eredeti irathanyagból, valamint a magyar művészek lexikonából tevődik össze, mely utóbbiba folyamatosan belekerül mindaz, ami az alkotókról megjelent. Tevékenységünk látható formái közé tartozik kiadványaink gazdag sora a forráskiadványoktól kezdve a különböző monografikus kiadványok összeállításán keresztül a tudományos igényű kiállítási katalógusok létrehozásáig. De mindezektől nem választható el az a véleményem szerint igen jelentős munka, amely az egyetemi tanszék és a kutatócsoport közötti együttműködés eredményeként a felnövekvő művészettörténész nemzedék útnak indításában, felkészítésében határozható meg.

— A kézikönyvsorozat egyedülálló vonásaként említette, hogy a kezdetektől gyakorlatilag napjainkig kí-



sérli meg az összefoglalást. Úgy gondolom, hogy míg a korábbi időkre vonatkozóan sokkal könnyebb időálló megállapításokat tenni, minél közelebb kerülünk a mához, ez annál nehezebb vállalkozás. Talán ezért sem volt véletlen, hogy a felszabadulás utáni időszakkal foglalkozó 8. kötet bevezető tanulmányának tervezetét — amelyet ön írt — nyilvános vitára bocsátották a Művészet című folyóirat hasábjain.

— Valóban. De nem szabad azt gondolni, hogy korábbi korok művészetének tárgyalásakor egyszerűbb „végleges" szintézist létrehozni. Éppen a már megjelent 6. kötet előkészületei során eléggé eltérő vélemények fogalmazódtak meg némelyik építészről. A szerzők és a majdani lektorok tanácskozása nyomán jött létre a megegyezés, hogy mit lehet minderről a kézikönyvben közölni. Végül is nem kell minden kérdést lezárni, de minden mondat legyen hiteles és informatív. Más köteteknél is voltak, vannak és lesznek is hasonló viták. „Örök érvényűt" azért nem lehet mondani még korábbi korokról sem, mert a régészeti feltárások, a forráskutatások mindig szolgáltatnak adalékot, amelyek esetleg új megvilágításba helyeznek műveket, időpontokat, irányzatokat.

Az 1945 utáni időszak esetében azért látszott célszerűnek a sajtóközlés, mert itt semmiképpen sem volt mellőzhető a művészek, a művészeti közélet nyilvánossága. Ma meglehetősen nagy a hajlam arra, hogy pillanatnyi véleményeket történelmietlenül visszavetítsenek a múltba. Ezt egyetlen korszakkal sem lehet megtenni. Divat manapság az ötvenes évek elejét olyan korszaknak feltüntetni, amely tulajdonképpen kívül reked a művészeten. Ez így nem igaz! Az ilyen vélemények mögött az a felfogás bújik meg, amely szerint eleve a művészeten kívül reked minden olyan alkotás, amely valamiféle társadalmi igénynek, megbízásnak felel meg. De hát ilyen alapon mit csináljunk az egész középkorral, az antikvitással? Sajátos nehézséget okoz itt, hogy még amikor volna is kellő távlat, az élő alkotó esetleg nem vállal olyat a múltjából, amely pedig történeti szempontból, tehát a kézikönyv szempontjából fontos volna. Tudjuk, hogy kockázatos ennek a korszaknak a taglalása, de ezt vállalni kell. A társadalmi élet egyetlen területén sem engedhető meg az a luxus, hogy ne próbáljunk véleményt formálni arról, ami 30 vagy 40 éve történt. A kiegészítés, a pótlás, az esetleges átértékelés későbbi lehetősége mindig fennáll, sőt szerintem a tervezett összegzés éppenséggel előmozdítja a további vizsgálódásokat. A 6. kötet azért jelenhetett meg elsőként, mert itt voltak legelőbbre az alapkutatások. És örömmel látjuk, hogy azóta szakdolgozatok, kandidátusi értekezések egész sora foglalkozik ennek a korszaknak még nyitva hagyott kérdéseivel.

— Az eddigiekből kitűnt, hogy a művészettörténeti csoport tevékenysége erősen kötődik a jelen vizsgálatához is. Az ön művészettörténeti érdeklődése pedig — publikációs munkásságából is látható — a XIX. századtól egészen napjainkig terjed. Hogyan látja a kortárs képzőművészet helyzetét a mai magyar kultúrában? Sokan azt mondják, hogy soha nem volt még ekkora szakadék közönség és az alkotások között. Ez pedig sok mindennek táptalaja lehet, egyebek között a dilettantizmusnak.

— Erről a kérdésről könyveket lehetne írni. Csupán arra hadd hívjam fel a figyelmet, hogy az ember mindig hajlamos azt a „szakadékot" látni a legnagyobbnak, amelyikben él. Hogy példát mondjak: biztos, hogy ma kisebb az említett szakadék, mint például annak idején a francia impresszionisták jelentkezésekor volt. Dilettantizmusról valóban beszélhetünk, de ennek veszélyét nem becsülöm túl. Az a tény, hogy megszűnt a kiállítási korlátozottság, magával hozza, hogy több dilettáns jelentkezik. Az országban évi mintegy kétezer kiállítás nyílik meg — ez körülbelül ezerötszáz alkotót jelent. Képtelenség, hogy egy tízmilliós országban ennyi valódi művész legyen. De ez, véleményem szerint, még mindig jobb, mintha a be nem mutathatóság nimbusza vesz körül alkotókat, törekvéseket. A dilettantizmusra meg viszonylag hamar fény derül.

A képzőművészet helyzetével kapcsolatosan egyetlen dologra utalnék. A kortárs művészek — a legfiatalabbaktól eltekintve — olyan társadalmi légkörben nőttek fel, ahol bennük volt annak a tudata, hogy létezik egy nagyobb közösség, amelyik számít az ő művészetükre. A mostani gazdasági viszonyok között viszont a művésznek meg kell keresnie a maga piaci lehetőségeit. Tapasztaljuk, hogy nem sikk közösségi megbízásnak eleget tenni, sikk viszont a magángyűjtői igényeknek megfelelni. Ezáltal gyakorlatilag a művész már nem állhat azon a bázison, amit úgy nevezhetek, hogy a közösségi igény mércéje vagy annak feltételezése. Ez pedig nagyon komoly hatással lesz a filozófiai értelemben vett művészi minőségre. Az ilyenfajta minőség elsorvadásától félek, nem pedig attól, amit a mesterségbeli tudás magas fokával lehet azonosítani. A kérdés: mi köze lesz a művésznek ahhoz a közösséghez, amiben él, azon kívül, hogy talál-e olyan valakit, akinek eladhat?

— Az a fajta közösségi elkötelezettség, amiről itt is szólt — úgy hiszem, túlzás nélkül állítható —, jellemző Aradi Nóra egész munkásságára. A szűkszavú kézikönyvekből kiolvasható, hogy ön művészettörténészként szinte mindig egyidejűleg három feladatot is vállalt: a „hivatalnokét", a tanárét és a kutató tudósét. Milyen feladatokat szabott a maga számára e három részterületen?

— Csakugyan volt bennem vonzódás a tudományszervezési munka iránt. Ezért is vállaltam ilyen feladatot — pályám elején a minisztériumban, majd a kutatócsoportnál. Ebben a munkában az érdekelt, hogy hivatalomnál fogva mennyire tudom segíteni mások tevékenységét. Tanítás nélkül meg — úgy érzem — egyszerűen nem tudnék meglenni. 1960 óta tanítok az ELTE-n. Úgy gondolom, hogy a művészet megismerése nélkül nem képzelhető el értelmes és egyre gazdagodó szocialista embernevelés, s ehhez közvetve az én oktatói munkám is hozzájárulhat. És ha már erről esett szó, hadd említsem meg Vayer Lajost, aki aspiránsvezetőm volt, s aki a pedagógusi és szakmai területen is oly fontos módszerességre és önkontrollra nevelt — sok más kollégámmal együtt. A kutatómunkát illetően jobb, ha eddig megjelent 34 kötetem beszél helyettem. Szeretném azért megemlíteni a legutolsót, amely egészen friss. Címe: A magyar művészet története Magyarországon — a honfoglalástól napjainkig. Ez a kötet, amely a kutatócsoport közös vállalkozásaként több szerző tollából jelent meg, bevallottan ismeretterjesztő céllal készült. Azért hisszük fontosnak, mert olyan új kutatási és tudományos eredményeket közöl, amelyek nélkül — hitem szerint — jó ismeretterjesztés nem képzelhető el. Ami egyéni kutatásaimat illeti: régóta foglalkozom bizonyos művészetelméleti kérdésekkel. Ezeket szeretném megírni.

Tripolszky László

NÉPSZABADSÁG

KÉPERNYŐ ÉS IRO

Elnéptelenedett utcák, a sötét ablakokon halovány, kékes fények villódzása: tévézik az ország.

Mondani szokás, ahol beengedik a televíziót a lakásba, átveszi a hatalmat. Azon túl hozzá igazodik a családi program, sietni kell a vacsorával, a szombati-vasárnapi gyerekműsor határozza meg a reggeli időpontját, s az esti krimi kezdete azt, hogy mikor kell hazaindulni a kirándulásról, vendégségből.

Az irodalmi kultúra sorvasztója

Káros hatásairól legalább annyit írtak, mint a világháborús pusztításokról. A legfőbb vádak egyike: leszoktatja az embereket az olvasásról. S valóban, ha ez nálunk ma, a tévékorszak előtt nevelkedett generációk körében még nem is érzékelhető nagyobb mértékben, a képernyőt bámulva felnőtt gyermekeink életében a nyomtatott betűk bizonyára egészen más szerepet játszanak majd, mint a mienkében. Riasztó jelek már ma is tapasztalhatók. A hajdan paplan alatt, zseblámpafénynél éjfélig tovább olvasott ifjúsági könyvek sok helyütt felnyitatlanul porosodnak a szekrények polcain. A szülők még felvásárolják egykori kedvenceiket, karácsonykor, születésnapokon gyarapítják a családi gyermekkönyvtárat, de ezzel inkább elégítik ki saját nosztalgiáikat, mint a fiatalok érdeklődését. A betűkre szánt idő egyre zsugorodik a mögöttünk járó nemzedékek életvitelében, s az olvasási gyakorlat hiánya miatt a helyesírás is egyre több gondot okoz az iskolákban.

Az irodalmi kultúra terjesztője

A könyvterjesztők, könyvtárosok azonban egészen másféle adatokat is ismernek. Megfigyeléseik szerint a tévéfilmmé feldolgozott irodalmi alkotások vetítései nemhogy csökkentenék az illető olvasmányok iránt mutatkozó keresletet, mint ahogyan ez köznapi logikával kikövetkeztethető lenne — hiszen minek elolvasni, amit a tévéből már ismerünk —, hanem ugrásszerűen növelik. S a felismerés, hogy a televízió nemcsak elhódíthatja az embert a könyvtől, hanem olvasókat toborozhat is, már nemegyszer rendkívül hasznosan kamatozott is nálunk olyan esetekben, amikor egy-egy klasszikus mű megjelentetésének határidejét sikerült egyeztetni a belőle készített tévéfilm vagy -sorozat műsorra tűzésének időpontjával.

Tucatnyi magasztaló kritikánál vagy figyelmet felhívó folyóiratszemlénél többet ér, ha a képernyő valamelyik csillaga szól két-három jó szót a könyvről vagy lapról — amit ők mondanak, azt mindenki meghallja. S ha végezetül tekintetbe vesszük azt is, hogy nem egy klasszikus drámа — például *Az ember tragédiája* — egyszeri tévéközvetítését a felmérések adatai szerint több néző látta, mint ahányan e művet megírása óta az összes színházi előadást egybevéve megtekintették, mindjárt más színben tűnik fel a televízió és az irodalom viszonya.

Tudomásul kell vennünk itt azt is, hogy az irodalom (hiába köti az újkori köztudat olyannyira az íráshoz, hogy azonos szótőből képzett szóval jelöli meg) nem mindig és sosem kizárólag írott-olvasott formában létezett. Születésekor — évezredeken át — a szájhagyomány tartotta fenn, s még a középkori kultúra terjesztőinek sorában sem csak a kéziratmásoló szerzeteseknek volt nagy szerepük, hanem a vándor dalnokoknak, énekmondóknak is. (És ami éppen a költészetet illeti, az érdem az övék volt.) Napjainkban pedig mintha ismét fordulna a kocka. Nagyobb figyelem fordul a versmondó művészek felé, hanglemezeken, magnókazettákon tör be a tömegkultúrába az élőszavas költészet, és a televízió *Vers — mindenkinek* műsora sosem volt lehetőségeket nyit meg az irodalmi kultúra tömeghatása előtt. Korántsem valamiféle tudományos-fantasztikus ötlettel játszott tehát Szecskő Tamás, amikor egyik tanulmányában arra hívta fel a figyelmet, hogy a televízió — s mellette a rádió — tömeges elterjedése az írásbeliség előtti, szóbeli kultúra magasabb fokon való térhódítását is eredményezheti. Sándor György meghökkentő példája — egy analfabéta ember, aki bámulatos dramaturgiai ismereteket szerzett a tévé útján — világosan mutatja, hogy itt milyen lehetőségekkel számolhatunk.

A kultúra egészének érdekei

Nyilvánvaló továbbá az is, hogy a kultúra fejlődésének kérdéseiben nem ítélkezhetünk felelősséggel úgy, hogy pusztán egy-egy kifejezési forma vagy intézmény presztízsét, érdekeit vesszük tekintetbe. Az irodalmi műveltség nagyon fontos része a kultúrának, de — ma már könyvtárnyi szakirodalom szól erről magyar nyelven is — nem kevésbé fontos a vizuális kultúra. S ha az olvasásra szánt időt szűkíti a televízió, és ezáltal a kultúra e területe némi hátrányt szenved, mielőtt meghúznánk a vészharangot, meg kell vizsgálnunk azt is, hogy miféle értékeket nyújt más területeken. Amennyiben ugyanis az utóbbiak a kultúra egészének érdekeit tekintve fontosabbak, maguk felé billentik a mérleg nyelvét, akkor nagyobb ijedelemre nincsen ok.

A fejlődés ritkán halad előre úgy, hogy minden meglevő értéket maradéktalanul megőrizve gyarapítja életünket új, magasabb rendű vívmányokkal. Előfordulhat, hogy sokáig észre sem vesszük, mi ment veszendőbe. Nem állhatom meg, hogy egy talán blaszfémikusnak látszó, de a lényegre világító példával ne éljek. A minap olvastam egy meggondolkodtató okfejtést arról, hogy a vízöblítéses, csatornahálózatba kapcsolt angolvécé ugyan összehasonlíthatatlanul kulturáltabb életkörülményeket nyújt, mint a falusi árnyékszék, de hátránya is van — s ez ma, az általános környezetszennyeződés közepette mindinkább gond —, az, hogy nem biztosítja úgy a szerves anyagok közvetlen visszajuttatását a természetbe, mint amaz.

A tömegkommunikáció régi és új formáinak értéklehetőségeit összevetve alighanem hasonló nagyságrendű különbségek szólnak az utóbbiak [illegible] az előnyök. Pontos képünk van például arról, hogy a televízió elterjedése mennyire csökkentheti a filmszínházak látogatottságát —, de ugyan ki mérte fel, hogy ezzel együtt mit adhat a filmkultúrának?

Mindeddig ugyanis — többé-kevésbé — jogos észrevétel volt a filmművészettel szemben, hogy azért mégsem „igazi" művészet, mert legyen bármilyen szuggesztív hatása, csak a jelenben él. A filmmúzeumok, klubok szűk elit közönségén kívül a régebbi alkotások senkihez se jutnak el, a mozikban csak az a heti szenzációk élik a maguk tiszavirág-életét. Nos, a televízió jóvoltából a helyzet ma már egészen másként fest. Filmkultúránk — méghozzá „tömegkultúránk" — történelmi dimenziókat kapott, az életműsorozatokkal e művészeti ág hajdani jeleseinek arcéle ugyanolyan világos körvonalakkal rajzolódhat ki köztudatunkban, mint a költőké, íróké, zeneszerzőké, képzőművészeké.

Helyes, ha tudatosítjuk magunkban a televíziókorszak negatív következményeit, s mindent megteszünk azért, hogy az olvasási kultúra pótolhatatlan értékei ne menjenek veszendőbe. Ugyanilyen fontos azonban, hogy tüzetesen felmérjük azokat az új értéklehetőségeket, amelyeket e korszak más területeken nyújtani képes. Mert amennyire igaz az, hogy — mint említettem — a helyesírással problémák vannak az iskolákban, ugyanolyan tény, hogy a színes természetfilmeket, tudományos ismeretterjesztő sorozatokat sugárzó képernyők előtt felnövő új nemzedékek látáskultúrája, vizuális ismeretanyaga összehasonlíthatatlanul magasabbrendű lesz, mint a korábbiaké. S ha ezt a tényt és a többi hasonlót — nemcsak a televízió műsorpolitikájának, hanem közművelődési stratégiánk egészének alakításában — figyelembe vesszük és kiaknázzuk, nem lesz okunk arra, hogy az olvasólámpák felgyújtása érdekében a képernyők kioltását kívánjuk.

Rajtunk múlik

Alapigazság, hogy a televízió önmagában véve ugyanolyan technikai eszköz, mint a többi: rajtunk múlik, hogy mire használjuk. Csupán a közvetítőképessége nagyobb, de nem ő dönti el, hogy mit közvetít. David Riesman, az amerikai kultúra kritikus elemzője írja, hogy „ma éppen a tömegkultúra elterjedése miatt a történelemben először kerültünk olyan helyzetbe, amikor gazdaságilag is lehetővé vált, hogy a legjobb regényeket, tudományos műveket, festményeket, zeneműveket és filmeket juttassuk el a közönséghez, s az emberek ezek közül az egyéniségükhöz leginkább megfelelőket választhatják ki". A televízió által terjesztett „tömegkultúra" e lehetőség valóra váltása esetén nemhogy „eltömegesítene", hanem lényegesen hozzájárulhat az igazi egyéniség harmonikus fejlődéséhez, a szocialista művelődési eszmény végső céljához.

Szerdahelyi István

Pilinszky János arcai

A költő egy Népszabadsághoz intézett levelének fakszimiléjét közöljük itt. S közöljük azt a három fényképet is, amelyet a levéllel együtt juttatott el lapunkhoz. Pilinszky János 1971-ben kapta meg a József Attila-díj első fokozatát. Valószínűleg a díj előhíre indította a küldemény elindítására. A kitüntetettek arcképei nem jelentek meg a lapban, a régi iratok között azonban fennmaradt a költő levele. Pilinszky 1980-ban kapta meg a Kossuth-díjat. Egy év múlva, hatvanéves korában hunyt el.



Igen tisztelt Szerkesztőség! 1/622.

Arra az esetre, ha bármilyen célból fényképen közlitek Sorsunkat, küldöm a mellékelt fotókat. Legújabban készültek, s ugyanúgy (ma) ezeket tekintem hitelesnek. Egyúttal bátorkodom Wattay Elemér hozzátartozó munkáját is kitűnően ezzel kompatibilisnek. Sivatagjaikat, elszáradásukat lásd a hátoldalon kitűnően.

Kiváló tisztelettel:
Pilinszky János
(Bp. VI. Hajós u. 1

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész.

Medgyessy Ferenc születésének századik erfordulójának pontos dátuma jan. 10.-e. – A Hazafias Népfront Orsz. Tanácsának szekházában Kállai Gyula elnökletével megalakult a Medgyessy-emlékbizottság, amelynek tagjai voltak: Illyés Gyula, László Gyula, Borsos Miklós, Aradi Nóra, Pogány Ö. Gábor.

Turi Gábor: Debrecen Medgyessy Ferencre emlékezett. Szocialista Művészetért, 1981. febr.

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

a Budai Várban, a Munkásmozgalmi Múzeumban ma dr. Aradi Nóra nyitotta meg a 80 éves Hincz Gyula kiállítását.

TV-híradó.

1984. V. 4. Televízió 19.30

Dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

75 éve született Ránki-Roxy József, grafikus, karikaturista. Dr. Aradi Nóra írta a művészről, hogy amilyen nagy művész volt, olyan méltatlanul feledte el az utókor. Aradi Nóra régen írt erről, 1956-ban, amikor a Kossuth Klubban egy kiállítást rendeztek a művész karikatúráiból, szatírikus rajzaiból. Elsősorban – az 1930-40-es évekről – a tőkésnek, a kizsákmányolónak, az elnyomónak a ~~szatírik~~ szatírikusan fogalmazott figurája jelent meg Roxinak a rajzain. 1934-től 1944-ig nyomon követhető nagyon rendszeres, módszeres csoportéletnek szinte minden mozzanatában résztvett, – mondja Aradi Nóra.

Jó reggelt!

1984. V. 12. Kossuth 4.25

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész

Az alábbi című művet öten írták, más szemléletű, más társadalmi helyzetű és más korról szóló szerzők! – dr. Aradi Nóra a két világháború közötti időszak tömör és sokoldalú bemutatásán túl az 1945 utáni fejlődést is magára vállalta, sőt a Könyv egy „Jelen" című fejezettel zárul.

Székely András: A művészet története Magyarországon.

Új Tükör, 1984. júl. 24-25. old.

dr. Aradi Nóra művészettörténész, a MTA művészettörténeti kutató csop. igazgatója.

MŰCSARNOK

HŐSÖK TERE

TELEFON: 227-405

ROGER SOMVILLE

festőművész kiállítása (Belgium)

1983. november 18–december 11.

Roger Somville 1923-ban Brüsszelben született. 1940-től a brüsszeli Királyi Képzőművészeti Akadémián, majd a La Cambre-i Nemzeti Felsőfokú Építészeti és Iparművészeti Intézetben tanul. A második világháború után megalapítja a Tournai-i faliszőnyeg-szövés megújító központját, 1974-ben a „Forces murales" és 1951-ben a „Ceramique de Dour" csoportot, 1954-ben pedig az „Art et réalité" mozgalmat. 1947 óta a Watermael-Boitsfort-i Képzőművészeti Akadémia igazgatója és a monumentális művészet professzora.

Kitüntetik 1957-ben a Koopal díjjal, 1960-ban az Anto-Carte díjjal, 1982-ben Szófiában a realista művészeti biennálé első díjával. A Béke diadala címmel 80 m^2-es faliszőnyeget, a brüsszeli metró Hankar állomására 600 m^2-es faliképet Korunk címmel készít.

Megnyitja: Dr. Aradi Nóra, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportja igazgatója,
1983. november 18-án, pénteken 12 órakor.

A kiállítás rendezője: Kratochwill Mimi

1983

NOVEMBER



MŰCSARNOK

ÉS KAMARATERMEI

dr. Aradi Nóra, Munkácsy-díjas művészettörténész.

dr. Bándi Gábor, a Vasmegyei múzeumok igazgatója a készülő képtár terveiről mondja: a kiállítóterek berendezésére, a képek, szobrok bemutatásra programterv készült, amelyről máj. 1-ig adnak véleményt a 20. századi magyar képzőművészet szakértői, Aradi Nóra, Németh Lajos, Kovalovszky Márta, Tőkei Ferencné, Szabó György. A tervet Várkonyi György készítette.

b. r.: Készül a képtár kiállítási terme.
Vas Népe, 1984. ápr. 1.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész
Júniusi Előzetes

JÚNIUSI ELŐZETES

1 SZERDA

17.00
BARÁTI KÖR
A Könyvhét alkalmából könyv premier:
Aradi Nóra: Mednyánszky
Csapó György: Közelképek. Beszélgetés kortárs művészekkel.
A könyveket a szerzők mutatják be, akik a helyszínen dedikálnak.

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. május.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

1 SZERDA

17.00
BARÁTI KÖR
A Könyvhét alkalmából könyvpremier:
Aradi Nóra: Mednyánszky
Csapó György: Közelképek. Beszélgetések kortárs művészekkel.
A könyveket a szerzők mutatják be, akik a helyszínen dedikálnak.

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. június.

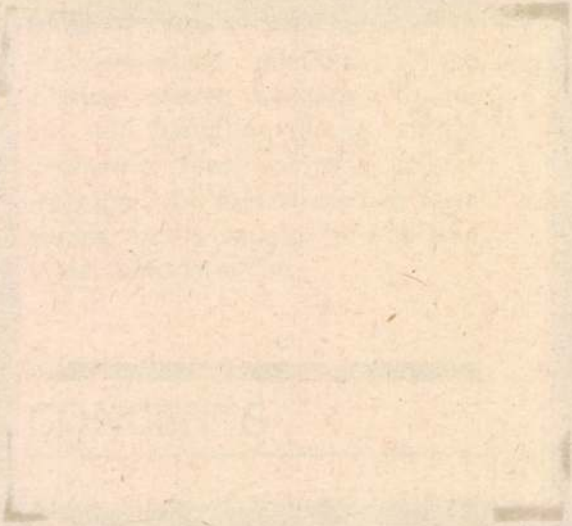

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Várhelyi György szobrászművész „Nem mese ez gyermek" c. kiállítása a Helikon Galériában 1983. ápr. 14.– máj. 15.– ig látogatható. A kiállítást megnyitja dr. Aradi Nóra, az MTA Művészettörténeti Kutatócsoport igazgatója.

Műcsarnok és Kamaratermei, 1983. április.

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Dr. Aradi Nóra Munkácsy-díjas művészettörténész

MAGYAR NEMZET
1984 AUG - 9.

1024

Kortárs román festészet címmel kiállítás nyílt meg kedden a Szépművészeti Múzeumban. A Románia felszabadulásának 40. évfordulóia alkalmából megrendezett tárlaton hatvan alkotás látható. A tárlatot dr. Aradi Nóra, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatója és Mircea Buzoiu művészettörténész, a román Kulturális Minisztérium munkatársa nyitotta meg. Az ünnepélyes megnyitón jelen volt Nicolae Veres, a Román Szocialista Köztársaság magyarországi nagykövete is.

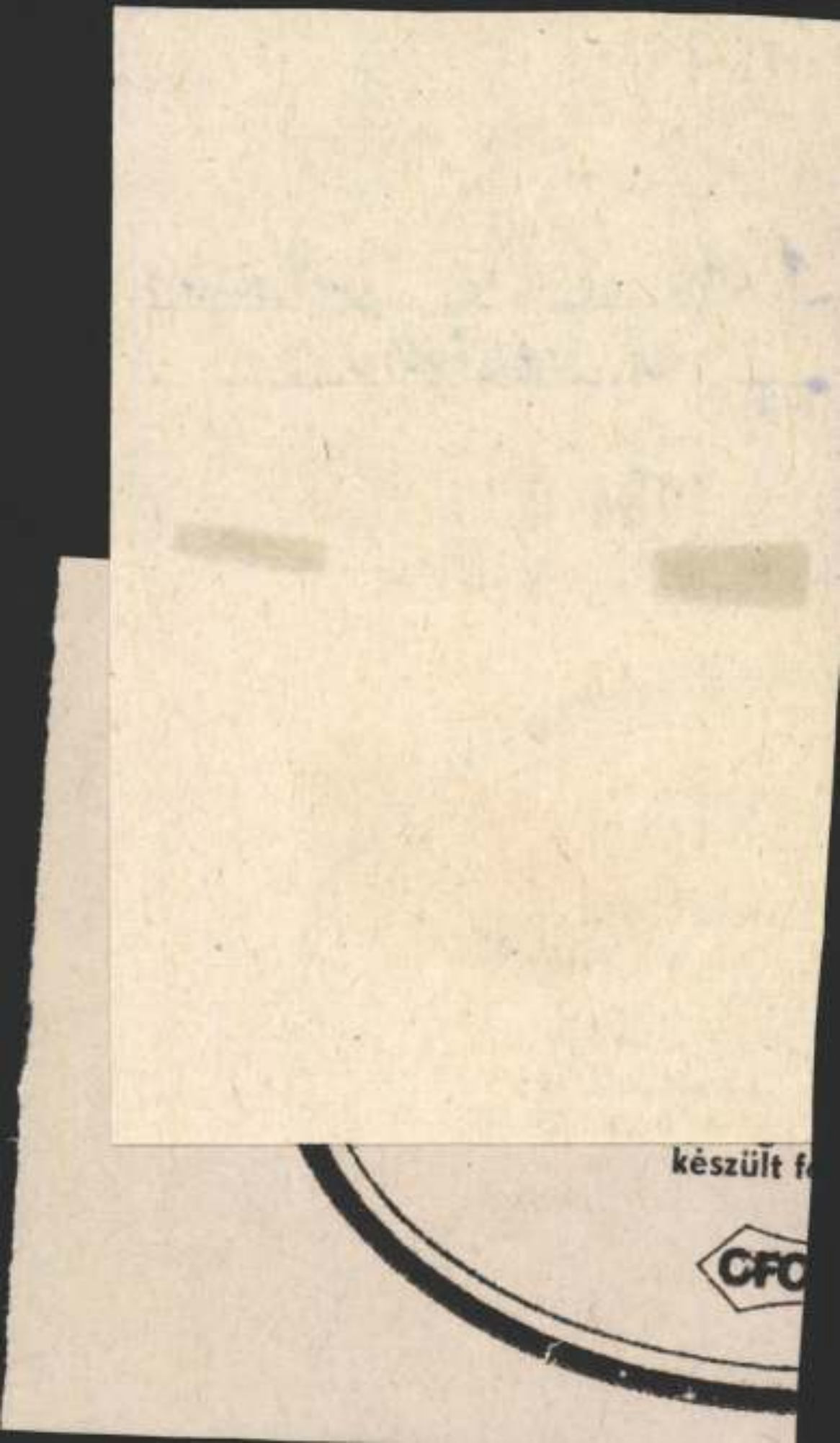
készült f
CFC

SZOVJET KÉPZŐMŰVÉSZET

A HÚSZAS-HARMINCAS ÉVEKBEN

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

JANUÁR-FEBRUÁR

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

'/.

A Művelődési Minisztérium
és a Szépművészeti Múzeum
meghívja Önt a Szovjet
képzőművészet a húszas–
harmincas években című
kiállítás megnyitására,
1983. január 28-án 12 órára.
A kiállítást
dr. Aradi Nóra művészettörténész,
az MTA Művészettörténeti
Kutatócsoport igazgatója
nyitja meg.
Szépművészeti Múzeum,
Budapest, Hősök tere.

dr. Ardai Nóra, művészettörténész

A születőfélben levő nyolckötetes magyar művészettörténet-ből megjelent a „Magyar művészet 1890–1919" című Kiadvány. A kutatók a századforduló és a XX. század művészete iránt tanúsítanak leginkább érdeklődést. Ellenben hiány van például reneszánsz- és barokkspecialistákban. Igaz ehhez a főszerkesztő Ardai Nóra pesszimista jóslata (az akadémia kiadó sajtóértekezletén hangzott el), miszerint legalább egy évtized el fog telni, mire minden kötet megjelenik, ha nem több.

Gyékényi András: a boldog békeidők képe.

Tükör, 1982. febr. 21. 24. old.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Kölesden 3 órásra tervezett közönség-művész-találkozó lesz. A művész Szurcsik János, Munkácsy-díjas festő- és grafikusművész, akinek kiállítása okt. 20.- nyílt meg. – Művészetének egyik méltatója Aradi Nóra művészettörténész.

László Ibolya: Kis falu - nagy példa.
Népújság (Tolna), 1980. okt. 19. 7. old.-on.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

a Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás elnökségének főtitkára – a résztvevők egyike – dr. Aradi Nóra mondotta, a döntés nehéz volt, végül is tíz mű jutott át a szigorú szűrőn, de 2–3 művésznek komoly esélye volt még arra, hogy a legjobb tíz közé kerüljön.

(n–s): V. Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás. Magyar Távirati Iroda, 1981. júl. 4.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Aradi Nóra szerkesztésében és tanulmányával az 1934-1942 közti időszakból az arcpirítóan sokáig méltatlanul kezelt baloldali csoportosulás igazi portréjának elkészítéséhez nyújt hiteles segítséget a „Szabadság és a Nép" című kötetével.

Szabó György: Képzőművészetünk dilemmái.
Élet és Irodalom, 1981. jún. 27, 3. old.

1981 MÁJ 26
MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
dr. Aradi Nóra, művészettörténész
MAGYAR HÍRLAP

1021

A történelem és a művészetek

Országos konferencia Debrecenben

A történelemtanítás és a művészeti nevelés kérdéseiről tanácskozik több mint 400 pedagógus hétfőn és kedden a debreceni Kölcsey Ferenc Művelődési Központban. A Magyar Történelmi Társulat, az Országos Pedagógiai Intézet és a Hajdú-Bihar megyei Tanács által rendezett konferencia megnyitó plenáris ülésén *Hanga Mária* művelődési miniszterhelyettes köszöntötte a részvevőket. Többek között azokról a sokszínű lehetőségekről beszélt, amelyeket a jelenlegi iskolai tantárgyi rendszer ismeretanyaga és pedagógiai szituációi biztosítanak a nevelőknek a tanulók egységes világképének kialakításához.

A kétnapos rendezvényen tudósok, művészek és tanárok keresik az együttműködés elveit és gyakorlatát, az ifjúság magasabb szintű nevelése és képzése érdekében.

A délelőtti plenáris ülésen, Az irodalmi alkotás és a történelem címmel *dr. Szabolcsi Miklós* akadémikus, az MTA Irodalomtudományi Intézetének igazgatóhelyettese A képzőművészek és a történelem címmel *dr. Aradi Nóra*, az Akadémia művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója, A zene és a történelem címmel *dr. Újfalussy József* akadémikus, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola rektora tartott előadást. Délután gyakorlati bemutatókkal folytatódott a tanácskozás.

Kedden három szekcióban — az általános iskolai, a gimnáziumi és a szakközép- és szakmunkásképző iskolai szekcióban — folytatja munkáját a pedagógusok kétnapos debreceni tanácskozása.

egy adott esetjén affele kö
kulturális körképet ad, jó
nek igérkezik, s a riporter a
mas lehetne rá, hogy felfutt

Rokonok, barátok, rajon

Ismét megnyi

Vasárnap megnyitották a
vített, megújított *Bajor*
Színészmúzeumot. A művé
egykori villája — a Stromfeld
Aurél utcában — immár teljes
egészében a magyar színészek
emlékháza, a Magyar Színházi
Intézet állandó kiállításhelye,
ahol a 19. és a 20. század neves
művészeinek emléktárgyait, pá-
lyájuk dokumentumait mutatják
be. Az ország első színészmúzeu-
ma — miként *Elbert János*, a
Magyar Színházi Intézet igazga-
tója és *Gobbi Hilda* Kossuth-dí-
jas művésznő, a múzeum kezde-
ményezője és szervezője megnyi-
tó beszédében hangsúlyozta —
a hajdani színházi előadások sze-

múzeumban 15 helyiségben csak-
nem 300 színész fényképe, sze-
mélyes tárgya, naplója, jelmeze
kapott helyet. Külön szobákban
őrzik a magyar politikai színház,
az operett történetét, a kabaré,
a színházrendezők és -tervezők,
az elhunyt kortárs színészek, köz-
tük *Honthy Hanna, Sárdy János, Kiss Manyi*, a *Maklári-testvérek, Básti Lajos, Latinovits Zoltán, Bulla Elma, Várkonyi Zoltán* em-
léktárgyait.

Ez a közgyűjtemény kedden és
csütörtökön 15 és 19, szombaton
és vasárnap 11 és 18 óra között
tekinthető meg.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

dr. Aradi Nóra,

MAGYAR NEMZET
művészettörténész

1981 ÁPR 1 2!

/ 1021

ÉRTÉKREND

ÖRÖK VITA TÁRGYA, s még cikkeket is írunk róla: milyen szerepe van életünkben a művészetnek? Köznapi példákon vitatkozunk: egy kiemelkedően rút középület, vagy rosszul sikerült lakótelep emlékképe engem is olykor inkább aggodalommal, mint büszkeséggel tölt el. Ezeket az alkotásokat *unokáink is látni fogják?*

A dizájn dolgairól vitatkozva akaratlanul is közügyekről szólunk számonkérően vagy dicsérőleg is, ha fölemlítjük, hogy például az ipar miért nem veszi észre az esztétikai megjelenítés lehetséges gazdasági következményeit. A tehetséges fiatal formatervezők seregei helyett miért a hozzá nem értő igénytelenség diktál divatot, tervez plakátot vagy mondjuk edényeket és bútorokat?

Az újonnan elhelyezett köztéri szobrokról polemizálva — essék szó a posztnaturalizmus, vagy a modernkedés elviselhető és elviselhetetlen kategóriáiról — lényegében újra csak arról beszélünk, milyen szerepe van életünkben a művészetnek. Esztétikai környezetünk nemcsak a magunk közérzetét határozta meg, de az eljövendő nemzedékek ízlését is befolyásolja.

Az elmúlt korok pusztuló emlékeiért soha nem valami homályos nosztalgia indítékából emelünk szót: jó közérzetünkhöz tartozik az is, hogy valamit továbbhagyományozzunk maradék, emberi léptékű és arányú esztétikai örökségünkből.

Egy-egy hír mégis aggodalommal tölt el, éppen most olvastam: „Két év óta huszonhat ember dolgozik a budai Várnegyed újrafestésének szintervén."

SZÁNDÉKOM volt, hogy ismertessem a *Magyar Nemzet* olvasói előtt a *„Művészet"* című folyóirat márciusi számát. Hetek óta asztalomon hever a lap, újra és újra elővettem, mígnem magam is beláttam: szabványos folyóiratszemlét terjedelmi okok miatt, tisztességgel nem írhatok róla.

Valójában *Aradi Nóra A magyar művészet története 1945 után* című tanulmányát szerettem volna legalább szóba hozni. E szürke, ám korrekt címet viselő esszé mondandói mostanában gyakorta eszembe jutnak, le is írom tüstént: megállapításaival nincsen vitám. Inkább méltatni illenék az író igényét, aki nemcsak a címben megfogalmazott szándéknak tett eleget, de a sokszor emlegetett evidenciák fölmutatásában is példát mutatott.

Miről is van szó? Az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportja előkészíti a magyarországi művészettörténet nyolckötetes összefoglalását. E méreteiben is bizonyára hatalmas munka utolsó kötetének tervezett indító fejezete lenne majd Aradi Nóra említett tanulmánya.

Kísérletét valóban úttörőnek kell tekinteni, hiszen hasonló szintézisigényű föladatra nincsenek külhoni példák. A témaválasztás merészsége mellett bizonyos, hogy „az érthető óvatosság a jelen munkában is mértéktartásra indít a már értékelhető jelenségek történetileg arányos körvonalazásában, a nyitott kérdések jelzésében, a korszak ellentmondásainak az értelmezésében, a legfontosabb műfajtörténeti, eszmetörténeti összefüggések láttatásában". A szerkesztőség azért vállalta a tanulmány közreadását, mert a szélesebb nyilvánosságtól is segítő hozzászólásokat remél.

Aradi Nóra az 1945—1949. közötti időszakról szólva egyebek között megállapítja: „Kezdettől fogva világos, hogy az 1945-ös és a rá következő évek jellemzői nem közelíthetők meg, nem általánosíthatók a stílustendenciák felől. Leginkább közös vonás az elementáris életöröm, a béke tudata, az újjáépítés vágya volt, amely a művészeti megmozdulásokat és a szervezeteket egyaránt áthatotta."

Az új korszak kezdetétől a *„Közösségi művészet felé"* című kiállításáig eltelt időszak törekvéseit mustrálva Aradi összehasonlítja, hogyan vetődtek föl a jelennek és a továbblépésnek kérdései a képzőművészetben és más művészeti ágazatokban. A zeneművészet, a bartóki program folytatását vállalva égyértelmű kiindulópontot talált. A korszak irodalmi élete nyitott volt, s az új magyar filmművészet csakhamar maradandóbb művekkel adott hírt magáról. Aradi szerint: „a felszabadulást követő évek tehát a művészettörténetben is azt az átmeneti időszakot jelölik, amely, ha nem is önálló periódus, nem új minőségek teremetője, de... előkészíthette a minden irányú továbblépést."

HALLATLAN ÉRDEME a szerzőnek, hogy az ötvenes évek magyar művészetéről szólva tárgyilagosan, valóban történelmi távlatból szemléli a dogmatizmus elméleti rendszerét és hatását. Azt is szemügyre veszi, hogy a kulturális életben történt szervezeti változások miképpen módosították a művészet és közönség viszonyát. Megállapítja, hogy „az új Derkovits-kutatásokat még 1955—1956-ban is elutasítóan fogadták". Hasonlóan ahhoz, ahogy a Bartók-hagyomány is kirekesztődött a korszak zenei életéből. „A ‚Lobogónk Petőfi' taktikája azonban több vonatkozásban is mélyebb, tartósabb nyomot hagyott a képzőművészetekben és művészeti kultúrákban."

A tanulmány újszerűen és bátran vizsgálja, milyen hatással volt a dogmatikus szemlélet a többi művészeti ágazatra, s hogyan sikkadt el a *„szocialista tartalom — nemzeti forma"* sokat hangoztatott alapelve. Ebben az időszakban silányult formalista hókuszpókusszá például a népművészet, s ebből következett a *„nemzeti forma"* értelmezés félremagyarázása is.

Az ötvenes évek művészetpolitikája magán viselte a gazdaság- és társadalompolitika ellentmondásait. Ebből a reménytelennek tetsző kátyúból csak úgy mozdulhatott ki, hogy a „mesterkélt normák és a mesterséggel sem szelektált hagyomány modellek helyébe a nagyobb önismeret igénye került". Ehhez előbb azonban a politikai élet tisztulásának kellett bekövetkeznie.

A HATVANAS és hetvenes évek magyar művészettörténete napjainkig ível, Aradi hangsúlyozza: „A művészeti életben gyorsan polgárjogot nyert az az elv, miszerint a stílustendenciák sokfélesége a természetes, habár ennek sokáig ellentmondott az, hogy a művészzsürik gyakorlatában a stiláris mérce érvényesül. Emennél fontosabb, a közvéleményre is ható körülmény, hogy a művészet nem várhat többé kívülről megfogalmazott igényeket, hanem rákényszerültek a valósággal való konfrontálódásra..."

E cikk keretében lehetetlenség ismertetni a tanulmány sűrű, de világos gondolatsorait. Aradi Nóra írásának legfőbb értékét elvszerűsége adja meg. Napjaink művészetéről egyebek között ezt írja: „Az értékrend bizonytalansága az egyik legaktuálisabb probléma. Igaz, jelentős értékek egyre kevésbé sikkadtak el, de a művészet és közelebbről a szocialista művészeti kultúra nem eléggé tisztázott értelmezése késleltetheti hatásukat és így kibontakozásukat is. A ‚szocialista realizmus' fogalom helyébe egyre inkább az óvatosabb, mértéktartóbb, sőt megfoghatatlanabb ‚elkötelezett művészet' kritériuma került."

Vitatkozzunk tehát továbbra is, milyen szerepe van életünkben a művészeteknek.

Kiss Károly

Labdarúgó NB I

Ismét a Ferencváros

Az első osztályú labdarúgó-ajnokság 27. fordulójából nyolc mérkőzésre került sor egnap. A meglepetések meg-petése: a Vasas a Fáy utcá-an kapott ki a Debrecentől. Ferencváros kínkeservesen gyan, ám nyert a Csepel el-enében, igy átvette a vezetést tabellán.

A kiesőjelöltek közül a Ka-osvár csapnivaló mérkőzésen gy pontot szerzett Nyíregy-ázán, a Dunaújvárosnak vi-zont a hazai pálya sem je-entett előnyt, kikapott a Za-egerszegtől.

Figyelemre méltó a Tatabá-ya szereplése, ezúttal Diós-yőrből távoztak győzelemmel. A forduló nem hozott sok ólt, nyolc mérkőzésen mind-ssze tizenkét találatot láthat-ak a szurkolók.

Az MTK-VM—Volán SC ta-álkozót ma rendezik meg.

Ferencváros—Csepel 1-0 (1-0)

Üllői út 18 ezer néző, vezette Tátrai.

A két félidő első perceinek rőtlen nekiveselkedése után lyannyira ellaposodott a já-ék, hogy a szépszámú közön-égnek csupán a bosszantó lab-akezelési hibák, a túlkompli-ált, de minden elképzelést élkülöző támadások okoztak sszúságot, a pártatlan szurko-óknak pedig a mosolyt fakasz-ó bírói tévedések jelentették z eseményt. A csatárok (s eb-en a zöld-fehérek jártak elől) ég a legjobb helyzeteket is el-ibázták, *Mörtel* például két lkalommal még három méter-ől sem talált a hálóba.

A zöld-fehérek kritikán aluli átékára még az sem lehet nentség, hogy az első félidő lején a játékvezető egy tizen-gyes-gyanús szerelés után em ítélt büntetőt. A gól a 30. ercben esett, amikor *Szokolai* tadását *a fedezetlenül hagyott Mörtel 15 méterről lőtte a há-óba (1—0).*

A közönség legalább 80 perc-nyi unalomba fulladó játék tán érthetően csalódottan tá-ozott. (Sárga lap: *Lazsányi, Zbedli.*)

Cs. N. L.

Tatabánya—DVTK 2-1 (0-0)

Diósgyőr, 6 ezer néző, vezet-e: Hartmann.

A szünet előtt történteket jobb minél előbb elfelejteni, kevés volt a futballra emlékez-tető jelenet a pályán.

A második játékrészben *Csa-pó* révén két gólt szerzett a Ta-tabánya. Az elsőt egy szabad-rúgás után (1—0), a máso-dikat szép szólót követően lőtte a játékos (2—0). A Diósgyőr egy tizenegyes után szépített. *Kádár* büntetőjét kiütötte *Kiss*, ám ismét Kádár következhetett — sikerrel (2—1).

Debrecen—Vasas 1-0 (0-0)

Fáy utca, 5 ezer néző. Vezet-e: Palotai.

A közönség alkalmazkodó-képességére nem lehet panasz: a a játékosok nem fociznak, *nem szurkol.* Az a néhány zer néző a Fáy utcában, aki még ennyi siralmas magyar utballév után sem talált ma-ának jobb módot a szabadidő ulturált eltöltésére, egyked-ően figyelte a két csapat lab-akergetését. Közönyükből upán a 70. perc táján zök-entek ki egy pillanatra a urkolók (a sokadik gyatra asas-próbálkozás után), ám amar elült a fütty. S amikor árom perc múlva egy szöglet tán a Vasas-védőknek ege-elmeskedni sehogyan sem karó labdát *Jankovics* a jobb arokba vágta (1—0), már szükbe sem jutott a szerepük-e visszabújó drukkereknek, ogy fujjolják a bajnokságra ályázó piros-kékeket.

És hogy a publikum nem mentegették kedvenceiket, amikor a labda a tétován utána mozduló játékosok orra előtt gurult rendre túl az oldalvonalon, az sem zavarta a derék szurkolókat, hogy bár a szél igazán következetesen fújt, mégis hol a jobb, hol a bal oldalon tréfálta meg a húsz mezőnyjátékost. A kevésbé irgalmas lelkűek igyekeztek más látnivalót találni. Ni, *egy Concorde!* — mutatott fel egyikük az égre, ahol elhúzott egy TU 144-es. Repülése első pillantásra valóban megtévesztően hasonlított távoli francia rokonáéra; a pályán folyó tilitolit viszont csak percekre téveszthette össze az ember a futballnak nevezett, világszerte kedvelt játékkal.

j. i.

PMSC—Bp. Honvéd 1-1 (0-1)

Pécs, 8 ezer néző, vezette: Bártfai.

A színvonalhoz képest túl sokan látták a pécsi mérkőzést. A *Bp. Honvéd* a kezdettől fogva döntetlenre játszott, a pécsieken sem látszott, hogy szándékukban állna kihasználni ezt az ambíció nélküliséget.

A 11. percben *Bodonyi* labdájából *Dajka* lőtt gólt (1—0, a Bp. Honvéd javára), az előnyt több kihagyott ziccer után a *Garabát* kicselező *Róth* egyenlítette ki (1—1).

Videoton—Ú. Dózsa 0-0

Székesfehérvár, 5 ezer néző, vezette: Kuti.

A *Videoton* a kezdéskor már tudta, hogy kikapott a *Vasas*, így a bajnoki cím szempontjából nagyon fontos volt neki a két pont. Eleinte úgy tetszett, nem is marad el a győzelem — magabiztosan, folyamatosan támadtak a székesfehérváriak. Jó néhány akciójuk igazán látványos volt, egyetlen szépséghibával: nem vezettek gólhoz.

Az *Ú. Dózsa* játékán látszott, az egy pont is jó eredmény neki. Szervezetten védekeztek a lilák és egyáltalán, *rég játszottak ekkora akarat-*

TOMPULÓ

Egy jobbfajta másodosztályú futballmérkőzésnek több a nézője, mint amennyien egész esztendő alatt összegyűlnek a hazai vívóversenyeken. És mégis: aki csak érdeklődik Magyarországon a sport iránt, kapásból sorolja nagy vívóink neveit, ismeri a sikerlistákat. Hát persze, hiszen a magyar vívókra büszke az ország sportközvéleménye. A világnak a sportban gyengébbik fele összesen nem nyert annyi olimpiai aranyat, mint amennyit összegyűjtöttek a mi vívóink.

Moszkvában elmaradt a magyar győzelem, csapatunkat az országok nem hivatalos versenyében megelőzte a szovjet és a francia válogatott. Meg kellett elégedni két ezüst- és három bronzéremmel. Valaha, az évszázad legelején, majdnem nyolcvan éve történt csak meg, hogy kiutaztak magyar vívók az olimpiára és arany nélkül tértek haza.

Az olimpia óta sokszor beszélgettem a vívósport szakembereivel, vezetőivel. Úgy érzem, nagyon *szerencsés összetételű* a szövetség. Volt nagyszerű kardvívó az elnök és a főtitkár, sokszoros olimpiai bajnok a szövetségi kapitány, a fegyvernemek élén a legeslegjobb szakemberek állnak, a budapesti szakszövetség elnöke hat olimpiai aranyat nyert. Mindannyian művelt, széles látókörű emberek, akik rajonganak a vívásért és önzetlenül segítik.

Mégis tompulnak a pengék. Nem süppedt valahová az ismeretlenségbe a magyar vívósport, csak már nem olyan erős, mint volt, és adódik a kérdés, vajon miféle tendencia érvényesül a jelenben: sike-

A KÉPCSARNOK VÁLLALAT

MEGHÍVJA ÖNT

„A MUNKA DÍCSÉRETE"

C. KIÁLLÍTÁSÁNAK

ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1960 FEBRUÁR 13-ÁN, SZOMBATON DÉLI 12 ÓRAKOR

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

ARADI NÓRA,

a Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Önálló Osztályának vezetője

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA V, VÁCI U. 25

Fk. Dr. Balázs Istvánné 635 m Fővárosi Nyomdaip. V. 1. sz. tel.

A SZAKSZERVEZETEK BUDAPESTI TANÁCSA
A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA ÉS A
TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT
MŰVÉSZETI SZAKOSZTÁLYA

MEGHÍVJA ÖNT

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA ÚJ SZERZEMÉNYEI CÍMŰ KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁRA

1962 OKTÓBER 5-ÉN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

MEGNYITJA:
DR. ARADI NÓRA
A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOK KANDIDÁTUSA
EGYETEMI DOCENS

KOSSUTH KLUB VIII, MÚZEUM UTCA 7

3810 fnyv 1

MEGHÍVÓ

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1968 JUN 22
NÉPSZABADSÁG

Hozzászólás a képzőművészeti vitához

Szavak és tettek a képzőművészetben

Nem mint a Népszabadság belső munkatársa, hanem mint szorgalmas tárlatlátogató szeretnék hozzászólni a XI. Országos Képzőművészeti Kiállítás körül kibontakozott vitához.

Illő tisztelettel az eddigi hozzászólók *(Ormos Tibor, Aradi Nóra)* személye iránt, meg kell mondanom, hogy egy alapvető kérdésben nem értek egyet velük. Abban tudniillik, hogy az országos tárlat, ahogy volt, úgy volt lényegében jó, nincs szükség utólagos korrekcióra és tanulságok kritikus levonására, a kiállításról távol maradt művészek és művek jelenléte sem változtatott volna lényegesen — úgymond — a tárlat színvonalán és jellegén. Miután láttam a kiállítást, s egy véletlen jóvoltából a Műcsarnok raktárában már előzőleg néhányat a kizsürizett művek közül és a távol maradt művészek jó részének alkotásait ismerem egyéni kiállításaikról, műtermekből, határozottan állítom: a kortárs magyar képzőművészet jobb, színvonalasabb és szocialistább, mint ahogyan ezt a reprezentatív nemzeti tárlat bemutatta. Ha pedig ez így igaz, akkor a zsürizéssel, a Képzőművészeti Lektorátus vétójogának gyakorlásával — mi több: *kultúrpolitikánk alapelveinek a képzőművészetben való gyakorlati alkalmazásával* valami nincs rendben.

Nemrég hangzott el kultúrpolitikánkról előadás az MSZMP Politikai Akadémiáján. Ott újra azt hallottuk, hogy ízlésbeli és stíluskérdésekről nem helyes állami és párthatározatokkal dönteni, s komolyan kell venni a „sokféleség elvét". Miért akarja — hozzászólásának tanúsága szerint — ezek után Ormos elvtárs mégis ízlésbeli kérdésekre is kiterjeszteni a vétójogot, akár az általa elfogadott zsürivel szemben. Azt mondja, ez az egyszemélyi felelősség elvének alkalmazása. Ám másként vetődik fel az egyszemélyi felelősség egy traktorgyárban és másként a Műcsarnokban; másként, ha valaki vásárol, és másként, ha azt dönti el, mit állítsanak ki és mit nem.

Az is különös, hogy most, utólag, túlzottnak minősítsék azt a sokféleséget, amelyet stílusokban, irányzatokban a kiállítás falaira engedtek. De az országos tárlatnak, szerintem, nem az volt a baja, hogy valamilyen hibás vagy helyes elvet túl következetesen, esetleg túl liberálisan alkalmaztak. Ellenkezőleg. A kiállítás azt a benyomást kelti, hogy nem volt semmilyen határozott elvi szempontjuk. Hacsak egy nem: a középszerűhöz való vonzódás. Csak semmi „sokk", semmi dráma, semmi rendkívüliség — ezt a benyomást keltette a tárlat a nézőben.

Magyarországon nincs annyi festő, mint ahányan festenek, túl sok is volt a kép a tárlaton. De épp azért nem értem, miféle munkastílus az, amely nem *törekszik* összegyűjteni három év után a nagy nemzeti tárlatra, azt, ami az utóbbi esztendőkben egyéni kiállításokon és műtermekben a legnagyobb figyelmet keltette (és nem ellenséges alkotás). Semmiféle magyarázat nincs továbbá arra, hogy miért állítottak ki gyenge modernista képeket és még gyengébb konzervatív idilleket, csendéleteket, portrékat. Viszont kihagytak, vagy visszautasítottak a mai korra reflektáló, éppenséggel a közéletiség, a társadalmi problémák művészi megfogalmazásának igényével fellépő, jó szakmai színvonalú műveket.

Példaként több kritikus is említette Orosz János nevét. Nemcsak a kiállításról visszautasított Búcsúzik a lovacska c. — egyébként figuratív népmesei hangulatot idéző — képének elvetése érthetetlen, de külön be kellett volna kérni azokat a képeit, amelyeket korábban Olaszországban festett és amelyek megrázó dokumentumai vajúdó világunk problémáinak. És nem az ő problémája az egyedüli, ami arra mutat, hogy a kultúrpolitikánk szellemében következően legfontosabb elvet, ti., hogy *a szocialista értelemben modern, égető emberi, társadalmi problémáinkat tükröző* műalkotásokat támogatunk elsősorban — az országos tárlaton nem érvényesítették kellőképpen.

Nem is távol maradt, hanem kiállító festő esetét szeretném erre újabb bizonyságul megemlíteni. *Bartha Lászlónak* öt képét akasztották ki ezen a tárlaton, egyet utasítottak vissza. Láttuk a kulturált, artisztikus, lírai-absztrakcionista Barthát, de ki gondolta volna, hogy ezt a művészt most leginkább az *ember* megfestése izgatja, hogy visszautasított képe társadalmi, sőt politikai kiállás! A címe: *Grimau emlékére.* A spanyol hóhérok által elveszejtett nagy szabadságharcosnak állított művészi emléket ezen a képen.

A minap hangzott el illetékes helyről: nincs kétféle kultúrpolitikánk, egy külföldi, egy pedig honi használatra. Itthon kell (s nemcsak szavakkal) bizonyítanunk, hogy az alkotómunka szabadsága megvan Magyarországon, mert csak így tudunk vonzóan hatni pl. a nyugati haladó értelmiségre; ez internacionalista kötelességünk. Ha több olyan művész, aki rendszeresen reprezentálja külföldre küldött kiállításainkon a magyar képzőművészetet, most nem szerepel a honi, reprezentatív nemzeti tárlaton, ez mindenképpen politikailag *is* hiba. Akár elhiszik éterikus lelkek, akár nem: folyik ellenünk bomlasztási, fellazítási akció, s akarva-akaratlanul ennek ajándékoz érvet, aki fenti szempontra nem ügyel.

Olyan kiállítás megrendezésére lenne szükség, amely művekkel demonstrálja, hogyan értelmezzük kultúrpolitikánkat: mit tartunk támogatandó, mit elismert és mit vitatott vagy elutasítandó művészetnek, amit csupán tájékoztatás céljából mutatnánk be. Ez utóbbi kategóriákból értelemszerűen kisebb számban állítanánk ki, de néhány mintadarab nyugodtan a falakra kerülhetne, s konstruktív vita kiindulópontjául is szolgálhatna.

Patkó Imre

aki ellenőrzött volna, az utcán, a

Tizennyolc fokos hőmérséklet-különbség Szombathely és Miskolc között

Budapesten egy óra alatt 7 fokkal csökkent a meleg

A csillagászat és a meteorológia alapos ellentétbe került egymással pénteken. Délelőtt negyed tízkor megkezdődött a *csillagászati nyár*, de már vagy két órával korábban elérte nyugati határainkat az a hűvös óceáni légtömeg, amely alaposan rácáfolt a naptárra.

Ennek a hideg frontnak az előrehaladását az ország belseje felé kitűnően lehetett nyomon követni az *Országos Meteorológiai Intézet* időjárási térképein. Az új légtömeg érkezése rengeteg esőt, zivatart okozott és olyan lehűléssel járt, hogy délután 2 órakor *Sopronban* és *Szombathelyen* 10, *Szentgotthárdon* és *Zalaegerszegen* 11, *Győrött*, *Pápán* és *Keszthelyen* 12 fok volt, ezzel szemben *Siófokon* még 15, *Budapesten* 22, *Kecskeméten* 25, *Szegeden* 27, *Miskolcon* 28 fokot mértek; vagyis *ugyanabban az időpontban Szombathelyen pontosan 18 fokkal volt hidegebb, mint Miskolcon.* A hideg levegő azonban a meglehetősen erős szél szárnyán ezt követően is tovább tört előre, úgyhogy a fővárosban 3 órakor már alig 15 fok volt, tehát *egy óra alatt 7 fokkal hűlt le a levegő.*

A pénteken érkezett hideg légtömeg mögött még bőséges utánpótlás gyülekezik, amely most valahol Anglia táján végződik.

Mindezek alapján a következő napokban jóval alacsonyabb lesz nálunk a hőmérséklet, mint amilyennek a naptár szerint lennie kellene. Nyugat felől azonban *valószínűleg már szombaton megkezdődik a felhőzet felszakadozása;* a nap ismét folytathatja a „melegtermelést". A *keleti országrészeken* pedig, ahol jóval erősebb volt az „előmelegítés", a lehűlés nem lesz akkora, mint amilyen pénteken a Dunántúlon következett be.

Motoros szőlőkapa, palackozott borok, komplett üzletberendezések

Mivel foglalkozik a VOSZK?

Tizenkét éve működik a VOSZK, a Kereskedelmi Ipari és Szolgáltató Szövetkezeti Vállalat. Sokrétű tevékenységéről a következő tájékoztatást adta *Lipták Sándor*, a vállalat igazgatója.

— Közvetlen ipari árutermelésünk évi értéke 27 millió forint, szolgáltatásaink értéke pedig 24—25 millió forint. Ipari árutermelésünk keretében Hidason egy volt bányatelep területén rotációs motoros szőlőkapát gyártunk a háztáji gazdaságok, a kertszövetkezetek, szakszövetkezetek részére. Az idén ezer ilyen szőlőkapa készül el. Ugyancsak Hidason szerveztünk papírfeldolgozó üzemet és alugrafikai üzemet. Van ezenkívül színesfémöntödénk és szikvízgép-felújító részlegünk.

A Zala megyei Pacsa községben megvásárolt [illegible] ajándékcikkeket készítünk. Ezeket a cikkeket az állami és a szövetkezeti kereskedelem hozza forgalomba. Kereskedelmi és vendéglátóipari gépeket javítunk Budapesten, Balatonudvariban, Felsőzsolcán, Hidason és Nagykanizsán.

Legismertebb és legnagyobb tevékenységi körünk a bor- és szeszfelvásárlás, palackozás, értékesítés. Tíz évvel ezelőtt egy-két millió palack borral jelentkeztünk, most pedig már évente több mint 20 millió palack kiváló minőségű bort és kisüsti gyümölcspálinkát hozunk forgalomba. Vörös csillagos VOSZK-boraink ma már közkedveltek. Tervezett borfelvásárlásunk az idén 70 millió forintot tesz ki, ennek több mint 90 százalékát az ország [illegible]

A fővárosi helyz

A Budapesti P

A fővárosi műszaki és közgazdász értelmiség helyzetét tárgyalta meg nemrégiben a Budapesti Pártbizottság. A jelentés, amely 30 budapesti nagyüzemben végzett vizsgálódás alapján készült, csupán egy részét foglalja össze annak a jelentős munkának, amelynek során megvizsgálják valamennyi fővárosi értelmiségi réteg helyzetét. Jelen cikkünkben csupán a műszaki értelmiséggel kapcsolatos vizsgálat anyagából közlünk összefoglalót.

A számok tükrében

A műszaki értelmiségnek a főváros gazdasági, politikai életében betöltött szerepe számarányánál fogva is jelentős. *1967-ben a fővárosban csaknem 12 000 diplomával rendelkező mérnök és még egyszer ennyi technikus dolgozott, és számuk az előző évhez képest 5, illetve 7 százalékkal nőtt.* Ez a növekedés arányban áll a vállalatok műszaki fejlődésével. Ami pedig az újabb igényeket illeti: a megvizsgált harminc budapesti nagyipari vállalat 1968-ban — a múlt évihez képest — 2—2,5 százalékkal kívánja növelni a műszaki értelmiségiek létszámát.

A műszakiak kor szerinti összetétele azt mutatja, hogy túlsúlyban vannak köztük a 35—45 évesek (56 százalék). A fiatalok magas aránya is iparunk nagyütemű fejlődését tükrözi. Gondot jelent azonban, hogy viszonylag alacsony a nagy tapasztalattal, sokéves gyakorlattal rendelkező műszakiak száma. Alacsony a nők aránya (12,1 százalék), de ennél is kedvezőtlenebb, hogy számarányukhoz mérten is igen alacsony az arányuk a vezető beosztásban dolgozók között (5 százalék).

A műszaki értelmiség szociális összetétele jól tükrözi, hogy a felszabadulás után a munkások közül igen sokan szerezték meg a mérnöki, a technikusi végzettséget. A vállalatoknál dolgozó műszakiak mintegy 57 százaléka munkáscsaládból származik. *Több mint kétharmad részük már a szocialista társadalom [illegible]*

MDK

Aradi Nóra

Kiállitási hir

Nógrád 1968 ápr.6.

1971. IV. 2. 19.30 Tv

1021

Tv-hiradó

Művészeti kitüntetéseket nyujtott ma át az Országház Vadásztermében dr. Ajtai Miklós, a Kormány elnökhelyettese, hazánk felszabadulásának 26. évfordulója alkalmából.

Az ünnepségen megjelent Fock Jenő, a Kormány elnöke, és Aczél György, a Politikai Bizottság tagja, a Központi Bizottság titkára.

A Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze cimmel tüntették

1971. IV. 2. 19.30 Tv

Tr-bizonsá

Nyvánsati kitüntetésekat ajánlott ma át az [illegible]
[illegible] az Ajtai Miklós, a Kormány elnökhelyet-
tese, [illegible] 26. évfordulója alkalmá-
ból.

Az [illegible] Kock'ú nő, a Kormány elnöke,
és Fejéi György, a politikai bizottság tagja, a Kanonyi
Bizottság tiszteje.

- Magyar Népkörtárcsaság Nyíle Szovjetre-olmmel tüntetés

ki Csorba Géza szobrászmüvészt, Fülöp Viktor balettáncost, Gács Rezső, Rodolfó büvészt, Kömény László festőművészt, Kun Zsuzsa és Lakatos Gabriella balett-táncosokat, Lukács Pál brácsamüvészt, zenepedagógust, és Ruttkai Éva szinmüvészt.

Érdemes müvészi cimet kaptak Jancsó Adrienn előadómüvész, Töröcsik Mari szinmüvész, Bende Zsolt operaénekes, Reismann János fotómüvész, és még 14-en.

A Fészek Klubban dr. Simon Jenő müvelődésügyi miniszterhelyettes adta át az ezévi irodalmi és müvészeti dijakat. Jelen volt Aczél György, a Politikai Bizottság tagja, a Központi Bizottság titkára.

A József Attila dij I. fokozatát kapta többek között ~~Illiczki~~ Pilinszky János költő, és Urbán Ernő iró.

Jászai Mari dijjal tüntették ki Máté Erzsit, a Nemzeti Szinház, Halász Juditot a Vigszinház és Kuczki Pétert, a Madách Szinház müvészét.

A Balázs Béla dijaosk között volt Nemeskürty István filmesztéta, és Zsigmondi Boriska, a Magyar Televizió rendezője.

Liszt Ferenc dijban részesült többek között Palcsó Sándor, az Operaház magánénekese.

Az Erkel Ferenc dij I. fokozatát Szőllősi András zeneszerző, a Munkácsi Mihály dij I. fokozatát többek között Aradi Nóra müvészettörténész kapta.

Aradi Nóra

Szadi Nóra művészettörténész

munkány díjat (I. fok.) kapott

N.N.: Kiosztottak a művészeti díjakat

Somogyi Néplap 1971 IV. 3

Szadi Nóra művészettörténész

Munkácsy díjat (I. fok.) kapott

N.N: Kiosztották a művészeti díjakat

Releł magyarország 1971 IV. 3

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP

Arabi Nóra

1021

3

Reklámgrafika tárlat a Műcsarnokban

Szombat délben nyílt meg a Műcsarnokban az alkalmazott grafika legjobb magyar mezőnyének reprezentatív kiállítása. Már az első órákban többszáz néző ismerkedett a plakátokkal, reklámrajzokkal, csomagolástervekkel: több mint száz grafikusművész munkásságával. A kiállítás a következő napokban és hetekben feltehetően sokezer újabb látogatót vonz majd a Műcsarnokba. Őket kívánjuk jobb tájékozódáshoz segíteni, amikor Aradi Nórát, a kiállítás egyik rendezőjét kérdezzük:

— Mit várhat a közönség ettől a bemutatkozástól?

— A reklámgrafika és a plakát az a műfaj — mondja —, amelynek közönsége nem a művészetek iránt érdeklődők szűkebb rétege, hanem az utcai járókelők és vásárlók többmilliós serege. Ezért olyan fontos, hogy az alkalmazott grafika eredményeit és tennivalóit is felmérjük. A mostani átfogó, voltában első reklámgrafikai kiállítás ehhez jó alkalmat teremt.

— A reklámgrafika fejlődése természetesen nem függetleníthető a piaci kereslet és kínálat alakulásától. A megrendelők a piac igényeit tartják szem előtt, s ezt helyesen is teszik. A reklámgrafika funkciója az áru iránti érdeklődés felkeltése, a forgalom gyorsítása. A kiállítás meggyőz arról, hogy eme feladatok megoldására sokan vállalkozhatnak. Plakáttervezőink, grafikusaink tehetségesek, ötletesek, sokoldalúak. Azt hiszem: a megrendelők, a vállalatok a propaganda formáját, művészi eszközeit tekintve az eddiginél nagyobb mértékben fogadhatják el a művészek javaslatait, kezdeményezéseit, elképzeléseit.

— A művészek egy műfaj általános, rendkívül sokoldalú bemutatására vállalkoztak. A Magyar Képzőművészek Szövetsége lehetővé kívánta tenni minden érdekelt és tevékeny művész szereplését, a mai magyar reklámgrafika minél teljesebb áttekintését. Ezért szerepel minden művész azonos méretű tablón, amelyet saját maga rendezett el, maga komponálta a zsűri által elfogadott alkotásait. A tablókon a politikai- és filmplakáttól apró címkékig, csomagolástervektől, üzleti röpcédulákig a legkülönbözőbb feladatú, jellegű és nagyságú reklámgrafikai munkák láthatók. Korai lenne azon elmélkedni: fenntartható-e ez a rendezési elv, célszerű-e későbbi kiállításon is ugyanezt a módszert alkalmazni. Ez alkalommal mindenesetre hasznosnak ígérkezett. A művészek és a rendezők egy fontos műfaj hiteles keresztmetszetét szánták a közönségnek, úgy érezzük, ezt a célt most leginkább így érhettük el.

— d. —

Asztalitenisz híradó

Az NB II-es bajnokság utolsó fordulójában otthonában fogadta a VT Vasas együttese a második helyezett Fővárosi Autóbusz. A vártnál nagyobb arányú vereséget szenvedett a piros-kék együttes és nem tudott méltó ellenfele lenni a végig lelkesen és jói is játszó vendégeknek. Némi meglepetést keltett, hogy Kovács Gyula nem nyert mérkőzést, már meg kell hagynunk, a szerencsével is hadilábon állt. A csapatból lelkes játékáért Sántha érdemel dicséretet.

A VT Vasas női és az FTC férfi csapata, mint az 1966. évi megyei bajnokság győztesei részt vesznek a hét végén Budapesten megrendezésre kerülő NB II-be jutásért kiírt osztályozó mérkőzéseken. A Vasas lányok megkísérlik a visszakerülést, hiszen az elmúlt szezonban már az NB II-ben is szerepeltek, míg a szövetkezetiek egy évi becsületes munka után vehetnek részt e fontos vetélkedőn.

A MOATSZ helyiségében hétfőn este megtartott sorsolás szerint a férfiak 6x4-es, míg a lányok 6x3-as csoportokban nyertek beosztást, és a csoportgyőztesek kerülnek az NB II-be. A Vasas ellenfelei a Budapesti Szolgáltató Vállalat és a Peremarton, míg az FTC férfiak a Bp. Tipographia, a Hatvani MAV valamint az Esztergomi Elektromos társaságában kísérlik meg az NB II-be jutást.

Fő céljuk: a tömeg

A MÜM 320-as tanintézet s

A II/tv osztály tornaóráján találjuk Jakab Endrét, az intézet sportköri elnökét. Gyakran 60—70 tanuló tornafoglalkozása folyik itt, most is vannak vagy 50-en. Németh Imre tanár éppen azt hirdette ki, hogy a tervezett tömegsportfoglalkozás helyett az nap délután Balczó András az idei melbourne-i öttusa világbajnokság győztese tart világbajnoki élménybeszámolót. Külön vonzereje van ennek a rendezvénynek azért is, mert a kiváló öttusázó személyesen adta át az intézet legjobb húsz sportolójának az új sportköri tagsági könyvet.

A tömegsport-foglalkozásnál álljunk meg egy pillanatra. Új kezdményezés ez, amely novemberben új formában indult meg. Mint Jakab Endre elmondja, Nagy György és Németh Imre tanárok „találmánya". Hogy ez a „találmány" milyen sikert aratott a tanulók körében, arról tanúskodik a megkérdezett osztályokban a tömegsport-foglalkozásokon résztvevő tanulók száma. A tornateremben éppen foglalkozáson résztvevő II/tv osztály tanulóinak kétharmad része rendelkezik tömegsport igazolvánnyal. Másik három osztályban érdeklődtünk és mindenütt azt tapasztaltuk, hogy a tanulóknak legalább a fele, de inkább kétharmad része, kiveszi

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ZALAI HÍRLAP

Aradi Nóra

1021

1966. december 18.

REKLÁMGRAFIKA TÁRLAT A MŰCSARNOKBAN

Szombat délben nyílt meg a Műcsarnokban az alkalmazott grafika legjobb magyar mezőnyének reprezentatív kiállítása. Már az első órákban több száz nézőt ismerkedett a plakátokkal, reklámrajzokkal, csomagolástervekkel: több mint száz grafikusművész munkásságával. A kiállítás a következő napokban és hetekben feltehetően sok ezer újabb látogatót vonz majd a Műcsarnokban. Őket kívánjuk jobb tájékozódáshoz segíteni, amikor Aradi Nórát, a kiállítás egyik rendezőjét kérdezzük: — Mit várhat a közönség ettől a bemutatkozástól?

— A reklámgrafika és a plakát az a műfaj — mondja —, amelynek közönsége nem a művészetek iránt érdeklődők szűkebb rétege, hanem az utcai járókelők és vásárlók több milliós serege. Ezért olyan fontos, hogy az alkalmazott grafika eredményeit és tennivalóit is felmérjük.

— A reklámgrafika fejlődése természetesen nem függetleníthető a piaci kereslet és kínálat alakulásától. A megrendelők a piac igényeit tartják szem előtt, s ezt helyesen is teszik. A reklámgrafika funkciója az áru iránti érdeklődés felkeltése, a forgalom gyorsítása. A kiállítás meggyőz arról, hogy eme feladatok megoldására sokan vállalkozhatnak. Plakáttervezőink, grafikusaink tehetségesek, ötletesek, sokoldalúak. Azt hiszem: a megrendelők, a vállalatok a propaganda formáját, művészi eszközeit tekintve az eddiginél nagyobb mértékben fogadhatják el a művészek javaslatait.

— A művészek egy műfaj általános, rendkívül sokoldalú bemutatására vállalkoztak. A Magyar Képzőművészek Szövetsége lehetővé kívánta tenni minden érdekelt és tevékeny művész szereplését, a mai magyar reklámgrafika minél teljesebb áttekintését. Ezért szerepel minden művész azonos méretű tablón, amelyet saját maga rendezett el, maga komponálta a zsűri által elfogadott alkotásait. A tablókon a politikai- és filmplakáttól apró címkékig, csomagolástervektől, üzleti röpcédulákig a legkülönbözőbb feladatú, jellegű és nagyságú reklámgrafikai munkáék láthatók. Korai lenne azon elmélkedni: fenntartható-e ez a rendezési elv, célszerű-e későbbi kiállításon is ugyanezt a módszert alkalmazni. Ez alkalommal mindenesetre hasznosnak ígérkezett. A művészek és a rendezők egy fontos műfaj hiteles keresztmetszetét szánták a közönségnek, úgy érezzük, ezt a célt most leginkább így érhettük el.

d.



BATYU

Olvasónapló

Emlékezés egy gyilkoss

Kennedy halála óta több mint három év telt el, a világ közvéleménye azonban még most sem szünt meg érdeklődni az elnökgyilkosság „háttere" iránt.

Az ügynek azóta nagy irodalma keletkezett az USA-ban, de a világ más részein is szép számmal jelennek meg e témával foglalkozó könyvek, az újságokban és folyóiratokban publikált cikkek száma pedig szinte végtelen.

Herczeg Istvánnak, *„A Warren-jelentés és ami mögötte van"* című, másfél évvel ezelőtt megjelent, az ügyre vonatkozó munkája után most a Kossuth Kiadó megjelentette *Sylvan Rox* könyvét is. *(A Kennedy-gyilkosság rejtelmei.)* E rendkívül érdekes írásban a Pulitzer-díjas Fox, a *New York World Telegram and Sun* című újság belpolitikai hírrovat vezetője, tulajdonképpen *a Warren-jelentéssel polemizál.*

Szerinte a jelentés, a több mint 500 tanú, a 15 kötetnyi vallomás és a 11 kötetnyi bizonyíték mind kevés a hivatalos gyilkossági verzió megmagyarázásához, és az amerikai közvélemény meggyő-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

SOMOGYI MEGYEI NÉPLAP
1966 DEC 10

Aradi Nóra

SOMOGYI NÉPLAP

1021

Reklámgrafika-tárlat a Műcsarnokban

Szombat délben nyílt meg a Műcsarnokban az alkalmazott grafika legjobb magyar mezőnyének reprezentatív kiállítása. Már az első órákban több száz néző ismerkedett a plakátokkal, reklámrajzokkal, csomagolástervekkel: több mint száz grafikusművész munkásságával.

Aradi Nórát, a kiállítás egyik rendezőjét kérdeztük meg: — Mit várhat a közönség ettől a bemutatkozástól?

— A reklámgrafika és a plakát az a műfaj — mondja —, amelynek közönsége nem a művésztek iránt érdeklődők szűkebb rétege, hanem az utcai járókelők és vásárlók több milliós serege. Ezért olyan fontos, hogy az alkalmazott grafika eredményeit és tennivalóit is felmérjük. A mostani — átfogó voltában első — reklámgrafikai kiállítás ehhez jó alkalmat teremt.

A reklámgrafika fejlődése természetesen nem függetlenül a piaci kereslet és kínálat alakulásától. A megrendelők a piac igényeit tartják szem előtt, s ezt helyesen is teszik. A reklámgrafika funkciója az áru iránti érdeklődés felkeltése, a forgalom gyorsítása. A kiállítás meggyőz arról, hogy eme feladatok megoldására sokan vállalkozhatnak. Plakáttervezőink, grafikusaink tehetségesek, ötletesek, sokoldalúak. Azt hiszem: a megrendelők, a vállalatok a propaganda formáját, művészi eszközeit tekintve az eddiginél nagyobb mértékben fogadhatják el a művészek javaslatait, kezdeményezéseit, elképzeléseit.

A művészek egy műfaj általános, rendkívül sokoldalú bemutatására vállalkoztak. A Magyar Képzőművészek Szövetsége lehetővé kívánta tenni minden érdekelt és tevékeny művész szereplését, a mai magyar reklámgrafika minél telesebb áttekintését. Ezért szerepel minden művész azonos méretű tablón, amelyet saját maga rendezett el, maga komponálta a zsüri által elfogadott alkotásait. A tablókon a politikai- és filmplakáttól az apró címkékig, a csomagolástervektől az üzleti röpcédulákig, a legkülönbözőbb feladatú, jellegű és nagyságú reklámgrafikai munkák láthatók.

A művészek és a rendezők egy fontos műfaj hiteles keresztmetszetét szánták a közönségnek, úgy érezzük, ezt a célt most leginkább így érhettük el.

—d—

ÉG ALATT

lik olykor

a hús
ugyanaz
isztaszabolcson,
tal másutt.

yomorra,

haza,
a csillag,

dig
ntem a kertbe,
toztak a fákon,

katsorát,
or én a vacsorát —!
kján az útnak
ckal
ékszerét

tam:
lyette — kettőt —
égre,
y fölérve kifényesedik.

t elibém,
tok otthon.

issza ma is,
a horizont,
látómezejébe.

káig állok,
sz az utam,
a csillagokat,
ász,
a pásztor a hegyben.

lágunk
nt nem lehet,
távlataival,
múlhatatlan
en.

A ZENE

údul, árad,
érem, alázat.

tisztára mos.
nye százszoros.

halsz — egy pillanat.
hiszel: önmagad.

. Szikra. Zene.
lélegzete.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NAPLÓ
(VÉSZPRÉM)

Aradi Nóra

1966 DEC 18

1021

Reklámgrafika tárlat a Műcsarnokban

A Műcsarnokban az alkalmazott grafika legjobb magyar mezőnyének reprezentatív kiállítása nyílt meg. Már az első órákban több száz néző ismerkedett a plakátokkal, reklámrajzokkal, csomagolástervekkel: több mint száz grafikusművész munkásságával. A kiállítás a következő napokban és hetekben feltehetően sokezer újabb látogatót vonz majd a Műcsarnokban. Őket kívánjuk jobb tájékozódáshoz segíteni, amikor Aradi Nórát, a kiállítás egyik rendezőjét kérdezzük: — Mit várhat a közönség ettől a bemutatkozástól?

— A reklámgrafika és a plakát az a műfaj, — mondja — amelynek közönsége nem a művészetek iránt érdeklődők szűkebb rétege, hanem az utcai járókelők és vásárlók többmilliós serege. Ezért olyan fontos, hogy az alkalmazott grafika eredményeit és tennivalóit is felmérjük. A mostani átfogó voltában első reklámgrafikai kiállítás ehhez jó alkalmat teremt.

— A reklámgrafika fejlődése természetesen nem függetleníthető a piaci kereslet és kínálat alakulásától. A megrendelők a piac igényeit tartják szem előtt, s ezt helyesen is teszik. A reklámgrafika funkciója az áru iránti érdeklődés felkeltése, a forgalom gyorsítása. A kiállítás meggyőz arról, hogy eme feladatok megoldására sokan vállalkozhatnak. Plakáttervezőink, grafikusaink tehetségesek, ötletesek, sokoldalúak. Azt hiszem: a megrendelők, a vállalatok a propaganda formáját, művészi eszközeit tekintve az eddiginél nagyobb mértékben fogadhatják el a művészek javaslatait, kezdeményezéseit, elképzeléseit.

— A művészek egy műfaj általános, rendkívül sokoldalú bemutatására vállalkoztak. A Magyar Képzőművészek Szövetsége lehetővé kívánta tenni minden érdekelt és tevékeny művész szereplését, a mai magyar reklámgrafika minél teljesebb áttekintését. Ezért szerepel minden művész azonos méretű tablón, amelyet saját maga rendezett el, maga komponálta a zsűri által elfogadott alkotásait. A tablókon a politikai- és filmplakáttól apró címkékig, csomagolástervektől, üzleti röpcédulákig a legkülönbözőbb feladatú, jellegű és nagyságú reklámgrafikai munkák láthatók. Korai lenne azon elmélkedni: fenntartható-e ez a rendezési elv, célszerű-e későbbi kiállításon is ugyanezt a módszert alkalmazni. Ez alkalommal mindenesetre hasznosnak ígérkezett. A művészek és a rendezők egy fontos műfaj hiteles keresztmetszetét szánták a közönségnek, úgy érezzük, ezt a célt most leginkább így érhettük el.

rönyhálót raknak a „t
hogy a síkos iszapon n
csússzon a gumicsizm
szállító vágatokban nec
világít, amely szinte el
teti, hogy a betonidom
lazatot 180 méternyi f
teg nyomja iszonyatos e
Nem könnyű munka, c
itt dolgozik, megszeret
Róluk, a bauxitbány
ról készült néhány fe
lünk lenn a bánya mé



Buzás Gyula csapatvezető vájár nemcsak irányít, hanem fejtőkalapáccsal a kezében maga is részt vesz a termelő munkában



Az acéltámos f
kahely. A főte
azonban itt is k
már régi isme

IKREK

„MERT A GYEREKKEL SZE
MINDEGYIK A SZÍVE FÖL

MDK

Áradi Nóra

A magyar müvészet kiállitása Párisban c. irása
Müvészet 1966 nov.p.37-39.

Aradi Nóra művészettörténész

Hazánk felszabadulásának 26. évfordulója alkalmából a Munkácsy Mihály-díj I. fokszatával tüntették ki.

Csongrád Megyei Hírlap, Szeged, 1971. ápr. 3.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Aradi Nóra

MAGYAR NEMZET

1966 JUL 14

Július 17-én, vasárnap 11 órakor nyitja meg dr. Aradi Nóra művészettörténész a nagymarosi kultúrházban a nagymarosi művésztelep törzsgárdájának alkotásaiból készült kiállítást. A kiállítás két hétig lesz nyitva.

dr Aradi Nóra
művészettörténész

1978.IX.8.Kossuth 18.3o
Esti Magazin

- Egyén és közösség. Ez a témája a nyitásra kész nemzetközi kisplasztikai kiállitásnak, amelyet a Mücsarnok dísztermében mutattak be az ujságiróknak. Szatmári Ilona mikrofonjánál a kiállitás főtitkára dr.Aradi Nóra.

- 28 ország 97 szobrászmüvészének alkotásaiból a világ legjelentősebb kisplasztikai seregszemléjét láthatjuk holnaptól Budapesten a Mücsarnokban. 1971-73 és 75 őszén még biennaleről tudósithattunk. Mi az oka annak, hogy módositották ennek a nemzetközi müvészeti eseménynek biennále jellegét, triennalera.

- Ilyen nagyvolumenü nemzetközi kiállitásnál a két éves átfutási idő a müvészek számára is kevés. Vannak kisplasztikai biennalek, amelyeknek az időpontja egybeesett a mi korábbi biennalenkkal, mint például a Padova-i amelyiknek igen nagy multja van. Nem volt célszerü egyidőben tartani olyan nemzetközi képzőművészeti seregszemlét, amely rendkivül jelentősnek mutatkozik, és amely egyre inkább igénybeveszi a világ szobrászainak a javát.

- Emlékszem, hogy 1971-ben amikor az első kisplasztikai világtalálkozót megrendeztük, még csak szerettük volna és nagyon nagyon reméltük, hogy rangja lesz kezdeményezésünknek a világ képzőművészeti életében.

- Bizonyosnak látszik az, hogy most már nemzetközi rangja van, valóban fölfigyelnek rá, valóban eseménynek tekintik. A 97 kiállitó müvész közül a zsüri munka első menetében 58 müvész neve említődött, mint dijra esélyes. Azt hiszem ez mindennél ékesebben bizonyitja, a szinvonalnak egy roppant magas és egenletes voltát.

- Már 1975-ben tapasztaltuk, hogy az előző két kiállitáshoz képest kevesebb volt a rövid életü szobrászati különcség, divat áramlat, extremitás. És a holnap megnyiló tárlat rendkivül izgalmas szinvonalas anyagát végignézve, ez az összképben még inkább érvényesül.

- Lehet olyan szélsőség, ami nagyon is termékenyitően hat a művészet fejlődésére, lehet olyan szélsőség, amely nagyon is retrográdnak minősülhet. Itt valóban nincsenek külsőséges szélsőségek. Viszont a mai nemzetközi müvészeti helyzetet tekintve a lehető legtágabban érvényesülnek egyfelől a stirális törekvések, másfelől amit én talán még ennél fontosabbnak tartok, az egyéni emberi felelősség különféle szobrászi megoldásai. A legkülönfélébb országok, legkülönfélébb művészeinek nagyon nagyon eltérő stilus tendenciáiban.

- Tehát sokféle stilus sokféle törekvés érvényesül a mostani kiállitáson. De alapjában, tartalmában humanista összképet tükröz.

- Feltétlenül humanista összképet tükröz, habár ezis nagyon tág fogalmazás.

-

- dr.Aradi Nórától, a IV.Nemzetközi Kisplasztikai kiállitás főtitkárától és egyben a nemzetközi zsüri elnökétől ezekután a 97 művésztől bemutatott 456 kisplasztikai alkotás együttes rövid értékelését kérjük.

- Egészen érdekes kiemelkedő nemzeti szekciók vannak, szerintem a magyar részvétel ezuttal a legjobb, a legsokoldalubb, a leggazdagabb képet adja nemcsak a magyar müvészetről, hanem egyáltalán azokról a szobrászati törekvésekről, amelyek a mai nemzetközi müvésetben jelen vannak.

- Egyébként a magyar szineket 7 magyar müvész alkotásai képviselik.

- Nagyon érdekes anyaggal szerepel például Franciaország, ahol épen az előző kiállitások nagy sikere miatt több gondot forditottak a válogatásra, az olasz anyag azt hiszem minden kiállitás látogatónak rendkivül sok izgalmat és meglepetést ad. De sorolhatnánk a spanyolt, a román és sok más olyan anyagot is, amelyek különösen érdekes ujdonságokkal szolgálnak, az ujitást az ujszerüséget most a szó legmélyebben vett estétikai értelmében értem és nem az ötlet szintjén.

- A neves müvészeti szaktekintélyekből álló nemzetközi zsüri bizottság délben döntött a lo egyenlő értékü dij odaitéléséről és a dijazottak között szerepel Vigh Tamás szobrászmüvész. A Fővárosi Tanács különdiját Wein Pál alkotásai nyerték el.

Dr Aradi Nóra egyetemi tanár

1978. IX. 12. 20.45 D. Tv.

Müvészeti Magazin.

- Kedves nézőink. Mint a bevezető képsorokból is kitünik, helyszinünk a Mücsarnok, a nemzetközi kisplasztikai kiállitás. Minden 3 évben kerül sor a világ kisplasztikai termésének kiállitására itt. Megpróbálunk erről a gazdag anyagról olyan képet adni, amely reméljük felidézi a személyes találkozás utáni vágyat önökben, és eljönnek ide. A kiállitás az eddigi hagyományokhoz hiven most Kerényi Jenő emlékének szenteli az első termet, az életmüből kiválasztott 38 szoborral. Filmblokkunk ehhez a megemlékezéshez kapcsolódik. Ezután bemutatunk néhány müvészt, akik dijat nyertek külföldön. Aradi Nóra doktor, egyetemi tanár a kisplaszitkai kiállitás nemzetközi zsürijének elnöke, ő vezet bennünket a kortárs szobrászat alkotásai közé, vele beszélget Dvorszky Hedvig müvészettörténész.

- 1971 óta ez a 4. alkalom, hogy a budapesti nemzetközi kisplasztikai biennálé anyagát mutathatjuk be a nézőknek. Vajon mi az oka annak, hogy az eddig kétévenként rendezett kiállitástmost háromévenként rendezik meg, kérdezem ezt.

- Eleinte biennáléként indult ez a kezdeményezés, amelynek az oka, alapja egyébként érthetően az volt, hogy a magyar müvészet kisplasztikai hagyományai rendkivül erősek, s rendkivül magas szinvonaluak voltak. A nemzetközi érdeklődés annyira tartósnak mutatkozott, és kiállitásról kiállitásra annyira látszott az, hogy mennyire növekszik a résztvevőknek az igénye a minél gazdagabb magasabb szinvonalu anyag bemutatására, hogy a két évenkénti számbavétele ennek a müfajnak talán tul gyakorinak látszott. Vannak kisebb volumenü nemzetközi kisplasztikai kiállitások egykettő, ez közöttük a legnagyobb volumenü, és indokolt volt itt egy nagyobb bemérést, nagyobb átfutási időt lehetővé tevő

- Három évenkénti kiállitást megnyitni.

- Kiállitás, tehát az első három után ez az első, ami triennáléként szerepel.

- Gondolom, hogy végig nézzük a kiállitás anyagát asszerint, vajon milyen tendenciák azok, és milyen formai avagy tartalmi megoldások amelyeket most legjellemzőbbnek találhatunk az idei anyagból.

- Erre nehéz még a kiállitás kezdetén pontos képet adni, nagyon sokoldalu az anyag, nagyon változatos, és talán megemliteném azt hogy ezuttal először egy keret témát is megjelöltünk a részvételi szabályzatban, amely valóban keret téma, valóban nagyon tág egyén közösség viszony, a kerettémának a neve, de talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy valahogy komolyabb felelősségteljesebb a résztvétel, mint a korábbiakban.

- Az egyén, és a közösség az tulajdonképpen feladta azt a nehéz megoldandó kérdést, a müvészeknek, hogy eddigi elszigeteltségükből valahogy bekpacsolódjanak akár a mindennapi életbe, akár a müvészet magasabb szféráiba, de nem teljesen müterembe hárt gon-

gondolatokkal. Ugy gondolom, hogy ez a hullámzó választás érzékelhető akár a holland anyagban, akár a francia anyagban, vagy a román müvészet kisplasztikáiban. Mintha látnánk itt olyan megoldásokat is, ahol az anyag is domináns szerepet tölt be, nem annyira a formálás, mint inkább az anyagszerü kifejezés kedvéért, vajon ezt hogy látja ön?

- Én nem szeretnék országokra, és még kevésbé müvészekre hivatkozni, a kiállitásnak ebben a stádiumában erre még jogom sincsen. Nem is annyira hullámzást látok, elnézést, hogy itt egy kicsit vitatkozom, hanem inkább egy eléggé egyenletes emelkedését a mesterségbeli szintnek, és a tartalmi gazdagodásnak. Ez eléggé sokféle tényezőből tevődik össze. Nagyon fontos a technika persze, de az az érzésem, és az első benyomásom, én is mint látogató, első látogató között levő vagyok itt a kiállitáson, hogy a technikának merőben más szerep jut most, mint a korábbiakon, nem annyira a technika a téma, mint például korábbi budapesti nemzetközi kisplasztikai kiállitásoknak nem egy kiváló konstruktivista kompoziciójában, hanem a technika inkább eszköz, és az ami, amit általánosabbnak érzek, az az ember egyéni feszültségeinek az egyén közösség viszony feszültségeinek a kiemelése, és az erre való reagálás, dehát ennek van több egyéb rétege is.

- A látott tárgyak közül például agondolom a nézők is érdeklődéssel fogják szemlélni majd a tárgyi hüségre törekvő alkotások sorát, látunk itt agyagból, természethüen mintázott kis katona táskát, vagy pedig márványba mintázott és faragott kis böröndöket. A kuriozumon tul, vajon a müvészettörténésznek mi az esztétikai értékről a véleménye, ha ezeket a tárgyakat idézzük fel.

- Talán nem az esztétikai értékről mondanék véleményt, hanem megpróbálnám viszonyitani azokhoz a jelenségekhez, amelyeket a nemzetközi müvészetben az utóbbi években tapasztalhattunk. A 60-as évek végén, a 70-es évek elején vált talán a leginkább dominánsá az, hogy egy-egybe beemeltek tárgyakat, használati tárgyakat a kiállitó helységbe, és a környezethez való viszonyának a változtatásával vált ez a tárgy más jelentés horodozójává, mint ami amilyen jelentést mint használati tárgyat hordoz. Itt most egy furcsa további lépést látunk, ezen a vonalon

- Dekadensnek itélném meg a pop kultura szempontjából a pop-art mint müvészeti kategória ma már elég ismert azt hiszem, hogy beszélgethetünk arról, vajon ez a pop müvészet folytatása, vagy minek neveznénk.

- Itt valóban van valami megkérdőjelezhető, sőt nagyon sok megkérdőjelezhető abból, hogy a legnemesebb anyagba a legbonyolultabb technikával lemásolnak valamit, ami használati tárgy. Tehát nem kevésbé kérdőjeles, és problematikus, mint az a használati tárgynak közvetlenül a kiállitó terembe való átvitele, vagy

postamensre való helyezése. Egy meggondolandó mozzanat van ebben, hogy egyre inkább törekszik az egyetemes müvészet, és ennek még ebben is nyoma van arra, hogy vissazállitsa a nyelvezetnek az eszköztárnak a becsületét
- A hitelét.
- Igen, a hitelét, és ez elengedhetetlen mozzanat abban a nagyon komoly folyamatban, hogy a képzőmüvészet nemzetközileg mindenütt arra törekszik, hogy minél többet, és minél konkrétabbat közöljön.
- Miután engem nem köt a zsüri tagság fegyelme, és kötelezettsége, szivesen ajánlanám a nézők figyelmébe a saját izlésem szerint választott anyagot, például feltünően érdekes gondolatokat bár nem ugyszerüeket mutatnak, az anyagukban játszásra, játszadozásra serkentő fa plasztikák, azután a megmunkálás szépségét, magukon viselő márvány pop, és pop utánzatu márvány alakzatok, de ha nem ezt a világát nézzük a kiállitásnak, hanem az emberhez füzödő gondolatokat, és egyáltalán az ember és a mai világ viszonyát, arra is rendekivül érdekes müveket láthatunk itt. Gondolok itt elsősorban ezekre a maszkokra, illetve az ember olyan jelenlétére, akit megidéznek a kisplasztikák. Mondhatjuk-e azt, hogy ez nemzetközi olyan értelemben, hogy tükrözi azt, ami ma a szobrászatban, és ezen belül a kisplasztikában nemzetközi értéknek számithat.
-Itt talán ha szabad egy kicsit vitatkoznom, akkor a tükrözés szóval vitatkoznék. Ige komoly és hiteles képetmutat a müvészet mai nemzetközi helyzetéről. Azért nem merném a tükröző szót használni, mert végeredményben ha itt emlitést történt Olaszország, vagy Hollandia, vagy Franciaország, vagy románia müvészetéről, ugyanezek az országok egy másik nemzetközi kiállitáson esetleg egy másik arculatukkal szerepelhetnek. De,
- De nem esetleges a kiállitás, hanem ez egy megfontolt, elgondgondolt válogatás ugye?
- Az országoknak a válogatásán mi is meghivók vagyunk.
- Igen.
- Az országoknak a válogatása ez, és nagyon örülünk annak azt hiszem mindannyian, és a nézők is értékelni fogják ezt, hogy a meghivott és résztvevő országok ilyen komolyan veszik a részvételüket. Talán annyit megemlitenék, hogy a 29 résztvevő ország jónéhány olyan közöttük, amelyek eddig nem szerepeltek, és kitágultak a határok az europai kontinensen tulra is, ez a részvétet, a résztvevő országok szempontjából nem kisebb szám, mint a velencei biennálé résztvevői. Es ha arra gondolok, hogy mit nyujt a nemzetközi körképben a tavalyi Casseli dokumenta, vagy az idei velencei biennálé, azt hiszem, hogy minden elfogultság nélkül a budapesti nemzetközi kisplaszitkai kiállitás sokkal

őszintébb, és tárgyilagosabb képet ad arról, ami a müvészeket világszerte foglalkoztatja. Beleértve azokat az uj törekvéseket is, amelyek éppen csak feltünőben vannak.

- Köszönöm szépen. A kiállitás alapgondolata egyéni és közösség. Az egyén és a közösség viszonya valószinüleg attól is függ, egy-egy ország müvésze számára, hogy milyen közegben él, és ott hogy fogják föl ezt a nem könnyü müvészeti feladatot. A kiállitásnak tulajdonképpen két szélsőséges pólusát emliteném meg az ember ábrázolást, és a dekoratiy kifejezési formákat, bár mind a kettőnek közvetlen célja valóban maga az ember. Az egyik felfogásra, és a kifejezési formára, amelyre például hozhatnám akár a kelet-németországi szobrászmüvész alkotását, vagy a bolgár müvészekét, akár a finnek kisplasztikáját, az a jellemző, hogy a kis hétköznapi cselekvések, vagy azok abszurd képei kötik le a müvész érdeklődését. A román szobrászmüvész, vagy akár a magyar müvészek közül néhányan szintén azon a határán tartják ezt a kifejezést, és ezt a gondolatot, ami az ember, és a gesztusainak a világához tartozik. Nem igy, inkább azok a müvészek, akik a dekoratiy, az ornamentális formavilág felé hajlanak. Bár, ha ezeket az alkotások nemcsak kisplasztikaként gondoljuk el, mint ahogy nem is annak készül esetleg némelyik, akkor láthatjuk, hogy az ember, bár nincs jelen, közvetlen mégis itt van. Vagyis az alkotások az emberi környezet szerves részeivé válhatnak. Igy például a görög müvészet alkotásai, vagy a spanyoloknál, akár a mobil szobrokra gondolok, akár a dekoratiy szép formákra. Számomra a legmegrenditőbb élményt azonban mégis a francia müvész alkotása jelentette, aki finom lágy, az anyag szépségét, és érzékeltető kerámia plasztikájában az ember magányosságát adta elő, ha ugy tetszik, drámai cselekmény egymás utánjával. Megint másként az olasz müvészek, akiknek müveiből szinte sugárzik számunkra is közismert nehéz társadalmi helyzetük, ahol a politikum, és azon belül az ember kapcsolata a külvilággal meglehetősen nehéz kérdőjeles. A magyar müvészek közül heten képviselik itt a kisplasztikai szakmát, és ugy gondolható, hogy nem volna méltányos erről az egész szakma hazai állapotát megitélni, gondolom, hogy inkább azt fejezikki ezek az alkotások, hogy keresi a helyét a magyar kisplasztika, és a szobrászmüvészek a nemzetközi összehasonlitás egészében.

- Nem hagyhatjuk emlités, és elismerés nélkül a kiállitás rendezését sem, amely Baranyi Judit müvészettörténész, és Fekete György belsőépitész munkája. Szólni kell a Műcsarnok megszépült uj belső környezetéről is, amely valóban méltó keretet ad ennek a nagyon szép, nagyon pontos, és tanulságos kiállitásnak.

Aradi Nóra művészettörténész
Népművelés 1978. X.

KÉP, KÉPZELET, VALÓSÁG

Olvasó, gondolkodó munkás

Egy tavalyi számunkban a *tanulás* témájának kapcsán utaltunk rá, hogy 1934-ben megalakult a *Szocialista Képzőművészek Csoportja*, amelynek magja a *Madzsar* József vezette illegális szemináriumban érlelődött meg. A művészek életükben és alkotómunkájukban egyaránt komolyan vették a „tanulni, tanulni, tanulni" jelszót. Habár az olvasás, gondolkodás mozzanata így, munkásalakra összpontosultan nem volt ismeretlen más országok haladó művészetében sem (sőt mindmáig él), a harmincas évek magyar képzőművészetében roppant érdekes, önálló képtípus jött létre.

1



A közvetlen kiindulópont képileg *Derkovits* Gyula *Három nemzedék* című 1932-es festménye, amelyen a vörös könyvet olvasó önarckép-fej mögött tükör foglalja össze a múltat jelző Marx-portrét és a jövőre utaló anya-gyermek csoportot. 1934-ből, a csoporttá szerveződés évéből való egész sor hasonló ábrázolás, amelyben nem is annyira az olvasás hangsúlyozódik (többnyire nincs jelen olvasnivaló), hanem a töprengő, gondolkodó tartás, mozdulat. Néhány példa az egyidejű alkotások közül: *Dési Huber* István rajza, *Fenyő* A. Endre festménye, *Goldman* György szobra.

Ez az interpretáció több más csoporttag egykorú munkájában is fellelhető, sőt folytatódik az 1939–1940-ben újjáalakult, akkor már sok munkásfiatalt is magában foglaló csoport művészeinél, így *Kondor* György 1940-es *Gondolkodó munkás*ában is.

Korántsem mutathatunk be minden példát, de a közöltekből is látszik, hogy itt többről és másról van szó, mint csupán egy tematika iránti érdeklődésről. Egyfajta munkástípus érlelődött a művészek keze nyomán, az a típus, amelynek megformálására ők maguk is készültek, és amilyenné magukat formálni akarták: a töprengő, gondolkodó, jövőt tudatosan látni akaró, arra készülő „intellektuális munkástípus".

Ha formai előzményt keresnénk, a Derkovits-képen a fej és a könyv tömege könnyen *Daumier*-t idézheti fel, habár a francia művész kis méretű olvasó férfifeje akkor még alig volt ismert. A többi figura azonban inkább sejteti a rodini felfogás idézését, a nagyméretű *Gondolkodó* súlyos töprengését. Az 1880-ban készült szobor e századi értelmezéssel, *Ady* Endre interpretációjával együtt lett ismert e művészek körében. Ady írta, amikor először látta a szobrot: *„Bent a Szalonban még áhítatban olvadtunk össze Rodin csodálatos, új alkotásával, a Gondolkozóval, borzongva, félve, sejtve, megkapva és megnemesedve... Rodin megfaraghatná a pénzt. Borzalmas és megrendítő figura volna bizonyosan. És szembe kellene állítani a Gondolkozóval."* Ez a gondolat persze más módon fogalmazódott meg 1934-ben; majd a következő évek magyar művészeinél: a formaalkotásban a nyílt, határozott tekintet, céltudatosság, racionalitás lett a jellemző.

Ezt fejezi ki az alárendelt motívumok megválasztása is. Említettem, hogy ritka a tényleges olvasás; de nem is ez a lényeg, hanem a gondolataiban elmerült munkás sajátos, töprengő mozdulata, tartása. A téma áttételesen több csendéletet is meghatározott. Itt *Fenyő* A. Endre festményét mutatjuk be, amelyen a szerszám és a kenyérdarab mellett a fő motívum a két baloldali folyóirat, a *Korunk* és a *Társadalmi szemle*. Kialakult olyan motívumértelmezés is (ezt itt képekkel nem tudjuk bizonyítani), hogy a könyv, a folyóirat mindig a haladó gondolatot képviselte, az újság, a napilap pedig az akkori hivatalos erőket. Fenyő A. Endre csendélete arra is felhívja a figyelmet, hogy a művész hogyan tömörítette mondanivalóját: konstruktív szerkezetben talán ridegnek tűnő, de valóságos és racionális életanyagot közvetítve.

Persze nemcsak ez az egyetlen témakör jellemezte a munkástípus értelmezését az adott időben. De a sok egyéb megnyilvánulás mellett ez a tematikailag zárt felfogás nagyon is korhoz és csoporthoz kötődött: a magyar művészetnek nemcsak művészettörténeti, hanem mozgalomtörténeti jellemzője is.

Aradi Nóra

Szirénhangok a dobozból

– avagy mire jó a rádió és a televízió?

tagja. Nemigen találni példát arra, hogy valaki – nem akarván leszűkíteni figyelmét egyetlen témakörre – az intézmény valamennyi klubjába, szakkörébe belépett volna. Manapság ez szinte lehetetlen. De mégha lehetséges volna is, egyáltalán nem biztos, hogy egy intézményben akár az összes kiscsoport elegendő lenne a szélesebb érdeklődés kielégítésére. Tudvalévő az is, mennyi véletlen tényező befolyásolja, hogy hányféle, milyen jellegű kiscsoport alakul meg egy településen.

A kiscsoportok önállósága, elkülönülése bizonyos szempontból szükségszerű. Amit viszont nem tartok annak, az a kiscsoportok egymás közötti kommunikációs kapcsolatainak, valamint a kiscsoportokon kívüli *nyitottabb kommunikációs rendszer*nek (térnek) a művelődési otthonon belüli hiánya. Épp emiatt szinte kiszorulnak az olyan jellegű problémák, „témák", amelyek az egyes csoportok programján, tematikáján „átnyúlnak", és többeket érdekelnek vagy érdekelhetnének. Miközben a szellemet kisebb palackokba próbáljuk belegyömöszölni, elillan a kezünk közül. Így illannak el az éterbe azok a tömegkommunikációs műsorok, amelyek nem kapcsolhatók szorosan egyetlen művelődési réteghez sem.

Amikor a rádió és a televízió napról napra számtalan eseményről tudósít, helyi történéseket az össztársadalmi esemény rangjára emel. Műsorai önmagukban is események a hallgató, a néző életében – ahogy mondani szokták: „mutatta a tévé", „bemondta a rádió". Tehát a tömegkommunikáció eseményeket közvetít, amelyek rövidebb-hosszabb ideig foglalkoztatják az embereket. Egy izgalmas dokumentumműsor, egyéni panasz nyomán készült riport vagy dráma tovagyűrűzik a közvéleményben, beszélnek róla a munkahelyeken, a családban, társaságban, mert állásfoglalásra késztet. A képernyőnek, a hangszórónak nem tudunk „visszabeszélni", de elmondhatjuk a véleményünket a családtagnak, ismerősnek, munkatársnak. *Lehetőség a „visszabeszélésre", a véleménynyilvánításra – ez az, ami a művelődési otthonokból manapság hiányzik*, s ezt a lehetőséget volna jó megteremteni.

Íme, egy példa. Nagy visszhangot váltott ki tavaly az a tévéjáték, amelyet *Gelman*nak *Egy pb-ülés jegyzőkönyve* c. drámájából készített a televízió. A munka minőségéről, szervezettségéről, a munkásellenőrzésről, a vezetők és vezetettek viszonyáról – a szocialista demokrácia alapkérdéseiről szólt a darab. S ha a tévénézők ezrei másnap nem is utasították vissza „jogtalan" prémiumukat, bizonyára eltöprengtek saját munkahelyük ügyes-bajos dolgain. A darabot később színpadon is előadták, moziban is látható volt; ám a közművelődés apparátusa szinte közömbösen tért napirendre fölötte. A művelődési otthonokban nem volt alkalom a vitára. Pedig ha a népművelők tudatosan készülnek rá, forró hangulatú összejöveteleket szervezhettek volna munkahelyeken, brigádközösségekben – valamennyi érdekelt jelenlétében –, ahol már nemcsak a színdarab figurái, hanem *a közösség saját problémái* is terítékre kerülnek.

Mindezt azért említem, hogy bizonyítsam: a művelődési otthonok munkája felerősítheti – de gyengítheti is! – egy-egy tömegkommunikációs „esemény" hatását. A műsorok egyedi helyzetekből indulnak ki, de az általánosítás felé haladnak. A befogadóra hárul az a feladat, hogy az általánosat saját helyzetében, környezetében is lássa, *értelmezze*. Ebben az értelmezésben jut szerephez a népművelő: hozzásegíti az embereket a rádióból, a televízióból szerzett ismeretek „megemésztéséhez", elmélyítéséhez, ellenőrzéséhez, ennek segítségével tartalmas emberi kapcsolatok kialakításához. A közelmúltban megjelent már ez a törekvés egy sajátos műsorfajnál (Mindenki iskolája), de egyelőre felemás eredményeket hozott, mert a kísérlet még erősen didaktikus, és túlságosan oktatásközpontú. Ma még nincsenek a művelődési otthonokban olyan *folyamatok*, amelyek az imént körvonalazott alkalmak spontán kialakulásához vezetnének. A látogatók nem kötetlen – általuk programozható – időtöltésre jönnek be, hanem azért, mert megszerveztek számukra valamit. Ebben a helyzetben a tömegkommunikációs műsorok utóéletét is szervezni kell, illetve kellene, de ezt akadályozzák a népművelés kialakult sztereotípiái. A cél ugyanis nem az, hogy – akár egyszeri alkalomra is – *beszélgetés*re hívják az embereket, hanem az, hogy tartós kisközösségeket hozzanak létre. Ezek azonban többnyire messzemenően rugalmatlanok a helyi és a tömegkommunikációs aktualitásokkal szemben.

Nemcsak a szemlélettel és a mai tevékenységrendszerrel van baj. *A népművelők nem elég tájékozottak* ahhoz, hogy felkészülhessenek egy-egy fontosabb adásra. Nem ismerik az időpontot, a részletes tartalmat (vajon mennyit segít ebben a *Népművelés* rendszeres előzetes műsorajánlata?), s előfordulhat az is, hogy elfoglaltságuk miatt nem látják, nem hallják a műsort, ezért nem is érzékelik a reakciókat. De így jár sok néző, hallgató is, aki lemarad az adásról, és utólag sem tudja visszajátszani magának. Ezért lenne szükség olyan *kép- és hangtár*akra, amelyek gyűjtik és hozzáférhetővé teszik ezeket az anyagokat. Ebből a szempontból mindenképpen folytatandónak vélem az Országos Közművelődési Tanácsnak azt a kezdeményezését, hogy néhány rádió- és tévéműsort sokszorosítanak, és megküldik a megyei film- és szemléltetőeszköztáraknak. De fontosak azok a törekvések is, amelyek a filmtárak, módszertárak, felnőttoktatási stúdiók munkájának összehangolására irányulnak, mert csak így válik lehetővé, hogy a médiatárak egységes elvek alapján jöjjenek létre, s előbb-utóbb az egész művelődésiotthon-hálózat rendelkezésére álljanak. Így indulhat meg a tömegkommunikációs műsorok „társadalmi forgalmazása", az, hogy a huzamosabban időszerű adások elvileg bármikor és az ország bármely településén utólag is megteremthessék az „eseményt". Ez nemcsak egyéni érdeklődést szolgálhat – azt is! –, hanem jó segédanyagokat jelent a művelődési házak csoportjainak.

A tárakkal, audiovizuális eszközökkel és a nyitott belső kommunikációs térrel a művelődési otthonok a település lakóinak alapvető ismeretszerzési forrásai lehetnek. Olyan helyek, ahonnan kitekintés kínálkozik a szűkebb és tágabb pátriára. Ehhez azonban meg kell szüntetni a tömegkommunikáció és a művelődési otthonok elszigeteltségét, létre kell hozni a közlekedőcsatornákat. De mindenekelőtt sutba kell dobni a bevezetőben kissé karikírozott népművelői ellenszenvet, vagyis: hallgatni kell a szirénhangokra.

Varsányi Gyula

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1978 — 10

Népművelés



2



3

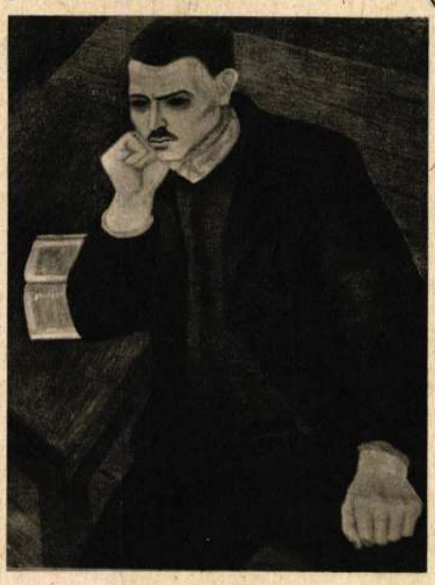

4

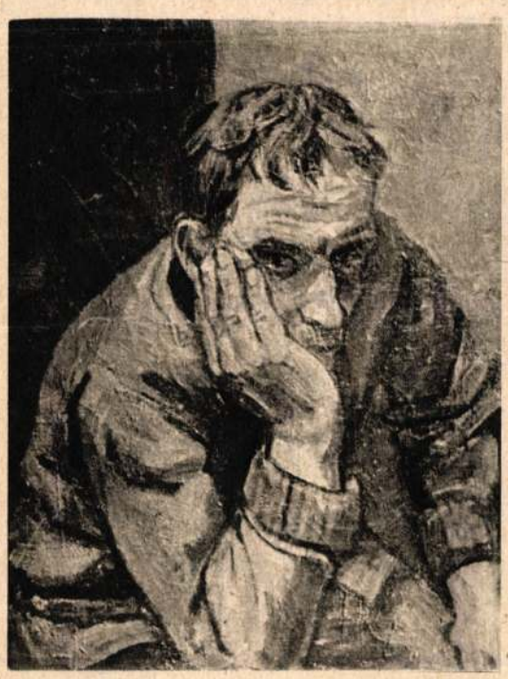

5

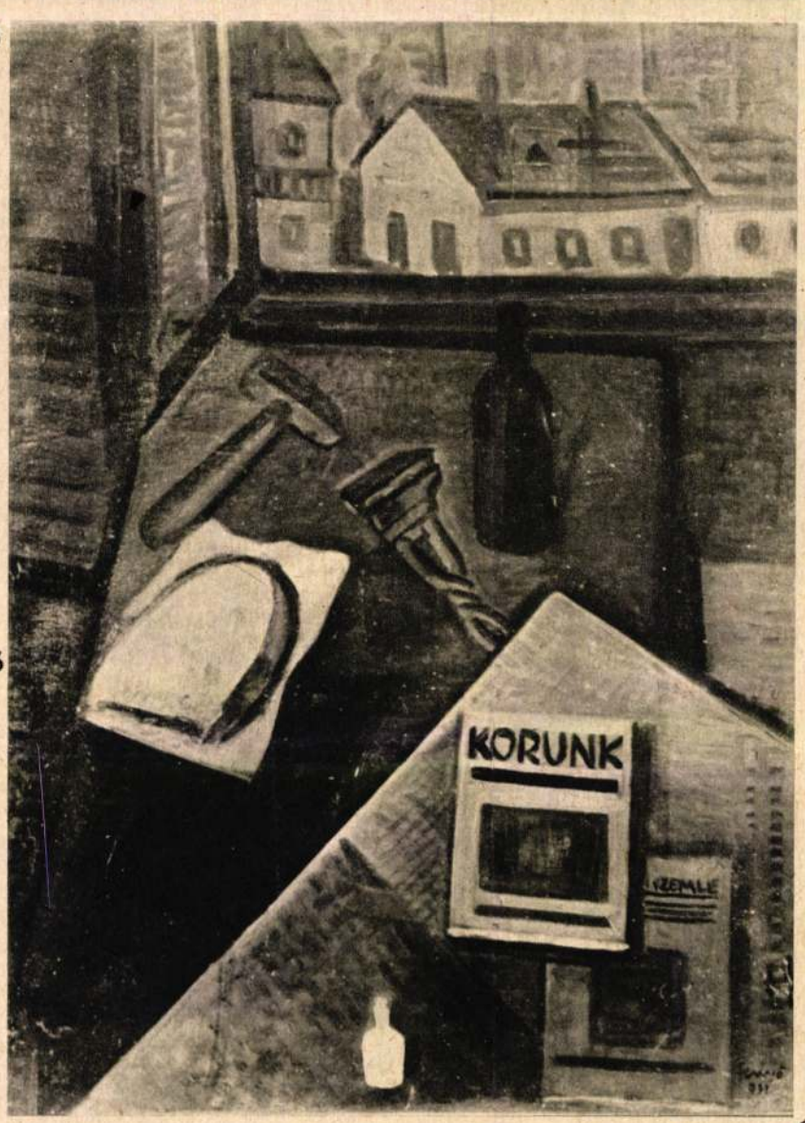

6

1. Derkovits Gyula:
Három nemzedék (1932)

2. Goldman György:
Ülő munkás (1934)

3. Dési Huber István:
Töprengő (1934)

4. Fenyő A. Endre:
Olvasó munkás (1934)

5. Kondor György:
Gondolkodó (1946)

6. Fenyő A. Endre:
Csendélet (1934)

(Tóth Bálint felvételei)

visszanéz

Tizenöt évvel ezelőtt jelentős vita folyt a Népművelésben a kispolgári kultúráról. Kirobbantója *Veres* Péter cikke volt az Új Írás 1963. májusi számában. Ismertetés és kommentár helyett beszéljenek maguk a dokumentumok – természetesen csupán szemelvényekben.

Az Új Írás-beli vitaindító rövid összefoglalása *Maróti* Andor hozzászólásából:

1 *Veres* Péter a kispolgári kultúrát a hozzá vezető igények differenciáltságában tárgyalta, összevetve a szocialista kultúra kialakításának lehetőségeivel. Tételei a következők:

a) Társadalmunk zömében (véleménye szerint mintegy 90 százalékában) a kispolgári kultúra uralkodik, s ez „szociológiai realitás".

b) A meghökkentő ebben az, hogy a munkások, parasztok is, amint kissé anyagilag megerősödnek, ide jutnak, erre van igényük. Ezek szerint törvényszerű lenne – ezt kérdésként veti fel –, hogy a mozgalom harcigénye helyébe az élvezetigény, az osztályharcos kultúra helyébe szórakoztató célú kispolgári kultúra lép?

c) Jogos-e ezt az állapotot szidalmazni (nemcsak az értelmiségeik viszolygása-e ez?), amikor valójában nincs még fejlett szocialista kultúránk, amit helyébe állíthatnánk?

d) Ha ez nincs is, de teremtenünk kell. Előfeltétele a szocialista közösségeken épülő társadalom, ha ezt kialakítanánk, ez magával hozná a szocialista kultúra virágzását is.

2 Ezek a tézisek az első pillantásra meggyőzőnek látszanak, ha az a bizonyos 90 százalék kissé tán eltúlzottnak is hat. Erénye a következtetéseknek feltétlenül az, hogy rámutatnak a kultúra és életfelfogás kapcsolatára. A kultúrát azonban – érzésünk szerint – Veres Péter indokolatlanul leszűkíti a művészetekre. *„Ami mégis van" – írja idézett cikkében – „akár könyvekről, akár képekről, pláne zenéről vagy színházról legyen szó, az majdnem kizárólagosan polgári-kispolgári jellegű és tartalmú érdeklődés."* S másról, mint művészetről egyebütt sincs szó. Pedig ha a kultúrához vesszük a tudományos ismereteket, termelési, politikai tapasztalatokat, technikai tudást is, akkor már lényegesen módosulnia kell az előzőleg felállított helyzetképnek. Kispolgári kultúra helyett már kispolgári ízlést kell mondanunk, s ez szűkebb körű fogalom.

Megkockáztathatunk egy feltevést: eszerint a kispolgári ízlés tulajdonképp a maga kispolgárisága mellett egyúttal fejletlen ízlés is. S arra kell gondolnunk, ismét egy vonatkozásban tovább lépve, hogy a fejletlen ízlés nem mindig a kispolgári életérzésből fakad. Éppen amit Veres Péter példaként felhoz, a zenében a Pillangókisasszonyt, a Trubadúrt, Traviátát, az irodalomban Victor Hugót említve felső határnak, nem bizonyos, hogy ez mindjárt kispolgári (bár abba is belefér), lehet, hogy csak a kulturálódásnak olyan állomása, melyre úgyszólván magától minden igény elér, illetve elérhet. S hogy miért nem jut tovább? Mitől juthatna? A romantikától Bartókig és József Attiláig csak az jut el, akinek erre felnyitják szemét és fülét, aki megtanulja megérteni a bonyolultabb művészetet is.

Ebből az aspektusból szemlélve a dolgot, már kevésbé elszomorító a kép. Mert kiderül, hogy a kispolgári ízlés formálása egyedül rajtunk múlik.

(Maróti Andor)

3 A kispolgáriság mint társadalmi osztály megszűnt – mégis megnőtt a kispolgári életforma, ízlés, beállítottság. Mi hát akkor az anyagi alapja ennek a változásnak? Véleményem szerint ebben igen nagy szerepe van a keresetek kiegyenlítődésének, a nagy szélsőségek felszámolásának, az anyagi létfeltételek bizonyos egészséges „nivellálódásának". S ez egy pozitív társadalmi forradalom eredménye. A kiegyenlítettebb anyagi feltételek között aztán az életforma és ízlés irányelvei is közelebb kerülnek az átlagoshoz. S mivel örökségként, legközelebb eső mintaként készen kaptuk a kispolgári vagy pontosabban nyárspolgári normákat, hát ezek kezdtek hatni az emberek életében.

Nagyobb gondot – és bátorságot – kell fordítanunk az életforma átalakítására. Értem ezen az emberek hétköznapjainak, otthoni szokásainak, foglalatosságainak és ízlésének – persze igen tapintatos – befolyásolását. De: idegenkedem attól a szemléletmódtól, mely „csak" nevelni akar, és ferde szemmel néz azokra, akik „élvezni" is akarnak, akik szórakozást is várnak a kultúrától. A prédikáció sohasem volt kifejezett kulturális nevelőcikk, a jó kultúra mindig öröm és szórakozás, élvezet és önformálódás – együtt és egyszerre.

(Almási Miklós)

4 Veres Péter is, a hozzászólók is valóságlátásról beszélnek, a reális valóságból akarnak kiindulni. De vajon vannak-e olyan alapos ismereteink a valóságról, amelyek feljogosítanak bennünket olyan messzemenő következtetésekre, mint amilyeneket a vitában olvashatunk? Vajon a felsorolt jelekből lehet-e arra következtetnünk, hogy a kispolgári ízlés eluralkodott, hogy ez jellemző egész társadalmunkra? Én azt hiszem: semmiképpen sem szabadna ilyen következtetést levonnunk.

Mi a jellemző a kispolgár kultúrájára? Kevés az ideje arra, hogy széles műveltséget szerezzen, társadalmi helyzete, osztályának-rétegének normái sem indítják erre. Ebben közös a sorsa a munkáséval. Ugyanakkor szilárdnak képzelt helyzete, a munkásétól jelentősen elkülönülő státusa hozzákötí mindenhez, ami konzervatív vagy ami álforradalmi. Ebben a helyzete közös a tőkésével. Ebből természetesen az következik, hogy a kispolgár fogékony mindenfajta sekélyes kulturális termékre.

Nálunk azonban egészen másról van szó, amit korántsem lehet jellemezni a „kispolgári" jelzővel. A sekélyes, a csak szórakoztató még korántsem kispolgári, még akkor sem, ha a társadalom számára veszélyes mértékben és módon jelentkezik.

A másik kételyem az illuzionista szemléletnek szól. Veres Péter eszményi embertípust teremt magának, s aki nem felel meg e típus követelményeinek, azt egyszerűen kispolgárnak nevezi. Az a furcsa helyzet állt elő, hogy a vitázók maguk is illúziókat szögeznek szembe másfajta – meglehet, rosszabbfajta – illúziókkal is ideálokkal.

Én óvakodnék egytípusú emberideált olyan konkrét ízléssel kiformálni, mint amilyennel Veres Péter embereszménye rendelkezik. Bonyolult, nagyskálájú rétegződés van! Ezt veszem tudomásul – és csak ebből az alapból indulhatok ki.

A kulturális értékek élvezése rendszerint széles műveltséget igényel, amelynek megszerzéséhez nem utolsósorban tetemes idő kell. Ha kevés az idő, ha széles műveltség megszerzésére nincs lehetőség, de mégis van már igény kulturális élvezetekre, s ehhez bizonyos szabad idő is rendelkezésre áll, akkor, illetve ilyen rétegekben megnőnek a felületi jelenségeket futólag, de

Aradi Nóra

művénettörténén

Remsey fenő festőművén Ziállitárát

nyitotta meg Nagykörösön.

Pest Megyei Hírlap

1979 máj. 19

Aradi Nóra, művészettörténész

A Képzőművészeti Alap Kiadó Vállalata mappát jelentetett meg, a művésznő alkotásokat bemutató válogatását Aradi Nóra tanulmánya és Gyönky Sándor elemző magyarázatai egészítik ki.

T. V. - híradó,
1979. II. 14. Televízió, 19.30

Avadi Nóra, művészettörténész

Bán Béla festőművész munkásságát kortársai eltérően értékelték. Hamvas Béla a széles nyugalmat emelte ki, Avadi Nóra az izgatott expresszivitást, Németh Lajos a robbanó indulatokat.

Vas Népe, 1979. júl. 15.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Fónyi Géza emlékkiállítását a Budavári Palota D. épületében rendezik. A megnyitó beszédet dr. Aradi Nóra mondja, 1949. nov. 20-án.

Meghívó.

1949. nov. 20.

Aradi Nóra, művészettörténész

Kiss Bálint főműve volt „Jablonkai Pothes János bucsúja leányától a leopoldvári tömlöc ablakánál 1647-ben" c. mű fogalom lett az önkényuralom éveiben. „Különösen ismertté vált a szabadságharc után, amikor a Habsburg reakció mártírjaként tisztelt, gályarabságra ítélt református prédikátor a nemzet mártíromságának, rabságának jelképét vélték felismerni" írja Aradi Nóra.

Sz. Kürti Katalin: Kiss Bálint emlékkiállítása a Déri Múzeumban.
Hajdú-Bihari Napló, 1978. ápr. 9.

1021

Aradi Nóra, művészet-történész

1978.IV.22.Petőfi, 13.o5/KJn/
Az emlékezés pincéi

Beszélgetés képek drámáiról és drámák képeiről.
Részvevők Aradi Nóra művészettörténész, Garai László pszichológus, Mészáros Tamás szinházi kritikus.

- Van egy sokszor emlegetett frázis a művészettörténetével kapcsolatban, hogy a feladott levél ami t a művész üzen az nem mindig időben érkezik el a cimzetthez és nem mindig a cimzett az, aki ezt az üzenetet megkapja.
Két művészi alkalom volt az elmult időkben, amely bizonyitani látszik, hogy ez a frázis mégsem annyira frázis, az egyik Farkas István képeinek kiállitása.
Ugy tünik, hogy ezek a képek, amiket ő élete-során festett azok egy viszonylag szük körhöz szólnak és most annyi évvel halála után egy nagyobb visszhang támadt a képei körül.

Füst Milán tudatosan törekdett arra Boldogtalanok cimü 27 éves korában irt szinmüvével, hogy akkor ott, egy bizonyos közönség számára ezt a darabot bemutassa. Ez nem sikerült neki. Sőt, a Boldogtalanok élete legvégén amikor bemutatták ellentétben a rágtön nagy sikert aratott Henrik királlyal Boldogtalanok akkor sem aratott nagy sikert, most azomban jóval halála után a Szolnoki szinházban sikert aratott ez a darab, amelyben egy olyan magát az irók irójának tartó valaki alkotott mint Füst Milán.

- Füst Milán esetében tulajdonképpen arról nem beszélhetünk, hogy nem fedezték fel a darabot.
Azt lehet inkább mondani, hogy egy tudatos felejtésről volt szó már a maga korában is. Mert Osvát Ernő Kosztolányi és Tóth Árpád például, akiknek először felolvasta egy májusi éjszakán 1914-ben, ők el voltak ragadtatva a darabtól. Mi több, tulajdonképpen arról sincs tudomásunk, hogy ne tetszett volna a darab Beöthy Lászlónak a szinigazgatónak akihez ő elvitte. Csak azt mondta, hogy elviselhetetlen, hogy ilyen emberekről ir, miért nem lehet szép emberekről irni, tiszta emberekről ? Miért kell mindig ilyen borzalmakról, ezt nem lehet most, ez nem időszerü, mondta a szinházi ember

- A világháboru előtt két nappal-

- Igen, és magyar szinház akkor és sajnos azóta is ez még tapasztalahtó jelenség nem vállalja éppen azokat a darabokat nem vállalja, amelyek a legaktuálisabbak lennének.
Az egy abszolut közérthető darab lett volna a maga idejében.
A Nemzeti Szinház is azért nem vállalta, mert nem vállalta éppen ezt a nagyon is közérthető naturalizmust abban az időben.

Nincs kipróbálva soha sem is volt kipróbálva, hogy tulajdonképpen mi az amit a közönség befogad ? A szinház elbe megy a dolognak és ilyenfajta választó vonal vagy fal szerepet tölti be a közönség és a mü között.

- Mészáros Tamás tehát arra céloz, hogy szinházi eszközeinknek kellett gazdagodni ahhoz, szinházi előadási eszközeinknek ahhoz, hogy felfedezzük a naturalizmus mögött a nem naturalizmust és vállaljuk a Füst Milán üzenetét ?

- Nem, nem erre gondolok, persze ez nem árt a darabnak. Pl. a mostani szolnoki előadásban Székely Gábor rendezés benhallatlan erénye az, hogy el tudja játszani a naturalista drámát a szó legjobb értelmében vett szinpadi költészetként. De akkoriban azt hiszem nem az eszközök elégtelensége, vagy hiánya tartotta vissza a szinházat. Ez a darab eljátszható lett volna, tehát nem eszköz probléma volt.

- Farkas István esetében is arról van szó, hogy annakidején a magyar művészeti élet nem vállalta őt ? Hiszen ő már a harmincas évek elején igen fontos képeket festett, mint amit most láthatunk és nem tudok róla, hogy 1944-ig ameddig élt bonne lett volna- e abba amit ugy neveznek, hogy magyar művészeti élet és kapcsolat a közönséggel ?

- Nem ilyen egyszerü a dolog, részben más tényezőkre is gondolni kell, mint irodalom vagy dráma esetében. Roppant nehéz volt abban az időben akár a magyar kiállitásokon folyamatosan rendszeresen résztvenni művészeknél, akár a főképpen Párizsban müködő Farkas Istvánnál közönségről beszélni. A közönség az roppant szük körü volt, alig ment tul a művészeti élet szakmai körein.
Olyan művész, mint Egri József, aki mindig jelen volt budapesti kiállitásokon az ő életkörülményei sem tanuskodnak arról, hogy eljutott e volna valóban a maga korában az ő üzenete azoknak, akik ezt felfoghatják.

- Aradi Nóra hogy látja, hogy azon a technikai tényezőn tul hogy most rendeztek meg egy viszonylag nagyobb szabás kiállitást müveiből miért pont most arat sikert ez a művészet, amely Párizsban készül főleg, ahol a magyar tájakról ugyan van szó, de sokkal kisebb mértékben mint Egri esetében és mégis van valami, van egy katartikus hatása ezeknek a képeknek, amelyeket most kezdenek megismerni ?

- A miért pont most-ot egy kicsit kitágitanám. A most az nem egy mai pillanatot jelent. Igaz és ebből a szempontból kérdés mégis csak elgondolkoztató, a 69-es első nagy Farkas István kiállitáson amit felszabadulás után reddeztek Székely fehérvárott az volumene, helye miatt is kevesebb visszhangat váltott ki nyilvánvaló, mint a Magyar Nemzeti Galériának a jóval nagyobb Farkas István kiállitása.
Nagyon sok minden játszott itt közre. Az alkotások megismerése, ami kezdődött azzal, hogy az alkotások összegyüjtése. Ezek a látszólag technikai feltételek ezek nemcsak technikai feltételek, mert együtt kell látni a képeket a litográfiákat, rajzokat ahhoz, hogy hatni tudjanak. Ezen a tágan értelmezett technikai feltétel sorozaton tul nagyon komolyan kell gondolni arra, hogy tulajdonképpen a mai kiállitás

látogató közönség mennyi minden egy bérlettel találkozott a közelmult években. Mikben minden hallgozódott föl és mi hogyan rendeződött el bennük, hogy rá rezzenek arra a nagyon speciális üzenetre, ami pl. a Farkas

- Ami egy komor üzenet

- Komor, talán fájdalmasabb, mint a kor művészeinek egy jó része, vagy a kor abban a korban legismertebb művészei zömének az üzenete. Fájdalmasabb, mert ő még azt az ellenfelet, azt a legyőzendő külvilágot sem látta világosan maga előtt ahogyan Derkovits a saját pozíciójából mérlegelt, összegezett és számolt, illetve felszámolt dolgokat.

- Nagyon érdekes dolog az ember az előadást megnézi, a Boldogtalanok mostani szolnoki előadását és a Farkas kiállítást akkor döbbenetes érzése támad, szóval valami olyasmi, hogy itt ugyanarról a világról van szó. A képek, a díszlet, a szinpad megvilágítása, sőt bizonyos szereplők mozgatása ugyanazt a sötétbarnás, feketés tónusu titokkal teli világot hozza, mint Farkas képeknek a legtöbbje.

Van pl. egy képe, aminek azt hiszem az a címe, hogy Közeledve ahol egy pár közeledik egy harmadik figura felé, aki mintha egy kerítés vágy fatörzs mögött állna. Ez a darabnak a nyitó képe lehetne. Hogy itt mi történik azt nem lehet tudni ? Ilyen elfedett drámaiság, drámai homály ez a kép.
Na most ez a drámai homály, ez a Boldogtalanoknak nagyon lényeges alkotó eleme a drámának is már

- Az előadásnak is

- Az előadásnak is, bár az előadás természetszerüen azt a feladatot vállalja magára, hogy ezt a homályt bizonyos értelemben eloszlatja, hiszen ezt kell tenni a szinészi játékban. Tehát értelmezni kell a szituációkat és ez a homályt egy kicsit oszlatja. De a Székely rendezésnek azt hiszem a másik nagy erénye az, hogy nem erőszakosan akarja megfejteni azt ami nem kell megfejteni.
A Boldogtalanok egyik főszereplője Huber Vilmos is egy ilyen homályos multu alak, aki egyszer csak ugy kibontakozik a sötét háttérből. Egy szürke fényben megjelenik hátul ajtókereteken keresztül, térbe állitott ajtókereteken keresztül. Nekem Sár Erzsébet világát is eszembe juttatja ez a díszlet. de a Szinészi hatásokban mindenképpen Farkast,
Például a Székely ahogy megoldja az előadás ugy kezdődik, hogy egy tonett széken, megintcsak a Farkas-i székekre emlékeztető, amely a rivalda vonalában áll elől a szinpadon, áttal ül az egyik szereplő és mire jönnek be a nézőtéren helyet foglalnak, ő ott ül mozdulatlanul, kicsit hátravetett fejjel valahogy kifelé ebből a térből ebből a világból. Már egy rejtély, már nem lehet tudni. Ez a motivum megismétlődik később egy másik szereplő kerül ugyanilyen helyzetbe más szituációba.

Szóval nagyon erős a világok között a hasonlóság, s azt hiszem ez nem véletlen, s talán a közönséget is ezek érdekli, hogy mostanában kezdünk érdeklődni az emberi titkok iránt. Olyan emberek iránt, akik nem olyan egyértelműek. Nem lehet tudni mindent róluk olyan nagyon pontosan. Nem annyira a körülményeik érdekesek, hanem az ember, hogy mi játszódik ebben az emberben, akár ilyen kis egyszerű történésekben, mint ami lényegében a Boldogtalanok is, mondhatni abszolut individuális-történet.

- Ez a mai szituáció amit említett ez talán egy kis tulzással, de egy kompozíciós elvként fedezhető fel Farkas Istvánnak egy-sor képén. A hangsulyozott, a magányos emberalak, amely nem mindig pontosan ugyanabban a képi összefüggésben, de a képnek ugyanazon a helyén tűnik fel, de mindig azonos érzelmi pszichikai összefüggésben.
A magányosságra kárhoztatott embernek a menekvése a magány kényszerből és a megoldás keresése a számára adott lehetőség hogy megfesse a képet.

- A Farkas képeken mindig azt érzem, amit a Boldogtalanokban, hogy a szereplők tulajdonképpen nincsenek egymással igazi kontaktusban. Önmagukban zárt világban élnek

- Valahogy érzékelhető a képekből, hogy nem is tudnak egymástól, segitséget vagy feloldást hiába is várnak

- De elszakadni sem tudnak egymástól

- igen, van egy-ilyen egymásra utaltság egy bezártság és a Boldogtalanokban is ugyanez a dráma. Be vannak zárva egy bizonyos körbe és mindenki árnyékokbeszól ebben a körben, persze közben az árnyékokbeszólás drámai izgalma az, hogy esetleg a másikat üti ki magis.

- Engem az érdekelne, hogyha lovval ezelőtt Székely Gábornak eszébe jut, hogy bemutassa és tegyük fel hogy lett volna ilyen Szolnoki társulat, tehát egy csomó technikai feltevéssel élve, vagy hoha lovval ezelőtt előáll volna az a technikai lehetőség, hogy Farkas István mindenki képe összegyüjthető minden képe egy helyen, akkor vajon a Farkas Istvánnak kiállításának, vagy a Boldogtalanok előadásának ugyanaz a lehetőség lett volna arra, hogy megnyilvánuljon. Ugyanugy fogadták volna e ?-

- A hatvannas évek elején a Madách Szinházban bemutatták. Ott az egyik szereplő megbetegedése miatt szerencsétlenül gyorsan le kellett venni a müsorból, de azt hiszem ennek más okai is voltak, hogy a közönségnek akkor-valóban nem kellett a Boldogtalanok.
No az, hogy a közönségnek akkor nem kellett abban sem a közönséget sem tudom ibáztatni, mert a közönség előkészitetlenül kapta akkor a darabot.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 AUG

Könyvvilág

Aradi Nóra
/102/ művészettörténész

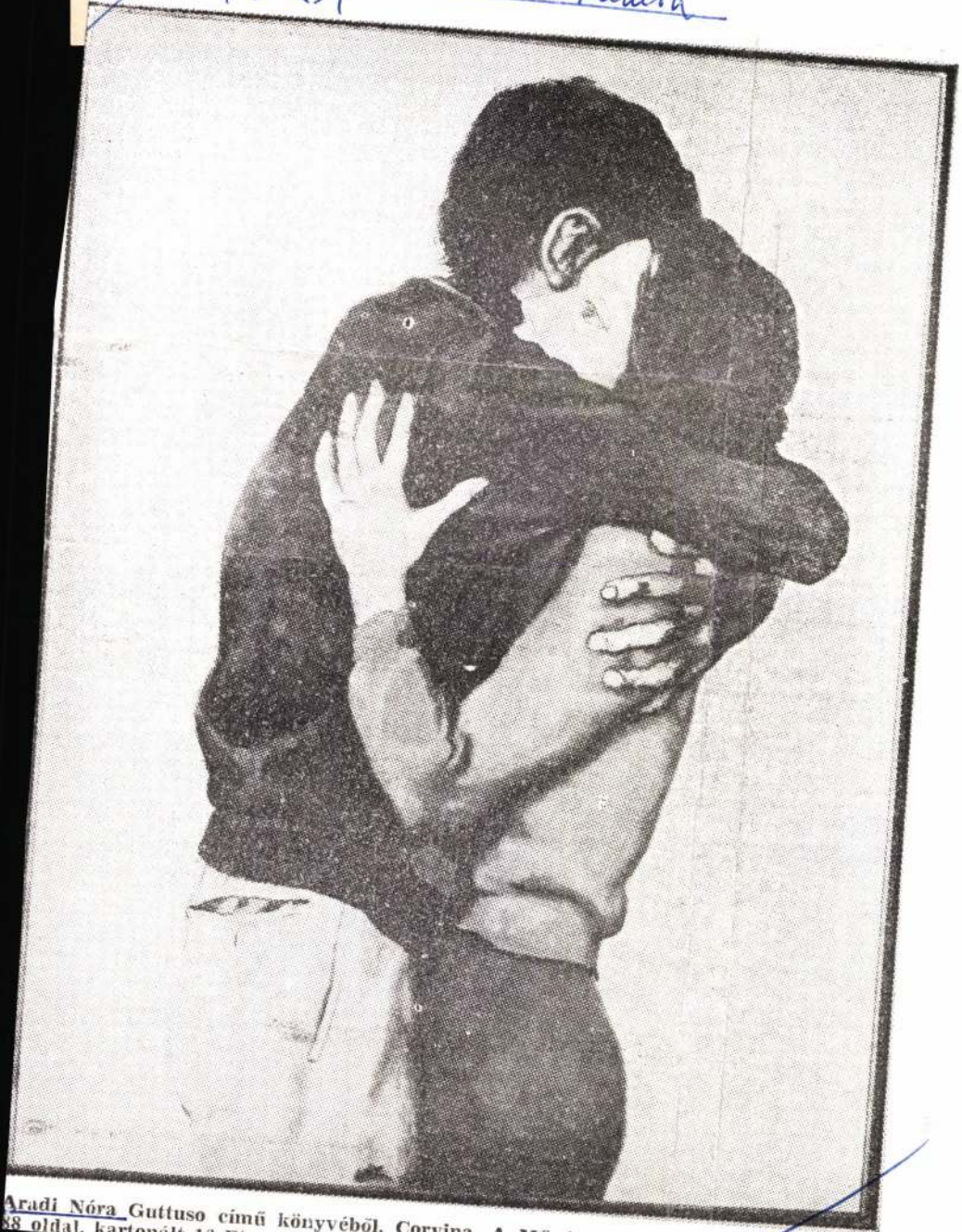

Aradi Nóra Guttuso című könyvéből. Corvina. A Művészet Kiskönyvtára. 88 oldal, kartonált 16 Ft.

Szabadvezetékek és kábelek
Szerelés, üzemvitel
Szerk: Gárdonyi Jenő.
Műszaki. Ipari Szakkönyvtár.
Kb. 600 oldal, kötve kb. **40 Ft**
Szakmunkások és technikusok számára készült oktatási segédkönyv. A villamosenergia-elosztó hálózatokkal, szereléssel és üzemeltetéssel foglalkozik.

Tamás György—Virágh István:
Hasznos tanácsok a Zsigulihoz
Műszaki,
192 oldal, fűzve **19 Ft**
Második kiadás.

Vízügyi létesítmények kézikönyve
Tervezés, építés, üzem
Főszerk.: György István
Műszaki.
Kb. 155 oldal, kötve kb. **330 Ft**
A kézikönyv átfogja a vízgazdálkodás minden szakágát, ismerteti az alkalmazott műveket és létesítményeket, bőséges táblázati anyagot ad a tervezésben, építésben és üzemeltetésben szükséges számításokhoz.

Kémia

Dr. Gerecs Árpád—Dr. Zsadon Péter:
Bevezetés a kémiai technológiába
Tankönyvkiadó. Kb. 600 oldal,
kötve kb. **80 Ft**
Második, átdolgozott kiadás.

Orvostudomány, egészségügy

Gergely János—Hans H. Ottó:
Az elméleti és klinikai immunológia alapjai
Medicina. Kb. 288 oldal + 16 oldal melléklet,
kötve kb. **68 Ft**
Az első olyan magyar nyelvű könyv, amely összefoglalja az elmúlt évtizedekben rohamosan fejlődő elméleti és klinikai immunológia eredményeit. Nemcsak klinikusok, hanem biológusok, biokémikusok érdeklődésére is számot tarthat.

Gyódi Gyula:

A r
Szerkesztette
Natura. Kb. 720 oldal, **60 Ft**
kötve kb.
A kötet az élővilág különböző szerveződési szintjeivel eltérő mértékben foglalkozik, olvasóinak feltételezett igénye, a problémák aktualitása szerint. Sejttani és genetikai kérdéseket például behatóbban tárgyal, mint filogenetikai, rendszertani problémákat. Az anatómiai, a szervek funkcionálására vonatkozó címszavak első sorban az emberi szervezetre utalnak.

Patay László:
Vadak
Móra. Búvár Zsebkönyvek. 64 oldal, kötve **18,50 Ft**
A sorozat új kötete 22 szárnyast és 31 emlőst mutat be. Külön rész foglalkozik azokkal a pusztulófélben levő madár- és emlősfajtákkal, amelyeket ma már véd a „vadászetika" — és a tudomány. Közli a vadászati tilalmi időket, a vadnyomok rajzát, nyomolvasásra tanít, s vadásztaktikára nevel.
Grafikus: Balogh Péter

Mezőgazdaság

Benedek Pál—Surján József—Fésüs István
Növényvédelmi előrejelzés
Mezőgazdasági. Kb. 320 oldal,
kötve kb. **30 Ft**
A növényvédelmi előrejelzés viszonylag fiatal tudomány-területének sok, a gyakorlatban kipróbált és bevált módszere mellett számos fehér foltja van még. Üzemi alkalmazhatóságát is valószínűleg többen kétkedéssel fogadják. A tények és a követelmények azonban szinte parancsolóan előírják eredményeinek fölhasználását.

Gaál László:
Szemlélet az állattenyésztésben
Mezőgazdasági. Kb. 260 oldal,
fűzve kb. **30 Ft**
A szakember bevezetésül a szemlélet fogalmát, lényegét, elemeit, hatását vázolja, majd a történelem folyamán a magyar állate-

Pénzes Bethe
Az aranyhal
Natura. Kb. 14
kötve kb.
Hogyan jutunk komolyabb bio
get kívánó ten
módon tenyészt
sebb fajták? M
szaporítás móds

Timon Béla:
Őszibarack
Mezőgazdasági.
fűzve kb.
Piac — jó minő
— a legjobb r
követelményekh
is alkalmazkod
nyeknek megfel
nyosnál lényeg
gű új őszibarac
sításával, amel
telménye a kor
nagy termés, e
gyümölcsméret

Természet

Boros Ádám:
Az ökörfarkkó
Phlomoides L.
Magyarország
köt., 2. füzet
Akadémiai. Kb

A sorozat újal
óta ismert gy
szösös ökörfa
rokonfajtának
zását tartalma
dalomjegyzékk
mutatóval.

Sport

Kővári Sz
Kővári Károly
Sí ABC
Sport. Kb. 160
melléklet fűzv

Vita a munkásábrázolásról

Érdekes és időszerű ankétra került sor nemrégiben a SZOT Kulturális és Propaganda Osztálya, a SZOT Központi Iskola, az Esti Egyetem Esztétikai Tanszéke, valamint a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének rendezésében. Alkotóművészek, kritikusok, szakszervezeti funkcionáriusok, dolgozók és tanárok beszélgettek arról, mit is értünk ma korszerű munkásábrázoláson. A vitát dr. Fukász György, ***a filozófiai tudományok doktora, tanszékvezető egyetemi tanár vezette. Az ő bevezetője után elsőként, vitaindítóként*** dr. Aradi Nóra, ***a művészettudományok doktora, a Tudományos Akadémia Művészettudományi Intézetének igazgatója exponálta a legfontosabb kérdéseket — főként a képzőművészet szempontjából. Az ankét néhány hozzászólásából közlünk itt részleteket.***

ARADI NÓRA. A tapasztalat szerint a képzőművészettel szemben merülnek fel legkönnyebben bíráló észrevételek a munkásábrázolás helyzetét illetően. A probléma egyáltalán nem könnyű, és nem hiszem, hogy a képzőművészetben ez nehezebb, súlyosabb, sokoldalúbb, mint más művészeti ágakban; mindenesetre más. Talán az a vélemény, hogy munkásábrázoláson értjük vagy érthetjük a munkástípus megjelenítését, de a munkáskörnyezet ábrázolását is. A kettő persze nem azonos. Egymástól függ, egymást feltételezi, de az ábrázolás szempontjából nem azonos. Nem véletlen, hogy az egyik nagy témakör, aminek a keretében a munkásábrázolás kibontakozott, fellendült még a múlt században, sőt talán még korábbra is vissza lehet menni, az az öntöde, vagy a kohó, tehát egy olyan üzemi környezet, amelynek rendkívül fontos szerepe volt a nehézipar kialakítása szempontjából a virágzó kapitalizmus idején, s azt közvetlenül megelőzően is. Ennek megragadása egybeesett a festészeti közelítés legkézenfekvőbb következő lépésével. Ezt a környezetproblémát azért kellett megemlíteni, mert a munkásábrázolásnak az alakulása rendkívüli mértékben összefügg a környezetváltozás mai ütemének gyorsaságával, s ennek a változásnak a jellegével is. Képzőművészetről van szó, ahol a tartalmi folyamat így vagy úgy, de mindig egyszerű jelenségbe sűrítve jelenik meg. És ez köt: köti a művészt és a nézőt is...

Húsz-huszonöt évvel ezelőtt egy egyenruhás tisztnek az alakjában az utcán — most nem ábrázolásra gondolok — az ember érzékelni tudta, hogy mi volt az eredeti szakmája, hogy a nehéz- vagy a könnyűiparban dolgozott-e, mezőgazdasági munkás vagy tisztviselő volt-e, mihez kötődtek a gesztusok, a mozdulatok, a mozgásnak a ritmusa... Ma már a puszta emberalakról a külső megjelenése alapján nem lehet megállapítani, vagy nem jellemző már annak megállapítása, hogy az illető foglalkozása munkás, mérnök, tisztviselő vagy éppen tanár. Ami azt jelenti, hogy egy sor olyan külsőséges vonás, ami megkülönböztető jegy volt, s amihez a művész, a szobrász, a festő, a grafikus gesztus vagy attributum útján hozzányúlhatott, ma már eltűnt.

Vagy nézzük a szerszámokat. Ha ma ábrázol valaki egy kalapácsos munkást, akkor az lehet általában munkás- vagy forradalmárjelkép — de nem valószínű, hogy egy ma élő dolgozó munkást ábrázol, mert ott a kalapács mint *legáltalánosabb* szimbólum sem jellemző. És ez vonatkozik a szerszámjeleknek nagy részére... De ha a mai környezetet veszem, s benne az alakot, önmagában véve még ez sem munkásábrázolás. A művészetben, s így a képzőművészetben, ahol egyszeri látványban jelenik meg, egyszeri jelenségbe tömörül egy tartalmi folyamatnak a jellemzése, ott nagyon sok fölhalmozódó társadalmi tapasztalással kerülhet csak sor az új attributumok, az új jellemzők kialakulására. Hiszen végül is átmeneti korszakról van szó, s ezeknek az új jellemzőknek a képi kialakulása, képpé érlelődése is folyamatban van, itt-ott már tetten érhető...

A világban végbemenő változások nyoma a munkásábrázolásban a szorosan vett társadal-

landósága van s pénzét épp erre akarja költeni, nem egyébre. Váci nem autóra dobta ki a pénzét, s meglehet, ebben nagy igazsága volt, de e meggondolása és a forradalom között nem érdemes mesterkélt összefüggéseket létrehozni.

Mint ahogy a forradalom iránti szerelem és a korai halál közt sem ilyen egyszerűen vonható meg a logikai kapcsolat (noha már mástól, egy nemrég indult rokonszenves ifjú költőtől is olvastam, hogy Váci „forradalmas halált" halt). A fogalmakat nem szabad devalválni. Kossuth meglehetős forradalmár volt, mégis kilencvenkét esztendőt élt. Kropotkin is remekül viselte a forradalom viharait — s még százszámra idézhetném a neveket.

Olyanokét, akik valóságos forradalmi próbákon valóságos élet-halál kockázatokat vállaltak és éltek túl.

A halál gyakran szül mítoszokat, olykor hasznosakat is. De még a jótékony legendáknál is többet ér a józan értékelés. Barátot, szeretőt, rokont nem méricskélünk, ám a közre tartozó életmű erejének egyik próbája épp az, hogy elbírja-e a tárgyilagos vizsgálatot, az örökség kritikai feldolgozását.

De erről bővebben már egy másik kérdés kapcsán essék szó.

Hívek és igazságok

Év eleji vitacikkemben utaltam a középnemzedék néhány írójára, aki szemmel láthatóan *Veres Péter* posztját szeretné betölteni. Versengő buzgólkodásuk láttán, nem észlelve kellő erőfölényt egyik oldalon sem, azzal vigasztaltam magam, hogy „legfeljebb felvállalják kalákában".

Ez a kalákás félmondat meg nem érdemelt karriert futott be. A cikket követő magánvitákban majdnem több szó esett róla, mint a vita (a Görgey-kultusz körüli nézeteltérések) lényegéről. Többen megvádoltak azzal, hogy kell lennie. Az igazságot
ban ez a taktika használhatatlan. Én egy muzulmán országban sem lehetnék muzulmán. Ugyanis nem hiszek a Koránban. Miként a Talmudban sem, és semmiféle szent könyvben, amely pontokba szedett dogmákban magyarázza a dogmákba szoríthatatlan világot.

A gyéren olvasott író szerint minden siker gyanús. A táborszervezésen fáradozó író viszont a híveket számlálgatja, s azt hiszi, igaza van, pedig csak hívei vannak. Mindkét felfogás mélyén önáltatási hajlamok munkálnak. Örüljünk hát az üdvözléseknek, gondolkozunk el az ellenvéleményeken, de törődjünk bele, hogy a siker önmagában sem igazzá, sem tévessé nem teszi álláspontunkat.

Kalákás félmondatom karrierje egyébként azért is meglepett, mert én arról az egész népi-urbánus szövevényről három évvel ezelőtt kétszer húsz gépelt oldalnyi szöveget adtam le a Kortársban, *Távvezérlő Kalauz*om negyedik és ötödik fejezetében. Nehéz az ilyesmit mérni, de úgy érzem, ez a mostani félmondat szélesebb körben és zajosabb visszhangot vert, mint annak idején az a negyven oldal. Szerénytelenül kész volnék a különbséget azzal magyarázni, hogy a közben eltelt három év alatt némileg ismertebb lett, ha nem is a munkásságom, mindenesetre a nevem, ennélfogva ma több olvasója lehetett az odavetett megjegyzésnek, mint korábban az érdemi fejtegetésnek. Az pedig mindenképpen tény — s kérem a szerkesztőt, ne húzza ki e mondatot —, hogy a *Kritikát* mostanában sokan olvassák. Higgadt megfontolás után mégis úgy látom, hogy Péter bácsi epigonjainak legutóbbi röpke említése mindenekelőtt azért keltett figyelmet, mert a *Távvezérlő Kalauz* szemelvényeinek közlése óta a népi-urbánus háborgások semmit sem csitultak. Sőt elmérgesedtek. S így az ártalmatlan félmondat is nagyobbat csattanhatott ma, mint tegnap a komoly kihívás.

Márpedig ha így van, még inkább kötelességünk elgondolkodni azon, hogy csakugyan:

alapozni karrierjüket. Így azonban már fent említett 71-es cikkemben kénytelen voltam utalni *a nép bölcse* szerep és a modern világ követelményei közt feszülő ellentmondásokra, most pedig — ha viszolyogva is — a mai fajelméleti kacérkodások vészes anakronizmusáról kell kicsit bővebben szólanom.

Először is: nem lehet eltekinteni attól, ami Veres pályakezdése óta lezajlott a világtörténelemben. A *Szocializmus, nacionalizmus* plebejus szándékú, tiszta lelkiismeretű és népének jót akaró szerzője „a nemzet biológiai fundamentuma", „a faji ízlésvonal", a nemzeti „vértörzs" és a hasonló fogalmak átvételekor-kidolgozásakor még nem tudhatta teljes mértékben, hogy a faj*elmélet*ből milyen iszonyú *gyakorlat*ot fog kinöveszteni a történelem. Ma, miután a fasizmus kompromittálta (mert valóra váltotta) a faji teóriákat, minden elfogulatlan ember számára nyilvánvaló, hogy tudománytalan, sőt komolytalan fogalmakról van szó, amelyekre világnézetet építeni nem lehet. De ne feledjük, hogy eredendően maga a tudomány tévedett! Rosenberg még rajzot oktatott Revalban, amikor magukat szaktudósoknak valló teroretikusok már épületes zűrzavart hoztak létre a faj fogalma körül.

Az induló Veres Pétert e tekintetben olyan eszmei káosz befolyásolta, amely a század első négy évtizedének több korszakos nagyságát is érintette kisebb-nagyobb mértékben. A harmincas években, kivált Hitler győzelme után, érdemes magyar írók fel is léptek persze e szellemi járvány ellen, sajnos azonban nem mindig tudták távol tartani magukat a polgárian elfogult parasztellenességtől, s ezzel hatástalanították saját érveiket. Sőt, amint erről Vas István nemrég elgondolkodtatóan szép versben vallott, a leendő üldözöttek egyike-másika maga is túl közel került olyan mítoszokhoz, amelyek végül gyilkos módon ellenük fordultak.

Az induló Veres Péter tévedéseit magyarázza az a naivul elképzelt, de kétségtelen jó

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 MÁJ

KRITIKA
Budapest

dr. Aradi Nóra

(1/2)

miközeg és az abban élő művész tudata és tájékozodási igénye szerint változik. Az — ami nálunk persze probléma, de egyben lehetőség is, és amely lehetőséggel a művészek élnek, anélkül, hogy megfeledkeznének az egész problémának az ellentmondásos voltáról és a művészeti realitásokban rejlő művészeti ellentmondások lehetőségeiről —, az új társadalmi viszonyok, új munkahelyi és életkörülmények között dolgozó munkásnak mint hétköznapi embernek, s mint a szó legjobb értelmében vett hőstípusnak, hősalaknak az ábrázolása, témája ...

Én nagyon nehezen tudom elképzelni a különbségtételt ma nálunk abban, hogy a munkásról vagy a munkás pozíciójából. Abban a pillanatban, amikor ez a kétféle közelítés lehetőségként merül fel, akkor ez feltételezi az alkotó tudatának a bizonytalanságát. És amikor mi már eljutottunk odáig, hogy az egyenruha mögött sincs különbség a munkás és a mezőgazdasági munkás között, de egyenruha nélkül is alig van különbség — külső különbség —, miért feltételeznénk belső hozzáállásbeli különbséget a művész részéről, aki közvetlenül vagy közvetve a munkásosztályhoz tartozik — még ha mi itt nem is beszélünk arról, hogy mit is jelent ma az, hogy munkás és munkásosztály.

esít

em

dagógusfeladat. A tanár-növendék viszony „el-
nemcsak a növendéktől lehet, sőt kell várni,
az oktatótól is, hogy inspirációt adjon!

**lisnak vélik a főiskolát, hiszen — mondják —
kus zenei stúdióval sem rendelkezik. Mi a hely-
ával?**

rülnénk egy elektronikus zenei stúdiónak, de
ban súlyosabb, égetőbb gondjaink vannak. Ami
t illeti, a legkevésbé sem értek egyet. Nem tu-
nennyiben jelent maradiságot, mert ez könnyen
em lombozódhat, ha gyökerétől elvágják. Vagy-
nem engedhetünk: *az alapokat el kell sajáti-*
gkevésbé sincs „elnyomva" a főiskolán, nem is
és szükségszerű, hogy mi foglalkozunk a mai
en volna az általános folyamatból kiszakítani.
rendszeresen foglalkozik korunk zenéjével, így
erik meg belülről, a megismerés pedig segít a
ez.

zeneszerzők hazai helyzetét?

Aradi Nóra művészettörténész.

Baska József festőművész váci kiállítását a mai napon megnyitotta.

Losonci Miklós: Kiállítás Vácott.
Pestmegyei Hírlap, 1973. máj. 26.

Aradi Nóra művészettörténész.

a magyarosi társalgót nyitotta meg vasárnap délelőtt.

Pestmegyei Hírlap, 1943. júl. 24.

dr. Aradi Nóra művészettörténész

Czinder antal szobrászművész kiállításának megnyitó beszédét mondja.

Meglúvó

1974. márc. 29.

Aradi Nóra művészettörténész.

Bejelentődött a Szentendrei nyár rendezvénysorozata, a városi tanácselnök emlékkönyvet nyújtott át a kiemelkedő munkával résztvevőknek. Így Aradi Nóra művészettörténésznek is.

Pestmegyei Hírlap, 1973. júl. 26.

Ivadi Nóra művészettörténész

Vörös Rozália festőművésznő gobelin- és pasztell-kiállítását ápr. 24.-én nyitja meg a Gádor József Galériában.

Nógrád, 1975. ápr. 24.

dr. Aradi Nóra művészettörténész

ápr. 24.-én a Gólé Galériában megnyitja Vörös Rozália festőművésznő tárlatát.

Magyar Nemzet, 1975. ápr. 22.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 JUN

Könyvvilág

Aradi Nóra
1021



Aradi Nóra Guttuso című könyvéből. Corvina. A Művészet Kiskönyvtára. Kb. 88 oldal, kartonált 10 Ft

IK

rsége s nemegyszer
ényessége és a zsol-
katonáinak gyáva-
rul.
rsányi Éva.

s:

ve **34 Ft**
ó *Siratófal* című
smert hősök tovább-
neti figyelemmel az
udai munkáscsalád
ttal hiteles korrajz
ció sorsa, szenvedé-
dése felejthetetlen
t. Iványi Péter — a
tosabb tagja — ki-
apun, beleilleszke-
etbe, kemény aka-
os harccal elfoglal-
gérdemelt helyét a
. Kaland, szerelem,
s, tévedés, hit és
éri útján.

ard:

Az író novelláinak témája változatos, hősei is sokfélék. Értelmiségiek, diákok, kispolgárok, munkások közül választja alakjait és mindenről tud érdekeset, izgalmasat mondani.

Déry Tibor:
A befejezetlen mondat I—II.
Szépirodalmi. Déry Tibor Művei.
1129 oldal, kötve **63 Ft**

Ljuben Dilov:
A nádas
Európa. 212 oldal, kötve **13,50 Ft**
Egy bolgár újságíró a Balaton partjára utazik, és ott megismerkedik egy magyar festőművésznővel. Szerelmük kibontakozását akadályozza, hogy nem beszélik egymás anyanyelvét, és a világról alkotott felfogásuk is eltérő.
Fordította: Angelo Toso Doncsev.

Dobai Péter:
Csontmolnárok
Magvető

Úgy tünik, a kitűnő művészettörténész egy már régen időszerű, mindegyre esedékesebb kutatási programot teljesít; az utóbbi évszázad legnagyszerűbb vonulatát, a szociális forradalmi mozgalmak és a művészetforradalom kapcsolódását kutatja, elemzi és ismerteti. Olyan témát tehát, amelyből részlettanulmány is csak kevés olvasható; az új könyvek szerzőjének munkássága túllép szaktudománya területein. Az említett kontaktusról korábban szinte csak beidegzett sablonokat fogadott el és ismételt sokáig a művészettörténeti irodalom, ezeknek igazolására szerveződtek szinte a tárlatok. Elfogadtuk, hogy a társadalmi indítékú realista vagy avantgarde képzőművészek – szemben a polgári szalonpiktúrával vagy a csontosan fénylő akadémizmussal – nem formalista mozgalmai szükségszerűen találkoztak a szocialista forradalmi munkásmozgalommal. A hosszabb-rövidebb ideig tartó szellemi és akciós közösségek nem kevés dokumentumát és eredményét ismertük, ezeket idézve és újra-

Read elemzése, a képanyag követi és igazolja az arpi gondolatokat. Az elemző nem kíván mást megértetni, mint amit a művész kifejezni szándékozott. Read történeti rendszert és esztétikai szintézist teremt; megkapó a tisztá szellemiség, amelyet követ és követel. A tanulmány egyszerűségével és tiszta nyelvi-logikai-gondolati megfogalmazásaiban példája lehet annak a művészettörténetírásnak, amelyet nálunk a maga korában Lyka Károly és Genthon István képviselt. Ha vannak a művészeti elemzésnek modern klasszikusai, az Arp-monográfia szerzője ezek közé tartozik. Mint ahogy klasszikussá érett választott művésze is.

Nehezen értjük a szép kötet borítójának fanyalgó és tartózkodó megállapításait: azt kéri számon az írótól és a képzőművésztől, ami aligha követelhető. Read és Arp egyformán segített egy kicsit a Földnek forogni tovább. Hasonlók nélkül még mágyák állnának a főtereken, felnégyelt tetemek díszítenék az útkereszteződéseket. Tettük hát nem csekély dolog.

Ilyféle szerepet töltenek be a másik monográfia szerzői is: *Lise* és *Oto Bihalji-Merin*. Arcképük, életrajzuk és személyi bibliográfiájuk az *Henri Rousseau* biográfia

idézve a kurrens művészettörténet csak újratermelte önmagát: változatokat teremtett és nem új alapvetést. Igaz, kevesebb lehetőség nyílott a művek és dokumentumok szemrevételére. A sok résztanulmányból nem kevés előítéletet félretéve most termett egész; és magyarul a szerző munkásságában legelébb.

Aradi Nóra a kimeríthetetlenül nagyszerű témának nemcsak magasabb szintű összefoglalására, de új szempontú megközelítésére, egyben újszerű, az ismétlődően változó szimbolikát megfejtő értelmezésére, a kapcsolat és közösség tágabb szempontú elemzésére vállalkozott. A most megjelent könyvek vizsgálódási folyamatának már második állomásai, hiszen a *Daumier, Derkovits és utódaik* (Elvek és Utak, Magvető K. 1968.) tanulmányai – közöttük az október és a forradalmi művészet kapcsolatát, a kutatás új szempontjait elemző írások, Kandinszkij művészetének, Herbert Read és Jean Cassou összefoglalásainak új horizontokat nyitó értelmezései, a koreszme és korstílus filozófiai indítékú koncepciója – és *A szocialista képzőművészet története, Magyarország és Európa* (Corvina K. 1970.) című egyedülálló monográfia volt az akkori folyamatában jelentkező munkásság első két nagyobb összefoglalása. Előttük jónéhány kötet és gazdag publikáció.

A szocialista képzőművészet jelképei (Kossuth K. – Corvina K. 1974.) című album és módszeres ikonográfia (a szerző „módszermonográfiának" nevezi) a korábbi összefoglalás sokrétű kiegészítésének, a szimbolikai rendszer összegyűjtött lexikonának és elemző feltárásának tekinthető. A motívumkutatás, a jelképek vándorlásának és alakulásának összehasonlító vizsgálata valóban izgalmas, célravezető és sok esetben perdöntő jelentőségű szemiotikai szakterület, és Aradi Nóra széles horizontokat nyit és tár fel, az eltelt évszázad teljes képzőművészetéből idéz. A gyűjteményben a motívum-készlet megnevezésének alfabetikus rendjében helyet kap a kor képzőművészetének szinte minden jelentős alakja, a mutatóban közel félezer név szerepel. A bevezető tanulmány szociológiai és filozófiai indítékokat ad, a képanyag gazdagon feltárja az ismert és kevésbé ismert műveket, az idézett jelkép elemzése a művek szociális tartalmait. Hasonló jellegű kézikönyvet és összefoglalást nem ismerhettünk eddig (csak néhány korábbi korszakról összegyűlt ikonográfiát), az új album minden további kutatás alapműve lehet. A maga egyedülálló minőségében és úttörő jellegével a monográfia és az ikonográfia példa nélküli a nemzetközi művészettörténeti kutatásban, a szerző jegyzetanyaga csak résztanulmányokra hivatkozik.

A kutatás és feltárás módszerét a szerző másik most megjelent könyvének *(Képzőművészet és munkásmozgalom,* Elvek és Utak, Magvető K. 1974.) előszavában maga jellemzi. Szavai szerint „a képtéma alakulásának belső logikáját" vizsgálja és elemzi utóbb, „az osztálytömeg-ábrázolás kialakulását és változatait". Egyszerűbben azt tehát, „hogyan lesz jelvénnyé vagy jelképpé egy műalkotás". És mindezt a maga történetiségében és jelenkorában, témáját ez teszi újszerűvé, módszerét és eredményeit magas hőfokon izgalmassá és eredetivé.

A tanulmánygyűjtemény a hatalmas munka elvi megalapozásának és műhelyrészleteinek eredményeit tárja az olvasó elé. A *Jelkép és történelem* című egységben elébb a kutatás időszerűségéről, a szimbolika művészeti és társadalmi szerepéről, ikonológiai problémákról és néhány konkrét történelmi témáról (pl. a Dózsa-témáról, Derkovits önarcképeiről stb.) értekezik. A kötet további egysége *(Képzőművészet, demokrácia, felelősség)* a szerző aktuális kritikai és történeti problémákról írott tanulmányait foglalja egybe (művészettörténetírásunk 1945 után, vita a kritikáról stb.) és jónéhány jelentős kiállításról szóló beszámolót (Bortnyik, Szabó Zoltán, Fritz Cremer, Guttuso, Léger, Chagall, mai szovjet képzőművészet stb.).

A harmadik részben *(Művészet és környezet)* Aradi Nóra egy nálunk újabban reflektorfénybe állított témával, az ipari technika és művészet kölcsönösségével, a textil és iparművészettel foglalkozik. Egy másik könyve előbb a gondolatkör történetiségét tekintette át *(A katedrálistól az ipari formákig* – 1967.).

A gyűjteményből sok érdekes és figyelemre méltó beszámolót emelhetnénk ki, jónéhány új szempontot és nem kevés a korábbiaknál elmélyültebb és korszerűbb megfogalmazást. *A magyar aktivizmusról* szóló tárlatmegnyitó Pécsett hangzott el és a Jelenkorban volt olvasható elébb. De a képzőművészeti demokráciáról és felelősségről, a nürnbergi konstruktivista biennáléról szóló írások is túlnőnek az alkalmi kereteken. Elvi jelentőséggel bírnak, eszmei töltésükkel meghatározhatják a kutatás útját és feladatait.

Így Aradi Nóra munkássága és itt jellemzett új kötetei a maguk nagy érdeklődésre méltó témája, megállapításai és eredményei mellett egy mindinkább gazdagodó szemlélet példái is. Áttekintő készségű és igényű tanulmányok egész sorozatában figyelhettük meg, hogy a vizsgálati módszer (bárha látszólag „szemantikai") mindig a kor teljességének horizontjáról jellemzi a képzőművészet eseményeit és mozgalmait. A kor és stílusa közötti kölcsönhatás mindenki előtt nyilvánvaló, a korábbi értekezések és módszerek mégis sok esetben inkább az artisztikum vagy a mai beidegzések oldaláról kísérelték követni és feltárni a képzőművészet eseményeit. Netán renitens mozgalmait. Nos, itt a megközelítési mód fordítottját látjuk és tartjuk követendőnek, bár a kutatói igény így is elsősorban a művészet jelenségeit kísérli megközelíteni. Formátlan beidegzések nélkül, a maguk helyzeti dialektikájában látunk távlatokat és egykori eseményeket.

Sok résztanulmány új szintézisét véljük felfedezni az elemzett kötetekben, úgyanakkor egy tágabb és toleránsabb szemléletet. Folytatásra méltó utat a tervezett teljes szintézis felé. A mai szemlélettel és kutatói gyakorlattal már kiszínezhetők a készítendő térkép eddig csak ideiglenes kontúrokkal megrajzolt területei: pl. a huszas évek szovjet művészetének, az egyidejű európai alakulatoknak (magyar és kelet-európai avantgarde, Bauhaus, De Stijl stb.) hatalmas és jelentős kincsekkel bíró kontinensei.

Távol áll tőlünk, hogy tanácsot adjunk, de a szándék megvalósulását és a szemlélet célravezető tisztaságát látjuk a monográfiákban és a tanulmánygyűjteményekben egyaránt. Végül is *Camilla Gray* felemás könyvének meg kellene írni az antipóduszát.

A szocialista képzőművészet való történetének megírása, szociális értékei való feltárása a szocialista szellemű művészettörténetírásra vár. A teljesség így igérkezik, a lehetőséget az itt jellemzett alapművek és szerzőjük munkássága jelentheti. A folyamat teljesedésével csak gazdagodhatunk.

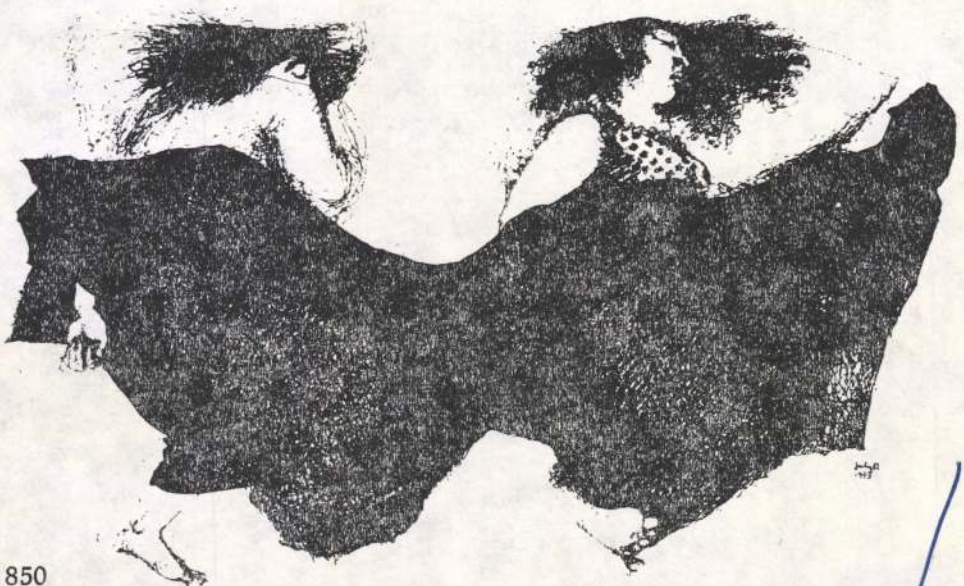

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 9
JELENKOR
Pécs
Aradi Nára művészettörténész

KERÉK IMRE

Anyám

Virágok virága, jégverés
vasszögeivel átvert, kék fagyok
késeitől szabdalt, keserű
gyökereddel magadhoz láncoló,
szelek áramában, lélegzetem
ritmusában lüktető, védtelen
bogár fölé violaárnyú
napernyőt feszítsz, nektárizzadó
kelyhedből mézet itatsz, madarak
pályáját eltéríti ragyogásod,
mosolyod kiapadhatatlan
napenergiája nélkül mivé
lennék, sarlótépázta szallanc
kóró, érzéketlen kő, nyelvemen
kiszáradnának a szavak, segíts
világ terhétől, önmagad
súlyától roskodóan is atomnál
hatalmasabb hatalom, adj erőt,
temetetlen élőhalott, magam
múmia-koporsója ne legyek,
lobbantsak piros tüzet, cellaszűk
létemen túl parázslót, tudjam a
dolgom, helyre tenni, amit
lehet még ezen a vak csillagon.

Gesztenye

Süntüskés burkában, tejfehér
rostok közt feszeng, mocorog a mag.
Centrumát iszonyú erő
fesziti szét ezer irányban,
világmegváltó akarat
lövedékei bombázzák a héj
vastag páncélfalát.
Kivül égboltnyi csönd.
Elnehezült leveleit
épp csak szellőzteti az ág.
S hirtelen, mintha rianás
repeszti kétfelé a tó jegét —
a hasadékon át kipattan
az érett, barna gesztenye
s mint gömbvillám, a fű közül
dübörgve gurul eléd.

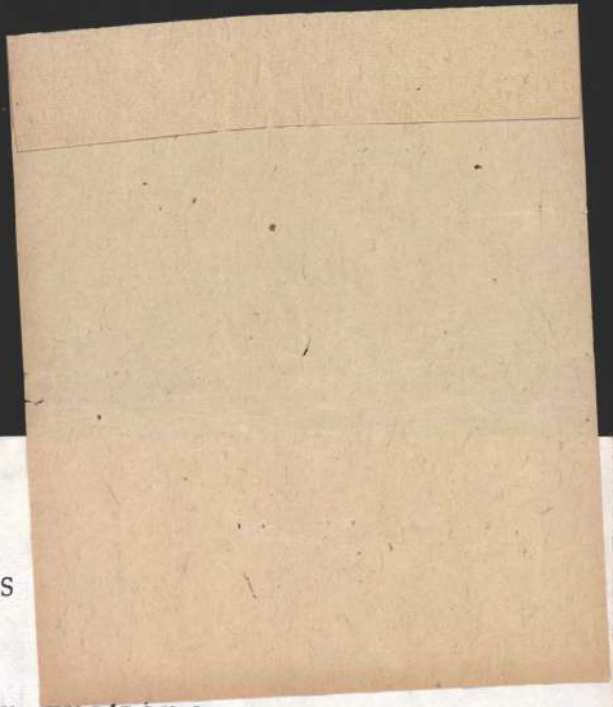

Nagyapa arcképe

nehéz őszi konokság
a máséból elszántott barázdákkal,
a föld hátából hasított szijakkal.
Betonnak minden magyarázatot
a juss gubancos kötelei.
Körül szép menyasszonyok, szép
halottak emléke kuporog.
A lila hidegben őrült ták
vetkőznek az ablak előtt,
az eresz alatt készülődik a szél.
Hanyattesik a világ.
Mielőtt megütné magát,
szeme szükülő recesikján
átrepülnek a madarak.

Töredék anyámnak

Szálkák szögeznek gyúródeszkádhoz.
Piros hagymákat könnyezel.
Évek teknőnyi verejtékéből
napba emeled tisztaságod.

Inkább mesélnék
Sárkánycsikó leszek,
orromból tüzet fuvok,
megsütöm kenyerünket . . .

Kezembe csíp a konyha gőze.
A csészék alján savanyodik még
a tegnapról maradt korty.

Ma is magamra ébresztettél.
Levelet ültettél
ágyam szélére,
álmos sorok közt tésülgetem
gondod varkocsait.

Apa is jól van. Mindenki.

A küszöbön a hűség
szürke verebe ugrál.

Aradi Nóra, művészettörténész

„Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben" a címe Aradi Nóra, sok reprodukcióval is illusztrált albumának.

Zalai Hírlap, 1976. dec. 19.

1947. III. 14. 21·25 Q. TV.
Művészeti Magazin

Dr. Aradi Nóra művészettörténész

- Kedves Köpeczi Béla, ebben a műsorban azért természetünknél foga egy kicsit a művészeti témákat, és az Akadémia művészeti munkásságát keressük.
= Igen.
- Gondolom, hogy a régészet, a néprajz, és főleg az itteni művészettörténeti munka különösen figyelmet érdemel, hát vegyük például a régészetet, a régészeti intézetet.
- En ugy füzném fel a gondolat menetemet, hogy Magyarország történelméből indulnék ki. Magyarországon a művészet sok emléke a föld alatt maradt. Különböző történelmi okok következtében elpusztultak azok a művészei emlékek amelyekkel például a középkorba dicsekedhetttünk.
- Ezzel foglalkozott a régészet.
- Most jelenleg például nem egyszerüen mondjuk a kőkorszak ilyen, vagy olyan, vagy a bronzkor ilyen vagy olyan időszakaival foglalkozik a régészet Magyarországon, hanem középkorral foglalkozik. Hadd utaljak itt Gerevics Lászlónak a Régészeti Intézet igazgatójának ásatásaira, aki Pilisszentkereszten, vagy Dömösön olyan középkori emlékeket tárt fel, amelyek azt bizonyitják, hogy Magyarország valóban magas szinvonalat ért el művészetileg, tehát képzőművészetben is, architekturában, szobrászatban, a középkori századokban.
- Tehát a művészet lényegében jelen van a régészeti intézet kutató munkába, gondolom épp ugy, mint a néprajzi intézeté.
- Igen.
- Joggal bukkan fel a kérdés, és a művészettörténeti kutató intézet, tehát az Aradi Nóra féle intézet?
- A művészettörténeti kutató csoport, mert mi szerények vagyunk ezekkel az intézetekkel, és csoportoknak nevezzük, nos a művészettörténeti kutatásó csoport igen nehéz helyzethe van. Mert Magyarországon folytak ugyan többé-kevésbé rendszeres művészettörténeti kutatások, de azért inkább kiemelkedő szempontokhoz és egyes kiemelkedő irányzatokhoz kapcsolódtak. Egy olyan szisztematikus feldolgozása a magyar művészettörténetnek, amelyik lehetővé tenné például jó kézi könyvek megirását, hát ilyen
- Ilyen nem volt.
- Hát ilyen nem volt. Na most ez azt is jelenti, hogy tehát ennek a kis kutató csoportnak, foglalkoznia kell az anyagok összegyüjtésével, mégpedig levéltári kutatásokkal, flórás kiadással, részben természetesen az okmányokból kiemelt művészeti emlékek összegyüjtésével, az azokra való utalások összegyüjtésével, részbe pedig a művészekről szoló, vagy a művészek által irt különböző tanulmányok, vagy emlékiratoknak a kiadásában.
- Igen. Tehát lényegében, amit most a művészettörténeti kutató csoport végez, az az régi évtizedek hiányainak pótlása,

és egy jövendő kutatási alap megteremtése.
- Igy van, tehát egy nagyon erőteljes lexikális munkát kell elvégezni, és erre alapszik az a nagy vállalkozás, amibe belekezdett a művészettörténeti kutató csoport, természetesen nem egyedül, hanem Magyarország minden művészettörténészének bevonásával, meg akarják irni a művészettörténeti kézikönyvet.
- Kedves nézőink, bucsuzunk a Magyar Tudományos Akadémiától. Művészeti Magazinunk egy szellemi központ létrejöttének körülményeinek, régies szóval környül állásainak, a társadalmi összefogásnak jeleit, az épitészeti, és a művészeti alkotásokban is jelenkező szellemi arcát kereste. A ma Tudományos Akadémiája más társadalmi viszonyok, és más feladatok közepette is, büszkén vállalja a mult század örökségét, és igy emlékezik vissza a XIX. század haladó nemzeti törekvéseire.

- - - - - - -

75° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttore: Ignazio Frugiuele

1021 VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

20129 MILANO

Telefono 723.333 - Casella Postale 3549
Telegr.: Ecostampa - Milano - C/C/Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

INFORMAZIONE ARTE
VIA ANDREA DORIA 19
10123 TORINO
Nora Aradi

- 860. 1975

L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
DELLA STAMPA - MILANO - L'EC
STAMPA - MILANO - L'ECO DELL
MILANO - L'ECO DELLA STAMP/
L'ECO DELLA STAMPA - MILANO
DELLA STAMPA - MILANO - L'EC
STAMPA - MILANO - L'ECO DELL
MILANO - L'ECO DELLA STAMP/

LA MOSTRA A PADOVA IN SETTEMBRE

Studiosi internazionali selez gli artisti per la Biennale del

Si è riunita per la seconda volta a Padova, sotto la presidenza del prof. Umbro Apollonio, la Commissione Inviti per la Decima Biennale del Bronzetto e della Piccola Scultura di Padova

La Commissione ha precisato i criteri e l'impianto generale della Rassegna che si terrà nel settembre prossimo ed ha concordemente stabilito di informare soprattutto su artisti la cui opera riveli un orientamento di fondo distinto da quelli più noti e sperimentati nei quali la piccola plastica è più congeniale e quasi normalmente praticata.

Nella selezione, la Commissione Inviti terrà conto delle indicazioni fornite da studiosi esteri tra cui Nora ARADI, del Petit Bronze di Budapest, il Prof. Peter FEIST di Berlino, il Prof. R. W. D. OXENAAR del Rijksmuseum Kröller Müller di Otterloo e la Dott. M. R. BENTEIN, Conservateur Ajoint del Musée e Sculpture en Plein Air de Middelhein.

Con la proiezione di filmati e di serie di diapositive, opportunamente interpretate da didascalie storico-critiche, si riassumerà la storia della scultura moderna e vi troveranno posto le maggiori figure che non saranno presentate alla mostra.

Una parte del Salone sarà riservata a un doveroso « Omaggio ad Alberto VIANI », lo scultore che si impone come uno dei massimi rinnovatori della scultura italiana del dopoguerra.

Nelle sale del Museo Civico verrà, inoltre,, presentata una selezione della mostra di piccoli bronzi francesi « De Maillol à nos jours » raccolta dal Comité pour l'Exposition du Petit Bronze di Parigi, grazie all'interessamento e alla collaborazione della Prof. Cécile Goldscheider, Conservateur en Chef des Musées Nationaux de France, dello scultore Gualtiero Busato, Presidente del Comité e del Segretario della Biennale del Bronzetto e della Piccola Scultura di Padova Prof.

Nel
veran
di op
ti. La
intend
quelle
nell'a
zie, c
l'attu
colloc
la sc
mensi

Logos 50/60
una linea di calcolatrici per l'ufficio

Calcolo elettronico, calcolo scritto, ma soprattutto calcolo professionale a tutti i livelli di esigenza del lavoro d'ufficio: per questo Olivetti propone le calcolatrici elettroniche scriventi Logos in una serie di modelli rispondenti a diversi ordini di necessità operative. Con la caratteristica comune di un'estrema rapidità e sicurezza, di una stampa chiarissima e di una massima comodità d'uso.

olivetti

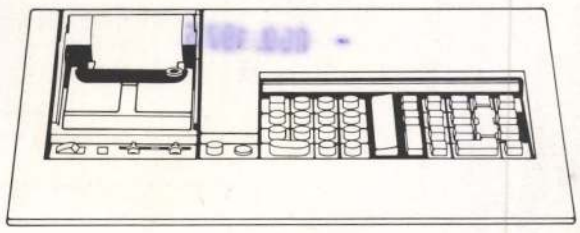

nella civiltà attuale, e

ioneranno Bronzetto

Giorgio Segato.
Prato della Valle tro-
no posto alcune gran-
ere di scultro trivene-
Commissione ,infatti,
de così dare risalto a
ricerche, effettuate
mbito delle Tre Vene-
he si inseriscano nel-
ale orientamento di
azione urbanistica del-
ultura di grandi di-
oni.

senteranno nel corso della prossima stagione in una mostra itinerante, richiesta da Gallerie d'arte di varie città, che prenderà il via da Verona.

31

rentino

nelle comp Del Lung

Pur restando fedele ad una tematica di impronta naturalistica, vasti silenzi e grandi solitudini sono l'aspetto centrale e stimolante e da questo nucleo prende respiro il discorso pittorico, Renzo Del Lungo va schiarendo sempre più la sua tavolozza, riduce i valori segnici a contrasti tonali, dove il colore è ritmo e musica a un tempo, rivela singolare maestria nell'uso della spatola, il colore a volte estenuato si raggruma e



Del Lungo.

dr. Aradi Nóra művészettörténész

a hatodik nagymarosi tárlat aug. 20.-án nyílt meg, itt adták át a művészeti díjakat. Ugyancsak akkor adták át a tavaly alapított „Nagymarosért emlékérmet" dr. Aradi Nórának és D. Fehér Zsuzsa művészettörténésznek.

Losonci Miklós: Kiállítótermekben.
Pest Megyei Hírlap, 1975. aug. 26.

Aradi Nóra művészettörténész

A „Képzőművészeti világhét" ünnepi nyitányaként szept. 20. és nov. 9. között a Műcsarnokban immár harmadízben rendezik a budapesti kisplasztikai biennálét, a zsűri elnöke Aradi Nóra, a MTI Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatója.

Menyhárt László: Képzőművészeti világhét.

Magyarország, 1975, aug. 24.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Szabó Zoltán és Kallo Viktor közösen rendezett kiállításán – Vácott – Bálványos Huba a szobrakat, képeket elemezi az érdeklődőkkel együtt és dr. Aradi Nóra a munkásábrázolás problémáiról tart előadást, a művészek műveinek ismeretében.

Losonci Miklós: Megyei kiállításunkban.
Pest Megyei Hírlap, 1976. szept. 14.

Aradi Nóra, művészettörténész.

1976. dec. 14. Televizió 19.3o M.

TV- Hiradó.

- Aradi Nóra művészettörténész e napok egyik könyvujdonságát: Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben cimü alkotását dedikálta a Megyei Épitőipari Vállalat képzőművészeti szakkörében.

.-.-.-.-.-.-.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Tury Mária festőművész kiállítását nyitja meg csütörtökön, Bpesten, a Csok István Galériában.

Nógrád, 1976. okt. 27.

dr. Avadi Nóra művészettörténész

1944. márc. 16-án nyitja meg Bajtor Károly festőművész kiállítását a Műcsarnok Kamaratermében.

Meglivo

1944. március 18.

dr. Aradi Nóra
művészettörténész

KÉP, KÉPZELET, VALÓSÁG

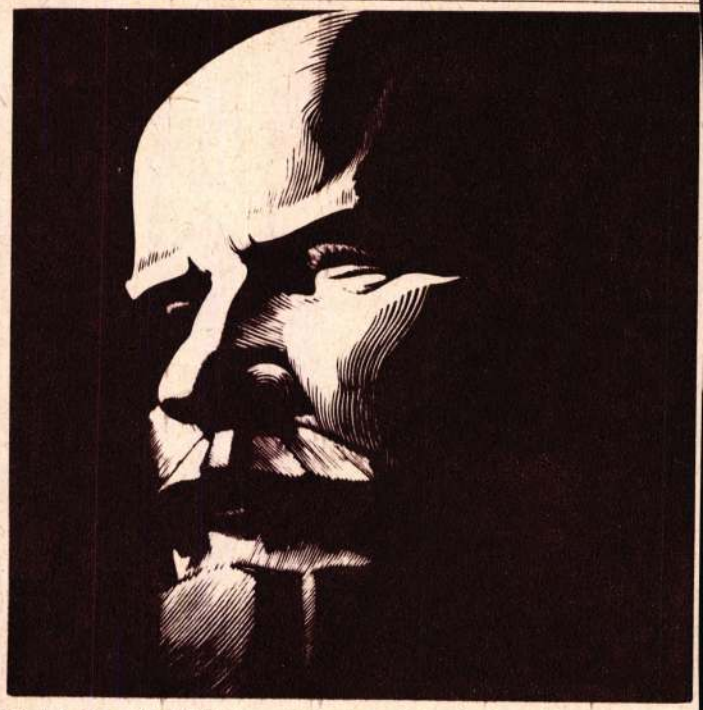

Bisztyi: Illusztráció Majakovszkij Lenin c. költeményéhez (1967)

November 7.

November hetedike a képzőművészetben elsősorban mint Lenin Októbere jelenik meg. A szovjet művészet kezdeteinek ma még hiányos ismerete alapján arra lehet következtetni, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ábrázolási témaként főként 1924-ben és azt követően, vagyis Lenin halála után tűnt fel. A korábbi években nem annyira a forradalmi események felidézése, a rájuk való emlékezés foglalkoztatta a művészeket, hanem a küzdelemben való aktív részvétel, amely – akárcsak nálunk 1919-ben – az ún. agitációs-propaganda művészet annyi válfaját hozta létre. A történelem, benne az októberi forradalom és az intervenciós harcok kora a húszas évek második felében lett a szovjet művészetnek egyik középponti témaköre. Az októberi forradalomra való nemzetközi reagálásban egyfelől a lenini eszményt megszemélyesítő Lenin-alak, másfelől a küzdő, rohamozó munkáskatonák csoportja lett az emlékműszobrászat s az agitációs grafika fő motívuma. Az egyetemes művészetben egyébként ez a téma általában jóval emblematikusabb fogalmazásban jelenik meg, mint magában a Szovjetunióban, ahol a közvetlen élmény is hozzájárult ahhoz, hogy az oldottabb életképi fogalmazás terjedjen el, különösen a harmincas-ötvenes években.

A néhány kiragadott reprodukció arra vállalkozhat, hogy mintegy három évtized távlatából fogalmat adjon a témának néhány lehetséges értelmezéséről. A címlapkép Renato *Guttusó*nak nálunk először reprodukált, 1944-ben készült akvarellje. Az akkor már kommunista művész, az Olasz Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja, az ellenállási mozgalom harcosa új módon felfogott barikádként fogalmazza meg Október értelmét, ugyanazzal a szenvedéllyel, ahogyan ugyancsak 44-es náciellenes képi tiltakozásait. Igen sok alkotó bizonyította akkor művekben is következetes antifasiszta voltát. De a Szovjetunión kívül alig találunk olyat, aki ennyire egyértelműen fejezte volna ki a végső történelmi felismerést,mint Guttuso.

A hatvanas évek szovjet művészetében sokféle szálon tapasztalható érdeklődés és kapcsolódás a húszas évek eredményeihez. Példa erre a középnemzedékhez tartozó *Bisztyi*nek 1967-ben alkotott grafikai sorozata – illusztrációk Majakovszkij Leninjéhez –, mely a forradalomra való emlékezésnek szinte minden lélektani mozzanatát számba veszi. A sorozat Lenin-képeinek többsége a cselekvő, más figurákkal összekapcsolt Lenint jeleníti meg; az itt közölt grafikus portré szinte egyetlen tömbből kimetszett tömör ábrázolás. Feltűnik a küzdelem iszonyata is, a robbanó falak káosza, benne a felfelé kapaszkodó, dekomponált alak szinte *Zadkine* második világháborús rotterdami emlékművét idézi. A kémények, állványok rendje, a gomolygó füst ritmusa azonban már harmóniára, biztonságra, építésre utal. A könyv alakban is közzétett illusztrációk, melyeknek némelyike az 1967-es kiállításon nálunk is látható volt, szinte összegezik az Októberre utaló tematikai lehetőségeket.

Varga Imrének 1975-ben Mohácson felállított Lenin-szobra, melynek itt tervét láthatjuk, más műfajú alkotás: emlékmű. Nem elsősorban a forradalomé, hiszen Lenin-emlékmű. A kettő azonban tartalmilag, eszmeileg, gyakorlati társadalmi funkciójában fedi egymást. A Lenin-emlékmű mindig és mindenütt a Nagy Október monumentuma. Varga Imre találékonyan oldotta meg a sokszoros ismétlődés miatt igen nehéz szobrászi feladatot, amikor kettős Lenin-ábrázolást hozott létre. A Lenin-képes lengő zászló a történelmi fogalommá lett személyiségre utal, s alatta a lépcsőn felénk közeledik a gondolataiba merült Lenin. Így fonódik egységbe közvetlenség és ünnepélyesség, ember és eszmény.

Ismét más műfajú alkotás a **SO-KY** művészpár 1971-es novemberi plakátja, mely annak idején utcán is látható volt. A lap háromnegyedét egyenletesen betölti a felénk közeledő, sűrűsödő, növekvő tömeg, a munkáskatonáknak egyazon arcból formált egységes menete, amely a háttérben villódzó szuronyokkal végtelennek hat. Az arcok azonossága tudatos művészi eszköz: hangsúlyozza a ritmust, az egynemű osztálytömeg azonos cselekvését. A plakát tartalma felirat nélkül is félreérthetetlen.

Különböző műfajban és különböző körülmények között készült alkotásokat láthatunk tehát: illegalitásban készült, röplap mintájául szolgáló akvarellt, az ötvenedik évfordulóra emlékező Majakovszkij-illusztrációkat, emlékművet, plakátot. Sok-sok egyéb lehetséges változat volna még. Ezúttal olyan típusokra kívántuk felhívni a figyelmet, amelyek talán a legközelebb állnak a mi képi tapasztalásunkhoz.

Aradi Nóra

ciák) az amatőr művészet színvonalbeli visszaesését vonná maga után.

c) Nem feladatunk most az irányítás szervezeti kérdéseinek tárgyalása. Néhányra mégis ki kell térnünk, elsősorban az *eszmei-tartalmi irányítás* megjavításának érdekében.

Mindenekelőtt az irányítás útjáról, módjáról kell szólnunk. Nagy hiba lenne, ha a tartalmi irányítás megállna a *hivatali és fenntartó szerveknél*; ki kell terjednie az együttesek (szakkörök) *vezetőire, tagságára* és – a tájékoztatás eszközeivel – *közönségére*. Tartós eredményt csak akkor érünk el, ha az irányítás mindenütt egyaránt hatásos lesz.

A vezetők munkájának fejlesztésében változatlanul a képzés, továbbképzés, a kiadványok, a műsorellátás, a minősítések, fesztiválok, a szakmai viták és tájékoztatók játsszák a legnagyobb szerepet. Ezeknek a rendje kialakult, de még korántsem kielégítő, sőt sok vonatkozásban hiányos. Az ezzel kapcsolatos fejlesztési feladatokat az Országos Közművelődési Tanácsnak az amatőr művészeti mozgalom helyzetéről elfogadott állásfoglalása rögzítette, ennek végrehajtását kell biztosítani.

Sajátos feladat *a mozgalom tagságának tájékoztatása és eszmei irányítása*. Ez jelenleg elvben az együttesek vezetőinek és fenntartóinak a kötelessége, de az egész nincs megfelelően összefogva, szervezve és ellenőrizve, kevesebb hangsúly esik rá, mint szükséges lenne. Ezért a KISZ, a szakszervezetek, más társadalmi és tömegszervezetek, valamint a közművelődési szervek (a fenntartó művelődési otthonok stb.) munkájának egyik fontos részévé kell tenni, hogy kezdeményezzék az amatőr művészet eszmei, művészi, ideológiai kérdéseinek mélyreható elemzését az együttesek tagságának körében is.

Nem kevésbé fontos a *nagyközönség elvi alapon álló tájékoztatása*. Ennek eszközei – a megfelelően előkészített rendezvények mellett – elsősorban a tömegkommunikáció szervei (sajtó, televízió, rádió). Különösen sokat kell javítanunk a sajtó munkáján, amely keveset – akkor sem mindig eléggé mélyen és elegendő eszmei megalapozottsággal – foglalkozik az amatőr mozgalom eseményeivel és ügyeivel. A rádió és a televízió eddig is igen sokat tett az amatőr művészeti mozgalom legjobb eredményeinek bemutatásáért, a jó színvonalú csoportok megismertetéséért. Ezt a munkát azonban még rendszeresebbé kell tenni, és olyan irányban továbbfejleszteni, hogy az a mozgalmat minél hatásosabban orientálja.

A hivatali irányító szervek (tanácsok, szakszervezeti központok) munkájában is döntő fontosságú, hogy a gyakorlati, szervezeti ügyek mellett *foglalkozzanak többet az elvi kérdésekkel*. Igaz azonban az is, hogy erre eddig ők sem kaptak elegendő elvi segítséget. Ezt a tanulmányt arra is fel kell használnunk, hogy változtassunk rajta, de az egyszeri akciónál is fontosabb a *folyamatos munka*. A következő időszakban arra is nagy gondot kell fordítani, hogy mindenütt megteremtsük és megőrizzük a szervezettség, az intézményesség és az alulról jövő spontaneitás célszerű egységét.

Néhány következtetés

Miután az egyes elvi kérdéseket összefoglaltuk, csak a mozgalom egészének fejlődésére nézve vonunk le néhány általánosabb jellegű következtetést.

1. A további fejlődés egyik legfontosabb feltétele a *folyamatosság*, azaz a régi eredmények és az új törekvések egyensúlyának fenntartása. Meg kell őriznünk az amatőr művészeti mozgalom legfőbb eredményeit, mindenekelőtt a legjobbak művészi színvonalát. Erre lehet és kell építeni az új törekvéseket.

2. Ma az *újat* nem egyszerűen a népművészet előretörése jelenti, hanem az az igény, amely *a művészeti tevékenységnek nagyobb teret kíván juttatni a mindennapi életben*, különösen annak *közösségi* formáiban (közös éneklés és táncolás, tárgyformáló művészet stb.). Kibontakozásuk szervesebbé teszi a művészeti mozgalom felépítését, mert a „csúcsoktól" (a magasabb színvonalat képviselő együttesektől) az alapokig (a mindennapi élethez kapcsolódó tevékenységekig) terjed.

3. *Irányító munkánknak* ebben a vonatkozásban az a legfőbb feladata, hogy megőrizze és kifejlessze a mozgalomnak ezt a *funkcionális rétegzettségen alapuló eszmei egységét. Ezen belül egyaránt fontos mindhárom tényező:*

a) a *legjobb együttesek* színvonalának fenntartása, egészséges fejlődésük támogatása;

b) a *középcsoportok*, a derékhad fejlesztése a legjobbak eredményei alapján oly módon, hogy az eszmei-művészi szempontból továbbfejlődést is jelentsen: elsősorban azoknak a csoportoknak a fejlődését kell támogatni, amelyek új, szocialista mondanivalót képesek kifejezni, különös figyelmet fordítva e szempontból is a munkásság részvételére;

c) azoknak az új törekvéseknek a támogatása, amelyek az amatőr művészeti tevékenységnek nem pusztán a színpadon és a kiállításon, hanem a *mindennapi életben* is helyet kívánnak biztosítani. *E három tényező egysége nélkül az amatőr művészeti mozgalom nem fejlődhet egészségesen:* csakis olyan elgondolás és gyakorlat vezethet eredményre, amely *egyszerre* igyekszik fejleszteni az élcsoportot, a középmezőnyt és a legszélesebb mozgalmat.

4. Szervezetileg különös gondot kell fordítani a *munkásfiatalok* bevonására, ezzel együtt az üzemekhez, *a munkahelyekhez kötődő* együttesek fejlesztésére. Egyazon fontosságot kell tulajdonítanunk a mozgalom *művészeti-esztétikai és közösségi nevelő szerepének*. Az amatőr művészeti tevékenység egyaránt fontos *eszköze* a művészeti kultúra széles körű terjedésének és a közösségi magatartás és gondolkodás fejlődésének.

5. Az amatőr művészeti mozgalom eszmei, művészi fejlődését illetően a *feladatot röviden művészetpolitikánk általános elveinek alkalmazásában kell megjelölnünk*. Az amatőr mozgalomnak a *művészettel és a művészetre való nevelés, a művészeti tevékenység útján végzett közművelődés* a legfontosabb funkciója, nem pedig – öncélként – a művészi produkció. E funkcióját azonban csak akkor tudja ellátni, ha egyben *művészi értéket is teremt*. A mozgalom felszabadulás utáni fejlődésének eredménye, hogy ez az érték ma már jelentős, elbíráláshoz tehát nincs szükség külön értékrendszerre, de szükség van az eredmények külön értékelésére.

6. Az amatőr művészeti mozgalom eszmei irányításának megjavításában nem nélkülözhetjük az *irányítás egységét*. Mindenekelőtt arról kell gondoskodni, hogy az eddig gyakran a szervezeti problémákba vesző irányítás mindig és mindenütt törődjön többet az eszmei-tartalmi kérdésekkel.

dr. Aradi Nóra művészettörténész

Aug. 6.-án Galambosi Edit festőművész kiállításán megnyitó beszédet mond, a Műcsarnokban.

Meghívó

1976. aug. 6.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 MAJ 9

MAGYAR HÍRLAP

Aradi Nóra, művészettörténész

tanácskozása. A résztvevők határozatot hoztak a nemzetközi gépjárműforgalomban keletkező károk rendezésének meggyorsítására.

1021

A „SZOCIALISTA TÖREKVÉSEK A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETBEN" című kiállítást a szegedi November 7. Művelődési Központban szombaton Aradi Nóra művészettörténész megnyitotta. A tárlatot a fasizmus felett aratott győzelem 31. évfordulója alkalmából rendezték

villanyszerelő,
lakatos,
kőműves,
víz- és gázszerelő
szakmunkásokat,
valamint
tiszta munkára

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 FEB 17
NÉPSZABADSÁG

Aradi Nóra

1021

Szovjet—magyar tanulmánykötet a kulturális kapcsolatokról

Tanulmányok a szovjet—magyar művészeti és kulturális kapcsolatok köréből címmel a maga nemében egyedülálló kötetet jelentetett meg a *Nauka* (Tudomány) *moszkvai könyvkiadó.* A kötetben megjelent *esszék* a két ország kulturális kapcsolatairól adnak színvonalas áttekintést.

L. Szolnceva: Magyar darabok szovjet színpadon című tanulmányából kitűnik, hogy a mai magyar drámaírás legjobb alkotásai, például *Örkény István* darabjai a szovjet színházi élet és a színpadi kultúra elválaszthatatlan részeivé váltak. Örkény *Tóték* című színművét például Szahalintól kezdve Moszkváig és Leningrádig eddig 19 szovjet színház tűzte műsorára. *I. Szvetlovnak*, képzőművészeti kapcsolataink ismert szovjet szakértőjének a kötetben megjelent írása arra világít rá, hogy a magyar képzőművészet, különösen a szobrászat és a kisplasztika az utóbbi években a megrendezett kiállítások sorozata nyomán jelentékenyen hatott a szovjet művészi közéletben.

A kötetben szereplő magyar tanulmányok, köztük *Aradi Nóra, Molnár Gál Péter, Nemeskürty István* és más szerzők esszéi a szovjet kultúra egyes ágazatainak magyarországi hatását elemzik.

nak bele, hogy jó
te képtelenség. M
zel és lábbal pedi
rina sem tud szóló

Aláírások, p

Valóban: maga
járás is sok pecsé
követel a rendőrsé
ságtól, a kerületi t
városi tanács neonzsürijétől, műemlék esetén az Országos Műemléki Felügyelőségtől. Elméletileg az engedély megadása nyolc hétig tart, gyakorlatilag legalább három hónapig. Igaz, egyszer előfordult, hogy egy hónap alatt minden pecsét és aláírás elkészült. A megrendelő a Beruházási Bank volt. Amikor már a neo-

zennégy nyugdíjasuk járja állandóan a várost, hogy fölfedezze, ha a neon sötét vagy foghíjasan világít. Érdekes, hogy a *„Fényreklámok"* című könyv az általános karbantartási munkáknál arról is szól, hogy havonként kell a kapcsolókat ellenőrizni, tisztítani, a csavarokat utánahúzni — ez azonban nincs benne a szerződé-

Aradi Nóra.

Palmira Togliatti megjei könyvtárban rendezték meg a „Szép magyar könyv '74" c. kiállítást

„A szocialista képzőművészet jelképei" c. kötet borítója / repr. és említve.

Somogyi Néplap, 1975. okt. 25.

1021

1975. szept. 27. Kossuth 16.oo /11/ M.

168 óra.

- Az elmúlt napok nagy művészeti eseménye a Képzőművészeti világhét amelyet egyidőben rendeztek a világ számos országában. A művészetek propagálásának a közműveltségbe való szerves beépitésének szervezett mozgalma ez, amelyet most hazánkban először tartottak és televiziós müsorban erről be is számoltunk.

A világhét nyitányaként szeptember 2o-án szombaton a Műcsarnokban a III. Nemzetközi kisplasztikai Biennálét mutatták meg és az igazán impozáns méretü kiállitás gazdag és rendkivül sokszinü, sőt helyenként ellentmondásos képet adott a szobrászat mai állapotáról és az új törekvésekről. De ebbe kérem nincs semmi meglepő, hiszen az ellentétek és a vitára ingerlő serkentő jelenségek bonyolult világunk természetes velejárói,- mondta a megnyitón a kultúrális miniszter-helyettes Garamvölgyi József.

A napokban a televizió müsorában Aradi Nóra művészettörténésszel beszélgettem arról, hogy ezek a biennálék tartalmukban és méreteikben mind tágabbak lesznek és Ő, aki a mostani nemzetközi zsüri elnöke volt művészettörténész kollégáival együtt a kisplasztika sok érdekességét, új ötletet és megoldását más- és más történeti földrajzi környezetbe született gondolatok feltörő erejét figyelhették meg. A kisérletezés, a művészi harc a régi beidegződések és megformálások ellen, tettenérhető volt ezekben a művekben.

Aradi Nóra művészettörténész

dr. Aradi Nóra művészettörténész, 1976. márc. 16.-án tartja előadását "A spanyol polgárháború a nemzetközi művészetben" címmel a Fészek-klubban.

Fészek Program. 76.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 APR 25

MAGYAR NEMZET

dr. Aradi Nóra

1021 NAPLÓ

Április 25

A magyar televízió hetét rendezik meg hétfőtől kezdve a franciaországi Aix en Provence-ban. Ez az első alkalom, hogy a nemzetközi tévéfórumok műsorán szocialista ország televíziójának műsorait vitatják meg. Az ünnepi hétre Mihályfi Imre rendező vezetésével küldöttség utazott. Bemutatják Sarkadi Imre, Lengyel József, Örkény István, Fejes Endre, Kertész Ákos, Vészi Endre egy-egy művének tévéjáték-változatát, valamint A tenger csendje című Vercors-regény feldolgozását.

◆

A debreceni Csokonai Színház április 30-án este mutatja be Sánta Ferenc: Az ötödik pecsét című drámáját Orosz György rendezésében.

∞

Szentendrei művészet 1976 címmel nyílik meg kiállítás április 30-án, pénteken délután háromkor a Nemzeti Galériában. Megnyitó beszédet dr. Aradi Nóra egyetemi tanár mond.

A Magyar Fotóművészek Szövetsége és a Kiállítási Intézmények, holnap, hétfő délután fél ötkor vitát rendez a Műcsarnok kiállítási termében Hemző Károly fotóművész Találkozásaim című nagy sikerű kiállításáról.

△

#

Kiss István szobrászművész kiállítása április 27-én nyílik meg a Csepel Galériában.

●

Czakó Gábor lesz a vendége a Fiatal Művészek Pódiumának hétfőn, április 26-án hét órakor az Európa Szálló eszpresszójában. Műsorvezető Szegresszójában. Műsorvezető Szegvári Katalin, közreműködik Bálint András és Jordán Tamás.

többit? Idős
aggodalom,
hasznosabb f
dett vita az
heti, amit a
megtartott?

Mit tartot

tett tervezet
tételezhető.
részletesebb
épp azért h

ziban, tévében gyakran előbb találkoznak irodalmi művekkel, mint könyvekben. De egyre kevésbé képzelhető el, hogy — mondjuk — irodalomkedvelő, olvasó ember legyen valaki, miközben műveletlen és értetlen marad minden más művészettel szemben. Négy év tizenhat óráján hallott „filmesztétikai fogalmak" könnyen kihullanak az emlékezet rostáján, alighanem elsősorban a mozik nézőterén, a képernyő előtt, ha az ismeret holt tudás marad és nem ébredt föl vele együtt, mellette a művészet szeretete is.

Zay László

to és eltérő jegyei". Negyedik osztály: *„A filmművészet legjelentősebb, legkiemelkedőbb stílusirányai"*. Ehhez a terv *„Módszerek"* című fejezete fűz néhány megjegyzést. Megemlíti a „hagyományos" módszert, a tankönyvest, az Iskolatelevízió adásaira támaszkodó módszert, a filmklubok létrehozását, s végül azt, hogy a tanár *„kijelölhet a mo-*

dr. Avadi Nóra, művészettörténész

X Kelemenné, Mészöly Laura festőművész kiállítását Avadi Nóra nyitotta meg Szekszárdon.

Tolna Megyei Népújság, 1976. jún. 4.

dr. Aradi Nóra, művészet-
történész

11

délután 6 óra

kedd

Munkásábrázolás a mai magyar képzőművészetben

Előadó:

DR. ARADI NÓRA
művészettörténész

— Diavetítéssel illusztrált előadás —

Térzés Program, 1976. máj.-jún.

10
hétfő

este ½8 óra

A rivális

színes francia film

Rendezte: SERGIO GOBBI

Főszereplők: BIBI ANDERSSON,
JEAN PIAT,
GENEVIÉVE FONTANEL

Belépődíj: 8,— Ft.

12
szerda

este ½11 óra

PREMIER ELŐTT BEMUTATJUK:

Válás előtt

színes amerikai filmet

Rendezte: MEL STUART

Főszereplők: TRIS VAN DEVERE,
MELVYN DOUGLAS

Belépődíj: 8,— Ft.

Aradi Nóra, művészettörténész
1021

1976. junius 19. Kossuth 16.oo / / M.

168 óra.

- A Feszty körkép. Bizonnyára sokam emlékeznek még gyerekkorukból a ligeti panoráma képre. A századforduló, a mult századvég a panoráma képek divatja volt, nyilván, hogy utazgató honfitársaink látták a leningrádiborogyinói csata panorámaképet, vagy Brüsszel mellett Waterlooban a Napoleon Wellington-i csata-panorámát. Feszty Árpád és társainak alkotása mint Fülep Lajos is megjegyzi e müfajnak az egyik legértékesebb darabja. Az ostrom során súlyosan megsérült, 3o évig raktárban hevert. Beszélgettem a képről Aradi Nóra müvészettörténésszel, akinek az a véleménye, hogy a nemzeti értékek megmentésének jegyében ezt a jellegzetes milléneum-kori és egy adott történelmi fázist hiven megmutató képet természetesen helyre kell állitani. Már azt hogy felállitásra kerül, erről hirt adtunk már, és Pusztaszerre kerül. Élénk visszangot váltott ki. Hevesen ellenezték és meghatottan örvendeztek rajta.

1021 VEB
ZEITUNGSAUSSCHNITTDIENST

dr. Nora Aradi 23. Nov. 19[illegible]
Schweriner Volkszeitung
Schwerin



Gegenwärtig weilen in unserer Bezirksstadt Praktiker des sozialistischen Kulturlebens, Kunstwissenschaftler und Kulturtheoretiker aus neun sozialistischen Ländern zu einer wissenschaftlichen Konferenz zur sozialistischen Kultur und der ideologischen Auseinandersetzung in der Gegenwart. Wir nutzten die Gelegenheit zu einem Gespräch mit der ungarischen Kunstwissenschaftlerin Dr. NORA ARADI vom Institut für Kunstgeschichte der Ungarischen Akademie der Wissenschaften.

Anknüpfen an die besten Traditionen

Die ungarische Kunst, ganz besonders die Plastik, hat einen guten Ruf. Wie wird sie in Ihrem Land in die Gestaltung der Umwelt einbezogen?

DR. ARADI: Die ungarische Plastik hat besonders seit der Gemeinschaftsausstellung sozialistischer Länder „30 siegreiche Jahre" zum 30. Jahrestag der Befreiung vom Hitlerfaschismus einen gewissen Ruf. Das heißt natürlich, daß von der Großplastik nur die Entwürfe bekannt sein können; sie charakterisieren allerdings die Entwicklung sehr gut. Das Eigenartige unserer Kunst liegt darin, daß in der Plastik die sozialistischen Züge am konsequentesten ausgeprägt sind. Eigentlich da, wo auch die größte Kontrolle und Selbstkontrolle möglich ist, weil der Künstler mit einer ständigen Öffentlichkeit rechnen muß. Diese Entwicklung ist auch deshalb interessant, weil die ungarische Kunst durch ihre Kleinplastik und Medaillenkunst berühmt war. Ein ungarischer Kritiker hat einmal geschrieben, daß die ungarischen Bildhauer ihre Gedanken „nur unter einen halben Meter ausdrücken". Und Ende der 40er, Anfang der 50er Jahre waren unsere großen Plastiken meist vergrößerte Kleinplastiken. Wir mußten erst Erfahrungen haben, neue Formen zu finden, einen neuen, sogenannten plastischen Raum zu schaffen.

Natürlich ist die Einbeziehung der Kunst in die Umgebung, ist die baugebundene Kunst bei uns in ähnlicher Weise organisiert wie in den meisten sozialistischen Ländern, wie auch in der DDR. Was die Plastik betrifft, so bedeutet die neue Auffassung von der Räumlichkeit auch neue Möglichkeiten, in alle Sphären des Alltags einzudringen. Spielplätze, Parks, in Kindergärten usw. Natürlich nicht nur in der Plastik, sondern in allerlei Wanddekorationen, Keramik, die bei uns beliebt ist und eine Tradition hat. Oder auch bei Wandteppichen aller Art, wo man immer wieder auch eine Wechselwirkung mit der Malerei, der Grafik, dem Tafelbild und – grob gesagt – mit den verschiedensten Techniken der angewandten Kunst findet.

Die Pflege des Kulturerbes und die schöpferische Fortführung aller edlen, aller humanistischen und revolutionären Traditionen ist Maxime sozialistischer Kulturpolitik. Wie ist nach Ihrer Meinung die Kunst der Vergangenheit in der Kunst der Gegenwart aufgehoben?

DR. ARADI: Wir haben nie einseitig die sozialistische Kunst als allgemeingültiges Erbe unserer zeitgenössischen sozialistischen Kunst betrachtet. Bei uns war es sogar so, daß wir uns – vor allem seit Ende der 50er Jahre – auf dieses Erbe eigentlich erst besonnen haben. Natürlich hatten wir sehr wichtige fortschrittliche Traditionen der bürgerlich-demokratischen Kunstrichtungen, oder die Malerei der Tiefebene, aber das sozialistische revolutionäre Erbe hatten wir eigentlich erst in dieser Zeit entdeckt und zu einem ganz natürlichen Ausgangspunkt gemacht; ich möchte aber sagen, nie einseitig.

Wirklich überrascht hat mich – wenigstens in diesen Ausmaßen – die VIII. Kunstausstellung in Dresden. Ich habe es schon an der VII. Kunstausstellung bemerkt – aber jetzt ist es auffallend – daß die Kunst der DDR alles weiter entwickeln will und kann, was die Kunst im 20. Jahrhundert an Progressivem hervorgebracht hat.

Vor wenigen Jahren haben wir noch darüber diskutiert, als ich in der sowjetischen Kunst ähnliche Prozesse feststellte. Aber ich meine, das ist keine Nachahmung, es ist ein logischer Weiterbau einer Tradition, eine organische Entwicklung der nationalen Kunst.

Wir bedanken uns für das Gespräch.

BRD-Be
französ

MJCF protestierte bei der BRD-Botschaft in Paris

Paris (ADN-Korr.). Die Polizeibehörden der BRD haben einen französischen Jugendfunktionär am Wochenende in skandalöser Weise schikaniert, berichtete die Zeitung „L'Humanité". Das Mitglied des Nationalbüros des Kommunistischen Jugendverbandes (MJCF), Jacques Perreux, der an einem internationalen Seminar über Frieden und Abrüstung in Bonn teilnehmen wollte, wurde am Sonnabendmorgen kurz vor der BRD-Hauptstadt aus dem Abteil geholt. Der Waggon war zuvor von etwa 15 Polizisten umstellt worden, die Maschinenpistolen im Anschlag hielten. „Ich verlangte nach einer Erklärung und erhielt die Antwort, ich sei einer der Terroristen", berichtete Perreux.
Ungeachtet seiner Proteste wurde der französische Jugendfunktionär nacheinander auf zwei Polizeireviere und schließlich in das Hauptquartier der Bonner Polizei geschleppt, berichtete die französische Zeitung weiter. Obwohl er seinen Paß vorlegte und genaue Auskunft über seine Person gab, mußte er sich entkleiden und Leibesvisitationen über sich ergehen lassen. Perreux teilte mit, er sei unter einen Steckbrief für Gewalttäter gesetzt worden.
Nachdem das Verhör ergebnislos verlaufen war, wurde der französische Jugendfunktionär schließlich am späten Abend in einem Vorort Bonns wieder freigelassen.
Eine Delegation des MJCF hat bei der Pariser BRD-Botschaft energisch gegen die entwürdigende Behandlung eines ihrer Funktionäre durch die Bonner Polizei protestiert.

Strauß Seite an Seite mit Pinochet

Santiago/Bonn (ADN). Der CSU-Vorsitzende Strauß hat Seite an Seite mit Juntachef Pinochet in der chilenischen Hauptstadt den 125. Jahrestag der Ankunft deutscher Kolonisten in Chile gefeiert. Wie aus einem Bericht der BRD-Nachrichtenagentur DPA vom Dienstag hervorgeht, ist Strauß bei dem Zeremoniell vor dem Denkmal mit der Inschrift „Unseren Ahnen" von den Junta-Würdenträgern „beifällig empfangen" worden. Gegenüber Pinochet äußerte Strauß laut DPA, er sei „wie ein bayrischer König" behandelt worden.
Am Dienstag diffamierte der CSU-Vorsitzende in einem Telefoninterview mit der BRD-Zeitung „Die Welt" die von der UNO gegen das Diktatur-Regime in Chile gefaßten Resolutionen. Strauß bezeichnete es als „absurd", daß die UNO die Pinochet-Junta wegen ihrer andauernden Verletzung der Menschenrechte verurteile.
Die „Stuttgarter Zeitung" betonte am Dienstag, daß Strauß versucht habe, den Terror in Chile „als der Weltgeschichte größte Lüge abzutun, als Meisterwerk einer weltweiten Meinungsmanipulation".

10 000 Tote durch Wirbelsturm in Indien

Neu-Delhi (ADN-Korr.). Die Zahl der Todesopfer durch den Wirbelsturm in den Küstengebieten des indischen Unionsstaates Andhra Pradesh beläuft sich, jüngsten Meldungen zufolge, auf über 10 000. Die durch den Sturm hervorgerufenen Flutwellen spülten 42 dichtbesiedelte Dörfer weg. Starke Regenfälle verschlimmerten die Lage weiter und führten zu unermeßlichen Verwüstungen.
Staatspräsident Sanjiva Reddy wird am Mittwoch eine dreitägige Reise in die vom Sturm betroffenen Gebiete unternehmen. An Ort und Stelle will er mit den Regierungen von Tamil Nadu und Andhra Pradesh über helfende Schritte und Maßnahmen beraten.
Die Kommunikation ist aufs schwerste gestört. Bäume sind entwurzelt, Reisfelder, Zuckerrohrpflanzungen, Kokoshaine überschwemmt, fruchtbares Land liegt unter angespültem Sand.

Schiffspositionen

VEB Deutfracht Seereederei Rostock (DSR) meldet folgende Schiffspositionen:
In DDR-Häfen: Rostock: J. G. Fichte, Bernburg, Altenburg, G. Handke, M. Thesen, Sondershausen, Vokkerode, Thale, Dessau, Th. Fontane, Schwedt, Merseburg, Brocken. Wismar: Bode, Liebenwalde, Tollense, Uckermark, Zschopau, Luckenwalde.
In ausländischen Häfen: Völkerfreundschaft in Santiago de Cuba, B. Bästlein, J. Brinckman in Havanna, Freyburg in Santos, Eilenburg in Montevideo, Blankenburg, J. Schehr

Auf Fahrt: Oranienburg nach Port Kelang, Naumburg nach Shanghai, E. Schneller nach Belawan, W. Florin, Sangerhausen nach Singapur, Frieden nach Haiphong, Halberstadt, Nordhausen nach Rotterdam, Magdeburg, M. Reichpietsch nach Khorramshahr, Quedlinburg, Mittenwalde, Oria, Rosenort nach Hamburg, Karl Marx nach Kuweit, Mühlhausen nach Kobe, Sonneberg nach Dakar, Hiddensee nach Amsterdam, F. Joliot-Curie nach Monrovia, Prignitz nach Aqaba, F. Stenzer nach Port Sudan, Vogtland nach Avonmouth, Fichtelberg nach Jeddah, Altmark nach Alexandria, Elster nach Limassol, Havel nach Mersin, Oder nach Bremen, Geringswalde nach Takoradi, Wittenberg nach Douala, Recknitz nach Yerakini, Rügen nach Piräus, Saale, Unstrut nach Tripolis, Seeadler nach Dordrecht, Weimar

Arndt Nóra

A Német Demokratikus Köztársaság
Kiállítása.
1-4 ill.
Szabad Művészet
VII. évfolyam 6. sz.

1953

248-251. l.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Dobi Piroska festőművész kiállítását nyitja meg 1978. máj. 12.-én, a Mücsarnokban.

Meglúvó

1978. május 12.

Aradi Nóra, művészettörténész.

„Bíró Mihály plakátjai" című kiállítást 1978. október 6.-án nyitja meg a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban.

Meghívó.

1978. okt. 4.

1021

GARADI NÓRA

A SZOCIALISTA KÉPZŐMŰVÉSZET FŐBB SZAKASZAI

Célunk a történet és az előtörténet főbb szakaszainak körvonalazása, különös tekintettel arra, hogy az egyes periódusokban melyek a nemzetközileg legáltalánosabb sajátosságok, és ezekkel hogyan függnek össze a nemzeti művészetek fejlődésének analóg vagy eltérő vonásai. Célunk egyúttal konkrét csomópontok kapcsán rámutatni annak fontosságára, hogy nemzetközi tudományos együttműködéssel, korszakok és témák közös kutatásával léphetünk csak tovább az újkori és legújabbkori, jelenkori művészet e roppant fontos vonulatának a tudományos feldolgozásában.

Kutatásaink szerint a szocialista tendenciák előtörténetének első csomópontja az 1848-as forradalmi hullám lecsapódása. Előzménye a júliusi forradalom nyomán megjelent, újmódon cselekvő munkástípus, Delacroix barikádharcosa és még inkább Daumier sajtószabadság-követelője, amely típus 1848 körül Courbet művészetében már úgy konkretizálódik, hogy előre vetíti a későbbi osztályharcok munkástípusát. De lényegesebb mozzanat 1848 körül Daumier embercsoportjainak összehangolt, új kompozíciós ritmust teremtő, azonosan cselekvő tömege, amely mint kompozíciós típus is magában foglalja a majdani osztálytömeg ábrázolásának potenciális lehetőségét. E francia kezdeményezésnek sehol sincs közvetlen folytatása. A Párizsi Kommün idejének újságrajzai ugyan megpendítenek rokon gondolatokat, de nem tudhatnak széles körben hatni. Majd a század utolsó évtizedében tűnik fel, a legtöbb európai országban egyidejűleg (Anglia, Belgium, Csehország, Hollandia, Lengyelország, Magyarország, Olaszország, Oroszország, Románia, Svájc) a már szocialista kritikát és szocialista tudatosságot tartalmazó osztálytömegábrázolás. Kollwitz, Kaszatkin, Laermans, Steinlen és mások munkái egyidejűleg és egymástól függetlenül született, formailag és stilárisan is változatos példák. Ugyancsak ettől kezdve tartós a forradalmár munkás típusa, amely közelebbi osztálytartalma szerint is országonként variálódik (pl. nagyipari munkás, parasztból lett munkás, agrárproletár). E századfordulós fellendülés, amikor lényegében a szocialista művészet előtörténete már átcsap a történet kezdeteibe, nagyjából 1905-ig tart, habár – különösen Közép- és Kelet-Európában – utórezgései figyelhetők meg 1910 körül, amelyek némelyike közvetlenül beletorkollik az 1917-tel induló forradalmi hullám művészetébe. A századforduló csomópontja idején általában tovább él a szaggatott előtörténet mozzanataiból az eszményalkotás igénye és néhány fontosabb kompozíciós típus, egy tartalmilag egyre indokoltabb új képi ritmus érlelése, és egyre differenciáltabb országonként a változó helyzettel, a növekvő feszültséggel adekvát tematikai, formai, stiláris megoldás keresése. Általános jelenségnek tartható a nagyerejű, nagyizomzatú munkásnak mint a munkáserő megtestesítőjének az eszményítése; sajátos helyi formációk is megfigyelhetők, mint például a magyar festészetben az úgynevezett agitátor-képek köre (1895–1905). (Sem itt, sem a továbbiakban nincs mód az adott keretek között részletezni az egyes etapokra legjellemzőbb ikonográfiai-ikonológiai formációkat.)

Döntő csomópont az 1917-tel induló nagy nemzetközi forradalmi hullám. Ott, ahol a forradalmi harc a legintenzívebb – Szovjet-Oroszország, Magyarország, Németország –, kialakulnak a művészet korábban nem, vagy csak töredékesen létezett agitációs műfajai és együttesei. A szovjet művészet első szakaszának úgynevezett agitációtömegművészete (emlékművek, plakátok, Roszta-ablakok, kerámiák, agitációs vonatok, ünnepi dekorációk), a Magyar Tanácsköztársaság plakátművészete és a bukás miatt

Az 1902. évi francia képviselőválasztások eredménye a következő volt:

szavazott:	*8 863 727 fő*
a kormányra:	*5 196 193 fő*
az ellenzékre:	*3 352 827 fő*
érvénytelenül:	*314 707 fő*

Tehát, ha Saint Pierre 29 935 lakosa, beleértve a csecsemőket is, az ellenzékre szavazott volna, akkor se lett volna ok aggodalomra.

Egyébként a 29 931. halott Gerbaud ezredes, a 29 932. halott Monsieur Mouttet, a 29 933. halott Madame Mouttet volt.

Louis Cyparis a börtönben, Leon Compère a házában élte túl a katasztrófát.

Ki volt Louis Cyparis? Erről egyik cikkíró sem tesz említést.

Cyparis huszonhat éves volt, amikor 1900-ban életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. Az volt a vád ellene, hogy megölt egy csendőrt és kirabolta.

A valóságban Cyparis nem is látta az áldozatot. A gyilkosság napján, egy vasárnapon, Compère-rel, a foltozóvargával a hegyekben sétált és a forradalomról beszélt neki. Mindent tudott és akkora volt a szeme, mint egy kivilágított hajó. Compère megígérte neki, másnap megtalpalja a cipőjét, aztán hazamentek.

Cyparis Párizsból jött, a cukorgyárban dolgozott, és társai lassan megtanulták tőle, mit jelentenek ezek a fogalmak: szolidaritás, tőke, osztályharc, értéktöbblet.

Mikor letartóztatták, Compère-t nevezte meg tanúnak, aki bizonyítani tudja, hogy a gyilkosság napján együtt voltak, a hegyekben sétáltak.

Compère-t megkínozták. Egy darabig állta a verést, a tüzes vasat, de aztán megtört, a barátja ellen vallott. Azt mondta a bíróságon, aznap egyedül volt otthon, dolgozott.

A börtönt mélyen a föld alá építették, vastag volt a fala, kicsi az ablaka.

Compère háza összedőlt, maga alá temette, de nem ölte meg. Súlyosan megsérült, de életben maradt.

Cyparis sértetlen volt, amikor kiszabadították a romok alól.

Több újságíró beszélt vele, de aztán nyomtalanul eltűnt. A csendőrség keresni kezdte, vissza akarták vinni a börtönbe.

Nem találták. Sehol se találták. Soha többé nem találták meg.

Az oksági pályákat néha olyan gyönyörűen keresztezi a véletlen, mintha frivol testében maga a történelem lélegezne.

(Hernádi Gyula)

nem realizált freskótervei, a német művészet grafikai sorozatai stb. egyúttal művészet és közönség új viszonyára apellálnak, a művészet új módon értelmezett gyakorlati társadalmi funkcióját készítik elő. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom közvetlenebb hatása másutt is nyomot hagy (Franciaország, Lengyelország, Románia stb.), és közvetett hatása figyelhető meg a művészettörténeti folyamat egészében, amivel itt és most nem foglalkozhatunk.

A forradalmi hullám lecsitulása után erősen polarizálódnak, részint el is különülnek egymástól az egyes nemzeti művészetek szocialista fejlődésvonalai; a tízes évekig, a húszas évek elejéig növekvő tudatosságú nemzetközi kölcsönhatás helyett egyre inkább az analóg művészeti reagálás kutatása látszik célravezetőnek. Az első és egyetlen szocialista ország művészete szükségképpen kialakítja a maga sajátos vonulatait: a művészeti élet szervezeti keretei, művészet és közönség kapcsolata, a művészet adott gyakorlati társadalmi funkciója olyan új, kibontakozó művészettörténeti sajátosságok, amelyek megteremtik a témakörök, típusok, kompozíciós megoldások új körét. A művészeti tömörülések sokaságából kiemelkedő Vhutyemasz-műhely és az AHRR csoport alkotóinak munkáiban érlelődnek meg azok a megoldások és stiláris tendenciák, amelyek az 1930-as évtizedfordulóra a leginkább jellemzők. A szovjet művészeti életnek ekkor még van némi rendszeres kapcsolata más országokkal; hatása a legközvetlenebbül a németországi művészet úgynevezett proletárforradalmi vonulatában figyelhető meg (pl. az AHRR mintájára szervezett ASSO-csoport). De Németországban persze eltérőek a körülmények, a művészeti előzmények és a közvetlen célok is: a művészek a társadalmi rút lehető legteljesebb leleplezésére törekszenek, így a távolabbi célok eszmei azonossága ellenére a közvetlen teendők tudatából született ideálok mások. Az ellenforradalmi korszak Magyarországán pedig mesterséges cezúra vágja el a Tanácsköztársaság leverése után a művészet és a műfajok természetes fejlődésének útját. Emigrációba kényszerülnek az alkotók és a forradalmi időszak roppant felkészült marxista tudós nemzedéke; a művészetből kiszorulnak a monumentális tendenciák, a nagy nyilvánosságnak szánt műfajok. A tanácsköztársasági tapasztalás emléke azonban annyira erősen él mind a művészetben, mind az illegális pártvezetésben, hogy amint a munkásmozgalom – a húszas évek második felében – túljut a vereség okozta mélyponton, máris küzdőtársai a művészek (Derkovits Gyula, Dési Huber István stb.), és jónéhány alkotó, köztük a legkiválóbbak közül való is, attól kezdve mindvégig résztvevője a munkásmozgalmi harcoknak.

Relatív belső szakaszhatár az egyetemes képzőművészetben és ezen belül a szocialista művészet történetében is az 1930 körüli idő. A szovjet művészet túl van már Muhina vagy Sadr pályakezdésén, Petrov-Vodkin életművének lényegén, Dejneka első nagy korszakán, amikor az AHRR csoport intenciója szerint kezd terjedni egyfajta tartalmi-formai szelekció, s a művészeti előzményekben való, ezzel összehangzó válogatás. Németországban már nyíltan érezhető a fasizmus előretörése, ami egyfelől kiváltja az eszmék nyíltabb és direktebb demonstrálását, másfelől csendesíti, visszavonulásra készteti a szocialista kritika hangját. Ez a kétféleség más országok művészetében is érezhető (Belgium, Csehszlovákia, Lengyelország). Magyarországon ,mint már említettük, az új erőre kapó munkásmozgalom egyik fő támasza lesz a képzőművészet, ekkor érkezik el csúcspontjához Derkovits Gyula egyetemes fontosságú pályája, szerveződik a Szocialista Képzőművészek Csoportja. Olyan sajátos helyzet alakul ki, amelynek során a harmincas években, a fokozódó ellenforradalmi, fasiszta terror idején, a művészet fő vonulatává nőnek a szocialista törekvések.

A harmincas években a nemzetközileg elszigetelt Szovjetunió művészete csak elvétve jelentkezik nemzetközi fórumokon. Igaz, Dejneka korábbi, Pétervár védelme című képe nagy visszhangot vált ki a velencei biennálén, és Muhinának az 1937-es párizsi világkiállításra készült szobra, a Munkás és kolhozparasztasszony mintegy a szovjethatalom emblémájaként megy át a köztudatba. De például már a szocialista realiz-

mus ekkori kérdéseiről csak elvontan tudnak vitatkozni a Szovjetunión kívül, művek fogódzója nélkül, mint például Magyarországon a Szocialista Képzőművészek Csoportja körében. És nemcsak a Szovjetunió művészete elszigetelt: Derkovits Gyula sem juthat egy országhatárokon túli nyilvánossághoz, Hans Grundig, a fiatal Guttuso és mások munkái is csak később válnak ismertekké. És mindmáig nem vagy csak utalásnyi terjedelemben került sor a harmincas évek eszmetörténetének a nemzetközi összevetésére, analízisére, ami pedig a szocialista művészetnek esztétikai- és elmélettörténetileg is fontos fejezete.

Változik némileg a helyzet a harmincas évek közepétől. Több rokonvonás alakul ki a fasiszta veszélyt közvetlenebbül érzékelő, a guernicai fenyegetést közvetlenebbül átélő európai kapitalista országok legprogresszívabb művészetében. Kölcsönhatások is észlelhetők, elsősorban Anglia, Franciaország, Olaszország, Spanyolország legbaloldalibb művészei között, de jóval nagyobb művészetföldrajzi körben követhető nyomon az analóg megoldások szaporodása, amelyek elsősorban tematikaiak-tartalmiak. Ilyen értelmű hirtelen változás tapasztalható 1936-tól, és 1938–1939-re már annyira nyilvánvaló a háború elkerülhetetlensége, hogy nemzetközileg kialakul az a közlésmód, amely a második világháború végéig jellemzi a szocialista művészeti magatartást. A nemzeti sajátosságok szerinti eltérések, amelyek típusalkotásban, formai megoldásban, de persze a pszichikai telítettség jellegében is megnyilvánulnak, részint az országonként eltérő politikai helyzettel, feszültségekkel, részint a művészeti kultúra helyi vonásaival, hagyományaival függnek össze. A spanyol polgárháború két vonatkozásban is sajátos fejlődés elindítója. Egyrészt ekkor tapasztalható először a művészettörténetben, éspedig a legtudatosabb szocialista törekvések vonulatában, az a nemzetköziség, hogy a művészek analóg módon, rokon indulattal, szimbolikával reagálnak a legégetőbb emberi és történelmi problémákra, s a nemzetköziség itt valóban olyan volumenben értelmezendő, hogy az analóg reagálások Latin-Amerikától Japánig megfigyelhetők. Másrészt pedig a világtörténelmi helyzet arra kényszeríti ezeket a művészeket, hogy tágítsanak a korábbi, egyértelműen osztályharcos tartalmú tematikán, hiszen a munkásosztály küzdelme szempontjából is elsődleges a militarizmus, a fasizmus elleni harc.

A második világháborút követően a szocialista művészet új etapja kezdődik. A jelenkor világpolitikai helyzetében mindenfajta művészeti tendenciának, a szocialista művészeti törekvéseknek is megvan a potenciális lehetőségük arra, hogy világviszonylatban hassanak. A jelenkor főbb belső szakaszai, akárcsak néhány korábbi periódusban, általános művészettörténeti csomópontokkal esnek egybe; a főbb változások időpontjai szinkronban vannak egymással, mind a szocialista művészet folyamatát, mind az újabb polgári tendenciák történetét tekintve. A változás jellege, üteme eltérő, s a sokféleség különösen szembeötlik közvetlenül a második világháború után. (Megjegyzendő: ugyancsak további kutatást, vizsgálatot igényel a jelenkori egyetemes művészet egészének felvázolása, hiszen az eddigi publikációk csak egyik vagy másik főtendencia szempontjából vállalkoztak hosszmetszetre, folyamat jelzésére, a szocialista művészeti tendenciák kutatói pedig többnyire a szocialista országok művészetére koncentráltak, figyelmen kívül hagyva a kapitalista országok művészeinek rokon törekvéseit.)

Közvetlenül a második világháború után szükségképpen a szovjet művészetben a legkevesebb a változás, a legnyilvánvalóbb a kontinuitás. Folytatódnak a Nagy Honvédő Háború művészetének eszményei és eredményei, és egy ideig még tovább él a harmincas évek második felétől tapasztalt sajátos stiláris és formai leszűkítés. Ugyancsak történelmileg szükségszerű, hogy Németországban a legradikálisabb a változás, hiszen mindenfajta továbblépés előfeltétele – a polgári tendenciák körében is – a hitleri korszak művészetével való azonnali és teljes szakítás. Az új világtörténelmi helyzetben vívott osztályharc lehetősége fő tendenciát meghatározó vonulatot teremt több országban, így elsősorban Olaszországban, de határozott nyomot hagy Franciaország művészetében, és ha perifériku sabban is, más nemzeti művészetekben is érezhetővé válik.

Történelmileg új helyzet áll elő a majdani európai szocialista országokban. A jelenkor főbb etapjai ugyan nagyjából fedik egymást ezek művészetében, de nem teljesen azonosak. További összehasonlító kutatás feladata lehet azzal foglalkozni, hogy a mai szocialista országok szocialista művészetének eltérő vonásaiban mi a szerepe a másmás kulturális örökségnek, a szocialista építés nemzetenkénti sajátosságainak. Ez kiegészítené azt az eddigi nemzetközi kiállítások során szembeötlőbb jelenséget, amely főként a csomópontok rokonvonásaira hívta fel a figyelmet, de egyszersmind magyarázatul szolgálna éppen a legutóbbi nagy nemzetközi seregszemlék (pl. a „30 győzelmes év" kiállítás) során bebizonyosodott nemzetenkénti differenciáltságra.

Analóg fejlődés figyelhető meg abban, ahogyan közvetlenül a második világháború után előtörnek, erősödnek az előző korszak ellenálló magatartását kifejező késői avantgarde törekvések (nagyjából az, ami korábban valamiképpen „entartete Kunst"-nak minősült), és ezekkel párhuzamosan tovább élnek a közvetlen előzmények szocialista tendenciái. Közös mozzanat, hogy 1950 körül, az akkori szovjet művészet és elmélet hatására, művészetpolitikai programként, szelektálódnak a nemzeti művészeti hagyományok. Ez a magyar művészet vonatkozásában azt eredményezi, hogy abszolutizálódik a századvég, századforduló kritikai realista öröksége (építészetben a klasszicizmusé), formalizmusnak bélyegződik a két világháború közötti szocialista tradíció, s ennek az ellentmondásnak az oldódása során, 1953-tól kezdve is inkább az előző korszak haladó polgári művészete folytatásának a létjogosultsága hangsúlyozódik. Habár a művészettörténetírás, a művészettudomány sohasem téveszti szem elől Derkovitsnak és a vele kortárs szocialista hagyományoknak a fontosságát, a művészeti életben alig-alig ismert ez a hagyomány. Az ötvenes évek végétől, az 1956-os ellenforradalmi hullám lezajlása után áll majd vissza a történelmi egyensúly, amikoris az új társadalmi viszonyok között már némi tapasztalattal bíró művészeti élet felfedezi a múlt, közelmúlt teljes gazdagságát és élni is tud vele, beleértve nemcsak a két világháború közötti időszak annyira fontos szocialista művészetét, hanem a Magyar Tanácsköztársaság idején kulmináló forradalmi hullám örökségét is, 1919 művészeti előzményeit és 1919 utáni lecsapódásukat.

Az 1950 körüli idő átmeneti torzulásai ellenére, mind az egykori, mind a mai értékelés, mérlegelés tükrében tartósnak bizonyul e korszak valóságos eredményeinek a sora, a művészet és közönség viszonyának új keretek között való kialakulása és ennek történelmi jelentősége, az ekkori évek legrangosabb alkotásainak valóságtükröző ereje, az a történelmileg kötött és konkrét típus- és eszményteremtés, amely többek között Domanovszky Endre, Kerényi Jenő, Somogyi József alkotásait jellemzi. Jelentőségük abban is megnyilvánul, ahogyan az 1956-os ellenforradalmi hullám lezajlása után a magyar művészet szocialista tendenciái eléggé felvértezettek a változó valóság tükrözésére és a polgári dekadencia újabb hullámainak a kritikájára.

Nem hagyható figyelmen kívül az az általános művészettörténeti változás, hogy az új építészet és a vele való együttműködés hatására, a tudományos-technikai forradalom történeti következményeinek hatására jóval nagyobb a terepe a szocialista országok művészetében is az alkalmazott, a dekoratív műfajoknak. A szocialista tendenciák ilyen szempontból is egy mind színesebb, változatosabb művészeti élet keretében fejlődnek, és bennük is nyomot hagy a szükségszerű műfaji divergencia (műfajon itt és most elsősorban a gyakorlati társadalmi funkció szerinti meghatározottságot értve). Ez persze ugyancsak változik országonként, összhangban az építészeti, környezetesztétikai változásokkal. Így például Magyarországon jelenleg a szocialista művészet legújabb eredményeit és lehetőségeit elsősorban a plasztikában, ezen belül is a köztéri szobrászatban, az emlékműplasztikában lelhetjük fel (Makrisz Agamemnon, Vigh Tamás, Varga Imre stb. munkássága), és jóval kevésbé a táblaképben, szemben például a Szovjetunió, az NDK, Bulgária újabb festészeti eredményeivel.

Figyelemreméltó, ahogyan a hatvanas és hetvenes években szinte minden európai szocialista országban megfigyelhető a korábbi, legintenzívebb forradalmi periódusok

leghatékonyabb realista eredményeinek magasabb szintű folytatása, a hagyomány és újítás dialektikájának ez az új jelensége, amelynek formai-stiláris megoldásai szükségszerűen igen variáltak, hiszen más és más a helyi művészeti előzmény is, amelyet nemzeti művészetenként továbbépítenek. Így lelhető fel némelyik mai magyar tendenciában 1919 előzményének, az úgynevezett aktivisták körének vagy pedig Derkovitsnak és a Szocialista Képzőművészek Csoportja köré tömörülő művészeknek az ihlető ereje; így tűnik szembe az NDK művészetének egyes megnyilvánulásaiban a húszas évek proletárforradalmi művészetének és a Neue Sachlichkeit vele rokon megnyilvánulásainak örökségként való értelmezése, s a szovjet művészet fiataljainak és középnemzedékének a sorában is szerves előzményként sejthetők a húszas évek leghatékonyabb realista törekvései.

Viszonylag kevés alkalom és többnyire csak egyéni kutatómunka kínál arra lehetőséget, hogy a szocialista és a nem-szocialista országok szocialista művészeti törekvéseit összevessük. Ez művészettörténelmileg annál nagyobb mulasztás, mert a nem-szocialista országok legprogresszívebb művészeinek munkásságában igen fontos és csakis a mára jellemző megnyilvánulásait találjuk a mindenkori helyi osztályharc problémáira való reagálásnak, és még inkább a nemzetközi méretű mai osztályharc azon sajátosságainak, amelyek művészi tükrözése során különös hangsúlyt kap az emberi jogok, a függetlenség, a háborúellenesség, a neofasizmus elleni harc kiélezett történelmi pillanataiból fakadó művészmagatartás. Mindez persze már meghaladja a szocialista művészet európai történetének főbb csomópontjait, amire eddig koncentráltunk. Hiszen míg korábban, témánknak egy nemcsak Európára történő vázolásának keretében, elsősorban a mexikói festészet és részben az Amerikai Egyesült Államok művészetére kellett volna kitérni, ma nemcsak egész Amerika, Latin-Amerika, hanem Afrika és a Távol-Kelet sem hagyható figyelmen kívül a szocialista művészet története főbb etapjainak a számbavétele során. Ilyen méretű összehasonlítás azonban csak igen széles körű, összehangolt nemzetközi kutatómunka alapján történhet meg, s ennek ma még a feltételei sem körvonalazhatók.

De ha meg is maradunk az európai művészet keretei között, ugyancsak kollektív munka alapján lenne tisztázható, hogy a szocialista művészet mely sajátosságai tarthatók történetileg törvényszerűeknek, és mely sajátosságokat határoznak meg ezen belül a helyi politikai-társadalmi adottságok és a helyi művészeti-kulturális összefüggések.

Az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportja és a Szovjetunió Kulturális Minisztériuma „A szocialista művészet genezise és jelen problémái" címmel közös munkaértekezletet rendezett 1977 szeptemberében Budapesten. Aradi Nóra, Viktoria Lebegyeva és Láncz Sándor itt közölt tanulmánya ezen az értekezleten hangzott el. (A szerk.)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 1 1

JELENKOR

dr. Aradi Nóra,
művészettörténész



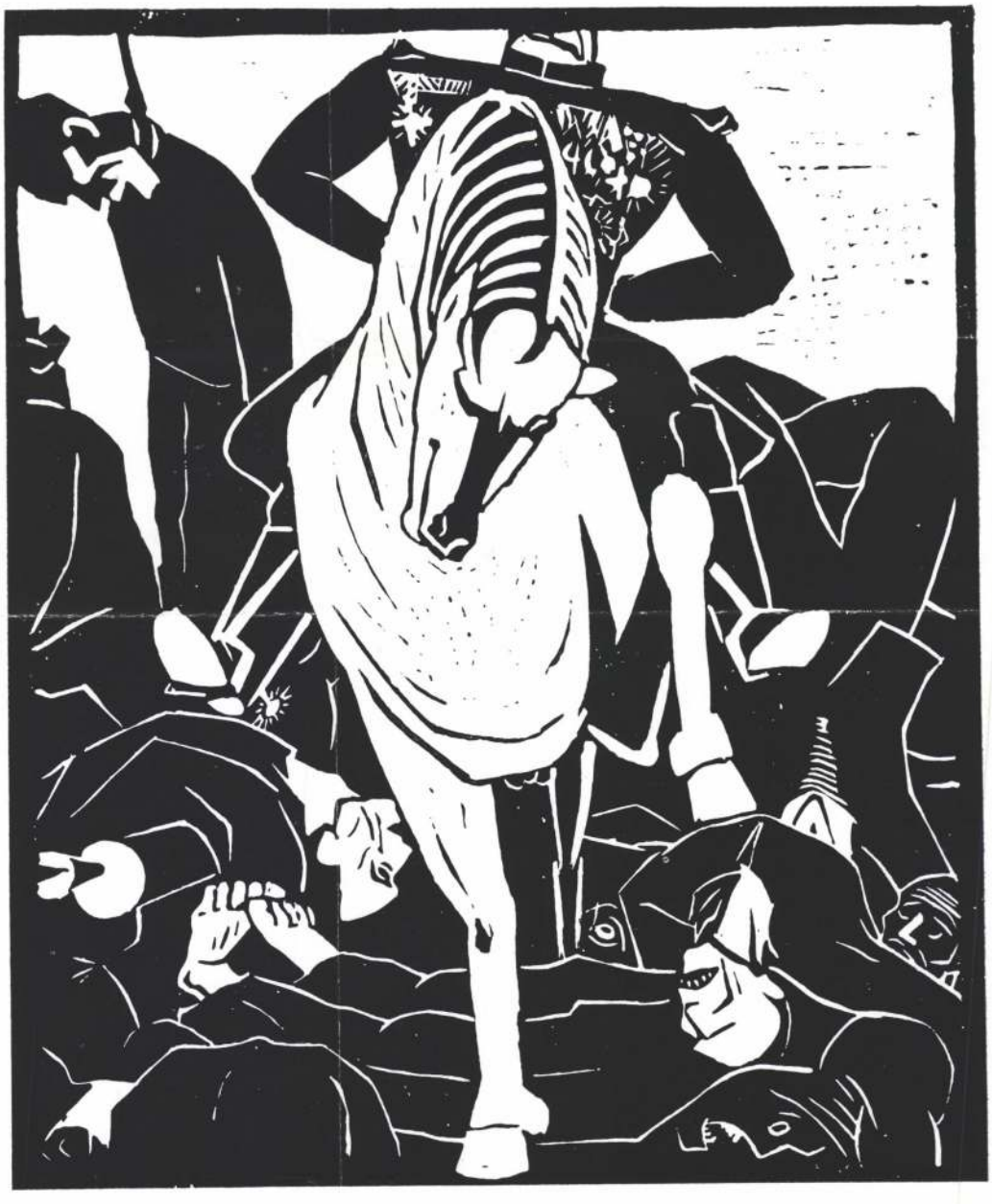

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

az MTA Művészettörténeti Kutatócsaportjának igazgatója nyitotta meg Farkas István emlékkiállítását 1978. febr. 28.-án a Magyar Nemzeti Galériában.

Meghívó.

1978. febr. 28.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

1977 NOV 6

dr. Aradi Nóra,
művészettörténész

1021

Október és a magyar képzőművészet

— Beszélgetés Aradi Nórával, az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatójával —

Önálló kötetek *Repinről, Dejnekáról, Szárjánról*; összefoglaló munka *A szocialista képzőművészet története* címmel; majd másfélszáz címszót tartalmazó *ikonográfiai* — a szocialista képzőművészet legjellemzőbb jelképeit felsorakoztató — *gyűjtemény*: megannyi mű jelzi, hogy *Aradi Nóra*, a művészet-történet-tudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatója, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára milyen fontos feladatának tartja a forradalmi orosz-szovjet és az egyetemes szocialista képzőművészet történetének kutatását.

Joggal fordultunk tehát hozzá, hogy megtudjuk: a magyar festők, szobrászok, grafikusok körében milyen visszhangot keltett a Nagy Október, mint képzőművészeti téma, hogyan jelentkezett nálunk, kinek a műveiben öltött testet a hatvan éve lángra lobbant forradalom eszméje.

— Az 1917-es Nagy Októberi Szocialista Forradalom képzőművészeti eseményei javarészt *német közvetítéssel* jutottak el hozzánk — mondja —, hiszen, mint a történelemből tudjuk, Németország 1918-as forradalmi hulláma megelőzte a Magyar Tanácsköztársaság 1919-es kikiáltását és a német *Sturm* meg a *Kassák Lajos* szerkesztette *Ma* című folyóiratok közötti kapcsolat révén hazánkban is ismeretessé vált a fiatal szovjet államban megszülető képzőművészeti élet számos eseménye. Művészettörténeti tény például, hogy egy, a Sturmban megjelent Lenin-portré hatása fedezhető fel kiváló festő- és grafikusművészünk, *Bortnyik Sándor* első, magyarországi Lenin-ábrázolásán. Ez a német közvetítés, az 1919-től fönnálló polgári demokratikus német államnak köszönhetően, még hosszabb időn át megmaradt.

Az 1917-ben megszületett szovjet állam nagyvárosaiban — így elsősorban *Moszkvában* és *Leningrádban* — megrendezett 1918-as május 1-i ünnepségek hatalmas képzőművészeti vállalkozásainak híre is jórészt e közvetítések nyomán jutott el hozzánk, és szolgált az 1919-es budapesti május elsejét köszöntő, megannyi monumentális dekoráció alapjául. Ezek az óriási méretű, ünnepi díszítések az egykorú híradófelvételekből közismertek.

Volt persze közvetlen kapcsolat is a szovjet állam és a Magyar Tanácsköztársaság képzőművészeti élete között! Ez elsősorban *Szamuely Tibor* emlékezetes moszkvai repülőútjának köszönhető, aki a szovjet fővárosból *forradalmi plakátokat is hozott magával.*

Ugyanígy példaként szolgált az a *művészetszervező tevékenység* is, amelyet akkoriban a Szovjetunióban folytattak. Akárcsak ott — Magyarországon is arra törekedtek a Tanácsköztársaság 133 napja alatt, hogy meg kell teremteni a képzőművészek munkájának alapfeltételeit. A művész — vallották a szovjet példa nyomán — csak akkor szolgálhat igazán eszmét és hazát, ha a proletárállam megteremti a tevékenységükhöz **szükséges körülményeket.**

— Hogyan alakult a szovjet és a magyar képzőművészet kapcsolata a Tanácsköztársaság leverése után?

— Ami a hazai viszonyokat illeti: az ellenforradalmi rendszer mindent elkövetett, nehogy a szovjet állam festészetéről, szobrászatáról, plakát- és grafikaművészetéről bármi hír is eljusson hazánkba. E nehéz években az emigrációba kényszerült művészeink tartották ébren a forradalom eszméjét. Ők előbb *Bécsben*, majd javarészt *Berlinben* tevékenykedtek, és elsősorban a baloldali német képzőművészek segítségével tájékozódtak mindarról, ami a Szovjetunió képzőművészeti életében történt. Az 1920-as évektől kezdve több magyar képzőművész talált otthonra, kapott munkát, magában a Szovjetunióban is! Elsőként *Uitz Béla* és *Mácsa János* telepedett meg Moszkvában, majd *Ék Sándor*, *Mészáros László*, később *Kemény Alfréd* műkritikus, *Mácza János* festő és még többen mások.

— Szovjet képzőművészeti termékek mikor juthattak el hazánkba a felszabadulás előtt?

— Az emlékezetes *1941. évi Budapesti Nemzetközi Vásár* szovjet pavilonjában lehetett hozzájutni néhány szovjet reprodukcióhoz. Ezek a felszabadulás után kibontakozott — oly nagyszerű eredményeket felmutató — magyar plakátművészetre kimutathatóan serkentőleg hatottak. Egy jellemző példa: *Konecsni György*nek egyik, az MKP politikáját népszerűsítő plakátján nem nehéz észrevenni egy Liszickij plakátról ismert kőrzőt tartó kezet....

— Végezetül napjaink magyar képzőművészetében hogyan mutatkozik meg a Nagy Október és a szovjet képzőművészet hatása?

— Elsősorban abban, hogy e történelmi és művészeti példák nyomán saját történelmünkre kezdtünk figyelni. Az elmúlt három évtized magyar festményeinek, szobrainak, grafikáinak és a modern kor freskóinak, a plakátoknak a java arról vall, hogy a munkásmozgalom története nemzeti történelmünk szerves részévé vált. E művek mintegy megtestesítik Október nálunk is elevenen élő, ható gondolatát. Olyan kifejezően, mint például *Varga Imre Mohácson felállított Lenin-emlékműve*, amelynek a forradalmár arcképével díszített zászlaja a munkásosztály harcának jelképét, a lépcsősoron a nép közé érkező alak emberközelségét fejezi ki. Mindazt, amit Október nekünk ma jelent...

Akácz László



Aradi Nóra, az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatója

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

VAS NÉPE

dr. Aradi Nóra.

1977 NOV 6
művészettörténész

1021

Október és a magyar képzőművészet

Beszélgetés Aradi Nórával, az MTA Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatójával

Önálló kötetek Repinről, Dejnekáról, Szárjánról; összefoglaló munka a Szocialista képzőművészet története címmel; majd másfélszáz címszót tartalmazó ikonográfiai — a szocialista képzőművészet legjellemzőbb jelképeit felsorakoztató — gyűjtemény: megannyi mű jelzi, hogy Aradi Nóra, a művészettörténettudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportjának igazgatója, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára milyen fontos feladatának tartja a forradalmi orosz—szovjet és az egyetemes szocialista képzőművészet történetének kutatását.

Joggal fordultunk tehát hozzá, hogy megtudjuk: a magyar festők, szobrászok, grafikusok körében milyen visszhangot keltett a Nagy Október; mint képzőművészeti téma, hogyan jelentkezett nálunk, kiknek a műveiben öltött testet a hatvan éve lángralobbant forradalom eszméje.

— Az 1917-es Nagy Októberi Szocialista Forradalom képzőművészeti eseményei javarészt német közvetítéssel jutottak el hozzánk — mondja —, hiszen, mint a történelemből tudjuk, Nemetország 1918-as forradalmi hulláma megelőzte a Magyar Tanácsköztársaság 1919-es kikiáltását, és a német Sturm meg a Kassák Lajos szerkesztette Ma című folyóiratok közötti kapcsolat révén hazánkban is ismeretessé vált a fiatal szovjet államban megszülető képzőművészeti élet számos eseménye. Művészettörténeti tény például, hogy egy, a Sturmban megjelent Lenin-portré hatása fedezhető fel kiváló festő- és grafikusművészünk, Bortnyik Sándor első magyarországi Lenin-ábrázolásán. Ez a német közvetítés, az 1919-től fönnálló polgári demokratikus német államnak köszönhetően, még hosszabb időn át megmaradt.

Az 1917-ben megszületett szovjet állam nagyvárosaiban — így elsősorban Moszkvában és Leningrádban — megrendezett 1918-as május 1-i ünnepségek hatalmas képzőművészeti vállalkozásainak híre is jórészt e közvetítések nyomán jutott el hozzánk, és szolgált az 1919-es budapesti május elsejét köszöntő, megannyi monumentális dekoráció alapjául. Ezek az óriási méretű, ünnepi díszítések az egykorú híradófelvételekből közismertek.

Volt persze közvetlen kapcsolat is a szovjet állam és a Magyar Tanácsköztársaság képzőművészeti élete között! Ez elsősorban Szamuely Tibor emlékezetes moszkvai repülőútjának köszönhető, aki a szovjet fővárosból forradalmi plakátokat is hozott magával. Ezek mind mondanivalójukkal, mind formai megoldásukkal serkentőleg hatottak grafikusaink, plakáttervezőink munkájára.

Ugyanígy példaként szolgált az a művészetszervező tevékenység is, amelyet akkoriban a Szovjetunióban folytattak. Akárcsak ott — Magyarországon is arra törekedtek a Tanácsköztársaság 133 napja alatt, hogy még kell teremteni a képzőművészek munkájának alapfeltételeit. A művész — vallották a szovjet példa nyomán — csak akkor szolgálhat igazán eszmét és hazát, ha a proletárállam megteremti a tevékenységükhöz szükséges körülményeket. Itt jegyzem meg, hogy — a többi között — egy kiváló román képzőművész kortárs, Tönitza nyilatkozott elragadtatással e szovjet példákat követő magyar művészetszervezői gyakorlatról.

— Hogyan alakult a szovjet és a magyar képzőművészet kapcsolata a Tanácsköztársaság leverése után?

— Ami hazai viszonyainkat illeti: az ellenforradalmi rendszer mindent elkövetett, nehogy a szovjet állam festészetéről, szobrászatáról, plakát- és grafikaművészetéről bármi hír is eljusson hazánkba. E nehéz években az emigrációba kényszerült művészeink tartották ébren a forradalom eszméjét. Ők előbb Bécsben, majd javarészt Berlinben tevékenykedtek, és elsősorban a baloldali német képzőművészek segítségével tájékozódtak mindarról, ami a Szovjetunió képzőművészeti életében történt. Az 1920-as évektől kezdve több magyar képzőművész talált otthonra, kapott munkát magában a Szovjetunióban is! Elsőként Uitz Béla és Mácza János telepedett meg Moszkvában, majd Ék Sándor, Mészáros László, Kemény Alfréd műkritikus és még többen mások.

— A hazai sajtóban mikor jelentek meg olyan cikkek, amelyek a Szovjetunió képzőművészetének ismertetésére tettek kísérletet?

1927-től a 100%, a Dokumentum, a Forrás, az Együtt stb. című kiadványokban, amelyek — egyebek között — Liszickijnek az új orosz építőművészetről szóló cikkét, Kassák Lajosnak Malevics könyvéről szóló tanulmányát közölték, és amelyek elsősorban a szovjet képző- és építőművészet útkereséséről adtak hírt. A messze előrelátó — ma is korszerűnek tűnő — városrendezési tervek különösen nagy érdeklődést keltettek.

— Szovjet képzőművészeti termékek mikor jutottak el hazánkba a felszabadulás előtt?

— Az emlékezetes 1941. évi Budapesti Nemzetközi Vásár szovjet pavilonjában lehetett hozzájutni néhány szovjet reprodukcióhoz. Ezek a felszabadulás után kibontakozott — oly nagyszerű eredményeket felmutató — magyar plakátművészetre kimutathatóan serkentőleg hatottak. Egy jellemző példa: Konecsni Györgynek egyik, az MKP politikáját népszerűsítő plakátján nem nehéz észrevenni egy Liszickij-plakátról ismert körzőt tartó kezet...

— Végezetül: napjaink magyar képzőművészetében hogyan mutatkozik meg a Nagy Október és a szovjet képzőművészet hatása?

— Elsősorban abban, hogy e történelmi és művészeti példák nyomán saját történelmünkre kezdtünk figyelni. Az elmúlt három évtized magyar festményeinek, szobrainak, grafikáinak és a modern kor freskóinak, a plakátoknak a java arról vall, hogy a munkásmozgalom története nemzeti történelmünk szerves részévé vált. E művek mintegy megtestesítik Október nálunk is elevenen élő, ható gondolatát. Olyan kifejezően, mint például Varga Imre Mohácson felállított Lenin-emlékműve, amelynek a forradalmár arcképével díszített zászlaja a munkásosztály harcának jelképét, a lépcsősoron a nép közé érkező alak emberközelségét fejezi ki. Mindazt, amit Október nekünk ma jelent...

Akácz László



Átballagott időkön, tereken...

„Peresznye – virág”

Ízlelgetem a szót: Peresznye, Peresznye. Édes-fanyar gyümölcsre emlékezem. Barátom — fényképezőgéppel a nyakában jön mellettem — itt született e dombok közé szorult aprócska faluban. Szellő lengeti a kései dáliák fejét. Lomb hull, virág hervad, de még így is olyan ez a falu, mint egy szép bokréta. Virág a dombok karéjában. „Peresznye-virág...”

Peresznye és nem Perenye. Sokan összetévesztik e két kis falucska nevét. „Ott magyarok laknak, itt meg jobbára horvátok” — hallom az intő szavakat. Aki mondja, az szerint ez a legnagyobb különbség. Aki vendégként vetődik ide, nem fogja fel, nem tudja igazán fölfogni a szavak súlyát. Régente számított! Amikor még nem volt mindegy magyarnak lenni, vagy horvátnak.

El sem időzünk a kimondott szavakon. Mint ahogy azon sem, amit akkor hallok, amikor egy mellékutcába fordulunk: „Látod, itt kezdődött az iparosok utcája, emitt balra a gazdagok, ott föntebb a szegényebb sorsúak építették házaikat”. Éhes szemekkel megyünk tovább, hogy lencsevégre kapjuk Peresznye csöndes hétköznapjait.

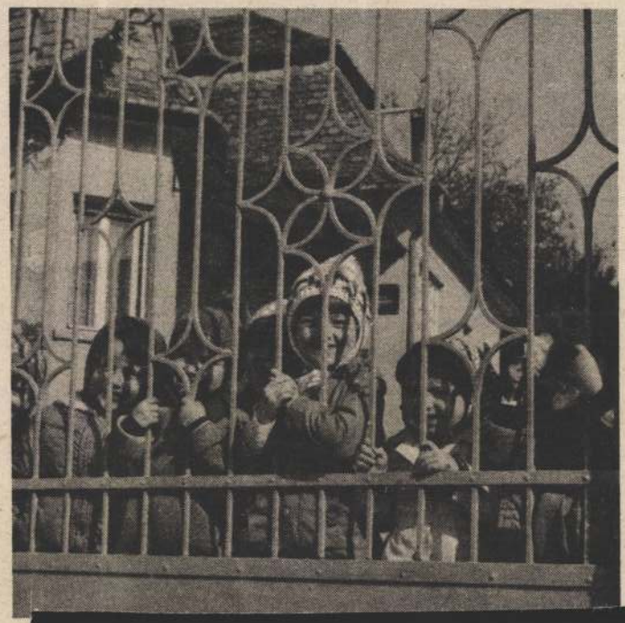





dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Galambos Ildi festőművész „Spanyol tájak, spanyol emberek" c. kiállítását nyitja meg dr. Aradi Nóra 1981. ápr. 16.-án a Fényes Adolf Teremben. A kiállítás máj. 10-ig látható.

Meghívó

1981. ápr. 16.

KÉP, KÉPZELET, VALÓSÁG

Prométheusz



1

Többször említettem már, milyen sokféleképpen foglalkoztatja a képzőművészt a világ befogadása, megismerhetősége. A 20. században ennek a mindig élő problémának szinte jelképévé lett Prométheusz. A görög mitológia hőse ellopta az istenektől a tüzet, hogy az embernek adja: a modern művész számára ez a tűz a tudást, a megismerést jelenti, és mindinkább az egyéni felelősséget is kifejezi. A motívumanyag meglehetősen zárt, a példák mégis mutatják a művészi képzelet sokoldalúságát.

Az orosz *Liszickij* az első világháború vége felé rajzolja meg a napkorong, a fény felé törő embert. Ennek a gondolatnak már egyértelműen béke- és szabadságtartalma van. A mexikói *Orozco* a húszas évek közepén falképen festi meg a maga Prométheuszát, kifejezve benne a kitörő forradalmi erőt. *Bortnyik* Sándor 1921-ben a bécsi emigrációban alkotja a Lámpagyújtót, amely szerteágazó gondolati rendszer bonyolult ötvözete. A lámpagyújtó alakja: egy fényt adó munkás, aki mértani formákra egyszerűsödve idomul a nagyvárosi háttérhez, feje mögött dicsfényként jelenik meg a hold. Bár Bortnyiknak ez az egyik legtöbbet reprodukált képe, mégis hivatkoznom kell rá, mert összefoglalója annak a sokféle meggondolásnak, ahogyan a forradalmi időszakban a tudás, a szabadság eszméjének kifejezője lett a láng, a fény. 1922–1923-ból való a szovjet *Muhinának* csak kis méretben fennmaradt emlékműterve, A forradalom lángja. Lendületes mozgását a fényt adó, útmutató fáklya motívuma tetőzi be.

Masereel 1954-ben alkotja meg Prométheuszát, amely a mondának szinte szó szerinti illusztrálása, belehelyezve a modern nagyvárosba a görög mitológiai témát. Prométheusz itt hatalmas, a lap egész magasságában felnyúló fiatal férfi. Egyik keze a napba ér, hogy megfogja a lángot, másik kezében kis emberkét tart, akinek át akarja adni a tüzet, a fényt. A nagyvárosi házak, felhőkarcolók szétnyílnak, hogy utat engedjenek a mozdulatnak, a cselekvésnek, s a fametszetlap alján eltörpülnek, kiszorulnak látókörünkből a gyanakvók, az ellenségek szatirikusan ábrázolt figurái.

A téma jóval bonyolultabb *Varga* Imrének 1965-ben alkotott Prométheusz-szobrán. A tépett testű, hegesztett bronzalak villámszerű, lobogó lángköteget tart a magasban, megragadja a tüzet, a tudást, amely éltetője az embernek, de fenyegető erővé is válhat az ismeret, ha visszaélnek vele. Ez a súlyos konfliktus, amely a harmincas évek közepe óta nyomasztja a világ haladó gondolkodóit, több más újabb Prométheusz-témájú alkotásnak is a belső töltete, és további megoldások forrása lehet.

A témának van egy további, figyelemre méltó sajátossága. Az antik mitológiából – eltekintve a Niké-eszmény, a győzelem istennőjének alakja nyomán készült sokféle allegorikus alkotástól – csak a Prométheusz-monda és valamivel halványabban az Ikarusz-legenda vált a szocialista művészet motívumává, eltérően a keresztény mitológia jóval sokoldalúbb utóéletétől. S az antik mitológiából éppen a tudás, a megismerés mozzanata lett tartós, amely a keresztény mondakörből hiányzik. Ezért különösen érdekesek a nagy forradalmi hullám idején először megjelenő, változó tartalmú, de alapvetően rokon indítékú, mindvégig időszerű Prométheusz-ábrázolások.

Aradi Nóra

1. **El Liszickij: A nap (1917 körül)**
2. **Orozco: Prométheusz**
3. **Bortnyik Sándor: Lámpagyújtó (1921)**
4. **Muhina: A forradalom lángja (1922–23)**
5. **Masereel: Prométheusz (1954)**
6. **Varga Imre: Prométheusz (1965)**

Tóth Bálint felvételei

valaki, s bármilyen irányú az érdeklődése, itt választ talál rá. Az intézmény a jó felszereltség mellett jó példát ad a működésre is.

Dr. V. Fábry: Nem nagyon ismerem a magyarországi közművelődést. Szolgálati úton csak másodszor járok Magyarországon. De úgy gondolom, hogy a Kulturális Minisztérium és a Népművelési Intézet mind a városi, mind a falusi intézményeket arra mozgósítja, ami érték. Nyolc éven át foglalkoztam a szabad idő kérdéseivel a szocialista kultúrát kutató intézetben, így ismerem a kulturális szükségleteket és igényeket. Országaink oly közel esnek egymáshoz, úgy hasonlít életük, hogy nyugodtan mondhatjuk: a mi kutatási következtetéseink alighanem Magyarországra is érvényesek. Ezek szerint a szocialista társadalom polgárainak kulturális érdeklődése heterogén: a politika, a tudomány, a kultúra, a művészet kérdései egyaránt érdeklik őket, s ezt az igényt a kulturális intézményeknek kell kielégíteniük. A skálán a privatizálódás is erősen jelentkezik: az emberek legbensőbb énjéből fakadó igények lépnek előtérbe, s lényegében a népművelő ideológiai irányultságától és szakmai hozzáértésétől függ, miként elégíti ki őket. Van tehát igény, s általa valamilyen cselekvés iránti vágy jelentkezik. Az már a társadalomtól – jelen esetben az ezt megjelenítő kulturális intézménytől – függ, hogy kielégíti-e, s megteremti-e ennek a feltételeit. Csak olyan igényeket szabad kielégíteni, amelyek nem állnak ellentétben a társadalom érdekeivel. Önöknél – s erről néhány budapesti intézményben és másutt is meggyőződhettem – nincs ilyen ellentmondás. Kecskeméten elsősorban a technikai és gyakorlati igények kielégítésére törekszenek. Nem volt alkalmam meggyőződni a politikai és általában a nevelő munkáról, de nem vonom kétségbe ennek meglétét. Én egyáltalán nem dogmatikusan értelmezem a nevelő munkát. Például egy rádióskörben nem hiányzik a politikai nevelő munka. A benne tevékenykedő fiatalokat arra kell nevelnünk, hogy tudatosítsák magukban: azért hódolhatnak szenvedélyüknek, mert a társadalom ezt lehetővé teszi számukra. Nezval azt mondta: „Az eszme olyan, mint a rózsa illata: nem látod, de érzed." Hasonlóan beszélt erről József Attila is. Az ideológiát nem lehet erőszakoltan belevinni a munkába, de ideológia nélküli formákról sem lehet beszélni (legfeljebb a divatban). Intézményeinknek feladata a metodika kidolgozása is, így a szakköröké és tanfolyamoké is. Kecskemét és a többi intézmény ebbeli törekvéseit elismerés illeti. Állandóan tökéletesíteni kell munkamódszereinket. Erre a „nyitott ház" kísérlet jó példa. Csehszlovákiában pillanatnyilag nem beszélhetünk hasonló eredményekről.

*

Az elméleti és metodikai munkáról

V. T. Bezbozsnyijjal, *a moszkvai metodikai intézet igazgatójával részletesebben is beszélgettünk.*

A népművelőknek azt a módszert kell megtalálniuk, amellyel a szocialista életmódra nevelhetik az embereket. Épüljön híd a tudományos kutatás, a metodika és a gyakorlat között – ez igen fontos feladat. Egy megyei művelődési központnak laboratóriumnak is kell lennie, ahol kipróbálják, és ahonnét elterjesztik az új módszereket. A legjobb művelődési központoknak ilyenné kell válniuk: helyben ellenőrizni, kipróbálni a módszereket. A magyar gyakorlat azt mutatja, hogy az intézmények sok ember érdeklődését felkeltik. De Hajóson például, ahol az igazgatói magyarázat szerint három tevékenységi kör fogadja a közönséget, nekem hiányzott egy negyedik kör: az ideológiai-politikai aktivitást lehetővé tevő foglalkozások. Van játék, de nincs agitáció. Ha bemegy valaki, jól eltöltheti az idejét, csak az a kérdés, mit kap bent.

A metodika leghatásosabb módszere: ami hasznos, azt mindjárt el is kell terjeszteni. Elsősorban hazai dolgainkról tudok beszélni. A módszertani munkához *elméleti anyagok*ra van szükség, a gyakorlat elemzésével és ajánlásokkal. A másik fontos feladat nálunk is a *képzés*. Ennek formái a szemináriumok arról, hogy mit hogyan csinálunk; továbbá a demonstráció (például műsor bemutatása a művelődési otthonban); végül ösztöndíjak adományozása abból a célból, hogy tanulmányozzák a művelődési központokban zajló tevékenységet. Persze szemináriumokat is ott célszerű rendezni, ahol jó munka folyik. Felhasználható a tévé, a rádió, a sajtó és még sorolhatnám.

*

Hasonló, de általánosabb kérdésekről esett szó K. Czejarekkel:

– Ön eltérő tapasztalatokról beszélt. Miben különbözik a magyar és a lengyel gyakorlat?

– Hogy mi az eltérő bennük, abba most nem érdemes belemenni, de arról van értelme beszélni, hogy mi mire teszszük a hangsúlyt. Itt kiállítások vannak, kísérletek, szakkörök, tojásfestés, játékkészítés, kondicionáló torna, asztaliteniszt. Mi elsősorban a művelődés különféle ágainak propagálását végezzük: a filmét, színházét stb. Ez különböző módon történhet: amatőregyüttesben, baráti körökben, író-olvasó találkozókon, színi előadás utáni művész-közönség találkozókon és másutt. Szeretnénk elérni, hogy a művelődési otthonok tevékenységének központjába az amatőr művészeti munka kerüljön. Különösen a kisebb városokban, ahol ez a tevékenység összekötő kapocs az egyén és a hivatásos művészet között. A művelődési otthonok feladata, hogy elvezessenek a hivatásos művészethez... A közművelődésben a *káderek* meghatározóak. Most még e tekintetben a népművelők meggyőzésénél tartunk. A háború után a képzés a sokoldalúságra épült; most viszont a mozik, színházak, hangversenyek látogatottságát kell növelni, s ezért olyan szakemberekre van szükség, akik tudnak „rábeszélni". Olyan továbbképzéseket tervezünk, amelyek a különféle művészeti területeken ehhez nyújtanak segítséget. Így olyan népművelőket adunk a művelődési otthonoknak, akik egyúttal csoportot is tudnak vezetni. Törekvéseinket kiadványok is támogatják. 1979-es terveink között szerepel például a bábozásról, a filmezésről, valamint az amatőr szobrászatról szóló kiadvány. Ezeket bárki megvásárolhatja, s elsajátíthatja belőle mondjuk a filmezést. Hogy milyen eredménnyel? A szemlélet változtatásában bizonyára nagy szerepet játszik. Eddig ha például megtekintettem egy művelődési otthont, akkor az igazgató a fesztiváldíjakat mutogatta, pedig engem az érdekelt, hányan vannak a próbateremben. Törekvéseink egyik jó példája a már említett rendkívül érdekes wroclavi kezdeményezés a zenélő családokkal. Nagyon fontos, hogy a művelődési otthonban az egész család megtalálja az őt érdeklő művelődési lehetőséget. Kiadványt is megjelentettünk arról, hogyan lehet ezt elérni, „Család – lakótelep – kultúra" címmel. Fontos, hogy az új lakótelepeken élők is lehetőséget kapjanak egy munka utáni kávé elfogyasztására, előadás megtekintésére. Az új lakótelepek kulturális légköréhez két tényező elengedhetetlen: káderek kellenek; másrészt nem lenne szabad kulturális intézmény nélkül építeni őket. Ezekre mindenütt szükség van, mert a lakások nem olyan nagyok, hogy közösségi életet lehessen bennük élni. A nagy intézmények mellett kisebb klubok is kellenek, mert *semmi sem helyettesítheti ember és ember között a természetes kapcsolatot.*

Kajdi Béla

Aradi Nóra „művészettörténész"

A Corvina Kiadó jelenteti meg Aradi Nóra Fényes Adolf művészetét bemutató tanulmánykötetét, mely fekete-fehér képekkel illusztrálva és 24 színes képpel díszített albumot.

Pesti Hírlap, 1979. okt. 31.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Aradi Nóra Fényes Adolfról szóló tanulmánya érzékletesen tárja fel e különös életmű jellegzetességeit és rejtelmeit.

Mai könyvajánlatunk.

1979. VIII. 13. Kossuth u. 25 /Vue/.

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Medgyessy Ferenc szobrászművész emlékkiállítása a Magyar Nemzeti Galériában 1981. jan. 13-án nyílik meg. Megnyitó beszédet mond dr. Aradi Nóra.

Meghívó.

1981. jan. 13.

Aradi Nóra, művészettörténész

a Savaria Múzeumban gondosan kiállított anyag részben a 40 évvel ezelőtti képzőművészet egyik fontos fejezetére nyit ajtót-ablakot. Ezzel, s a témához kiválogatott képzőművészeti kiadványok felvonultatásával nagyobb hangsúlyt adtak a „Csoport" egyki bemutatkozásának. Aradi Nóra, Oelmacher Anna könyvei jól szolgalják ezt a célt.

B.L.: Újrealisták 1936-1977
Vas Népe, 1977. máj. 28.

1021

KÉP, KÉPZELET, VALÓSÁG

Afrika ébred

Ez alkalommal olyan témakört érintünk, amelyről alig tudunk valamit Magyarországon, a szerzőnek is csak közvetett ismeretei vannak, mindenekelőtt egy 1975-ös kiadású szovjet tanulmánykötet jóvoltából, amely az afrikai népek művészetének történetét tárja fel.

Afrikáról, az afrikai művészetről, annak európai hatásáról persze nálunk is sokat tudnak; kiváló kutatók foglalkoznak nemcsak azzal, hogy melyek a jellegzetességei, hanem azzal is, hogy a századforduló táján és különösen a 20. század elején

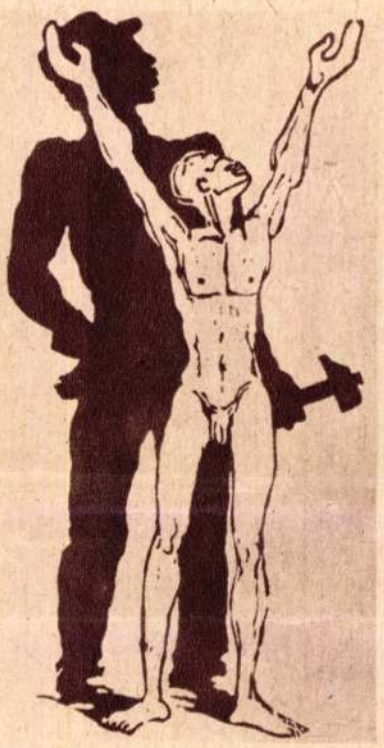

2



3

1



Európán kívülre forduló figyelem nyomán hogyan értelmezte-alkalmazta az európai művészet a néger maszkot, a néger szobrot, hogyan változott a motívum funkciója és jelentése az európai művészetben, illetve hogyan hatott a hagyományos – és igen sokféle – afrikai népművészeti forma az európai avantgard útkereséseire.

Az, amiről végső soron alig tudunk valamit, a *jelenkor* Afrikájára vonatkozik, a gyarmatosítás elleni, a függetlenségért vívott harc során önállósodó afrikai országok mai művészetére, mégpedig nemcsak népművészetként folytatódó hagyományos kultikus művészetükre, hanem az új műfajokat teremtő, európai és amerikai, főként latin-amerikai hatásnak is utat engedő mai produkciókra. Ez ugyanúgy szerves része az új városoknak, az új életformáknak, mint a hagyományos településekhez tartozó korábbi kultikus művészet.

Ahhoz persze, mint említettük, kevés az ismeretünk, hogy az óriási területen igen szerteágazó művészeti-kulturális-történelmi előzmények alapján és más-más társadalmi-politikai viszonyok között felvirágzó új törekvéseket bármiképpen is általánosítani tudjuk, vagy akár azt elemezzük, mi bennük a hagyományos helyi művészet nyoma, és mi az esetleges külső hatás. Csak néhány képpel jelzünk változatokat, ezeket is igen nagy földrajzi-történelmi körből választva ki, azzal a céllal, hogy felhívjuk arra a figyelmet: az afrikai népek és országok megváltozott történelmi-társadalmi arculata nyomán a művészet is változóban, éledőben, ébredőben van.

A reprodukciók többsége 1960 körüli alkotásokról készült, így a Mali Köztársaságból való Bukabar *Kejtá*nak *Út a szigetre* című képe, amelyen még nyomot hagy a korábbi maszkoknak személyiséget elfedő zártsága, de a női és férfifej egymásmellettisége, a montázs jellegű kompozíció már új tájékozódást-töprengést és új távlatokat sejtet.

Közvetlenebb Afrikán kívüli hatás feltételezhető a mozambiki *Malangatanán*ak *A forradalom dalnoka* című grafikáján, ahol

kapcsolatot. Néhány szövetkezetnek magának is van az egész lakóterületet ellátó művelődési otthona, főként ott, ahol tanácsi fenntartású nincsen. De számos művelődési otthon korszerűtlen, elhanyagolt. A kis lélekszámú községekben, tanyaközpontokban klubok, klubkönyvtárak működtetése és a *mozgó ellátás* megszervezése lenne célszerű. A hangsúly azon van, hogy *mindenütt legyen valami, de ne spontánul, hanem tervszerűen, előrelátóan fejlesszenek*. Mind fontosabbak a klubok, különösen ott, ahol a fiatalok egyetlen művelődési és szórakozási lehetőségét biztosítják. Jelenleg a szövetkezetek 46 százalékában, a községek 79 százalékában működik klub (ez utóbbiakhoz a szövetkezetek anyagi segítséget adnak). Tevékenységüket befolyásolja a szerény berendezés és felszereltség s a hozzáértő vezetés esetenkénti hiánya.

A szövetkezetekben nő az önművelést előmozdító versenyek, vetélkedők szerepe. A szakkörök – helytörténeti, honismereti, fotó, irodalmi, szabó-varró, süto-főző, díszítőhímző, fafaragó, barkácsoló, kisállattenyésztő stb. – is hasznosan segítik a művelődést, a szabad idő célszerű eltöltését.

A művelődésnek egyik leghatékonyabb formája az *olvasás*. Szeretnénk elérni, hogy a szövetkezeti tagok tudatában *a könyv* úgy jelenjen meg, mint ami *a szórakozásnak és a munkának egyaránt eszköze*. A téeszek feladata elsősorban a *munkahelyi szakkönyvellátás*. A szövetkezetek különböző nagyságú és összetételű szakkönyvállománnyal rendelkeznek, egy részükben szakkönyvtár is működik. *Bővül az együttműködés a közművelődési és az iskolai könyvtárakkal*; könyvbeszerzésükhöz a szövetkezetek is hozzájárulnak anyagi eszközeikkel. Kívánatos, hogy e könyvtárak könyvkészletük megfelelő bővítésével, tudatosabb propagandával, irodalmi műsorok, író-olvasó találkozók szervezésével stb. szolgálják az olvasási kultúra terjedését. Az ellátás további javítása érdekében célszerű lenne *a szövetkezeti üzemegységekben letétek* létesítése, illetve a mozgó ellátás megszervezése.

A könyv iránti érdeklődés felkeltésében növekvő szerepet tölt be a *könyvterjesztés*. 1972-től a falusi könyvforgalom átlag évi 10 százalékkal növekszik, eredményesek a népszerűsítő akciók, a könyvhetek, a mezőgazdasági könyvhónap. Kívánatos a munkahelyi könyvterjesztő tevékenység fejlesztése is.

A szövetkezeti tagság művelődésében nagy jelentőségű a *sajtó*. A napilapok, hetilapok, folyóiratok és különösen a megyei lapok széles olvasótáborral rendelkeznek. Elsősorban a szövetkezeti tevékenységgel kapcsolatos pénzügyi, jogi kérdések, a háztáji gazdálkodás témái, az ismeretterjesztő cikkek iránt fokozódik az érdeklődés. A szövetkezeti élettel kapcsolatos kérdések azonban főleg a lapok gazdaságpolitikai, illetve belpolitikai rovatában szerepelnek, így a szövetkezeti közművelődés eredményei, gondjai nem mindig kapnak megfelelő teret. A közművelődés jelentős fóruma lehet a *szövetkezeti sajtó*. Termékeit – a megyei szövetségek és a szövetkezetek lapjait, híradóit – fel kell használni a művelődés népszerűsítésére, a jó módszerek terjesztésére.

Hol a termelőszövetkezetek helye, szerepe az *amatőrmozgalom*ban, a művészeti életbe való bekapcsolódásban, az ízlés formálásában? A szövetkezetek elsősorban néptánccsoportokat, pávaköröket, zenekarokat tartanak fenn a másik két szövetkezeti ágazattal közösen.

Szereplésükkel ápolják a hagyományokat, elősegítik a kulturális értékek cseréjét. De az igazsághoz hozzátartozik, hogy *a művészeti csoportokban nincs még kellő számú termelőszövetkezeti dolgozó*. Az amatőrmozgalom fejlődését, újabb együttesek alakulását korlátozza az, hogy – különösen egyes vidéki körzetekben – nincs elegendő szakképzett vezető, s csak részben van megoldva a vezetőik továbbképzése.

A műveltség gazdagítását segíti a színház-, a zene- és a filmművészet. A szövetkezetek egy része kedvezményes színház- és mozibérletekkel, teltház-akciók szervezésével is ösztönzi dolgozóit, s erősödik a színházi és a szórakoztató zenei műsorok, előadóestek iránti érdeklődés. Sokat várunk a Népszínház keretében létrejövő *tanyaszínház*tól. De az igények kielégítését korlátozzák a lehetőségek. Az ORI kínálata kevéssé jut el a szövetkezetekhez, az alkalmi művészbrigádok pedig nem elég színvonalasak. Kívánatos, hogy a szövetkezetek igényesebben válogassanak a műsorokban, s a szervezők tegyék lehetővé a látottak megbeszélését.

Az ízlés fejlesztésében fontosak a *képtárak, kiállítások, múzeumok, tárlatok*. Egyes tsz-ek már otthont adnak időszakos tárlatoknak, múzeumlátogatásokat szerveznek. Indokolt, hogy a szövetkezetek nagyobb figyelmet fordítsanak e lehetőségekre, a gondos előkészítésre.

A korszerű műveltség elsajátításában a szövetkezetek mindinkább támaszkodnak a *szocialista brigádok*ra: 1977-ben 150 ezer taggal közel 10 ezer szocialista brigád tevékenykedett a tsz-ekben. Kulturális terveik egyre több helyen előirányoznak továbbtanulást, színház- és múzeumlátogatást, kiállítások megtekintését, ismeretterjesztő előadások hallgatását, többségüknél azonban még gyakori a *formális vállalás*. Ezt a hibát ki kell javítani, és *a művelődést a szocialista brigádokban a szó igazi értelmében közüggyé kell tenni.*

A TOT-előterjesztéssel kapcsolatban a végleges megfogalmazás előtt számtalan népművelő nyilvánított véleményt: nagy hozzáértéssel, segítő szándékkal, akarással. Ezt szívből köszönjük, s azt is, hogy támogatják a szövetkezeti dolgozók politikai, szakmai és általános művelődését.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPMŰVELÉS

dr. Aradi Nóra,
(1977 DEC
művészettörténész



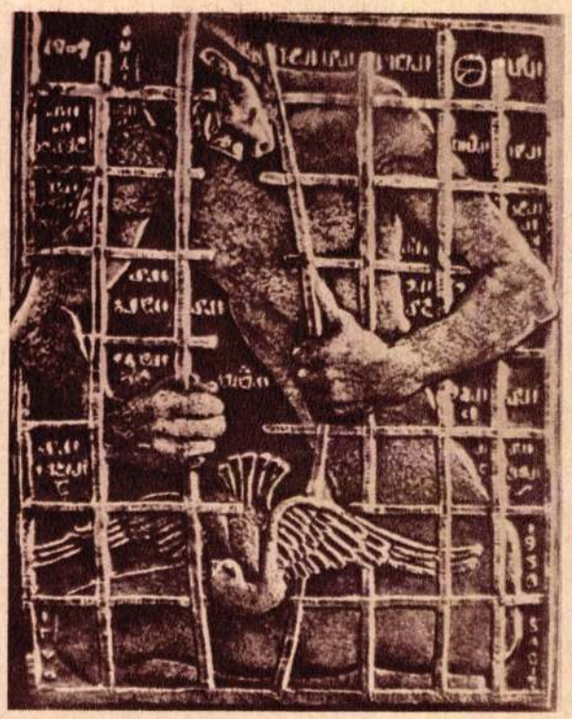

4



5

1. Bukabar Kejta (Mali): Út a szigetre (1960 körül)
2. Malangatana (Mozambik): A forradalom dalnoka (1960 körül)
3. Atevork Tekle: Etiópiai anya (1963)
4. Gamal Asz-Szagini (Egyiptom): Szabadság (1956)
5. Raszler Károly: Szabadság! (1960)
6. So-Ky: Afrika ébred (plakáttery, 1976)

(Tóth Bálint reprodukciói)

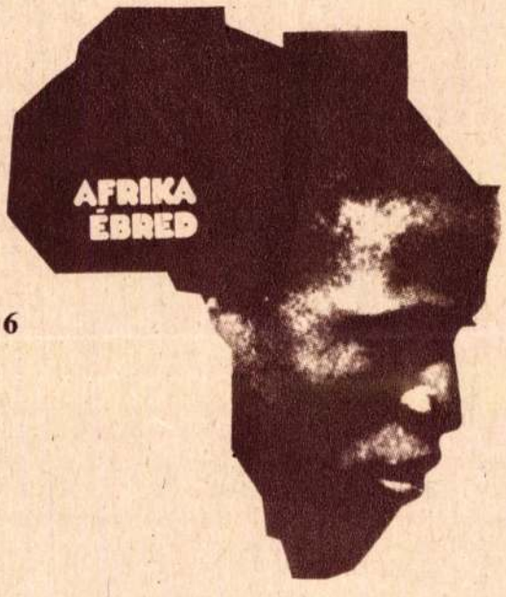

6

az orans jellegű meztelen alak mögött szinte árnyképként jelenik meg a kalapácsot tartó munkás figurája. Maga a jelképkombináció is, habár nem mondható megszokottnak, európai elemekre épül: a forradalom nemzetközi eszményének kifejezéséhez szükséges formai-kompozicionális tájékozódás is nemzetközibb, mint más témák esetében.

Inkább a latin-amerikai monumentalitás igénye sejthető Atevork *Teklé*nek *Etiópiai anya* című, 1963-ban alkotott festményén, ebben a szellemben folytatva a régebbi etiópiai művészet egy rétegének madonnatípusait, hatalmas, hullámzó drapériatömeggel foglalva össze egyetlen tömbbe az anya és az ölben tartott gyermek alakját. A legtágabb érvényű nemzetközi szimbolika érvényesül az egyiptomi Gamal *Asz-Szagini*nek 1956-ban készült *Szabadság* című domborművén: a rácsokat szétfeszítő munkás és a békegalamb emblematikus jelenléte a nekünk nem olvasható szöveg nélkül is egyértelmű jelentést hordoz.

Az európai művészeket ebben az időben igen sokat foglalkoztatta az afrikai népek függetlenségi harca. A rabság második világháborús európai reminiszcenciája nyomán nem rács, hanem inkább szögesdrót mögött ábrázolták az öntudatra ébredő, sorsát intézni akaró afrikait, mint *Zala* Tibor közismert, bélyegként is terjedt szolidaritásplakátja (terve 1958-ban készült, plakátként 1962-ben került utcára), vagy *Raszler* Károly itt közölt *Szabadság!* című, 1960-as rézkarca, amely nemcsak a téma tipikus megoldásának tekinthető, hanem az afrikai eseményekre való legjellegzetesebb, szocialista pozícióból való reagálás általánosítása is.

A *So—Ky* művészpár 1976-os plakátterve, a zöldes színű Afrika-földrészből kibontakozó afrikai fej, nemcsak *„Afrika ébred"* feliratával, hanem képi fogalmazásában, a kontinensforma alapötletével is arra utal, hogy a korábbi helyi küzdelmek összefüggő folyamattá nőttek, s egy világrész népeinek új történelmét készítik elő.

Aradi Nóra

Egy szociológiai szakkörben 2.

Az első részben a szakkör történet
a munka céljairól és módszereiről ír
ezúttal pedig a gyakorlati tevékenységről.

Ötéves munkánkról ez idáig három kötetet adott ki a Gyöngyösi Járási-városi Művelődési Központ: kettő egy-egy nyári tábor „kutatási beszámolója", a harmadik a gyerekek vallomásai arról, mit jelent nekik a szakkör, és milyennek látják a szociológiát. A továbbiakban (némi magyarázattal) ezekből mutatok be részleteket.

*

Első táborunk a Mátra északi részén, Mátraalmáson, egy alig 250 lakosú kis faluban volt. Miért éppen ott?

Egy település életéről, az ott lakók mindennapjairól, munkájáról, szabad idejéről, *életmódjáról* akartunk valamelyest áttekinthető képet kapni. Nem lehetett célunk tudományos értékű új ismeretek szerzése, elsősorban a szakkör tagjai számára kívántuk *átélt élménnyé* tenni a társadalmi megismerést. Ezért kellett olyan kis települést választanunk, amelyet viszonylag rövid idő alatt is megismerhetnek, melynek minden lakójáról információkat tudnak szerezni.

A vizsgálat módszere? Kezdettől világos volt, hogy kombinálni kell a kérdezést és a megfigyelést. Minthogy azonban a problémakör rendkívül szerteágazó volt, nem tudtunk pontos megfigyelési szempontokat adni.

A gyerekek alkotó közreműködésének elősegítése érdekében a *kötetlen tematikus interjú* módszerét választottuk: közösen meghatároztunk bizonyos témaköröket (családösszetétel, foglalkozás, időmérleg, táplálkozási szokások, lakás stb.), s ezekről kötetlen beszélgetést folytathattak a község lakóival. A megfigyelésre is csak általános szempontokat beszéltünk meg: a lakóház és a melléképületek elhelyezését, állapotát, nagyságát, az udvar és kert gondozottságát, az állatállományt, a lakásberendezést stb. kellett figyelniük. Általában késő délutánig dolgoztunk, esténként pedig a napi tapasztalatokat beszéltük meg.

Az esti összejöveteleken izgatottan, élményektől fűtve mesélték egymásnak, mit láttak, mit tapasztaltak, kivel beszéltek, milyen érdekességekkel találkoztak. Az első napokban inkább csak a furcsaságokra, a mindennapitól eltérő jelenségekre figyeltek fel. Ahogyan többet és többet láttak a faluból, úgy kezdték egyre inkább *megérteni* a községnek és lakóinak életét. A tárgyi külsőségekről az emberek, az emberi viszonyok felé fordult figyelmük. A röpke egy hét alatt módosult, változott szemléletmódjuk; *bizonyos értelemben*

[illegible] fedezték önmagukat a világban. Ezek az esti beszélgetések azt mutatták nekem, hogy a szülői ház és az iskola védettségéből kiemelt gyerekek számára a társadalmi valósággal való közvetlen találkozás *emberformáló élmény*.

Az anyagot már szigorúbb metodikával dolgoztuk fel. Áttekintettük, mely témakörökben jutottunk értelmezhető információkhoz, s melyekben nem sikerült megfelelő mennyiségű adatot gyűjtenünk. Meghatároztuk az elemzés tematikus egységeit. Így például a családi adatok elemzési egységei: a családösszetétel, a család foglalkozási szerkezete, munkamegosztás, családtörténet, élettörténetek. Ezután a teljes anyagot elrendeztük úgy, hogy minden ház, illetve család minden adatát külön céduláka jegyeztük fel.

A továbbiakban mindenki kiválasztott magának egy-két témakört, s az adatok alapján megpróbálta elvégezni az elemzést. Munka közben is folytonosan beszélgettünk, tanácskoztunk egymással; de – s ezt hangsúlyozni kívánom – az elemzést a szakkör tagjai *lényegében önállóan* végezték el. Az idézetek tehát a szakkör tagjainak elemzéseiből valók.

Az anyag így *kettős tükör: mutat valamennyit a községről*, erről az eldugott, hegyek közt megbúvó kis településről, és egyidejűleg – ezt éppoly fontosnak látom – *jellemzi a tizenéves „kutatók" látásmódját, élményvilágát*. Azt, hogy ezek a sajátosan *városi* fiatalok, akiknek legtöbbje ekkor látott először közelről igazi falut, rövid egy hét alatt mit és mennyit tudnak felfedezni maguknak az övéktől sokban eltérő világból.

A vizsgálatnak fontos szempontja volt a foglalkozási viszonyoknak, ezen belül a nők munkába állásának feltárása. A szakkör egy akkor negyedikes gimnazista lány tagjának elemzése erről:

„A nőknek egyre nagyobb hányada Mátraalmáson is dolgozik, a nyugdíjkorhatár alatti férjes asszonyok 40%-a. A fejlődést jól mutatja, hogy a középkorú férjes nőknek csak 29%-a, a fiatal férjeseknek már 50%-a dolgozik. A lányok szinte kivétel nélkül dolgoznak vagy tanulnak. A dolgozó nők arányának emelkedése egyrészt a szemléletmód, életfelfogás megváltozásából ered, másrészt a munkalehetőségek növekedéséből. Az idősebb nők főleg az erdészetben dolgoznak (16, az összes ott dolgozó falubelinek a fele!), a fiatalok inkább a falun kívül keresnek munkalehetőséget, pl. a Jánosaknai varrodában.

A 40% természetesen jóval kisebb, mint a városi dolgozó nők aránya, s ebben szá-

dr. Aradi Nóra, művészettörténész

Aradi Nóra érdeme hogy összegyűjtötte és kiválogatta azt a 150 képet szobrot grafikát kisplasztikát, amely a magyar munkásmozgalom száz évének története során született.

Kenessei András: Munkásábrázolás a képzőművészetben.

Magyar Hírlap, 1977. szept. 18.

Aradi Nóra, művészettörténész

Paul Klee kiállítása pénteken nyílt meg a Műcsarnokban. Az NSZK-beli festőművész tárlatát Aradi Nóra művészettörténész, a Tudományos Akadémia művészettörténeti kutatócsoportjának igazgatója nyitotta meg, majd Werner Schmalenbach, a düsseldorfi Klee-gyűjtemény igazgatója mondott beszédet. A december 12-ig látható tárlaton Paul Klee hatvan munkája szerepel, a húszas-harmincas évek termésből. A megnyitón jelen volt Hermann Kersting, az NSZK nagykövete is.

Napló, november 13.

Magyar Nemzet, 1946. nov. 13.

MAHIR
Sajtófigyelő
NÉPSZABADSÁG
dr. Aradi Nóra,
művészettörténész
1983 JUL 22

1021

„Öt évszázad mesterművei"

Magángyűjtemény a Szépművészeti Múzeumban

Nemzetközi művészeti esemény bárhol *dr. Armand Hammer* gyűjteményének bemutatása. Egyik összefüggő része majdnem teljes egészében látható most Budapesten.

Kiállítási beszámoló aligha alkalmas magának a gyűjtőnek a jellemzésére. Életútja, gyűjteményeinek a története azonban megismerhető egy frissen megjelent könyvből *(Bob Considine: Sokszoros élet, 1983. Magvető)*, benne Hammer előszava a magyar olvasóhoz, és a százhuszonhat színes reprodukciót tartalmazó katalógusból. Itt csak a legtömörebb tájékoztatásra szorítkozhatunk. A gazdag fiatal amerikai orvos 1921-ben a Szovjetunióba utazott, hogy küzdjön az ottani tömeges megbetegedések, járványok ellen. Hamar felismerte, hogy elsősorban az éhínségen kell úrrá lenni. Nem elégedett meg azzal, amit tábori kórházában tehetett, hanem üzleti tranzakciókba kezdett, hogy segítsen. Ahogyan Lenin írta róla egy 1922-es májusi levelében: „... amerikai, egy milliomos fia, egyike az elsőknek, aki számunkra *rendkívül előnyös* koncessziót kötött velünk".

Hammer kilenc évig élt a Szovjetunióban, itt alakította ki első műgyűjteményét. Ezt később eladta, majd újabb gyűjtésbe fogott. A jelenlegit nevezik a harmadik Hammer-gyűjteménynek, amely három különálló részből áll: egy hetvenkét lapos híres Leonardo-kézirat, egy nagyjából hatezer alkotást — teljes grafikai és szobrászi oeuvre-t — számláló Daumier-anyag és az „Öt évszázad mesterművei". Végső helyük a Los Angeles-i County Múzeumnak egy Hammer által már felépített külön szárnyában lesz. Az „Öt évszázad mesterművei" addig is járják a világot, hogy minél többen megismerjék remekeit. A *Szépművészeti Múzeumban* látható kiállítás másfél évtized alatt csaknem félszáz helyen fordult meg, mindig gazdagodva az új szerzeményekkel; szerepelt huszonhat amerikai városban, három latin-amerikai fővárosban, hat szovjetunióbeli, öt távol-keleti nagyvárosban, Angliában és Írországban, a kontinens fővárosai közül Párizsban, Stockholmban, Oslóban. Most Budapesten.

A válogatás aligha jellemezhető korokkal vagy alkotókkal. Az „öt évszázad" gyűjtőcím fedi a profilját, hiszen — időrend szerint — Raffaello-, Michelangelo-rajzzal, Dürer-gouache-sal indul, és eljut a XX. század elejének Picassójáig s amerikai festészetéig. Egységes a „mesterművek" vonatkozásában is, mert kiváló művészenként is kiemelkedő a képek, rajzok kvalitása. A gyűjteménybe más nem kerülhetett be.

Vannak nyilvánvalóan körvonalazódó csomópontjai, egy-egy művészettörténeti fontosságú alkotás vagy némely festő különös gonddal válogatott, sokoldalú jelenléte. Ilyen elsősorban a XVII. századi flamand és holland művészet, *Rubens* és *Rembrandt*. Különösen fontos a Rembrandt-anyag. Az 1660-as évek első felében alkotott *Junót* a gyűjtemény legfontosabb darabjaként tartják számon. Egy másik, nem kevésbé kvalitásos korai portré és több rajz teszi különösen izgalmassá a Rembrandt-kollekciót. Egy másik csomópont a nem annyira főművekkel, hanem inkább sokoldalúságával ható XVIII. századi francia művészet. Kitűnő képek és rajzok, *Watteau, Boucher, Chardin, Fragonard* munkái jelzik azt a korszakot, amelynek különös változatosságában csak újabban kezdett elmélyedni a művészettörténet-írás.

A gyűjtemény számszerű többségét a múlt századi, századfordulós francia festészet alkotja. És itt talán némi egyéni gyűjtői vonzódás is sejthető; különös gondossággal válogatottak a jobbnál jobb *Corot-k* vagy az impresszionizmus küszöbéig eljutott *Boudin* képei. És noha található „tipikusnak" nevezhető *Manet, Monet, Renoir, Pissarro, Degas, Van Gogh, Gauguin, Bonnard, Vuillard*, talán még izgalmasabb a kevésbé ismert korai *Van Gogh*, a szokatlan *Cézanne*, vagy *Gauguin* annyi lehetőséget, átmenetet felvillantó vázlatkönyve. Olyan különlegességekkel pedig még nagy múzeumi gyűjteményekben is ritkán találkozni, mint amilyen a spanyol *Goya* 1791-es *A szalmabábu* képe, az angol *Millais* 1881-es *Lány, heringgel* festménye vagy a francia *Moreau* 1876-ból való *Saloméja*.

A Hammer-gyűjtemény kiállítása olyan képcsoporttal indul, amelynek változatai nálunk legfeljebb reprodukciókból ismertek, és amely tömör bepillantást enged a múlt századi amerikai festészetbe. *Gilbert Stuart* révén érzékelhető az angol portréfestészet század eleji hatása és helyi folytatása, ezt bizonyítja az 1882-ben készült *Washington*-portré nemesen egyszerű reprezentációs jellege. *Harnett* 1885-ös *„trompe l'oeuil"* csendélete nemcsak a század végi amerikai festészet egy igen népszerű műfaját példázza, hanem olyan vonulatot is jelez, amely változó formában ugyan, de folyamatosan követhető az Egyesült Államok művészetében a mai fotórealizmusig. Az Európában ismertebb *Mary Cassatt* csónakázó nőket ábrázoló képe a francia impresszionizmus manet-i értelmezését folytatja, arra is utalva, hogyan épült be ez az európai áramlat az amerikai festészetbe. És különösen figyelemre méltó — ismeretlensége miatt — két alkotás a XX. század elejéről, amelyek a múlt század második felétől óta eleven és mindmáig népszerű vadnyugat-témakörhöz kapcsolódnak *(Remington: A cowboy esti éneke* és *Russel* indiáncsapata, az *Útközet előtt)*. Ember és természet, ember és ember küzdelmének azt a sajátosan amerikai hagyományát és értelmezését villantják fel, ami némileg sejtetni tudja a kialakuló életforma és kultúra gyökereit.



Egy kép a gyűjteményből: Edgar Degas: Fehérneműt vivő mosónő (1888—92 körül).

Az amerikai festőkön kívül alig szerepel a gyűjteményben olyan művész, aki ne lenne jól ismert a tárlatlátogatók számára. Nem említhető meg mind, még kevésbé sorolhatók fel egyenként a képek, rajzok. Tanulmányigényű lenne nemcsak Rembrandt *Junó*jának méltatása, hanem akár az itt körvonalazódó Corot-kép, akár a kis Goya. A kiállítás sokat és sokfélét, maradandó élményt nyújt. A múzeumlátogató turista bármely országban sorbaállna, hogy megnézhesse.

Aradi Nóra

Dunaföldvár és Szekszárd. Az Alföldön a szegedi, a bajai és a lakitelek-tőserdei kempingben vannak szabad férőhelyek. Észak-Magyarországon Egerben, Miskolctapolcán, Aggteleken, Tokajban és Hollóstetőn lehet kempingezni a hét végén.

Részletes információkat ad a Magyar Camping Klub ügyfélforgalmi irodája (Budapest 1085. Üllői út 6. Telefon: 336-536).

Műsorok

Pesti Vigadó: „Folklor Abend" magyarnóta- és népdalest (8). **Szentendrei Teátrum:** Három a kislány (fél 9). **Budapest, Hild Udvar:** Katona Klári műsora (8). **Budai Parkszínpad:** Ecseri lakodalmas — az Állami Népi Együttes vendégjátéka (8). **Városmajori Színpad:** Uraim, csak egymás után (8). **Budapest Sportcsarnok:** Győri Balett „Izzó Planéták" (8). **Körcsarnok:** A Rockszínház előadása: Farkasok — Lázadók (8). **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkuszvarázs (du. fél 4 és fél 8).

Elfogták a Kék fényben körözött egyik gázolót

A szerdai Kék fény adásában a rendőrség a lakosság segítségét kérte, mert július 18-án az óbudai alsó rakparton ismeretlen személy, ismeretlen forgalmi rendszámú, téglaszínű személygépkocsival elütötte a motorkerékpárján vele szemben szabálytalanul közlekedő *Orbán Gyula* 23 éves budapesti gépkocsivezetőt, és segítségnyújtás nélkül a helyszínről eltávozott. Az adás után több, a nyomozást nagymértékben elősegítő bejelentés érkezett; ezek segítségével sikerült elfogni *Sebő István* 37 éves budapesti szállítómunkást. A rendőrség tovább folytatja a nyomozást. (MTI)

Melegszik az idő

Európa középső részén az elmúlt 24 óra folyamán gyökeresen megváltozott az időjárás. Észak, északnyugat felől nagy sebességgel hűvös levegő árasztotta el Közép-Európát, így a Kárpát-medencét is. Hatására záporok, heves szélviharokkal kísért zivatarok alakultak ki. A kánikula néhány óra leforgása alatt megszűnt, vagyis általában 10 fokkal csökken a hőmérséklet. A következő időszakban várható, hogy újból melegszik az idő.

Hazánkban csütörtökön változóan felhős idő volt. A délelőtti órákban elszórtan keletkezett eső, zápor. Helyenként még erős volt az északnyugati, északi szél. A hőmérséklet a délutáni órákban általában 20—23 fok között változott.

Távolabbi kilátások szombattól keddig:

Változóan felhős idő elszórtan záporokkal. A hőmérséklet emelkedik. A legalacsonyabb éjszakai hőmérséklet 12—17 fok között, a legmagasabb nappali hőmérséklet 25—30 fok között. Jelentős mennyiségű (legalább 5 mm) csapadék az ország területének 10 százalékán várható.

1983. július 21., csütörtök, 14 óra.

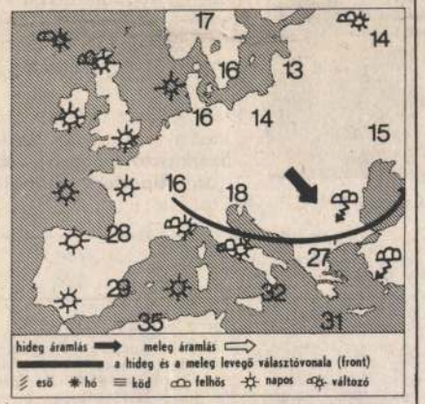

Előrejelzés ma estig:

Jobbára napos idő, számottevő csapadék nélkül. A hőmérséklet csúcsértéke 21 és 26 fok között várható.

A Balaton vizének hőmérséklete tegnap délben Siófoknál 24 Celsius-fok volt.

középiskolák és általános iskolák tankönyveit a nyomda július végére kinyomtatja.

Minőségellenőrző Intézet (KERMI) is, szá
osztályvezetője arról tájékoztatott, idé
hogy a Belkereskedelmi Miniszté-

A RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIÓ MAI M

KOSSUTH RÁDIÓ

8.25: Miről ír a Társadalmi Szemle új száma?
8.35: Operaegyüttesek.
9.05: Kovács Dénes hegedül, Petri Endre zongorázik. Közreműködik: a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara.
9.33: Óvodások műsora.
9.53: Lottósorsolás!
10.05: Gyermekeknek.
10.36: Majakovszkij versei.
10.41: Andor Ilona Schumann-románcokat vezényel.
11.00: Gondolat. A Rádió irodalmi lapja.
12.45: David Ojsztrah vezényel.
13.26: Nótacsokor.
14.14: Vonzódások. Somlyó Györgygyel beszélget Albert Zsuzsa.
14.44: Magyarán szólva.
15.05: Révkalauz. Könyv, kép, színház, zene, mozi.
15.35: David Munrow blockflöteegyüttese játszik.
15.58: Hallgatóink figyelmébe!
16.00: Mit üzen a Rádió?
16.35: Kim Borg operaáriákat énekel.
17.05: A Lengyel Népköztársaság nemzeti ünnepén. A műsor keretében elhangzik: Ünnepi beszélgetések — hétköznapi témákról. Domány András varsói riportja.
17.35: Szimfonikus költemények.
19.15: Közvetítés az országos úszóbajnokságról.
19.25: Mozart: B-dúr szonáta.
19.47: Partita szekercére és fűrészre, öt költői tételben. Sztaniszlaw Grochowiak rádiójátéka.
20.35: Operettkedvelőknek.
21.30: Egy vállalati gazdasági munkaközösség sorsa. Gácsi Sándor összeállítása.
22.20: Csoszon csodái. Benda László koreai útijegyzete. III. rész.
22.30: A zenéről. Beszélgetés Bartók Cantata profanájáról.
0.10: Melódiakoktél.

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Robert Stolz filmdalaiból.
8.20: Tíz perc külpolitika.
8.35: Slágermúzeum. Szt.
9.36: Közös lónak ... Nagy Izabella riportja.
9.53: Lottósorsolás!
10.00: Zenedélelőtt. Szt.
11.35: Tánczenei koktél. Szt.
12.35: Édes anyanyelvünk.
12.40: Népi muzsika. Szt.
13.15: Gyermekalbum. Részletek Csajkovszkij kis zongoradarabjaiból.
13.24: Kiotó, Japán gyermekdalok.
13.36: Haydn: Muzsika zenélőórára.
14.00: Indíts! Zenés útrabocsátó műsor. A műsor telefonszáma az adás ideje alatt 34-37-32.
Közben: 15.30: Könyvről — könyvért.
15.40: Egészségünkért!
15.45: A Men At Work együttes felvételeiből. Szt.
17.30: Ötödik sebesség. Szt.
18.35: Közvetítés az országos úszóbajnokságról.
18.45: Pophullám. Szt.
19.40: Nótakedvelőknek.
20.35: Válogatott embermesék.
21.35: Ujdonságainkból. Külföldi táncdalok Szt.
22.15: Népdalok. Szt.
22.30: Igen is, nem is ... Az emberevés veszélyei.
23.20: A tegnap slágereiből. Szt.

3. MŰSOR

9.00: Machaut-művek. A Régi zene stúdiójának együttesét Thomas Binkley vezényli. Szt.
9.26: Zenés játékokból. Szt.
9.56: Az Új Budapest vonósnégyes hangversenye a Pesti Vigadóban. Szt.
11.05: Rimszkij-Korszakov ciklus. X/5. rész. Szadko. Meseopera hét képben.
Közben: 12.55: Pillanatkép.
14.08: Barokk zene. Szt.
14.48: Smaragd sziget. George Bernard Shaw színművének rádióváltozata. Szt.
16.10: Tájak zenéje. Lengyelország. Szt.
17.01: Felejthetetlen arcok az Operaházból. Palló Imrére emlékezik Huszár Klára.
17.30: A Rádiózenekar fúvósötösének tagjai játszanak. Szt.
Kb.
19.05: ... V/5. rész. Kroó György előadása.
20.05: A zenelrodalom remekműveiből. Szt.
Közben: 20.35: Sándor Iván: Ködlovas. Könyvszemle.
21.30: Opera-művészlemezek. Szt.
22.30: A debreceni dzsessznapok felvételeiből. A Kaszakő együttes és az Acoustic kvartett játszik. Szt.
23.10: Pinchas Zukerman hegedül. Szt.

TELEVÍZIÓ

16.25: Hírek.
16.30: Gótikus festészet (lengyel kisfilm).
16.55: Öt perc meteorológia (sz.).
17.00: A Lengyel Népköztársaság nemzeti ünnepén (sz.).
17.20: Képújság.
17.25: Keresztkérdés. Fejtörőjáték (sz.).
18.00: Reflektor Magazin (sz.).
19.10: Tévétorna (sz.).
19.15: Esti mese.
19.30: TV Híradó (sz.).
20.00: Derrick. NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat. Schubach visszatér (sz.).
21.05: A hét műtárgya. Észak-magyarországi festő: Tárkányiné Kun Anna epitáfiuma. (Magyar Nemzeti Galéria) (sz.).
21.10: A King's Singers együttes énekel (sz.).
21.20: Troell-sorozat. Kivándorlók. Svéd film (14 éven felülieknek!) (sz.).
23.45: TV Híradó 3. (sz.).

2. MŰSOR

20.00: Kertünk — udvarunk. Riport műsor (ism.).
20.20: Montreux-i dzsesszfesztivál. Albert Collins koncertje (sz.).
20.45: TV Híradó 2. (sz.).
21.20: A régensherceg. Angol tévéfilmsorozat. VIII/3. rész: A braunschweigi mátka (sz.).
22.20: Vívó VB. A férfitőrdöntő közvetítése Bécsből (sz.).
23.10: Képújság.

1021

Gondolatok a Palócföld új számáról

Az olvasó kezébe került a Palócföld ez évi második száma. Az irodalmi, művészeti, művelődéspolitikai folyóirat évről évre sikeresebben kapcsolódik a megye előtt álló társadalmi-politikai feladatokhoz, s elégíti ki olvasóinak igényét irodalmi, művészeti alkotások tolmácsolásával. A negyedévenként megjelenő számok egyre sikeresebben nyúlnak vissza megyénk haladó hagyományaihoz, és az antológia mind jobban bekapcsolódik az országos kulturális vérkeringésbe. A megyéből elszármazott írók-költők, politikusok, tudósok aktív kapcsolata mellett a megyében máshonnan érkező és gyökeret vert alkotóművészek, egyes tudományágak képviselői is szót kérnek a folyóirat hasábjain. Napjaink politikai-gazdaságpolitikai, ideológiai kérdéseinek, a szocialista élet hétköznapjainak irodalmi igényű feldolgozására is történtek kezdeményező lépések.

Ha az antológia most megjelent számát vizsgáljuk, egészében pozitív értékelést adhatunk. Már a tartalomjegyzék elárulja, hogy e szám erőssége — távolról sem alábecsülve az igen értékes versanyagot, a Körkép rovatban megjelentetett értékeléseket, a gondos műmellékletet — a társadalompolitikai tanulmányok és hagyományok. Szándékosan nem Életünk rovatot említettem, mert e fogalomban és tartalomban foglalt követelményeknek nem felelnek meg teljes egészében a fenti rovatban megjelent írások.

Mielőtt azonban erre rátérnék, a tanulmányokról szeretnék néhány szót ejteni. Móna Gyula cikke nagyonis időszerű kérdés kifejtését vállalta. A tanulmányban tudományos igénnyel, logikus okfejtéssel magyarázza az új gazdasági irányítás rendszerében igen aktuális érdek — érdekeltség — ösztönzés kérdéseit. A téma elméleti vonatkozásai mellett — amelyet a szerző a bevezetőben elemez — kiemeli annak praktikus oldalát, a politikai élet számára aktuális problémáit. Indokolja az anyagi és erkölcsi ösztönzők közötti kapcsolatok szükségességét, kölcsönhatásukat. Kifejti, hogy az erkölcsi ösztönzés anyagi megalapozás nélkül éppúgy nem képzelhető el, mint csupán anyagit alkalmazni és elhanyagolni az erkölcsit, politikait. Rámutat arra, hogy nem megoldott az egyéni, illetve csoport-, valamint a társadalmi érdek közötti összhang megteremtése. A gondokat fokozza, hogy azonos szinteken más-más társadalmi érdek valósul meg. E problémák megoldása érdekében a cikkíró a vezetők alapos felkészítését tartja szükségesnek. Úgy kell a társadalmi kérdéseket megoldani — írja —, hogy az egyéneknek ne kelljen lemondani saját érdekeikről.

Vonsik Gyula az új gazdasági mechanizmus és a kulturális fejlődés kölcsönhatását, összefüggéseit vizsgálja. A tanulmány helyesen mutat rá arra a tényre, hogy a gazdaságpolitika közvetve és közvetlenül hatást gyakorol a kulturális fejlődésre. A szerző két alapvető kapcsolatban mutatja be a gazdasági feladatok szolgálatát. Az egyik a tudomány növekvő szerepe, a másik a tömegek alkotó erejének fokozása, aktivitásának növelése. A cikkíró — helyesen — a tudományok növekvő szerepének fejlődésénél, a korszerű természettudományos-technikai ismeretek terjesztésének fontosságát húzza alá. Itt körvonalazza a sokak által vitatott korszerű műveltség problematikáját, vitába száll a „humán" műveltséget fetisizáló koncepciókkal. Szükségesnek tartja a természettudományos műveltség iskolai megalapozását, az ismeretterjesztésben az arányok fokozatos megváltoztatását a természettudományok javára. Ugyanakkor óva int az imitt-amott felbukkanó nézetektől, amelyek a társadalomtudományok háttérbe szorítását, a művészeti nevelés fontosságát kérdőjelezik meg.

A laikus számára szokatlan módon, de a szocialista kultúra érdekének megfelelően veti fel a népművelés, tágabban a tömegkultúra anyagi befolyásolásának új rendszerét. Rámutat, hogy a szocialista társadalomban a kulturális termékek közvetítésének ideológiai aspektusa van. Az állam elsősorban azoknak a kulturális termékeknek a forgalmazását segíti anyagilag, amelyek a szocializmus hídfőállásait erősítik, amelyek társadalmilag hasznosak. Az egyének differenciáltan jelentkező igényeit áthárítják az egyedekre. Úgy érzem e gondolatkör kifejtése a cikkben szereplő terjedelemnél nagyobb helyet igényelt volna. Ugyanis népművelők, de elsősorban könyvtárosok körében vitáznak e probléma értelmezése körül. Az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy nem sikerült megfelelő módon rendezni az egyéb kulturális termékek árait sem. Jó példa erre a moziüzemi vállalatoknál január 1-én bevezetett helyárrendszer.

Népünk nagy történelmi évfordulóira készülve számos tanulmány előkészítése folyik. Mind a legújabb kori történetírással, mind a különböző kiállításokkal, rendezvényekkel foglalkozóknak, mind pedagógusainknak jelentős segítséget nyújt Balogh Sándor tanulmánya. A magyar népi demokrácia kérdései a marxista történeti irodalomban című munka értékes, hasznos útbaigazítást ad a felszabadulást követő időszak története megértéséhez. A népi demokratikus időszak tudósa a forrásmunkák arzenálját vonultatja fel, és ezzel szinte kínálja a lehetőségeket az 1944—48-as időszakban elmélyülni kívánó kutatóknak, helytörténészeknek.

Az antológia Hagyomány rovata eddig még nem publikált dokumentumokat ad közre Kovács János és Praznovszki Mihály közreműködésével. A Tarjáni Medence Aknaközi Bizottsága, a KMP Salgótarjáni Üveggyári Sejtvezetőségének felhívása, a KMP, a KIMSZ Salgótarjáni kerületi Bizottsága röplapjai hozzáférhetővé válnak általuk a neveléssel foglalkozó szervek, intézmények számára. Szalánczai György Komjáthyról szóló megemlékezése jól összegezi a költő életművével foglalkozó értékeléseket.

Szándékosan hagytam írásom végére az irodalom, a Körkép és reprodukciók méltatását. Az antológiában szereplő versek közül elsősorban Jobbágy Károly szovjetunióbeli élményeit nagy művészi erővel megformáló költeményei, Vihar Béla lírai hangulatú, finom árnyalatú, művészi kompozícióba zárt gyermekkori élményeit bemutató írása emelkednek ki. Tóth Elemér, Polgár István, Varga Rudolf, Vidor Miklós költeményei kedves színfoltjai az antológiának. Várszegi György írása hangulatos, mértéktartó. A Körképben szereplő recenziók közül kiemelkedő Pakon Imre írása (Szabó Lőrinc: A költészet dícsérete), Danyi Gábor két szociográfiai kötetről szóló szemléltetése. Csongrády Béla érdekes áttekintést nyújt a szovjet irodalom fél évszázadát bemutató, a Novy Mirban megjelenő írói ankétról. Fábry Györgyné a budapesti költőtalálkozóról ír. Schneider Miklós levéltáros cikkében a helytörténeti kutatók figyelmét hívja fel a Nógrádba költözött levéltárra.

Az antológia közli Aradi Nórának a IV. Észak-magyarországi Képzőművészeti Kiállításon mondott megnyitóját. A reprodukciók hűen tükrözik a kiállítás színvonalát, megyénk képzőművészeti életét.

Molnár Pál

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NÓGRÁD

AUGUSZTUS 20.



Kiss Attila rajza

Fekete István

Jó ember

Vannak kíváncsi olvasók, akik megnézik a könyv vagy elbeszélés végét, hogy jól végződik-e. Ezeket az érzékeny lelkeket megnyugtatom, ez az írás jól végződik és elárulom egyúttal, hogy a címben jelzett „jó ember" — én vagyok.

Elég későn jutottam hozzá, mert eddig mindenféle más címeket viseltem, amelyekről szerénységből csak keveset írok. Valamikor például jó atyám, ha megérkezett valahonnét, azt kérdezte:

— Itthon van az a lókötő?"

Egyik drága, öreg tanárom pedig valamely helytelen cselekedetem után azt mondta:

— István, címeres akasztófavirág voltál és az is maradsz! — Ebben a megállapításban csak a címeradományozásnak örültem, mert addig nem volt címerem és ezt nagyon nélkülöztem.

Ezek a régi címek is tetszettek nekem, de nem annyira, mint ez az új, amelyet ismeretlen atyától kaptam, aki kerítésünk mellett ment kisfiával és ablakomra mutatott:

— Látod, kisfiam, itt jó ember lakik.

Olyan meggyőződéssel mondta, hogy elhittem, s azóta érzem is, hogy jó ember vagyok.

A jó emberséghez fészekodúk kellenek, madártetők az ablakba, napraforgómag (tökmag is jó), faggyú vagy szalonna (nem sózott) és mindezek megszerzésére bátorság és akarat. Az utóbbiak fontosak! !

Az ismeretlen jó atya azért mutatott ablakomra, mert etetőimre úgy szálldostak a cinkék, rigók, csuszkák (népszerű nyelven: kurtakalapács), mint kaptárba a méhek, s az éjszaka elveszett kalóriájukat akarták sürgősen pótolni.

Jó embernek lenni, bár felemelő érzés — nem mindig könnyű. Alázatosság is kell hozzá. Egyik barátom — akitől napraforgómagot szoktam kunyerálni — például azt mondta, hogy nem csodálkozna, ha legközelebbi látogatáskor napraforgós pozsonyi kiflivel kínálnánk meg. Szóval meggyanúsított, hogy nem a madarak eszik meg az olajos magvakat, hanem kedves családom és vendégeink.

A sértést alázatosan lenyeltem és nyugodtan hivatkoztam madaraink nagy létszámára, mert körülbelül száz ilyen kis kosztosom van.

De még a nagymérvű napraforgómag-fogyasztás mellett is vannak zökkenők. Olykor úgy felemelkedik a fogyasztás, hogy egy szép este váratlanul elfogy az ennivaló és reggel már nem tudok etetni. Most jön a bátorság, mert erre is szükség lehet.

A jó emberjelölt fireg-forog ágyában, aztán zajtalanul felkel és kioson a kamrába, melyet spejznak nevezünk. Kioson és vacog a foga, mert a kamrában hidegebb van, mint kopottabb lett. Mi van ezzel a macskával?...

Egyszer aztán megtudtam. Csendesen üldögéltem a teraszon, és gyönyörködtem a két kis cinegében. Izgatottan tanácskoztak egy darabig, s mintha a kis „asszony" azt mondta volna a „férj"-nek:

— Eredj csak nyugodtan, ez nem bánt, ez jó ember...

— Szabad? — cippantott a „férj" és felrepülve a gyilkos szemű kandúrra, pamacsokban tépte ki szőrét és vitte fészeknek.

Kicsit elszomorodtam, de nevettem is:

1021

1971.IV.2. 19.00 N.

Esti krónika

- A Fészek Klubban szintén ma osztották ki a József Attila, a Jászai Mari, Balázs Béla, a Liszt Ferenc, Erkel Ferenc és a Munkácsy Mihály irodalmi és művészeti díjakat.

- A József Attila díj I. fokozatát kapta Goda Gábor író,

Pilinszky János költő, Sipos Gyula és Urbán Ernő író.

- Máté Erzsi a Nemzeti Színház színművésze, Scheffer Judit a Nemzeti Színház jelmeztervezője és Vass Károly a Szegedi Nemzeti Színház rendezője a Jászai Mari díj I. fokozatát kapták.

- Dr. Nemeskürti István filmesztétát és Németh József fotóművészt tüntették ki a Balázs Béla díj I. fokozatával.

- A Liszt Ferenc díj I. fokozatát kapta Palcsó Sándor az Állami Operaház magánénekese és Pongrácz Péter oboaművész az Állami Operaház tagja.

- Az Erkel Ferenc díj I. fokozatát Szőllősi András zeneszerző vette át.

- Aradi Nóra művészettörténésznek, Diósi Antal festőművésznek, Kondor Béla grafikusművésznek és Szántó Piroska festőművésznek a Munkácsy Mihály díj I. fokozatát adták át.

Aradi Nóra

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VAS NÉPE

Aradi Nóra

1981 JAN 26.

1021

Gazdag műsor a Collegium Hungaricumban

A bécsi Collegium Hungaricum idei gazdag programját ismerteti a Volksstimme, s az osztrák—magyar kulturális kapcsolatok elmélyítéséről ír. Január 30-án újító kiállítás nyílik, február 23-án dr. Vértes László előadása hangzik el a magyarországi ősemberkutatás, a legújabb ásatások eredményeiről, márciusban Friss Gábor a magyar zeneoktatás módszereit ismerteti, dr. Bognár József a kelet-nyugati gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokról, Aradi Nóra pedig a modern magyar művészetről beszél az intézetben. Májusban a Századunk osztrák szépprózája című kötet kiadása alkalmából írótalálkozót terveznek, ősszel megvitatják a magyar germanisztika eredményeit, majd a tavalyi nagy sikerű Kortárs est mintájára Új Írás-estet rendeznek. Farkas Ferenc zeneműveit, régi magyar zeneműveket adnak elő a zenei program keretében, s négy kiállításon szemléltetik a mai magyar képzőművészet eredményeit.

tanulmányoznunk. A haz
és a külföldi értékesítés n
vekedése ugyanis nem eg
szen érte el a termelés b
vülésének mértékét. Ebb
következőleg tovább növ
kedtek az ipari eredet
készletek. A jelentés meg
jegyzése szerint ugyan ez
növekedés nem olyan mér
tékű, mint a néhány évve
ezelőtt joggal nehezményez
zett folyamat, mégis a tavalyi szintet némileg meghaladta. Olyan figyelmeztető ez, amelyet most a már megindult kedvező tendencia megtörésének első pillanatában kell megszívlelni, elsősorban termelés, de ezzel összefüggésben a bel- és a külkereskedelem, valamint a beruházások minden posztján. Mégpedig azért ezeken a posztokon is, mert az új gazdasági mechanizmus kö-

mezőgazdasági osztályvezetője, **dr. Vásárhelyi Imre**, a Vas megyei Tsz Tanács jogügyi titkára.

Holper Ambrus igazgatósági elnök számolt be a múlt év munkájáról, eredményeiről. Mint elmondotta, a szombathelyi vásárcsarnok után csakhamar újabb elárusító helyiség létrehozására volt igény. Az új pavilont a kőszegi piacon állították fel. Ekkor már készültek a szombathelyi vásárcsarnok bővítésének tervei is, mert a növekvő vásárló-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NÓGRÁD
1966 APR -4

Az úton

Alig pár hete a békeszerető és művészetkedvelő szász királyok fővárosában, Drezdában jártam, amelyet a művészettörténet méltán nevez Elba menti Firenzének. A pompakedvelő Erős Ágost szász választófejedelem és fia, III. Ágost olyan főváros kialakítására törekedett, amely Párizzsal vetekedhet. Ennek a buzgalomnak köszönhető Európa egyik legszebb építészeti alkotása, a Zwinger néven ismert épületcsoport, amely bár eredetileg királyi télikertnek készült, utóbb a műveltség és a művészet fellegvára lett.

Még emlékszem a döbbenetre is, amelyet Raffael, Tizian, Rembrandt, Correggio, Veronese, Dürer, Holbein, Brueghel, Velasquez, Murillo, Watteau képei után Drezda szomorú éjszakájának romos látványossága, a Neumarkton álló XIII. században épült Frauenkirche kiégett, fekete romjainak megpillantása jelentett.

Később megvettem az On the way (Az úton) címmel Drezdában angol nyelven is megjelenő művészeti kiadvány legutóbbi számát. S miközben lapozgattam a demokratikus Németország kulturális életének eseményeiről tudósító elegáns sajtóterméket, nem gondolhattam másra a háború barbárságának égbekiáltó jelei mellett sem, mint arra, hogy milyen csodálatos is az építő, alkotó ember!

Igen, alig húsz évvel a háború, a felszabadulás után, maga mögött tudva 1945 előtti és utáni életének nem kevés tanulságát és buktatóját, a lelkesítő és szorongató mindennapok ellentmondásaiban keresi, hogy hol tart, és mi a tennivalója.

S Drezdában újjáépíti a Zwingert, Budapesten új hidakat feszít a régiek helyére, ipari várost telepít a Duna mellé — Salgótarjánban pedig szép, praktikus lakóházakat, tágas középületeket emel vasbetonból és üvegből.

Valójában tehát, ami ebben a most alakuló észak-magyarországi városkában történik, része az egésznek, s beleillik egy világosan meghatározott irányú fejlődés folyamatába.

De elég-e csak a külső világot építeni?

A szocialista tudattal bíró ember nélkül mindez mit sem ér. A város, az objektum — minden város és minden objektum — a teremtő, a jövőjét tudatosan alakító embertől kapja ragyogását, belső melegét. Ha ő hiányzik, ha nincsen jelen a „lélek", akkor az épület csak technikai bravúr, épüljön akár barokk stílusban, vagy rakják össze vasbetonból.

Erős Ágost fejedelem Drezda építésekor Párizzsal akart vetekedni. Milyen város kialakítására törekszünk mi, és milyen tartalommal töltjük meg azt?

Igényeink ebben a hegyekkel koszorúzott völgyben szerényebbek a fejedelemnél. Nem vetélkedni akarunk városunkkal, városainkkal, hanem lakni és alkotni akarunk bennük. Ezért figyelünk érzékeny szemmel nap mint nap a szellem mozdulásaira is, örülünk az itt élők (írók, képzőművészek, nevelők stb.) eredményeinek.

Pár héttel ezelőtt a Semper-galériában, aztán a hűvös, szeles Neumarkton az útról gondolkodtam, amelyen haladunk, illetve azon, hogy menynyi minden közös ezen az úton, s mennyire fontosak lehetnek az ember számára kis és nagyobb állomásai egyaránt. Ezek az állomások a Frauenkirche kiégett romjaitól a mérhetetlen kincseit őrző Zwingerig, azt hiszem, nyilvánvalóak Drezdában, de azok Magyarországon, Salgótarjánban is.

S a mi állomásaink, az e városkában levő kulturális élet eseményei, sem érdemelnek kevesebb figyelmet az előbbieknél, hiszen a maguk módján és szintjén az út egy szakaszának eredményeiről tudósítanak.

Mint ez a város régi művelődési otthonában tegnap megnyílt II. Észak-Magyarországi Területi Képzőművészeti Kiállítás is, amelyen egy országrész (Borsod, Heves és Nógrád megye) képzőművészei vonulnak fel.

Aradi Nóra művészettörténészünk szerint: „Némelyik vidéki művészcsoport, úgy látszik, könnyebb helyzetben van, mint a fővárosban tömörült többség. Közvetlenebbül megtalálják a közös művészi-emberi nyelvet megyéjük életével, s ha nagyobbak is a technikai nehézségeik, mintha tisztábban látnák — a művésztársadalom átlagához képest — a művészet új lehetőségeit, funkcióját. Eleven tájékozódásuk, tettrekészségük, és munkájuk messzemenő megértése, méltánylása együttesen hozzájárult, hogy Észak-Magyarország egyre fontosabb képzőművészeti centrumunk."

És hogyan küzdjünk, immár nem a létfeltételekért és az alkotói szabadságért, hanem a még mindig kísértő szellemi-szemléleti kényelem ellen, amely megelégszik a dolgok felszínével?

A Neumarkton többi között azt is megértettem, mit jelent az, hogy az ember környezetének képe a valóságban való ésszerű tájékozódásra nevel. Ha tehát tömörebb, racionálisabb közlésmóddal egyre mélyebb, szuggesztívebb érzelmeket és indulatokat közvetítenek a képek — tágabb értelemben újjá alkotott városaink, s a teremtő ember minden szellemi és anyagi megnyilvánulása —, akkor hamarabb elérjük, hogy mindinkább a történelmileg átfogóbb ítéletalkotás igényével közeledjünk dolgainkhoz, s az a belső rend is mielőbb kibontakozzék, amely mindenben jelen társadalmi rendünk megfelelője.

Tóth Elemér

szöntenek

sedett, már csak feleselgettek, dassanak egymásról. Mindket- hol is vannak. Síkság, sár, fel- , letarolt erdő és keservet jaj- ok is feltápászkodtak a mélye- körülöttük gyülekeztek. Pintér möldökét. Jobb lett volna csak ni. Boros is erre gondolt. De Később az idő megemberelte t a nap, ők meg odatartották iterítették a tépett, sáros kö- lni.

sereg volt. Ám ők a puszta márciusvégi naptól simogatva. k a halál dorbézolását. Boros s süttette, majd Pintér mellé

i a legszebb ilyenkor?

lte örökké mérges tekintetét és togat neki ez a rozoga kisle-

i? Könnyű tavaszi kabátban z utcán, lányokat nézni. Ez yenkor...

áros volt, keze szénfekete, csak érje tiszta, Pintér mégis úgy tisztult ártatlanság dörgölődik ta. Vigasztalni kéne. De most enébe az érzékenykedéssel an- cs itt az ideje.

a legszebb, hamár jönnének ér-

haragvó istene felbőszülhetett ra, mert mintha kinyitotta vol- ajtaját, megremegett a föld is elhalványult. Egyetlen nagy örgéssé vált körülöttük minden ben is csapkodtak a lövedékek. te volna a földbetúrni magát. mellette és nyöszörgött.

fel és kiabáljunk, mi ártatla- k.

nyugton.

olta a nyakát és nyomta a föld- höz. Hirtelen csend lett. Pintér felemelte fejét. Kétoldalt harckocsik, lövésre kész emberek. Közeledtek, mint a végzet. A szántásban feltartott kezekkel már álltak az övéik. Pintér oldalba lökte Borost.

— Most állj fel!

Talpra ugrottak. Az előttük levőket már motozták, gyorsan, tetőtől talpig és irányították hátra. Néhány perc és rajtuk a sor. Boros verejtékezni kezdett.

— A kézigránát!...

A villám nem gyorsabb, mint ahogy zsebéhez kapott és maga elé dobta. A fegyverek rájukszegeződtek. Boros felsírt.

— Ne!...

Pintér sóhajtott:

— Isten áldjon tavasz, téged meg egyen a fene, szabó legény. — és várt behúnyt szemmel.

Mikor kinyitotta, a fegyverek már a vállon nyugodtak. Boros mellett ketten is álltak. Elcsattant egy pofon. Pintér megborzadt, mintha ő kapta volna. Boros elé ugrott.

— Ne bántsátok!

Látta, hogy felemelkedik a puskatus, elkapta a fejét és az ütés a vállára zuhant. Nem bírt levegőt venni, gondolkodni sem, arca eltorzult és elesett. Amikor felébredt először egy agyontaposott csizmát, majd egy kezet látott, amely rángatta. Azután Borost is meglátta, aki nyitogatta a szemét és nyögött.

Élünk!

Ha nem tart attól, hogy újabb ütés zuhan a másik vállára, szabadjára engedi a torkát fojtogató síró és nevető görcsöt. Most a legfontosabb felállni és elrejtőzni a többiek között. Pintér balkarja élettelenül lógott. Feltápászkodott és az épen maradt kezével Borost is talpra rángatta. Elindultak a többiekhez. A fegyverek zaja egyre messzebb távolodott tőlük. Őket pedig sorba állították. Valaki jött és egy autóra állva kiabálta: „Számotokra a háború befejeződött..." Pintér a még mindig reszkető Borosra nézett.

— Ezt olcsóbban is megúszhattuk volna.

Pintér nagyon szenvedett a fájdalomtól. Abban már biztos volt, hogy a válla nem tört el. Egyik kezével támasztva a másikat, tudott mozogni. Boros kihúzta a nadrágszíját és felkötötte Pintér karját. Így ment a b
vizsgálta
karját. Az
talanul, lá
ros kérdez
— Hová
— Ha
otthontól,
Egyre e
amikor eg
tuk ember
begett föl
Hányan lehetnek? Tízezren, százezren, milliónyin? Boros belekapaszkodott Pintérbe.

— Akkor a háborúnak már biztosan vége.

— Ahány ember a Földön, az mind itt van...

Betonná taposott földön gubbasztva telt el az első tábori éjszaka. Nem aludtak, féltek ha meglódul az iszonyú tömeg a földbe taposa őket. Csak a nappal adta vissza nyugalmukat. Akkor is felváltva, őrködve egymás álmára pihentek. Pintér a sebtiben vont drótkerítés tüskéit bámulta.

— Mi lesz velünk, szabó legény?

— Azt mondtad, vége a háborúnak!

— De még a szenvedésnek nem.

Szép áprilisi nap köszöntött rájuk. Enni is kaptak. Fogyott a nép is, vitték őket. Kint a hegyoldalban, túl a tüskés dróton, egy rigó is rázendített. Pintér és Boros összevetve hátukat ültek. Már megszokták a tömeg morajló hömpölygését, kipárolását. Ültek és nézték az alábukó napot. A tábor is csendesedett. És ebben a csendben köröskörül a hegyekben és a hegy mögött a távolban, mintha felrobbant volna a világ, feldörögtek a fegyverek. Az embertenger remegve bújt. Boros földrevetette magát.

— Azt mondtad vége a háborúnak!

Pintér feltekintett. Hatalmas rózsák nyíltak az ég sötétjén, csillagok hulloltak földi randevúra. Akkor mint a viharra nőtt szellő felsóhajtott a tábor.

Béke!

Pintér megrázta Borost.

— Kelj fel, a fegyverek békét köszöntenek!

Ültek egymás mellett, szótlanul és bámulták, a vérre szomjas fegyverek, milyen tündéri játékra képesek.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
NÉPSZABADSÁG
1967 JUN 2

1021

KÖNYVSZEMLE

Nemcsak korok és műfajok szerint, de valóságszemlélet és hangvétel dolgában is örvendetesen széles skálát mutatnak a könyvheti újdonságok. A kritikus bizony alapos csávába kerül: miután hónapokon át panaszkodott, hogy kevés igazán jelentős, szép, érdekes könyv akad a kezébe, most szinte éjjel-nappal falhatja az olvasnivalókat — és törheti a fejét, hogy miképpen arányítsa az ismertetést. De bárcsak sose lenne ennél kínosabb gondja!

Humorizálásban és viccelődésben a legfejlettebb országokkal is álljuk a versenyt (igaz, hogy néha a munka rovására). A könyvsátrak forgalma is arról tanúskodik, hogy

a derűs olvasmányok

hatalmas közönséget vonzanak — nem utolsósorban a magyar humor és szatíra két klaszszikusának, Karinthy Frigyesnek és Nagy Lajosnak a kötetei.

Karinthy Frigyes válogatott humoreszkjeinek kétkötetes gyűjteménye *(Följelentem az emberiséget)* aligha kíván méltatást, de akár ismertetést is, hiszen a *Tanár úr kérem*, a *Rájöttem valamire* vagy az *Együgyű lexikon* huszadik századi irodalmunk legismertebb remekei közé tartozik. A harsány nevetéstől a bátor öniróniáig, a nyers helyzetkomikumtól a nagyképű és bárgyú tudákosság kifigurázásáig siklik a toll — a „teljes igazság" töretlen igényével. *Nagy Lajos* életművének is egyik legjelentősebb



szelete volt a karcolat és a humoreszk. Fél évszázados termésének halhatatlan javát — mintegy háromszáz írását — tartalmazza az *Előkről jót vagy semmit* című összeállítás. Humoros, de sohasem mulatságos író: az embernyomorító kor szatíráért kiáltó igazságtalanságait és fonákságait írtotta keserű dühvel, látszólag szenvtelen hangon érképezve föl a társadalmi és erkölcsi képtelenségek dzsungelét. — Mindkét gyűjteményt a *Szépirodalmi Könyvkiadó* jelentette meg, *Hincz Gyula*, illetőleg *Szántó Piroska* friss illusztrációival.

A *Kossuth Kiadó* hasonló műfajú újdonságai kalauzolnak bennünket a jelen felé. *Máté György* és *Mészáros András* közös kötete az új életre lényegült Csutak Máté küszködéseit eleveníti meg. *Ki lehet bírni* — mondja a cím, s csakugyan tisztelet-becsület illeti Csutak kartársat, az öreg, tiszta szívű munkást, hogy töretlen optimizmussal állta és állja ma is a sarat, becsületét és találékonyságát szegezve szembe a *Nyírjuk ki Csutakot!* mozgalom ronda kis ördögeivel szemben. Szinte jelképes alakká magasztosul, hiszen családásai, vereségei és győzelmei — melyeket a napi valóság kitűnő ismeretében ábrázolnak teremtői — legtöbbünket közvetlenül érintenek vagy legalábbis foglalkoztatnak.

Nem hivatalosan könyvheti kiadvány, de tematikailag, úgy érzem, ide tartozik *Gombó Pál* intellektuálisan szellemes eszközökkel megírt *Karrierológia* című „tanfolyama", mintegy a „magyar Parkinson" címre aspirálva. Sokak keserű igazságot mond el — a mulattató elrettentés eszközeivel. A rajzolót, *Vasvári Annát* is köszönet illeti a csúfondáros lényeg kitűnő érzékeltetéséért.

Élő szépirodalmunk néhány jelentős újdonságának szemlézését a jövő hétre kell halasztanunk. Most — hogy a szigorúbb és komolyabb múzsák ajándékait se becsüljük le — a

tudomány és művészet

könyvbirodalma felé kanyarodunk el.

Tartalmilag hézagpótló és gyönyörű kiállítású munkában lelhetik kedvüket a művelődéstörténet szakemberei: *Fitz József* négy évtizedes kutatásainak eredményeit foglalja össze *A magyarországi nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem története* című monográfiájának második kötete, amely a mohácsi vésztől a XVI. század végéig tárgyalja a témát.

Az *Akadémiai Kiadó* másik, lényegesen szélesebb körű érdeklődésre számot tartó kiadványa: a *Művészeti Lexikon* harmadik (L—Q) kötete. A vállalkozás elvi és tartalmi jelentőségére már régebben utaltunk. Most örömmel köszönthetjük a megjelentetés ütemezési biztonságát, a tudományos és népszerűsítő célok változatlanul következetes érvényesítését, és — nem utolsósorban — a remek képanyag kitűnő nyomását. A színes illusztrációk hiányát azonban most is sajnálnunk kell.

A modern festészet egyik izgalmas tehetségének, *Alekszandr Dejnekának* pályáját és sajátos értékeit teszi közkinccsé *Aradi Nóra* kitűnő kismonográfiája. *A művészet kiskönyvtára* sorozat legújabb kötete. Érdekes és értékes maga a vállalkozás is, hiszen az élő szovjet képzőművészetről vajmi ritkán olvashatunk összefoglaló tanulmányt magyar szerzők tolláról. Ezzel együtt és ezen túl — tehát nemcsak tárgyi, hanem elvi okokból is — kelt érdeklődést a szerző szemléleti-metodikai biztonsága, amellyel e bonyolult fejlődésű, mindig újat kereső művész egyéniségét a szocialista realizmus egészén belül megvilágítja. *(Corvina)*

Illés László gondos és finom ízlésű szerkesztésében látott napvilágot az *Arcképek a magyar szocialista irodalomból* című gyűjtemény. Ady Endrétől a máig

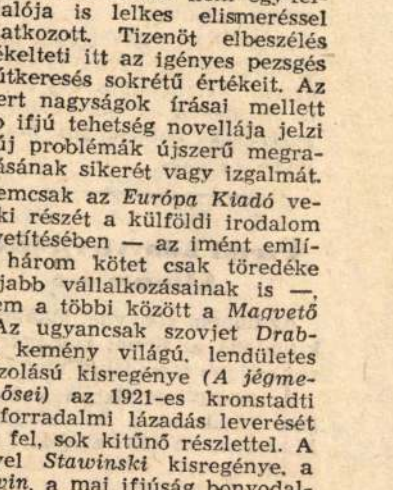

ível a húsz tudósunk összesen huszonhat tanulmányát és portréját magában foglaló kötet. Tartalmasan, marxista módszerrel bontja ki előttünk azokat az erőfeszítéseket, kísérleteket, általános jelentőségű és specifikus vonásokat, amelyek fél évszázad irodalomtörténetének eszmeileg legjelentősebb és művészileg is maradandó — nem egy esetben klasszikus — alkotásait jellemzik. A szerzők szemléletében, az alapvető egyezésen túl, eltérő vonások is kitapinthatók — jobbára a választott író jelentőségének lelkesen elfogult méltatását eredményezve. Vitatható a fejezetek terjedelmi arányítása is. A vállalkozás és a teljesítmény rangos érdekességét azonban nem annyira az ítéletek lezárása, mint az igaz szándékú és helyes módszerű érvelés, tájékoztatás szorgalmazása biztosítja. *(Kossuth)*

Végezetül hadd említsük meg

a külföldi szépprózá

új tolmácsolású érdekességeit. Éppen a tolmácsolás — műfordítás — tekintetében kívánkozik első helyre *Thomas Mann* kései remekművének, a *Doktor Faustus* című regényének új kiadása. A fasizmus szellemfojtó tobzódása elevenedik meg e sűrű eszmevilágú, bonyolult szerkesztésű és stílusú alkotásban, melyet régebben Gáspár Endre tudós és virtuóz, de nem mindenben pontos fordítása ismertetett meg velünk. *Szőllősy Klára* gyönyörűen, árnyalatnyi érzékletességgel szóló magyar szövege most megsokszorozza a műélvezés tudatosságát.

Ketten a lámpa alatt címmel, *Nikodémusz Elli* figyelmes válogatásában a mai szovjet novellairodalom keresztmetszete válik ismerősünkké — az a műfaj, amelyről a szovjet írók legutóbbi kongresszusának nem egy felszólalója is lelkes elismeréssel nyilatkozott. Tizenöt elbeszélés érzékelteti itt az igényes pezsgés és útkeresés sokrétű értékeit. Az ismert nagyságok írásai mellett több ifjú tehetség novellája jelzi az új problémák újszerű megragadásának sikerét vagy izgalmát.

Nemcsak az *Európa Kiadó* veszi ki részét a külföldi irodalom közvetítésében — az imént említett három kötet csak töredéke legújabb vállalkozásainak is —, hanem a többi között a *Magvető* is. Az ugyancsak szovjet *Drabkina* kemény világú, lendületes ábrázolású kisregénye *(A jégmező hősei)* az 1921-es kronstadti ellenforradalmi lázadás leverését idézi fel, sok kitűnő részlettel. A lengyel *Stawinski* kisregénye, a *Pingvin*, a mai ifjúság bonyodalmas sajátságait, az olykor érdes felszín alatt is jóra szomjazó és jóra hivatott lelkivilágát önti izgalmasan csapongó történetbe.

Falus Róbert

HÍREK

— OLASZORSZÁG NEMZETI ÜNNEPE alkalmából Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke táviratban üdvözölte Giuseppe Saragat köztársasági elnököt.

— **Dr. Csanádi György** közlekedés- és postaügyi miniszter, aki néhány napot hivatalos látogatáson töltött Csehszlovákiában, csütörtök este Prágából Lengyelországba utazott.

— MAGYAR—VIETNAMI TALÁLKOZÓT rendezett csütörtökön a Hazafias Népfront, a MESZÖV és a KISZÖV Tolna megyei bizottsága. A Szekszárdon tartott nagygyűlésen felszólalt Nguyen Van Than, a délvietnami szakszervezetek központi bizottságának tagja, a DNFF hazánkban tartózkodó küldöttségének vezetője is.

— **A magyar—francia műszaki tudományos munkaterv** alapján csütörtökön Budapestre érkezett Bernard Gastambide, a reimsi egyetem vegyészprofesszora, aki az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szerves Kémiai Intézetében előadást is tart majd.

— **7500 fizetővendéghely** áll a turisták rendelkezésére Budapesten az idegenforgalmi főidényben. A Fővárosi Idegenforgalmi Igazgatóság Roosevelt téri irodája a főszezonban reggel 8-tól este 11-ig, a Bajcsy-Zsilinszky út 55. szám alatti irodája éjjel-nappal nyitva tart és gondoskodik, hogy a szobát igénylő vendégek taxin vagy idegenvezetővel juthassanak szálláshelyükre.

— A PEDAGÓGUSNAP alkalmából felsőoktatási intézmények — egyetemek, főiskolák, tanító- és óvónőképző intézetek — oktatóit tüntették ki csütörtökön a Művelődésügyi Minisztériumban. A kitüntetéseket dr. Polinszky Károly miniszterhelyettes nyújtotta át.

— *SALJAPIN ÉLETÉRŐL készít filmet Mark Donszkoj. A nagy énekes életét 18 éves korától 1938-ban bekövetkezett haláláig örökíti meg a szovjet film.*

— **Új ifjúsági ház** építését kezdték meg Budán, a Marcibányi téren. A különböző korosztályú tanulóknak színháztermet és szakköri helyiségeket is berendeznek.

— **65 EZREN HALTAK MEG** tbc-ben egy év alatt a Dél-afrikai Köztársaságban; közülük 64 500 néger volt.

— **126. születésnapját** ünnepli Sylvester Magee, a Mississippi melletti Columbiában. Magee, aki valószínűleg az Egyesült Államok legidősebb polgára, egy észak-karolinai ültetvényen született, rabszolgaként.

— *TENGERIMOSZAT-TENYESZETET talált egy szovjet tudós az Antarktiszon, a két méter vastag jég alatt. A szovjet biológus tovább tanulmányozza a hatodik kontinens víz alatti élővilágát.*

— **Gyermekbénulási járvány** lépett fel Nicaraguában. Több mint 50 megbetegedés történt; a hatóságok elrendelték a lakosság tömeges oltását.

— *INDIAI KUTATÓUTRA indult csütörtökön az UNESCO ösztöndíjával hét hónapra Vig Rudolf, az Akadémia népzenekutató csoportjának tudományos munkatársa.*

— **Német pártmunkásküldöttség** érkezett csütörtökön Budapestre, dr. Arno Hochmuthtal, az NSZEP Központi Bizottsága kulturális osztálya vezetőjével az élen. A küldöttséget a Ferihegyi repülőtéren Óvári Miklós, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB osztályvezetője fogadta.

— MAGYAR—KUBAI BARÁTSÁGI NAPOK kezdődtek csütörtökön Békés megyében. Ebből az alkalomból kubai delegáció érkezett Békéscsabára, Rafael Farinasnak, a budapesti kubai nagykövetség ideiglenes ügyvivőjének vezetésével.

— **A vízgazdálkodási,** vízépítési és hidrológiai akadémiai bizottság csütörtökön kibővített ülésen vitatta meg az egész világra kiterjedő hidrológiai kutatások összehangolására szervezett és 1965-ben kezdődött nemzetközi hidrológiai decennium eddigi tapasztalatait és a további tennivalókat.

— *CSEHSZLOVÁK KÖNYV- ÉS HANGLEMEZ-KIÁLLÍTÁS nyílt a fővárosban, a pesterzsébeti Vasas Művelődési Házban.*

— KORSZERŰSÍTIK A BUDAPEST—SZOBI VASÚTVONALAT. A régi pályatestet hézagmentes, korszerű felépítménnyel cserélik ki; a vonal teljes felújítása 1971—1972-re fejeződik be. A legnagyobb átalakítás Vácott lesz, ahol a vágányokhoz aluljárókat építenek. A vasútvonal mentén fekvő községek szigetperonos megállót kapnak.

— *SZAZHATVANADSZOR VIRÁGZIK a Kazinczy-akác Széphalom községben, az egykori Kazinczy-kúria helyén emelt mauzóleum mellett. A csaknem egy méter átmérőjű, nyolcméteres akácfát a nagy nyelvújító 1807-ben ültette, akkori dolgozószobájának ablaka alá.*

— **Helyreigazítás.** A Belkereskedelmi Minisztérium közli, hogy a magyar—lengyel kereskedelmi tárgyalásokról adott közleményében téves volt a budapesti lengyel étterem megnyitásának időpontjáról adott közlés. A Warszawa Éttermet nem az idén, hanem jövőre, a lengyel nemzeti ünnep alkalmából nyitják meg.

Üzemi könyvterjesztők kitüntetése

Az ünnepi könyvhét alkalmából kitüntetik az *üzemi könyvterjesztés* legjobb társadalmi munkásait.

A SZOT-székházban csütörtökön adták át a Művelődésügyi Minisztérium és a SZOT által adományozott elismerő okleveleket, pénzjutalmakat és könyvajándékokat. A *Művelt Nép*, az *Állami Könyvterjesztő Vállalat* és a *Kossuth Könyvkiadó* társadalmi terjesztői közül 44 fővárosi és 47 vidéki üzemi könyvárust jutalmaztak meg.

Eltemették Szöllősi Endrét

Mély részvéttel kísérték utolsó útjára csütörtökön a Farkasréti temetőben *Szöllősi Endre* szobrászművészt, az egykori szocialista művészcsoport egyik szervezőjét és alapító tagját. Megjelent az elhunyt ravatalánál a közvetlen hozzátartozókon kívül a művésztársadalom sok ismert képviselője, festők, szobrászok, Szöllősi Endre pályatársai, barátai.

Fenyő A. Endre festőművész mondott búcsúszavakat a koporsónál a Magyar Képzőművészek Szövetsége, a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége és a szocialista művészcsoport egykori alapító tagjai nevében. A sírnál a Művelődésügyi Minisztérium, az I. kerületi Pártbizottság és a barátok részéről *dr. Ormos Tibor*, a képző- és iparművészeti lektorátus igazgatója vett búcsút az elhunyttól.

Nyugat-németországi autóbuszszerencsétlenség 12 halottal

A legutóbbi évek egyik legsúlyosabb autóbuszszerencsétlensége következett be Nyugat-Németországban, a *stuttgart—müncheni országúton.*

Egy angol autóbusz, amelyen a vezetőn és az egyik idegenforgalmi társaság megbízottján kívül negyvenketten utaztak, Stuttgart közelében az esőtől nedvessé vált autóúton 130 kilométeres sebességgel száguldva megcsúszott, az utat szegélyező korlátot átszakítva több méter magasból a szántóföldre zuhant, ahol felfordult és teljesen összezúzódott. Nyolc utas azonnal meghalt, négyen a kórházi műtőasztalon haltak bele sérüléseikbe; sok a súlyos sérült.

Kifizették a 1,9 millió forintos lottófőnyereményt

Csütörtökön az Országos Takarékpénztár VII. kerületi fiókjában kifizették a 20. játékheti telitalálatos lottószelvényre járó csaknem 1,9 millió forintos főnyereményt. A szerencsés nyertesek: *Kovács József*, az Orvostudományi Egyetem műszaki alkalmazottja és testvére, *Telek Istvánné* tisztviselő *1 891 834 forintot* kaptak kézhez.

Négy és fél évi szabadságvesztésre ítélték a telefonbandita ál-rendőrszázadost

— A büntetőjogi tankönyvekben néhány éven belül minden bizonnyal szerepel ez a példátlanul brutális eset — mondta a *Pesti Központi Kerületi Bíróság* tanácsvezetője, az úgynevezett *Várbíró-féle* ügy csütörtöki ítélethirdetése után.

— Százegyven tanút hallgattunk ki. Az ügy természeténél fogva az ítélet rendelkező részének ismertetésén kívül a nyolcnapos tárgyalás végig zárt ajtók mögött zajlott. *Várbíró Emil* 35 éves üvegtechnikus hosszú hónapokon át *rendőr századosnak* adelkövetett cselekményeknél *megrontást*, az idősebbekkel szemben *kényszerítést*, valamint a rendőrség nevével való aljas visszaélés miatt *izgatást* állapítottak meg.

A bíróság Várbírót nem jogerősen *4 és fél évi szabadságvesztéssel* sújtotta.

Sz. F.

EVFORDULÓ EVFORDULÓ EX

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Aradi Nóra

BÉKÉSMEGYEI NÉPUJSÁG
1965 MÁR 24.

Képzőművészek szerepe az esztétikai nevelésben

A megyében élő képzőművészek találkozóját rendezik meg március 25-én délelőtt a megyei könyvtárban Békéscsabán. A találkozón, amelyre meghívják a megye összes képzőművészét, Aradi Nóra művészettörténész tart előadást a képzőművészek szerepéről az esztétikai nevelésben. A találkozót a Hazafias Népfront megyei bizottsága a megyei könyvtárral közösen rendezi.

...ma-rehér véde-

E

mestert

re, fizetés megegyezés sze-
lást biztosítani nem tu-
s minden munkanap 8—12
at munkaügyi

Aradi Rudolf, iparművész

HÁROM IPARMŰVÉSZ kiállítása nyílik meg ma Nyíregyházán, a Benczúr Gyula Teremben. A tárlaton Aradi Rudolf iparművész indonéz nádból formált lakberendezési tárgyai, Czeglédi Júlia textiltervező természetes anyagokból, kézi filmnyomással készült lakástextíliái, Sárkány Kata keramikus használati tárgyai és különleges technikával kialakított cserépkályhái láthatók október végéig.

– : Ki

8.

Népszabadság, Bp. 1981 okt. 15.

Aradi Tibor

Képzitelte a bakonybéli Fő u. 17. p. a.
két lakóházra vonatkozó tervjavaslatát.

Deresényi Dezső, Ent Géza, Havassy Pál,
Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem
1969-70. Budapest 1972

4118

Aranyi Sándor, Pesti

Szegeden az elmúlt héten megnyílt a 13 dél-alföldi tárlat, melyen szerepel a művész műve.

Palmer Zoltán: Dél-alföldi festő szépségek tárlata.
Csongrád Megyei Hírlap, 1948. jún. 4.

le. D. K

ARADi Tibor építész

Részletes a Kőbánya városközpontja rendezésére kiírt tervpályázaton (II. díj)

Társszerző: Papp Dezső

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

M. D. K.

ARADI Tibor építész

12 tantermesre bővíthető 8 tanter-
mes ált. gimn. (Megvétel)

Társtervező: Papp Dezső, Bán Ferenc

munkatárs: Péteri László

Tervpályázati eredmények

Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 62. l.

M.D.K

Aradi Tibor
építész

Szolnok városközpont kialakítási
tervét 17.000-Ft-tal jutalmazták

Pélyi Ferenc: Szolnok város-központ terv pályázata 1962.
Jászkunság, 1962. szeptember – 120 kap

Aradi Tibor, építész MDk

Nyilatkozata a „Mit várok a jövőtől?"
c. körkérdésre.

– : Építkezzünk változatosabban! 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. febr. 24.

Aradi Tibor épitész M.D.K.

Résztvett a pesti Duna-part beépitésre kiirt tervpályázaton.

Rngsorolás nélküli 6 000 Ft- os megvétel

Társtervező: Papp Dezső

G.J.:Kihirdették a Dna-part tervpályázat eredmé-
ményét.
Magyar Nemzet 1963. julius 2. 5.l.

M.D.K.

Aradi Tibor épitész

Budapesti uj Sportcsarnok tervpályázat

III. dij

Társtervező: Farkas Ipoly- Farkas Dezsőné

Magyar Épitőművészet 1966/5. 6.l.

Aradi Tibor

mint Mendele Ferenc tervének munkatársa.

részt vett a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Muzeum tervpályázatán 1967.

Magyar Építőművészet 1968. 5.sz. 12-17.l.

Aradi Tibor

Mendelt Ferenc munkatársaként
részt vett a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Muzeum meghívásos tervpályázatának I. ütemén.

Vargha László: Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Muzeum tervpályázata, 1967. - Magyar Építőművészet, 1968. 5.sz. 12-17. l.

Aradi Zsófi,

naiv művész, falfestő parasztasszony volt.
a Nemzeti Galériában rendezett Magyar Naiv Művészet a XX. században c. kiállításon szerepelnek művei.

Bajor Nagy Ernő: Naiv művészek komoly sikere.
Szabad Föld, Bpest, 1972. jún. 4.

Aradi Zsófia
ösztehetség

l.
1938. hágai magyar
ösztehetségek kiall.

MUNKÁS KONSZÁLNOS BIZOTTSÁGA
804 1943
XI. hó 16. n.

56.258/1943.III.szám.

Hivatkozással a tek.Elnö
700, 699, 701, 698 és 702/194
tem,hogy

1. a kassai dóm helyreál

2. a kolozsvári Szt.Miha
munkálataira

3. a széki ref.templom h

4. a visegrádi Mátyás ki
leletek konzerválási

5. a kolozsvári Mátyás k
tási munkálataira

Avadi Zsófia

panasztrajzoló

A konkrét tárgyi világ maturalisztikus hűségű tolmácsolás ára törekszik.

Murakózi Ágota: Emlékezés . . .

Művészet, 1970. május – 14 lap.

Avadi Zsófi

„Szépek" c. Lépe szerepel a

XX. sz. magyar naiv művészet kiállításán

a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1972 május 30

4. old.

Aradi Zsófia,festő

A 30-as években felfedezett parasztfestő.Csomagolópapirra festett képei sokat megőriztek a hagyományos formakincsből.Figuráit gazdag virágmotivumokkal vette körül.Ezek,mint térkitöltő elemek a többi parasztrajzolóknál is feltünnek,,de a para-ztfestők már nem alkalmazzák. 193.old26.jegyz

Sz.Muraközi Ágota: A magyar parasztfestők és a népművészet viszonya 181.old

A Nyiregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve.XI.1968. Bpest.1969

Aradi Zsófia,festő

Az 1935-37 közötti kiállitásokon tünt fel az azóta el elodett parasztfestő,Aradi Zsófia. 187.old

Sz.Muraközi Ágota: A magyar parasztfestők és a népművészet viszonya 181.old

A Nyiregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve.XI.1968. Epest.1969

ARADI ZSÓFIA, rajzoló

A magyar parasztfestéknél kétféle kifejezésmód. Az egy a konkrét tárgyi világ naturalisztikus hűségű tolmácsolására törekszik. Ők újraélik a hagyományos paraszti él mindennapjait, ünnepeit. Ilyenek a parasztrajzolók, Pl. Dudás Júlia, Vankó Margit, Aradi Zsófia, stb. 91.old

MURAKÖZI ÁGOTA: Emlékezés Gajdos Jánosra parasztfestére 81.old

Szabolcs-Szatmári Szemle, 1970. V. 1.sz.

Oradi Zsófia

Oradi Zsófia képei szerepelnek
a Budavári Palota falaiban.

Kerékgyártó István: A magyar népi festészet.....
Müvészet, 1976.november - 10.oldal.

Zradi Zsófia

festőnő, Ruzicskay György anyja, kitől a mester festeni tanult.

L. Serfőző: Von Szarvas in die weite Welt. Neueste Nachrichten, Budapest 1974. I. 9

Arany László

Műve szerepelt a „Tiszatáj" c. kollektív kiállításon a gyulai Derkovits Teremben (1978. VI. 1 - 15) és a Gp-i Csontváry Teremben (1979. V. 24 - VI. 7.)

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Aradi Tibor

NÉPSZABADSÁG

1963 FEB 24.

1021

Aradi Tibor építészmérnök:

Építkezzünk változatosabban!

A 29 éves Aradi Tibor építészmérnök, a fővárosi tanács városrendezési csoportjának munkatársa.

— Bármennyire szép is a mi Budapestünk — mondja elgondolkodva —, az utóbbi fél évszázadban építészetileg meglehetősen elmaradt a fejlődésben. Eszményképem: egy olyan főváros, ahol harmonikusan keveredik városképi szempontból a régi, hagyományos építészeti stílus az újjal, a modernnel. A mi természeti fekvésénél fogva oly szép Budapestünket is gazdagítani kellene most már néhány 15—20—25, esetleg 30 emeletes épülettel; ezzel előnyösebbé válnék Budapest sziluettje, városképi hatása is.



Bizonyos, hogy a magasépítkezésnek jó néhány akadálya van még. Így például az a hamis felfogás, mintha ez túl drága lenne. Szerintem szakembereink meg tudnának birkózni ezzel a problémával, s már csak a hellyel való takarékosság miatt is érdemes lenne néhány ilyen épületet a város megfelelő pontjain emelni. Azt vallom, hogy városunknak olyannak kell lennie, ami nemcsak nekünk, de gyermekeinknek is tetszik majd. Ehhez pedig elengedhetetlen, hogy Budapest s a magyar építészet ilyen szempontból is felzárkózzék korunkhoz, az élet ritmusához, követelményeihez. Egyébként, hogy mennyire sikerül összeegyeztetni az említett régi, hagyományos építészeti stílust a korszerűbbel, a mai-val, ebből hamarosan magam is vizsgázom: a Vigadóhoz csatlakozó Vörösmarty téri irodaházat tervezem a BUVÁTI-nál.

— Aztán változatosabbaknak szeretném látni építészeti szempontból új lakótelepeinket is. Több szép és praktikus típust kellene kialakítani, s azokat egy-egy építkezési helyen bátrabban elegyíteni. Meggyőződésem, hogy az építészet frissebb ütemű fejlődésével az akadályokat el tudnánk hárítani. Bízom abban például, hogy hamarosan lesznek olyan építész-vegyészeink, akik kikísérletezik a tervezők bátrabb, újszerű elképzeléseit is híven szolgáló építőanyagokat.

bantások
ott Dean
iszter is.
ngtonban
kell az
sát célzó

is nyilat-
ést, arról,
amoknak
leg folyó
si kísér-
TI)

tazott

ülügymi-
nyolcha-
ág genfi
szovjet
bat dél-
zautazott
TASZSZ.
küldött-
t vezeti.

n voltak
j, a párt
lelnökei,
, a köz-
-Kína)

Fidel Castro elmondotta, hogy bár a párt szervezési munkálatai eddig lassan haladtak, mégis jó eredményeket értek el. A pártszervezetek megalakítása mindenekelőtt a munkásközpontokban, az üzemekben és gyárakban vette kezdetét, eddig az ország három nyugati tartományában mintegy tízezer embert vettek fel a pártba.

A politikai munka jelentőségéről szólva Castro felhívta a figyelmet a szervezés megjavítására, majd kijelentette: *„meg kell szerveznünk szocialista államunkat, ki kell dolgoznunk első szocialista alkotmányunkat.* Ezt a kérdést azonban nem szabad formálisan megközelíteni. Mindenekelőtt való — a párt megszervezése, utána már könnyebb megoldani az államépítés egyéb kérdéseit".

Beszédében a miniszterelnök leleplezte azt a Kuba-ellenes kampányt, amelyet az Egyesült Államok folytat. Idézte McNamara-nek, az Egyesült Államok hadügyminiszterének azt a kijelentését, hogy „az Egyesült Államok politikájának célja a castroizmus és a kommunizmus felszámolása Kubában".

Ku
az el

Havanna, f

A kubai h
hadihajói vis
zai kikötőbe
hajót, amelye
dalmárok ejt
halászhajókat
fekvő egyik

A kubai e
hajókkal par
A foglyul ejt
rint, az elle
a szigetet tá
nálták Kubá
szállításokho
közül hárma
részt vettek
hajók elleni

A letartózt
vábbá beism
porthoz tar
Egyesült Álla
rító szolgála
képzett ki,
ott szabotáz
vessenek el,

kség. Ez
k és a
ző taktitosítható.

ban már 37 százalék. Sőt ha a városok kisugárzásában fekvő területeket tekintjük, akkor ez az arány 1960-ban már 70 százalékos volt.

kon történik
olyan formá
képviseleti e
a kisebb lak
jellegű állan

formelles Wechselrecht, 1886), *Tételes europai és nemzetközi jog* (Kodifiziertes europäisches internationales Recht, 1888), *Kötelmi jog* (Servitutsrecht).

Apáthy, Stephan, jun., Zoologe, Sohn des Obigen, geb. 4. Jan. 1863 in Budapest, ist seit 1890 Professor der Zoologie und vergleichenden Anatomie an der Kolozsvárer Universität. Auf naturwissenschaftl. Gebiete errang A. besonders mit der Erforschung der Mikroorganismen und der vergleichenden Histologie bedeutende Erfolge. Neben seinen wissenschaftl. Forschungen befasst sich der gelehrte Professor auch mit Belletristik. Von seinen Werken sind allgemeiner verbreitet: *A magyarországi piócák faunája* (Fauna der ungarländ. Blutegel, 1888), *Analyse der äussern Körperform der Hirudineen* (1888), *Allattani előadások, bevezetésül az élettudományba* (Zoolog. Vorträge als Einführung in die Lebenswissenschaft, 1892), *Das leitende Element des Nervensystems und seine topographischen Beziehungen zu den Zellen* (1897).

Apor, Peter, Dichter, geb. 1676, gest. 1752, nahm am polit. Leben Erdélys hervorragenden Anteil und hinterliess das politisch und kulturhistorisch gleich bedeutende, als Quellenwerk dienende Werk: *Metamorphoses Transsylvaniae* (1736), das er später auch in Versform umarbeitete. Aus seiner Feder stammen noch mehrere andere Versammlungen, zumeist ungar. Umarbeitungen seiner ursprünglich latein. Prosaschriften.

Apponyi, Albert, Graf, Staatsmann, geb. 29. Mai 1846 in Wien, genoss seine Erziehung im Kalksburger Jesuiteninstitute. Seine polit. Karrière begann A. 1872 als Abgeordneter. Nach der Auflösung der Deákpartei schloss er sich anfangs der konservativen Richtung an und gründete später die Partei der gemässigten Opposition, aus der dann 1887 die Nationalpartei hervorging. Seine ausserordentlichen oratorischen Fähigkeiten sicherten ihm eine leitende Stellung in der Opposition, deren Führung er auch nach dem Austritte des Barons Sennyei und Desider Szilágyi's aus der Partei allein übernahm. Als Führer der Nationalpartei entfaltete er eine unermüdliche agitator. Tätigkeit und veranlasste seine polit. Gesinnungsgenossen zur Zeit des Wekerlekabinetts 1899 zur Fusionierung mit der Regierungspartei. Von 1901 bis 1905 bekleidete A. die Würde eines Präsidenten des Abgeordnetenhauses. Nach dem Sturze des Kabinetts trat er in die Kossuthpartei ein, in der er seither als Präsident derselben eine entscheidende Rolle spielt. Im Koalitionsministerium war er Kultus- und Unterrichtsminister; als solcher rief er ein Schulgesetz ins Leben, das die Schule den Konfessionen auslieferte. Als Politiker unternahm A. zahlreiche Agitationsreisen im Lande, später sogar in Amerika, wo er als Redner grosse Triumphe feierte. Als Präsident der ungar. Sektion der internationalen parlamentar. Friedensbewegung hatte er wiederholt Gelegenheit, die Politiker des Auslandes mit seinen deutschen, französ., engl. oratorischen Leistungen zur Bewunderung hinzureissen. Er veröffentlichte auch zahlreiche polit., volksw. und histor. Studien. Eine Sammlung seiner polit. Reden erschien 1896 in zwei Bänden. Bekannt ist auch seine Studie: *The juridical nature of the relations between Austria and Hungary* (1897).

Apponyi, Alexander, Graf,

Bibliophile, geb. 19. Jan. 1844 in Paris, leistete der ungar. Kultur durch die Anlegung einer auf Ungarn bezüglichen, zahlreiche seltene, alte Drucke umfassenden Bibliothek grosse Dienste. Den Katalog seiner Sammlung legte A. unter dem Titel: *Hungarica: Magyar vonatkozásu külföldi nyomtatványok* (Hungarica: Auf Ungarn bezügliche ausländ. Drucke, 1900/02) in Druck.

Arady, Siegmund, Bildhauer, geb. 1839 in Arad, war ein Schüler Gassers in Wien, Tandardini's in Mailand. Sein erstes Werk war die allegorische Statue: *Die trauernde Roma.* Da er sich in seiner Heimat keine Geltung verschaffen konnte, liess A. sich später dauernd in Venedig nieder. In Ungarn sind seine Büsten *Ludwig Kossuths, Franz Chorin's* und *Petőfi's* bekannt.

Aranka, Georg, ref. Theologe und Bischof im XVIII. Jahrhundert. Hinterlassene Werke: *Halotti beszéd* (Leichenpredigt, 1741), *Isten elejbe bocsájtott könyörgéseknek együgyü gyakorlása* (Einfältige Ausübung zu Gott gesandter Gebete, 1766).

Aranka, Georg, Schriftsteller, geb. 11. Sep. 1737 in Szék, gest. 11. März 1817. Selbständige Werke: *Egy erdélyi magyar nyelvmivelő társaság felállitásáról* (Von der Errichtung einer erdélyer Gesellschaft zur Pflege der ungar. Sprache, 1791), *Az erdélyi kézirásban levő történetiróknak esztendőszám szerint való lajstromában* (Liste der erdélyer in Handschriften vorhandenen Geschichtsschreiber in chronolog. Reihenfolge, 1791), *Apró munkák* (Kleine Werke, 1805), *Elmejátékok* (Geistesspiele, 1806).

Arany, Johann, der grösste Epiker und Balladendichter Ungarns, geb. 2. März 1817 in Nagyszalonta, gest. 22. Okt. 1882, absolvierte seine Studien in Nagyszalonta und Debrecen und schloss sich 1836 einer wandernden Schauspielertruppe an, die er aber bald wieder verliess, um in seinem Geburtsorte die Stelle eines Konrektors an der dortigen Schule zu übernehmen. Während er in den folgenden Jahren allmählig bis zum Obernotar vorrückte, befasste A. sich in seinen Mussestunden eingehend mit der Weltliteratur, deren Studium in ihm die Neigung und Lust zur Literatur erweckte. Sein erstes Gedicht: *Elveszett alkotmány* (Verlorene Verfassung, 1845) erwarb ihm einen Preis der literar. Kisfaludy-Gesellschaft. Diesem folgte 1847 der erste Teil seiner *Toldi-Trilogie*, die A. mit einem Schlage in die Reihe der ersten Dichter Ungarns erhob. In den folgenden Jahren trugen mehrere volkstümliche Epen, Erzählungen, zahlreiche lyrische Gedichte und Balladen, in denen sich der geniale Dichter als Meister der ungar. Sprache erwies, zur Kräftigung seines Ruhmes bei. Inzwischen war A. 1850 als Professor an das Nagykőröser Gymnasium berufen worden, wo er neun Jahre verweilte; in diese Epoche fällt die Vollendung des zweiten Teiles der *Tolditrilogie*, eine Gedichtesammlung und zahlreiche ästhet. und poet. Studien. 1860 erst ging sein Lieblingswunsch in Erfüllung; er konnte seinen Wohnsitz nach dem Zentrum aller geistigen und literar. Bewegungen, nach der Hauptstadt verlegen, wo er anfangs für verschiedene belletrist. Blätter arbeitete und 1865 zum Sekretär der Ungar. Akademie der Wissenschaften gewählt wurde. Aus dieser Zeit stammen neben dem Schlusse der *Tolditrilogie* und

Aradi Zsigmond

Áradi *(Landshut) Zsigmond* szobrász, szül. 1839-ben Aradon, megh. ?. Bécsben Gasser Hans tanítványa volt, majd Milanóban tanult és 1865-ben feltűnést keltett Busongó Róma c. szobrával. A mult század 80-as éveiben végleg Velencében telepedett le. Művei közül a budapesti Szépművészeti Muzeum őrzi Chorin Áron, aradi rabbi márványszobrát (1874) és Kossuth Lajos képmását (1892). Petőfi mellszobra (1877) a kolozsvári Erdélyi Múzeumban van. ÉBER L.

Gutenberg Lex.
IV. K. 1204.

Három püspöksüveg, ezüsttel szőtt fehérselyem
klapon, barokkos domború aranyhímzéssel, sza-
lagjaikon arany rojt. Magyar munka 1860 kö-
rülről.

ARADI (*Landshut*) *Zsigmond*, szobrász. * Arad 1839. Bécsben és Milánóban tanult. Busongó Róma című szoborművét a szabadságharcban elesett honvédek emlékére 1873. Aradon állították fel. Az 1880-as években Velencében telepedett le s főleg arcképszobrokat készített.

E. Gy. I. 46 l

1434.

Madonna a

Az egész
emelt gye
Kezével a térdére ~~[illegible]~~
bal kerében sa
palást fedi, ö
csat tartja öfre
nak bal és a g

Közob
Vétetett
L. az 10

Della

gamhár

410.

Aradi Zsigmond

Sz. Mg. XIX. ed. 2.

Béni tamlóévei alatt mint mechanikus dolgozott. Imaretait Karlsruhban szerzte (1857-61) Adolf Schrödternél tanult rajzolni. (Lg. N. r. 147.)

Anyakvi sz.: .....

.....

:im: .....

tárgyak: .....

lyam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

tárgyain kivül tud .....

.....

itást vállal: helyben — vidéken.

ott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

gjegyzések: .....

Lyra: Nem. vom 39. Szobr. 19. m.

Az aradi születésű Aradi Zsigmond szobrai
béni tanulóéveiben alatt mint mechanikus dol-
gozott, hogy megélhessen. Ekkor való ismerőtt
Karlsruhében tevezte (1857-61)

Aradi Zsigmond

Arad város tanácsa, -a jelenleg Rómában működő,-aradi születésü szobrászmüvészt kérte fel Deák Ferenc mellszobrának megmintázására, carrarai márványból, -irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. május 2o. 2o. sz. 475. lap.

Aradi Zsigmond szobrász, 4oo frt ösztöndij

Melléklet a Vasárnapi Ujaág 26. számához. 1869. jun. 27. 357 l. Irodalom és müvészet. /Müvészek segélyezése./

Aradi Zsigmond szobrászművész

Fővárosi Lapok 1867. VII. 31. 695.

Hír a művész segéfeléséről

Aradi Zsigmond rézmetsző

Fővárosi Lapok, 1866. XI. 8. 1046.

Hír a Képzőművészeti Társulat kiállításáról

Aradi Zsigmond szobrász.

Atheneum. 1874. V. 574.

Aradi Zsigmond szobrász.

Atheneum. 1873. IV. 2809/17.

Plasztika.

Hungária, szobor, Aradi Zsigmond.

Atheneum. 18773. IV. 2809/17.

Plasztika.

Chorin Áron szobra, készitette

Aradi Zsigmond.

N. Muzeumban.

Atheneum. 1874. V. 574.

Plasztika. Patak Jenő.

"Bohus-Szögyényi Antónia"márványszob
ra.Aradi Zsigmond szobrász müve,aki
Milánóban tanul.

Fővárosi Lapok 1865.I.I.24.73.old.

A Milanóban tanuló Aradi Zsigmond
szobrászművész "Róma" c. szobráról

Fővárosi Lapok 1865. VIII. 27. 753.

Kír

Busongó Róma – Aradi Zsigmond nobrához

Fővárosi Lapok, 1866. XI. 8. 1046.

Hr

A Milanóban tanuló Aradi Zsigmond "Róma" c. rajzáról

Fővárosi Lapok 1865. VIII. 27. 751.

Ha-

A Milanoban tanuló Aradi Zsigmond szobrászművész "Róma" c. szobráról

Fővárosi Lapok 1865. VIII. 27. 753.

Hír

MDK

Aradi Zsigmond nabrán

1865-ben megvett „Burovegó Rómá" c. nabor árát a KT 1869-ben még mindig nem fizette ki egészen.

MDK-A-1-1/443.

MDK

Aradi Zsigmond nebrán

1867 „A burongó Róma" c kiállitott márvány

mellszobra alapján tehetségi bizonyitvány kap a Vt-tól

MDK-A-I.-1/390.

Aradi Zsigmond

1866. nov –
képzőm. tárcs.
Busongó Roma

Nefelejts 1866. 510. l.
(– k. r. = Mutarlati
nemle.)

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

MDK

Aradi Zsigmond

1865. „Roma" c. vászonművét a KT kiállításán – mivel már el van adva – csak vendégműként szerepeltethetik.

MDK-A-T.-1/267.

MDK.

Aradi Zsigmond

1865. „Burongó Róma" c márványszobrát a KT-nek eladásra kínálja.

MDK-A-I.-1/300

Aradi Zsigmond

szobrász

Az ~~fenti~~ alábbi csata emlékét megörzendő szobornü, mintáját fenti Rómában elkészítette. Az aradi német lap nagyon dicséröleg emlékezik meg a mintáról.

Nefelejts. 1868. 166 l.
(Az aradi csata emléke.)

K. D. K.

ARADI Zsigmond szobrász

1839 - 1890 körül

gróf Széchenyi István

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a r.

Bp. 1959. 7. f.

Arady Zsigmond

„Szerdahelyi Kálmán", mellszobor, márvány, 1892

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX. század. Budapest, 1966. Katalógus, 52 l.

Aradi (Zsigmond?)

nobrász

Szerdahelyi Kálmán
márvány nobra fenti-
tól. Arad város
tulajd-

Kiállítva:

Magyar Szinészeti
kiállítás a Városli-
geti Műcsarnokban.
Bp. 1890. 37. l.

Mörmlökk O

Araoli Zsigmond
szobrász

Petőfi mellképe – márványból,
a kolozsvári Műv.- i Múzeumban
látható

Márkos András: A Műv.- i Múz. rendezése
Korunk, Kolozsvár 1959 XII. 1662.

Aradi Zsigmond

/felsorolja

Prém József: "Magyar költők szobrai" cimmel a szobrok alkotóinak nevét: Kiss György, Aradi Zsigmond, Szárnovszky Ferenc, Kallós Ede, Holló Barnabás [redacted] szerepelnek beszámolójában.

Aradi Zsigmond Az Erdélyi Muzeum számára Petőfi Sándor mellszobrát mintázta, s most ujból kifaragja márvány dombormüben a millenniumi kiállitásra.
A kritika nagyra értékeli a müvész munkáját.

ÉLET, Bp. 1895. okt. 2o. VI. évf.
3. sz. 10-11. lap.

Aradi Zsigmond, szobrász

készitette a Petöfi- dombormüvet s ennek megvásárlására alakult bizottság jun.21.én megtartött utolsó ülésén a közadakozásból befolyt 1712 frt 49 kr.-ból levonva a készkiadásokat 1584 frt.-t küldött a Velencében élö müvésznek. /Farnady József pénztárosa volt a bizottságnak./

Petöfi reliefja.
" Mücsarnok". 1899. 373.l.

ARADI ZSIGMOND
szobrász

Ulánok

Kossuth Lajos Emlékház

TKM 482

11. dd.

Aradi Zsigmond

Szobrán

Chorin Aron és

Bibich ~~ne~~ Jakabné mellszobrai

fentitől, emlétve

Spectator

Arad. Városkép

Bp. e. n. 65. l.

Fentitől egyetlen

művet állítottak

fel közhelyen,

ez a Busongó

Arad, melyet az

utcai harc elesett-

jeinek sírja fölé helyeztek

n. o. 86. l.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Aradi Zsigmond

Brunsvik Téri mell-
szobra festőtől repr.

Papp Viktor: Beethoven
és a magyarok. Bpest
1927. 40. l.

A szobor a Bpesti VII.
ker. állami óvónőképző
lépcsőházában.

Aradi Zsigmond

Brunswick Terézi grófnő
ábrázoló rézmetszet
a Kisdedóvó Képző-intézet
dísztermében

P. Sz. K. Tisza Kál-
mánné az Országos
Kisdedóvó Egyesület
elnöke. Vas. Ujs
1887. 810. l.

megírva

Aradi Zsigmond

szobrára

Vas. Ujs. 1870. 382. l.

** (*A Brunswick-szobor*) ivtartóit Rapos József ismételve fölkéri az ivéknek f. hó 25-ig beküldésére, — habár üresen is. Kün van még 460 ivnél több. Brunswick Teréz márvány mellszobra, melyet a pesti szoborbizottmány Aradi Zsigmond hazánkfiával készittetett, már megérkezett Pestre. A kik látták, szép és sikerült műnek találják, s a kik a grófnőt ismerték, a vonások meglepő hasonlatosságáért is dicsérik.

S Pestis-scrobor

535

MOK

Aradi

Branyickói honvédemlék, szobor

Fővárosi Lapok, 1875. I. 637.o. A műtárlaton.

Aradi Zsigmond

nobrán

Babarczi Schwartzer Ottó orvostanár dombormuvu márvány-archeje.

1942. évi szerzeménye a Szekesfov. Tört Muzeumnak

Városgazd

99. l

Város-gazdaság

Idegenforgalom és fürdőügyek. Közmuvelődés. Bp. 1942.

1942. került a Hekesfovarosi tört Muzeumba Babarczi Schwartzer Ottó dr. t. ábrázoló márványdombormuve.

Vegyes

a. 31.

5 köt. 8°
(4 kötetbe kötve)

Szalay
László

Magyarország története.

Második kiadás.

I.) I–XIV + 1.–522. l. _____ Pest
Lauffer és Stolp
1861

II.) I–XVI + 1.–439. l. _____ u. o., 1862

Aradi Zsigmond

nobrán

l.

Szendy K. Bpest

a Chesfőv. Közig. évk.

1942. Bp. 1943. 99 l.

✓

g f. évi február hó 16-án tartott ren-
fölterjesztésére Kugler Alajos soproni
roni városi muzeum tiszteletbeli őrét,
-tagjává, a Bizottság jelen, 1910-1915.
évő időtartamára, jelen kelet és ügyszám

zottságot, tudomása és további eljárás
az ide mellékelt kinevezési okiratot,
éldányának hozzácsatolása mellett, a

Aradi Zsigmond

Szana Tamás

Szárcv a magyar
művészet történetéből
1860-1900- 228 l

Bp 1901

Szilágyi Jolán Képrömův szabadisk.
tan.
Taj szendélet N. Szalon

ÉBER II. 503

Aradi Zsigmond

szobrász

L.

Szendrey-Szentiványi

44. l.

folytatása a 45.

oldalról ide mell.

MDK

Aradi Zsigmond

Kossuth emlékkiáll. Nemz.Muz. kiáll. II. Bp. 1924. 25 l.

Orvadi Zsigmond

Kossuth Lajosról mintázott márvány mellszobra a monaki emlékmúzeumban van.

Szuffa Tibor: Emlékmúzeum Monakóban.

Környezet, Budapest, 1941 (2.) 12.

Arnold Zsigmond
szobrán

~ XIX. n. ban élt. Műve: „Hazája fölött búslakodó római".

A magyarországi műv. tört. I. 394.
Corvina 1970.

M.D.A.

ARADI Zsigmond

Búcsuló Róma (1863)

bégyári 1958. 288.

ARADI Zsigmond szobrász M.N.K.

/ 1839-1899/

Hazája fölött buslakodó római

Genthon-Végvári-Németh-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945. Bp. 1958. 155.l.

M. D. K

ARADI Zsigmond szobrász

(1839 - 1899)

„Hazája fölött bucslakodó római"

Genthon- Németh-Végvári-Záder:Magyar művészet 1800-1945
B p. 1962. 153.

Orosdi Zsigmond

Kossuth fehér márványmellszobra Orosdi Zsigmond alkotása (1849)

Erőss Ágota: Emlékezés Kossuth Lajosra.
Vörös Lajos, 1977. szeptember 17 – 6. lap.

Aradi Zsigmond MDK

A XIX. sz. szobrászai közt ügyes technikára való alkotásaival keltett érdeklődést.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.
56.1.

Arady Zsigmond

Az itt következő művészneveket Szokolay Béla: -"Tóth István szobrász" c.- kritikájában csupán azért említi meg, hogy fényt vessen a művészélet mult századi mostoha viszonyaira. N eves szobrászok és festők a jobb kilátások reményében kénytelenek az országból kivándorolni.
A szobrászok közül: Bühm József Edgar Angliában, Klein Miksa Németországban, Tilgner Viktor Bécsben, Arady Zsigmond Velencében telepedett le.
A kritikában felsorolt művészneveket lásd: Tóth István szobrászművész nevénél.

ÉLET, Bp. 1925. szept. 13. XVI. évf. 19. sz. 382-383. lap.

Aradi Zsigmond

Élet kepek, 1876. 49.

A. Petofi vobrazák
rajza Hasketól.)

[illegible]	2	[illegible]
	5.	Birkl jegyzéke sepő [illegible]
Sep.	30	Exodus jegyzéke [illegible]
Okt.	18	Zirkelbach szlája [illegible]
	23	Schubauer Sylvain [illegible]
	6.	" " zárjavitás [illegible]
dec	31	Kéri kiadások

Egyenlegmint pénztári [illegible]

Aradi Zsigmond
nobrat

wód

Bauzeitung für Ungarn
1876. 53. l.

Aradi Zsigmond.

l.

Mincsarnok

1868. 24. l.

Aradi Zsigmond

Hobrásznak

a kultuszminiszter
400 frt ösztöndíjat
utalványozott.

Nefelejts 1869. 311. l.
(B. Eötvös József.)

Aradi Zsigmond

l.

Mysk Ernő

56. l.

FELSŐMAGYARORSZÁGI RÁKÓCZI MUZEUM
KASSA
BÁTHORI ISTVÁN-TÉR

Kedves Gyula

Kivánságodnak megfel
zőművészeti kiállitás katalogus
ügyben,akkor is elküldtem volna
gyarországi művészeti adalékoka
örömmel értesülhetem ugyanis,hogy
adási ügyében sikerrel állapod
ként pár éven belül birhatjuk
már a multkor is küldtem pár m
papirra irva egypárat.Ezek seg
párat ha még nem volna meg Nek

Aradi Zsigmond

vrch
z
Thieme-Becker.

II. 52. l. (Lyka)

Ker.



Európa Könyv- és Lapterjesztő
Vállalat

Budapest
V. ker. Visegrádi u. 36

Aradi Zsigmond

Nobrász.

Krück I. 26. l.

Spiegel, J. L. II. 55.

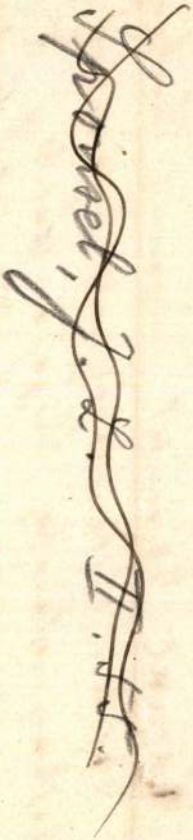

1906 - I - 5

A poprádi Kárpát egyesület múzeumi Elnökségének:

a mult évi 500 kor. államsegélynek butorozási czélokra leendő felhasználásához hozzájárultatik, a küldött tervrajzok alapján készítendő szekrények részletes költségvetése előzetes jóváhagyás czéljából beterjesztendő (1108/905).

Aradi Zsigmond

wobrań

1876 r.

Szinnyei X.

1001. l.

Aradi Zsigmond

A műtárlaton Petőfinek egy jól sikerült mellszobra látható, melyet Aradi Zsigmond készitett karrarai márványból.

Fővárosi Lapok

1875. 130 l.


LÉGRÁDY
TESTVÉREK
BUDAPEST

Aradi Zsigmond

szobrász

Aradról, 1862-ben 24 éves

Aradi Zsigmond, Aradról, 24 éves korában, 1862—63 a szobrászati szakosztály növendéke volt.

Fleischer Bées 28. l.

1862
24
1838.

T. 5086.

n látható Belgrád felől felvett
nnen megrakott szekér halad ö-
három úr és egy gyermek képez
vcsővel néz. A Dunán két dereglye

von Semlin gegen
elgrad.
Semlin vers
lgrade.

29.1: 39.2 cm.

248-95-59.

Aradi Zsigmond

l.

Szana 1890

149. l.

Szana Tamás =

A magyar művészet
századunkban

Bp. 1890.

Aradi Zsigmond

l.

Lykanemzromantika

39, ~~126~~, ~~139~~, ~~147~~. l.

Lyka Kasily:

Nemzeti romantika

Bp. [1942.] 39. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

ARADI Zsigmond (1839-?)

TATARU, Marius: Art et histoire: étapes de développement dans la culture visuelle de la Transylvanie du XIXe siecle. - Revue Roumaine d'Histoire de l'Art

1. XVII, 1980
2. XVIII, 1981 89 r.

ARADI Zsigmond szobrai

1874 94. febr. 18. Chorin Áron rabbi mellszobra. Aradi műve. Szerz. 100

M. Ért. 1991/1-2.

Aradi Zsigmond

Kossuth mellszobra a muzeumnak. Bizottság alakult a fővárosban oly czélból, hogy Kossuth Lajos mellszobrát carrarai márványból kifaragtatja Aradi Zsigmond szobrászszal és diszes talapzattal együtt a nemzeti muzeumnak ajándékozza. Ennek költségeire országos gyűjtést inditanak. Az adományok Kováts József orsz. képviselőhöz, a szoborügy pénztárnokához (I. Krisztina-utcza 4. sz.) küldendők.

Vas. Ujs. 1893. 13. l.

Aradi Zsigmond

Petőfi mellszobrára, Aradi Zsigmond márvány művére, melyet az erdélyi muzeumnak szántak, eddigelé négyszáz forint gyült be. Ára másfélezer forint, s igy még jelentékeny összeg kell. Az adakozások Törs Kálmánhoz, a bizottság pénztárnokához küldendők, Budapest, az „Athaeneum" épületében.

Vas. Ujs. 1877. 108. l.

Aradi Zsigmond

Aradi *Zsigmond*, szobrász, *1839. halála éve ismeretlen. Bécsi tanulmányok után Olaszországban telepedett le. Arad számára megmintázta a Búsongó Rómát, a 48-as hősi halottak emlékére.

Új Idők Lex.
II. K. 466 l.

Aradi Zsigmond
szobrász

Fővárosi Lapok 1896. márc. 8., 12. old.
(Viator: Velencei levél.)

Kalmár

Aradi Zsigmond
szobrász

Fővárosi Lapok 1896. okt. 7., 7. old.
(Ujdonszkr. Petőfi-dombormű
a. muzeumban.)

Kalmár

Aradi Zsigmond
Szobrász

Fővárosi Lapok 1895. jún. 14., 1928. old.
(Szana Tamás: Dombornű Petőfiről.)

Kalmár

A r a d i Z s i g m o n d

szobrász

Fővárosi Lapok.1869.dec.23. /Fővárosi hirek./

A r a d i Z s i g m o n d

szobrász

Fővárosi Lapok.1869.jun.20. /Fővárosi hirek./

A r a d i Z s i g m o n d
szobrász

Fővárosi Lapok.1867.jul.31. /Fővárosi hirek./

A r a d i Z s i g m o n d
szobrász

Fővárosi Lapok.1867.jul.19. /Vidék./

A r a d i Z s i g m o n d
szobrász

Fővárosi Lapok.1868.szept.17. /Fővárosi hirek./

ARADI ZSIGMOND SZOBRÁSZ

„(JÓKHINÉ MELLSZOBRA)"

BUDAPESTI HIRCAP 1883 dec 23

. 1269, Tiroler Landesarchiv Innsbruck; V. Oberhammer, Der Wiltener Meister, Deutsche Kunst IX, 12. Lieferung.
M. Mayr-Adlwang, Urkunden und Regesten, Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen in Wien, Band XX, Wien 1899, Regesten 17.506, 17.507, 17.513.
). Schönherr, Gesammelte Schriften, Band I, Innsbruck 1900, S. 24.
H. Schuler, Die Stiftskirche des Hl. Laurentius zu Wilten, Innsbruck, 1920, S. 24.
2. Th. Müller, Mittelalterliche Plastik Tirols, a. a. O., S. 70; Katalog Gotik in Tirol, Innsbruck 1950, Nr. 22.
K. Öttinger, Altdeutsche Bildschnitzer der Ostmark, Wien 1939, Abb. 6, 7; 2. Th. Müller, Alte bairische Bildhauer, München 1950, Abb. 56.
T. Ladurner, Mitteilungen für christliche Kunst, Innsbruck 1866, Heft 6, S. 29—30; E. Kreuzer-Eccel, Hans von Judenburg und die Plastik des weichen Stils in Südtirol, Calliano 1976, S. 27—99; N. Rasmo, Nuovi documenti sulla costruzione dell'altare maggiore della parrochiale di Bolzano, Cultura Atesina, Bozen 1950, S. 6—13; A. Schädler, Zur Rekonstruktion des Bozner Choraltares von Hans von Judenburg, Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums Nürnberg 1973, S. 80—83; C. T. Müller, Die Marienkrönung aus Tschengels und andere Probleme der Geschichte der spätgotischen Skulptur in Tirol, Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums Nürnberg 1963, S. 45; Ders., Ein verschollenes Fragment vom Bozner Choraltar, Der Schlern, Bozen 1950, S. 242; Katalog Gotik in Tirol, Innsbruck 1949, Nr. 35, 36; C. T. Müller, Mittelalterliche Plastik Tirols, Berlin 1935, S. 57.
Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen, Wien 1899, Band XX, Regesten 17.463, 17.467, 17.482, 17.490; Die Heimat, Meran 1913/14, S. 142.
Katalog Ausstellung Gotik in der Steiermark, S. 203; K. Garzarolli, Mittelalterliche Plastik in der Steiermark, Graz 1941, S. 35—44.
E. Kreuzer-Eccel, a. a. O., S. 61.
N. Rasmo, Michael Pacher, München 1969, S. 243.
G. Biedermann, Die Tafelmalerei vom Ende des 14. Jahrhunderts bis um 1500, Katalog Gotik in der Steiermark, St. Lambrecht 1978, S. 108 ff.; Ders., Zur Problematik der steirischen Tafelmalerei um 1400, alte und moderne Kunst, Wien 1977, Nr. 153, S. 1 ff.
E. Kreuzer-Eccel, a. a. O., S. 137—146; A. Stange, Deutsche Malerei der Gotik, Band X, München 1960, S. 147—148; C. T. Müller, Mittelalterliche Plastik Tirols, Berlin 1935, S. 60; Katalog Gotik in Tirol, Innsbruck 1950, Nr. 40; E. Theil, St. Sigmund im Pustertal, Kleiner Laurin-Kunstführer 14, Bozen 1973.
F. H. Hye, Der Altar von St. Sigmund im Pustertal, ein Denkmal zur Erinnerung an die Geburt Herzog Sigmunds des Münzreichen? Der Schlern, Bozen 1972, S. 120—124; E. Egg, Zur Brixner Malerei in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts, Der Schlern, Bozen 1967, S. 87 ff.
Österr. Kunsttopographie, Band XXIII, Wien 1931, Abb. 444.
Detto, Abb. 250—259.
K. Matejcek — J. Pešina, Gotische Malerei in Böhmen, Prag o. J., Abb. 202, 245.
E. Egg, Zur Brixner Malerei, a. a. O., S. 87—89.
N. Rasmo, Johannes von Bruneck und Ambrosius Gander, Beiträge zur Kunstgeschichte und Denkmalpflege (Festschrift W. Frodl), Wien 1976, S. 182—189.

2591

Aradi Zsigmond

Vas. Ujs. 1894. 45. l.

Szobrok. *Kossuthnak* carrarai márványból készült mellszobrát e napokban helyezték el ideiglenesen a szabadságharcz emlékeinek fővárosi ereklyegyüjteményében. A szobor Aradi Zsigmond, Velenczében tartózkodó hazánkfia műve, s a nemzeti muzeum számára készült közadakozásból. — A *szea-*

Csupán e két sorsjegyre

700.000 P

fizetett ki TÖRÖK szerencsés vevőinek.



nagy jutalmat



legnagyobb főnyereményt.

Ön is nyerhet, ha sorsjegyet

TÖRÖKNÉL VÁSÁROL.

1939. 26051. LÉGRÁDY TESTVÉREK R.T., BUDAPEST

36811. sz., valam
8294. sz. sorsjegg

Egy sorsje

70

Kötelezetts
jegyet a mellékel
készletben van.
mert az I. osztál

nyereményh

Kisérelje
mények egyikét
kivánataink mell

Hivatalos sorsje

Egész sorsjegy .
Fél sorsjegy . . .
Negyed sorsjegy
Nyolcad sorsjeg

Aradi Zsigmond

Vas. Ujs. 1874. 125. l

— **Chorin Áron mellszobra.** Aradváros érdemes rabbijának, néhai Chorin Áronnak sikerült mellszobrát készittette el az ottani izr. hitközség Aradi Zsigmond szobrásznál, s aztán a nemz. muzeumnak ajándékozta, hol e napokban helyezték el.

megszólalt a papír, réz, selyem, bőr, száz me
és mégis, a hangok összessége harmónikus,

Tervezett az iparművészet legapróbb tá
mindent, egyenként felsorolni is sok volna.

Olbrich művészetének két határköve, a
a darmstadti kiállításon.

És közben a wieni secessió épülete, a
kinyilatkoztatás, harci riadó volt. Ha vann
lenne sűrítve benne egy maroknyi csapat er
kulája. Makacsul, elszántan kiáltja oda a
kupolájú kis ház: enyém a jövő!

A többi munkái: csupa tudatos keresés,
egy friss csapáson haladó tehetség bélyegét.
láncolatát egyforma értékkel oldja meg, mín
A darmstadti művészkolónia representatív m
nagyherceg háza, művésztársai pavillonjai, a
Tietz-árúház és az álomkép varázslatát ny
művészet bódító hatását árasztják magukból.

Boldog Olbrich. Sokat álmodhatott, és
tévedett. Ez természetes is. Készen nem kap
elődeik hagyományaitól menten, sőt gyakra
Önmaguknak kellett önmagukat megtalálnio
munkáit a megteremtésük időrendjében, szer
nevető óriás teremt mind biztosabb kézzel,

Aradi Zsigmond

B. Eötvös József szobra az egyetemen. *Csáky* Albin gr. közoktatásügyi miniszter megrendelte Aradi Zsigmond szobrásznál az első magyar közok-

tatásügyi miniszter, br. Eötvös József mellszobrát a budapesti központi egyetem-épület számára.

A budapesti nyári ide-

VASÁRNAPI UJSÁG.

22. SZÁM. 1890. XXXVII. ÉVFOLYAM.

	8.20	10
	4.20	11
	30 50	12
	6.00	13
	28 00	14
	3 60	15
	69 0 70	
	209 30	
	900.00.	

Aradi Zsigmond

* **A képzőművészeti-társulat** tárlatára következő uj művek érkeztek: Aradi Zsigmondtúl Petőfi mellszobra karrarai márványból; Mészöly Gézától egy tájkép, Myskovszky Viktortúl a lőcsei és bártfai városház (vizfestmény); továbbá Rober Lipót, Van der Verme, Vinnenberg művei, sat.

Fővárosi Lapok

1875. 165. l

BUDAPEST VÁR KÖNYVTÁRA
21611061

Sternberg

BUDAPEST, VII. RÁKÓCZI-UT 60.



Kgs.

Szentiványi Miklós

úrnak

Budapest

Lágymányosi út 46½

R Ajánlott | Budapest 72

Bp. 72 | 873 /xc

Aradi Zsigmond

Vas. Ujs. 1870. 364 l

— **Aradi Zsigmond** tehetséges szobrászunk Petőfi mellszobrát készité el, a melynek fősz (gypsz) másolata Aigner Lajos váczi-utczai könyvkereskedésében látható. Ily mellszobrot mely ugy magán lakszobák, mint olvasó körök

XXI. ÉVFOLYAM. — 23. SZÁM.

iskolák, sat. köztermei számára szép diszül szolgálhat, jutányos áron megrendelhető Aigner Lajosnál, a ki arról is gondoskodik, hogy kellőleg becsomagolva bármely vasuti állomásra elszállittassék.





KERNSTOCK KÁROLY

háborgathatta volna a Rontó-házban a kedélyeket.

Emlékezhetünk, hogy a görög bölcsek sok mindenben keresék egyidőben a boldogság nyitját.

A künikusok a nélkülözésben, vágynélküliségben, az epikureisták az élvezetekben, a stoikusok a nyugalomban.

A Rontó-kisasszonyok az első és utolsó bölcselmi iskola elveit egyesitheték, azok végletei nélkül, de merjük állitani, hogy a czélt jobban megközelitették amazoknál.

— Tudja-e Náczi bácsi — mondék ezen gondolatokkal foglalkozva, — hogy ezek a Rontó-kisasszonyok igen boldogok lehetnek?

— Én bizony elhiszem — mond Náczi bácsi; — a tisztán tartott tükör előtt önelégülten billegetve magát.

— Hogy nagy rend van itt, annyit látok.

— Rend? Nincs olyan a világ legelső katonai államában vagy a legszigorubban tartott kaszárnyában. Egyik héten Anikó kisasszony a „hetes", másikon Lilla kisasszony. A „hetes" viszi a gazdasszonyi teendőket, — a másik Gligor segitségével az alatt a kül gazdaságot folytatja.

— S van-e mit apritni a tejbe? — kérdi Náczi bácsi, magyar nyakravalója rojtjait igazgatva.

— Nézzen ki az udvarra. Mindig rendelkezésökre áll öt-hat fejös bivaly. Tej e szerint van. A bele apritni való is csak kikerülhet ebből a pár száz holdból, melyet édesatyjok reájok hagyott. Igaz, hogy a kisasszonyok, mint minden változtatásnak, a commassatiónak is ellenségei, s ez máig is alig történt meg; de hát mit gondol, képzeli-e, hogy e két igénytelen leány jószága jövedelmének csak felét is elköltené?

— Lánczom a lelke! Akkor pénzök is lehet — mondja Náczi bácsi s neki esett őszbevegyült bajuszának.

— Már hogy ne lenne? Nézze a szomszéd szobában azt az öreg vasas ládát; merek fogadni, több van benne huszezer forintnál. Csak urbéri kárpótlást kaphattak jobbágyaik után vagy tizezer forintot.

— Hm — mondja Náczi bácsi — mindjárt kiláttam belölök, hogy ügyes leányok.

Beszélgetésünket a két kisasszony belépése szakitá félbe. Anikó kisasszony teritéket hozott; Lilla kisasszony, pompás maradék libapecsenyét és párolgó palacsintát, Náczi bácsi kedvencz tészta ételét. Egy nöcseléd tálczán gránátszinü piros boros palaczkokat rakott asztalunkra.

— Méltóztassanak egyet falni (engedelmet kérünk e vidéki kifejezésért) — mondja Anikó kisasszony, — a szekér is azonnal készen lesz.

Én épen mentegetőzni és fáradságukon sajnálkozni akartam: de Náczi bácsi, a palacsinta kellemes illatától megkapatva, lelkesedéssel kiáltott fel:

— Hisz ez pompás! Hisz ez bűvészet! Ilyen felséges palacsintát készitени egy negyedóra alatt! Ha római pápa volnék, Lilla kisasszonyt a halhatatlanok sorába emelném!

Lilla kisasszony kellemesen mosolygott. Nem látszott rosz néven venni Náczi bácsi hizelgéseit, ki minden falat és minden pohár után felkiáltott:

— Ez pompás! Ez felséges!

Végre készen voltunk és tisztességes szavakkal vettünk bucsut a szerényen, de régi modoru „complimentekkel" hajlongó kisasszonyoktól, kiknek megigértük, hogy harmadnapra ebédre fogunk visszatérni.

(Vége köv.)



Aradi honvéd-emlék. — (*Aradi* Zsigmond szobormüve.)

Az aradi honvéd-emlék.

Az aradi utczai harcz egyike volt a honvédség legszebb hadi tetteinek. Horváth Mihály a szabadságharcz legdicsőbb csatái közé sorozza. A szerfölött tulnyomó számu ellenség elől, melynek még az aradi vár is hatalmas támaszul szolgált, a magyar haderő az 1849-dik év február havának 8-dikán visszavonult s Aradot a császári katonaság és nagyszámu szerb felkelők szállták meg. Tudjuk, hogy e felkelők legkevésbbé sem tartoztak a szerb köznép javához. Eléggé mutatták ezt Torontál-és Bácsmegyék feldult helységei. Aradot hasonló sors fenyegette; a rablás már meg is kezdetett, midőn a végveszély küszöbén Asztalos Sándor akkor honvédkapitány vezérlete alatt egy zászlóalj honvéd lelkesen rohant vissza a városba. Asztalos Sándor a 29-dik zászlóaljat bátor elszántsággal és helyes számitással azon pillanatban vezette vissza, midőn az ellenség egy része rablási szándékkal elszéledt. A császáriak [illegible] lása daczára sikerült rövid véreng[illegible] után a városból ki, a befagyott Mar[illegible] lára (a hol a vár is van) űzni az e[illegible] kell emelnünk Boczkó Dániel kormán[illegible] lenleg országgyülési képviselő érdem[illegible] lelkes szavai bátoriták, kiváltképen arra a[illegible] jat, hogy egy százados vezérlete alatt [illegible] már győzőnek tartott ellent megtámadni merjék, a midőn az egész magyar haderő visszavonult.

Alig hogy az absolutismus roskadozott, mindenfelé igyekeztek emléket emelni azon hősöknek, kik a már-már kihaltnak hitt magyar vitézségnek ujra világhirt szereztek; mindenfelé emléket emeltek azon hősöknek, kik azon törvények védelmére ragadtak fegyvert, a melyek a nemesség előjogait megszüntetve a nép szabadságának vetették meg alapját. Nem csoda, ha Arad fiai is gondoskodtak arról, hogy a városuk védelmében elesettek emlékét megörökitsék. A nemzeti dicsőség a népszabadság és a feláldozó vitézség iránti tiszteleten kivül erre kötelezte az aradiakat a megmentőjök iránti hálaérzet is.

A szobor-emlék, melyet a hálás aradiak a halhatatlan hősök emlékének szenteltek, nemcsak egyszerü figyelmeztető emlékjel, mint alakilag igénytelen honvédemlékeink, hanem művészileg is kivitt szobor. Egyszerű, de szép arányu talapzaton térdel egy carrarai márványból vésett életnagyságnál valamivel nagyobb nő-alak: a város falkoronájával diszitett „*Arad*" babérkoszorút téve le védői sirjára. A szobor készitője a szép tehetségü *Aradi* Zsigmond kerülte a hatásvadászat aprólékos eszközeit és a művészi hatás annál meglepőbb. A nemes szépségü arcz nemcsak fájdalmat, de a lélek emelkedettségét is mutatja. A részletekben különösen szépek a hajfürtök s a nem kevésbbé plasticus karok. A ruházat nemesen egyszerü redőzete gondos tanulmányt és nemes izlést árul el.

Őszintén örvendünk, hogy a hős honvédek méltó emléket nyertek, melynek művészi kivitele nemcsak a müvész dicséretére válik, hanem bizonyosan növelni és gyarapitani fogja az utódok hálás kegyeletét s mindenki előtt tiszteletet fog gerjeszteni az elhunyt vitézek iránt.

Végül még a szoborügygyel foglalkozott városi bizottságról kivánunk elismeréssel megemlékezni. A bizottság 1867-ben alakult a következő tagokból: *Aczél* Péter Arad városa polgármestere (elnök). *Nagy* Sándor jelenleg Aradmegye 1-ső alispánja, dr. *Aradi* István volt honvéd-törzsorvos, *Vas* István volt honv.-százados, *Hász* Sándor ügyvéd és *Bettelheim* Vilmos könyvárus. — Begyült a szoborra 1700 ft; a szobrásznak 300 ftnyi hátralékos követelése ujabb aláirások utján fog szerveztetni. — A szobor felállitási helyeül az aradi főutczán levő sétatér egy kiváló pontja van kiszemelve, hol a virágos és dús lombozatu fákkal szegélyzett téren épen oly méltó helye lesz a szobor-emléknek, a mint ez kiváló diszét képezendi a városnak. — Ohajtandó, hogy a derék város e szobor leleplezését is mielébb eszközölje s arra egy határnapot tűzve, oly ünneppel kösse azt együvé, mely méltó részvétet keltsen mindenütt a hazában. Egy város sincs annyira hivatva e napot megünnepelni, mint Arad, hol a számos véres csatákon kivül egyszersmind e fényes időszak legfőbb képviselői tizenhárman pihenik örök álmaikat.

—r.

ár napra egy szekeret szánunk helyett. Azzal aztán csak bemegyünk, ugy-e András gazda?

— Na ezt ugyan jól kigondolta a tens ur, — mond András megvigasztalódva, s a nélkül hogy Náczi bácsi kételyeit bevárná, lefordult az ország utról a jól sikló mezei szánutra, melyen vigan kezdtek lovai szaladni.

— De hát mi hely az öcsém? Szivesen látnak ott minket? . . Lesz-e szekerök? Ide adják-e? Ezen kérdések merültek fel Náczi bácsi kétkedő ajkairól, melyekre én egyszerü rövid igennel feleltem, miután a hirtelen kapott eszméhez egy másik szövödött, mely akaratlanul is mosolyt idézett ajkaimra.

— De szólj hát, kihez vagy kikhez megyünk?

— A Rontó-kisasszonyokhoz.

— Kik azok a Rontó-kisasszonyok?

— Azok igen derék leányok, bátyám, kikkel én a 49-ki hadjárat alatt ismerkedtem meg, midön egy czirkáló csapattal e faluba voltam küldve.

— De hát miféle Isten bogarai? Van-e apjok, anyjok?

— Igen derék leányok. Meg fogja öket látni, bátyám. Különben árvák s a gazdaságot, gazdasszonyságot szép kis jószágocskájokon maguk viszik.

— Hm — mondja Náczi bácsi — akkor igen derék leányok lehetnek. De hát már itt vagyunk a faluban; merre laknak?

— Mindjárt meglátjuk az ösi kuriát. Csak azok az öreg füzfák és magas sövény-keritès takarja el szem elöl. Tartson arra jobbra a keskeny sikátor felé András

— Nincs itt, uram, egy kerékvágás sem a hó leesés óta, pedig annak lehet egy pár hete; nem lesz ott szekér; hiába megyünk oda.

— Ne okoskodjék kend András, csak hajtson.

András aztán nem is okoskodott s pár percz mulva ott állottunk a magas galambbugos kapu elött, melyen czifra betükkel volt felirva:

Spectabilis ac Nobilis Martinus Rontó me fieri fecit Ao. 1806. (Engem Tekintetes Nemes Rontó Márton készittetett 1806-ban.)

A kaputól jobbra egy magas szalmafödelü épület állott: a hetes lakása; balra alacsonyabb hosszu épület, melynek röfögő lakói elárulták rendeltetését.

Azt tudtam, hogy a hetest azelött mintegy 15 évecskével Gligornak hivták; azért egész jó hiszemmel bekiáltottam:

— Hej Gligor! nyiss kaput!

És csakugyan a kis hártya-ablaku cselédházból az egykori Gligor lépett elö, talán épen abban a gomba-alaku zsiros kalapban, melyben egykor; — s melyet levéve, szolgálatkészen kiáltá:

— Parancsodra, uram! — s azzal nagy buzgósággal fogott a kapu nyitásához, mely azonban elannyira nem akart sikerülni, hogy csak mindnyájunk egyesült erejével sikerült végrehajtani.

András már ezalatt körülnézett az udvaron s a nyilt félszerben szemébe ötlött egy börös szekér, köznyelven bricska.

— Jól vagyunk már uram, — mondja örvendve — van szekér!

— No lám! — mondám s azzal megindulánk a föépület felé, miközben Gligor, az oláh hetes mentegetözött, hogy biz itt már rég nem volt vendég s a kisasszonyok az ösz óta nem mentek ki sehova.

— De hát a szekér jó-e? — kérdi aggódva András.

— Már hogy ne volna? — felel az szemrehányólag. — Nem szabad nálunk elromlani semminek!

E közben mi a havat leverve magunkról, a gyaloguton elöre haladtunk.

Ott állt az udvar közepén a nagy eperfa; talán egy ág sem hiányzott rajta utolsó ittlétem óta; alatta a romlott malomkerékből készült asztal az aratók számára, még talán a mult század kegyeletes emléke.

Ezen tul nyult el, szemben a kapuval a magas zsindelyfedelü lakház, keskeny, alacsony tornáczával és apró vasrácsos ablakaival, oly forma hatással, mint egy törpe emberkéé, ki mélyen szemébe huzta kalapját.

És e tornáczon, mely agyaggal müvészileg ki volt tapasztva, s egy lábnyira róka festékkel és kék szalmahamuval tarkán kifestve, állott a könyöklöhöz támaszkodva Anikó kisasszony. Álla fehér kendövel felkötve és ép oly meglepett arczczal, mint midön ezelött 15 esztendövel behajtattam volt hozzájok.

Anikó kisasszony (igy hivják Erdélyben az Annákat és Ninákat) életkorát nem tudnám meghatározni; de nem is illendő arról szólni; elég jó tulajdonsággal bir ő arra, hogy ezen csekélységet teljesen kiejtsük a számitásból. Tehát Anikó kisasszony kerek arczu, és jóságosan mosolygó kék szemü hölgy, elég szabályos arczczal és termettel. Egyszerüen sötétkék „házi szöttesbe“ volt öltözve.

Jöttünkre nem palástolhatta meglepetését.

Köszöntünk: fogadta.

— Méltóztassanak besétálni. Kérem ne tessék a bundát levetni, meghüthetik magukat. Kikhez legyen szerencsénk? Mi járatban méltóztattak hozzánk fáradni?

E kérdések vége már benn folyt a szobában.

— Én Szabó Ignácz vagyok — mondja Náczi bácsi, nem minden zavar nélkül tekintve körül a jó meleg szobában, melynek kettös ablakai a jól ápolt virágok miatt alig engedtek be valami világosságot.

Én pedig elég impertinens voltam Anikó kisasszony elé állani s azt kérdezni, ha ismer-e még?

Voltam pedig én 49-ben teljesen szakáll és bajusztalan ifjoncz, honvéd ruhában, — most itt-ott öszbe vegyült szakálu vén ember.

— Nincs szerencsém — mondja zavarral Anikó kisasszony, — de talán Lilla megismeri.

Lilla kisasszony csak most lépett be, ő sem változott semmit; ha fekete szemei nem volnának, melyekből elpusztithatlan nyájasság mosolyog felénk, alig lehetne öt növérétől megkülönböztetni. Viselete, modora is egyenlö és épen olyan mult félszázadi hátravágott pukkerlivel (bocsánat e régi használatu szóért!) fogadja a vendégeket. Lilla kisasszony nem viselt fehér kendöt fején s jól örzött fekete fürtei szorosan simulnak halántékához azon régi jó viselet szerint, mikor a divatot még „módi“-nak hivták.

— Gyere csak Lili, ez az ur azt mondja, hogy mi ismerjük öt; neked jobb emlékezeted van.

Én Lilla kisasszonynak is eléje állottam, de ő sem volt szerencsésebb a fölismerésben.

— Csodálatos — mondék — pedig alig pár éve, hogy mint honvéd-hadnagy nagysádtok vendégszeretetében részesültem.

Erre csaknem egyszerre kiáltottak föl:

— Lehetetlen! És maga Sz. ur lenne? Hisz akkor még sem bajusza, sem szakálla nem volt.

— Szjah, az idö *nálunk férfiaknál* hamar telik.

— Már most jól emlékszem — mondja Anikó kisasszony. — Tessenek az urak helyet foglalni. Ide kérem a kanapéra! Lilla! Eredj, süttess egy kis jó palacsintát s hozass bort fel.

Lilla kisasszony azonnal távozott.

— De nagysádtok egy hajszálnyit sem változtak azóta.

— Köszönöm — mondja Anikó kisasszony. — De akkor is sokszor mondtam, hogy mi nem vagyunk „nagyságosak.“ Ez csak a bárókat illeti.

— Én is mondtam, hogy mai világban mind igy hivjuk az elökelö nöket.

— Jól mondja a kisasszony — mond Náczi bácsi — az egész csak az uj módi világ romlottsága, mely a nyomoruságot czifra titulákkal takargatja. De instálom, ne tessen fáradozni, mi nem mulathatunk soká s csupán egy alázatos instántiával járulunk.

— Instálom parancsoljanak. Mivel szolgálhatunk? kérdi Anikó kisasszony Náczi bácsi modora és pártfogása által láthatólag kellemesen érintve.

— Szánunkkal az országuton elakadtunk s teljességgel nem juthatnánk be estére a városba. Ekkor az öcsémnek eszébe jutott, hogy itt drága régi ismerösei vannak, kiktöl grácziaképen kérhetünk egy szekeret pár napra, ha ugyan nincs egyéb czélra elfoglalva.

— Ó dehogy van. Hanem azért instálom, ne siessenek, már lemenöben a nap; az éjjel itt hálhatnak az urak s reggel vigan bemehetnek.

— Inkább jövet lennénk oly szerencsések — mondám, — most sürgetös az utunk nagyon.

— Ugy azonnal rendelést teszek Gligornak — mondja Anikó kisasszony s azzal kisietett.

— Enyje, be helyre egy leányok ezek! — kiált fel Náczi bácsi.

Én pedig, mintegy a mult visszaemlékezései fölébresztése végett, körültekinték a vendégszobában.

Minden a régi helyén volt.

Középen, egy lefelé hajtott fekete rámás és pár pávatollal ékitett tükör elött a sötét börkanapé, egyenes háttal, két fekete fáju karszék, melynek csak ülökéje volt párnás s szétterpedt lábu székek. A falakon a harminczas évek hösei: Vesselényi, Balogh János, Palóczi és Bánffy László fakult képeik; egy kasztenen (fiókos szekrény) üveg-tokban renaissance készitésü óra, gypsz szobrokkal ékitve, mely most is állott és 6-ot mutatott, mint ezelött 15 évvel; mellette könyvek: Csokonai „Lillája“, Dugonics „Etelkája“, Fáy „Bélteki háza“ és Kisfaludi „Himfi szerelmei“, melynek egyik kötete a „Kesergö szerelem“ épen arra a versszakra nyitva, melyre akkor; hihetöleg Lilla kisasszony kedvencz költeményére, mely igy kezdödik:

„A kutyáktól üldöztetvén,
A megrémült öz fut, fut,
Valameddig csalt vethetvén,
Bátorságos helyre jut,
Igy futok én Amor elöl“ stb.

A guitarre, a „nemes“ kisasszonyok ezen 40-es évek elötti zongorája, ott feküdt az ágyon, s igaz, hogy a legvékonyabb bélhur, mint ezelött annyi évvel, most is megvolt egy helyütt bogozva, mi hangját még akkoriban kelletlenül rezgövé tette: de fogadom, hogy azért Lilla kisasszony csakugy tud rajta accompagnierozni a „Zokoghat még egy betücskét“ vagy az ő szerinte legujabb „Tiltsa bár az ész szava“ mellé, mint akkor, midön egész Európában háboru volt, csak Somfalván volt szent a békesség.

Nem tudom, miként lehetett, de nekem ugy tetszék, mintha Somfalva, hasonlólag Pompejihez, valami nagyszerü katasztrófa által megkövült volna; csupán azon különbséggel, hogy itt nem a halálban, hanem az életben történt a dermedés, kiterjedve még a házi állatokra is.

Legalább az a kis kutya, mely Anikó kisasszonynak oly nagy kedvencze volt, semmi változást sem mutatott fel; s ép ugy „Ámor“-nak hivták, mint talán nagypapáját, mely akkor uralkodhatott. Nem is hiszem, hogy ez egyetlen Ámoron kivül, valami más

TÁRHAZ.

Irodalom és művészet.

— (*A „Pesti Napló“ Petőfiről.*) Mult számunkban egy pár sor észrevételt tettünk a „P. N.“ birálójának azon nézete ellen, a melyben Petőfi családias költeményeit kisebbiti. A nevezett lap február 13-diki esti lapja egész czikkben felel ez egy mondatra s bővebben kifejti, a mit korábban rövidebben mondott Petőfiről. A mennyivel hosszabb egy czikk egy rövid mondatnál: annyival több hibás nézet és botlás fér bele, ha valaki hamis és téves szempontból és ferde fölfogással itél. A „P. N.“ kritikusának is ez a szerencsétlensége: a bővebb kifejtés által csak tetézi hibáit, melyek most már menthetlenek. Kifejti ez a kritikus, – egy pár rövid idézettel s Petőfinek nem legjellemzőbb műveiből természetesen, — hogy Petőfiben kevés *megülepedettség* volt; családi költészete „mézesheti szárnyalás, fölfelé törő röpkedés.“ Azután kifejti, hogy „Petőfi számára szilaj, gazdag, ragyogó szelleme kétség kivül inkább biztositja a halhatatlanságot, mint érzelmeinek mélysége. Egyes gyöngyei, pl. „A jó öreg korcsmáros“, kivételt képeznek s azon hitet költik, hogy Petőfi — ha tovább él, nyugodtabb napokban, békésebb viszonyok közt — intensivitásban izmosodott volna,“ s ez igy foly még nehány mondaton át, fölületesen mutogatva, hogy „Petőfi nem oly mintaképe az érzelemmélységnek, hogy senkit se lehessen hozzá fogni.“ — Terünk nem enged hosszu és kimeritő czáfolatot; csak utaljuk az olvasót Petőfire. Olvassa el valaki Petőfinek1843-1849 közt megjelent családias költeményeit, s meg fogja látni, hogy a „Távolból“, („Kis lak áll a nagy Duna mentében) „A jó öreg kocsmáros“, „Karácson“ („Én hozzám is benézett a karácson“) stb. mély érzés, a „Levél István öcsémhez,“ „Füstbe ment terv“ („Egész uton, haza felé Azon gondolkozám“) „Fekete kenyér,“ „Anyám tyukja“ s még egész sereg más, „megülepedettség“ tekintetében semmi kifogás alá nem esnek. Hát tán nejéhez nem mély és „megülepedett“ érzéssel szól? Olvassa el, a ki nem ismerné, az „Egykor és most“, „Azokon a szépkék hegyeken tul“, „A mióta én megházasodtam“, „Állj meg feleségem“ stb. czimü és kezdetü verseket s a *mélységen* és *megülepedettségen* kivül az érzésnek azt a közvetlenségét, igazságát és őszinteségét fogja bennök találni, a mely nemcsak Tóth Kálmánnak fölébe, hanem a világ első lantos költőivel egy szinvonalra emeli Petőfit. Hát azt a verset soha sem olvasta a „P. N.“ birálója, melynek czime „Szeptember végén“? Még ez az excentrikus felé hajló helyzet is oly kifogástalan mély és a mi fő, oly őszinte érzéssel, a merengésnek azzal a vonzó varázsával van irva, hogy ez egy vers idézése feldönti a biráló ur szerencsétlen hasonlitását. — Nem is lehet szó az egész Naplóbeli állitásról. A ki a „Téli esték“-et irta, az megmutatta, hogy a családi viszonyok képe oly *mélyen* és *megülepedetten* gyökerezik érzéseiben, hogy ha saját családi viszonyait soha nem énekelte volna, még akkor is igaztalan ócsárlás volna a „P. N.“ itélete. — Csak még egyet. Figyelmeztetjük a „P. N.“ iróját, hogy mi csakugyan nem hiszszük, hogy „Vajda szenvedélye erősebb, Szász Károly formatökélye bevégzettebb,“ mint Petőfié s ezt szintén csakugy nem lehet egy képzett és a dologhoz igazában értő birálónak mondani. Ez állitás nem „absurdum,“ nem „képtelenség“ ugyan, mert igaz, hogy *való* is lehetne, de épen ugy nem való, mint a T. K-nal való egybehasonlitás. — Ha majd a „P. N.“ birálója az irodalom történetébe is bele tekint, meg fogja látni, hogy költőink ugy szólva Petőfi után vették észre, hogy az embernek apja, anyja s családja is van. Előtte Vörösmartynak egy pár epigrammáján kivül alig szól valamelyik költő apjáról vagy anyjáról. Ezt Petőfi tette a költészet közkeletü tárgyává; tőle tanulták költőink (s Tóth K. is) megszeretni apjokat, főként anyjokat s az otthont, a testvéreket, a gyermekkori dajkát és játszótársakat, s azóta dalolja csaknem mindenik, de bizonyára egyik sem átérzettebb, megülepedettebb melegséggel, mint Petőfi, kinek egészséges, józan, természetes s mégis csaknem a vallásos imádat mélységeig magasuló gyermeki szeretetét anyja, otthona s szülőfölde iránt azóta sem érte utól magyar költő. Ennyit minden esetre szükségesnek tartottunk elmondani. Ennyi méltánylatot csak megérdemel tőlünk Petőfi szelleme abban az ünnepélyes évben, midőn egyik első magyar lap igy ünnepli Magyarország első lantos költőjének ötven éves jubilaeumát.

— (*A „Délibábok hőse“*) czimü költői beszélyből már „*Hübele Balázs*“ czim alatt — mint a birálók ajánlották — több mutatványt közölt napi lapjainkban a még folyvást névtelen szerző. A Reform, Hon, Ellenőr, Fővárosi Lapok mind érdekes részleteket, vagy egy-egy jól rajzolt képet közölnek, s mi, a mai számunkban közlött részt a „*Hon*“ után adjuk. Ugyane költemény szerzőjéhez a következő felhivást olvassuk a lapokban: — „A Kisfaludy-társaság által jutalmazott költői beszély, a „Délibábok hőse“ szerzője meg nem nevezvén magát, ezennel a nyilvánosság utján kérem őt föl, nyujtson módot, hogy vele a mű kiadása ügyében közlekedhessem. Budapesten, február 10-én. *Greguss Ágost*, titkár.“ — A szerző még eddig nem nevezte meg magát.

** (*Az Athenaeum kiadásában*) Jókai Mórtól négy kötet elbeszélés és rajz jelent meg. Egyik kötetben ezek vannak: „Chinchilla herczeg.“ „Kerüld a szépet.“ „Baróthy Ilona.“ „A rútak rútja.“ A másodikban: „Két menyegző.“ „A véröntás angyala.“ „Petőfi???“ „A magyar „ur“ Amerikában.“ „A hosszu haju hölgy.“ A harmadikban: „A fekete sereg.“ „A sajtó éz czenzura Magyarországon.“ A negyedikben: „A fránya hadnagy.“ „Mégsem lesz belőle tekintetes aszszony.“ „Hol leszünk két év mulva.“ „Br. Jósika Miklós.“ „Egy szónok, a ki el nem áll.“ Egy-egy kötet ára 1 frt. — Ugyancsak az Athenaeumnál jelent meg egy névtelen röpirat „Főrendiházunk reformja“ czim alatt, melyben a szerző 100 felsőházi tag kinevezését követeli még a jelenlegi tagokhoz.

** (*A budapesti nyomdászok*) nagyszerü emlékkönyvet terveznek az ez évben megtartandó magyar nyomdászati jubilaeum megörökitésére. Ez idén lesz 400 éve, hogy az első nyomtatott könyv Magyarországon Heltai nyomdájából kikerült. Az akadémia szintén megünnepeli e jubilaeumot s valószinüleg a vidéki nyomdászok szintén hozzá járulnak e nap megörökitéséhez.

Közintézetek, egyletek.

** (*A magyar tud. akadémia*) történettudományi osztályának febr. 10-én tartott ülésében Frankl Vilmos olvasta föl *Pauler* Gyula l. tag értekezését „Wesselényi Ferencz nádor összeesküvéséről.“ Ez érdekes tanulmány hazánk történetének egy még eddig nem igen világos pontját tárgyalja uj okmányok és uj források alapján. A Wesselényi-Zrinyi-Nádasdy-féle összeesküvésnek története — mond az értekező — igen hézagosan, sőt nagy részben egészen hamisan olvasható történetiróinknál, mert annak hiteles forrásai a budai kamarai és a bécsi titkos levéltárban csak a legujabb időben váltak hozzáférhetőkké. — Mintegy első felvonását Wesselényi Ferencz szereplése képezi. Gróf Wesselényi Ferencz, Magyarország nádora, 1655—1667-ig, ifjusága óta az udvari párthoz tartozott. Tizenhét éves korában reformatusból katholikussá, és pedig buzgó katholikussá lévén, már vallásánál fogva Ausztriához vonzódott, a törökhöz szitó protestantismussal szemben. E mellett azonban magyar hazafi maradt; hivatalánál fogva az ország sérelmeinek szószólója, mi által mindinkább alászállt az udvar kegyében. De a magyarországi elégületlenek sem nézték már 1664. körül jó szemmel, mert nem találták elég erélyesnek az ország jogainak megvédésében. E jogok pedig sokféle csorbulást szenvedtek. Wesselényi környezete az elégületlenek pártján állott, igy neje Széchy Mária, Bory Mihály, bessenyei Nagy Ferencz nyiltan lázitottak a bécsi udvar ellen; ezek reá vették a nádort, hogy az ország védelmére hazafiui szövetséget hozzon létre. Legelőször is Zrinyi Pétert, Horvátország bánját nyerték meg, ki a nemzetnek első katonája, de korlátolt felfogásu férfi volt. Zrinyi XIV. Lajos franczia királylyal akart szövetkezni, Magyarországot szabadságainak megtartása mellett a német birodalom keretébe felvétetni, és a magyar kir. székbe Bourbon herczeget ültetni. Franczia-ország biztatta Magyarországot, hogy Ausztriának zavarokat okozzon, de sem pénzt, sem sereget nem adott. Wesselényinek nem tetszett e megbizhatlan magatartás s a régi magyar ellenzék példájára, a törökhöz fordult, nagy szivfájdalommal és lelki küzdelemmel, de a kényszerüség hatása alatt. Magyarország védnökévé, — de nem urává — kivánta választani a szultánt, mint Erdélyben történt, hogy évi tiszteletdijat, de nem adót fizetne neki az ország; viszonszolgálat fejében a szultán Magyarországot ezentul nemcsak nem fogja háborgatni, hanem köteles azt védeni is külmegtámadás ellen. A magyarok e terveit Bethlen Miklós közlé az erdélyi fejedelemmel, s az a portával. Azonban, hogy a portán valamire lehessen menni, pénz kellett, az pedig a magyaroknak nem volt. A franczia kormány, sem követe Gremonville nem bizott Wesselényiben, és igy a szövetség — bár egy uj hatalmas taggal, a nagy eszü, de önző és lelkiismeretlen gr. Nádasdy Ferencz országbiróval szaporodott, — semmivel nem tudott előbbre menni. Nádasdy Ferencz és a protestansoknak némely beavatott főemberei — Szuhay Mátyás, Szepessy Pál, Fáy László és mások — helyeselték a török szövetséget. Zrinyi Péter azt tartá, hogy orvosság, mely roszabb a halálnál; Wesselényi pedig legjobban békés uton szerette volna megorvosolni az ország bajait. Ő még mindig nagy kegyelettel viseltetett a király, I. Lipót iránt; midőn az egyik összeesküvő, Vitnyédy lest akart neki hányni és őt elfogni, Wesselényi megtiltá a merényletet. Nem szünt meg kérni, könyörögni az udvarnál a haza érdekében, bár maga is tudta, hogy hiába. Megvillant agyában a gondolat, hogy kolostorba vonul, de neje és környezete lebeszélték és legalább külsőleg a szövetség élén megtarták, de mire az összeesküdtek Nádasdy elnöklete alatt korábbi megállapodás szerint 1667. márcz. 1-én Beszterczebányán összegyültek, hogy a törökkel való szövetkezés feltételeit véglegesen megállapitsák: Wesselényi már köszvény által gyötörve tanácskozásaikról mitsem tudott, és a gyülés befejezte után, márcz. 28-án 1667-ben Tót-Lipcsén meghalt. Négy év mulva, miután az összeesküvés felfedeztetett, őt is rebellisnek nyilvánitá a pozsonyi vérbiróság, és örököseit jószágvesztésre itélte. — E nagy érdekkel fogadott értekezés után *Wenzel* Gusztáv r. tag tartott előadást, egy magyar jogtörténelmi kérdést, az arany bulla némely pontjainak alkalmazását világositván meg egy 1352-ből vett, eddig ismeretlen adat által.

** (*A természettudományi társulat*) febr. 7-én tartá ez évi első „estélyét“, melyen dr. Hirschler a rövidlátásról, Kriesch János a korallokról tartottak előadást. Ily természettudományi estélyek lesznek még márcz. 7-én, ápr. 4-én, május 2-án, mindig pénteken d. u. 6 órakor a vegytani intézet termében, mig szakületeit a természettudományi társulat az akadémia palotájában febr. 19-én, márcz. 19-én, ápr. 15-én és máj. 14-én, mindig szerdán d. u. 5 órakor tartja.

** (*A magyar földrajzi társulat*) f. hó 16-án vasárnap délelőtti 11 órakor az akadémia palotájában gyülést tart, melyen következő felolvasások fognak tartatni: „A földrajzi tudomány jelen állásáról“ *Hunfalvy* Jánostól. „Livingstone felfedeztetése Stanley által *Sámi* Lajostól. Az alapszabályok értelmében a társulat ily gyülésein nem tagok bemeneti dijt fizetnek. Bementi jegyek Aigner Lajos könyvkereskedésében (a váczi-utczában), s a gyülés napján az akadémia kapusánál kaphatók. Személyjegy ára 50 kr., családjegyé — 5 személyre — 1 frt. A társulati tagok fölkéretnek, hogy évjegyüket magukkal hozzák.

Egyház és iskola.

** (*A „Ludoviceum“ tanárai*) e hadtani intézet nagy termében három felolvasási estélyt tartanak, melyre a müvelt közönség bármely tagját szivesen látják. Először (febr. 18-án) Kápolnai István százados a mohácsi csatáról s Takács Lajos a háborujogról olvasnak; másodizben (márcz. 4-én) Forinyák Gyula őrnagy a lovasság harczi alkalmazásáról s oldaltámadásairól s Szilágyi Sándor egy történeti tárgyról; harmadizben Bulyovszky őrnagy a tüzérségről, Somogyi Rudolf a katonai távirda történetéről, Corzan Gábor pedig a gyakorlati mértan egy tárgyáról.

*

** (*Gymnáziumi tankönyvek.*) A vallás- és közoktatási miniszter megengedte, hogy a *Mészáros* Nándor budai kir. főgymnáziumi rendes tanár által az 5. és 6. gymnáziumi osztály számára szerkesztett „Görög olvasókönyv“ czimü munka, sa *Baráth* Ferencz pesti ref. főgymnáziumi tanár által a gymnáziumok 3. és 4., továbbá a reáliskolák megfelelő osztályai számára szerkesztett „Magyar tan- és olvasókönyv“ czimü munka a középtanodák érintett osztályaiban tankönyvül használtathassanak.

Közlekedés

** (*A Margit-sziget csucsán épülő hid*) tárgyában a közlekedési miniszter jelentést tett a képviselőháznak. E szerint e hid hossza 280 öl, szélessége tekintettel a lóvasutra 53 öl leend, melyből a gyalog járdákra 9—9 láb, a kocsiutra 30 láb jut. A hid öt pilléren fog nyugodni. A szabadon álló középoszlopról egy hidív fog huzatni a Margit-sziget felől épitett s itt egy hidfőben végződő töltésig 42 láb szélességben; ebből a gyalog járdára 9—9 láb, a kocsiutra 24 láb esik. A hidnak a városokkal való összeköttetésére ugy a pesti, mint a budai hidfőtől egy gyámfalak közé fogott töltés fog vezettetni. A hid az államnak 4 millió frtba kerül, s 1874. decz. 31-kén fog átadatni a forgalomnak, de csak jul. 1-jén lesz teljesen kiépitve.

** (*Levelezés Törökországgal.*) Február 1-jétől kezdve Törökország azon helyeire, hol cs. kir. postahivatalok léteznek, valamint Alexandriába is küldhetők levelezési lapok 4 krnyi dij mellett. E czélra a két krra szóló közönséges levelezési lapok használandók és a 4 krnyi porto kiegyenlitéseül még 2 kros levéljegygyel látandók el.

Mi ujság?

** (*Karolina Auguszta császárné és királyné*) temetése Bécsben febr. 13-án d. u. igen nagy közönség tódulása között ment végbe. A magyar kormányt Szlávy miniszterelnök, gr. Pejacsevich, br. Wenckheim és Szende miniszterek, a magyar országgyülés két házát pedig Majláth országbiró és Perczel Béla, a képviselőház alelnöke képviselték. E két utóbbit a király kihallgatáson is fogadta, midőn az országgyülés részvétét tolmácsolták. Képviselőházunk a temetés napján nem tartott ülést. A kir. udvar a gyászeset miatt három hónapig gyászt fog viselni. Gizella főherczegnő esküvőjét azonban nem halasztják el, hanem az udvari gyászt szakitják félbe akkor nehány napra. Az elhunyt fejedelmi asszonyról megemlitjük, hogy első férje Vilmos würtenbergi trónörökös volt, kivel 1808-ban kelt össze. A trónörökös azonban mindjárt az eskövő után búcsut vett nejétől s ekkép mi sem állt utjában annak, hogy a házasságot 1815-ben véglegesen fölbontsák; I. Ferencz császár és magyar királylyal 1816. nov. 10-kén kelt egybe.

** (*Amadeo spanyol király*) a miniszteriumával fölmerült ujabb viszály folytán febr. 11-kén lemondott a trónról, s miután állhatatosan megmaradt e szándéka mellett, a kortes elfogadta a király lemondását, s 258 szóval 32 ellenében kikiáltotta a köztársaságot. Amadeo és családja már el is hagyta Madridot és Lisssabonba ment, honnan egy olasz hajó fogja haza szállitani. Spanyolországban még eddig nyugalom uralkodik, s Figueras elnöklete alatt uj miniszterium alakult, melyben Castellar vezeti a külügyi tárczát. A király lemondási hirére a külföldön tartózkodó trónkövetelők mint valami jó prédára, ugy igyekeznek Spanyolországba jutni. A Párisban tartózkodó legitimisták a karlista lázadás támogatására 2 millió frankot gyüjtöttek. Az Orleans-herczegek pedig 20 millió frankot adtak Montpensier hiveinek rendelkezésére, a hadsereg megnyerése végett. Az alfonsisták Spanyolországba sietnek. Kezdik emlegetni ismét Hohenzollern jelöltségét is, mely annak idejében a franczia-porosz háborura közvetlen okul szolgált.

** (*Tóth Vilmos belügyminiszter*) a kormányelnöknek bejelenté lemondási szándokát. Ő már elébb is elhatározta ezt, most pedig, betegeskedése miatt, orvosainak tanácsa megerősiték e szándokban; csak addig marad hivatalában, mig utódjáról gondoskodnak.

** (*Az „Athenaeum“*) irodalmi és nyomdarészvény-társulat elhatározta, hogy a „Pesti Napló“ szerkesztőségétől julius elejével visszalépendő Kemény Zsigmondnak, ki egészségi szempontból Erdélyben lakó testvéréhez vonult, a „Napló“ körüli érdemeinek elismeréseül, élte fogytáig évenkinti ezer forint tiszteletdijat fog adni. E szép elhatározás bizonyára közelismeréssel fog találkozni

** (*Az aradi honvéd-szoborról,*) melynek ünnepélyes leleplezése febr. 8-án ment végbe, irja a „Főv. Lapok“ aradi levelezője: „A szobor, karrarai márványból, már régebben készen állt, eldugva a takarékpénztár kertjébe, miután sok idő telt bele, mig a fölállitás helyével tisztába jöttünk. Sokan a temetőbe, mások a templomba, még többen nyilvános helyre szánták. Az utolsó szándék győzött és pedig helyesen. A szobor ama fényes győzelem emlékére lett állitva, midőn Arad hős fiai a már akkor is öreg Boczkó Dániel tüzelésére, ki sétabottal indult elől, és Asztalos Sándor példájára, ki a ma is az aradi honvédegyletnél lévő zászlót kézbe ragadva vezette a hősöket, kiverték az ellenséget Arad falai közül. Az emlék tehát helyén áll a fönti sétány felső végén mintegy bejáratánál a városnak, hol minden érkező idegennek egyszerre szemébe tünik. A szobor, melyet Aradmegye és város polgárainak adományából a honvédegylet Aradi Zsigmond jeles ifju szobrászunkkal és földinkkel készittetett, térdelő, életnagyságu hölgyalakot ábrázol, s igy inkább gyászolja az 1849-ik évi febr. 8-ának áldozatait, mint dicsőiti a nap hőseit, de különös benyomást tesz a szemlélőre az egész emlék talapzatával együtt, melyet csinos vaskerités övez körül.“ (A szobor rajzát közölte a „V. U“ 1870. évfolyama 21 számában.)

** (*Kossuth Pesten.*) A „P. Lloyd“ január 31-diki számában a Pannonia szálloda vendégei sorában az első név ez volt: „L. Kossuth, Deputirter von H.-M.-Vásárhely.“ Valami léha ember csinálhatta a méltatlan tréfát, hogy Kossuth nevét beirta az idegenek névjegyzékébe.

** (*Hódmező-Vásárhelyen*) nagy örömmel fogadták a képviselőház azon végzését, mely e várost a szabad kir. városok sorába emelte. A városháza tornyán két napig lengett a nemzeti zászló, hirdetve a városra nézve nagyfontosságu eseményt.

** (*A kerepesi-utat*) a Rókus-kórházig még ez évben boulevarddá akarják alakitani, aszfaltjárdával és faültetvényekkel.

** (*Az ujpesti kikötőben*) ez idén 400 hajó telelt, melyek értéke több millióra rug.

** (*Szerb-tamburások.*) A külföldre (Páris, London, Sz.-Pétervárra) utazó és a világkiállitás idejére Bécsbe szerződtetett 14 tagból álló zombori szerb tamburás banda időzik jelenleg a fővárosban. A vendéglőkben játszanak és fényes öltönyükkel (vörösös nadrág, fehér selyem mellény, sötétbarna dúsan aranyozott kabát és vörös fesz) is feltünnek.

† (*Halálozások.*) *Prónay György*, egykor Nógrádmegye főszolgabirója, e hó 2-án 51 éves korában meghalt. — Losonczon *Kálniczky Gyula* közés váltóügyvéd f. hó 11-én tüdővészben elhunyt.

Nemzeti szinház.

Péntek, febr. 7. Először: „*Rabagas.*“ Vigjáték 5 felv. Irta Sardou; ford. Deák Farkas.

Szombat, febr. 8. „*Tannhäuser.*“ Opera 3 felv. Szövegét s zenéjét szerzette Wágner Richard.

Vasárnap, febr. 9. „*Farsangi iskola.*“ Vigjáték 4 felv. Irta Vahot Imre.

Hétfő, febr. 10. „*Rabagas.*“ Vigjáték 5 felv. Irta Sardou; ford. Deák Farkas.

Kedd, febr. 11. „*Ördög Róbert.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Szerda, febr. 12. „*Az égben.*“ Vigjáték 2 felv. Irta Balázs S. — „*Női könnyek.*“ Vigjáték 1 felv. Irták Sirandin és Thibaut.

Csütörtök, febr. 13. Karolina Auguszta császárné és királyné temetése napján a szinház zárva volt.

Szerkesztői mondanivaló.

— **E. G.** A 3 db költemény csakugyan nem sokat ér. Van bennök némi könnyüség s természetes hang; de sem eszméket, sem érzéseket nem énekelnek. Annyi azonban látszik belőlök, hogy ön a tollat elég jól forgatja, s azért reméljük, hogy a kilátásba helyezett népismertetés használható lesz; csak igyekezzék igaz lenni a rajzban, őszinte a részletekben s kevésbbé akarjon ujat és meglepőt, mint élethivet s jól mondani. Elvárjuk.

— **Sz—g.** a-a. A kimenetelt nem értjük. Hogy a szép asszonyt *férje* nem szereti, ez mit sem magyaráz; ha mondaná: hogy *ő* nem szereti férjét, ebből többet lehetne csinálni. Igy azonban az egésznek nincs alapja s nincs lélektani értéke, pedig a nélkül a ballada el nem lehet.

— **Pest.** B. P. „Álmaimban“ — semmi.

— **H. D.** „Lassan lobog.“ Egy pár csinos strófa van benne; különösen a negyedik. Sőt az egésznek kölcsönöz némi érdeket a természetes s őszinte hang. De mégis, költői értéke s müvészi alkata nem lévén, ama jó tulajdonok nem menthetik meg — a papirkosártól.

— **O. L.** „Derü után boru.“ Üres, prózai, lapos. A költészet csak abból áll benne, hogy a sorok (a lehető leggyarlóbb) rimekbe csendülnek.

— **P. T.** „A honvéd s kardja.“ Azért a parányi eszméért, ha annak mondható, ily hosszu elbeszélést! Nem ér semmit.

— **Sz—i S.** „A valkói várat“ a kályhában, a többi közleményeket a „P. U.“-ban helyezzük el.

— **Ipoly-Nyék.** Z. A. A kivánatot teljesitjük. A régi lapot köszönettel vettük.

— **B.-Gyarmath.** L. S. A dolgozatról nem szólhatunk, mig nem látjuk. Ha lapunkba illő: szivesen fogadjuk.

— **S.-Patak.** „Viszhang.“ Olyan dolgokra vonatkozik, melyeket már rég elfeledtek; jutalmazza az illetőket nemes öntudatuk.

SAKKJÁTÉK.

690-ik sz. f. — Minkwicz Jánostól

(Lipcsében.)

(I. dijat nyert feladvány.)

Sötét.

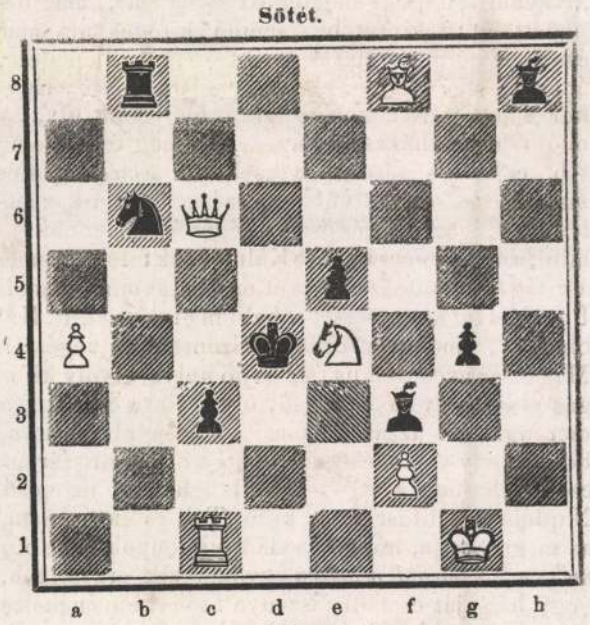

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 685-ik számu feladvány megfejtése.

(Czentne Józseftől Miskolczon.)

1. Va1—f1 . . . . . Bf5—f1:
2. Bd4—f4 . . . . . Bf1—f4:
3. Kg6—h6: . . . . . Bf4—f6†
4. Fd8—f6 matt.

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Gelsén:* Glesinger Zsigmond. — *Kecskeméten:* Galambos László. *Sárospatakon:* Gérecz Károly. — *Szatmárott:* Vas János. — *Ujfalun:* Farkas Ferencz, (a 684-iket is.) — A *pesti* sakk-kör.

HETI-NAPTÁR

Hónapi- és hetinap	Katholikus és protestans naptar		Görög-orosz naptar	Izraeliták naptara	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	Február		Febr. (ó)	Sebat R.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
16	**Vasár**	**E** Julianna	**E Hatvan.**	**4 G Hetvened**	19 Józon	320 50	7 17	5 13	101 50	1 59	5 57
17	Hétfő	Donát	Theodul	5 Agatha	20 Jeremiás	321 50	7 16	5 14	113 46	2 58	6 39
18	Kedd	Simon, Flávián	Concordia	6 Bukol püsp.	21	322 51	7 15	5 16	125 39	4 2	7 12
19	Szerd.	Mansvet	Zsuzsa	7 Párton püsp.	22 Nizkalen	323 51	7 13	5 18	138 12	5 6	7 38
20	Csöt.	Eleuther	Eukário	8 Tivadar	23 B. Benja.	324 52	7 11	5 19	149 30	6 15	7 59
21	Pént.	Eleonora	Eleonora	9 Nicephor	24	325 53	7 10	5 20	101 38	7 21	8 10
22	Szom.	Péter szék fogl.	Üszög. Péter	10 Süropus	**25 S. Soka.**	326 53	7 9	5 22	173 11	8 27	8 36

Hold változasai. ☽ Holdtölte 12. 49. 2 perczkor délután 12 órakor.

TARTALOM.

Somerville Mary (arczkép). — Hübele Balázs. — Egy magyarországi próféta. — A plastuni-k (képpel). — Stanley utazása Livingstone fölkeresésére (két képpel). A lánygyermek nevelése (folyt.) — A Kisfaludy-társaság ünnepélyes naggyülése. — Eszkimo udvariasság. (képpel). Egyveleg. — **Tárház:** Irodalom és müvészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő **Nagy Miklós** (L. magyar-utcza 21. sz.)

Aradi Zsigmond

— **Petőfiről** Aradi Zsigmond is készitett mellszobrot carrarai márványból. Az arcz kifejezését s a mű technikai kivitelét sokan dicsérik.

Vas. Ujs. 1874. 316 l.

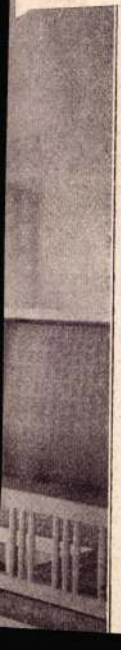



AG

ÉPÜL
BUDA

Kés

Aradi Szigmond

Engel József, Kugler Ferenc és Izsó Miklós szobrászművészeket felkérték, hogy az Aradon, 1849-ben elesettek emlékére szobrot tervezzenek, s a szobormintákat küldjék be,- közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1868. május 1o.
19. sz. 454. lap.

Aradi Zsigmond

szobrász

aradi

Fenti honvédemléke

részletesen leírva.

4a Edl lárd

Lakatos Arad

III. k. 228. l.

MOB Rt. 3161/III.

...u (14/99) az elszám oldt ...

...leírat (277/99).

...a. levéltel a petesén és mirfleva

...579/99), Roman 19 IV. 1 S. ...

1687. Nádler Robert

Parasztház v

A két szalmafedeles paraszth
kacsa szemezget egy csoport
nyal megrakott szekérnél,
a melyeknek egyike eszik. A
lije rózsaszinü, kötényе és
jószág ~~van~~, a fal mellett
vasvillát; a két nagy tüsk
nyitott ajtóban fiatal ass
gyermekét. Fejét kendőre sárga ~~ken~~
nyökig ér és
puffasztott, kötényе kék és
kötényt és piros ruhanemüt
pedig rudon csöves kukori
ronával és a háttérben he
zése alól ~~[illegible]~~ balra: „N

Vászon, méretei
Vétetett a 90432,

szoptatja

1898: XII. 31. én

Lyka. Neus. von. 139. Róma. 82.19.

Aradi Zsigmond Bécsben (1862-3) Gaszer tanítvány.

Milano - Tantardini műhely, majd Róma, s 1865-ben kiállította Pesten „Bürongó Roma" c. szobrát, amelyet nyolc évvel kétszer Aradon hozzáadenlékvel állítottak fel. Aradi mindvégig O.-o.-ban maradt.

MDK

Aradi Zsigmond

Azb Aradon 1849-ben elesett Honvédek Emlék-szobra. Aradi Zsigmondtól. Repr.

Vas.Ujs. 1890. 37.évf. 653.l.

Aradi Zsigmond

Az aradi vértanuk emlékszobrának elkészitésével a jeles szobrászunkat bizták meg,-irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1868. juli. 5.
27. sz. 644. lap.

Aradi Zsigmond

A Rómában élő müvész hazánkfia elkészitette az aradi csata emlékszobrát."A hazai szobrászat egy igen jeles müvel gazdagabb lesz ez emlék által", -irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1868. ápr. 5.
14. sz. 331. lap.

Peregrny

Aradi Zsigmond

Aradi (Landshut) Zsigmond.

(Sz. Aradon 1839-ben.)

1. *Chorin Áron.*

Mellig látható, szembe néz és kerek talapzatra van helyezve. Házi sapkát hord; haja, bajusza s szakálla hosszú. Inge gallérjának lehajtott sarka kilátszik és kabátjának mind a négy gombját begombolta. Közűlök a legfelsőt szakállának vége fedi. Jelzése hátul a jobb váll alatt: »*Aradi fec.*«.

Fehér márvány, magassága 74 cm. — Az aradi izr. hitközség ajándéka 1874. — Ltsza régi 55. és uj 57. — A lépcsőházban II.

A művész a 80-as években Velenczében telepedett le, s jelenleg is ott él.

Alföld. 1868, 1870. és 1873. évf. — *Az Ország Tükre.* 1865. 400. l. — *E. Illés László:* A szabadságharcz emlékei Aradon. *Ország Világ.* 1884. 517. l. (képpel). — *Fővárosi Lapok.* 1873 febr. — 1875. 637. l. — *Hazánk és a Külföld.* 1868. 14. szám. — *Hock János:* Aradi Petőfije. *Nemzeti Ujság.* 1896. 104. sz. — *Koszorú.* 1883. 372. l. — *Lajstroma,* A pesti műegyl. 1866. évi 142. kiáll. — *Magyarország és a Nagyvilág.* 1873. 105. l. (Az aradi honvédemlék.) — *Márki Sándor dr.:* Arad vármegye és Arad szab. kir. város története. Arad, 1895. II. r. II. k. 827. l. — *Műcsarnok.* 1868. 24. l. — 1899. 373. l. — *Ország Világ.* 1884. 22. l. (Jókainé mellszobra.) — 1890. 655. l. (képpel). — *Pallas Lexikon.* I. k. 804. l. — *Pasteiner Gyula:* Az emlékszobrokra gyűjtött összegek. *Athenaeum.* 1873. IV. 2809. l. — *U. az:* A magyar szobrászat. *Budapesti Szemle.* 1883. 207. l. — *Peregriny János dr.:* A M. N. Múzeum képtárának leíró katalogusa. Budapest, 1900. 511. l. — *r.:* Az aradi honvédemlék. *Vas. Ujs.* 1870. 260. l. (képpel). — *Szana Tamás:* Száz év a magyar művészet történetéből. Budapest, 1901. 228. l. — *Útmutató az* Erdélyi Orsz. Múzeum érem és régiségtárában. Kolozsvár, 1903. 48. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1868. 456. l. — 1869. 375. l. — 1870. 421. l. — 1873. 86. l. (Az aradi honvéd szoborról.) — 1874. 125. l. (Chorin Áron mellszobra.) — 1874. 316. l. — 1877. 82. l. (Gr. Brunszvik Teréz szobra.) — 1877. 108. l. (Petőfi mellszobra). — 1894. 45. l.

Töröll Olga Gogl Vilmózné
+1887 Magyardiószeg
Karlovszky és Paris Lucien
Simon tán
1913 Műcsarnok N. Szalon.

ÉBER II 546

Aradi (Landshut) Zsigmond, szobrász; szül. 1839-ben Aradon. Tanulmányait az 1860-as években Gasser János híres bécsi szobrász műtermében végezte, majd Milanoba ment, ahol Tantardini tanítványa lett. A Képzőművészeti Társulat kiállításain 1865-ben lépett fel legelőbb Búsongó Róma cz. szobrával, mellyel nagy sikert aratott. Ezt a művét, mely egy térdelő helyzetben lévő, fejét mellére hajtó szomorú nőt ábrázol, a lapok fametszetű képei és bőséges leírásai alapján csakhamar az egész ország ismerte. A kis arányú, de komoly tehetségre valló szobrot utóbb fehér márványba faragták s az 1849 febr. 8-iki híres aradi utczai harczban elesett honvédek emlékére 1873-ban Aradon állították fel. Az erkölcsi sikeren kívül némi anyagi előnyt is szerzett e művével, amennyiben a kultusz-kormány 1869-ben 400, 1870-ben pedig 500 frtos állami ösztöndíjban részesítette.

1874-ben Chorin Áron aradi rabbi fehér márvány szobrával (Szépművészeti Múzeum, Budapest) aratott újabb elismerést, 1875-ben pedig a Képzőművészeti Társulat tárlatán kiállított branyiszkói honvédemlék mintáját dícsérték a lapok. Az elismerés azonban nem járt a művész megélhetését biztosító megrendelésekkel, s így A. visszatért Olaszországba, honnan csak nagyritkán látogatott haza. Az 1880-as évek elejétől kezdve a lapok is alig emlékeztek meg róla s így a már

felsorolt szoborműveken kívül csak nehány portraitja ismeretes. Ezek: grófi Brunswick Teréz szobra (1877), mely az Országos Kisdedóvó Egyesület tulajdona, Petőfi mellszobra (1877, Erdélyi Múzeum, Kolozsvár), Bibics mellszobra az aradi főgymnasiumban, Szerdahelyi Kálmán mellszobra (1883) az aradi színház előcsarnokában, Jókainé életnagyságú mellszobra (1884), Kossuth Lajos fénykép után készült képmása (1892, Szépművészeti Múzeum, Budapest) és

ő látta el aktuáns és genre rajzaival a Vasárnapi Ujságot, hol rajzai kivétel nélkül Rusz fametszeteiben jelentek meg. A pesti tipikus alakokról 1871-ben egy sorozatot rajzolt, melyek közül a következőket emeljük ki: Meszelő asszonyok a pesti Deák-téren (Vas. Ujs. 1871. 588. l.), A pesti sakkör ablakában (U. o. 1871. 600. l.), Egy pesti lutris bolt előtt (U. o. 1871. 640. l.), Üveg áruló tót Pesten (U. o. 1872. 332. l.). Az illusztráláson kívül főleg kőrajzolással foglalkozott. Különösen Sarkady István szerkesztő foglalkoztatta, a kinek megbízásából igen sok arczképet rajzolt. Ezek kivétel nélkül megjelentek a Hajnal cz. lap mellékleteiként (4.-rét alakban), közülök nehány azonban folio alakban (tehát különnyomatban is) ismeretes. Az A. által kőrerajzolt személyek a következők: Baldácsy Antal báró, Czapkay Lajos József dr., Czedlik Alajos, Csutak Kálmán, Degré Alajos, Dumba Miklós, Fackh Oszkár, Gründorf Vilmos, Gúthy Benő, Harapat Vincze, Hollán Ernő, Horeczky Ferencz báró, Hűgel Ede, Kovács Ernő, Kovács Pál dr., Lénárd Máté, Lott Gyula, Málnay Gyula, Nagy György, Pankovics István, Pásztelyi Kovách János, Pólya József, Prick Vincze, Ressel Henrik, Reviczky Sándor, Schlesinger Rudolf, Schnitzler János dr., Simonffy Kálmán, Soós József, Szathmáry Károly, Szelestey László, Tarnóczy Gusztáv, Várady Gábor, Zavisics Severin dr., Zerdahelyi Incze, Zichy Hippolyt gróf és Zichy József gróf.

... 23. sz.
... Kornél: Arányi Lajos emlé-
... Akadémiai Értesítő. 1892. 117. l. — Gerecze
... A Műemlékek Orsz. Bizottsága rajztárá-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

UTUNK

Aradics László

1972 DEC 3 1

1024

(ZÁPFOG KIRÁLY NEM MOSOLYOG)



Aradics László: Maszk

ba-
, a
s a

zú-
kel-

futott neki a szellő
rült fölkapaszkodni
Aznap délelőtt L
telen emberre lette
tőkön bukdácsol.
— Hiszen ez ner
ismerte föl valaki.
— Lám, ezek a
úr — mindig keres



Vita

(amely egy kerek asztal körül zajlik le)

hogy úr és
ami lehet villa
amennyiben visz
fecske is, kvázi.
— Persze azza
nyiben a veréb
— Úgy van.
és ezt tapaszta
lenne az ellenke
— De ha vala
ellenkezőjét...
val, hogy is mo
— Kudarcba.
— Úgy van,
nám, hogy üres
— Tehát össz
veréb, fecske,
faág. ülő vagy
ellenkezője, mel
— Persze, ez s
— Nyilván, h
— Ülhet, állh
— Hogy úgy
mény kifolyólag
— Természete
vagy veréb, fec
ülő, álló, függő,
ből kifolyólag n
— Azt hiszem
kaszához érkeze
— Persze.
— Úgy van.
— Ezzel maga

— Na igen, persze.
— Ha egyszer kétszer kettő négy, akkor az
em öt. Nyilván.
— Nyilván. Hogy például mondjak egy pél-
át. Négy veréb ül a faágon...
— Bocsánat, hogy közbeszólok, csak azért,
gy világosabb legyen: a négy veréb ülhet